Punjab Vidhan Sabha
DEBATES

25th April, 1969 (*2nd Sitting*)

Vol. I. No. 29

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Friday, the 25th April, 1969

(*Contd. Overleaf*

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

Price Rs. 3.60

ERRATA

To

PUNJAB VIDHAN SABHA

DEBATES

25th April, 1969 (2nd Sitting)

Vol. I—No. 29.

Read	*For*	*Page*	*Line*
ਜਾਣ	ਜਾਣੂ	(29) 5	3rd from below
Opinion	Opionion	(29) 9	13
ਮੂਵ	ਮੂ	(29)17	1
ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ	ਮੈਂਟ	(29)30	17

PUNJAB VIDHAN SABHA

Friday, the 25th April, 1969

(2nd SITTING)

The Vidhan Sabha met in the Hall of the Punjab Vidhan Bhavan Sector I, Chandigarh at 2.30 p.m of the clock. Mr. Speaker (Sardar Darbara Singh) in the Chair.

———

MOTION UNDER RULE 16

Captain Rattan Singh : On a point of order, Sir,.................. (Interruptions and noise in the House).

Chief Minister (Sardar Gurnam Singh) : Sir, I beg to move—

That the Assembly at its rising (Interruptions and Noise in the House) this day shall stand adjourned *sine die.*

(Interruptions and Noise).

Mr. Speaker : Motion moved—

That the Assembly at its rising this day (Interruptions) shall stand adjourned *sine die.*

(Interruptions).

Mr. Speaker : Question is—

That the Assembly at its rising this day shall stand adjourned——

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜੇ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮੋਸ਼ਨ ਤੇ ਬੋਲਣਗੇ । (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ) (The hon. Member Chaudhri Balbir Singh will speak on the motion.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਸਵੇਰ ਦਾ ਹਾਊਸ ਐਡਜਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਵਜਣ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ । ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ.........

"The House is rowdy. I adjourn it till 2.30 p. m."

ਇਥੇ ਹੁਣ ਆਏ ਤਾਂ ਇਕ ਨਵਾਂ ਨੋਟਿਸ ਮਿਲਿਆ । ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੈਕਿੰਡ ਸਿਟਿੰਗ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਔਰ ਰੂਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਹਾਊਸ ਸਵੇਰੇ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਐਡਜਰਨਡ ਸਿਟਿੰਗ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਹਾਊਸ ਹਾਊਡੀ ਸੀ । ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਕਹੇ ਤੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਐਡਜਰਨਡ ਡਿਕਲੇਅਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਗਲ ਹੈ । ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ that it is the same sitting. It is a continuous sitting. ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ.......(ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਸਿਟਿੰਗ ਵਾਸਤੇ ਟਾਈਮ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ) (The time was fixed for this sitting.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : Sir, you could wait for three minutes. ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਊਸ ਰਾਊਡੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਐਡਜਰਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸਿਟਿੰਗ ਨਹੀਂ ਗਿਣਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਉਹ ਟੀਚਰਜ਼ ਬਿਲ ਪਹਿਲੀ ਸਿਟਿੰਗ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ) ਰੂਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। (ਵਿਘਨ) ਰੂਲਜ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁਣ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਏ...(ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)...ਮੈਂ ਸਬਮਿਟ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਂਟੀਨਿਊਅਸ ਸਿਟਿੰਗ ਸਮਝਿਆ ਜਾਏ, ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਬਿਲ, ਜਿਹੜਾ ਇਥੇ ਪਹਿਲੇ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਸਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਸਿਟਿੰਗ ਪਹਿਲਾਂ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) (Addressing Captain Rattan Singh : This sitting is in accordance with the earlier decision.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸੈਕਿੰਡ ਸਿਟਿੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਦੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਗਿਆ? ਕੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ? ਬਿਜ਼ਨਿਸ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਗਈ। The House has not decided it. The Speaker adjourned the House because it was rowdy. Therefore, it is a continuous sitting.

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦੁਖ ਦੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਨੋ-ਕਾਂਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ, ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਕ ਦਿਨ, ਦੋ ਦਿਨ ਜਾਂ ਪਾਰਟ ਆਫ਼ ਦੀ ਡੇ ਉਸ ਦੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਲਈ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸੀ ਔਰ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਵੇਰੇ ਅਸੀਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਪੁਆਇੰਟ ਰੇਜ਼ ਕੀਤੇ ਸੀ...(ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਸ ਤੇ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਚੁਕਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਤੇ ਹੁਣ ਕੋਈ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। (I have already given my ruling on it. No further discussion is allowed.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਆਫ਼ੀਸ਼ਲ ਡੇ ਤੇ ਨਾਨ-ਆਫ਼ੀਸ਼ਲ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਆਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ...(ਵਿਘਨ)...ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸੈਕਿੰਡ ਸਿਟਿੰਗ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਸਿਟਿੰਗ ਨੂੰ ਐਡਜਰਨ ਕੀਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਊਸ ਰਾਊਡੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ...(ਵਿਘਨ).... 'ਜਾਂ ਇਹ ਕਹੋ ਕਿ ਇਹ ਹਾਊਸ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਮਾਤਿਹਤ ਨਹੀਂ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ.. (ਵਿਘਨ) . .

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਬਿਲਕੁਲ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਚਲੇਗਾ। (It will proceed according to the rules.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਰੀ ਧਕੇਸ਼ਾਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਰੂਲ ਦੇ

ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਮੈਂ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਰ ਜਾਉ ਇਥੇ । ਟੀਚਰਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਹੈ......

Mr. Speaker : I have already ruled that leave has been granted under Rule 65(2) of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly.

Sub-rule (3) of Rule 65 of the Assembly Rules says—

"If leave is granted under sub-rule (2), the Speaker may, after considering the state of business in the Assembly, allot a day or days or a part of a day for the discussion of the motion."

So, under Sub-Rule (3) of Rule 65, I have already allotted this time for the discussion of No-confidence Motion against the Ministry.

ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ (ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਗਲਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ, ਜੋ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਲੀਡਰ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹੀ, ਮੈਂ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਇਤਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਤੇ ਕਹਿਣ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਾਊਸ ਰਾਊਡੀ ਹੋਵੇ, ਉਦੋਂ ਦੋ ਦੋ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਹਾਊਸ ਐਡਜਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...(ਵਿਘਨ..(ਸ਼ੋਰ).. ਔਰ ਉਸ ਦੇ ਬਾਦ ਇਥੇ ਤੀਕਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੋ ਦੋ ਘੰਟੇ ਹਾਊਸ ਪਹਿਲੋਂ ਐਡਜਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ...(ਵਿਘਨ)...(ਸ਼ੋਰ) ਸੁਣੋਗੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਗਲ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਤਕ ਨਹੀਂ । ਚੰਗੇ ਤੁਸੀਂ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦੇ ਲੰਬਰਦਾਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹੋ...(ਵਿਘਨ)...(ਸ਼ੋਰ)...

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਰੂਲ ਕੋਟ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ । (ਵਿਘਨ)

ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਹ ਕੋਈ ਅਜ ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਕ । ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਦੂਜੀ ਗਲ ਦਾ ਤਅਲੁਕ ਹੈ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿਤੀ ਹੈ ਹਾਊਸ ਵਿਚ । ਤੁਹਾਡੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਸਿਟਿੰਗ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ...(ਵਿਘਨ)...(ਸ਼ੋਰ)...

Second sitting to-day was already allotted by the Speaker for the discussion of No-confidence Motion.

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੰਨਸੈਂਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਅਫ਼ਸੋਸ ਤਾਂ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਬਿਲ ਅਸੀਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸੀ । ਅਸੀਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਵੀ ਔਰ ਬਾਹਰ ਵੀ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਿਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਾਂਗੇ । ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਈ । ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੀ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਵੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਵੀ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟੀਚਰਜ਼ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਆਫ ਸਰਵਿਸ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਹੁਣ ਵੀ ਕਾਂਨਸ਼ੀਅੱਸ ਹੈ ਔਰ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੋ ਭੀ ਵਾਜਬ ਤਰੀਕੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਅਪਣਾਵਾਂਗੇ ।

[ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ]

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਨ ਆਰਡਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਮੋਸ਼ਨ ਆ ਜਾਵੇ ਉਸ ਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। (ਵਿਘਨ)

चौधरी बलबीर सिंह : (होशियारपुर) अध्यक्ष महोदय, यह जो प्रस्ताव आया है कि अनिश्चित काल के लिये आज सदन ऐडजर्न कर दिया जाये यह बहुत गलत प्रस्ताव है।

मुख्य मन्त्री साहिब हंस रहे हैं। क्या यह हंसने की बात है? जिस तरीके से यह हाऊस चल रहा है उसकी कार्यवाही पर आप ही नहीं हंस रहे सारा पंजाब हंस रहा है। (विघ्न) मैं कहना चाहता हूँ कि राज्यपाल के एडरैस में कहा गया था कि जो प्राइवेट टीचर्ज़ हैं, उनकी सिक्योरेटी आफ सरविस का बिल इस सैशन में पास हो जायेगा (विघ्न) मेरा इस पर एतराज यह है कि पहले तो यह अब अविश्वास का प्रस्ताव पेश हो गया है और उसके लिये कहा है कि नान-स्टाप सिटिंग हो यह भी गलत बात है। यह प्रस्ताव जो पेश हुआ है इस के मुतअल्लिक दो दिन तक बहस हो सकती है और होती रही है। इस सदन में, इस असैंबली में, पंजाब की असैंबली में पहले जितनी बार यह प्रस्ताव पेश हुआ कम-अज़-कम दो दिन बहस होती रही, इस से ज्यादा अर्सा भी होती रही। अगर कार्यवाही करनी है तो इसमें कोई फर्क नहीं पड़ता कि....पंजाब में 1957 में एक वज़ीर थे, पंडित अमर नाथ विद्यालंकार। उनकी आदत थी कि अगर कोई मैम्बर कहे कि मैने आप से पाँच मिनट बात करनी है तो वह दो घंटे उसी बात को समझाने में लगा देते थे मगर 5 मिनट नहीं देते थे। यही बात यहां हुई है। अगर आधा घंटा बहस हो जाती तो न तो अविश्वास का प्रस्ताव आता और न ही कार्यवाही खत्म होती। आज कार्यवाही एक बजे खत्म होनी थी और यह सारा काम मुकम्मल करके खत्म हो जाती लेकिन अगर कोई बात बेतरतीबी से की जाए तो गड़बड़ शुरू हो जाती है और थोड़ा सा वक्त बचाने की जगह बहुत ज़्यादा वक्त लग जाता है। यह दलील देंगे कि यहां तो ऐसा पहले भी होता रहा है। मैं यह कहने के लिए खड़ा हुआ हूँ कि अगर कांग्रेस वाले कोई गलत बात करते रहे हैं तो उसी का नतीजा है आज उधर बैठे हैं। जिस कांग्रेस की कार्यवाही को हम आपोज़ीशन में बैठ कर कहते रहे हैं कि एकदम खत्म कर देंगे और मैम्बरों को पूरी बहस करने का मौका देंगे आज उसके उल्ट बात नहीं करनी चाहिए। यह गलत तरीका है। गवर्नर के ऐड्रेस में उन को ऐशुरेंस दी हुई है और बिल आ चुका है अगर हमें एक दिन बैठ कर भी सारी कार्यवाही को खत्म करना पड़े तो कोई बुरी बात नहीं होगी अगर मिनिस्टर साहिब यह कहें कि इस मीटिंग का खर्च पड़ जायगा तो उन को हम ने आप के चैम्बर में भी कहा था कि मैंने अपनी पार्टी की तरफ से, कांग्रेस वालों ने अपनी पार्टी की तरफ से, अगर यह मीटिंग सोमवार या अगले हफ्ते किसी दिन भी रखी जाये तो हम टी. ए. क्लेम नहीं करेंगे। फिर अगर खर्च ही बचाना है तो उसके तो हज़ारों ढंग हैं। बजट में से करोड़ों रुपया बचाया जा सकता है अगर ठीक ढंग से काम करें। अगरसदन के सदस्य किसी कार्यवाही को पूरा करने के लिये कहते

हैं और उस पर अगर थोड़ा खर्च भी हो तो उस खर्च को बचाना एक उल्टी बात होगी। सदन के पास काम पड़ा है। यह जो टीचरज़ का बिल है अगर इस पर बाकायदा बहस हो जाए और उसके बाद जो कार्यवाही करनी हो की जाए तो कोई बुरी बात नहीं होगी। अगर हम ऐसा नही करेंगे तो यकीनन यह एक गलत कदम होगा। अगर कल आधे घंटे के लिए इस बिल पर बहस हो जाती तो आज हमको दोबारा न बैठना पड़ता। मैं कहूंगा कि अगर ठीक ढंग से काम चले तो कम वक्त जाया होता है और कार्यवाही चलती है।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : (ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਐਸ. ਸੀ.) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਬਣ ਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ! ਅਸੀਂ ਕਲ੍ਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ 20-25 ਮਿੰਟ ਬਹਿਸ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਉ। ਅਜ ਆਪ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗਲ ਬਾਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਬਿਲ ਜ਼ਰੂਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਅਤੇ ਡਾਂਗ ਸਾਹਬ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਧੇ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲੈਕੇ ਫਿਰ ਚਾਹੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਹੀ ਲੈ ਆਉ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰ ਲਉ। ਆਪ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਹਿ ਕੇ ਗਏ ਕਿ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ ਹੈ। ਅਗਰ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਦੂਜਾ ਅਜੰਡਾ ਲੈ ਆਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਰੀਕਵੈਸਟ ਕਰਦੇ ਕਿ ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਬਿਲ ਲੈ ਆਉ, ਭਾਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਦੇਰ ਤਾਈਂ ਬੈਠਣਾ ਪਵੇ। ਉਸ ਗਰੀਬ ਤਬਕੇ ਨਾਲ ਅਨਿਆਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਚਮੁਚ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਬੜੀ ਇਜ਼ਤ ਹੈ ਮਗਰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਬੁਢ਼ਾਪੇ ਕਰਕੇ ਮਿੰਟ ਮਿੰਟ ਪਿਛੋਂ ਮੁਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ? ਦਲੀਲ ਬਦਲਦੇ ਹਨ ? ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਇਹ ਟੀਚਰਜ਼ ਬਿਲ ਲਈ ਵਕਤ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੇਣ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ...(ਵਿਘਨ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਟੀਚਰ ਦੁਖੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਗਲ ਦੇ ਹੀ ਕਢ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਰੂਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀਬਾਜ਼ੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਜ ਆਪ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਦੇਖੋ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਨੂੰ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਨੇ ਸ਼ੋਰ ਕਰਕੇ ਹਾਊਸ ਢਾਈ ਵਜੇ ਤਕ ਐਡਜਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹਾਲੇ ਤਾਈਂ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹੀ ਹਾਊਸ ਹੈ, ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਦਫਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿਟਿੰਗ ਦੂਜੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ, ਆਪ ਰਿਕਾਰਡ ਕਢਵਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਉ। ਮੈਨੂੰ 20-25 ਸਾਲ ਦਾ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ, ਅਗਰ ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਾਂਗਾ। ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਕੀਤੀ ਆਪ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ, ਸਾਡੇ ਲੀਡਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਇਜਲਾਸ ਦੇਖ ਲੈਣ ਦਿਉ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਹਕਾਂ ਤੇ ਸਿਧਾ ਅਟੈਕ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਦਰਖਾਸਤ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਬਿਲ ਲੈ ਆਉ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨਾ ਕਰੋ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਲਉ। ਆਪਾਂ ਲੜਦੇ ਰਹਾਂਗੇ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ
ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਭੇੜ ਵਿਚ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹੋ, ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਬਿਲ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

PERSONAL EXPLANATIONS

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਆਨ ਏ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ, ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਧੇ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਬਿਲ ਲਿਆਕੇ ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿਉ । ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਕ ਕਲੈਰੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ 5-6 ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਆਪ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਉਹ ਬਜ਼ਿਦ ਸਨ ਕਿ ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਬਿਲ ਆ ਜਾਵੇ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਵੇ । ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ । ਇਹ ਮੰਨੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਨਾ ਬਣੇ । ਮੈਂ ਇਨਸਿਸਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਰੂਲਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਨਾ ਬਣੇ ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਟੀਚਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ । ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨੀ ਕਿ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਇਨਸਿਸਟ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ, (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ).

Mr. Speaker : Order please.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਝਗੜਾ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਹੈ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਜੋ ਅਜ ਡਿਸਕਸ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਤਾਂ ਐਡਮੈਂਟ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਬਿਲ ਡੀਫੈਕਟਿਵ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਬਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਪਰਾਰਥਨਾ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲ ਨਾ ਕਰਨ । ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਇਹ ਆਪ ਇਨਸਿਸਟ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਡਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਲ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣਾ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਉਸ ਗਲ ਨੂੰ ਕੋਟ ਨਾ ਕਰਨ ਕਿ ਉਥੇ ਕੀ ਹੋਇਆ ।

ਦੂਜੀ ਗਲ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬੜੀ ਅਨਫਾਰਚੂਨੇਟ ਇਹ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਖਬਰ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪੰਡਾਲ ਸੜ ਗਿਆ ਹੈ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਥੇ ਅਜ ਸੈਸ਼ਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਕਾਹਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਅੱਜ । (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : On a point of Personal Explanation, Sir, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਏ ਸਨ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਟੀਚਰਜ਼ ਬਿਲ ਤੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ । ਮੈਂ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੇਰੀ ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਬਨਾਉਣ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ । ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ

ਘਟੇ ਕੌਡਾਂ ਰਲਾਂਦੇ ਨੇ । ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਇਖਤਿਆਰ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਇਖਤਿਆਰ ਵਰਤੇ ਹਨ । ਟੀਚਰਾਂ ਦੇ ਬਿਲ ਬਾਰੇ ਇਹ ਗਲ ਮੰਨੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ ਵਿਸਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਤੇ ਖੜੋਤੇ ਸਨ । ਇਹ ਬੜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰ ਹਨ ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀ. ਐਮ. ਮੁਕਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਪਰ ਐਸੀ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ । ਜੋ ਗਲ ਮੈਂ ਕਹੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਂਗ ਜੀ ਨੇ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਟੀਚਰਾਂ ਦਾ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਓ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦੇ । (ਵਿਘਨ)

(ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਨੋ, ਨੋ) ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਵੇਖੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਟੀਚਰਾਂ ਦੇ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ਬਾਰੇ, ਉਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਨਾ ਦਿਉ (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਹਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋਵੇ (ਵਿਘਨ) ਸ਼ੋਰ.

ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ...ਵਿਘਨ

Mr. Speaker : Please take your seat.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਗੌਰਮੈਂਟ ਖਾਹਸ਼ਮੰਦ ਸੀ ਕਿ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰ ਉਹ ਬਿਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਿਆ । ਮੈਂ ਉਸ ਡੀਟੇਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੈ ਓਹ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਬਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ । ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਪੈਸੇਜ ਨੂੰ ਆਬਸਟ੍ਰਕਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਤਾ । (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਬਿਲ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨਡੀਵਿਜੂਅਲ ਰਾਏ ਹੈ । ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਬਿਲ ਅਜ ਹੀ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

MOTION UNDER RULE 16
(Resumption of Discussion)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਾਈਨੇ ਡਾਈ ਦਾ ਮੋਸ਼ਨ ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਿਤ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਅਸੀਂ ਤਰਤੀਬ ਵਾਰ

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ

ਚਲ ਰਹੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਲੈ ਆਂਦਾ ਗਿਆ । (ਵਿਘਨ) ਜੋ ਕੁਝ ਬਾਹਰ ਹੋਇਆ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ । ਮੈਂ ਵੀ ਉਥੇ ਸੀ ਪਰ ਇਥੇ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਮੈਂ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੀਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅਪੋਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦ ਅਸੀਂ ਬਿਲ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰੀਵੇਲ ਅਪਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ । ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣਾ ਜੇਕਰ ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ? ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਰਫਲ ਨਹੀਂ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਮੰਡੇ ਨੂੰ ਟੀਚਰਾਂ ਦਾ ਬਿਲ ਲੈ ਆਉਣ ਅਸੀਂ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਮੰਨ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਮੰਡੇ ਦੀ ਸਿਟਿੰਗ ਲਈ । ਇਸ ਦਾ ਇਹੀ ਸਬੂਤ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਕੌਣ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਿਨਸੀਅਰ ਹੈ । ਟੀਚਰਾਂ ਦਾ ਬਿਲ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਵਿਘਨ

(ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਗਡੀ ਪਟੜੀਓਂ ਉਤਰ ਗਈ ਹੈ ।) (ਵਿਘਨ)

ਦੂਜੇ, ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸਾਡੀ ਜੋ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਡੇ ਨੂੰ ਟੇਕ ਅਪ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਦਾ ਅਤੇ ਬਿਲ ਅਜ ਪਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ । ਇਹ ਤਾਂ ਅਨਫਾਰਚੂਨੇਟ ਗਲ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪੰਡਾਲ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਜਲਣ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਅਜ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੋ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੀਏ । ਸਾਡਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਟੀਚਰਾਂ ਦੇ ਕਾਜ਼ ਤੇ ਸਿਨਸੀਅਰ ਹਾਂ ਤਾਂ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਆਪਣੀ ਮੋਸ਼ਨ ਸਾਇਨੇ ਡਾਈ ਦੀ ਵਿਦਡਰਾ ਕਰ ਲੈਣ । ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੇ ਰੀਜੈਕਟ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਵਿਦਡਰਾ ਕਰ ਲੈਣ ਅਤੇ ਮੰਡੇ ਨੂੰ ਸਿਟਿੰਗ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਟੀਚਰਾਂ ਦਾ ਬਿਲ ਹੈ ਉਹ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ । ਮੈਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਅਸ਼ੋਅਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਦੋ ਦਿਨ ਲਗਣ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋਰ ਲਗਣ ਸੈਸ਼ਨ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕਰਕੇ ਇਸ ਟੀਚਰਜ਼ ਬਿਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਡੀਫੈਕਟ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਬਿਲ ਇਸੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾਂ, ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿਚ ।

ਪਰ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਇਨੇ ਡਾਈ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ ਹਨੇਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ । ਤੁਸੀਂ ਟੀਚਰਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਨਾਲ ਵਾਹਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਇਹ ਰਾਹ ਕਢ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਪੋਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਏ । ਅਸੀਂ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ । ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਹੁਣ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ । ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸੈਸ਼ਨ ਤੇ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਬਿਲ ਅਜ ਸਵੇਰੇ ਪਾਸ ਕਰ ਲਓ ਤੇ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਾਸਤੇ ਸੋਮਵਾਰ, ਮੰਗਲਵਾਰ ਰਖ ਲਓ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ।

ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਲਾ ਅੰਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ (ਵਿਘਨ), ਕਿੰਨੇ ਮਰਡਰ ਹੋਏ ਤਾਂ ਕਿ ਪਬਲਿਕ

ਜਾਣੇ ਕਿ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਰਸਤਾ ਲਭਦੇ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆਉਣ ਲਈ। ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਇਨੇ ਡਾਈ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ ਉਹ ਇਲ-ਕਨਸੀਵਡ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਿਤੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਆਪ ਬੈਕ ਆਊਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਬਲਿਕ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਟੀਚਰਾਂ ਦੇ ਕਾਜ਼ ਨਾਲ ਸਿਨਸੀਅਰ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਪੋਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

Mr. Speaker : Question is—

> That the Assembly at its rising this day shall stand adjourned *sine die*.

(Noise in the House)

(After ascertaining the votes of the Members by voices, Mr. Speaker said "I think the Ayes have it" ! This opionion was challenged and division was claimed. The bells were sounded. Mr. Speaker after calling upon those Members who were for "Noes" and those who were for "Ayes" respectively to rise in their places and on a count having been taken, declared that the motion was carried.)

The motion was declared carried.

(ਜਦੋਂ ਸਾਈਨੇ ਡਾਈ ਐਡਜਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਤੇ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ *)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ : * * * * * * * * * * * * * * * * *

(ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗ਼ੈਰ ਵਾਜਬ ਗੱਲ ਸ਼ਵੇਰ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ, ਏਥੇ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਵੀ ਨਾਹਰੇ ਲੱਗੇ, ਹੁਣ ਵੀ ਨਾਹਰੇ ਲਾਏ ਗਏ, ਇਹ ਨਾਹਰੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ।

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਭੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਸਦਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਸੇ ਗੱਲ ਵਲ ਦਿਵਾਵਾਂਗਾ ਕਿ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜਲਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਦਨ ਦੀ ਮੁਰਯਾਦਾ ਕੀ ਹੈ।

* Expunged as ordered by the Chair.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕਹਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ * * * * * * * * *

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਇਕ ਬੜੀ ਹੀ ਸੀਰੀਅਸ ਗੱਲ ਹੈ। It should be withdrawn. (It is a very serious reflection on the Chair. It should be withdrawn.)

(ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਇਹ ਲਫਜ਼ ਵਿਦਡਰਾ ਕਰਾਉ, ਚੇਅਰ ਤੇ ਐਸਪਰਸਨ ਹੈ, ਵਾਪਸ ਲਉ।)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਪੂਰਾ ਰੀਗਾਰਡ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਹਰੇਬਾਜ਼ੀ ਜਦੋਂ ਏਧਰੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਲ੍ਹ ਕੀ ਉਧਰੋਂ ਨਾਹਰੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ? ਮੈਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਾਂਗਾ ਜੇ ਮੈਂ ਇਹ ਗਲਤ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਵਾਂ......

(ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਨਾਹਰੇ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। (I am aware that the slogans were raised. But the hon. Member must withdraw these words)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਕਲ੍ਹ ਦਾ ਰੀਕਾਰਡ ਮੰਗਾ ਲਉ, ਉਧਰੋਂ ਵੀ ਨਾਹਰੇ ਲੱਗੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ * * * * * * * * * * * *

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਅਟੈਂਟਿਵਲੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਨਾਹਰੇ ਲੱਗੇ। ਰੀਪੀਟਿਡ ਰੀਕੁਐਸਟਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਨਾ ਰੁਕਣਾ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। (I was quite attentive. The slogans were raised by the hon. Member's party. Despite my repeated requests the slogans were not stopped. That was not fair on the part of the hon'ble Members.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਮੈਂ ਸਖਤ ਤੋਂ ਸਖਤ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤਕ ਡਿਸਪਲਿਨ ਵਿਚ ਰਹੇ ਤੁਹਾਡਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਆਏ। ਅੱਜ ਵੀ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਇਹ ਵੀ ਰੀਕਾਰਡ ਵਿਚ ਛਪ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਲ੍ਹ ਵੀ ਨਾਹਰਿਆਂ ਦੇ ਲਗਣ ਦੀ ਖਬਰ ਆ ਹੀ ਚੁਕੀ ਹੈ ਹੁਣ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਜਜ ਹੋ ਕਿ ਇਸ ਝਗੜੇ ਦਾ ਕੌਣ ਜ਼ੁਮੇਵਾਰ ਹੈ ? ਉਹ ਪਾਰਟੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਲ੍ਹ ਨਾਹਰੇ ਲਗਾਏ ਜਾਂ ਉਹ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜ ਨਾਹਰੇ ਲਾਏ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਖਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਜਜਮੈਂਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਹਾਂ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਸਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਵੀ ਹਕ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ

* Expunged as ordered by the Chair.

ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਏਥੇ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਕਲ੍ਹ ਨਾਹਰਾ ਬਾਜ਼ੀ ਹੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਨੇ ****************************
************ ਮੈਂ ਖੁਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਹਰੇ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲੱਗਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੈ, ਕਲ੍ਹ ਮਰਯਾਦਾ ਕਿਥੇ ਸੀ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹਰੇ ਲਗਾਏ ਗਏ, ਪਰ ਇਹ ਕਿਥੋਂ ਦੀ ਅਕਲਮੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਗ਼ਲਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆਪ ਵੀ ਉਹ ਕਰੋ, ਰੀਪੀਟਿਡਲੀ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ । (It is quite clear that slogans were raised but two wrongs do not make one right. Despite my repeated requests the hon. Members continued to indulge in the same wrong behaviour.)

ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਦੁਖ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਇਹ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਚੁਣਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰਪਖ ਹੋ ਕੇ ਦੋਨੋਂ ਸਾਈਡਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸਮਝੋਗੇ । ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਜੱਜ ਕਰੇਗੀ ।............ (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਜ ਦੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਕਢਾ ਕੇ ਦੇਖੋ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਤਨੀ ਜ਼ਿਦ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਣੀ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ ਜੇ ਉਹ ਚੰਗੇ ਵਾਸਤੇ ਬਦਲੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਅਛੀ ਗਲ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਬੁਰਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਦਲੇ ਹਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । (It is not a point of order.)

ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ : ********************
(ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ) ਕਲ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੈਤੋ ਵਿਚ ਇਕ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਨੂੰ ਕੁਟਿਆ ਗਿਆ (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਪਰ ਗੁੰਡੇ ਹਾਲਾਂ ਤਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ...... (ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ)

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਇਹ ਚੇਅਰ ਤੇ ਐਸਪਰਸ਼ਨ ਹੈ, ਇਹ ਐਕਸਪੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਚੇਅਰ ਤੇ ਐਸਪਰਸ਼ਨ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਐਕਸਪੰਜ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ । (ਸ਼ੋਰ)

(What the hon. Member Sardar Tarlochan Singh Riasti has said is an aspersion on the Chair. It may be expunged.)

---

*Expunged as ordered by the Chair.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : * * * * *
* * * * * * * * (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speaker : This is an aspersion on the Chair. This should be expunged.

PAPERS LAID ON THE TABLE

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਪ੍ਰਿਜ਼ਨਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਕਾਪੀ ਆਪ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ, ਬਾਰੇ ਕਾਮਰੇਡ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 321 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ।

Demands of Prisoners of Ferozepur Central Jail :

1. An enquiry into the high handedness of the Jail authorities should be held by an impartial authority.
2. The prisoners should be released on completion of 14 years sentence and the rule of 8½/6 years should not be adhered to.
3. The prisoners released prematurely should not be asked to furnish bails on completion of 14 years sentence.
4. The prisoners working in the factory should be allowed to go to their barracks for two hours.
5. The double gratings in the Interview rooms should be removed.
6. No prisoner should be transferred from Central Jail, Ferozepur till the visit of the Chief Minister to the Jail.
7. Prisoners in the solitary confinement should be removed to the barracks.
8. No routine daily searches should be carried out.
9. Pakistani prisoners should also be treated at the same level in respect of remission and release as other ordinary prisoners.
10. The prisoners working in the outside gangs should be given work within the prescribed hours and they should also be given rest on Sundays.
11. Prisoners working in the kitchen should be given pay for working on Sundays.
12. The short term prisoners should be given remission.
13. Wages should be paid to the prisoners at the time of their transfer to other Jails.
14. The Gandhi Centenary remission should be given to the condemned and other prisoners immediately. The condemned prisoners should also be removed from the cells immediatly.
15. Sugar quota should be given to the prisoners.
16. The prisoners of other States should be given remission by the Punjab Government.
17. Prisoners on convinction should not be transferred from their home district Jails till the decisions of their appeals.
18. Leave once sanctioned by the Government should not be cancelled on the recommendations of the Superintendent Jail.
19. The Inspector General Prisons, Punjab should be non-departmental man.

---

* Expunged as ordered by the Chair.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਚੇਅਰ ਤੇ ਐਸਪਰਸ਼ਨ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਸਪੰਜ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੇ-ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦੇ ਮਤੇ ਤੇ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ।

(What the hon. Member Sardar Umrao Singh has said is an aspersion on the Chair. Therefore, it should be expunged. (Noise) (Interruption) I am sorry that the Members of the Opposition don't want to discuss their No-Confidence Motion.)

ਅਵਾਜ਼ਾਂ : ਇਹ ਗ਼ਲਤ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : * * * * * *
* * * * * * * * * (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਚੇਅਰ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਬਗੈਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਦੈਟ ਵਿਲ ਨਾਟ ਬੀ ਦੀ ਪਾਰਟ ਆਫ਼ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼। (ਸ਼ੋਰ)

(Whatever Sardar Umrao Singh has said without the permission of the Chair, will not form part of the proceedings) (Noise).

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ। ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਵਿਰੋਧੀ ਪਖ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਬੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹਨ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਗੌਰਵ ਤੇ ਅਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਅਸਰ ਪਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਗੌਰਵ ਤੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਗੌਰਵ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਬੇਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਰਾਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਰੁਧ ਬੇਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਲੈ ਆਉਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਖਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਰੁਧ ਬਚਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ, ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸੋ ਕਿ ਸਦਨ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਬੋਲਣ ਦੇ ਹਕ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰ। (ਵਿਘਨ) ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਖ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹਕ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਹਕ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰੋ। (ਡਾਕਟਰ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਇਹ ਫਿਰ ਰੌਲਾ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਹਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਧਿੰਕੋਜ਼ੋਰੀ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕੇ। (ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋਏ) ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿਓ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਖੜਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਹਾਊਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰਨ।

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋਏ।)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਜਾਓ। (The hon. Member may please resume his seat.)

---

*Expunged as ordered by the Chair.

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਗਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਦਿਓ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਕਾਂਵਾਂ ਰੌਲੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਘੋਰੂ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। (ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ) (ਇਸ ਵੇਲੇ ਡਾ: ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਨੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜੋ ਸੁਣਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ।) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। (ਸ਼ੋਰ) ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਕੋਝਾ ਜਤਨ ਹੈ। (ਸ਼ੋਰ) ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਗੌਰਵ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ, ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਗੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਸੀ ਉੱਤੇ ਬੇਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੈ ਤਾ ਬੇਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਲੈ ਆਉਣ। ਇਹ ਰੋਜ਼ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਰੇੜਕਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। (ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਸ਼ੋਰ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ।) ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਮਿਤਰ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੇ ਰੂਲਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਹੈ? ਰੌਲਾ ਪਾਉਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਦਨ ਵਿਚ ਨਿਯਮਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਆਖੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਮਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਚਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਤੇ 11 ਪੁਆਇੰਟ ਰੇਜ਼ ਕੀਤੇ ਸੀ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ 3 ਦਾ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਦੇ ਅਠਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ, ਅਤੇ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਫਿਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੀ ਚਾਰਾ ਹੈ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿਤਨਾ ਰੌਲਾ ਅਜ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਘਿਨਾਉਣੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ, ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਰੂਲਿੰਗ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਦਾ ਸਬਜੈਕਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

(The noise made in the House to-day is an ugly example. The ruling of Speaker cannot be the subject of the discussion.)

Speaker's decision is binding on the House. He is not bound to give reasons for his directions.

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਪਰ ਜੀ, ਰੂਲਿੰਗ ਤਾ ਦਿਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਸਰਕਾਰੀ ਪਖ ਵਲੋਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ : ਦੇ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। (ਸ਼ੋਰ, ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਰੂਲਿੰਗ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਗਈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਉਹੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। (The hon. Member has again started the same discussion.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੋ-ਕਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੀਰੀਅਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।

———

NO CONFIDENCE MOTION UNDER RULE 65.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਮਨ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਫਾਰਮਲੀ ਰੀਕੁਐਸਟ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਉ ਤਾਂ ਕਿ ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋ ਸਕੇ ।

ਟਰੇਜਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ : (ਸ਼ੋਰ) ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਉ

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ (ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੈਣਾ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਮਸਟਾਂਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਅਜ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਬੇ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਦਾ ਮਤਾ (ਸ਼ੋਰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ "ਬੇ ਵਸੀ ਦਾ ਮਤਾ") (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਬੇ-ਵਸੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੇ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਦਾ ਮਤਾ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਅਜ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਇਥੇ ਹੋਇਆ । ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਕਟਮ ਉਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤਾਂ ਇਸ ਤੇ ਅਗੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਵੀ ਹਥ ਧੋਣੇ ਪੈ ਜਾਣਗੇ । ਅਜ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟੇਰੀਅਨ ਲਫਜ ਕਿਹਾ ਹੈ । (ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਲਫਜ਼ "ਬੂਤਰੇ" ਵਰਤੇ ਸਨ । ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬੂਤਰੇ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੁਦਾ, ਜਸਟਿਸ, ਕਾਨੂੰਨ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁਲ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪਾਤਰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾਂ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਨਾਂ ਜਸਟਸ ਹੈ, ਨਾਂ ਰਾਏ ਆਮਾ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਨਾ ਹੈ (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਜੋ ਕੁਝ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਉਚੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਧਕਾ ਹੋਇਆ । ਇਹ ਪਬਲਕ ਦੀ ਰਾਏ ਆਮਾ ਬਾਹਰ ਵੀ ਸੀ । ਉਸ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਪਬਲਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਣ ਲਈ ਤਾਂ ਕਿ ਸਚਾਈ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਏ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਕੋ ਤਰੀਕਾ ਸੀ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਬਾਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜੱਜ । ਫੇਰ ਇਹ ਡਿਮਾਂਡ ਸਿਰਫ ਕਾਂਗਰਸ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸੀ ਬਲਕਿ ਸਾਰੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਆਈ ਸੀ ਔਰ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮੁਆਹਦਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇ ਵਸ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰ ਲਉ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵੀ ਨਾ ਦਿਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੂੰ, ਗਰੀਬ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ । ਔਰ ਮੇਰੀ ਇਤਲਾਹ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਲੀਡਰ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਾਇਰਿੰਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਬਲਕਿ ਕਲਾ ਇਕਲਾ ਕਰਕੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ । ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੰਨਾਂ ਤਕ ਅਪੜੀਆਂ । ਕੋਈ ਵੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਸਚੀ ਸੀ । ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਬਰੀਉਲ ਜ਼ਿੰਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੀ । ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਕੰਮ ਕਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਉਹ ਇਕ ਔਨ ਦੀ ਸਪਰ ਆਫ ਦੀ ਮੋਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਉਹ ਪਰੀ-ਪਲੈਂਡ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਪਬਲਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗ ਜਾਏ । ਕਤਲ ਦੇ ਕੈਦੀ ਵੀ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ, ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਆਫੀਸ਼ਲਜ਼ ਦੀ ਨਾ-ਅਹਿਲੀਅਤ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਾਹਿਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ।

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ

ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਹ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦੇ ਕੇ ਕਿ ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਬਿਲ ਇਸੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ, ਮੈਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਕ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਿਆਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਗਰ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨੋ-ਕਨਫੀਡੈਂਸ ਲਿਆਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਅੱਜ ਦੀ ਸਵੇਰ ਦੀ ਸਿਟਿੰਗ ਵਿਚ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕਹਿਣ ਦੇ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਹੋਰ ਵਧਾ ਲਵੋ, ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਤਕ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਲਾਊਂਸ ਖਰਚਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਸੈਸ਼ਨ ਵਧਾ ਲਵੋ ਇਕ ਦਿਨ ਲਈ ਜਾਂ ਦੋ ਦਿਨ ਲਈ। ਜਿਹੜੀ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਟੀਚਰਜ਼ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਪਬਲਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਹੋਰ ਸੈਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਵਧਾ ਸਕੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਇਸ ਨੂੰ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਗੇ। ਦੇਖੋ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਇਲ-ਕਨਸੀਵਡ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਰਬੀਟਰੇਰੀ ਪਾਵਰਜ਼ ਲੈ ਲਈ ਹੈ।

ਅਕਲ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮਗਰੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ।

ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੋਈ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਫਾਈਨਲ ਕੀਤਾ ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਹਰ ਮੁਮਕਿਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਕਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਕਦੀ ਆਪਣਿਆਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਹ ਕਿਸੇ ਆੜ ਵਿਚ ਇਸ ਬਿਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਏ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਿਸਟ੍ਰਕਟਿਵ ਪਾਸੇ ਬੀਜ ਬੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜ ਆਨਰੇਬਲ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਐਧਰ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਉਸਦਾ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਸਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦੇਖਦਾ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਪਿਛਲਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕਢਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਵੋ, ਜੋ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੇਲੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਜ ਉਸ ਨਾਲੋਂ 1/5 ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਚੇਅਰ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਇਹਤਰਾਮ ਕਰੀਏ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਧਰੋਂ ਹੁਕਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਚੇਅਰ ਵਲੋਂ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਲਵੋ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਹੋਈ ਚੇਅਰ ਤੋਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ 'ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵਡ' ਉਹ ਪਾਸ ਹੋਈ। ਫੇਰ ਡੇਢ ਦੋ ਘੰਟੇ ਦੇ ਬਾਦ ਉਹ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਹੋਈ।

Sir, I beg to move—

> "That this House expresses its want of confidence in the Ministry as a whole."

ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਇਹ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗਲਾਂ ਛੁਪਾ ਲੈਣਗੇ। ਅਸੈਂਬਲੀ ਰੂਲਜ਼ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲਵੋ। ਲੇਕਿਨ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਉਲਟ ਅਗਰ ਕੋਈ ਵੀ ਗਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਣ ਕੀ, ਉਸਨੂੰ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਕੋਈ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸੇ ਦਿਨ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਔਰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਔਰ ਫਿਰ ਦੋ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਮੂਵ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਮੂਵ ਕਰ ਦਿਉ । ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਕਿਸ ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ? ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹਕੂਮਤ ਚਲਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਵੱਲ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਦੱਸਾਂ ਜੋ ਅੱਜ ਹਾਲਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਜੋ ਕਰਤੂਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਉਹ ਸਾਥੋਂ ਛੁਪੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਐਸੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਇਲੈਕਟਰਿਸਿਟੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ ? ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਨੂੰ ਕੁੱਟੇ, ਫਿਰ ਉਥੇ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਨ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਆ ਜਾਵੇ। ਟਰੀਬਿਊਨ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੀ ਲਾਈਫ਼ ਸੇਫ਼ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਬਾਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਹੋਰ ਚਪਤ ਕੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਵੀ ਸ਼ਰਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚੁਲੂ ਭਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਾਂ, (ਵਿਘਨ) ਮਰਨ। ਇਹ ਥਿੱਕ ਸਕਿੰਡ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਬਠਿੰਡੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਕੁਝ ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਮਝ ਲਵੋ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਬਿਠਾ ਲਵੋ। (ਵਿਘਨ) ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਤਵੱਜੋ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਬੜੇ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਵਾਕਿਆਤ ਵੱਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾ। ਉਥੇ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਸਬ-ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਸੀ, ਉਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਪੋਸਟਿਡ ਹੈ। ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਚ ਇਕ ਲੜਕਾ ਅਤੇ ਇਕ ਲੜਕੀ ਇਲੋਪ ਕਰ ਲਏ ਗਏ। ਮਤਲਬ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ ਹੀ ਗਏ ਹੋਵੋਗੇ। ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਫੜ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਜੋ ਹਾਲਤ ਕੀਤੀ, ਮੈਂ ਜੇ ਨਾ ਕਹਾਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਸ ਲੜਕੀ ਦੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਲੜਕੀ ਅਤੇ ਮੁੰਡਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਝ ਕਰ ਲੈਂਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵੀ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਪੁਲਿਸ ਆਫ਼ੀਸ਼ੀਅਲਜ਼ ਅਤੇ ਆਫ਼ੀਸਰਜ਼ ਦੇ ਨਾਮ ਵੀ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਸਬ-ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸ ਲੜਕੇ ਦੇ ਬਾਪ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਭੈਣ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕੀਤੀ ਔਰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੱਸ਼ ਅੱਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਲੇਂਟ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਣੀ ਨਹੀਂ। ਐਸ. ਪੀ. ਸੰਗਰੂਰ ਨੇ ਵਾਕਿਆ ਕੁਝ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ, ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜੇ ਗੁੰਡੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਜ਼ਤ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ

ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰੋਵੋਕੇਸ਼ਨ ਬੜੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਮਾਂ ਅਤੇ ਭੈਣ ਨਾਲ ਜੋ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਬੜੀ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਲਾ-ਕਨੂੰਨੀ ਪੈਦਾ ਨਾ ਕਰਨ। ਜੇ ਉਹ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਇਧਰੋਂ (ਟਰੈਜ਼ਰੀ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਵੱਲ ਉਂਗਲ ਕਰਕੇ) ਉਂਗਲ ਉਠਦੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਹੋਰ ਮਸਲਾ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਇਆ ਔਰ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਬੜੇ ਕਨਵਿੰਸਿੰਗ ਸਾਰਟ ਆਫ ਆਰਗੂਮੈਂਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਢੇ 4 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰਮਿਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ। ਔਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ। ਕਿਹੜੇ ਰੂਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਸਾਢੇ 4 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਰਮਿਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ। (ਵਿਘਨ) ਐਕਸਾਈਜ਼ ਕੰਟਰੈਕਟਰਜ਼ ਨੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਲਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਇਆ।

ਐਕਸਾਈਜ਼ ਕੰਟਰੈਕਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਰਮਿਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਜ੍ਹਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰੂਲਜ਼ ਪਰੋਵਾਈਡ ਹਨ। ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਲੜਾਈ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਮਿਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਦੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਐਕਟ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਰਗੂਮੈਂਟ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਸੀ ਉਹ ਖੁਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚ ਫਸਾਂਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਹ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਕੰਟਰੈਕਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਰਮਿਸ਼ਨ ਦੇਣੀ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੌਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪੈਸੇ ਖਾਣੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਉਸ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਮਸਲੇ ਵਿਚ ਰਮਿਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ? ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਠੇਕੇਦਾਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਗਏ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਟ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਰਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਸਬਸਟੈਂਸ਼ੀਅਲ ਐਵੀਡੈਂਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਕਰੀਏਟ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਗਰ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਐਨੇ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਕਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਜੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ। (ਵਿਘਨ) ਪਰ ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਜੱਜ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬੜਾ ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਮੈਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੜੀ ਗਲਤ ਗਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ਼ੀਰਾ ਸਕੈਂਡਲ ਦੇ ਮੁਤਲਕ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦਾ ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ, ਐਕਸਾਈਜ਼ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਇਨਕਮ ਹੈ ਉਹ 15 ਕਰੋੜ ਤੋਂ 28 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਲੈ ਗਏ। ਇਹ ਸ਼ੀਰਾ ਮੈਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾ ਖਰੀਦਣਾ ਪਿਆ। (ਵਿਘਨ) ਜੇ 170 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਤੇ ਨਾ ਖਰੀਦਦੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ। ਅਗਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕੁਰੱਪਟ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਬਚਣ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ (ਵਿਘਨ) ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹਿਸੇ ਦੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੌਣ ਵਡਾ

ਹਿਸੇਦਾਰ ਹੈ । ਜਨਸੰਘ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ, ਹਿਸਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ (ਵਿਘਨ) ਜਨਸੰਘ ਨੂੰ ਹਿਸਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਹਿਸਾ ਜ਼ਰੂਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਹਿਸਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਦਾ ਇਕ ਅਸਰ ਪਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਇਮੇਜ ਸੀ ਕਿ ਲਾ ਅਬਾਈਡਿੰਗ ਸਿਟੀਜ਼ਨਜ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਡ ਗਿਆ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਮਕਾਨ ਗਿਰਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਦੋ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਔਰ ਕਿਹਾ ਇਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਲਈ ......(ਵਿਘਨ)

ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਗਏ ਹੋ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ 20 ਸਾਲ ਕਟ ਗਏ ਹਾਂ । ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਡਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਏ ਹੋ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਚਲੇ ਜਾਇਉ । (ਵਿਘਨ)

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਡੀਫੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਗੇਂਸਟ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਲਗੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਫਿਸ਼ਲ ਨੂੰ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਪ੍ਰਪਜ਼ ਲਈ ਵਰਤਿਆ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਗਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਆਫਿਸ਼ਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਪ੍ਰਪਜ਼ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਗਲਤੀ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣਾ ਪਵੇ । (ਵਿਘਨ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਗਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੁਰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਕਫਨ ਲਾਹੁਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸੇ ਨਾ ਆਉਣ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ । ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਰਕਾਰ ਡੀਫੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਡਿਫੈਕਟਰਜ਼ ਸਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਥੇ ਦੋ ਮਨਿਸਟਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਔਰ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਆਪਣਾ ਲੀਡਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਉਹ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਡੀਫੈਕਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਸਰੋਪੇ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਡੀਫੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ । (ਵਿਘਨ) ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਾਇਦੇ ਪਹੁੰਚਾਏ ਔਰ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਯਾਰ, ਤੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ... (ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਅਵਾਜ਼ : ਆਈ. ਜੀ. ਲਵਾ ਦਿਆਂਗੇ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਈ. ਜੀ. ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਖੈਰ, ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਦਿਆਂਗੇ, ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਆਦਿ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਦੂਸਰਾ ਮੈਂਬਰ ਉਧਰ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਐਡਮਿਟ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਐਡਮਿਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਮਝਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਉਸ ਵਿਚ ਹੱਥ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਡੀਫੈਕਸ਼ਨ ਇਹ ਕਰਾਉਣ, ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਉਣ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਗੰਦਗੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ (ਵਿਘਨ) ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 12 ਦੀ ਸਟਰੈਨਥ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ । ਅੱਜ ਦੀ ਸਟਰੈਨਥ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਨੈਂਟ ਸਟਰੈਨਥ ਨਹੀਂ । (ਵਿਘਨ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡੀਫੈਕਸ਼ਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦਾਂ ਤੇ ਕੁਲਹਾੜੀ ਹਨ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ

ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ : Defection should be rooted out of the democracy.

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ...(ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਡਿਫੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਜ਼ੇ ਬਿਆਨ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਉਹ ਸਟੇਜ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਲੀ ਇਕੱਲੀ ਪਾਰਟੀ ਕਿਤੇ ਵੀ ਰੂਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਹਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਇਕ ਟਾਈਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਟਾਈਮ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਹਿਸਟਰੀ ਇਕ ਪਾਵਰਫੁਲ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜੁਠਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ, ਕੋਈ ਇਲੈਕਟਿਡ ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਇਮਾਨ ਵੇਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਰਾਹ ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਚ ਕੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ? ਕੋਈ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਦੂਜੀ ਕਿਸ਼ਤ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਭੁਗਤਣਾ ਪਏਗਾ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। (ਵਿਘਨ)

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਥੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਸਲੇ ਵਲ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਬੜੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਠੀਕ ਹੈ, ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਸੂਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ। ਲੇਕਿਨ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਰਸਨਲ ਸਟਾਫ਼ ਚੁਣਨ ਵੇਲੇ ਬੜੀ ਇਤਿਹਾਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜੋ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਦਰੁਸਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਗਿਆ ਨਹੀਂ; ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਸੈਕਟਰੀ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦੋ ਛਪੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਕੇਸਿਜ਼ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਕੇਸਿਜ਼ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਪਵਾਇੰਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਦ ਤਕ ਉਹ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਕੇਸ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਨ, ਉਹ ਵਿਦਡਰਾ ਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਯਾਨੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਕੇਸ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਸਟਾਫ਼ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲਜ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਦਡਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਐਪਵਾਇੰਟ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਨਾ ਕਹਿੰਦਾ। ਪਿਛਲੀ ਵਾਰੀ ਬਾਬੂ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਆਦਮੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਸਨ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਆਇੰਟ ਆਊਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ... (ਵਿਘਨ) ... ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਥਲੇ ਕੀਤਾ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਫੈਕਟ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਪਵਾਇੰਟ ਕੀਤਾ ਵੈਨ ਦੀ ਕੇਸਿਜ਼ ਵਰ ਸਟਿਲ ਪੈਂਡਿੰਗ। ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਨਾ ਮੁਨਾਸਬ ਗਲ ਕੀਤੀ। ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ...... ਵਿਚ ...... ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਇਕ ਗਲ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 10 ਏਕੜ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਥੇ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਵੀ ਆਇਆ 10 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦਾ, ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਪਸ

ਕਰ ਦਿਤਾ । ਜੇ ਉਹ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ..... (ਵਿਘਨ)...... ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ 10 ਏਕੜ ਦੀ ਆਈ ਫਿਰ 10 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦੀ ......(ਵਿਘਨ)...... ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਾਇਦੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਾਇਦੇ ਕਰਕੇ ਮੁਨਕਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਂ ਬੇ-ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਇਹ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਤਾਕਤ ਦਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕੌਂਸਲ ਅਬਾਲਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਾਥ ਨਾ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ । ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰੈਡਿਟ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਲੇਕਿਨ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ...... (ਵਿਘਨ)... ਮੈਂ ਅਗੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦਿਤੀ ਸੀ .. ... (ਵਿਘਨ) ..... ਮੈਂ ਅੱਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਚੀਜ਼ਾਂ ਐਸੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੇ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਦਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ।

ਕੌਂਸਲ ਤੋੜਨ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਡਾਇਰੈਕਟਲੀ ਨਹੀਂ ਇਨਡਾਇਰੈਕਟਲੀ ਦਿਤਾ ਹੈ । ...... (ਵਿਘਨ) ...... ਅਸੀਂ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ । (ਵਿਘਨ) ਅਸੀਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਪਾਰਟੀ ਹਾਂ , ਛਪੜ ਦੇ ਡਡੂ ਨਹੀਂ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਥੇ ਇਤਨਾ ਹੀ ਸੋਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਸੋਚਣਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਉਹ ਮਗਰਮਛ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਡੂਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ । (ਵਿਘਨ)

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਤਾਂ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਇਲਹਾਕ ਕੀਤਾ ਸੀ । (ਵਿਘਨ)

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਹੈ, ਸਚਰ ਫ਼ਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਕ । ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਲਾਈਨ ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਲੈ ਆਉਣ ਤਾਂਕਿ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਮਾਈਂਡ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਗਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਵੇਖੀਏ ਇਹ ਉਸ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਚਰ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਿਕ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਫ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ । ਇਹ ਇਕ ਅਹਿਮ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਸਾਈਡ ਟ੍ਰੈਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਬਿਆਨ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਜੇ ਉਹ ਆਰਡੀਨਰੀ ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਰਾਏ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕਦਰ ਨਾ ਕਰਦਾ । ਉਹ ਬੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਆਦਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਲ ਦਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਥੇ ਸੀ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਉਹ ਸਟ੍ਰਾਂਗ ਸੈਂਟਰ ਤੇ ਵਨ ਇੰਡੀਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਅਗਰ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਫੀਸ਼ਲ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਆ ਜਾਏ ।

ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਪਾਰਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ । ਸਿਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਮੰਗ ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ । ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਚਾਰ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ? ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ । ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ

ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ, ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਅਗੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮਾਨਯੋਗ ਕਾਂਗਰਸ ਦਲ ਦੇ ਉਪ ਨੇਤਾ ਨੇ ਸਿਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਗਲ ਨੂੰ ਖਾਮਖਾਹ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਮੰਗ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ।

Mr. Deputy Speaker : It is no point of order.

Sirdar Kapur Singh : I am not on a point of order.

Captain Rattan Singh : Then I do not give way.

Mr. Deputy Speaker : If the hon. Member Sirdar Kapur Singh is not on a point of order, he should please resume his seat.

Sirdar Kapur Singh : Now he (Capt. Rattan Singh) has given me the floor of the House. He has already yielded the floor.

Mr. Deputy Speaker : If the hon. Member is not on a point of order, he should please resume his seat.

Sirdar Kapur Singh : Sir, I can intervene. I may now be shown the courtesy to make my point clear. The hon. Member has asserted that the demand for the Sikh Homeland is not in conformity with the ideas which the Leader of the House expressed recently at Amritsar on the Basaikhi occasion. The Leader of the House appears to have said at Amritsar that his party is for a strong Centre and an integrated country. This is precisely the aim of the Sikh Homeland. The hon. Member should understand what the content of the Sikh Homeland is ?

Mr. Deputy Speaker : This is no point of order.

(Interruption in the House)

Sirdar Kapur Singh : Sir, I was not on a point of order. I intervened.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਲ ਦਸ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ । ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਵਾਜ਼ਿਹ ਪਾਲਸੀ ਡੀਕਲੇਅਰ ਕਰੇ । ਜੋ ਕਨਸੈਪਸ਼ਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਦੀ ਹੈ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੈ ? ਪਬਲਿਕ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਕਲੀਅਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

Sirdar Kapur Singh : The hon. Member should speak with precision.

Captain Rattan Singh : I am speaking on a No-confidence Motion. A suspicion has arisen in the minds of the people about Akali Dal............... (Interruptions)

Sirdar Kapur Singh : My hon. Friend does not understand that the Akali Legislature Party is one thing and the Shromani Akali Dal is another. They are not identical.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਜੋ ਜਮਾਤ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਜੋ ਲੀਡਰ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਸੂਲਾਂ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਅਗਰ ਕੋਈ ਮੁਤਫਿਕ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਹ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਣ, ਉਹ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਣ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾਈਂਡ ਵਿਚ, ਜੋ ਡਾਊਟ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਲੀਅਰ ਨਹੀਂ, ਡੀਪਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਸਾਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ...(ਵਿਘਨ) ਅਸਤੀਫਾ ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਦੇਣਗੇ । (ਵਿਘਨ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਇਕ ਗਲ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਟ ਹਾਂ ਜਿਹਾ ਕਿ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਕ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਆਰਡਨਰੀ ਮੈਂਬਰ ਹਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਹੀ ਵਰਗਾ । ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੁਤਾਲਬਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਕ੍ਰੀਡ ਦਸੇ । ਜਿਥੇ ਤਕ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਜਨਮ ਹੀ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪੈਟ੍ਰਿਆਟਿਜ਼ਮ ਤੇ ਮਬਨੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕੋਈ ਅਨਪੈਟ੍ਰੀਆਟਿਕ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਗਰ ਕੋਈ ਸੱਜਣ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਪੈਟ੍ਰਿਆਟਿਜ਼ਮ ਤੇ ਸ਼ਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਅਡ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਗਲ ਕਲੀਅਰ ਕਰੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰੀਪੇਅਰਡ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇਣ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪਾਲਸੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਰਖੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਗ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ । ਮਗਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਾਊਟਸ ਜ਼ਰੂਰ ਕ੍ਰੀਏਟ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦਿਤੀ ਸੀ ਮਗਰ ਉਹ ਗੱਲ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਾਈਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਮੰਗ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਵਿਦਿਨ ਮਾਈ ਰਾਈਟਸ ਹੈ । ਉਹ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਣ...........

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਕਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਿਆਨ ਦੇਣ, ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੇਣ, ਉਹ ਬਿਆਨ ਦੇਣ । ਉਹ ਬਿਆਨ ਕਿਉਂ ਦੇਣ ? ਇਹੀ ਆਪਣਾ ਦਿਮਾਗ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਾਫ ਕਰ ਲੈਂਦੇ । (ਤਾੜੀਆਂ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੇਰਾ ਦਿਮਾਗ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਹੈ, ਦਿਮਾਗੀ ਖਰਾਬੀ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰ

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ

ਦਿਤੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਇਥੇ ਵੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਵੀ ਕਰਾਂਗਾ । (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿਤਾ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੈਠਾਵਾਂਗੇ। ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਰੀਮਾਈਂਡ ਕਰਾ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਸਿਟਿੰਗ ਢਾਈ ਵਜੇ ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤਕ ਹੈ । (I may remind the hon. Member that the time of the sitting has already been fixed from 2.30 P. M. to 6 P. M.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਹਿਸ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਿਨ ਰਖ ਲਵੋ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਰ ਰਾਤ ਤਕ ਵੀ ਬੈਠਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਬੈਠਾਂਗੇ । ਹੁਣ ਤਾਂ ਰਾਤ ਤਕ ਬੈਠਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ । ਹਾਲੇ ਤਾਂ 30 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ । ਆਪ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅਜ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿਤਾ ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੇ ਵਕਤ ਤਾਂ ਲਾਵਾਂਗੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਟਿੰਗ ਰਾਤ ਤਕ ਚਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਰਾਤ ਤਕ ਚਲੇਗੀ । ਰਾਤ ਦੇ 12 ਵਜੇ ਤਕ ਜਾਂ ਇਕ ਵਜੇ ਤਕ, ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਟਾਈਮ ਡੀਵਾਈਡ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਪ ਬੋਲ ਲਉ, ਫਿਰ ਟਾਈਮ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ । (Let the hon. Member finish his speech, then we will decide about the fixation of time.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ:—ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਗਰ ਪਾਰਟੀ ਇਨ ਪਾਵਰ ਦੇ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਕ੍ਰੀਡ ਬਾਰੇ ਸ਼ਕ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਲੀਅਰ ਕਰਨਾ ਉਸ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਕੰਮ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਇਹ ਹਨ, ਇਕ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਹੋਰਾਈਜ਼ਨ ਨੂੰ ਕਲਾਊਡੀ ਕੀਤਾ, ਦੂਜੇ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ, ਤੀਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੀਫੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਨੂੰ ਇੰਜਨੀਅਰ ਕੀਤਾ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਰੀਬਾਂ ਮਸੂਮਾਂ ਤੇ law abiding citizens ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਣੀ ਸੀ, ਧਮਕੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਬਣਾਏ । ਮੈਂ ਆਪ ਕੋਈ 15 ਚਿਠੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੀਆਂ 12/3 ਨੂੰ 13/3 ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਵੀ ਭੇਜੀਆਂ ਪਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ । ਅਨਐਕਨਾਲਜਮੈਂਟਾ ਪਈਆਂ ਹਨ । ਇਕ ਜਵਾਬ ਮੈਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮਿਲਿਆਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਚਿਠੀ ਆਈ. ਜੀ. ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਟਿਪਣੀ ਲਈ । ਉਥੇ ਟਿਪਣੀ ਵਾਲਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਟਿਪਣੀ ਕਿਸ ਦੇਣੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਵੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਚਿਠੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮਹੀਨਾ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤਕ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ । ਮੈਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਹਰਾਸਮੈਂਟ, ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ

ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਚਿਠੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਵੱਕ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਅਸੀਂ ਕੇਸਿਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਕਰਾਂ ਦੇ ਹਰਾਸਮੈਂਟ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਗਲ ਜਿਹੜੀ ਇਥੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵੇਰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ, ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਅਰਬਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸੈਕਟਰੀ ਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਿਕ ਪਰਸੋਂ ਵੀ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਸ ਕਨਕਾਕਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਬਟੂਆ ਖੋਹਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ 90 ਰੁਪਏ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਛੁਰਾ ਦਿਖਾਇਆ। ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਅਰੈਸਟ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਪੁਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਅਰੈਸਟ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। (ਵਿਘਨ) (ਜੈਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਗਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ) (ਸ਼ੋਰ) ਫਿਰ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ 15, 20 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਚਿਠੀ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਬਿਨਾ ਤੇ ਇਸ ਜਨਰਲ ਸੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਰ ਨੇ ਡੀ. ਸੀ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਦਸਿਆ। ਚਿਠੀ ਲਿਖੀ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ, ਫਿਰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਸ ਜਨਰਲ ਸੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਇਕ ਟਰਮਪਡ ਅਪ ਕੇਸ ਵਿਚ ਅੰਦਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਹੈ, ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਹਾਲਤ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਅਪੋਨੈਂਟਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਅੰਦਰ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਵਿਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਬਣਨ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਮੁਖਾਲਫਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰਾਇਜ਼ ਕਰਕੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬੂਮਰੈਂਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਹ ਗਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਭੁਗਤਣਾ ਪਵੇਗਾ। (ਵਿਘਨ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਗਲ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਆਪਣੀ ਮੈਜਾਰਟੀ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਜਾਇਜ਼ ਗਲ ਨੂੰ ਸਟੀਮਰੋਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ ਇਕ ਕੁਰਪਟ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਜਾਰਟੀ ਵਿਚ ਲਚਕ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲਏ, ਹਰ ਚੰਗੀ ਗਲ ਦਾ ਜਿਹੜੀ ਸਵਾਗਤ ਕਰੇ, ਪਰ ਇਥੇ ਬੜੇ ਦੁਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਗਲ ਤਾਂ ਮੰਨ ਲਵਾਂਗੇ ਪਰ ਇਨਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਧਰ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਹਰ ਚੰਗੀ ਗਲ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲੋਂ ਆਵੇ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਆਵੇ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਇਕ ਬੀਮਾਰ ਮਨ ਦੀ ਸੋਚ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਾਂਗ੍ਰਸ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਇਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਮਜਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਪਾਲਿਸੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹੈ ਉਹ ਅਗੇ ਤੋਂ ਸਗੋਂ ਤ੍ਰਕੜੇ ਹੋਕੇ ਚਲਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਡੀਫੈਕਸ਼ਨ ਮੰਨ ਕੇ ਅਤੇ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਇਸਪਾਸੇ ਲਗੇ ਹੋ, ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣਾ ਪਏਗਾ।

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ

ਫਿਰ ਇਥੇ ਕੋਈ ਗਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਗਲ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੀ ਵੀ ਮੰਨ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਮੁਨਾਸਿਬ ਸੀ। ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਮੰਨੋ । ਜੇਕਰ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਮੰਨੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਹੀ ਕਰਦੇ ਸਗੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦੇ ਹੋ । ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਹਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਰਾਈਟ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਟਨ ਡਿਊਟੀਜ਼ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਮੈਂਬਰ ਚੰਗੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਉਹ ਮੰਨ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਟ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਉਹ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਜਿਹੜਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਕਈ ਵੇਰ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਇਕੱਲੀ ਹੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਫੀ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਥੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੈਂ (ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ) ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਤੋਂ ਸੈਟਿਸਫਾਇਡ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋ ਵੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਚੇ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਬਲਿਕ ਮਾਈਂਡ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਐਜੀਟੇਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਚਾਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਦ ਇਸ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਟੈਕਟ ਕਰਨ ਦੀ ਗਲ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਸਾਰੇ ਵਿਚ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਦਾ ਹਥ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਚਾਈ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਰਖ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਕੋਈ ਉਂਗਲ ਨਾ ਉਠਾ ਸਕੇ।

ਇਕ ਚੀਜ਼ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗਿੱਲ ਵਿਚ ਬੁਰੀਆਂ ਸਨ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਬੁਰੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਆਪ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ? ਜੇਕਰ ਗਿਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਬਲਿਕ ਚੰਗਾ ਆਖ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਮਾੜਾ ਹੀ ਕਹੇਗੀ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਗਿਲ ਵੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਂਭ ਨਾ ਸਕੇ 9 ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ, ਫਿਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ । ਜੇਕਰ ਗਿਲ ਮਾੜਾ ਸੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਨੌ ਸਾਲ ਤਕ ਰਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਹਟਾਇਆ ਕਿਉਂ ਨਾ ? ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਰਖ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਹਟਾਇਆ ਵੀ। ਅਸੀਂ (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਟਾਇਆ। 9 ਮਹੀਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਉਸ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਨੌ ਮਹੀਨੇ ਖਤਮ ਹੋਏ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ (ਹਾਸਾ) ਇਥੇ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਛੇਤੀ ਬਾਹਰ ਨਾ ਆ ਜਾਓ (ਵਿਘਨ : ਨੌਵਾਂ ਮਹੀਨਾ ਮਾੜਾ ਹੈ) (ਹਾਸਾ)

ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬੇਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਈਟਲੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਸ ਤੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਉਂ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮਰਿਯਾਦਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ

ਇਕ ਗਲ ਮੈਂ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ । ਉਹ ਹੈ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਕਰਨਾ । ਪਿਛਲੀ ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਗਿਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ । ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਰੀ-ਕੰਸਿਡਰੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਇਹ ਏਜੰਸੀ ਪੁਲੀਸ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਵਖਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਫਿਰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਪੇ-ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਨਸੈਸਨਜ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਨਾਮਲੀਜ਼ ਹੋਈਆਂ ਹਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼. ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ, ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਛ ਲਿਆ ਜਾਵੇ । ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਤਸਲੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਅਫਸਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦੇ ਸਕਣਗੇ । ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਡੇ ਤੋਂ ਵਡਾ ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ । ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਅਫ਼ਸਰ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਫਿਰ ਮੈਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਵੀ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਬਜਟ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਲੇਬਰ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਇਕ ਲਫਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ । ਜਦੋਂ ਕਿ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਹੀ ਲੇਬਰ ਮਨਿਸਟਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਤਫਾਕਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ । ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਿਨੀਮਮ ਵੇਜਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ । ਇਸ ਨਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਇੰਪਲਾਇਰਜ਼ ਨੂੰ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਕਿ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਲੇਬਰ ਪਾਲਸੀ ਚਲਣੀ ਹੈ ?

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਫੂਡ ਦੇ ਜ਼ੋਨਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਧਕਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਰਾਏ ਆਮਾ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਚੁਪ ਰਹੀ । ਕੇਵਲ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੇਵਲ ਹਿਮਾਚਲ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਗੰਨੇ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਾਂਗਾ । ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਿਤੀ ਸੀ ਕਿ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ 10 ਰੁਪਏ ਕਵਿੰਟਲ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਹੁਣ 7/8 ਰੁਪਏ ਕਵਿੰਟਲ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿਲਾਂ ਨੂੰ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜੇਸਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੈਸਿਵ ਬੜਾ ਲਚਕਦਾਰ ਹੈ । ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਤਰਜਮਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਮਤਲਬ ਹਨ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼

[ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ

ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕਿ 50% ਦਾ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਹ ਮੁਆਇਦਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਵੇ।

ਫਿਰ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਟੈਕਸਾਂ ਬਾਰੇ ਗਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਟੈਕਸਾਂ ਵਿਚ ਰਿਲੀਫ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੇ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਸੈਕਟਰੀ ਦੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨਾਂ ਦਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਅਜੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਹਾਊਸ ਟੈਕਸ ਦਾ ਰੇਟ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਲਾਂਟਿੰਗ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕੋਲ ਜਿਤਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਕਾਨ ਹੋਣ ਉਸ ਤੇ ਉਤਨਾ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਟੈਕਸ ਲਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਲਾਂਗ ਟਰਮ ਦੀ ਇਕਨਾਮਿਕ ਪਾਲਿਸੀ ਨਹੀਂ ਦਸੀ ਗਈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਲੀਅਰ ਪਾਲਿਸੀ ਦਸਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਟਰੈਡੀਸ਼ਨਾਂ ਬਰੇਕ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਠੀਕ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਇਕ ਦੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨਾਲ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਸਾਰੀ ਸਟੇਟ ਦੀ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿਊਰੋਕਰੇਸੀ ਨਾ ਚਲਣ ਦੇਵੇ। ਬਿਊਰੋਕਰੇਸੀ ਕਰ ਕੇ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਬਿਊਰੋਕਰੇਸੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਤਕ ਇਹ ਸਿਸਟਮ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਪਧਰ ਤੇ ਅਤੇ ਬਲਾਕਾਂ ਦੀ ਪਧਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੀਪ੍ਰੈਜ਼ੈਂਟੇਟਿਵਜ਼ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੰਮ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲੇਗਾ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਘਟੇਗੀ ਅਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰ ਅਫਸਰ ਟਾਪ ਤੇ ਆਉਣਗੇ, ਬੇਈਮਾਨ ਅਫਸਰ ਡੀ-ਮਾਰੇਲਾਈਜ਼ ਹੋਣਗੇ। ਬਿਊਰੋਕਰੇਸੀ ਬੇਈਮਾਨ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਟਾਪ ਤੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੇ ਹੀ ਰੀਲਾਈ ਨਾ ਕਰਨ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਰਸਨਲ ਨੌਲਿਜ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਹ ਉਸ ਤੇ ਰੀਲਾਈ ਕਰਨ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਕਟਸ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਦਸੇ। ਇਹਦਾ ਭਾਵ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪਣੀ ਪਰਸਨਲ ਨੌਲਿਜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਦਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਕਾਫੀ ਡਿਫਰੈਂਸਿਜ਼ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲੀ ਜਨ-ਸੰਘ ਕੁਲੀਸ਼ਨ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਲ ਸਪੋਰਟ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਮਿਨੀਮਮ ਪਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਜਨ-ਸੰਘ ਦਾ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਪਰੋਗਰਾਮ ਹੈ। ਜਨ-ਸੰਘ ਦੀ ਇਕਨੌਮਿਕ ਪਾਲਿਸੀ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਕੇਲ ਉਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰੀਐਕਸ਼ਨਰੀ ਨਹੀਂ। ਡਿਫੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਹੋਈਆਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਅਕਾਲੀਆਂ ਲਈ ਅਛਾ ਨਹੀਂ (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : Please wind up your arguments.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜਸ ਇਨਸਟਰੱਕਸ਼ਨਜ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੜਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ ਦਾ ਫੰਡਾਮੈਂਟਲ ਪਰਿੰਸੀਪਲ ਹੈ ਕਿ ਰਿਲੀਜਨ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜਸ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ, ਇਹ ਝਗੜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਜਾਏਗੀ। ਸੈਕੂਲਰ ਕਰੈਕਟਰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ, ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨਜ਼ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ।

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜੋ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸਿਖ ਹੋਮਲੈਂਡ, ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ, ਸ਼ੰਕਰਾਅਚਾਰੀਆ, ਛੂਤ ਛਾਤ ਦੇ ਸਵਾਲ ਰੋਜ਼ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਹੋਰ ਗਲ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਦੋ ਨੈਗੇਟਿਵ, ਸਿਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਔਰ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣਾ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਨੋ-ਕਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਡਿਫੀਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਮੌਕਾ ਹੋਰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਫਾਰਮੈਂਸ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾ ਬਾਰੇ ਜੱਜਮੈਂਟ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਹਾਲੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੱਖਣ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਜੋ ਨੋ-ਕਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਆਈ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। (ਸ਼ੋਰ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨ-ਸੰਘ ਨਾਲ ਅਲਹਾਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮੇਨ ਪੁਆਇੰਟਸ (ਥੰਪਿੰਗ) ਹਨ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਲਕ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਗਲਾ ਬੜੀਆਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮੂਵਰ ਨੇ ਕਹੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਕਾਂਡ ਦੀ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਇਨਕੁਆਰੀ, ਡਿਫੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ, ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ। ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਗਲਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਟਰੈਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਔਰ ਅਗਰ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾ :

"ਈਂ ਗੁਨਾ ਹੀਸਤ ਕੇ ਦਰ ਸ਼ਹਿਰੇ ਸ਼ਮਾਂ ਨੀਜ਼ ਕੁਨੰਦ"

ਇਹ ਉਹ ਗੁਨਾਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰੋਂ ਤੁਰਿਆ। ਇਹ ਰਾਹ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਨਾਏ ਉਹ ਉਸ ਗੁਮਨਾਮੀ ਔਰ ਜ਼ਿੱਲਤ ਦੇ ਗੜ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜਾ ਗਿਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਧੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਸਾਡੀ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰੀ ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਰਾਹ ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਦੇ ਹਸ਼ਰ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਕਿਫ਼ ਕਰਾਉਣਾ ਤਾਕਿ ਕੋਈ ਉਸ ਰਾਹ ਤੇ ਨਾ ਚਲੇ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਡਿਫੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ, ਇਹ ਤਾ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਹਿਸਾ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰੋਂ ਪਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਤਿਲਫ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਔਰ ਲੋਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਛਡ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਗਲ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਆਈ। ਉਹਦਾ ਹਸ਼ਰ ਇਹ ਹੋਇਆ :

[ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

"ਥਪੇੜੇ ਮੌਜੇ ਤੂਫਾਂ ਕੇ ਕਿਨਾਰੋਂ ਤਕ ਬਹਾ ਲਾਏ,

ਭਰੋਸਾ ਥਾ ਕਿਨਾਰੋਂ ਪਰ ਕਿਨਾਰੇ ਹਮ ਕੋ ਲੇ ਡੂਬੇ।"

ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈ ਕੇ ਡੁਬ ਗਏ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਰੰਸੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਮੁੜ ਮੁੜ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਸਦਕੇ, ਇੰਟਰਨਲ ਤੇ ਐਕਸਟਰਨਲ ਗੈਮਗੋ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਸਦਕੇ ਔਰ ਹੋਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੇ ਸਦਕੇ, ਅੱਜ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਆਦਮੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਦੁਰਕਾਰਿਆ ਜਾਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀਹ ਵਰ੍ਹੇ ਤੁਸੀਂ ਹਕੂਮਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਸਮਗਲਿੰਗ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤਕ ਗਏ ਹੋਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗਲਾਂ ਔਰ ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆ ਗਲਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਸਰਟੀ-ਫੀਕੇਟ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆ ਨੂੰ ਧੋਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਾਂ ਤਪ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਹਾਲੇ ਤੁਸੀਂ ਤਪ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਤੁਰੇ ਨਹੀਂ। ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਨੇਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਰਹੇ ਹੋਵੋ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਰਾਹ ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਤੁਸੀਂ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹੋ। ਪਰ ਇਹ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਨੋ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਾ ਵਕਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਕੂਮਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬਗੈਰ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਜਾਚ ਨਹੀਂ ਔਰ ਹੁਣ ਰਹਿਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਬਗੈਰ ਹਕੂਮਤ ਦੇ।

"ਜਬ ਦੀਆ ਰੰਜ ਬੁਤੋਂ ਨੇ ਤੋ ਖੁਦਾ ਯਾਦ ਆਇਆ"

ਅੱਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਖੁਦਾ ਯਾਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਬੁਤਾਂ ਕੋਲੋਂ ਰੰਜ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਇਆ ਰਾਮ, ਗਿਆ ਰਾਮ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਡਿਫੈਕਟਰਜ਼ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ ਇਹ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕਾਲੀ ਪੱਗ ਵਾਲਾ ਚਿੱਟੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਜਾਂ ਚਿੱਟੀ ਪੱਗ ਵਾਲਾ ਕਾਲੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਕੇ, ਬੜਾ ਵਧੀਆ ਇਨਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਵੋਟਰਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਵਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਘਟੀਆ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। (ਥੰਪਿੰਗ) ਉਹ ਘਟੀਆ ਕਰੈਕਟਰ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਰਸਮ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜਿਸਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਔਰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ। ਔਰ ਜੇ ਹੁਣ ਇਹ ਗਲ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਆਉਣ ਲਗੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਤਰਿਬਕਦੇ ਹੋ। ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਗਲ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਬੇਹਤਰ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਗਲ ਕਰੋ। ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਅਛੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਵੀਹ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹਦੀ ਗਲ ਕਰੋ।

ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਗਲ। ਇਹ ਦੁਹਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਵਕਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆ ਗਲਾਂ ਖਾ ਜਾਣ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ। ਦੁਹਰਾਈ ਹੋਈ ਗਲ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਲ ਨਹੀਂ। (ਸ਼ੋਰ)

ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀਆਂ ਕਰਾਈਆਂ ਹਨ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਤੁਸੀਂ ਚਲਾਈਆਂ ਹਨ ਉਨੀਆਂ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਚਲਾਈਆਂ ਹੋਣ।

"ਸ਼ਹੀਦੋਂ ਕੇ ਖ਼ੂਨੀ ਕਫਨ ਬਿਕ ਗਏ ਗੁਲਾਬੋ ਗੁਲੋ ਨਸਤਰਨ ਬਿਕ ਗਏ
ਹਿਆ ਬਾਖਤਾ ਟੋਲੀਆਂ ਦੇ ਗਏ, ਗਏ ਔਰ ਹਮੇਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਗਏ"

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਇਹ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੋਂ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਗਏ ਹੋ ? ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇਸ ਰਾਹ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ ਹੋ । ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਬੜੀ ਜਦੋਜਹਿਦ ਦੇ ਬਾਅਦ 20 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕੋ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਤਾਂ ਕਲ੍ਹ ਹੀ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਅਪਰ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਰੇਡਵੇਜ਼ ਦੇ ਮੁਜ਼ਲਾਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਾਲੇ ਮੁਕਦਮੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਏ ਗਏ ਅਤੇ ਪੇ-ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਤਰੁਟੀਆਂ ਬਾਰੇ ਫਿਰ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਨ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੱਲ੍ਹ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਰ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਇਕ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਹੈ । ਇਹ ਕੁਝ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਕੁਝ ਖਦਸ਼ਾਤ ਵੀ ਹਨ । ਇਸ ਕਿਸ਼ਤੀ (ਸਰਕਾਰ) ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਜਨਸੰਘੀ ਭਰਾ ਹਨ ਕਿਤੇ ਉਹ ਇਸ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾ ਡਬੋ ਦੇਣ । ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਘਟਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਕਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ; ਉਹ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟਕੇ ਦਾ ਰੰਗ ਲਵਾ ਕੇ ਕਾਲੀ ਪੱਗ ਬੰਨ ਲਈ ਔਰ (ਵਿਘਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰੇ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਤਾਂ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਅਤੇ ਕੂਚਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ ਹਨ । (ਵਿਘਨ) । ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੇਕਨਾਮੀ ਮਿਲੇ ।

ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਨੀ ਦੇਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਅਪਰ ਹਾਊਸ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜਾ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਬੜਾ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੁਅਰਾਤ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ । ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਿਸਤੀ ਦੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਓ ਜਨਸੰਘੀ ਵੱਟੇ ਇਸ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਾ ਦੱਬ ਜਾਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਕੋਝੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਬੜਾ ਵਡਾ ਸਬੱਬ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਇਤਨੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ੁਮਾਰ ਨਹੀਂ (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਸਹਿਰਾਂ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸੰਘੀਆਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਚ ਦੇ ਕੇ ਬੜਾ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਹਿਰਾਂ ਤੇ ਇੰਨੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨਾ ਕਰੋ, ਇਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ । ਸੋ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਭੁਕਾਨੇ (ਜਨਸੰਘ) ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫੂਕ ਨ ਭਰ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਫੁੱਟ ਨਾ ਜਾਵੇ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਬਾਕੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ।

ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਗੱਲ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਹੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਕ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਧਰਮ ਦਾ ਮਤਲਬ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਸਚਾਈ ਹੈ । ਧਰਮ, ਫਿਰਕਾਪ੍ਰੱਸਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ । ਸਾਰਿਆਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਕਫ ਕਰਾਉਣਾ

[ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ]

ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਣਾ, ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਦਸਣਾ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸਣਾ, ਭਾਵ ਕਿ ਧਰਮ ਇਕ ਬਹੁਤ ਉਚੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਧਰਮ ਦਾ ਮਤਲਬ ਫਿਰਕਾ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਅਗਰ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਦਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਠੀਕ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਨੋ-ਕਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਨਿਰਮੂਲ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਮਾਇਨੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਇਧਰ merit ਨੂੰ discuss ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਧਰ ਬੈਠੇ ਹੋਣ ਮੈਂ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਰਿਟ ਨੂੰ ਵੀ ਡਿਸਕਸ ਕਰਾਂਗਾ। ਸੋ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜੋ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹਨ। ਪਰ ਇਤਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਤਜਰਬਾ ਹਾਸਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਹੋਈ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੇਇਨਸਾਫੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਔਰ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੰਡੈਮ ਕਰਾਂਗੇ। ਸੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਕਤ ਇਕ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ। (ਹਾਸਾ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਿਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ (ਬੰਗਾ, ਐਸ. ਸੀ.) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਬੇ-ਪਰਤੀਤੀ ਦੇ ਮਤੇ ਉਤੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਟਾਈਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਲੀਡਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੇ-ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਹਨ, ਉਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਬੇਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਔਰ ਅਸੀਂ ਛੱਡ ਕੇ ਚੱਲੇ ਹਾਂ (ਤਾੜੀਆਂ) (ਵਿਘਨ) ਪਰ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣ ਲੱਗੇ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਕੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹੈ ? ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਜੁਆਬ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁੰਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ।

ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਹਲਕੇ ਬੰਗੇ ਵਿਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਔਰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਗਲਾ ਘੁਟਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਜੋ ਕੋਈ ਪੈਸੇ ਸਨ ਉਹ ਲੈ ਕੇ ਦੌੜ ਗਏ। ਇਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਇਤਨੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਐਨੀ ਬੇਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ।

ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਬੜਾ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਕਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ

ਕੁਝ ਬੰਦੇ ਜਿਥੇ ਦੋ ਦਰਿਆ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਵਿਚਕਾਰ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰੀ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਣੀ ਇਧਰੋਂ ਉਧਰ ਤੇ ਉਧਰੋਂ ਇਧਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। (ਹਾਸਾ)

ਕਦੀ ਕੁਝ ਕਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਦੀ ਕੁਝ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਹਰ ਵਕਤ ਇਸ ਢੰਗ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਰਾਜ ਮਾੜਾ ਸੀ। ਇਧਰ ਉਧਰ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰਸੋਂ ਇਥੇ ਇਹ ਗਲ ਕਹੀ ਗਈ ਕਿ 20 ਸਾਲ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਰਾਜ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਕਾਂਗਰਸ ਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪ 4 ਟੋਟਰੂਆਂ ਤੋਂ ਵਧ ਇਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਨਾ ਆ ਸਕੇ ਅਤੇ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਵਾਈ ਟੋਟਰੂਆਂ ਤੋਂ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕੇ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਇਹ ਗਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਯਾਦ ਨਾ ਆਈ ਜਦ ਕਿ 17 ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਖਿਆਲ ਨਾ ਆਇਆ। ਜਦ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਖਿਆਲ ਨਾ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜਦ ਅਸੀਂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ। ਫਿਰ ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਪਾਸ ਗਿੱਲ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਚੰਗੀ ਸੀ ਪਰ ਜਦ ਗਿੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗਿੱਲ ਮਾੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵੀ ਮਾੜੀ ਬਣ ਗਈ। ਇਹ ਹਥ ਪੈਰ ਮਾਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਕੁਝ ਨਾ ਬਣ ਸਕਿਆ। ਫਿਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਦ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਗਿਲ ਤੇ ਢੋਥ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਖਰਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦ ਢੋਥ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਨੌਂ ਸਾਲ ਬੁਕਲ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗਾ, ਰਾਮ ਲਛਮਣ ਇੱਕਠੇ ਰਹੇ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਗਿੱਲ ਦਾ ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਢ ਕੇ ਬਾਹਰ ਮਾਰਿਆ। (ਹਾਸਾ) (ਬਾਜਵਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਵਿਘਨ)

ਅਗੇ ਹੋਰ ਸੁਣੋ, ਬਾਜਵਾ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣੇ ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅਸੂਲ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵੋਟ ਪੂਰਾ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਕਰੋ (ਹਾਸਾ) ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਵਾਲੀ ਗਲ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਪਰ ਬੁੱਢੇ ਵ੍ਹੇਰੇ ਵੀ ਕਦੀ ਚਾਅ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਹਾਸਾ) ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਕਢ ਦਿਤਾ ਪਰ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੰਨੀ ਵੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਿਤੇ ਸੱਤਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਾਹਰ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ। ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਸਤ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਵਾਏ ਇਕ ਗਲ ਦੇ ਕਿ ਇਹ ਦੂਸ਼ਨ ਲਗਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ 20 ਸਾਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਡੇਢ ਮਹੀਨਾ ਅਜੇ

[ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ
ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਪਰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਕੁਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਐਨਾਂ ਚਿਰ ਵੀ ਚਲ ਸਕੇ ਹੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਚਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਖਿੜੇ ਮਥੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਗਲ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਆਵੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਨਿਆਮਤ ਦਿਤੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਬਰ ਨਾਲ ਝਲੋ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 10 ਚਿਠੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਕਿ ਬੰਗੇ ਵਿਚ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਪਰ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਗਿਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਸਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਉ। ਹਰਭਜ ਰਾਮ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੋੜ ਸੀ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਹ ਦੁਹਾਈ ਪਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ; ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਹਾਜਰੀ ਤਾਂ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਲਗਦੀ ਸੀ ਪਰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਸੁਤੀ ਪਈ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਿਫਾਜਤ ਲਈ ਕੀ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਦਸ ਦੇਵੇ। ਖ਼ਤਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਕੇਸ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ?

ਇਥੇ ਵੈਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਿੰਨੇ ਦੁਖ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਆਦਿਧਰਮੀ ਬੀਬੀ ਮਥਾ ਟੇਕਣ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਗੇ ਮਥਾ ਨਹੀਂ ਟੇਕਣ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਆਦਿ ਧਰਮੀਆਂ ਲਈ ਜੁਦਾ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਸ ਵਾਕੇ ਦੀ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਕਟਿੰਗ ਵੀ ਹੈ। ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤ ਕੋਲ ਦੱਸਿਆ ਪਰ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਮੋਸ਼ਨ ਵੀ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਹਾਲਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰੀਆ ਦੀ ਗਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ੰਕਰਚਾਰੀਆ ਦੀ ਗਲ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਖਿਆਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ ਪਰ ਇਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਰਵੀ ਦਾਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਲੋਕ ਹਨ :

"ਐਸੀ ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨ ਕਵਨ ਕਰੇ।"
ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਗੁੱਸਈਆਂ ਮੇਰੇ ਮਾਥੇ ਛਤਰ ਧਰੇ।"

ਤੁਸੀਂ ਜੇਕਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਹੋ ਤਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ 20 ਸਾਲ ਵਿਚ ਕਸੂਰਵਾਰ ਜਿੰਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਤਨੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਈ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਤਨੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਕ ਸੀ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਜੇਕਰ ਚਲਾ ਸਕੇ ਤਾਂ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ। (ਵਿਘਨ)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਫਿਰ ਇਸ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਨੂੰ ਉਨਾਂ ਚਿਰ ਰੋਕ ਲਉ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੁਸੀਂ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕੇ।) (ਹਾਸਾ) (ਬਾਜਵਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਗਲ ਤੇ ਫ਼ਖਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਲਈ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਇਜ਼ਤ ਹੈ (ਹੀਅਰ, ਹੀਅਰ) ਇਕ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਇਨਸਾਨ ਹਨ। ਇਹ ਜਦ ਇਸ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਸੀ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਕੋਸਦੇ ਸਨ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ਬਾਜਵਾ ਸਾਹਿਬ; ਕਿ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਅਜ ਉਸ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੀਰੇ ਪੁੱਤਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਵਾੜ ਲਏ ਹਨ (ਵਿਘਨ) ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਰੋਹਤਕ ਤਕ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗੀ, ਭਾਖੜਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕੇ, ਜਿਹੜੇ ਉਧਰ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਇਧਰ ਆਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਫਿਟ ਨਹੀਂ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਸੋਚ ਲਉ ਕਿ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਫਿਟ ਹੈ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ?

ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਅੱਜ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜੁਅਰਤ ਨਾਲ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ 20 ਸਾਲ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸਿਖ ਲਉ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ) (ਹਾਸਾ) ਜੇਕਰ ਸਾਨੂੰ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦੀ ਜਾਚ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਵੀ ਨਹੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਨੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਦਾ ਮੈਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਬੇਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਪਾਸ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੀਏ। ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇੰਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਖਿਮਾ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ (ਮਲੋਟ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅਦਮ-ਇਤਮਾਦ ਦਾ ਮਤਾ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਦਮ—ਇਤਮਾਦ ਦੇ ਮਤੇ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਵੀ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ ਹੋਣੀ ਬੜੇ ਬੇਤਾਬ ਹਨ, ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ 20 ਸਾਲ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵਲ ਹੈ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ...... (ਵਿਘਨ) ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਚੁਪ ਰਹੇ, ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ ਜਾਣ ਲਗਿਆਂ ਅਦਮ-ਇਤਮਾਦ ਦਾ। ਬਿਲਾ ਵਜ੍ਹਾ ਮੁਖਾਲਫ਼ਤ ਕਰਨੀ ਚੰਗੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਗਲ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ; ਇਹ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂ ਜਾਣ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਦਮ-ਇਤਮਾਦ ਦਾ ਮਤਾ ਲਿਆਂਦਾ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਕਿਉਂ ਜੋ ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸਫੈਦ ਹਾਥੀ ਪਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਧੂਹ ਕੇ ਬਾਹਰ ਸਿਟਿਆ। ਜਦੋਂ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਮਤਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਇਹ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਹੋਰ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ]

ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਇਆ ਬੈਠ ਕੇ ਅਦਮ-ਇਤਮਾਦ ਦਾ ਡਰਾਫਟ ਕਰ ਲਿਆ। (ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਰੀਖ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਜੰਗ ਦੇ 2 ਵਜੂਹਾਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਫੋਰੀ। ਦੇਰੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਮਿਟ ਕੋਟੇ ਵਾਲੀ ਕੁਰਪਟ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਰਾਜ ਖੁਸ ਗਿਆ। ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਗਿਲ ਦੇ ਡਿਫੈਕਸ਼ਨ ਤੇ ਉਸ ਕੁਰਪਟ ਗਿਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਮਸਲਾ ਫਿਰ ਹਲ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਫਿਰ ਰਾਜ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀਆਂ ਉਬਾਸੀਆਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜੀ ਫੋਰੀ ਵਜ੍ਹਾ ਸੀ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਅਕਾਲੀ ਜਨਸੰਘ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਔਰ ਇਹ ਬਾਹਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕਰੈਡਿਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜਨਤਾ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ credit ਦੇਵੇਗੀ ਇਸ ਲਈ ਅਦਮ-ਇਤਮਾਦ ਦਾ ਮਤਾ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰੀ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਜਨਸੰਘ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਭਰਾ ਵੀ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਧਾਈਆਂ ਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਿਤੇ ਸੀ, ਪਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਕੁਝ ਨਾ ਬਣਿਆ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟਾਂ ਬੜਾ ਖਰਾਬ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਿਕਿਉਰਟੀ ਆਫ ਸਰਵਿਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ, ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸਨ। ਗਲਬਾਤ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਕਿਉਰਟੀ ਆਫ ਸਰਵਿਸ ਲਈ ਇਕ ਬਿਲ ਡਰਾਫਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਅਜੰਡੇ ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਗੇ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤੇ ਪਾਸ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ ਇਸ ਦਾ ਕਰੈਡਿਟ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾ ਲੈ ਜਾਏ, ਰੂਲ ਆਊਟ ਕਰਾ ਦਿਤਾ।

'ਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਹੇਜਲੀ ਫਫੇ ਕੁਟੇ'

ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਗਰੀਬ ਟੀਚਰਜ਼ ਸਟਾਫ਼ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਮੂਹੋਂ ਰੋਜ਼ੀ ਖੋਹ ਲਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਜਿਹੜਾ ਦੁਖੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਲਤ ਰੌਲਾ ਪਾ ਕੇ ਵਕਤ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਸ ਅਹਿਮ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਸਿਕਿਓਰਿਟੀ ਲਈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਗਰੀਬ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਸਿਕਿਉਰਟੀ ਆਫ ਸਰਵਿਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਦਮ-ਇਤਮਾਦ ਇਸ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸਫੈਦ ਹਾਥੀ, ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਚੋਰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਸੀ, ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁਟਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਚਕਨਾ ਚੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਡਾਗ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਵੋਟਾਂ ਤੇ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਿਰ ਨੂੰ ਚੋਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ 4, 6 ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਮੁਰਾਰ ਜੀ ਡਿਸਾਈ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕਿਥੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਾ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸੇ ਜ਼ਰੀਏ ਬੰਬਈ ਦਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਗਲ ਘੁਟਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਜਨਸੰਘ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਤੋੜ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਨਾ ਹੋਗਾ ਬਾਂਸ ਨਾ

ਬਜੇਗੀ ਬੰਸਰੀ । ਨਾ ਇਹ ਕੌਂਸਲ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਐਸੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਜੁਅਰੱਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਅਨਾਥ ਆਸ਼ਰਮ, ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਅਤੇ ਗਊਸ਼ਾਲਾ ਜੋ ਡਿਫੀਟਿਡ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਉਹ ਹਾਊਸ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਮੇਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹੈ । ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ 69 ਵੋਟਾਂ ਤੇ ਜਿਤ ਕੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ ਹਨ ਨੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੋਈ ਅਕਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿਤਾ ਜਾਏ । ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਜੀ ਮੁਫ਼ਾਦ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮੁਫ਼ਾਦ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮਤਾ ਲਿਆਂਦਾ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਲਈ, ਗਰੀਬ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੈਸਾ ਇਕਠਾ ਕੀਤਾ, ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਕੇ ਪੈਸਾ ਪੈਸਾ ਉਗਰਾਹਿਆ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਕਲਿਆਣ ਫ਼ੰਡ ਖਰਚ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਗਰੀਬ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਤੇ ਸਟੈਂਡਰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਨਫੀਰੀਅਰਟੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਕਢਣ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਤ ਘਰ ਆਦਿ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ 25 ਲਖ ਰੁਪਏ ਟੋਕਨ ਗਰਾਂਟ ਵਜੋਂ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣਾ ਦਿਆਂਗੇ, ਮਕਾਨ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ, ਲੇਕਿਨ ਕੀਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਫ਼ਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ 25 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਝੂਠੇ ਵਾਹਿਦੇ ਕੀਤੇ ਸੀ ਔਰ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ । ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਲਾਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੀਏ ਅਤੇ ਇਹ ਰੋਂਦੇ ਚਿਲਾਂਦੇ ਰਹਿਣ । ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਿਕੰਜੇ ਵਿਚੋਂ ਕਢਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ (ਵਿਘਨ) ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਮ-ਇਤਮਾਦ ਦਾ ਮਤਾ ਲੈ ਆਏ ਹਨ ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਲਈ ਅਦਮ ਇਤਮਾਦ ਦਾ ਮਤਾ ਲੈ ਆਏ ਹਨ, ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਰਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਲੈਣ, ਮੈਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਵਜ਼ੀਫ਼ਿਆਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਪਲਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਲਖ ਰੁਪਏ ਰਖੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ 1·69 ਲਖ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਵਜ਼ੀਫ਼ਿਆਂ ਲਈ ਰਖਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ Students Coaching Centres ਲਈ ਰਕਮ ਰਖੀ ਹੈ, ਹਰੀਜਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ । ਗਰੀਬ ਹਰੀਜਨ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਉਹ ਗਰੀਬ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਪਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸੋਸ਼ਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਡਿਵੈਲਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਸੀ (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਪਲਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਖਿਆ ਗਿਆ । ਇਸ ਪਲਾਨ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਫ਼ਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਰਖੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਹੁਣ 10 ਲਖ ਰੁਪਏ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ

ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਖੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੀਜਨ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਚਾ ਚੁਕਣ ਲਈ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਲਈ ਉਹ ਸੈਂਟਰ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕੇਗਾ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਉਸਿੰਗ ਗ੍ਰਾਂਟਸ ਲਈ ਪਿਛਲੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਪਲਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਰਖਿਆ ਸੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਾਲ ਤਿੰਨ ਲਖ ਰੁਪਏ ਇਕੱਲੀ ਪਲਾਨ ਵਿਚ ਰਖੇ ਹਨ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਅਦਮ-ਇਤਮਾਦ ਦਾ ਮਤਾ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ Director Welfare ਹਰੀਜਨ ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਉਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਇੰਟਰੈਸਟ ਵਾਚ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫ਼ੈਸਿਲਿਟੀਜ਼ ਲਈ ਜਾਰੀ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਕਰਵਾ ਸਕੇ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਈ. ਟੀ. ਆਈ. ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ 45 ਰੁਪਏ ਬਤੌਰ ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ ਦੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਗਰੀਬ ਹਰੀਜਨ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹਨ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਦਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ, ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨ ਬਚੇ ਅਗਰ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਵਿਚ ਸਿਧੇ ਕੰਪੀਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ, ਉਹ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੰਗੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਘਰ ਵਾਲੇ ਖ਼ਰਚ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਆਪਣੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਮਾਡਰਨ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਹਿਰੂਮ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਣ ਇਸ ਲਈ 5 ਫੀ ਸਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਜੇ ਘੱਟ ਵੀ ਹੋਣ ਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਜਾਏ। ਜੋ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਅਦਮ ਇਤਮਾਦ ਦੀ ਤਹਿਰੀਕ ਲੈ ਆਏ ਹਨ। ਆਪ ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸਪੀਚਾਂ ਕਢਵਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਰੇ ਹੀ ਲਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫਿਕਰਾ ਬੜਾ ਸਿਗਨੀਫੀਕੈਂਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨਾਲ ਠਗੀ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਪ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਹੁਣ ਇਹ ਅਦਮ-ਇਤਮਾਦ ਦੀ ਤਹਿਰੀਕ ਲੈ ਆਏ ਹਨ ਸਿਰਫ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਅਤੇ ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ। ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਇੰਟਰਨਲ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਨੂੰ ਅਗੇ ਲਾਕੇ ਇਹ ਹੜਤਾਲਾਂ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਐਸੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪਕੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਗਰ ਉਸ ਮਹਿਕਮਾਨਾ ਗੜਬੜ ਨੂੰ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਇਸ਼ੂ ਬਣਾ ਕੇ ਸਵਾਦ ਲੈਣ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਸਿਟੀ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਦੀ ਪਾਰਟੀਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਲਤ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਉਛਾਲ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਦਮ-ਇਤਮਾਦ ਲੈ ਆਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਬਿਨਾ ਤੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਤਲ ਜਾਂ ਡਾਕੇ ਵਧ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਗਲ ਫੈਕਟਸ ਅਤੇ ਫਿਗਰਜ਼ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ

ਚੰਗੀ ਹੈ । ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਹਾਲਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਅਕਾਲੀ ਅਤੇ ਜਨਸੰਘ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ । ਮਗਰ ਅੰਕੜੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਤਲ ਘਟੇ ਹਨ, ਚੋਰੀਆਂ ਘਟੀਆਂ ਹਨ, ਬਰਗਲਰੀਆ ਘਟੀਆਂ ਹਨ । ਇਹ ਗਲ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਫਿਗਰਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ ਜਨਰਲ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਬਹਿਸ ਦੇ ਦੌਰਾਨ । ਉਹ ਦਸ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕਿ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਚੰਗੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ 'ਤਾਲੋਂ ਖੁੰਜੀ ਡੂਮਣੀ ਗਾਵੇ ਤਾਲ ਬਤਾਲ' । ਇਕ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੀ ਗਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਹੋਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕੋਈ ਗਲ ਹੈ ਨਹੀਂ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੜਾਇਆ ਸੀ ਅਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੰਝੂ ਵਹਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ । ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 6 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੋਸਟ ਅਫਸਰ, ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਲੰਧਰ ਡਿਵੀਯਨ ਤੋਂ ਇਨਕਵਾਇਰੀ ਕਰਵਾਈ ਹੈ । ਉਸ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਹੈ । ਅਗਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮੁਜਰਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ । ਉਸੇ ਇਕ ਗਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਿਟੀ ਜਾਣਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਵਾਏ ਇਸ ਗਲ ਦੇ ਕਿ ਇਸ ਤਹਿਰੀਕ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਵਿਚ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇਕ ਕੋਝੀ ਜਿਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ । ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਢਾਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । ਆਪ ਤਾਂ ਇਸ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਹੋ 15-20 ਮੈਂਬਰ ਇਧਰੋਂ ਟੁਟ ਕੇ ਉਧਰ ਚਲੇ ਜਾਣ, ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰੀ ਵਾਗੂ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹ ਪਏ । ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨਾ 9 ਮਣ ਤੇਲ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਨਾ ਰਾਧਾ ਨਚੇਗੀ । ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਸਿਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਅੰਕੜੇ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਇਕ ਆਦਿ ਧਰਮੀ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਗਲ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਲਾਂ ਤਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਹਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਕੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ? ਅਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਨਿਹੱਥੇ ਅਤੇ ਬੇਕਸੂਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਉਡਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । (ਘੰਟੀ) ਬਸ ਜੀ ਮੈਂ 2-3 ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ।

ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਅਦਮ-ਇਤਮਾਦ ਦੀ ਤਹਿਰੀਕ ਲਿਆਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੈਂਸ ਵਿਚ ਡਟ ਕੇ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਭਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਰ ਇਸ ਭਾ ਤੋਂ ਘਟ ਦਿਉਗੇ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਕਣਕ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਵੈਲਥ ਟੈਕਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਜੋ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਸਤੀਆਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਲਸੀ ਬਾਰੇ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਫਰਾਡ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਭਾਖੜੇ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਤੀਜੇ ਦਾ ਹਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਸਾਲਸੀ ਦਾ ਛੇਤੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਜੋ ਘਟ ਪਾਣੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ । ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਚੂੰਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ

[ਸਿਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ

ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ ਆਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਅੰਨ ਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਅਦਮ-ਇਤਮਾਦ ਦੀ ਤਹਿਰੀਕ ਲੈ ਆਏ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਇਹ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇਹ ਕਰ ਵੀ ਕੀ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕਢਣ, ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਦਾ ਮਤਾ ਤਾਂ ਇਹ ਲਿਆਉਣੋਂ ਰਹੇ। ਹਾਂ ਇਹ ਗਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਉਕ ਗਏ।

ਕਮਬਖਤ ਕੋ ਖ਼ੁਦਾ ਕਿਸ ਵਕਤ ਯਾਦ ਆਇਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਸ ਲਾਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਇਧਰ ਆ ਬੈਠਣਗੇ। ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜ ਕਲ ਲੰਬਰਦਾਰ ਕੌਣ ਹੈ ? ਮਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ। ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਗਰ ਉਹ ਮਰ ਜਾਏ ਤਾਂ ਲੰਬਰਦਾਰ ਕੌਣ ਬਣੇਗਾ ਤਾਂ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਬਣੇਗਾ। ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਫਿਰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਅਗਰ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਭੀ ਮਰ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕੌਣ ਬਣੇਗਾ ਤਾਂ ਮਾਂ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਵਧਾਵਾ ਰਾਮ ਬਣੇਗਾ, ਪਰ ਪੁਤਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਣ ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰਮਖੋ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ। ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਛਡ ਦਿਉ ਅਤੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਿਉ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਇਨਸਾਨ ਹੋ, ਆਪ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ 4 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਕਸਟਮਰੀ ਸਪਰੇ ਲਈ, 22 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਪੁਲਾਂ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰੁਪਿਆ 10 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਦੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 15 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਹਵਾਈ ਸਪਰੇ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਰੇ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਮੈਂ 1946 ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਅਤੇ ਜੈਤੋ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਮਾਰੇ। ਇਹ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਵਾਇਆ। ਇਹ ਜੋ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਈ ਹੈ ਇਹ ਅਸਲ ਮਾਹਨਿਆਂ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਜਮਾਤ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਕੇ ਅਗਰ ਇਹ ਪਰਤਾਪ ਮਾਰਕਾ ਅਤੇ ਵੀਰ ਭਾਰਤ ਮਾਰਕਾ ਸਜਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਫਿਰਕੂ ਵੰਡ ਕਰਾਈ ਅਗਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਨ ਤਾਂ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਆਦਮੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਆਲਮ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਇਕ ਥਯੂਰੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਆਪਣਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਕੌਮ ਅਗੇ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਤਹ ਤੇ ਪੈਗਾਮ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਤਾਈਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦਾ ਫੋਬੀਆ ਹੀ ਹੈ। ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਜਣਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਰਚਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਏ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦਾ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਜਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਮਲੈਂਡ ਮੂਵਮੈਂਟ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।......

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਸਿਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦਾ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬੜਾ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ : ਹਰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਹਰ ਆਦਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਜ਼ਾਤੀ ਕਨਵਿਕਸ਼ਨਜ਼ ਬਣਾਏਗਾ । ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਚੰਗਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਅਕਾਲੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਜਿਸ ਵਿਚ 5 ਲਖ ਲੋਕ ਇਕਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਗਵਰਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਘਟ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਹੈ, ਸੰਤ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸਿਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦਾ ਫੋਬੀਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਮੈਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪਰਧਾਨ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪਰਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ?

Mr. Speaker : It is no point of order.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ : ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਜੋ ਕਾਂਗਰਸ ਜਮਾਤ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਸਨ, ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਸਨ, ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਤਸ਼ਦਦ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਰਖਦੇ ਸਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਇਕ ਜਮਹੂਰੀ ਜਮਾਤ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਰੰਗਤ ਵਾਲੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਮੋਰਲ ਵਿਦਿਆ, ਗੀਤਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਗਲ ਨਹੀਂ । ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

ਅਵਲ ਅਲਾ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ।
ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭ ਜਗ ਉਪਜਿਆ, ਕੌਣ ਭਲੇ ਕੌਣ ਮੰਦੇ ।

ਸਭੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨ, ਕੋਈ ਨਾ ਦਿਸੇ ਬਾਹਰਾ ਜੀਉ ।

ਅਗਰ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੇ ਸਾਕੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਪਿਰਟ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗੀ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇਕ ਬਹਾਦਰ, ਸੂਰਬੀਰ ਕੌਮ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੇ ਕਿੱਸੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਕੌਮ, ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਬਲਵਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ । ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ, ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਸਜਣ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ

ਦੇ ਐਸੇ ਵਿਚਾਰ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੀ (ਵਿਘਨ) ਮੈਨਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਜ਼ਹਬ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਅਫ਼ੀਮ ਹੈ। ਰਬ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਔਰ ਸਿਰਫ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਹਬ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ, ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ, ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਵਿਖਿਆਨ ਜੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਖਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਕੋਤਾਹੀ ਕਰਾਂਗੇ ਔਰ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਸ਼ੁਭ ਵਿਚਾਰ ਹਨ। ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਲ ਵਿਦਿਆ ਦੇਣੀ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਗਲ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ) (ਘੰਟੀ) ਸੈਕੂਲੇਰਿਜ਼ਮ ਦੇ ਅਰਥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਢੇ ਹਨ ਨਾਸਤਕਤਾ, ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੋ, ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੋ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਮਾਰਲ ਵਿਦਿਆ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇੰਨੇ ਲਫਜ਼ ਕਹਿ ਕੇ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਮਤਾ ਇਥੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਕਿਉਰਟੀ ਆਫ ਸਰਵਿਸ ਦੇਣ ਲਈ, ਹਰਜੀਨਾਂ ਨੂੰ ਤੱਰਕੀ ਦੇਣ ਲਈ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਲਈ, ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਜਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਕਦਮ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਸਾੜਾ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਗੋਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਵਾਂਗ ਜੇਰੇ ਨਾਲ, ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣ, ਚੰਗੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕਹਿਣ, ਮਾੜੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ਕ ਮਾੜਾ ਕਹਿਣ। (ਵਿਘਨ) ਇੰਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

PERSONAL EXPLANATION

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪ੍ਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲਾਨੇਸ਼ਨ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਇਥੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। (ਵਿਘਨ) ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਦਫਤਰ ਲਾਇਆ (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਦੁਖ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਇਥੋਂ ਚੁਕਣ ਵਾਸਤੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

No-Confidence Motion Under Rule 65 (Resumption of Discussion)

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੂਰਬ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਦਮ-ਇਤਮਾਦ ਦੇ ਮਤੇ ਦੀ ਸਪੋਰਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਿਤਨਾ ਟਾਈਮ ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਰਟੀ

ਹੋਰ ਲਵੇਗੀ ? (ਵਿਘਨ) (Addressing Captain Rattan Singh : How much more time will your party need ?) (Interruption)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਤਾਂ ਕੋਈ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ, ਖੁਲ੍ਹੇ ਗਫੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ, ਸਾਹਿਬ ਬੇਸ਼ਕ ਟਾਈਮ ਵਧਾ ਦਿਉ ਮਗਰ ਦੱਸ ਦਿਉ ਕਿ ਕਿਤਨਾ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਲਿਮਿਟ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦਿਉ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਕ ਘੰਟਾ ਹੋਰ ਟਾਈਮ ਹਾਊਸ ਦਾ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਸੱਤ ਵਜੇ ਤਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । (The time of the House is extended by one hour i. e. upto 7. 00 P.M.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸੱਤ ਵਜੇ ਤਕ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ (ਵਿਘਨ) ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਬੋਲਣਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੇਰਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ 7 ਵਜੇ ਤਕ ਠੀਕ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) (I think that it is sufficient to extend the time of the sitting upto 7.00 P.M.)

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ । ਅੱਜ ਗੌਰਮਿੰਟ ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਨਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਜਿਹੜੀ ਇੰਤਕਾਮੀਆਂ ਸਪਿਰਟ ਨਾਲ ਇਹ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਦੇ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦਾ ਖਾਕਾ, ਨਕਸ਼ਾ ਸਾਡੇ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੈਤੋਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਔਰ ਹਾਲੀ ਤਕ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ । ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਕਾਂਡ ਮੁੱਤਲਕ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਔਰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਾਂਗਾ । ਇਥੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਖਰਾਬੀਆਂ ਕਰ ਗਈ । ਪਰ ਜ਼ਰਾ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਵਲ ਵੀ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰ ਲੈਂਦੇ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤ ਵਿਦਿਆ ਸਾਗਰ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਮੁਜ਼ੱਮਤ ਜਿੰਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਉਤਨੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ । ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਥੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਔਰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਡੀ. ਸੀ. ਦੇ ਪਾਸ, ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਇਨਸਾਫ ਤਾਂ ਕੀ ਮਿਲਣਾ ਸੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ, ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸੈਕਟਰੀ, ਪੰਡਿਤ ਵਿਦਿਆ ਸਾਗਰ, ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਪੁਤਰਾਂ ਤੇ ਦੋ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਔਰ ਕਿਹਾ ਕਿ 90 ਰੁਪਏ ਖੋਹ ਲੈ ਗਿਆ ਔਰ ਇਸ ਨੇ ਚਾਕੂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ । 27 ਤਾਰੀਖ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਕੀ 90 ਰੁਪਏ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਦੀ ਵਾਸਤੇ ਖੋਹਣੇ ਸੀ ? ਬੜੇ ਦੁਖ ਨਾਲ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਤਾਂ ਇਹ ਗਲ ਸੋਚਦੇ । ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

[ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ

ਕੱਟੜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਟਿੰਬਰ ਮਰਚੈਂਟ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਕੈਂਸਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਇਹ ਲਾਇਸੈਂਸ ਕੈਂਸਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਇਸ਼ੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਔਰ ਇਹ ਲਾਇਸੈਂਸ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਸ਼ੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਲੋਕ ਪੁਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਆਖਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੀ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੇ ਮੁਤਅਲਿਕ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੈਣੀ ਜੀ ਨੇ ਹਾਊਸ ਅਗੇ ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਾਕਿਆਤ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੁਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬੇਗੁਨਾਹਾਂ ਅਤੇ ਬੇਕਸੂਰ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਏ, ਇਹੋ ਕਸੂਰ ਸਮਝ ਲਉ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਸਮਝੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਦਲੇ ਦੀ ਸਪਿਰਟ ਨਾਲ ਮੁਕਦਮੇ ਚਲਾਉਣੇ, ਝੂਠੇ ਮੁਕਦਮੇ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਉਲਝਾਉਣਾ ਕਿਤਨੀ ਭੈੜੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਵੀ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਡਿਸਪੈਰਟੀ (Disparity) ਹੈ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰੇਟ ਹੋਰ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੋਰ ਉਹ ਫਰਕ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਖ ਤਕਲੀਫਾਂ ਦੂਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ-ਗੀਆਂ। ਪਰ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਮਨਿਸਟਰੀ ਹੀ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਬਜਟ ਭਾਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨੇ ਦੀ ਮਿਆਦ 6 ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਿਕ ਆਉਂਦੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤਾਈਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵੀ ਦਿਕਤਾਂ ਹਨ, ਉਹ ਦੂਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾਂ ਹਾਂ ਕਿ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤਾਈਂ ਇਹ ਵਪਾਰੀ ਜਿਉਂਦਾ ਵੀ ਰਹੇਗਾ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਇਹ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਵਿਚ 3% ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਪਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹੇਗਾ ਤਦ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਇੰਡਸਟਰੀ ਤੇ ਇਤਨਾ ਪੈਸਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿਤਨਾ ਰੁਪਿਆ 1966 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਸਰਹਦੀ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇੰਡਸਟਰੀ ਲਈ ਲੋਨ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1966 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਮੁਆਫ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਘੰਟੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼) ਮੈਨੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਤਨਾ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਪੂਰੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਇਥੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਤੇ ਵੀ $2\frac{1}{2}$-3 ਦਿਨ ਤਕ ਦੀ ਬਹਿਸ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਪਾਸ-ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਵਕਤ ਤਾਂ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਰਾਏ ਆਮ੍ਹਾ ਦਾ ਖੂਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮਸਲੇ ਤੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦਾ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਕੁਝ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਕੁਝ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ੳ, ਅ, ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ ਅੱਜ ਉਹ ਉਸੇ ਹਕੂਮਤ

ਦੇ ਪਾਰਟਨਰ ਬਣ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਮੁਦਈ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਾਲਿਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮੁਤਅਲਿਕ ਹੁਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਕਾਂਗਰਸ ਹਕੂਮਤ ਵੇਲੇ ਸਚਰ ਫਾਰਮੂਲਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਪਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਗਰੀਬ ਉਸ ਕਾਰਨ ਅਪੀਲ ਵੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਤੇ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਪਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਇਤਨਾ ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿ ਗਰੀਬ ਤਾਂ ਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਇਕ ਪਾਸੇ ਡਿਕਲੇਅਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੀਲੀਫ ਦੇਣਾ ਵੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਜੇ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੇ ਕਦੋਂ ਤਕ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਇਧਰ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦੇਰ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ।

ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਹਾਊਸ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਟੀਚਰਜ਼ ਦੇ ਬਿਲ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ ਸੀ ਟੀਚਰਜ਼ ਬਿਲ ਦੇ ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਇਕ ਅਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆਉਣ ਦੀ। ਇਹ ਖਾਹ ਮਖਾਹ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਸਟੇਟਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਪੱਕੇ ਕਰਨ ਹਿਤ ਜੋ ਤਕਰੀਰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਜਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਕੀਤੀ ਤੇ ਜੋ ਸਪਿਰਟ ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਅਲਕਾਤ ਅਸੀਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਾਂਗੇ, ਪਰ ਇਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਐਸੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ।

ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਸ ਬੇ-ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦੇ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਪੋਰਟ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ (ਡਕਾਲਾ) ਮੈਂ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਮੂਵਰ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਹਨ, ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਨੂੰ ਆਬਜੈਕਟਿਵਲੀ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਇਕ ਆਰਗੂਮੈਂਟਸ ਜੋ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦੀ ਸਪੋਰਟ ਵਿਚ ਮੂਵਰ ਵਲੋਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਰਿਜਨੈਲਿਟੀ ਸ਼ੋ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਮੈਟਰ ਨੂੰ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਦਾ ਬੇਸਿਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ, ਇਲ-ਕੰਸੀਵਡ ਇਲ-ਟਾਈਮਡ ਅਤੇ ਡੀਵਾਇਡ ਆਫ ਗਰੇਸ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਊਸ ਲਗਾਤਾਰ 1½ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਆਰਗੂਮੈਂਟਸ ਦੇ ਫਾਰ ਐਂਡ ਅਗੇਂਸਟ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਜੇ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਵੀ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅਜ ਕੋਈ ਨਵੇਂ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਫੈਮੀਲੀਅਰ ਗਰਾਊਂਡਜ਼ ਦੇ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਸਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਂ ਆਬਜੈਕਟਿਵਲੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਗਰਾਊਂਡਜ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਟਰਾਡਨ ਗਰਾਊਂਡਜ਼ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਡਿਫੈਕਸ਼ਨਜ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਬੜਾ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਵਕਤ ਬੜਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਡੀਟੇਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਮੁਖਤਸਿਰ ਜਿਹਾ ਬਿਆਨ

[ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ]
ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡਿਫੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਦੀ ਮਰਜ਼ ਪਿਛਲੇ 22 ਸਾਲ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਝੰਡੇ ਥਲੇ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਇਸੇ ਫਲੈਗ ਦੇ ਥਲੇ ਦਿੱਲੀ ਜੰਤ੍ਰ-ਮੰਤ੍ਰ ਰੋਡ ਤੇ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੈਵਲ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਅਟੈਂਡ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਕਿਆਤ ਹਨ ਡਿਫੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ। ਵਕਤ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਸਿਲਸਲੇ ਵਿਚੋਂ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਗਲ ਕਰਾਂ ਪਰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਕਿਆਤ ਹਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਕ ਡੋਰ ਰਾਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੋ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਬੈਕਡੋਰ ਰਾਹੀਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਫੇਰ ਗਵਰਨਰ ਲਾਇਆ। ਕਈ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਡੀਫੈਕਟ ਹੋ ਕੇ ਇਧਰੋਂ ਉਧਰ ਤੇ ਓਧਰੋਂ ਇਧਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹਿਦ ਵਿਚ ਆਏ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਜਾਂ ਮੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਸਲੇ ਹਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਰਸਤਾ ਇਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਨੇਸ਼ਨ ਨੇ 20-22 ਸਾਲ ਤਕ ਕਾਂਗਰਸ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਸੈਟਅੱਪ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਈਕਲ, ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਜਾਰੀ ਰਖਿਆ। ਇਸ ਅਰਸੇ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਹਰ ਸ਼ਖਸ਼ ਦੀ ਮੁਖਤਲਿਫ ਅਤੇ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਰਾਏ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਹਨ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਝੂਠੇ ਪਰਚਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਪੀਰੀਅਡ ਨੂੰ ਸਰਮੋਨਾਈਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਗਲ ਝੂਠੇ ਪਰਚਾਰ ਨਾਲ ਮੁਕਦੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਡਿਫੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਹਿਦ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਜ਼ਰਾ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨ। ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸਗੋਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਡਿਫੈਕਸ਼ਨਿਸਟ ਨੂੰ ਔਹਦਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਮੈਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਰਾਏ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਜ਼ਰਾ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨ। ਉਹ ਸਹੀ ਵਾਕਿਆਤ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੀ ਫਰਜ਼ ਸ਼ਨਾਸੀ ਕਰਨ। ਮੈਂ ਬਲੇਮ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਇਹ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਡਿਫੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਸਪੋਰਟਰ ਹਨ।

ਇਥੇ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀਆਂ ਵੀ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਈਡ ਟਰਮ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਲਾ-ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੇ ਬਰੇਕ ਡਾਊਨ ਵਾਲੀ ਟਰਮ ਐਪਲਾਈ ਹੁੰਦੀ ਨਹੀਂ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਨੰਬਰ ਆਫ ਡੈਕੁਆਇਟਸ ਨੂੰ ਕੰਪੇਅਰ ਕਰ ਲਓ ਪਿਛਲੇ ਪੀਰੀਅਡ ਨਾਲ ਐਬਡਕਸ਼ਨਜ਼ ਲੈ ਲਓ, ਥੈਫਟਸ ਲੈ ਲਓ, ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਲੈ ਲਓ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਜਾਪਦੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਾਂਗਰਸ ਰੂਲ ਦੇ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲ ਦੇ ਅਹਿਦ ਨਾਲ ਜ਼ਰਾ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਕੰਪੇਅਰ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਹਾਲਤ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਘੋੜੀ, ਨਵੀਂ ਸਾਈਕਲ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਜਨਾਨੀ ਲੈ ਕੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ।

ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਡੀਟੇਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਹੁਣ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫਿਗਰਜ਼ ਦੇਖ ਲਓ, ਆਂਕੜੇ ਦੇਖ ਲਉ, ਹੁਣ ਕਰਾਈਮਜ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘਟ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਰਾਈਮਜ ਸਾਰੇ ਕੰਟਰੀ ਨਾਲੋਂ ਘਟ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਕ ਦੋ ਕੇਸ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਵਡੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਫਿਰ ਇਥੇ ਸਦਰ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੀ ਗਲ ਆਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਝਗੜਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੰਟਰੋਵਰਸੀ ਹੈ, ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੈਂਗੂਏਜ਼ ਦਾ ਝਗੜਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਦੇ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਦੇ 57 ਹਜ਼ਾਰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਕੰਟਰੋਵਰਸੀ ਹੁਣ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਰਗੜ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਚਿੰਗਾੜੀ ਦਿਸਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਵੈਸੇ ਹੁਣ ਇਹ ਝਗੜਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ 22 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਝਗੜਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਭਾਸ਼ਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜੇਲ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਜ਼ਿਕਰ ਇਥੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਉ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਆਖੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਤੋਂ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਸੈਟਿਸਫਾਈ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕਰਵਾਉਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਐਗਜ਼ੇਕਿਟਵ ਦਾ ਹਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਗਲ ਐਡਮਨਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਵਿਯੂ ਤੋਂ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਥੇ ਗੋਲੀਆਂ ਬਹੁਤ ਚਲੀਆਂ, ਕਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਥੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵਾਰਸਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੀਰੀਵਡ ਫੈਮਲੀਜ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਹ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਜਦੋਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਸੈਟਿਸਫਾਈ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾ ਦੇਵਾਂਗਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਇਥੇ ਹੀ ਮੁਕ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਇਥੇ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਨਾਲ ਆਈ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੁਭ ਕਾਮਨਾ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਮੋਸ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਰੋਲ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਸੀ ਵਿਚ ਤਾਂ "it is the opposition which governs" ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਦੀ ਉਨਤੀ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਔਰ ਪੁਖਤਗੀ ਨਾਲ ਕੰਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਇਤਨੀ ਜਲਦੀ ਕਰਨ ਦੀ, ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਾਹਲੇ ਪੈਣ ਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਦਿਉ, ਸਾਲ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਉ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਹੋਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏਗਾ। ਤੁਸੀਂ 20-22 ਸਾਲ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਮੌਕਾ ਦਿਉ।

ਫਿਰ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਜ਼ੋਨ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਡਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੁਣ ਜ਼ੋਨ ਬਣਾਏ

[ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ]
ਗਏ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ, ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਖੀਰਾਬਾਜ਼ੀ ਵਧੇਗੀ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਛੋਟੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ । ਅਗੇ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਹੁਣ ਉਹੀ ਚੀਜ਼ ਵਧ ਗਈ ਹੈ । (ਘੰਟੀ) ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਣਕ ਦੇ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਘਟ ਨੀਅਤ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਇਹ ਘਟੋ ਘਟ 85 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ ।

ਫਿਰ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਗਲ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਇਥੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣਗੇ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅੱਛੀ ਗਲ ਹੈ । ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ ਵਧਣਗੇ । ਇਹ ਗਲ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਸਿਖਿਆ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਅਜ ਜਿਹੜੀ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਇਨ-ਡਸਿਪਲਨ ਹੈ, ਇਹ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆਂ ਤਰੀਕਾਂ ਇਹ ਰਿਲੀਜਸ ਤਾਲੀਮ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਰਿਲੀਜਸ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਕਿਸੇ ਫਿਰਕੇਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮੌਰੇਲ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਹੀ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ । ਮੈਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਰਿਲੀਜਸ ਤਾਲੀਮ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਸ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਔਰ ਹਾਊਸ ਅਗੇ ਸਪੀਕਰ, ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ (ਜਲੰਧਰ ਛਾਉਣੀ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜੋ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਅਜ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ । ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਮੈਜਾਰਟੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਾਂਗੇ ਪਰ ਜਿਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕਰਾਈਮ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਏ ਹਨ । ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਗਲ ਆਖੀ ਹੈ ਕਿ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਵੀ ਅਪਰ ਹਾਊਸ ਤੋੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਰਵਿੰਦਰ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਵੀ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ । ਉਥੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬੇਹੁਰਮਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਹੁਣ ਇਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ......

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਨਹੀਂ । (The hon. Member can speak against the Punjab Government but not against the Bengal Government.)

ਸਰਦਾਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ : ਇਥੇ ਇਕ ਗਲ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਬਾਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਚੁਕ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਸਨ । ਹੁਣ

ਮੈਂ ਅਜ ਦੇ ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਬੇਪਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਅਜ ਦਾ ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁਰਖੀ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ:

"ਪਿੰਡ ਖਡੂਰ ਵਿਚ ਇਕ ਹਰੀਜਨ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਲੁਟੀ ਗਈ"।

ਇਸ ਵਿਚ ਅਗੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—

"ਉਪਰੋਕਤ ਮਸਲੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਦਿਨ ਦੇ 12 ਵਜੇ ਲੜਕੀ ਅਮਰੀਕੋ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਟੱਟੀ ਗਈ, ਜਿਹੜੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਉਥੇ, ਲਖਾ, ਭਾਗਾ ਨਾਮੀ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਮੂੰਹ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਇਜ਼ਤ ਲੁਟੀ। ਲੋਕ ਕੋਠਿਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਰੌਲਾ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਲੜਕੀ ਨਾ ਛਡੀ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਚਿਟਿਆਂ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦਿਹਾਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੁਛਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ ? ਕੀ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ?" ਇਹ ਗੁੰਡਾ ਰਾਜ ਹੈ ? ਕੀ ਰਾਜ ਹੈ ? ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਤਾਂ ਗਲ ਦਸਣ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਰਫ਼ਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਮਸਲੇ ਵਿਚ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 15 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਖਾਧਾ ਗਿਆ। ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਚੈਲਿੰਜ ਕੀਤਾ, ਸਾਡੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਚੈਲੇਂਜ ਮੰਨਿਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਨ-ਸੰਘ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ 'ਬਦਲੇ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਮਿਉਂਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਬਾਜ਼ੀ ਕਰਕੇ ਤੋੜ ਦਿਤਾ। ਇਥੇ ਵੀ ਅਜ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਛੈਣੇ ਖੜਕਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਮਿਉਂਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਤੋੜ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਭੰਗ ਕਰਦੇ ਇਹ ਸਭਾ ਵੀ ਤੋੜ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਨ-ਸੰਘ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਸੁਜਾਨਪੁਰ ਦੀ ਮਿਉਂਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਨੂੰ ਪਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਟੇ ਆਰਡਰ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹੜੀ ਗਲ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਇਹ ਆਰਡਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਸਦਨ ਦੀ ਪਵਿਤਰਤਾ ਵੀ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਖੀ ਗਈ। ਦਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀਰੋ ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਦਾਸ ਟੰਡਨ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਕ ਡਬੋ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਲੈਕਟ ਕਰਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। (The hon. Member has been elected by the people.)

ਸਰਦਾਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਵੀ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : Order please.

ਸਰਦਾਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਰਫਤ ਇਸ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਲਾਰਾ ਲਪਾ ਲਾਉਣ ਦੀ ਬੜੀ ਆਦਤ ਹੈ। ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਐਡਰਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਔਫ ਬਸ ਸਰਵਿਸ ਕਰ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਕਈ ਸਵਾਲ ਪੁਛੇ ਗਏ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਲੜ ਨਹੀਂ ਫੜਾਇਆ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕਦੋਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਜਿਹੜੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਇਦਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

Mr. Speaker : Please wind up.

ਸਰਦਾਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ : ਨਾਅਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਪਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ਪਰ ਓਧਰ ਜਾਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਨਵੇਂ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਇਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

Mr. Speaker : Please wind up.

ਸਰਦਾਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਅਧ ਗਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਉ। ਜੈਤੋ ਵਿਚ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਹਰਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਹਰਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀਪ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਲੈ ਕੇ ਉਹਦੇ ਘਰ ਜੈਤੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਗੋਇਲ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਇਹ ਵੀ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੋਇਲ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਤਾਂ ਘਰ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਇਸ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਹਰਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਹੀ ਕੁੱਟ ਦਿਉ। (ਘੰਟੀ) ਉਸਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖਾਉਣ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਸਹੁੰ ਚੁਕੋਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਾਂਗੇ। (ਘੰਟੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਔਰ ਉਹ ਇਕ ਘੰਟਾ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਹੁੰ ਚੁਕਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੇ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦਾ ਵਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ।

ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਜੇ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਗੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੇਕ ਲਾਉਣ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਣ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ।

ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ (ਪੱਕਾ ਕਲਾਂ) : ਇਹ ਬੇ-ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਲਿਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ

ਵਾਕੇ ਹੋਏ ਇਥੇ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਅਖੋਂ ਉਹਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਵਾਕੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਔਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਟਾਲਮਟੋਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਬਨਣ ਤੇ ਆਪਣਾ ਔਹਦਾ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਹੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਉਹ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ । ਮੈਂ ਉਹ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ । ਮੈਂ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹਾਂ । ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰ ਸਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਕੰਮ ਅਜਿਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਪਰ ਹੁਣ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ, ਇਹ ਪਬਲਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ, ਕੁਝ ਸੁਧਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ । ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ । ਪਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਸਾਨੂੰ ਬਣ ਕੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਅਸੀਂ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਉਹੀ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਜੋ ਜੱਜ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ?

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ । ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਧਰ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ (ਵਿਘਨ) ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਹਾਂ । 1963 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਬੱਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਸੀ (ਵਿਘਨ) ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਨ । ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕੰਡੈਮ ਕੀਤਾ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਬੋਲੇ । ਇਹ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਭੰਡਦੇ ਹਨ (ਵਿਘਨ) ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਇਥੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਅਦਾਰਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕਦੇ ਭੀ ਜ਼ਬਾਨ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ ਇਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਸਨ ਔਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਰੀਮਾਰਕਸ ਦਿੱਤੇ ਸਨ :

"The whole thing, the arrest , the manner of his arrest, his removal to Gurgaon was unjustified."

ਸਿਰਫ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਸਨ । ਔਰ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਿਹਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਲੇਕਿਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਕੁਰਸੀ ਹੈ, ਇਹ ਬੜੇ ਮਾਣ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਹੈ । ਇਸ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਰੱਖਣਾ ਹਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਕੱਲ ਨੂੰ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਗਰਾਉਂ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਫੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ । ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ ? ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਦਾਰ ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੰਡਿਆ । ਹੁਣ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਬੜੇ ਨਿਕੰਮੇ ਹਨ । ਅਸੀਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਵਾਸਤੇ ਜਾਵਾਂਗੇ । (ਵਿਘਨ) ਜੇ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਭੰਡਦੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਨੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਜਿਸ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਹੋਵੇ ਔਰ ਅਗਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਐਕਸ਼ਨ ਕਰ

[ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ]

ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ (ਵਿਘਨ) ਇਸੇ ਲਈ ਅਸੀਂ ਬੇ-ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਿਆਏ ਹਾਂ ।

18 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1962 ਦਾ ਜਦ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦ ਇਹ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਨ (ਵਿਘਨ) ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਹਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦ ਇਹ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਨ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ :

I am here reminded of a principle laid by Plato. He said, "Politicians should be highly educated people as they are the guardians of the State."

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਨਿਰੋਲ ਅਨਪੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਥੱਲੇ ਲੱਗ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਹਾਲਾਤ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਇਹ ਹਨ, ਪਰ ਉਧਰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹਕੂਮਤ ਹੋਰ ਹੈ । ਆਈ. ਜੀ., ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ., ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਅਤੇ ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਜਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ । ਇਹ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਹੀ ਆਰਡਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਇਧਰ ਲਾ ਦਿਉ ਅਤੇ ਫਲਾਣੇ ਨੂੰ ਉਧਰ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਅੱਜ ਸਟੇਟ ਦਾ ਕੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ? (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਬੇ-ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਲਿਆਂਦਾ ਤਾਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਕੋਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਕੀਤਾ ? ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਂਦੇ ਰਹੇ । ਬਠਿੰਡਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਜਦ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਵਾਕਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸਰਦਾਰ ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹਾਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਝੱਟ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਐਡਾ ਭਿਆਨਕ ਵਾਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਐਡਾ ਭਿਆਨਕ ਵਾਕਿਆ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸੌ ਡੇਢ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਰਾਜ ਕਰ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਐਨਾਂ ਜ਼ੁਲਮ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਹੁਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਕੋਈ ਗੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੀਏ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ।

ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲਦੀ ਹੈ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੋਗੇ, ਜਨਤਾ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਥੇ ਇਕ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਵੀ ਲਿਆਂਦੀ ਪਰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ । ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਕ ਪ੍ਰਿਵਿਲਜ਼ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਐਡਮਿੱਟ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਇਹ (ਵਿਘਨ) ਹਰਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ

ਕਿ ਰਾਜ ਚਲਾਣ ਲਈ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਭੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਸਿਟੀ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਰੱਕ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਬੇਦੋਸ਼ੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਹ ਕੇ ਕੁੱਟਿਆ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ । (ਵਿਘਨ) ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਜੈਤੋ ਦੇ ਇਕ ਭਲੇਮਾਣਸ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਕਿ ਕੀ ਤੂੰ ਫਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪਾਵੇਂਗਾ ? (ਵਿਘਨ)

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੈਤੋ ਦੇ ਇਕ ਅਵਾਰਾ ਆਦਮੀ, ਮਾਮਨ ਚੰਦ ਕੋਲੋਂ ਰਿਪੋਟ ਲਿਖਾਈ ਗਈ । ਇਹ ਰਿਪੋਟ 11.2.1969 ਨੂੰ ਜੈਤੋ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਉਸ ਅਵਾਰਾ ਆਦਮੀ ਕੋਲੋਂ ਲਿਖਾਈ ਗਈ ਕਿ ਕੁਝ ਆਦਮੀ ਮੇਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਆ ਗਏ । (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : Please wind up.

ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ :— ਤੁਸੀਂ ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨੋ-ਕਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਲਿਆਂਦੀ । ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਰਿਪੋਟ ਲਿਖਾਈ ਗਈ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਜਗਨ ਨਾਥ, ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਵਿਉਪਾਰ ਮੰਡਲ, ਮੈਂਬਰ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀ, ਵਾਈਸ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਪੰਜਾਬ ਕਾਟਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਾਰਟਨਰ ਹੈ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਮਿਉਂਸੀਪਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਜਗਦੀਸ਼ ਰਾਜ ਸੰਨ ਆਫ ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ, ਮੁਨੀ ਲਾਲ ਐਕਸ ਮਿਉਂਸੀਪਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਰਾਮ ਸਰਨ ਦਾਸ ਅਤੇ ਚੌਧਰੀ ਹੁਕਮ ਚੰਦ, ਜੋ ਕਿ 75 ਸਾਲ ਦਾ ਬੁੱਢਾ ਆਦਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਤਨਾ ਭਲਾਮਾਣਸ ਅਤੇ ਲਾਇਕ ਆਦਮੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਅਫਸਰ ਤਾਂ ਕੀ ਜੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉਸ ਰਿਪੋਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ । ਫਿਰ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਲਾਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਗਏ ਸੀ । (ਵਿਘਨ)

ਮੈਂ ਹੋਰ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ 2 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਰਿਪੋਟ ਹੋਈ ਕਿ ਬੈਂਕ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਐਲ. ਵੀ. ਓ. ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਜ਼ ਬਲਬ ਸਿੰਘ ਸੀਨੀਅਰ ਲੋਨ ਕਲਰਕ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ । ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਮਾਰਿਆ । (ਸ਼ੇਮ, ਸ਼ੇਮ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ) ਪਰ ਉਸ ਉਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਤੇ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜੇ ਇਕ ਜੱਜ ਰਹੇ ਹਨ ਔਰ ਜਿਸ ਦੀ ਕਲਮ ਫੈਸਲੇ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਫੈਸਲੇ ਇਹ ਉਦੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ । (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਕੈਰੋਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (Judiciary) ਜੁਡਿਸ਼ਰੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ (Executive) ਐਗਜ਼ੇਕਟਿਵ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿਓ ।

ਸਰਦਾਰ ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ—ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਘਿਆੜਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਆਂ ? ਉਥੇ ਵੀ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਹੀ ਜੱਜ ਬੈਠੇ ਹਨ । (ਤਾੜੀਆਂ) (ਟਰੈਜ਼ਰੀ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧਤਾ) ਪਹਿਲੇ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮਾੜੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਠੀਕ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ । ਅੱਜ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਉਦੋਂ ਜੱਜੀ ਵੇਲੇ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ । (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : Please wind up.

ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੰਬੀ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਜਨਸੰਘ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਉਹ ਲਫਜ਼ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਅਕਾਲੀ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਜਨਸੰਘ ਬਾਰੇ ਉਥੇ ਕਹੇ ਗਏ ਪਰ ਮੈਂ ਉਥੇ ਦੀ ਇਕ ਗਲ ਦਸ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਗਏ ਜੋ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬੜੇ ਉਚ ਪਦਵੀ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਸੁਨਣ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾ ਨੇ ਉਥੇ ਕਿਹਾ ਭਰਾਵੋ ਜਨਸੰਘ ਨੂੰ ਵੋਟ ਨਾ ਪਾਓ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਫਿਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੇ ਹਨ ਔਰ ਜਨਸੰਘ ਬੜੀ ਕੁੱਤੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਜਨਸੰਘੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਬੜਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਪਰ ਮੇਰੇ ਅਕਾਲੀ 'ਵੀਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛੋ ਜੇਕਰ ਜਨਸੰਘ ਗੰਦੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰੀਆਂ ਕਿਉਂ ? ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਬਗੈਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਕੁਰਸੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਇਹ ਕਹਾਂ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਰਿਆਸਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਫਲਾਣੇ ਵੇਲੇ ਕੁੱਤਾ ਕਿਹਾ ਸੀ (ਵਿਘਨ) ਕੀ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਕਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਇਹ ਲਫਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਗਰ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਬੁਰਾ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਨਸੰਘੀਆਂ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਯਾਰੀ ਪੱਕੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ :

ਮੇਰੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਨਾ ਬੋਲੀਂ, ਤੇ ਮੇਰੀ ਭਾਵੇਂ ਗੁਤ ਪੁਟ ਲੈ।

ਕਾਲੀਆ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਉਧਰ ਚੰਗੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਉਧਰੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਝਾਕਦੇ ਹੋ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੱਕੀ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਬਿਲਾ ਝਾਕਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speaker : Please resume your seat now.

ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਜੋ ਕਾਮਰੇਡ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। (ਵਿਘਨ) ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਪਰ ਹਾਊਸ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪਰ ਹਾਊਸ ਖਤਮ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਇਥੇ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਆਇਆ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : Please wind up.

ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਥੇ ਵੀ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ । ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਉਥੇ ਹੋਈਆਂ ਉਥੇ ਲੋਕੀਂ ਅਥਰੂ ਕੇਰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਇਥੇ ਕਾਇਮ ਰਹੀ ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਤਾਂ ਲੋਕੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਘਸੁੰਨ ਦੇ ਦੇ ਕੇ ਰੋਣਗੇ । (ਵਿਘਨ)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਉਹ ਮੇਰੇ ਬੜੇ ਮਿਤਰ ਹਨ । ਹੁਣ ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਬੜੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ । ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਰੀਕਾਰਡ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਭੰਡੇ ਹਨ । ਉਧਰੋਂ ਕੁਝ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਧਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭੰਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਜੇ ਇਧਰੋਂ ਕੁਝ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਸੀ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਪਿਛਲੀ 20 ਸਾਲਾ ਹਿਸਟਰੀ ਲਿਆ ਕੇ ਵੇਖ ਲਉ । (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਕੌਂਸਲ ਵਿਚ ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇ ਔਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੋਵੇ । ਪਰ ਇਹ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਨੂੰ, ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਵੇ । ਵੈਸੇ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਸੀ ਸਾਹਿਬ ਬੜੇ ਭਲੇਮਾਣਸ ਆਦਮੀ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਭਈ ਇਹ ਗਲਾਂ ਬੜੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਤਾਂ ਫਸ ਗਿਆ ਹਾਂ ਔਰ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿਆਂ । (ਘੰਟੀ)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬੋਲਣਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਕ ਗਲ ਕਰਕੇ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਬਾਰੇ ਬੜੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਮਾਤ ਹੈ ਤਾਂ ਸਵਾਏ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ । ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਮੈਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਟੀ ਪਿੰਡ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਸਲੂਕ ਹੋਇਆ । ਉਥੇ ਕੁਝ ਹਰੀਜਨ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਲੈਣ ਗਏ ਪਰ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣ ਦਿਤਾ । (ਕਾਂਗਰਸ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ੇਮ ਸ਼ੇਮ) ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਗੁਲਾਮ ਹੀ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਅਸੀਂ ਆੜ ਲਈ (ਵਿਘਨ) ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਭਾਂਪ ਲਈ ਅਤੇ ਗਊਆਂ ਅਗੇ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ । (ਵਿਘਨ) ਚਰਚ, ਗੁਰਦਵਾਰੇ, ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਇਹ ਖੁਦ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਭਗੋੜੇ ਹਨ, ਕਸਮਾਂ ਖਾ ਕੇ ਭਜਣ ਵਾਲੇ ਹਨ । (ਸ਼ੋਰ) ਇਹ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰੋਪੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ? ਭਗੋੜਿਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਬੜੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਗਲ ਹੋਵੇਗੀ । (ਘੰਟੀ) ਮੈਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ । (ਘੰਟੀ)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਖ਼ਰੀ ਗਲ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ (ਵਿਘਨ) ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ :

[ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ

"ਆਪਸ ਕੋ ਜੋ ਭਲਾ ਕਹਾਵੈ, ਤਿਸੈ ਭਲਾਈ ਨਿਕਟ ਨਾ ਆਵੇ।"

ਜਨਤਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਲਾ ਕਹੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਭਲੇ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਤੀਸ ਮਾਰ ਖਾਨ ਕਹੀ ਜਾਓ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ।
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:

"ਜਿਸ ਕੇ ਅੰਤਰ ਰਾਜ ਅਭਿਮਾਨ, ਸੋ ਨਰਕ ਪਾਤੀ ਹੋਵਤ ਸੁਆਨ।"

ਸੋ ਇਸ ਰਾਜ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਨਾ ਕਰੋ। (ਵਿਘਨ) ਅੱਛਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ: (ਸਮਰਾਲਾ) ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਮਾਨਯੋਗ ਮਿਤਰ ਰਿਆਸਤੀ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਗਲਾਂ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਗੈਰ-ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਗੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਗਲ ਇਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਕ ਅਕਾਲੀ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਅਛੂਤ ਸਜਣਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਣ ਦਿਤਾ। ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਮਿਤਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲ ਵਿਚ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਜਾਏ ਕਿ ਸਦਨ ਦੇ ਅਦਬੋਅਦਾਬ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਵੇਂ ਕਾਵਾਂ ਰੌਲੀ ਪਾਣਾ ਕੋਈ ਸਿਆਣਪ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਕਾਲੀ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਪਿਛਲੀ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਤਾਰੀਖ਼ ਕਢਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲੋ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹਥ ਲਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਭਿਟ ਜਾਏਗਾ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਤੁਕ ਹੁਣੇ ਕਹੀ ਹੈ:

ਜਿਸ ਕੈ ਅੰਤਰ ਰਾਜ ਅਭਿਮਾਨ,
ਸੋ ਨਰਕ ਪਾਤੀ ਹੋਵਤ ਸੁਆਨ।

ਅਤੇ

ਆਪਸ ਕੋ ਜੋ ਭਲਾ ਕਹਾਵੈ,
ਤਿਸੈ ਭਲਾਈ ਨਿਕਟ ਨਾ ਆਵੈ।

ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਹਨ, ਜ਼ਰਾ ਸੋਚ ਸਮਝਕੇ ਗਲ ਕਰਿਆ ਕਰਨ। (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸ-ਪਲਾਨੇਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਦੇ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜੋ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣ ਦਿਤਾ ਅਕਾਲੀ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ......(ਵਿਘਨ).... ਵਾਲੀ ਗਲ .....(ਵਿਘਨ)..... ਨਿਰਪੱਖ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾ ਲੈਣ ਤੇ ਜੇ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੀਟ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਆਂਗਾ, ਬਲਕਿ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਘਰ ਬੈਠ ਜਾਵਾਂਗਾ।

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ: ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਕਦੇ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। (ਵਿਘਨ)..... (ਸ਼ੋਰ)...... ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਿਖ ਹੋਏਗਾ, ਅਕਾਲੀ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। (ਵਿਘਨ)

———

ANNOUNCEMENTS BY HON. SPEAKER

Rules Committee

Mr. Speaker : Under rule 254 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly I nominate the following Members to serve on the Rules Committee :—

1. The Speaker......Ex-officio Chairman.
2. Comrade Darshan Singh Jhabal.
3. Shri Gurdial Saini.
4. Sardar Jasdev Singh Sandhu.
5. Sardar Manjinder Singh Behla.
6. Sardar Mohinder Singh Babehali.
7. Captain Rattan Singh.
8. Sardar Tara Singh Lyallpuri.

———

Committee on Subordinate Legislation

Mr. Speaker : Under rule 265 (B) of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly, I nominate the following Members to serve on the Committee on Subordinate Legislation for the year 1969—70 :—

1. Sardar Surjit Singh (Barnala).
2. Sardar Bachan Singh Pakho.
3. Sardar Balbir Singh Banur.
4. Shri Kewal Krishan.
5. Sardar Parshotam Singh.
6. Sardar Randhir Singh Cheema.
7. Sardar Umrao Singh.
8. The Advocate General.

Under rule 265 (C) of the Rules, I appoint Sardar Surjit Singh (Barnala) as the Chairman of the Committee.

———

Committee on Government Assurances

Mr. Speaker : Under Rule 261 (1) and (2) of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly, I nominate the following Members of the Assembly to serve on the Committee on Government Assurances for the year 1969-70—

1. Bhagat Guran Dass Hans.
2. Comrade Babu Singh Master.
3. Shri Bal Mukand,
4. Sardar Gurdip Singh Shaheed.

[Mr. Speaker

5. Sardar Gurmej Singh.
6. Bawa Harnam Singh.
7. H.H. Nawab Iftikhar Ali Khan.
8. Sardar Partap Singh.
9. Sardar Santokh Singh.

Under Rule 262 (1) I appoint Bhagat Guran Dass Hans as its Chairman.

Library Committee

Mr. Speaker : Under Rule 266 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly, I nominate the following Members of the Assembly to serve on the Library Committee for financial year 1969-70.

1. Sardar Raja Singh Chairman.
2. Dr. Amrit Singh Kalkat.
3. Chaudhri Balbir Singh.
4. Sardar Hari Singh (Beas).
5. Sardar Karam Singh.
6. Chaudari Radha Krishan.

(Chaudhri Balbir Singh rose in the House and announced that he withdrew his name from the Committee).

Committee of Privileges

Mr. Speaker : Under Rule 274 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the punjab Legislative Assembly, I nominate the following Members to serve on the Committee of Privileges :

1. Sardar Jasdev Singh Sandhu.
2. Sardar Basant Singh (Dakala).
3. Sardar Dalip Singh Pandhi.
4. Sardar Harcharan Singh Brar.
5. Giani Kundan Singh Patang.
6. Kanwar Rajinder Singh Bedi.
7. Sardar Mohinder Singh Sayanwala.
8. Sardar Ravel Singh.
9. Sardar Shashpal Singh.
10. Sardar Surjit Singh Atwal.

Under rule 275 of the Rules, I appoint Sardar Jasdev Singh Sandhu as the Chairman of this Committee.

Committee on Petitions

Mr. Speaker : Under Rule 293 (1) of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly, I nominate the following Members to serve on the Committee on Petitions for the Budget Session, 1969 of the Vidhan Sabha :—

1. Brig. Bikarmajit Singh Bajwa (Deputy Speaker) . .. Ex-officio Chairman.
2. Shri Gian Chand Kharbanda.
3. Sardar Naurang Singh.
4. Sardar Pritam Singh Samana.
5. Sardar Ravel Singh.

Chairman, Public Accounts Committee

Mr. Speaker : Under Rule 250 (7) (a) of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly, I hereby appoint Sardar Shashpal Singh as the Chairman of the Public Accounts Committee for the year 1969-70.

Chairman, Committee on Estimates

Mr. Speaker : Under Rule 252 (5) (a) of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly, I hereby appoint Sardar Teja Singh as the Chairman of the Committee on Estimates for the year 1969-70.

———

ANNOUNCEMENT BY THE SECRETARY

Mr. Speaker : Now, the Secretary will make someannouncements.

Secretary. Under Rule 2 of the Punjab State Legislature (Communications) Rules, 1959, I have to inform the House that Punjab Vidhan Parishad, at its meetings held on the 23 & 24th April, 1969, has concurred in the motion carried in the meeting of the Vidhan Sabha held on the 24th March, 1969, about nominating members of the Punjab Vidhan Parishad to associate with the Public Accounts Committee and the Estimates Committee of the Punjab Vidhan Sabha for the year 1969-70.

The Punjab Vidhan Parishad has nominated the following of its Members to associate with the said Committees:—

Public Accounts Committee

1. Sardar Rajinder Singh.
2. Sardar Ramdyal Singh
3. Shri Murari Lal Kapoor.

Estimates Committee

1. Dr. Shyam Lal Thapar.

[Secretary

2. Jathedar Jiwan Singh Umranangal.

3. Shri Gopal Krishan Chatrath

Secretary : Under rule 2 of the Punjab State Legislature (Communication) Rules, 1959, I have to inform the House that the following Bills which were Passed by the Punjab Vidhan Sabha on the 21st April, 1969, and transmitted to the Punjab Vidhan Parishad on the same day for its recommendations have been agreed to by the said Vidhan Parishad without any recommendation on the 23rd and 24th April, 1969:—

1. The Land Acquisition (Punjab Amendment) Bill, 1969.
2. The Punjab Legislative Assembly (Allowances of Members) Amendment Bill, 1969.
3. The Punjab Legislative Council (Allowances of Members) Amendment Bill, 1969.
4. The Pepsu Townships Development Board (Amendment) Bill, 1969.

EXTENSION OF THE SITTING

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ, ਕਿੰਨਾਂ ਟਾਈਮ ਲਉਗੇ। (How much time the hon. Member would take ?)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ 12 ਵਜੇ ਤਕ ਚਲਣ। ਮੈਂ ਇਕ ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੇ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝੋ ਤਾਂ ਇਥੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਠਪ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਟੀਚਰਾਂ ਦਾ ਬਿਲ ਆ ਜਾਏ, ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਉਠ ਜਾਓ। (ਵਿਘਨ)

(ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਅਤੇ ਚੋਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ (ਵਿਘਨ) . . . ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਸਾਨੂੰ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ) . . (ਵਿਘਨ) . . .

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ, ਕਿਤਨਾ ਟਾਈਮ ਲਓਗੇ ? (How much time the hon. Member would take ?)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਅਧਾ ਘੰਟਾ ਲਵਾਂਗਾ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਕ ਘੰਟਾ 15 ਮਿੰਟ ਪਹਿਲੇ ਬੋਲੇ ਹਨ . . .(ਵਿਘਨ) . . . ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ 20 ਮਿੰਟ ਰਹਿ ਗਏ ਬਾਕੀ। . . .(ਵਿਘਨ) . . .

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਹਾਊਸ ਸਾਢੇ ਸਤ ਵਜੇ ਤਕ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(The sitting is extended upto 7.30 P. M.)

NO-CONFIDENCE MOTION—RESUMPTION OF DISCUSSION

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ (ਫਤਿਹ ਗੜ੍ਹ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜੋ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਦਾ ਮਤਾ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਡੇਢ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾ ਸਕੀਏ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ, ਸਵਾਲਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ

ਕੀਤੀਆਂ ਮਗਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਜਵਾਬ ਤਸਲੀ ਬਖਸ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਨਾ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਸਿਰਫ ਦਸ ਮਿੰਟ ਹੀ ਮਿਲੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਸਪੀਚਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੀ ਆਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਪੀਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਸਗੋਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਵਾਕਿਆਤ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਣੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲੇਗਾ ਕਿ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਿੰਨੀ ਮਾੜੀ ਹੈ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਾਂ ਬਿਸਮਿੱਲਾ ਹੀ ਗਲਤ ਹੋਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਲਮਦਾਨ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਹ ਠੰਡੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਂਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਲਦੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਦੀ ਸਪਿਰਟ ਨਾਲ ਆਫੀਸ਼ਲਜ਼ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਕੀਤੇ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭੈੜੇ ਕੰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਭੈੜਾ ਅਸਰ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਧੋ ਕੇ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਲੈਂਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਉਂਦੇ ਹੀ, ਕਲਮਦਾਨ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹੀ, ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਇਕ ਬੜੀ ਗਹਿਰੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਇਕ ਬੜੀ ਵਡੀ ਗਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਜਜ ਜੋ ਇਨਸਾਫ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ 8/7 ਮਹੀਨੇ ਰੂਲ ਕਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰੀਸੀਡੈਂਟ ਕਾਇਮ ਕਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇ। ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮੀਨੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਬਤੌਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰ ਦੇ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਜੋ ਤਾਰ ਹਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜੋ ਨੇਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਗਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਨਵਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ 9 ਮਹੀਨੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰ ਹਿਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ। ਇਸ ਮਾੜੇ ਐਕਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਭੈੜਾ ਪ੍ਰੀਸੀਡੈਂਟ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਅਫਸਰ ਉਦੋਂ ਤਾਈਂ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ। ਉਹ ਡਰਦੇ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜ ਸਤ ਵਾਕਿਆਤ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪਿੰਡ ਖਹਿਰੇ ਹੈ। ਉਥੇ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਰੀਫ ਆਦਮੀ ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ ਸੀ। ਉਥੇ ਇਕ ਸ਼ਰਾਬੀ, ਇਕ ਬੇਵਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗੁਰਬਚਨ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ 6 ਵਜੇ ਆ ਵੜਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਉਸ ਬੇਵਾ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਨੂੰ ਹਥ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਜਦ ਉਸ ਔਰਤ ਨੇ ਸ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਦਾ ਘਰ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੀ ਸੀ, ਇਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਉਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸ਼ਰਾਬੀ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦੇ ਗਲ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਰਪੰਚ ਦਾ ਲੜਕਾ ਵੀ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ, ਔਰਤ ਦਾ ਲੜਕਾ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮੌਕੇ ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਔਰਤ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ। (ਵਿਘਨ) ਮਗਰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ 8 ਹੋਰ ਸ਼ਰਾਬੀ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕੁਲਹਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਸਰਪੰਚ ਤੇ ਅਟੈਕ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ

[ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ

ਦਿਤਾ, ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤਾ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਔਰਤ ਛੁੜਾਉਣ ਆਈ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਨੂੰਹ ਸਰਵਣ ਕੌਰ ਛੁੜਾਉਣ ਆਈ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤਾ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ 2-3 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਇਤਲਾਹ ਦਿਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਕੁਝ ਆਦਮੀ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮਹਿਜ਼ ਇਸ ਲਈ ਸਾਜ਼ਸ਼ਾਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗੁੰਡੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਏ. ਐਸ. ਆਈ. ਮੌਕੇ ਤੇ ਵੀ ਗਿਆ ਮਗਰ ਉਹ ਇਹ ਬਹਾਨਾ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿਠੀ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਬਾਪ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਠੀਕ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿਠੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਈ ਹੋਵੇ, ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਮਗਰੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪੁਲੀਸ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹੀ ਛਡ ਗਿਆ। ਅਗਰ ਉਥੇ 107/151 ਵਿਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਤਲ ਰੁਕ ਸਕਦਾ ਸੀ। (ਵਿਘਨ) ਆਪ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾ ਲਉ। ਉਹ ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬਟਾਲੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਹ 24 ਘੰਟੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਿਹਾ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਪਾਸ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰਾਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਵੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਰਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਲਏ ਗਏ ਅਤੇ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਔਰਤ, ਨੂੰਹ ਅਤੇ ਲੜਕਾ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਥੇ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ। ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਕਨ ਕਰਾਲੀਆਂ, ਜੋ ਬਟਾਲੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਇਕ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਕ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਇਕ ਸਟੇ ਆਰਡਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਥੇ ਪੁਲਿਸ ਗਈ, ਐਸ. ਐਚ. ਓ. ਗਿਆ ਅਤੇ 20 ਸਿਪਾਹੀ ਗਏ ਅਤੇ ਸਾਢੇ 8 ਏਕੜ ਖੜੀ ਫਸਲ ਕਟ ਦਿਤੀ ਗਈ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਟੇ ਆਰਡਰ ਦੇ। ਮੈਂ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਪਾਸ ਗਿਆ, ਜ਼ਿਲਾ ਪਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪਾਸ ਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਟੇ ਆਰਡਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਟੇ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਜ਼ਿਲਾ ਪਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਗਈ। ਮਜ਼ਾਰਾ ਕੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੰਡ ਤਾਰਾ ਗੜ੍ਹ, ਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦਾ ਉਹ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸੀ। ਫਿਰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਮਾਂ ਦਾ ਲੰਬੜਦਾਰ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਕੋਈ ਲੈਕਚਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ, ਵਾਕਿਆਤ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਮਾ ਦਾ ਲੰਬੜਦਾਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਜਸਪਾਲ ਸਿਘ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਸਿਪਾਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਲਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪਰਧਾਨ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਵਾਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰੋਂ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਮਜਬੂਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਉਸ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨੀ ਛਡ ਦੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਮਾੜੀ ਗਲ ਹੈ। ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਨੇਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਦਰਜਾ ਐਸ. ਜੀ. ਪੀ. ਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਮੈਂ ਹੋਵੇ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : Please resume your seat.

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਹੂਵਾਲ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ (ਵਿਘਨ), ਰਹੂਵਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਦੁਕਾਨ-ਦਾਰ ਹੈ, ਲਾਲ ਚੰਦ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗਲ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। (ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। (ਵਿਘਨ, ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਸਜਨ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਡੀਫੈਂਡ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਮਤੱਲਿਕ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। (ਵਿਘਨ, ਸ਼ੋਰ) (Nothing may be said against any person who cannot be present in the House to defend himself.)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਜਿਹੜੇ ਆਦਮੀ ਦਖਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speaker : Please take your seat. No interruptions please.

Sirdar Kapur Singh : On a point of order, Mr. Speaker, Sir, Rule 100 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly is quite clear. Every speech, according to this Rule, shall be strictly relevant to the matter before the Assembly. The matter before the Assembly is a 'No-confidence Motion' against the Government. The hon. Member is going into the crime situation in the State (Interruptions and Noise in the House). Mr. Speaker, why don't they allow me to speak ? The hon. Member is not speaking on the conduct of the Chief Minister or any other Minister. He is, therefore, irrelevant and he must be stopped from speaking (Interruptions and noise in the House.)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਫਾਹੂਵਾਲ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਪੰਡਤ ਲਾਲ ਚੰਦ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਾਬੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਸ ਦਿਆਂ ਕਿ ਉਹ ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਸਿਖ ਸਨ। ਉਨਾਂ ਨੇ ਸਿਗਰਟਾਂ ਮੰਗੀਆਂ (ਵਿਘਨ) ਅਤੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ ਡਬੀ ਦਿਤੀ (ਵਿਘਨ) (ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਜਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਇਹ ਬਕਵਾਸ ਹੈ, ਇਹ ਵਾਪਸ ਲਏ (ਵਿਘਨ ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speaker : Order please.

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਇਹ ਤਾਂ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਡਬੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ ਮੰਗੀ (ਵਿਘਨ, ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speaker : Order please.

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਈ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਲਈ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ।)

ਸਰਦਾਰ ਜਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਇਹ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਲ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਾਪਸ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਇਹ ਗਲ ਤਾਂ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ ।

Mr. Speaker : Order please.

Voices : Let him withdraw these words.

(Uproar in the House)

Sardar Jasdev Singh Sandhu : Sir, the hon. Member is speaking against the Sikhs. He is insulting the Sikh religion, He should withdraw these words. (Uproar in the House).

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਉਠ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਕਿ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਵਿਦਡਰਾ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ)

(ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਤਾਂ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਜਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਇਹ ਲਫਜ਼ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਏ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣ ਦਿਆਂਗੇ । He shall have to withdraw those words. (ਵਿਘਨ, ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰੋ (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) (ਸਰਦਾਰ ਜਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਇਤਰਾਜ਼)

Mr. Speaker : Order please.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੀਲੀਜਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਜਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦਡਰਾ ਕਰਾਉ, ਉਹ ਲਫ਼ਜ਼ । (ਵਿਘਨ)

(ਇਕ ਅਵਾਜ਼ : ਇਸ ਨੂੰ ਲਗਾਮ ਦੇ ਕੇ ਰਖੋ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਆਪ ਗੁਰਸਿਖ ਨੇ ਅਤੇ ਸਿਖ ਰਿਲੀਜਨ ਵਿਚ ਬੀਲੀਵ ਕਰਦੇ ਨੇ । ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਅਗਰ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਸਹੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਉਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜੇਕਰ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮਾਫੀ ਮੰਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਵਿਦਡਰਾ ਕਰ ਲੈਣ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿਖ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਜਿਥੇ ਤਕ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਤਅੱਲਕ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕਾਹਲੇ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦੇਖ ਲਈ ਜਾਵੇ (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speaker. Please withdraw those words.

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਤੁਸੀਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾ ਲਉ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਗਲਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਚਾਹੋ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਉਸ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਪੁਛ ਲੈਣ, ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾ ਲੈਣ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : Please resume your seat now.

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਗਲ ਤਾਂ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਉ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਵੈਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ : ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲਓ (ਵਿਘਨ ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speaker : Please withdraw your words.

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਮੈਂ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪੂਰਨ ਸਿਖੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਉਹ ਲਫਜ਼ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਰਿਆਦਾ ਭੰਗ ਹੋਵੇ, ਕਦੇ ਵੀ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾ ਲੈਣ ਕਿ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਵਿਚ ਕੀ ਦਰਜ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : Please wind up.

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ......(ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : Please resume your seat.

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਹ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਲਫਜ਼ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਵਾਪਸ ਲਓ।

Mr. Speaker : He has already withdrawn those words.

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਮੇਰੀ ਗਲ ਤਾਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲਏ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਟਾਈਮ ਨਾ ਦੇਣਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਹੋਵੇਗਾ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਲਫਜ਼ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਔਰਤ ਜੋ ਛੁੜਾਨ ਆਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨਪੁਰ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਥੇ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਡਾਕਟਰ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। 24 ਘੰਟੇ ਦਾਖਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਫਿਰ ਇਥੋਂ ਚਿਟ ਲਿਜਾਕੇ ਧਿਆਨਪੁਰ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਮਿਲਿਆ।

Mr. Speaker : Please resume your seat.

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨਿਆਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਿਚ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਇਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ

[ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ

ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਗਏ ਤਾਂ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਸੁਣਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗਿਆਨੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਨ-ਤਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਟਿਆ ਅਤੇ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਕੁਟਾਈ ਹੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕਢ ਕੇ ਕੁਟਾਈ ਕਰਨੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਈ ਸੀ। ਗਿਆਨੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਪੁਟੇ ਗਏ, ਉਸ ਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਪੁੱਟੀ ਗਈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹਾਲਾਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੇਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ ਅਤੇ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਚੇਅਰ ਨੇ ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕੀਤਾ।)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir. ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੋ ਆਦਮੀ ਖੜੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਚੇਅਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੁਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਕਹੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ ਦੀ ਇਕ ਚਿਠੀ ਆਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਲੀਡਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। (ਤਾੜੀਆਂ) ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਟਾਈਮ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (I have received a letter from Sathi Roop Lal in which the hon. Member has stated that Chaudhri Balbir Singh is not leader of his party (Cheers) and that he should be given full time.)

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਦੇ ਮਤੇ ਤੇ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਬੋਲਣਾ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਬੋਲਣ ਥੋੜ੍ਹਾ ਟਾਈਮ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ।

Mr. Speaker : This is no point of order.

ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ (ਮੋਗਾ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਬੇਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਨੇ ਇਹ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਇਹੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ "ਆ ਬੈਲ ਮੁਝੇ ਮਾਰ"। ਇਸ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਨੰਗੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਆਪਣੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਫੋਲ ਲਈਆਂ ਹਨ। (ਹਾਸਾ) ਅੱਜ ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿਵੇਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਇਹ ਭੈੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚਮਚੇ ਲਗਾਤਾਰ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਛੇੜ ਛਾੜ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੀ ਕਰਤੂਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਥੋਂ ਹੀ ਨੰਗੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ 20 ਸਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਟਪਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਲੜਾਉਣ ਦੀ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰਖੀ, 20 ਸਾਲ ਕੋਈ ਮੁਲਕ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਘਰ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਪਵਾਈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਉਕਸਾਇਆ, ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ

ਕਰਵਾਏ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਬੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਪਾਂ ਦੇ ਕੋਟੇ, ਪਰਮਿਟਾਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਦੇਕੇ ਪਾਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦਸਦਿਆਂ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਮਾਸਟਰਨੀ ਨੂੰ ਖੂਹ ਦੀਆਂ ਟਿੰਡਾਂ ਦਾ ਪਰਮਿਟ ਦਿਤਾ (ਸ਼ੇਮ ਸ਼ੇਮ) ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਇਕ ਗਿਦੜ ਅਤੇ ਗਿਦੜੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਇਕ ਗਿਦੜੀ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੇਣੇ ਸੀ ਉਹ ਗਿਦੜ ਨਾਲ ਟੋਆ ਭਾਲਦੀ ਭਾਲਦੀ ਭੁਲੇਖੇ ਨਾਲ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਘੁਰਨੇ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਉਸ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਘੁਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਬਚਾਉ ਲਈ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਰ ਆਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਏ, ਰਾਣੀ ਇਹ ਬਚੇ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਇਹ ਭੁੱਖੇ ਹਨ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਮਾਸ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਰ ਆਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਚੀ ਉਚੀ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ੇਰ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਉਥੋਂ ਡਰਦਾ ਮੁੜ ਗਿਆ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬਾਂਦਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਜਿਹੜਾ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ...... (ਸ਼ੋਰ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਨ-ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਹਨ, ਇਹ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ, ਵਾਪਸ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। He has all the qualities of a dog reality.

ਸ੍ਰੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਪਾਲ ਪਾਂਡੇ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਸ਼ਖਸ ਕਦੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਗਿਦੜ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਬਾਂਦਰ। ਇਹ ਬਾਂਦਰ ਅਤੇ ਗਿਦੜ ਕਿਧਰ ਬੈਠੇ ਹਨ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਤੁਸੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ...... (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕੋ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਾਪਸ ਕਰਾਓ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਿਸ ਨੂੰ ਬਾਂਦਰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਹਿਣਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਖਾਂਗਾ। (ਵਿਘਨ) ਉਹ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਗਲਾਂ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਸੁਣੋ। (Whom has the hon. Member called a monkey? He has given an illustration and he can do so. If he uses these words for some hon. Member then I will ask him to withdraw these words. (Interruption) He has been listening to the hon Members. Now they may please listen to him.)

ਸ੍ਰੀ ਜੁਗਿੰਦਰ ਪਾਲ ਪਾਂਡੇ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਗੈਰਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਰੋਕੋ। (ਵਿਘਨ)

ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗਿਦੜ ਤੇ ਗਿਦੜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਘੁਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗਿਦੜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਟਪਲਾ ਮਾਰੀਏ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਾਨ ਬਚ ਜਾਵੇ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਬਾਂਦਰ ਹੈ, ਉਹ ਬਾਂਦਰ ਜਿਸ ਦੀ ਨਕੇਲ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਹੈ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਰੋਕੋ। (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਵਿਦਡਰਾ ਕਰੋ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) (The hon. Member Sardar Sarup Singh should please withdraw these words.)

ਸਰਦਾਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਵੀ ਵਿਦਡਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਦਡਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੋ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਾਥੀ ਜੀ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਂਦਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਵਾਪਸ ਲਓ। (If Sathi Roop Lal has called any hon. Member a monkey, then he should also withdraw his words.)

ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਬਾਂਦਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਹਾਂਗਾ। (ਵਿਘਨ) ਤੇ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਹ ਘੁਰਨਾ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗਿਦੜੀ ਕਹਿਣ ਲਗੀ ਕਿ ਕੋਈ ਟਪਲਾ ਲਗਾਈਏ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਾਨ ਬਚ ਸਕੇ। ਗਿਦੜ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਇਕ ਟਪਲਾ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ "ਚਾਂਦ ਬਿਜਲੀ" ਅਤੇ ਤੂੰ ਕਹੀਂ "ਧਰਤੀ ਧਕ ਤਰਲੋਕੀ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਜੀ।" ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਗਿਦੜ ਨੇ ਉਚੀ ਜਿਹੀ ਆਖਿਆ "ਚਾਂਦ ਬਿਜਲੀ, ਬਚੇ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੇ ਹਨ?" ਤਾਂ ਗਿਦੜੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਧਰਤੀ ਧਕ ਤਰਲੋਕੀ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਚੇ ਭੁਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਮਾਸ ਮੰਗਦੇ ਹਨ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿਹੜੀਆਂ ਬਲਾਵਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚੇ ਵੀ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਮਾਸ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਉਹ ਜੰਗਲ ਵਲ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਭਜ ਉਠਿਆ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਲੂੰਬੜ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਧਰ ਨਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਏਂ? ਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਘੁਰਨੇ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਚਾਂਦ ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਧਕ ਤਰਲੋਕੀ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਆ ਵੜੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚੇ ਵੀ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਮਾਸ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। (ਹਾਸਾ) ਤਾਂ ਲੂੰਬੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਟਪਲੇਬਾਜ਼ ਗਿਦੜ ਹੈ... (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਜੁਗਿੰਦਰ ਪਾਲ ਪਾਂਡੇ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ ਜੀ ਸਾਡੀ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਹਿਣ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟਾਈਮ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਾਈਮ ਦਿਤਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਖਲਾਕ ਕਿਤਨਾ ਏ? (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਬੈਠੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ ਜੀ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਸੁਣ ਲਈਆਂ ਜਾਣ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੱਖਣੀ) : ਹਾਊਸ ਸਵੇਰ ਦਾ ਬੋਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਾਥੀ ਜੀ ਅਲਫ ਲੈਲਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਨ ਲਗੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੁਣ ਲਓ (ਹਾਸਾ)।

ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ : ਸੋ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗਿਦੜ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜਾ ਗੁਸਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਉਹ ਮੁੜ ਘੁਰਨੇ ਵਲ ਚਲ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਗਿਦੜ ਤੇ ਗਿਦੜੀ ਨੇ ਮੁੜ ਆਉਂਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਗਿਦੜ ਉਚੀ ਜਿਹੀ ਗਿਦੜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

ਕਿ "ਚਾਂਦ ਬਿਜਲੀ ਬਚੇ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੇ ਹਨ ?" ਤਾਂ ਗਿਦੜੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ "ਧਰਤੀ ਧਕ ਤਰਲੋਕੀ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਇਹ ਭੁਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਮਾਸ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਅਜ 8 ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ" ਤਾਂ ਗਿਦੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਲੂੰਬੜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਸ਼ੇਰ ਘੇਰ ਕੇ ਇਧਰ ਭੇਜੇ। (ਹਾਸਾ) ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁੜ ਨਸ ਪਿਆ ਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚਣ ਲਗਾ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਤਾਂ ਹੀ ਲੂੰਬੜ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਇਧਰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। (ਹਾਸਾ)

ਸੋ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ 20 ਸਾਲ ਤਕ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਟਪਲੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਨਕਲੀ ਸ਼ੇਰ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਨਸ ਜਾਵੇਗਾ (ਹਾਸਾ) (ਤਾੜੀਆਂ)। ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਪਲੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਅਜ ਦੀ ਗਲ ਲੈ ਲਓ, ਅਜ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕੀ ਹੋਇਆ ਏ, ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਤਨਾ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਕਿਤਨੇ ਢੋਲ ਅਤੇ ਤਬਲੇ ਬਜਾਏ ਹਨ। ਇਹ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਛਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁਟੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਮੋਗੇ ਜਾਣ ਲਈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਜਾਕੇ ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ 30 ਕਰੋੜ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ 25 ਲਖ ਰੁਪਏ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਬਣਾਣ ਲਈ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌ ਸੌ ਸਲਾਵਤਾਂ ਸੁਣਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਨਾ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਗੱਦੀ ਤੇ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟਾਈਮ ਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਬੇਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦੇ ਮੋਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿਘ ਰਿਆਸਤੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਇਹ ਰੀਕੁਐਸਟ ਹੈ ਕਿ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਟਾਈਮ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟਾਈਮ ਵਿਚੋਂ ਟਾਈਮ ਦਿਤਾ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਹਾਊਸ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਟਾਈਮ ਦਿਓ, ਉਹ ਕੁਝ ਚੰਗੀਆਂ ਗਲਾਂ ਹੀ ਦਸਣਗੇ। (ਹਾਸਾ)।

EXTENSION OF THE SITTING

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਤਨੀ ਦੇਰ ਲਓਗੇ ? (How much time the hon. Member Captain Rattan Singh will take ?)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਅਧਾ ਘੰਟਾ ਜਾਂ 25 ਮਿੰਟ ਲਵਾਂਗਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ 15 ਮਿੰਟ ਲਓ, ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ 15 ਮਿੰਟ ਬੋਲਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 10 ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। (No, the hon. Member can speak for 15 minutes. The Chief Minister will also speak for 15 minutes. In this way Chaudhri Balbir Singh can speak for 10 minutes)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਾਂਗਾ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਹਾਊਸ 7-45 ਤਕ ਚਲੇਗਾ । (The sitting of the House is extended upto 7·45 P. M.)

NO-CONFIDENCE MOTION—RESUMPTION OF DISCUSSION

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਬੋਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜਿਤਨੀ ਫਿਕੀ ਤੇ ਬੇਰੰਗ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਆਈ ਹੈ ਅਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਨੋ-ਕਾਂਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਆਈ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮੂਵ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਜਣ ਹੁਣ ਪਛਤਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆ ਕਿਉਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ । (ਸ਼ੋਰ) (ਕਾਫੀ ਸ਼ੋਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ।)

Mr. Speaker : Order please.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਨ, ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ । ਕੁਝ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ, ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ, ਪਰਜਾ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਸਵਤੰਤਰਾ ਔਰ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਔਰ ਬੜੀਆਂ ਅੱਛੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਝਾਵਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਗੌਰ ਕਰਾਂਗਾ ਔਰ ਦੇਖਾਂਗਾ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦੀ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ ਲੇਕਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰ ਕਿਹਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਥਾਨੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਸਮਗਲਰਾਂ ਦੇ ਬਰਖਲਾਫ, ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਔਰ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਬਰਖਲਾਫ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ । (ਸ਼ੋਰ) ਰਿਆਸਤੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੋਲਣ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ "Devil quoting scriptures" ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾ ਦਿਤਾ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਪੰਜ ਚਾਰ ਪੁਆਇੰਟਸ ਰੇਜ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੌਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹਾਊਸ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣੀ ਛਡ ਦਿਉ, ਇਹ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆਉਣੀ ਛਡ ਦੇਣਗੇ । (ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਉ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜੇ ਹੋਏ) (ਸ਼ੋਰ) ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਸਪਰਿੰਗ ਲਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਹਾਊਸ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ । ਉਹ ਹਾਊਸ ਕਮੇਟੀ ਕੀ ਹੈ ? ਸਦਨ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ । ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਲੱਕ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕੀਤੀ ਔਰ ਇਸੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਹਾਊਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦੀ । ਵੈਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਇਹ ਇਕ ਸੌਦੇ ਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ । ਸੌਦੇ ਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਹੈ । (ਸ਼ੋਰ-ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਤੁਸੀਂ ਜਨ-ਸੰਘ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ)

Mr. Speaker : Order please.

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸੌਦੇ ਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਅਸੀਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ (ਸ਼ੋਰ) ਇਹ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਕਿ ਹਾਊਸ ਕਮੇਟੀ ਨਾ ਬਣਾਈ ਜਾਏ । ਗੌਰਮਿੰਟ ਠੀਕ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ ਆਇਆ ਕਰਨ । ਅਸੀਂ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਐਡਰਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ

ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਦਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਂਗੇ । ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗਲ ਨਾਲ ਮੁਤਫਿਕ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਇਸ ਟੈਂਮਪਲ ਆਫ਼ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੇ ਪੁਲਿਸ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਾੜੀ ਗਲ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਲੰਮੀ-ਚੌੜੀ ਇਸ ਵਿਚ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਲਿਆਉਣ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਿਆ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਲਿਆਏ ਨੇ ਇਹ

"ਪੁਟਿਆ ਪਹਾੜ ਨਿਕਲਿਆ ਚੂਹਾ ਉਹ ਵੀ ਮੋਇਆ ਹੋਇਆ ।"

ਪਰ ਗਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀ ।

ਕਾਂਗਰਸ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੂਪ ਲਾਲ ਮੋਇਆ ਹੋਇਆ ਚੂਹਾ ਨਿਕਲਿਆ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਧਿਆਨ ਕਰੋ । ਜਿਨੀਆਂ ਗਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੇ ਸਦਨ ਵਿਚ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਗਲ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਬਾਰੇ ਕਹੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ । ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੈ । ਇਥੇ ਫਾਇਰਿੰਗ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵਲੋਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਈ ਗਈ, ਫੇਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋਈ ਔਰ ਕਿਹਾ ਜੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਹੋਰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਂਗੇ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨੁਕਤਾ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਫਾਇਰਿੰਗ ਦਾ ਹੈ ।

ਦੂਸਰੇ ਅਸੀਂ ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਟੀਚਰਜ਼ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਦੀ ਸਿਕਿਉਰਟੀ ਦਾ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਦੀ । ਪਰ ਰੇਲ ਪਟੜੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਚੁਕੀ ਸੀ । ਜੇ ਰੇਲ ਦਾ ਡੱਬਾ ਪਟੜੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕਰੇਨ ਲਿਆਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ, ਹਾਊਸ ਦਾ ਵਕਤ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਟੀਚਰਾਂ ਦਾ ਬਿਲ ਆਉਣਾ ਹੈ । ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਟੀਚਰਾਂ ਦਾ ਬਿਲ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀਏ ।

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਹੁਣ ਲੈ ਆਉ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਅਲਾਉਂਸ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਅਸੀਂ ਲੈਣਾ ਨਹੀਂ । ਦੋ ਸੌ ਚਾਰ ਸੌ ਟੀਚਰਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਗੈਲਰੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਤੁਹਾਡੀ ਕਰਤੂਤ ਦੇਖੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਟੀਚਰਾਂ ਦਾ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਔਫ ਸਰਵਿਸ ਦਾ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋ ਲੈਣ ਦਿਉ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ । (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ । ਅੱਜ ਨਾਨ-ਆਫੀਸ਼ਲ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਡੇ ਤੇ ਆਫੀਸ਼ਲ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ ?

Mr. Speaker : No point of order please.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਹੁਣ ਐਨੇ ਲੇਟ ਉਠੇ ਹਨ । ਘਰੋਂ ਜਾ ਕੇ ਚਿਠੀ ਲਿਖ ਦੇਣ,

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ

ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ ।

ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੜੀਆਂ ਇਧਰ ਉਧਰ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀ ਆਂ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਤਾ ਪਾਸ ਹੋਣ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਕੰਪਲੀਕੇਸ਼ੰਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ । (ਸ਼ੋਰ) ਐਸਾ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਰੋਜ਼, ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕੁਝ ਸੱਜਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਸੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਮਗਰ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਅਗੇ ਚਲ ਕੇ ਡਿਫੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦਸਾਂਗਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਹੋਣੀ ਹੈ ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ । ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਪਰ ਕਿਹਾ ਸਿਰਫ ਇੰਡਿਵਿਜੁਅਲ ਕੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਹੈ । ਇਹ ਤਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ ਹਰ ਇਕ ਬੰਦੇ ਦੀ ਟੰਗ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਬਾਰੇ ਤੂਫਾਨ ਚੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਗਲ, ਕਦੇ ਖਬੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਕਿ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਾਅਲੁਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਮੈਂ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦਸਦਾ ਹਾਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੌਣ ਸੀ ? ਉਹ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸੀ । ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬੜੀ ਬੇ ਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਅਛਾ ਸੀ ? ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰੁਕਣ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇਥੇ ਅੱਠ ਸਾਲ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਦਿਨ ਦੀਵੇ ਸੜਕ ਤੇ ਕਤਲ ਹੋਏ । ਇਹ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ? (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਕੋਈ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਕਤਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਇਥੇ ਇਕ ਜੈਤੋ ਦਾ ਕੇਸ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ । ਉਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ । (ਵਿਘਨ) ਰਿਆਸਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਫਿਕਰ ਹੈ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਉਸ ਰਾਤ ਵਿਚ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੈਤੋ ਦਾ ਕੇਸ ਕੋਈ ਐਸਾ ਇੰਡੀਵਿਜੁਅਲ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਜੈਤੋ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਤ ਸੀ ਕਿ ਹੜਤਾਲ ਕਰਾਂਗੇ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਇਹ ਆਪ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । (ਵਿਘਨ)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਕੋਲ ਸਾਰੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਗੁੰਡੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਲੈਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਚਾਈ ਲੈਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ? (ਵਿਘਨ) ਅੱਛਾ ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਆਇਆ

ਕਰੇਗਾ, ਮੈਂ ਅੰਗੂਠਾ ਲਵਾ ਲਿਆ ਕਰਾਂਗਾ। (ਹਾਸਾ) ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕੋਲ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਸਾਰੇ ਹੀ, ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲੇ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਥੇ ਹਰਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਇਕ ਕਨਫਿਊਜ਼ਨ ਹੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਕ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ਼ ਮੋਸ਼ਨ ਵੀ ਆਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗੀ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਚਾਲ ਚੱਲੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਇੰਡੀਵਿਜੁਲ ਜੁਰਮ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਹੜਤਾਲ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। (ਵਿਘਨ)

ਇਥੇ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਥੇ ਇਨਸੀਡੈਂਟ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਸ. ਪੀ. ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਐਸ. ਪੀ. ਨੇ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਨੋ-ਕੰਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਕੀ ਹੋਈ? (ਵਿਘਨ)

ਇਥੇ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਢੇ 4 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਿਆਇਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਈ ਦਫਾ ਇਸ ਤੇ ਸਦਨ ਵਿਚ ਬਹਿਸ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਦਨ ਨੂੰ ਦੱਸ ਵੀ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜੇ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਰਿਆਇਤ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਜੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਮਿਲੇਗਾ, ਜੇ ਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਇਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬੈਠੇ, ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ, ਆਂਧਰਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ। (ਵਿਘਨ) ਅਗਰ ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਕਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰਾ ਇਸ ਪਾਸੇ ਚਲੇ। (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਲੁਟ ਕੇ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਤੁਹਾਡਾ ਤਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕੁਝ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ? (ਵਿਘਨ) 75 ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਮੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁਣਕੇ ਇਥੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋ। (ਵਿਘਨ)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਡੀਫੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹੀ ਹਾਲਤ ਰਹੀ ਔਰ ਇਹੋ ਰਵੱਈਆ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਛੱਡ ਜਾਣਗੇ। (ਤਾੜੀਆਂ) ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਲੀਡਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ) ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਵਜਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣ ਦਿੰਦੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੂੰ ਲੀਡਰ ਬਣਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦਾ ਕੰਮ ਚੱਲ ਸਕੇ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੀਡਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ। (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕੁੱਲ ਕੌਂਸਿਲ ਦੇ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : Please take your seat.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਥੇ 23 ਮੈਂਬਰ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਠਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬਿਠਾ ਲਏ । 20 ਮੈਂਬਰ ਹੁਣ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ ਹਨ (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਬੜੀ ਫਿਰਕੂ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮ ਲੀਗ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ । (ਵਿਘਨ) ਆਂਧਰਾ ਵਿਚ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਕੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ) ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਥੇ ਇਕ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਕਹੀ । (ਵਿਘਨ)

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜੇ ਹੋਏ)

ਆਵਾਜ਼ਾਂ—ਬੈਠ ਜਾਉ ।

Mr. Speaker : Please take your seat.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਥੇ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਨੇ ਡੀਫੈਕਸ਼ਨ ਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਇਹ ਗੌਰਮਿੰਟ ਮੁਰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਖੱਫਣ ਲਾਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਰਦੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੱਫਣ ਲਾਹ ਰਹੇ ਹਾਂ । (ਹਾਸਾ, ਤਾੜੀਆਂ) (ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਸ਼ੋਰ)

EXTENSION OF THE SITTING

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ । ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਮਿੰਟ ਲਵੋਗੇ ?

(I call upon Captain Rattan Singh. How much time will he take ?)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ 20 ਮਿੰਟ ਲਵਾਂਗਾ ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ:—ਨਹੀਂ 10 ਮਿੰਟ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਹਾਊਸ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।) (The House is extended up to 8.00 P. M.)

PERSONAL EXPLANATION

ਸਰਦਾਰ ਤਿਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ : ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੈਨੇਸ਼ਨ ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਆਸਤੀ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ਼ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜੋ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਸਬਜੁਡਿਸ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਐਕਸਪੰਜ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)

NO-CONFIDENCE MOTION—RESUMPTION OF DISCUSSION

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ (ਗੜ੍ਹ ਸ਼ੰਕਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਜੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਪੁਆਇੰਟਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ । (ਵਿਘਨ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮੇਜਰ ਪੁਆਇੰਟ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੁੱਤਲਕ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਐਜੀਟੇਟਿਡ ਹੈ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ । ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਿਮਸ਼ਿਨ ਦੇ ਮੁਤਲਕ ਇਹ ਕਿਹਾ

ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਮੁਲਮਸ ਡੀਲ ਸੀ ਉਹ ਗਿਲ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਹੋਈ ਸੀ ਔਰ ਗਿਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਇਹ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਗਿਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਗਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੋੜਾ ਨਹੀਂ ਅਟਕਾਏਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ 1969 ਦੇ ਸਫ਼ਾ 36 ਵਿਚ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਮੁਲੈਸਿਸ ਡੀਲ ਸੀ ਪਹਿਲੀ ਦਫ਼ਾ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਫਰੰਟ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵੇਲੇ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਦਸਦਾ ਹਾਂ।

"On 9th August 1967 notice inviting sealed tenders within a week for supply of 40,000 quintals of molasses was published in newspapers. Only one tender dated 12th August 1967 from the same Uttar Pradesh firm was recieved. It offered to supply 20,000 quintals at Rs. 50 per quintal. The supply was finally negotiated in September, 1967 at Rs. 45 per quintal for 38·40 per cent sugar content......

Chief Minister (Sardar Gurnam Singh):—He is arguirg about molasses in his opening speech. I have not to answer that point.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਮੇਜਰ ਪੁਆਇੰਟ ਸੀ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਸੀ ਇਹ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਮੋਟਿਵ ਸੀ ਔਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਲਗੀਆਂ ਜਿਸ ਲਈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਫੇਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਆਡਟ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਅਗਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਲੈਸਸ ਦਾ ਡੀਲ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੇ ਫਾਰਮਲ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। (ਵਿਘਨ)

Chief Minister He is giving wrong information. The molasses were purchased in 1968.

Captain Rattan Singh : Sir, I am giving correct information. Record is there In August, 1967, Sardar Lachhman Singh Gill was his senior Minister in the Cabinet.

ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਨਟਰੈਕਟਰਜ਼ ਦੀ ਰਿਟ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਉਂ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਕੀਤੀ। (ਵਿਘਨ) ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਰਿਜੈਕਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਿਡ ਟਰਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ The Congress has got more votes than the Akali and Jan Sangh together. ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਨਾਲ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਇਥੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਈਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਹਿਣ। ਪਰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੀ ਬੰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਇਕਠੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਔਰ ਇਹ ਸਾਡੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਲੀਡਰ ਹਾਂ ਔਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਲੀਡਰ ਹਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। (ਵਿਘਨ) ਜੇ ਕਿਤੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋਣ ਔਰ

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੇ ਦੇਣਾਂ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ । ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੀ ਤਾਂ ਕਈ ਐਸੀਆਂ ਗਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਕਈ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । (ਵਿਘਨ)

ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਨਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਪਰਸਨਲ ਗਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਜੇ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਗਲਾਂ ਕਰਨ ਤਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਨਜਿਠ ਲਵਾਂਗੇ ਪਰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਹਨ ਚਾਹੇ ਮੈਂ ਹੋਵਾਂ ਚਾਹੇ ਉਹ ਹੋਣ ਦੋਨੋਂ ਨੰਗੀਆਂ ਕਰਾਂਗੇ । (ਵਿਘਨ) (Interruption)

A Voice : Please wind up.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਬਾਰ ਬਾਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਹ ਕੀਤਾ ਉਹ ਕੀਤਾ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਇਹ ਸਿਹਰਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਉਹ ਮੋਢੀ ਹਨ । (ਥੰਪਿੰਗ ਕਾਂਗਰਸ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ)

ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਡੀਫੈਕਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਕਹਿ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਡੀਫੈਕਸ਼ਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਅਸੀਂ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰਾਂਗੇ ਔਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵੈਲਕਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ (ਵਿਘਨ) ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗਲਤੀ ਨਾ ਕਰੋ ਔਰ ਜਿਸ ਸਖਸ਼ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਹਿਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਤੰਗ ਨਾ ਕਰੋ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਠਾਇਆ ਔਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪੱਦ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਵੇ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪੱਦ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦਿਤਾ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਜੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਿਠਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਗਰ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤਾਂ ਕੀ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਇਕ ਮਾਈਨਰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ । (ਵਿਘਨ)

ਇਥੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੈਰੋਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਕੋਈ ਲਫਜ਼ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ (ਵਿਘਨ) ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਈ ਲਫਜ਼ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਕਿਤਨਾ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ ! ਔਰ ਅਗਰ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬੁਰੇ ਲਫਜ਼ ਕਹੇ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਹੇ ਹੋਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਆਪ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਨ । ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੈਰੋਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮੁਤੱਲਕ ਵੀ ਕਝ ਕਿਹਾ ਹੈ ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਲੀਡਰ

ਹੈ । ਸਾਡਾ ਇਕ ਲੀਡਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਹਨ । ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗੂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ । ਜਦੋਂ ਹਾਊਸ ਛਡ ਕੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ । ਸਾਡੇ ਲੀਡਰ ਪਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਇਆ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਪਿਛੇ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । (ਵਿਘਨ)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 2,3 ਵਾਰੀ ਇਧਰ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੀਡਰ-ਲੈੱਸ ਹਨ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਦੀ । ਠੀਕ ਹੈ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੀਡਰਲੈੱਸ ਹੋਣਾ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਹੈਡਲੈੱਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਜਿਸਦਾ ਹੈਡ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਇਕ ਗਲ ਜਿਹੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹੀ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਉਹ ਗਲ ਹੈ ਟੀਚਰਾਂ ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਕ । ਟੀਚਰਜ਼ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੁਲੀਟਿਕਲ ਇਸ਼ੂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਗਵਾਹ ਹੋ । ਅਜ ਇਥੇ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਅਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਵਾਇਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜੋ ਨਾਨ ਆਫ਼ਿਸ਼ਲ ਬਿਜ਼ਿਨੈਸ ਲੈ ਆਏ । ਹੁਣ ਅਜ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਾਰਚੂਨਿਟੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅਜ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹੋ । ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਹੁਣੇ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਹਾਊਸ ਦੋ ਘੰਟੇ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕਰ ਦਿਓ । ਮੇਰੀ ਪਾਰਟੀ ਉਸ ਬਿਲ ਲਈ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਵੇਗੀ । ਕੋਈ ਐਕਸਟਰਾ ਖ਼ਰਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । ਅਸੀਂ ਟੀਚਰਜ਼ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਸਲਾ ਹੈ, ਇਹ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ (ਵਿਘਨ)

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਈਨੇ ਡਾਈ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਹਾਊਸ ਕੰਟੀਨਿਊ ਕਰ ਦਿਓ । (ਵਿਘਨ)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤਬਲੇ ਵਜਾਉਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਢੱਡ ਸਾਰੰਗੀ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੀਡਰੀ ਹੀ ਇਥੋਂ ਚਲੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਟਾਈਮ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਦੋ-ਚਾਰ ਸ਼ਬਦ ਹੋਰ ਕਹਿਣੇ ਸੀ (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਢਡ ਸਰੰਗੀ ਵਜਾਣ ਵਾਲੇ (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਗੁਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਢਡ ਸਾਰੰਗੀ ਦਾ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਵੀ ਢਡ ਸਰੰਗੀ ਵਾਲੇ ਸੀ । (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਖਿਮਾਂ ਮੰਗਦਾ ਹੋਇਆ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ।

Mr. Speaker : Question is,

> " That this House expresses its want of confidence in the Ministry as a whole."

The motion was lost.

Mr. Speaker : The House stands adjourned *sine-die*

7. 55 P.M. (The Sabha then adjourned *sine-die*)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Mr. Speaker: Question is—

"That this House expresses its want of confidence in the Ministry as a whole."

The motion was lost.

Mr. Speaker: The House stands adjourned sine-die.

7.55 P.M. (The Sabha then adjourned sine-die)

"C" 1969
Published under the authority of the Punjab Vidhan Sabha
Printed by : Standard Printers, Jullundur City.

L L

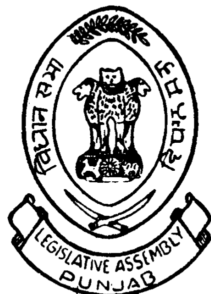
PUNJAB VIDHAN SABHA
DEBATES

25th April, 1969 (Morning Sitting)

Annexure II Vol. I—No.-28

OFFICIAL REPORT

29-A.

CONTENTS

Friday, the 25th April, 1969
(Morning Sitting)

Price : 15.85

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

ERRATA

To

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES

Dated 25th April, 1969. (Morning Sitting)

Annexure II to Volume 1 No. 28.

Read	For	Page	Line
Headmistresses	Headmistreses	(28)1	12,16,20
Mistresses	Mistreses	(28)1	17
General's	Geeeral's.	(28)3	7
Secretary	Secratary	(28)16	8th and 9th from below
Deputy	Dupty	(28)23	19
representation	reprsentation	(28)25	21
diversified	diversied	(28)36	12,13
schools	schcols	(28)52	3
Conditions	Condtions	(28)62	23
Staff	Satff	(28)63	23
Nagar	Cagar	(28)75	23
Chandigarh	Nhandigarh	(28)75	24
Matric	Matrict	(28)85	8
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ	ਯੂਨੀਵਰਸਿਚੀ	(28)88	2
Comrade Babu Singh Master	Comrade Babu Singh Mhster	(28)102	1
Sarpanch	Sarpahch	(28)170	4th from below
Dina Nagar	Mina Nagar	(28)195	10
Shahpur	Shahpvr	(28)195	12th from below

Read	For	Page	Line
Xahnuwan	Kabnuwan	(28)196	7
ਐਮ. ਏ.	ਐਮ. ਐ.	(28)241	last
bricks	bricsks	(28)243	1
great	greati	(28)243	7th from below
failure	tailure	(28)244	9th from below
ਮਸ਼ੀਨਰੀ	ਮਸ਼ਨੀਰੀ	(28)245	22
written	wriiten	(28)250	10 from below
ਜ਼ਿਲਾ ਉਦਯੋਗ ਅਫਸਰ	ਜ਼ਿਲਾ ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ	(28)251	7th from below
vary	very	(28)252	last but one
thorough	thorogh	(28)255	20
ਵਾਲੀਆਂ	ਵਾਲੀ	(28)256	2
ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ	ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ	(28)256	17th from below
Contributory	Contribution	(28)257	7
is affecting	ia sffecting	(28)260	last
electrified	electrifiede	(28)264	16th from below
was	wrs	(28)264	5th from below
दिलवाता	दिलखता	(28)270	11
ਵਿਚ	ਵਿਕ	(28)271	19
Societies	Socities	(28) 272	13
Society	Soceity	(28)272	17
ਕੈਟੇਗਰੀਆਂ	ਟੈਕੇਗਰੀਆਂ	(28)275	7
appurtenant	appuranant	(28)279	20
atrocities	arocities	(28)280	3
ar	for	(28)281	15th from below
hri Amrik Singh	Shri Amrik Sinhh	(28)286	10
arassed	harrassed	(28)287	16th from below

Read	For	Page	Line
Head Assistant	Hcad Assistant	(28)288	10th from below
current	Gurrent	(28)288	6th from below
ਦਾ	ਦੇ	(28)291	2
ex-trainees	ex-traitees	(28)291	7
received	recived	(28)291	8th from below
complete	comlete	(28)291	7th from below
ਨਹੀਂ ਲਗਾ	ਲਗਾ	(28)292	12
tenure	tennre	(28)293	21
occasion	oocasion	(28)293	2nd from below
draw	drawn	(28)298	11th from below
Mills	Miils	(28)298	4th from below
ਕਰ	ਦਰ ਕਰ	(28)299	9th from below
ਅਵਸਰ	ਅਫ਼ਸਰ	(28)301	7th from below
employees	emloyees	(i)	18

PUNJAB VIDHAN SABHA

Friday, the 25th April, 1969

(Morning Sitting)

ANNEXURE II

This Annexure contains Starred Questions and Answers, Starred Questions (Converted into Unstarred Questions) And Answers, Unstarred Questions and Answers and Statements made in reply to Call Attention Notices pertaining to the different sittings of the Budget Session, 1969 (These were received late from the Government.)

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

From the list Dated 3rd April, 1969

HEADMISTRESES/HEADMASTERS AFFECTED BY CERTAIN INSTRUCTIONS ISSUED BY GOVERNMENT WITH RETROSPECTIVE EFFECT

*180. **Chaudhri Ram Singh** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :—

(a) the number of Headmistreses/Headmasters having less than 8 years experience and Mistreses/Masters of combination cases affected with the issue of Punjab Government letter No. 55 Grants/68 (4) dated the 16th October, 1968 ;

(b) the number of those Headmistreses/Headmasters having less than 8 years experience and Mistresses/Masters having not cleared the combination who have been sanctioned grant in-aid on 1.12.67 on Delhi Pattern ;

(c) the reasons why the letter quoted above has been enforced with retrospective effect from 1.12.67.

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : (ੲ) ਹੈਡਮਾਸਟਰ/ਹੈਡਮਿਸਟ੍ਰੈਸਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 8 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਜਰਬਾ ਘੱਟ ਹੈ =15

ਮਾਸਟਰ/ਮਿਸਟਰੈਸਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕੰਬੀਨੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ =54

(ਬੀ) ਹੈਡਮਾਸਟਰ/ਹੈਡਮਿਸਟਰੈਸਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰਾਂਟ ਦਿਤੀ ਗਈ =2

ਮਾਸਟਰ/ਮਿਸਟਰੈਸਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰਾਂਟ ਦਿਤੀ ਗਈ =13

(ਸੀ) ਚਿੱਠੀ ਨੰਬਰ 55 ਗਰਾਂਟਸ/68 (4) ਮਿਤੀ 16-10-68 ਕੇਵਲ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲੇ 1-12-1967 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਪਿਛੋਂ ਨਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ।

———

FROM THE LIST DATED 17TH APRIL, 1969

IMPLEMENTATION OF CERTAIN RECOMMENDATIONS OF POLICE COMMISSION

*284. **Sardar Dalip Singh Pandhi**: Will the Chief Minister be pleased to state :

(a) the details of the recommendations made by the Police Commission regarding improving the workshop for Motor Transport and the staff working in it ;

(b) whether the said recommendations have been accepted by the Government ; if so, to what extent, if not, the reasons therefor ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ (ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ) ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਆਰਮਡ ਹੈਡਕਵਾਟਰ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਬੰਬੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਕ ਕੇਂਦਰੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੇਜ਼/ਜ਼ਿਲਾ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵੀ (ਬੰਬੇ ਦੇ ਆਧਾਰ) ਵੱਡੀਆਂ/ਛੋਟੀਆਂ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਆਈ. ਜੀ. ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਕੇਲ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਡੀਟੇਲਜ਼ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

(ਬੀ) ਨਹੀਂ ਜੀ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ।

DETAILS OF RECOMMENDATIONS

At present the Police have two workshops, one at the Punjab Armed Police Headquarters at Jullundur and the other at Bahadurgarh Fort Patiala, to carry out minor repairs to the vehicles of the Punjab Armed Police only. The Commission has visited these two workshops during its enquiry. They are inadequate even for this limited function. The Sub Committee appointed in 1956, by the Inspector General's Conference recommended bigger police workshops to be located at each Range Headquarters and smaller workshops in the districts. The Commission in the interim report has already strongly recommended the construction of bigger Range workshops at the different Range Headquarters and Said that the workshops should be run like all business workshops. During the visits of the Commission to Bombay, Calcutta and Hyderabad, it was further strengthened in this opinion. The Motor Transport Section of the Bombay Police has 350 vehicles of various descriptions and they are kept there in an up-to-date workshop for regular maintenance. It has all the different sections, including all spare parts for use in police vehicles. The workshop can undertake complete over-hauling of the vehicles, and a carpenter's shop, and unholstry and painting sections. The mechanics are

engaged from outside and recently they have been given police ranks in order to keep them under discipline. Their emoluments work out as a whole according to their market value where they work outside in any workshop run by a private company. The Punjab Police should have workshops of the design of the Bombay Police. The staff may be engaged according to the scale recommended by the Inspector Geeeral's conference.

In addition to this a mobile workshop fitted in a van and equipped with the necessary tools and staff should be provided for each Range. This van would visit all the districts according to a planned scheduled at regular intervals and could be requisitioned in emergencies. At each district headquarters there should be a small workshop for servicing and minor repairs.

The Police Headquarters recommended that there should be a central workshop at the Punjab Armed Police Hedquarters, Jullundur, on pattern suggested by the sub-committee for the Range Headquarters. The Commission recommends this proposal.

MEMORANDUM FROM AGRICULTURAL ENGINEERING STUDENTS GRADUATING IN MAY, 1969.

*319. **Comrade Kulwant Singh**: Will the Chief Minister be pleased to state :

(a) whether the Government has received a memorandum dated 12.3.1969 from the Ist Batch of B.Sc. (Agr. Eng. Students) graduating in May, 1969 addressed to the Chief Minister, Punjab ; if so, a copy of the same be laid on the table of the House;

(b) the action taken by the Government on the demands contained in the said memorandum ?

Sardar Gurnam Singh: (a) Yes Sir. A copy of the Memorandum is placed on the Table of the House.

(b) (i) Proposal for the revision of P.A.S. Class I and Class II rules to accommodate the Agricultural Engineering grauates for Engineering posts in the Agriculture Department, is already under the consideration of Government. In the Fourth Five year Plan period likely expansion in the Engineering wings of the Department may afford more chances of employment of these Engineers.

(ii) In so far as the opening of new Departments to accommodate the Agricultural Engineers as demanded in their memorandum at item 3 and 4. is concerned, it is not possible to open new Departments due to tight positin of funds. They are however, being advised to form Cooperatives to earn their livelihood.

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ। ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦੀ ਇਹ ਨਕਲ ਸਭਾ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਉਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਅ) (1) ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਇੰਜਨੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੀ ਦਰਜਾ 1 ਅਤੇ 2 ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੋਧਣ ਦਾ ਸੁਝਾਉ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਪਲਾਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਧਾਉ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਮਿਲਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵੱਧ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ।

(2) ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਨੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮੀਮੋਰੈਂਡਮ ਦੇ ਆਈਟਮ 3 ਅਤੇ 4 ਉਤੇ ਨਵੇਂ ਸਹਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਸੁਝਾਉ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਵੇਂ ਵਿਭਾਗ ਅਸੰਭਵ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੂਹ ਲਾਉਣ ਅਤੇ ਟਰੈਕਰ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਜਤਨ ਕਰਨ।]

Copy of Memorandum

From

The Students,
Agricultural Engineering (Final Year)
College of Agricultural Engineering,
Punjab Agricultural University,
Ludhiana.

To

The Chief Minister,
Punjab, Chandigarh.

Sir,

Subject : Placement of Ist batch of Agricultural Engineers graduating in May, 1969.

With humble request we would like to draw your kind attention towards Agricultural Engineering a new branch of specialisation in he field of Engineering. Agricultural Engineering deals with the application of Engineering principles to the Biological materials.

Importance of Agricultural Engineers

An Agriculture Engineer is most suitable for :

1. Design, manufacture, testing, utilisation & extension of machinery & implements.
2. For planning design, execution and maintenance of soil and water conservation structures in soil conservation schemes.
3. For land reclamation, development of areas under irrigation projects.
4. Conveying irrigation water from the main channel to the fields

and arranging its proper and economical methods of application consistent with the topography soils and crops.

5. For rural electrification, which can bring light and life to country homes.

6. Developing the minor irrigation schemes.

7. For sanitations, drainage and water supply to village, rural housing grain storage and extension work.

8. For production and processing of dairy products and other Agriculture produce.

9. In teaching institutions.

With the persistent stress from the Government specialists of advanced countries like U S.A., U.S.S.R , Government of India planned to open the agricultural engineering colleges. The Agricultural Engineering have played a major role in mechanization of U.S.A. farms thus reducing the farm labour to only 7%. The C.S.I.R. reports from the last so many years show that there is great shortage of Agricuture Engineers in India.

STARTING OF COLLEGE

To meet this shortage of Agricultural Engineers the College of Agricultural Engineering Ludhiana, which is one of the constitutent colleges of Punjab Agricultural University was proposed by late Chief Minister S. Partap Singh Kairon. The college admitted its first batch of students for 4 years curriculum, in July 1965 and that's our batch. B.Sc/ Pre. Engg. was fixed as the qualification for admissions in other Engineering colleges. The open merit in the very first year of admission was higher than most of the Engineering Colleges.

TRAINING FACILITIES

In the process of learning we were exposed to various subjects given in appendix 'A'. We had a certain special training as in appendix 'B'. We have best qualified staff and highly qualified specialists of this field from Ohio State University (U.S.A.). They have been here to revive our programme from time to time as in appendix 'C'.

HOW WE CAN BE HELPFUL TO PUNJAB

We the Agricultural Engineers of Punjab can be helpful to increase the production in the following ways :

1. **Reclamation** : By reclaiming 1.74 lakh hectares of cultivable waste land of Punjab.

2. **Irrigation Facilities** : To irrigate 41% unirrigated area of Punjab, further extension of canal irrigation is limited. Only possibility is now installation of tubewells and pumping sets. It is proposed to install 2 lakh tubewells in next 5 years plan.

3. **Water Management** : About 25-70% of irrigated water is being wasted in conveyance channels depending upon type of soil due to wrong

management. By efficient water management and with the same water the whole of land of the Punjab can be irrigared even with the present supply of water. Government planning is to have water managment in 1.17 lakh hectare in next plan.

4. **Soil conservation :** By providing good soil conservation practices the productivity of soil can be maintained. Proposals for control of soil erosion in next plan is 20,234 hectares of land.

5. **Mechanisation :** Mechanisation of Agriculture is a must for increasingly yield per acre as well as bringing more area under cultivation. At present only 10241 tractors are there, whereas the total requirement is 1 lakh of medium sized tractors. For 1969-70, approximately 28000 tractors, 10 combines, 50 crawler tractors, 1.10 motor graders, 100 reapers, 200 threshers, 100 retavators, 1000 potato diggers are needed. Large amount of seed cum fertilizers drills and other Agricultural Implements etc. are required. To organise the supplies through certain agencies like Agro Industries , repairs servicing through organised workshops and extension work. Agricultural Engineers are specially trained for this.

6. **Storage :** Storage losses are 10% and food shortage is only 8% in India. If we have excellent storage facilities and even with the present level of production the food problem can be over. At present the State has 30864 tons storage capacity of its own. This should be increased to atleast 20 lakh tonnes.

Similarly there is an acute shortage of fertilizer storage. Minimum demand for next 5 years can be 4000 godowns of 75-100 capacity.

COLLEGE RESEARCH WORK

In a short period of 4 years, College of Agricultural Engineering, Ludhiana has contributed a lot to the Nation through research.

1. **Farm Machinery :**

(a) Design & development of Bullock drawn and tractor drawn reaper.

(b) Design & development of Potato digger and groundnut digger.

(c) Seed cum fertilizer drill.

2. **Soil reclamation :** Prof. Michale, the winner of Kidwai Award 1969 had successfully shown that the worst water logged area can be reclaimed by applying Agricultural Engineering practices.

3. **Storage :** Design of 15 quintal grain Bin for small farmer.

Hardly two months are left in graduation, we are eagerly looking forward for the opportunities to utilize our best knowledge, skill and energey in the best interests of the Nation rather in some other wrong ways.

CONCLUSION

1. For every branch in all the districts there should be atleast one qualified Agricultural Engineering graduate.

2. We are most suitable for the following existing department agencies.

1. Soil Conservation
2. Tubewells.
3. Farm Implements & Machinery Section.
4. Extension service (Agril. Engineering).
5. Agro. Industries.
6. Irrigation & Drainage.
7. Seed Corporation of India.
8. Executives on the the State Farms.
9. Tractor Factories.
10. Agricultural Implement Factories (Private & Public Sector).
11. Dairy Plants.
12. Ware Housing & Food Corporation of India.
13. State Electricity Board (for Rural Electrificiation)
14. Public Health (Rural Water Supply and Sanitation).
15. Grading of seeds and processing (in rice mills and Sugar Mills.
16. Fertilizer factories and fertilizer storage.
17. Research Training & Testing Centre (RTTC).

3. Some new departments can be started :

1. Department of Farm Structures planning.
2. Department of Soil and Water Management.
3. Farm Machinery servicing and repairing workshops at district level.

4. Department of Soil Conservation should be strengthened.

We do not see much enthusiasm from State Planner to encourage agricultural engineering profession. Mind is now scientifically trained and we do not believe in conventional tactics of forcing an issue.

We appeal that the definite directives must be issued to all employing agencies (some listed above) to hire the services of Agricultural Engineers because we are specially trained in these areas.

We request for a definite and early decision in this direction.

Thanking you.

Yours sincerely
(Ist Batch of
B.Sc (Agrl. Engg. Students)
Graduating in May, 1969.

APPENDIX 'A'

List of Undergraduate Courses in
4-Year Programme.

Agricultural Engineering

Courses	Number	Title	Cr. Hrs.
AE	311	Farm power and machinery I (Farm Machinery and Implements).	3
	412	Farm Power and machinery II (Tractor & Power Units).	4
	421	Hydrology (Raisn, floods etc.)	3
	422	Engineering for soil and water management I (Irrigation & Tubewell)	4
	423	Engineering for soil and water management II (Irrigation & Drainage).	5
	513	Farm power and machinery III (Design & Testing)	4
	524	Engineering for soil and water management III.	5
	531	Rural electrification	5
	541	Process engineering.	4
	542	Dairy engineering	4
	651	Rural water supply and sanitation (Public Health)	4
	561	Farm structures (Planning and lay out Farm Building)	5
	591	Seminar	1
	592	Seminar	1
	593	Project/electives.	5

Civil Engineering

CE	211	Surveying	3
	221	Engineering statics	4
	322	Mechanics of materials	5
	323	Mechanics of materials laboratory.	1
	431	Soil engineering	4
	441	Structural design.	5

Electrical Engineering

EE	311	Electircal engineering I	5
	421	Electrical engineering II	5

	431	Principles of electronics	4

Mechanical Engineering

ME	321	Engineering dynamics	4
	331	Heat technology I	4
	332	Heat technology II	4
	351	Theory of machines	3
	433	Heat technology III	4
	451	Machine design	3
	561	Industrial engineering	5

General Engineering

E	101	Workshop I	2
	102	Workshop II	2
	111	Engineering drawing I	2
	112	Engineering drawing II	2
	321	Engineering materials	3
	341	Fluid Mechanics (Hydraulics)	4
	583*	Instrumentation (Elective)	5

Agriculture

Ext	402	Extension	3
Agro.	310	Agronomy for Engineers	5
AS	301	Animal Science for engineers	5
Soil	203	Soil science I	4
	300	Soil science II	4

Basic Sciences

Chem.	216	Physical Chemistry I	3
	217	Physical Chemistry II	3
Math.	211	Analytic geometry and calculus I	4
	212	Analytic geometry and calculus II	4
	213	Introduction to applied mathematics	4
	543*	Camputation (Elective)	5
	553*	Advanced mathematics (Elective)	5
Stat.	407	Introduction to mathematical statistics.	3
Phys.	201	Electricity and magnetism	5

	202	Kinetic theory, sound waves and optics	5
	523*	Modern physics (elective)	5
		Biological Sciences	
Bot.	210	Botany and plant physiology	5
Micro.	310	Basic Micro biology	4
Zool.	210	Elementary zoology	4
	320	Elementary entomology.	4
		General Courses	
Hist.	501	Indian History and Government	3
English	401	Technical writing	2
	501	speech	3
		Economics and Sociology	
Econ.	401	Elementary farm management and farm book keeping.	3
	412E	Economics of agriculture.	4
Soc.	410	Introduction to the sociology of rural life.	3

APPENDIX 'B'

Practical Training Programme.

Under this programme, each student is required to successfully complete practical traininig once a week for 2 to 4 hours for nine trimestes. All outline of the programme is given below :

1. Tractor driving.
2. Field operation of tractor machinery.
3. Tractor and agricultural machinery maintenance.
4. Land use and water management.
5. Field-oriented surveying projects.
6. Electrical engineering practice.
7. Workshop practice.
8. Polishing and painting.
9. Fitting and dismantalling of I. C. Engines.

The programme of practical training outside the College involves two to four weeks training during three summer vacations in local industries, machanized farms, factories and plants manufacturing agricultural equipment, dairy and food processing industry.

Cost of Training one Agricultural Engineer.

DATA

Total No. of students 265

Expenditure on	(i)	College Building & Hostels.	... Rs. 10 lakh
	(ii)	Machinery & Equipment	... Rs. 30 lakh
	(iii)	Library Books (4 Yr)	... Rs. 6 lakh
	(iv)	Establishment, Maintenance, Repairs & Research (4 years)	... Rs. 10 lakh
	(v)	Pay & wages to the staff & employees.	.. Rs 9 lakh per year.

CALCULATIONS

Fixed costs.

(i)	Building (Taking building life as 20 Yrs.)	... Rs. 2.4 lakh
(ii)	Machinery (Taking average life of machinery as 15 yrs)	... Rs. 2.00 lakh
(iii)	Library books (15 years life)	... Rs. 0.4 lakh
(iv)	Annual interest on the total investment	... Rs. 5.06 lakh
	Variable Cost.	
(i)	Pay to the staff and employees	... Rs. 9.00 lakh
(ii)	Establishment, machinery repairs & research	... Rs. 2.5 lakh
	Total	Rs. 21.36 lakh

Cost of training per student per month borne by the Government. ... $\frac{2136000}{265 \times 12}$

675/-P.M.

Cost (minimum) borne by the student	... Rs. 250/- P.M.
Cost (of training per student per month	... 925/- P.M
Total cost or training/student (for 4 yrs)	... 925 x 12x4 =44400/-

APPENDIX 'C'

List of Short and Long-Term Consultants.

Sr. No.	Name	Designation
1.	Samuel G. Buber	Assoc. Prof. in Agril Engineering, OSU.
2.	Byron L. Bondurant.	Prof. of Agril. Engg. OSU, Formerly Head of Deptt. of Agril, Engg. University of Maine.
3.	Ghen O. Schwab	Prof. of Agril. Engg OSU.
4.	R.H. Zimmerman.	Prof. of Mech. Engg. OSU.
5.	William H. Johnson	Prof. and Associate Chairman, Deptt. of Agril Engg. OSU.
6.	Robert E. Stewart	Chairman, Deptt. of Agril Engg. OSU, new Distinguished Prof. Texas A&M.
7.	Ernest T. Smerdon.	Director, Water Resources Institute, Texas.
8.	Henry J. Barre	Prof of Agril Engg. OSU formerly Head Deptt of Agril, Engg. Purdue.
9.	Ronald C. Reeve	Senior Research Officer, ARS US DA.
10.	E. Pal Taiganides	Assoc. Prof. of Agril. Engineering OSU.
11.	Herman R. Weed.	Prof. & Chairman Deptt. of Elect. Engg., OSU.
12.	Melvin Palmer	Ext. Agril Engr. OSU.
13.	Lewis Branscomb	Director of OSU Libraries.
14.	Lewis Branscomb	Formerly Head. Deptt. of Agril Engg. North Carolina State University,
15.	A.W. Farrall	Formerly Head Deptt. of Agril, Engg., Michigan State University.
16.	Byron L. Bondurant.	Prof of Agril, Engg., (From January 1969 onward)

From the list Dated 22nd April, 1959.

FLOOD RELIEF GIVEN IN FORMER PEPSU STATE DURING 1955-56.

*405. **Sardar Balbir Singh** : Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state :

(a) the names of M. L. As. and organisations to whom any amount was given by the then Chief Minister or the Government of former Pepsu State during the floods of 1955-56 for disburse-

ment as relief among the flood victims and the amount given in each case;

(b) the names of persons with their addresses to whom the said relief was given by each of the M.L.A's and organisations referred to in part (a) above separately, and the basis on which and the names of persons on whose recommendations the said relief was given ?

Sardar Gurnam Singh (Chief Minister) : (a) The requisite information is contained in the enclosed statement;

(b) It is not possible to collect the required information at this very late stage;

[(ਏ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ ।

(ਬੀ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਇਤਨੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ।]

The Statement containing the names of organisations and M.L.As. to whom amounts were given out of the erstwhile Pepsu Chief Minister's Flood Relief Fund during the year 1955-56, for disbursement among the flood victims.

ORGANISATIONS

1 Sr. No.	2 Date	3 To whom paid	4 Amount
1.	17.10.55	Paid to Kasturba Sewa Mandir, Rajpura	5,000-0-0
2.	28.10.55	Paid to Bibi Amtusalam Kasturba Sewa Mandir for preparing clothes for children.	5,000-0-0
3.	10.11.55	Paid to S. Karora Singh President Flood Relief Committee Sohana for providing relief to Flood stricken persons of Sohana and adjoining areas.	2,500-0-0
4.	10.11.55	Paid to Kasturba Sewa Mandir Rajour as advance.	10,000-0-0
		—do—	2,500-0-0
5.	11.11.55	To Government College Malerkotla for providing releif to the Flood stricken students.	700-0-0
6.	—do—	To Ripudaman College, Nabha.	2,500-0-0
7.	—do—	To Bikram College of Commerce, Patiala.	100-0-0
8.	—do—	To Rajindera College, Bhatinda.	1,100-0-0

[Chief Minister]

1	2	3	4
9.	10.11.55	To Government College for Women, Patiala.	100-0-0
10.	—do—	To Ranbir College for Boys, Sangrur.	4,000-0-0
11.	—do—	To Ranbir College for Women, Sangrur	200-0-0
12.	—do—	Randhir College, Kapurthala.	4,000-0-0
13.	—do—	To Brijindra College, Faridkot.	3,000-0-0
14.	—do—	To Mohindra College, Patiala	3,5[illegible]0-0-0
15.	—do—	To Ayurvedic College, Patiala	150-0-0
16.	—do—	To Medical College, Patiala	650-0-0
17.	—do—	Shri Tarlok Chand General Secretary City Congress, Malerkotla.	500-0-0
18.	19.11.55	Paid to Genl. Shivdev Singh President, Indian Red Cross Society, Patiala Branch for providing Relief to Flood sufferers.	500-0-0
19.	25.11.55	Paid to Genl. Manager Shri Yadvindra Poorn Amattialya Patiala as advance for maintenance of Amatalya.	500-0-0
20.	26.11.55	Paid to the Principal Government College Malerkotla as advance for extending relief to the flood stricken students.	100-0 0
21.	—do—	Paid to Principal Ramgarhia College, Phagwara	1,000-0-0
22.	5.12.55	Paid to Shri Ram Saran Chand Mittal Convener Bharat Sewak Samaj as advance.	15,000-0-0
23.	8.12.72	Paid to Kasturba Sewa Mandir Rajpura as advance for providing relief to flood sufferers.	15,000-0-0
24.	9.12.55	Paid to S. Joginder Singh President, Khalsa High School Bakhahgarh as advance for providing relief to School	7,500-0-0
25.	17.12.55	Paid to the Principal Mohindra College Patiala for extending relief to the Flood Stricken students.	500-0-0
26	24.12.55	Paid to S. Gian Singh Rarewala for constructing & repairing of the school building at Rara.	5,000-0-0

1	2	3	4
27.	6. 1.56	Paid to Gupta Cycle Stores, Patiala for the purchase of :-	
		2 cycles for providing to flood sufferers.	306-12-0
		—do—	
		of one Hind Cycle for Surjit Singh Harijan boy	153-6-6
28.	12. 1.56	Paid to M/s Mehar Chand Ram Singh & Co. Cloth Merchants, Patiala on account of the cost of Cloth which was purchased by Smt. Kushal Garg, Secretary Women's Section Bharat Sewak Smaj Branch.	4,467-6-0
29.	14. 1.56	Paid to Shri Ram Saran Chand Mittal Convener Bharat Sewak Samaj Pepsu for providing Cloth & medicines to flood stricken people.	10,000-0-0
30.	16. 1.56	Paid to the Head Master Government High School Munak as advance for extending relief to the flood stricken students.	122-12-0
31.	17.1.56	Paid to Shri Bakhshi Ram of Sunam as advance for the building of Girls School at Sunam.	15,000-0-0
32.	2.2 26	Paid to Bhajan Lall Member P.C.C. Samana for distributing clothes among the floods stricken Harijans.	500-0-0
33.	15.2.56	Paid to Shri Jagan Nath Head Master C.A.V. High School Hissar as advance.	5,000-0-0
34.	27.2.56	Paid to Principal Ramgarhia College as advance for extending relief.	100-0-0
35.	—do—	Paid to Principal Bikram College of Commerce, Patiala as advance for extending relief.	50-0-0
36.	—do—	Paid to Principal Shri Vishvakaram Polytechnique Institute Phagwara for extending relief.	550-0-0
37.	29.2.56	Paid to the Panchyat of V. Damoda for Construction of School building.	800-0-0

[Chief Minister]

1	2	3	4
38.	29.2.56	Paid to M.C. Sultanpur for extending relief.	1,000-0-0
39.	10.4.56	Paid to Shrimati Parwati Nehra Treasurer, Women Section, Bharat Sewak Smaj.	532-10-0
40.	—do—	Paid to the President, Municipal Committee, Rampura Phul for extending relief to the flood stricken people of Phul.	5,500-0-0
41.	14-4-56	Paid to the Khalsa High School Talwandi Saboki for the reconstruction and repair of School building.	5,000-0-0
42.	25.4.56	Paid to Kasturba Sewa Mandir Rajpura, for extending relief to the flood stricken families.	200-0-0
43.	10.5.56	Paid to S. D. Sabha, Kapurthala through Deputy Commissioner Kapurthala for the reconstruction of boundary wall and repairs of local cremation grounds.	1,000-0-0
44.	12.5.56	Paid to Shri Durgapur Co-operative M/P Society Ltd. Kapurthala.	3,000-0-0
45.	18.10.56	Paid to Vir Dasaundhi Ram Patiala for granting relief to Yadwindra Apahaj Ashram, Patiala.	2,000-0-0
46,	18.10.56	Paid to Vir Dasundhi Ram Patiala, for granting relief to Yadwindra Puran Anathalyia, Patiala.	1,000-0-0
47.	27.10.56	Paid to Shrimati Kushal Garg Secratary, Mehla Vibhag Bharat Sewak Samaj Patiala.	532-10-0
48.	29.10.56	Paid to Shrimati Kushal Garg Secretary Mehla Village Bharat Sewak Smaj Patiala Bhaumerberi.	106-0-0
49.	27.10.56	Paid to Secretary Kasturba Sewa Mandir Rajpura for granting relief to the persons of Rajpura.	7,000-0-0

LIST OF M.L.A.'S

Sr. No. 1	Date 2	To whom paid 3	Amount. 4
1.	25.11.55	Paid to Shri Harchand Singh M.L.A,, for providing Razais to Flood stricken Harijans & Poors in Patiala Division.	4,600-0-0
2.	8.12.55	Paid to S. Prem Singh Prem Deputy Minister Patiala as advance for providing relief to flood sufferers.	5,000-0-0
3.	8 12.55	Paid to S. Harchand Singh, M.L.A. as advance for providing relief to flood stricken people.	100-0-0
4.	9.12.55	Paid to S. Devinder Singh, M.L.A. as advance for providing relief to flood sufferers.	3,000-0-0
5.	9.12.55	Paid to S. Harchand Singh, M.L.A. as advance for providing relief to flood stricken people.	2,000-0-0
6.	13.12.55	Paid to Shri Hans Raj, M.L.A. for providing relief to Flood stricken people in Phagwara.	4,000-0-0
7.	24.12.55	Paid to Shri Brish Bhan, Chief Minister Pepsu for providing relief to flood effected persons.	2,000-0-0
8.	6.1.56	Paid to Shri Lehna Singh, M.L.A. Dhuri as advance for providing relief to flood sufferers.	5,000-0-0
9.	12.1.56	Paid to Bawa Harnam Singh, M.L.A. Bagwall, Distt. Kapurthala for construction & repairs of S. P. S. Khalsa High School.	5,000-0-0
10.	12.1.56	Paid to Shri Hansraj M.L.A. Phagwara as advance for extending relief to flood stricken people.	3,000-0-0
11.	14.1.56	Paid to Shri Brish Bhan, Chief Minister Pepsu for extending relief to flood stricken persons.	5,000-0-0
12.	23.1.56	Paid to Shri Brish Bhan, Chief Minister Pepsu for extending relief to flood stricken persons.	5,000-0-0

[Chief Minister]

1	2	3	4
13.	4.2.56	Paid to Shri Gian Chand, M. L. A. of Tothi as advance for extending relief to flood sufferers.	5,000-0-0
14.	17.2.56	Paid to Shri Brish Bhan Chief Minister Pepsu for extending relief to Flood sufferers.	5,000-0-0
15.	15.6.56	Paid to Maj. Amir Singh Deputy Minister, Pepsu, for extending relief to persons who suffered heavy losses on account of fire in village Dhani.	5,000-0-0
16.	6.10.56	Paid to Shri Kartar Singh, Dewana, M.L.A., for granting relief to :	700-0-0
		1. Jatheder Bhan Singh.	
		2. Akali Sucha Singh.	
		3. S. Kaka Singh Talewal.	
		4. S. Gurdit Singh.	
		5. S. Bhag Singh Talewal.	
		6. S. Mohan Singh.	
		7. S. Inder Singh Majoko.	
17.	6.10.56	Paid to Shri Brish Bhan Ex- Chief Minister Pepsu on account of P.W.D. Jeep No. Puslis engaged for flood-relief work.	248.12,0
18.	18.10.56	Paid to Shri Brish Bhan Ex- Chief Minister Pepsu on account of use of Government vehicle for flood relief work.	1,344.6.0

———

Development of Ancilliary Industries

*408. **Sardar Balwant Singh** : Will the Minister for Industries be pleased to state :

(a) The number of Industries in the State which serve as ancilliary Industries for large-scale Units in the State or Public Sector Units outside the State at present.

(b) The future plans of the Government for the Development of the said Industries.

Sardar Parkash Singh Badal (Chief Minister) : There are 541 small scale units in the State which serve as ancilliary Industries for large-scale units in the State or Public Sector Units outside the State at present.

(b) The State Government have set up three focal points namely, Dhandari Kalan (Ludhiana) Mohali (Chandigarh) and Rajpura for encouraging the setting up of ancilliary units. Special concessions have been announced for industry at these points.

From the list dated 23rd April, 1969.

J. B. T./B. T. TEACHERS WORKING ON 6 MONTHS BASIS.

*429. **Bhagat Guran Dass Hans** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :

(a) whether it is fact that a large number of J. B. T. & B. T. teachers are working in Government Schools in the State on six months basis for the last more than one year, if so, their number in each category;

(b) whether the Government intends to regularise the services of teachers having more than one years service in accordance with Chief Secretary to Government, Punjab letter No. 1725-sll-4 (2) dated 3rd March, 1969.

(c) whether it is also a fact that a large number of clerks and J. B. T. teachers who have improved their qualifications while in service are working as unadjusted B. T. teachers (on six months basis) if so, their number in each category.

(d) the time by which their services will be regularised ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : (ੲ) ਹਾਂ ਜੀ ।

ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਟੀਚਰ	2541
ਬੀ. ਟੀ. ਟੀਚਰ	269

(ਬੀ) ਨਹੀਂ ਜੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ/ਮਾਸਟਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਗਾਤਾਰ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਬਰੇਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ।

(ਸੀ) ਕਈ ਟੀਚਰ ਜਾਂ ਕਲਰਕ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਤੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਐਸੇ 524 ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਤੇ 28 ਕਲਰਕ ਹਨ ।

(ਡੀ) ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਨੌਕਰੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਤੇ ਹੀ ਯੋਗ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

NON PAYMENT OF COMPENSATION IN LIEU OF LAND COVERED BY RAIKOT BARNALA ROAD

* 493. **Sardar Surjit Singh** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :—

(a) Whether it is fact that no compensation has been paid so far to

[Sardar Surjit Singh]

the land owners of villages Jaladiwal, Nihaluwal, Mahal Kalan and Sehjra whose lands have come under Raikot Barnala Road;

(b) If the reply to part (a) above be in the affirmative, the reasons for non-payment of the compensation and the time by which the same is likely to be given ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) Yes, except for the land owners of village Nihaluwala.

(b) No compensation is required to be paid for the land under the road in villages Jaldiwal, Mehal Kalan and Sehjra as the land was left during consolidation operations by the Consolidation Department as public thoroughfare. In the revenue record this land is also shown as "Makbula Malkan" in the use of public as way without interruption of an kind and no compensation was assessed by the Land Acquisition Collector in his award.

[(ੲ) ਹਾਂ ਜੀ, ਸਵਾਏ ਪਿੰਡ ਨਿਹਾਨੂਵਾਲਾ ਦੇ ਭੌਂ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ।

(ਬੀ) ਪਿੰਡ ਜਲਾਦੀਵਾਲਾ, ਮਹਿਲਕਲਾਂ ਅਤੇ ਸੈਹਜਰਾ ਦੀ ਭੌਂ ਦਾ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸੜਕ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭੌਂ ਚੱਕਬੰਦੀ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਚੱਕਬੰਦੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਆਮ ਰਸਤਾ ਕਰਕੇ ਛੱਡੀ ਸੀ । ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਭੌਂ ਬਤੌਰ ਮਕਬੂਜ਼ਾ ਮਾਲਕਾਨ ਰਫਾ ਆਮ ਵਿਖਾਈ ਹੋਈ ਹੈ । ਭੌਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਐਵਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਸੈਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ।]

POSTS IN THE AGRICULTURE DEPARTMENT

*499. **Chaudhri Ram Singh :** Will the Cheif Minister be pleased to state the number of posts of each category sanctioned by the Government and those filled during the years 1 67-68 and 1968-69 in the Agricultural Department ?

Chaudhri Radha Krishan (Agricultural Minister) :

Sr. No.	Category of posts	Total number of posts newly sanctioned during the year,		Total number of posts filled up during the year.	
		1967-68	1968-69	1967-68	1968-69
1.	Class I	6	4	6	2
2.	Class II	18	6	15	3
3.	Class III	619	236	490	159
4.	Class IV	120	54	119	54

[ਲੜੀ ਨੰ:	ਅਸਾਮੀ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਨਵੀਆਂ ਮੰਜ਼ੂਰ ਹੋਈਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ		ਭਰੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	
		1967-68	1968-69	1967–68	1968-69
1.	ਕਲਾਸ 1	6	4	6	2
2.	ਕਲਾਸ 2	18	6	15	3
3.	ਕਲਾਸ 3	619	236	490	159
4.	ਕਲਾਸ 4	120	54	119	54]

From the list dated 24th April, 1969.

SCHOOLS AT BHAKNA KALAN

* 444. **Comrade Darshan Singh Jhabal** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :

(a) whether the residents of village Bhakna Kalan submitted a memorandum on 12-2-69 to the D. E. O. Amritsar in which his attention was drawn towards the irregularities being committed in the local schools;

(b) whether any enquiry was held in this respect by the D. E. O. Amritsar, if so, the result thereof; if not, the reasons therefor ;

(c) whether a complaint was made to the D. E. O. Amritsar on 14-11-68 by the people of the area that some staff members of Government Middle School Bhakna Khurd remain absent from duty and afterwards get themselves marked present; if so, the action taken, by the D. E. O.; if no action was taken the reasons therefor;

(d) whether it has come to the notice of the authorities concerned that on 17-9-68 some teachers of Government High School, Bhakna got illicit liquor through some student during school hours and the people of the area made a complaint to the Headmaster in this respect; if so whether any action was taken by the Headmaster or the D. E. O. in the matter; if not, the reasons therefor;

(e) whether it is further a fact that some of the teachers of Government High School Bhakna got the permission to appear in M A. Examination from the D.E.O. Amritsar over and above Headmaster, if so; the action taken against the said teachers for this irregularity; if no action was taken, the reason therefor ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : (ੳ) ਹਾਂ ਜੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ।

(ਅ) ਉਹੀ।

[ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ]

(ੲ) ਜਿਹੜੇ ਟੀਚਰਾਂ ਨੇ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧਤ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫਸਰ ਨੇ ਤਾੜਨਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

(ਸ) ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਹੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਟੀਚਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

(ਹ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਇਨਚਾਰਜ ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਨੇ ਸਫਾਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਭੇਜੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਆਗਿਆ ਰੋਕ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫਸਰ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਵੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਪੱਕੇ ਹੈਡ ਮਾਸਟਰ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਭਿਜਵਾਉਣ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫਸਰ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਵਾਈ ਹਿਤ ਸਬੰਧਤ ਟੀਚਰਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਤੋਂ ਖਿਮਾ ਮੰਗੀ ਤੇ ਪੱਕੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

————

From the list dated 25th April, 1969.

ROADS CONTRUCTED

*** 530. Sardar Surjit Singh :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :

(a) whether any targets are fixed for the construction of roads each year in respect of all the circles of the P. W. D. B./R. Branch, if so, what ;

(b) whether each of the Sub Divisional Engineers in the P. W. D. (B & R) Branch is required to complete the construction of a fixed mileage of roads under his charge each year, if so, what is that mileage;

(c) if the answer to parts (a) and (b) above be in the affirmative, whether the said Circles/S. D. Es. have been achieving the said targets; if not, the action taken by the Government against the defaulting Officer ?

ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ : (ੳ) ਅਤੇ (ਅ) ਨਹੀਂ। ਹਰ ਸਾਲ ਸੜਕਾਂ ਲਈ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਉਪਯੋਗਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਪੂਰੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ "ਰੋਡ ਕਰੈਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ" ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਉਪ-ਮੰਡਲ ਇੰਜਨੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਵਿਚ 25 ਮੀਲ ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

(ੲ) ਉਪਰੋਕਤ (ੳ) ਅਤੇ (ਅ) ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ ਕਰੈਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਟੀਚੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

[(a) & (b) No efforts are, however, made to utilize all funds allotted for road works during a year. Only under the "Road Crash Programme" a Sub Divisional Engineer is required to complete 25 miles during a financial year.

(c) In view of (a) & (b) above, question does not arise. In respect of Crash Programme, however, overall progress is according to the target.]

STARRED QUESTIONS (CONVERTED INTO UNSTARRED QUESTIONS) AND ANSWERS

From the list dated 25th April, 1969.

PROMOTION OF FORMER DISTRICT EDUCATION OFFICER HOSHIARPUR AS CIRCLE EDUCATION OFFICER.

*457. **Bhagat Guran Dass Hans** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :-

(a) whether it is a fact that a former District Education Officer, Hoshiarpur against whom enquiries for mis-use of her position and embezzlement were going on, has been promoted to Class I as C. E. O.

(b) whether it is a fact that an Assistant filed complaint against her; if so, a copy thereof be laid on the table of the House,

(c) whether the Dupty Commissioner, Hoshiarpur and D.P.I. Punjab held any enquiry against the said Officer on charges of misuse of official position and mis-appropriation of Government money :

(d) whether it is also a fact that the department recommended her suspension;

(e) whether it is also a fact that the charges against the D. E. O. Hoshiarpur levelled by the Assistant have been proved; if so, the action taken by the Government in the matter?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : (ੲ) ਹਾਂ ਜੀ । ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਸਫਰ ਮਿਸਜ਼ ਮੋਹਿੰਦਰਵੰਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਪੀ. ਈ. ਐਸ. ਕਲਾਸ 1 ਵਿਚ ਸੀਨੀਆਰਟੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ । ਇਹ ਤਰੱਕੀ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ ਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ । ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਕ ਗੁਮਨਾਮ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉਤੇ ਇਸ ਅਫਸਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੁਛ ਗਿਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਇਸ ਸਕਾਇਤ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਤੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਹੈਡਕਲਰਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਜਾਇਜ਼ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਗਬਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(ਸੀ) ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੇ ਉਪਰ ਬੀ. ਤੇ ਦਸੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਇਨਕੁਆਰੀ ਆਪਣੇ ਜੀ. ਏ ਰਾਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ।

(ਡੀ) ਨਹੀਂ ।

(ੲ) ਇੰਨਕੁਆਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਡੀ. ਈ. ੳ. ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਬਨ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ

[ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ]

ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਅਤੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਤੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਸਮਾਨ ਖਰੀਦਣ ਬਾਰੇ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

Copy of complaint

To

Shri S. P. Bagla, I.A.S,
Deputy Commissioner, Hoshiarpur.

Sub :-- Corruption, nepotism and favouritism.

It is brought to your kind notice that now the nepotism, favouritism and corruption was going on in the office of the District Education Officer, Hoshiarpur for the period 5/63 to 5/67 by joining hands by Shri Kishori Lal Head Clerk and the then Officers. From the following you will certainly find how they had played havoc with the national exchequer and with the lives of the children for the betterment of whom the Government introduced the new plan; but still these persons got promotions, extension after the age of 55 years and place of posting of their own choices at native places, in superior capacities.

(i) A book named Nehru Ke Atam Charan was got purchased by the then officer and Shri Ram Parkash, Head Clerk in connivance with the firm in bulk sum in primary, middle and high/higher secondary schools. The Firm assured on the bills that the profit of this book will go to the Punjab Security Relief Fund but so far nothing has been got deposited and the fraud is going on although there had been great hue and cry daily in newspapers. Actually the D. R. should have been used against such corrupt persons for cheating.

(ii) Shri Kishori Lal, Head Clerk got appointed his own son under him against the Government instructions during 1966 and 1967 during vacations when the boy was a regular student of the Government College and had also appeared in the University Examinations too.

(iii) Shri Kishori Lal, Head Clerk in connivance with the Branch-incharge purchased science material worth Rs 3,000 for selected 30 primary schools when they were not the Drawing and Disbursing officers for primary schools in November 1966. They neither actually bought the articles nor distributed the same to concerned primary schools so far and got the payment shown disbursed to the firm and thus embezzled Rs. 3,000 of the Government. Your goodself is requested to freeze the purchase file and stock register immediately and make a round to local BEOs schools just to ascertain the facts if the articles have been received. This is a single case of embezzlement put forward as a test-case ; if wholesale enquiry of the purchases be conducted and other episode of this office is reviewed for the period 5/63 to 5/67 and property of these officials be verified you will find and rather astonished that they are really the traitors to the cause of country and community.

I further solemnly declare that I have levelled these allegations with full responsibility and ready to face the consequences although it was not my duty being loyal Government servant but still the cause of humanity and country is greater than all this conduct rules etc.

I hope you will act with full vigour, with power and faith vested in you by the Government as public servant.

Dated the 6th April, 1968.

Yours faithfully,

(Sd.) BRAHMA DASS, Assistant.

Office of the D. E. O. Hoshiarpur.'

REPERSENTATION FOR PROVIDING TWO CLASS IV EMPLOYEES IN EACH KEY VILLAGE UNITS

* 474 **Jathedar Hardit Singh Bhathal** : Will the Chief Minister be pleased to state whether Government received any representation in October, 1968, from the Live Stock Assistant Union requesting the Government to provide two Class IV employees in each Key Village Unit in the State, if so, a copy of the same alongwith the action taken be placed on the Table of the House ?

Sardar Gurnam Singh : Yes. A copy of the reprsentation received from the Livestock Assistant Union is placed on the Table of the House, the demand of the Livestock Assistants Union to provide one Class IV employees in Key Village Units, where no cow, bull or buffaloe bull is maintained, is under consideration.

[ਜੀ ਹਾਂ । ਲਾਈਵਸਟਾਕ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਯੂਨੀਅਨ ਵਲੋਂ ਮਿਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਨਤੀ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਸਭਾ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ; ਲਾਈਵਸਟਾਕ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਕਿ ਜਿਸ ਕੀ ਵਿਲੇਜ਼ ਯੂਨਿਟ ਵਿਚ ਸਾਂਢ ਜਾਂ ਝੋਟਾ ਨਹੀਂ ਰਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਇਕ ਚੌਥੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ।]

ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਨਤੀ ਦੀ ਕਾਪੀ

ਨੰ: 273 ਮਿਤੀ : 24.10.1968

ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਾਹਿਬ,
ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ,
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ।

ਵਿਸ਼ਾ :—ਪਿੰਡ ਕੁੰਜੀ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਚੌਥੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ।

ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ,

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਲਾਈਵਸਟਾਕ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਯੂਨੀਅਨ (ਰਜਿਸਟਰਡ) ਦੇ ਆਪਣੀਆਂ ਐਗਜ਼ੇਕਟਿਵ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ 23 ਜੁਲਾਈ ਅਤੇ 29 ਨਵੰਬਰ, 1968

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ]

ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪਿੰਡ ਕੁੰਜੀ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕਿ ਸਾਂਢ, ਹਨ, ਦੋ ਚੌਥੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਸਾਂਢ ਨਹੀਂ ਹਨ ਉਥੇ ਇਕ ਚੌਥੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ।

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਸ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੰ: 183, ਮਿਤੀ 3.12.67 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ । ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਖ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਪਿੰਡ ਕੁੰਜੀ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਕਿ ਜਿਥੇ ਕਿ ਸਾਂਢ ਨਹੀਂ ਹਨ ਇਕ ਹੀ ਲਾਈਵਸਟਾਕ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸਫਾਈ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਪਾਣੀ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਚੌਥੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਲਾਈਵਸਟਾਕ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਬੱਛਿਆਂ ਨੂੰ ਖੱਸੀ, ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਪੱਟੀਆਂ, ਗਊਆਂ ਅਤੇ ਮੱਝਾਂ ਨੂੰ ਪਚਕਾਰੀ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਗਊਆਂ ਅਤੇ ਮਝਾਂ ਦਾ ਬਾਝਪਨ ਠੀਕ ਇਕੱਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਉਸਦੀ ਮੱਦਦ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਕਿਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਲਾਈਵਸਟਾਕ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ।

ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁੱਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਸਾਂਢ ਹਨ ਉਥੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਬੁਲਅਟੈਂਡੈਂਟ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਜਿਮੇਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਬੁਲਅਟੈਂਡੈਂਟ ਸਿਰਫ ਸਾਂਢਾਂ ਲਈ ਚਾਰਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਪਰਬੰਧ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲਾਈਵਸਟਾਕ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ।

ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਅਫਸੋਸ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਮ ਡਿਸਪੈਨਸਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿ ਸਿਰਫ ਪਸ਼ੂ ਚਿਕਿਤਸਾ ਕੰਪਾਊਂਡਰ ਹੀ ਇਨਚਾਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੌਥੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਿੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਕ ਲਾਈਵਸਟਾਕ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਨੂੰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇਲਾਜ ਦਾ ਕੰਮ ਡਿਸਪੈਨਸਰੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਲਾਈਵਸਟਾਕ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵੀ ਚੌਥੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਇਸ ਲਈ ਯੂਨੀਅਨ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਪਿੰਡ ਕੁੰਜੀ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕਿ ਸਾਂਢ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਇਕ ਚੌਥੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਛੇਤੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ ।

ਆਪ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸਪਾਤਰ,

(ਨਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ)

ਪੰਜਾਬ ਲਾਈਵਸਟਾਕ ਯੂਨੀਅਨ (ਰਜਿਸਟਰਡ)

ਮਾਰਫਤ ਪਿੰਡ ਕੁੰਜੀ ਕੇਂਦਰ, ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾ: ਕਾਲੇਕੇ ਰਾਹੀਂ ਧਨੌਲਾ

ਜ਼ਿਲਾ ਸੰਗਰੂਰ ।

ਇਸ ਦੀ ਨਕਲ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ :—

1. ਸਕੱਤਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ।

2. ਗਵਰਨਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ।

ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ।

GRADE OF PAY OF COMPOUNDERS WORKING IN THE VETERINARY COLLEGES IN THE STATE

* 475 **Jathedar Hardit Singh Bhathal** : Will the Chief Minister be pleased to state:

(a) whether it is a fact that the qualifications for admission into the Medical College as well as Veterinary College for Compounders' course are the same;

(b) whether it is also a fact that the study period for both the courses is the same;

(c) if the reply to parts (a) and (b) above be in the affirmative, the reasons for giving to the Veterinary Compounders grade lower than their counter-part in the Health Department ?

Sardar Gurnam Singh : (a) Yes sir.

(b) No sir.

(c) Question does not arise.

[(ੲ) ਜੀ ਹਾਂ ।

(ਬੀ) ਜੀ ਨਹੀਂ ;

(ਸੀ) ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।]

I. T. Is IN THE STATE

* 482. **Chaudhri Satya Dev** : Will the Minister for Industries be pleased to state :

(a) the number of I.T.I. Schools so far opened by the Government in the State together with the names of places where the same have been opened;

(b) the number of trades in which training is imparted in each of the said schools;

(c) the number of seats in each of the said schools;

(d) the name of the trades of which seats have been filled, the number and names of trades where seats are lying vacant and number of total seats filled ?

Sardar Narinder Singh : (a) List of Industrial Training Institutes/ Centers and Government Industrial Training Schools for Girls and Special Trade Institutes is enclosed.

[Minister of State for Industrial Training]

(b) Position regarding Industrial Training Institutes/Centres is enclosed at Annexure "A";

Position regarding Special Trades Institutes and schools is given in Annexure "B";

(c) As above.

(d) As above.

List of Industrial Training/Centres Industrial Training Schools for Girls and Special Trade Institutes in the State.

(a) ITIs/Centres.

Amritsar, Bassi Pathanan, Batala, Bhatinda, Budhlada, Faridkot, Fazilka, Ferozepur, Gurdaspur, Hoshiarpur, Jullundur, Ludhiana, Moga, Nabha, Nangal, Nawanshahr, Pathankot, Patiala, Phagwara, Patti, Qadian, Rajpura, Rupar, Sarhali, Samrala, Sunam and Talwara.

Special Trade Institute.

Government Institute of Textile Technology. Amritsar.

Government Institute of Garment Technology, Amritsar.

Government Wood working Institute, Jullundur.

Government Institute of Textile Chemistry & Knitting Technology, Ludhiana.

Government Arts and crafts Teachers training institute, Nabha.
Industrial training Schools for Girls.

Amritsar, Jullundur, Ludhiana, Ferozepur, Patiala, Nabha, Pathankot, Barnala, Phagwara, Hoshiarpur, Bhatinda, Gurdaspur, Nangal, Moga, Rupar, Kharar, Kapurthala, Khanna, Sangrur, Mukatsar; Morinda, Rayoa, Kartarpur, Jandiala, Guru, Fatehgarh Churian, Giddarbaha, Samana, Nawanshahr, Sultanpur Lodhi, Sirhind, Rajpura, Dhuri, Ahmedgarh, Panjtoor, Churchak, Talwandi Malhian and Dharamkot.

Government Industrial Schools for boys, Hoshiarpur.

Industrial Training Centre for boys, Garhshankar.

ANNEXURE 'A' (1)

Industrial Training Centre, Amritsar

Sr. No.	Name of Trade.	No. of seats sanctioned.	No. of seats filled.	No. of seats vacant.	Total No. of seats filled.
1.	Mech. Motor Vehicle	32+16*	43	5	472

* 16 seats against

1	2	3	4	5	6
					12 seats of Welder trade diversified.
2.	Mechanic Refrigeration and Air conditioning.	32+16@	38	10	@16 seats against @ 12 seats of Turner trade diversified.
3.	Welder (Gas & Elec)	(36—12) 24	12	12	12 seats diversified to 16 seats of Motor Mechanic.
4.	Moulder	32	21	11	
5.	Painter	16	9	7	
6.	Carpenter	32	18	14	
7.	Wireman	32	20	12	
8.	Electrician	96	79	17	
9.	Electroplator	32	8	24	
10.	Fitter	64	35	29	
11.	Surveyor	16	16	—	
12.	Turner	(48—12%) +36	22	14	(12 seats diversified to 16 seats of Mech Reft. & Air cond).
13.	Draughtsman (Civil)	16	11	5	
14.	Mech. Radio & Tel.	32	27	5	
15.	Stenography (English)	32	34	+2	
16.	Stenography (Hindi)	16	16	—	
17.	Stenography (Punjabi)	16	18	+2	
18.	Cutting and Tailoring	16	13	3	
19.	Hand composition and proof reading	16	12	4	
20.	Printing Machine Operator	16	9	7	
21.	Book Binding	16	11	5	
	Total	644+8=652	472	184—4=180	472

[Minister of State for Industrial Training]

ANNEXURE (2)

INDUSTRIAL TRAINING INSTITUTE BASSI PATHANAN

Sr. No.	Name of Trade	No. of seats sanctioned	No. of seats filled	No. of seats vacant	Total No of seats filled
1	2	3	4	5	6
1.	Mechanic Motor Vehicle	32+16*	38	10	208 *16 seats against 16 seats of Electro-plator diversified.
2.	Mechanic Tractor	16+16**	20	12	**16 seats against 16 seats of Pattern Maker diversified.
3.	Blacksmith	16	4	12	
4.	Electrician	32	15	17	
5.	Electroplator	(16—16***) =Nil	—	—	***(16 seats diversified to Mechanic Motor)
6.	Pattern Maker	16—=16Nil	—	—	(16 seats diversified to Mechanic Tractor).
7.	Fitter	80—32=48	17	31	(32 seats diversified to Cutting & Tailoring).
8.	Turner	24	12	12	
9.	Mechanic Instrument	32	6	26	
10.	Mechinist (Composite)	24	10	14	
11.	Stenography (English)	32	30	2	
12.	Stenography (Punjabi)	16	23	+7	
13.	Cutting & Tailoring	32	33	+1	(32 seats against 32 seats of Fitter diversified)
	Total :	336	208	136–8 —128	208

ANNEXURE 'A' (3)

Industrial Training Institute, Batala

Sr. No.	Name of post	No. of seats sanctioned	No. of seats filled	No. of seats vacant	Total No. of seats filled
1	2	3	4	5	6
1.	Mechanic Motor Vehicle	32+32*	57	7	236 *32 seats against 24 seats 12 each of Welder and Mechanist (Millder diversified)
2.	Mechanic Tractor	48	29	19	
3.	Mech. Refrigeration and Air Conditioning	16	14	2	
4.	Welder (Gas & Elec.)	24—12+12	5	7	(12 seats diversified to Mech. Motor).
5.	Moulder	32	7	25	
6.	Electrician	32	35	+3	
7.	Pattern Maker	32—16+16	—	16	(16 seats diversified to Mech. Radio & Tele).
8.	Fitter	32	5	27	
9.	Turner	36	18	18	
10.	Mech. Radio & Tele	16+16	13	19	(16 seats against 16 seats of Pattern Maker diversified).
11.	Mechanist (Comp)	24	21	3	
12.	Mechinist (Miller)	12—12+Nil	—	—	(12 seats diversified to Mech. Motor Vehicle).
13.	Stenography English	32	32	—	
	Total	368+8 =376	236	143—3 =140	236

[Minister of State for Industrial Training]

ANNEXURE (4)

Industrial Training Centre, Bhatinda

Sr. No.	Name of Trade.	No. of seats sanctioned.	No. of seats filled.	No. of seats vacant.	Total No. of seats filled.
1.	Mechanic Motor Vehicle	32+16*	28	20	214 *16 seats against 16 seats of Moulder Trade Diversified.
2.	Mechanic Tractor	32	22	10	
3.	Welder (Gas & Elec.)	24	—	24	
4.	Moulder	32—16=16	—	16	(16 seats diversified to Mech. Motor)
5.	Sheet Metal Worker	16	—	16	
6.	Carpenter	32—16=16	—	16	(16 seats diversified to Electrician)
7.	Blacksmith	32	—	32	
8.	Wireman	32	8	24	
9.	Electrician	32+16	27	21	(16 seats against 16 seats of Carpenter diversified).
10.	Fitter	64—16=48	6	42	(16 seats diversified to Mechanic Radio and Tele.)
11.	Turner	36	24	12	
12.	Mecha. Radio & Tele.	32+16	18	30	(16 seats against 16 seats of Fitter Trade diversified.)
13.	Mechanic Instrument	32—16=16	—	16	(16 seats diversified to Stenography Punjabi).
14.	Machinist (Grinder)	24	6	18	
15.	Machinist (Comp)	24	12	12	
16.	Stenography (English)	32	30	2	

1	2	3	4	5	6
17.	Stenography (Punjabi)	16+16*	33	+1	(*16 seats against 16 seats of Mechanic Instrument diversified).
	Total	524	214	311—4 =310	214

ANNEXURE (A) 5

INDUSTRIAL TRAINING INSTITUTE, BUDHLADA

Sr. No.	Name of Trade	No. of seats sanctioned.	No. of seats filled	No. of seats vacant.	Total No. of seats filled.
1	2	3	4	5	6
1.	Mech. Motor Vehicle	16+16*	13	19	87 (*16 seats against 16 seats of Fitter diversified)
2,	Mech. Tractor	32	26	6	
3.	Welder (Gas & Elec)	12	3	9	
4.	Moulder	32	—	32	
5.	Sheet Metal worker	16	—	16	
6.	Wireman	32	9	23	
7.	Electrician	32	13	19	
8.	Fitter	64—16=48	3	45	16 (seats diversified to Mech. Motor Trade).
9.	Turner	40	17	31	
10.	Machinist (Grinder)	24	—	24	
11.	Machinist (Comp)	24	3	21	
12.	Book Binding	16	—	16	
	Total	348	87	261	87

[State Minister for Excise and Taxation]

ANNEXURE (A) 6

INDUSTRIAL TRAINING INSTITUTE, FARIDKOT

Sr. No.	Name of Trade	No. of seats sanctioned.	No. of seats filled	No. of seats vacant	Total No. of seats filled.
1	2	3	4	5	6
1.	Mech. Motor Vehicle	32	18	14	106
2.	Welder (Gas & Eelc).	12	5	7	
3.	Sheet Metal Worker	16	6	10	
4.	Carpenter	32	12	20	
5.	Blacksmith	32	6	26	
6.	Electrician	32	18	19	
7.	Fitter	64	7	57	
8.	Turner	48	23	25	
9.	Mechanic Instrument	32	6	26	
10.	Mechanic (Composite)	48	10	38	
	Total	348	106	242	106

ANNEXURE 'A' (7)

INDUSTRIAL TRAINING INSTITUTE. FAZILKA

Sr. No.	Name of Trade	No. of seats sanctioned	No. of seats filled	No. of seats vacant	Total No. of seats filled
1	2	3	4	5	6
1.	Mech. Motor Vehicle	32	23	9	100
2	Mechanic Tractor	32+16*	28	20	(*16 seats against 16 seats of Fitter diversified)
3.	Sheet Metal Worker	16	5	11	
4.	Carpenter	32	5	27	
5.	Blacksmithy	32	—	32	
6.	Wireman	32	4	28	
7.	Electrician	32	8	24	

1	2	3	4	5	6
8.	Fitter	96-16	7	73	(*16 seats diversified to Mech. Tractor).
9.	Turner	24	12	12	
10.	Machinist (Comp)	24	8	16	
	Total	352	100	252	100

ANNEXURE 'A' 8

INDUSTRIAL TRAINING INSTITUTE FEROZEPUR

Sr. No.	Name of Trade	No. of seats sanctioned	No. of seats filled	No. of seats vacant	Total No. of seats filled
1	2	3	4	5	6
1.	Mech. Motor Vehicle	32	23	9	273
2.	Mech. Tractor	32	22	10	
3.	Welder (Gas & Elec).	36	13	23	
4.	Moulder	32	3	29	
5.	Sheet Metal Worker	32—16=16	—	26	(*16 seats diversified to 16 seats of Stenography Punjabi).
6.	Carpenter	32	7	25	
7.	Black Smith **	32—16=16	—	16	(16 seats diversified to 16 seats of Mech. Radio & Tele.)
8.	Wiremen	32	16	16	
9.	Electrician	16	9	7	
10.	Fitter	64	17	47	
11.	Surveyor	32	11	21	
12.	Draftsman (Civil)	32	17	15	
13.	Draftsman (Mech)	32	15	17	
14.	Turner	24	11	13	

[State Minister for Excise and Taxation]

1	2	3	4	5	6
15.	Mech. Radio & Tele.	32+16*	16	32	(*16 Seats against 16 Seats Blacksmithy diversified)
16.	Machinist (Composite)	60	23	37	
17.	Stenography (English)	32	31	1	
18.	Stenography (Punjabi)	16+16	39	7	(*16 seats against 16 Seats of Sheetmetal worker diversied).
	Total	600	275	334—7=327	273

** One unit each of Welder and Mechanic Radio Trades shifted to I.T.I. Patti as Guest seats.

ANNEXURE 'A' 9
INDUSTRIAL TRAINING INSTITUTE GURDASPUR

Sr. No.	Name of Trade	No. of seats sanctioned	No. of seats filled	No. of seats vacant.	Total No. of seats filled.
1	2	3	4	5	6
1.	Mech. Motor Vehicle	32	23	9	
2.	Mech. Tractor	16	11	5	
3.	Welder (Gas & Elec)	24	15	9	
4.	Sheet Metal Worker	32—16=16	6	10	(16 seats diversified to Mech. Radio & Tele.)
5.	Carpenter	16	6	10	
6.	Blacksmith	32—16=16	2	16	(16 seats diversified to Stenography (Hindi)
7.	Electrician	32	23	9	
8.	Electroplator	32—16=16	2	14	(16 seats diversified to Stenography (Punjabi)

1	2	3	4	5	6
9.	Fitter	48	17	31	
10.	Turner	24	14	10	
11.	Mech. Radio & Tele	16+16	14	18	(16 seats against 16 seats of Sheetmetal worker diversified).
12.	Mechinist (Comp)	24	15	9	
13.	Stenography (Hindi)	16+16	30	2	(16 seats against 16 seats of Blacksmith diversified).
14.	Stenography (Punjabi)	16+16	33	+1	(16 seats against 16 seats of Electroplator diversified.)
	Total	360	209	152—1=151	209

ANNEXURE 'A' 10

INDUSTRIAL TRAINING INSTITUTE, HOSHIARPUR

Sr. No.	Name of Trade	No. of seats sanctioned.	No. of seats filled.	No. of seats vacant.	Total No. of seats filled.
1	2	3	4	5	6
1.	Mech. Motor Vehicle	32	27	5	(501)
2.	Mech. Tractor	32	24	8	
3.	Mech. Diesel	32	24	8	
4.	Mechanic Refrigeration & Air Conditioning	32	25	7	
5.	Welder (Gas &Elec)	24	20	4	
6.	Plumber	32	21	11	
7.	Carpenter	32	16	16	
8.	Blacksmith	16—16=Nil	—	—	(16 seats diversified to Cutting & Tailoring)
9.	Electrician	32	33	+1	

[State Minister for Excise and Taxation]

1	2	3	4	5	6
10.	Fitter	128--16=112	55	57	(16 seats diversified to Stenography Punjab Trade)
11.	Turner	48	34	14	
12.	Mech. Radio & Tele	32	21	11	
13.	Mech. Instrument	32	18	14	
14.	Machinist (Grinder)	24	20	4	
15.	Machinist (Comp)	24	22	2	
16.	Stenograpy (English)	32	32	—	
17.	Stenography (Hindi)	16	37	+28	
18.	Stenography (Punjabi)	16+16	34	+2	(16 seats against 16 seats of Fitter diversified.
19.	Cutting & Tailoring+0	+16*	38	+22	(*16 seats against 16 seats of Blacksmith diversified).
	Total	616	501	161—46—115	501

ANNEXURE 'A'—11

Industrial Training Centre Jullundur.

Sr. No.	Name of Trade.	No. of. seats sanctioned.	No. of seats filled.	No. of seats vacant.	Total No of seats filled.
1	2	3	4	5	6
1.	Mech. Motor Vehicle	32+16	38	10	394 (16 seats against 16 seats of Carpenter trade diversified.)
2.	Welder (Gas & Elec)	24	6	18	
3.	Moulder	32	5	27	
4.	Plumber	32	7	25	

1	2	3	4	5	6
5.	Carpenter	48—16=32	9	23	(16 seats diversified to Motor Mech. Trade).
6.	Blacksmith	16	—	16	
7.	Electrician	32+16	57	+9	(16 seats against 16 seats of Pattern Maker trade diversified).
8.	Pattern Maker	32—16=16	—	16	(16 seats diversified to Electrician Trade.
9.	Fitter	32	25	7	
10.	Surveyor	32	20	12	
11.	Draughtsman (Civil)	16	12	4	
12,	Draughtsman (Mech)	16	10	6	
13.	Turner	24	16	8	
14.	Mech. Radio & Tel.	32+16	58	+10	(16 seats against 16 seats of Bldg. Construction diversified)
15.	Machinist (Miller)	24	20	4	
16.	Building Construction	16—16 Nil	—	—	16 seats diversified to Mechanic Radio and Television Trade.
17.	Stenography (English)	32	26	6	
18.	Stenography (Hindi)	16	11	5	
19	Stenography (Punjabi)	16	18	+2	
20.	Manufacture of Sports Goods (Wood)	16	9	7	
21.	Manufacture of Sports Goods (Leather)	16	10	6	
22.	Manufacture of Foot-Wear	16	10	6	
23.	Cutting & Tailoring	32	27	5	
	Total	584	394	211—21=190	394

[State Minister for Exclse and Taxation]

ANNEXURE 'A' 12

Industrial Training Institute, Ludhiana.

Sr. No.	Name of Trade	No. of seats sanctioned.	No. of seats filled.	No. of seats vacant.	Total No. of seats filled.
1	2	3	4	5	6
1.	Mech. Motor Vehicle	0+32*	27	5	380*32 seats against 32 seats of Electroplater diversified).
2.	Mech. Tractor	32	27	5	
3.	Welder (Gas & Elec)	24	3	21	
4.	Moulder	32	3	29	
5.	Painter	32	11	21	
6.	Carpenter	32	—	32	
7.	Wireman	80	29	51	
8.	Electrician	96	85	11	
9.	Electroplator	64−32=32	—	32	(32 seats diversified to 32 seats of Mechanic Motor Vehicle).
10.	Pattern Maker	32	—	32	
11.	Fitter	144−16=128	29	99	(16 seats diversified to 16 seats of Stenography Punjabi).
12.	Draughtsman (Mech)	32	24	8	
13.	Turner	24	13	11	
14.	Mech. Radio & Tele.	32	26	6	
15.	Machinist (Comp)	24	24	—	
16.	Stenography (English)	32	31	1	
17.	Stenography (Hindi)	16	16	—	
18.	Stenography (Punjabi)	16+16	32	--	(16 seats against 16 seats of Fitter Trade diversified).
	Total	744	380	364	380

ANNEXURE 'A'

Industrial Training Institute Moga.

Sr. No.	Name of Trade.	No. of seats sanctioned.	No. of seats filled.	No. of seats vacant.	Total No. of seats filled.
1	2	3	4	5	6
1.	Mech. Motor Vehicle	32	26	6	260
2.	Mech. Tractor	32	12	20	
3.	Mech. Diesel	32	10	22	
4.	Mech. Refrigeration and Air Conditioning	16	12	4	
5.	Welder (Gas & Tele)	12	9	3	
6.	Moulder	32	6	26	
7.	Sheet Metal Worker	32	6	26	
8.	Plumber	32	—	32	
9.	Carpenter	32	3	29	
10.	Blacksmith	16	4	12	
11.	Electrician	32	28	4	
12.	Fitter	128—16=112	18	94	(16 seats diversified to Stenography Punjabi)
13.	Turner	48	20	28	
14.	Mech. Radio & Tele	16	6	10	
15.	Mech. Instrument	32	9	23	
16.	Machinist (Comp)	24	26	+2	
17.	Stenography (English)	32	30	2	
18.	Stenography (Punjabi)	16+16	35	+3	(16 seats against 16 seats of Fitter diversified.
19.	Book Binding	16	—	16	
	Total	612	260	357—5=352	260

[State Minister for Excise and Taxation]

ANNEXURE 'A'

Industrial Training Institute, Nabha.

Sr. No.	Name of Trade.	No. of seats sanctioned	No. of seats filled.	No. of seats vacant.	Total No. of seats filled.
1	2	3	4	5	6
1.	Welder (Gas & Elec)	12	5	7	117
2.	Carpenter	32	—	32	
3.	Wireman	32	29	3	
4.	Electrician	32	32	—	
5.	Fitter	32	9	23	
6.	Turner	24	27	+3	
7.	Cutting & Tailoring	16	15	1	
	Total	180	117	66—3+63	117

ANNEXURE 'A' 15

Industrial Traininig Institute Nangal.

Sr. No.	Name of Trade.	No. of seats sanctioned.	No. of seats filled.	No. of seats vacant.	Total No. of seats filled.
1	2	3	4	5	6
1.	Mech. Motor Vehicle	32+16*	40	8	355 (*16 seats against the 16 seats of Moulder diversified).
2.	Mech. Refrigeration and Air Conditioning.	16	10	6	
3.	Welder (Gas and Elec).	36+12	17	1	(12 seats against 16 seats of Carpenter diversified).
4.	Moulder	32—16=16	7	9	(16 seats diversified to Mech. Motor).
5.	Sheet Metal Worker	32	9	23	
6.	Plumber	32	17	15	

1	2	3	4	5	6
7.	Carpenter	32—16*=16	11	5	(16 seats diversified to Welder.)
8.	Blacksmith	32	6	26	
9.	Wiremen	32	28	4	
10.	Electrician	32+16=48	48	—	(16 seats against 16 seats of Pattern-maker diversified).
11.	Pattern Maker	32—32=NIL	—	—	(32 seats diversified to Electrician and Turner trade).
12.	Fitter	64	42	22	
13.	Turner	24+12	37	+1	
14.	Machinist (Grinder)	24	13	11	
15.	Machinist (Comp)	48	40	8	
	Total	500—8=492	355	138—1=137	355

ANNEXURE 'A' 16

Industrial Training Institute, Nawanshahr

Sr. No.	Name of Trade	No. of seats Sanctioned.	No. of seats filled,	No. of seats vacant.	Total No. of seats filled.
1	2	3	4	5	6
1.	Mech. Motor Vehicle	32	31	1	168
2.	Sheet Metal Worker	16	10	6	
3.	Carpenter	32	25	7	
4.	Wireman	32	24	8	
5.	Electrician	32	15	17	
6.	Fitter	64	31	33	
7.	Turner	24	17	7	
8.	Machinist (Comp)	24	15	9	
	Total	256	168	88	168

[State Minister for Excise and Taxation]

ANNEXURE 'A' 17

Industrial Training Institute, Pathankot

Sr. No.	Name of Trade.	No. of seats sanctioned.	No. ot seats filled.	No. of seats vacant	Total No. of seats filled.
1	2	3	4	5	6
1.	Mech. Motor Vehicle	32+16*	32	16	342*16 seats against 16 seats of Blacksmith Trade- diversified.
2.	Mech. Diesel	32	24	8	
3.	Welder (Gas and Elec)	36	27	9	
4.	Moulder	32—16=16	14	2	(16 seats diversified to 12 seats of Turner Trade)
5.	Carpenter	32	18	14	
6.	Blacksmith	32—16=16	—	—	(16 seats diversified to 16 seats of Mech. Motor)
7.	Wireman	32	21	11	
8.	Electrician	48	37	11	
9.	Electroplator	32	3	29	
10.	Fitter	64	35	29	
11.	Surveyor	32	24	8	
12.	Draughtsman (Mech)	32	24	8	
13.	Turner	36+16	22	26	(16 seats against 16 seats of Moulder Trade)
14.	Machinist (Comp)	24	22	2	
15.	Stenography (English)	32	39	+7	
			342		
	Total	528—3=525	189—7=182		342

ANNEXURE 'A' 18

Industrial Training Institute Patiala.

Sr. No.	Name of Trade.	No. of seats sanctioned.	No. of seats filled.	No. of seats vacant.	Total No. of seats filled.
1	2	3	4	5	6
1.	Mech. Motor Vehicle	32	29	3	415
2.	Mech. Tractor	32	15	17	
3.	Mech. Diesel	32	18	14	
4.	Mech. Refrigeration & Air conditioning	32	15	17	
5.	Welder (Gas and (Elec,)	24	10	14	
6.	Moulder	16	—	16	
7.	Carpenter	32	8	24	
8.	Blacksmith	16	—	16	
9.	Wireman	64	27	37	
10.	Electrician	64	50	14	
11.	Electroplator	32	—	32	
12.	Pattern Maker	16	—	16	
13.	Fitter	80—16=64	29	35	(16 seats diversified to 16 seats of Stenography Punjabi).
14.	Surveyor	16	—	16	
15.	Draftsman (Civil)	32	25	7	
16.	Draftsman (Mech).	32	12	20	
17.	Turner	18	38	10	
18.	Mech. Radio and Tele.	32	26	6	
19.	Machinist (Com)	24	33	+9	
20.	Stenography (English)	32	25	7	
21.	Stenography (Hindi)	16	17	+1	
22.	Stenography (Punjabi)	16+16*	38	+6	*(16 seats against 16 seats of Fitter
	Total	720	415	321—16=305	405

(State Minister for Excise and Taxation)

ANNEXURE 'A'-19

Industrial Training Centre, Phagwara

Sr. No.	Name of Trade	No. of seats sanctioned	No. of seats filled	No. of seats vacant	Total No. of seats filled
1	2	3	4	5	6
1.	Carpenter	32	19	13	231
2.	Electrician	32	27	5	
3.	Fitter	64	40	24	
4.	Draughtsman (Civil)	32	24	8	
5.	Draughtsman (Mech.)	48	39	9	
6.	Turner	24	17	7	
7.	Mech. Radio & Tele.	32	29	3	
8.	Watch and Clock Maker	32	20	12	
9.	Stenography (Punjabi)	16	16	—	
	Total	312	231	81	231

ANNEXURE 'A' 20

Industrial Training Institute, Patti

Sr. No.	Name of Trade	No. of seats sanctioned	No. of seats filled	No. of seats vacant	Total No. of seats filled
1	Mech. Tractor	16	15	1	120
2	Moulder	32	14	18	
3	Plumber	32	5	27	
4	Carpenter 32-16	=16	5	11	(16 seats diversified to Elec.)
5	Electrician	32+16	23	25	(16 seats against seats of Carpenter diversified)
6	Fitter	64	28	36	
7	Turner	24	17	7	

8	Machinist (Com.)	24	13 (13)	11	
	Total	256	120	136	120

ANNEXURE 'A'-21.

Industrial Training Institute, Qadian.

Sr. No.	Name of Trade	No. of seats sanctioned	No. of seats filled	No. of seats vacant	Total No. of seats filled.
1	Mech. Motor Vehicle	16+16	22	10	105 (16 seats against 16 seats of Fitter diversified).
2	Welder (Gas & Elec.)	12	3	9	
3	Sheet Metal Worker	32	18	14	
4	Electrician	33	16	16	
5	Fitter	64 — 16 = 48	6	42	(16 seats diversified to 16 seats of Mech. Motor).
6	Turner	48	15	33	
7	Machinist (Comp.)	24	9	15	
8	Cutting & Tailoring	16	16	—	
	Total	244	105	139	105

ANNEXURE 'A'-22.

Industrial Training Institute, Rajpura.

Sr. No.	Name of Trade	No. of seats sanctioned	No. of seats filled	No. of seats vacant	Total No. of seats filled
1	Mech. Motor Vehicle	16	9	7	120
2	Moulder	32	14	18	
3	Painter	16	7	9	
4	Carpenter	16	6	10	
5	Electrician	32	19	13	

[State Minister Excise and Taxation]

6	Pattern Maker 16 —· 16	—	—	—	(16 seats diversified to 16 seats of Cutting and Tailoring).
7	Fitter	48	11	37	
8	Turner	24	18	6	
9	Cutting & Tailoring	16+16	21	11	(16 seats against 16 seats of Pattern Maker diversified).
10	Hand Composing and Proof Reading	·16	7	9	
11	Printing Machine Operator	16	8	8	
	Total	248	120	128	120

ANNEXURE 'A'-23

Industrial Training Institute, Rupar.

Sr. No.	Name of Trade	No. of seats sanctioned	No. of seats filled	No. of seats vacant	Total No. of seats filled
1	Mechanic Motor Vehicle	16+ 16	25	7	213 (16 seats against 16 seats of Fitter diversified.)
2	Mechanic Tractor	16	13	3	
3	Welder (Gas & Elec.)	24—12=12	7	5	(12 seats diversified to Stenography Punjabi).
4	Fitter	96—16=80	33	47	(16 seats diversified to Mech. Motor).
5	Carpenter	32	18	14	
6	Electrician	32	27	5	
7	Turner	24	15	9	
8	Mech. Radio & Television	16	3	13	
9	Mech. Instruments	32	7	25	
10	Machinist (Composite)	24	17	7	

11	Stenography (Punjabi)	16+16	39	+7	(16 seats against 12 seats of Welder diversified).
12	Book Binding	16	9	7	
	Total	244=4 348	213	142—7=135	213

ANNEXURE 'A'-24

Industrial Training Institute, Sarhali.

Sr. No.	Name of Trade	No. of seats sanctioned	No. of seats filled	No. of seats vacant	Total No. of seats filled
1	Carpenter	32	8	24	123
2	Blacksmith	32	5	27	
3	Electrician	32	23	9	
4	Fitter	32	18	14	
5	Surveyor	32	13	19	
6	Mech. Radio & Tel.	32	19	13	
7	Stenography (English)	32	37	=5	
	Total	224	123	106—5=101	123

ANNEXURE '8-A'

Industrial Training Institute, Samrala.

Sr. No	Name of Trade	No. of seats sanctioned	No. of seats filled	No. of seats vacant	Total No. of seats filled
1	Mech. Motor Vehicle	16+16*	19	13	132 *16 seats against 16 seats of Fitter diversified.
2	Mech. Tractor	16	8	8	
3	Electrician	32	36	+4	
4	Pattern Maker	32	—	32	

[State Minister for Excise and Taxation]

5	Fitter	64—16=48	19	29	(16 seats diversified to Mech. Motor).
6	Turner	48	27	21	
7	Mech. Radio & Tele.	16	—	16	
8	Machinist (Comp)	48	17	31	
9	Watch & Clock Maker	32	6	26	
	Total	304	132	176—4=172	132

ANNEXURE 'A'

Industrial Training Institute, Sunam.

Sr. No.	Name of Trade	No. of seats sanc-tioned	No. of seats filled	No. of seats vacant	Total No. of seats filled
1	Mech. Motor Vehicle	32	20	12	161
2	Mech. Tractor	32	14	18	
3	Carpenter	32	5	27	
4	Blacksmith	32	—	32	
5	Electrician	32	35	+3	
6	Fitter	112—16=96	15	81	(16 seats diversified to Stenography Punjabi).
7	Turner	24	15	9	
8	Machinist (Grinder)	24	8	16	
9	Machinist (Comp)	24	11	13	
10	Stenography (Punjabi)	16+16	38	+6	(16 seats against 16 seats of Fitter diversified).
	Total	360	161	208—9=199	161

ANNEXURE 'A'-27

Industrial Training Institute, Talwara.

Sr. No.	Name of Trade	No. of seats sanc-tioned	No. of seats filled	No. of seats vacant	Total No. of seats filled
1	Mech. Motor Vehicle	32	26	6	240

2	Mech. Tractor	16	15	1	
3	Mech. Diesel	32	27	5	
4	Welder (Gas & Elec)	24	21	3	
5	Carpenter	32	20	12	
6	Blacksmith	16+16	18	14	(16 seats against 16 seats of Fitter diversified)
7	Electrician	32	27	5	
8	Fitter	96—16=80	53	47	(16 seats diversified to Blacksmith).
9	Turner	24	25	+1	
10	Mech. Radio & Tele.	16	—	16	
11	Machinist (Comp)	24	28	+4	
	Total	344	240	109—5=104	240

[State Minister for Excise and Taxation]

ANNEXURE "B"

List of institutes/schools with Seating capacity working under the school section special trades institutes/schools/centres.

Sr. No.	Name of Institute	Name of Course/Trade	Seating capacity	Seats filled	Seats vacant
1.	Punjab Institute of Textile Technology, Amritsar.	Diploma in Textile Technology (3 years)	90	85	5
2.	Govt. Institute of Textile Chemistry and Knitting Technology, Ludhiana.	1. Diploma in Textile Chemistry (3 years)	90	90	—
		2. Diploma in Knitting Tech. (3 years)	80	46	14
		3. Certificate course in Hosiery Manfg. (one year)	16	13	3
		4. Dyeing & Calico Printing (one year)	16	13	3
		5. Technicians Training Course (one year)	16	9	7
		Total	198	171	27
3.	Govt. Wood Working Institute, Jullundur.	1. Diploma in Wood Working and Cabinet Making (3 years)	60	13	47

		2. Sports Goods (Goods) (one year)	32	27	5
		3. Carpentary (one year)	32	30	2
		Total	124	70	54
4.	Govt. Institute of Garment Technology, Amritsar.	1. Diploma in Tailoring Tech. (3 years)	60	28	32
		2. Cutting and Tailoring (one year)	32	24	8
		Total	92	52	40
5.	Govt. Indl. School for Boys Hoshiarpur.	1. Hosiery (one year)	16	16	16
		2. Cutting and Tailoring (one year)	16	16	—
		3. Dyeing and Calico Printing (one year)	16	15	-1
		4. Hand Weaving of Fancy & Furnishing Fabrics	16	10	6
		5. Ivory In-lay	16	16	—
		6. Laquer Turning	16	13	3
		Total	96	86	10

[State Minister for Excise and Taxation]

6.	Industrial Training Centre for Scheduled Castes Backward Classes, Garhshanker.	1. Turner 2 years	32	18	14
	(ii) —do— Doraha	2. Machinist 2 years	32	23	9
		3. Fitter 2 years	32	19	13
		4. Carpentry 2 years	16	16	—
		5. Hosiery 2 years	16	16	—
		Total	128	92	36
7.	Govt. Arts and Crafts Teachers Training Institutes, Nabha.	1. Arts and Crafts Teachers Training Course (two years)	160	158	2

Government Industrial School for Girls Seating Capacity.

Sr. No.	Name of School	Teachers training	Cutting and Tailoring	Embroidery and Needle work	Manufacturers of Suit cases and Leather work	Knitting with hand and power Machine	Stenography (Punjabi)	Fruit and vegetable Preservation	Total seats	Total seats filled	Seats vacant
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Govt. Industrial School for Girls, Amritsar.	30	96	32	—	—	32	—	190	190	—
2.	Govt. Industrial School for Girls Jullundur.	30	80	32	16	—	32	—	190	181	3 (Cutting and Tailoring) 6 (Manufacturer of Suit cases)
										Total	9

3.	Govt. Industrial School for Girls, Ludhiana.	—	80	32	—	—	32	—	144	144	—
4.	Govt. Industrial School for Girls, Ferozepur.	—	48	16	—	16	—	—	80	79	1 Cutting and Tailoring
5.	Govt. Industrial School for Girls, Patiala.	—	48	32	—	—	32	—	112	112	—
6.	Govt. Industrial School for Girls, Nabha.	—	64	16	—	—	—	16	96	96	—
7.	Govt. Industrial School for Girls, Pathankot.	—	32	16	—	—	—	—	48	48	—
8.	Govt. Industrial School for Girls, Barnala.	—	32	16	—	—	—	—	48	48	—
9.	Govt. Industrial School for Girls, Phagwara.	...	32	16	...	...	...	...	48	47	1 Cutting and Tailoring
10.	Govt. Industrial School for Girls, Hoshiarpur.	...	48	16	...	...	...	...	64	62	2 Cutting and Tailoring
11.	Govt. Industrial School for Girls, Bhatinda.	...	32	16	...	...	...	...	48	48	...

[State Minister for Excise and Taxation]

12.	Govt. Industrial School for Girls, Gurdaspur.	...	32	16	...	...	...	...	48	48	...
13.	Govt. Industrial School for Girls, Nangal,	...	32	16	...	...	...	...	48	48	...
14.	Govt. Industrial School for Girls, Moga.	...	32	16	...	...	...	...	48	48	...
15.	Govt. Industrial School for Girls, Ropar.	...	32	16	...	...	...	...	48	46	2 Embroidery
16.	Govt. Industrial School for Girls, Kharar.	...	32	16	16	...	...	...	48	48	...
17.	Govt. Industrial School for Girls, Kapurthala.	...	32	32	...	...	...	...	64	64	...
18.	Govt. Industrial School for Girls, Khanna.	...	32	16	...	...	...	...	48	48	...
19.	Govt. Industrial School for Girls, Sangrur.	...	32	16	...	...	...	...	48	48	...
20.	Govt. Industrial School for Girls, I. T. C. G. Mukatsar.	...	32	...	...	16	...	...	48	45	3 Knitting with B & M

21.	Govt. Industrial School for Girls, Morinda.	...	32	...	...	...	...	...	-32	32	...
22.	Govt. Industrial School for Girls, Ryaya.	...	32	...	...	...	...	...	32	32	...
23.	Govt. Industrial School for Girls, Kartarpur.	...	32	...	...	...	...	...	32	32	...
24.	Govt. Industrial School for Girls, Jandialaguru.	...	16	...	...	...	...	...	16	16	...
25.	Govt. Industrial School for Girls, Fatehgarh Churian.	...	16	...	...	...	...	...	16	16	...
26.	Govt. Industrial School for Girls, Gidderbaha.	...	16	...	...	...	...	...	16	16	...
27.	Govt. Industrial School for Girls, Samana.	...	16	...	...	...	...	...	16	16	...
28.	Govt. Industrial School for Girls, Nawanshahar.	...	16	...	...	...	...	...	16	16	...
29.	Govt. Industrial School for Girls, Sultanpur Lodhi.	...	16	...	...	...	...	...	16	16	...
30.	Govt. Industrial School for Girls, Sirhind.	...	16	...	...	...	...	...	16	16	...

[State Minister for Excise and Taxation]

31. Govt. Industrial School for Girls, Rajpura.	...	16	...	...	...	...	...	16	16	...
32. Govt. Industrial School for Girls, Dhuri.	...	16	...	...	...	...	...	16	16	...
33. Govt. Industrial School for Girls, Ahmedgarh.	...	16	...	...	...	...	...	16	16	...
34. Govt. Industrial School for Girls, Samrala.	...	16	...	...	...	...	...	16	16	...
35. Govt. Industrial School for Girls, Fatehgarh Panjtoor.	...	32	16	...	...	...	...	48	48	
36. Govt. Industrial School for Girls, Churchak.	...	32	16	...	...	...	...	48	42	(4 Cutting and Tailoring, 2 Embroidery)
37. Govt. Industrial School for Girls, Talwandi Malhian	...	32	16	...	...	...	...	48	36	(4 Cutting and Tailoring, 10 Embroidery)
38. Govt. Industrial School for Girls, Dharamkot.	...	32	16	...	...	...	...	48	48	...
Total Govt. Industrial Schools for Girls.	...	1280	448	16	32	128	16	1980	1944	36
Grand Total of seating capacity, seats filled and seats vacant,							2868	2658	210	

TRANSFER OF JAMABANDI OF LAND ADJOINING THE PATIALA HOSPITAL

*487. (C.U.) **Sardar Sarup Singh** : Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state :-

(a) whether Government is aware of the fact that Shri Kishan Singh, Deohridar of the late Maharaja Bhupinder Singh of Patiala who was dismissed and was later reinstated by the present Maharaja, filed a suit for possession of 160 Kanals of land adjoining the Patiala Hospital and the suit was dismissed with costs ;

(b) whether it is a fact that the Jamabandi of the said land was in the name of the Government ;

(c) whether this Jamabandi has been transferred in the name of somebody else ; if so, in whose name and the reasons for such transfer ?

ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ : (ੲ) ਨਹੀਂ ਜੀ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ, ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ 160 ਕਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ 78 ਬਿੱਘੇ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 130 ਕਨਾਲਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਣਦੀ ਹੈ।

(ਸੀ) ਉਪਰੋਕਤ ਪਾਰਟ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਸ੍ਰੀ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਬਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਹਰਦਿੱਤਪੁਰਾ ਦੇ ਨਾਂ ਮੁੰਤਕਿਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਧੀਨ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

COTTON SEED 320 F PURCHASED BY AGRICULTURE DEPARTMENT IN FEBRUARY/MARCH, 1968

*507. (C. U.) **Sardar Santokh Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state :-

(a) whether it is a fact that 8000 quintals of cotton seed 320 F were purchased by the Agriculture Department from the Chaudhry Mills, Kot Kapura in February/March, 1968 ;

(b) the rate of purchase per quintal and the sale price per quintal of the said seed fixed by the Department and the total amount spent on this account ;

(c) the total amount including transportation charges, district-wise spent on this transaction by the Agriculture Department ;

(d) the quantity of seed actually sold to the farmers for sowing purposes ;

(e) the quantity of cotton seed auctioned in the open market and the rates fetched as a result thereof district-wise ;

(f) the total loss, if any, to the Government in this transaction ;

(g) the details of total amount realised as result of sale/auction of

[Sardar Santokh Singh]
the said seed district-wise actually deposited into the Government treasury till December, 1968 ?

Sardar Gurnam Singh : (a) 7000 quintals of 320 F cotton seed was purchased from M/s Chaudhri Cotton Factory, Kot Kapura in February/March, 1968, for distribution in Bhatinda and Patiala Districts as under :

Bhatinda	5000 quintals
Patiala	2000 quintals
Total	7000 quintals

(b) (i) Rate of purchase per quintal ... Rs. 78.50

(ii) Sale price per quintal ... It ranged from Rs. 70/- to Rs. 80/- in Bhatinda Distt. and Rs. 70/- to Rs. 83/- in Patiala Distt.

(iii) Total amount spent ... Rs. 5,61,275/-

(c) Bhatinda District ... Rs. 4,13,810.00

Patiala District .. Rs. 1,69,810.00

(d) 3,443 quintals and 600 grams.

(e) 2725 quintals and 5Kg., 380 grams at rates ranging from Rs. 64/- to Rs. 86.50 per quintal in Bhatinda District and 658 quintals 59 Kgs. at Rs. 64.59 to Rs. 85/- per quintal in Patiala District.

(f) Rs. 45,214.33.

(g) Rs. 2,80,681.27 in Bhatinda District and Rs. 1,46,071.25 in Patiala District.

[(ੲ) 7000 ਕਵਿੰਟਲ 320 ਐਫ ਕਪਾਹ ਦਾ ਬੀਜ ਮੈਸਰਜ਼ ਚੌਧਰੀ ਕਾਟਨ ਫੈਕਟਰੀ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਕੋਲੋਂ ਫਰਵਰੀ/ਮਾਰਚ 1968 ਵਿਚ ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਲਈ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ :—

ਬਠਿੰਡਾ	5000 ਕਵਿੰਟਲ
ਪਟਿਆਲਾ	2000 ਕਵਿੰਟਲ
ਕੁਲ	7000 ਕਵਿੰਟਲ

(ਬੀ) (1) ਖਰੀਦ ਦਰ ਪ੍ਰਤੀ ਕਵਿੰਟਲ 78.50 ਰੁਪਏ

(2) ਵਿਕਰੀ ਦਰ ਪ੍ਰਤੀ ਕਵਿੰਟਲ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ 70 ਰੁਪਏ ਤੋਂ 80 ਰੁਪਏ ਵਿਚਕਾਰ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ 70 ਰੁਪਏ ਤੋਂ 83 ਰੁਪਏ ਵਿਚਕਾਰ ।

(3) ਬੀਜ ਤੇ ਖਰਚੀ ਗਈ ਕੁਲ ਰਕਮ 5,61,275/- ਰੁਪਏ ।

(ਸੀ) ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ 4,13,810.08 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ 1,69,810.00 ਰੁਪਏ ।

(ਡੀ) 3443 ਕੁਇੰਟਲ ਅਤੇ 600 ਗਰਾਮ ।

(ਈ) ਬਠਿੰਡੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ 2725 ਕੁਇੰਟਲ 5 ਕਿਲੋ ਅਤੇ 380 ਗਰਾਮ ਨੂੰ 64 ਰੁਪਏ ਤੋਂ 86.50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਦੀ ਦਰ ਤੇ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ 658 ਕੁਇੰਟਲ ਅਤੇ 59 ਕਿਲੋ ਨੂੰ 64.59 ਰੁਪਏ ਤੋਂ 85 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਦੀ ਦਰ ਤੇ।

(ਐਫ) 45,214.33 ਰੁਪਏ ।

(ਜੀ) ਬਠਿੰਡੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ 2,80,681.27 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ 1,46,071.25 ਰੁਪਏ ।]

TRAINED B A. B. Ed. UNEMPLOYED TEACHERS

*524. (C. U.) **Comrade Satya Pal Dang, Comrade Babu Singh Master, Comrade Dana Ram, Comrade Kulwant Singh :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :-

(a) whether it is a fact that the posts of B.A.B. Ed. teachers have not been advertised for the last five years ; if so, the reasons therefor ;

(b) the number of persons being trained in Punjab for B. Ed., every year ;

(c) whether Government has any proposal under consideration to see that trained B. A. B. Ed. teachers are absorbed and do not remain un-employed ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : (ਏ) ਬੀ. ਏ. ਬੀ. ਐਡ. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਅਗਸਤ, 1965 ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਪਨ ਹੋਈਆਂ ਸਨ । ਹੁਣ ਮਿਤੀ 9-1-70 ਨੂੰ ਭੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਵਿਗਿਆਪਨ ਹੋਇਆ ।

(ਬੀ) ਸਾਲ 1969 ਵਿੱਚ 4037

ਸਾਲ 1970 ਵਿੱਚ 3369

(ਸੀ) ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਨੁਸਾਰ ਟ੍ਰੇਂਡ ਗਰੈਜੂਏਟਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

STRIKE BY EMPLOYEES OF PUNJAB STATE ELECTRICITY BOARD IN 1967

*528 (C. U.) **Comrade Satya Pal Dang, Comrade Kulwant Singh, Comrade Dana Ram :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :

(a) whether there was a strike by the employees of the P. S. E. B. in the month of April, 1967 ;

[Comrade Satya Pal Dang]

(b) whether the strike was called off when the then Chief Minister gave an assurance in writing to the P. S.E.B. Employees Federation that the demands of the employees would be met, within a month ;

(c) the details of the demands of the said employees, the details of those which have been actually met and of those which have not been met stating the reasons for not meeting the same ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) A majority of the Non Gazetted Employees of the Composite P. S. E. B. remained away from work for a period of four days from the 26th April, 1967.

(b) No formal communication was received from the State Govt. by the Punjab State Electricity Board indicating that any assurance was held out as a condition precedent for coming back to their duties to the employees. However, according to the Press Report, the employees called off their agitation on an appeal issued by the then Chief Minister.

(c) The details of the demands of the P. S E. B. Employees Federation were as under :

DEMAND NO. 1

Appointment of a Wage Committee.

The present grades of the workers are out-moded and out-dated. The economic condtions of the country have witnessed a great change. We, therefore, demand that a Wage Committee having equal representatives of employees be set up to determine the pay structure of workers of various categories.

DEMAND NO. 2

Interim relief :

Till such time the decision of the proposed Wage Committee are implemented, an adhoc increase of 25% in emoluments be allowed as an immediate relief.

DEMAND NO. 3

Dearness allowance

Dearness Allowance should be linked with the cost of living on the basis of status of living index, taking 1949 as the base year.

DEMAND NO. 4

House rent

There is acute shortage of accommodation in the State. Every

employees who has not been provided with Govt./Board accommodation be paid house rent allowance at the rate of 10% of the salary with a minimum of Rs. 20.00 P. M. without the distinction of place of posting, city or village or its population.

DEMAND NO 5

Bonus

Bonus should be paid to all the employees on the basis of two months salary per year for the year 1963-64 and 1964-65 as the Board is earning huge profits.

DEMAND NO. 6

Medical aid

Medical aid should be paid to all the workers on the basis of 5% of their salary with a minimum of Rs. 5% for outdoor treatment alongwith their monthly pay and the present system of reimbursement might continue in a simplified form for indoor treatment including accident expenses which one is required to incur.

DEMAND NO. 7

Free Electricity

The employees should be given free electricity on the following scales :-

(i)	All officers/officials drawing a pay of Rs. 300/- and above per month.	160 Units P. M.
(ii)	Satff drawing pay below Rs. 300/- per month.	80 Units P. M.
(iii)	Class IV employee	50 Units P. M.

The Electricity duty on the above free quota be borne by the Board. Free Electricity at the above scales is already being given by the Mysore State Electricity Board.

DEMAND NO. 8

Trade Calling and Professional Tax or Panchayat Samiti Tax.

The Government have invariably been levying professional taxes on the employees. As these taxes relate to the professions, the same should be borne by the Board.

DEMAND NO. 9

Allotment of office accommodation to the Federation

To enable the Federation to perform its trade Union activities, office accommodation for the Federation may be allotted at Patiala inside main office Building of Sectt.

[Minister for Irrigation and Power]

DEMAND NO. 10

Publication and circulation of seniority lists

At present the seniority lists of the employees are not published. We demand that the same should be published regularly every year.

DEMAND NO. 11

Confirmation of staff

At present there is no set policy of confirmation of employees. We demand that every employee after recruitment be confirmed automatically after a period of one year and six months after promotion to a higher post.

DEMAND NO. 12

Interest of G. P. Fund as per Bank rate

At present interest @ 4% is being paid on the G. P. Fund accumulations of the employees while Board is earning interest thereon from the Bank @ 7%. We demand that the interest earned by the Board on the G. P. Fund accumulations should be distributed, amongst the subscribers at the same rate as allowed by the Bank.

DEMAND NO. 13

Uniforms to the Meter Readers

At present the Meter Readers are not provided with uniforms. We demand that the Meter Readers be provided uniform consisting of the following :

2 Pants and 2 Bushirts — In summer season every year.
1 Woolen Coat and)
1 Woolen Pant) — In winter season every year.

They should also be provided with one pair of shoes and one rainy coat every year.

DEMAND NO. 14

Payment of special allowance to the staff posted in border area

During the recent hostilities the lot of employees serving in border areas is well known and needs no comment We, therefore, demand that in order to meet the risk and the high cost of living in such border areas all employees within 30 miles radius or border be paid a special allowance of 20% of their salary with a minimum of Rs. 20/-.

DEMAND NO. 15

Life Insurance of workers in dangerous jobs

At present the employees engaged on dangerous jobs are not

insured against risk insurance. We demand that all the employees exposed to life risks while on duty be insured for reasonable amounts and their premia be borne by the Board.

DEMAND NO. 16

Over time to all staff

The workers are kept engaged over and above their prescribed duty hours without any overtime payment. We demand payment of over time wages to workers when detained to work beyond their normal duty hours.

DEMAND NO. 17

Formation of employees benevolent and welfare fund

At present there is no provision of welfare and benevolent fund. The Board may make provision for the welfare of the employees out of its yearly profits. The amounts so provided may be utilised in the following cases and 50% of the Trustees of the fund should be taken from the Federation :-

(a) Long sickness of employees.

(b) To spend on library books, newspapers and journals for the benefit of the employees.

(c) In case of untimely death of an employee.

(d) For running canteens for the employee.

(e) To organise Annual Sports Games for the employees. The contribution on this account from the employees be totally stopped.

DE MAND NO. 18

Procedure for taking disciplinary action against the employees

There have been instances where the employees have been terminated from service, reduced in rank and harassed ignoring principles of natural justice, and fair play. We demand that service rules should be amended to give constitutional opportunities to the employees to explain their position before inflicting any punishment amounting to termination of service, reduction in rank etc. and appellate authority independent of Board be set up.

DEMAND NO. 19

Fair price shops

Looking to the economic condition in the country many industries have started their own fair and cheap price shops. We demand that fair price shops be run by the Board out of its resources.

[Minister for Irrigation and Power]

ACTION TAKEN

DEMAND NO. 1

This Board constituted a Pay Revision Committee with the following as its members :-

Chairman P. S. E. B., Patiala	Chairman
Accounts and Finance Member	Member
Technical Member	Member
Administrative Member	Member
Secretary.	Member Secretary
Two representatives of the Federation.	Members.

The Board has revised the Pay Scales of its Non Gazetted and Gazetted Staff after considering the recommendations of the above Committee with effect from 1-6-67 and 1-2-68 respectively.

DEMAND NO. 2

The Board had given as interim relief of additional Dearness Allowance to its staff from 1-4-1966 and to the officials in the pay range upto Rs. 50/- with effect from 1-8-1966 as under :-

Pay Range Rs. 1 to 50	Rs. 17.50
Pay Range Rs. 51 to 100	Rs. 25.00
Pay Range Rs. 101 to 300	Rs. 30.00
Pay Range Rs. 301 to 500	Rs. 40.00
Pay Range Rs. 501 to 1000	Rs. 50.00

DEMAND NO. 3

As stated against Demand No. 2 the interim relief was allowed in the shape of additional Dearness allowance.

DEMAND NO. 4

The Board has been allowing House Rent Allowance to its employees from 1-1-65 in the towns and on the rates allowed by Punjab Government to its employees. The question of enlarging the scope of this concession to the towns belonging to the following categories is under consideration of the Board :-

(i) The towns where the population has since reached the figure according to which house rent allowance might become admissible.

(ii) The town where the population is less but due to concentration of Industrial Units, houses are not available.

DEMAND NO. 5

The Board has been allowing Bonus to its employees at the minimum

rate of 4% on their emoluments under payment of Bonus Act, 1965 from the year 1964-65.

DEMAND NO. 6

Free Medical Aid is being provided to the Board employees. It is not in the interest of the employees to give them fixed medical allowance as those who suffer from long illness and are required to undergo prolonged treatment or treatment as indoor patients, would undergo serious financial hardships. With this view the Board rejected the demand.

DEMAND NO. 7

Presently Electricity is being allowed free to the staff- Technical and Non Technical - residing in Board's quarters at Ganguwal, Kotla and Joginder Nagar including those at Brot at restricted scales. Besides Electricity is being supplied to all the Gazetted employees of the Board at concessional rates to the extent that they are being charged at the rate of 12.50 Paise per Unit for the first slab of Electric consumption for domestic supply i. e first 15 Units as against the normal rates of 31.25 Paise per Unit. Board's Class III and IV employees are charged grid rate of supply viz. 6.37 Paise upto the Units mentioned below :-

(1) All Class III officials drawing 50 Units per month pay upto Rs. 90/- and above.

(2) All Class III officials drawing 30 Units per month. Pay below Rs. 90/-.

(3) All Class IV employees 20 Units per month. Electricity Duty is paid by the employees.

DEMAND NO. 8

Professional Tax is not being paid by the Govt. in respect of its employees. The payment of such taxes is the liability of the persons concerned. As such the Board could not accept the demand.

DEMAND NO. 9

The Board decided to give accommodation to the Punjab State Electricity Board Employees Federation for their office.

DEMAND NO. 10

The Seniority lists of various categories of the staff were circulated during the time of the Composite Punjab State Electricity Board and after the formation of the new Punjab State Electricity Board, seniority lists of number of categories have been circulated, and for the circulation of the remaining, the work is in hand.

DEMAND NO. 11

Confirmation of staff is done according to rules on the subject.

[Minister for Irrigation and Power]

DEMAND NO. 12

The Board paid an interest of 5.20% on G. P. Fund accumulation for the year 1968-69.

DEMAND NO. 13

The Board is allowing uniforms to its Meter Readers/Meter Clerks.

DEMAND NO. 14

The Punjab is a border State and in the case of hostilities no area can be stated to be free from risk. Afterdue consideration, the Board decided not to discriminate and make any difference in its workers in the areas nearer to the border and rest of Punjab.

DEMAND NO. 15

A proposal for omnibus insurance of Board's staff is under consideration of the Board.

DEMAND NO. 16

All employees of the Board covered by the Indian Factories Act are being paid overtime allowance by the Board.

DEMAND NO. 17

Draft Constitution of the Punjab State Electricity Board Employees Welfare Fund Scheme, has been approved by the Board and is being circulated to the various Unions for their comments.

DEMAND NO. 18

Disciplinary action cases in the Board are finalized in accordance with Service Rules applicable to the officials concerned.

DEMAND NO. 19

As the area of the Board is spread all over Punjab, it was not feasible for it to open fair price shops at all places. It was also not thought proper to open fair price shops in some selected cities, as it would have created difference in staff posted in rural areas and cities. Moreover, Government have opened Fair Price Shops in important towns from where Board Employees can always take benefit.

———

MINISTERIAL STAFF IN EDUCATION DEPARTMENT

*538. (C. U.) **Doctor Amir Singh Kalkat** : Will the Minister for Education be pleased to state :

(a) the number of Ministerial staff working in all categories of institutions under the Punjab Education Department ;

(b) the number of those among them who have put in more than two years service ;

(c) the number of those who are confirmed and unconfirmed, the reasons for their non-confirmation and time by which they are likely to be confirmed ;

(d) the categories of ministerial employees who are working in the field offices of the Punjab Education Department ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : (ੳ) 1385

(ਅ) 1275

(ੲ) 250 ਪੱਕੇ ਅਤੇ 1025 ਕੱਚੇ। ਕੱਚੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪੱਕਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ :—

1. ਇਹ ਕਾਡਰ ਹਾਲੀ ਤਕ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।
2. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਵਿਸ ਰਿਕਾਰਡ ਮੁਕੰਮਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ।
3. ਕਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਹਾਇਕ ਟੈਸਟ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕਦਮੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੀਨੀਆਰਤਾਂ ਅਤੇ ਕੰਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਤੇ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਨੁਕਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹਨ।

(ਸ) 1. ਸੁਪਰਡੈਂਟ
2. ਸਹਾਇਕ ਸੁਪਰਡੈਂਟ
3. ਹੈਡ ਕਲਰਕ
4. ਸਟੈਨੋਗਰਾਫਰ
5. ਸਹਾਇਕ
6. ਕਲਰਕ
7. ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ/ਆਡੀਟਰ ਆਦਿ।

———

ALLOCATION OF COUPLE CASES IN EDUCATION DEPARTMENT

*542. (C. U.) **Chaudhri Satya Dev** : Will the Minister for Education be pleased to state :

(a) whether it is a fact that at the time of final allocation in the Education Department in certain cases the husband has been transferred to Punjab and wife to Haryana State and vice versa ; if so, the details of such cases be laid on the Table of the House;

(b) the action taken/proposed to be taken to allocate the wife of the teacher to the State where the husband is now working?

Sardar Surjit Singh (Education Minister): (a) Yes. Collection of information for furnishing these details would not be commensurate with the time and labour involved, as in the service history prepared at the time of entry into service; information with regard to the appointee's spouse is not recorded.

(b) Wherever representations were received in this regard, efforts were made to adjust husband and wife together with the approval of the Govt. of India.

[(ੳ) ਜੀ ਹਾਂ। ਅਜਿਹਾ ਵੇਰਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੂਚਨਾ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਉਤੇ ਖਰਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਲਾਭ ਦੀ ਕੋਈ ਵੁੱਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ; ਕਿਉਂ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਵੇਲੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸਰਵਿਸ-ਹਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ ਵਿਅੱਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਸਾਥੀ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।]

(ਅ) ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤਿ-ਬੇਨਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ, ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਇਕੋ ਥਾਂ ਐਡਜਸਟ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

FLOOD WARNING SITE AT CHAMBA

*551. (C. U.) **Chaudhri Balbir Singh**: Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state:

(a) whether it is a fact that flood warning site is being maintained by the Punjab Government at Chamba on river Ravi; if so, the cost of its maintenance annually, and the benefits derived from it;

(b) the number of flood warnings obtained from the said site during the Monsoon of 1967/68 and whether these have served any useful purpose?

Sardar Sohan Singh Bassi: (a) Yes, the annual cost of its operation and maintenance is approximately Rs. 21500/-. This flood warning discharge site is useful for giving timely information of the floods in River Ravi from upper catchment area and would also be useful for Thein Dam Project.

(b) Seven, the site is serving useful purpose as stated in above.

ALLOTMENT OF JEEP TO S. E. CANAL CIRCLE, FEROZEPUR

*553. (C. U.) **Chaudhri Balbir Singh**: Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state:

(a) whether a Government Jeep No. PNP 1376 has been placed at the disposal of Shri Kailash Chander, S. E. Canal Circle, Ferozpur/Shri Baljit Rai, Sectional Officer now Sub Divisional Officer, Chakendur Sub Division, Malakpur;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the details of the journeys undertaken/places visited by the said officers in the said jeep together with the total mileage covered by the said jeep during the last one year be placed on the Table of the House ;

(c) whether the journeys undertaken by each of the said officers during the period referred to in part (b) above were official or private ; if private, the action taken by the Government against the said officers for misuse of Government Vehicle ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) No.

(b) & (c) Question does not arise.

RESIDENTS OF DHAR BLOCK PATHANKOT

*559. (C. U.) **Chaudhri Ram Singh** : Will the Minister for Finance and Forests be pleased to state :

(a) the number and names of residents of Dhar Block (Pathankot) who were permitted to cut timber for their house hold purposes during the year 1968-69 under the Choe Act.

(b) the number and names of land owners among those referred to in (a) above ;

(c) the number of applications received for the said purpose from the persons referred to in part (b) above which were pending till 31st March, 1969 ?

Sardar Satnam Singh Bajwa (State Minister for Finance & Forests) :

(a) The requisite information is given in the list enclosed.

(b) All the persons mentioned in the attached list are land owners.

(c) Three applications were pending for want of reports from concerned quarters.

[(ੳ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਾਲ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

(ਅ) ਨਾਲ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਹਨ ।

(ੲ) ਸਬੰਧਤ ਹਲਕਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਲਮਕਾ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹਨ ।]

List of persons who were permitted to cut timber for their household purposes during the year 1968-69 under Choe Act.

Sr. No.	Name and address of the persons.
1.	Shri Wakil Singh Rajput of Vill. Majri.
2.	Shri Sher Singh s/o Hakam Singh of Village Dalbau.

[State Minister for Finance and Forests]

3. Shri Ram Ditta of village Kot.
4. Shri Sher Singh s/o Shri Husan Singh of village Dalla.
5. Shri Baboo Ram of village Phangota.
6. Smt. Bishoo w/o Shri Puran of Kotri Bangala.
7. Shri Bhan Singh s/o Shri Anant Ram village Langera.
8. Shri Paroo Ram of village Tika Lehrum.
9. Shri Bisham Dass s/o Amir Chand of village Tareta (Shahpur Kandi)
10. Shri Munshi Ram vill. Tikla of Phangota.
11. Shri Devi Singh of village Dhar Khurd.
12. Shri Khushi Ram of Dhar Kalan.
13. Shri Sham Singh s/o Asail Singh of Dunera.
14. Shri Bhuri Singh of Duneka.
15. Shri Chuni Lal of Dhar Kalan.
16. Shri Purbo of village Chheti Dhar.
17. Shri Ishar Dass s/o Bashamber Dass of vill. Phangtoli.
18. Shri Mali Ram s/o Shri Nanak Ram of Dunera.
19. Shri Bachittar Singh of Phangota.
20. Shri Rasiala Ram s/o Shri Makhan Singh of Niari.
21. Shri Safi s/o Shri Nar Din of Dunera.
22. Shri Ruldhu s/o Shri Lehna of Kot.

COMPLAINT MADE BY TEACHRESSES OF GOVERNMENT HIGHER SECONDARY SCHOOL, MANDI GOBINDGARH

*565. (CU) **Sardar Dalip Singh Pandhi** : Will the Minister for Education be pleased to state :

(a) whether it is a fact that in 1966 a complaint was made by the teachresses of the Government Higher Secondary School, Mandi Gobindgarh, against Shri Bhupinder Singh, N. D. S. I. of the said school for causing unnecessary harassment to them;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether an enquiry was held in this case; if so, the result thereof ;

(c) whether it is also a fact that the teachresses of the said school made complaints against the said official to the Government for causing unnecessary harassment to them in the year 1968 as well ;

(d) if the reply to part (c) above be in the affirmative, whether an enquiry was held into this matter, if so, the findings there of ; and the action, if any, taken against him; if no action was taken, the reasons therefor ;

(e) whether C.E.O. Nabha received any complaint against the said official, from the Principal of the said school in 1968; if so; whether an enquiry was held into it; if so the results thereof ?

Sardar Surjit Singh (Education Minister) : (a) Yes. But the complaint was made by only one teacher.

(b) Yes. As a result of enquiry the complainant was transferred from Govt. Hr. Sec. School for boys to Govt. Girls Hr. Sec. School Gobindgarh alongwith her post.

(c) No.

(d) Question does not arise.

(e) No.

(ਏ) ਹਾਂ ਜੀ । ਪਰ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕੇਵਲ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕਾ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ।

(ਬੀ) ਹਾਂ, ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦੀ ਬਦਲੀ ਸ: ਹ: ਸ: ਸ: (ਲੜਕਿਆਂ) ਤੋਂ ਸ: ਹ: ਸ: ਸ: (ਕੁੜੀਆਂ) ਉਸ ਦੀ ਪੋਸਟ ਸਮੇਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ ।

(ਸੀ) ਨਹੀਂ ।

(ਡੀ) ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

(ਈ) ਨਹੀਂ ।

———

ENQUIRY HELD AGAINST SHRI BALWINDER PARSHAD KHOSLA, HEADMASTER GOVERNMENT HIGH SCHOOL, AMLOH (PATIALA)

*566 (CU) **Sardar Dalip Singh Pandhi** : Will the Minister for Education be pleased to state :

(a) whether any enquiry was held against Shri Balwinder Parshad Khosla, Headmaster, Government High School, Amloh (Patiala) on October, 7, 1966 by the D.E.O. Patiala in connection with certain allegations levelled against the said Officer; if so, the nature of main allegations and the name of the complainant;

(b) whether the allegations levelled against the said Officer were found correct at the time of enquiry, if so, the action taken against the said officer, if no action was taken, the reason thereof ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : (ੳ) ਹਾਂ ਜੀ । ਇਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ :

1. ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਦ ਵਿਚ ਮੁੜ ਆਉਣ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।

[ਸ਼ਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ]

2. ਸੁਰਖਿਆ ਫ਼ੰਡ ਵਿਚ ਵਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਹੇਰਾ ਫੇਰੀ।

3. ਸ਼੍ਰੀ ਅਵਨਾਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਛੁਟੀ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨਾ ਤੇ ਘਰਪਾਲੂ ਪੋਲੀਸੀ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਫ਼ਤਰ ਤੇ ਯੁਵਕ ਟੀਚਰ ਨਾਲ ਧੋਖਾ।

4. ਪੇਰੇਂਟ ਟੀਚਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਨਜਾਇਜ਼ ਇਸਤਮਾਲ ਕਰਨਾ।

5. ਇਹ ਸ਼ਕਾਇਤ ਸ਼੍ਰੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਮਾਸਟਰ ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਹੁਣ (ਬਸੀ ਪਠਾਣਾ) ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ।

(ਅ) ਅਜੇ ਇਨਕਵਾਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

COMPLAINTS AGAINST B.E.O. SIRHIND-I.

*567. (C.U.) **Sardar Dalip Singh Pandhi** : Will the Minister for Education be pleased to state :

(a) whether it is a fact that in 1964, the Government received some complaints against Smt. Vidya Sagar, B. E. O. Sirhind-I, if so, from whom; the copies of the complaints be laid on the Table of the House ;

(b) whether any enquiry was held into said complaints; if so, the results thereof ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : (ਏ) ਜੀ ਹਾਂ। ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰ ਚੰਦ ਹਾਂਡਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਗਰ, ਸਰਹੰਦ ਮੰਡੀ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਮੰਡਲ ਡੀਪਰੈਸਡ ਕਲਾਸਜ਼ ਲੀਗ ਸਰਹੰਦ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਨਾਲ ਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

(ਬੀ) 1. ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰਚੰਦ ਹਾਂਡਾ ਵਲੋਂ ਆਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੇ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

2. ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਮੰਡਲ ਡੀਪਰੈਸਡ ਕਲਾਸਜ਼ ਲੀਗ ਸਰਹੰਦ ਵਲੋਂ ਆਈ ਸ਼ਕਾਇਤ ਤੇ ਅੱਡ ਤਫਤੀਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹ ਤਕਰੀਬਨ ਅਮਰਚੰਦ ਹਾਂਡਾ ਵਰਗੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਸੀ।

Copy of letter No. 25/PCL/Edu/64 dated 13.7.64 from the General Secretary Mandle Depressed Classes League, Sirhind, to the Education Minister Punjab.

Subject : Huge irregularities of the Block Education Officer, Sirhind.

Sir, it is for your notice that the above mentioned Officer is making the very objectionable activities at this time while the whole situation has been changed to the good administration in, under the new leadership, as following:

1. The teachers are generally deputed in the office while the attendace is recorded in the schools.
2. At the time of tour the teachers are kept with.
3. Generally remain absent from the office.
4. Believe in the communal thinking for this reason innocent teachers were got transferred in the last transfers.
5. The sister of the officer, namely Sarita Nagin, is actually appointed at Rain Majra, but she works in other various schools as Tanku Majra.
6. The Officer made so much favouritism in selection of teachers on 6 months basis on 8. 7. 64. At this time a large number of teachers were gathered without applying leaving on the day..
7. The behaviour of the officer is highly unparliamentary towards the public as well as the depressed classes.

There are other so many complaints against this person regarding the work of the office as the same remained closed during the Middle Standard examination 1964 and the Matriculation Examination 1964 for the clerk was working as Assistant Supdt. in the Exam. In this way the work of the office suffered a lot.

Please take the necessary action so that the corrupt administration may be rooted out in the State.

Copy of application dated 8. 8. 64 from Amar Chand Handa, Krishna Cagar Sirhind Mondi, Distt. Patiala, to the Education Minister, Punjab, Nhandigarh.

Most respectfully I beg to state that I was glad to hear your kind statement of giving us a clean administration. Perhaps this statement does not pass through under the eyes of B.E.O. Sirhind I., Distt. Patiala. She has created her own Kairon Kingdom in this tiny block and is misusing her power for personal benefit.

An interview was held on 8.7.64 to fill some vacancies temporarily in the B E.O., office. About one hundred candidates attended the interview. I have come to know that some undeserved candidates were selected while the candidates with high education were rejected. This was done only because some selected candidates were dearer and nearer to her. By this way she not only misused her power, but also deprived the candidates of their right of equality. Moreover I have come to know they selected a candidate whose name was not sent by the Employment Exchange. The appointment of such a candidate is not only misuse of power but also unauthoritative.

While there are thousands trained hand workers un-employed B.E.C has appointed her sister who is un-trained. It has been done only fo the personal benefit, and had earned thousand of rupees. And her siste (teachress) working under her, generally left her duties before the time because she is B.E.O, therefore no action is being taken against her An office peon is forced to go with her sister upto her school as a protecto

[ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ]

One male and one female peon is installed to do the work of her home, till morn. to eve. It is only misuse of powers. This bad practice may kindly be checked, properly.

Thanking you.

TAMKOT AND CHEEMA PROJECTS.

*572. (CU) **Sant Lakha Singh :** Will the Minister of Irrigation and Power be pleased to state :

(a) the time by which the Tamkot and Cheema projects in Mansa Constituency for supply of electricity are likely to be started ;

(b) the time by which the electric connections for the tubewells are likely to be sanctioned to the residents of the villages round about Bhikhi who have put in applications for the purpose ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) No application for the grant of General/Tubewell connection has been received by the Board so far, despite requests made a number of times, to the Sarpanch Tamkot, In village Cheema, out of original scheme for 70 connections for tubewells, 57 numbers already stand given. The work on the remaining 13 number applications is expected to be completed within about 3 months time.

(b) Out of 18 number applications for grant of tubewell connections in the area received upto October, 1967, 13 number connections were granted. The remaining 5 applications are pending for want of Test Report from the consumer.

For the applications for tubewell connections received after October, 1967, the matter is still under consideration of the Punjab State Electricity Board.

[(ੳ) ਤਾਮਕੋਟ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਕਈ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਮ ਟਿਊਬਵੈਲ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਦਰਖਾਸਤ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਤਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਚੀਮਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਦੇ 70 ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਮੂਲ ਸਕੀਮ ਵਿਚੋਂ 57 ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿਤੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ 13 ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਉਪਰ ਕੰਮ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ।

(ਅ) ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਅਕਤੂਬਰ 1967 ਤੱਕ ਟਿਊਬਵੈਲ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ 18 ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਵਿਚੋਂ 13 ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ 5 ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਖਪਤਕਾਰ ਵਲੋਂ ਟੈਸਟ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾ ਦੇਣ ਕਰ ਕੇ ਲੰਬਤ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਟਿਊਬਵੈਲ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਅਕਤੂਬਰ, 1967 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਬਾਰੇ ਮਾਮਲਾ ਬੋਰਡ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।]

BHADDI WATER WORKS SCHEME IN DISTRICT HOSHIARPUR

*574. (CU) **Chaudhri Tulsi Ram Chauhan :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :

(a) whether it is fact that material worth Rs. two lacs has been stored in Bhaddi village (Sub Tehsil Balachaur) for the purpose of execution of Bhaddi Water Works Scheme;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative the reasons for which the said scheme has not so far been executed and the time by which it is likely to be completed ?

ਸਰਦਾਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗ) : (ਏ) ਸਾਹਬਾਜਪੁਰ ਭੱਦੀ (ਤਹਿਸੀਲ ਬਲਾਚੌਰ, ਜ਼ਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਵਾਟਰ ਸਪਲਾਈ ਸਕੀਮ ਲਈ 2,58,867/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਪਲਾਨ ਅਤੇ ਐਸਟੀਮੇਟ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ । ਇਸ ਸਕੀਮ ਥਲੇ 6 ਪਿੰਡ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

(ਬੀ) ਇਸ ਸਕੀਮ ਤੇ ਮਿਤੀ 11/70 ਤੀਕ 2,33,745/- ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ।

REPRESENTATIONS FOR THE GRANT OF COMPENSATORY ALLOWANCE TO GOVERNMENT EMPLOYEES AT PATIALA.

*578. (CU) 1. **Comrade Babu Singh Master**) Will the Chief
2. **Comrade Dana Ram**)
Minister be pleased to state :

(a) whether any representations were submitted to the Chief Minister and/or other Ministers who visited Patiala between the 8th March, 1967 and 10th March, 1969 in connection with the payment of Compensatory Allowance to the Government employees posted at Patiala; if so, copies of the same be laid on the Table of the House ;

(b) whether it is also a fact that the Finance Minister and the Irrigation & Power Minister assured the deputation of Punjab Subordinate Services Federation during their visit to Patiala in February, 1969 to grant them the said allowance ; if so, the steps being taken to implement the same ?

Shri Krishan Lal (Finance Minister) : (a) Yes sir The copies of the same are laid on the Table of the House.

(b) No such assurance was given. They were told that the matter would be considered sympathetically by Government.

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਸਭਾ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

(ਅ) ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ (Assurance) ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਉਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ ।]

[Minister for Finance]

Copies of Representations

City Committee

Punjab Subordinate Services Federation

Patiala.

(A Representative Organisation of Punjab Govt. Employees)

Ref. No. D/96

Chowk Arna Barna.
Patiala, the 28-12-1967

Hon'ble Finance Minister,
Punjab Camp Patiala.
Respected Sir,

May we, the Punjab Government employees posted at Patiala encroach upon your precious and busy time, to enable us to put some of our genuine demands before your goodself. We are not enlisting here the demands put forth before the State Government by the Punjab Subordinate Services Federation, of which we are a constituent unit and accordingly support them fully. On the other hand, we are bringing before your honour some of the just claims, to which the employees at Patiala are entitled.

These are summed up as under :

(1) Compensatory Allowance @ 12½% of pay is being paid at present to employees posted at Chandigarh. This allowance was sanctioned to them keeping in view the high cost of living and large number of employees at Chandigarh. After the re-organisation, Patiala is, in the new State of Punjab, the town where the largest number of Punjab, Government employees are posted. The cost of living Index of this city is also the highest in the State, during January, 1967, this index stood at 228. The Patiala employees, accordingly demand that, as in the case of Chandigarh, Compensatory Allowance @ 12½% of pay may also be sanctioned to them.

(2) The case of Government Press workers at Patiala is hanging fire since long. Their State of posting has not been finally decided so far, though the Government Press at Patiala, has come to the lot of Punjab. The case may kindly be decided early.

(3) The House Allotment Committee has put a ban on the allotment of Government residential accommodation on the employees of some Departments, which are located here. The plea for this being given is that their posts are not transferable. While framing the rules for house allotment, no such criteria of transferable or nontransferable was kept. If it is applied then majority of the employees in Patiala will not remain entitled for this facility. This decision is unjust, discriminatory and un-constitutional. Rather this is contrary to the spirit with which the

Government decided to make available residential accommodation for its employees. We accordingly request you to direct the local authorities to lift this ban immediately.

With regards,

Yours faithfully,
Sd/-
(Charanjit Singh Walia)
PRESIDENT.

C. C.

1. The Commissioner, Patiala Division, Patiala.
2. The Deputy Commissioner, Patiala.

CITY COMMITTEE
Punjab Subordinate Services Federation,
Patiala.
(A Representative Organisation of Punjab Govt. Employees)

Chowk Arna Barna,
Patiala, the 28-1-1968.

Sardar Lachhman Singh Ji Gill,

Reference: Our Memorandum dated 14-1-1968, regarding the grant of Patiala Compensatory Allowance, submitted by a deputation of Subordinate Services Federation Patiala City which called on you in your Camp Office at Circuit House, Patiala.

We appreciate your views that you are ready to accede to the reasonable demands of the employees on the negotiation table & accordingly you assured us that you agree to the demand of granting Compensatory Allowance to the employees posted at Patiala, in principal, after ascertaining whether the cost of Living Index is highest at Patiala on which this demand for Compensatory Allowance is based. It is hoped that necessary steps must have been taken by now and we may be informed about the development and the latest stage of the case at your earliest convenience.

With regards,

Yours faithfully,
Sd/-President.

No. 294

Dated 28-1-68

Copy to Dr. Jagjit Singh Ji, Finance Minister, Punjab, with referenc to our Memorandum dated 28-12-67, on the above subject at Camp Offic Patiala, with a request to intimate the latest stage and the steps taken b the Govt. in this respect.

Sd./—
President.

PROPERTIES OF RELIGIOUS PLACES BROUGHT UNDER THE PURVIEW OF PUNJAB TENANCY ACT.

*581. (C. U.) **Jathedar Mohan Singh Tur**: Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state :

(a) whether it is a fact that the properties of the religious places have been brought under the purview of the Punjab Tenancy Act;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, a list of such properties be placed on the Table of the House,

(c) whether Government have received some representations against bringing the properties of the religious places under the purview of the aforesaid Act; if so, the action taken on these representations ?

ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਬੀ) ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਨਾਲ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(ਸੀ) ਹਾਂ ਜੀ । ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਖਰਾਇਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਪਜਾਬ ਮੁਜ਼ਾਰਾਦਾਰੀ ਐਕਟ, ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ।

ਬਹੁਤੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਪੜ

ਕਰਮ ਅੰਕ	ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ	ਨਾਮ ਤਹਿਸੀਲ	ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ	ਤਾਦਾਦ ਰਕਬਾ	ਵਿਆਖਿਆ
1.	ਬੀੜ ਗੁਰੂ	ਰੋਪੜ	ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ	403–18	
2.	ਪਲਹੇੜੀ	ਖਰੜ	ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਾਕਿਆ ਦੇਹਹਜਾ	166–15	
3.	ਮਾਨਕਪੁਰ ਸ਼ਰੀਫ	,,	ਖਾ..ਗਾਹ	310–08	
4.	ਲਖੇੜ	ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ	ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ	468–14	
5.	ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ	,,	ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ	571-6	
6.	ਮਟੌਰ	,,	ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਕਿਲਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ	223–14	
7.	ਰਾਏਪੁਰ ਸਾਨੀ	,,	ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ	569–8	
8.	ਚੀਕਨਾ	,,	ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਸਾਹਿਬ	284–16	

District Amritsar

S. No.	Name of Religious Institution.	Name of Village	Area. SA	UTS
1.	Gurdawara Sangrana Sahib	Verpal	11	7
2.	-do-	Chaba	1	13¼
3.	-do- Chheherrta Sahib	Wadali Guru	17	9
4,	-do- Akhara Berianwala	Pandori Wariach	4	1½
5.	-do- Akhara Brahm Buta	Fehtehpur Rajpuran	44	4¼
6.	-do-	Sultanwind	12	6½
7.	-do-	Amritsar (Urban)	1	10¼
8.	-do-	Tungbala (do)	46	14½
9.	Dera Baba Jaimal Singh	Balsarai	47	13
10.	-do-	Budha Theh	1	3¼
		Wariach	28	13¼

Tehsil Ajnala

S. No.	Name of Religious Institution		Name of Village	SA	UTS
1.	Arya Samaj Pritinidhi Sabha		Ajnala	2	4½
2.	Gurdawara Committee, Ramdass		Gago Mahal	1	9¼
3.	-do-	-do-	-do- Ramdas	461	15
4.	-do-	-do-	-do-Makowal	0.3	1½
5.	-do-	-do-	Nangal Sol	0	11
6.	-do-	-do-	Nasar	0	11½
7.	-do-	-do-	Dialpura	2	1¾
8.	-do-	-do-	Momanpur	0	7¼
9.	-do-	-do-	Dhurian	1	15¼
10.	-do-	-do-	Dial Bharag	0	7½
11.	-do-	-do-	Longo Mahal	0	10
12.	-do-	-do-	Ghonewala	0	9¼
13.	-do-	-do-	Abosad	0	11½
14.	-do-	-do-	Macchiwala	6	5¾
15.	-do-	-do-	Kar Darya	1	½

[Minister for Revenue and Rehabilitation]

Tehsil Tarn Taran

1.	Gurdawara Bir Baba Budha Singh		Thatha	63	$24\frac{3}{4}$
2.	-do-	Gurianan Sahib Teeji (Patshahi)		3	7
3.	-do-	Mai Bhrai	Kahdur Sahib		
4.	-do-	Sahib		12	$11\frac{1}{2}$
			Gandiwind	114	$9\frac{3}{4}$
5.	Smadh Baba Bua Das		-do-	11	$2\frac{1}{2}$
6.	Gurdawara Bauli Sahib		Goindwal	2	$9\frac{1}{2}$
7.	Dera Baba Vir Singh		Dhotian	47	0
8.	Gurdawara Chohla Sahib		Chohla Sahib	301	$12\frac{1}{4}$
9.	Gurdawara Guriana Sahib		Basar ke gillan	72	$4\frac{3}{4}$
10.	Dehra Radhe Swami		Pala Saur	12	14
11.	-do-		Patti	18	$11\frac{1}{2}$
12.	Gurdwara Baba Vir Singh		Nauranga Abad	19	9
13.	Dharam Sala Akhara Ghumana Dass		Rani Wala	19	11

Tehsil Patti

1.	Gurdwara Shaheedan of village		Basar Ke Wan	8	13
2.	-do-	-do-	Chak Bala	25	$8\frac{1}{4}$
3.	-do-	-do-	Basar Ke	4	4
4.	-do-	-do-	Rajo Ki	9	$3\frac{1}{2}$
5.	-do-	Bhai Baba Vir Singh of village Ratoki	Sarai Valtoha Kotli Wasawa Singh	1	$12\frac{3}{4}$
6.	-do-	-do-	-do-	13	$7\frac{3}{4}$
7.	-do-	-do-	Hari Chak Bamba	2	$7\frac{1}{4}$
8.	-do-	-do-	Rajoki	49	11

ਜ਼ਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ

ਲਿਸਟ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਖਰਾਇਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭੂਮੀ ਹੈ ।

ਲੜੀ ਨੰ:	ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਨਾਂ	ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ	ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਖਰਾਇਤੀ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਨਾਂ
1.	ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ	ਡਫਰ	ਮਹੰਤ ਧਰਮ ਦਾਸ ਚੇਲਾ ਹਰਨਾਮ

			ਦਾਸ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਚਰਨ ਸ਼ਾਹ ਸਾਇਹਤਮਾਮ ।
2.	ਹਸ਼ਿਆਰਪੁਰ	ਬਹਾਦਰਪੁਰ	ਮਹੰਤ ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਚੇਲਾ ਮਹੰਤ ਮਸੰਬਰ ਦਾਸ ।
3.	,,	ਫਮਬੀਆਂ	ਮਹੰਤ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਚੇਲਾ ਮਹੰਤ ਹੀਰਾ ਦਾਸ ।
4.	,,	ਰਾਮ ਟਟਵਾਲੀ	ਮਹੰਤ ਚਰਨ ਦਾਸ ਚੇਲਾ ਮਹੰਤ ਰਘਬੀਰ ਦਾਸ ।
5.	,,	ਸ਼ਾਹਰੀ	ਠਾਕਰ ਦਵਾਰਾ ਸ਼ਾਹਰੀ ਬਜ਼ਰੀਆਂ ਹੀਰਾ ਦਾਸ ਚੇਲਾ ਬੰਸੀ ਦਾਸ ।
6.	,,	ਮੁਖਲਿਆਨਾ	ਮਹੰਤ ਗੁਰਨਰਾਇਨ ਦਾਸ ਚੇਲਾ ਮਹੰਤ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ।
7.	,,	ਲੰਗਰੀਆਂ	ਮਹੰਤ ਨਰ ਸਿੰਘ ਦਾਸ ਚੇਲਾ ਰਘੁਨਾਥ ਦਾਸ ।
8.	ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ	ਮਾਹਲਪੁਰ	ਮਨੇਜਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ।
9.	,,	ਚਕ ਕਟਾਰ	ਮਹੰਤ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਚੇਲਾ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਦਾਸ ।
10.	ਦਸੂਹਾ	ਖੁਦਾਬੜ੍ਹ	ਮਹੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾਸ ਚੇਲਾ ਮਹੰਤ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ।
11.	,,	ਜੰਡਵਾਲ	ਮਹੰਤ ਰਾਮ ਦਾਸ ਚੇਲਾ ਮਹੰਤ ਵੈਸ਼ਨੋ ਦਾਸ ।
12.	,,	ਬੈਹਮਵਾਂ	ਠਾਕਰ ਦਵਾਰਾ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਮਾਰਫਤ ਮਹੰਤ ਲਛਮੀਧਰ ।
13.	ਦਸੂਹਾ ਮਜ਼ਕੂਰ	ਦਾਤਾਰਪੁਰ	ਠਾਕਰ ਦਵਾਰਾ ਦਾਤਾਰਪੁਰ ।
14.	,,	ਹਾਜੀਪੁਰ	ਮਹੰਤ ਗਵਰਧਨ ਦਾਸ ਚੇਲਾ ਮਹੰਤ ਰਘਬੀਰ ਦਾਸ ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ

ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਖਰਾਇਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭੂਮੀ ਹੈ, ਦੀ ਲਿਸਟ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :—

1. ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਸੇਖਵਾਂ ਪਿੰਡ ਸੇਖਵਾਂ ।

[Minister for Revenue and Rehabilitation]

2. ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ ਪਿੰਡ ਚੋਹਲਾ ।
3. ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਾਹਿਬ ਪਿੰਡ ਢੋਲੇਵਾਲਾ ।
4. ਜੈਨ ਉਪਸਾਰਾ ਜ਼ੀਰਾ ਪਿੰਡ ਜ਼ੀਰਾ ।
5. ਸਰ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਟਰਸਟ ਸੋਸਾਇਟੀ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ।
6. ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਸਦਾ ਨੰਦ ਬਾਇਤਸਾਮ ਸਦਾ ਨੰਦ ਚੇਲਾ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਪਿੰਡ ਲੱਗੋਦੇਵਾ ।
7. ਪਿੰਜਾਰਾ ਪੋਲ ਜੋਗੀ ਗਊਸ਼ਾਲਾ ਜ਼ੀਰਾ ਪਿੰਡ ਮੱਖੂ ।
8. ਤੁਲਸੀ ਰਾਮ ਜ਼ਨਾਨਾ ਹਸਪਤਾਲ ਪਿੰਡ ਗਾਮੇ ਵਾਲਾ ਟਰਸਟ ਰਜਿਸਟਰਡ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ।
9. ਸੋਸਾਇਟੀ ਯਤੀਮ ਖਾਨਾ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਪਿੰਡ ਹਸਤੀਵਾਲਾ ।
10. ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਸੇਖਵਾਂ ਪਿੰਡ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ।
11. ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਿੰਡ ਮਾੜੇ ਖੁਰਦ ।
12. ਗਊਸ਼ਾਲਾ ਵਾਕਿਆ ਰਕਬਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ।
13. ਡੇਰਾ ਭਾਈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਬਾਏਤਮਾਮ ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਕੋਟਭਾਈ ।
14. ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਾਹਿਬ ਮਾਰਫਤ ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਪਿੰਡ ਮਿੱਡਾ ।
15. ਡੇਰਾ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਬਾਏਤਮਾਮ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਚੇਲਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਦੋਦਾ ।
16. ਡੇਰਾ ਭਾਈ ਧਿਆਨ ਦਾਸ ਚੇਲਾ ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਦਾਸ ਪਿੰਡ ਦੋਦਾ ।
17. ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਮਾਰਫਤ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਝਬਵਾਲਾ ਕਲਾਂ ।
18. ਗਊਸ਼ਾਲਾ ਸਭਾ ; ਫ਼ਾਜ਼ਿਲਕਾ ਪਿਡ ਕੋੜਿਆਂਵਾਲੀ ।
19. ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਿੰਡ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ।

LADY DISTRICT SPORTS OFFICERS

*591. (C. U.) **Sardar Tarlochan Singh Riyasti** : Will the Chief Minister be pleased to state :

(a) whether Govt. appointed any Lady District Sports Officers in the Sports Department during the year 1960 to 1964; if so, the names together with Educational and Sports qualifications of each one of them ;

(b) whether it is a fact that the minimum qualification for the said post was fixed B. A., D. P. E;

(c) if the answer to part (b) above be in affirmative whether there is any proposal under the consideration of the Department to raise the qualifications prescribed for the post mentioned in

part (a) above from B.A., D.P.E. to N.I.S. Trained Coaches; if so, the time by which a decision is likely to be taken in the matter, if no, the reasons therefor?

Sardar Jagdev Singh (Sports Minister) : (a) Yes Sir, the list is attached.

(b & c) Upto the year 1961 minimum qualification prescribed for recruitment to the post of Lady District Sports Officer was Matric but preference was given to Graduates, D. P. E. In the year 1963, N. I. S. trained personnel having become available preference was given to N. I. S. trained candidates. During the year 1964 the qualification prescribed for these posts was B. A., N. I. S. Trained or D. P. E. outstanding sports woman at University level.

[(ੳ) ਜੀ ਹਾਂ। ਸੂਚੀ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਹੈ।

(ਅ) ਅਤੇ (ੲ) ਸਾਲ 1961 ਤਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖੇਡ ਅਫਸਰ, (ਮਹਿਲਾ) ਦੀ ਆਸਾਮੀ ਲਈ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਮੈਟਰਿਕ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਬੀ. ਏ. ਪਾਸ ਜਾਂ ਡੀ. ਪੀ. ਈ. ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸੰਨ 1963 ਵਿਚ ਐਨ. ਆਈ. ਐਸ. ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਸੰਨ 1964 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਬੀ. ਏ., ਐਨ. ਆਈ. ਐਸ. ਟ੍ਰੇਂਡ ਜਾਂ ਡੀ. ਪੀ.ਈ. ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਿਰ ਕੱਢਵੀਂ ਖਿਲਾੜੀ ਸੀ।]

List Showing Lady District Sports Officers appointed during 1960-64.

Sl. No.	Name	Academic qualification	Sports achievements
1.	Miss Jasbir Kaur	B.A./D.P.E.	Selected No. 1 in Badminton in Punjab from 1953 to 1963. Govt. Punjab University Colour in 1953. Represented Punjab in National Competition from 1953 to 1962. Won National Badminton Title in 1956. Represented Punjab in Hockey and Athletics in All India Tournament.
2.	Miss Surinder Duggal (Now Mrs. Surinder Dhir)	B.A./D.P.E.	Indian Gold Medalist. Received President award in

[Sports Minister]

			National Kabbadi Championship held at Allahabad.
			Represented Punjab in 1962 in Kabbadi Championship held at Jabbalpur.
			Represented Punjab in Volley Ball Championship held at Allahabad.
			Punjab Colour holder in Volley ball.
3.	Miss Gurcharan Kaur	F.A./D.P.E.	Represented Punjab in all India Gymnastic Championship.
			Got two stars in Physical Efficiency test participated in University Youth Festival.
4.	Iqbal Kaur Kler	B.A./D.P.E. (N.I.S. Athletic Passed A.A.F.I. official course)	Captained Punjab University and Punjab State Teams in Inter-University Volley-ball Championship and National Championship.
			Colour holder of Punjab University and Punjab State.
5.	Mrs. Harjeet Gill	B.A.B.T./ D.P.E.	Represented India against Cylone in Volley-ball Test matches and won all the matches.
			Was elected as a candidate from India for World Festival held at Moscow.
			Won four gold medals of the level of National Volley-ball. Won India's Volley-ball Colour in 1959.
6.	Surjit Sandhu	B.A./D.P.E.	Represented Punjab twice in Inter State Hockey Tournaments.

[ਕ੍ਰਮ ਨੰ:	ਨਾਂ	ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ	ਸਪੋਰਟਸ ਅਚੀਵਮੈਂਟ
1	2	3	4
1.	ਮਿਸ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਬੀ.ਏ./ਡੀ.ਪੀ.ਈ.	(1) ਬੈਡਮੈਂਟਨ ਵਿਚ ਸਾਲ 1953 ਤੋਂ

			ਲੈ ਕੇ 1963 ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਨੰ: 1 ਚਣੀ ਗਈ ।
			(2) 1953 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਕਲਰ ਮਿਲਿਆ ।
			(3) ਸਾਲ 1953 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੂੰ 1962 ਤਕ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟ ਕੀਤਾ ।
			(4) 1956 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਟਾਈਟਲ ਜਿਤਿਆ ।
			(5) ਹਾਕੀ, ਐਥਲੈਟਿਕਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟ ਕੀਤਾ ।
2.	ਮਿਸ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੁਗਲ (ਹੁਣ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਧੀਰ)	ਬੀ.ਏ./ਡੀ.ਪੀ.ਈ.	(1) ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਗੋਲਡਮੈਡਲਿਸਟ ।
			(2) ਅਲਾਹਬਾਦ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਬੱਡੀ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿੱਪ ਦੇ ਵਿਚ ਪਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਅਵਾਰਡ ਲਿਆ ।
			(3) 1962 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਜੱਬਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਕਬੱਡੀ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿੱਪ ਵਿਚ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟ ਕੀਤਾ ।
			(4) ਨੈਸ਼ਨਲ ਵਾਲੀ ਬਾਲ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿੱਪ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਅਲਾਹਬਾਦ ਵਿਚ ਹੋਈ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟ ਕੀਤਾ ।
			(5) ਵਾਲੀ ਬਾਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਕਲਰ-ਹੋਲਡਰ ।
3.	ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ	ਐਫ.ਏ./ਡੀ.ਪੀ.ਈ.	(1) ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿੱਪ ਵਿਚ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟ ਕੀਤਾ ।
			(2) ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਐਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਟੈਸਟ ਵਿਚ 2 ਸਟਾਰ ਲਏ ।
			(3) ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ।
4.	ਇਕਬਾਲ ਕੌਰ ਕਲੇਰ	ਬੀ. ਏ. ਡੀ. ਪੀ. ਈ., ਐਨ. ਆਈ.ਐਸ.,ਅਥਲੈਟਿਕ ਏ.ਏ.	(1) ਸਾਲ 1953 ਵਿਚ ਇੰਟਰਵਰਸਟੀ ਵਾਲੀ ਬਾਲ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿੱਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ

[Sports Minister]

		ਐਫ.ਆਈ. ਦਾ ਆਫੀਸ਼ਲ ਕੋਰਸ ।	ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਕੀਤੀ । (2) ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਤੇ ਪਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਕਲਰ ਹੋਲਡਰ । (3) ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਰਸਿਟੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿੱਪ ਵਿਚ ਵਾਲੀ ਬਾਲ ਗੇਮ ਵਿਚ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਪਤਾਨੀ ਕੀਤੀ ।
5.	ਹਰਜੀਤ ਗਿਲ	ਬੀ.ਏ., ਬੀ ਟੀ. ਡੀ.ਪੀ.ਈ.	(1) ਸਿਲੋਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਏ ਵਾਲੀ ਬਾਲ ਟੈਸਟ ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਮੈਚ ਜਿੱਤੇ । (2) ਮਾਸਕੋ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਵਰਲਡ ਫੈਸਟੀਵਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਚੁਣੀ ਗਈ । (3) ਵਾਲੀ ਬਾਲ ਵਿਚ 4 ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜਿੱਤੇ । (4) ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਲਰ 1959 ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਿਆ ।
6.	ਸੁਰਜੀਤ ਸੰਧੂ	ਬੀ ਏ.ਡੀ.ਪੀ ਈ.	ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ 2 ਵਾਰ ਇੰਟਰ-ਪ੍ਰਾਂਤ-ਹਾਕੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ।

———

ENGINEERS APPOINTED IN THE P.W.D. (B. AND R.) BRANCH

*593. (C. U.) **Sardar Sarjit Singh** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :

(a) the total number of Engineers appointed by direct recruitment in the P.W.D (B. & R.) during the last four years ;

(b) the total number of Sectional Officers promoted to the rank of S.D.Es. or taken on deputation from the Irrigation Branch in the P.W.D. (B. & R) during the said period ;

(c) the reasons for which the recruits were not taken from the young and qualified engineers in the department in place of those taken on deputation from the Irrigation Branch ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) Nil.

(b & c) 19 Sectional Officers have been promoted to the rank of officiating Sub Divisional Engineers. 37 Sub Divisional Engineers

of the Irrigation Branch have been taken on deputation to the B&R Branch. Of these two have since been reverted to their parent department. Orders for reversion of another batch of 12 persons to the Irrigation Branch have also since been issued, and of these six are being relieved by the C.E. B&R. The Punjab Public Service Commission with whom the requisition was placed for recruitment of Assistant Engineers in the B&R Branch had intimated that no candidate could qualify for interview in terms of the provisions of rule 8 of P.S.E. Class II Service Rules, 1965. The Commission had shown its inability to recruit officers on the existing terms and conditions and recommended relaxation in standard of examination. As no recruitment could be made by the Commission the vacant charges had to be filled in by taking surplus officers of the Irrigation Branch and by promoting Sectional Officers in excess of their quota. A requisition has again been placed with the Commission and necessary adjustment will be made as soon as selection is made by the Commission.

[(ੳ) ਨਿਲ

(ਅ ਅਤੇ ੲ) : 19 ਸੈਕਸ਼ਨਲ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ-ਮੁਕਾਮ ਉਪ-ਮੰਡਲ ਇੰਜਨੀਅਰ ਦੇ ਦਰਜੇ ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਉਪ-ਮੰਡਲ ਇੰਜਨੀਅਰ ਸਿੰਚਾਈ ਬਰਾਂਚ ਤੋਂ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਲਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਉਪ ਮੰਡਲ ਇੰਜਨੀਅਰ ਉਸ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ । ਹੋਰ 12 ਉਪ ਮੰਡਲ ਇੰਜਨੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਚਾਈ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਛੀ ਉਪ-ਮੰਡਲ ਇੰਜਨੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਇੰਜਨੀਅਰ ਉਥੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਰੀਲੀਵ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਪ-ਮੰਡਲ ਇੰਜਨੀਅਰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੰਗ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ ਨੇ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਪੀ. ਐਸ. ਈ. ਕਲਾਸ 2 ਰੂਲਜ਼ 1965 ਦੇ ਰੂਲ 8 ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹੇਠਾਂ ਇੰਟਰਵੀਊ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਰੂਲਜ਼ ਮੁਤਾਬਿਕ ਲਾਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੁਣਨ ਤੇ ਅਸਮਰਥ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਭਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਆਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੰਜਾਈ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਫਾਲਤੂ ਅਫ਼ਸਰ ਲੈ ਕੇ ਸੈਕਸ਼ਨਲ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਟੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਕੇ ਭਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ ।

ਇਹਨਾਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਦੋਬਾਰਾ ਮੰਗ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰ ਲਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।]

METALLING OF LADDA-DHANAULA ROAD

*599. (C. U) **Zaildar Sant Singh** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :

(a) the time by which Ladda-Dhanaula via Balian and Dhuri-Bagrain roads would be metalled ;

[Zaildar Sant Singh]

(b) The reasons for slow progress in the metalling of these roads ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) Ladda Dhanaula road is likely to be completed by the close of IV Plan.

Dhuri-Bagrain is at present not included for construction in any of the schemes.

(b) Owing to paucity of funds.

SANCTIONED/LINK DRAINS IN DISTRICT SANGRUR

*600. (C. U.) **Zaildar Sant Singh** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :

(a) the names of link drains sanctioned and proposed in District Sangrur alongwith following particulars;

(i) name of villages through which they cross;

(ii) total actual length of each of the said drains together with actual length of each already completed and proposed to be completed in 1969-70 separately;

(b) time by which the necessary sanction will be given for the proposed link drains ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) Details given in Annexure I.

(i) As per Annexure I.

(ii) As per Annexure II and III.

(b) All the departmental link drains already stand sanctioned.

[(ੳ) ਅਨੁਲੱਗ ਨੰ: 1 ਵਿਚ ਵੇਰਵਾ ਦਰਜ ਹੈ ।

(†) ਨੱਥੀ ਅਨੁਲੱਗ ਨੰ: 1 ਅਨੁਸਾਰ

(††) ਨੱਥੀ ਅਨੁਲੱਗ ਨੰ: 2 ਅਤੇ 3 ਅਨੁਸਾਰ ।

(ਅ) ਸਭ ਲਿੰਕ ਡਰੇਨਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸ਼ੁਦਾ ਹਨ ।]

ANNEXURE I

Particulars of drains sanctioned in District Sangrur.

Sr. No.	Name of Drain	Total length in miles	Length already excavated in miles	Villages through which the drain passes.
1	2	3	4	5
Lissara drainage system				
1.	Bowani Bhikhi	5.4	5.4	Baurhai, Rohira Akbarpura, Momnabad.

Khatra Drain			
2. Lissara Nallah	51.95	51.95	Tapa, Draj, Dhilwan (Nabha) Dhilwan (Patiala) Ghunasi Khudi Khurd, Khudi Kalan, Barnala, Sanghera Thikriwala, Bhaddalbad, Amlasinghwala, Karamgarh, Hamidi, Thuliwal, Tibba, Gurbaxpura, Fatehgarh, Wazirpur, Mohamadpur, Ferozepur, Bhudan, Mubarikpur, Bahadurgarh, Faridpur, Ahankheri, Mahadevi, Nathue. Rani, Malerkotla, Ratol, Sadrabad, Rehmatgarh, Jamalpura, Abbaspura, Hathoa, Doman Mehali, Ranwan Badshahpur and Saraud.
3. Kotla Lissara link channel	7.4	7.4	Malerkotla, Ratol, Adampal, Mohamad Nagar, Shehkupura-Sangam, Himtana, Mohamadgarh, Bhasaur and Babanpur.
4. Kurar Drain	24.2	12.0	Khuri Kalan, Mauran (Patiala) Ugoke, Jodhpur, Cheema, Kaira, Nainiwala, Thikriwala, Raisar, Kalala, Chuhanke Khurd, Sehjra, Mahalkalan, Mehal Khurd, Kurar, Chhapa, Dasaundasinghwala.
5. Dhanaula Drain	25.1	25.1	Ghunas, Dhaula, Fatehgarh, Chhana, Hardiaya, Bahini, Jassa, Dhanaula, Danagarh, Bhathlan, Katu, Balian, Kumbharwal, Dhandiwal & Mulowal.
6. Harigarh Drain	12.06	12.06	Sahoke, Mander Khurd, Bugar, Kube, Dhanaula, Attargarh, Bhura, Harigarh, Badbar, Bhaini, Maharaj Katu and Balian.
7. Jaghera Drain	9.1	9.1	Kalyan, Farwahli, Bishangarh, Jhunair, Ahmedpur and Kanganpur.
8. Sehna Drain	13.5	13.5	Raiya, Mauran (Patiala) Mauran (Nabha) Sehna, Chung and Tallewal.

[Minister for Irrigation and Power]

9.	Sehna outfall Drain	4.54	4.54	Bugra, Draj, Alike, Jaimalsinghwala and Raiya.
10.	Mahorana Drain	17.5	11.4	Bugra, Rajomajra, Jahangir, Kahere, Majumajra, Babanpur, Bhasaua, Himtana, Mahmadgarh, Sheikhpura, Sangam, Kishangarh, Bhaini Kalan, Mankmajra, Ballewal, Bhulran, Mahorana, Gawara and Salar.
11.	Mahorana outfall Drain	4.6	2.4	Mulowal, Ranike, Badshahpur, Ghanauri Kalan, Ghanauri Khurd and Jahangir.
12.	Jaghera Link Drain	5.2	5.2	Ahmedpur, Kanganpur, Bathan, Bhikanpur, Jitwal Kalan and Kup.
Chand Bhan Drainage System				
13.	Rachhin Drain	7.75	7.75	Mohamadpur, Kalsian, Lohatbaddi, Moholikhurd and Maholikalan.
14.	Bassian Drain	4.27	4.27	Moom, Chakbhaike, Dhurkot and Jalaldiwal.
15.	Bassian outfall Drain	5.1	5.1	Diwana, Sohian, Gahal, Chhiniwal, Sadowal and Moom.
16.	Dyalpura Drain	11.2	—	Ramgarh, Badhata, Bhadpur, Nainewal, Khanna Gulab Singh and Ghandatanan.
17.	Tallewal Drain	23.4	23.4	Tallewel, Bilah, Channawal, Gahal, Chakroni, Chhinniwal, Moom, Dhaner, Mahal Kalan, Kalalmajra, Kirpal Singh wala, Dadahur, Nihaluwala, Bahmnian, Kutba, Hardaspur, Johlan, Lohgarh, Jalwana and Kalyan.

ANNEXURE II

Sr. No.	Name of Drain	Name of villages through which that drain passes
1.	Bahadur Singh wala Drain	Borowal, Bhikhi, Samoan, Hamirgarh, Hirokalan Charo, Longowal, Shahpur

		Kalan, Kila Bharian Duggan Bhanabadi, Badrukhan, Andheri, Akol, Bangawali, Ladda, Banera, Manwala, Dhura, Har-charanpura, Jakhlan, Sherpur, Sodhian, Manan Isri, Loharmajra, Kheri Jattan, Dhangarh, Niamatpur, Langrian, Jhal, Bhagelsinghwala Bhatan, Chapranda, Mohampura, Chaunda, Jallalgarh Bhumri.
2.	Bhagwanpura Link Drain	Dehkalan, Fatehgarh Channa, Saron, Bhojewala Badalbad, Bhuler Hari, Kaul Seri, Mimsa, Chiman, Burj, Burj Bohra, Dhandogal, Sampurangarh, Amargarh, Jhoondan, Raipur.
3.	Bhagwanpur out fall Drain	Akoi, Thales, Dehtalan.
4.	Dhuri Drain	Tolewal, Banbhaura, Isra, Rajinderpuri, Ruldu Singh wala, Brarwala, Daularpur, Kharu, Jahangir, Kakwal, Rajomajra, Pedni Kaian, Punnawala, Kanjla, Khajli, Batnah, Natt, Ballian, Bhainimaharaj, Badeer, Harigarh, Bhura.
5.	Dhuri Link Drain	Duggan, Bahadurpur, Ladar, Kanjla.
6.	Sahoke Drain	Samoan, Gurtheri, Dialuwala, Matti, Pandheran, Rajia, Dayalgarh, Dhandria, Ratoke, Lohkhara.
7.	Badbar Link Drain	Lohakhera, Kuban, Bhura, Badbar.
8.	Ballian Drain	Tung, Kanoi, Ramnagar, Kamomajra Khurd, Sangrur, Mangwal, Nankana Sahib, Ballian, Nanakpura, Kupa, Heri, Saron.
9:	Sangrur Drain	Chota Nakta, Kular Khurd, Tunjg, Kheri, Kamomajra Kalan, Bir Asbhan, Khurana, Khurani, Bhimdran.
10.	Sangrur Anti Water Logging scheme	Those schemes help lowering down the Sub Soil water of the area Sangrur Distt.
11.	Barretta Drain	Sangatpura, Gandwan, Bhaini, Maidabas, Majowal, Gobindgarh Jajian, Chajli, Roon Kalan, Reond Khure, Baretta, Jalbera, Dharampura, Pakhriwal, Andianwalai, Toderpur, Bahadurpur, Khetriwala, Daska, Haryon, Gidrani, Fatehgarh, Sangatpura, Bhaini Ganduan, Mabwal, Gobindgarh Jajian, Chhajli.
12.	Sirhind Choe	Faridk, Malkan, Alampur Mandran, Joian, Akkanwali, Mandali, Piplian, Baran, Sheron, Ahamadpur, Gurna, Kalan, Gurne Khurd, Fafre-Bhiken, Bohrawal, Dhale-

[Minister for Irrigation and Power]

		wan, Hassanpur, Hodlankalan, Samungarh, Hiron Khurd, Satauj, Dharamgarh, Tolewal, Jakhepalwas, Dhaliwalwas, Ghasiwalwas, Sunam.
13.	Lehragaga Drain	Kahangarh, Bhakshigarh, Chhottian, Bhkhora Kalan, Lehal Kalan, Bhatalkalan, Kalbanjara, Jallur, Harigarh, Kuba, Shadiheri, Ladbangara, Kheri Nangal, Diwangarh, Dirba, Kamalpur, Ghanaur, Rajpista, Basiarkh, Alampur Talwandi, Makik, Bhagwanpura Khtria, Gajewas, Fatehgarh Channa, Namada, Darabad, Nadampur, Massani. Munshiwaia, Rajpura.
14.	Lehragaga Link Drain	Chottian, Gurne, Aliser, Adampur, Kotra, Govindpura, Lehara Lehalkhurd Khandebad, Ramgarh, Sidhwas, Ghorena Shekhuwas, Bhesaur, Bhaike, Kanhrian Chhatar.
15.	Sunam Anti Water Logging Seheme	
16.	Rohti Drain	Lalauchi, Sadapur, Canno, Lakhiwal, Nurpur, Bharoo, Dharkai Narwana, Ageti, Thuni, Nehas, Rohti Basta Singh, Maura Rohti Khas.
17.	Nabha Drain	Santokhpura, Ramnagar, Sangatpura, Sakraudi, Kakra, Panwan, Fatehgarh Bhanson, Jaulian, Malko, Gunike, Leharmajra, Chajju Bhatt, Mauran Khurd, Kakrala, Daladi, Alohra, Bhoje Majri.

ANNEXURE III

Sr. No.	Name of drain	Approved length of drain in miles	Length completed (in miles)	Length proposed in 1969-70
1	Bhadursinghwala drain	58.22	58.22	Widening from R. D. 68 to 161500 is in progress and proposed to be completed during 1969-70.
2	Bhagwanpura Link drain	18.10	18.10	Widening is in progress and proposed to be completed during 1969-70.
3	Bhagwanpura outfall drain.	3.20	3.20	-do-
4	Dhuri Drain	36.90	33.70	3.20

5	Dhuri Link drain	7.30	7.30	Widening @ Boston Society formula is to be done.
6	Sahoke drain	13.00	13.00	—
7	Badber link drain	3.20	3.20	—
8	Ballian drain	10.80	10.80	—
9	Sangrur drain	10.10	10.10	—
10	Sangrur Antiwater logging scheme.	234.28	16.84	
11	Baretta drain	36.26	36.26	
12	Sirhind Choe.	84.1	48.00 (partly dug)	36.10
13	Lehragaga drain	44.00	44.00	—
14	Lehragaga drain	18.20	18.20	—
15	Sunam Antiwater logging scheme.	129.30	103.49	25.81
16	Rohti drain	13.63	13.63	—
17	Nabha drain	17.10	17.10	—
18	Kurar drain	24.2	12.00	12.2
19	Dhamot drain	9.80	—	9.80
20	Sekha drain	13.0	—	13.00
21	Bowani Bhikhi Khatra drain	17.0	12.0	5.00
22	Jaghra Lissara link drain	7.3	—	7.3
23	Maharana outfall drain	6.6	1.0	5.6

Particulars of Drains proposed in District Sangrur

Sr. No.	Name of drain	Total length.	Village served
1	Nainiwala link drain	30000	1 Channa Gulabsingh 2 Nainiwala
2	Nathowal Link drain	30000	Saidowal, Nathowal
3	Jaulan link drain	40000	Kalas, Boparipur, Jalaldiwal, Badanaur, Gobind garh, Rajgarh
4	Nangal Kalan link drain	35000	Bhaini, Bringan, Kalsian, Akalgarh, Tapuri Basraon Raigarh, Jangaheri

Minister for Irrigation and Power]

5	Dhurkot Latala link drain	20000	Akalgarh, Janguheri.
6	Dhilwan link drain	36500	Dhilwan, Muran, Uogoke.
7	Channiwal link drain	25000	Raisar, Kalan, Channiwall
8	Hamidi link drain	32000	Bazidka, Kalan, Hamidi, Thuliwal, Mangowal Mahal.
9	Phangwali link drain	30000	Thutiwal, Mangewal, Mahal
10	Saihar link drain	39000	Dhawalgarh, Rohtra Dhunike, and Nathomajra
11	Nathanneri link drain	99000	Chuhan Kalan, Chunana Khurd, Kasimpur, Chak-kalan, Chak-Khurd, Dhano, Ibrahimpur Kishangarh, Bhogiwal, Sohian.
12	Malaud link drain	49000	Ghauspura, Chuoka, Naromajra, Phalaund, Malaud.
13	Sekha link drain	75000	Barnala, Rasulpur, Rajgarh, Rangian Harike.
14	Jhallur link drain	32000	Jhallur, Inabajwa Kalabula.
15	Sherpur link drain	1,24,000	Guram, Bhagtawal Mangal Kheri, Chahlan, Sherpur Katron, Ghangali, Kaleran
16	Channa link drain	35000	Channa, Bhari, Rurgarh
17	Saidopur link drain	37000	Ghanauri, Ghanauri Kalan Ballam, Balamgarh, Dologarh, Faizgarh Saidopur.

DAMAGED PORTION OF BANGA MUKANDPUR ROAD

*602. (C. U.) **Sardar Surjit Singh Atwal** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state:

(a) whether it is a fact that road between Banga and Mukandpur in District Jullundur was damaged during the rainy season of 1968 ; if so, the time by which it is likely to be repaired ;

(b) whether it is also a fact that for the last two years stones are lying by the side of the said road ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) Yes. It is likely to be repaired strengthened during the year.

(b) Yes. But only for a year.

SHORTAGE OF ACCOMMODATION AT AMRITSAR

*603. (C. U.) **Shri Gian Chand Kharbanda** : Will the Chief Minister be pleased to state whether Government is aware that there is an acute shortage of housing accommodation at Amritsar; if so, the steps being taken to remove it ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਹਾਂ ਜੀ । ਮਕਾਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਰਕਮਾਂ ਅਲਗ ਅਲਗ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸਕੀਮਾਂ ਅਧੀਨ ਮਕਾਨ ਬਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ।

	ਰਕਮ ਲੱਖਾਂ ਵਿੱਚ		
		ਰੁਪਏ	
	1966-67	1967-68	1968-69
ਘਟ ਆਮਦਨੀ ਗਰੁਪ ਸਕੀਮ	5 00	9.79	9.00
ਦਰਮਿਆਨੀ ਆਮਦਨੀ ਵਾਲੀ ਸਕੀਮ ।	1.75	3 00	2.50
ਰੈਂਟਲ ਹਾਊਸਿੰਗ	—	—	—
ਲੈਂਡ ਐਕਵੇਜੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ।	—	13.00	10 00
ਉਪਦਾਨਿਕ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸਕੀਮ	0.36	1.61	0.47
	7.11	27 40	30.97

BENEFITS OF PENSION ETC. FOR TEACHERS OF PROVINCIALISED SCHOOLS

*604. (C. U.) **Sardar Randhir Singh Cheema** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state:

(a) whether the teachers of provincialised schools in the State are given all the benefits of pension at the time of their retirement like the Government teachers; if so, the details thereof;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative whether the teachers who were in service of the District Boards in West Pakistan and had migrated to Punjab after partition and were employed by the District Boards, Punjab and whose services were provincialised at the time of taking over of such schools by Government, will also be given all the benefits of the pension at the time of their retirement including their service before the partition; if not, the reasons therefor ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : (ਏ) ਹਾਂ ਜੀ। 1.11.1966 ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ (ਲੋਕਲ ਬਾਡੀ ਜਾਂ ਗੌਰਮਿੰਟ) ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਕੰਟਰੀਬਿਊਟਰੀ ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਦੀ ਰਕਮ ਸੂਦ ਸਮੇਤ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾ ਦੇਣ। ਪੈਨਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਨੌਕਰੀ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਆਂ ਆਦਿ ਕੰਟਰੀਬਿਊਟਰੀ ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਚਾਲੂ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਅਧੀਨ ਮੁਸਤਕਿਲ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਬੀ) ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਰੈਗੂਲਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਆਂ ਅਧੀਨ ਕੰਟਰੀਬਿਊਟਰੀ ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਚਾਲੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਨੌਕਰੀ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕਰਕੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਉਹ (employer) ਐਮਪਲਾਇਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਕੰਟਰੀ-ਬਿਊਟਰੀ ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਦੀ ਰਕਮ ਸੂਦ ਸਮੇਤ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦੇਣ।

INDUSTRIAL COOPERATIVE SOCIETIES

*606 (C.U.) **Shri Gian Chand Kharbanda** : Will the Chief Minister be pleased to state :

(a) the total number of Industrial Cooperative Societies registered in the State as on 31-3-67 and the number of those amongst them which are functioning:

(b) the number of such societies registered during the years 1967-68 and 1968-69 together with the amount of financial assistance granted to them during this period.

(c) the number of the said Societies which are functioning smoothly at present ?

Chief Minister : (a) There were 3902 Industrial Cooperative Societies in the State on 31-3-67, out of which 2750 were functioning.

(b) Total number of Societies registered in 1967-68 and 1968-69 is as under:

1967--68.	1968 - 69.
65	72

Financial assistance provided to these Industrial Cooperative Societies during the year 1967-68 and 1968-1969 is as under: —

Particulars	1967-68.	1968-69.
(i) Loans	53,880/-	1,56,465/-

(ii)	Grants.	7371/98	5139/24
	Total	61,251.91	1,61,604.24

(c) All the Societies registered during 1967-68 and 1968-69 are working smoothly.

GURDWARA BARATH SAHIB TEHSIL PATHANKOT

*607 (C. U.) **Chaudhri Ram Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state :

(a) whether Government is aware of the fact that Gurdwara Barath Sahib, Tehsil Pathankot is a historical place;

(b) Whether the Government have taken any steps to develop this place as a tourist resort ; if not, whether any action is now proposed to be taken in this connection ?

Sardar Tarlochan Singh Riasti : (State Minister for Public Relations, Tourism and Cultural Affairs Department) (a) Yes.

(b) No. Adequate arrangements for providing lodging, beddings, etc., to the tourists have already been made at this place by the Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee.

VACANT POSTS OF HEAD ASSISTANTS IN THE PANCHAYAT DEPARTMENT

*615. (C. U.) **Sardar Raja Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state:

(a) whether it is a fact that some posts were sanctioned by the Director of Panchayats, Punjab for the conduct of fourth general election to the Panchayats ;

(b) if the reply to part (a) above be in affirmative the total number of posts of Head Assistants which were sanctioned ;

(c) whether it is a fact that two posts of Head Assistants have since been filled up and one has been left vacant ;

(d) whether the said vacancy is proposed to be filled by appointing a Scheduled Caste candidate in accordance with the standing instructions of the Government ; if so, the reasons for which the said vacancy has not so far been filled up ?

ਸਰਦਾਰ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ (ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਮੰਤਰੀ) : (ੳ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਅ) ਇਕ

(ੲ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਸ) ਇਹ ਫਾਲਤੂ ਆਰਜ਼ੀ ਅਮਲਾ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਭਰਤੀ ਕਰਨਾ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਮੁੱਖ ਸਹਾਇਕ ਦੀ ਆਸਾਮੀ ਮਿਤੀ 8-3-69 ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਆਸਾਮੀ 3-4-69 ਨੂੰ ਭਰੀ ਸੀ । ਤੀਸਰੀ

[ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਮੰਤਰੀ]

ਆਸਾਮੀ ਕੰਮ ਵੱਧਣ ਤੇ ਭਰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਤੀਸਰੀ ਆਸਾਮੀ ਭਰਨ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਸੀ ਪਰ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਸਾਰਾ ਆਰਜ਼ੀ ਅਮਲਾ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਆਸਾਮੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਤੀਸਰੀ ਆਸਾਮੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜ਼ਾਤੀ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ।

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

(Left over from the list of Unstarred Questions, from the list dated 17th March, 1969)

CHAUKIDARA TAX REALISED IN VILLAGE MARGINDPURA, DISTRICT AMRITSAR

1. **Sardar Kirpal Singh** : Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state:

(a) whether it is a fact that Chaukidara-tax is being realised in villages alongwith the land revenue every six month;

(b) whether, according to rules, it is obligatory to number the houses before realisation of the said Chaukidara-tax;

(c) whether the numbering of houses in village Margindpura, Tehsil Patti, District Amritsar was done for the assessment of Chaukidara-tax during the last five years ; if so, the date when the numbering of the houses in the said village was completed;

(d) if reply to part (c) above be in the negative, the manner in which the Chaukidara-tax was realised in the absence of numbering of the houses in the said village together with the rules under which the said tax was realised;

(e) whether the residents of the village mentioned in part (c) above sent a complaint under registered cover to the Collector (S.D.O. Civil) Patti, District Amritsar mentioning the details of discriminatory assessment and realisation of Chaukidara-tax from them, which was received by the office of the said Officer on the 31st January, 1969;

(f) the date when the said complaint reached the Collector;

(g) the details of the allegations levelled in the said complaint and the extent to which these were found correct during the course of investigation; if conducted;

(h) the action taken by the District authorities concerned in connection with the said complaint together with the result thereof ?

Sardar Atma Singh : (a) Yes.

(b) No.

(c) Question does not arise.

(d) Chaukidara-tax was and is realised under rule 35 of the Punjab Chaukidara Rules according to the numbering of houses done by the Census Department at the time of Census Operations.

(e) Yes.

(f) 31-1-1969.

(g) The allegations in the complaint were that the tax was being charged at Rs. 2/- per house from Harijans and Non-Harijans of Pattis Hansa, Sagar.
Posti and Bhhela of the village, while it was being charged at the rate of Re. 1/- per house from only non-Harijans of Pattis Kamra and Jagga.

The result of investigation shows that the tax is being charged at the rate of Rs. 2/- per house from all the Pattis of the village except the Kamra Patti, where it was charged at the rate of Rs. 1.25 per house from non-Harijans.

(h) Necessary action is being taken by the District authorities to charge the tax at a uniform rate in all the Pattis of the village in future.

[(ਏ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਬੀ) ਨਾਂ ਜੀ ।

(ਸੀ) ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

(ਡੀ) ਸੈਨਸਜ਼ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੈਨਸਜ਼ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਵੇਲੇ ਲਾਏ ਮਕਾਨਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਚੌਕੀਦਾਰਾ ਰੂਲਜ਼ ਦੀ ਧਾਰਾ 35 ਹੇਠ ਚੌਕੀਦਾਰਾ ਟੈਕਸ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ।

(ਈ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਐਫ) 31.1.1969

(ਜੀ) ਸ਼ਕਾਇਤ ਵਿਚ ਇਹ ਦੂਸ਼ਣ ਸੀ ਕਿ ਚੌਕੀਦਾਰਾ ਟੈਕਸ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਹੰਸਾ, ਸਾਗਰ, ਪੋਸਤੀ ਅਤੇ ਭੀਲਾ ਦੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਕੋਲੋਂ 2 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਘਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੱਤੀਆਂ ਕਾਮਰਾ ਅਤੇ ਜੱਗਾ ਦੇ ਕੇਵਲ ਗੈਰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਕੋਲੋਂ 1 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਘਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਤਫਤੀਸ਼ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚੌਕੀਦਾਰਾ ਟੈਕਸ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਵਿੱਚ 2 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਘਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵਸੂਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਵਾਏ ਪੱਤੀ ਕਾਮਰਾ ਦੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿ 1.25 ਪ੍ਰਤੀ ਘਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਗੈਰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਵਸੂਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

(ਐਚ) ਅਗੇ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਇਕਸਾਰ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।]

CONSTRUCTION OF PATIALA BHADSON ROAD

2. **Comrade Babu Singh Master** : Will the Minister for

[Comrade Babu Singh Mhster]

Irrigation and power be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of the Government to construct Patiala-Bhadson Road ; if so, the time by which it is likely to be completed ?

Sardar Sohan Singh Bassi : Yes, the total length of this road is 24.44 K.Ms. A length of 9 K.Ms. from Patiala side has since been completed. Provision for a portion of the remaining length has been made in the annual plan for 1969-70. The total work is however likely to be completed during IV Five Year Plan.

————

CONSTRUCTION OF CERTAIN APPROACH ROADS IN ROPAR DISTRICT

3. **Comrade Babu Singh Master** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :

(a) whether the Deputy Commissioner, Ropar received any representation in the month of November-December, 1968 (from Comrade Shamsher Singh Josh, Ex-M L.A.) inconnection with the construction of Charian-Kakron and Jatana approach road in Ropar District, if so, the action if any, taken by the concerned authorities on the above representation;

(b) if no action has been taken so far, the time by which it is likely to be taken ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) Yes. This was received after the finalisation of the Crash Programme. Hence, these roads could not be included in the Crash Programme.

(b) This will be considered alongwith other representations at the time of finalising the Crash Programme for the current financial year.

————

PANCHAYAT LAND LEASED OUT TO HARIJANS IN THE STATE

5. **Comrade Babu Singh Master** : Will the Chief Minister be pleased to state whether any Panchayat land has been leased out to the Harijans in the State; if so, a statement showing the district-wise details thereof be placed on the Table of the House?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਹਾਂ ਜੀ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਜ਼ਮੀਨ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਾਰ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹਨ :

1. ਜਲੰਧਰ 4155 ਏਕੜ
2. ਕਪੂਰਥਲਾ 1713 ਏਕੜ
3. ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ 2793 ਏਕੜ
4. ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ 1527 ਏਕੜ
5. ਲੁਧਿਆਣਾ 2222 ਏਕੜ

6.	ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ	5518 ਏਕੜ
7.	ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	2563 ਏਕੜ
8.	ਪਟਿਆਲਾ	6915 ਏਕੜ
9.	ਸੰਗਰੂਰ	1899 ਏਕੜ 2 ਕਨਾਲ 18 ਮਰਲੇ
10.	ਰੋਪੜ	1608 ਏਕੜ 7 ਕਨਾਲ
11.	ਬਠਿੰਡਾ	3528 ਏਕੜ

CONSTRUCTION OF A BRIDGE ON SISWAN NADI NEAR VILLAGE FATEHGARH DISTRICT RUPAR

8. **Sardar Raja Singh** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of Government to construct a bridge on Siswan Nadi near village Fatehgarh Tehsil Kharar, District Rupar, if so, the progress so far made in this regard, if no progress has been made the reasons thereof ?

ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ : ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ।

FROM THE LIST DATED 26th MARCH, 1969

ALLOTMENT OF SURPLUS LAND IN JULLUNDUR DISTRICT

20. **Sardar Gurbanta Singh** : Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state the area of surplus land in Jullundur district which has since been allotted and the area which is yet to be allotted together with the names of the tenants, tehsilwise in the said district to whom the said land has been allotted ?

ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ : 1. ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਤਹਿਸੀਲਵਾਰ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਰਕਬਾ ਅਤੇ ਅਲਾਟ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਬਕਾਇਆ ਰਕਬਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :

ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਨਾਂ	ਕੁਲ ਮੁਜ਼ਾਰੇ	ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਹੋਇਆ ਰਕਬਾ (ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ)	ਬਕਾਇਆ ਰਕਬਾ (ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ)		
			ਨੈਟ	ਸਟੇਅ	ਜੋੜ
(1) ਜਲੰਧਰ	639	2330	2	63	65
(2) ਨਕੋਦਰ	415	1809	2	79	81
(3) ਫਿਲੌਰ	576	746	—	16	16
(4) ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	389	725	3	147	150

[ਮਾਲ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ]

2. ਤਹਿਸੀਲਵਾਰ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਫਰਿਸ਼ਤ ਅਲਾਟਸ਼ੁਦਾ ਰਕਬਾ ਸਰਪਲਸ ਮੁਜ਼ਾਰੀਆਨ ਤਹਿਸੀਲ ਜਲੰਧਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ

ਨੰ: ਸ਼ੁਮਾਰ	ਨਾਮ ਤਹਿਸੀਲ	ਨਾਮ ਪਿੰਡ	ਨਾਮ ਮੁਜ਼ਾਰਾ	ਰਕਬਾ ਅਲਾਟਸ਼ੁਦਾ
1	ਜਲੰਧਰ	ਦਾਸੂਪੁਰ	ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	1-14-3/4
2	,,	,,	ਕਿਰਪਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ਸਿੰਘ	1-3-3/4
3	,,	,,	ਬਾਬਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	1-10
4	,,	ਸਲਾਲਾ	ਨਗੀਨਾ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਦਲੀ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	1-7-3/4 1-6-1/2
5	,,	,,	ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ	0-13-3/4
6	,,	,,	ਗੁਰਨੇਕ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	1-10-3/4
7	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਸਰਦਾਰਾ	3-6-1/4
8	,,	,,	ਫਕੀਰ ਪੁਤਰ ਕਿਰਪਾ	4-7-3/4
9	,,	,,	ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਾਲ ਸਿੰਘ	2-4-3/4
10	,,	,,	ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	2-7-1/2
11	,,	,,	ਸਹੇਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	2-11
12	,,	,,	ਸਗਲੀ ਪੁਤਰ ਗੁਬਿੰਦਾ	4-2
13	,,	,,	ਸਰਵਨਾ ਪੁਤਰ ਬੰਤਾ	4-8
14	,,	ਧੋਗੜੀ	ਮੱਸਾ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ	0-12
15	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ	1-3/4
16	,,	,,	ਨਾਨਕ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	1-2
17	,,	,,	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਖੇੜਾ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	8-5
18	,,	,,	ਭਗਤਾ ਪੁਤਰ ਕੂੜਾ	3-15-1/2

19	ਜਲੰਧਰ	ਧੋਗੜੀ	ਸੂਰਤ ਸਿਘ ਪੁਤਰ ਮਲਾਹਾਰ ਸਿੰਘ	2-14-1/2
20	,,	,,	ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	3-8
21	,,	,,	ਤੁਲਸੀ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਫੇਰੂ	4-1/2
22	,,	ਬਦਾਣਾ	ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ	1-5-1/2
23	,,	,,	ਗੋਬਿੰਦ ਪੁਤਰ ਵਜੀਰਾ	1-1
24	,,	ਕਪੂਰ ਪਿੰਡ	ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ	0-3-1/4
25	,,	,,	ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ	0-3-1/4
26	,,	,,	ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਢੇਰੂ	1-1-1/4
27	,,	,,	ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੂੜ ਸਿੰਘ	2-2
28	,,	,,	ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੂੜ ਸਿੰਘ	2-12-3/4
29	,,	,,	ਮਖਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਾਨ ਸਿੰਘ	3-13-3/4
30	,,	,,	ਅਮਰੂ ਪੁਤਰ ਢਗੀ	5-0
31	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਪੁਤਰ ਢਗੀ	2-14-1/4
				2-1-3/4
				5-0
32	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ	5-0
33	,,	,,	ਨਾਮਾ ਪੁਤਰ ਬੰਤਾ	5-0
34	,,	,,	ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ	5-0
35	,,	,,	ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ	1-12
36	,,	,,	ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੂੜ ਸਿੰਘ	2-2
37	,,	,,	ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰੀਆ	0-7
38	,,	,,	ਜੈਆ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ	0-8-3/4
39	,,	,,	ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ	0-8-3/4
40	,,	,,	ਵਰਿਆਮਾ ਪੁਤਰ ਰਲਾ	1-6-3/4
41	,,	,,	ਛਜੂ ਪੁਤਰ ਢੋਲਾ	1-12-3/4
42	,,	,,	ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ	4-3/4
43	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਲਬੇਲਾ	4-7-1/4
44	,,	,,	ਮਹਿੰਗਾ ਪੁਤਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ	5-0
45	,,	,,	ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ	5-0
46	,,	,,	ਪਾਖਰ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ	5-0

[ਮਾਲ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ]

47	ਜਲੰਧਰ	ਤਲਵੰਡੀ ਅਰਾਇਆਂ	ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ	4-12
48	,,	,,	ਇੰਦਰ ਪੁਤਰ ਗੰਢੂ	5-0
49	,,	,,	ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ	4-10-1/2
50	,,	ਪਾੜਾ ਪਿੰਡ ਸਰਪੁਰ	ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਪੁਤਰ ਫਗੂ	5-0
51	,,	,,	ਸਾਧੂ ਪੁਤਰ ਬਾਬਾ	2-9-1/4
				2-6-3/4
				5-0
52	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਪੁਤਰ ਬਾਬਾ	5-0
53	,,	,,	ਨਾਜਰ ਪੁਤਰ ਰਲਾ	0-7
54	,,	,,	ਹਜ਼ਾਰਾ ਪੁਤਰ ਫਗੂ	2-9-1/2
55	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਪੁਤਰ ਉਮਰਾ	3-3-3/4
56	,,	ਮੋਕਲ	ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੋਧ ਸਿੰਘ	3-11-3/4
57	,,	,,	ਅਰਜਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਲੰਗ	0-13
58	,,	,,	ਫਜਲਾ ਪੁਤਰ ਤਲਾ	3-10
				1-6
				5-0
59	,,	,,	ਬੂਟਾ ਪੁਤਰ ਰੂੜਾ	0-14
60	,,	,,	ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਹਿਣਾ	2-9-1/2
61	,,	,,	ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਚੰਤ ਸਿੰਘ	5-0
62	,,	,,	ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੰਤਾ	4-2-1/2
63	,,	ਬੜਾ ਪਿੰਡ	ਆਜਜ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ	3-7-1/2
				1-6-1/2
64	,,	,,	ਲਭੂ ਪੁਤਰ ਠਾਕਰ	4-10-1/4
65	,,	,,	ਅਤਰਾ ਪੁਤਰ ਮਾੜਾ	1-10
				3-10
				5-0

66	ਜਲੰਧਰ	ਬੜਾ ਪਿੰਡ	ਬੋਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਰਆਮ ਸਿੰਘ	2-6-1/4
67	,,	,,	ਸਾਧੂ ਪੁਤਰ ਦਿੱਤੂ	2-6
68	,,	,,	ਬਿਸ਼ਨਾ ਪੁਤਰ ਰੁਲਦੂ	3-8-1/4
69	ਜਲੰਧਰ	ਚਿਟੀ	ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਗਤ ਸਿੰਘ	0-11
70	,,	,,	ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ	2-4-1/2
71	,,	,,	ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੁਚੇਤ ਸਿੰਘ	3-8-3/4
72	,,	,,	ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਗਤ ਸਿੰਘ	3-5-1-1/4
73	,,	ਪਹਰੀਪੁਰ	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਹਜਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	7-7-1/2
74	,,	,,	ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਗੇਲ ਸਿੰਘ	3-15-1/2
75	,,	,,	ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੱਗਰ ਸਿੰਘ	4-1/2
76	,,	,,	ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	4-8-1/4
77	,,	,,	ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਾਲ ਸਿੰਘ	2-9-1/2
78	,,	ਜੰਡੂ ਸਿੰਘ	ਲਖਾ ਸਿੰਘ ਪਤਰ ਰੂਪ ਸਿੰਘ	2-4-1/2
79	,,	,,	ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰੂਪ ਸਿੰਘ	2-4-1/2
80	,,	ਮਦਾਰ	ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰੂਪ ਸਿੰਘ	1-2-3/4
81	,,	,,	ਲਖਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ	1-9
82	,,	ਡਫਰਵਾਲ	ਮੇਲਾ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ	4-4-1/4
83	,,	,,	ਮਿਲਖੀ ਪੁਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ ਸਾਧੂ, ਜਗਿੰਦਰ ਪਿਸਰਾਨ ਘੰਡੂ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	5-12
84	,,	ਮੂਸੇਪੁਰ	ਲਸ਼ਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ	3-13-1/2
85	,,	ਸੂਰਾ	ਪੂਰਨ ਪੁਤਰ ਨਥੂ	0-7
86	,,	,,	ਨਥੂ ਪੁਤਰ ਸੰਤਾ	5-0
87	,,	,,	ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ	0-1-3/4
88	,,	ਸਫੀਪੁਰ	ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ	4-0
89	,,	,,	ਬੀਰੂ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ	0-5-1/2
90	,,	,,	ਦਲੀਪਾ ਪੁਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ	0-10-1/4
91	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਪੁਤਰ ਦੇਵੀਆ	0-12-1/2
92	,,	,,	ਝੰਡਾ ਪੁਤਰ ਜਿਉਣ	1-11-3/4

[ਮਾਲ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ]

93	ਜਲੰਧਰ	ਸਫ਼ੀਪੁਰ	ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	4-12-3/4
94	,,	ਮੋਹਣਪੁਰ	ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ	1-12-1/4
95	,,	ਸਿੰਘ	ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ	0-5-3/4
96	,,	ਕਬੂਲਪੁਰ	ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਘਨੀਆ	2-4
97	,,	ਪ੍ਰਤਾਪਪੁਰਾ	ਸਾਦੂ ਪੁਤਰ ਚੰਦਾ	1-12-3/4
98	,,	ਨਿਜਰਾਂ	ਰਾਜਮਲ ਪੁਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ	2-12-1/4
99	,,	,,	ਹਜ਼ਾਰਾ ਪੁਤਰ ਸੂਬਾ	3-15-1/4
100	,,	ਕੰਗਣੀਵਾਲ	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ਸਿੰਘ	3-15-3/4
101	,,	ਜੋਤੋਵਾਲੀ	ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਲੇਲ ਸਿੰਘ	0-7-2/2
102	,,	,,	ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਗਤ ਸਿੰਘ	1-11-1/4
103	,,	,,	ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਗਤ ਸਿੰਘ	1-11-3/4
104	,,	ਸਧਰਾਏ	ਗੁਜਰ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਦੀ	4-13
105	,,	,,	ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੀਨਾ	1-10-3/4
106	,,	ਸੁਦੀ ਪਿੰਡ	ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੇਂਦਾ	3-9-1/4
107	,,	ਖੁਸਰੋਪੁਰ	ਭਗਤਾ ਪੁਤਰ ਜੀਤੂ	0-1-3/4
108	,,	ਬੁਦੀਪੁਰ ਉਰਫ ਗੋਪਾਲਪੁਰ	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਲਾ	0-2
109	,,	,,	ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ	3-2-3/4
110	,,	,,	ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਭੂਲਾ	4-9
111	,,	,,	ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ	4-13-3/4
112	,,	ਫਾਜਲਪੁਰ	ਦਲਬਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	10-0
113	,,	,,	ਸੌਂਧੀ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ	4-10
114	,,	,,	ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਸੌਂਧੀ	3-10-1/2
115	,,	,,	ਧੰਨਾ ਪੁਤਰ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ	2-8
116	,,	,,	ਦੇਆ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨੰਦ ਸਿੰਘ	3-12
117	,,	ਮੁਸਫਪੁਰ	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਤਨ ਸਿੰਘ	3-1/4
118	,,	ਦਿਆਲਪੁਰ	ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਦੇਵੀਆ	1-3
119	,,	,,	ਅਰਜਨ ਪੁਤਰ ਵਰਆਮਾ	1-9-3/4
120	,,	,,	ਹਰੀਆ ਪੁਤਰ ਦੇਵੀਆ	2-8

121	ਜਲੰਧਰ	ਦਿਆਲਪੁਰ	ਅਪੂਰ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ	3-3
122	,,	,,	ਵਰਆਮਾ ਪੁਤਰ ਗਾਗੂ	3-10
123	,,	,,	ਬੀਰੂ ਪੁਤਰ ਦੂਲਾ	4-8
124	,,	,,	ਧੰਨਾ ਪੁਤਰ ਗੋਕਲ	5-0
125	,,	,,	ਹਾਕੂ ਪੁਤਰ ਦੂਜਾ	5-0
126	,,	,,	ਹਰੀਆ ਪੁਤਰ ਮਈਆ	5-0
127	,,	,,	ਨਾਮਾ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ	5-0
128	,,	,,	ਜੀਤੂ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ	4-2
129	,,	,,	ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਖਾ ਸਿੰਘ	4-0
130	,,	,,	ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਲੇਲ ਸਿੰਘ	
131	,,	,,	ਜਾਨਕੀ ਉਰਫ ਜਾਨਕੀ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਮਨਸ਼ਾ	4-12
132	,,	,,	ਮੂਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਤਖਤ ਸਿੰਘ	4-9-3/4
133	,,	,,	ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਰਜਣ ਸਿੰਘ	4-2-1/2
134	,,	,,	ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	4-7-3/4
135	,,	ਬਿਸ਼ਰਾਮਪੁਰ	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੂਰਜ	0-11-1/4
136	,,	ਵਰਾਹਾ	ਹਰੀਆ ਪੁਤਰ ਮਈਆ	1-12-1/4
137	,,	,,	ਵਰਆਮਾ ਪੁਤਰ ਗਾਗੋ	1-12-1/4
138	,,	ਦੇਵੀਦਾਸਪੁਰ	ਰੂੜਾ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ	3-3
139	,,	,,	ਸ਼ੇਰੂ ਪੁਤਰ ਘਨਈਆ	3-7
140	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਭਗਤੂ	3-7
141	,,	,,	ਕਿਸ਼ਨਾ ਪੁਤਰ ਨੰਦ	3-9-1/4
142	,,	,,	ਫਕੀਰ ਪੁਤਰ ਜਿਉਣ	4-8-1/4
143	,,	,,	ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਲੰਗ	5-0
144	,,	,,	ਅਰਜਨ ਪੁਤਰ ਵਰਆਮਾ	1-9-3/4
145	,,	,,	ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਦੇਵੀਆ	2-3
146	,,	,,	ਹਰੀਆ ਪੁਤਰ ਦੇਵੀਆ	2-8
147	,,	,,	ਸ਼ਾਮਾ ਪੁਤਰ ਗਾਗੂ	3-2
148	,,	,,	ਅਮਰੂ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ	3-3
149	,,	,,	ਜੀਤੂ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ	4-14

[ਮਾਲ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ]

150	ਜਲੰਧਰ	ਦੇਵੀਦਾਸਪੁਰ	ਬੀਰੂ ਪੁਤਰ ਦੂਲਾ	1-3
151	,,	ਸਿਵਦਾਸਪੁਰ	ਹਜਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚਤਰ ਸਿੰਘ	1-8
152	,,	,,	ਨਾਮਾਂ ਪੁਤਰ ਨਾਨਕ	2-11-1/2
153	,,	,,	ਗਿਆਨ ਪੁਤਰ ਨਰੈਣ	3-2-1/2
154	,,	,,	ਬੱਗਾ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ	2-6-1/2
155	,,	,,	ਚਾਨਣ ਪੁਤਰ ਬੀਰੂ	2-7-1/2
156	,,	,,	ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ	2-8
157	,,	ਦਰੀਆਪੁਰ	ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਥਾ ਸਿੰਘ	3-10-1/4
158	,,	ਰਸੂਲਪੁਰ ਬਰਾਹਧਵਾ	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਤਨਾ	5-0
159	,,	,,	ਰਾਮ ਕੌਰ ਪੁਤਰੀ ਪਾਲੀ	1- /4
160	,,	,,	ਕਿਰਪਾ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ	0-15-3/4
161	,,	,,	ਮੁੰਸ਼ੀ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਬੰਤਾ ਰਾਮ	0-15
162	,,	,,	ਘਨਈਆ ਪੁਤਰ ਝੰਡਾ	1-3-1/4
163	,,	,,	ਚਨੂ ਪੁਤਰ ਬੰਤਾ ਰਾਮ	1-7
164	,,	,,	ਖੁਸ਼ੀਆ ਪੁਤਰ ਸਾਧੂ	1-14
165	,,	,,	ਮਹਿੰਗਾ ਪੁਤਰ ਸਾਧੂ	3-2
166	,,	,,	ਮਿਲਖੀ ਪੁਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ, ਸਾਧੂ ਜੁਗਿੰਦਰ ਪੁਤਰ ਗੰਢੂ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	2-8
167	,,	ਬਸਤੀ ਬਾਬਾ ਖੇਲ	ਅੰਗਰੇਜ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ਸਿੰਘ	1-8-1/4
168	,,	,,	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ	0-3-1/4
169	,,	,,	ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ	1-15-1/4
170	,,	,,	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ	2-4
171	,,	,,	ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ	2-5-1/2
172	,,	,,	ਫੁਮਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ	2-5-1/2
173	,,	,,	ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ਸਿੰਘ	4-4
174	,,	,,	ਕਾਲੂ ਪੁਤਰ ਮੇਲਾ ਰਾਮ	5-0
175	,,	,,	ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ	0-8

176	ਜਲੰਧਰ	ਪੀਰਦਾਦਖਾਂ	ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ	4-4
177	,,	,,	ਰਤਨਾ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ	5-0
178	,,	,,	ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਰਆਮ ਸਿੰਘ	2-3-1/2
179	,,	,,	ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	3-4-3/4
180	,,	,,	ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ	3-13-1/4
181	,,	,,	ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ਸਿੰਘ	3-3/4
182	,,	ਨੰਦਨਪੁਰ	ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਫਗੂ	0-13-3/4
183	,,	,,	ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ	1-1/4
184	,,	,,	ਖੁਸ਼ੀਆ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰ	1-8
185	,,	,,	ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	1-1-1/4
186	,,	,,	ਲਭੂ ਪੁਤਰ ਜੈਮਲ	2-7-1/4
187	,,	,,	ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਮਲਾ	3-0
188	,,	,,	ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	3-0
189	,,	,,	ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	4-3-1/2
190	,,	,,	ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ	4-5
191	,,	,,	ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ	5-0
192	,,	,,	ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ	5-0
193	,,	ਧੀਰਪੁਰ	ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ	2-15-1/2
194	,,	,,	ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਬਤਨ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	4-15-1/2
195	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਉਤਮ	3-2-1/2
196	,,	,,	ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ	3-1-3/4
197	,,	,,	ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਨਾਮਾ	5-0
198	,,	,,	ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ	5-0
199	,,	,,	ਕਰਮਾ ਪੁਤਰ ਝੰਡਾ	5-0
200	,,	,,	ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ	2-3-1/2
201	,,	,,	ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	4-6
202	,,	,,	ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਸਾਧੂ ਰਾਮ	1-12-1/2

[ਮਾਲ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ]

203	ਜਲੰਧਰ	ਧੀਰਪੁਰ	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਉਤਮ	3-2-1/2
204	,,	ਨੌਗਾਨਾ	ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ	1-14
205	,,	,,	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਤਾਬਾ ਸਿੰਘ	2-4-1/4
206	,,	,,	ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ	3-8
207	,,	,,	ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਤਾਬਾ ਸਿੰਘ	2-3
208	,,	ਚਾਰੋਂਵਾਲ	ਤਾਲ ਪੁਤਰ ਹੀਰਾ	0-12
209	,,	,,	ਦਲਬਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ, ਪਿਰਥਾਨ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	3-5
210	,,	,,	ਦਲਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ	2-4-1/4
211	,,	,,	ਕਰਮ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਵੀਰਾਂ	2-0
212	,,	,,	ਸਾਧੂ ਪੁਤਰ ਵੀਰਾਂ	2-0
213	,,	,,	ਨੌਹਰੀਆ ਪੁਤਰ ਭੁਲਾ	1-1-3/4
214	,,	ਫਲੌਂਡੀਵਾਲਾ	ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ	0-14-3/4
215	,,	,,	ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੀਨਾ	3-14
216	,,	,,	ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨੰਦ ਸਿੰਘ	1-13
217	,,	,,	ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ	3-4
218	,,	,,	ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਫੁੰਮਣ ਸਿੰਘ	1-13-1/2
219	,,	,,	ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ	3-1/2
220	,,	,,	ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ	3-1/2
221	,,	,,	ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ	5-0
222	,,	,,	ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ	4-1
223	,,	,,	ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰੈਣ	3-6
224	,,	,,	ਕਰਮਾ ਪੁਤਰ ਸਿੰਦੀ	3-10-1/2
225	,,	,,	ਸਿੰਦੀ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ	4-10
226	,,	,,	ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ	4-0
227	,,	,,	ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੀਨਾ	5-0
228	,,	,,	ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ	1-7-3/4
229	,,	,,	ਆਤਮਾ ਸਿਘ ਪੁਤਰ ਜਵੰਦ ਸਿੰਘ	4-3-1/2

230	ਜਲੰਧਰ	ਫਲੋੜੀਵਾਲਾ	ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ	1-7-3/4
231	,,	,,	ਫੁਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ	3-12
232	,,	ਮੀਹਾਂਪੁਰ ਪੁਨਖੁਨ	ਸੀਬੂ ਪੁਤਰ ਬੂਜਾ	1-13-1/2
233	,,	,,	ਅਮੀ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਿੱਤਾ	3-5-1/2
234	,,	,,	ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰਿਆ	4-13
235	,,	,,	ਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਮੇਹਰ	5-0
236	,,	,,	ਜਗਤਾ ਪੁਤਰ ਧੀਮਾਨ	4-2
237	,,	,,	ਮੁਨਸ਼ੀ ਪੁਤਰ ਲਭੂ	1-1-1/2
238	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਪੁਤਰ ਸੰਤਾ	3-5-1/2
239	,,	,,	ਪ੍ਰੀਤੂ ਪੁਤਰ ਜੀਤੂ	5-0
240	,,	ਮਕੂਸਕਾਂ	ਈਸ਼ਰ ਪੁਤਰ ਤਾਬਾ	0-12-3/4
241	,,	,,	ਲਖਾ ਸਿੰਘ, ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ	
242	,,	,,	ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ	4-2
243	,,	,,	ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ, ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ	4-7-1/2
244	,,	ਚੌਖਆਰਾ	ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ	1-9-1/4
245	,,	ਮਾਨਕੋ	ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ	3-13
246	,,	ਜਗਰਾਉਂ	ਚੇਤੂ ਪੁਤਰ ਮੁਗਲਾਨੀ	1-3-1/2
247	,,	ਅਲਾਵਲਪੁਰ	ਚੰਦੂ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਿੱਤਾ	0-9-3/4
248	,,	,,	ਫ਼ਕੀਰ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਲਭੂ	2-6
249	,,	ਛਤੌਵਾਲੀ	ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ	0-3-3/4
250	,,	ਜਗਨਪੁਰ	ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ	1-13-1/2
251	,,	ਚੋਮੋ	ਲਖਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੰਤੋਰਾਮ	1-4-1/2
252	,,	ਬਿਆਸ ਪਿੰਡ	ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਿਕਾ	5-0
253	,,	,,	ਧੰਨਾ ਪੁਤਰ ਨਿਕਾ	5-0
254	,,	,,	ਕਰਮੂ ਪੁਤਰ ਲਾਲੂ	5-0
255	,,	,,	ਦਲੀਤਾ ਪੁਤਰ ਬਤਨਾ	5-0
256	,,	,,	ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ	2-0
257	,,	ਲਟਰੇਵਾਲਾ	ਜੈਮਲ ਪੁਤਰ ਫਦੂ	5-0

[ਮਾਲ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ]

258	ਜਲੰਧਰ	ਲਟਰੇਵਾਲਾ	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਅਤਰਾ	5-0
259	,,	,,	ਝੰਡਾ ਪੁਤਰ ਸੰਤ ਰਾਮ	4-9
260	,,	,,	ਬਤਨਾ ਪੁਤਰ ਗਾਹੀਆਂ	4-7-1/4
261	,,	,,	ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਗੇਜ ਪੁਤਰ ਚੁਕਣ	5-0
262	,,	,,	ਸੰਤ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਰਲਾ	5-0
263	,,	,,	ਸ਼ਾਮਾ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰ	4-14
264	,,	,,	ਮੰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	2-7
265	,,	,,	ਨਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰਤਾਪਾ	3-2-1/4
266	,,	,,	ਭਗਤਾ ਪੁਤਰ ਚੇਤੂ	4-0
267	,,	,,	ਰਤੂ ਪੁਤਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ	4-0
268	,,	,,	ਲਖਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਾਮਾ	5-0
269	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਢੇਰੂ	5-0
270	,,	,,	ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਰਆਮ	2-8
271	,,	,,	ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ	2-8-1/2
272	,,	,,	ਲਭੂ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	4-8-1/4
273	,,	ਸਕਰਵਾਲਾ	ਰੋਸ਼ੀ ਪੁਤਰ ਨੰਦਾ	0-4-1/4
274	,,	,,	ਬਿਸ਼ਨਾ ਪੁਤਰ ਨੰਦਾ	1-1-1/2
275	,,	,,	ਬੀਰੂ ਪੁਤਰ ਗੋਂਦਾ	3-3/4
276	,,	ਲੰਗਰ	ਭੁਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ	0-11
277	,,	ਖਾੜਾ	ਲਾਲ ਚਦ ਪੁਤਰ ਜਗਤ ਰਾਮ	0-9-3/4
278	,,	,,	ਇੰਦਰ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰਤਾਪ	1-3-1/2
279	,,	,,	ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਾਈਂਦਾਸ	2-4-1/2
280	,,	,,	ਤਲੋਕਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਗਤ ਰਾਮ	2-7
281	,,	,,	ਫਗੂ ਪੁਤਰ ਗੋਕਲ	0-4-1/7
282	,,	ਮੂ ਾਪੁਰ	ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਬਿਕਰ ਸਿੰਘ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਸੁਰਜਣ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	3-13-1/2
283	,,	ਤੁਦਆਲ	ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ	2-[illegible]-3/4
284	,,	,,	ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ	3-5

285	ਜਲੰਧਰ	ਤੂਢਆਲ	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ	3-5-1/4
286	,,	,,	ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ	4-1
287	,,	,,	ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ	4-1-1/4
288	,,	ਨਸਤੰਗੋ	ਚਨਣਾ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਾਸ	2-11-3/4
289	,,	ਲਾਹਦੜਾ	ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ	2-2
290	,,	,,	ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ	4-11-3/4
291	,,	,,	ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ	5-0
292	,,	,,	ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ	5-0
293	,,	,,	ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ	5-0
294	,,	ਸਤੋਵਾਲ	ਸਾਧੂ ਅਨੰਤ ਰਾਮ ਪੁਰਾਨ ਰਲਾ	0-10-3/4
295	,,	,,	ਜਗਤ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਦਲੂ ਰਾਮ	5-0
296	,,	,,	ਸਾਧੂ ਪੁਤਰ ਫਤੂ	1-4-1/2
297	,,	,,	ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ, ਪਰੀ ਰਾਮ, ਪੁਤਰਾਨ ਗੰਗਾ ਰਾਮ	10-0
298	,,	ਰਜੋੜੀ	ਦਰਸ਼ਨ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੋਹ	3-7-1/2
299	,,	,,	ਹਜਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹੁਕਮੀ ਸਾਕਨ ਗੜ੍ਹੀ ਬਖਸ਼ੀ	1-3
300	,,	,,	ਸਰਦਾਰ ਪੁਤਰ ਪੀਹਾਂ ਗੋਪਾਲਾ ਗੁਰੂ	1-8
301	,,	,,	ਖੁਸ਼ੀਆ ਪੁਤਰ ਲਭੂ	1-4
302	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਲਭੂ	1-12
3 3	,,	,,	ਦਲੀਪਾ ਪੁਤਰ ਅਤਰਾ	1-1-1/4
304	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਪੁਤਰ ਪੀਰਾਂ	2-11-1/4
305	,,	,,	ਫਕੀਰਿਆ ਪੁਤਰ ਭੋਲਾ	2-8
306	,,	,,	ਜਲਾਲ ਪੁਤਰ ਅਲਾ ਦਿੱਤਾ	4-4
307	,,	,,	ਬਰਕਤ ਪੁਤਰ ਪੀਰਾ	3-2-1/2
308	,,	,,	ਸੁਦਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹੁਕਮਾਂ	5-8
309	,,	,,	ਬੂਟਾ ਪੁਤਰ ਫਗੂ	8-11-3/4

[ਮਾਲ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ]

310	ਜਲੰਧਰ	ਰਜੌੜੀ	ਕਰਮਾ ਪੁਤਰ ਬੂਟਾ	3-10-1/4
311	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਪੁਤਰ ਗੰਗੂ	5-4
312	,,	,,	ਚੰਦੂ ਪੁਤਰ ਭੂਲਾ	1-6-1/4
313	,,	,,	ਸਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ	1-9
314	,,	,,	ਦਲੀਪਾ ਪੁਤਰ ਲਭੂ	8-0
315	,,	ਰੋਏਜੜੀ	ਤਾਲਬ ਪੁਤਰ ਹੁਕਮੀ	1-14-3/4
316	,,	,,	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਿਸਨ ਸਿੰਘ	1-6
317	,,	,,	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ	1-12-1/2
318	,,	,,	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੀਰੂ	2-0
319	,,	,,	ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ	2-0
320	,,	,,	ਬਾਬੂ ਪੁਤਰ ਬੀਰੂ	2-3-1/4
321	,,	,,	ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਾਲ ਸਿੰਘ	3-7-3/4
322	,,	,,	ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਤਾਬਾ ਸਿੰਘ	2-0
323	,,	,,	ਨਾਨਕ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਲਾਲਜੀ ਰਾਮ	6-8-1/4
324	,,	,,	ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ	2-15-3/4
325	,,	ਤਲਵਾੜਾ	ਸ੍ਰੀ ਚਿੰਤੂ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਮੇਲਾ ਰਾਮ	5-0
326	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਡੇਰੂ	1-10-1/4
327	,,	ਮਹਮਦਪੁਰ	ਬੇਲੀ ਪੁਤਰ ਬਾਰੂ	0-9
328	,,	,,	ਬਤਨਾ ਪੁਤਰ ਗਾਈਆ	0-8-3/4
329	,,	,,	ਬਤਨਾ ਪੁਤਰ ਗਹਿਯਾ	4-7-1/4
330	,,	,,	ਗੁਰਦੇਵ ਪੁਤਰ ਕਾਹੀਨ	5-0
331	,,	,,	ਗੁਰਨਾਮ ਪੁਤਰ ਕਾਹੀਨ	4-11-1/2
332	,,	,,	ਬੇਲੀ ਪੁਤਰ ਬਾਰੂ	0-15
333	,,	,,	ਪਤੀਯਾ ਪੁਤਰ ਬਾਰੂ	2-4
334	,,	,,	ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਾਰੂ	2-11-1/4
335	,,	,,	ਬੇਲੀ ਪੁਤਰ ਨਰਾਇਣ	3-8-3/4
336	,,	,,	ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ	4-9
337	,,	ਗੜਨਾਨਾ	ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ, ਪੰਡੋਰੀ ਨਿੰਜਰਾਂ	0-3-3/4

338	ਜਲੰਧਰ	ਗੜ੍ਹਨਾਨਾ	ਮਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	1-8
339	,,	,,	ਸੋਹੀਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	2-8
340	,,	,,	ਸਰਵਨਾ ਪੁਤਰ ਬੰਤਾ	4-8
341	,,	ਬਾਜੜਾ	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ	3-6-1/2
342	,,	,,	ਸ੍ਰੀ ਬੰਤਾ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਦਲਾ ਰਾਮ	4-6
343	,,	ਗੜ੍ਹੀ ਬਖਸ਼ੀ	ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	5-11-3/4
344	,,	,,	ਸਦਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	5-11-3/6
345	,,	,,	ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ	2-3-1/4
346	,,	,,	ਮਖਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗਜਾ ਸਿੰਘ	0-3-3/4
347	,,	,,	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	1-12-1/4
348	,,	,,	ਲਖਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ	1-4-1/4
349	,,	,,	ਬਾਜਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ	1-1/2
350	,,	,,	ਕਾਲੂ ਪੁਤਰ ਬਾਨਾ	0-6-1/2
351	,,	,,	ਖੁਸ਼ੀਆ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ	0-4
352	,,	ਕੰਦਾਲਾ	ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਸੰਤ ਸਿੰਘ	15-0
353	,,	,,	ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਵਸਾਵਾ ਸਿੰਘ	1-9-1/2
354	,,	,,	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿਘ	15-0
355	,,	,,	ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	10-0
356	,,	ਕੰਦਾਲਾ	ਨਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਤਾਰਾ ਸਿਘ	5-0
357	,,	ਤਲਵੰਡੀ ਆਬਦਾਰ	ਬੁਢਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ	0-12-1/4
358	,,	,,	ਵਿਰਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੂਲਾ ਸਿੰਘ	2-0
359	,,	,,	ਮਿਲਖੀ ਪੁਤਰ ਗਾਹੀਆ	4-0
360	,,	,,	ਮੰਗਲ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਮੂਲਾ ਸਿੰਘ	6-6-1/4

[ਮਾਲ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ]

361	ਜਲੰਧਰ	ਸਿੰਘਪੁਰ	ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	5-8-1/4
362	,,	,,	ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਨਰੰਜਨ ਸਿੰਘ, ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਮਤਬਨਾ ਨਗੀਨਾ	3-11-1/2
363	,,	,,	ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ, ਨਗੀਨਾ ਸਿੰਘ, ਉਧਮ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਲਖਾ ਸਿੰਘ, ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਮਤਬਨਾ ਸ਼ੇਰੂ	4-9-1/2
364	,,	,,	ਬੇਲੀ ਪੁਤਰ ਗੁਜਰ	0-12-3/4
365	,,	,,	ਉਧੋ ਪੁਤਰ ਸ਼ੇਰੂ	5-0
366	,,	,,	ਈਸ਼ਰ ਪੁਤਰ ਕਾਹਿਨਾ	5-0
367	,,	,,	ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ	3-4-3/4
368	,,	,,	ਬਲਾਕਾ ਪੁਤਰ ਸਾਉਣ ਸਿੰਘ	3-12-1/2
369	,,	,,	ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ	6-6-1/4
370	,,	,,	ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੀਰੂ	7-11
371	,,	,,	ਸਰਦਾਰਾ, ਪਿਆਰਾ, ਪਿਸਰਾਨ ਨਾਨਕ	7-4
372	,,	ਪਤੜਕਲਾਂ	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	2-7
373	,,	ਬਿ. ਪਾਲਕੇ ਨੰਗਲ	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰੁਲਈਆ	2-2-1/2
374	,,	ਕਿੰਗਰਾ ਚੌਵਾਲਾ	ਕਿਰਪਾ ਪੁਤਰ ਢੇਰੂ	1-11-3/4
375	,,	ਸਦਾ ਚਕ	ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨੰਦ ਸਿੰਘ	5-0
376	,,	,,	ਚਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ	1-5
377	,,	,,	ਨਹਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਆਸਾ ਸਿੰਘ	2-6-1/4
378	,,	ਭੀਖਾ ਨੰਗਲ	ਲਭੂ ਪੁਤਰ ਮਾਘੀ	1-12-1/2
379	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਮਾ	2-11
380	,,	,,	ਸਰਵਨ ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਹਰੀ ਚੰਦ	3-1-1/2
381	,,	,,	ਅਮਰੂ ਪੁਤਰ ਲਭੂ	3-3-3/4
382	,,	,,	ਅਰਜਣ ਪੁਤਰ ਗੰਢੂ	3-3-3/4

383	ਜਲੰਧਰ	ਭੀਖਾ ਨੰਗਲ	ਹਜਾਰਾ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਮਾ	3-3-3/4
384	,,	,,	ਅਛਰੂ ਪੁਤਰ ਮਾਘੀ	4-2-1/2
385	,,	,,	ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਰੁਲਈਆ	4-10-1/4
386	,,	ਭੀਨਾ ਨੰਗਲ	ਨਰੰਜਨ ਪੁਤਰ ਰੁਲੀਆ	4-10-1/4
387	,,	,,	ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਮਾਘੀ	5-0
388	,,	,,	ਫਕੀਰ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਸੰਤਾ	5-0
389	,,	,,	ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਿਊਣ ਸਿੰਘ	3-0
390	,,	,,	ਸਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਤਨ ਦੇਬ ਸਿੰਘ	3-0
391	,,	,,	ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	5-0
392	,,	,,	ਹਜਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਂਹ ਮਲ	5-0
393	,,	,,	ਸਰਵਨ ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ	3-1-1/2
394	,,	ਜਲਬੇ	ਸੰਸਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	2-7
395	,,	,,	ਬੰਤਾ ਰਾਮ ਘਨਈ ਰਾਮ	3-7
396	,,	,,	ਸ਼ੰਕਰ ਪੁਤਰ ਗੇਂਦਾ	0-4-3/4
397	,,	,,	ਕਾਲੂ ਪੁਤਰ ਹੁਕਮੀ	0-7-1/4
398	,,	,,	ਅਛਰੂ ਪੁਤਰ ਵਜਰਾ	1-5-1/4
399	,,	,,	ਨਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮਾ	2-3/4
400	,,	ਬੇਬੀ ਆਵਾਲੀ	ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਿਸ਼ਨਾ, ਸਾਕਨ ਜਮਸ਼ੇਰ, ਫੁਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਿਸ਼ਨਾ ਸਾਕਨ ਜਮਸ਼ੇਰ, ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਿਸ਼ਨਾ ਸਾਕਨ ਜਮਸ਼ੇਰ	1-13-3/4
401	,,	ਝੰਡੀਆਲੀ	ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	
402	,,	,,	ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	7-2
403	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	
404	,,	,,	ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	
405	,,	,,	ਪਰੀਤੂ ਪੁਤਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ	0-11

[ਮਾਲ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ]

406	ਜਲੰਧਰ	ਝੰਡੀਆਲੀ	ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ)	0-11
407	,,	,,	ਪਾਖਰ ਪੁਤਰ ਮੰਗਤਾ	0-8
408	,,	,,	ਬੀਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ	1-6
409	,,	,,	ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ	1-12
410	,,	,,	ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰ	0-9
411	,,	,,	ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨੰਦ ਸਿੰਘ	5-5
412	,,	ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਰਾ	ਸ਼ੰਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਲੇਲ ਸਿੰਘ	3-4-3/4
413	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ	0-12-3/4
414	,,	,,	ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ	1-10-1/4
415	,,	ਸੰਗਵਾਲ	ਪੋਹਲੂ ਪੁਤਰ ਤਾਬਾ	0-9
416	,,	,,	ਰਾਮ ਲੋਕ ਪੁਤਰ ਮਾਲੀ	2-10-1/4
417	,,	ਸੀਰ ਝੋਟਾ	ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ। ਮਹੀਂਦਰ ਸਿੰਘ, ਮਸਾ ਸਿੰਘ, ਸੀਂਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ, ਬੂਨਾ ਸਿੰਘ, ਨਗੀਨਾ ਸਿੰਘ, ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਪੁਤਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ	
418	,,	ਅਸੌਬ ਗਰੜ	ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ	2-10-3/4
419	,,	,,	ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਨੀਹਾਲਾ	1-0
420	,,	,,	ਬੀਰੂ ਪੁਤਰ ਖੇਮਾਂ	3-11-1/2
421	,,	,,	ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ	0-1-1/4
422	,,	,,	ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ	0-1/2
423	,,	,,	ਅਛਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਹਤਾਬ ਸਿੰਘ	0-4-1/4
424	,,	,,	ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਮੰਦਰ	0-3/4
425	,,	,,	ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ	0-5-3/4

426	ਜਲੰਧਰ	ਅਮ੍ਰਿਬਗੜ੍ਹ	ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਲਾ ਸਿੰਘ	0-6-1/4
427	,,	,,	ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ	0-3/4
428	,,	,,	ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ	0-1/2
429	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	0-3-1/4
430	,,	,,	ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ	0-6-1/4
431	,,	,,	ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	0-5-1/4
432	,,	,,	ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ	0-3-1/4
433	,,	,,	ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	0-2-1/2
434	,,	,,	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ	0-1/4
435	,,	,,	ਕਸਤੂਰੀ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਸਰਨ ਦਾਸ	0-1/4
436	,,	ਜਰਾ ਸਿੰਘ	ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰੂੜਾ	0-10
437	,,	,,	ਬਤਨਾ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ	2-12-1/2
438	,,	ਚਕ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਰਾ	ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪਾ	1-9-1/2 6-0
439	,,	,,	ਸ੍ਰੀ ਕਰਮਾ ਪੁਤਰ ਰੁਲੀਆ ਰੰਧਾਵਾ ਭਤੀਜਾ	3-8-3/4
440	,,	,,	ਚੰਨਣ ਪੁਤਰ ਦੱਤਾ ਰੰਧਾਵਾ ਭਤੀਜਾ	3-9-1/2
441	,,	,,	ਸੋਹਿਣ ਪੁਤਰ ਰਲਾ ,, ,,	3-10-1/2
442	,,	,,	ਸ੍ਰੀ ਬੀਰੂ ਪੁਤਰ ਨਥੂ ਸਾਕਨ ਕਾਹਲੋਂ	5-0
443	,,	ਦੌਲਤਪੁਰ	ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ	3-15
444	,,	,,	ਅਮਰੂ ਪੁਤਰ ਡੇਰੂ	0-10
445	,,	,,	ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੇਹੀਰ ਸਿੰਘ	3-15
446	,,	,,	ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ	1-1-1/4
447	,,	,,	ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰੂੜ ਸਿੰਘ	1–14
448	,,	,,	ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ	2–7–1/2
449	,,	,,	ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ	2–10–1/2
450	,,	,,	ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਸੌਂਧਾ ਸਿੰਘ	0–13–3/4
451	,,	,,	ਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਿਣ ਸਿੰਘ, ਪੁਤਰਾਨ ਜਵੰਦ ਸਿੰਘ, ਸਾਕਨ ਦੌਲਤਪੁਰ	3-8

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

452	ਜਲੰਧਰ	ਦੌਲਤਪੁਰ	ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਮੋਹੀਰ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਦੌਲਤਪੁਰ	10-6-1/2
453	,,	,,	ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ	4-1-1/2
454	,,	ਦਹਕੋਹਾਂ	ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ	0-3-1/4
455	,,	,,	ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ	0-5-1/2
456	,,	,,	ਹਜਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ	0-6-1/4
457	,,	,,	ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ	0-11
458	,,	,,	ਮਹਿੰਗਾ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ	1-1-1/2
459	,,	,,	ਸੋਹੀਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ	1-1-1/2
460	,,	,,	ਨਰਵੇਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ਼ੰਕਰ ਸਿੰਘ	1-3-1/2
461	,,	,,	ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ	1-7-1/4
462	,,	,,	ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੋਬਾ ਸਿੰਘ	1-7-1/4
463	,,	,,	ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੁੰਦਰ	4-8-1/4
464	,,	,,	ਗੁਲਜਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ	5-0
465	,,	ਧੀਨ	ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ	
466	,,	,,	ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ	3-13
467	,,	ਖਾਨਗੀ ਫਤੇਹਗੜ	ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ	2-10
468	,,	ਦੌਲਤਪੁਰ	ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਕਿਸ਼ਨਗੜ੍ਹ	3-13-3/4
469	,,	ਲਟੇਰਾ ਖੁਰਦ	ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਹਤਾਬ ਸਿੰਘ	1-14-1/2
470	,,	,,	ਰੂਲਦਾ ਪੁਤਰ ਨੀਕਾ	1-9
471	,,	,,	ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਾਹਲਾ	0-8
472	,,	,,	ਦੇਸੂ ਪੁਤਰ ਆਤੂ	1-4
473	,,	,,	ਬੰਤਾ-ਫੁਮਣ, ਪਿਸਰਾਨ ਅਛਰ	5-7
474	,,	ਲਟੇਰਾ ਖੁਰਦ	ਅਛਰੂ ਪੁਤਰ ਮਾਹਲਾ	0-8-1/2
475	,,	,,	ਮਹੀਗਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪਾਲਾ	0-15
476	,,	,,	ਅਮਰੂ ਪੁਤਰ	1-7
477	,,	,,	ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਪੁਤਰ ਰਲਾ	2-1
478	,,	,,	ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੋਂਦਾ	0-15

479	ਜਲੰਧਰ	ਲਟੇਰਾ ਖੁਰਦ	ਜਗੂ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾ ਸਿੰਘ	0-11-1/2
480	,,	,,	ਚੇਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨੰਦ ਸਿੰਘ	0-13
481	,,	ਢਢਾ	ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਮਘਰ ਸਿੰਘ	3-5
482	,,	ਜਮਸ਼ੇਰ	ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਵੰਦ ਸਿੰਘ	4-3-1/2
483	,,	ਸੰਘਾਰਪੁਰ	ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ, ਮਗਰ ਸਿੰਘ, ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਅਮਰ ਸਿੰਘ	9-9-3/4
484	,,	ਜੇਠੂਪੁਰ	ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪਾ	1-2-3/4
485	,,	,,	ਸ਼ੰਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਤਾਬਾ	1-8-1/4
486	,,	,,	ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਤਾਬਾ	1-9-1/2
487	,,	,,	ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	1-9-3/4
488	,,	,,	ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ	2-3
489	,,	,,	ਮੰਗੂ ਪੁਤਰ ਦੂਨੀ	2-8-1/2
490	,,	,,	ਗਿਰਧਾਰੀ ਪੁਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ	3-1/4
491	,,	,,	ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ	3-6-3/4
492	,,	,,	ਕੁੰਦਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗਰੀਬ ਦਾਸ	3-12
493	,,	ਬੁਲੋਵਾਲ	ਕਿਰਪਾ ਪੁਤਰ ਮੱਛਰ	2-14
494	,,	ਬਲ	ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ	3-2-1/4
495	,,	,,	ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ	
496	,,	,,	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ	1-14
497	,,	,,	ਗੇਜਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ	1-7-1/2
498	,,	,,	ਕਿਰਪਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ	2-7-3/4
499	,,	ਕਰਤਾਰਪੁਰ	ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ	2-10-3/4
500	,,	,,	ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਨਿਕਾ	5-0
501	,,	,,	ਬੀਰੂ ਪੁਤਰ ਲਭੂ	5-0
502	,,	,,	ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੀਰ ਸਿੰਘ	5-0
503	,,	,,	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹੁਕਮ ਸਿਘ	5-0
504	,,	,,	ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ	5-0
505	,,	,,	ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨੰਦ ਸਿੰਘ	5-0
506	,,	,,	ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ	5-0

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

507	ਜਲੰਧਰ	ਕਰਤਾਰਪੁਰ	ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	5-0
508	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ	1-12-1/4
509	,,	,,	ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ	3-4-1/4
510	,,	,,	ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ	2-10-3/4
511	,,	,,	ਬੀਰੂ ਪੁਤਰ ਨਥੂ	2-9
512	,,	,,	ਵਸਾਵਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਜੀਰ ਸਿੰਘ	0-15-3/4
513	,,	,,	ਪੁੰਨੂ ਪੁਤਰ ਦਿਆਲਾ	5-0
514	,,	,,	ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ	2-7-3/4
515	,,	,,	ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਨਿਕਾ	5-0
516	,,	,,	ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ	4-1–1/4
517	,,	,,	ਗੇਜਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ	4-4
518	,,	,,	ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ	4–13–1/4
519	,,	,,	ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ	5–0
520	,,	,,	ਚਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਚਿੰਤ ਸਿੰਘ	5–0
521	,,	,,	ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਗੀਨਾ ਸਿੰਘ	3–6
522	,,	,,	ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰੁਲਈਆ	2–15–3/4
523	,,	,,	ਬਕਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰੂੜ ਸਿੰਘ	
524	,,	,,	ਸਰਵਨ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਮਹਿੰਗਾ	2–15–3/4
525	,,	,,	ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੋਰਾ ਸਿੰਘ	4-6-1/4
526	,,	,,	ਸਾਂਈ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ	3–8
527	,,	,,	ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ	4–8
528	,,	,,	ਰਾਵਲ ਪੁਤਰ ਘਨਈਆ ਰਾਮ	4–8
529	,,	,,	ਗੁਰਬਚਨ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਸਾਂਈ ਦਾਸ	4–13
530	,,	,,	ਅਰਜਣ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਪਜਾਮਾ	5–0
531	,,	,,	ਗੇਜਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਰੈਣ ਸਿੰਘ	5–0
532	,,	,,	ਧਰੰਵ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰੂਪਾ ਸਿੰਘ	3–5–1/4
533	,,	,,	ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਰਤਾਰਾ	3–7
534	,,	,,	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ	3–8
535	,,	,,	ਦੁਰਗਾ ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਰਲਾ ਰਾਮ	3–14

536	ਜਲੰਧਰ	ਕਰਤਾਰਪੁਰ	ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ	3–8
537	,,	,,	ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ	3–8
538	,,	,,	ਮਲੂਕ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ	3–8
539	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਲੇਲ ਸਿੰਘ	3–8
540	,,	,,	ਸ਼ੇਰੂ ਪੁਤਰ ਗੋਇਣਾ	3–9–1/4
541	,,	,,	ਕਿਸ਼ਨਾ ਪੁਤਰ ਨੰਦੂ	3-9-1/4
542	,,	,,	ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਉਣ ਸਿੰਘ	1–3–1/2
543	,,	,,	ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚਤਰ ਸਿੰਘ	1–8
544	,,	,,	ਬੱਗਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ	2–6–1/2
545	,,	,,	ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪੀਰੂ	2–7–1/2
546	,,	,,	ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ	2–8
547	,,	,,	ਸ਼ਾਮਾ ਪੁਤਰ ਨਾਨਕ	3–2–1/2
548	,,	,,	ਰੂੜਾ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ	3–3
549	,,	,,	ਰਾਜਨ ਪੁਤਰ ਭਗਤੂ	3–7
550	,,	,	ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ	5–0
551	,,	,,	ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ	5–0
552	,,	,,	ਰਾਜਮਲ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ	5–0
553	,,	,,	ਹਜੂਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਜਰ ਸਿੰਘ	1–3–1/2
554	,,	,,	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਤੁਲਸਾ ਸਿੰਘ	1–3–3/4
555	,,	,,	ਜਗੂ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	2–3
556	,,	,,	ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਸੌਂਧਾ ਸਿੰਘ	2–4–1/4
557	,,	,,	ਸਰਦਾ ਪੁਤਰ ਰਲਾ	3–3/4
558	,,	,,	ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ	3–1
559	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	3–6–1/4
560	,,	,,	ਅਮਰੂ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ	3–7
561	,,	,,	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ	3–8–3/4
562	,,	,,	ਤੁਸਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰੇਲੂ	3– 0–1/4
563	,,	,,	ਗੁਰਮੀਤ ਸਿਘ ਪੁਤਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ	3–11
564	,,	,,	ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	3–12
565	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ	3–12

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

566	ਜਲੰਧਰ	ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ	ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ	3–12
567	,,	,,	ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ	3–12
568	,,	,,	ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ	3–12–3/4
569	,,	,,	ਬਤਨਾ ਪੁਤਰ ਘਿਨੂ	3–13
570	,,	,,	ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਰਾਏ ਸਿੰਘ	3–14–3/4
571	,,	,,	ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪੋਹਿਲੋ	4–2
572	,,	,,	ਹਜਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ਸਿੰਘ	4–3–1/2
573	,,	,,	ਨਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ਸਿੰਘ	4–6
574	,,	,,	ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਾਥੀ	4–7–1/4
575	,,	,,	ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	4–8
576	,,	,,	ਸੁੰਦਰ ਪੁਤਰ ਲਭੂ	4–12
577	,,	,,	ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੋਂਦਾ ਸਿੰਘ	5–0
578	,,	,,	ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਤਨ ਸਿੰਘ	5–0
579	,,	,,	ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ	5–0
580	,,	,,	ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	5–7–3/4
581	,,	,,	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	2–4
582	,,	,,	ਹਰਨਾਮਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੰਤਾ	4–8–1/4
583	,,	,,	ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਖੂ	4–2–1/2
584	,,	,,	ਲਖੂ ਪੁਤਰ ਦੁਲਾ	3–8–1/4

ਅਲਾਟ ਕੁਲ ਰਕਬਾ :— 2,330 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ

ਤਾਦਾਦ ਕੁਲ ਮੁਜ਼ਾਰਆਨ :— 639

———

ਫ਼ਰਿਸਤ ਅਲਾਟਸ਼ੁਦਾ ਰਕਬਾ ਸਰਪਲਸ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਨ–ਤਹਿਸੀਲ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ,

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਾਲੰਧਰ

ਨੰ: ਸ਼ੁਮਾਰ	ਨਾਮ ਤਹਿਸੀਲ	ਨਾਮ ਪਿੰਡ	ਨਾਮ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਨ ਜਿਸ ਕੋ ਰਕਬਾ ਅਲਾਟ ਹੋਇਆ	ਰਕਬਾ ਜੋ ਅਲਾਟ ਹੋਇਆ
1	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਖੇਤਰਾਂ	ਸੋਹਿਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਜਟ	1–13–1/4
2	,,	,,	ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੋਹਿਸਲ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	4–8–1/2
3	,,	,,	ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ,,	5–0
4	,,	,,	ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ	0–8–1/2
5	,,	,,	ਮਨਗਤਾ ਪੁਤਰ ਨਿਕਾ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	0–15–1/4
6	,,	,,	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ	1–14–1/2
7	,,	,,	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ	2–6–1/2
8	,,	,,	ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	1–7
9	,,	,,	ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪੁੰਨੂ	1–7
10	,,	,,	ਮਹਤਾਬ ਪੁਤਰ ਖਜਾਨਾ ਸਾਕਨ ਜੰਡੀਅਲੀ	5–0
11	,,	,,	ਸਾਧੂ ਪੁਤਰ ਰਾਮਧਨ ਜੰਡੀਆਲੀ	4–2
12	,,	ਚਕ ਗੁਰੂ	ਕਰਮਾ ਪੁਤਰ ਫਤੂ ਬੇਰੋ ਮੁਜਾਰੀਆ	4–9–3/4
13	,,	,,	ਬੱਗਾ ਪੁਤਰ ਤੁਲਸੀ ਬਰਾਹਮਨ ਚਕ ਗੁਰੂ	4–6–1/4
14	,,	,,	ਸਿਬੂ ਪੁਤਰ ਤੁਲਸੀ ,, ,, ,,	4–3–1/4
15	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਮੁੰਸ਼ੀ ,,	2–9–1/4
16	,,	,,	ਗੁਲਜਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ	1–5–1/4
17	,,	,,	ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਭੂ	3–1–1/4
18	,,	,,	ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਪੁਤਰ ਤੁਲਸੀ ਰਾਮ	3–6–1/4
19	,,	,,	ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਥਾ ਸਿੰਘ	3–7–1–/4
20	,,	,,	ਮੂਲਾ ਪੁਤਰ ਮਹਿੰਗਾ ਸਾਕਨ ਚਕ ਗੁਰੂ	5–0
21	,,	ਕਟਾਰੀਆਂ	ਸੂਰਜ ਭਾਨ ਪੁਤਰ ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਮ ਸਾਕਨ ਕਟਾਰੀਆਂ	0–11–1/4
22	,,	,,	ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਕਰਤਾਰਾ ਸਾਕਨ ਕਟਾਰੀਆਂ	1–4

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

ਦਰਖ਼ਾਸਤ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਨ ਬਾਬਤ ਤਹਿਸੀਲ ਨਕੋਦਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਾਲੰਧਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਪਲਸ ਰਕਬਾ ਅਲਾਟ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ।

ਨੰ: ਸ਼ੁਮਾਰ	ਨਾਮ ਤਹਿਸੀਲ	ਨਾਮ ਪਿੰਡ	ਨਾਮ ਮੁਜ਼ਾਰਾ	ਰਕਬਾ ਅਲਾਟ ਸ਼ੁਦਾ
1	ਨਕੋਦਰ	ਗੇਲਣ	ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	3–6
2	,,	ਹਵੇਲੀ	ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਿਵ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	1–1/2
3	,,	,,	ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ	3–1–1/4
4	,,	ਸਾਹਲਾ ਨਗਰ	ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਵਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ–ਹਿੱਜਾ ਬਰਾਬਰ	1–1/2
5	,,	,,	ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਵਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ	7–5–1/4
6	,,	ਮੈਹਸਦਪੁਰ	ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵ[illegible]ਾਵਾ ਸਿੰਘ	0–6–1/2
7	,,	,,	ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	0–11
8	,,	,,	ਨਾਜਰ, ਫਕੀਰ, ਪਾਖਰ ਪਿਸਰਾਨ ਜਿਉਣ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	5–13–3/4
9	,,	,,	ਜਉਣ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰ	4–6
10	,,	,,	ਸੋਹਾਂ ਪੁੱਤਰ ਫਤੂ	4–13–1/2
11	,,	,,	ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ	4–5–1/4
12	,,	ਈਦਾ	ਜਗੂ ਪੁਤਰ ਮਾਘੀ	0–7–1/2
13	,,	,,	ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	2–7–1/2
14	,,	,,	ਸ਼ਰੂ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਦੀ	2–15
15	,,	,,	ਜੀਤ ਪੁਤਰ ਮੋਲਾ	1–10–1/2
16	,,	,,	ਨਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਲਾ	1–3–1/2
17	,,	,,	ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੰਦ ਸਿੰਘ	2–0
18	,,	,,	ਸੂਰਜਨ ਪੁਤਰ ਨੱਥੂ	0-5-3/4
19	,,	,,	ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ	2-0

20	ਨਕੋਦਰ	ਈਦਾ	ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੀਤੂ, ਗੇਜਾ ਨਾਜਰ, ਭਜਨਾ ਪਿਸਰਾਨ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	3-9-1/2
21	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਕਟਾਰੀਆ	ਨਾਨਕ ਪੁਤਰ ਦਿਆਲਾ ਸਾਕਨ ਕਟਾਰੀਆ	2-6-3/4
22	,,	,,	ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ	1-1-1/2
23	,,	,,	ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ	3–10-3/4
24	,,	,,	ਸ਼ੰਕਰ ਪੁਤਰ ਭੂਜਾ ਸਾਕਨ ਕਟਾਰੀਆ	3-15
25	,,	,,	ਫਕੀਰ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਰਖਾ ਸਾਕਨ ਕਟਾਰੀਆ	1–10–/4
26	,,	,,	ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ,,	3-14
27	,,	,,	ਮੰਗਲ ਪੁਤਰ ਉਧਮ ,,	3-13-1/4
28	,,	,,	ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ,,	4-13-3/4
29	,,	,,	ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੂਹੜ ਸਿੰਘ ,,	0-12-1/4
30	,,	,,	ਪੂਰਨ ਪੁਤਰ ਬਸੰਘ ਸਿੰਘ ਕਟਾਰੀਆ	0–13–1/4
31	,,	,,	ਮੁਨਸ਼ੀ ਪੁਤਰ ਗਨੇਸ਼ਾ	0–15–1/2
32	,,	,,	ਬਿਕਰ ਪੁਤਰ ਸਾਲੂ	1-2
33	,,	,,	ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ	1–7-1/4
34	,,	,,	ਮੁਨਸ਼ੀ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	1-8
35	,,	,,	ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ	2-0
36	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੇਂਦਾ	2–6–1/4
37	,,	,,	ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ	3-1–3/4
38	,,	,,	ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਤਰ ਰਾਮਾ ਸਾਕਨ ਕਟਾਰੀਆ	3-1-1/4
39	,,	ਸਿੰਧਵਾਂ	ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ	1-8-1/4
40	,,	,,	ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਭੋਡਾ ਸਾਕਨ ਹਿੱਯੂ	2-7–1/2
41	,,	,,	ਭੋਡਾ	0–3/4
42	,,	ਜੰਡਿਆਲਾ	ਗੰਗੂ ਪੁਤਰ ਦਿਤੂ ਸਾਕਨ ਬਲਾਕੀਪੁਰ	1- 8–3/4
43	,,	,,	ਕਾਂਸ਼ੀ ਪੁਤਰ ਮੀਆਂ ਪਲੀ ਉੱਚੀ	3–6
44	,,	,,	ਬਾਬੂ ਪੁਤਰ ਤਾਬਾ ਬਲਾਕੀਪੁਰ	5-0
45	,,	,,	ਬੇਲੀ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਮੇਲਾ ਰਾਮ ਪਲੀ ਉੱਚੀ	5–0
46	,,	,,	ਬਤਨਾ ਪੁਤਰ ਗੰਡਾ ਪਲੀ ਉਨਚੀ	5-0
47	,,	,,	ਹਜਾਰਾ ਪੁਤਰ ਗੂਜਰ ਪਲੀ ਉਨਚੀ	5–0

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

48	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਜੰਡਿਆਲਾ	ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਸਾਧੂ ਬਲਾਕੀਪੁਰ	5-0
49	,,	,,	ਸਰਧਾ ਪੁਤਰ ਨਿਹਾਲਾ ਬਲਾਕੀਪੁਰ	5-0
50	,,	,,	ਅਰਜਨ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਂਗਾ ਸਾਕਨ ਲਾਧੀਆਂ	1-7-1/2
51	,,	,,	ਮੇਲਾ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਲਾਧੀਆਂ	1-14
52	,,	,,	ਭਗਤਾ ਪੁਤਰ ਮੰਗੂ ਸਾਕਨ ਲਾਧੀਆਂ	1-14-1-2
53	,,	,,	ਦਿੱਤਾ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਾਕਨ ਲਾਧੀਆਂ	2-3-1/2
54	,,	,,	ਨਾਮਾ ਪੁਤਰ ਮੇਲਾ ਸਾਕਨ ਲਾਧੀਆਂ	2-8
55	,,	,,	ਕਰਮਾ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰੀਆ	1-0
56	,,	,,	ਸਰਨਾ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰੀਆ	1-0
57	,,	ਭੰਡੀਆ	ਹਜਾਰਾ ਪੁਤਰ ਨਾਨਕ ਸਾਕਨ ਲਾਧੀਆਂ	2-14-1/4
58	,,	,,	ਬਿਸ਼ਨ ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰਤਾਪਾ ,,	3-4-1/2
59	,,	,,	ਗੰਗੂ ਪੁਤਰ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ,,	3-4-3/4
60	,,	,,	ਮੰਗੂ ਪੁਤਰ ਸਾਧੂ ਸਾਕਨ ਲਾਧੀਆਂ	3-4.1/2
61	,,	,,	ਅਮੀਆਂ ਪੁਤਰ ਸਾਂਗਾ ਸਾਕਨ ਲਾਧੀਆਂ	3-0
62	,,	,,	ਸਾਧੂ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮਾ ਸਾਕਨ ਲਾਧੀਆਂ	1-7
63	,,	,,	ਪਰਤਾਪਾ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮਾ ਸਾਕਨ ਲਾਧੀਆ	1-7-1/4
64	,,	,,	ਸੁਖਦਿਆਲ ਪੁਤਰ ਖੀਆਲੀ ਸਾਕਨ ਲਾਧੀਆਂ	4-9
65	,,	,,	ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਪਾਲਾ ਸਾਕਨ ਲਾਧੀਆਂ	2-6-3/4
66	,,	,,	ਨੰਦੂ ਪੁਤਰ ਗੈਹਿਨਾ ਸਾਕਨ ਕਟਾਰੀਆ	3-10
67	,,	,,	ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਕਟਾਰੀਆਂ	4-2
68	,,	,,	ਮੂਰਤੀ ਪੁਤਰ ਹਰੀਆਂ ਸਾਕਨ ਕਟਾਰੀਆਂ	4-2-1/2
69	,,	,,	ਸਰਦਾਰਾ ਪੁਤਰ ਰਲਾ ਸਾਕਨ ਕਟਾਰੀਆਂ	2-0
70	,,	,,	ਅਛਰੂ ਪੁਤਰ ਨਥਲ ਸਾਕਨ ਡੂੰਡੀਆਂ	0-10-1/4
71	,,	,,	ਫਕੀਰ ਪੁਤਰ ਚੰਦੂ	1-1
72	,,	,,	ਮੁਨਸ਼ੀ ਪੁਤਰ ਨਰਸਿਪਾ ਡੰਡਵਾਂ	0-11
73		ਡੰਡਵਾ	ਮੋਤੀ ਪੁਤਰ ਨਰਸਿਪਾ ਡੰਡਵਾਂ	0-10
74	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਿਤ	1-6-3/4
75	,,	,,	ਨਾਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਿਤ ਡੰਡਾ	1-7

76	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਡੰਡਵਾ	ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪਾ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਡੰਡਵਾਂ	3-1
77	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਛਜੂ ਸਾਕਨ ਢਾਢਾ	5–0
78	,,	,,	ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਨਥੂ ਸਾਕਨ ਢਾਢਾ	5-0
79	,,	,,	ਲਾਲ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਾਕਨ ਢਾਢਾ	5-0
80	,,	,,	ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਚੰਦੂ ਸਾਕਨ ਢਾਢਾ	5-0
81	,,	,,	ਜਾਗੀਰ ਪੁਤਰ ਅਤਰੂ ਸਾਕਨ ਢਾਢਾ	3-8
82	,,	,,	ਅਲਾਚੀ ਪੁਤਰ ਭੂਲਾ ਬੰਨਾ	4-15
83	,,	,,	ਦਲੀਪਾ ਪੁਤਰ ਰੂਲਦਾ ਮਲ ਪੱਤਾ	5-0
84	,,	,,	ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਚੰਦੂ ਸਾਕਨ ਨੂਰਪੁਰ	5-0
85	,,	,,	ਮੇਲਾ ਪੁਤਰ ਆਤੂ ਲੰਗਰੀ	2-1/4
86	,,	ਭੇਰੋ ਮੁਜਾਰੀਆਂ	ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਭੇਰੋ ਮੁਜ਼ਾਰੀਆਂ	5-0
87	,,	,,	ਮੋਹਿਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਰਿੰਜਨ ਸਿੰਘ	1-1-1/4
88	,,	ਕੰਗਰੋੜ	ਉੱਧਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ	1-3-1/4
89	,,	,,	ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ	1-8-3/4
90	,,	,,	ਬਤਨਾ ਪੁਤਰ ਸ਼ੇਰੂ ਸਾਕਨ ਦਿਤਾ	1–12-1/2
91	,,	,,	ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਰੁਲੀਆ ਸਾਕਨ ਦਿਤਾ	2-10-1/2
92	,,	,,	ਫੁਮਣ ਪੁਤਰ ਵਰਹੀਯਾ ਸਾਕਨ ਪੱਕੀ ਮੀਡੂ ਵਾਲਾ	3–5-1/2
93	,,	,,	ਹਜਾਰਾ ਪੁਤਰ ਨਰਾਇਣ ਸਾਕਾ ਚੋਤਾ	3–7-1/2
94	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਬਰਾਇਨ ਦਿਤਾ	5–0
95	,,	,,	ਚਰਨ ਪੁਤਰ ਸੰਤਾ	2-3
96	,,	ਹਿੱਯੂ	ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਪੂਰਨ ਸਾਕਨ ਹਿੱਯੂ	2–11-3/4
97	,,	,,	ਮਿਲਖੀ ਪੁਤਰ ਚੰਦੂ ਸਾਕਨ ਹਿੱਯੂ	3-12
98	,,	,,	ਸਾਧੂ ਪੁਤਰ ਰੁਲਦਾ ਸਾਕਨ ਹਿੱਯੂ	0-10-3/4
99	,,	,,	ਚੰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗਈਆ ਹਿੱਯੂ	1-1
100	,,	,,	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੈਹਿਨਾ	1 7-1/4
101	,,	,,	ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	1-22-1/4
102	,,	,,	ਅਮਰੂ ਪੁਤਰ ਮੰਗੂ ਮਲ ਖੁਰਦ	4-8–1/4

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

103	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਹਿੱਯੂ	ਗਹਿਬੂ ਪੁਤਰ ਗੁਲਾਬਾ	5-0
104	..	,.	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਹੀਰਾ ਮਲ ਕਲਾਂ	5-0
105	,,	,,	ਕਰਮਾ ਪੁਤਰ ਗੰਹਿਨਾ	1-5-1/4
106	,,	,,	ਬਸੰਤ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਬਾਬੂ ਰਾਮ	2-14-1/4
107	,,	ਖਾਨਖਾਨਾ	ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਮੰਗੂ ਲਧਾਨਾਂ ਉਚਾ	1-13-1/2
108	,,	ਮੁੰਡ	ਹਜਾਰਾ ਪੁਤਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਮਕਸੂਦਪੁਰ	0-11-1/4
109	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਮਕਸੂਦਪੁਰ	0-13-1/4
110	,,	,,	ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	2-2-1/2
111	,,	,,	ਨੰਦੂ ਪੁਤਰ ਭੋਲਾ	2-8
112	,,	,,	ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਮਕਸੂਦਪੁਰ	2-8
113	,,	,,	ਲਛਮਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ	2-8
114	,,	,,	ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ	1-12-1/4
115	,,	,,	ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਡੋਡਾ ਸਾਕਨ ਹਿੱਯੂ	2-7-3/4
116	,,	,,	ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਰਾਮ ਸਾਕਨ ਮੁੰਡ	4-4-1/4
117	,,	,,	ਭਗਤ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਗਰੀਬ ਸਾਕਨ ਕਟਾਰੀਆ	2-15-1/4
118	,,	ਮੁਹਰਮਪੁਰ	ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ	2-5-1/2
119	,,	,,	ਮੁਰਤੀ ਪੁਤਰ ਭੂਜਾ ਸਾਕਨ ਗੋਸਲ	4-9-1/4
120	,,	,,	ਬਾਬੂ ਪੁਤਰ ਜਿੱਤਾ ਰਾਮ ਸਾਕਨ ਗੋਸ਼ਲ	1-15-3/4
121	,,	ਗੋਮਲ	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਮਾ ਸਾਕਨ ਗੋਸਲ	0-11-3/4
122	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਨਾਮਾ ਸਾਕਨ ਗੋਸਲ	2-10-1/4
123	,,	ਮੁਜਾਰੀ	ਦਿਆਲ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਾਕਨ ਮੁਜਾਰੀ	1-5
124	,,	,,	ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	3-10-1/4
125	,,	,,	ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ	0-10-3/4
126	,,	ਬੰਗਾ	ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਬੰਗਾ	2-5-1/2
127	,,	,,	ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	4-13-3/4
128	,,	ਚਿਤਾ	ਬਤਨਾ ਪੁਤਰ ਸ਼ੇਰੂ ਸਾਕਨ ਚਿੱਤਾ	1-11
129	,,	ਬਾਹਲਾ	ਬਚਨਾ ਪੁਤਰ ਆਛਾ ਲਧਾਨਾ ਝੁਕਾ	0-2-3/4

130	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਬਾਹਲਾ	ਬਚਨਾ ਪੁਤਰ ਰਲਾ ਲਧਾਨਾ ਝੁਕਾ	0-2-3/4
131	,,	,,	ਰੇਲੂ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ ,, ,,	0-4-1/4
132	,,	,,	ਚਿਨਤਾ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ,, ,,	0-6-1/2
133	,,	ਕਰਨਾਨਾ	ਲਸ਼ਕਰੀ ਪੁਤਰ ਮਿਸ਼ਰੀ ਲਧਾਨਾ ਉਨਚਾ	0-8
134	,,	,,	ਟੋਹਰੂ ਪੁਤਰ ਛਜੂ ,, ,,	0-9-1/2
135	,,	,,	ਕਰਮਾ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਮਾ ,, ,,	0-15-3/4
136	,,	,,	ਸੰਤ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਬਾਬੂ ,, ,,	2-12-1/4
137	,,	,,	ਸੋਹਿਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰੁਲੀਆ ਸਾਕਨ ਪਠਲਾਵਾਂ	3-5-1/2
138	,,	,,	ਅਨੰਤਾ ਪੁਤਰ ਸੰਗੂ ਲਧਾਨਾ ਉਨਚਾਰ	4-1-1/2
139	,,	,,	ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ,,	3-9
140	,,	ਖਟਕਰ ਕਲਾਂ	ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ,,	1-4
141	,,	,,	ਵਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕਰਨਾਨਾ	1-11-1/2
142	,,	ਕਰਮਾ	ਗੰਗੂ ਪੁਤਰ ਕੋੜੂ ਸਾਕਨ ਪਤਲਾਵਾ	0-11
143	,,	ਗੁਨਾ ਚੋਰ	ਬਖਸ਼ੀ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਖਾ ਸਿੰਘ ਗੁਨਾਚੋਰ	2-4
144	,,	,,	ਉੱਧਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਾਲਾ ਚੂਹੜਪੁਰ	5-0
145	,,	ਖਟਾਰੋ	ਬੂਝਾ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ ਸਾਕਨ ਖਟਾਰੋ	1-5
146	,,	,,	ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਰੌਨਗੀ	2-0
147	,,	,,	ਭਗਤਾ ਪੁਤਰ ਗਰੂ ਮਹਿਰਮਪੁਰ	1-3-1/2
148	,,	,,	ਜੋਗਿੰਦਰ ਪੁਤਰ ਭਗਤਾ ਸਾਕਨ ਮਹਿਰਮਪੁਰ	3-0
149	,,	ਜਬੋਵਾਲ	ਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ ਸਾਕਨ ਜਬੋਵਾਲ	1-1-1/4
150	,,	,,	ਮਿਤ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ	1-0
151	,,	ਭਗੋਰਾਨ	ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਤਰ ਜੀਵਨ ਸਾਕਨ ਭਗੋਰਾਂ	
152	,,	,,	ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ	
153	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਪੁਤਰ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ	
154	,,	,,	ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
155	,,	,,	ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
156	,,	,,	ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

157	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਭਗੋਰਾਨ	ਪਰੀਖੀ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
158	,,	,,	ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
159	,,	,,	ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਰਿੰਜਨ ਸਿੰਘ ਭਗੋਰਾਂ	1-4-1/2
160	,,	,,	ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਰਿੰਜਨ ਸਿੰਘ	5-0
161	,,	ਕਰੀਹਾਂ	ਨੱਥੂ ਪੁਤਰ ਗੁਜਰ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਭੂਤ	3-0
162	,,	,,	ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਾਂ ਪੁਤਰ ਦੇਵੀ ਦਿੱਤਾ	5-0
163	,,	,,	ਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ ਜਬੋਵਾਲ	1-4
164	,,	,,	ਮਿਤੂ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ ਜਬੋਵਾਲ	1-5-3/4
165	,,	,,	ਜੈਸੀ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ ,,	2-2-1/4
166	,,	,,	ਗੰਡਾ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ	2-2
167	,,	,,	ਗਰੀਬ ਪੁਤਰ ਚੂਹੜਾ	5-0
168	,,	,,	ਕੇਹਿਰ ਪੁਤਰ ਚੂਹੜਾ	2-1/2-0
169	,,	,,	ਝੰਡੂ ਪੁਤਰ ਚੂਹੜਾ	2-1/2-0
170	,,	,,	ਗੰਗੂ ਪੁਤਰ ਕੋੜਾ ਸਾਕਨ ਪਠਲਾਵਾ	3-3-1/4
171	,,	,,	ਸ੍ਰੀ ਲਸ਼ਕਰੀ ਪੁਤਰ ਮਿਸ਼ਰੀ ਲਧਾਨ ਉਨਚਾ	0-8
172	,,	,,	ਫੇਹਰੂ ਪੁਤਰ ਛੱਜੂ ਮਿਸ਼ਰੀ ਲਧਾਨ ਉਨਚਾ	0-9-1/2
173	,,	,,	ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਮਾ ਮਿਸ਼ਰੀ ਲਧਾਨ ਉਨਚਾ	0-15-3/4
174	,,	,,	ਵਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕਰਨਾਨਾ	1-11-1/2
175	,,	,,	ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਪੜਲਾਵਾ	3-5-1/2
176	,,	,,	ਅਮੀਰਾਂ ਪੁਤਰ ਦੌਲ ਸਾਕਨ ਮਹਿਲ ਖੁਰਦ	4-4-1/4
177	,,	ਬਰਨਾਲਾ ਕਲਾਂ	ਬਿਸ਼ਨਾ ਪੁਤਰ ਤਾਬਾ ਸਾਕਨ ਸਾਊਨਾ	1-10-1/2
178	,,	,,	ਨਾਮਾ ਪੁਤਰ ਜੈਮਲ	3-10-1/2
179	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਪੁਤਰ ਨਿਕਾ ਸਾਕਨ ਮਹਿੰਦੀਪੁਰ	2-6
180	,,	,,	ਬੁਝਾ ਪੁਤਰ ਚੰਦੂ ਸਾਕਨ ਚੂਹੜਪੁਰ	2-11
181	,,	,,	ਮਿਲਖੀ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ਬਰਨਾਲਾ ਕਲਾਂ	1-0
182	,,	,,	ਸਾਰੂ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ਬਰਨਾਲਾ ਕਲਾਂ	0-0-1/2
183	,,	ਕਰਯਾਮ	ਵਤਨਾ ਪੁਤਰ ਹਾਕੂ ਸਾਕਨ ਬਰਨਾਲਾ ਕਲਾਂ	5-0

184	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਕਰਯਾਮ	ਮਿਲਖੀ ਖੁਤਰ ਉਤਮ ਸਾਕਨ ਬਰਨਾਲਾ ਕਲਾਂ	4-2-1/2
185	,,	,,	ਸਾਰੂ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ,, ,,	3-0
186	,,	,,	ਚੂਹੜ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਝੰਡੂ ,, ,,	3-2-1/2
187	,,	,,	ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ	2-4
188	,,	,,	ਭਜਨ ਸਿੰਘ ,, ,,	2-4-1/2
189	,,	,,	ਬਿਸ਼ਨ ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਮਾਂ ਸਾਕਨ ਕਰਯਾਮ	2-9-1/2
190	,,	,,	ਹਜ਼ਾਰੀ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਸਾਕਨ ਕਰਯਾਮ	2-11-1/4
191	,,	,,	ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਪੁਤਰ ਸਾਕਨ ਡੰਗਲ ਕਲਾਂ	1-7
192	,,	,,	ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਾਕਨ ਡੰਗਲ ਕਲਾਂ	1-7
193	,,	,,	ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਰਯਾਮ	3-2-1/4
194	,,	,,	ਸੀਬਾ ਪੁਤਰ ਰਖਾ ਸਾਕਨ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	3-0
195	,,	,,	ਮਸਾ ਪੁਤਰ ਗੈਹਿਨਾ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	3-0
196	,,	,,	ਬਿਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਗੁਜਰਪੁਰ	3-7-1/2
197	,,	,,	ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਹਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਕਰਯਾਮ	2-0
198	,,	,,	ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ,, ,,	1-15-1/2
199	,,	,,	ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ,, ,,	4-4-1/4
200	,,	,,	ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ,, ,,	4-4
201	,,	,,	ਸ਼ਾਦੀ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਗੁੰਦਾ ਰਾਮ ਸਾਕਨ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	4-13-1/4
202	,,	,,	ਭੀਮ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਕਰਯਾਮ	5-0
203	,,	,,	ਨਰਿੰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ	5-0
204	,,	,,	ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਖਾ ਸਿੰਘ ਕਰਯਾਮ	3-10
205	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਖਾ ਸਿੰਘ ਕਰਯਾਮ	4-0
206	,,	ਸਲੋਹ	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ	4-6
207	,,	,,	ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਾਕੂ ਮਲ	5-0
208	,,	,,	ਰੁਲੀਆ ਪੁਤਰ ਚੂਹੜ ਸਾਕਨ ਸਲੋਹ	2-5
209	,,	ਗੜਪਧੀਨ	ਮੁਨਸ਼ੀ ਪੁਤਰ ਮਾਲੀਗਰੜ ਪਧੀਨ	4-12-1/2

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

210	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਗੜਪਧੀਨ	ਮੁਨਸ਼ੀ ਪੁਤਰ ਮੀਂਹਾ ਲਾਲ ਮੁਜਾਰਾ	1-13-1/4
211	,,	ਬਖਲੌਰ	ਸ਼ੇਰੂ ਪੁਤਰ ਤਾਨੀ ਬਖਲੌਰ	2-12
212	,,	,,	ਦਲੀਪਾ ਪੁਤਰ ਬਾਬੂ ਗੜ ਪਧੀਨਾ	0-13-1/4
213	,,	ਫਾਂਬੜਾ	ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਫੇਰੂ ਸਾਕਨ ਕਮਾਮ	0-5-3/4
214	,,	,,	ਮਹਿੰਗਾ ਪੁਤਰ ਹਰੀਆ ਰਾਏਪੁਰ ਫਬਾਂ	0-9-1/4
215	,,	ਫਾਂਬੜਾ	ਛਜੂ ਪੁਤਰ ਹੁਕਮਾ ਸਾਕਨ ਕਮਾਮ	1-0
216	,,	,,	ਫਕੀਰੀਆ ਪੁਤਰ ਤਾਬਾ ,,	1-00
217	,,	,,	ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਗੀਨਾ ਸਿੰਘ	1-3
218	,,	,,	ਸੁੰਦਰ ਪੁਤਰ ਸੂਬਾ ਸਾਕਨ ਕਮਾਮ	1-4-1/2
219	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਗੀਨਾ ਸਿੰਘ	1-12-1/4
220	,,	,,	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ	2-1/4
221	,,	ਉੜਾਪੜ	ਪੋਹਲੂ ਪੁਤਰ ਅਤਰਾ ਸਾਕਨ ਖੜਕੋਂਦਾਲ	1-1-1/2
222	,,	,,	ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਉੜਾਪੜ	1-4-1/2
223	,,	,,	ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਥਾ ਸਿੰਘ ,,	1-4-1/2
224	,,	,,	ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ,,	1-4
225	,,	,,	ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਬੋਹਾਰਾ	1-3
226	,,	,,	ਹਰਫੂਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਾਉਣ ਸਿੰਘ	1-3
227	,,	,,	ਸੀਤਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਬੋਹਾਰਾ	1-3
228	,,	,,	ਭਗਤਾ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬੋਹਾਰਾ	1-3
229	,,	,,	ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ	1-3
230	,,	,,	ਜਗਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ	1-3
231	,,	,,	ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਬੋਹਾਰਾ	1-3
232	,,	,,	ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਬੋਹਾਰਾ	1-3
233	,,	,,	ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਾਕਨ ਬੋਹਾਰਾ	1-0
234	,,	,,	ਮੇਹਿਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਾਕਨ ਬੋਹਰਾ	0-3
235	,,	,,	ਸੌਦਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ	1-3
236	,,	,,	ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬੋਹਾਰਾ	1-3
	,,	,,	ਹਜ਼ੂਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਬੋਹਾਰਾ	1-3
238	,,	,,	ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ	1-3

239	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਉੜਾਪੜ	ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਸੋਡੀਆਂ	1-3
240	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਾਕਨ ਬਗਰਾ	1-0
241	,,	,,	ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਾਕਨ ਬਗਰਾ	0-3
242	,,	,,	ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਬੁਗਰਾ	1-3
243	,,	,,	ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗਜਾ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਬਗਰਾ	1-3
244	,,	,,	ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	1-3
245	,,	,,	ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਬਗਰਾ	1-15-1/2
246	,,	ਮੁਕੰਦਪੁਰ	ਬਚਨਾ ਪੁਤਰ ਧਨਪਤ ਸਾਕਨ ਮੁਕੰਦਪੁਰ	0-4-3/4
247	,,	,,	ਭਗਤਾ ਪੁਤਰ ਧਨਪਤ ਸਾਕਨ ਮੁਕੰਦਪੁਰ	0-5
248	,,	,,	ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਡਿਨਗੜਾ	0-15-1/4
249	,,	,,	ਗੇਜ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ ਸਾਕਨ ਮੁਕੰਦਪੁਰ	1-8
250	,,	,,	ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਗੋਪੀ ਸਾਕਨ ਤਲਵੰਡੀ ਫੱਤੋ	2-6-1/4
251	,,	,,	ਇੰਦਰ ਪੁਤਰ ਭੋਲਾ ਸਾਕਨ ਗੁਨਾ ਚੋਰ	2-8-1/4
252	,,	,,	ਜਗਤਾ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ ਸਾਕਨ ਮੁਕੰਦ ਪੁ,	2-10-3/4
253	,,	,,	ਰਤਨਾ ਪੁਤਰ ਰੁਲੀਆ ਸਾਕਨ ਤਲਵੰਡੀ ਫੱਤੋ	2-13
254	,,	,,	ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਗੋਂਦੀ ਸਾਕਨ ਗੁਨਾ ਚੋਰ	2-15-1/2
255	,,	,,	ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਜ਼ੀਰਾ ਸਾਕਨ ਝੰਗੜੀ	3-1-1/4
256	,,	,,	ਰੁਲੀਆ ਪੁਤਰ ਬੁਧ ਸਾਕਨ ਮੁਕੰਦਪੁਰ	1-2-1/4
257	,,	,,	ਬੀਰੂ ਪੁਤਰ ਬੁਧ ਸਾਕਨ ਮੁਕੰਦਪੁਰ	2-4
258	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਪੁਤਰ ਦਿਵਾਨ ਸਾਕਨ ਰਿੰਡਾ	3-3-1/4
259	,,	,,	ਬੀਰੂ ਪੁਤਰ ਨਿਹਾਲਾ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਫੱਤੋ	3-5
260	,,	,,	ਅਨੰਤਾ ਪੁਤਰ ਗੇਂਦਾ ਸਾਕਨ ਬਲੋਵਾਲ	3-7

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

261	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਮੁਕੰਦਪੁਰ	ਹਮੀਰੂ ਪੁਤਰ ਡੇਰੂ ਸਾਕਨ ਤਲਵੰਡੀ ਫੱਤੋ	3-4-1/2
262	,,	,,	ਝਜੂ ਪੁਤਰ ਗੇਹਿਨ ,, ,, ,,	4-15-1/2
263	,,	,,	ਬਤਨਾ ਪੁਤਰ ਗੋਂਦਾ ਸਾਕਨ ਗੁਨਾਚੋਰ	5-0
264	,,	,,	ਨੰਦੂ ਪੁਤਰ ਗਾਬਾ ਸਾਕਨ ਗੋਸਲ	5-0
265	,,	,,	ਰਾਮਾ ਪੁਤਰ ਨਥੂ ਤਲਵੰਡੀ ਫਤੂ	5-0
266	,,	ਉਧੋਵਾਲ	ਗੁਰਬਚਨਾ ਪੁਤਰ ਚੰਦੂ ਉਧੋਵਾਲ	5-0
267	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਗੋਪੀ ਸਾਕਨ ਅਸਮਾਪੁਰ	0-11
268	,,	,;	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ	2-2
269	,,	,,	ਕਰਮਾ ਪੁਤਰ ਜ਼ਇਆ ਸਾਕਨ ਕਲਾਮਸਲ	5-0
270	,,	,,	ਨੰਦ ਪੁਤਰ ਹਮੀਰਾ ਸਾਕਨ ਮਿਲੋਵਾਲ	3-9-1/4
271	,,	,,	ਸਾਗੀਚਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ	5-0
272	,,	ਕੋਟ ਗੰਝਾ	ਖੋਹਲੂ ਪੁਤਰ ਲਭੂ ਸਾਕਨ ਕੋਟ ਗੰਝਾ	0-15-3/4
273	,,	,,	ਭਾਗ ਪੁਤਰ ਨਥੂ ਸਾਕਨ ਲੰਗਰੋੜੀਆ	2-7-3/4
274	,,	,,	ਕਰਨੈਲ ਪੁਤਰ ਧੰਨੂ ਸਾਕਨ ਮਹਿਰਮਪੁਰ	0-8-3/4
275	,,	ਰਾਹੋਂ	ਬਾਬੂ ਪੁਤਰ ਮਾਗੂ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	0-6
276	,,	,,	ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਚੰਦ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	2-8
277	,,	,,	ਸੰਗਤ ਪੁਤਰ ਗੋਪੀ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	2-9
278	,,	,,	ਜਗਤਾ ਪੁਤਰ ਲਭੂ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	2-13-1/4
279	,,	,,	ਕਾਲੀ ਸਰਨ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ	3-15-1/4
280	,,	,,	ਚੂਹੜ ਪੁਤਰ ਚੰਦੂ	3-12-1/2
281	,,	,,	ਅਮਿਆ ਪੁਤਰ ਰੁਲਦੂ	4-5-3/4
282	,,	,,	ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਪੁਤਰ ਫਲਾ	4-9-1/2
283	,,	,,	ਚੰਨਣ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ	5-0
284	,,	,,	ਸੁੰਦਰ ਪੁਤਰ ਲਭੂ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	0-2-1/4
285	,,	,,	ਸਾਧੂ ਪੁਤਰ ਲਭੂ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	0-4
286	,,	,,	ਲੱਭੂ ਪੁਤਰ ਗੂਲੀ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	0-7-1/4
287	,,	,,	ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਭੂਲਾ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	0-7-1/4
288	,,	,,	ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਨੰਦ	0-7-1/4
289	,,	,,	ਨਾਜਰ ਪੁਤਰ ਸਿਧੂ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	0-7-1/2

290	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਰਾਹੋਂ	ਸਿੱਬੂ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	0-10-1/4
291	,,	,,	ਰਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਤਰ ਧਰਮ ਰਾਮ	0-4
292	,,	,,	ਬਾਬੂ ਪੁਤਰ ਸੂਬਾਂ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	0-12-1/2
293	,,	,,	ਅਮਰਤਸਰੀਆ ਪੁਤਰ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਰਾਹੋਂ	0-12-3/4
294	,,	,,	ਮੂਲਖਨ ਪੁਤਰ ਵਸਾਵਾ ਸਿੰਘ ਰਾਹੋਂ	1-3-1/4
295	,,	,,	ਬਾਬੂ ਪੁਤਰ ਦੇਵਿਆ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	1-3-1/4
296	,,	,,	ਸੁੰਦਰ ਪੁਤਰ ਸੂਬਾ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	1-6
297	,,	,,	ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਰਾਹੋਂ	1-6-3/4
298	,,	,,	ਮੋਹੰਗਾ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਮਲਾ ਰਾਮ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	1-7-1/4
299	,,	,,	ਨੰਦੂ ਪੁਤਰ ਦੱਤਾ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	1-12
300	,,	,,	ਭਗਤਾ ਪੁਤਰ ਅਤਰਾ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	1-13
301	,,	,,	ਬਚਨਾ ਪੁਤਰ ਲੱਭੂ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	1-14-3/4
302	,,	,,	ਬਾਬੂ ਪੁਤਰ ਮਾਗੂ ,, ,,	1-10
303	,,	ਮੁਜਫਰਪੁਰ	ਵਰਿਆਮਾ ਪੁਤਰ ਲੱਭੂ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	0-1
304	,,	,,	ਰਾਮ ਆਸਰਾ ਪਤਰ ਸਾਇਨ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	0-14-3/4
305	,,	,,	ਰਾਮ ਲੋਕ ਪੁਤਰ ਲਭੂ ਸਾਕਨ ਰਾਹੋਂ	0-15-3/4
306	,,	,,	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਗਰ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਮੁਜਫਰਪੁਰ	0-4-1/4
307	,,	,,	ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੌਲਤ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਮੁਜਫਰਪੁਰ	0-5-1/4
308	,,	,,	ਈਸ਼ਰ ਪੁਤਰ ਅਜੂਰੋ ਸਾਕਨ ਮੁਜਫਰਪੁਰ	0-8-3/4
309	,,	,,	ਫਕੀਰ ਪੁਤਰ ਮੇਲਾ ਸਾਕਨ ਮੁਜਫਰਪੁਰ	0-10
310	,,	,,	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੋਂਦਾ ਸਾਕਨ ਮੁਜਫਰਪੁਰ	1-1/2
311	,,	,,	ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਆਸਾ ਸਿੰਘ	1-1
312	,,	,,	ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਹੀਰਾ ਸਾਕਨ ਮੁਜਫਰਪੁਰ	1-8-3/4
313	,,	,,	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਲਾ ਮੁਜਫਰਪੁਰ	1-12-3/4

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

314	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਮੁਜਫਰਪੁਰ	ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ	0-6-1/2
315	,,	,,	ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ	0-6-1/2
316	,,	,,	ਨਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ	0-6-1/2
317	,,	,,	ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ	0-6-1/4
318	,,	,,	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ	0-6-1/4
319	,,	,,	ਭੁਮਣ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਾਕਨ ਚਰਾਨ	0-9
320	,,	,,	ਪੂਰਨ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਾਕਨ ਚਰਾਨ	1-1-1/2
321	,,	,,	ਰਾਮ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਧੰਨਾ ਸਾਕਨ ਚਰਾਨ	1-3
322	,,	,,	ਹਰੀਆ ਪੁਤਰ ਉਧੋ ਸਾਕਨ ਚਰਾਨ	1-12-3/4
323	,,	,,	ਕੇਹਿਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ	1-14
324	,,	,,	ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਚਰਾਨ ਮੁਜ਼ਾਰਾ	1-5
325	,,	,,	ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਚਰਾਨ ਮੁਜ਼ਾਰਾ	1-5
326	,,	,,	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੰਤੂ ਸਾਕਨ ਚਰਾਨ	1-6-3/4
327	,,	,,	ਰਖਾਪ ਪੁਤਰ ਬਾਬੂ ਸਾਕਨ ਚਰਾਨ	0-9-1/4
328	,,	,,	ਜਗਤਾ ਪੁਤਰ ਮਤੂ ਰਾਮ ਸਾਕਨ ਚਰਾਨ	0-13-3/4
329	,,	,,	ਬਸੰਤਾ ਪੁਤਰ ਗੇਹਿਨਾ	1-1
330	,,	,,	ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨੱਥੂ	1-1-1/4
331	,,	,,	ਸੁੰਦਰ ਪੁਤਰ ਰਾਮਾਂ ਸਾਕਨ ਚਰਾਨ	1-11-1/2
332	,,	,,	ਨਾਨਕ ਪਤਰ ਚੰਦੂ ਸਾਕਨ ਚਰਾਨ	2-0
333	,,	,,	ਰਣਜੀਤ ਪੁਤਰ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ	1-5-1/4
334	,,	,,	ਵਰਿਆਮ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਜੁਖਿਆਰਾ	0-4-1/2
335	,,	,,	ਰਾਮ ਲੋਕ ਪੁਤਰ ਰਲਾ ਸਾਕਨ ਜੁਖਿਆਰਾ	0-13-1/2
336	,,	,,	ਰਾਮ ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਰਲਾ ਸਾਕਨ ਜੁਖਿਆਰਾ	0-14

337	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਮੁਜ਼ਫਰਪੁਰ	ਪਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ	1-1-3/4
338	,,	,,	ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪਾ ਸਾਕਨ ਹੀਯਾਨਾ	1-3-3/4
339	,,	,,	ਬਲਦੇਵ ਸਾਕਨ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	2-5-1/4
340	,,	,,	ਕਰਮ ਚੰਦ ਸਾਕਨ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	2-5-1/2
341	,,	,,	ਅਰਜਨ ਪੁਤਰ ਅਤਰਾ ਸਾਕਨ ਪਲੀਆਂ ਕਲਾਂ	1-7
342	,,	,,	ਸੁਖ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਅਤਰਾ ਸਾਕਨ ਪਲੀਆਂ ਕਲਾਂ	1-4-1/2
343	,,	,,	ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਅਤਰਾ ਸਾਕਨ ਪਲੀਆਂ ਕਲਾਂ	1-4-1/2
344	,,	ਜਾਨੀਆਂ	ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	0-9
345	,,	,,	ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ	0-4-1/2
346	,,	,,	ਮੀਮਲ ਪੁਤਰ ਖੀਵਾ ਸਾਕਨ ਜਾਨੀਆਂ	0-9
347	,,	,,	ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਥ ਪੁਤਰ ਮੀਮਲ ਸਾਕਨ ਜਾਨੀਆਂ	1-5-1/4
348	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਅਤਰਾ ਸਾਕਨ ਜਾਨੀਆਂ	1-11-1/2
349	,,	,,	ਵੇਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	0-12-3/4
350	,,	,,	ਰਾਮ ਦਿਤਾ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	0-12-3/4
351	,,	,,	ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ	5-12-1/4
352	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਉਮਰਾ	1-11-1/2
353	,,	,,	ਭਗਤੂ ਪੁਤਰ ਅੜਰੂ ਸਾਕਨ ਜਾਨੀਆਂ	2-4
354	,,	,,	ਚਿੰਤਾ ਪੁਤਰ ਅੜਰੂ ਸਾਕਨ ਜਾਨੀਆਂ	1-2
355	,,	,,	ਅਛਰੂ ਪੁਤਰ ਅੜਰੂ ਸਾਕਨ ਜਾਨੀਆਂ	1-2
356	,,	,,	ਬਾਬੂ ਪੁਤਰ ਅਡਰੂ	2-6-1/4
357	,,	,,	ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਅਡਰੂ	2-14-1/4
358	,,	,,	ਮੈਹਿੰਗਾ ਪੁਤਰ ਮੰਗੂ ਜਾਨੀਆਂ	0-9
359	,,	,,	ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਥ ਪੁਤਰ ਮੀਹਮਲ ਸਾਕਨ ਜਾਨੀਆਂ	0-11-1/2
360	,,	,,	ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਡੇਰੂ ਸਾਕਨ ਕਮਾਸ	0-5-3/4
361	,,	,,	ਫਕੀਰਿਆ ਸਾਕਨ ਕਮਾਸ	0-10
362	,,	,,	ਤਾਬਾ ਸਾਕਨ ਕਮਾਸ	0-10

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

363	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਜਾਨੀਆਂ	ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਾਕਨ ਕਮਾਮ	0-10
364	,,	,,	ਈਸ਼ਰ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਾਕਨ ਕਮਾਮ	0-10
365	,,	,,	ਹਕੂਮਤ ਰਾਏ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼	0-10
366	,,	,,	ਝਜੂ ਪੁਤਰ ਹੁਕਮਾ ਸਾਕਨ ਕਮਾਮ	0-10
367	,,	ਬਹਾਦਰਪੁਰ	ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਕਮਾਮ	0-4
368	,,	,,	ਸੋਹਿਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕੇਹਿਰ ਸਿੰਘ	5-12-1/4
369	,,	ਕਮਾਮ	ਸੁੰਦਰ ਪੁਤਰ ਸੂਬਾ ਸਾਕਨ ਕਮਾਮ	1-4-1/2
370	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਸਾਕਨ ਕਮਾਮ	1-0
371	,,	,,	ਨਗੀਨਾ ਸਾਕਨ ਕਮਾਮ	1-12-1/4
372	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਗੀਨਾ ਸਿੰਘ	1-12-1/4
373	,,	,,	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ	2-1/4
374	,,	,,	ਮਹਿੰਗਾ ਪੁਤਰ ਹਰੀਆ ਰਾਏਪੁਰ	0-9-1/4
375	,,	,,	ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਗੀਨਾ ਸਿੰਘ ਕਮਾਮ	1-3
376	,,	,,	ਪੋਲੂਰਾਮ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਾਕਨ ਖੜਕੇਵਾਲ ਤੂਬਾ	3-9-1/2
377	,,	,,	ਇੰਦਰ ਪੁਤਰ ਸਾਹਿਬ ਦਿੱਤਾ ਰਾਏਪੁਰ ਤੂੰਬਾ	3-12-1/2
378	,,	,,	ਮੰਗੂ ਪੁਤਰ ਲਭੂ ਰਾਏਪੁਰ ਤੂੰਬਾ	3-14-1/2
379	,,	,,	ਪਿਆਰਾ ਪੁਤਰ ਸੰਤਾ ਸਾਕਨ ਲਾਲ	
380	,,	,,	ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਕਮਾਮ	4-1
381	,,	,,	ਬਖਸ਼ੀ ਬਿਕਰ ਪਿਸਰ ਰਖਾ ਸਾਕਨ ਕਮਾਮ	4-2
382	,,	,,	ਬਚਨਾ ਪੁਤਰ ਤਿੰਗੂ ਸਾਕਨ ਰਾਏਪੁਰ ਤੂੰਬਾ	4-3-1/2
383	,,	,,	ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ਚੰਦ ਬਹਾਦੁਰਪੁਰ	0-4
384	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਢੇਰੂ ਬਹਾਦੁਰਪੁਰ	1-14-1/2
385	,,	,,	ਪੋਹਲੂ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਬਹਾਦੁਰਪੁਰ	1-15-1/2

386	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਕਮਾਮ	ਦਲੀਪਾ ਪੁਤਰ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਬਹਾਦਰਪੁਰ	1-10-3/4
387	,,	,,	ਦੇਸ ਰਾਜ ਪੁਤਰ ਸਾਈਂ ਦਾਸ ਹੀਮੀਆਂ	2-8-3/4

ਕੁਲ ਮੁਜ਼ਾਰੀਆਨ 389

ਰਕਬਾ ਅਲਾਟਸ਼ੁਦਾ ... ... 725-0 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਯੂਨਿਟ

ਫ਼ਰਿਸਤ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਨ ਅਲਾਟਸ਼ੁਦਾ ਤਹਿਸੀਲ ਫਲੌਰ

ਨੰਬਰ ਸ਼ੁਮਾਰ	ਨਾਮ ਤਹਿਸੀਲ	ਨਾਮ ਪਿੰਡ	ਨਾਮ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਨ	ਰਕਬਾ
1	ਫਲੌਰ	ਖੋਜਪੁਰ	ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪਾ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	0-3/4
2	,,	ਪਦੀ ਜਗੀਰ	ਬਾਬੂ ਪੁਤਰ ਨਹੀਂ ਹਾਲਾ	0-5-1/4
3	,,	,,	ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ	0-10
4	,,	,,	ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	1-3-3/4
5	,,	,,	ਬਾਗ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ	1-8-1/4
6	,,	,,	ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਭੂ	1-8-1/4
7	,,	,,	ਮੰਗਲ ਪੁਤਰ ਗੁਲਾਬ	1-9-3/4
8	,,	,,	ਬੂਝਾ ਪੁਤਰ ਨਗੀਨਾ	1-15-3/4
9	,,	,,	ਤਾਰੂ ਪੁਤਰ ਭੁਮਣ	2-10-1/2
10	,,	,,	ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ	5-0
11	,,	,,	ਦਲਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ	5-0
12	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ	2-7-1/2
13	,,	ਬੀੜ	ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ	2-14
14	,,	ਬੜਾ ਪਿੰਡ	ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ	3-12-1/2
15	,,	ਸ਼ਮਸ਼ਾਬਾਦ	ਜਿਨਤਾ ਪੁਤਰ ਮੀਲਖੀ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	0-5-3/4
16	,,	ਪਾਸਲੀ	ਦਾਲੀ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪਾ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	1-13
17	,,	ਢੇਸੀਆਂ ਕਾਹਨਾਂ	ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	1-2-1/2
18	,,	,,	ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	1-2-3/4
19	,,	,,	ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਥੂ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	1-4
20	,,	,,	ਚੰਚਲ ਸਿੰਘ ਪਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	2-2-3/4

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

21	ਫਲੌਰ	ਖੋਜਪੁਰ	ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ	3-5-1/2
22	,,	ਖੋਰੇਵਾਲ	ਭਾਨਾ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਬਾਬੂ ਰਾਮ	1-11
23	,,	,,	ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਾਬੂ ਰਾਮ	4-11-3/4
24	,,	ਬੇਗਮਪੁਰ	ਮਨੀ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਦਿੱਤਾ	4-15-1/4
25	,,	ਜੈਤੇਵਾਲ	ਦਲੀਪਾ ਪੁਤਰ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	0-5-1/2
26	,,	,,	ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	0-5-1/2
27	,,	,,	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	0-13-1/4
28	,,	ਜੈਤੇਵਾਲੀ	ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	0-15-3/4
29	,,	,,	ਨਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪਾ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	1-0
30	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	3-1/2
31	,,	ਪੰਜ ਢੇਰਾ	ਅਚਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	0-9-3/4
32	,,	,,	ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੀਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	0-15-1/2
33	,,	,,	ਬਗੱਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	0-10
34	,,	,,	ਰਾਮ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪਾ	0-15-3/4
35	,,	,,	ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	1-1-1/2
36	,,	,,	ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	1-5-1/4
37	,,	,,	ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	1-11-1/4
38	,,	,,	ਬਾਵਾ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰੀਆ	4-6-3/4
39	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	4-6-3/4

40	ਫਲੌਰ	ਪੰਜ ਢੇਰਾ	ਪਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ	1-12-3/4
41	,,	,,	ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	1-13
42	,,	,,	ਬਰਿਜ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਸੰਤ ਰਾਮ	1-13-3/4
43	,,	,,	ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਫਲੌਰ	3-10-3/4
44	,,	,,	ਰਾਮ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਦਲੇਲਾ	4-12-1/4
45	,,	ਦੰਦੋਵਾਲ	ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ ਜਟ ਸਾਕਨ	0-2-1/2
46	,,	,,	ਸੁੰਦਰ ਪੁਤਰ ਹਮੀਰਾ ਜਟ ਸਾਕਨ	0-8
47	,,	,,	ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਫੁਮਣ ਸਿੰਘ ਜਟ ਸਾਕਨ	0-11
48	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਬਾਲਗ ਪੁਤਰ ਜਸਵੰਤ	1-0
49	,,	,,	ਲੈਂਹਮਬਰ ਪੁਤਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	1-0
50	,,	,,	ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	1-3-3/4
51	,,	,,	ਗਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਥਾ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	2-0
52	,,	,,	ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਥਾ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	2-0
53	,,	,,	ਬਾਬੂ ਪੁਤਰ ਲਖਾ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	2-0
54	,,	,,	ਸਵਰਨਾ ਪੁਤਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	3-15-1/2
55	,,	,,	ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	3-9-1/2
56	,,	,,	ਬੀਰੂ ਪੁਤਰ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਦੇਹ	3-9-3/4
57	,,	,,	ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਲੇਲ ਸਿੰਘ	3-14-1/2
58	,,	ਬੀਨ	ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਗੁਲਾਬ ਸਾਕਨ ਮਯੂਰਵਾਲ	0-9
59	,,	,,	ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੀਰਬਲ ਮਯੂਰਵਾਲ	0-15-1/2
60	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਮਹਿਰੂ ਮਯੂਰਵਾਲ	2-4

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

61	ਫ਼ਲੌਰ	ਬੀਨ	ਆਤੂ ਪੁਤਰ ਵੇਨਦਾ ਮਯੂਰਵਾਲ	2-8-1/4
62	,,	,,	ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ	2-9-1/4
63	,,	,,	ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	2-10-3/4
64	,,	,,	ਜਿਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਮਯੂਰਵਾਲ	2-14
65	,,	,,	ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਮਯੂਰਵਾਲ	2-15-1/4
66	,,	,,	ਪਰੇਮਾ ਪੁਤਰ ਸਾਬੂ ਮਯੂਰਵਾਲ	3-14-3/4
67	,,	,,	ਬੂਝਾ ਪੁਤਰ ਤਾਬਾ	4-3
68	,,	,,	ਬਾਗ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਖਨੇਇਆ	2-1-1/2
69	,,	,,	ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਲਾ	2-0
70	,,	ਕੰਦੋਲਾ ਕਲਾਂ	ਦੌਲਤੀ ਪੁਤਰ ਦੇਵੀਆ	0-2-1/2
71	,,	,,	ਬੂਟਾ ਪੁਤਰ ਦੇਵੀਆ	0-2-1/2
72	,,	,,	ਰਾਮ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਗੇਂਦਾ	3-4-3/4
73	,,	,,	ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਪੁਤਰ ਗੱਦਾ ਸਾਕਨ ਕੰਦੋਲਾ	2-6-3/4
74	,,	,,	ਚਰੰਜੀ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਗੋਦਾ	1-6
75	,,	ਬਹਲੋਲਪੁਰ	ਪਰੀਤੂ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰਿਆ ਸਾਕਨ ਓਪਲ ਭੁਧ	10-6-1/2
76	,,	,,	ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਜਮਲ ਸਾਕਨ ਓਪਲ ਭੁਧ	1-7-1/2
77	,,	,,	ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਜ ਮਲ ਸਾਕਨ ਓਪਲ ਭੁਧ	1-7-1/2
78	,,	,,	ਨਰੀਨਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਜ ਸਾਕਨ ਓਪਲ ਭੁਧ	1-7-1/2
79	,,	,,	ਸ਼ਾਮਾ ਪੁਤਰ ਰਾਜਮਲ ਸਾਕਨ ਓਪਲ ਭੁਪ	1-7-1/2
80	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰਿਆ ਸਾਕਨ ਓਪਲ ਭੁਭ	2-0
81	,,	,,	ਸੋਹਨ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰਿਆ ਸਾਕਨ ਓਪਲ ਭੁਧ	3-0

82	ਫ਼ਲੌਰ	ਅਜਤਾਨੀ	ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਕੋਟ ਬਾਦਲ ਖਾਂ	5-0
83	,,	,,	ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ	3-0
84	,,	,,	ਸ਼ਾਮਾਂ ਪੁਤਰ ਰਾਮਾਂ ਸਾਕਨ ਸ਼ਮਸ਼ਾਬਾਦ	0-9-3/4
85	,,	,,	ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ ਸਾਕਨ ਸ਼ਮਸ਼ਾਬਾਦ	1-9
86	,,	,,	ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਮਾਸੂ ਸਾਕਨ ਸ਼ਮਸ਼ਾਬਾਦ	2-6-1/4
87	,,	,,	ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਗੰਡੂ	2-10
88	,,	,,	ਬਤਨਾ ਪੁਤਰ ਭੂਜਾ ਸਾਕਨ ਸ਼ਮਸ਼ਾਬਾਦ	2-11
89	,,	,,	ਕੇਰਰੂ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ,, ,,	3-10-1/4
90	,,	,,	ਚੀਨਤਾ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ,, ,,	5-0
91	,,	,,	ਤੁਲਸੀ ਪੁਤਰ ਗਨੇਸ਼ਾ ,, ,,	5-0
92	,,	ਸਮਾਈਲਪੁਰ	ਚੰਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਓਪਲ ਭੂਧਾ	0-12
93	,,	,,	ਮਲੂਕ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਓਪਲ ਭੂਧਾ	0-12-1/4
94	,,	,,	ਤਰਸੇਮ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰਿਆ ਓਪਲ ਭੂਧਾ	2-0
95	,,	,,	ਭਾਗੂ ਪੁਤਰ ਵਰਿਆਮ ਓਪਲ ਭੂਧ	1-1-1/2
96	,,	,,	ਮੇਹੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪਰਤਾਬ	4-7
97	,,	,,	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਦਿੱਤਾ	4-9-3/4
98	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਹਿੱਯੂ	ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਪੂਰਨ ਸਾਕਨ ਹਿੱਯੂ	2-11-3/4
99	,,	,,	ਮਿਲਖੀ ਪੁਤਰ ਚੰਦੂ ,, ,,	3-2
100	,,	,,	ਸਾਧੂ ਪੁਤਰ ਰੁਲਦਾ ,, ,,	0-10-3/4
101	,,	,,	ਚੰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗਈਆਂ ਹਿੱਯੂ	1-1
102	,,	,,	ਮੋਹਿਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	1-7-1/4
103	,,	,,	ਅਮਰੂ ਪੁਤਰ ਅਨਗੂ ਮਲ ਖੁਰਦ	4-8-1/4
104	,,	,,	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੈਹਿਨਾ	1-12-1/4
105	,,	,,	ਗਹਬੂ ਪੁਤਰ ਗੁਲਾਬਾ	5-0
106	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਹੀਰਾ ਮਲ ਕਲਾਂ	5-0
107	,,	,,	ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਗੋਹਿਨਾ	1-5-1/4

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

108	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਹਿਯੂ	ਬਸੰਤ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਬਾਬੂ ਰਾਮ	2-14-1/4
109	,,	ਖਾਨਾਖਾਨਾ	ਬੰਤ ਪੁਤਰ ਮੰਗੂ ਲਧਾਨਾ ਉਚਾ	1-13-1/2
110	,,	ਸੁੰਡ	ਹਜਾਰਾ ਪੁਤਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਮਕਸੂਦਪੁਰ	0-11-1/4
111	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਮਕਸੂਦਪੁਰ	0-13-1/4
112	,,	,,	ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	2-2-1/2
113	,,		ਨੰਦੂ ਪੁਤਰ ਭੋਲਾ	2-8
114	,,	,,	ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਕਨ ਮਕਸੂਦਪੁਰ	2-8
115	,,	,,	ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ	2-8
116	,,	,,	ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ	1-12-1/4
117	,,	,,	ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਡੋਡਾਂ ਸਾਕਨ ਹਿੱਯੂ	2-7-3/4
118	,,	,,	ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਰਾਮ ਸਾਕਨ ਸੁੰਡ	4-4-1/4
119	,,	,,	ਭਗਤ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਗਰੀਬ ਸਾਕਨ ਕਟਾਰੀਆ	2-15-1/4
120	,,	ਮਹਰਮਪੁਰ	ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ	2-5-1/2
121	,,	,,	ਸੂਰਤੀ ਪੁਤਰ ਭੂਜਾ ਸਾਕਨ ਗੋਸਲ	4-9-1/4
123	,,	ਨੀਤ	ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ	0-4-3/4
124	,,	,,	ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ	1-5-1/4
125	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ	0-6-1/2
126	,,	,,	ਮੀਲਖੀ ਪੁਤਰ ਲਭੂ ਸਾਕਨ ਸੀਂਗ ਖਾਲਸ	0-4-3/4
127	,,	,,	ਬੀਸ਼ਨ ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਲਭੂ ਮਲ ਨੂਰ ਮਹਿਲ	0-4-3/4
128	,,	,,	ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ	0-4-3/4
129	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ	(-6-3/4
130	,,	,,	ਈਂਦਰਜੀਤ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ	0-5-1/4
131	,,	,,	ਰਾਮ ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਪੰਜਾਬ	0-4-1/4
132	,,	,,	ਢੋਗਰ ਪੁਤਰ ਪੰਜਾਬ	0-6-1/4
133	,,	,,	ਨਾਮਾਂ ਪੁਤਰ ਪੰਜਾਬ	0-7-3/4
134	,,	,,	ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	0-9-1/4

135	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	ਨੀਤ	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਂਦਰ ਸਿੰਘ	1-5
136	,,	,,	ਫਕੀਰਿਆ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਂਦਰ ਸਿੰਘ	0-15
137	,,	,,	ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	0-7-1/4
138	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਪੁਤਰ ਮਲੂ ਸਾਕਨ ਨੀਤ	0-4-3/4
139	,,	ਲਸਾੜਾ	ਕਰਮਾ ਪੁਤਰ ਢੇਰੂ	2-1
140	,,	,,	ਢੇਰੂ ਪੁਤਰ ਆਤੂ	2-4
141	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਪੁਤਰ ਮੀਲਖੀ	2-5
142	,,	,,	ਹਜਾਰਾ ਪੁਤਰ ਗੇਂਦਾ	2-6
143	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਪੁਤਰ ਲਭੂ	2-15
144	,,	,,	ਦੀਵਾਨ ਪੁਤਰ ਬੀਸ਼ਨਾ	2-0
145	,,	,,	ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ	2-7-1/2
146	,,	,,	ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ	2-7-1/2
147	,,	,,	ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਗੰਗਾ ਰਾਮ	2-7
148	,,	,,	ਬਰੀਜ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਗੰਗਾ ਰਾਮ	2-7
149	,,	,,	ਸੁਦੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਪੁਤਰ ਬੈਜ ਨਾਥ	2-7
150	,,	,,	ਫੁਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੀਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	2-7-1/2
151	,,	,,	ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੀਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	2-0
152	,,	,,	ਮੋਹੀਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ	2-7-1/2
153	,,	,,	ਰਨਜੀਤ ਪੁਤਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ	2-0
154	,,	,,	ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ	2-0
155	,,	ਸਾਗਰਪੁਰ	ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਿਲਖੀ	1-0
156	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਪੁਤਰ ਰਖਾ	2-1-1/4
157	,,	ਫਲਾ	ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹੀਰਾ	1-14
158	,,	,,	ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਤਾ[illegible]	2-3-1/2
159	,,	,,	ਲਾਲੂ ਪੁਤਰ ਦੇਵੀਆ	0-2-1/2
160	,,	,,	ਰਾਮ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਦੇਵੀਆ	0-2-1/2
161	,,	,,	ਪਾਖਰ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ	0-4
162	,,	,,	ਪਾਖਰ ਪੁਤਰ ਰੂੜਾ	0-11
163	,,	,,	ਮੁਨਸ਼ੀ ਪੁਤਰ ਦੇਵੀ ਦਿਤਾ	1-7-1/4

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

164	ਫਲੌਰ	ਝਲਾ	ਉਧੋ ਪੁਤਰ ਫੌਜੂ	1-5-1/4
165	,,	,,	ਬਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	1-14
166	,,	,,	ਈਂਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਤਨ ਸਿੰਘ	1-14
167	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ	1-14
168	,,	ਹਰੰਦੋ ਸੀਂਗਾ	ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਜਮਲ ਓਪਲ ਬੂਧਾ	0-14
169	,,	,,	ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਜਮਲ ਓਪਲ ਬੂਧਾ	1-7-1/2
170	,,	,,	ਨਰੀਂਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਜ ਮਲ ਓਪਲ ਬੂਧਾ	1-7-1/2
171	,,	,,	ਸਾਮਾਂ ਪੁਤਰ ਰਾਜ ਮਲ ਓਪਲ ਬੁਧਾ	1-7-1/2
172	,,	,,	ਤਰਸੇਮ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰਿਆ	2-0
173	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰਿਆ	2-0
174	,,	,,	ਭਾਗੁ ਪੁਤਰ ਵਰੀਆਮਾ	2-1-1/2
175	,,	,,	ਸੋਹੇਨ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰਿਆ	3-0
176	,,	,,	ਅਮਰ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਪਕੀ ਜਗੀਰ	3-6-1/4
177	,,	,,	ਗੁਲਜਾਰਾ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮਾ	3-15
178	,,	,,	ਮੋਹੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ	4-7
179	,,	,,	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਦਿਤਾ	4-9-3/4
180	,,	,,	ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ	4-12-3/4
181	,,	,,	ਬਚਨ ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	2-13-1/4
182	,,	,,	ਬੀਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਗੀਨਾ ਸਿੰਘ	3-6-1/4
183	,,	,,	ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ	4-11-1/4
184	,,	,,	ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰੋੜਾ ਰਾਮ	5-0
185	,,	,,	ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ	5-0
186	,,	,,	ਵਰੀਆਮਾ ਪੁਤਰ ਫਤੂ	5-0
187	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਪਾਲਾ	4-1-1/4
188	,,	,,	ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਮੋਤੀ	4-8
189	,,	,,	ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੈਮਲ	0-14

190	ਫਲੌਰ	ਹਰੀਦੋਸੀਂਗਾ	ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਜ ਮਲ	0-7
191	,,	,,	ਨਰੀਂਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਜ ਮਲ	1-7-1/2
192	,,	,,	ਨਾਮਾ ਪੁਤਰ ਰਾਜ ਮਲ	1-7-1/2
193	,,	,,	ਤਰਸ਼ੇਮ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰਿਆ	2-0
194	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰਿਆ	2-0
195	,,	,,	ਭਾਗੂ ਪੁਤਰ ਵਰੀਆਮਾ	2-1-1/2
196	,,	,,	ਸੋਹਨ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰਿਆਂ	3-0
197	,,	,	ਅਮਰ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	3-6-1/4
198	,,	,,	ਗੁਲਜਾਰਾ ਪੁਤਰ ਨਾਮਾ	3-15
199	,,	,,	ਮੇਹੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ	4-7
200	,,	,,	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਦਿੱਤਾ	4-9-3/4
201	,,	,,	ਰੂੜ ਪੁਤਰ ਜਵਾਹਰ ਉਪ ਜਗੀਰ	4-12-3/4
202	,,	ਬਾਨਸੀਆਂ ਫੰਨੜਸਾਂ	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਧੰਨ ਸਿੰਘ	5-0
203	,,	ਜਜਾ ਕਲਾਂ	ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ	3-9
204	,,	,,	ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	1-5-1/2
205	,,	,,	ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਜਾਰਾ ਸਿੰਘ	3-10
206	,,	,,	ਰਾਜੂ ਪੁਤਰ ਹਜਾਰਾ ਸਿੰਘ	0-6
207	,,	,,	ਸਵਰਾ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮਾਂ	0-4-1/2
208	,,	,,	ਦਲੀਪਾ ਪੁਤਰ ਲਭੂ	2-10
209	,,	,,	ਪਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮਾ	3-0
210	,,	ਪੰਡੋਰੀ ਜਗੀਰ	ਨਾਜਰ ਪੁਤਰ ਦੇਵਾ	3-5
211	,,	,,	ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨੰਦ ਸਿੰਘ	3-15-1/2
212	,,	,,	ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ	4-5-1/2
213	,,	,,	ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	4-1/2
214	,,	ਗਮਟਾਲਾ	ਗੁਲਜਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੀਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	0-14-1/2
215	,,	,,	ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੀਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	0-14-1/2
216	,,	,,	ਚੰਦੂ ਪੁਤਰ ਸ਼ੇਰੂ ਸਾਕਨ ਗਮਟਾਲੀ	1-14-1/2
217	,,	,,	ਧਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਦਿੱਤੂ ਸ਼ਾਕਨ ਬਹਾਦੁਰਪੁਰ	1-0

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

218	ਫਲੌਰ	ਗਮਟਾਲਾ	ਕਿਸ਼ਨਾ ਪੁੱਤਰ ਭੂਜਾ ਕਨਦੋਲ ਕਲਾਂ	1-3
219	,,	,,	ਨਾਮਾਂ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	2-7
220	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	1-3-1/2
221	,,		ਪੋਹਲੂ ਪੁਤਰ ਨਥਨ	1-0
222	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਪੁਤਰ ਵਰੀਆਮਾ	1-0
223	,,	,,	ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੀਧੀ	1-2-1/2
224	,,	,,	ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਦੇਵਾ	1-1/4
225	,,	ਬਰੀਜ ਕਿਲਾ	ਮਿਲਖੀ ਪੁਤਰ ਫੇਰੂ	3-1-1/4
226	,,	,,	ਵਧਾਵਾ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	3-3
227	,,	,,	ਬਤਨਾ ਪੁਤਰ ਢੇਰੂ	3-13
228	,,	,,	ਨਵਲਦਾਸ ਪੁਤਰ ਗੇਂਦਾ	4-11-1/2
229	,,	,,	ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ	1-5-1/4
230	,,	,,	ਸਰੀਆਂ ਪੁਤਰ ਮਹਿੰਗਾ	1-9-1/4
231	,,	,,	ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਰੀਆਮ ਸਿੰਘ	1-11-1/2
232	,,	,,	ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ	2-4
233	,,	,,	ਬਾਬੂ ਪੁਤਰ ਮਹਿੰਗਾ	3-6-1/2
234	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਪੁਤਰ ਝੰਡੂ	3-9
235	,,	,,	ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਮਖਨ	5-0
236	,,	ਚੂਏਕੀ	ਸਵਰਨ ਪੁਤਰ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ	1-11-3/4
237	,,	ਮੂੜਾ ਕਲਾਂ	ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ	0-3/4
238	,,	,,	ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ	1-10-1/2
239	,,	,,	ਸਾਧੂ ਪੁਤਰ ਰਲਾ	0-3
240	,,	ਬਰੀਜ ਪੁਖਤਾ	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ	5-0
241	,,	,,	ਛਜੂ ਪੁਤਰ ਨਥੂ	5-0
242	,,	,,	ਲਝੂ ਪੁਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ ਬਰੀਜ ਪੁਖਤਾ	5-0
243	,,	,,	ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਦਾਸ ,, ,,	5-0
244	,,	ਸੈਫਾਬਾਦ	ਹਰੀਆ ਪੁਤਰ ਕਾਕਾ ਸਾਕਨ ਤੈਹੀਗ	5-0
244 A	,,	,,	ਲਝੂ ਪੁਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ	5-0

245	ਫਲੌਰ	ਸੈਫ਼ਾਬਾਦ	ਸੁੰਦਰ ਪੁਤਰ ਕਾਕਾ ਸਾਕਨ ਤੇਹੀਗ	4-15-1/2
246	,,	,,	ਭਗਤ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਸਾਲੂ	5-0
247	,,	,,	ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਦਾਸ	5-0
248	,,	,,	ਭਗਤਾ ਪੁਤਰ ਅਤਰਾ	5-0
249	,,	,,	ਬੀਰੂ ਪੁਤਰ ਅਤਰਾ	3-9-1/2
250	,,	,,	ਮੁਨਸ਼ੀ ਪੁਤਰ ਦਿੱਤਾ	3-0
251	,,	ਥੰਮਨ ਵਾਲ	ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ	2-7-1/2
252	,,	,,	ਇੰਦਰ ਪੁਤਰ ਖੋਖੋਵਾਲ	4-11-1/2
253	,,	,,	ਕਰਮ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਰਾਮ	5-0
254	,,	,,	ਖੇਮਾਂ ਪੁਤਰ ਮਾਗੀ ਕਾਦੀਆਂ	5-0
255	,,	,,	ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ	0-12
256	,,	,,	ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੰਜੀਤ ਸਿੰਘ	1-3-3/4
257	,,	,,	ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ	1-14-1/4
258	,,	,,	ਦਾਸ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ	1-15
259	,,	,,	ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਗਰੀਬੂ	1-15-1/4
260	,,	,,	ਤੇਜੂ ਪੁਤਰ ਹਜਾਰਾ	2-4-1 2
261	,,	,,	ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਰਾਇਨ ਸਿੰਘ	2-4
262	,,	,,	ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨਾਥੀ ਮਲਕੇ	2-11-1/2
263	,,	,,	ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਰਾਇਨ ਸਿੰਘ	3-9-1/2
264	,,	,,	ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਰੀਆਮ ਸਿੰਘ	3-12-1/4
265	,,	,,	ਪੋਹਲੂ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਚੰਦੂ	3-12-1/2
266	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਨਥੂ	5-0
267	,,	,,	ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਜੀਤ	4-15-3/4
268	,,	ਥਲਾ	ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ	3-0
269	,,	,,	ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ	3-2
270	,,	,,	ਬੀਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ	4-0
271	,,	,,	ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ	5-0

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

272	ਫਲੌਰ	ਥਲਾ	ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੁੰਸ਼ਾ ਸਿੰਘ	4-0
273	,,	,,	ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਕਾਲੂ ਸਾਕਨ ਥਲਾ	1-3-3/4
274	,,	,,	ਖੁਸ਼ੀਆ ਪੁਤਰ ਉਤਮ	3-2-1/4
275	,,	,,	ਨਰੀਂਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਰੀਆਮ ਸਿੰਘ	0-3-1/4
276	,,	,,	ਹਰੀ ਪੁਤਰ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ	0-4-1/2
277	,,	,,	ਚਰੰਜੀ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਰੁਲੀਆ	0-10-1/2
278	,,	,,	ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਸਾਹਿਬ ਦਿੱਤਾ	0-2-1/2
279	,,	,,	ਯੂਸਫ ਪੁਤਰ ਰਲਾ	0-2-1/2
280	,,	,,	ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	1-7
281	,,	,,	ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ	1-8
			ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	0-4-1/2
282	,,	ਗਨੇ ਪਿੰਡ	ਪਰਥੀ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ	0-4-1/2
283	,,	,,	ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਿਲਖੀ	1-2-1/2
284	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ	1-3
285	,,	,,	ਕਿਸ਼ਨ ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਨਾਮਾਂ	4-9-1/4
286	,,	,,	ਪਰਥੀ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ	0-4-1/2
287	,,	,,	ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਿਲਖੀ	1-2-1/2
288	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ	1-3
289	,,	,,	ਕਿਸ਼ਨ ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਨਾਮਾਂ	4-9-1/4
290	,,	ਜਗੀਆਂਨ ਮੰਗ ਸਿੰਘ	ਜਗਤਾ ਪੁਤਰ ਬੂਜਾ	1-5-1/4
291	,,	ਰਾਏਪੁਰ ਅਗਾਇਆਂ	ਉਜਾਗਰ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ	1-2-1/4
292	,,	,,	ਬਖਸ਼ੀ ਪੁਤਰ ਅਮੀਆਂ	1-6
293	,,	ਦੁਸਾਂਝ ਕਲਾਂ	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ	1-5-1/4
294	,,	,,	ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ	2-7-3/4
295	,,	,,	ਜੀਤੂ ਪੁਤਰ ਕਾਬਲ	2-12
296	,,	,,	ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੰਗ ਸਿੰਘ	3-5-1/4

297	ਫਲੌਰ	ਦੁਸਾਂਝ ਕਲਾਂ	ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	2-10-1/4
298	,,	,,	ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ	1-4
299	,,	,,	ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੀਵਨ	1-4
300	,,	,,	ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੀਵਨ	1-10-1/2
301	,,	ਕੋਟ ਗਰੇਵਾਲ	ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਲਖਾ ਸਿੰਘ	1-0
302	,,	,,	ਢੋਲਾ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਦਿੱਤਾ	0-9
303	,,	ਚਕਦੇਸ਼ ਰਾਜਪੁਰ	ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ	0-15-1/2
304	,,	,,	ਨਰੀਂਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ	0-15-1/2
305	,,	,,	ਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਦੀਤ ਸਿੰਘ	0-15-1/2
306	,,	,,	ਸੋਹੇਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੂਹੜ ਸਿੰਘ	0-15-1/2
307	,,	,,	ਚਰਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ	0-15-1/2
308	,,	ਸੀਂਗ ਖਾਲਸਾ	ਵਰੀਆਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ਸਿੰਘ	0-5
309	,,	,,	ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਰੀਆਮ ਸਿੰਘ	0-5
310	,,	,,	ਫੁਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨੰਦ ਸਿੰਘ	0-5
311	,,	,,	ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ	0-5
312	,,	,,	ਜੰਨੂ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਰਾਮ	0-5
313	,,	,,	ਪਰੀਤਮ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਰਾਮ	0-5-1/2
314	,,	ਫਤੇਪੁਰ	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ	1-5-1/4
315	,,	,,	ਨਾਮਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਤਰ ਸਿਘ	1-5
316	,,	,,	ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ	2-0
317	,,	,,	ਮਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ	1-0
318	,,	,,	ਮਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ	1-0
319	,,	,,	ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੰਡਾ	1-0
320	,,	,,	ਮਲ ਪੁਤਰ ਗੰਗਾ	1-1-1/4
321	,,	,,	ਝਾਮਾ ਪੁਤਰ ਨਸੀਬਾ	1-3-1/4
322	,,	,,	ਸਰਧਾ ਪੁਤਰ ਸਾਧੂ	1-2-3/4
323	,,	,,	ਸਾਧੂ ਪੁਤਰ ਗੇਨਦਾ	1-1-1/4
324	,,	ਬੰੜਾਲਾ	ਸਾਧੂ ਪੁਤਰ ਸਿੰਧੀ	0-3-1/2
325	,,	,,	ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ	0-5

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

326	ਫਲੌਰ	ਬੰੜਾਲਾ	ਅਰਜਨ ਪੁਤਰ ਅਤਰਾ	0-11
327	,,	,,	ਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ	0-4-1/4
328	,,	,,	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਂਹਾ	0-1-1/4
329	,,	,,	ਮੇਹੰਗਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ	0-2-1/2
330	,,	,,	ਦਿਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਾਨਾਂ	0-4
331	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਪੁਤਰ ਸੀਬਾ	0-1-1/4
332	,,	,,	ਨਾਜਰ ਪੁਤਰ ਬਸੰਤਾ	0-1-1/4
333	,,	,,	ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੰਤਾ	0- /4
334	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ	0-1
335	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਪੁਤਰ ਮੀਂਹਾ	0-1
336	,,	,,	ਗੁਰਦੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	0-1/2
337	,,	,,	ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਮਲ	0-3-1/2
338	,,	,,	ਮੇਹੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਂਹਾ ਮਲ	0-1/2
339	,,	,,	ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਚੰਦ	0-1/2
340	,,	,,	ਰੁਲੀਆ ਪੁਤਰ ਈਕਨ	0-1-1/2
341	,,	,,	ਨਰੀਂਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਾਨਾ	0-1/2
342	,,	,,	ਉਧੋਰਾਮ ਪੁਤਰ ਲੀਕੜ	0-3-1/2
343	,,	,,	ਕਿਸ਼ਨਾ ਪੁਤਰ ਬਿਸ਼ਨਾ	0-1
344	,,	ਮੋਹ	ਹੀਰਾ ਪੁਤਰ ਮੀਹ ਮਲ	1-1/4
345	,,	,,	ਗੂਰਾ ਪੁਤਰ ਮੀਂਹ ਮਲ	1-3
346	,,	,,	ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਮੀਂਹ ਮਲ	1-2
347	,,	,,	ਚੰਨਣ ਪੁਤਰ ਹੀਰਾ	2-1
348	,,	,,	ਹਰਨਾਮਾ ਪੁਤਰ ਹੀਰਾ	1-15
349	,,	,,	ਚਨਣ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਿਤ	1-0
350	,,	ਮੋਰੋ	ਸ਼ੰਗਾਰਾ ਪੁਤਰ ਰਖਾ	1-0
351	,,	,,	ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਖਾ ਸਿੰਘ	0-1/2
352	,,	,,	ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਖਾ ਸਿੰਘ	1-0
353	,,	,,	ਮਹਿੰਗਾ ਪੁਤਰ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ	1-0
354	,,	,,	ਵਰੀਆਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ	1-0

355	ਫਲੌਰ	ਮੌਰੋ	ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦੀਤ ਸਿੰਘ	1-0
356	,,	,,	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦੀਤ ਸਿੰਘ	1-0
357	,,	,,	ਬਾਬੂ ਪੁਤਰ ਖੜਕ ਸਿੰਘ	0-3/4
358	,,	,,	ਭੂਲਾ ਪੁਤਰ ਖੜਕ ਸਿੰਘ	0-1-1/4
359	,,	,,	ਜੂਲੀ ਪੁਤਰ ਬੰਤਾ	0-2-3/4
360	,,	,,	ਨਾਜਰ ਪੁਤਰ ਬਸੰਤਸਿੰਘ	1-0
361	,,	,,	ਗੇਂਦਾ ਪੁਤਰ ਬੂੜ ਸਿੰਘ	2-0
362	,,	,,	ਮੇਹੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ	2-0
363	,,	,,	ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੌਲਤੀ	3-0
364	,,	,,	ਸ਼ੰਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਰਖਾ	0-1-1/4
365	,,	,,	ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲ ਸਿੰਘ	3-0
366	,,	,,	ਹੁਕਮ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪਾ	1-5-3/4
367	,,	,,	ਗੁਲਜਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ	2-0
368	,,	,,	ਮਹਿੰਗਾ ਪੁਤਰ ਬੰਤਾ	1-5-3/4
369	,,	,,	ਰਾਜੂ ਪੁਤਰ ਬੰਤਾ	1-5-3/4
370	,,	,,	ਮਲੂਕ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਸੰਤਾ	1-4-1/4
371	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਸੰਤਾ	0-9-1/4
372	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਪੂਰਨ	0-15-1/4
373	,,	,,	ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ	0-1
374	,,	,,	ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਖੜਕ ਸਿੰਘ	1-0
375	,,	,,	ਪਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਖੜਕ ਸਿਘ	1-0
376	,,	,,	ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਖੜਕ ਸਿੰਘ	1-0
377	,,	,,	ਪਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਾਮਾ	0-1/2
378	,,	,,	ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ	0-1/2
379	,,	,,	ਸ਼ਨਗਾਰਾ ਪੁਤਰ ਰਖਾ ਸਿੰਘ	1-0
380	,,	,,	ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਖਾ ਸਿੰਘ	0-8-3/4
381	,,	,,	ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਖਾ ਸਿੰਘ	0-8-3/4
382	,,	,,	ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਲੂਕ ਸਿੰਘ	0-8-3/4
383	,,	,,	ਮੇਹੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	0-8-3/4
384	,,	,,	ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ	0-8-3/4

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

385	ਫਲੌਰ	ਮੋਰੋ	ਡੁੱਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ	0-5
386	,,	,,	ਗੁਲਜਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ	1-0
387	,,	,,	ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕੇਹੋੜ ਸਿੰਘ	1-0
388	,,	,,	ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕੇਹੋਰ ਸਿੰਘ	1-3
389	,,	,,	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਗਤ ਸਿੰਘ	1-1-1/2
390	,,	,,	ਗੁਰਦੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਗਤ ਸਿੰਘ	1-1-1/2
391	,,	,,	ਪਰਗਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਗਤ ਸਿੰਘ	1-1-1/2
392	,,	ਪੋਹਾਰੀ	ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੈਮਲ	0-8-1/4
393	,,	,,	ਮਲੂਕਾ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	0-8-1/4
394	,,	,,	ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਪੁਤਰ ਨੀਹਾਲਾ	0-8-1/4
395	,,	,,	ਈਂਦਰ ਪੁਤਰ ਗੇਂਦਾ	0-8-1/4
396	,,	,,	ਦਾਲੀ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪਾ	0-8-1/4
397	,,	,,	ਜਗਾ ਪੁਤਰ ਨਿਹਾਲਾ	0-8-1/4
398	,,	,,	ਬੇਤਾ ਪੁਤਰ ਕਾਲਾ	0-8-1/4
399	,,	ਚਬਾ	ਦੌਲਤੀ ਪੁਤਰ ਮਾਧੂ	0-8-1/4
400	,,	,,	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਤਨ ਸਿੰਘ	0-1-1/4
401	,,	,,	ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ	0-5-3/4
402	,,	,,	ਨਾਜਰ ਪੁਤਰ ਬਾਬੂ	0-12-3/4
403	,,	,,	ਚੂਹੜ ਪੁਤਰ ਪਾਲਾ	0-15-3/4
404	,,	,,	ਗੁਰਦੀਤ ਪੁਤਰ ਸੀਂਧੀ	1-0
405	,,	,,	ਗੁਲਜਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਜੂਰਾ ਸਿੰਘ	1-4-1/2
406	,,	,,	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਜੂਰਾ ਸਿੰਘ	1-4-1/2
407	,,	,,	ਨਰੀਂਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ	1-7
408	,,	,,	ਕੇਹੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪਰੇਮਾ	1-9-1/2
409	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਛਰ ਸਿੰਘ	1-1-1/2
410	,,	,,	ਬਿਸ਼ਨਾ ਪੁਤਰ ਕੂੜਾ	2-8-1/4
411	,,	,,	ਸਾਧੋ ਪੁਤਰ ਮੰਗਤਾ	2-12
412	,,	,,	ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਦਿਤ 'ਸਿੰਘ	0-13

413	ਫਲੌਰ	ਚਬਾ	ਕੇਸ਼ਵ ਪੁਤਰ ਬਿਸ਼ਨ ਦਾਸ	0-1/4
414	,,	ਨੂਰਮਹਿਲ	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ	1-0
415	,,	,,	ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ	0-9-1/4
416	,,	ਉਪਲਜਗੀਰ	ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	0-3-3/4
417	,,	,,	ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪਾ	0-5
418	,,	,,	ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਂਹਾ	0-5-1/4
419	,,	,,	ਮੈਹੀਂਗਾ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪਾ	0-5-1/4
420	,,	,,	ਫਕੀਰ ਪੁਤਰ ਰਲਾ	0-5-1/4
421	,,	,,	ਫੁਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੀਵਾ	0-5-1/4
422	,,	,,	ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ	0-11
423	,,	,,	ਫਕੀਰਿਆ ਪੁਤਰ ਤਰਲੋਕ	1-1-1/4
424	,,	,,	ਮਾਗੀ ਪੁਤਰ ਅਤਰਾ	3-4-1/2
425	,,	,,	ਇੰਦਰ ਪੁਤਰ ਅਤਰਾ	4-6-1/4
426	,,	,,	ਰੂੜਾ ਪੁਤਰ ਜਵਾਹਰ	4-12-3/4
427	,,	,,	ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭੋਲਾ	0-11
428	,,	,,	ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ	0-11-1/2
429	,,	,,	ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ	0-11-1/2
430	,,	,,	ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ	2-10-1/2
431	,,	,,	ਬੀਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ	2-11-3/4
432	,,	,,	ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਖੇਮ ਸਿਘ	3-2-1/2
433	,,	,,	ਸਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ	3-4
434	,,	,,	ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ	3-5-3/4
435	,,	,,	ਅਮਰ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਰਾਮ	3-1-1/4
436	,,	,,	ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ	0-1-1/4
437	,,	,,	ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਂਹਾ	0-1-1/4
438	,,	,,	ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਖੇਮ ਸਿੰਘ	0-1-1/4
439	,,	,,	ਪੂਹਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ	1-1-1/4
440	,,	,,	ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ	0-1/4

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

441	ਫਲੌਰ	ਬੀਲਗਾ	ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਉਪਲ ਭੂਧਾ	0-8-3/4
442	,,	,,	ਮਲੂਕ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਉਪਲ ਭੂਧਾ	0-3-3/4
443	,,	,,	ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਪ-ਲ ਪੋਤਾ	0-10
444	,,	,,	ਸੋਹੀਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਪ-ਲ ਪੋਤਾ	0-6-3/4
445	,,	ਹਰੀਪੁਰ	ਬਾਗ ਸਿੰਘ ਕਨੀਆਂ	0-4
446	,,	,,	ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੀਵਾਨ	0-4
447	,,	,,	ਗੁਰਦੀਤ ਸਿੰਘ	0-4
448	,,	,,	ਰਗਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ	0-4
449	,,	,,	ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ	0-4
450	,,	,,	ਫਕੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਹਿੰਗਾ	0-4
451	,,	,,	ਗੌਂਦਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੈਹੀਂਗਾ	0-4
452	,,	,,	ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ	0-4
453	,,	,,	ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲੈਹਮਬਰ	0-4
454	,,	,,	ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਲਾ ਸਿੰਘ	0-4
455	,,	,,	ਮਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਜਮਲ	0-4
456	,,	,,	ਬਾਗ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੈਹੀਨਾ	0-4
457	,,	,,	ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਾਨਾ	0-4
458	,,	,,	ਸੂਤਾਂ ਪੁਤਰ ਨੰਦੂ	0-4
459	,,	,,	ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਤਰ ਨੰਦੂ	0-4
460	,,	ਨੂਰਮਹਿਲ	ਮਿਲਖੀ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ	0-14-1/4
461	,,	,,	ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ	0-14-1/4
462	,,	,,	ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ	0-14-1/2
463	,,	,,	ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ	0-14-3/4
464	,,	,,	ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ	0-14-1/4

465	ਫਲੌਰ	ਚਮਬਾ ਖੁਰਦ	ਪੀਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ	0-5-3/4
466	,,	,,	ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ	0-5-3/4
467	,,	,,	ਚੂਹੜ ਪੁਤਰ ਬਾਬੂ	0-15-1/4
468	,,	,,	ਨਾਜਰ ਪੁਤਰ ਬਾਬੂ	0-12-3/4
469	,,	,,	ਗੁਰਦੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੀਂਧੀ	1-0
470	,,	,,	ਗੁਲਜਾਰਾ ਪੁਤਰ ਹਜ਼ੂਰਾ ਸਿੰਘ	1-4-1/2
471	,,	,	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਜ਼ੂਰਾ ਸਿੰਘ	1-4-12/
472	,,	,,	ਨਰੀਂਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ	1-7
473	,,	,,	ਕੇਹੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪਰੇਮਾ	1-9-1/2
474	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਛਰ ਸਿੰਘ	1-14-1/2
475	,,	,,	ਬਿਸ਼ਨਾ ਪੁਤਰ ਰੂੜਾ	2-12
476	,,	,,	ਮਾਧੋ ਪੁਤਰ ਮੰਗਤਾ	2-12

ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਯੂਨਿਟ

ਕੁਲ ਰਕਬਾ 746 – 0

ਕੁਲ ਮੁਜ਼ਾਰੀਆਨ 476

21	ਨਕੋਦਰ	ਈਦਾ	ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਚੇਤ ਸਿੰਘ	1-11-1/1
22	,,	,,	ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	0-14
23	,,	ਪਿੰਡ ਅਗੀਆਂ	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ	0-13
24	,,	ਸਰੀ	ਦੌਲਤੀ ਪੁਤਰ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ	0-9-3/4
25	,,	,,	ਮਿਲਖੀ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	0-5-1/2
26	,,	,,	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ	0-7-1/2
27	,,	,,	ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	0-5-1/4
28	,,	,,	ਮਾਲੜੀ ਸੈਂਕਰ ਪੁਤਰ ਰੁਕਨਾਂ	0-5-3/4
29	,,	ਬਾਬਲਕੇ	ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੁਮਣ	4-10
30	,,	ਤਕ ਵੇਂਦਲ	ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ	0-14-1/2
31	,,	ਕਾਕੜ ਖੁਰਦ	ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	3-7
32	,,	,,	ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ	4-12-3/4

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

33	ਬਾਬਲਕੇ	ਕਾਕੜ ਖੁਰਦ	ਸਾਹੂ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭੋਲਾ	5-0
34	,,	ਸੰਗੋਵਾਲ	ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ	3-0
35	,,	,,	ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ	2-10-1/2
36	,,	,,	ਮੁੰਸ਼ੀ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੇਠੂ ਰਾਸ	2-0
37	,,	,,	ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ	1-11
38	,,	ਧਾਲੀਵਾਲ	ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਆਸਾ ਸਿੰਘ	1-3-1/2
39	,,	,,	ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ	0-15
40	,,	ਰਾਮੂਵਾਲ	ਹਰੀ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਨਹਾਲ ਚੰਦ	2-7-3/4
41	,,	,,	ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ	2-2-3/4
42	,,	ਸਮਾਇਲਪੁਰ	ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ	4-7-1/2
43	,,	ਗਾਂਧਰਾਂ	ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ, ਤੇਜੂ ਪਿਸਰਾਨ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	1-11-1/4
44	,,	ਲਧੜਾਂ	ਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	1-0
45	,,	,,	ਮੁੰਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ	0-14
46	ਨਕੋਦਰ	ਮੁਲੇਵਾਲ ਅਗਈਆਂ	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ਸਿੰਘ	2-3/4
47	,,	,,	ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਨਸਾ ਸਿੰਘ	5-0
48	,,	,,	ਜਵੰਦ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ	1-9
49	,,	,,	ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ	3-15-3/4
50	,,	,,	ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ	3-13-3/4
51	,,	ਬਾਲੋਕੀ	ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਤਰ ਚੰਦਾ	0-11
52	,,	,,	ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਾਲ ਸਿੰਘ	0-13-1/4
53	,,	,,	ਨਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਾਲ ਸਿੰਘ	1-4
54	,,	,,	ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨਧਾਨ ਸਿੰਘ	1-9-1/4
55	,,	,,	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	1-11-1/2
56	,,	,,	ਰਾਮ ਦਿੱਤਾ ਪੁਤਰ ਨਥੂ	2-1-1/4
57	,,	,,	ਹਰਨਾਵਾਂ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਦਿੱਤਾ	2-3

58	ਨਕੋਦਰ	ਬਾਲੋਕੀ	ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	2-14-1/2
59	,,	,,	ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ	4-1-3/4
60	,,	,,	ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਗਜਾ ਸਿੰਘ	4-10
61	,,	,,	ਬੰਤਾ ਪੁੱਤਰ ਠਰੂ	2-9-1/2
62	,,	ਪਰਜੀਆਂ ਕਲਾਂ	ਸੀਬੂ ਪੁੱਤਰ ਅਰਜਨ	1-1/2
63	,,	,,	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸਰੈਣ ਸਿੰਘ	1-1-3/4
64	,,	,,	ਲਭੂ ਪੁੱਤਰ ਚੰਦਾ	1-12
65	,,	,,	ਤੁਲਸੀ ਪੁੱਤਰ ਚੰਦਾ	2-5
66	,,	,,	ਜੱਗਾ ਪੁੱਤਰ ਵਸਾਖਾ	2-5-1/4
67	,,	,,	ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬੱਗਾ ਸਿੰਘ	2-11-1/4
68	,,	,,	ਪਾਖਰ ਪੁੱਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ	3-6-1/2
69	,,	,,	ਰਵੀ, ਸੋਹਣ ਪਿਸਰਾਨ ਜੀਤੂ ਬਹਿਸਾ ਬਰਾਬਰ	7-4
70	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਪੁੱਤਰ ਦੂਨੀ	3-10
71	,,	,,	ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	4-3
72	,,	,,	ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ	4-3
73	,,	,,	ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ	4-6
74	,,	,,	ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ	4-8-1/2
75	,,	,,	ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ	5-0
76	,,	,,	ਫਕੀਰ ਪੁੱਤਰ ਬਾਬੂ	5-0
77	,,	,,	ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ	5-0
78	,,	,,	ਰਤਨਾ ਪੁੱਤਰ ਪੁਨਸ਼ੀ	5-0
79	,,	,,	ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬੱਗਾ ਸਿੰਘ	4-10-1/4
80	,,	,,	ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ	3-1/4
81	,,	,,	ਲਭੂ ਪੁੱਤਰ ਵਜ਼ੀਰਾ	5-0
82	,,	,,	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ	5-0
83	,,	ਨੂਰਪੁਰ	ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬੱਲਾ ਸਿੰਘ	0-12
84	,,	ਸੈਦਪੁਰ ਝੜੀ	ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਰਲਾ ਸਿੰਘ	0-6-3/4
85	,,	ਮਹੇੜੂ	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ	1-0

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

86	ਨਕੋਦਰ	ਮਹੋੜੂ	ਕਰਮ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਦੀ ਰਾਮ	0-13
87	,,	,,	ਟੁਟਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਿਲਖਾ	1-10-1/4
88	,,	ਬੀੜ ਬਾਲੋਕੀ	ਮਹਿਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ	1-6-1/4
89	,,	,,	ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਲਾ ਸਿੰਘ	3-7
90	,,	,,	ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਫੁਮਣ ਸਿੰਘ	4-1
91	,,	,,	ਕਿਰਪਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੂਹੜ ਸਿੰਘ	5-1-1/2
92	,,	,,	ਹੁਕਮ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਦਾਸ	5/0
93	,,	,,	ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਫੇਰੂ	2-2
94	,,	,,	ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ	5-0
95	,,	,,	ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਾਘ ਸਿੰਘ	5-0
96	,,	,,	ਕਿਸ਼ਨਾ ਪੁਤਰ ਰੋਢਾ	5-0
97	,,	,,	ਮਿਲਖੀ ਪੁਤਰ ਫ਼ਕੀਰ	4-5-3/4
98	,,	ਉਮਰਵਾਲ ਬਿਲਾ	ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਹਿਸਾ ਬਰਾਬਰ	3/11
99	,,	,,	ਅਮੀ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਦੱਵੀਆ	2-5-1/2
100	,,	,,	ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	5-0
101	,,	,,	ਕਾਕਾ ਪੁਤਰ ਫੀਨਾ	3-1
102	,,	,,	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ	5-0
103	,,	,,	ਪੀਰੂ ਪੁਤਰ ਫੀਨਾ	4-11-1/4
104	,,	,,	ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਾਘ ਸਿੰਘ	2-13-1/2
105	,,	,,	ਗੋਕਲ ਪੁਤਰ ਊਧੋ	4-2
106	,,	,,	ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	5-0
107	,,	,,	ਗੁਰਬਖਸ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ	12-3/4
108	,,	,,	ਗੁਰਬਖਸ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਰੂੜ ਸਿੰਘ	1-9-1/2
109	,,	,,	ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਕਸ਼ਮੀਰਾ, ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	3-2
110	,,	ਸਿੱਧਮਾਂ	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ	2-1/2
111	,,	ਮੀਆਂਵਾਲ ਅਰਾਈਆਂ	ਫਕੀਰੀਆ ਪੁਤਰ ਫੱਤਾ	0-10-3/4

112	ਨਕੋਦਰ	ਮੀਆਂਵਾਲ ਅਰਾਈਆਂ	ਠਾਕਰ ਪੁਤਰ ਰਾਜੂ	1-6
113	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ	2-1/4
114	,,	,,	ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੂਲਾਂ ਸਿੰਘ	3-15
115	,,	,,	ਗੁਰਦੇਬ ਸਿੰਘ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਸਹੋਲ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	4-11-1/2
116	,,	,,	ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ	6-1-1/4
117	,,	,,	ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	4-6-1/2
118	,,	ਜਮੀਅਤ ਗੜ੍ਹ ਉਰਫ ਖੋਸਾ	ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ	3-5-1/4
119	,,	,,	ਸਿਵ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ	3-5-1/4
120	,,	,,	ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਗੋਰੀ ਰਾਮ	3-9-1/4
121	,,	,,	ਸਰੈਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੱਲਾ ਸਿੰਘ	3-15
122	,,	,,	ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੈ ਮਲ ਸਿੰਘ	4-6
123	,,	,,	ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ	5-0
124	,,	,,	ਸੰਤ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਵਰਿਆਮਾਂ	5-0
125	,,	,,	ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	2-1/2
126	,,	,,	ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ	4-6-1/2
127	,,	,,	ਸਿਰੀ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਆਤਮਾ ਰਾਮ	5-0
128	,,	ਖਾਨਪੁਰ ਰਾਜਪੂਤਾ	ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ	0-6-1/2
129	,,	,,	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ	1-3-3/4
130	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ	1-12-1/2
131	,,	,,	ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੱਘਲ ਸਿੰਘ	3-4
132	,,	,,	ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ	2-11-1/4
133	,,	,,	ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ	3-7-3/4
134	,,	ਢੰਢੋਵਾਲ	ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ	1-15-1/4
135	,,	,,	ਸਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ	1-4-3/5
136	,,	ਨਵਾਂ ਕਿਲਾ	ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ	2-11-1/4
137	,,	,,	ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ	4-12-/
138	,,	,,	ਹੁਕਮੀ ਪੁਤਰ ਤਾਨੀ	2-1-1/2

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

139	ਨਕੋਦਰ	ਨਵਾਂ ਕਿਲਾ	ਭਗੜ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਸਾਵਾ ਸਿੰਘ	3-7-1/2
140	,,	ਸ਼ਾਹਕੋਟ	ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ	1-2-3/4
141	,,	ਥੀਵਾ	ਮਹਿੰਗਾ ਰਾਮ, ਗਿਆਨ ਚੰਦ, ਪਿਸਰਾਨ ਤੁਲਸੀ ਰਾਮ ਹਿਸਾ ਬਰਾਬਰ	0-2-1/2
142	,,	ਕਿਸ਼ਨਾ	ਕਿਸ਼ਨਾ ਪੁਤਰ ਵਧਾਵਾ	0-3-1/4
143	,,	,,	ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਪੁਤਰ ਮੇਲਾ ਰਾਮ	0-4-1/2
144	,,	,,	ਕਾਲਾ, ਪਿਲਾ, ਪਿਸਰਾਨ ਧਨਪਤ	0-1-3/4
145	,,	,,	ਫੇਰੂ ਪੁਤਰ ਧਨਪਤ	0-6-1/4
146	,,	ਖੀਵਾ	ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ	0-7-3/4
147	,,	,,	ਬਿੰਦਰਾਬਨ, ਕੁੰਦਣ ਲਾਲ, ਜਗਦੀਸ਼, ਹਰੀ ਪਿਸਰਾਨ ਸਾਲਗ ਰਾਮ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	3-3-1/4
148	,,	,,	ਚੂਨੀ ਰਾਮ, ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਮ ਪਿਸਰਾਨ ਤੁਲਸੀ ਰਾਮ ਹਿਸਾ ਬਰਾਬਰ	1-11-1/4
149	,,	,,	ਧਿਰਤ ਰਾਮ, ਲਾਲ ਜੀ ਰਾਮ ਪਿਸਰਾਨ ਰਾਮ ਰਖਾ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	1-11-1/4
150	,,	,,	ਗਿਰਧਾਰੀ ਲਾਲ, ਬਿਹਾਰੀ ਲਾਲ, ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਪਿਸਰਾਨ ਠਾਕਰ ਦਾਸ	2-5
151	,,	,,	ਮਕੰਦ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਘਨਈਆ	1-4-3/4
152	,,	,,	ਲੱਭੂ ਪੁਤਰ ਘਨਈਆ	1-6
153	,,	,,	ਤੀਰਥ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਕਿਰਪਾ ਰਾਮ	1-6-3/4
154	,,	,,	ਮਹਿੰਗਾ ਪੁਤਰ ਲੱਛੂ	1-9-1/4
155	,,	,,	ਗੁਰੂ ਦੱਤ, ਰਵੀ ਦੱਤ, ਹਰੀ ਦੱਤ, ਪਿਸਰਾਨ ਚੂਨੀ ਲਾਲ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	5-12-3/4
156	,,	,,	ਰੁਲਦੂ ਪੁਤਰ ਹੀਰਾ	2-2-3/4
157	,,	,,	ਪਿਆਰਾ ਪੁਤਰ ਮੀਰਾਂ	2-5-3/4
158	,,	ਫੱਤਾ ਦੌਲਤਪੁਰ	ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ	1-3/4
159	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	1-13-1/2
160	,,	,,	ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ	2-12-1/4
161	,,	,,	ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਲ ਸਿੰਘ	3-2-1/2

162	ਨਕੋਦਰ	ਕੋਟਲਾ ਜੰਗਾ	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	2-12-1/4
163	,,	,,	ਕਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਰੋੜਾ	4-15-1/2
164	,,	ਜੰਗ ਗੀਰ	ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੂੜ ਸਿੰਘ	0-7-1/4
165	,,	,,	ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੀਰ ਸਿੰਘ	0-11-1/2
166	,,	,,	ਦਾਰਾ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ	0-12-3/4
167	,,	,,	ਕਰਮਾ ਪੁਤਰ ਮੇਲਾ	1-1-/4
168	,,	,,	ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ਸਿੰਘ	3-4
169	ਨਕੋਦਰ	ਜਹਾਂਗੀਰ	ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	1-2-3/4
170	,,	ਸਹੇਮ	ਮੀਂਹ ਮਲ ਪੁਤਰ ਭਾਨਾ	1-14-1/4
171	,,	ਪੁਰਜੀਆਂ ਖੁਰਦ	ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ	0-9-1/4
172	,,	,,	ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ, ਬੱਗਾ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	9-13
173	,,	,,	ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ	1-15-3/4
174	,,	,,	ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ	1-15-3/4
175	,,	,,	ਪਾਖਰ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਾਮ	3-6-1/2
176	,,	ਬਜੂਹਾ ਖੁਰਦ	ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ	1-7-1/2
177	,,	,,	ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ	3-13-1/4
178	,,	,,	ਛਜੂ ਪੁਤਰ ਅਤਰਾ	4-6-3/4
179	,,	ਖਾਈ	ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪਿਸ਼ਰਾਨ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	1-15-3/4
180	,,	ਸ਼ਾਹਪੁਰ	ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ	2-3-1/4
181	,,	ਲਧੇਵਾਲੀ	ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ	4-5-1/4
182	,,	ਸਿੰਘਪੁਰ	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ	0-15
183	,,	,,	ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ	1-1-3/4
184	,,	,,	ਫਜਲਾ ਪੁਤਰ ਅਲਾ ਦਿਤਾ	1/11
185	,,	,,	ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਹਿਰ ਸਿੰਘ	1-12-1/2
186	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰ ਸਿੰਘ	5-0
187	,,	ਰਸੂਲਪੁਰ ਕਲਾਂ	ਨੰਦ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਲੱਧਾ ਰਾਮ	3-4-1/4

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

188	ਨਕੋਦਰ	ਮੀਆਂਵਾਲ ਅਰਾਈਆਂ	ਇੰਦਰ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਜਗਤ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	9-5
189	,,	ਮਹਿਤਪੁਰ	ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਾਵਾ ਸਿੰਘ	1-7-3/4
190	,,	,,	ਬਾਬੂ, ਦੌਲਤੀ, ਮੱਧਣ ਪਿਸਰਾਨ ਗੁਰਬਚਨਾ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	0-15-1/2
191	,,	,,	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ	2-5-1/2
192	,,	,,	ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਜਿਉਣ	2-15-3/4
193	,,	,,	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਰਦੂਲ ਸਿੰਘ	2-15-3/4
194	,,	,,	ਨਥਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਸਾਂਵਾ ਸਿਘ	3-3-3/4
195	,,	,,	ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	7-12
196	,,	,,	ਸੁੰਦਰ ਪੁਤਰ ਸਿੰਦੀ	3-15-3/4
197	,,	,,	ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਤਰ ਮਿਲਖੀ ਰਾਮ	4-3
198	,,	,,	ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ	4-11-1/2
199	,,	,,	ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ	5-0
200	,,	,,	ਲਖਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ	5-0
201	,,	ਨਕੋਦਰ	ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ	0-13
202	,,	,,	ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦੀਵਾਮ ਸਿੰਘ	0-13
203	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੈ ਸਿੰਘ	1-1-3/4
204	,,	,,	ਜਗੂ ਪੁਤਰ ਰਨ ਸਿੰਘ	1-9-1/2
205	,,	,,	ਜਵਾਲਾ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	1-9-3/4
206	,,	,,	ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੰਦਾ	1-11
207	,,	,,	ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਮਾ	1-13
208	,,	,,	ਨਿਕਾ, ਫਿਲੂ ਪਿਸਰਾਨ ਵਜੀਰਾ	3-11
209	,,	,,	ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ਸਿੰਘ	1-14-1/2
210	,,	,,	ਬੋਦੀ ਪੁਤਰ ਦਾਸਾ	2-11-1/2
211	,,	,,	ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਣਲ ਸਿੰਘ	2-1-1/2
212	,,	,,	ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ਸਿੰਘ	2-4-1/4
213	,,	,,	ਧਰਮਾਂ ਪੁਤਰ ਲਭੂ	2-7-1/4

214	ਨਕੋਦਰ	ਨਕੋਦਰ	ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੱਲਾ ਸਿੰਘ	2-11-3/4
215	,,	,,	ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ	2-12
216	,,	,,	ਖੇਰੂ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	3-11-1/4
217	,,	,,	ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	3-11-1/4
218	,,	,,	ਕਰਤਾਰਾ ਪੁਤਰ ਪੀਰੂ	3-15
219	,,	,,	ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੂਹੜ ਸਿੰਘ	3-15-1/4
220	,,	,,	ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ	3-15-3/4
221	,,	,,	ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ, ਕਰੋਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਸ਼ਾਮਾ	5-1-3/4
222	,,	,,	ਬਾਬੂ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ	2-5-1/2
223	,,	ਬਾਦਸਾਹਪੁਰ	ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ	1-11-1/4
224	,,	,,	ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਦੀ	1-12-1/4
225	,,	,,	ਸੰਤਾ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਦੀ	1-13-1/4
226	,,	,,	ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੱਸਾ	2-9
227	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਰੈਣ ਸਿੰਘ	3-1/4
228	,,	,,	ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਰਾਮਾ	3-13-1/2
229	,,	,,	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ	5-0
230	,,	,,	ਬੂਟਾ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	5-0
231	,,	,,	ਫਕੀਰ ਪੁਤਰ ਝੰਡਾ	5-0
232	,,	ਆਕਰਾਮਾਨ	ਜਗੂ ਪੁਤਰ ਅਤਰਾ	2-14-1/4
233	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	3-1/4
234	,,	,,	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ	3-4
235	,,	,,	ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	3-6-3/4
236	,,	,,	ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਆਸਾ ਸਿੰਘ	2-10-1/4
237	,,	ਕੋਗ	ਸ਼ੇਰਾ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ	0-7
238	,,	,,	ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਚਨ	0-10-1/2
239	,,	,,	ਦਾਰਾ ਪੁਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ	0-11-1/2
240	,,	,,	ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਸ਼ੇਰਾ	0-12
241	,,	,,	ਸੁਚਾ ਪੁਤਰ ਸ਼ੇਰਾ	0-15-1/2

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

242	ਨਕੋਦਰ	ਕੋਰਾ	ਦਿਆਲਾ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	1-1-1/2
243	,,	,,	ਮਿਲਖੀ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ	1-7-1/4
244	,,	ਉਦੋਵਾਲ	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ	0-2
245	,,	,,	ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ	0-2
246	,,	,,	ਮਾਹਿਲਾ ਰਾਮ, ਗੰਡਾ ਰਾਮ, ਟਹਿਲਾ ਰਾਮ ਪਿਸਰਾਨ ਮੋਹਿਰੀ ਰਾਮ ਹਿੱਸਾ ਪਿਸਰਾਨ	2-1
247	,,	,,	ਰਾਮ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਸੈਂਕਰ ਦਾਸ, ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਪੁਤਰ ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਮ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	1-6
248	,,	,,	ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ, ਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	0-3-1/2
249	,,	,,	ਮਹਿਲਾ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਮੋਹਿਰੀ	0-12-1/2
250	,,	,,	ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	0-4-1/2
251	,,	,,	ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਲਭੂ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	0-3
252	,,	,,	ਚੈਂਚਲ ਸਿੰਘ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਬੰਤਾ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	4-15
253	,,	ਢਿਨੋਵਾਲ	ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ	2-0
254	,,	,,	ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਿੰਘ	4-0
255	,,	,,	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ, ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	2-0
256	,,	,,	ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ	4-0
257	,,	,,	ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ	4-8
258	,,	,,	ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਾਨ ਸਿੰਘ	4-7
259	,,	,,	ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ	4-9
260	,,	,,	ਕੇਹਿਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ	4-7-3/4
261	,,	,,	ਸਿਵੀ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਮਥਰਾ ਦਾਸ	4-1/4

262	ਨਕੋਦਰ	ਇਨੋਵਾਲ	ਸੋਹਣ ਪੁਤਰ ਮਥਰਾ ਦਾਸ	4–0
263	,,	,,	ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪਾਲਸਿੰਘ	1–3/4
264	,,	,,	ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	0–15–1/4
265	,,	,,	ਭਾਗਾ ਪੁਤਰ ਕਰਤਾਰਾ	1–2
266	,,	,,	ਸਰਵਨ ਪੁਤਰ ਕਰਤਾਰਾ	1–2
267	,,	,,	ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਾਲ ਸਿੰਘ	1–2–3/4
268	,,	,,	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਾਲ ਸਿੰਘ	1–15–1/2
269	,,	ਮੁੰਧ	ਗੁਰਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਚੂਹੜ ਸਿੰਘ	6–1/2
270	,,	ਦਾਰਾਪੁਰ	ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ, ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	4–14
271	,,	,,	ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	4- 14
272	,,	ਥੇਕੁਸ਼ਲਗੜ	ਸਾਧੂ, ਪ੍ਰੀਤੂ, ਪਿਸਰਾਨ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ	1–8
273	,,	,,	ਚਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਆਸਾ ਸਿੰਘ	2–1–3/4
274	,,	,,	ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ	3–6–1/2
275	,,	,,	ਭਾਗ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੇਵ, ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਆਸਾ ਸਿੰਘ, ਹਿਸਾ ਬਰਾਬਰ	10-4
276	,,	,,	ਕੇਲਾ, ਬੇਲਾ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਕਿਸ਼ਨਾ ਹਿਸਾ ਬਰਾਬਰ	4–8–1/2
277	,,	,,	ਰਖਾ ਪੁਤਰ ਸੇਵਾ, ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਪੁਤਰ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ, ਹਿਸਾ ਬਰਾਬਰ	5–9–1/2
278	,,	,,	ਕਿਸ਼ਨਾ ਪੁਤਰ ਬੁਧੂ	2–5–1/2
279	,,	,,	ਅਰਜਨ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ, ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ, ਹਿਸਾ ਬਰਾਬਰ	15–1/4
280	,,	,,	ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	1–9–1/4
281	,,	,,	ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	2–13

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

282	ਨਕੋਦਰ	ਬੇਕੁਸ਼ਲਗੜ੍ਹ	ਲਛਮਨ ਸਿੰਘ, ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿਸਰਾਨ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	1-6-1/4
283	,,	ਕੰਗ	ਸੁਰਜਨ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	0–10–1/2
284	,,	,,	ਉਜਾਗਰ ਪੁਤਰ ਗੰਗਾ	1–1
285	ਨਕੋਦਰ	ਕੰਗ	ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਤਨ ਸਿੰਘ	1–10
286	,,	,,	ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ	1-14-1/2
287	,,	,,	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ	2-1-3/4
288	,,	,,	ਨੰਜੂ ਪੁਤਰ ਮੋਤੀ	2-7-1/4
289	,,	,,	ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਰਜਣ ਸਿੰਘ	2-7-1/4
290	,,	,,	ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	5-1/2
291	,,	,,	ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ	2-8-3/4
292	,,	,,	ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ	2-8-3/4
293	,,	,,	ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ	2-10-3/4
294	,,	,,	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ	2–11
295	,,	,,	ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਲਜਾਰ ਸਿੰਘ	3-2-3/4
296	,,	,,	ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ	3-3-1/2
297	,,	,,	ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ	3-2-1/2
298	,,	,,	ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ	3–6
299	,,	,,	ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ	3-6-1/4
300	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਿਕਰ ਸਿੰਘ	3–12
301	,,	,,	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ	3–8
302	,,	,,	ਪੋਹਿਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ	3-13-1/2
303	,,	,,	ਰੁਲਦੂ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਦੌਲਤ ਰਾਮ	4-3-3/4
304	,,	,,	ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ	4-1-1/4
305	,,	,,	ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਰਜਣ ਸਿੰਘ	4–6

306	ਨਕੋਦਰ	ਕੰਗ	ਅਮਰਤ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਦੌਲਤ ਰਾਮ	4–6
307	,,	,,	ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੁਤਰ ਮੁੰਸ਼ੀ ਰਾਮ	4-13-3/4
308	,,	,,	ਬਲਜ਼ੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ	3–0
309	,,	,,	ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ	5–0
310	,,	,,	ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ	5–0
311	,,	,,	ਮਾਹਿਲਾ, ਪਾਲੀ ਪਿਸਰਾਨ ਸੁੰਦਰ ਗਿਆਨ ਚੰਦ, ਪੁਤਰ ਮੁੰਸ਼ੀ ਰਾਮ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	15–0
312	,,	,,	ਸਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ	5–0
313	,,	,,	ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ	1-15-1/2
314	,,	,,	ਬਚਨਾ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ	1-9-1/2
315	,,	,,	ਸੁੰਦਰ ਪੁਤਰ ਬੂਟਾ	1-9-1/2
316	,,	,,	ਲਛਮਣ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ	3-5-1/4
317	,,	,,	ਮਹਿੰਗਾ ਪੁਤਰ ਦੋਣੀ	1–12
318	,,	,,	ਸ਼ੇਰ ਪੁਤਰ ਮੰਗਲ	3-5-1/4
319	,,	,,	ਰੁਲਦੀਆ ਪੁਤਰ ਨਿਹਾਲਾ	3-3/4
320	,,	,,	ਇੰਦਰ ਪੁਤਰ ਦੇਵਾ	4–6
321	,,	,,	ਬਿਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ	5-5-1/2
322	,,	,,	ਸੁਰਜਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਨਿਰਵੈਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	3-7-3/4
323	,,	,,	ਗੇਂਦਾ ਪੁਤਰ ਦੇਵਾ	1-10-3/4
224	,,	,,	ਭਾਗ ਪੁਤਰ ਸ਼ੇਰਾ	3-8-1/4
325	,,	,,	ਫਕੀਰ ਪੁਤਰ ਮੀਹਾਂ	4-3-1/2
326	,,	,,	ਸੁਲਤਾਨੀ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ	1–7
327	,,	,,	ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ	1-13-1/4
328	,,	,,	ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ	2-7-3/4
329	,,	,,	ਮੋਤੀ ਪੁਤਰ ਭੋਲਾ	3–9
330	,,	,,	ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ	3–10

[ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ]

331	ਨਕੋਦਰ	ਕੰਗ	ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ	3-11-1/2
332	,,	,,	ਧੰਨਾ, ਕਰਮ ਚੰਦ, ਮਹਿੰਦਰ ਪਿਸਰਾਨ ਸੂਬਾ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	12-6
333	,,	,,	ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	8-5-1/4
334	,,	,,	ਸੋਹਣ ਪੁਤਰ ਸੁਲਤਾਨੀ	4-10
335	,,	,,	ਸਰਦਾਰਾ ਪੁਤਰ ਝੰਡਾ	4-15
336	,,	,,	ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪਿਸਰਾਨ ਅਰ ਨ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਸਾ ਬਰਾਬਰ	9-15-1/4
337	,,	,,	ਬਾਬੂ ਪੁਤਰ ਆਤੂ	5-0
338	,,	,,	ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੰ ਨਣ ਸਿੰਘ	3-6
339	,,	,,	ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ	1-10-1/2
	ਕੁਲ ਮੁਜ਼ਾਰੇ		ਕੁਲ ਰਕਬਾ ਅਲਾਟਸ਼ੁਧਾ	
	415		1009-0	
			ਸਟੈਂਡਰਡ ਯੂਨਿਟ ਏਕੜ	

FROM THE LIST DATED 7TH APRIL, 1969

ਨਾਨ-ਟੀਚਿੰਗ ਗੈਰਮਿੰਟ ਸਟਾਫ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ

51\. ਭਗਤ ਗੁਰਾਂਦਾਸ ਹੰਸ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ :

(ੳ) ਕੀ ਨਾਨ-ਟੀਚਿੰਗ ਗੈਰਮਿੰਟ ਸਟਾਫ ਦੀਆਂ 1 ਨਵੰਬਰ, 1966 ਤੋਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਅਤੇ ਟੀਚਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪੇ-ਫਿਕਸੇਸ਼ਨ ਫਾਰਮੂਲਾ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ । ਜੇ ਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ ;

(ਅ) ਸਰਕਾਰ ਕਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਰਖਦੀ ਹੈ ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : (ੳ) ਅਤੇ (ਅ) ਹਾਂ ਜੀ। 1/11/1966 ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਟੀਚਿੰਗ ਸਟਾਫ ਦੇ ਗ੍ਰੇਡ ਕੋਠਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਟ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸੋਧੇ ਗਏ। ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਨਾਨ-ਟੀਚਿੰਗ ਸਟਾਫ਼ ਦੇ ਗ੍ਰੇਡ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗ੍ਰੇਡਾਂ ਨਾਲ ਪੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ 1/2/1968 ਤੋਂ ਸੋਧੇ ਗਏ।

FROM THE LIST DATED 9TH APRIL, 1969

SCIENTIFIC MATERIAL SUPPLIED TO B. E.Os. IN GURDASPUR DISTRICT

68. **Sardar Santokh Singh :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :

(a) whether any Science Material was supplied by the District Education Officer to the B E.Os' in Gurdaspur district during the months from April, 1968 to June, 1968 ; if so, the common Scientific names of the said items, in each case together with the rate thereof ;

(b) whether any complaint against the purchasing authority was received by the Government in October, 1968. If so, whether any enquiry was instituted in the matter ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) (ੳ) : ਹਾਂ ਜੀ, ਸਮਾਨ ਦੀ ਲਿਸਟ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਹੈ।

(ਅ) ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ।

List of Scientific Material purchased for Govt. Primary Schools from Punjab Govt. Cottage Industries Emporium, G. T. Road, Jullundur City.

S. No.	Quantity purchased	Name of article	Rate	Amount
1	138 pcs.	White Cloth dusters 18"	2.25	985.00
2	219 ,,	Tailors	2.90	635.10
3	219 ,,	Healthy teeth Model	12.75	2792.25
4	219 ,,	Common Animal charts	12.00	2928.00
5	44 ,,	Petri Dishes	375.00	165.00
6	66 ,,	Funnels	14.75	81.12
7	22 Lb.	Sod. Chloride	1.25 Lb.	27 50
8	22 ,,	Potash Alum	1.50 ,,	33.00

[ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ]

1	2	3	4	5
9	22 Lb.	Sod. Carbonate	1.35 ,,	29.70
10	1100 ,,	Pot. Permaganate	7.50 ,,	18 16
11	22 pcs.	Thermometer Centigrade	3.75	82.50
12	22 ,,	Thermometer Fahrenheit	3.75	82.50
13	22 ,,	Thermometer Clinical	3.00	66.00
14	44 ,,	Magnifying glass with handles	2.50	110.00
15	22 ,,	Water keeps its level App. (glass)	3.25	71.50
16	22 ,,	Rain gauge	12.75	280 50
17	66 ,,	Rubber tubing	1.80	205 60
18	22 ,,	Rubber balls 2"	0.75	16 50
19	22 ,,	Hammer with handle	4.90	107.80
20	22 ,,	Screw Drivers	1.90	41.80
21	22 ,,	Pair of Scissors	5.50	121.00
22	22 ,,	Tin Cutter	6.00	132.00
23	22 ,,	Plans 6"x2"	11.00	242.00
24	22 ,,	Knives	1.50	33.00
25	22 ,,	Soap Cake (Lux)	0 90	19.20
26	22 ,,	Forceps	2.75	60.50
27	22 ,,	Tailors Tape	2.90	63.80
28	22 ,,	Healthy teeth model	12.75	270.50
29	5 ,,	Table	36.00	180.00
30	22 ,,	Common animal charts	12.00	254.00
31	22 ,,	Different types of corks	17.50	385.00
32	219 Lb.	Sod. Chloride	1.25	273.75
33	219 ,,	Potash Alum.	1 50	328.40
34	219 ,,	Sodium carbonate	1.35	295.65
35	10950 gms.	Pot. Permaganate	7.50	181.77
36	219 pcs.	Thermometer Centigrade	3.75	821.25
37	219 ,,	Thermometer Fahrenheit	3.75	821.25

1	2		3	4	5
38	219	Pcs.	Thermometer Clinical	3.30	657.00
39	438	,,	Screw Driver	1.90	832.20
40	219	,,	Hammer	4.90	1073.10
41	219	,,	Scissors Pair	5.50	1204.50
42	219	,,	Tin cutter scissors	6.00	1314 00
43	219	,,	Knives	1.50	328.00
44	219	,,	Forceps	2.75	602.25
45	219	,,	Lux Soap	0.90	197.10
46	438	,,	Patri Dishes 4"	3.75	1642.50
47	557	,,	Funnels	14.75	684.65
48	219	,,	Magnifying glass with handle	2.50	547.50
49	219	,,	Water keeps its level (Glass)	3.25	711.75
50	657	mt.	Rubber tubing	1.60	1051.20
51	219	pcs.	Rubber Balls 2"	0.75	164.25
52	88	,,	Dusters 18"x11"	2.25	192.00

FROM LIST DATED 10TH APRIL, 1969

SUSPENSION OF SARPANCH OF GRAM PANCHAYAT BHORCHHI RAJPUTAN PANCHAYAT, DISTRICT AMRITSAR

81. **Comrade Darshan Singh Jhabal** : Will the Chief Minister be pleased to state :

(a) whether the Sarpanch of village Panchayat Bhorchhi Rajputan, district Amritsar (Tarsikka Block) was suspended on the basis of any complaints and enquiry ;

(b) whether the Panchayat Officer, Tarsikka Block, appointed Shri Tara Singh Sarpanch in place of the suspended Sarpanch by holding election from amongst the Panches on 13.2.69 in his presence ;

(c) if the reply to parts (a) & (b) above be in the affirmative, the action taken so far to get the charge of Panchayat handed over to the newly appointed Sarpahch Shri Tara Singh from the suspended Sarpanch Shri Makhan Singh ?

ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ (ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਮੰਤਰੀ) (a) : ਨਹੀਂ ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਚਾਰਜ ਲੈਣ ਦਾ ਗਲਤ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ

[ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਮੰਤਰੀ]

ਕਿ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਮੁਅਤਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗਲਤੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਤਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਉਸਦੇ ਗਲਤ ਹੁਕਮ ਵਲ ਦਵਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਗਲਤ ਹੁਕਮ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ।

(ਸੀ) ਜੋ ਉਪਰ (ਏ) ਤੇ (ਬੀ) ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਆਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

FROM THE LIST DATED 17TH APRIL, 1969

QUARTERS CONSTRUCTED FOR SCHOOL TEACHRESSES IN SOME VILLAGES OF PATTI SUB DIVISION, DISTRICT AMRITSAR

93. **Sardar Kirpal Singh** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :

(a) whether any residential quarters for teachresses were constructed by the Government in some villages of Patti Sub Division District Amritsar, during the period from 1954 to 1967 ; if so the date when construction of each of the said quarters was completed.

(b) the share of expenditure borne by the Government and the Panchayat respectively in respect of each of the said quarters ;

(c) the particulars of the quarters in which any of the teachers took up residence after their completion and the period for which they resided in those quarters ;

(d) the amount of house rent recovered from each of the teachresses referred to in part (c) above ;

(e) the manner in which the quarters which were not taken possession of by any of the school teachresses were used ;

(f) the manner in which the said quarters are now being used and the names of the persons who are in possession of the same ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) (ਏ) : ਹਾਂ ਜੀ। ਵੇਰਵਾ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਹੈ।

(ਬੀ, ਈ ਅਤੇ ਐਫ) ਵੇਰਵਾ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਹੈ।

(ਸੀ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਆਟਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਿੰਡ ਸੂਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਣੇ ਲੇਡੀ ਟੀਚਰ ਕੁਆਟਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ 3/63 ਤੋਂ 27.8.1963 ਤੀਕ ਰਹੀ ਸੀ।

(ਡੀ) ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੇਡੀ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਕੁਆਰਟਰਜ਼ ਉਸਾਰਣ ਲਈ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਫੰਡ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਅਧੀਨ ਦਿਤੇ ਸਨ ਕਿ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੁਆਟਰਾਂ ਵਿਚ ਲੇਡੀ ਟੀਚਰਾਂ ਤੋਂ ਕਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਕਰਾਏ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ।

ਵੇਰਵਾ

ਲੜੀ ਨੰ: 1	ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ 2	ਕੁਆਟਰ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ 3
1	ਸੂਰਵਿੰਡ	ਕੁਝ ਭਾਗ 1959-60 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਬਣਿਆ ਸੀ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਿਆ ।
2	ਮਰਗਿੰਦਪੁਰਾ	15.11.1962 ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ।
3	ਸੂਰ ਸਿੰਘ	1959-60 ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਇਆ ।
4	ਕਿਰਤੋਵਾਲ	ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਿਆ ।
5	ਕੋਟ ਦੱਤਾ	1960-61 ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਇਆ ।
6	ਮਨਹਾਲਾ ਜੈ ਸਿੰਘ	–ਉਪਰੋਕਤ–
7	ਧਾਰੀਵਾਲ	–ਉਪਰੋਕਤ–
8	ਸਾਭਰਾ	–ਉਪਰੋਕਤ–
9	ਵਾਨ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ	–ਉਪਰੋਕਤ–

[ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ]

ਲੇਡੀ ਟੀਚਰਜ਼ ਕੁਆਟਰਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

		ਭਾਗ ਬੀ		ਭਾਗ ਈ	ਭਾਗ ਐਫ
ਲੜੀ ਨੰ:	ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ	ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚ	ਪੰਚਾਇਤ ਖਰਚ	ਕੁਆਟਰ ਵਿਚ ਲੇਡੀ ਟੀਚਰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਰੇ	ਕੁਆਟਰ ਦੇ ਵਰਤਣ ਬਾਰੇ
1	2	3	4	5	6
1	ਸੂਰਵਿੰਡ	100%	—	16-4-1968 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।	16-4-1968 ਤੋਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜਤ ਨਾਲ ਬਗੈਰ ਕਰਾਏ ਤੋਂ ਇਥੇ "ਕੀ ਵਿਲੇਜ਼ ਸਕੀਮ ਯੂਨਿਟ" ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।
2	ਮਰਗਿੰਦਪੁਰ	100%	—	ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਕੁਆਟਰ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਬੀ ਸਿੱਖ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਿਖੀ ਰਾਮ ਨੂੰ ਆਰਜ਼ੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ 6 ਤੇ 4 ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਦੇ ਰਖਿਆ ਸੀ।	ਅੱਜ ਕਲ ਇਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਦਾ ਕੰਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਇਜ਼ਾਜਤ ਨਾਲ ਬਗੈਰ ਕਰਾਏ ਤੋਂ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
3	ਸੂਰ ਸਿੰਘ	100%	—	1963 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਖਾਲੀ ਰਿਹਾ ਹੈ।	ਅੱਜ ਕਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕਲ ਸੂਰ ਸਿੰਘ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

1	2	3	4	5	6
4	ਕਿਰਤੋਵਾਲ	75%	25%	ਖਾਲੀ ਰਿਹਾ	ਇਸ ਕੁਆਟਰ ਨੂੰ ਮਿਸ ਡੀਨ ਇੰਚਾਰਜ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਹੈਲਥ ਘੜਿਆਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
5	ਕੋਟ ਦੱਤ	100%	—	ਖਾਲੀ ਰਿਹਾ	ਅੱਜ ਕਲ ਸਕੂਲ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
6	ਮਾਨਹਾਲਾ ਜੈ ਸਿੰਘ	100%	—	ਖਾਲੀ ਰਿਹਾ	ਖਾਲੀ ਹੈ ।
7	ਧਾਰੀਵਾਲ	75%	25%	ਖਾਲੀ ਰਿਹਾ	ਖਾਲੀ ਹੈ ।
8	ਸਾਭਰਾ	75%	25%	ਖਾਲੀ ਰਿਹਾ	ਖਾਲੀ ਹੈ ।
9	ਵਾਨ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ	75%	25%	ਖਾਲੀ ਰਿਹਾ	ਅੱਜ ਕਲ ਸਕੂਲ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

FROM THE LIST DATED 25TH APRIL, 1969

AMOUNT DEPOSITED BY PANCHAYATS OF JULLUNDUR EAST BLOCK FOR CONSTRUCTION OF ROADS

126. **Comrade Kulwant Singh** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :

(a) whether Government formulated a scheme in 1963 whereby it undertook to construct approach roads of such villages, the Panchayats of which deposited, Rs. 5000/- as cash and did the earth work at their own cost;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the number of Panchayats in Jullundur East Block which deposited the amount of their share under the said scheme stating the names of the village Panchayats and the amount deposited by each ;

(c) the number of villages out of these mentioned in Part (b) in which the roads were constructed and the number of those in which these were not constructed and the reasons therefor ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) Yes.

(b) The following Panchayats deposited their share in respect of the undermentioned roads built in Jullundur East Block. The amount deposited by each Panchayat is also noted against it.

Name of Road	Name of Village	Amount deposited
		Rs.
1. Lambra to Jamsher Roads	(1) Sabrai	5000/-
	(2) Hamiri Khera	5000/-
	(3) Jugral	6000/-
2. Dhilwan Ueha Road	(1) Puran Pur	5000/-
	(2) Ucha	3000/-
	(3) Musa Pur	1500/-
	(4) Dhilwan	5000/-
	(5) Mehndipur	2500/-
	(6) Paras Rampur	3000/-

	(7)	Kotli Than Singh	9000/-
	(8)	Jathpur	1500/-
	(9)	Talhan	4300/-
	(10)	Ishasowal	7000/-
3. Balina Patra Road		Patra	7000/- The Cheque for this was returned to the D.D. & P. O.

METALLED ROADS CONSTRUCTED DURING THE LAST FIVE YEARS

128. **Sardar Karam Singh** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :

(a) the mileage of metalled roads constructed during the last five years in the various districts of Punjab;

(b) lay on the Table of the House, a statement showing the details of the roads constructed each year during the said period, constituency-wise and district-wise ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a & b) The requisite information in the form of statement is placed on the Table of the House.

Roads constructed from 1.3.68 to 31.3.68 in Patiala District Constituency-wise

S. No.	Name of Roads	Length in miles	
1	2	3	
Amloh Constituency			
1	Bhamarsi Bulland approach Road	4.70	
2	Ajnali Link Road	0.20	Total 4.90
Sirhind Constituency			
3	Sanipur Link Road	1.50	
4	Sirhind Chuni Road	5.00	

[Minister for Irrigation and Power]

1	2	3	
5	Sarai Banjara Bhagrana Road	1.00	
6	Mata Chakoshwari Devi Temple Link Road	0.25	Total 7.90
Raipur Rani Constituency			
7.	Basauli to Ambala Naraingarh Road	1.62	
8.	Jarout Rampur Saini Road	2.00	
9.	Jharmari Link Road	0.60	Total 4.22
Rajpura Constituency			
10.	G. T. Road to Village Tepla	1.62	Total 1.62
Banur Constituency			
11.	Raimajri Mechhali Road	4.00	
12.	Alampur Thuha Mohi Road	1.50	
13.	Gurdwara Nabha Sahib Road	0.22	Total 5.72
	Grand Total		24.21

Statement showing the length of roads constructed during the last five years in Patiala District (Provincial Division PWD B&R Patiala)

Sr. No.	Name of Road	Total Length in miles	1964-65	1965-66	1966-67	1967-68	1968-69
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	**Patiala Constituency**						
	1. Patiala Panjola Chika road	14.55	13.00	—	1.55	—	—
	2. Patiala Sirhind road.	17.32	17.32	—	—	—	—
2.	**Dakala Constituency**						
	1. Patiala Bhadson road	15.18	3.00	2.50	—	—	—
	2. Patiala Ranola Chika road.	14.55	13.00	—	1.55	—	—
	3. Dhabian link road (from Patiala to Bhawanigarh)	3.62	—	—	2.12	0.88	—
	4. Ranbira Pura link road.	1.25	—	—	—	—	1.25
	5. Bakhashi wala Rakhra road	5.00	—	—	—	—	4.25
	6. Patiala Dakala road.	8.00	—	—	—	—	2.00
3.	**Amloh Constituency**						
	1. Patiala Bhadson road.	15.18	3.00	2.50	—	—	—
	2. Link road to Challela	2.25	1.00	—	1.25	—	—
	3. Amloh Khanna road	5.50	—	—	—	—	5.50
	4. Patiala Sirhind road	17.32	17.32	—	—	—	—

[Minister for Irrigation and Power]

1	2	3	4	5		7	8
4.	**Raipur Constituency**						
	1. Patiala Bhunheri Pehowa road. (Section Patiala Pehowa road).	12.25	10.50	0.50	—	—	0.50
	2. Naneola to Patiala Pehowa road	7.27	—	—	0.80	—	2.20
	3. Seel Ghanahur road.	6.21	—	—	3.40	2.35	0.46
	4. Shambhu Ghanaur road	8.00	—	—	8.00	—	—
	5. Ambala City to Nasimbly.	2.32	—	—	—	—	1.75
	6. Kauli to Ajraur.	4.75	—	—	—	—	4.75
	7. Rohar to Ghuram.	4.50	—	—	—	—	4.50
	8. Bhadurgar Daun Janhari road.	2.90	—	—	—	—	2.00
	9. Lachhru Chamaru road.	2.00	—	—	—	—	2.00
	10. Baran Daunn road.	3.00	—	—	—	—	0.13
	11. Julkan Chjan road.	4.50	—	—	—	—	1.00
	12. Baran to Panodhian	4.10	—	—	—	—	2.50
	13. Devigarh Channa Mehon	1.25	—	—	—	—	1.25
	14. Sanaur to Naneola road.	6.00	—	—	—	—	1.75
	15. Sanaur to Seel.	5.00	—	—	—	—	0.40
	16. Sanaur to Bolar.	3.00	—	—	—	—	1.40

1	2	3	4	5	6	7	8
5.	Samana Constituency						
	1. Patiala Panjola Chika road.	14.55	13.00	—	1.55	—	—
	2. Patiala Bhunderheri Pehowa road (Section Patiala Pehowa road).	12.25	10.50	0.50	—	—	0.50
	3. Bhawanigarh Samana road.	12.72	5.73	3.00	3.50	—	—
	4. Samana Gula road.	7.06	3.50	2.00	0.56	—	—
	5. Talwandi Malik link road (from Bhawanigarh Samana road).	2.60	—	—	2.10	0.50	—
	6. Nidampur link road	1.00	—	—	—	—	0.40
	7. Kakrala link road.	1.00	—	—	—	—	1.00
	8. Link to viliages Kularan.	3.50	—	—	—	—	3.50
	9. Gurthali link road.	0.25	—	—	—	—	0.25
	10. Kularan Balamgarh road.	2.90	—	—	—	—	2.90
	11. Ghagga Kulbana road.	3.00	—	—	—	—	2.00
	12. Samana Retgarh Shatrana road.	17.00	—	—	—	—	1.00

[Minister for Irrigation and Power]

1	2	3	4	5	6	7	8
6.	**Nabha Constituency**						
	1. Link to village Mandaur.	1.50	—	—	—	—	1.50
	2. Nabha Chittan Wala road.	7.25	—	—	—	—	7.25
	3. Bakhashi wala Rakhra road.	5.00	—	—	—	—	4.25
	4. Thi-Banera road.	6.00	—	—	—	—	3.10
7.	**Rajpura Constituency**						
	1. Kauli to Ajraur.	4.75	—	—	—	—	4.75
	2. Khanpur Harbalpur road.	4.00	—	—	—	—	1.25
8.	**Sirhind Constituency**						
	1. Patiala Sirhind road.	17.32	17.32	—	—	—	—

1	2	3	4
During the year 1967-68			
1.	Pathankot Shahpur Kandi road	0.74 miles	Pathankot
2.	Shahpur Kandi to mile 12 of C. D. road	6.87	—do—
3.	Dunera Saliali road	0.62	—do—
4.	Kala Afgana Dhianpur road	2.18	Fatehgarh Churian
5.	Chakk Sharif Shalla road	3.60	Qadian
6.	Japurwal Gurdaspur Nangal road	0.94	Gurdaspur
7.	Dina Nagar Dhamrai road	0.47	Dina Nagar
8.	Batala Kahnuwan road	1.00	Batala
9.	Babhali approach road	0.50	Gurdaspur
10.	Circular road around V. Dalam Nangal	0.50	Fatehgarh Churian
11.	Dhianpur Dalla Chak road	1.12	—do—
		18.54	
During the year 1968-69			
1.	Shahpur Kandi to mile 12 of C. D. road	0.16	Pathankot
2.	Dunera Saliali road	0.78	—do—
3.	Dunera Bhagila road	0.62	—do—
4.	Chak Sharif Shallo road	1.25	Qadian
5.	Japuwal Gurdas Nangal road	0.21	Gurdaspur
6.	Behrampur Bhamni road	1.30	Dina Nagar
7.	Aminpur Bhopar road	0.97	Gurdaspur
8.	Dina Nagar Dhamrai road	1.53	Dina Nagar
9.	Kahnuwan Chak Sharif road	1.25	Qadian
10.	Darbar Pandori Mahantan approach road	0.20	Gurdaspur
11.	Saidowal to Gunoke road	0.31	—do—

[Irrigation and Power Minister]

1	2		3	4
12.	A. P. K. road mile 28 to V. Dyalgarh to Batala Kahnuwan road	1.41	Batala	
13.	A. P. K. road mile 31 to village Satkoha Bhoja road	2.61	Batala	
14.	Talwara Amritsar S H. Gobindpur road	0.50	S. H. Gobindpur	
15.	Athwal Talwandi Bhindran road	1.70	—do—	
16.	Dalla Dhandoi road	1.75	Qadian	
17.	Pathankot Seonti Karoli Tehari road	1.39	Pathankot	
18.	Dina Nagar Gharota road	4.37	Dina Nagar	
19.	Gurdaspur Hardochanni road	7.53	Gurdaspur	
20.	Ghuman to Mand road	2.12	S. H. G. Ropur	
21.	Batala Kahnuwan road	1.20	Batala	
22.	Circular road around V. Dalam Nangal	0.15	Fatehgarh Churian	
23.	Dhianpur Dalla Chank road	0.14	—do—	
	Total	33.95		

Construction in Division Batala

1.	Dalla Chak Dhianpur road	2.02	Fatehgarh Churian
2.	Batala Aliwal Dhabanwali road	1.66	Batala
3.	Aliwal Naserke Khera road	0.80	Fatehgarh Churian
4.	Rangar Mangal Gande-Ke-chone road	7.90	S. H. Gobindpur
5.	Batala Chienwal road Undhoke	7.25	—do—
6.	Constg. Circular road around village Dalam Nangal	1.04	Fatehgarh Churian

1	2		3	4
7.	Dalam Nangal Akkerpur	3.50	Fatehgarh Churian	
8.	Kotli Surat Mali to Rahimabad	3.50	—do—	
9.	Aliwal Rehali Khurd Kalan road	4.75	—do—	
10.	Veela Teja to Fatehgarh Churian road	1.90	—do—	
	Total	31.50		

Construction Division Gurdaspur

1.	Sunder Chak Kathlaur road	5.00	Narot
2.	Strategic roads in Pathankot Circle	2.00	Dera Baba Nanak
	Total	7.00	

For 1968-69

Provl. Dn. Gurdaspur	33.95	
Const. Dn. Batala	31.50	
—do—Gurdaspur	7.50	
	72.95	Grand Total=123 miles

Detail of roads constructed from 1.8.1968 to 31.3.69 in Ropar District Constituency-wise

Sl. No.	Name of road	Length in miles
1	2	3
	Kharar Constituency	
1.	Kumbra Approach road	0.50
2.	Mataur Approach road	0.55

[Irrigation and Power Minister]

1	2	3	
3.	Bhagomajra Approach road	0.21	
4.	Ghataur Sahauran road	1.50	
5.	Mandi Kharar Baliali road	1.50	
6.	Harlalpur Jandpur Jhugina road	1 90	
7.	Kharar Bajheri road	1.00	
8.	Habipur Link road	1.50	
9.	Road in Industrial Estates, Mohali	2.50 :—	Total 11.16
	Morinda Constituency		
10.	Patiala Jhingran road	0.75	
11.	Chatauli Akalgarh road	1.00	
12.	Bhagowal Kakrali road	0 62	
13.	Kurali Badali road	0.75 :—	Total 3.12
	Rupar Constituency		
14.	Rangilpur Mianpur road	1.80	
15.	Behrampur Approach road	0.90	
16.	Khabra Approach road	0.75	
17.	Haveli Link road	0.50	
18	Pipla Majra Bhurea Maneli Dhanaula road	4.00	
19.	Chamkaur Sahib Burmajra road	3 00	
20.	Rupar Bela road	4.50 :—	Total 15 45
	Anandpur Sahib Constituency		
21.	Headworks to Loudhi Majra Road	2.75	
22.	Mataur Keshgarh road	1.00	
23.	Nurpur Sarai Pattan road	4.00	
24.	Hirpur Thana Pattan road	1.50 :—	Total 9.25
	Nangal Constituency		
25.	Mangowal Link road	0.25	

1	2	3	
26.	Mehroli Link road	0.50	
27.	Jandbari Link road	1.25	
28.	Nangal Algran road	3.25 :—	Total 5.25
		Grand Total	44.23

Roads constructed during the last five years in Gurdaspur District

Year	Division	Miles	
During 1964-65	Provl. Divn. Gurdaspur	19.57	
During 1965-66	—do—	10.49	
During 1966-67	—do—	2.22	
During 1967-68	—do—	18.54	
During 1968-69	—do—	33.95)	
	Const. Divn. Batala	31.50)	72.45
	Const. Divn. Gurdaspur	7.00)	
	Grand Total	123.27	

[Irrigation and Power Minister]

Metalled Roads constructed in Gurdaspur District during last five years Constituency-wise

Name of Constituencies

Name of the year	Gurdaspur	Pathankot	Batala	Fatehgarh Churian	Dhariwal	Dina Nagar	Qadian	Siri Gobindpur	Narot	D. B. Nanak	Road constructed (Mileage)
1964-65	1.73	3,44	3.00	1.24	6.10	4,06					19.57
1965-66		1,30			9.19						10.49
1966-67		0.67	1.32		0.23						2.22
1967-68	1.44	8.23	1.00	3.80		0.47	3.60				18,54
1968-69	9.22	3.45	6 88	14.98	—	7.20	4.25	19 47	5.00	2.00	72.45
Total	12.39	17.09	12.20	20.02	15.52	11.73	7.85	19.47	5.00	2 00	123.27

Statement showing the mileage metalled during the last five years in Pathankot circle

S. No.	Name of road	Length completed during the year in miles.	Name of constituency in Gurdaspur Distt. under which constructed.
	Provincial Division, Gurdaspur		
	During the year 1964-65		
1	Dina Nagar Cahlri road	1.44 miles	Dina Nagar
2	Kalanaur Qilla Lal Singh road	2.62	Mina Nagar
3	Gurdaspur Pandori Mahantan road	1.20	Gurdaspur
4	Widening A. P. K. road mile 19 to 42½	8.50	Batala, Dhariwal, Gurdaspur
5	G. P. O. Dalhousie Bakrota road	0.44	Pathankot
6	Pathankot Sahpur Kandi road	3.00	—do—
7	Kalanaur Bodh Wadala road	0.60	Dhariwal
8	Dorangta Shahpvr road	0.53	Gurdaspur
9	Kala Afgana Vella Teja road	0.12	Fatehpur Churian
10	F. G. Churian Town to Dera Baba Nanak	1.12	—do—
		19.57	
	During the year 1965-66		
1	Pathankot Sahpur Kandi road	1.30 miles	Pathankot
2	Kalanaur Quilla Lal Singh road	2.70	Dhariwal
3	Kalanaur Bodh Wadala road	3.15	-do-
4	Dhariwal Bhumbli Sidhwan road	3.27	-do-
	Total	10.49 miles	

[Irrigation and Power Minister]

During the year 1956-67

1	Pathankot Shahpur Kandi road	0.47 miles	Pathankot
2.	Kalanaur Bodh Wadala road	0.23	Dhariwal
3	Dunera Saliali road	0.20	Pathankot
4	A. P. K. road mile 28 to village Dayalagarh to Batala Kabnuwan road	1.32	Batala
		2.22 miles	

Details of Roads constructed in Sangrur District Constituency-wise during the last Five Years.

Sr. No.	Name of Road	Total length in miles	1964-65	1965-66	1966-67	1967-68	68-69	Total
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Sangrur Constituency							
1.	Ram Nagar Sibian	0.27	—	—	0.27	—	—	0.2
2.	Balial Link Road	2.20	—	—	—	—	2.20	2.2
3.	Nagra Link Road	1.50	—	—	—	1.35	—	1.3
4.	Sohian Link Road	0.30	—	—	—	0.30	—	0.30
5.	Ladda Behadursingwala	2.20	—	—	—	—	2.00	2.0
6.	Sangrur Sunam Road Uppli Chathe	8.00	—	—	—	—	1.25	1.2
7.	Sangrur Sheron Cheemal	14.00	—	—	—	—	2.00	2.0
8.	Aloarkh Link Road	0.90	—	—	—	—	0.90	0.90
9.	Widening Sangrur Bye-pass		—	—	—	—	0.75	0.7
10.	—do— Sangrur Circle Road		—	—	—	—	0.50	0.5
11.	—do— Sangrur Bhawanigarh		—	—	—	—	1.00	1.0
	Total :	29.37	—	—	0.27	1.65	10.60	12

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Sunam Constituency							
1.	Raising Mile No. 34 of Bhawanigarh Sunam Road		—	—	—	—	0.50	0.50
2.	Sitastar link Road	0.49	0.49	—	—	—	—	0.49
3.	Dirba Kauhrian Road	7.16	—	1.00	1.00	0.96	4.20	7.16
4.	Longowal Sunam Road	2.00	—	—	1.36	0.64	—	2.00
5.	Sunam Jakhal Road to V. Fatehgarh	5.15	—	—	—	0.15	5.00	5.15
6.	Khadial link Road	4.00	—	—	—	—	2.00	2.00
7.	Bakhshiwala link Road	2.30	—	—	—	0.10	2.20	2.30
8.	Sangrur Sheron Cheema	0.50	—	—	—	—	0.50	0.50
9.	Sunam Jakhal Road	10.00	6.00	4.00	—	—	--	10.0
	Total :	31.60	6.49	5.00	2.36	1.85	14.40	30.10
	Lehragaga Constituency							
1.	Sunam Jakhal Road	13.50	—	1.48	2.00	—	—	3.48
2.	Lehragaga Hamirgarh Mandir road	15.00	—	—	—	—	3.85	3.85
3.	Lehragaga Duggal Road	16.00	—	—	—	—	4.00	4.00
4.	Khanauri Rampur Gujran	14.50	—	—	—	—	1.00	1.00
5.	Cheema Lehragaga Road	13.00	—	—	—	—	1.50	1.50
6.	Khanaur Arbi Road	1.50	—	—	—	—	1.50	1.50
	Total :	73.50	—	1.48	2.00	—	11.85	15.33
	Dhuri Constituency							
1.	Malerkotla Jarg Road	9.50	—	7.67	1.83	—	—	9.50
2.	Haidernagar Gowara link Road	1.43	—	—	—	—	1.13	1.13

(Irrigation and Power Minister)

3.	Approach road from Dhuri Hbalwan Road to village Bhularheri	2.12	—	—	—	—	1.85	1.85
4.	Dhandra Dhadogal Amargarh Road	8.00	—	—	—	—	2.00	2.00
	Total	21.05	—	7.67	1.83	—	4.98	14.48

Sherpur Constituency

1.	Dhuri Sherpur Road	3.20	—	—	—	—	0.75	0.75
2.	Changli link Road	0.95	—	—	—	—	0.95	0.95
3.	Malerkotla Kalsian Rd	11.00	—	—	0.40	2.00	6.57	8.97
4.	Ranike Link Road	0.14	—	—	—	0.14	—	0.14
	Total	15.29	—	—	0.40	2.14	8.27	10.81

Malerkotla Constituency

1.	Malerkotla Kalsian Rd.	6.03	—	4.00	2.03	—	—	6.03
2.	Malerkotla Jarg Road	4.56	—	—	4.56	—	—	4.56
3.	Dehliz Kalan Link Rd.	1.20	—	—	—	1.14	—	1.14
4.	Baidernagar Goware	1.50	—	—	—	—	1.50	1.50
5.	Malerkotla Mahal Kalan	16.00	—	—	—	—	1.00	1.00
	Total	29.29	—	4.00	6.59	1.14	2.50	14.23

Dhanaula Constituency

1.	Harigarh Link Road	0.62	—	—	0.62	—	—	0.62
2.	Dhanaula Bhikhi Road	10.51	—	—	2.00	0.60	0.32	2.92
3.	Longowal Sunam Road	5.35	—	—	—	1.36	1.14	2.50
4.	Sangrur Sheron Cheema	13.50	—	—	—	—	1.50	1.50
5.	Cheema Jharon Road	2.67	—	—	—	—	2.67	2 67
	Total	29.98	—	—	2.62	1.96	5 63	10.21

Bhadaur Constituency

1.	Ramgarh Pakhoke Road	9.20	1.00	—	—	—	—	1.00
2.	Tappa Pakhoke Road	7.47	—	—	1.00	—	1.25	2.25
3.	Tappa M. C. to Barnala Bhatinda Malut Road	0.48	—	—	0.48	—	—	0.48
4.	Pakhoke link Road	0.21	—	—	—	0.21	—	0.21
5.	Ugoke link Road	0.45	—	—	—	—	0.20	0.20
6.	Rureke Dhurkot Road	1.00	—	—	—	—	1.00	1.00
7.	Tappa Bhadaur Road	14.50	—	—	—	—	1.00	1.00
	Total	33.31	1.00	—	1.48	0.21	3.45	6.14

Barnala Constituency

1.	Barnala Sanghera Road	1.64	—	1.64	—	—	—	1.64
2.	Shahaur link Road	0.86	—	—	—	0.86	—	0.86
3.	Nihalusinghwala Road	0.85	—	—	—	0.85	—	0.85
4.	Jaladiwal link Road	0.70	—	—	—	0.70	—	0.70
5.	Dadahur link Road	0.50	—	—	—	—	0.50	0.50
6.	Rajgarh link Road	0.90	—	—	—	—	0.90	0.90
7.	Sehjra link Road	0.78	—	—	—	—	0.78	0.78
8.	Kirpalsinghwala link Road	5.00	—	—	—	—	0.62	0.62
9.	Fatehgarh Chhana link Road	2.80	—	—	—	—	2.80	2.80
10.	Talewal link Road	0.40	—	—	—	—	0.40	0.40
11.	Cheema link Road	0.50	—	—	—	—	0.50	0.50
12.	Jodhpur link Road	1.10	—	—	—	—	1.10	1.10
	Total	16.03	—	1.64	—	2.41	7.60	11.65

[Irrigation and Power Minister]

Statement showing the progress of Roads during the years in Muktsar Const. Divn. in Ferozepur District

S. No.	Name of Road	K.M. Metalled during the year 1967-68	1968-69	Remarks
1	2	3	4	5
	I. Roads Under Muktsar Constituency			
1	Constructing link road from Malout Muktsar road to village Dhingiana	—	1.90	
2	-do- Muktsar to Chak Meha Badhar Rest House	—	10.20	
3	-do- Muktsar Bhatinda road to V. Barkandi	—	2.18	
4	-do- Chak Maha Badhar Rest House to Ram	—	3.00	
5	-do- Muktsar to Gulabewala	—	8.40	
6	-do- Gulabewala to Ramjitgarh	—	—	
	Total	—	25.68	
	II. Road under Gidder Baha Constituency			
1	Contg. link road from Kot Bhai to Bhalliana	—	7.80	
2	-do- Kot Bhai to Doda. via Chhattiana	—	—	
	Total	—	7.80	
	III. Road Under Malout Constituency			
1	Malout Muktsar road to V. Jhurar	—	2.68	
2	-do- to V. Inna Khera	—	0.70	
3	Malout Fazilka road to V. Bhagwanpura	—	1.80	

1	2	3	4	5
4	Malout Muktsar road to Malwala Kotorewala	—	2.38	
5	Malwal Matorewal to Kuraiwala	—	0.50	
6	Malout to Burj Sidhwan	—	4.45	
7	Danewala to Chhappianwali	—	2.40	
8	Malout to Shaikhu	—	1.60	
9	Shikhu to Jandwala	—	1.08	
10	Malout Fazilka road to Mohala Ratta Tibba	—	7.62	
11	Chhappianwali to Kangan Wherea	—	—	
12.	Burja to Shamkot	—	—	
13	Narang to Bam	—	5.30	
14	Malout Fazilka road to Alamwala	—	1.00	
15	Qabarwala to Saranwan	—	2.40	
16	Tappa Khera to Kuttianwali	—	—	
	Total	—	33.91	

IV. **Roads Under Lambi Constituency**

1	Const. L/R from DHS road to Banwala Annu	—	2.96	
2	-do- ASD road to Khuban	—	2.07	
3	-do- to Kala Tibba	—	0.85	
4	-do- Sardar Pura	—	0.86	
5	-do- Rampura Narainpura via Bishanpura	—	3.00	
6	-do- from Channu to Bedowali	—	2.60	
7	-do- from DHS road to V. Adhmia	—	—	
8	-do- to V. Khudian	—	—	
9	-do- from Lambi to Fattuhiwala	—	7.00	
10	-do- from Badal to Ghaggar	—	—	
11	-do- from Panjawa to Kakhanwali	—	—	

[Irrigation and Power Minister]

1	2	3	4	5
12	Const.L.R.from Kala Tibba to Rajianwali	—	—	
13	-do- Abohar Sitogano Debwali road	—	—	
	Total	—	19.34	Progress for year 1964-65, 1965-66, 1966-67 have been counted in the statement of Ferozepore Provl. Div.

V. Roads Under Abohar Constituency

1	Constructing L/R from DHS road Gobindgarh to Kundal	—	5.86	
2	-do- to V. Pakki	—	1.66	
3	-do- to Ratta Tibba	—	—	
4	-do- DHS road to Kattianwali	—	1 00	
5	-do- Chanan Khera	—	1.60	
6	-do- from Abohar Usman Khera to V. Panniwala Mohla	—	—	
7	-do- to Alamgarh Dharampura	—	—	
8	-do- Sappanwali	—	—	
	Total	—	10.12	

VI. Road Under Jallalabad Constituency

1	Constg. link road from Ladhuke Rly. Station to Kirrianwali	—	3.00	
2	-do- link road from Kirrianwali to Gandhar	—	—	

1	2	3	4	5
3	Constg. approach road to Noor Shah Police Picket	—	0.70	Progress for the year 1964-65, 65-66, and 66-67 have been counted in the statement of Ferozepur Provl. Div.
	Total	—	3.70	
	VII. Roads Under Fazilka Constituency			
1	Constg L/R from DHS road to V. Jandwala Kharta	1.50	—	
2	-do- to V. Nihal Khera	—	0.97	
3	-do- to V. Awa	—	0.62	
4	-do- to V. Burj Mohanwala	—	1.07	
5	-do- to Dabwala Kalan to Burj Hanumangarh	—	2.04	
6	-do- Jandwala Kharta to Sabuana	—	1.50	
7	-do- from DHS road to Bazidpur Kuttianwali	—	3.40	
8	-do- to V. Katehora	—	2.20	Progress for the year 1964-65, 65-66, 66-67 have been counted in the statement of Ferozepur Provl. Divn.
9	-do- app. road to Shahtirwala Police Picket Post	—	3.50	
	Total	1.50	16.00	
	Abstract			
	Total K. M. mettalled under Muktsar Constituency	—	25.68	
	-do- Gidder Baha Constituency	—	7.30	
	-do- Malout Constituency	—	33.91	
	-do- Lambi Constituency	—	19.34	
	-do- Abhohar Constituency	—	10.12	
	-do- Fazilka Constituency	1.50	16.00	
	-do- Jalalabad Constituency	—	3.70	
	Grand Total	1.50	116.56	

ANNEXNRE 'B'

Statement showing the progress of Roads during the last Five Years Constituency-wise in Bhatinda District in Ferozepore Provincial Division P. W. D., B & R Ferozepore.

S. No.	Name of Roads	during 64-65		during 65-66		during 66-67		during 67-68		during 68-69		Remarks
		laying wear-ing in KMs	surfa-cing	laying wear-ing in KMs	surfa-cing	laying wear-ing in KMs	surfa-cing	laying wear-ing in KMs	surfa-cing	laying wear-ing in KMs	surfa-cing	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Faridkot Constituency											
1.	Faridkot Ferozepure to V. Aryanwala	—	—	—	—	—	—	2.37	2.37	—	—	Completed
2.	Link road from Kamiana to Ratti Rori	—	—	—	—	—	—	—	—	2.50	—	Work in progress
3.	Link road from Kamiana to Kila Nau	—	—	—	—	—	—	—	—	1.50	—	-do-
	Total	—	—	—	—	—	—	2.37	2.37	4.00	—	

Kotkapura Constituency											
1. Link road from Muktsar Kotkapura road to V. Wadder Jotana	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-do-
2. Moga Kotkapura road to Ghanianawala to Jiwan Singhwala	—	—	—	—	—	—	—	—	3.00	—	-do-
3. Link road from Muktsar Kotkapura road to V. Deoriana	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-do-
Total	—	—	—	—	—	—	—	—	3.00	—	
Grand Total	—	—	—	—	—	—	2.37	2.37	7.00	—	

[Irrigation and Power Minister]

Details of Roads Constructed during the Last Five Years/District-wise and Constituency-wise.
(Rupar District)

Sr. No.	District	Constituency	Name of road	Length of roads constructed 1965	1966	1967	1968.		Total upto 31.3.1969
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Rupar	Kharar	Kumbra approach Rd.	—	—	—	0.50	—	0.50
2.	,,	,,	Mataur approach Rd.	—	—	—	0.55	—	0.55
3.	,,	,,	Bhagomajra approach on L.C. road	—	—	—	0.21	—	0.21
4.	,,	,,	Ghataur-Saharaun Rd.	—	—	—	1.50	—	1.50
5.	,,	,,	Mundi Kharar-Baliali Road.	—	—	—	1.50	—	1.50
6.	,,	,,	Harlalpur-Azadpur Jhungian Road.	—	—	—	1.90	—	1.90
7.	,,	,,	Kharar Bajheri Rd.	—	—	—	1.00	—	1.00
8.	,,	,,	Habitpur link Rd.	—	—	—	1.50	—	1.50
9.	,,	,,	Roads in Industrial Estate Mohali.	—	—	—	2.50	—	2.50
10.	,,	,,	Chandigarh Mullanpur to Kurali Siswan.	2.50	1.50	1.00	—	—	5.00
Morinda Constituency									
1.	Rupar	Morinda	Padiala-Jhingran Rd.	—	—	—	—	0.75	0.75
2.	,,	,,	Chatuli Akalgarh Rd.	—	—	—	0.75	0.25	1.00
3,	,,	,,	Bhagowal Kakrali	—	—	—	—	0.62	0.62

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4.	Rupar	Morinda	Kurali Badali road.	—	—	—	—	0.75	0.75
1.	Rupar	Rupar	Rangilpur-Mianpur Rd.	—	—	0.72	1.08	—	1.80
2.	,,	,,	Behrampur approach Rd.	—	—	—	0.90	—	0.90
3.	,,	,,	Khabra approach Rd.	—	—	—	0.75	—	0.75
4.	,,	,,	Haveli link Road.	—	—	—	0.50	—	0.50
5.	,,	,,	Pipal Majra-Bhura-Maneli Dhanula on L.C. Road.	—	—	—	3.00	1.00	4.00
6.	,,	,,	Chamkaur Sahib-Burmajra	—	—	—	2.00	1.00	3.00
7.	,,	,,	Rupar Bela Road	—	—	—	4.50	—	4.50
1.	Rupar	Anandpur Sahib	Head works to Loudi Majra road	—	—	—	2.75	—	2.75
2.	,,	,,	Mataur Keshgarh Rd.	—	—	—	1.00	—	1.00
3.	,,	,,	Nurpur Sarai Pattan Rd.	—	—	—	3.00	1.00	4.00
4.	,,	,,	Birpur Thana Pattan Rd.	—	—	—	—	1.50	1.50
5.	,,	,,	Bharatgarh-Nalagarh Rd.	—	—	0.50	0.30	—	0.80
6.	,,	,,	Anandpur Ferry Rd.	1.00	1.00	0.63	—	—	2.63
7.	,,	,,	Gangwal-Guruka Lahore	—	—	—	0.70	—	0.70

[Irrigation and Power Minister]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Rupar	Nangal	Mangewal link road	—	—	—	0.25	—	0.25
2.	,,	,,	Mehroli link road	—	—	—	0.50	—	0.50
3.	,,	,,	Jandbari link road	—			1.25		1.25
4.	,,	,,	Nangal Algran road	...	...	...	2.00	...	2.00
1.	Patiala	Amloh	Bhamarsi Blan approach road.	...	...	...	4.70	...	4.70
2.	,,	,,	Ajnoli approach road	...	...	0.20	...	...	0.20
1.	Patiala	Sirhind	Sanipur link road	...	...	1.50	...	...	1.50
2.	,,	,,	Sarari Banjara Bhagwan road.	...	...	...	...	1.00	1.00
3.	,,	,,	Sirhind Chuni road	...	2.50	2.00	5.00	...	9.50
4.	,,	,,	Mata Chakashwari Devi approach road.	...	...	...	0.25	...	0.25
1.	Patiala	Raipur Rani	Basauli to Ambala Naraingarh road	...	...	...	1.62	...	1.62
2.	,,	,,	Jaraut Rampur Sainian road.	...	...	...	2.00	...	2.00
3.	,,	,,	Jharmari link road	...	...	...	0.60	...	0.60
1.	,,	Rajpura	G. T. Rd to V. Tepla	...	...	...	1.62	...	1.62

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.	Patiala	Rajpura	Raimajri Aerodrome Rd.	2.00	...	...	...	...	2.00
1.	,,	Banur	Raimajra Machhli Road	...	...	...	4.00	...	4.00
2.	,,	,,	Alampur Thuha Mohli Road.	...	...	...	1.50	...	1.50
3.	,,	,,	Gurdwara Shri Raba Sahib.	...	...	...	0.22	...	0.22

Metalled Roads Constructed During
The Last Five Yers

S. No.	Distt.	Name of the Constituency	Name of road	Length of roads constructed 1968	1967	1966	1965	1964	Remarks
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Bhatinda	Bhatinda	Link road from Naluaywala to Goiana	0.60	...	...	...	...	
2.	,,	,,	Link Rd. from B. B. M. road to Deon	0.50	...	...	...	...	
3.	,,	,,	Link road from B.B.M. to Mehma Bhagwana.	1.10	...	...	...	...	
4.	,,	,,	Link rd. from B.B.M. rd. to Jassi Pan wali	0.60	...	...	...	...	

[Irrigation and Power Minister]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5.	Bhatinda	Bhatinda	Link rd. from Nahian wala to Lakhi Jangal.	2.80	...	...	...	...	
6.	,,	,,	Link rd. from Nahian wala to Kartar Singh wala	...	...	0.80	1.00	...	
7.	,,	,,	Link rd. from Nahian wala to Jassi Baghwali	...	...	...	0.30	...	
1.	Bhatinda	Kotkapura	Link rd. to V. Sarwan	2.20	...	...	...	...	
2.	,,	,,	Link rd. from Kotkapura to Hari Nai	2.40	...	...	...	...	
3.	,,	,,	Link rd. from Kotkapura to Romana Dabil Singh	4.22	...	...	...	...	
1.	Bhatinda	Nathana	Bhatinda Kotkapura rd. to Khemnana	1.60	...	...	...	...	
2.	,,	,,	Link rd. to V. Sema	1.13	...	...	...	...	
3.	,,	,,	Link rd. to V. Poohli	1.00	...	...	...	...	
4.	,,	,,	Link rd. to V. Lehra Bagha	0.46	...	...	...	...	
5.	,,	,,	Bagha Purana Nathana road.	1.00	1.00	2.00	...	1.50	
1.	,,	Phul	Link rd. from Bhai Rupa to Dialpura Mirza.	3.70	...	...	...	...	
2.	,,	,,	Link rd. from B.B.M. Rd. to Badiala	3.00	...	...	...	...	
3.	,,	,,	Link rd. from Bhaga Purana Nathana Rd.	1.00	...	2.00	...	...	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Bhatinda	Pakka Kalan	Bhatinda Dabwali Road to Sangal	2.25	...	...	...	...	
2.	,,	,,	Kheowali-Badal Ghudda Road	2.00	...	...	3.00	...	
3.	,,	,,	Talwandi Sabo Roman Road	...	...	...	3.00	1.00	
1.	Bhatinda	Talwandi Sabo	Link Rd. to Jagga Ram Tirath	0.60	...	...	...	...	
2.	,,	,,	Link Rd. to Ballianwali	3.70	...	...	...	...	
3.	,,	,,	Talwandi Sabo Rori Road	1.75	1.00	3.00	1.00	1.50	
4.	,,	,,	Talwandi Sabo Roman	1.25	...	2.00	1.00	...	
1.	,,	Mansa	B. S. B. K. Rd. to Bhimkhi	...	0.80	...	...	...	
2.	,,	,,	Mansa Khurds to Mansa Mandi to Jawahar Ke to Nangal Kalan	3.00	...	...	...	...	
3.	,,	,,	Bhikhi Dhanaula Rd. to Atla Khud to Atla Kalan to H. M. Road	3.25	...	...	...	...	
4.	,,	,,	Bhikhi Dhanauli Road	...	...	...	0.75	...	
1.	Bhatinda	Budhlada	Link Road, to V. Bachoana	2.80	...	...	...	...	
2.	,,	,,	Link Road to Shurkhanwali to Maghian	2.50	...	...	...	...	
3.	,,	,,	Link Road to Village Budhlada	0.83	...	...	...	...	
4.	,,	,,	Budhlada Jakhal road.	...	2.00	0.50	2.50	6.00	
1.	Bhatinda	Sardulgarh	H. S. Rd. to Lallianwali	...	0.38	...	...	...	
2.	,,	,,	Link Rd. to Udat Bhagat Ram	2.50	...	...	...	...	
3.	,,	,,	Link Road to Khilai Chehlan.	1.75	...	...	...	...	

[Irrigation and Power Minister]

Statment showing the progress of Roads during the last Five Years Constituency-wire in Ferozpur District Ferozepore Provincial Division P. W. D. B & R Ferozpore.

S. No.	Name of Roads	during 64-65		during 65-66		during 66-67		during 67-68		during 68-69		Remarks
		laying wear-ing in KMs	surfa-cing	laying wear-ing in KMs	surfa-cing	laying wear-ing in KMs	surfa-cing	laying wear-ing in KMs	surfa-cing	laying wear-ing in KMs	surfa-cing	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	I. Ferozepore Cantt. Constituency											
1	Muktsar Ferozepore Road (Section 0 to 9 miles)	3.62	3.62	8.04	5.18	—	—	—	—	—	—	Completed
2	Ferozeshah to Kulgari	—	—	—	—	—	—	1.50	—	0.50	1.38	Works in Progress
3	Link Rd. from LFB Rd. V. Bazipur	—	—	—	—	—	—	—	—	1.00	1.00	Completed
4	Link Rd. from LFB Rd. to V. Kaliewala	—	—	—	—	—	—	—	—	0.55	0.55	—do—
5	Link Rd. from LFB Rd. to Badhni Jaimal Singhwala	—	—	—	—	—	—	—	—	0.80	0.80	—do—
6	Link Rd.from LFB Rd.to V. Ghall Khurda	—	—	—	—	—	—	—	—	2.10	—	Works in Progress

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
7	Link Rd. from Sayanwala to War	—	—	—	—	—	—	—	—	1.56	1.56	Completed
8	Ragpuran Mudki Rd.	—	—	—	—	—	—	—	—	2.00	—	
		3.62	3.62	8.04	5.18	—	—	1.50	—	7.51	5.29	
	Ferozepore City Constituency											
1	App.Rd. to Wahke P.P. Post	—	—	2.41	5.18	—	2.82	6.91	3.50	—	3.41	Completed
2	Zim Gate Ferozepore City to Khane Ke Ahle	—	—	—	—	3.06	3.06	1.19	1.19	—	—	—do—
	III. Guru Har Sahai Constituency											
1	Tibbi Kalan Lokha Bazzi P. P. Post	—	—	2.01	—	—	1.60	3.00	0.60	—	—	Works in progress
2	App. Rd. from Amir Khas to Middle	—	—	3.73	—	—	4.02	—	—	—	—	Completed
3	Gazni Wala P. P. Post	—	—	—	—	3.62	—	5.15	—	—	5.00	Works in progress
	IV. Muktsar Constituency											
1	Ferozepore Muktsar Rd. (9 to 20 miles)	2.41	—	12.55	8.53	—	—	—	—	—	—	Completed
2	Muktsar Kotkapura Rd. to V. Chirwana	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Works in Progress

[Irrigation and Power Minister]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
3	Muktsar Kotkapura Rd. to Seerwali	—	—	—	—	—	—	—	—	0.91	0.91	Completed
4	Muktsar Kotkapura Rd. to V. Jhalbelwali	—	—	—	—	—	—					Works in Progress
		2.41	—	12.55	8.53	—	—	—	—	0.91	0.91	
	Faridkot Constituency											
1	Deep Singhwala to mile No. 21/4 of Ferozepur-Fazilka Rd.	—	—	—	—	—	—	2.00	2.00	—	—	work in progress
		—	—	—	—	—	—	2.00	2.00	—	—	
	Dharamkot Constituency											
1	Moga Harikee to Fatehgarh Panjtoor	—	—	—	—	—	—	4.70	4.70	—	—	Completed
2	Dhudikee to Chur Chak	—	—	1.61	3.22	—	—	3.25	3.25	—	—	Completed
3	Jullundur, Nakodar, Moga Kotkapura, Muktsar, Malout road (Dharamkot, Shahkot Section)	—	1.61	—	—	—	—	9.55	7.85	—	1.60	-do-
4	Zira Dharamkot Rd. to V. Ghaloti	—	—	—	—	—	—	—	—	2.57	2.57	-do-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
5	L. F. B. Rd to Rauli	—	—	—	—	—	—	—	—	2.72	—	work in progress
6	Constructing a Ring Rd at Chaur Chak	—	—	—	—	—	—	1.81	1.81	—	—	Completed
7	Zira Dharamkot to V. Karyala	—	—	—	—	—	—	1.21	1.21	—	—	-do-
8	Link road from Ise Khan to Behram Ke	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	work in progress
9	Link Rd from Horki Kalan to Talwandi Malian	—	—	—	—	—	—	—	—	4.04	—	work in progress
10	Link Rd from Mehna to Kapura	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-do-
11	Link Rd from Kokri Kalan to Kotri Buttran	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-do-
12	L. F. B. Rd to Kokri Phulla Singh	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-do-
13	Link Rd from Khosa Kotla to Janer	—	—	—	—	—	—	—	—	5.70	5.70	-do-
14	Link Rd from Dharamkot Shahkot to Kanwan	—	—	—	—	—	—	—	—	1.00	1.00	-do-
15	Link Rd from Fatehgarh Karotan to Chuga Kalan	—	—	—	—	—	—	—	—	1.50	1.50	-do-
16	Link Rd from Jalalabad to Bhinder Kalan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-do-

[Irrigation and Power Minister]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
17	App. Rd to Gurudwara at Gagla	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	work in progress
18	Link Rd from Mandir to Khanba via Dharamsinghwala	—	6	6	—	—	—	—	—	—	—	-do-
19	Link Rd to Cheema Makhanwala	—	—	—	—	—	—	—	—	2.20	—	-do-
20	Link Rd from Mundi Jaimal to Fatehgarh Panjtoor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-do-
21	Link Rd from LFR Rd to Kokri Kalan	—	—	—	—	—	—	—	—	1.42	0.50	-do-
2	Kot Ise Khan to Randiala via Datewala	—	—	—	—	—	—	—	—	1.00	—	-do-
23	Zira Dharamkot Road	—	—	3.54	1.77	8.04	—	—	—	—	—	-do-
	Total :	—	1.61	5.15	3.22	1.77	8.04	21.62	18.82	22.15	12.87	
	VII Moga Constituency											
1	Link Rd from Sada Singhwala to Daulatpur Neswan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Works in progress
2	Link Rd from Moga to Charik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-do-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
3	Link Rd from Mahesari to Daulatpur Ucha	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Work in progress
4	Link Rd from Moga Harike Rd to Khose Pandu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Completed
5	Moga Bedhni Ramgarh road	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Works in progress
	VIII. Nihal Singhwala Constituency											
1	Nihalsinghwala Ramgarh	—	—	—	—	—	—	7.50	—	8.00	2.50	Work in progress
2	Bhagapurana Nihalsinghwala to Patto Hira Singh	—	—	—	—	2.34	2.34	—	—	—	—	Completed
3	Daudhar-Lopon Badhni Road	—	—	—	—	—	—	7.50	—	3.75	11.20	-do-
4	Moga Badhni-Ramgarh Road to V. Rauke	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Work in progress
5	Zafarnama Road from Baghapurana Nihalsinghwala Road	—	—	—	—	—	—	15.60	15.60	—	—	Completed
6	Link Road from Buttar to Rantan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Work in progress
7	Link Road from Baude to Nihalsinghwala	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-do-

(Irrigation and Power Minister)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
8	App. Road from Dhudike to Madoke	—	—	—	—	—	—	—	—	2.20	1.50	Work in progress
9	Link Road from LFB Road to Matwani	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-do-
10	Link Road from Takhtpura to Lohara	—	—	—	—	—	—	—	—	2.00	—	-do-
11	Dhudike to Daudhar	—	—	4.80	—	—	4.80	1.84	1.84	—	—	Completed
12	BaghapuranaN-ibalsinghwala	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-do-
	Total	—	—	4.80	—	2.31	7.14	32.44	17.44	10.95	15.20	
	Baghapurana Constituency											
1	Moga Kotkapura Road to Pangrian to Malke	—	—	—	—	—	—	—	—	5.26	—	Work in progress
2	Link Road to Gurdwara Sahib at Baghapurana	—	—	—	—	—	—	—	—	0.61	0.61	Completed
3	Link Road from Baghapurana Nihalsinghwala to Smadh Bhai		—	—	—	—	—	—	—	7.60	—	Work in progress

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
4	Baghapurana Nihalsinghwala to Kale Ke	—	—	—	—	—	—	—	—	3.80	—	Work in progress
5	Link Road from Baghapurana Nathana Road to V. Mari Mustafa	—	—	—	—	—	—	—	—	0.10	—	-do-
6	Moga Kotkapura Road to V. Raude Ke.	—	—	—	—	—	—	—	—	2.80	—	-do-
7	Baghapurana Nihalsinghwala Road	—	—	1.61	1.61	—	—	—	—	—	—	Completed
8	Baghapurana to Nahana Road	—	—	—	—	4.42	—	7.50	7.50	3.00	2.50	Work in progress
9	LFB Road to Nathuwala to Jandiana	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-do-
10	Baghapurana Mudki Road	—	—	—	—	—	—	7.30	4.75	6.00	3.25	-do-
	Total	—	—	1.61	1.61	4.42	—	14.80	12.00	29.19	6.36	
	Zira Constituency											
1	Zira Dharamokot Road	0.96	3.22	—	—	—	—	—	—	—	—	Completed
2	Kot Ise Khan to Nanwan	—	—	—	—	—	—	1.93	1.93	—	—	-do-
	Total	0.96	3.22	—	—	—	—	1.93	1.93	—	—	

[Irrigation and Power Minister]

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Abohar Constituency											
1	Abohar Sitogana Dabwali Road	6.84	6.40	3.22	—	0.80	8.65	—	—	—	—	Work in progress
	Lambi Constituency											
1	Abohar Sitogana Dabwali	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Fazilka Constituency											
1	Shahtirwala P. P. Post	—	—	—	—	2.41	2.42	—	—	—	—	
2	Nurshah P. P. Post	—	—	3.54	—	1.69	3.70	—	—	—	—	Completed
	Total	—	—	3.54	—	4.10	6.11	—	—	—	—	
	Grand Total	13.83	14.85	47.06	23.72	20.11	41.44	90.54	57.48	70.11	49.04	

ZAMINDARA COOPERATIVE SOCIETY VILLAGE CHURHIWALA DHANNA, TEHSIL FAZILKA

130. **Chaudhri Satya Dev** : Will the Chief Minister be pleased to state :

(a) the date when the Zamindara Cooperative Society of Village Chuhri Wala Dhanna, Tehsil Fazilka was established ;

(b) the name of the Members of the said Society together with the limit upto which each member can raise loan ;

(c) whether any loan is outstanding against any member of the said society for the last 10/15 years or even earlier than that, if so, their names, the amount of loan and the time since when it is outstanding together with the reasons for not realising the same ;

(d) whether it is a fact that some persons of the said village applied for the membership of the said Society ; if so, the reasons for not enrolling them as members ;

(e) whether there is a condition that only a resident of the said village can become a member of the said Society ?

Sardar Sarjit Singh (Minister for Cooperation) : (a) 22.7.1913.

(b) A statement is enclosed.

(c) The loan is outstanding against some members for the last more than 10 years. Action for recovery has been initiated.

(d) Some persons applied for membership, but it was refused probably on the ground of party faction.

(e) Yes.

[(ੲ) 22.7.1913

(ਬੀ) ਵੇਰਵਾ ਪੱਤਰ ਨੱਥੀ ਹੈ ।

(ਸੀ) ਕਰਜ਼ਾ ਕੁੱਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਕਾਇਆ ਹੈ । ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ।

(ਡੀ) ਕੁੱਝ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਮੈਂਬਰ ਬਨਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਪਾਰਟੀਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ।

(ਈ) ਹਾਂ ਜੀ ।]

[Minister for Cooperation]

List showing the Members of the Zamindara Cooperative Society Village Chuhri Wala Dhanna, Tehsil Fazilka

Sr. No.	Name of Member	M. C. L. (The limits at which can raise loan)
1	Surja Ram s/o Moti Ram	4000.00
2	Kamraj s/o Moti Ram	2500.00
3	Mamraj s/o Dram	4000.00
4	Ratti Ram s/o Shiv Ram	1500.00
5	Pakhar Ram s/o Shiv Ram	2300.00
6	Waryam s/o Chandu	2300.00
7	Nanak Chand s/o Ram Chand	4000.00
8	Budh Ram s/o Ram Karan	4000.00
9	Mallu Ram s/o Ram	2300.00
10	Sobha s/o Nandu	2750.00
11	Birbal s/o Jagga	1600.00
12	Shiv Karan s/o Mamraj	2500.00
13	Patram s/o Surta	4000.00
14	Ladhu Ram s/o Lekh Ram	250.00
15	Dangar s/o Lachhman	500.00
16	Ganpat Ram s/o Lachhman	250.00
17	Basti Ram s/o Padma Ram	4000.00
18	Rakhu s/o Mamraj	250.00
19	Jasram s/o Niku Ram	2000.00
20	Keso Ram s/o Jaimal	4000.00
21	Pokhar Ram s/o Jeewan Ram	4000.00
22	Gorkha s/o Hira	1200.00
23	Bhag s/o Chander	1200.00
24	Jai Ram s/o Mana Ram	1000.00
25	Khiraj s/o Moti	4000.00
26	Balu s/o Pema Ram	4000.00

1	2	3
27	Girdhari s/o Ganga Ram	2300.00
28	Mehar Singh s/o Niku	1700.00
29	Jawalan Singh s/o Niku Singh	1700.00
30	Gurdial Singh s/o Tilak	1850.00
31	Badri Ram s/o Chuni Ram	4000.00
32	Kanshi Ram s/o Jiwan Ram	2000.00
33	Khian Ram s/o Mamraj	4000.00
34	Pirthi Raj s/o Nathu Ram	4000.00
35	Brij Lal s/o Hardyal	1700.00
36	Inder Singh s/o Bhag Singh	250.00
37	Onkar s/o Hira	500.00
38	Hira Ram s/o Lekh Ram	8300.00
39	Prabhu s/o Chuni Ram	2500.00
40	Bala Ram s/o Ude Ram	250.00
41	Brij Lal s/o Mamraj	250.00
42	Buta Singh s/o Waryam Singh	1500.00
43	Mehar Singh s/o Deva Ram	1850.00
44	Sunder s/o Ram Singh	4000.00
45	Manphul s/o Lal Chand	2900.00
46	Hajari Ram s/o Nathu Ram	4000.00
47	Gangajal s/o Kesra	2900.00
48	Pawa Ram s/o Nathu Ram	4000.00
49	Dharam Pal s/o Niku	1450.00
50	Ganpat Ram s/o Lal Chand	1200.00
51	Hans Raj s/o Nathu Ram	250.00
52	Lal Bahadar s/o Mallu Ram	1450.00
53	Moti Ram s/o Hira Ram	250.00
54	Hukam Ram s/o Pewa Ram	1450.00
55	Bhiraj s/o Chettan	1850.00
56	Nathu Ram s/o Ude Ram	4000.00

(Minister for Cooperation)

1	2	3
57	Dullah s/o Sucha Ram	4000.00
58	Nathu Ram s/o Budh Ram	4000.00
59	Lachhman s/o Huka Ram	250.00
60	Sahab Ram Pokar Ram	4000.00
61	Natha Singh s/o Sobha Ram	2000.00
62	Utam Chand s/o Ganda Ram	250.00
63	Bakhtwar Singh s/o Sher Singh	2900.00
64	Amin Lal s/o Maman	4000.00
65	Jagdish s/o Lachhman Dass	250.00
66	Mohan Lal s/o Raja Ram	4000.00
67	Dula Ram s/o Sunder	4000.00
68	Gujjar Singh s/o Sher Singh	1200.00
69	Nand Ram s/o Hardayal Ram	1500.00

RATION CARDS REGISTERED IN THE ZAMINDARA CO-OPERATIVE SOCIETIES VILLAGE CHUHRI WALA DHANNA, TEH. FAZILKA.

131. **Chaudhari Satya Dev** : Will the Chief Minister be pleased to state:

(a) the number of ration cards registered with the Zamindara Co-operative Societies, village Chuhri Wala Dhanna, Teh. Fazilka for issuing sugar together with the number of persons covered by these;

(b) the number of persons according to each card together with the names of card holders;

(c) the quantity of sugar issued to the said society monthwise during the year 1967-68 together with the particulars of each of the ration cards against which the said sugar was issued each month;

(d) whether any complaint has been received by the Govt. authorities concerned from residents of the said village against the said society that while issuing sugar some portion is withheld, the action, if any, taken in connection with the said complaint, if not the reasons therefor ?

Sardar Sarjit Singh (Minister for Cooperation) : (a) (i) 418

(ii) 2966

(b) Time and labour involved in collecting the information will not be commensurate with any benefit to be obtained.

(c)

Date on which the sugar was recovered by the society	Quantity of Sugar issued Quintal	Kilo	Grams
3.4.67	14	—	—
11.7.67	5	—	—
12.8.67	7	—	—
14.9.67	7	25	—
18.10.67	8	—	—
20.10.67	7	—	—
15.11.67	15	—	—
23.1.68	10	50	—
11.3.68	15	—	—
Total	88	75	—

(ii) Time and labour involved in collecting the information will not be commensurate with any benefit to be obtained.

(d) No complaint has been received.

[(ੳ) (1) 418

(2) 2966

(ਅ) ਸੂਚਨਾ ਅਕਤਰ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਖ਼ਰਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਮੇਹਨਤ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਉੱਤੇ ਪਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਲਾਭ ਦੀ ਕੋਈ ਵੁਕਅਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ।

(ੲ)

ਸਭਾ ਨੂੰ ਖੰਡ ਮਿਲਣ ਦੀ ਮਿਤੀ	ਜੋ ਖੰਡ ਵੰਡੀ ਗਈ ਉਸ ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ ਕਵਿੰਟਲ	ਕਿਲੋ	ਗਰਾਮ
3.4.67	14	...	...
11.7.67	5	...	...
12.8.67	7	...	...
14.9.67	7	25	...

[Minister for Cooperation]

18.10.67	8	...	...
20.10.67	7	...	...
15.11.67	15	...	...
23.1.68	10	50	...
11.3.68	15	...	...
	......	.. ...	......
	88	75	...

ਸੂਚਨਾ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਖਰਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਮੇਹਨਤ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਲਾਭ ਦੀ ਕੋਈ ਵੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ।

(ਸ) ਕੋਈ ਸ਼ਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ।]

SALE OF FERTILIZER BY ZAMINDARA COOPERATIVE SOCIETIES, VILLAGE CHURHI WALA DHANNA, FAZILKA.

132. **Chaudhri Satya Dev** : Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) the number of bags of fertilizers received by the Zamindara Cooperative Society, Village Churhi Wala Dhanna, Tehsil Fazilka during the year 1967-68 together with the particulars of the said fertilizer;

(b) the kind and quality of fertilizer issued by the said society to each person;

(c) the rate at which the said fertilizer was purchased by the said society together with the rate at which it was sold ?

Sardar Sarjit Singh (Minister for Cooperation) :

(a)

Kind of fertilizer		Quantity
C. A. N. 20%		610 bags
Urea		320 ,,
Potash	(100kg)	30 ,,
Superphosphate	(50kg)	160 ,,
Superphosphate	(100kg)	50 ,,
D. A. P.	(50kg)	160 ,,
Ammonium	(50kg)	160 ,,

(b) Appendix 'A' enclosed

(c) The Fertilizers are supplied to the societies by the Marketing Federation on consignment basis and the society does not purchase fertilizer directly. The rates at which the fertilizers were sold are given as under :—

Kind of Fertilizer		Rate at which sold (per bag)
CAN 20%		Rs. 21.91
Urea		Rs. 42.06 and 43.06
Ammonium Sulphate	(100Kg)	Rs. 50.20 and 49.20
—do—	(50Kg)	Rs. 25.65 and 25.10
Superphosphate	(100Kg)	No sale
—do—	(50Kg)	Rs. 20.70 and 21.35
Potash		No sale
Diamonium Phosphate		Rs. 54.76
CAN 25%		No sale

Note :—Difference in prices in case of certain fertilizers is due to the changes in the rates of fertilizers made by the Govt. of India from time to time.

[(ੳ)

	ਖਾਦ ਦੀ ਕਿਸਮ	ਮਿਕਦਾਰ
(ੳ)	ਕਿਸਾਨ ਖਾਦ 20%	610 ਥੈਲੇ
	ਯੂਰੀਆ	320 ,,
	ਅਮੋਨੀਅਮ ਸਲਫੇਟ (100 ਕੇ.ਜੀ.)	240 ,,
	ਪੋਟਾਸ (100 ਕੇ.ਜੀ)	30 ,,
	ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ (50 ਕੇ.ਜੀ.)	160 ,,
	,, (100 ਕੇ.ਜੀ.)	50 ,,
	ਡੀ. ਏ. ਪੀ. (50 ਕੇ.ਜੀ.)	160 ,,
	ਅਮੋਨੀਅਮ ਸਲਫੇਟ (50 ਕੇ.ਜੀ.)	160 ,,

(ਅ) ਸੂਚੀ 'ੳ) ਨੱਥੀ ਹੈ।

(ੲ) ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਾਦਾਂ ਕਨਸਾਈਨਮੈਂਟ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਸਪਲਾਈ

[Minister for Cooperation]

ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਖਰੀਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰੇਟਾਂ ਤੇ ਇਹ ਖਾਦਾਂ ਵੇਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਥਲੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ :—

ਖਾਦ ਦੀ ਕਿਸਮ		ਰੇਟ (ਪ੍ਰਤੀ ਥੈਲਾ)
ਕਿਸਾਨ ਖਾਦ	20%	21.91 ਰੁਪਏ
ਯੂਰੀਆ		42.06 ਅਤੇ 43.06 ਰੁਪਏ
ਅਮੋਨੀਅਮ ਸਲਫੇਟ	(100 ਕੇ.ਜੀ.)	50.20 ਅਤੇ 49.20 ,,
,, ,,	(100 ਕੇ.ਜੀ.)	25.65 ਅਤੇ 25.10 ,,
ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ	(100 ਕੇ.ਜੀ.)	ਕੋਈ ਵਿਕਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।
,,	(50 ਕੇ.ਜੀ.)	20.70 ਅਤੇ 21.35 ਰੁਪਏ
ਪੋਟਾਸ		ਕੋਈ ਵਿਕਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।
ਡਾਈਮੋਨੀਅਮ ਫਾਸਫੇਟ		54.76
ਕਿਸਾਨ ਖਾਦ	25%	ਕੋਈ ਵਿਕਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

(ਨੋਟ :—ਕੁਝ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਰੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੈ।]

———

ਸੂਚੀ 'ੳ' 'A'

1967-68 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਜੋ ਖਾਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚੀਆਂ

....

ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਾਂ	ਖਾਦ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਮਿਕਦਾਰ (ਥੈਲੀਆਂ ਵਿੱਚ) ਜੋ ਦਿੱਤੀ ਗਈ					
	ਕੇਨ 20%	ਯੂਰੀਆ	ਅਮੋਨੀਅਮ ਸਲਫੇਟ 100 ਕੇ.ਜੀ.	ਅਮੋਨੀਅਮ ਸਲਫੇਟ 50 ਕੇ.ਜੀ.	ਸੁਪਰ-ਫਾਸਫੇਟ 50 ਕੇ.ਜੀ.	ਡੀ.ਏ.ਪੀ.
1	2	3	4	5	6	7
1 ਸ੍ਰੀ ਅਮੀਨ ਲਾਲ	97	—	—	—	—	—

1		2	3	4	5	6	7
2	ਸ੍ਰੀ ਪਨੀ ਰਾਮ	3	—	—	—	—	—
3	ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਰਾ ਰਾਮ ਵ: ਸ੍ਰੀ ਦਿਲ ਸੁਖ ਰਾਮ	12	8	—	—	—	—
4	ਰਾਜ ਰਾਮ ਵ : ਸ੍ਰੀ ਦਿਲ ਸੁਖ ਰਾਮ	17	—	—	—	—	—
5	ਖਿਆਲੀ ਰਾਮ	100	15	—	—	—	—
6	ਸ੍ਰੀ ਮੇਰ ਚੰਦ	5	—	—	—	—	—
7	ਦਲੀਪ ਰਾਮ	1	—	—	—	—	—
8	ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ	1	—	—	—	—	—
9	ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਰਾਮ	7	—	—	—	—	—
10	ਰੂਪਾ ਰਾਮ	3	5	—	—	—	—
11	ਸ੍ਰੀ ਮੌਲਾ ਰਾਮ	5	—	—	—	—	—
12	ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾ ਲਾਲ	19	—	—	—	—	—
13	ਸ੍ਰੀ ਪੋਖਰ ਰਾਮ	17	—	—	—	—	—
14	ਸ੍ਰੀ ਰਾਜ ਰਾਮ ਵ: ਪੋਖਰ ਰਾਮ	10	—	—	—	—	—
15	ਸ੍ਰੀ ਬਦਰੀ ਰਾਮ	30	5	—	—	—	—
16	ਸ੍ਰੀ ਰਤੀ ਰਾਮ	17	6	—	—	—	—
17	ਸ੍ਰੀ ਜਗਨ ਨਾਥ ਵ: ਹੁਕਮ ਰਾਮ	5	10	—	—	—	—
18	ਸ੍ਰੀ ਜਗ ਰਾਮ	1	—	—	—	—	—
19	ਸ੍ਰੀ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ	5	—	—	—	—	—
20	ਸ੍ਰੀ ਸਰਵਨ	10	—	—	—	—	—
21	ਸ੍ਰੀ ਨਥੂ ਰਾਮ	10	—	—	—	—	—
22	ਸ੍ਰੀ ਜਸ ਰਾਮ	10	—	—	—	—	—
23	ਸ੍ਰੀ ਬੀਰਬਲ	10	—	—	—	—	—
24	ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ	20	—	—	—	—	—
25	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ	4	—	—	—	—	—

[Minister for Cooperation)

1		2	3	4	5	6	7
26	ਸ੍ਰੀ ਮਗਰ ਸਿੰਘ	4	—	—	—	—	—
27	ਸ੍ਰੀ ਬਸਤੀ ਰਾਮ	27	—	—	—	—	—
28	ਸ੍ਰੀ ਬਾਲੂ ਰਾਮ	5	—	—	—	—	—
29	ਸ੍ਰੀ ਮਨਸਾ ਰਾਮ	2	—	—	—	—	—
30	ਸ੍ਰੀ ਪਿਰਥੀ ਰਾਜ	35	—	—	—	—	—
31	ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਜਾ ਰਾਮ	30	—	—	—	—	—
32	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨਾ ਰਾਮ	40	—	—	—	—	—
33	ਸ੍ਰੀ ਧਰਮ ਪਾਲ	10	—	—	—	—	—
34	ਸ੍ਰੀ ਦੁਨੀ ਰਾਮ	10	—	—	—	—	—
35	ਸ੍ਰੀ ਮਾਮ ਰਾਜ	22	15	—	—	—	—
36	ਸ੍ਰੀ ਬੀਰਜਾ ਰਾਮ	35	1	—	—	—	—
37	ਲਾਭੂ ਰਾਮ	26	—	—	—	—	—
38	ਪ੍ਰਭ ਰਾਮ	35	12	—	—	—	—
39	ਪੂਰਨ ਰਾਮ	10	—	—	—	—	—
40	ਬੇਗ ਚੰਦ	10	—	—	—	—	—
41	ਰਾਜ ਰਾਮ	15	—	—	—	—	—
42	ਹਰਦੇਵਾ ਰਾਮ	15	—	—	—	—	—
43	ਖੀਆ ਰਾਮ	10	—	—	—	—	—
44	ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨ	10	—	—	—	—	—
45	ਸ੍ਰੀ ਚਾਨਣ ਰਾਮ	10	3	—	—	—	—
46	ਆਤਮਾ ਰਾਮ	10	—	—	—	—	—
47	ਰਾਮ ਦਿਆਲ	10	—	—	—	—	—
48	ਸੱਤਦੇਵ	10	—	—	—	—	—
49	ਚਾਰੂ ਰਾਮ	10	—	—	—	—	—
50	ਸ੍ਰੀ ਲੱਛਮਣ ਰਾਮ	10	—	—	—	—	—
51	ਗੰਗੂ ਰਾਮ	5	—	—	—	—	—

1	2	3	4	5	6	7
52 ਗਿਰਦਾਰ ਰਾਮ	5	—	—	...	...	...
53 ਕਾਂਸ਼ੀਰਾਮ	5	...	...	...	...	...
54 ਸ਼੍ਰੀ ਜੋਰਾ ਰਾਮ	5	...	...	...	...	...
55 ਬਨਬਾਰੀ ਦਾਸ	10	...	...	...	...	...
56 ਭੀਮ ਰਾਜ	20	5	...	...	...	...
57 ਸਰਦਾਰਾ ਰਾਮ	10	...	...	...	...	...
58 ਦਯਾ ਰਾਮ	10	...	...	...	...	...
59 ਬੰਸੀ ਰਾਮ	10	...	...	...	...	...
60 ਬਿਹਾਰੀ ਰਾਮ	10	2	...	...	...	...
61 ਸੋਮਰਾਜ	10	...	...	...	...	...
62 ਮਨਪੂਲ	10	3	...	...	...	...
63 ਖੈ ਰਾਜ	12	...	...	...	...	...
64 ਮੋਹਨ ਲਾਲ	...	5	...	...	...	...
65 ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ	...	5	...	...	...	...
66 ਪੂਸਾ ਰਾਮ	...	5	...	...	...	...
67 ਪੂਨਾ ਰਾਮ	...	5	...	...	...	...
68 ਸਰਵਨ	...	5	...	...	...	...
69 ਜੂਪਾ ਰਾਮ	...	5	...	...	...	...
70 ਜਗ ਨਾਥ ਵ: ਸੇਵਾ ਰਾਮ	...	5	...	...	...	...
71 ਸੋਭਾ ਰਾਮ	...	5	...	...	...	...
72 ਮਾਮ ਰਾਜ ਵ: ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ	...	5	...	...	...	...
73 ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	...	20	...	...	...	...
74 ਬੇਗ ਚੰਦ ਵ: ਗਨੇਸ਼ ਰਾਮ	...	5	...	...	...	...
75 ਬੇਗ ਚੰਦ ਵ: ਨਥੂ ਰਾਮ	...	24	...	...	...	..
76 ਬੀਰੂ ਰਾਮ	...	5	...	...	...	..
77 ਤਾਰੂ ਰਾਮ	...	7	...	...	...	...
78 ਮਾਮ ਰਾਜ ਵ: ਕੇਸਰ ਰਾਮ	...	5	...	...	...	...

[Minister for Cooperation]

1		2	3	4	5	6	7
79	ਪੋਖਰ ਰਾਮ	...	9	...	...	..	...
80	ਸ਼੍ਰੀ ਹਰੀ ਰਾਮ	...	14	...	...	...	...
81	ਸ਼੍ਰੀ ਚੂਨੀ ਰਾਮ	...	13	...	...	...	...
82	ਸ਼੍ਰੀ ਪਿਆਰਾ ਰਾਮ	...	3	...	...	...	...
83	ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।	...	90	230	47	10	15
	ਜੋੜ	948	320	230	47	10	15

ਨੋਟ:- ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਲੜੀ ਨੰ: 83 ਤੇ ਨਾ-ਮਾਲੂਮ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਸਟਾਕ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਰਕਮ ਮੰਡੀਕਰਣ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਖਾਦ ਦੀ ਵੇਚ ਬਾਰੇ ਕਿਸੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਿਸੀ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਸਭਾ ਦੇ ਸੇਲਜ਼ ਮੈਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਸੀ ।

[APPENDIX 'A'

Fertilizers which were sold by the Society to the people during 1967-68

Name of person	Kind and quantity of fertilizer distributed (In bags)					
	Can 20%	Urea	Ammonium Sulphate (100 Kg)	Ammonium Sulphate (50 Kg)	Super Phosphate (50 Kg.)	D.A.P.
1	2	3	4	5	6	7
Sarvshri						
1. Amin Lal	97	—	—	—	—	—

1	2	3	4	5	6	7
2. Panni Ram	3	—	—	—	—	—
3. Kesra Ram s/o Sh. Dilsukh Ram	12	8	—	—	—	—
4. Raj Ram s/o Sh. Dilsukh Ram	17	—	—	—	—	—
5. Khayli Ram	100	15	—	—	—	—
6. Mehar Chand	5	—	—	—	—	—
7. Dalip Ram	1	—	—	—	—	—
8. Hazura Singh	1	—	—	—	—	—
9. Chandu Ram	7	—	—	—	—	—
10. Rupa Ram	3	5	—	—	—	—
11. Maula Ram	5	—	—	—	—	—
12. Ganga Lal	19	—	—	—	—	—
13. Pokhar Ram	17	—	—	—	—	—
14. Raj Ram s/o Sh. Pokhar Ram	10	—	—	—	—	—
15. Badari Ram	30	5	—	—	—	—
16. Rati Ram	17	6	—	—	—	—
17. Jag Nath s/o Sh. Hukam Ram	5	10	—	—	—	—
18. Jag Ram	1	—	—	—	—	—
19. Kashmira Singh	5	—	—	—	—	—
20. Sarwan Singh	10	—	—	—	—	—
21. Nathu Ram	10	—	—	—	—	—
22. Jas Ram	10	—	—	—	—	—
23. Birbal	10	—	—	—	—	—
24. Ram Chand	20	—	—	—	—	—
25. Gurdip Singh	4	—	—	—	—	—
26. Maghar Singh	4	—	—	—	—	—
27. Basti Ram	28	—	—	—	—	—
28. Balu Ram	5	—	—	—	—	—
29. Mansa Ram	2	—	—	—	—	—

[Minister for Cooperation]

	1	2	3	4	5	6	7
30.	Pirthi Raj	30	—	—	—	—	—
31.	Surja Ram	30	—	—	—	—	—
32.	Mana Ram	40	—	—	—	—	—
33.	Dharam Pal	10	—	—	—	—	—
34.	Chuni Lal	10	—	—	—	—	—
35.	Maam Raj	22	15	—	—	—	—
36.	Birja Ram	35	11	—	—	—	—
37.	Lathu Ram	26	—	—	—	—	—
38.	Prabhu Ram	35	12	—	—	—	—
39.	Puran Ram	10	—	—	—	—	—
40.	Beg Chand	10	—	—	—	—	—
41.	Raj Ram	15	—	—	—	—	—
42.	Hardeva Ram	15	—	—	—	—	—
43.	Khia Ram	10	—	—	—	—	—
44.	Sultan	10	—	—	—	—	—
45.	Chanan Ram	10	3	—	—	—	—
46.	Atma Ram	10	—	—	—	—	—
47.	Ram Dyal	10	—	—	—	—	—
48.	Satdev	10	—	—	—	—	—
49.	Charu Ram	10	—	—	—	—	—
50.	Lachhman Ram	10	—	—	—	—	—
51.	Gangu Ram	5	—	—	—	—	—
52.	Girdhar Ram	5	—	—	—	—	—
53.	Kanshi Ram	5	—	—	—	—	—
54.	Jora Ram	5	—	—	—	—	—
55.	Banvari Das	10	—	—	—	—	—
56.	Bhim Raj	20	5	—	—	—	—
57.	Sardara Ram	10	—	—	—	—	—
58.	Daya Ram	10	—	—	—	—	—

1	2	3	4	5	6	7
59. Bansi Ram	10	...	...	...	...	...
60. Bihari Ram	10	2	...	...	...	...
61. Som Raj	10	...	...	...	...	...
62. Manpool	10	3	...	...	...	...
63. Kheraj	12	...	...	...	...	...
64. Mohan Lal	...	5	...	...	...	...
65. Milkha Singh	...	5	...	...	...	...
66. Pussa Ram	...	5	...	...	...	...
67. Puna Ram	...	5	...	...	...	...
68. Sarwan	...	5	...	...	...	...
69. Jupa Ram	...	5	...	...	...	...
70. Jag Nath s/o Sewa Ram	...	5	...	...	...	...
71. Sobha Ram	...	5	...	...	...	...
72. Maam Raj s/o Khazan Singh	...	5	...	...	...	...
73. Mahinder Singh	...	20	...	...	...	...
74. Beg Chand s/o Ganesh Ram	...	5	...	...	...	...
75. Beg Chand s/o Sh. Nathu Ram	...	4	...	...	...	...
76. Biru Ram	...	5	...	...	...	...
77. Taru Ram	...	7	...	...	...	...
78. Mam Raj s/o Sh. Kesar Ram	...	5	...	...	...	...
79. Pokhar Ram	...	9	...	...	...	...
80. Hari Ram	...	14	...	...	...	...
81. Chuni Ram	...	13	...	...	...	...
82. Piara Ram	...	3	...	...	...	...
83. To those persons whose names are not known	...	90	230	47	10	15
Total	948	320	230	47	10	15

[Minister for Co-operation]

Note : The sale of fertilizers to unknown persons as shown at S. No. 83 stands entered in the stock register and the sale proceeds were deposited with the cooperative marketing society. As there is no restriction for the sale of fertilizer, therefore, it can be sold to any body. The salesman of the society did not keep the details of names of these persons in his record.]

RATION CARDS REGISTERED WITH THE ZAMINDARA CO-OPERATIVE SOCIETY MOJGARH TEHSIL FAZILKA

133. **Chaudhri Satya Dev** : Will the Chief Minister be pleased to state :

(a) the number of ration cards registered with Zamindara Cooperative Society. Mojgarh for issuing sugar in Block Khuyan Sarver Tehsil Fazilka together with the number of persons covered by these cards ;

(b) the number of persons according to each ration card together with name of the person in whose name each card has been issued ;

(c) the details of sugar issued to the said society monthwise during the years 1966-67 and 1967-68 ;

(d) the names of persons to whom sugar was issued by the said society each month during the said two years together with the details of the sugar given in each case;

(c) whether govt. have received any complaint of mis-appropriation in the matter of distribution of sugar by the said society ; if so, the action if any taken in the matter ?

Sardar Surjit Singh (Minister for Cooperation) :

(a)

No. of Ration cards	No. of persons covered by these Ration cards.
344	2243

(b) Time and labour involved will not be commensurate with any benefit to be obtained.

(c)

Date of sugar issued.	Name of month	Quanity in quintals.	Sugar issued in kilos.
10.9.67	March, April & May, 67	14	25
14.7.67	July, 67	4	40
9.8.67	August, 67	6	00
10.10.67	Sept, 67	5	00
30.10.67	Oct, 67	3	00
13.11.67	Nov, 67	10	30
3.1.68	Dec, 67 Jan. 68	13	20
4.3.68	Feb, & March. 68	10	00

(d) Time and labour involved in collecting the information will not be commensurate with any benefit.

(e) No complaint was received.

[(ੳ)

ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਜਿੰਨੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਗਈ
344	2243

(ਅ) ਸੂਚਨਾ ਇਕਤਰ ਕਰਨ ਉਤੇ ਖਰਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਉਤੇ ਪਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭ ਦੀ ਕੋਈ ਵੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ।

(ੲ)

ਖੰਡ ਵੰਡਣ ਦੀ ਮਿਤੀ	ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਂ	ਮਿਕਦਾਰ	ਖੰਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ
10.5.67	ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਅਤੇ ਮਈ 67	14	25
14.7.67	ਜੁਲਾਈ, 67	4	40
9.8.67	ਅਗਸਤ, 67	6	00
10.10.67	ਸਤੰਬਰ, 67	5	00
30.10.67	ਅਕਤੂਬਰ, 67	3	00
13.11.67	ਨਵੰਬਰ, 67	10	30
3.1.68	ਦਸੰਬਰ, 67 ਅਤੇ ਜਨਵਰੀ, 68	13	20
4.3 68	ਫਰਵਰੀ ਅਤੇ ਮਾਰਚ 68	10	[illegible]0

(ਸ) ਸੂਚਨਾ ਇਕਤਰ ਕਰਨ ਉਤੇ ਖਰਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਉਤੇ ਪਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦਸੇ ਲਾਭ ਦੀ ਕੋਈ ਵੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ।

(ਹ) ਕੋਈ ਸ਼ਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ ।]

IRRIGATION FACILITIES FOR THE LAND SITUATED ON THE WESTERN BANK OF THE SIRHIND FEEDER.

140. **Comrade Dana Ram** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether the Government has any scheme to provide Irrigation facilities for the land situated on the Western bank of Sirhind Feeder, if so, the date/month when this plan will be implemented ?

Sardar Sohan Singh Bassi : The whole of the land situated on the western bank of Sirhind Feeder is already receiving irrigation from the channels of Abohar Division and there is no other tract except 2670 acres area lying barani for which the scheme for constructing Chountra Distributary had already been approved by the Chief Engineer.

[Irrigation and Power Minister]

This work of excavating Distributary will be started and completed this year after completing all formalities.

[ਨਹਿਰ ਸਰਹਿੰਦ ਫੀਡਰ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਕੰਡੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਰਕਬਾ ਅਬੋਹਰ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਸੈਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਰਕਬੇ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ 2670 ਏਕੜ ਰਕਬਾ ਬਰਾਨੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਚੋਤਰਾ ਰਜਵਾਹੇ ਦੀ ਸਕੀਮ ਮੁਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਵਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ।

ਇਹ ਕੰਮ ਇਸ ਸਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਮਹਿਕਮਾਨਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਲ ਇਹ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।]

PRIORITY CONNECTIONS FOR TUBEWELLS IN FERCZPUR/AMRITSAR DISTRICT

141. **Comrade Dana Ram** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether the Government decided to give priority in electricity connections to the tubewells installed in the border areas of this State, if so, the number of connections given under this scheme in Ferozepur and Amritsar District so far after the said decision was taken ?

Sardar Sohan Singh Bassi : The Punjab State Electricity Board decided during Feb. 1969 that in respect of tubewell applications received upto 31. 12. 1969 from the applicants with in 10 miles of the International Indo-Pakistan Border demand notices may be issued and connections released after observing usual formalities.

Under the priority Scheme 63 connections in Amritsar District and 83 connections in Ferozepur District have been given so far.

[ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੇ ਫਰਵਰੀ, 1969 ਵਿਚ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਰਹੱਦ ਦੇ 10 ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰਾਰਥਕਾਂ ਦੀਆਂ 31.12.1969 ਤਕ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਲਈ ਆਈਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੰਗ ਨੋਟਿਸ (Demand Notice) ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਣ ਦਸਤੂਰਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ।

ਅਗੇਤਰ ਸਕੀਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅੱਜ ਤਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ 63 ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ 83 ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ ।]

STATEMENTS IN REPLY TO CALL ATTENTION NOTICES UNDER RULE 73

ADMITTED 1"-3-1969

(Serial No. 15)

1. **Comrade Satya Pal Dang** :
2. **Comrade Dana Ram** : to draw the attention of rhe Government towards an urgent matter of public importance namely, the

non-payment of wages to the workers of Panipat Woollen Mills Kharar for the last 4 months. This has resulted in great hardship for the workers who have been forced to start an agitation. The workers have been sitting, Dharna, near the Punjab Vidhan Sabha and may resort to other forms of direct action. In view of the urgent importance of the matter, the Minister concerned be asked to make a statement in the House.

ਸਰਦਾਰ ਪਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) : ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੈਸਰਜ਼ ਪਾਨੀਪਤ ਵੂਲਨ ਮਿਲਜ਼ ਖਰੜ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਰੈਡੀਟਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੈਸਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ, ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਾਲਕ ਸਾਰੇ ਕਰੈਡੀਟਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਵਾਪਸ ਕਰਨ । 1969 ਵਿਚ ਫੈਕਟਰੀ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਇਤਨੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਮਾਲਕ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੇ ਤਨਖਾਹ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾ ਰਹੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਸਟੇਟ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਤੇ ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਦੇ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਾ ਸਕੇ । ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ 208 ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਵਾਲੰਟਰੀ ਰਿਟਰੈਂਚਮੈਂਟ 18-2-1969 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ 3,50,000 ਰੁਪਏ ਦੇਣੇ ਬਣਦੇ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਮਾਲਕ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇ ਸਕੇ । ਉਪਰੋਕਤ ਰਕਮ ਵਿਚੋਂ ਕਾਮਿਆਂ ਨੇ ਰੁ: 2,10,263. 70 ਪੈਸੇ ਦੀ ਰਕਮ ਕਲੇਮ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੇਬਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਰੁ: 2,10,263.70 ਪੈਸੇ ਦਾ ਰਿਕਵਰੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਰਕਮ ਵਿਚ 209564 ਰੁ: ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹਨ । ਹੁਣ ਕੇਵਲ ਰੁ: 699. 70 ਪੈਸੇ ਦੀ ਰੀਕਵਰੀ ਬਾਕੀ ਹੈ ।

ਉਪਰੋਕਤ ਰਕਮ ਵਿਚੋਂ ਕਾਮਿਆਂ ਨੇ ਰੁ: 1,39,736 30 ਪੈਸੇ ਦੀ ਰਕਮ ਕਲੇਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਇਸ ਲਈ ਕਿਰਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਰਿਕਵਰੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜ਼ਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ।

ADMITTED ON 18. 3. 69

ध्यानाकर्षण प्रस्ताव नं. 24

चौधरी बलबीर सिंह : मैं सरकार का ध्यान एक लोक महत्व के मामले की ओर दिलाना चाहता हूं । वह यह है कि सप्ताह में दो दिन बिजली के बन्द रहने से खड़ी फसलों को बहुत नुकसान हो रहा है । इस सम्बन्ध में सरकार को कोई कार्यवाही करनी चाहिए ।

Chief Minister : Due to unprecedented demand of tubewell load in the State, a system had to be devised to supply the optimum number of tubewells with electricity. The power needs for various crops varies. In case of wheat the requirements of power for 5 H. P. connection, is 3-4 hours per acre. Generally motor of this capacity commands upto 20 acres. For

[Chief Minister]

maturing, watering is done at about 14 days interval. The time required for watering 20 acres in 14 days would be 60 to 80 hours. If a farmer operates his tubewell for 4 days a week he has available with him 4X24=96 hours every week whereas he only needs 60-80 hours supply every two weeks. If no rotation is fixed, it would have resulted in overloading of the system. For this purpose heavy augmentation of distribution net work i. e. substation and transmission lines would have been required. This would involve extra expenditure which is avoided by rotation. In addition considerable time would have been taken to carry out the augmentation. This in turn would have delayed the electrification of tubewells. By the introduction of rotation, the overloading has been avoided and interruptions due to overload arrested. However, steps are being taken to augment the capacity of the transformers at the various Grid and Distribution substations, providing new controlling switchgear, augmenting the conductors on the electric supply line and taking out new L. T./11 KV/33 KV lines so that when additional power becomes available the distribution system is ready to feed additional agricultural loads.

ADMITTED ON 20-3-69

(Serial No. 49)

Shri Gurdial Saini : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance namely that the circular for the combination of subjects for recognised B. A., B. Ed., school teachers was circulated on 16.10.68 but the grants of some teachers appointed before this circular were stopped in the name of combination. This is the anti-employee policy by the D. P. I. Department and Government has not yet taken any action.

When the question of combination of subjects for B. A., B. Ed. teachers is not anywhere in India, why in Punjab ?

Grants may be immediately released for the Masters/Mistresses working for the last 10/12 months.

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : ਦਿਲੀ ਪਰਣਾਲੀ ਤੇ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦੇਣ ਸਮੇਂ, ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਿਯਮ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਗਰਾਂਟਾਂ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਿਖਤੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਐਸੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਨਿਯਮ 10 (ਸੀ) ਜੋ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਹੋ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :

"The qualifications for the teaching personnel will be the same as fixed by the Department from time to time."

2. ਕੁਝ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਹੋਣ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਯਾਦ ਪੱਤਰ ਨੰ: 55–ਗਰਾਂਟਸ 68–(4), ਮਿਤੀ 16-10-1968 ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲ ਸਟੱਡੀ ਮਾਸਟਰਾਂ ਤੇ ਮਿਸਟਰੈਸਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲੈਣ ਲਈ, ਹਿਸਟਰੀ, ਜੁਗਰਾਫ਼ੀਆ, ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਅਤੇ ਐਕਨਾਮਿਕਸ, ਚਾਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬੀ. ਏ. ਵਿਚ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇ ਹੋਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਯੋਗਤਾ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲੈਣ ਲਈ 1-12-1967 ਵੇਲੇ ਲਾਗੂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਪਰਣਾਲੀ ਤੇ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਗਸ਼ਤੀ ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ 16-10-1968 ਦਵਾਰਾ ਕੀਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟੀ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦੇਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ।

ADMITTED ON 21-3-69

(Serial No. 64)

Sardar Dalip Singh Pandhi to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that six kilometer long road from Bande to Nihal Singh Wala was under construction on which soling has been done upto 4 kilometers and the work on the remaining 2 kilometers has been suspended under political pressure. About 15 days ago the labour has also been removed. In view of the urgency of this matter, I request the Minister (P. W. D.) to give a statement in the House.

Sardar Sohan Singh Bassi (Irrigation and Power Minister): The construction of the road from Bande to Nihal Singh Wala was suspended only once because of the break-down of the Road-Roller. The road has already been completed on 15.6.70.

ADMITTED ON 21-3-69

(Serial No. 70)

Sardar Umrao Singh : to draw the attention of the Govt. towards an urgent matter of public importance, namely, that the Government had decided to accept the recommendation of Kothari Commission to award Lecturer's Grade to all M.As. working in the Govt. Schools, but decision has not been implemented so far and as such it is a hardship and injustice to these teachers. The Govt. should clarify its policy in this connection and make a statement.

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : ਕੁਠਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 829 ਟਰੇਂਡ ਗਰੇਜੂਏਟਸ ਦੀਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈਕਚਰਾਰ ਦੇ ਫਸਟ ਤੇ ਸੈਕੰਡ ਕਲਾਸ·ਐਮ. ਏ./ਐਮ. ਐਸ. ਸੀ. ਵਾਸਤੇ 300-600 ਦੇ ਸਕੇਲ ਵਿਚ ਅਤੇ ਥਰਡ ਕਲਾਸ ਐਮ.

[ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ]

ਏ./ਐਮ. ਐਸ. ਸੀ. ਲਈ 250–550 ਦੇ ਸਕੇਲ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ । ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਟਰੇਂਡ ਗਰੈਜੂਏਟਸ ਨੂੰ ਲੈਕਚਰਾਰ ਦਾ ਗਰੇਡ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਮੰਗ ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮੰਗ ਨਾ ਹੀ ਵਿਦਿਅਕ ਤੌਰ ਤੇ ਠੋਸ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਸਾਸ਼ਕੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਮਲ ਯੋਗ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਾਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈਕਚਰਾਰ ਦਾ ਗਰੇਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦੇਣਾ ਲੋਕ ਹਿਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

———

ADMITTED ON 24-3-69

(Serial No. 78)

Comrade Satya Pal Dang: to draw the attention of Government towards on urgent matter of public importance, namely, the labourers working on brick-kilns are not being paid wages fixed for them whereas the brick-kiln owners are charging higher than the fixed prices as a result of which the labourers working on brick-kilns went on strike at several places and great resentment prevails among them.

Chief Minister: A dispute between the workmen of brick-kilns and the brick-kiln owners of Amritsar regarding enhancement of rate of wages came to the notice of the Labour Department in January, 1969. The Conciliation Officer, Amritsar intervened and urged the workmen to serve a regular demand notice, under the Industrial Disputes Act, on the employers. The workmen did not do so and stated that the Labour Department could not help them (the workmen) as they wanted to get an increase in wages as determined by the Civil Supplies Department and that, further, they did not want to enter into any long drawn out legal battle. They claimed that they would compel the owners to accept their demands by proceeding on strike or by resorting to such other action as was considered suitable by their leaders, including hunger strike etc. Under the circumstances, the Labour Department could not intervene or interfere any further. However, the situation was closely watched till it was intimated by the Concililation Officer, through a report dated 28-2-1969, that the parties had settled the disputes themselves.

(2) The Director, Food & Supplies, Punjab, Chandigarh had fixed the following rates of wages payable to different classes of workers at the brick-kilns in the State :—

1.	Moulding of bricks (including jamadari)	Rs. 8/- per thousand bricks
2.	Loading of bricks into kiln (average rate) This can vary according to the lead from the moulding field to the kiln vessel.	Rs. 3 50 P. ,, ,,

3.	Placing of bricks into kilen	Re. 0.58 P. per thousand bricsks
4.	Burning of bricks by Jalaiwalas.	Rs. 1.54 P. ,, ,,
5.	Wages of Keri Wala	Re. 0.49 P. ,, ,,
6.	Nikasiwala	Rs. 2.00 P. ,, ,,

The above rates, fixed by the Food & Supplies Department w .e. f. 14-11-1967, have no statutory force behind them inasmuch as these rates cannot be got implemented under the Minimum Wages Act, 1948.

(3) Fixation of minimum rates of wages under the Minimum Wages Act, 1948, for employment in respect of **Brick Kilen Industry** was taken up by the Department and an Advisory Committee was constituted by Government on 28-2-68. This Committee submitted its report to the Government on 24-7-1968. Since the Advisory Committee could not make unanimous recommendations regarding fixation of minimum wages and the report submitted by the Committee was inconclusive of Section 5 (i)(b) of the Minimum Wages Act, 1948 accordingly a draft notification was sent to the Government on 14-1-1969, for publication in the Government Gazette. This case is pending final decision at Government level as the recommendations of the Export Committee regarding linkage of wages with the Consumer Price Index are still under consideration.

4. The rates of bricks fixed by the Food & Supplies Department are as follows :—

Ist Class bricks	Rs. 45/-	per 1000/-
II —do—	Rs. 40/-	—do—
III —do—	Rs. 34/-	—do—

These prices do not include the local taxes and the royalities.

ADMITTED ON 26-3-69

(Serial No. 98)

Dr. Amir Singh Kalkat : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of Public importance, namely, that a Village road is under construction from Tanda to Ghardiwala but it is held up due to residents of Village Nangal Khunga (the home Village of Dr. Jagjit Singh) which is under consolidation operation. Instead of the road leading direct from Hariopind and Gohal, it is being diverted over a bund which is 24 feet high and by a very circuitous route which would mean greati financial loss to the State. It is necessary that the Consolidation Department should see that both ends of this important road are joined straight and the P.W.D. should metal the road at an early date.

Sardar Sohan Singh Bassi : (Irrigation and Power Minister): The alignment of Tanda-Ghardiwala road is being finalized by the Deputy Commissioner, Hoshiarpur in consultation with the Consolidation Depart-

[Irrigation and Power Minister]

ment as well as the villagers concerned. The work of metalling this road will be taken in hand as soon as the alignment is finalised.

ADMITTED ON 26.3 69

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 102)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਮੈਂ ਜਨਤਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਬਾਰਡੀਨੇਟ ਸਰਵਿਸਜ਼, ਲੁਧਿਆਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਯੂਨਿਟ, ਗ਼ਲਤ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਸਮਿਤੀ ਸਿਧਵਾਂ ਬੇਟ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਬਲਾਕ ਵਿਕਾਸ ਅਫਸਰ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਮਾਰ ਕੁੱਟ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਜਦੋਜਹਿਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਵਲੋਂ ਭਰੋਸੇ ਦਿਵਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਰਮਚਾਰੀ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਹਫਤੇ ਤੋਂ ਲੜੀਵਾਰ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਦੋਜਹਿਦ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੜਤਾਲ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਸ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

S. Parkash Singh Badal: (Development and Animal Husbandry Minister) : The enquiry into the matter has been conducted. As a result of enquiry, on the recommendation of Deputy Commissioner, Ludhiana, Shri Kirpal Singh, Block Development and Panchayat Officer, was transferred from Sidhwan Block. Besides this, he has also been given warning on account of his commission.

ADMITTED ON 1.4.69

(Serial No. 117)

1. **Comrade Satyapal Dang**)
2. **Comrade Babu Singh Master**)
3. **Comrade Kulwant Singh**)
4. **Comrade Dana Ram**) : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the failure of Government to recognise Punjab Subordinate Services Federation H O. Chandigarh and hence invite its President Mr. Trilok Nath to participate in the Joint Consultative Machinery for Punjab Government employees. The Punjab Subordinate Services Federation H. O. Chandigarh was recognised in 1959 and later the recognition was withdrawn. Though the Federation was not formally recognised still its President Mr. Trilok Nath and General Secretary Mr. Ranbir Dhillon were always invited for negotiations whenever the agitation for demands was launched by the Federation and hence the Federation was given defacto recognition. The

Government vide its order dated 12th February has relaxed the condition of recognition and 15% membership is the only condition. The Federation General Secretary Mr. Ranbir Dhillon has claimed that over 90% of the employees associations/unions have affiliated to Punjab Subordinate Services Federation H. O. Chandigarh. The refusal of Government to grant recognition to Federation and hence disallow its President Mr. Trilok Nath to participate in Joint Consultative Machinery is discriminatory and this has created a serious situation. The Government must declare its stand on this issue to make negotiation machinery a success and hence this notice.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) : ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਜੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਕ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਵਿਅਰਥ ਤੇ ਵਿਫਲ" (Null and void) ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਫਿਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਘਟੋ ਘਟ ਕਿਸੇ ਇਕ ਸ਼ਰੇਣੀ/ਸ਼ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ 15% ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਤਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ । ਸਾਂਝੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਤੇ ਸਾਲਸੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ/ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ/ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਮੋਟੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਤੇ ਠੀਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਣ । ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਮੰਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ/ਸਭਾ/ਯੂਨੀਅਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਿਥੇ ਵਰਤਮਾਨ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨਾ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਦੂਜੀ ਸਭਾ/ਯੂਨੀਅਨ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਸਾਂਝੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਤੇ ਸਾਲਸੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਸਕੀਮ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਮਲੇ ਦੀ ਸ਼ਰੇਣੀ/ਸ਼ਰੇਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਕੌਂਸਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ।

ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਲ 1967 ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਤੇ ਸਾਲਸੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਬਨਾਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸਬਾਰਡੀਨੇਟ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਡਰਾਫਟ ਸਕੀਮ ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਲਈ ਗਈ ਸੀ । ਪੰਜਾਬ ਸਬਾਰਡੀਨੇਟ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਤੇ ਸਾਲਸੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ । ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ (ਢਿਲੋਂ ਗਰੁਪ) ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

[The rules for recognition of associations of Government employees have yet to be framed by the Central Government as the earlier rules were declared null and void by a Supreme Court Judgment. Nevertheless, pending their finalisation, Government is recognising such associations as have atleast 15 percent strength of the category/categories of employees

[Chief Minister]

it proposes to represent. For the purpose of nomination of staff representatives on the Joint Consultative Councils, only those federations/associations/unions are being recognised as enjoyed recognition in the past and which represent broadly and adequately all the categories of the employees of department. However, in the case of a department where there has been no recognised federation/association/union in the past, or where the existing federation etc. does not represent all the categories adequately, another association/union is to be recognised. In the existing scheme for Joint Consultative Machinery, representation on staff councils to various associations is available to associations of category/categories of staff within a particular department.

2. However, it is pointed out that the Punjab Subordinate Services Federation was associated by Government while framing a machinery for Joint Consultation in the year 1967 and their comments were obtained on the draft scheme. The Punjab Subordinate Services Federation was also heard by the Officers' Committee before the scheme for constitution of the Joint Consultative Councils was finalised. The representatives of Punjab Subordinate Services Federation (Dhillon Group) have been heard recently also and the points raised by them in this connection are under examination.)

ADMITTED ON 2.4,69 (M. S.)

(No. 124)

Comrade Babu Singh Master : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely the alarming increase in unemployment among the educated youth has worried even the parents in the State.

The matter has gone to such an extent that the degree holders have refused to take their degrees at convocation of the colleges. For example the degree recipients of S. D. College, Barnala tore away the degrees while the Minister for Industry Shri Balramji Dass Tandon was presiding over the Prize Distribution Function at Barnala.

Even jobless M. As. and B. Sc. engineers are hankering after petty jobs of Clerks. A great frustration and resentment prevails in the State and hence this Notice.

Sardar Balwant Singh (Minister for Planning) : The State Government is quite aware of the problem of unemployment among educated persons in the State. This problem in fact, is a part of the All India phenomenon. In June, 1968 the number of educated work seekers (having qualification of matric and above) on the live register of the Employment Exchanges in this State was 25 thousand and this constituted only 2.14% of the number of such persons (1168.2 thousand) in the country. The population of Punjab is 2.8% of the country's population. Such a situation

has arisen out of the progressively increasing out turn from the educational institutions and comparatively lesser growth of job opportunities especially because the economy had to face a recession during 1965-67.

2. Trained teachers constitute the bulk of the educated unemployed in the State. The State Government have decided to raise the target of enrolment in the age group 6-11 from 80% at the end of the Fourth Plan to 85%. This will generate additional employment opportunities for the trained teachers. Consequently large number of them will get absorbed during the Fourth Plan period.

3. For tackling the problem of unemployment among the engineers and the technicians, the State Government has taken the following measures :—

(i) **Financial Assistance to Engineers for setting up Small Industries.**

The Punjab Government has finalised a scheme under which the Punjab Financial Corporation will provide loans to a maximum of 95% of the cost of the project. The State Govt. will subsidise the interest to the extent of 2%. The State Bank of India also provides financial assistance to craftsmen and qualified entrepreneurs for setting up small industrial units.

(ii) **Grant of subsidy towards employment of qualified engineers/ technicians by private industries.**

The State Government have decided to subsidise 50% of the salary of a qualified Engineer employed by the Industry, upto Rs. 200/- for a graduate Engineer and Rs. 125/- for a diploma holder per month. The scheme will be implemented soon.

(iii) **Intensive post institutional training and grant of loans to Craftsmen.**

A scheme for providing intensive post-institutional training to I. T. I. trained Craftsmen in the trades of motor-mechanic, scooter repair and repair of domestic appliances as approved by the Government of India is being included in the budget for 1971-72.

4. It is true that graduates and post-graduates are coming forward to accept the clerical posts. This is due to their marked preference for white-collarred Government jobs. They are not willing to exploit the vast opportunities for self employment thrown open to them.

5. The State Government is doing its best to create additional employment opportunities by tapping all possible sources including the institutional credit facilities. Special emphasis has been laid on labour intensive schemes like promotion of village and small scale industries, rural electrification and minor irrigation. A tentative estimate of manpower requirements is given below :

[Minister for Planning]

Sr. No.	Category of Manpower	Demand during Fourth Plan
1.	Graduate Engineers	669
2.	Diploma Engineers	1726
3.	Craftsmen	4933
4.	Doctor (including Dental doctors)	878
5.	Para-medical personnel	1617
6.	Agricultural Graduates and Post Graduates	497
7.	J. B. T. Teachers	12075
8.	B. T./B. Ed. Teachers	4645

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 131)

1. ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ :
2. ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣਗੇ, ਅਰਥਾਤ, 11-2-69 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਲਦੇਵ ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਜੋ ਪਿੰਡ ਕੋਟ ਖਾਲਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਹਨ, ਉਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਕੁਟਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਈ। ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਲਦੇਵ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਬਾਲ ਬਾਲ ਬਚਿਆ ਪਰੰਤੂ ਸ੍ਰੀ ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਤੇਜ ਕੌਰ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਚੋਟਾਂ ਆਈਆਂ।

ਸ੍ਰੀ ਨਾਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਰਪਟ ਦਰਜ਼ ਕਰਵਾਈ। ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਐਸ. ਐਚ. ਓ. ਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧਮਕਾਇਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਲਦੇਵ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਰੁਧ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਨਾ ਕਰੇ। ਇਹ ਗਲ ਵੀ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾ ਉਸ ਚੋਣ ਹਲਕੇ ਦੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਸ੍ਰੀ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ. ਅਤੇ ਸਮਿਤੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਡ ਲਾ ਨੇ ਐਸ. ਐਚ. ਓ., ਥਾਨਾ ਸਦਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਐਸ. ਐਚ. ਓ. ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 324 ਅਧੀਨ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿ ਧਾਰਾ 506 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਜਮਾਨਤ ਤੇ ਸਨ।

ਬਾਅਦ ਦੀ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਐਸ. ਐਚ. ਓ. ਨੇ ਦਸਿਆ ਸੀ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਝੂਠ ਸੀ ਜਾਂ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੇਰਾ ਫੇਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ । ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਉਦੋਂ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਜਦੋਂ ਪੀੜਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਜੋ ਇਸ ਹ ਦਸੇ ਦੀ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗਿਆ ਸੀ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿਤੀ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਾਰ-ਕੁੱਟ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕਿ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋਰ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕਰਨ ਤੇ ਥਾਨਾ ਸਦਰ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਪੀੜਿਤ ਧਿਰ ਅਤੇ ਚੋਣ ਹਲਕੇ ਦੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਕਾਗਜ਼ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਕਾਗਜ਼ ਵਾਪਸ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਸੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰੰਤੂ ਹਾਲਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਵਲੋਂ ਐਸ. ਐਸ. ਪੀ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਪੱਤਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਗਈ।

ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਊ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਖਮੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਡਾਕਟਰੀ ਮੁਆਇਨਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਪ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ।

ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੋਖੀ ਵੱਢੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬਹਰਹਾਲ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਭਾਰੀ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਅਤੇ ਡਰ ਫੈਲ ਚੁਕਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ।

ADMITTED NO. 2. 4. 6? (M. S.)

(No. 131)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) : 11-2-69 ਨੂੰ ਕੁਝ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਣ ਉਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਲਦੇਵ ਵਿਸ਼ਵਾ ਮਿੱਤਰ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ) ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕਾਰਕੁਨਾਂ (ਨਾਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ) ਵਿਚਕਾਰ ਗਾਲੀ ਗਲੋਚ ਆਦਿ ਹੋਈ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਨਾਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥੀ ਗੰਨੇ ਦੇ ਖੇਤ ਵਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦ ਕਿ ਥਾਣਾ ਸਦਰ ਦੀ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿਪਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਲਦੇਵ, ਕਾਕਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾ ਮਿੱਤਰ ਨਾਲ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਲਦੇਵ ਨੇ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਨਾਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸੱਮਾਤ ਤੇਜ ਕੌਰ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਚ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਬਚਾਉ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੱਟ ਵੱਜੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਖ਼ਸਾਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰੀ ਮੁਆਇਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਕੇਸ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਨੰਬਰ 47 ਮਿਤੀ 11-2-69 ਜ਼ੇਰ ਦਫ਼ਾ 324 ਤਾਜ਼ੀਰਾਤਿ ਹਿੰਦ ਥਾਣਾ ਸਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਦਰਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਸ੍ਰੀ ਜੈ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਟੈਲੀਫੂਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਟ ਖਾਲਸਾ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨੁਕਸਿਅਮਨ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਵਿਚ ਦਰਜ਼ ਹੈ । ਐਸ. ਐਚ. ਓ. ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਕੇਸ ਦਰਜ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਆਏ ਹਨ, ਉਹ ਕੰਡਿਆਂ ਵਾਲੀ ਤਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਟਪਣ ਵੇਲੇ ਆਏ ਹਨ । ਇਸ ਦੇ ਸਿਟੇ ਵਜੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ । ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਵਿਚ ਰਦੋ ਬਦਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਏ. ਐਸ. ਆਈ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਬਦਲੀ ਸਮੇਂ ਇਹ ਫ਼ਾਈਲ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਥਾਣਾ ਸਦਰ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕੇਸ ਠੱਪ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਫ਼ਾਈਲ ਏ. ਐਸ. ਆਈ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਨਤੀ ਉਤੇ ਭਲੀ ਪਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਕਿਉਂ ਜੋ ਕੇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਡਾਕਟਰੀ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕੇਸ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਅਜੇ ਜਾਰੀ ਹੈ । ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਅਫ਼ਸਰਾ-ਨਿ-ਬਾਲਾ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਚੜ੍ਹ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ ਬਿਲਕੁਲ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਹੈ ।

ADMITTED ON 8. 4. 69 (M.S.)

(Serial No. 168)

Sardar Dalip Singh Pandhi : to draw the attention of the Government to-wards an urgent matter of public importance, namely, that on the night of the 30.3.69 the Jan Sanghis at Barnala, broke open the wall and removed the roof of the house and the name of the Congress office wriiten there with cement. In the morning a case was registered with the Police but no action has been taken so far. The Minister concerned may make a statement in this regard.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) : ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਿਤੀ 30-3-69 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਨਰਾਇਨ ਦਾਸ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਮੇਟੀ ਕਾਂਗਰਸ, ਬਰਨਾਲਾ, ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਰਿਪੋਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਬਲਦੇਵ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਰਗਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਦੀ ਛਤ ਅਤੇ ਦਿਵਾਰ ਤੋੜ ਕੇ ਉਸ ਉਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤਾਲਾ ਤੋੜ ਕੇ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਨ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅਗੇ ਜੋ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਆਦਿ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨ ਉਹ ਖੋਦ ਦਿਤੇ

ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ, ਸੋਮ ਦਤ, ਪ੍ਰਧਾਨ, ਬਲਾਕ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਸੀ. ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮੌਕੇ ਤੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਪਏ ਅਤੇ ਜਾਨ ਤੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਵੀ ਦਿਤੀ।

2. ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਰਿਪੋਟ ਉਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰ: 70 ਮਿਤੀ 30-3-69 ਅ/ਧ 506/489/380 ਹਿੰਦ ਡੰਡਾਵਲੀ ਥਾਣਾ ਬਰਨਾਲਾ ਵਿਖੇ ਦਰਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੁਕਦਮੇਂ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਚਲਾਨ ਅਦਾਲਤ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦਰਜਾ ਅਵਲ ਬਰਨਾਲਾ ਵਿਚ ਮਿਤੀ 9-6-69 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਕਿ ਉਹ ਮੁਕਦਮਾ ਜੇਰ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ।

3. ਉਪਰੋਕਤ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਲਾਏ ਗਏ ਦੂਸ਼ਨ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ ਅਗੋਂ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ADMITTED ON. 3. 4. 69

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 170)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ : ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣਗੇ, ਅਰਥਾਤ, ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਅਫਸਰ, ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਇਕ ਕਮੂਨੀਕੇਸ਼ਨ ਸੈੱਟ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਦੇ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਗਰ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਇਸ ਦੇ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਖਰਚ ਕਿਥੋਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇੰਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ।

ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਦਨ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣ।

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਦਾਸ ਟੰਡਨ (ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ) : ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਉਦਯੋਗ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਮੈਸਰਜ਼ ਸੁਰਿੰਦਰਾ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼, ਜਲੰਧਰ ਨੇ ਮਿਤੀ 17. 4. 67 ਨੂੰ ਇਕ ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਟਰ ਕਮਉਨੀਕੇਸ਼ਨ ਸੈੱਟ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਉਦਯੋਗ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸੋਚਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸੈਟ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨਬੇੜਨ ਵਿਚ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਕ 6 ਟੈਲੀਫੋਨਾਂ ਵਾਲਾ ਸੈਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ, ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਵਜੋਂ ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਸੈਟ ਬਾਰੇ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਦਾਨ ਵਜੋਂ ਵਸੂਲ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਤਾਂ ਉਦਯੋਗ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੀਨੀਅਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਉਦਯੋਗ ਅਫ਼ਸਰ ਜਲੰਧਰ ਨੇ ਇਸ ਸੈਟ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਉਦਯੋਗ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਲਈ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਨੂੰ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ। ਉਦਯੋਗ ਪਤੀ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਕੀਤੇ ਮਾਲ ਨੂੰ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਉਦਯੋਗ ਅਫਸਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਉਤੇ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਰੱਖਣਾ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ

[ਸੱਨਅਤ ਮੰਤਰੀ]

ਇਕ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਾਧਾਰਣ ਪਾਲਿਸੀ ਹੈ ਕਿ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਹੋ ਸਕੇ, ਉਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਵੇ । ਇਹ ਸੈਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਾਨ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਸਦੇ ਕਿਸੇ ਖਰਚ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਿਵਾਏ ਕਿ ਟੈਲੀਫੂਨਾਂ ਵਾਲੇ ਸੈਟ ਦਾ 6 ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਖਰਚਾ ਨਾਂਮਾਤਰ 2/- ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ ।

ADMITTED ON 7 4.69.

(Serial No. 174)

1. **Comrade Kulwant Singh**
2. **Comrade Satya Pal Dang**
3. **Comrade Dana Ram**
4. **Comrade Babu Singh Master**

To draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely the situation arising out of chain hunger strike of the Bhatha Mazdoor leaders before the Punjab Vidhan Sabha since 26th March. The refusal of the Punjab Government to withdaw cases against their leaders, to meet their just demands i. e. of rates fixed by the U. F. Government and other demands.

In view of the urgency of the matter the Minister concerned may please be asked to make a statement in the House.

Chief Minister : 1. A dispute between the workmen of brick kilns and the brick kiln owners of Amritsar regarding enhancement of rate of wages came to the notice of the Labour Department in January, 1969. The Conciliation Officer, Amritsar, intervened and urged the workmen to serve a regular demand notice, under the Industrial Disputes Act, on the employers. The workmen did not do so, and stated that the Labour Department could not help them (the workmen) as they wanted to get increase in wages to be determined by the Civil Supplies Department and that, further, they did not want to enter into any long drawn out legal battle. They claimed that they would compel the owners to accept their demands by proceeding on strike or by resorting to such other action as was considered suitable by their leaders, including hunger strike etc. Under the circumstances the Labour Department could not intervene. The parties, however, settled the dispute between themselves.

2. The Director, Food & Supplies, Punjab, Chandigarh has fixed the following rates of wages payable to different classes of workers at brick-kilns in the State :—

1	Moulding of bricks (including Jamadari)	Rs. 8 00 per thousand bricks.
2	Leading of bricks into kiln (average rate)	Rs. 3.50 per thousand bricks.

This can very according to the lead from the moulding field to the **kiln** vessel.)

3	Placing of bricks into kiln	Rs. 0.58P per thousand bricks.
4	Burning of bricks by Jalaiwala	Rs. 1.54P ,, ,, ,,
5	Wages of Keriwala	Rs. 0.49P ,, ,, ,,
6	Nikasiwala	Rs. 2.00P ,, ,, ,,

The above rates fixed by the Food & Supplies Department w. e. f. 14.11.1967 have no statutory force.

3. Fixation of minimum rates of wages under the Minimum Wages Act 1948 for employment in respect of Brick Kiln Industry was taken up by the Labour Department and an Advisory Committee was constituted by Government on 28.2.68 This Committee submitted its report to the Government on 24.7.68. Since the Advisory Committee could not make unanimous recommendations regarding fixation of minimum wages and the report submitted by the Committee was inconclusive, the Government decided to have recourse to the provisions of Section 5(i) (b) of the Minimum Wages Act, 1948.

Government has since published the draft Notification in the Government Gazette inviting objections from persons likely to be effected by it.

4 The prices of bricks as fixed by the Food & Supplies Department is as follows :—

I	Class Bricks	Rs. 45.00 per thousand
II	Class Bricks	Rs. 40.00 per thousand
III	Class Bricks	Rs. 34.00 per thousand

5. Cases F. I. R. No. 13 dated 27.1.1969 u/s 307/46/149/353/506/332/427 IPC was registered at Police Station 'A' Division, Amritsar, against some Bhatha Mazdoors of Amritsar. The accused are alleged to have resorted to violence in the shape of brick batting and assault on Shri Beant Singh, President Brick Kiln Owners Association, Amritsar, his supporters as well as the Police on duty.

On receipt of representations, Government has decided to withdraw the above noted cases.

ADMITTED ON 7.4.69.

(Serial No. 196)

Sardar Dalip Singh Pandhi : To draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance namely, due to shortage of buses on Patiala to Sirhind, Malerkotla Bassi via Jarg, Malerkotla Bassi via Payal and Sirhind, Kharar via Morinda etc. roads there is a great rush of passengers and thus the passengers can not reach their destination in time. Secondly only private buses are being plied on these routes and the behaviour of management, conductors and drivers is harsh and rude.

[Sardar Dalip Singh Pandhi]

The public concerned has many a time complained to authorities concerned against this injustice but no attention has been paid towards this matter.

Due to the absence of Government buses on these routes public is very much perturbed and they are feeling sore on account of these private buses. The Government should pay immediate attention towards this matter.

Chief Minister :

Patiala Sirhind Route.

Patiala Bus Service (P.) Ltd. Sirhind is operating exclusively return trips with four stage carriage permits on Patiala-Sirhind route. The Co. applied for the increase in trips from 8 to 16 on this route on 5.8.1968, but in the mean time representations from the public were received for the start of local service on Patiala-Nandpur Kesho 12 miles portion of Patiala-Sirhind route, but no representation was received for the increase in trips on Patiala-Sirhind route from the public. It may, however, be added that the R.T.A. in its meeting held on 20.4 1968 while considering the diversion of Patiala-Chinarthal via Jassowal to Patiala-Chinarthal via Rurki route resolved that applications for the grant of four stage carriage permits with permission to operate 4 return trips each on Patiala Rurki-Chinarthal and Bassi-Sirhind-Chalala route be invited. These both routes cover the whole Patiala-Sirhind route. The procedure under section 57 of the M.V. Act is being followed for the grant of stage carriage permits on both these routes. The question of opening these routes to motor traffic is engaging the attention of Government. The case for the grant of permits will be considered by the Regional Transport Authority as soon as the formalities are complete.

Malerkotla–Bassi Via Jarg Route

M/s Fatehgarh Sahib Bus Service (P) Ltd. Sirhind and M/s Grewal Transport (P.) Ltd. Qila Raipura are operating 5 return trips. A return trip with 5 permits and 4 permits respectively on Malerkotla-Balli via Jarg route. Representations from the public were received for the increase in trips on the above said route from 9 to 12 and the case was considered by the Regional Transport Authority in its meetings held on 18.5.1968 in favour of the above said concerns but was rejected with a view to create a healthy competition which was essential for public comfort and efficient operation, fresh application should be invited for the grant of four stage carriage permits. The procedure under section 57 of the M.V. Act has been followed and the case for the grant of stage carriage permits will be placed before R.T.A.

Malerkotla-Bassi via Payal Route

M/s Fatehgarh Sahib Bus Service (P) Ltd. Sirhind are operating

12 return trips with stage carriage permits on Malerkotla-Bassi via Payal route. Neither any representation has been received from the Co. nor from an other quarters for the increase in trips on this route. In view of this and when any representation from the public is received steps for the increase in trips will be taken.

Sirhind-Kharar via Morinda

M/s Fatehgarh Sahib Bus Service (P) Ltd. Sirhind is operating 12 return trips with 4 stage carriage permits on this route. In addition to it this route is being served by parts i. e. Kharar-Morinda and Morinda-Sirhind. A very large number of services are running in overlapping manner on Kharar-Morinda route and 12 services are running on the portion of Sirhind-Morinda route. No representation for the increase in services on this route has been received from any quarter. However, complaints have been received from Punjab Roadways Chandigarh and Ambala Bus Syndicate (P) Ltd. Rupar against the running of additional trips on Sirhind Kharar route via Morinda by the Co. operating on the route. It is a fact that the Private Co. are plying services on these route exclusively. Complaints have been received about harsh/rude behaviour of the Management conductors/drivers. Whenever such complaints are received a thorogh enquiry is made through the enforsement staff/District Transport Officers and the cases are placed before the R.T.A. for taking suitable departmental action against the Management/conductors/drivers according to the provision of the M.V. Act.

Erstwhile Pepsu area is committed to 100% nationalisation and the Pepsu Road Transport Corporation is allowed operation on the route for which the Corporation have got the scheme approved from the Government. No scheme has been got approved by the P.R.T.C for these routes from the Government so far The Corporation will be allowed operation on these routes by the R.T.A. at its discretion or after getting Schemes approved for operating of this route under the provision of M.V. Act.

ADMITTED ON 7.4.69

(Serial No. 197)

Sardar Dalip Singh Pandhi : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that private cars are being plied as taxis. These car owners charge exhorbitant fare from the public. There is a great resentment among the taxi owners on this account and they have written to the Government many a time but no attention has been paid towards this matter. Government incurs loss amounting to lakhs due to these cars used as taxis. These private cars are being plied as taxis in Patiala City and the District. The public is much annoyed with the behaviour of these car-owners and they are feeling a resentment and angry. The Government should pay attention towards this matter and check the evasion of tax.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਰਾਏ ਤੇ ਚਲਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ । ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 800 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਸਲਾਨਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕੀ ਦੋ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਟੈਕਸੀ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਟੈਕਸੀ ਪਰਮਿਟ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ । ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਹੁਣ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇਹ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਤ ਇਸ ਸਾਲ ਲਈ ਨਰਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਟੈਕਸੀ ਪਰਮਿਟ ਲੈ ਲੈਣਗੇ ।

2. ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਡ੍ਰਾਈਵਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਸਟਾਫ ਵਲੋਂ ਵੀ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜਲੰਧਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਅਚਾਨਕ ਛਾਪੇ ਮਾਰ ਕੇ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਚਾਲਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । 1968 ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੇ 2152 ਚਾਲਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਦੋਂ ਕਿ 1967 ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੇ 1802 ਚਾਲਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ । ਇਸ ਸਾਲ 15-8-69 ਤਕ ਇਸ ਬਾਰੇ 3059 ਚਾਲਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ 804 ਗੱਡੀਆਂ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਰਾਏ ਤੇ ਚਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵੀ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਅਧੀਨ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਮਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੂਜੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰਾ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਲ ਕਰਾਏ ਤੇ ਚਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ 15-8-69 ਤਕ 368 ਚਾਲਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਚੈਕਿੰਗ ਵੀ ਕਰਾਈ ਗਈ ਹੈ ।

ADMITTED ON 8.4.69

(Serial No. 199)

1. **Comrade Satya Pal Dang** :
2. **Comrade Kulwant Singh** :
3. **Comrade Dana Ram** : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance namely the widespread discontentment prevailing amongst teachers of provincialised schools (taken over by the Government) from the local bodies because of failure of the Government to give them the benefit of pension on the same basis at par with the teachers in other Government Schools. The conditions which must be fulfilled by teachers in provincialized schools to be entitled to pension benefit are different than those for teachers in other Government Schools. These are discriminations against teaehers in the provincialised Schools. This has led to a lot of discontent-

ment amongst them and they have now threatened direct action. In view of the obvious urgency of the matter the Government may please make a statement in the House.

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੈਪਸੂ ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਮਿਤੀ 1-10-1957 ਅਤੇ 1-6-1958 ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਅਧੀਨ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਆਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਨੌਕਰੀ ਤੇ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਕੰਟਰੀਬਿਊਟਰੀ ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ (Contribution Provident Fund) ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ ; ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਯੂਨੀਅਨ, ਬੋਰਡ ਆਫ ਇਕਨਾਮਕ ਇਨਕੁਆਰੀ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਡਿਸਪੈਂਨਸਰੀਆਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਪ੍ਰੋਵਿਨਸ਼ਲਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਉਹੀ ਸਹੂਲਤਾਂ 1-10-1957 ਨੂੰ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਵਿਨਸ਼ਲਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਹੜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪ੍ਰੋਵਿਨਸ਼ਲਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ 30 ਸਾਲ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਆਂ ਦੇ ਵਕਤ ਤੋਂ ਮਿਲ ਰਹੇ ਕੰਟਰੀਬਿਊਟਰੀ ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਚਾਲੂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਆਂ ਅਧੀਨ ਕੰਟਰੀਬਿਊਟਰੀ ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਚਾਲੂ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਮਾਲਕ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਕੰਟਰੀਬਿਊਟਰੀ ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਦੀ ਰਕਮ ਜੋ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੰਟਰੀਬਿਊਟਰੀ ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲੈਣ। ਪ੍ਰੋਵਿਨਸ਼ਲਾਈਜੇਸ਼ਨ ਸਮੇਂ 30 ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹੁਣ ਪ੍ਰੋਵਿਨਸ਼ਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਸਮੇਂ 30 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ 1-11-1966 ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਰੀਟਾਇਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰੋਵਿਨਸ਼ਲਾਈਜ਼ਡ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਹ ਫਰਕ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਵਿਨਸ਼ਲਾਈਜ਼ਡ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਆਂ ਅਧੀਨ ਕੱਚੀ ਨੌਕਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੁਮਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਵੇਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਰੂਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਦੂਸਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕੱਚੀ ਨੌਕਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਆਂ ਨੇ ਕੰਟਰੀਬਿਊਟਰੀ ਫੰਡ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇਣੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ।

————

ADMITTED ON 8.4.69

(Serial No. 200)

Comrade Satya Pal Dang :
Comrade Dana Ram :
Comrade Kulwant Singh : to draw the attention of the

[Comrade Satya Pal Dang]

Government towards an urgent matter of public importance, namely, that the wide spread discontentment prevailing among teachers and students of provincialised schools as well as large sections of the public because of absence of a clear Govt. policy about the future of these schools. Local Bodies are no longer in a position to run these schools and hence it cannot be contemplated that the Government will hand over these schools to the local bodies. And yet, Government has not announced any firm decision that it will continue to run these schools itself and will take them over for good. The matter is urgent because the period for which these schools have been taken over is about to end. The Government may be requested to make a statement in the House.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੈਪਸੂ ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਾਰ ਮਿਤੀ 1-10-57 ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਲੋਕਲ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ (ਏਡਿਡ ਸਕੂਲ) ਐਕਟ, 1959 ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਨੁਸਾਰ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀ ਆਪਣੇ ਗਰਾਂਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਵਾਸਤੇ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨੋ ਮੁਨਕਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ 10 ਸਾਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਲੈ ਲਵੇ। ਕੁਝ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਵਾਸਤੇ ਰਜ਼ਾਮੰਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਮਤਾ ਪਾਸ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ 10 ਸਾਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲੈ ਲਿਆ। ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਮਾਂ 3-9-67 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਹਿੱਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਅਧੀਨ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਐਕਟ ਵਿਚ ਤਰਮੀਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਵਧਾ ਕੇ 30-9-68 ਤਕ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਰੂਲ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਐਕਟ ਵਿਚ ਤਰਮੀਮ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਿਆਦ 30-9-69 ਤਕ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੱਕਾ ਫੈਸਲਾ 30-9-69 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

————

ADMITTED ON 8.4.69

(ਕ੍ਰਮ ਨੰਬਰ 206)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਬੂਲੇ ਅਤੇ ਮਰੀਦਪੁਰ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਇਕ ਡਰੇਨ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਉਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਆਰਜ਼ੀ ਪੁਲੀ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਉਤੇ ਇਕ ਪੱਕੀ ਪੁਲੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ

ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਪਿੰਡਾਂ ਮਰੀਦਪੁਰ, ਬੂਲੋਵਾਲ, ਕਰਾਲਾ, ਅਖਾੜਾ ਆਦਿ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋ ਸਕੇ ।

Chief Minister : Village Doole, Muridpur and Tahli of District Jullundur fall on Kingeranwala Choe and V. R. bridge for these villages could not be constructed because during the year 1962 the construction of V. R. bridge was deferred by the Government due to shortage of funds. Though this ban has now been removed yet necessary funds during the years 1967 68, 1968-69 could not be allocated on account of stringency of funds.

A sum of Rs. 4.00 crores is required for the construction of about 1000 bridges on the drains already constructed in the State. When the funds are available this work can be taken up in hand and completed in a period of 3 years, under a phased programme with the following proposed allocation :

Ist Year	1.00 crore
2nd Year	1.50 crores
3rd Year	1.50 crores
Total	4.00 crores

Necessary V. R. bridges will be constructed after obtaining concurrence of the Deputy Commissioner concerned, when funds are available.

ADMITTED ON 8.4.69

(Serial No. 210)

Sardar Kirpal Singh : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, great resentment is prevailing especially in the area around Amritsar and generally in the residents of Amritsar City against giving land of Amritsar, by Amritsar Municipal Committee in Ajit Nagar in Amritsar District on lease for 30 years to Shri Sat Pal Mahajan, a Jan Sangh Leader in the name of Ajit Vidayala, on an annual rent of rupees one hundrend. Pamphlets are being issued by the public against this decision of the Municipality and it might lead to an agitation soon.

A decision has already been taken to use this land for Maternity Centre, Vaccination Centre, Unani dispensary Reading Room etc. vide Resolution No. 210 dated 10.5.1959 of the Municipal Committee. On a second occasion the Municipal Committee according to its resolution No. 6 dated 12.4.1960 refused to give the said land to its employees f r constructing quarters there and decided to stick to its previous decision. Then by resolution No. 83 dated 25.5.61 an estimate of Rupees 34270/- was sanc-

[Sardar Kirpal Singh]

tioned for constructing buildings thereon. On 11.4.1967 Shri Sat Pal Mahajan submitted an application for taking the said land on lease which was filed in June, 1967. Thereafter elections of Municipal Committee were held and the Jan Sangh Members were elected in majority to the Municipal Committee, Amritsar, On 7.10.1969 Sat Pal Mahajan again submitted an application. On this application for the sake of adjustment, through the pressure of Jan Sangh members the Improvement Trust Authorities wrote 'No Objection'. All this was done without taking any body into confidence and the residents of the area remained in the dark about it.

Now it has been decided to take this land on lease in the name of the manager of Ajit Vidyala. Shri Sat Pal Mahajan is authorised to constitute the managing committee of Ajit Vidayala and a school is being started by levying heavy fees. The M. C. Amritsar having ignored its fundamental duties has tried to give benefit to one man in a very indignified way.

The Government may clear its policy in this connection and pacify the restlessness prevailing in the State.

Chief Minister : Municipal Committee passed the Resolution No 1183 dated 3rd March, 1969 whereby deciding to lease out a piece of land bearing khasra No. 1577 MIN Amritsar Urban measuring 2004 sq. yd. comprising plot No. 5, 6 and 22, 25 to Ajit Vidayala Amritsar, a registered body.

Before it, the Committee had a proposal to construct residential plot for its employees. Subsequently this proposal was dropped. Municipal Committee, Amritsar has another proposal under consideration for the establishment of the health centre on the land comprising plots No. 7, 8 and 9. This land leased out to Ajit Vidayala is other than the piece of land reserved for Health Centre.

The Municipal Committee has strictly adhered to the rules for the management and control of the Nazool properties under its control. The matter has been properly processed to obtain the Government sanction.

No complaint against the decision of the Committee/Government has been received.

ADMITTED OF 9.4.69

(Serial No. 228)

Chaudhri Balbir Singh : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that the arrangements for drinking water made by the Municipal Committee at Hoshiarpur are very defective, there is sand in the water. This fact has been brought to the notice of the District Magistrate many a time in the monthly meeting but with no result. The sand is still there in the water and it ia sffecting

the health of the public. The Government should take action in the matter. In case any one from the public or a shopkeeper makes adulteration in the commodities of food legal action is taken against him, but when the Municipal Committee is supplying water mixed with sand the Government should take steps to remove this complaint and give a statement in the House.

Sardar Ravel Singh (Minister of State for Local Government Department): Two tubewells in Hoshiarpur town have already been installed and both these tubewells have been connected with the distribution system of Nai Abadi which was previously being served from tubewell in Nai Abadi. The tubewell installed in Nai Abadi was giving sand due to over pumping and also due to the fact that this tubewell is old one. This tubewell is now being operated for a discharge at which it does not give sand and there is no complaint of the public of Hoshiarpur now with regard to the drinking water supply.

[ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਦੋ ਟਿਊਬਵੈਲ ਨਵੀਂ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਨਵੀਂ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲਾ ਟਿਊਬਵੈਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਖਿੱਚਣ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰੇਤ ਦਿੰਦਾ ਸੀ । ਇਸ ਟਿਊਬਵੈਲ ਤੋਂ ਹੁਣ ਕੇਵਲ ਇਤਨਾ ਪਾਣੀ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰੇਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ । ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਪੀਣ ਦੇ ਪਾਣੀ ਸਬੰਧੀ ਹੁਣ ਕੋਈ ਸ਼ਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ।]

ADMITTED ON 10 4.69

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 237)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵੱਲ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਪੁਜਣ ਵਾਲੀ ਹੈ । ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕਣਕ ਦੇ ਸਟਾਕ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਕੰਮ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਧਾਊ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ । ਬੇਵਕਤ ਵਰਖਾ ਕਾਰਨ ਅਨਾਜ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਜਾ । ਅਨਾਜ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਥਾਂ ਤੇ ਪਿਆ ਰਿਹਾ । ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬੋਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਥਾਂਕਾਂ ਪਈਆਂ ਰਹੀਆਂ । ਉਪਰੋਕਤ ਖਦਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਡਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੋਰ ਕੀ ਨਵੇਂ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਹਨ । ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੇ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਉਪਾਅ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਮੰਤਰੀ) : ਸਾਲ 1968 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅਧਿਕ ਉਤਪਾਦਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਆਮਦ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਸੀ । ਗੁਦਾਮਾਂ ਦੀ ਥੁੜ ਅਤੇ ਵੈਗਨਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲੋੜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਿਖਰ ਆਮਦ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ

[ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਮੰਤਰੀ]

ਸਟਾਕ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹੀ ਥਾਂ ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਪਿਆ । ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਨ ਦੇ ਆਰਜ਼ੀ ਭੰਡਾਰ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਕੇ ਕੀਤਾ ।

2. ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਆਮਦ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ । 18 ਲੱਖ ਟਨ ਕਣਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚੋਂ 10 ਲੱਖ ਟੱਨੀ ਬਾਹਰ ਭੇਜੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਸਟਾਕ ਤਿੰਨ ਅੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਰਥਾਤ ਭਾਰਤੀ ਅਨਾਜ ਨਿਗਮ, ਮਾਰਕਫੈਡ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲਏ ਹੋਏ ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ । ਭਾਰਤੀ ਅਨਾਜ ਨਿਗਮ ਨੇ 2,52,500 ਟਨੀ, ਮਾਰਕਫੈਡ ਨੇ 1,56,500 ਟਨੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1,00,000 ਟਨੀ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਗੁਦਾਮ ਉਸਾਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਰੰਭਿਆ ਹੈ । ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਭਾਰਤੀ ਅਨਾਜ ਨਿਗਮ ਨੇ 1,32,500 ਟਨੀ, ਮਾਰਕਫੈਡ ਨੇ 1,00,000 ਟਨੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 28,000 ਟਨੀ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਗੁਦਾਮ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਏ ਹਨ । ਇਹ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਗੁਦਾਮਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਗਲੀ ਰਬੀ ਦੀ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

3. ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਰਜ਼ੀ ਅੰਨ ਭੰਡਾਰ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ।

ADMITTED ON 15.4.69

(Serial No. 250)

Chaudhri Sunder Singh : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that the villages of Mairan Kalan, Jaswan, Jainpur, Majhiri Jattan Majhiri Brahmanan, Tehsil Pathankot, District Gurdaspur, (Near Kiri Khurd) are surrounded by the water of branch of River Ravi. There is great danger of these villages being washed away during the next rainy season, which is fast approaching. Large number of poor villagers are residing therein and their lives are in danger. It is, therefore, of imperative necessity that the bundhs and spurs should be made immediately with a view to safeguard the lives of the villagers near Nahar.

The Minister for Irrigation may, therefore, be pleased to make a statement on the floor of the House as to what steps the Punjab Government is taking immediately in order to save the lives of residents of these villages, referred to above.

Chief Minister : A scheme was prepared after the floods of 1964 by the Superintendent Engineer, Amritsar Drainage Circle to save lands and abadies of villages of Mairan Kalan, Jaswan, Jaipur, Majhiri Brahmanan

Tehsil Pathankot District Gurdaspur during the year 1965 to provide protection bund 2700 ft. long across Nam Nehar Chhu with pucca nose at a cost of about Rs. 2.0 lacs. The project was sanctioned in May 1965 but it could not be executed prior to floods of 1965 due to short time left and paucity of funds.

However after the floods of 1965 the position changed and the immediate threat was averted and as such the construction of the work was not taken up being no more emergent.

However investigations are being made to ascertain if the villagers are again in grip of danger, if so, the work will be taken in hand subject to availability of funds.

(ਕ੍ਰਮ ਨੰਬਰ 256)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਵਿਭਾਗ (ਸਿਹਤ) ਨੇ ਪਿੰਡ ਤਲਵੰਡੀ-ਸਾਬੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪਹਿਲੇ ਨੋਟਿਸ ਦਿਤੇ, ਉਥੋਂ ਦੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਰੋਸ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ।

Chief Minister :It is incorrect that the Water Supply Talwandi Saboo has been stopped by the Public Health Engineering Department without any notice. It is continuing and has not been stopped. So the question of notice for stoppage does not arise.

Talwandi Water Supply Scheme is being maintained by the Punjab Health Engineering Department on behalf of the Panchayat of village Talwandi Saboo. the cost of maintenance is however, being paid by the Panchayat Department since the Sandy and Hilly areas have been exempted from payment of maintenance cost and Bhatinda District in which Saboo falls has been declared as a Sandy area. The Panchayat of Talwandi Saboo made a complaint to the Executive Engineer, Public Health Division, Bhatinda that some consumers were misusing the drinking water and were using it for the irrigation of their fields resulting in non-availability of drinking water to other consumers in their taps due to low pressure and passed a resolution requesting him to disconnect 26 consumers who were misusing the drinking water as such. So, on the basis of the complaint made by the Panchayat of Talwandi Saboo against these consumers regarding the misuse of drinking water and in compliance with the resolution passed by them the Executive Engineer, Public Health Division, Bhatinda has disconnected 12 consumers so for and is taking action to disconnect the remaining such consumers as well.

According to the provisions contained in bye-laws, the connection of a consumer can be disconnected without any notice when he is found to be misusing the same.

(Serial No. 259)

Chaudhri Sunder Singh : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, that the Government had decided to upgrade Middle School, Narot Mehra, Tehsil Pathankot, District Gurdaspur, last year but this school has, so far, not been upgraded. There is agitation amongst the public of the ilaqa on this account. The Government may, therefore, make a statement about this matter.

ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : ਇਹ ਸਕੂਲ 68-69 ਵਿਚ ਪੱਧਰ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਭਵਨ ਅਤੇ ਦੂਰੀ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਸਕੂਲ ਦਾ ਨਾਂ ਫਿਟ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਸਫਾਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਕੂਲ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਲ 1968-69 ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਕੂਲ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। 12 ਕਮਰੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਿਰਫ 6 ਕਮਰੇ ਤੇ 2 ਸ਼ੈਡ ਹਨ। ਹਾਈ ਸਕੂਲ 3 ਮੀਲ ਤੇ ਦੂਰ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਹੈ। ਆਮ ਫਾਸਲਾ 5 ਮੀਲ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

— — — —

(Serial No. 260)

Chaudhri Sunder Singh : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that about 100 villages in Taragarh area, Tehsil Pathankot, have been trying for obtaining electricity, but they have so far not been supplied the same. Will the Minister for Power make a statement as to what the Government propose doing in the matter of acceeding to the request of these 100 villages in the matter of supply of electricity, when they have complied with all formalities.

Chief Minister : There are two villages by the name of Taragarhin Pathankot Tehsil. One village Taragarh with Hadbast No. 193 already stands electrifiede. The second village Taragarh Hadbast No. 146 and the area around it is not electrified. It is presumed that the Call Attention Notice concerns this village :

In the wake of Chinese aggression in 962, funds for rural electrification were considerably reduced. Later on village electrification work as such was sus ended and emphasis was shifted to energisation of tubewells. Since then no village has been electrified as such. However, villages are supplied electricity on SOP basis when a large number of applicants come forward for tubewell energisation, electricity is supplied for other purposes also in the village while giving connections to tubewells. During the year 196 -69, the programme was framed to electrify 200 villages. This wrs done under the impression that adequate funds for the village electrification would be forth-coming. As no funds were made available by the State Government, village electrification was not taken up. However, a large number of villages have been electrified during 1968-69 on SOP basis.

Demand of village Taragarh and other villages around it for supply of electricity came to the notice of the Board from time to time. As no funds for rural electrification were made available, the programme framed for electrification of village 1968-69 was abandoned. Thereafter the local officers were directed to obtain applications for energisation of tubewells from this area so that electrification of the villages in this area could be considered on SOP basis. So far only 11 applications have been received from villages Taragarh, Begowal, Hayat Chack, Rahimpur and Saidowal. Even on SOP basis, electrification of these villages is a distant possibility. For giving 11 tubewell/industrial connection applications for which have been received, the estimate has been found to be unjustified to the extent of Rs. 1,11,000/-. However, if funds for the purpose are made available, the Board would frame programme for electrification of villages in the State. At that time, claim of this area for electrification would be given due consideration.

The Board has already taken advance action and is ready with its plan so that if funds are given, there might not be any difficulty in electrifying this area. As per Master Plan of 11 KV Distribution system and above of the Gurdaspur village Taragarh and the area around it, is proposed to be electrified from the proposed 66 KV Sub Station to be constructed at Dinanagar. This Sub Station is likely to come up in 1971. However, this programme is very much linked with availability of funds and would be pushed through if funds for the purpose become available.

(ਕ੍ਰਮ ਨੰਬਰ 261)

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਕਿ ਪਟਿਆਲਾ ਭਰ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸਰਹਿੰਦ ਬਲਾਕ ਵਿਚ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਤੇ ਨਤੀਜਾ ਬਹੁਤ ਭੈੜਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕ ਤੇ ਬਲਾਕ ਵਿਦਿਆ ਅਫ਼ਸਰ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਕੂਲ/ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਤੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਬੇਚੈਨੀ ਤੇ ਰੋਸ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਛੇਤੀ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ।

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਦੂਜੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਦਿਅਕ ਪੱਧਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖੋਂ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 1969 ਦੇ ਮਿਡਲ ਸਟੈਂਡਰਡ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਮਾੜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। 1968-69 ਵਿਚ ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ, ਉਪ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੇ ਲੱਗ ਭੱਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਅਚਣਚੇਤ ਇਨਸਪੈਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਇਨਪੈਕਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੇਂਡੂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਇਨਪੈਕਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸੁਝਾਉ ਦੇ ਕੇ ਉਨਤੀ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

2. ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਹਿਕਮੇ/ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮੈਰਿਟ ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਸ਼ਲਾਘਾ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਹਨ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਾਜ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵੀ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਨਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

[ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ]

3. ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਬਲਾਕ ਸਿਖਿਆ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਲੇਟ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਸਾਲ 1968-69 ਵਿਚ ਸਰਹੰਦ ਬਲਾਕ ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਦਾ ਚਾਰ ਵਾਰ, ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫਸਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਲੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਉਪ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ ਵਲੋਂ, ਇਕ ਵਾਰ ਮੰਡਲ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਉਪ ਮੰਡਲ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ, ਨਾਭਾ, ਵਲੋਂ ਮੁਆਇਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।

4. ਸਰਹੰਦ–1 ਬਲਾਕ ਵਿਚ 61 ਸਕੂਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 107 ਅਧਿਆਪਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਹੰਦ–2 ਬਲਾਕ ਵਿਚ 67 ਸਕੂਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 136 ਅਧਿਆਪਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਸਰਹੰਦ–1 ਬਲਾਕ ਦੇ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਬਾਹਰਲੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ 90% ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ । ਸਰਹੰਦ–2 ਬਲਾਕ ਵਿਚ ਵੀ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਠੀਕ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ 2 ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਘੱਟ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਵਾਬ ਤਲਬੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ।

5. ਸਰਹੰਦ–1 ਵਿਚ ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਨਲੀਨੀ, ਬਾਗੜੀਆਂ ਅਤੇ ਲੰਗ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਆਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਖਰੋੜਾ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਖੁਦ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਅਨਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਹੈ ਉਥੇ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਅਗੇ ਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ ।

(Serial No. 268)

1. **Shri Gian Chand :**

2. **Shri Bam Dev** : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that in spite of telegraphic orders sent by Punjab Government to District Education Officers granting protection under rule 4 appendix 27 of Pb. Ed. Code to the teachers on probation working in privately managed recognised Schools, the management of D. S. S. D. Hr. Secondary School, Jullundur have terminated the services of five such teachers. To by-pass the Government orders protecting the teachers, the management of privately managed schools have devised a way i.e. terminating the service within probationary period and then reappointing such teachers after making a day's break in the service. This has caused great unrest and harassment among such teachers and the teachers Union have decided to resort to agitation against such malpractices prevailing in D. S. S. D. Hr. Secondary School, Jullundur and others.

The Education Minister may be requested to make a statement in the House disclosing the steps taken by the Government to prevent such malpractices thus affording complete protection granted under the **Punjab** Education Code.

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਸਤੰਬਰ, 1967 ਵਿਚ ਸੋਧੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਧਾਰਾਵਾਂ ਆਰਟੀਕਲ 232 (IV) ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪੈਂਡਿਕਸ 27 ਤੇ 28 ਵਿਚ ਹਨ। ਦੇਵੀ ਸਹਾਇ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਜਲੰਧਰ, ਵਲੋਂ 1 ਅਪਰੈਲ, 1969 ਨੂੰ 5 ਉਸਤਾਦਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਇਹ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧਤ ਮਾਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰੋਬੇਸ਼ਨ ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਰੋਬੇਸ਼ਨ ਤੇ ਲਗਿਆਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਕੂਲ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

ਹੁਣ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਏਡਡ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੂਰਨਕਾਲੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ the Punjab Aided Schools (Security of Service) Act, 1969 ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ADMITTED ON 16. 4. 69

(ਕ੍ਰਮ ਨੰਬਰ 276)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਰਥਾਤ, 1965 ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਨਹਿਰ ਅਪਰਬਾਰੀ ਦੁਆਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਰਾਂਚ ਤੋਂ ਇਕ ਰਜਵਾਹਾ ਕੱਥੂ ਨੰਗਲ ਜਿਹੜਾ ਅਬਦਾਲ ਤੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸੈਰਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੁਝ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਖੁਦਾਈ ਵੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਹ ਖੁਦਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਬਿਲਕੁਲ ਬੰਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਬੇਚੈਨੀ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਬੜਾ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਇਸ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਊ ਨੋਟਸ ਦਾ ਉਤਰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ।

Chief Minister : Minor named Kathunangal, taking off at R.D. 43738-R Aliwe Distributary for Irrigation of the area of villages Abdal and some other villages was sanctioned in 1964 under non-perennial irrigation schemes The work of excavation was started during March 1965 after the sanction of the estimate. The work of excavation has mostly been completed. The masonary works have also been constructed, except one V. R. Bridge and Acquaduct for crossing the minor over Makhanwindi Drain. The crossing of the drain is a R. D. 5670 of this minor and as such the minor could not be run for want of the Acquaduct over the drain. The cost of this work is chargeable to Major Head E.E. 99—Non-perennial irrigation schemes. No funds were allotted under this head during the year 1968-69. The construction of the Acquaduct was held up for want of funds.

Funds for this work are being allotted for the year 1969-70 and the work will be completed this year.

(क्रय न० 278)

चौधरी सत्य देव : मैं सरकार का ध्यान लोक महत्ता के जरूरी मामले पर दिलाना चाहता हूं अर्थात एक दुकानदार की दुकान पर तैयार फूड ऐक्ट के तहत इन्सपैक्टर सैंपल भरने के लिये जाता है। वह इस भावना को लेकर नहीं जाता कि दुकानदार खालिस चीजें दुकान पर रखे तथा हर एक ग्राहक को शुद्ध चीजें मिलें। वह इन्सपैक्टर इस भावना को लेकर जाता है कि चीजें कैसी भी हों पर उसको 10–15 रुपये मिल जाएं। जो छोटा दुकानदार पैसे न दे उसको हर तरह से तंग किया जाता है और उन वस्तुओं के सैंपल भरे जाते हैं जिनकी मिलावट में बेचारे दुकानदार का कोई हाथ नहीं होता।

1. डाबर कम्पनी का उदाहरण लें, इसके बारे में कौन नहीं जानता कि यह सरकार की मनजूर शुदा कम्पनी है। यह कम्पनी ऐगमार्क शहद तैयार करती है। हर शीशी सील बन्द होती है और नम्बर लगा रहता है और गवर्नमैंट आफ इन्डिया का लेबल लगा हुआ होता है। दुकानदार इसमें क्या कर सकता है। परन्तु चालान किया जाता है। सैंपल फेल हो जाने पर कम्पनी को जुर्माना होना चाहिए पर रगड़ा लगता है गरीब दुकानदार को।

2. फिर हल्दी की साबत गांठ होती है। सैंपल ले कर कहा जाता है कि इसमें पालिश कम है। यह महाराष्ट्र में पैदा होती है, दुकानदार इसमें कुछ कर नहीं सकता।

3. बादाम काबुल, कन्धार और कश्मीर में पैदा होता है। इसका सैंपल इस लिए लिया जाता है कि इसमें कितने फी सदी बादाम कड़वे हैं और कितने फी सदी मीठे है। दुकानदार का चालान किया जाता है कि इसमें कड़वे बादामों की प्रतिशत ज्यादा है। सरकार बताए कि कौन सा ऐसा आला है जिससे यह पता लग सके कि कौन सा बादाम कड़वा है और कौन सा मीठा है।

4. सागुदाना बरमा और सिंगापुर में पैदा होता है। परन्तु दुकानदार का चालान किया है कि सागुदाना नकली है।

5. सौंफ, धनिया, काली मिर्च, जीरा आदि साबत चीजें होती हैं और ग्राहक अच्छी तरह जानता है कि इनमें कोई मिलावट नहीं हो सकती अगर उसे शक होगी तो वह कभी खरीदने के लिये तैयार नहीं होगा। इन्सपैक्टर इन वस्तुओं के लिये दुकानदारों का चालान करते हैं। सरकार दुकानदारों को इस लूट से बचाने के लिये अपनी नीति स्पष्ट करे।

Chief Minister : In order to minimise corruption among the Food Inspectors, Chief Medical Officers have been directed to keep a strict watch over the work and conduct of Food Inspectors and to enforce such other checks as they deem fit. The jurisdiction and number of the Food Inspectors have been increased so that a Food Inspector in any area may not mix up with any adulterator. Special raids are also arranged

under the personal supervision of Judicial Magistrates, Police Officers of Health Department. If any case of corruption against the Food Inspector is brought to the notice of Government, a proper enquiry is conducted and if substantiated, suitable action is taken against the person found guilty.

It is necessary to seize samples of sealed bottles of honey, whole Haldi and other agricultural products, in order to check the sale of adulterated and mixbranded food stuffs. The number of samples analysed and found adulterated during the year 1968 is given below:

Name of the food stuffs	Number of samples analysed	Number of samples found adulterated.
Honey	3	1
Haldi whole	23	7
Almond	Nil	Nil
Sagudana	Nil	Nil
Aniseeds	43	4
Coriander seeds	93	7
Black peppers	84	1
Cumin seeds	201	11

Samples of sealed bottles of honey of are taken rarely and not as a matter of routine as is the case of other articles of food. There are also complaints from thepublic about these tinned stuffs. To safe guard the interests of public, it is very necessary that the samples are seized from the retailer particularly when substandard products are sometimes sold with forged labels, of a reputed firm It is, therefore, necessary that samples are drawn at every stage. The interests of retailers stand protected under Section 19 of the Pure Food Adulteration Act whereby he can produce a written warranty and no action is taken against him.

In the case of whole haldi it has been found that shopkeepers do not take care for proper storage of such articles and these get infested.

The whole haldi, in the process of polishing is sometimes polished with lead chromate to enhance its look. Lead chromate is a poisonous chemical and its use is prohibited under food laws.

No sample of almonds was drawn during 1968 and no prosecution has been launched on the ground that the almonds were bitter.

The samples of Sagodana are taken so as to see that this is not an imitation. During the year 1968, no sample of Sagodana has failed.

The samples of agricultural products such as aniseeds, coriander seeds, black pepper and cuminseeds are drawn to find out whether these are free from infestation and that these do not contain excessive foreign-

[Chief Minister]

matter such as dirt, stones, pebbles etc. Further these should be free from foreign seeds. Government is fully aware of the fact that certain amount of extraneous matter is always present in such like agricultural products and Pure Food Adulteration Rules permit 5 to 7% of dust, stones, lumps of earths, chaff, stem or straw. It further, permits, 5% of foreign seeds in it. Thus there seems to be no valid reason for dealers in agricultural products to demand more relaxation in this behalf.

(क्रम नं. 280)

चौधरी बलबीर सिंह : मैं सरकार का ध्यान लोक महत्ता के एक जरूरी मामले की ओर दिलखता हूं, अर्थात् सितम्बर 1968 के पहले हफते तारा सिंह ने थाना अमृतसर में रिपोर्ट की कि एक ट्रक लौंग की समगलिंग के लिये जा रहा है। पुलिस ने सामान और ट्रक कब्जे में ले लिया। अपराधी दौड़ गये। कुछ समय के बाद एक आदमी ने समाजी रसूख से और पुलिस के साथ मिल कर अदालत से लौंग की बोरियाँ वापिस ले लीं और उसने यह लौंग मजीठ मण्डी अमृतसर में बेच दिये, इस सारे कांड में एक अजीब बात यह हुई है कि पुलिस ने रिपोर्ट की कि लौंगों का मालिक आ गया है। इस लिये माल उसे वापिस दे दिया जाए। बजाए इस बात के कि पुलिस उसको गिरफतार करके अदालत में चालान पेश करती, उलटा उसको माल वापिस दे दिया गया। इस कांड में बड़ी हेरा फेरी और गोल माल हुआ। सरकार इसकी तहकीकात करके सदन में ब्यान दे।

Sardar Gurnam Singh (Chief Minister) : One truck containing 628 Kg. cloves was seized by Amritsar Police on the night intervening 18/19-6-1968. The person who was with the truck, however, ran away. One Kartar Singh who claimed to be the owner of the cloves approached the court for their return. Under the orders of the court, on the report of the local police, the cloves were returned to him on being verified to be the real owner. An enquiry has been ordered now to find out if there was any dishonest deal.

ADMITTED ON 16.4.69

(Serial No. 290)

Comrade Satya Pal Dang : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, non-payment of bonus for the year 1967-68 although as per agreement between Employees, it ought to have been paid many months ago.

As a result of the failure of the Government to honour the agreement the workers are suffering hence this Call Attention.

Chief Minister : The demands of the workers with regard to the payment of ex-gratia (bonus) for the year 1967-68 for all the Punjab Roadways Depots have since been met.

(Serial No. 294)

Sardar Umrao Singh : I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that the State Government has not paid their share of rent, out of the rent payable by the journalists accredited to the Punjab Government as promised by the State Government for the houses allotted to them at Chandigarh with the result, that this rent remains outstanding against these journalists and a notice has been issued to them by the Union Territory administration to deposit the arrears before 17th April, 1969, failing which proceedings under the Punjab Land Revenue Act, 1887 will be taken against them. The failure of the State Government, for the non-payment of their share has caused great hardship and difficulty to the journalists. The Government should clarify its stand and make a statement.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਮਕਾਨਾਂ ਦੇ ਮਿਤੀ 1-4-1966 ਤੋਂ 31-10-1966 ਤਕ ਇਕਾਨਿਮਿਕ ਤੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਰੈਂਟ ਦੇ ਕਰਾਏ ਦੇ ਫ਼ਰਕ ਦਾ ਬਿਲ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਇਤਰਾਜ ਲਾਇਆ ਕਿ ਰੂਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਦੋਵਾਂ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਾ ਪੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ । ਅੰਤ ਵਿਕ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ਨ ਨੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਿਲ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਅਜੇ ਲਿਖਾ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ । ਫੈਸਲਾ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 1-11-1966 ਤੋਂ ਮਿਤੀ 31-3-1969 ਦੇ ਇਕਨਾਮਿਕ ਅਤੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਰੈਂਟ ਦੇ ਕਰਾਏ ਦੇ ਫ਼ਰਕ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਬਾਰੇ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਬੈਠਕਾਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਾਏ ਦੇ ਫਰਕ ਦੇ ਬਿਲ 60/40 ਦੀ ਨਿਸਬਤ ਵਿਚ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ, 60 ਪੰਜਾਬ ਦੇਵੇ ਤੇ 40 ਹਰਿਆਣਾ । ਜੋ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਰੋਲ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕਨਾਮਿਕ ਤੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਰੈਂਟ ਦੇ ਕਰਾਏ ਦਾ ਸਾਰਾ ਫਰਕ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰਾਂ ਹੀ ਦੇਣਗੀਆਂ । ਜੋ ਪੱਤਰਕਾਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਾਏ ਦੇ ਬਿਲ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਉਹ ਕਰਨਗੇ ।

ਕਰਾਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਬਾਰੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਿਲ ਬਣਾ ਕੇ ਜਲਦੀ ਭੇਜਣ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਜਲਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ । ਹੁਣ ਝਗੜਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਰਕਮ ਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

(Serial No. 295)

H. H. Nawab Iftikhar Ali Khan : I beg to draw the attention of the Govt. towards an urgent matter of public importance, namely, that large sum of money has been mis-appropriated by Mohammad Ismail, Secretary of the Jamalpura Fertilizer sub-Depot at Malerkotala, from the said Fertilizer Sub-Depot. The Government has been put to a grave loss. Will the Minister incharge of Cooperative Societies be pleased to state as to what action is being taken in this matter because there is great resentment amongst the public of Malerkotla.

Chief Minister : A complaint was received on 12-3-1969 by the Assistant Registrar, Cooperative Societies, Sangrur about unsound and unsmooth working of the Jamalpura Cooperative Agriculture Service Society,, Malerkotla. The Inspector Cooperative Socities Malerkotla was asked to make physical verification of stock of fertilizer depot of the Society and other irregularities pointed out in the application. On this the Inspector had reported vide his letter No. 174 dated 18-3-1968 that inspite of best efforts the record of the Soceity could not be found out. On this Shri Mohd. Ismail S/o Shri Jani was asked vide No. 3250 dated 18-3-1969 to produce the record of the society in Assistant Registrar's office on 22-3-1969. The Committee of the said society reported to Assistant Registrar on 19-3-69 that the record of the society was with the President of the society who had gone to U. P. and would come back within ten days.

On this Shri Chhota Sahib President of the said society, was asked on 25-3-1969 to produce record of the said society, for audit in Assistant Registrar's office on 29-3-1969, Assistant Registrar himself visited the village for audit purpose. The President of the society did not attend to the Assistant Registrar Sangrur and did not care to produce the record. The Magistrate Malerkotla was requested on 29-3-69 to produce the record of the society as required under section 28 (i) (e) of the Cooperative Society Act, 1961. On this court had issued warrants of search and the record was produced in Assistant Registrar's office on 15-4-69. Inspector Audit was asked by the Assistant Registrar to conduct the audit of the society on the same date. The audit of the society has been started by the Inspector Audit Malerkotla on 18-4-69 in Assistant Registrar's office. The correct position will be known after the audit of the society and thereafter appropriate action will be taken in the light of the facts that will be revealed in the audit.

(Serial No. 298)

Shri Kewal Krishan : I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the office dealing with the problems of evacuees of the area around Talwara Township and to consider their demand and take decisions thereon is being shifted to Amritsar. The people failed to understand as to why and how the office meant for the public of Talwara Township is being shifted to Amritsar. The Government should clarify its policy regarding the shifting of the office immediately to remove restlessness and resentment of the public.

Sardar Sohan Singh Bassi (Irrigation and Power Minister) : Till the re-organisation of the Punjab State the Deputy Commissioner Resettlement and Rehabilitation, appointed by the Punjab Government was functioning under the Secretary, Irrigation and Power, Punjab through General Manager Beas Project. After re-organisation, the position became more or less undefined and the administrative charge of the Project. being with the Government of India, the Irrig ation and Power Department, Punjab was finding it difficult to keep an eye on the work of rehabilitating the oustees of this State.

2. The Himachal Pradesh authorities appointed their own Deputy Commissioner (Resettlement and Rehabilitation) without consulting the Punjab Government to look after the oustees from their areas, and the work of resettlement and rehabilitation of oustees from Punjab was given to him in addition to his own duties.

3. It was seen that under the above arrangement interests of the Punjab State were not looked after properly. In view of this the work of resettlement/rehabilitation of oustees of Punjab from Harike Pond area, Rajasthan Feeder (Punjab portion) Beas Dam (the area falling in the Punjab State), etc was given to the Land Acquisition Officer, Drainage Circle, Amritsar, in addition to his own duties.

(Serial No. 302)

1. **Comrade Darshan Singh Jhabal,**)
2. **Jathedar Hardit Singh Bhathal**) : we beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, three murders have been committed in Police Station, Jhabal, District Amritsar, during the last two weeks. Shrimati Kesar Kaur, wife of Sardar Tara Singh, Ex-Sarpanch of village Kot Sawian, Police Station Jhabal, District Amritsar, was murdered in broad day light on 8-4-69 at 11-0 A.M. while she was going to Gurdwara Bir Baba Budha Sahib with offering of 'Khir' and a report thereof was got registered in Police Station Jhabal on the same day. The Police have failed to trace the culprits so far as a result of which great unrest and panic prevails in the illaqa.

The Minister concerned may please be asked to make a statement.

Chief Minister : Three murders have been committed in Police Station, Jhabal, District Amritsar, recently. In one case accu sed Gurnam Singh is alleged to have killed one Radha village Baghe Nala to snatch away money The accused has been arrested. In the second case, accused Pritam Singh and Jit Singh with their real brother Tara Singh of Jhabal, following quarrel over the construction of an "oven" in a common court-yard. The accused have since been arrested. The third case pertains to FIR No. 63 dated 8.4.69 u/s 302 IPC of P. S. Jhabal regarding the murder of Smt. Kesar Kaur. Some unknown culprits committed this crime probably with a view to remove her earrings. This case is under vigorous investigation and suspects are under interrogation. Such occurrences do take place inspite of vigilance on the part of the police every year and year after year. There is no unrest or panic in the illaqa, as alleged.

[Chief Minister]

[ਥਾਣਾ ਝਬਾਲ ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਤਿੰਨ ਕਤਲ ਹੋਏ । ਇਕ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਧਾ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਬਾਗੇ ਨਾਲਾ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਲੁਟਣ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ । ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਦੂਜੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਕੇ ਭਰਾ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਾਕਿਣ ਝਬਾਲ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਤੰਦੂਰ ਲਾਉਣ ਉਤੇ ਹੋਏ ਮਾੜੇ ਜਿਹੇ ਝਗੜੇ ਤੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਤੀਜੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਨੰਬਰ 63 ਮਿਤੀ 8-4-69 ਜ਼ੇਰ ਦਫ਼ਾ 302 ਤਾਜ਼ੀਰਾਤਿ ਹਿੰਦ, ਥਾਣਾ ਝਬਾਲ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੇਸਰ ਕੌਰ ਦੇ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਹੈ । ਕੁਝ ਅਗਿਆਤ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਜੁਰਮ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੇਂਵਟੀਆਂ ਲਾਹੁਣਾ ਹੀ ਸੀ । ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਜ਼ੋਰਾਂ ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਸ਼ਕੂਕ ਆਦਮੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁਛ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਚੌਕਸੀ ਦੀ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਕੂਏ ਹਰ ਸਾਲ ਅਤੇ ਸਾਲ-ਬ-ਸਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੇਚੈਨੀ ਅਤੇ ਖੌਫ਼ ਤਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ।]

ADMITTED ON 17.4.69

(Serial No. 307)

Comrade Satya Pal Dang : I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely the situation created due to the decision of P.W.D.(B&R) employees associations/Unions to direct its members to sit on Dharna on April, 1969 at all District Headquarters to protest against the decision of the Government to start bi-partite negotiation with Punjab Subordinate Services Fedration President Shri Tirlok Nath and Gen. Secy. Ranbir Dhillon to settle the question of demands of Punjab Government employees. The Government, it is understood, starts talk with them when ever there is agitation and the impression amongst the employees was gaining ground that Government negotiates on the point of agitations. This is a serious trend. The Government must announce its policy to start negotiations with Mr. Trilok Nath and Ranbir Dhillon the President and Gen. Secy.of the Punjab Subordinate Services Federation so that the employees may not adopt agitational measures.

ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ (ਸਿੰਚਾਈ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ) : ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ ਭਵਨ ਤੇ ਮਾਰਗ ਸ਼ਾਖਾ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹਨ :—

1. ਭਾਗ ਅਫਸਰ ਦੀ ਸੰਸਥਾ
2. ਡਰਾਇੰਗ ਅਮਲੇ ਦੀ ਸੰਸਥਾ
3. ਰੋਡ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਮਲੇ ਦੀ ਸੰਸਥਾ
4. ਹੈਡ ਆਫਿਸ ਮਨਿਸਟਰੀ ਸਟਾਫ ਸੰਸਥਾ

ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਅਪ੍ਰੈਲ 1969 ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈਡ ਕਵਾਟਰ ਤੇ ਧਰਨਾ ਰਖਣ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ।

2. ਜਿਥੋਂ ਤੀਕ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. ਡੀ. ਵਰਕਚਾਰਜ ਸਟਾਫ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :—

1. ਵਰਕਚਾਰਜ ਅਮਲੇ ਦੇ ਗਰੇਡ ਸੋਧਣ ਬਾਰੇ

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ 90 ਵਰਕਚਾਰਜ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗਰੇਡ ਸੋਧ ਦਿਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਟੇਕੈਗਰੀਆਂ ਦੇ ਗਰੇਡ ਸੋਧਣ ਬਾਰੇ ਤਜਵੀਜ਼ ਵਿਤ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਭੇਜੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

2. ਵਾਰਕਚਾਰਜ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ

ਵਾਰਕਚਾਰਜ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੈਗੂਲਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੇਸ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ।

3. ਜਿਥੋਂ ਤੀਕ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸਬਾਰਡੀਨੇਟ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਤਰਲੋਕ ਨਾਥ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਢਿਲੋਂ ਨਾਲ ਗਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ।

(ਕ੍ਰਮ ਨੰਬਰ 310)

ਗਿਆਨੀ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਪੰਤਗ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਸ਼ੇਰਪੁਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪੰਜ ਗ੍ਰਾਈ ਤੇ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ, ਹਮੀਦੀ ਤੇ ਗੁਰਮ ਅਤੇ ਵਧੇਛੇ ਅਤੇ ਕੁਠਾਲਾ ਵਿਚਕਾਰ ਡਰੇਨਾ ਤੇ ਕੋਈ ਪੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ ਸਰੂਪ ਲਗਭਗ 30 ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦਿੱਕਤ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਕਈ ਮੌਤਾਂ ਵੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਡਰੇਨਾਂ ਬਹੁਤ ਚੌੜੀਆਂ ਅਤੇ ਡੂੰਘੀਆਂ ਪੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਾਣੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਕਈ ਦਿਨ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਲਾਕੇ ਵਲੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਪੁਲ/ਪੁਲੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਗਈ । ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਵਤੀਰੇ ਵਿਰੁਧ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਖਤ ਰੋਸ ਅਤੇ ਬੇਆਰਾਮੀ ਹੈ । ਜਨਤਾ ਦੀ ਇਸ ਤਕਲੀਫ਼ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਉਪਰਲੀਆਂ ਡਰੇਨਾਂ ਤੇ ਤੁਰਤ ਪੁਲ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇਵੇ ।

Sardar Sohan Singh Bassi (Irrigation and Power Minister) : Village Panj Grain, Ganda Singh Wala, Ham di, Guram Budhechhe and Kuthala are situated on Lissara Nalah in between R. D. 120-185 (Upper). There is provision of certain V. R. Bridges to connect the important village roads in the projects estimate for this reach. One existing V. R. Bridge at R. D. 15400 of Lissara Nalla which joins village Tiba-Manal stands remodelled. The V. R. bridge for village Panj Grain-Ganda Singh Wala stands constructed. The V.R.bridge between Hamidi Guram has been included in the2nd Priority list. The work will be taken in hand on the availability of funds. A sum of Rs. 4 00 crores if requied for the construction of about 1000 bridge

[Irrigation And Power Minister]

on the drains already constructed in the State. When the funds are available, this work can be taken in hand and completed in a period of 3 years under a phased programme, with the following proposed allocation.

1st Year		1.00 Crore
2nd Year		1.50 Crore
3rd Year		1.50 Crore
	Total	4.00 Crore

Necessary V. R. Bridges will be constructed after obtaining concurrence of the Deputy Commissioner concerned when funds are available.

ADMITTED ON 22.4.69

(Serial No. 329)

Sardar Santokh Singh : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the situation caused because of the decision of Punjab Government to occupy land situated on the other side of river Ravi, near Dera Baba Nanak and to hand it over to Forest Department. This land was given to Patadars in January, 1961, upto 1972. Each Patadar was paid Rs. 100/-per acre, as subsidy to bring the land under plough. It was decided to give ownership rights to them if they chose to pay Rs. 40/- per acre, provided the land remained under plough for five years. In September, 1965, when Pakistan invaded our country, that area came under Pakistan. Tractors, Thrashers and property of all the inhabitants of that area was looted away. Instead of giving them any compensation, they are being deprived of their land.

There is a great resentment among Patadars. Hence this Call Attention Motion.

ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ (ਮਾਲ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ) : ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਆਮਤੌਰ ਤੇ ਜੰਗਲਾਤ ਦੀ ਭਾਰੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸੈਕਟਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਦਰਿਆ ਰਾਵੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ (2067) ਏਕੜ ਵਣ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵਣ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਦਰਖਤ ਉਗਾਨ ਲਈ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਵੀ ਐਸੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸੈਕਟਰ ਵਾਲੀ 2067 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਨ 1961 ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਪੱਟੇ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ 1972 ਵਿਚ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਲੀ ਤਕ ਇਸ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵਣ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਕੇਵਲ 419 ਏਕੜ ਖਾਲੀ

ਰਕਬੇ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਟੇ ਪਰ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ 919 ਏਕੜ ਰਕਬਾ ਐਸਾ ਹੈ ਜੋ ਪਟੇ ਪਰ ਤਾਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਪਟੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੋੜਿਆ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰ ਪਟੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਪਟੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਨੂੰ, ਹਿਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਲੇ.ਇੱਕਲੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਘੋਖਣ ਮਗਰੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਪੂਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪਟੇ ਤੋੜੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਕਾਇਮ ਰਖੇ ਜਾਣ। ਬਾਕੀ 729 ਏਕੜ ਰਕਬਾ ਜੋ ਪਟੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਟੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਟੇਦਾਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਵਣ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਜੋ ਕਦਮ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੱਕ ਪਰ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

2. ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਤੌਰ ਪਰ ਜੋ ਨੁਕਸਾਨ ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦੀ ਹੱਕ ਰਸੀ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਅਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ, ਮਕਾਨਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਅਤੇ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਲਈ ਅਤੇ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਲ 5,43,739 ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਐਕਸ-ਗਰੇਸ਼ੀਆ ਗਰਾਂਟਾ ਵੰਡੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਲ 1,83,025 ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਅਤੇ ਟਰੈਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਦਿਤੇ।

(Serial No. 331)

Sardar Kirpal Singh : I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that there is a great resentment among the private school teachers. The Government had agreed with the teachers in its decision that the untrained teachers working from 30.11.67 would be awarded special certificate by the Government after the completion of their five years service and it was also agreed upon that the services of no teachers would be terminated without the prior approval of the D. P. I. But inspite of this decision the services of five teachers each of the Bhartiya Vidyala and the Parkash Ashram School and many trained and untrained teachers of various schools are being terminated indiscriminately. The department is not taking any action in this matter. One of the teachers whose service has been terminated, has completed quarter to five years service, whereas another teacher has put in 2 days less than 5 years service. So the untrained teachers are not being given the facilities extended by the Department. This sort of attitude of the Education Department is against the principles of social justice and public welfare. It is apprehended that the resentment prevailing among the teachers might bring rise to another agitation. In view of the unrest among teachers and threat to public peace the Government should pay their immediate attention to this matter.

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਗ੍ਰਾਂਟ–ਇਨ–ਏਡ ਦੇ

[ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ]

ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਅਸਿਖਿਅਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਦੇਣ ਦੇ ਇਹ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ :—

(1) ਮੈਟਰਿਕ 30.11.67 ਤਕ 5 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸੇਵਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ।

(2) ਮਿਡਲ 30.11.67 ਤਕ 12 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸੇਵਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ।

ਜਾਂ

ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਆਪਕ 5/12 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲੈਣ।

ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਉਹੋ ਕੇਸ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ।

ਅਣਸਿਖਿਅਤ ਅਧਿਆਪਕ ਜਿਹੜੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਕੱਢਣ ਬਾਰੇ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕਦੇ ਭੀ ਕੋਈ ਆਸ਼ਵਾਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ 1.12.67 ਤੋਂ ਗ੍ਰਾਂਟ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਪਰੰਤੂ ਸਿਖਿਅਤ ਅਧਿਆਪਕ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬਗੈਰ ਨੌਕਰੀ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਕੱਢੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। 4.7.69 ਤੋਂ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਕਿਉਰਟੀ ਆਫ ਸਰਵਿਸ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਐਕਟ ਬਣ ਜਾਣ ਨਾਲ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ/ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਮਹਿਕਮਾ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। 4.7.69 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਖਿਅਤ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਿਨਾ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਮਹਿਕਮੇ ਵਲੋਂ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

———

(Serial No. 332)

1. **Comrade Darshan Singh Jhabal**)
2. **Jathedar Hardit Singh Bhathal**): We beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely. while acquiring land for Rajasthan Canal Project about 65 villages of that area were got vacated and the then Chief Minister, late S. Partap Singh Kairon had assured the uprooted persons that they will be allotted land at other places in lieu of the land acquired from them. Though 15 years have passed yet the Government has not succeeded in providing land to these people and as a result thereof they are facing great hardships and there is a great dis-satisfaction amongst them. The Minister concerned may give a statement to clarify the position.

Chief Minister : Land in about 80 villages in the re-organised State of Punjab has been acquired for the construction of Rajasthan Feeder

from 1959-60 onwards i. e. since the last about 10 years. Only that portion of the land of these villages has been acquired which came under the Rajasthan Feeder or appurtenant works. As such the question of getting the villages vacated as a whole does not arise as generally the land acquired in each village forms only a small percentage of the total area of the village. Accordingly the question of getting 65 villages vacated as mentioned in the Call Attention Notice does not arise.

So far as the actual settlement of oustees of the Rajasthan Feeder Project is concerned, land measuring 3.25 lac acres has been set apart by Rajasthan Government for re-settlement of oustees of various Projects such as Rajasthan Feeder Project, Harika Pond, Pong Dam, Beas Project Units etc. This land is to be apportioned between the oustees of three States, namely Himachal Pradesh, Punjab and Haryana by the Government of India and priniciple regarding the size of the land to be allotted to different categories of oustees also to be determined by the Government of India and the matter is yet under their consideration.

[ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 80 ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ, 1959–60 ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਯਾਨੀ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਫੀਡਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਸਿਰਫ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਫੀਡਰ ਯਾਂ ਐਮਰੀਨੈਂਟ ਵਰਕਸ (appuranant works) ਲਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਮਝੀ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਖਾਲੀ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂ ਕਿ ਆਮ ਕਰਕੇ ਹਰ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਪਰ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ 65 ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਊ ਮਤੇ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਖਾਲੀ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸੁਵਰਗਵਾਸੀ ਸ: ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ, ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਦਵਾਏ ਗਏ ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਲਿਖਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਫੀਡਰ ਪਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਔਸਟੀਜ਼ (oustees) ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਸਾਉਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 3.25 ਲੱਖ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਕੁਝ ਪਰੋਜੈਕਟਸ ਯਾਨੀ ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਫੀਡਰ ਪਰੋਜੈਕਟ, ਹਰੀਕੇ ਪੌਂਡ, ਪੌਂਗ ਡੈਮ. ਬਿਆਸ ਪਰੋਜੈਕਟ ਯੂਨਿਟ 1 ਆਦਿ, ਦੇ ਔਸਟੀਜ਼ (oustees) ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਅਲਗ ਰਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਔਸਟੀਜ਼ (oustees) ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗੀ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਔਸਟੀਜ਼ (oustees) ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ-ਕਿੰਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅਜੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।]

(Serial No. 333)

1. **Comrade Darshan Singh Jhabal**)
2. **Jathedar Hardit Singh, Bhathal**) : We beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance namely the agricultural labourers of Birla Farm have started peaceful agitation

(Comrade Darshan Singh Jhabal)
support of increase in their wages and other demands since April, 10, Police arrested their leader Shri Hardev Singh and committed arocities on him, as a result of which he received injuries on his body and broke his arm. There is great resentment amongst the people of the ilaqa, particularly the farm labourers against the Police on account of their pro-Birla role, and the matter is taking a serious turn. The Minister concerned may please be asked to make a statement in the House.

Chief Minister : Enquiries made in this casereveal that agricultural labourers of the Birla Farm were being incited to observe strike by Hardev Singh etc., and strike was observed on 10.4.69. A printed poster captioned "Inqlab Zindabad-Khet Mazdoor Union Zindabad" was also issued by an organization styling itself as "Communist Inqlabian-De-Zila Talmil Committee, Rupar listing some demands. The said trade union does not stand registered under the Trade Union Act. This poster contained the demands that the wages of workmen working in Birla Agricultural Farm should be increased to Rs. 300/- P. M. and should be given weekly holidays and festival leave etc. failing which the workmen would start agitation with effect from 10.4.69. An agitation actually started from this date when the so called Khet Mazdoor Union declared a strike and the workmen began picketing the Farm gates threatening the loyal workers with dire consequences if they went on work. As a result of this agitation the average attendence of 130 workmen fell to about 57 on 10.4.69 ; the first day of the strike. On 11th instant the attendence was reduced further to 52 ; but began to improve from 12.4 69 and was on the subsequent days as under :

14/4	15/4	16/4	17/4	18/4	19/4	20/4	21/4
69	95	94	100	101	103	77*	113

*(one section as weekly close day)

Regarding the merits of the demands, it is stated that the Farm was set up in 1965 when average wage of the Agricultural Labour was Rs. 75/- P. M. which was frequently increased with the rise of cost of living and it was Rs. 110/- P. M. in the beginning of this harvesting season. This has been increased to Rs. 120/- P. M. with effect from 16.4.69. There is no practice in the Farm to give festival holidays, but Baisakhi day was declared a close day. The workmen are not granted weekly rest, specially in harvesting season. The Farm is at present working normally and the agitation has faded away.

The strike on 10.4.69 remained peaceful. However, one Bachan Singh of village Phool Khurd declined to join the strike. On this, Hardev Singh, Banta Singh, Pareetu, Dara, Beesa and Faqiria, active members of the Union, alongwith others, entered the house of Bachan Singh and belaboured him. They are alleged to have been armed with fire-arms. Accordingly, a case FIR No. 31 dated 11.4.69, u/s 506/325/148/149/323/84 IPC was registered at P. S. Rupar.

Hardev Singh was also wanted in case FIR No. 43 dated 22.3.69, u/s 457/380 IPC, Police Station Kharar. Search was in progress for this purpose but he was found absent from his village Kheri Salabatpur, Police Station Chamkaur Sahib, District Rupar. He was arrested on 16.4.69. He had a Kripan on him and he offered great resistance in his arrest. Force had therefore to be used by Police and he received some injuries in the process. It is, however, incorrect that atrocities were committed on him. Hardev Singh and party are alleged to have planned to destroy crops and sheds of Birla Farm and decided to use fire-arms against the Police. The case is yet under investigation.

(Serial No. 334)

Shri Kewal Krishan : I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the area from villages Chak Shero, Chak Kalan etc. in Police Station Mukerian to the Southern Bank of the River Beas has become a Cold Sea. This area is full of mosquitoes and poisonous insects and is a source of trouble for many villages of Punjab situated around this area. Through Government efforts the water of this Cold Sea can be taken to river Beas and thousands of acres of land can be reclaimed which will provide relief to the afflicted people. The Government should clarify the policy in the matter.

Sardar Sohan Singh Bassi : (Irrigation and Power Minister) : There is a low lying depression on the left bank of river Beas near Mirthal. Sufficient land of village Chak Kalan etc. Block Mukerian is affected as water keeps standing for a considerable period. This can be cleared if two Nos existing Railway culverts on Jullundur-Pathankot Railway line near this site are widened and lowered. This is to be done by the Northern Railways. The matter was referred to the Railway authorities. But no action has so for been taken by Railway authorities. After the said culverts are remodelled, this department will take further action for providing outfall link drain which has to be dug on voluntary basis through civil authorities.

[ਦਰਿਆ ਬਿਆਸ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਮੀਰਥਲ ਦੇ ਲਾਗੇ ਕੁਝ ਨੀਵਾਣ ਹੈ । ਪਿੰਡ ਚੱਕ ਕਲਾਂ ਵਗੈਰਾ ਮੁਕੇਰੀਆਂ ਬਲਾਕ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤੱਕ ਖੜਣ ਕਾਰਨ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਹੀ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਜੇ ਜਲੰਧਰ ਪਠਾਨਕੋਟ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਦੀ ਦੋਵੇਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪੁਲੀਆਂ ਜੋ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹਨ ਚੌੜੀਆਂ ਤੇ ਨੀਵੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ । ਇਹ ਕੰਮ ਰੇਲਵੇ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਹੈ । ਰੇਲਵੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਸਲਾ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ । ਇਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪੁਲੀਆਂ ਦੇ ਨਵਰੂਪਣ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਲਿੰਕ ਡਰੇਨ ਵਗੈਰਾ ਜੋ ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਾਲੰਟਰੀ ਅਧਾਰ ਤੇ ਪੁਟਵਾਂਦੇ ਹਨ ਲੋੜ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।]

(Serial No. 335)

Sardar Kartar Singh Vaid : I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the high

[Sardar Kartar Singh Vaid]

handedness of the Employment Department, District Hoshiarpur branch. When the unemployed persons go to this office, they have to pay hundreds of rupees to the officials concerned to get their names recommended and the girls have to stay for the night with the officials concerned in order to get their names recommended In this connection, Master Kalyan Singh of Mahilpur wrote to Director, Employment Department, Chandigarh on December 18, 1968. In that connection a letter was also written to the Governor, Punjab. The Governor, Punjab addressed a letter No. C. 397 B/ 46877 to Master Kalyan Singh on 26th November, 1968 in this connection. The whole case was referred to Anti-corruption Department Punjab on 14th September, 1968 by Master Kalyan Singh, but no action has been taken on it so far. There is a great panic and resentment in the people about it. It is a very serious matter and in order to remove this resentment the Minister Concerned should give a statement and also take immediate action against the employees of this Department.

ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ (ਕਿਰਤ ਮੰਤਰੀ) : ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਮਹਿਲਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੇ ਮਿਤੀ 10.9.1968 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ।

ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੁਆਰਾ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਗੱਲਾਂ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਨ :—

(1) ਉਸ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਕੁਮਾਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਮਿਤੀ 23.8.1968 ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ।

(2) ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਰਾਜਪੁਰ ਭਾਈਆਂ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਆਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਕੇਵਲ ਦੋ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ । ਹੋਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇੰਟਰਵੀਊ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ।

(3) ਕੇਵਲ ਅਜਿਹੇ ਬਿਨੇਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚ ਸੀ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ । ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਪੱਤਰ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮਿਤੀ 23.8.1968 ਨੂੰ ਕੁਮਾਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਨਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਕੇਵਲ ਅਜਿਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਦੇ ਸਰਟੀਫ਼ਿਕੇਟ 16.8.1968 ਤਕ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ । ਕੁਮਾਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਨਾਂ 9.6.1967 ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੇ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਸਰਟੀਫ਼ਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਰਟੀਫ਼ਿਕੇਟ ਇੰਡੈਕਸ ਕਾਰਡ ਵਿਚ 21.8.1968 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਾਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਤੇ ਕੇਵਲ ਇਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਖਾਲੀ ਆਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ।

ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਰਾਜਪੁਰ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਹੈਡ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਖਾਲੀ ਆਸਾਮੀ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਖਾਲੀ ਆਸਾਮੀ ਤੇ ਲਾਉਣ ਲਈ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਫ਼ਸਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੇ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ 11 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਭੇਜੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਸਾਹਮਣੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੁਣੇ ਇਕ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਖਾਲੀ ਆਸਾਮੀ ਤੇ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖਾਲੀ ਆਸਾਮੀ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਦਾ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਕਿ ਕੇਵਲ ਦੋ ਉਮੀਦਵਾਰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਆਏ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਪੱਤਰ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ, ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਕੀ ਦੇ 9 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ 8 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਪੱਤਰ ਮਿਲੇ ਸਨ ਪਰੰਤੂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਇਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇ।

ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਊ ਮਤੇ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ, ਪੱਤਰ ਨੰ: ਸੀ-39 (7)/ਬੀ/46877, ਮਿਤੀ 26 ਨਵੰਬਰ, 1968 ਸ੍ਰੀ ਕਲਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਪੱਤਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ, ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ 29.11.1968 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਕਲਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕਲਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਅਤੇ ਭਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਖਾਸ ਕੇਸ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕਲਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ 18.12.1968 ਰਾਹੀਂ, ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਫ਼ਤਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਲੋਂ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਭੇਜੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਲੀ ਆਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਆਰਡਰ ਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਅਸਲ ਵਿਚ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੋਜਕ ਪਾਸ ਭੇਜਣ ਲਈ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਡਾਕ ਦੁਆਰਾ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਮੀਦਵਾਰ, ਕਿਸੇ ਇਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਫ਼ਸਰ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਾਣਗੇ, ਇਸ ਲਈ ਗ਼ੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਫ਼ਰਕ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਕਲਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਇਕ ਤਸਦੀਕ ਸ਼ੁਦਾ ਨਕਲ ਵੀ ਭੇਜੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਦਸੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸਰਵਸ੍ਰੀ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਹੈਡ ਕਲਰਕ, ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਬੇਦੀ, ਕਲਰਕ, ਨੇ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਅਮਲੇ ਤੇ ਧੱਕੇਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਾ ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ 18.12.1968 ਸ੍ਰੀ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਸਮੇਤ ਮਿਤੀ 7.2.1969 ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਪੜਤਾਲ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੜਤਾਲ ਏਜੰਸੀ, ਪੰਜਾਬ, ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕਿ ਲੜਕੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਪਾਸ

[ਕਿਰਤ ਮੰਤਰੀ]

ਠਹਿਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਈ ਹੈ ।

ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੜਤਾਲ ਏਜੰਸੀ, ਪੰਜਾਬ ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਅੰਤਰਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਹੈਡ ਕਲਰਕ, ਵਿਰੁੱਪ ਲਗਾਏ ਗਏ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁ ਦੋਸ਼ ਸੱਚੇ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਨ । ਸ਼੍ਰੀ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਹੈਡ ਕਲਰਕ, ਦੀ ਹੁਸ਼ਿਆਂਰਪੁਰ ਤੋਂ ਬਦਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਆਉਣ ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

(Serial No. 336)

Sardar Dalip Singh Pandhi : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely the Narwana Branch of Bhakra Main line which is taken out near Sirhind is lying damaged at many places as the contractors have used inferior quality of material due to which the bricks have broken at many places and no repairs have been made since long. The surrounding area has become water-lodged due to breach in the Canal and a great damage is being caused to the crops, there is a great unrest and resentment among the people because it is not repaired immediately.

Chief Minister : The Narwana Branch takes off from Bhakra Main Line at R. D. 1,58,230. After passing in a length of about 32 miles in the State of Punjab, the Branch enters Haryana State.

There has been no closure of Bhakra Main Line after 1965, and, therefore, the annual Inspection and repairs of works which remained under water could not be carried out for the last 4 years.

After the Re-Organisation of the Punjab State some difficulties regarding funds required for maintenance of Bhakra Canal System were experienced because the irrigation area which brought revenue went over to the Haryana State and the Punjab Government had to maintain the channels which were mostly carrier channels, and did not give any irrigation. There was consequent shortage of funds and the expenditure on works of maintenance, repairs, Operation and administration of Bhakra Canals in Punjab had to be reduced. The requisite funds, however, were sanctioned by the Punjab Government in 1969 through the list of Excesses and Surrenders. It was, therefore, proposed to have annual closure of the Canal in the month of January from 22.1.69 to 5.2.69 and notification was actually issued by the Punjab Government vide No. 15670-IW (5)-68/29318, dated 23.12.68. However, the Chairman, Bhakra Management Board did not agree to this closure and, therefore, the same had to be postponed.

The Bhakra Canal was closed on 10.4.1969 for a period of 15 days and necessary inspection and repairs have been carried out. There has been no breach in the canal and no crops have been damaged.

———

ADMITTED ON 23.4.69

(Serial No. 338)

1. **Chaudhri Ram Singh**)
2. **Sardar Santokh Singh**): to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the alleged embezzlement of Rs.2.50 lacs made by the Co-operative Marketing-cum-Processing Society Ltd. Batala. It was physically verified by the Department. The above said society last year purchased wheat worth Rs. One Crore. It is feared that the said society may not again embezzle. The above referred society may be suspended and new administration may be appointed for the procurement of wheat. It is a matter of great importance and the Chief Minister may please be asked to make a statement on the floor of the House.

Sardar Sarjit Singh: (Minister of State for Co-operation and Civil Aviation): Enquiries were made from the Assistant Registrar, Co-operative Societies, Batala regarding the alleged embezzlement of Rs. 2.50 lacs in the Co-operative Marketing Society Ltd. Batala. He has reported that at the time of physical verification of fertilizers stocks on 7.4.69, it came to notice that 177.8 tonnes of fertilizers had been embezzled. The value of this stock comes to Rs. 1.44 lacs. An F. I. R. was lodged with the police on 8.4.69 for further investigation. Case has since been registered by the police against ex-Manager. The record of the Society has been got completed and in order to ascertain the exact position of the embezzlement, audit of the society has been taken up by the Audit Department.

This Society purchased wheat amounting to Rs. 95,65,208/- during Rabi 1968, and not worth Rs. one crore as has been mentioned in the motion. It has been reported by the Assistant Registrar, Batala that there was no bungling in the procurement of wheat. A new Managing Committee has been elected by the Society on 7.12.69. There appears to be no need to suspend the new managing committee which has assumed office after the Call Attention Notice was admitted.

(Serial No. 341)

1. **Chaudhri Ram Singh**)
2. **Sardar Santokh Singh**): to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that one Amrik Singh Duggal, Inspector, Agriculture Department, Moga has been arrested in a Seed Scandal in which a sum of Rs. 36 thousands is involved. The Government started enquiries in this case and Shri Ujagar Singh, S. P. (C. I. D.) (Crime) went to Moga to make confidential enquiries. It is understood that under instructions from higher authorities these confinential enquiries are being hushed up. It is also revealed that the S. P. (C.I.D.) (Crime) is being called back and in his place a junior officer, i.e. a D. S. P. is being asked to make enquiries in the case. All

[Chaudhri Ram Singh]

this is being done to hush up the case and let the culprits, mostly concerned in this scandal, go scot free.

Chief Minister : A case F. I. R. No. 37 dated 16.3.69 u/s 409 I. P. C. was registered at P. S. City Moga on the report of District Agriculture Officer, Ferozepore, alleging that Shri Raghbir Singh Gill s/o Shri Kehar Singh Moga Mandi reported to him that Shri Amrik Singh Duggal, Seed Development Inspector, had taken delivery of 461 quintals of wheat seed PV 18 from him on 13.6.68 for purchase by the Agriculture Deptt. The bill for payment was given to Shri Amrik Sinhh by the seller for payment. But no payment was made to him. The record of Central Ware-house in the name of Shri Amrik Singh S. D. I. Moga was looked into and it was revealed that a quantity of 715 bags of wheat and other 538 bags of wheat PV 18 were deposited in his name. When asked by D. A. O. Ferozepore, the Inspector reported that 459 Qts. of wheat out of that lot belonged to Shri Ajit Singh, which was returned to him. The fact of the matter was that wheat was never purchased from Shri Ajit Singh, instead the wheat was purchased from Shri Raghbir Singh and the Inspector had sold it and misappropriated the amount.

The local police arrested Shri Amrik Singh, Inspector Agriculture Moga on 17.3.69. They also arrested Shri Shiv Lal of the firm Rikhi Ram Shiv Lal on the ground that he had auctioned the wheat. On a complaint made by Shri Jagdish Rai s/o Shri Shiv Lal to the Govt., alleging that his father Shiv Lal had been falsely implicated in the case and requesting for an impartial officer for deputation to hold the investigation, Shri Ujagar Singh, S. P., was deputed to further investigate the case. He completed the investigation against Shri Amrik Singh u/s 409 IPC holding that Shri Amrik Singh had embezzled Rs· 34,520/-, and that the arrest of Shri Shiv Lal u/s 409 IPC was not warranted by law and recommended for his discharge u/s 169 Cr. P. C.

The question of deputing a junior officer to hush up the matter does not arise.

[ਇਕ ਕੇਸ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਨੰਬਰ 37 ਮਿਤੀ 16-3-69 ਜ਼ੇਰ ਦਫ਼ਾ 409 ਤਾਜ਼ੀਰਾਤਿ ਹਿੰਦ ਥਾਣਾ ਸਿਟੀ ਮੋਗਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਅਫਸਰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉੱਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ, ਮੋਗਾ ਮੰਡੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਸੀਡ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਇਂਸਪੈਕਟਰ ਨੇ 13-6-68 ਨੂੰ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਖ਼ਰੀਦ ਵਜੋਂ 461 ਕੁਇੰਟਲ ਕਣਕ ਦੇ ਬੀਜ ਪੀ. ਵੀ. 18 ਲਿਆ ਸੀ, ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਬਿੱਲ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਅਦਾਇਗੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਸ੍ਰੀ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਐਸ. ਡੀ. ਆਈ. ਮੋਗਾ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਸੈਂਟਰਲ ਮਾਲਗੁਦਾਮ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਕਿ 715 ਬੋਰੀਆਂ ਕਣਕ ਅਤੇ 538 ਬੋਰੀਆਂ ਹੋਰ ਕਣਕ ਪੀ. ਵੀ. 18 ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹਨ। ਜਦ ਡੀ. ਏ. ਓ. ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਲਾਟ ਵਿਚੋਂ 459 ਕੁਇੰਟਲ ਕਣਕ ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ

ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਅਸਲ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਕਣਕ ਨਹੀਂ ਖ਼ਰੀਦੀ ਗਈ ! ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਣਕ ਸ਼੍ਰੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਖ਼ਰੀਦੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਕਮ ਦੀ ਖ਼ਿਆਨਤ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ।

ਮਕਾਮੀ ਪੁਲਸਿ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ, ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮੋਗਾ ਨੂੰ 17-3-69 ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ । ਪੁਲਸਿ ਨੇ ਜਿਖੀ ਰਾਮ ਸ਼ਿਵ ਲਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਫੜ ਲਿਆ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਸਨੇ ਉਹ ਕਣਕ ਨੀਲਾਮ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਰਾਇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਵ ਲਾਲ ਦੀ ਇਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉੱਤੇ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਅਤੇ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਿਰਪੱਖ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਉਤੇ ਤਹਿਨਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਸ਼੍ਰੀ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਐਸ. ਪੀ. ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਮਜ਼ੀਦ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਉਸ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਜ਼ੇਰ ਦਫ਼ਾ 409 ਤਾਜ਼ੀਰਾਤਿ ਹਿੰਦ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਨੇ 34,520/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਗ਼ਬਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਦਫ਼ਾ 409 ਤਾਜ਼ੀਰਾਤਿ ਹਿੰਦ ਹੇਠ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਵ ਲਾਲ ਦੀ ਗਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 169 ਜ਼ਾਬਤਾ ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਅਧੀਨ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਮੁਆਮਲੇ ਨੂੰ ਠੱਪ ਕਰਨ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਜੂਨੀਅਰ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਤੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।]

———

ADMITTED ON 23.4.62

(Serial No. 347)

Sardar Dalip Singh Pandhi : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, these days all the buses arrive at and leave from the one common bus stand and the Government buses are not allowed to leave the bus stand at proper time by the owners of private buses and by this unreasonable method the Government buses are being put to loss. The operator of PRTC buses from Ludhiana to Rara Sahib and Khanna etc. are being harrassed especially by the Dashmesh Bus Servic. The Concerned D. C./S. P. have been informed about it repeatedly but no attention has been paid to it. The employees generally quarrel with each other and a serious threat to their lives is apprehended. There is a complaint by the employees of the Government buses that the concerned Government office support the owners of the private buses in all these cases due to which there is a great unrest and resentment especially among the people and generally among the employees of the Government buses. The Government should pay immediate attention towards this matter.

Chief Minister : No such complaint that Government Buses are not allowed to leave common bus stand at proper time by owners of the Private buses was received. There were minor incidents advance booking between Government officials and Employees of the Private Transport Companies. In one case police challaned the Private Transport Company. Deputy Commissioner/Superintendent of

[Chief Minister]

police, Ludhiana are extending full co-operation and never partial to Private Operators. State Transport Buses are being run on Schedule.

[ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਬਸਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬਸਾਂ ਵਾਲੇ ਵਕਤ ਸਿਰ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਚਲਾਉਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ । ਮਾਮੂਲੀ ਝਗੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਟਿਕਟਾਂ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਚਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ/ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਪੁਲਿਸ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਉਪਰੇਟਰਾਂ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਸਰਕਾਰੀ ਬਸਾਂ ਟਾਈਮ ਸਿਰ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ।]

ADMITTED ON 25-4-69

(Serial No. 357)

1. **Chaudhari Jagat Ram**)
2. **Comrade Kulwant Singh**) : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that some posts were sanctioned by the Government for the conduct of the Fourth General Elections to Panchayats in the Office of the Director of Panchayats, Punjab.

That one post of Head Assistant was sanctioned and two Posts fell vacant as a result of promotions of one Superintendent as Officer on Special Duty and One Head Assistant as Superintendent,

That posts of one Officer on Special Duty, two Superintendents and two Head Assistants were filled but the third post of Head Assistant was kept vecant only because that is to be reserved for the member of Scheduled Castes according to the standing instructions of Government irrespective of the facts that a Scheduled Caste employee fulfil the conditions for promotions as Hcad Assistant.

That it is clear violation of Government instructions regarding the reservation in promotions for the members of Scheduled Caste.

We would request the Chief minister to kindly give a statement on this issue during the Gurrent Session of the Vidhan Sabha.

ਸਰਦਾਰ ਪਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ (ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਨ ਮੰਤਰੀ) : ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦਾ ਚੋਥਾ ਅਲੈਕਸ਼ਨ ਜੂਨ, 1900 ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ ਤੇ ਫ਼ਾਲਤੂ ਅਮਲਾ ਭੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁੱਖ ਸਹਾਇਕ ਦੀ ਅਸਾਮੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋ ਮੁੱਖ ਸਹਾਇਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਕੁਝ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਤਰੱਕੀ ਪਾ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਖਾਲੀ ਹੋਈਆਂ ਸਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਮੁੱਖ ਸਹਾਇਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਅਸਾਮੀਆਂ ਸਨ । ਦਫ਼ਤਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਫਾਲਤੂ ਅਮਲਾ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਕੰਮ ਵਧ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੰਚਾਇਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਸਾਮੀਆ ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰੇ । ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਮੁੱਖ ਸਹਾਇਕ ਦੀ ਆਸਾਮੀ 8.3.69 ਨੂੰ ਭਰ ਲਈ ਸੀ, ਦੂਸਰੀ 3.1.69 ਨੂੰ ਭਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਤੀਸਰੀ ਭਰਨ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖਣਾ ਸੀ ਪਰ ਪੰਚਾਇਤ ਅਲੈਕਸ਼ਨ ਅਣਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅੱਗੇ ਪਾ ਦਿਤੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਫਾਲਤੂ ਅਮਲਾ 8.5.69 ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ।

(Serial No. 358)

Sathi Roop Lal : to draw the attention of the Government, towards an urgent matter of public importance, namely the road from Moga to Charnik has been constructed and soling has been done thereon. For the last 1/½ years the road is lying in a dilapidated condition even the carts cannot be plied thereon as it is full of pits and rabi crops cannot be taken to Mandi. In view of the difficulty being experienced by the area the Government may get the road repaired as early as possible and give a statement in this House.

Sardar Sohan Singh Bassi (Irrigation and Power Minister) : The road from Moga to Charnik has since been completed and first coat of surfacing has also been done. The vehicles can easily ply on this road.

(Serial No. 359.)

Sathi Roop Lal : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the raid conducted on behalf of the High Court on Bagha Purana Police Station on 21.8.68 when some persons were found kept under illegal confinement by the S. I. Sajjan Singh etc. and they were recovered by the officials of the High Court. The High Court ordered that S. I. Sajjan Singh was liable to be prosecuted U/S 342 I.P.C. and that a case should be registered against him which is not being done. The Government should register the case and make a statement in the House.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸ੍ਰੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ੍ਰੀ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਝੰਡੇਵਾਲਾ ਨੇ ਇਕ ਹੈਬਿਅਸ ਕਾਰਪਸ ਪੈਟਿਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਭਾਈ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਮੇ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਜਾਇਜ਼ ਹਰਾਸਤ ਵਿਚ ਥਾਨਾ ਬਾਘਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵਿਚ ਥਾਣੇਦਾਰ ਸੱਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਸ ਤੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਥਾਨੇ ਤੇ ਰੇਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਗੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ । ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਥਾਨੇਦਾਰ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਝੂਠਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੁਆਮਲਾ ਜ਼ੇਰ ਗੌਰ ਅਦਾਲਤ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਥਾਣੇਦਾਰ ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅ: ਧ: 342 ਭ:ਦ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਮੁਖ ਕਪਤਾਨ ਪੁਲਿਸ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਨੂੰ ਉਪਰ ਦਸੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੀ ਨਕਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੇ ਵਿਖਾਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਗੇਤੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

(Serial No. 360)

Sardar Sarup Singh : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that in Mohalla Abadpura, Jullundur City, which has a population of atleast six thousand Harijans, there was only one tubewell for purposes of drinking water for the residents of this Mohalla. Because of the sinking of this tubewell, the electric motor attached thereto, has been removed by the Municipal Committee. The residents of Mohalla Abadpura have taken many deputations to the Municipal Administrator, but without any avail. The Harijan residents of this Mohalla arc, therefore, in great difficulty. They are going without water. This is, therefore, a fit case to be considered by the Government immediately and the Minister concerned should make a statement on the floor of the House as to what the Government propose doing for the provision of drinking water to the Harijan resident of Mohalla Abadpura, Jullundur City.

Chief Minister : In Abadpura, mainly a Harijan Abadi, besides hand-pumps, a tube-well was installed and water was supplied to the inhabitants living around the tube-well area. It was provided through six taps attached to the small tank constructed at the site of the tube-well. The Chamber of the tube-well cracked on 10.4.1969, so that the motor installed there could not work and had temporarily to be removed. The two hand-pumps around the area, which were not being used when the tube-well was in working order, were repaired and people started taking water from them. Another hand-pump was also installed near the tube-well.

2. Water-supply mains have reached the road in between Bhargawa Camp and Abadpura. The Executive Engineer, Public Health, Jullundur, has been asked to connect these with the point where the old tube-well was or with a point near it. The water supply will be restored in a few days.

3. It is incorrect that any deputation or even a single complainant ever met the Administrator or the Executive Officer for restoring the water supply.

(ਕ੍ਰਮ ਨੰਬਰ 361)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ

ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਰਥਾਤ, ਇਹ ਕਿ ਆਈ. ਟੀ. ਆਈ. ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਜੋ ਗਰੁਪ 1966 ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜੁਲਾਈ, 1967 ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਉਸ ਨੂੰ 5 ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਵਜ਼ੀਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਅਸਮਰਥ ਰਹੀ ਹੈ ।

Chief Minister : The requisite funds were placed at the disposal of Principal, Industrial Training Institute, Ludhiana for the award of stipends to the ex-traitees of Industrial Training Institute, Mahilpur for the period under reference. As such the Principal concerned has already been requested to ascertain reasons for non-payment of stipends and on receipt of report, factual position will be expenditure.

2. In this connection a letter dated 21.4.69 was also received from Sh. Satyapal Dang. Its reply has also been given vide this office communication noted in the margin. A copy of the same is also sent herewith.

———

Copy of D. O. No. IT/SP/3/7/12937 dated Chandigarh, the 25th April, 1969, from Sh. M. P. Babbar, PIS (I) Joint Director (C), Department of Indutrial Training, Punjab, Chandigarh, to Shri Satya Pal Dang, 345/-Sector-21-A, Chandigarh.

———

Subject : Non-payment of stipend to ITI trainees of Mahilpur under the Scheme Welfare of Scheduled Castes/Tribes.

———

Reference your letter dated the 21st April, 1969 alongwith a complaint of S/Shri Hardial and Jagan Nath ex-trainee of I.T.I. Mahilpur on the above subject.

2. In this connection, it is stated that the funds were placed at the disposal of Principal, I.T.I. Ludhiana to award stipends to the ex-trainees of I.T.I. Mahilpur for the period under reference. The Principal, I.T.I. Ludhiana is being asked to explain as to why these stipends have not been paid to the trainees, so far. On receipt of the reply from the Principal, you will be apprised of the actual position. It will not be out of place to mention here that no complaint from any of the trainee of the I.T.I. Mahilpur, regarding the non-payment of stipends has so far been recived by our Department. It is, therefore, requested that the comlete address of the trainees may please be supplied to straighten the matter.

With regards.

(ਕ੍ਰਮ ਨੰਬਰ 362)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਪੁਤਲੀਘਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਪਿਪਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਅਤੇ ਮੰਦਰ, ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਠੇਕਾ

[ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ]

ਖੋਲ੍ਹਣਾ। ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਇਸ ਠੇਕੇ ਨਾਲ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਬੜੀ ਬੇਅਰਾਮੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਆਮ ਰੋਸ ਫ਼ੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤਤਪਰਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਸਰਕਾਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਦਨ ਵਿਚ ਇਕ ਬਿਆਨ ਦੇਵੇ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਪੜਤਾਲ ਕਰਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਹਾਲਾਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ :

(1) ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਿਪਲੀ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਠੇਕੇ ਤੋਂ 100 ਗਜ਼ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਠੇਕਾ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਤਕਲੀਫ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(2) ਠੇਕੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਹਸਪਤਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਰੀਆ ਸਰਵ ਹਿਤਕਾਰਨੀ ਸਭਾ ਇਸ ਠੇਕੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਮੁਫ਼ਤ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕਿ ਇਕ ਡਿਸਪੈਂਸਰ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਠੇਕੇ ਤੋਂ 30 ਗਜ਼ ਦੂਰ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਮਰੀਜ਼ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਠੇਕੇ ਦਾ ਇਸ ਦੇ ਕੰਮ ਉਤੇ ਕੋਈ ਭੈੜਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

(3) ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਮਜ਼ਦੂਰ ਏਕਤਾ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਇਸ ਠੇਕੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਰਸਤਾ ਛਡ ਕੇ ਦੂਰ ਹੈ।

ਇਹ ਠੇਕਾ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ 2 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਥਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਬਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਰੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਠੇਕੇ ਦੀ ਥਾਂ ਉਪ ਆਬਕਾਰੀ ਤੇ ਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਜਲੰਧਰ ਮੰਡਲ, ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ. ਪੀ. ਡਾਂਗ ਦੇ ਨਾਲ ਵੇਖੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਡਾਂਗ ਨੇ ਇਸ ਠੇਕੇ ਨੂੰ ਪੁਤਲੀਘਰ ਜੀ. ਟੀ. ਰੋਡ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲੈ ਜਾਣ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਵੀਂ ਥਾਂ, ਇਕ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਵੇਂ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਠੇਕੇ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ ਪੰਜਾਬ ਇੰਟਾਕਸੀਕੈਂਟ ਲਸੰਸ ਐਂਡ ਸੇਲ ਆਡ-ਰਜ਼ 1956, ਦੇ ਆਰਡਰ 5, 8, ਤੋਂ 15 ਹੇਠ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਰਡਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਮ ਜਨਤਾ, ਨਗਰਪਾਲਕਾ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਏ ਲੈਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਠੇਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਇਹਾਤਾ ਵੀ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਠੇਕੇ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਲੈ ਜਾਣ ਨਾਲ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਆਬਕਾਰੀ ਤੇ ਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਠੇਕਾ 1 ਅਪਰੈਲ, 1970 ਤੋਂ ਐਸੀ ਜਗਾ ਬਦਲ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਥੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਆਪਾਲ ਡਾਂਗ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੂੰ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯਾਦ ਪੱਤਰ ਨੰ: 7865-ਅ. ਕ. (4)-49/4554, ਮਿਤੀ 7-10-69 ਰਾਹੀਂ ਸੂਚਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ।

ADMITTED ON 25.4.69

(Serial No. 363)

Sathi Roop Lal : I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely the Chief Engineer, Drainage, Punjab is continuing on this high office for the last ten years, even though the rules do not permit it.The Chief Engineer could continue on this post at the most for five years. What are the reasons for posting him on this high office for such a long period. I also want to draw the attention of the Government to the fact that during this period he has appointed his own relatives and henchmen on high posts. With a view to enhance the prestige of this House as also in view of the welfare of the State, I think it necessary that crores of rupees are placed at disposal of the Chief Engineer which are misappropriated by him. You might have read the news published in the news papers about the mis appropriation of money earmarked by the Government for the Amritsar Drainage Circle, What action the Government propose to take in the matter.

Sardar Sohan Singh Bassi (Irrigation & Power Minister) : The post of the Head of Department is normally tenure post and the period of tennre for such posts is five years as per Punjab Govt. letter No. 3451-I. G. S. II-65/13990 datcd 29/30-4-65 and C. S. R. Vol. I. Part I Rule 3.26.

Shri G. S. Sidhu P.S.E.I., has worked against the following posts as Chief Engineer, I.B. for the periods noted against cach :

1.	Chief Engineer (South)	16- 5-59 to 29- 3-62
2.	Chief Engineer (Admn:)	23- 1-62 to 5-12.62
3.	Chief Engineer (Drainage)	5-12-62 to 4- 4-67
4.	Chief Engineer (Projects)	4- 4-67 to 10- 4-68
5.	Chief Engineer (Drainage)	10- 4-68 to 20- 7-69
6.	Chief Engineer (Projects)	21- 7-69 to date.

Shri G. S. Sidhu took over charge of Chief Engineer Administration on 23-1-62 as detaild at Sr. No. 2 above but he held additional charge of C. E. (South) upto 29-3-62.

According to Punjab Govt. letter referred to above technical hands can be granted extension but the question of extension in the above case did not arise, because none of the above posts of the C.E. was held by Shri G. S Sidhu for more than five years continuously. In this way rule 3.26 of C. S. R Vol I, Part I stands fulfilled.

The appointment of high posts is made at Government level and there is hardly any oocasion for Chief Engineer (Drainage) for posting of his own relatives and so called henchmen.

–[Irrigation and Power Minister]

Budget allotment as voted by this house are placed at the disposal of the Govt. for utilisation of specific works. The amount is required to be spent strictly in accordance with the powers delegated to various officers and in accordance with departmental codel rules.

Complaints regarding misappropriation of funds in Amritsar Drainage Circle were investigated by the departmental vigilance office but no complaint could be substantiated.

(Serial No. 366)

Shri Kewal Krishan : I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely the condition of Shah Nehar Canal in Sub Tehsil Mukerian is very deplorable in the absence of its own permanent headwork. Often the silt, stones etc. from river Beas collect in it and thus affect the flow of water or completely block it. To remove lakhs of Maunds of silt, stones etc. from the canal Bull Dozers are taken on loan from the Beas Control Board, Talware, and it takes many days to do so. In this way the crop is damaged by draught and in spite of the fact that the farmers and kisenspyvabiana they simply shed tears on the mis nanagement of the Government and helplessly see their crops withering. With a view to make adequate arrangements, the Government should buy their own Bull Dozer or in order to remove the ever increasing restlessness of the peasants of Mukerian area the Government should arrange for the Services of a Bull Dozer on permanent basis under the charge of an official appointed for this purpose.

Sardar Sohan Singh Bassi (Irrigation & Power Minister) : The Shah Nahar Canal is an inundation canal and is fed from River Beas through an inundation temporary head. It has either a permanent headworks nor is there a proper barrage downstream of the head regulator. The temporary head regulator gets shoaled up and silted during high floods and freshets in River Beas. In such times, therefore, the Shah Nahar Canal is fed by clearing the leading Cut Channel feeding the Shah Nahar Canal.

In previous years a Bull Dozer was generally procured from Beas Project for this purpose. However, after the re-organisation of the State, Beas Project is being managed by Beas Management Board under Government of India. Great difficulty was, therefore, experienced in obtaining the Bull Dozer from the Beas Administration during the last two years.

In order to remove this difficulty, Punjab Government allotted funds to the tune of Rs. 4.00 lacs for the purchase of a Bull Dozer for Shah Nahar Canal during budget year 1970-71 under head 43 A (i) I. W-IIIT & P (Non Plan). The estimate for the same is under consideratlon.

After the completion of the Pong Dam, it is proposed to construct a pacca Mukerian Canal wherein a pacca Head Regulator for the existing Shah Nahar Canal will be constructed and uninterrupted supply to the Irrigators of the area will be ensured. In view of the fact that the Pong

Dam is under construction it is not necessary to construct a barrage and a head regulator for Shah Nehar at a cost of over Rs. Ten crores as this entire expenditure will become infructuous after the completion of the Dam. Adequate supplies to the Shah Nehar Canal were however given during the Kharif 1970 and a statement showing discharges run in this period is attached. During Rabi1970-71 all out efforts were made to raise the water level in the river at a cost of Rs. 1.00 lac by putting in crates in the bed of river and continuous supply for 14,333 Cs. days have been given so far upto 31-12-70.

Statement showing Discharge run in Shah Nahar Canal during Kharif 1970.

Date	Months					
	4/70	5/70	6/70	7/70	8/70	9/70
1.	505	552	691	733	754	670
2.	477	711	691	733	909	691
3.	477	711	754	798	820	711
4.	461	711	733	798	820	609
5	469	711	571	776	820	552
6.	496	711	571	733	609	552
7.	532	609	571	798	820	552
8.	609	571	571	754	670	552
9.	609	515	552	841	590	552
10.	561	442	571	909	609	552
Total :	5196	6244	6276	7873	7421	5993
11.	571	461	639	820	820	552
12.	650	515	609	754	776	552
13.	733	650	515	733	776	402
14.	722	754	515	711	776	442
15.	670	776	515	711	711	442
16.	670	670	515	774	670	442
17.	691	670	515	909	532	442

[Irrigation and Power Minister]

18.	711	711	515	932	532	386
19.	650	733	515	932	515	360
20.	609	776	571	863	425	360
Total :	6677	6716	5394	8119	6533	4420
21.	609	820	609	798	461	313
22.	555	776	609	733	461	283
23.	754	776	496	650	590	313
24,	609	751	609	650	650	343
25.	609	754	650	670	695	496
26.	609	650	571	629	650	375
27.	650	571	670	670	650	297
28.	552	532	754	886	650	297
29.	552	496	754	841	650	269
30.	552	571	776	886	650	228
31.	—	629	—	820	670	—
Total :	6048	7329	6498	8233	6773	3214
Grand Total :	17921	20289	18168	24225	20547	13627

(Serial No. 367)

Shri Kewal Krishan : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that several hilly villages, known as Darera area, situated on the eastern side of Talwara, are supplied drinking water through pipes from village Bhader Kali, situated in Himachal. Due to the non-supply of water to the villages of Punjab, the people are experiencing a great difficulty. Even during the summer, these Punjabies, the citizens of free India do not get drinking water for four days at a stretch and helplessly they have to drink the water from muddy tanks. It is obligatory on the part of the Government to provide them drinking water facilities on permanent basis forthwith. The Government should explain its policy regarding these backward people of hills who have been denied many fruits of freedom and are yearning foı drinking water.

Chief Minister : In this connection it is stated that for Durehra Water Supply Scheme, water was supplied from water works which went over to Himachal Pradesh at the time of re-organisation. As such, water-supply to 18 villages located in New Punjab has been erratic since the re-organisation. Since these 18 Nos. villages of this scheme do not get sufficient water from the Head Works of Durehra Water Supply Scheme, an alternative Water Supply Scheme namely "Providing Water-supply Scheme bearing bari group of villages" has been prepared by the Public Health Engineering Department at an estimated cost of Rs. 34,40,448/- under this scheme, in addition to the above 18 Nos. villages originally served from the Head Works Durehra Water will also be supplied to 13 more villages. This scheme has already been approved administratively by the Sanitary Board, Punjab in its meeting held on the 22nd August, 1968. A sum of Rs. 5,20,000/- has also been sanctioned for the execution/implementation of this scheme so far. A sum of Rs. 8.33 lakhs has already been sanctioned by the Finance Department in favour of the State Development Department for giving loans to the concerned Panchayats in Hoshiarpur District for depositing it as beneficiaries share @12% of the estimated cost of the scheme which will be deposited by the Director of Panchayats, Punjab with the Public Health Department shortly. However, the Chief Engineer, Punjab has been authorized to start work on the above scheme in anticipation of the deposit of this beneficiary share. The work is expected to be completed by the 31st March, 1970.

[ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਰੈਹਰਾ ਪਾਣੀ ਸਪਲਾਈ ਸਕੀਮ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਟਰ ਵਰਕਸ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪੁਨਰ ਗਠਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ । ਇਸ ਕਾਰਨ ਨਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿਚ ਆਏ 18 ਨੰ: ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਬੇਕਾਇਦਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਕੀਮ ਦੇ ਇਹ 18 ਪਿੰਡਾਂ Dureha Water Supply Scheme ਦੇ ਹੈਡ ਵਰਕਸ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਾਫੀ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਕ alternative ਪਾਣੀ ਸਪਲਾਈ ਸਕੀਮ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ "Providing Water Supply Scheme Baring Bari group of villages" ਹੈ, 34,40.448/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ Public Health Engineering ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਇਨ੍ਹਾਂ 18 ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਦੁਰੈਹਰਾ ਦੇ ਹੈਡ ਵਰਕਸ ਤੋਂ ਅਸਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ serve ਹੁੰਦੇ ਹਨ, 13 ਹੋਰ ਵਾਧੂ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ । ਇਸ ਸਕੀਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ਕੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿਤੀ 22-8-1969 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੈਨੀਟਰੀ ਬੋਰਡ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਹੈ । ਹੁਣ ਤਕ ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਲਈ 5,20,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਹੈ ਜੀ । ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ 8.33 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਭੀ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਜਲਦੀ ਹੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਵਲੋਂ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਲਾਭ ਲੈਵਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਕੀਮਾਂ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦੇ 12% ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜਨ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ।

[Chief Minister]

ਫਿਰ ਭੀ ਮੁੱਖ ਇੰਜਨੀਅਰ, ਪੰਜਾਬ, ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ, ਜਨ ਸਿਹਤ ਸ਼ਾਖਾ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਲਾਭ ਲੇਵੇ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਮਿਤੀ 31-3-1970 ਤਕ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ।]

(Serial No. 368)

Sardar Darshan Singh Kaypee : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that the land in the Garden Colonies in Jullundur District is not under the respective Panchayats with the result that land has not been provided for cremation grounds, dumping of manure and Firnies. This has resulted in great hardship and discontentment to the residents of the Garden Colonies in Jullundur District and specially the Harijans. The Chief Minister is requested to make a statement.

ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਮੰਤਰੀ : ਗਾਰਡਨ ਕਾਲੋਨੀਜ਼ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਸਬੰਧਤ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ, ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਟੋਇਆਂ ਲਈ ਅਤੇ ਕੂਨਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਗਈ ।

ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਗਾਰਡਨ ਕਾਲੋਨੀਜ਼ ਹਨ । ਇਕ ਪਿੰਡ ਮਹਾਲੋਂ ਤਹਿਸੀਲ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵਡਾਲਾ, ਬੂਟ, ਖੁਰਲਾ, ਕਿੰਗਰਾ ਅਤੇ ਸਾਬੂਵਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤਹਿਸੀਲ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਆਬਾਦੀ ਦੇਹਾਂ ਬਦਸਤੂਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੇ ਹਕੂਕ ਵੀ ਬਦਸਤੂਰ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ (ਹਰੀਜਨਾਂ) ਦੇ ਢੇਰਾਂ, ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ, ਕੂਨਾਂ, ਫਿਰਨੀ ਆਦਿ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਂਝੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਗਈ ।

(Serial No. 369.)

Dr. Amir Singh Kalkat : to drawn the attention of the Government towards an urgent matter of Public importance, namely, that Batala Co-operative Sugar Mills has paid to the Sugarcane growers at the rate of Rs. 10/ per quintal of sugarcan, while the Bhogpur Cooperative Sugar Mills have paid to the Sugarcane growers at the rate of Rs. 8/- per quintal of sugarcane. Thus the zamidars, who supplied sugarcane to Bhogpur Co-operative Sugar Mills, have remained at great financial loss. While the Batala Co-operative Sugar Mills has made payment to all the sugarcane growers who supplied sugarcane to that mill, the Management of Bhogpur Sugar Mills has still to pay Rs. forty lakhs to the suppliers of sugarcane. This is a very serious matter affecting adversely the interests

of so many zamidars who have still to realise such large amounts of money from the Bhogpur Sugar Mills Management. It is, therefore, a fit case to be discussed on the floor of the House through this adjournment motion.

Chief Minister : The Janta Cooperative Sugar Mills Ltd., Bhogpur was also paying the cane price at Rs. 10/- per quintal upto the 17th February, 1969. The Sugar recovery percentage out of the cane supplied to the mills was very low and did not improve to the expectation of the Mill Management. On account of high incidence of pyrilla in Bhogpur, Phagwara, Nawanshahr and Morinda Mills the sugar recovery was 6 to 7%. Due to these facts the Management of the Bhogpur Sugar Mills at the first instance reduced the price to Rs. 9/- and then to Rs. 8/- per quintal. The price of Rs. 8/- per quintal remained reduced only for 3 days i. e. 2 to 4 April, 1969, when the Mills stopped crushing.

As regards Batala Sugar Mills the cane supplied to the Mills was free from any disease and the recovery percentage of sugar from that cane remained more than 8%. Thus the Mills continued paying Rs. 10/- as cane price during the season.

Regarding the payment of cane price by the Bhogpur Mills, it is not correct to say that Rs. forty lakhs are still to be paid. The actual amount to be paid is Rs. 3.94 lakh and the Cane Growers were receiving payment every day. There is no reason to stop the payment.

[ਜੰਤਾ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਖੰਡ ਮਿਲ ਭੋਗਪੁਰ ਵੀ 17.2.69 ਤਕ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ 10 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਵਿੰਟਲ ਅਦਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਜੋ ਗੰਨਾ ਮਿਲ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਉਸਦੀ ਸ਼ੂਗਰ ਰਿਕਵਰੀ ਪਰਸੰਟੇਜ ਘੱਟ ਸੀ ਅਤੇ ਮਿਲ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਨਤੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ। ਭੋਗਪੁਰ, ਫਗਵਾੜਾ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਮੋਰੰਡਾ ਵਿਚ 'ਪਾਈਰੀਲਾ' (Pyrilla) ਬਹੁਤ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ੂਗਰ ਰਿਕਵਰੀ 6 ਤੋਂ 7 ਪ੍ਰਤੀ ਸੈਂਕੜਾ ਹੋ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਭੋਗਪੁਰ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿਲਜ਼ ਦੀ ਪਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਘਟਾ ਕੇ 9 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਅਤੇ ਫਿਰ 8 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਵਿੰਟਲ ਸਿਰਫ ਮਿਤੀ 2.4.69 ਤੋਂ 3.4.69 ਤਕ ਰਹੀ ਜਦ ਕਿ ਮਿਲ ਨੇ ਗੰਨਾ ਪੀੜਨਾ ਬੰਦ ਦਰ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਬਟਾਲਾ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿਲਜ਼ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਗੰਨੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸ਼ੂਗਰ ਦੀ ਰਿਕਰਵੀ ਪਰਸੈਂਟਜ਼ 8% ਤੋਂ ਵਧ ਰਹੀ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਸੀਜ਼ਨ ਮਿਲ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ 10 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਵਿੰਟਲ ਅਦਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ।

ਜਿਥੇ ਤਕ ਭੋਗਪੁਰ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿਲ ਵਲੋਂ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਇਹ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਜੋਂ 40 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹਾਲੇ ਅਦਾਇਗੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 3.94 ਲਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ, ਗੰਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਦਾਇਗੀ ਹੋਣੀ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਤੇ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਕੀਮਤ ਵਸੂਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਇਗੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(Serial No. 372)

Sardar Kirpal Singh : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the order of Punjab Government to regularise the services of the employees who have put in one year's service on 28/2/69, has led to grave injustice to the temporary employees with less than one year's service. The off-icers in Government offices are doing this with motive that no one should be able to complete one years service. it has become a common practice to discontinue the service with one day's break after a very short period. So many incidenets of this type have occurred. This has resulted in great resentment and discontentment amongst a large number of temporary employees. The Government may be requested to clarify its policy with regard to the temporary employees.

Chief Minister : There were a large number of persons who were appointed on ad-hoc basis from time to time and were continuing even from dates prior to reorganisation of the State of Punjab. These persons at the time of their, initial recruitment, fulfilled the prescribed qualifications and were thus eligible for appointment in accordance with the relevant service rules. In view of the experience and proficiency gained by these officials it was decided that the services of such employees who had rendered more than one year's service on 28.2.1969 and whose work and conduct had been found satisfactory should be regularized as these persons did not have any opportunity of getting their name recommended by the Board/Departmental Committees on account of the reason that these bodies did not function properly and effectively.

2. Since the abolition of the Subordinate Services Selection Board in September, 1968, the Departmental Committees have been set up in all the Departments and recruitment to various posts carrying pay with in the range of Rs. 90/- and Rs. 299/- per month is now being conducted through such Committees which will be holding tests/interviews for the purpose. The Heads of Department/Appointing authorities are, however, competent to make appointments on ad-hoc basis upto six months only where the exigencies of service so require. Unless such appointment is regularised through the Departmental Committee, the occurrence of the national break of one day is inevitable on the completion of the period of 6 months. The completion of one year's service on 28/2/69 will be inclusive of the national break in service. The officials with less than one years's service would be getting ample opportunity to compete in these tests and those employees who have gained experience of Government service, will get preference at the time of interview in comparison with the raw hands. As such, the services of such ad-hoc employees who have less than one year's Service are not to be regularized automatically on the completion of period of one year and the benefit of permanent absorption in Government service will be extended to them, after their suitability has been adjudged through a test/interview conducted by the Departmental Committees.

[ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤਦ-ਅਰਥੀ ਆਧਾਰ ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਤੋਂ ਲੱਗੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ । ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ

ਮੁਢਲੀ ਭਰਤੀ ਸਮੇਂ ਨਿਯਤ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਪਾਤਰ ਸਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੀਣਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਮਿਆਦ 28-2-1969 ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਧ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਅਤੇ ਆਚਰਣ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਯਮਤ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੋਰਡ/ਵਿਭਾਗੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਵਸਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਾਡੀਆਂ ਨੇ ਯੋਗ ਅਤੇ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ।

2. ਸਤੰਬਰ 1968 ਵਿਚ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾ ਚੋਣ ਬੋਰਡ ਦੇ ਤੋੜ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਸਾਰੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵਿਭਾਗੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ 90 ਰੁਪਏ ਤੋਂ 299 ਰੁ: ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਸਾਮੀਆਂ ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਕਮੇਟੀਆਂ ਅਜਿਹੇ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਟੈਸਟ/ਇੰਟਰਵਿਊ ਰਖਣਗੀਆਂ । ਪਰ ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਸੇਵਾ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰ/ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਤਦ-ਅਰਥ ਆਧਾਰ ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹਨ । ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਜਿਹੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿਭਾਗੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ, ਇਕ ਦਿਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪੀ ਬ੍ਰੇਕ ਅਰੋਕ ਹੈ । 28-2-1969 ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪੀ ਬ੍ਰੇਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ । ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘਟ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੈਸਟਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਫੀ ਅਵਸਰ ਮਿਲਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇੰਟਰਵੀਊ ਸਮੇਂ ਨਵਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਤਰਜੀਹ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਦ-ਅਰਥ ਆਧਾਰ ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਨਿਯਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ । ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਲਾਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਭਾਗੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਟੈਸਟ/ਇੰਟਰਵੀਊ ਰਾਹੀਂ ਯੋਗਤਾ ਪਰਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।]

———

APPENDIX

to

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES

Dated the 25th April, 1969 (Morning Sitting)

Annexure II to Vol. 1-No. 28

Starred Question And Answer (25-4-1969)

Unqualified Naib Tehsildars.

*517. **Major Harinder Singh** : Will The Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state:—

(a) whether there are still any unqualified Naib Tehsildars working in the State; if so, their names;

(b) whether the retention of un-qualified Naib Tehsildars as such is in conformity with the rules; if so, under what rule;

(c) whether it is also a fact that some Naib Tehsildars who were reverted due to reduction in the Rehabilitation Department in September, 1967 have not been absorbed in the Revenue Department;

(d) whether it is further a fact that the reverted emloyees referred to in part (c) above have longer service as Naib Tehsildars as compared to those unqualified Naib Tehsildars who are still continuing on their posts in one form or the other;

(e) if the answer to part (d) above be in the affirmative, the reasons for reverting the Naib Tehsildars with longer service and retaining in service those with lesser service ?

Chief Minister : (a) Yes. List attached.

(b) Under Standing Order No. 12 Commissioner of a Division can appoint Kanungos/ D. R. A. as Naib Tehsildars when qualified Naib Tehsildar candidates are not available.

(c) Yes.

(d) and (e) The length of service as Naib Tahsildar in the Rehabilitation Department does not by itself give the right for absorption in the Revenue Department.

ਸੂਚੀ

1. ਸਰਵਸ਼੍ਰੀ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਬਟਾਲਾ।
2. ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ (ਵਸੂਲੀ), ਤਰਨ ਤਾਰਨ।
3. ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ (ਲਾਈ) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
4. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ (ਟਰਾਂਸਕਰਿਪਸ਼ਨ), ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
5. ਪਰੇਮ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ (ਪੰਚਾਇਤ ਲੈਂਡ), ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
6. ਲਖਮੀਰਾ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ (ਐਲ. ਏ.), ਡਰੇਨੇਜ ਸਰਕਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
7. ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਬ ਤਸੀਲਦਾਰ (ਵਸੂਲੀ), ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ।
8. ਨਰਿੰਜਨ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ (ਟਰਾਂਸਕਰਿਪਸ਼ਨ), ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ।
9. ਨਰਾਇਨ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ (ਟਰਾਂਸਕਰਿਪਸ਼ਨ), ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ।
10. ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ (ਟਰਾਂਸਕਰਿਪਸ਼ਨ), ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ।
11. ਪਰੇਮ ਨਾਥ, ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ (ਪੰਚਾਇਤ ਲੈਂਡ), ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ।
12. ਰਣ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਬ ਤਸੀਲਦਾਰ (ਪੰਚਾਇਤ ਲੈਂਡ), ਜਲੰਧਰ।
13. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ (ਅਗਰੇਰੀਅਨ), ਅਬੋਹਰ।
14. ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ (ਅਗਰੇਰੀਅਨ), ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ।
15. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਕ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ (ਟਰਾਂਸਕਰਿਪਸ਼ਨ), ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ।
16. ਇੰਦਰ ਸੈਨ]
17. ਗੋਬਿੰਦ ਲਾਲ] ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰਜ਼ (ਵਕਫ), ਅੰਬਾਲਾ।
18. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ (ਲਾਈ) ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ।
19. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ (ਐਲ. ਏ.), ਸੋਸ਼ਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ।

———

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS LEFT OVER FROM THE LIST DATED 25-4-1969 (CONVERTED INTO UNSTARRED QUESTIONS)

COLLEGES AND SCHOOLS IN CERTAIN DISTRICTS.

*480. (C. U.) **Chaudhri Satya Dev** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state:—

(a) the number and names of Colleges, Higher Secondary and High Schools and Middle Schools in each of the Districts of Jullundur, Ludhiana, Ferozepur, Hoshiarpur, Sangrur, Bhatinda, Amritsar, and Ropar, Tehsilwise at present;

(b) whether Government consider the number of Colleges, Higher Secondary and High Schools and Middle Schools in each of the Districts and Tehsils referred to above, adequate to meet the requirements; if not, whether the Government propose to open more such institutions during the year 1969, so as to be sufficient for the needs of the people of the areas concerned ?

Education Minister : (a) A list containing number of institutions in each District, Tehsilwise is enclosed. As regards the names of institutions, it is felt that the labour involved in supplying this information will not be commensurate with the object sought to be achieved.

(b) There is always a demand for expansion of educational facilities but the Government has to keep in view the availability of the sources also.

[(ੳ) ਹਰ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਤਹਿਸੀਲਵਾਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਹੈ । ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਉਤੇ ਖਰਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਲਾਭ ਦੀ ਕੋਈ ਵੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ।

(ਅ) ਵਿਦਿਅਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਮੰਗ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਖ ਰਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਸੂਚੀ

(ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਵਾਲ 480 ਦਾ ਅਨੁਲਗ)

ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਾਲਜਾਂ/ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ, ਹਾਈ ਅਤੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤਹਿਸੀਲਵਾਰ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ/ਤਹਿਸੀਲ	ਕਾਲਿਜ	ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ	ਹਾਈ ਸਕੂਲ	ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ
ਰੋਪੜ	1	6	17	23
ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ	1	2	14	13
ਖਰੜ	—	3	16	10
ਕੁੱਲ	2	11	47	54
ਸੰਗਰੂਰ	3	4	11	14
ਬਰਨਾਲਾ	2	—	35	22
ਸੁਨਾਮ	1	1	20	21
ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ	2	4	37	28
ਕੁੱਲ	8	9	103	85
ਲੁਧਿਆਣਾ	13	18	67	66
ਜਗਰਾਉਂ	6	6	40	26
ਸਮਰਾਲਾ	3	5	23	27
ਕੁੱਲ	22	29	130	119

1	2	3	4	5
ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ	4	11	40	27
ਦਸੂਆ	1	11	24	33
ਗੜ੍ਹ ਸ਼ੰਕਰ	3	7	34	22
ਕੁੱਲ	8	29	98	82
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	9	25	53	58
ਤਰਨ ਤਾਰਨ	4	10	34	30
ਅਜਨਾਲਾ	—	1	20	23
ਪੱਟੀ	1	4	14	11
ਕੁੱਲ	14	40	121	122
ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ	2	12	14	26
ਫ਼ਾਜ਼ਿਲਕਾ	5	3	33	48
ਮੋਗਾ	5	16	41	40
ਜ਼ੀਰਾ	—	1	22	24
ਮੁਕਤਸਰ	6	2	33	39
ਕੁੱਲ	18	34	143	177
ਜਲੰਧਰ	12	20	59	29
ਨਕੋਦਰ	2	4	20	28
ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	5	3	23	29
ਫਿਲਾਉਰ	2	7	25	25
ਕੁੱਲ	21	34	127	111

1	2	3	4	5
ਬਠਿੰਡਾ	4	5	30	19
ਫਰੀਦਕੋਟ	2	4	23	28
ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ	1	3	21	16
ਮਾਨਸਾ	1	2	29	29
ਕੁੱਲ	8	14	103	92

TUBE-WELL DIVISIONS

*523 (C. U.) 1. **Comrade Satya Pal Dang**, 2. **Comrade Dana Ram** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state:—

(a) the date when new Tubewell Division was created by the P. S. E. B. together with the reasons for the same;

(b) the number of new posts of Executive Engineers and Sub Divisional Officers which had to be and were created for the said new Division;

(c) whether any new posts of any other category were created by the Board in the said Division, if so their number category-wise ?

Irrigation and Power Minister : (a) The Punjab State Electricity Board vide order No. 1242/Cadre dated 29/8/1957 created four tubewell construction Divisions alongwith 18 Sub Divisions. Three additional tubewell Divisions alongwith 24 Sub Divisions were created vide Order No. 131/Cadre dated 14/10/1967. These charges were created to push up the work of energisation of tubewells.

(b) Seven posts of Executive Engineers and forty two posts of Assistant Engineer Class- II were created to man seven tube-well Divisions and forty two tubewell Construction Sub Divisions.

(c) The following other categories of staff were created for the above seven tubewell Construction Divisions and forty-two tubewell Construction Sub-Divisions :—

Sr. No.	Name of Post	No. of Post
1.	Head Clerk	7
2.	Upper Division Clerk	63
3.	Lower Division Clerk	102
4.	Divisional Accountant	7
5.	Divisional Head Draftsman	7
6.	Asstt. Draftsman	7
7.	Tracer	7
8.	Steno Typist	7
9.	Line Superintendents	168
10.	Line man	144
11.	Asstt. Store-Keeper	24
12.	Peon	105
13.	Chowkidar	55

With effect from 1/3/1972 Tubewell Divisions have been reduced and the remaining Tubewell Construction Divisions have been converted into Tubewell/ Diesel Division. The position of these charges as on 1/3/1972 is as under:—

1. No. of Tubewell/ Diesel Division 3
2. No. of Tubewell Construction Sub Div. 6
3. No. of D&T Sub Division 3

The details of the staff in these charges as on 1/3/1972 is as under:—

Sr. No.	Name of the Post	No. of Posts
1.	Executive Engineer	3
2.	Asstt. Engineer Class-II	9
3.	Head Clerk	3
4.	Divisional Accountant	3
5.	Upper Division Clerk	18
6.	Lower Division Clerk	27
7.	Divisional Head Draftsman	3
8.	Draftsman	3
9.	Junior Draftsman	3
10.	Steno-typist	3
11.	Line Superintendent	36
12.	Linesman	24
13.	Tractor Trailor Driver	3
14.	Asstt. Store-keeper	6
15.	Lorry Driver/Truck Driver	13
16.	Pick up Driver	2
17.	Jeep Driver	4
18.	Peon	27
19.	Chowkidar	14

HOLDING AN ANNUAL FAIR AT DATTA TIKKA, (DHAR BLOCK)

*557 (C. U.) **Chaudhri Ram Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) whether it is a fact that Government used to hold a fair annually a few years ago at Datta Tikka (Dhar Block) in the memory of Shri Ram Singh Pathania;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative the reasons for discontinuing the same?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ; (ੲ) ਨਹੀਂ ਜੀ ।

(ਬੀ) ਇਹ ਮੇਲਾ ਧਾਰ ਬਲਾਕ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਅਪਣੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਹ ਮੇਲਾ ਨਹੀਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ।

———

SCHOOLS TAKEN OVER FROM RURAL LOCAL BODIES IN THE STATE

75. **Comrade Satya Pal Dang** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state:—

(a) the date (s) on which the schools run by rural Local Bodies in the State were taken over by the Government and a list of such schools, district-wise, stating the name of the Local Bodies concerned be placed on the Table of the House;

(b) the total amount so far realised by the Government from each of the said Local Bodies towards expenses for running the said schools after provincialisation;

(c) the details of the amounts due (but not realised so far) from the said local bodies on this account ?

Education Minister : (a) 1. 10. 1957. Statement showing number of Schools taken over distirct-wise is attached.

(b & c) Statement attached.

[(ੲ) 1-10-1957 ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਾਰ ਲੀਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਾਰੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਹੈ ।

(ਬੀ ਤੇ ਸੀ) ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਹੈ ।]

———

STATEMENT SHOWING NUMBR OF SCHOOLS TAKEN OVER DISTRICT-WISE.

Sr. No.	Name of the District Board	Number of Schools
1.	Gurdaspur	608
2.	Ludhiana	752 (including the school of M. C. Ludhiana).
3.	Jullundur	421
4.	Amritsar	866
5.	Ferozepur	869
6.	Ropar (Previously Ambala)	220
7.	Hoshiarpur	338

Sr. No.	Name of District Board (Zila Prishad /Panchyat Samities).	Contribution Paid.	Arrears as it stood on 31. 3. 1968.
		Rs.	Rs.
1.	District Board, Jullundur	15,82,589	54,49,675
2.	,, ,, Ludhiana	14,34,555	17,28,765
3.	,, ,, Gurdaspur	11,72,756	39,97,400
4.	,, ,, Hoshiarpur	26,13,624	53,06,278
5.	,, ,, Ferozepur	46,94,093	85,68,287
6.	,, ,, Amritsar	15,32,470	71,51,255
	Rs.	130,31,087	322,01,660

"C" 1969

Published under the authority of the Punjab Vidhan Sabha.

Printed by :

SANATAN DHARAM PRESS,

Mani Majra.

(Chandi Garh)

PUNJAB VIDHAN SABHA

DEBATES

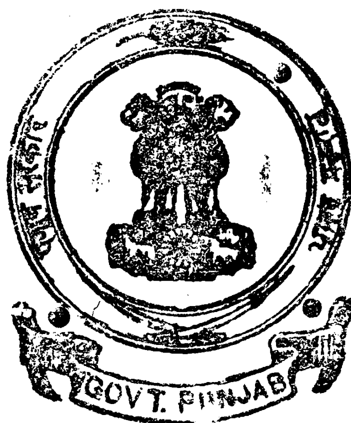
30

SP

21st October, 1969

Vol. II. No. 1.

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Tuesday, the 21st October, 1969

Price: 95 P.

PUNJAB VIDHAN SABHA

Tuesday the 21st October, 1969.

The Vidhan Sabha met in the Hall of the Vidhan Bhavan, Sector 1, Chandigarh at 2.00 P. M. of the Clock. Mr. Deputy Speaker (Brig. Bikarmajit Singh Bajwa) in the Chair.

ANNOUNCEMENT BY SECRETARY

Secretary : I have to inform the House that Mr. Speaker is unavoidably absent. The Deputy Speaker will, therefore, take the Chair.

(Mr. Deputy Speaker then took the Chair.)

चौधरी बलबीर सिंह : व्यवस्था का प्रश्न । उपाध्यक्ष महोदय, अगर सदन में अध्यक्ष नहीं हैं तो उन के बाद उपाध्यक्ष अपने आप सदन की अध्यक्षता करते हैं । इस के लिए इस सभा में जिस तरह से ऐलान किया गया है वह ठीक नहीं है ।

श्री उपाध्यक्ष : जो कुछ किया गया है, चैक कर के किया गया है और रूल्ज़ के मुताबिक किया गया है । रूल्ज़ में यह लिखा है कि पहले हाऊस में ऐनाउंस किया जाए । आप रूल्ज़ देख लें । (The procedure adopted here today has been adopted after due consultation of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the House. Rules lay down that such prior announcement is to be made. The hon. Member may refer to the Rules.)

OBITUARY REFERENCES

Mr. Deputy Speaker : I will now call upon the Chief Minister to make obituary references.

Chief Minister (Sardar Gurnam Singh) : Sir, on May 3, 1969, the country suffered an immense loss in the demise of its beloved President Dr. Zakir Hussain, who left us suddenly after a severe heart attack. He was a true patriot, distinguished educationist, renowned Statesman and a parliamentarian. He was a man of courage and integrity whose loss will be long felt.

Dr. Zakir Hussain belonged to a well-known family of Afghans domiciled for many centuries in Quarimganj in Farrukhabad district (U.P.). He was born on February 8, 1897, at Hyderabad where his father was a much respected legal practitioner.

He had his early education in a school at Etawah where he came under the influence of a very fine headmaster, who had a hand in early orientation of his mind. For his college education, he went to famous M.A.O. College at Aligarh.

[Chief Minister]

Later, he went to Berlin from where he got Doctorate in Economics with distinction. He had a spirit of revolt when he returned from Germany after his studies. He built 'Jamia Millia Islamia; where nationalism was taught.

In 1948, Dr. Zakir Hussain was invited to become Vice-Chancellor of Aligarh Muslim University, a post which he filled with distinction till 1957, when he took over as Governor of Bihar. He became Vice-President of India in May, 1962, and held this office till his election as President on May, 13, 1967.

As a true patriot, who had spent 47 years of his life in the service of his country, he believed in India's unity and secularism. He treated the whole of Bharat as his home and its people as his family and lived upto his ideals till his last.

He was awarded Padam Vibhushan in 1954 and title of Bharat Ratna in 1963 in recognition of his meritorious services to the country.

Dr. Zakir Hussain's personality was an amalgam of simplicity, truthfulness, scholasticism, humanism, keen intellect, wisdom, altruism and dedication to the nation. He was an embodiment of India's composite culture.

Combining in his person the richness of the composite culture of India, he raised the standard of public life by his words and actions. The virtues he cherished, the constructive work he did as an educationist and social worker, the distinction he brought to every position he held in the national and inter-national field will guide the generations to come.

He was one of those rare souls, whose love for humanity was as deep and abiding as his concern for their welfare and happiness. He was a glorious son of the soil, who, all his life, fought for national unity.

He was an embodiment of all-pervading humanism, universal love and brotherly affection. He endeared himself to one and all, high and low, Hindu-Muslim or Christian or Sikh or Parsi, rich or poor. The many splended services rendered by him will remain a perennial source of inspiration and strength to all of us.

In him, Sir, we have lost an illustrious son of India.

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿਘ ਗਿੱਲ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਜੂਨ, 1917 ਵਿਚ ਹੋਈ ਅਤੇ 1962 ਵਿਚ ਉਹ ਜਗਰਾਉਂ ਦੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚੋਂ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਟਿਕਟ ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਚਣੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਥੇ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਰਹੇ । 1967 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਫਿਰ ਧਰਮਕੋਟ ਦੀ ਕਨਸਟੀਚੂਐਂਸੀ ਤੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਅਤੇ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਿਨਿਸਟਰ ਰਹੇ । ਫਿਰ 25 ਨਵੰਬਰ, 1967 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਮਾਇਨਾਰਿਟੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਜਿਸ ਦੇ ਓਹ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਰਹੇ । ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਤੇ ਉਹ ਅਗਸਤ, 1968 ਤਕ ਰਹੇ ਜਦ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋ ਗਿਆ । ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਬੜੇ ਐਕਟਿਵ ਅਤੇ ਦਲੇਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੌਮੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ 14 ਮਈ, 1969 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਬੜੇ ਉਘੇ ਨੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਖਾਨਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕਾਫੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਪਰੀਸ਼ਦ ਲਈ ਮੈਂਬਰ ਨੌਮੀਨੇਟ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਵੀ ਰਹੇ। ਉਹ ਇਕ ਜਰਨਲਿਸਟ ਸਨ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਲਿਖਦੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਇਕ ਉਘੇ ਰੁਕਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੌਤ ਨਾਲ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬੜਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਫਿਰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਇਕ ਬੜੇ ਪ੍ਰਾਮੀਨੈਂਟ ਲੀਡਰ ਸਨ। ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਦਫਾ 1946 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਗਏ ਅਤੇ 1962 ਤਕ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ। ਉਹ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਵੀ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋਣ ਨਾਲ ਮੁਲਕ ਦੀ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਫ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਪਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਿਧੂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜ਼ਾਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਦਾ ਸਾਂ। ਉਹ ਇਕ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਸਪੋਰਟਸਮੈਨ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਹੇ ਫਿਰ ਰੀਟਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਪੈਪਸੂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ। ਉਹ ਜਿਸ ਵੀ ਅਹੁਦੇ ਤੇ ਰਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ਉਸਲੂਬੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ ਅਤੇ ਪੈਪਸੂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਇਕ ਬੜੇ ਜ਼ਿੰਮੀਂਦਾਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬੜੇ ਹਰਦਿਲਅਜ਼ੀਜ਼ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਵਰਗਵਾਸ ਹੋਣ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਮਾਯੂੰ ਕਬੀਰ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 18-8-1969 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਇਕ ਡਿਸਟਿੰਗੁਇਸ਼ਡ ਲਿਖਾਰੀ ਅਤੇ ਬੜੇ ਮਹਾਨ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਿਸਟ ਗਿਣੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ 22-2-1906 ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੈਰੀਅਰ ਬੜਾ ਬ੍ਰਿਲੀਐਂਟ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਕਲਕੱਤਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਔਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਮਾਯੂੰ ਕਬੀਰ ਮੌਲਾਨਾ ਆਜ਼ਾਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੜੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਬਤੌਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰ, ਮਿਨਿਸਟਰੀ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡਿਆ ਵਿਚ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਾਦ ਵਿਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਗਰਾਂਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰ-ਮੈਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ। 1957 ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਲੇਟ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੈਬੀਨਟ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਵਲ ਐਵੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਚਾਰਜ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਬਾਦ ਵਿਚ ਸਾਇੰਟਿਫਿਕ ਅਤੇ ਕਲਚਰਲ ਅਫੇਅਰਜ਼ ਦੇ ਇਨਚਾਰਜ ਰਹੇ। ਫਿਰ 1966 ਤਕ ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਸ਼ਤਰੀ ਜੀ ਦੀ ਕੈਬੀਨਟ ਵਿਚ ਉਹ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਅਤੇ ਕੈਮੀਕਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇਨਚਾਰਜ ਰਹੇ।

ਗੌਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕਬੀਰ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਅਜੇ ਮੁਕਰਜੀ ਦੀ ਬੰਗਲਾ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸੇ ਟਿਕਟ ਤੋਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ

[Chief Minister]

ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਗਏ । ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕ ਦਲ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਬਾਦ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀਆ ਕਰਾਂਤੀ ਦਲ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਕਿ ਇਹ ਆਪ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਬਣੇ । ਹਮਾਯੂੰ ਕਬੀਰ ਇਕ ਉਘੇ ਪਬਲਿਕ ਮੈਨ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ ਕੌਮੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਲ ਇੰਡਿਆ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਕਾਨਫਰੰਸ, ਇੰਡੀਅਨ ਫਿਲਾਸਫੀਕਲ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਇੰਡੀਅਨ ਸਾਇੰਸ ਕਾਂਗਰਸ । ਇਹ ਇਕ ਉਘੇ ਲਿਖਾਰੀ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਬੜੇ ਭਾਰੀ ਡਿਸਟਿੰਗੁਇਸ਼ਡ ਨੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਸਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਸੂਬੇ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਘਾਟਾ, ਪਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ ।

ਡਾਕਟਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਰਾਇਣ ਸਪਰੂ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਜਜ ਰਹੇ ਸਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 29 ਅਪ੍ਰੈਲ 1969 ਨੂੰ 75 ਸਾਲ ਦੀ ਆਯੂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ । ਇਹ ਐਮ. ਏ., ਐਲ. ਐਲ. ਬੀ. ਸਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 1921 ਵਿਚ ਲਿੰਕਨਜ਼ ਇੰਨ ਤੋਂ ਬਾਰ ਵਿਚ ਕਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ । 1925 ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਸਪਰੂ ਹਾਈਕੋਰਟ ਬਾਰ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੇ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਸੈਕਟਰੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਗਏ । 1922 ਵਿਚ ਇਹ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਲਿਬਰਲ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸੈਕਟਰੀ ਚੁਣੇ ਗਏ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਰਨਲਿਜ਼ਮ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਰਟੀਕਲ ਕੰਟਰੀਬਯੂਟ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਇਹ 1933 ਵਿਚ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਕਾਨਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਲਾ ਅਤੇ ਇਕਵਿਟੀ ਪੜ੍ਹਾਂਦੇ ਸਨ । 1934 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਐਂਮਪਾਇਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਅਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਬਰਾਂਚ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਰਾਜਯ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਰਹੇ । ਇਹ ਸੈਂਟ੍ਰਲ ਬੋਰਡ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਅਤੇ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਬਨਾਰਸ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਖ ਵਖ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ । ਇਹ ਇਕ ਉਘੇ ਜਜ ਅਤੇ ਜੂਰਿਸਟ ਸਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਵਿਚ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ਅਸਲੂਬੀ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਰਨਲਿਸਟ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਐਕਟਿਵ ਹਿਸਾ ਲਿਆ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋਣ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ ।

ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਕ ਉਘੇ ਲੀਡਰ ਸਨ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨਰੀ ਸਨ । ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰਖੀ । ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਲੰਬੀ ਆਯੂ ਤਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਐਕਟਿਵ ਪਾਰਟ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ । ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲੈ ਕੇ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ । ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਨਕਸ਼ੇ ਕਦਮਾਂ ਤੇ ਚਲੀਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਚੇ ਮਹਿਨਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ।

ਸ਼੍ਰੀ. ਹੋ. ਚੀ. ਮਿੰਨ੍ਹ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼ੁਮਾਲੀ ਵੀਤਨਾਮ, ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਸਜੱਨ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜਾਣਦੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 4 ਸਤੰਬਰ 1969 ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੀ ਹਰਕਤ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ 79 ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਆਯੂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ । ਇਹ ਉਤਰੀ ਵੀਤਨਾਮ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾਤਾ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਆਪ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸਮਰਾਜ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦੇਣ ਵਿਚ ਲਗਾਈ । ਆਪ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਸਮਾਜ ਵਾਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਹਨ ਸਖਤ ਧੱਕਾ ਲਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ।

ਮੈਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

That the House be adjourned as a mark of respect to their memories.

ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਮੇਰੀ ਇਹ ਦਰਖ਼ਾਸਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਨਕਲ ਅਤੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੈਂਟੀਮੈਂਟਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਛੜ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਉਹ ਹਨ ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਜਾਣ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਅਰਪਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : (ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਸੈਂਟੀਮੈਂਟਸ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ਮੈਂ, ਮੇਜਰ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ, ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸੋਸ਼ੀਏਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸਾ ਤਕ ਲਗਭਗ 50 ਵਰ੍ਹੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਰਪਨ ਕੀਤਾ । ਇਹ ਇਕ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ, ਮੁੱਦਘਰ ਠੰਡੇ ਸੁਭਾ ਅਤੇ ਦੇਵਤਾ ਸਰੂਪ ਇਨਸਾਨ ਸਨ । ਇਹ ਉਚ ਪੱਧਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸਨ । ਇਹ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸ਼ਰਾਫਤ ਤੇ ਸਦਾਕਤ ਦੇ ਮੁਜੱਸਮਾ ਸਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਔਹਦਿਆਂ ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਰ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਜਿਹੜੀ ਇਨਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਬੜੀ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਅਸਲੂਬੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ । ਅਤੇ ਹਰ ਕੁਰਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਇਹ ਬੈਠੇ ਉਸ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਅਤੇ ਵਕਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ । ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਥੋੜੇ ਇਨਸਾਨ ਅਜੇਹੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹਿਣੀ, ਕਥਨੀ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਇਕ ਹੋਵੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਨ । ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੰਦ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਹੀ ਮਹਿਨਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਆਲਮ ਬਾ ਅਮਲ ਇਨਸਾਨ ਸਨ ਇਹ ਇਕ ਸਚੇ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਸਨ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਮੈਂ ਦੇਵਾਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਣ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਇਨਸਟਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਕੀਤਾ । ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ

'The whole of Bharat is my home and its people are my family, The people have chosen to make me the head of this family for a certain time. It shall by my earnest endeavour to seek to make this home strong and beautiful, a worthy home for a great people engaged in the fascinating tasks of building up a just and prosperous and graceful life. The family is big and is constantly growing at a rather inconveniently fast pace. We shall each one of us have to participate inspiringly in building its new life, each in his own sphere and each in his own way. For sheer size the tasks ahead of us are so demanding that no one can afford to sit back and just watch or let frust ration become endemic in our country. The situation demands of us work, work, and more work silent and sincere work, solid and steady reconstruction of the whole material and cultural life of our people"

He really lived up to his resolve until death snatched him from us. He was one of those wisemen who never paraded his wisdom. He was a scholar who was never impeded.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਮੌਤ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਅਤੇ ਕਲਚਰਲ ਵੈਕੀਉਮ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਅਜ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ, ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ । ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ]

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ ਵਰਗਾ ਇਨਸਾਨ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਇਕ ਖੁਦਾਈ ਤੁਹਫਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਜੇਕਰ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਰਖਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਸਬਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੁਣਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਕਦਮ ਤੇ ਚਲੀਏ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਈਏ । ਇਸ ਤੋਂ ਵਡਾ ਟਰੀਬਿਊਟ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਸਕੀਏ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਛਡ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਆਪ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ । ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਨੰਬਰਵਾਰ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਇਕ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਮਾਯੂੰ ਕਬੀਰ ਇਕ ਭਾਰੀ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਿਸਟ ਸਨ, ਇਕ ਮੁਦਬਰ ਅਤੇ ਸਕਾਲਰ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਹੋ ਗਏ ਸਨ । ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਏਸ਼ੀਅਨ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ । ਆਪ ਨੇ ਇੰਗਲਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੂਸਰੇ ਯੋਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਨਾਉਂ ਉਚਾ ਕੀਤਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਲਈ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਸੈਕੂਲਰਇਜ਼ਮ ਦਾ ਇਕ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾ ਵਿਚ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਸਪਰੂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਵੀ ਇਥੇ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ । ਡਾਕਟਰ ਸਪਰੂ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਜਿਊਰਿਸਟ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸੀ ਇੰਟਲੈਕਟ ਦਾ ਇਨਸਾਨ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਇਹੋ ਜੇਹੇ ਜਿਊਰਿਸਟ ਦਾ ਵੀ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ।

ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਬਾਰੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਬੜੇ ਹੌਂਸਲੇ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਵਾਲਾ ਇਨਸਾਨ ਸੀ । ਮੈਂ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇਖਤਲਾਫ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਣੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਇਸ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ । ਉਹ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਚਾ ਚੁਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਤਨੋ ਮਨੋ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਭਾਵੇਂ ਅਜ ਕੋਈ ਲੱਖ ਕਰੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੋ ਮਾਣ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਅੱਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਉਹ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ. । ਸਾਨੂੰ ਸਖਤ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਬੜੀ ਛੋਟੀ ਜੇਹੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਗਿਆ ਹੈ । ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੱਜਕਲ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬਕ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਡਿਫਰੈਂਸਿਜ਼ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨੇ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ, ਪਰ ਲਿਮਟ ਤੋਂ ਅਗੇ ਜਾਕੇ ਘਸੀਟਣਾ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਇਕ ਸਬਕ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਆਮ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਇਕ ਵਿਚ ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ । ਪਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਹੈ । ਪਰ ਪਰਸਨਲ ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਆਕੇ ਕਿਸੇ ਹਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਸ ਹਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ।

ਮੈਂ ਕੁਝ ਲਫਜ਼ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਯੋਧੇ ਸਰਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੌਮੀ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕੌਮ ਦੇ ਸਪੂਤ ਚੌਧਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਦੁਖ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਣਾ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਰੈਫਰੈਂਸ ਦਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੋਗੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਇਹ ਦਿਲੀ ਦੁਖ ਦੇ ਭਰੇ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਮੀਲੀਜ਼ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵੋਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੰਦ ਮੁਖਤਸਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਸ਼ੁਕਰੀਆ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਛਮ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਅਤੇ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਅਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਸਬਕ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਕਰੇ ਹੋਏ ਉਹ ਸਬਕ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇਸ ਮੁਲਕ ਲਈ ਸੁਨਹਿਰੀ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਰ ਹੁਸੈਨ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕਾਲਜੀਏਟ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪਰੇਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਢਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਪ ਨੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛਡ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿਸਾ ਪਾਉਣਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਸਮਝਿਆ। ਆਪ ਲਗ-ਭਗ 30 ਸਾਲ ਤੱਕ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਇਕ ਤਾਲੀਮੀ ਅਦਾਰੇ "ਜਾਮੀਆ ਮਿਲਿਆ" ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੱਕ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਖੀ। ਆਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਕੁਟ ਕੁਟ ਕੇ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੱਜ "ਜਾਮੀਆ ਮਿਲੀਆ" ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਕ ਤਾਲੀਮੀ ਅਦਾਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪੂਰੇ 30 ਸਾਲ ਲਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਾਈਡੈਂਸ ਵਿਚ ਇਹ ਅਦਾਰਾ ਇਕ ਨਵੀਂ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਰੇ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਖੁਲ੍ਹ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਿਹੜੇ ਲੈਕਚਰਾਰ ਏਥੇ ਇਸ ਅਕੈਡਮੀ ਵਿਚ ਲਗ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪਣੀ ਆਈਡੀਆਲਜੀ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਨੂੰ ਦੇ ਸਕਣ, ਆਪ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਆਈਡੀਆਲਜੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਉਸ ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਖੁਲ੍ਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਈਡੀਆਲੋਜੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਤਾਲੀਮ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਕਲੀਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

[ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ]

ਇਕ ਔਖੇ ਵਕਤ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਮੁਸਲਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਵਕਤ ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਦੋ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਹਮਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਉਹ ਤਾਕਤਾਂ ਸਨ ਜੋ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਮੁਸਲਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੁਝ ਤਾਕਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅਡਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਏ। ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਅੱਡਾ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਕ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ।

ਫਿਰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਾਈਸ-ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਮੌਤ ਤਕ ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਜੋ ਸਬਕ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਇੰਡੀਅਨ ਕੰਪੋਜ਼ਿਟ ਕਲਚਰ ਡਿਵੈਲਪ ਕਰਨਾ। ਹਿੰਦੂ ਕਲਚਰ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਕਲਚਰ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਇੰਡੀਅਨ ਕਲਚਰ ਨੂੰ ਤਕੜਿਆਂ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾਇਆ। ਇਕ ਹੋਰ ਗਲ ਮੈਂ ਇਥੇ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬੇਸ਼ਕ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਚੋਣ ਵੋਟਾਂ ਪਾਕੇ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਸੀ, ਉਹ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ, ਇਕ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੈਕੂਲਰਇਜ਼ਮ ਦਾ ਇਕ ਨਮੂਨਾ ਸਨ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗਲਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਜ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ 22 ਸਾਲ ਬਾਦ ਵੀ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦਾ ਸਾਬਰਮਤੀ ਆਸ਼ਰਮ ਹੈ, ਦੋ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਂ 800-900, ਪਰ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 4 ਹਜ਼ਾਰ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਅਜ ਦੇ ਦਿਨ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਹਲਫ਼ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਫੈਲਣ ਦਿਆਂਗੇ, ਇਹ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਭਾਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਆਏ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਲੋਂ। ਇਥੇ ਇਕ ਗਲਤ ਵਿਚਾਰ ਫੈਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ 8-9 ਕਰੋੜ ਜਿਹੜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਡੀਅਨਈਜ਼ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਢਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਚਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਬਾਇਸ ਬਣੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਇਕ ਖੜਾ ਝੰਡਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਅਜ ਸਾਨੂੰ ਪਰਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇੰਡੀਅਨਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚਲਣ ਦਿਆਂਗੇ।

ਫਿਰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਗੂਆਂ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੌਮੀ, ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਚੌਧਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਚੰਦਰ, ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਿਮਾਯੂੰ ਕਬੀਰ ਔਰ ਡਾਕਟਰ ਸਪਰੂ ਆਦਿ। ਮੈਂ ਇਥੇ ਡਾਕਟਰ ਸਪਰੂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਗਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬੀਲੌਂਗ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਬਹੁਤ ਦਲੇਰ ਸਨ। ਉਹ ਠੀਕ ਗਲ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਹਰ ਥਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਕੇਰੇਲਾ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਤੋੜੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਸਪਰੂ ਹੀ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕੰਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਹੀ ਮਾਹਿਨਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਬਰਲ ਸਨ।

ਫਿਰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾਂ ਹਨ, ਜੋ 103 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹਿਸਾ ਪਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਿਰਤੀ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀ ਰਸਾਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਰਸਾਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਜੰਗੇ-ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਹਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਅਖੀਰੀ ਉਮਰ ਤਕ ਉਹ ਜਿਸ ਸਾਦਗੀ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਲਈ ਮਿਸਾਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਹੋ-ਚੀ ਮਿੰਨ ਬਾਰੇ ਦੋ ਲਫ਼ਜ਼ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਡਾਕਟਰ ਹੋ ਚੀ ਮਿੰਨ ਇਕ ਕਮਿਉਨਿਸਟ ਲੀਡਰ ਸਨ। ਪਰ ਉਹ ਚਿੰਨ ਬਣ ਗਏ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਜਦੋ ਜਹਿਦ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲੜਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤਕ ਕਾਬੂ ਪਾਈ ਰਖਿਆ। ਫਿਰ ਕਈ ਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿਚੋਂ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਦੇਸ਼ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਏ। ਪਰ ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਦੇਸ਼, ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇਕ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ, ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੁਧ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਲੜਿਆ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਦੇਸ਼ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਪਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰ ਵਰਤੇ। ਵਹਿਸ਼ਿਆਨਾ ਜ਼ੁਲਮ ਉਥੇ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਨਾਪਾਮ ਬੰਬ, ਕੈਮੀਕਲ ਬੰਬ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਿੰਬਲ ਬਣ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਲੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹੋ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਪਾਰਲੀਆਮੈਂਟ ਵਿਚ ਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸੂਬਕ ਅਸੈਂਬਲੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਡਾਕਟਰ ਹੋ ਚੀ ਮਿੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਅਜ ਦੇ ਦਿਨ ਇਹ ਸਬਕ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਲੁਟ-ਖਸੁਟ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ,ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾਂਗੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਉਸ ਨੇ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਨੇ ਜੋ ਜਜ਼ਬਾਤ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਹਨ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸ਼ੁਕਰੀਆ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ (ਧਨੌਲਾ): ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਸਾਡੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਲੀਡਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਥੇ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਉਹ ਬੜਾ ਦਲੇਰ ਸੀ। ਜੋ ਦਲੇਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਵੀ ਬੜਾ ਦਲੇਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਫਿਰ ਇਥੇ ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਉਤਾਂਹ ਚੁਕਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ, ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਗੱਦਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਇਜ਼ੱਤ ਅਤੇ ਮਾਣ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ]

ਫਿਰ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਉਹ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਰਤ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਰ ਉਸ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਜੋ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਚਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਬਰ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਚਲੀ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਟੋਡੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਬਰ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੋਡੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਧਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜਵਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਫੜੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਫੜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਾਰ ਬੁਲਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਤੀ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀ ਰਸਾਲਾ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। 103 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਡਾਕਟਰ ਹੋਚੀ ਮਿੰਨ੍ਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਬਣਾਇਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛਡੀ। ਭੈੜੇ ਤੋਂ ਭੈੜੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਪਰਯੋਗ ਕੀਤਾ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਖਤਰਨਾਕ ਬੰਬਾਂ ਦੀ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛਡੀ ਗਈ। ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਡਾਕਟਰ ਹੋਚੀ ਮਿਨ੍ਹ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਦੰਦ ਖੱਟੇ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਉਥੇ ਆਪਣੀ ਆਰਜ਼ੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਉਥੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਐਸਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਅੱਜ ਵੀ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ, ਛੋਟੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਓਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦ ਕਿ ਓਹ ਸਰਮਾਇਦਾਰੀ ਦੀ ਉਥੇ ਕਬਰ ਬਣਾਕੇ ਹਟਣਗੇ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸੱਜਨਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਥੇ ਨਾਉਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

चौधरी बलबीर सिंह : (होशियारपुर) उपाध्यक्ष महोदय, हमारे मुल्क की बहुत सी अहम शखसियतें आज हम में नहीं हैं। हमारे देश के रिवाज के अनुसार, हिन्दू रस्मों रिवाज के अनुसार हम उनकी जिन्दगी में तो उनका ख्याल रखते नहीं लेकिन उनके मरने के बाद श्रद्धांजलियां जरुर उनको देते हैं।

बाबा कर्म सिंह चीमा आज़ादी के 22 साल बाद भी ज़िन्दा रहे। पहले कांग्रेस सरकार रही फिर फ़्रंट सरकार आई लेकिन किसी ने भी ...... (विघ्न) (शोर)

मेरे कहने का मतलब है कि 2) साल पहले कांग्रेस सरकार रही फिर फ़्रंट सरकार बनी, पर किसी सरकार ने भी उनका ख्याल नहीं किया। यह आज़ादी की लड़ाई लड़ने वालों में सब से पहले थे। इन्होंने जेलों में रह कर कोई सुख आराम की ज़िन्दगी बसर नहीं की। उनको बर्फ़ के तोदों पर रखा जाता रहा। अमरीका, से वापस अपने मुल्क आने के लिए इनको भेस बदल कर आना पड़ा। इस मुल्क में किसी न किसी शक्ल में पहुंच कर इन्होंने क्रांतिकारी का काम शुरु किया।

डाक्टर ज़ाकिर हुसैन हिन्दुस्तान के पहले राष्ट्रपति थे, जो अपने पद के दौरान स्वर्गवास हुए। महात्मा गांधी जी वार्धा बेसिक ऐजुकेशन के बानी थे। डाक्टर साहिब ने गांधी जी की मौजूदगी में बेसिक ऐजुकेशन के आधार पर सारे तालीमी ढांचे को ठीक करने की तरफ काफी काम किया। हिन्दुस्तान के सैकुलर ढाँचे में यह सैकुलरिज़्म का झण्डा लिये खड़े थे। पाकिस्तान हिन्दुस्तान को दुनिया में इसी बिना पर बदनाम करने के लिए हमेशा तुला रहता है। इनकी मौत से हिन्दुस्तान एक बहुत बड़े सपूत से महरूम हो गया है।

सरदार लछमन सिंह गिल यहां एसैम्बली में मैम्बर भी रहे और फिर बतौर मुख्य मन्त्री भी रहे। पहले फ्रंट सरकार में जब दल-बदलु हो गए तो इन्होंने भी दल बदल कर अपनी सरकार बनाई। उस वक्त इन्होंने बड़ा अच्छा काम किया सड़कें बनाने का क्रैश प्रोग्राम तैयार किया। हर जगह सड़कें बननी शुरु हुई। जिस वक्त उनकी सरकार टूट गई तो सड़कें बननी वहीं की वहीं रह गई। मैं मुख्य मन्त्री से कहूंगा कि सड़कों के अधूरे काम को अब पूरा किया जाए। गिल साहिब की मौत पर हमें बहुत अफसोस है।

डाकटर होचिमिनह भी दुनिया में साम्राज्य के खिलाफ लड़ाई लड़ने वालों में थे। जब यह दिल्ली आए तो जैसे हमारे यहां स्वागत करने का तरीका है वैसे ही उनके स्वागत के लिए रैड कार्पेट बिछाई गई और बहुत खूबसूरत सुनहरी कुर्सी उनके बैठने के लिए वहां रखी गई। जब उनको उस पर चलने के लिए कहा गया तो उन्होंने इस कार्पेट को हटाने के लिए कहा। उन्होंने कहा कि उस गरीब मुल्क में जहां खाने को रोटी न हो वहां यह फज़ूल खर्ची करनी बिल्कुल गलत बात है। उन्होंने रैड कार्पेट पर पांव नहीं रखा और उसे वहाँ से हटा दिया गया। स्टेज पर जो सुन्दर कुर्सी थी वह भी हटा दी गई। और वह सादा कुर्सी पर बैठे। इस से हम बहुत सबक ले सकते हैं। साम्राज्य के खिलाफ कितने ज़ोर से उन्होंने लड़ाई लड़ी। सारी दुनिया इस लड़ाई को देख कर दंग रह गई। अमरीका ने न सिर्फ हथियार ही वहां पर सप्लाई किए बल्कि अपनी पूरी ताकत वहां लड़ाई में लगा दी। फौज भी वहां पर भेजी। साम्राज्यवाद का इन्होंने जितने ज़ोर से मुकाबला किया उस से उन का नाम दुनिया की हिस्ट्री में सुनहरी लफजो में लिखा जाएगा।

चौधरी जगदीश चन्द्र मेरे साथ यहां मैम्बर रहे। यह बहुत ठंडे स्वभाव के इन्सान थे। जब भी लोग इन्हें मिलते थे तो वह इनकी बातचीत से बहुत मुतासर होते थे।

सरदार करतार सिंह कौमी जंगे आज़ादी के लड़ने वालों में से एक रूकन थे। और भी जिन लोगों के मुख्य मन्त्री साहिब ने नाम लिए है उन सब के लिए भी मेरी प्रार्थना है कि उन की आत्मा को प्रमात्मा शांति दे।

उपाध्यक्ष महोदय, मैं एक और अर्ज़ करनी चाहता हूं कि और भी कुछ ऐसे ही लोग हैं जो आज हम में नहीं हैं। एक और आदमी भी है जो पंजाब के सवाल को हिन्दुस्तान के नक्शे पर लाने की कोशिश कर रहा है, और वह है सरदार दर्शन सिंह फेरुमान। (शोर) (विघ्न) सवाल तो यह है कि उनको कैसे बचाया जाए। (विघ्न)

श्री उपाध्यक्ष : यह कैसे हो सकता है ? How can the hon. Member refer to Sardar Darshan Singh Pheruman ?

चौधरी बलबीर सिंह : क्या उनके मरने के बाद सोचेंगे ? हमें उनको ज़िन्दा रखने की कोशिश करनी चाहिए।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿਸ ਗਲ ਉਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸੀ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਬੋਲੋ। (The hon. Member should confine his remarks to the resolution under consideration.)

चौधरी बलबीर सिंह : एक आदमी मर रहा है। कोई रेजोल्यूशन या कोई प्रस्ताव किसी शक्ल में पास कर के अगर हम उनको बचा सकें तो यह सूबे की एक बड़ी भारी खिदमत होगी।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸਾਊਥ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਬੜੇ ਉਚੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਜੰਗੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਰਹਿਨੁਮਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਮ ਵਿਚ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਐਡਜਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਉਹਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਉਹਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਮਾਯੂੰ ਕਬੀਰ, ਐਮ. ਪੀ. ਅਤੇ ਯੂਨੀਅਨ ਮਨਿਸਟਰ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਇਕ ਦੋ ਦੇ ਨਾਮ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਮੈਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵੀ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਏ ਜਾਣ। ਉਹ ਹਨ-ਮੁਹੰਮਦ ਅਜਮਲ ਖਾਨ ਜੋ ਕਿ ਮੌਲਾਨਾ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇ ਸੈਕਟਰੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੰਗੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਬੜਾ ਹਿਸਾ ਪਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਧਾਨ ਦਾ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾਂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਇਕ ਬੜੇ ਵਡੇ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਿਸਟ ਸਨ। ਆਪ ਐਮ. ਪੀ. ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ:

ਮਕਦੂਰ ਹੋ ਤੋ ਖਾਕ ਸੇ ਪੂਛੂੰ
ਕਿ ਅਹਿ ਲਈਮ ਤੂੰਨੇ ਵੋਹ ਗੰਜ ਖਾਏ
ਕਰ ਮਾਇਆ ਕਿਆ ਕੀਏ।

ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਖਾਤਰ ਬੜੀ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ। ਅਜ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਫਿਰਕਾਪਰਸਤ ਲੋਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੱਥਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਬੜਾ ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਮਕਾਮ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ, ਈਸਾਈ ਸੀ, ਅਜ਼ਾਦ ਸੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ ਅਤੇ ਪਰੋਫੈਸਰ ਹਿਮਾਯੂੰ ਕਬੀਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਨ। ਇਹ ਉਹ ਸ਼ਖਸ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਾਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਰਮਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਐਸੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਲੋਕ ਯਾਦ ਕਰਨਗੇ।

ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਲੜਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਠੀਕ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਡਗਮਗਾਏ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਆਮਤੌਰ ਤੇ ਜੋ ਮਾਮੂਲੀ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਡਗਮਗਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਏ ਨੂੰ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਆਮ ਲੜਾਈਆਂ ਫਸਾਦ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਫਸਾਦ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਫਸਾਦਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੜਪ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਅੱਜ ਜਿਹੜੇ ਤੰਗ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਾਲੇ, ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਸਦਮਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ:

> ਮਰਨੇ ਵਾਲੇ ਮਰਤੇ ਹੈਂ ਲੇਕਿਨ ਫਨ੍ਹਾਂ ਹੋਤੇ ਨਹੀਂ।
> ਯਿਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਭੀ ਹੱਮ ਸੇ ਜੁਦਾ ਹੋਤੇ ਨਹੀਂ।

ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਆਪਣੇ ਅਸੂਲ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਾਲ। ਉਹ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲਾਣਾ ਤਾਂ ਕਰ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

> ਐ ਬਕਾਏ ਇਸ਼ਕ ਸੇ ਪੈਦਾ ਬਕਾ ਮਹਿਬੂਬ ਕੀ,
> ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ਹੈ ਅਦਬਨਾ ਆਸ਼ਨਾ ਮਹਿਬੂਬ ਕੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਸਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਚਲਾਂਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਾਡੇ ਜੰਗੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਜਰਨੈਲ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੀਮਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਆਪਣੇ 20 ਵਰ੍ਹੇ ਬਿਤਾਏ ਉਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਲੜਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਡੋਲੀ ਸਿਰਫ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਪਹੁੰਚੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਜੋ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਲੜਾਕੇ ਆਦਮੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਵਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਔਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੜੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਮੌਕੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਜੁਰਅਤ ਨਾਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਚਲਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਸਿਆਸੀ ਇਖਤਲਾਫ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣੇ ਸੋਹਣੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਜੋ ਕਿ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

[ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ]

ਡਾਕਟਰ ਹੋਚੀ ਮਿੰਨ੍ਹ ਇਕ ਐਸੇ ਸ਼ਖਸ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਮਰਾਜਸ਼ਾਹੀ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲਈ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀਆਂ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਰਾਹ ਦੱਸੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਰਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੌਮੀ, ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਚੌਧਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਪੀ. ਐਲ. ਸਪਰੂ ਹਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਉਤੇ ਦੁਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਰਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੌਮੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰੀਵਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਵਾਸਤੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅਪਣੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਰਦਾਨ ਕਰੇ। ਮੈਂ ਪੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਵਲੋਂ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ (ਡਕਾਲਾ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਕੁਝ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ, ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖਿਆਲਾਤ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਹਿਮ ਅਹਿਸਾਸਾਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਹਮਦਰਦੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀਵਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਰ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਆਪਣੇ ਦੋ ਡਿਸਟਿੰਗੂਇਸ਼ਡ ਪਰੈਡੀਸੈਸਰਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬੜੀ ਐਗਜ਼ਾਲਟਿਡ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕਾਬਲ ਸਨ। ਉਹ ਸਕਾਲਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਬਤੌਰ ਸਟੇਟਸਮੈਨ ਦੇ, ਬਤੌਰ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਟਰ ਦੇ ਇਕ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਪਧੱਰ ਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੱਚੇ ਤੇ ਸੁੱਚੇ ਇਨਸਾਨ ਸਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਇਤਨੀ ਉਚੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਰ ਹੁਸੈਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਇਤਨੀ ਉਚੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਟ ਸੀ। ਮਾਈਨਾਰਿਟੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਇਕ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਨਟੇਟਿਵ ਨੂੰ ਪਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸ਼ਲ ਚੇਅਰ ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਪਾਵਰਜ਼ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਜਿਨਾਂ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸੇ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗਲ ਕਰ ਲਉ। ਕੋਈ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਬਣਾ ਲਉ। ਭਾਵੇਂ ਇੰਡੀਅਨਾਈਜ਼ ਬਣਾ ਲਉ, ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੂਆਈਜ਼ ਬਣਾ ਲਉ ਅਦਰਵਾਈਜ਼ ਕੋਈ ਸੈਂਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਜਦ ਤਕ ਅਸੀਂ ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਰ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ ਤਦ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਸਾਡੇ ਐਲੀਮੈਂਟ ਹਨ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਹਨ।

More than anything else India is a land of minorities.

ਇਹ ਇਕ ਮਾਇਨੋਰਟੀਜ਼ ਦਾ ਮੁਲਕ ਹੈ । ਇਸ ਮਾਇਨੋਰਟੀਜ਼ ਦੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਕਦਮ ਤੇ ਚਲੇ । ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖਾਨ ਦਿਲ ਤੇ ਹੱਥ ਰਖ ਕੇ ਉਹ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਅੱਜ ਤੋਂ 22 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸੀ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਕਰਿਟੀਸਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਇਕ ਲੈਸਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਸਬਕ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਤੇ ਇਫੈਕਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਤੇ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਵਡੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਬੜੀ ਅਫਸੋਸਨਾਕ ਗਲ ਹੈ ।

ਦੂਸਰੀ ਅਰਜ਼, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਰ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰੈਕਟੀਕਲ ਸਾਈਡ ਆਫ਼ ਲਾਈਫ ਦਾ ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਔਰ ਜੋ ਜਜ਼ਬਾ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਦੇਖਿਆ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਲਈ ਨਿਕਲਿਆ, ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਰ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰੈਕਟੀਕਲ ਸ਼ਕਲ ਦਿਤੀ । ਅੱਜ ਵੀ ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਈਏ ਔਰ ਤੰਗ ਦਿਲੀ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਆ ਜਾਈਏ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਕਿ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਲਿਆਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਵਿਤਰ ਯਾਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਤਬਰਕ ਯਾਦ ਹਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਟਰ ਹੋਚੀ ਮਿਨ੍ਹ ਇਕ ਬੜੇ ਵਡੇ ਪੋਲੀਟੀਸ਼ਨ ਔਰ ਬੜੇ ਬਹਾਦਰ ਇਨਸਾਨ ਸਨ । ਉਹ ਚੋਟੀ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਨ । ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਇਕ ਬੜੇ ਘਾਟੇ ਦੀ ਗਲ ਹੈ । ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਬਹਾਦਰ ਉਹ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਸਨ ਜੇ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁਲ ਭੇਂਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਕ ਸਨ ਔਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ । ਉਹ ਇਕ ਕੁਇਕ ਡਿਸੀਜ਼ਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਟਰ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਇਸ਼ਾਰਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਦਿਤਾ ਸੀ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ । ਉਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡੇ ਰੈਵੋਲਿਉਸ਼ਨਰੀ ਸਨ ਔਰ ਬਹੁਤ ਵਡੇ ਜਰਨੈਲ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਇਕ ਮਹਾਨ ਬੀੜਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਚੁਕਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਮੁਨਾਰਾ ਬਣੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਪਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

[ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ]

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਿਧੂ ਇਕ ਚੰਗੇ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਟਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਛੜਨ ਤੇ ਮੈਂ ਹਮਦਰਦੀ ਪਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਮਾਯੂੰ ਕਬੀਰ ਨੇਸ਼ਨ ਦੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡੀ ਡਿਸਟਿੰਗੂਅਸ਼ਡ ਪਰਸਨੈਲਿਟੀ ਸਨ। ਉਹ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ, ਕੋਈ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਕੈਬੀਨਟ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਵਡੇ ਤੋਂ ਵਡੇ ਲੀਡਰ ਤੋਂ ਘਟ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਮੌਲਾਨਾ ਆਜ਼ਾਦ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿਤਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟਰਾਂਸਲੇਟ ਕੀਤੀ ਔਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਕਰਿਟ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਹਨ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਇਕ ਬੜਾ ਵਡਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਟ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਕੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਜੋ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਦਰਮਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪਬਲਿਕ ਵਿਚ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਖਿਆਲਾਤ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲੀ ਤੋਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਅਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਖਸ਼ੇ।

उद्योग मन्त्री : (श्री बलराम दास टंडन) डिप्टी स्पीकर साहिब, आज हाऊस में जो प्रस्ताव पेश हुआ है इस में कुछ वह लोग हैं जिन के साथ हमें बैठने का मौका मिला है और कुछ वह लोग हैं जिन के साथ हमें बैठने का मौका नहीं मिला लेकिन वह उच्च दर्जे के महापुरुष थे जिन्होंने इस मुल्क के लोगों को एक अच्छा रास्ता बतलाने की कोशिश की। डाक्टर ज़ाकिर हुसैन उन व्यक्तियों में से एक हैं जिन्होंने अपने देश के लिए और देश की आज़ादी के लिए जद्दो जहद करने के लिये जो काम किये हैं जितनी भी उन की सराहना की जाए वह कम है। आज़ादी के बाद एक पार्लीमैंटेरियन के तौर पर, फिर एक स्टेट के गवर्नर के तौर पर और फिर देश के उपप्रधान और फिर प्रधान के तौर पर जो उन्होंने काम किए वह इस देश को एक रास्ता दिखलाने वाले है। उन्होंने सच्ची देश भक्ति का नमूना जो मुल्क के लिए एक सही रास्ता है लोगों के सामने पेश किया है। वह न सिर्फ आज़ादी के लिए राहे मशल बने बल्कि वह दूसरे मुल्कों के लोगों के लिए जो गलत ढंग से सोचते हैं, उनको भी सही रास्ता बतलाने और एक सही तसवीर पेश करने में कामयाब हुए।

डिप्टी स्पीकर साहिब, उस के बाद कुछ और भी महापुरूष हम से जुदा हो गए हैं जिन में प्रोफैसर हमायूं कबीर, डाक्टर पी. ऐन. सपरू और डाक्टर होचिमिनह के बारे में चीफ मिनिस्टर साहिब और बाकी मैम्बर साहिबान ने भी अपने विचार प्रकट किये हैं। वे भी महान हस्तियाँ थी जिन्होंने अपने अपने ढंग से अपने अपने मुल्क की सेवा की। डाक्टर होचीमिनह के बारे में जितना कहा जाए उतना ही थोड़ा है चाहे उन के ख्यालात कुछ अपने से अलग थे। लेकिन जो कुछ अपने देश की आज़ादी के लिये उन्होंने जद्दोजहद की और हर नौजवान लड़के लड़की के दिल में इस बारे जो तमन्ना पैदा की, वह बेमिसाल है। मैं समझता हूं कि होचिमिन्ह ने जो मिसाल पेश की है वह दूसरे लोगों के लिए भी राहमशल बनेगीं और आने वाली पीढ़ियां भी आज़ादी के लिए जद्दोजहद की प्रेरणा ले सकेंगी।

फिर, बाबा कर्म सिंह ने, डिप्टी स्पीकर साहिब, देश की आज़ादी में बेहतरीन हिस्सा डाला है। और जिस तरह से उन्होंने अपने शरीर का तिल तिल गला कर उस में लगाया उसके बारे में जितना कहा जाए उतना ही थोड़ा है।

सरदार लच्छमन सिंह गिल जो पंजाब के चीफ मिनिस्ट्र रहे और इस समय हमारे दरमियान नहीं हैं उनके बारे में सभी मैंबर साहिबान ने अपने अपने विचार इस हाऊस के सामने रखें हैं। वे एक बा-हिम्त आदमी थे। हर एक का सोचने का ढंग अपना अपना है। कोई किसी भी ढंग से उनके बारे में सोच सकता है, लेकिन इस के बारे हर एक की ही राए है कि उन्होंने बड़े साफ दिल से पंजाब में काम करने का प्रयत्न किया और वह काबले-तारीफ है।

इस के बाद सरदार करतार सिंह कौमी, चौधरी जगदीश चन्द, सरदार प्रीतम सिंह सिधू, प्रोफैसर हुमायूं कबीर तथा डा० पी० ऐन० सप्रू को मैं अपने साथियों के साथ श्रद्धांजली पेश करता हूं।

एक बात जो चौधरी साहिब ने, वैसे उनके लिए मेरे दिल में बड़ी इज्ज़त है, सरदार दर्शनसिंह फेरूमान के बारे में कही, इस अवसर पर नहीं करनी चाहिए थी।

मैं अर्ज करना चाहता हूं कि वह जिस काम में जिस ढंग से लगे हुए हैं, हमारी पंजाब सरकार भी उस यज्ञ में, होम में आहूती डालने के लिए और उस यज्ञ की पूर्ती के लिए जिस प्रकार काम कर रही है उसको पंजाब का बच्चा बच्चा जानता है। इस के बारे में हर एक आदमी की एक ही राए है कि पंजाब सरकार इस काम की पूर्ति के लिए हर वह कदम उठा रही है जो उठाया जाना चाहिए था। आज जिस प्रस्ताव को ले कर हम यहाँ बैठे हैं वह उनके लिये है जो हमारे दर्मियान नहीं हैं, जिन के साथ हम बातचीत नहीं कर सकते जिन के साथ हम बैठ नहीं सकते, केवल इस प्रकार श्रद्धाँजली भेंट कर करके उनकी इज्ज़त और मान कर सकते हैं। उन के आगे आज हर एक आदमी का मस्तक झुकता है।

अन्त में मैं अर्ज़ करना चाहता हूं कि जो प्रस्ताव हमारे चीफ मिनिस्ट्र साहिब ने पेश किया है, उसे मुतफिक्का तौर पर पास कर के, जो हमारे दर्मियान नहीं हैं उनके लिये हम प्रार्थना करें कि परमात्मा उनकी आत्मा को शांति प्रदान करे। यह प्रस्ताव सहानुभूति के तौर पर उन के परिवारों को भेजा जायेगा (विघन) इन्हीं शब्दों के साथ मैं श्रद्धांजली अर्पित करके बैठ जाता हूं।

Mr. Deputy Speaker : I associate myself with the richly deserved tributes paid to the late President of India, Dr. Zakir Hussain. I was, indeed, fortunate to be acquainted with him and to have many opportunities of discussing with him the agriculture of India in which he was very keenly interested. His was a personality which inspired all those who came in contact with him. He was embodiment of the composite culture of India. Humility and simplicity seemed to flow from him and his passing away has been a great blow to our Nation. I also fully associate myself with the sentiments expressed by the Leader of the House, Deputy Leader of the Opposition and other hon. Members in regard to the other leaders, who are no more with us. I hope that it is the sense of the House that the motion moved by the Chief Minister be unanimously

[Mr. Deputy Speaker]

adopted and the condolences of the House conveyed to the bereaved families (Voices : yes, yes) I would now request the hon. Members of the House to stand in silence for two minutes, as a mark of respect to the memory of the deceased.

(The Members then stood in silence for two minutes)

Mr. Deputy Speaker : The House stands adjourned till 9.00 A.M. on Wednesday the 22nd October, 1969.

3.15.P. M. | *(The Sabha then adjourned till* 9.00 *A.M. on Wednesday, the* 22*nd October,* 1969.)

"C" 1969

Published under the authority of the Punjab Vidhan Sabha

Printed by :

SANATAN DHARAM PRESS,

Mani Majra.

(Chandi Garh)

31

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES

22nd October, 1969

Vol—II No. 2

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Wednesday, the 22nd October, 1969

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh

Price : Rs : 105.00

is

21st

state

(

ਸਰਦ

(ਬੀ)

ਸਰਦਾ
ਤਾਮੀਰੀ ਸੇਵਾ

ਮੁੱਖ ਮੰਤ
ਦਿਤੀ ਹੈ। ਜਿ
ਐਕਟ ਦੇ ਨੀਚੇ

PUNJAB VIDHAN SABHA

Wednesday, the 22nd October, 1969

The Vidhan Sabha met in the Hall of the Vidhan Bhavan, Sector 1, Chandigarh, at 9.00 a.m. of the Clock, Mr. Deputy Speaker (Brig. Bikaram jit Singh) in the Chair.

Announcement By The Secretary regarding Absence of Speaker

Secretary : Sir, I have to inform the House that Mr. Speaker is unavoidably absent. The Deputy Speaker will take the Chair.

(At this stage the Deputy Speaker occupied the Chair)

Starred Questions And Answers

Mr. Deputy Speaker : Now we take up the list of questions for 21st October, 1969.

Instruction Issued To the Police Authorities Regarding keeping Of Gandasa With Long Handle.

*660. **Sardar Kirpal Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state :

(a) whether the Secretary to Government Punjab, Home Department received a letter No. 383, dated 12-3-69 from S. Sajjan Singh Margindpuri, Ex-M.L.A. of village Margindpur, tehsil Patti, district Amritsar in which he drew the attention of the Punjab Government to the decision of the High Court announced on 1-2-67, declaring the keeping of Gandasa with long handle as a crime ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affrimative, whether the the Government has issued any instructions to the police authorities in the light of the said decision of the High Court; if so, the details thereof ; if not, the reasons therefor ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਹਾਂ, ਜੀ ।

(ਬੀ) ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਗੰਡਾਸੇ ਦੀ ਤਾਮੀਰੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਤਮੀਨਾਨ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ ਤੁਅਲੁਕ ਹੈ । ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੰਟਰਪਟੇਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਵੈਪਨ ਔਫੈਂਸ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਨੀਚੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇੰਟਰਪਟੇਸ਼ਨ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਣੀ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਬੈਨ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਲਾਅਲੈਸਨੈਸ ਅਤੇ ਲੜਾਈਆਂ ਘਟਦੀਆਂ ਹਨ ਉਸ ਹਥਿਆਰ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਰਕਾਰ ਕਦ ਤਕ ਕਰ ਲਵੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਥਲੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मुख्य मन्त्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि क्या हाईकोर्ट के फेसले से पहले यह सरकार गंडासे का रखना जुर्म नहीं समझती थी ?

मुख्य मन्त्री : नहीं ।

चौधरी बलबीर सिंह : इन्होंने बताया है कि पहले सरकार गंडासे का रखना जुर्म नहीं समझती थी । तो क्या सरकार हाई कोर्ट के फैसले के असर को रोकने के लिये कोई कानून बनायेगी ताकि सरकार का पहला ख्याल कायम रहे ?

(कोई उत्तर न दिया गया)

Report(s) Lodged With Amritsar Police in June/July, 1969

*699. **Comrade Kulwant Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) whether in the month of June or July, 1969 any complaint(s) was/were lodged with the Amritsar police that some goondas had followed some of the nurses while they were going after duty hours to the camp of the para medical employees on hunger strike outside the Hospital and that these goondas had misbehaved with the nurses and that they had later tried to attack the Camp ;

(b) whether it is also a fact that some of these goondas were caught and handed over to the police ;

(c) if the reply to parts (a) and (b) above be in the affirmative, whether the culprits were prosecuted ; if not the reasons therefor ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਨਹੀਂ, ਜੀ ।

(ਬੀ) ਨਹੀਂ, ਜੀ ।

(ਸੀ) ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤਾ ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਇਨਕਵਾਇਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਚੌਂਕੀ ਤੇ ਲੈ ਗਈ ਅਤੇ ਰੂਲਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਕ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਛੁੜਾਇਆ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ: ਪੁਲਿਸ ਪਾਸ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ: ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਇਨਕਵਾਇਰੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਹੀ ਨਹੀ ਗਈ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਲਿਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਡੈਸਟਰਾਏ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਉਹ ਗੁਡਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਚੌਂਕ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਲੈ ਗਈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ: ਰਿਪੋਰਟ ਕੋਈ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਸੀ ਉਹ ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ ।

चौधरी बलबीर सिंह: मुख्य मन्त्री जी ने कहा है कि डांग जी की चिट्ठी आई थी । तो तब इनके नोटिस में बात आई थी तो क्या इन्होंने उन गुन्डों के खिलाफ कार्यवाही करने का आर्डर किया ?

मुख्य मन्त्री: वह चिट्ठी पुलिस को भेज दी थी ताकि उस पर कार्यवाही की जाये ।

चौधरी बलबीर सिंह: तो क्या मुख्य मन्त्री बताने की कृपा करेंगे कि पुलिस ने क्या ऐक्शन लिया ?

मुख्य मन्त्री: इसके लिये नोटिस दें ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ: ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੀਪਰੇਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਵਾਕਫੀ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ: ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆ ਜਾਣ, ਮੈਂ ਪਤਾ ਲੈ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਆਂਗਾ ਅਤੇ ਅਗਰ ਲੋੜ ਹੋਈ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

New Survey of Property Tax In Urban Areas

*664. **Shri Gian Chand Kharbanda:** Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) whether it is a fact that orders have been issued by the Government for a fresh survey of Property Tax in the urban areas of the State ; if so, the reasons therefor ;

(b) whether the Government has already announced that it would consider the question of giving relief in respect of this tax ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ: (ੳ) ਨਹੀਂ, ਜੀ ।

(ਅ) ਹਾਂ, ਜੀ । ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੰਪਤੀ ਕਰ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

(a) No please.

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

(b) Yes please. The State Government have decided to abolish property tax gradually in phased programme of four years beginning from 1969-70.)

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਇਸ ਸਰਵੇ ਦੀਆਂ ਇਨਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਜਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਜਾਂ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕੈਂਸਲ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਮਗਰ ਕੈਂਸਲ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

चौधरी बलबीर सिंह : व्यवस्था का प्रश्न । उपाध्यक्ष महोदय, मुख्य मन्त्री जी ने जो जवाब दिया है यह हाइपोथैटीकल है कि ऐसा हुआ होगा। क्या इस जवाब देने की आप इजाजत देंगे ?

Mr. Deputy Speaker: It is no point of order.

चौधरी बलबीर सिंह : व्यवस्था का प्रश्न। जनाब मेरा प्रश्न बड़ा साफ है, आप इन का जवाब रिकार्ड से पढ़ लें। इन का जवाब हाईपोथैटीकल है- यह हो सकता है, ऐसा हुआ होगा यदि ।

श्री उपाध्यक्ष : चौधरी साहिब, जिस मेंबर साहिब ने सवाल करना है उन को कर लेने दें फिर आप को भी पता चल जाएगा कि प्वायंट आफ आर्डर बनता है या नहीं। अभी चीफ मनिस्टर साहिब ने जवाब पुरा नहीं किया तो प्वांट आफ आर्डर मान लेने में मुश्किल हो जाती है।

(Addressing Ch. Balbir Singh: Let the hon. Member who wants to put a supplementary question do so; only then will it be possible to judge whether it is a point of order or not. As the Chief Minister has not completed his reply so far, it is rather difficult to allow a point of order at this stage).

चौधरी बलबीर सिंह : उपाध्यक्ष महोदय, प्वायंट आफ आर्डर उसी वक्त रेज़ किया जाता है जब कोई गलत बात हाऊस में हो रही होती है। मुख्य मन्त्री जी ने जिस ढंग से जवाब दिया वह वह ढंग नहीं है जिसमें की दिया जाना चाहिए था। आपको उनको रोकना चाहिए।

श्री उपाध्यक्ष : चौधरी साहिब, मैं आप से कुछ सहमत भी हूं और कुछ नहीं भी (विघ्न)

(To some extent I agree with the hon. Member (Interruption)

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਪਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਦਾ ਸਰਵੇ ਹੋਇਆ ਜਦ ਕਿ ਉਹ ਕਹਿਦੇ ਹਨ ਸਰਵੇ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਇਨਸਟਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸਰਵੇ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਇਨਸਟਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਵਿਚ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਪਹਿਲੀਆਂ ਇਨਸਟਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਰੀਵਾਈਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਸਰਵੇ ਨਾ ਕਰੋ।

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਸਰਵੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕੈਂਸਲ ਕੀਤਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕੈਂਸਲ ਹੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਝਗੜੇ ਵਾਲੀ ਗਲ ਨਹੀਂ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) : ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕੀ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਰੇਸ਼ੋ ਨਾਲ ਇਹ ਹਰ ਸਾਲ ਛਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦੀ ਰੇਸ਼ੋ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹੈ—

(i) During the first year, i.e., 1969-70, the existing general exemption limit and the special exemption limit regarding widows etc., is being raised from Rs. 300/- to Rs. 450/- and Rs. 600/- to Rs. 700/- respectively. In this way 13% relief will be given to these two categories and the remaining 12% relief will be given to all the assesses.

(ii) During the second year the genesal exemption limit will be raised from Rs. 451/- to Rs. 600/- and the special exemption limit in respect of widows etc. will be raised from Rs. 701/- to Rs. 800/-. This would entail a relief of about 15% to these categories and a relief of about 10% to the remaining assessees.

(iii) During the third year each assessee will be given a relief of 50% of the tax due from him for that year. In the fourth year he will be given a relief of the remaining 50% of the tax due for the year.

In this way, the property tax will be abolished gradually in a phased programme of four years. Steps for the necessary legislation are being taken separately.

ਕੇਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਉਂਦੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਸ ਰੇਸ਼ੋ ਨਾਲ ਹਰ ਸਾਲ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਛਡਾਂਗੇ ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਵੇ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਣ ਸਕੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਸਰਵੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪੁਰਾਣੀ ਸਰਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਰਿਲੀਫ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਡੋਜ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਲੀਫ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਡੋਜ਼ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਗੌਰ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਰਿਆਇਤ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਵਿਚ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ। ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਰੀਲੀਫ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਲਿਮਟ ਨੂੰ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) : ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਦ ਰੀਲੀਫ ਲਈ ਆਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਹੁਣ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚੋਂ ਐਰਾਂਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

Consumer's Co-operative Store, Ludhiana

*649. **Shri Sardari Lal Kapoor** : Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) the year when Consumers' Cooperative Store was started at Ludhiana;

(b) whether the said Store has ever published its Balance Sheet and Receipts and Expenditure Accounts and whether its accounts have ever been audited ;

(c) the value of articles at present in the stock of the said Store which have remained unsold so far;

(d) whether any responsibility has been fixed for purchasing large quantity of articles which are lying in the stock of the said store unsold for long; if so, the name of the person at fault ;

(e) whether any action has been taken against the person at fault for the stocks mentioned above remaining unsold since long; if so, what ; if not the reasons therefor ;

(f) whether the Government propose to hold an enquiry with a view to deal with the persons at fault ;

(g) whether it is a fact that the prices charged in the store mentioned in part (a) are more than those prevailing in the market ; if so; the reasons therefor ;

(h) whether the Government propose to have the prices in the Store and in the Market compared and then re-fix the same ?

Sardar Gurnam Singh : (a) 1963

(b) The Store has not published its Balance Sheet and Receipts and Expenditure Account. The Accounts of the Store are audited regulalrly and concurrent audit is done. The audit reports upto 30-6-68 have been released and report for 30-6-69 is under issue.

(c) Rs. 45000/-

(d) No Sir.

(e) No, as the purchases are made carefully by the Purchase Sub-Committee & Board of Directors.

(f) No, Sir.

(h) No, Sir.

(h) The prices are already fixed after careful study of market rates.

[(ਏ) 1963 ।

(ਬੀ) ਇਸ ਸਟੋਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੈਲੇਂਸ ਸ਼ੀਟ ਆਦਿ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਟੋਰ ਦੇ ਲੇਖਿਆਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਬਕਾਇਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਮਾਵਰਤੀ ਪੜਤਾਲ ਜਾਰੀ ਹੈ। 30.6.68 ਤਕ ਪੜਤਾਲ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਜਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। 30.6.69 ਦੀ ਰਪੋਟ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।

(ਸੀ) 45,000 ਰੁਪਏ ।

(ਡੀ) ਨਹੀਂ, ਜੀ।

(ਈ) ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਪਰਚੇਜ਼ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਐਫ) ਨਹੀਂ, ਜੀ।

(ਜੀ) ਨਹੀਂ ਜੀ।

(ਐਚ) ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅਗੇ ਹੀ ਮਾਰਕਿਟ ਦੇ ਰੇਟਸ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖ ਕੇ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਲ ਕਪੂਰ : ਕੀ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜਵਾਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਹ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜੇਕਰ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਦੱਸ ਦੇਣ ਕਿ ਇਹ ਜਵਾਬ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕਿਥੇ ਗਲਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪਤਾ ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਲ ਕਪੂਰ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਟੋਰਾਂ ਪਾਸ ਡੈਡ ਸਟਾਕ ਕਿੰਨੇ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕੋਈ 45 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मुख्य मंत्री बताएंगे कि हर साल बैलंस शीट तैयार करना इन के लिए आबलेगेटरी नहीं है ?

मुख्य मंत्री : जी, नहीं ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕਨਜ਼ੂਮਰ ਕੁਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਸਟੋਰਜ਼ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮੀਨੇਟਿਡ ਮੈਂਬਰ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਹੁਣ ਸ਼ੇਅਰ ਹੋਲਡਰਜ਼ ਨੂੰ ਚਾਂਸ ਦੇਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜਾ ਸੁਝਾਅ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਦੇਣਗੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਲਿਆ; ਜਾਵੇਗਾ।

चौधरी बलबीर सिंह : मुख्य मंत्री साहिब ने अभी कहा कि बैलंस शीट हर साल तैयार करना सरकार के लिए या इन के लिए आबलेगेटरी नहीं है लेकिन यह बात वाकियात के खिलाफ है। हरेक कारोबारी अदारे में चाहे जो भी काम वह करता हो सरकारी हो यह गैर सरकारी बैंलस शीट हर साल तैयार की जाती है और उसे छापा जाता है और यह जवाब गलत है जो इन्होंने दिया है।

Chief Minister : He is entitled to have his own views.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੈਲੰਸ ਸ਼ੀਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਕੁਆਪਰੇਟਿਵ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਆਡਿਟ ਰੀਪੋਰਟ ਤਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ): ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਟੋਰਾਂ ਵਿਚ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਵਿਚ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਕੋਈ ਹਾਈ ਪਾਵਰਡ ਕਮੇਟੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਨਵਾਂ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਆਮ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਟੋਰਾਂ ਵਿਚ ਡੈਡ ਸਟਾਕ ਬਹੁਤ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਰੀਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਸਟਾਕ ਦੇ ਖਰੀਦ ਕਰਨ ਤੇ ਜ਼ਾਇਆ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਆਮ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੇ ਤਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਸਰਕਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਣ, ਜ਼ਰੂਰ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मुख्य मंत्री बताएंगे कि जो आडिट रिपोर्ट है वह घाटा शो करती हैं वा मुनाफा ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਨਵਾਂ ਸਵਾਲ ਹੈ। This does not arise

चौधरी बलबीर सिंह : यह तो स्वाल का हिस्सा है कि क्या आडिट रिपोर्ट में घाटा है या नहीं ? (विघन)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

Licence For Manufacturing Vanaspati Ghee

*675. **Comrade Dana Ram** : Will the Minister for Industries be pleased to state :—

(a) whether the Government has granted any licences for setting up new factories/Mills in the State in private sector to manufacture Vanaspati Ghee ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative the names of the parties with their addresses who have been granted such licences, and the capacity sanctioned in each case ;

(c) the time by which the proposed plants are expected to be set up and to start production.

(d) the details of concessions, if any, granted and/or promised by the Government to the said parties ;

(e) the reasons for not starting these plants in the Public Sector ?

Shri Balram Das Tandon (Minister for Industries) : (a) No.

(b to d) Question does not arise.

(e) Vanaspati Industry is a delicenced industry and Government do not think it advisable to enter it.

[(ਏ) ਨਹੀਂ ਜੀ।

(ਬੀ ਤੇ ਡੀ) ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(ਈ) ਇਹ ਉਦਯੋਗ ਡੀਲਾਈਸੈਂਸਡ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਲਗਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ: ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਕਿ ਮੂੰਗਫਲੀ ਦੀ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਅਤੇ ਬਨਾਸਪਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾ ਤੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ ਕਿ ਇਸ ਇਨਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਡੀਲਾਇਸੈਂਸਡ ਇਨਡਸਟਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਲਗਾਣ ਵਿਚ ਇਨਟਰੈਸਟਿਡ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਲਗਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬੇਸਿਕ ਇਨਡਸਟਰੀ ਲਗਾਣ ਵਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਥੇ ਬਨਾਸਪਤੀ ਦੀ ਪਿਛਲੇ 5 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਿਧੀ ਲੁਟ ਅਤੇ ਐਕਸਪਲਾਇਟੇਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਕ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦਾ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ ? ਗੌਰਮੈਂਟ ਕਿਉਂ ਇਸ ਅਹਿਮ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਐਂਟਰ ਹੋਣਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ ?

(ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।
(The Minister has cleared his position).

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਨਡਸਟਰੀ ਡੀਲਾਈਸੈਂਸਡ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇਕ ਨਵਾਂ ਯੂਨਿਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲਾਈਸੈਂਸ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੋਈ ਲਾਈਸੈਂਸ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅੱਡ ਪ੍ਰਮਿਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਖਸ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਯੂਨਿਟ ਲਗਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਬਕਾਇਦਾ ਰੂਲਜ਼ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜੋ ਵੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬਨਾਸਪਤੀ ਘੀ ਦੇ ਯੂਨਿਟ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਲਈ ਇਹੋ ਗੱਲ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇੰਡਸਟਰੀ ਲਾਉਣ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਇੰਡਸਟਰੀਲਿਸਟ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਠੀਕ ਹੈ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜੋ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਇਕ ਡੈਫੀਨਿਟ ਕੁਐਸਚਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਬਨਾਸਪਤੀ ਘੀ ਲਈ ਫੈਕਟਰੀ ਲਗੀ ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਿਆਇਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ? ਤੁਹਾਡਾ ਜਵਾਬ ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਇਕ ਡੈਫੀਨੈਟ ਕੁਐਸਚਨ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੇਕਰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੋਰ ਟਾਈਮ ਲਗਦਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਹਿਕਮੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ । (The Minister, if necessary, can give a reply to this particular question after taking information from the Department.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹੋ ਹੈ ਸਵਾਲ ਨੰ: 675 ਦੇ ਪਾਰਟ ਡੀ ਵਿਚ ਇਕ ਡੈਫੀਨਿਟ ਕੁਐਸਚਨ ਦਰਜ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ :

The detail of concession, if any, granted and/or promised by the Government to the said parties.

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਖੁਦ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਅਗੇ ਇਹੋ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਪੁੱਛ ਕੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(I have already said the same thing to the hon. Minister that if he has not got the information, he can inform the House after consulting the Department.)

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਹਿ ਚੁਕਾ ਹਾਂ। ਫੈਸਿਲਿਟੀਜ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਤਾਂ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਸਵਾਲ ਬਣਦਾ ਹੈ ਉਹ ਨਵਾਂ ਸਵਾਲ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

चौधरी बलबीर सिंह : व्यवस्था का प्रश्न। डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं आप से अर्ज करूंगा कि आप मनिसटर साहिब को हदायत दें कि वह पार्ट (डी) का जवाब दें। उन्होंने यहां पर गलत जवाब दिया है। मेरी आप से दरखास्त है कि आप उनको कल या परसों तक जवाब देने की हदायत कर दें, इस तरह वह इनफरमेशन कुलैकट करने भेज सकते हैं।

श्री उपाध्यक्ष : मैं अभी बात कर रहा था कि आनरेबल मैंबर प्वांयट आफ आर्डर पर खड़े हो गये। उनको सवाल के इस हिस्से का जवाब मिलना चाहिये। Hon'ble Member rose on a point of order when I had not yet finsihed my point. The reply to this part of the question, the details of the concession granted by the Govt should be given)

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਸ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਰਟ ਬੀ ਤੋਂ ਡੀ, ਤੱਕ ਦਾ ਮੇਰਾ ਇਹੋ ਜਵਾਬ ਹੈ ਕਿ ਇੰਡਸਟਰੀ ਡੀ-ਲਾਈਸੈਂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਨਸੈਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਡੀਟੇਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਲਈ ਡੀਟੇਲ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਦੇਣ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ।

चौधरी बलबीर सिंह : आप ने उन को जवाब देने की हदायत की थी, डिप्टी स्पीकर साहिब, मगर वह गलत जवाब दे रहे हैं।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਸੈਟਿਸਫਾਈ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਹਦਾਇਤ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(There is no question of directing the Minister as I am fully satisfied with his reply.)

चौधरी बलबीर सिंह : आप को उन्होंने गलत इन्फरमेशन दी है। मेरा प्वांयट आफ आर्डर यह है कि एक डैफिनिट क्वैस्चन के बारे में यहां पर जवाब आना चाहिये था मगर अभी तक टालने की ही कोशिश की गई है। सरकार ने किसी की दरखास्त पर अगर कुछ देने का प्रामिस किया है तो उस की डिटेल होनी चाहिये।

Mr. Deputy Speaker. : The point of order is ruled out. Next question please.

STARRED QUESTION NO. 659*

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿੰਜਾਈ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਵਾਲ ਨੰ: *659, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਸਵਾਲ ਨੰ: *661 ਦਾ ਜਵਾਬ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਦਕਿ *659 ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।)

***Starred Question No. 659 was again included in the list of starred questions dated 3-11-69, but it was not put.**

चौधरी बलबीर सिंह : आप अगर कह देते कि ऐक्सटैनशन ऐप्लाईड फार तो मन्त्री इस तरह अगला सवाल न पढ़ते ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਮੇਰੀ ਗਲਤੀ ਹੈ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਐਪਲਾਈਡ ਫਾਰ, ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ।

(I am sorry; instead of calling the next question, I should have announced that extension had been applied for in respect thereof).

Imposition of Owner's Rate Tax And Betterment Levy

*661. **Sardar Kirpal Singh**: Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :—

(a) whether it is a fact that the Owner's Rate has been imposed only on those areas which were either 'Barani' or 'Chahi' prior to the impostion of this tax and the canal water was not being supplied to them ;

(b) whether it is also a fact that the Betterment Levy has been levied on those areas only which were 'Barani' or 'Chahi' prior to 1953 ;

(c) if the reply to parts (a) and (b) above, be in the affirmative, the basic difference between both these taxes ;

(d) whether the realization of Betterment Levy has been suspended; if so, the reasons therefor;

(e) the reasons for which the realization of Owner's Rate has not been suspended ;

(f) whether it is a fact that the Betterment Levy has been imposed on such areas also where Owners Rate has been imposed; if so, the amount realized on this account so far in each district;

(g) the reasons for the double recovery and the rules under which both these taxes have been imposed ?

ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ :

(ਏ) ਹਾਂ ।

(ਬੀ) ਨਹੀਂ। ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੇਵੀ ਪੰਜਾਬ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਤੇ ਏਕਰੇਜ ਰੇਟਸ ਐਕਟ, 1952 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(1) ਜਿੱਥੇ 15 ਅਗਸਤ, 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਇਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਚਾਲੂ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ;

(2) ਕਿਸੀ ਚਾਲੂ ਜਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਬਨਣ ਵਾਲੀ ਨਹਿਰ ਤੋਂ ਭੂਮੀ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ;

(3) ਕਿਸੀ ਚਾਲੂ ਨਹਿਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰ-ਸ਼ੁਦਾ ਸਿੰਜਤ ਬੌਂਡਰੀ ਵਿਚਲੀ ਭੂਮੀ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ;

[ਸਿੰਜਾਈ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ]

(4) ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੰਜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਭੂਮੀ ਦੀ ਸਿੰਜਾਈ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਜਾਂ ਕੈਪੈਸਿਟੀ ਫੈਕਟਰ ਜਾਂ ਵਾਟਰ ਅਲਾਉਂਸ ਵਿਚ ਵਾਧਾ।

(5) ਡਰੇਨੇਜ ਜਾਂ ਰੀਜਰਵਾਇਰ, ਡੈਮ ਜਾਂ ਇੰਬੈਂਕਮੈਂਟ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਵੇਖ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੰਟਰੋਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ, ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ।

(ਸੀ) ਮੂਲ ਅੰਤਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਓਨਰਜ਼ ਰੇਟ ਨਾਰਦਰਨ ਇੰਡੀਆ ਕੈਨਾਲ ਅਤੇ ਡਰੇਨੇਜ ਐਕਟ 8 ਆਫ 1873 ਦੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 37 ਅਧੀਨ ਨਹਿਰ ਰਾਹੀਂ ਸਿੰਜੀ ਗਈ ਭੂਮੀ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਜਾਈ ਦੇ ਫਲਰੂਪ ਹੋਏ ਫਾਇਦੇ ਕਰਕੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਸਕੀਮ ਤੇ ਹੋਏ ਕੁਲ ਖਰਚ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਭਾਗ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰੋਡਕਟਿਵ ਬਣਾ ਸਕੇ, ਵਿਚਲੇ ਖੱਪੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਕੇਵਲ ਸੀਮਤ ਸਮੇਂ ਲਈ, ਭਾਵ ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਖੱਪਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਡੀ) ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਦੀ ਉਗਰਾਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰ: 8964 ਸਿੰ: ਬਿ: (2) 67/17547, ਮਿਤੀ 31 ਜੁਲਾਈ, 1967 ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਲੀਫ ਦੇਣ ਲਈ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(ਏ) ਓਨਰਜ਼ ਰੇਟ ਤੇ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਦੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਚਾਰਜ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ।

(ਐਫ) ਹਾਂ। ਉਗਰਾਹੀ ਸਬੰਧੀ ਸੂਚਨਾ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਗ-ਰਾਹੀ ਦਾ ਕੰਮ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਰੈਵੀਨਿਊ) ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਲਈ ਜਾਵੇ।

(ਜੀ) ਓਨਰਜ਼ ਰੇਟ ਤੇ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਚਾਰਜ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਨਾਰਦਰਨ ਇੰਡੀਆ ਕੈਨਾਲ ਅਤੇ ਡਰੇਨੇਜ ਐਕਟ 8 ਆਫ਼ 1873 ਦੀ ਧਾਰਾ 37–39 ਅਤੇ ਰੂਲ 30–ਏ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਤੇ ਏਕਰੇਜ ਰੇਟਸ ਐਕਟ, 1952 ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਨੋ ਟੈਕਸ ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ ਹਨ ਪਰ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਬੇਟਰਮੈਂਟ ਮੁਹਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲਗਾਮੇਟ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੇਸ਼ੋ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

Construction of A Bridge Over the Canal Flowing From Garh Shanker to Adampur

*694. **Vaid Kartar Singh** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :—

(a) whether he is aware of the fact that the Harijans of village Akalgarh tehsil Garh Shanker, district Hoshiarpur had been making a demand since 1951 for the construction of a bridge over the canal flowing from Garh Shanker to Adampur as cremation grounds and "Hadda Rori" of their village are situated on the other side of the canal ;

(b) whether it has also come to his notice that the said bridge has not been constructed at the scheduled place but has been constructed at some other place ;

(c) whether it is also a fact that in March, 1969, when the said bridge was under construction the irrigation and Power Minister issued a stay order for withholding the construction of the said bridge ; if so, whether the said order was implemented; if not, the reason therefor together with the name of the person, if any, found responsible therefor and the action taken by the Government against him; if no action was taken the reasons therefor ?

ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ :

(ੳ) ਨਹੀਂ, ਜੀ।

(ਅ) ਪੁੱਲ ਪਰਵਨਿਤ ਥਾਂ ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(ੲ) ਹਾਂ ਜੀ, ਜਲੰਧਰ ਬਰਾਂਚ ਦੀ ਬੁਰਜੀ ਨੰ: 88000 ਤੇ ਪੁਲ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ ਤੇ ਰੋਕਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮਾਰਚ, 69 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਕੰਮ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਲ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਥਾਂ ਤੇ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲ ਦਾ ਕੰਮ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ।

ਵੈਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੁਲ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਟੇਅ ਆਰਡਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੁਲ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਬਣ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵਿਰੋਧ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੁਲ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਉਥੇ ਹੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਟੇਅ ਆਰਡਰ ਦੇਣ ਵਕਤ ਤਕ ਦੀਵਾਰਾਂ ਬਣ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਡੀਮੋਲੀਸ਼ਨ ਤੇ ਖਰਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੁਲ ਕੰਪਲੀਟ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਇਹੀ ਸੀ।

ਵੈਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ: ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ 100% ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪੁਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੇ 1951 ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਲਗਭਗ 272 ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਆ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਪੁਲ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਲਤ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ: ਜੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਫਸਰ ਨੇ ਗਲਤ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾ ਲਵਾਂਗੇ।

ਮੰਤਰੀ: ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜੋ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ 1951 ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਪੁਲ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹਿਰ ਹੀ 1955 ਵਿਚ ਬਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ 1951 ਵਿਚ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। (ਹਾਸਾ) (ਸ਼ੋਰ)

ਵੈਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ: ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਜਾਓ:
(Please resume your seat).

ਵੈਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ: ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਹਲਕੇ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਤਾ ਹੈ, ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। (ਸ਼ੋਰ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਗਲਤ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਥੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ 1951 ਤੋਂ ਹੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਪੁਲ ਨਾ ਬਣੇ। ਪਰ ਅਫ਼ਸਰ ਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਵੈਦ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਜਾਓ।

(Vaid ji please resume your seat.)

ਵੈਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ: ** ** (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਵੈਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਆਖਿਆ ਹੈ ਇਹ ਮੇਰੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ।
(Whatever has been said by Vaid Kartar Singh without the permission of the Chair will not form part of the proceedings.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੈਦ ਜੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਪਾਰਟ ਏ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਨੂੰ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਜੇ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਛੋਟਾ ਪੁਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

**Expunged as ordered by the Chair.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਹਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਜੇ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਛੋਟਾ ਪੁਲ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਇਕ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 1951 ਤੋਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੇ ਗ਼ਲਤ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ।

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਪੁੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ)

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਅਸੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹ ਬੈਠੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਾਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ।
(It is for me to call any hon. Member.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਸਟੇਅ ਆਰਡਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੈਟਿਸਫਾਈ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲ ਦਾ ਬਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਡੀਮੋਲਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਕਤ ਕੰਧਾਂ ਬਣ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਛੱਤ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਡੀਮੋਲਿਸ਼ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚ ਆਵੇਗਾ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਰਡਰ ਦਿਤੇ ਗਏ।

ਵੈਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਰੂਲ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ?

(Under which rule is hon. Member raising the point of order ?)

ਵੈਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ : ਜਨਾਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੈਟਿਸਫਾਈ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬ ਠੀਕ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਗਲੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਕਾਲ ਅਪਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

(I have satisfied myself that the answer is in order. So, I call for the next question.)

Taccavi Loans Given in Ludhiana District.

*648. **Shri Sardari Lal Kapur**: Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state :—

(a) the amount of Taccavi loans, given by the Department for fertilizers, tractors etc. in Ludhiana district, which are still pending recovery ;

(b) the number of taccavi loans, above Rs. 5000/-, still outstanding;

(c) the number of taccavi loans of smaller amounts still outstanding;

(d) whether the Government propose to remit interest on the taccavi loans given in the villages of Bet areas of Ludhiana district where production from land is very low ?

ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ : 30.9.69 ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਹੈ--

(ੳ) ਮੱਦ	ਵਸੂਲੀ ਯੋਗ ਬਕਾਇਆ ਰੁਪਏ
ਖਾਦ	4,52,595
ਟਰੈਕਟਰ	1,17,194
ਖਹ	36,511
ਟਯੂਬਵੈਲ	61,941
ਪੰਪਿੰਗ ਸੈਟਸ	56,591
ਆਈ.ਏ.ਡੀ.ਪੀ.	1,29,799
ਐਨ.ਈ.ਐਸ਼	1,76,648
ਸਧਾਰਨ ਕਰਜ਼ੇ	4,88,806
ਪੇਂਡੂ ਮੁੜ ਵਸਾਊ ਕਰਜ਼ੇ	1,43,962
ਜੋੜ	16,64,047

(ਅ) 10 ਬਾਕੀਦਾਰ

(ੲ) 37,190 ਬਾਕੀਦਾਰ

(ਸ) ਨਹੀਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਰਕਮ ਅਜੇ ਬਕਾਇਆ ਪਈ ਹੈ । ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਰਕਮ ਦੇ ਵਸੂਲਣ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀ ਢੰਗ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਦੋਂ ਤਕ ਵਸੂਲ ਕਰ ਲਈ ਜਾਏਗੀ ?

(ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ)

ਸ੍ਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਲ ਕਪੂਰ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਤਕਾਵੀ ਲੋਨਜ਼ ਉਤੇ ਜਿਹੜਾ ਇੰਟਰੈਸਟ ਹੈ ਉਹ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ? ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ।

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਲੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੇਟ ਦੇ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਫਸਲ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕੀ ਇਥੇ ਸਰਕਾਰ ਤਕਾਵੀ ਲੋਨ ਤੇ ਇੰਟਰੈਸਟ ਛੱਡ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਵੇਲੇ ਬੇਟ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਫਸਲ ਹੋਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਫਸਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਥੇ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

STARRED QUESTION NO. *711

Mr. Deputy Speaker : Extension has been applied for in respect of Starred Question No. 711.

Evacuee Land

*667. **Comrade Satya Pal Dang** : Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state :—

(a) the area of evacuee land, if any, distributed/sold by the present Government to the Harijan families in the State together-with the number of such families ;

(b) the method adopted for the distribution /sale of the said evacuee land ;

(c) the area of evacuee land still available with the State Government for distribution amongst landless Harijans dependent upon agriculture ;

(d) the manner in which the Government propose to distribute/ sell the said land ?

Sardar Atma Singh : (a) 1297¼ standard acres of evacuee land to 62 Harijan families have been transferred.

(b) By inviting applications by 16-10-67 for the transfer of evacuee land on the basis of cultivating possession since Rabi, 1965.

(c) 57,259 standard acres of cultivated, 40,229 acres of Banjar and 90,351 acres of Ghairmumkin surplus rural evacuee land was available for disposal as on 1-10-1969.

(d) The policy regarding disposal of surplus rural evacuee land is under consideration of Government.

(ੲ) 62 ਹਰੀਜਨ ਕੁੰਨਬਿਆਂ ਨੂੰ 1297¼ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਨਿਕਾਸੀ ਭੋਂ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

---

*Starred Question No. 711 and reply thereto appear in the P.V.S. Debates, dated 29-10-69.

[ਮਾਲ ਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ]

(ਬੀ) ਰੱਬੀ 1965 ਤੋਂ ਵਾਹਕ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ 16-10-67 ਤਕ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਮੰਗ ਕੇ।

(ਸੀ) 1-10-69 ਨੂੰ 57,259 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਕਾਸ਼ਤ, 40,229 ਏਕੜ ਬੰਜਰ ਅਤੇ 90,351 ਏਕੜ ਗੈਰ-ਮੁਮਕਿਨ ਵਾਧੂ ਪੇਂਡੂ ਨਿਕਾਸੀ ਭੋਂ ਨਿਪਟਾਉਣ ਯੋਗ ਸੀ ।

(ਡੀ) ਵਾਧੂ ਪੇਂਡੂ ਨਿਕਾਸੀ ਭੋਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪਾਲਿਸੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।]

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ: ਇਵੈਕਯੂ ਲੈਂਡ ਨੂੰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਲਈ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕੀ ਹੁਣ ਦੀ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਕਾਇਮ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨ।

ਮੰਤਰੀ: ਪਹਿਲਾਂ ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਸੀ, ਫੇਰ ਹੋਰ ਮਨਿਸਟਰੀ ਬਣੀ, ਫੇਰ 1968 ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਕੰਮ ਉਦੋਂ ਬੰਦ ਪਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ: ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ 1967 ਵਿਚ ਸਕੀਮ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਕੀਮ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ । 30-11-67 ਤਕ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ ਸੀ। ਫੇਰ ਗਿੱਲ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਬਣੀ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੁਣ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲੀ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਪਾਲਿਸੀ ਤੇ ਕਾਇਮ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਮੰਤਰੀ: ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਵੈਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ: ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲੀ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦਾ ਹੁਣ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ। (ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸਕੀਮ ਜੋ ਕਿ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਬਲਕਿ ਪੋਸਟਪੋਨ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪੋਸਟਪੋਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿੰਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਗੈਰ-ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ: ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਐਸੀ ਕੋਈ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿਉ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਾਏਗਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਦ ਤਕ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਏਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ: ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ: ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਲਮ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲਮਕਾਉਣ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਤਕੜੇ ਤਕੜੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅਫ਼ਸਰ ਫਾਰੈਸਟ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਨਾ ਹੋਵੇ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਐਸੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਹਰੀਜਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਰਹੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਨ-ਆਥੋਰਾਈਜ਼ਡ ਆਕੂਪੇਸ਼ਨ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਜਲਦੀ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਰੋਕ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਲਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕੋਈ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਬੀਨਿਟ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਨ-ਆਥੋਰਾਈਜ਼ਡ ਤੌਰ ਤੇ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲੈਣ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਦੇਣ, ਮੈਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾ ਲਵਾਂਗਾ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : 1967 ਤੋਂ ਬਾਦ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤਾਂ ਰਹੀ ਨਹੀਂ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਪਰੋਸੈਸ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਆਕੂਪਾਈ ਕਰਨੀ ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਇਸ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ, ਸਰ। ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ, ਸਰ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਾਫ਼ੀ ਸਵਾਲ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। (Quite a sufficient number of supplementary questions have already been put regarding this question).

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : 1967 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੰਨੀ ਇਵੈਕੁਈ ਲੈਂਡ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਰੈਪੀਟੀਸ਼ਨ ਨਾ ਕਰੋ। ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ 654।

(Please don't make repetition. Next question No. 654 please).

Starred Question No. *654.

*654. **Mr. Deputy Speaker :** Extension has been applied for in respect of Starred Question No. 654.

---

*Starred Question No. 654 and reply thereto appear in the P.V.S. debates, dated 3-11-1969.

Elections to Municipal Committees

*668. **Comrade Satya Pal Dang :** Will the Minister for Finance be pleased to state :—

(a) the names of Municipal Committees in the State to which elections have not been held for the last ten years or more ;

(b) the names of Municipal Committees in the State to which elections have not been held for the last five years or more but for less than 10 years ;

(c) the time by which the government propose to hold fresh elections to the Municipal Committees to which elections have been long over due;

(d) reasons for not holding elections to any of these Committees so far after the present Government came into power ?

ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ: (ੳ) ਕੇਵਲ ਇਕ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਫ਼ਗਵਾੜਾ (ਇਸ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 17—10—59 ਨੂੰ ਕਰਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ)।

(ਅ) 55 ਨਗਰ ਪਾਲਕਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ੲ) ਅਜੇ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਿਯਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(ਸ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਗਰ ਪਾਲਕਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਰਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਰ ਦੋ ਮੈਂਬਰੀ ਵਾਰਡ ਨੂੰ ਦੋ ਇਕ ਮੈਂਬਰੀ ਵਾਰਡਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਗਰ ਪਾਲਕਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਈਆਂ ਜਾਣ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਬੈਚ ਦੀਆਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ 10 ਨਗਰ ਪਾਲਕਾਵਾਂ ਦਾ ਚੋਣ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜਿਹੜਾ ਕਿ 10-10-69 ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ 9—11—69 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਫਾਈਨ-ਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਮਰਨ ਵਰਤ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੂਸਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰਖੇ ਹੋਏ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਚੋਣ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਕਿ ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਠੀਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਹਿਲੇ ਬੈਚ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਇਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਚੋਣ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪਹਿਲੇ ਬੈਚ ਦੀਆਂ ਨਗਰ ਪਾਲਕਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰੀ ਵਾਰਡਾਂ ਦੀ ਬਾਈਫਰਕੇਸ਼ਨ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ।

[(a) Only one Municipality namely Phagwara (elections held on 17-10-59) ;

[ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ]

(b) List of such 55 Municipal Committees is placed on the Table of the House ;

(c) No date has been fixed as yet ;

(d) Elections to these Municipal Committees could not be held because Government decided to bifurcate double member wards into two single-member wards and thereafter to hold elections to them.

The Government had finalized election programme to the first batch of such Municipal Committees (consisting of 10 Municipal Committees) beginning from 10-10-69 and ending on 9-11-69. But the Government had to postpone this election programme because of the situation prevailing in the State on account of the fast unto death by S. Darshan Singh Pheruman for merging Chandigarh and other Punjabi areas into Punjab.

As soon as we get over this situation, the elections to the first batch would be announced and fresh election programme finally decided and announced. Bifurcation of double—member wards to the first batch of Municipal Committees has already been completed.]

ਨਗਰ ਪਾਲਕਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਲੜੀ ਨੰ:	ਨਗਰ ਪਾਲਕਾ ਦਾ ਨਾਂ	ਲੜੀ ਨੰ:	ਨਗਰ ਪਾਲਕਾ ਦਾ ਨਾਂ
1	ਪੱਟੀ	10	ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ
2	ਤਰਨ ਤਾਰਨ	11	ਨੂਰ ਮਹਿਲ
3	ਜੰਡਿਆਲਾ	12	ਬੰਗਾ
4	ਛੇਹਰਟਾ	13	ਰਾਹੋਂ
5	ਮਜੀਠਾ	14	ਅਲਾਵਲ ਪੁਰ
6	ਰਾਮਦਾਸ	15	ਲੁਧਿਆਣਾ
7	ਜਲੰਧਰ	16	ਰਾਏ ਕੋਟ
8	ਨਕੋਦਰ	17	ਖੰਨਾ
9	ਫਿਲੌਰ	18	ਸਮਰਾਲਾ

ਲੜੀ ਨੰ:	ਨਗਰ ਪਾਲਕਾ ਦਾ ਨਾਂ	ਲੜੀ ਨੰ:	ਨਗਰ ਪਾਲਕਾ ਦਾ ਨਾਂ
19	ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ	38	ਗੁਰੂ ਹਰ ਸਹਾਏ
20	ਦੀਨਾ ਨਗਰ	39	ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ
21	ਕਾਦੀਆਂ	40	ਰੋਪੜ
22	ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ	41	ਅਨੰਦਪੁਰ
23	ਸੁਜਾਨਪੁਰ	42	ਮੋਰਿੰਡਾ
24	ਪਠਾਨਕੋਟ	43	ਪਟਿਆਲਾ
25	ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਚੂੜੀਆਂ	44	ਨਾਭਾ
26	ਧਾਰੀਵਾਲ	45	ਸਮਾਨਾ
27	ਉੜਮੜ ਟਾਂਡਾ	46	ਰਾਜਪੁਰਾ
28	ਦਸੂਹਾ	47	ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ
29	ਗੜ੍ਹਦੀ ਵਾਲਾ	48	ਸੁਨਾਮ
30	ਹਰਿਆਣਾ	49	ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ
31	ਮੁਕੇਰੀਆਂ	50	ਅਹਿਮਦਗੜ੍ਹ
32	ਸ਼ਾਮ ਚੁਰਾਸੀ	51	ਬਰਨਾਲਾ
33	ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ	52	ਕੋਟ ਕਪੂਰਾ
34	ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ	53	ਮੌੜ
35	ਅਬੋਹਰ	54	ਗੋਨਿਆਨਾ
36	ਮਲੋਟ	55	ਭੁਚੋ ਮੰਡੀ
37	ਧਰਮ ਕੋਟ		

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ: ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ੇ ਨਜ਼ਰ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਕ ਚੁਨਾਵ ਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਧ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 55 ਚੁਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਤੋਂ ਦਸ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਕਿ ਡਬਲ ਮੈਂਬਰ ਵਾਰਡ ਵਾਲੀ ਗਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਡਬਲ ਵਾਰਡ ਵਾਲੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਚੁਨਾਵ ਹੁਣ ਤਕ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਏ ਗਏ ? ਪੁਰਾਣੇ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੁਨਾਵ ਹੋ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ ।

ਮੰਤਰੀ: ਡਬਲ ਮੈਂਬਰ ਵਾਰਡ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਬਲਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ । ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਗਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਕਹੀ ।

ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ: ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਫੇਰੂਮਾਨ ਕਰ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੋਸਟਪੋਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਅਸਲ ਗਲ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜਨ-ਸੰਘ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੋਸਟਪੋਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ: ਇਹ ਤਾਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜਨ ਸੰਘ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦਾ ਮਰਨ ਵਰਤ ਕਰ ਕੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਪੋਸਟਪੋਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਵੀ ਆਈ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ: ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਕਾਮਨ ਸੈਂਸ ਹੈ............(ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਹਾਂ, ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੀਕੁਐਸਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੰਡਰ ਰੂਲਜ਼ 97, 98 ਅਤੇ 99, ਅਗਰ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਵਿਚ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲ ਸਕੇ । (Before I call upon Comrade Dang to put his supplementary, I would like to draw the attention of the House towards Rules No. 97, 98 and 99. Under these rules it is provided that any hon. Member who is speaking should not be interrupted so that the proceedings of the House are conducted smoothly.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ: ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਤਾਂ ਹਰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । .... (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਟੇ । ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਰੂਲਜ਼ ਨੂੰ ਸਕਰੈਪ ਕਰ ਦਈਏ ? (The hon Member Chaudhri Balbir Singh is still causing interruption. Does he want us to scrap the Rules?)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ: ਛੋਟੀ ਮੋਟੀ ਨੋਕ ਟੋਕ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।... (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮੈਂਬਰ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਰੌਲੇ ਗੌਲੇ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ । (This can be done only when the hon. Member who is speaking resumes his seat. I can not properly catch what the Hon. Members say during interruptions like this.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਮਨਸੈਂਸ ਹੈ, ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਵੀ ਇਥੇ ਬਹਿਸ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ ? (ਹਾਸਾ)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਪਰੇਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਡਬਲ ਵਾਰਡ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿੰਗਲ ਵਾਰਡ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਪਰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕੁਐਸਚਨ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਾਲਿਸੀ ਮੈਟਰ ਡਿਕਲੇਅਰ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਵੀ ਡੈਕਲੇਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਉਂ ਡੀਲੇਅ ਕੀਤਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੀਟ ਖਾਲੀ ਪਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਬਾਈ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕਈ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਬਾਈ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਕਰਵਾਵਾਂਗੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ 10 ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਬੈਚ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਕਿਉਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਬੈਚ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰੀ ਵਾਰਡਾਂ ਦੀ ਬਾਈਫਰਕੇਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ?

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰੀ ਫਿਰੇ ਹਨ । ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗ ਆਈ ਹੈ, ਸਵਾਲ ਆਇਆ ਹੈ । ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਰ ਹਾਊਸ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਣ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ? ਕਦੋਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਲਿਸੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ? ਕੀ ਪਾਲਿਸੀ ਬਾਰੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ?

Mr. Deputy Speaker : To err is human. Let us pass on to the next question.

Bye-Election from Ward No. 38 of Municipal Committee, Amritsar

*669. **Comrade Satya Pal Dang** : Will the Minister for Finance be pleased to state :—

(a) whether it is a fact that bye-election to Amritsar Municipal Committee from Ward No. 38 was ordered by the Deputy Commissioner, Amritsar a few months ago ; if so, whether the election programme was published by him ;

[Comrade Satya Pal Dang]

(b) whether the Government reversed the orders of the Deputy Commissioner and postponed the bye-election indefinitely; if so, the reasons therefor ?

ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ : (ੳ) ਹਾਂ, ਜੀ ।

(ਅ) ਹਾਂ, ਜੀ : ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋ ਮੈਂਬਰੀ ਵਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮੈਂਬਰੀ ਵਾਰਡ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੀਆਂ ਨਗਰ ਪਲਾਕਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਈਆਂ ਜਾਣ । ਵਾਰਡ ਨੰ: 38 ਦੋ ਮੈਂਬਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਰਜਿਰਵਡ ਸੀਟ ਖਾਲੀ ਹੋਈ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਅਚਨਚੇਤ ਖਾਲੀ ਸੀਟ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ।

[(a) Yes.

(b) Yes. The Government decided that double member wards may be bifurcated into single-member wards in case of all the Municipal Committee in the State and thereafter to hold election to them. Ward No. 38 being a double member ward and its reserved seat having fallen vacant. Government issued direction to the Deputy Commissioner, Amritsar that this casual vacancy should be left unfilled.)]

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ, ਸਰ । ਕੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਨਜ਼ਰ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਚੁਣਾਉ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਨਜ਼ਰ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਬਾਈ-ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਡਬਲ ਵਾਰਡ ਕਿਉਂ ਅਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਇਸ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਡੈਕਲੇਰੇਸ਼ਨ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ਸੀ ? ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਉਥੇ ਜਿੱਤ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਸਕਦੇ ?

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਲੜਾਂਗੇ ਅਤੇ ਜਿਤਾਂਗੇ, (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੈਲੰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਵਾਰਡ ਦੀ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਸਵੇਰੇ ਕਰਾ ਲਵੋ ਜੇ ਜਨ ਸੰਘ ਜਿੱਤ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿਆਂਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਜਿੱਤ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਮਿਸਟਰ ਟੰਡਨ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਵੇ । (ਤਾੜੀਆਂ) (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : There should be no challenges and counter challenges.

ਮੰਤਰੀ : ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਲੜਾਂਗੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰਾਵਾਂਗੇ । (ਵਿਘਨ) ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਡੀ. ਸੀ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ । ਸਾਡੇ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੇ ਡੀ. ਸੀ. ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਚਨਚੇਤੀ

ਖਾਲੀ ਸੀਟ ਨੂੰ ਭਰਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਡਬਲ ਮੈਂਬਰ ਵਾਰਡਜ਼ ਨੂੰ ਬਾਈਫਰਕੇਟ ਕਰਕੇ ਸਿੰਗਲ ਮੈਂਬਰ ਵਾਰਡ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦਾ ਆਰਡਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਾਰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਮੰਤਰੀ : ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਅਪੀਲ ਰੀਜੈਕਟ ਕੀਤੀ ਹੈ । We are perfectly within our bounds.

Mr. Deputy Speaker: The remaining questions on to-day's Order Paper will be deemed to have been answered under Rule 45 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਹਾਲਾਂ ਇਕ ਮਿੰਟ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੇਰੀ ਘੜੀ ਤੇ ਤਾਂ ਟਾਈਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ।

(The question hour is over according to my watch.)

Starred Questions And Answers Deemed To have Been Laid on The Table under Rule 45.

Complaint Against Municipal Commissioner Of Abohar

*676. **Comrade Dana Ram** : Will the Minister for Finance be pleased to state

(a) whether he received any deputation on 15-7-1969 at Abohar complaining about the cheating done by some Municipal Commissioners of Abohar by means of a Chit Fund which they had started; if so, the action, if any, taken in the matter;

(b) whether the Government received any written representation in this connection any time during 1969; if so, a copy of the same be placed on the Table of the House ;

(c) the action, if any, taken by the Government on the said representation ?

Shri Krishan Lal : (a) Yes. As far as I remember some people mentioned about some cheating in the Chit Fund. They were advised to file a complaint with the police.

(b) Yes. A copy of the complaint is enclosed.

(c) A case, FIR 182, dated 14-8-1969, under section 406/420 IPC was registered at P.S. Abohar. The accused Shri Hari Krishan Rathe, Manager cum-Cashier of the Chit Fund Trading Co., was arrested . The investigation is in progress.

[ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ]

[(ੳ) ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕੁਝ ਬੰਦੇ ਇਸ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੇਰਾ ਫੇਰੀ ਬਾਰੇ ਮਿਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਪਾਸ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣ ।

(ਅ) ਹਾਂ ਜੀ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਨਕਲ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(ੲ) ਥਾਣਾ ਅਬੋਹਰ ਵਿਖੇ ਇਕ ਕੇਸ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. 182 ਮਿਤੀ, 14.8.69 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 406/420 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ । ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ।]

ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਨਕਲ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ,

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਅਬੋਹਰ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸਨੇਹੀ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਕੰਪਨੀ ਪਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਚੰਦ ਆਦਮੀਆਂ ਜਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਸੱਤ ਨਰਾਇਣ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਬੋਹਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕੰਦ ਲਾਲ, ਐਮ. ਸੀ., ਅਬੋਹਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਮੱਥਰਾ ਦਾਸ ਐਮ. ਸੀ. ਕੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਬਨਵਾਰੀ ਲਾਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਅੱਗਰਵਾਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਹਰੀ ਕਿਸ਼ਨ ਪੁੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਦੇਵ ਦਾਸ ਰਾਠੀ ਇਨ ਪਾਂਚੋਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕਰਕੇ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਕੰਪਨੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਔਰ ਲਾਲਾ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਜਿਸ ਕੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਥੇ । ਇਨ ਪਾਂਚੋਂ ਨੇ ਗਲੀ ਮੁਹੱਲਾ ਮੇਂ ਜਾ ਕਰ 10 ਰੁਪਏ ਮਾਹਵਾਰ ਕੇ 500 ਮੈਂਬਰ ਬਨਵਾਏ । ਇਹ ਰਕਮ 50 ਮਹੀਨੇ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਇਨ ਕੋ ਕਿਸ਼ਤ ਦੇਤੇ ਰਹੇ ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਅਰਸਾ ਮਿਤੀ 30-6-69 ਕੋ 50 ਮਹੀਨੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਹਮ ਲੋਗੋਂ ਨੇ ਅਪਨੀ ਰਕਮ ਮਾਂਗੀ ਤੋ ਇਨ ਲੋਗੋਂ ਨੇ ਵਾਇਦਾ ਕੀਆ ਕਿ ਆਪ ਕੋ ਚੰਦ ਦਿਨੋਂ ਤੱਕ ਰਕਮ ਬਮੈਹ ਸੂਦ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ ਲੇਕਿਨ ਦੁਬਾਰਾ ਹਮ ਲੋਗ ਇਨ ਸੇ ਬਾਤ ਚੀਤ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹੈਂ । ਇਨੋਂ ਨੇ ਟਾਲਮ ਟੋਲ ਸੇ ਕਾਮ ਲੀਆ । ਹਮਾਰੇ ਪਾਸ 50 ਮਹੀਨੇ ਕੀ ਰਸੀਦੇਂ ਹੈਂ ਔਰ ਪਾਸ ਬੁਕ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਦੀ ਥੀ ਹਮਾਰੇ ਪਾਸ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਵਜ਼ੀਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਜਬ ਮਿਤੀ 15-7-69 ਨੂੰ ਅਬੋਹਰ ਆਏ ਸਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਸਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਅਭੀ ਤੱਕ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਜੀ ਸੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਇਨ ਪਾਂਚੋਂ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦੀਆ ਹੈ ।

ਇਸ ਕੇ ਬਾਦ ਹਮ ਲੋਗ ਥਾਨਾ ਅਬੋਹਰ ਮੇਂ ਗਏ ਤੋ ਉਨਹੋਂ ਨੇ ਹਮਾਰਾ ਪਰਚਾ 540/426 ਕਾ ਲੇਨੇ ਸੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੀਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਕੰਪਨੀ ਮੇਂ ਤਮਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਥਾਨੇਦਾਰ ਸੇ ਵਾਕਫ ਹੈਂ, ਇਸ ਲਈ ਹਮਾਰਾ ਪਰਚਾ ਲੇਨੇ ਸੇ ਇਨਕਾਰੀ ਹੈਂ । ਬਰਾਏ ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਹਮੇਂ ਇਨਸਾਫ ਦੀਆ ਜਾਵੇ । ਆਪ ਦੀ ਅਤਿ ਕਿਰਪਾ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਮਿਤੀ 9-9-69.

ਪ੍ਰਾਰਥੀ

ਪਰਧਾਨ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ,

ਬਨਵਾਰੀ ਲਾਲ ਮਾਰਫਤ ਭਾਰਤ ਭੂਸ਼ਨ,

ਬਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਲਾਥ ਮਰਚੈਂਟ ਅਬੋਹਰ ਮੰਡੀ,

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ।

Amount Disbursed for Construction of Dharamshalas for Scheduled Castes

*735. **Sardar Gurbanta Singh :** Will the Minister for Social Welfare be pleased to state :—

(a) whether any rules have been framed by the Government for the disbursement of amount allocated for the construction of Dharamshalas for Scheduled Castes in the State ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether the said amount has been disbursed according to the said rules ;

(c) whether the Government intend to constitute *Ad hoc* Committees for disbursing the said funds ?

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਜੀ, ਹਾਂ।

(ਬੀ) ਜੀ, ਹਾਂ।

(ਸੀ) ਜੀ ਨਹੀਂ।

Barley Maize Purchased by Government Since 1-4-67

*666. **Shri Gian Chand Kharbanda :** Will the Minister for Food and Supplies be pleased to state:—

(a) the total quantity of barley and maize purchased by the Government from the markets in the State since 1-4-67 together-with the rates at which the same had been purchased ;

(b) if no such purchase was made, the reasons therefor ?

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ :

(ਏ)

ਜਿਣਸ	ਏਜੰਸੀ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਖਰੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ	ਸਮਾਂ	ਖਰੀਦ ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ, (ਟਨੇਜ਼)	ਖਰੀਦ ਦਾ ਭਾ
ਜੌਂ	ਐਫ.ਸੀ.ਆਈ.	1967–68	46,371	ਰੁਪਏ 60/- ਤੋਂ 62 ਪ੍ਰਤਿ ਕਵਿੰਟਲ
		1968–69	12,685	ਰੁਪਏ 55/-
		1969–70	ਨਿਲ	
	ਮਾਰਕਫੈਡ	1967–68	70	ਰੁਪਏ 75/- ਤੋਂ 77/- ਪ੍ਰਤਿ ਕਵਿੰਟਲ
		1968–69	—	—
		1969–70		
ਮੱਕੀ	ਐਫ.ਸੀ.ਆਈ,	1967–68	2,22,729	ਰੁਪਏ 53/- ਤੋਂ 57/- ਦਿਨ ਦੀ ਔਸਤ ਰੁਪਏ 55/- ਪ੍ਰਤਿ ਕਵਿੰਟਲ
		1968–69	64.352	ਉਹੀ
		1969–70	—	—

[ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਸਪਲਾਈ ਮੰਤਰੀ]

(ਬੀ) ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

(a) Commodity.	Agency through which purchased	Period	Quantity purchased in tonnes.	Rate at which purchased. (per quintal)
Barley .	Food Corporation of India.	1967-68	46,371	Rs. 60/-to 62/-
		1968-69	12,685	Rs. 55/-
		1969-70	—	—
	Punjab State Co-operative Supply and Marketing Federation	1967-68	70	Rs.75/- to 77/-
		1968-69	—	—
		1969-70	—	—
Maize	Food Corporation of India	1967-68	2,22,729	Rs. 53/- to 57/- with day's average at Rs. 55/- per quintal
		1968-69	64,352	Ditto
		1969-70	—	—

(b) Question does not arise.]

Sweepers Working in Certain Primary/High Schools

*631. **Comrade Darshan Singh Jhabal**: Will the Minister for Education be pleased to state :—

(a) the total number of sweepers at present working in Bhikhiwind Government Primary School, Dyal Pura, and the various Government Primary Schools, Amritsar, together with their grades of pay;

(b) whether they are permanant or temporary ; if temporary, whether the Government propose to confirm them ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ: (ੳ) ਅਤੇ (ਅ) ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ ਵਿਚ ਸਵੀਪਰ ਦੀ ਇਕ ਆਸਾਮੀ 70–1–85 ਦੇ ਗਰੇਡ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੱਕੇ ਯਾ ਕੱਚੇ ਹੋਣ ਸਬੰਧੀ ਸੂਚਨਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ। ਆਉਣ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ । ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਦਿਆਲਪੁਰਾ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਪਾਰਟ ਟਾਈਮ ਸਵੀਪਰ ਦੀ ਆਸਾਮੀ 25 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਦਰ ਤੇ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੁਲ 715 ਪਾਰਟ ਟਾਈਮ ਸਵੀਪਰਾਂ ਦੀਆਂ, ਆਸਾਮੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਿਨਜੈਂਸੀ ਵਿਚ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

Starred Question No. 693

(Extension has been asked for in respect of Stared Question No. 693*)

Medium of Instruction in Govt. Aided Privately-Managed Schools in the State

*697. **Comrade Kulwant Singh** : Will the Minister for Education be pleased to state :—

(a) whether Punjabi has been made compulsory medium of instruction in all the Govt. schools in the State with effect from this year ; if so, copies of the instructions issued to the authorities of the Govt. Schools in this connection be laid on the Table of the House ;

---

*For Starred Question No. 693 and reply thereto, please see Appendix to this ebate.

[Comrade Kulwant Singh]

(b) the present position in the Govt. aided privately managed schools in the State as far as the medium of instruction is concerned ;

(c) the number of Govt. aided privately managed schools in which medium of instruction is Hindi and a district-wise list giving the names etc. of such schools be laid on the Table of the House ;

(d) whether any decision has been taken by the Govt. for making Punjabi as medium of instruction in Govt. aided privately managed schools in the State with effect from the next academic year ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ੳ)–ਹਾਂ, ਜੀ। ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

(ਅ) ਕਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਹਿੰਦੀ ਮਾਧਿਅਮ ਜਾਰੀ ਹੈ।

(ੲ) 340 ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ , ਮਿਡਲ ਹਾਈ ਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਮਾਧਿਅਮ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾਵਾਰ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

(ਸ) ਨਹੀਂ, ਜੀ।

ਵਲੋਂ : (ੳ) ਹਦਾਇਤਾਂ

ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ।

ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ,
ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ

1. ਮੰਡਲ ਸਿਖਿਆ ਅਫਸਰ।
2. ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ।
3. ਬਲਾਕ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ।
4. ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਕਾਰੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਕਾਲਜ।

ਯਾਦ ਪੱਤਰ ਨੰ: 9/6-69-ਪ(2) ਮਿਤੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਜੁਲਾਈ 2 1969.

ਵਿਸ਼ਾ : ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾਈ ਫਾਰਮੂਲੇ ਸਬੰਧੀ ਸਵਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਚਿਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੜੀ ਡੂੰਘੀ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ ਪਿਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਥੱਲੇ ਲਿਖਿਆ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ;

(ੳ) ਸੱਚਰ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੀ ਥਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਤਿੰਨ-ਭਾਸ਼ਾਈ ਫਾਰਮੂਲਾ ਤੁਰੰਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

[ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ]

(ਅ) ਅਜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਫਾਰਮੂਲੇ ਨੂੰ ਸੱਚਰ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੀ ਥਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਫੌਰਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ:

1. ਹਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਹਿਲੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਹੋਵੇ।
2. ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ ਦੂਜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੋਵੇ।
3. ਛੇਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤੀਜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੋਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(ਸਹੀ)......

ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧ)
ਵਾਸਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ।

ਵਲੋਂ –

ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ।

ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ,

ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ

1. ਮੰਡਲ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ।
2. ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ।
3. ਬਲਾਕ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ।
4. ਪ੍ਰਿਸੀਪਲ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ।

ਯਾਦ ਪੱਤਰ ਨੰ: 9/6–69–ਪ (2) ਮਿਤੀ 10–7–69

ਵਿਸ਼ਾ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ।

ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ੇ ਉਤੇ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਯਾਦ ਪੱਤਰ ਨੰ: 9/6-69-ਪ (2) ਮਿਤੀ 2-7-69 ਵਲ ਦਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

2. ਆਪ ਨੂੰ ਫਿਰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਭਾਸ਼ਾ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਭੀ ਤੁਰੰਤ ਇਸ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੈਪਸੂ ਏਰੀਆ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪੈਪਸੂ ਫਾਰਮੂਲਾ ਕਾਇਮ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਤਰਮੀਮ ਉਸ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀ ਤੁਰੰਤ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

(ਸਹੀ)......

ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧ)
ਵਾਸਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ।

Vacant post of Headmaster in Government High School Khalra, District Amritsar

*712. **Comrade Darshan Singh Jhabal** : Will the Minister for Education be pleased to state :

(a) the date since when no Headmaster has been appointed in Government High School Khalra, District Amritsar together with the reasons therefor ;

(b) the distance of village Khalra from the border ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ਏ) 22-8-68 ਤੋਂ

ਕਾਰਨ

1. ਐਲੋਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹੈਡਮਾਸਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਆਈਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੈਡਮਾਸਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਰਾਖਵੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਹੈਡਮਾਸਟਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆ ਹੈਡਮਾਸਟਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵਧ ਸੀ ।

2. ਜਿਹੜੇ ਮਾਸਟਰ ਪਰੋਵੀਜ਼ਨਲੀ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਐਲੋਕੇਟ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸਤੇ ਐਲੋਕੇਸ਼ਨ ਲਈ ਅਪੀਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀਨੀਅਰਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਹੱਕ ਬਣਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈਡਮਾਸਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਰੱਖਣੀਆਂ ਸਨ ।

(ਬੀ) ਖਾਲੜਾ ਬਾਰਡਰ ਤੋਂ 2 ਮੀਲ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਹੈ ।

Starred Question No. 734

(Reply not received from the Government.)

Representation From P.C.M.S. Doctors Released From A.M.C.

*665. **Shri Gian Chand Kharbanda** : Will the Minister of State for Industries and Health be plased to state :

(a) whether any representation has been/was received by the Government from the P.C.M.S. Doctors who have returned to Civil Service after release from A.M.C. regarding certain assurances given to them ; if so, the action so far taken on such representation ;

(b) the nature of assurances, if any, given to such P.C.M.S. Officers ?

ਸਰਦਾਰ ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ :

(ਏ ਅਤੇ ਬੀ) ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਕਟ-ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਗਏ ਪੀ. ਸੀ. ਐਮ. ਐਸ. 1 ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰੂਵਡ ਸੇਵਾ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਵਲ ਦੁਗਣਾ ਲਾਭ ਦੇਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤਿ-ਬੇਨਤੀਆਂ ਆਈਆਂ ਸਨ । ਇਹ ਲਾਭ ਤਨਖਾਹ

[ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਸਿਹਤ]

ਵਲ ਸਬੰਧਤ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ, ਸਿਵਾਏ 1—2 ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਤਰੱਕੀ ਵਲ ਲਾਭ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।

Non-Payment of Salary Of Shri Kewal Krishan Of Chheharata (Amritsar)

*674. **Comrade Dana Ram** : Will the Minister of State for Industries and Health with reference to the reply to Starred Question No 228 included in the list of Questions for 10-4-1969 about non-payment of salary for 22 days of September, 1963 , to Shri Kewal Krishan of Chheharta, be pleased to state ;—

(a) whether the necessary sanction/authority has since been received from the office of the Accountant General, Punjab, if so on what date ;

(b) whether the payment has actually been made to Shri Kewal Krishan ; if so, on what date; if not, the reasons therefor;

(c) whether the Government has fixed responsibility for the non-payment of salary to Shri Kewal Krishan for the month of September, 1963, for such a long period ?

ਸਰਦਾਰ ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ : (ੳ) ਹਾਂ, ਜੀ, ਮਿਤੀ 7-8-69।

(ਅ) ਸ੍ਰੀ ਕੇਵਲ ਕਿਸ਼ਨ ਸਾਬਕਾ ਬੀ: ਸੀ: ਜੀ: ਟੈਕਨੀਸ਼ੀਅਨ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਬਕਾਏ ਦੀ ਰਕਮ ਰੁ: 103/- ਦਾ ਇਕ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਉਸ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰੀ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਮਿਤੀ 26 ਸਤੰਬਰ, 1969 ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਉਸ ਪਤੇ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਮਿਤੀ 9 ਅਕਤੂਬਰ, 1969 ਨੂੰ ਪਤਾ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਵਾਪਿਸ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(ੲ) ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਦਫਤਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।

Enquiry Held into the Allegation Levelled by Nurses And Student Nurses Regarding the working of Nurses Hostel, Amritsar

*698. **Comrade Kulwant Singh** : Will the Minister of State for Industries and Health be pleased to state :—

(a) whether Shri B.L. Kukkar, Secretary to Government, Punjab Health and Family Planning Department, visited Amritsar, in July, 1969 to hold an enqyiry /preliminary enquiry into the allegations levelled by Nurses and Student Nurses regarding the working of the Nurses Hostel, Amritsar, if so, the exact date of his visit together with the number of Nurses and Student Nurses who appeared before him and gave their statements, written or oral ;

(b) whether the said Secretary submitted any report to the Government ; if so, a copy thereof be laid on the Table of the House ;

(c) the action taken by the Government on the said report ?

ਸਰਦਾਰ ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ: (ੳ) ਹਾਂ, ਜੀ, 8 ਜੁਲਾਈ, 1969 ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ।

(ਅ) ਨਹੀਂ ਜੀ ।

(ੲ) ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ।

Amount paid to Industrial Concerns of Border Districts of Amritsar, Ferozepur and Gurdaspur Under Certain Relief Scheme.

*766. **Shri Gian Chand Kharbanda** : Will the Minister for Industries be plased to :

(a) lay on the Table of the House, a statement showing yearwise the amount paid up-to-date to the Industrial concerns in the border districts of Amritsar, Ferozepur and Gurdaspur under the scheme of giving relief to these Industries in the shape of refund of Sales Tax and electricity charges :

(b) state whether there is any scheme in hand to provide any other facilities to the Industries of the above districts ?

Shri Balramji Dass Tandon : (a) No amount has been paid so far.

(b) Yes.

(ਏ) ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ ।

Industrial Loans/Grants Given in Pathankot.

*788. **Chaudhri Ram Singh** : Will the Minister for Industries be pleased to state :—

(a) the amount off Iudurtrial loans and grants given by the Government in Pathankot since 1-2-1969 to-date ;

(b) the name of the persons to whom the said loans and grants have been given together with the details of amounts given to each of the aforesaid persons and the purposes for which these were given ?

Shri Balramji Dass Tandon :

(a) A sum of Rs. 72,500/- was advanced as loans to 14 parties in Pathankot from 1-2-1969 upto date. No subsidy was given in Pathankot during this period.

(b) It would not be in public interest to disclose the names of persons and the amount of loans.

[Industries Minister]

The loans were given for shoe making, steel furniture and wood furniture,, handloom weaving, iron steel rolling shutters, retreading of tyres, paints varnishes, plastic, photo goods and sheet metal industries.

Supply of Canal Water to Village Sarawan Bodala District Ferozepur.

*662. **Sardar Kirpal Singh :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state:—

(a) the names of canal minors or distributories from which canal water is supplied to culturable land of village Sarawan Bodala, tehsil Muktasr, District Ferozepur.

(b) whether the said canal channels supply water to the land of the said village on perennial basis;

(c) the year since when these canal channels have been flowing ;

(d) whether any increase was made in the discharge from the outlets supplying water to the said village before or after imposition of betterment levy; if so, the sanctioned discharge from each outlet prior to imposition of betterment levy and the increase made in the discharge consequent upon the imposition of this levy ;

(e) the total area of land in the said village on which betterment levy has been imposed and the total amount realised upto Kharif, 1968 and the area commanded by each outlet on which betterment levy has been imposed and realised so far;

(f) whether it is fact that the entire area of the said village, prior to the imposition of betterment levy was irrigated by the canal water on perennial basis and this area was irrigated by the Sirhind Canal; if so, the reasons for which betterment levy has been imposed on the area of the said village ;

(g) whether both the betterment levy and owners rate have been levied on any area in the said village; if so, the details of such area outlet-wise together with the reasons therefor and the rules under which they have been levied ?

Sardar Sohan Singh Bassi :

(a) Malukpore, Sarawan, Aspal and Karamgarh Distributaries.

(b) Yes.

(c) For the last 50—60 years.

(d) Yes, From 2·00 Cs to 2·03 Cs. water allowance percent acres in 1954 and the discharge of outlets on Sarawan Aspal and Karamgarh Distys. was increased from 2·03 Cs. to 3·05 Cs. water allowance percent acre area during the year 1966-67.

(e) The total area of land on which betterment levy was imposed is 6540 acres. The total amount realised upto Kharif 1968 is Rs. 1,39,550. The area commanded by each outlet is as under :—

Name of Disty.		Name of R.D.	Area (in acres)
Karamgarh	..	22116-R	1288
Sarawan	..	10545-L	1521
Aspal	..	1323-R	36
		5613-R	6
		10169-R	66
Malukpur	..	1610-L	72
		1768-R	636
		11820-R	6 5
		14160-L	3 8
		17854-R	626
		Total	.. 6540 Acres

(f) Yes, The water allowance on all the channels was increased due to Bhakra Nangal Project. As such the betterment levy was imposed under Section 4 of the Punjab Betterment Charges & Acreage Rates Act, 1952.

(g) No.

(ਏ) ਮਾਲੂਕਪੁਰ, ਸਰਾਵਾਂ, ਅਸਪਾਲ ਅਤੇ/ ਕਰਮਗੜ੍ਹ ਰਾਜ਼ਬਾਹੇ।

(ਬੀ) ਹਾਂ।

(ਸੀ) ਪਿਛਲੇ 50–60 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ।

(ਡੀ) ਹਾਂ। ਸਾਲ 1954 ਵਿਚ 2.00 ਸੀ. ਐਸ. ਤੋਂ 2.03 ਸੀ. ਐਸ. ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਡਿਸਚਾਰਜ ਅਤੇ ਸਰਾਵਾਂ, ਅਸਪਾਲ ਅਤੇ ਕਰਮਗੜ੍ਹ ਰਾਜਬਾਹਿਆਂ ਦਾ ਡਿਸਚਾਰਜ 2.03 ਸੀ. ਐਸ. ਤੋਂ 3.05 ਸੀ. ਐਸ. ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ 1966–67 ਵਿਚ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਈ) ਕੁਲ ਰਕਬਾ ਜਿਸ ਤੇ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ 6540 ਏਕੜ ਹੈ। ਰਕਮ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਖਰੀਫ 1968 ਤੱਕ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, 1,39,550 ਰੁਪਏ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਮੋਘੇ ਦਾ ਕਮਾਂਡਿਡ ਰਕਬਾ ਹੇਠ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:— 16

ਰਾਜਬਾਹਾ		ਮੋਘਾ	ਰਕਬਾ (ਏਕੜਾਂ ਵਿਚ)
ਕਰਮਗੜ੍ਹ	...	22116–ਆਰ	1288
ਸਰਾਵਾਂ	...	10545–ਐਲ	1521
ਅਸਪਾਲ	...	1323–ਆਰ	36
		5613–ਆਰ	63
		10169–ਆਰ	660
ਮਾਲੂਕਪੁਰ	...	1510–ਐਲ	727
		1768–ਆਰ	636
		12820–ਆਰ	645
		14160–ਐਲ	338
		17854–ਆਰ	626
		ਜੋੜ	6540 ਏਕੜ

[Sardar Sohan Singh Bassi]

(ਐਫ) ਹਾਂ। ਭਾਖੜਾ ਸਕੀਮ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚੈਨਲਜ਼ ਦਾ ਵਾਟਰ ਅਲਾਊਂਸ ਵਧਾ-ਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੇਵੀ ਪੰਜਾਬ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਤੇ ਏਕਰੇਜ ਰੇਟਸ ਐਕਟ, 1952 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਜੀ) ਨਹੀਂ।]

STARRED QUESTION NO. 663

(Extension has been asked for in respect of Starred Question No. 663)

Lambardari Fees/Local Rate

*729. **Sardar Kirpal Singh :** Will the Minister for Irrigation and Power with reference to the reply to Starred Question No. 425 included in the list of questions for 23-4-69 be pleased to state:

(a) whether alongwith the owner's rate mentioned in reply to the said question, Lambardari fees and local rate have also been realised from the farmers; if so, the amount of Lambardari fees and local rate respectively, included in the amount mentioned in part (c) of the said reply ;

(b) the law under which the Lambardari fees/local rate mentioned above have been realised ;

(c) whether there is any mention of imposition and realisation of Lambardari fees and local rate in the Gazette Notification-referred to in the said question ; if so, a copy of the notifical tion alongwith the details of the rate of Lambardari fees and local rate so fixed be laid on the Table of the House ;

(d) whether the area on which Owners' Rate has been levied was also subjected to land revenue, local rate and Lambardari fees during the Settlement of 1937-38; if so, the reasons for which local rate and Lambardari fees have been re-imposed on this area alongwith the rules under which they have been imposed ;

(e) whether the Local Rate which is realised alongwith the Owners Rate, is deposited in the accounts of the Canal Department; if so, the purpose for which it is utilised ;

(f) whether the enquiry being held into the objection as mentioned in reply to part (e) of the said question has since been completed ; if so, the result thereof ;

(g) the extent to which the objections raised by the land owners of village Khalra have been found to be correct and the final decision, if any, taken by the Govt. in this reagrd ?

*For Starred Question No. 663 and reply thereto, please see Appendix to this Debate.

Sardar Sohan Singh Bassi :

(a) Yes. Lambardari fee and local rate is realised from the farmers by the Revenue Department. The amount shown in part (c) of reply to Assembly Question No. 425 does not include Labardari fee and local rate.

(b) Under section 29 of the Punjab Land Revenue Act of 1887.

(c) No.

(d) It is for the Revenue Deptt. as the local rate and Lambardari fee are imposed by that Deptt. under the Punjab Land Revenue Act of 1887.

(f & g) Yes.

The objections have been looked into and the position is as under :—

"The Owner's Rate was imposed on the area where new extension of Irrigation was provided after the partition. No Betterment Levy was imposed on these areas and as such the question of giving any details or refund does not arise."

———

(ਏ) ਹਾਂ ਲੰਬੜਦਾਰੀ ਫੀਸ ਅਤੇ ਲੋਕਲ ਰੇਟ ਦੀ ਉਗਰਾਹੀ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਮਹਿਕਮਾ ਮਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ: 425 ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇ ਭਾਗ 'ਸੀ' ਵਿਚ ਦਰਜ ਰਕਮ ਵਿਚ ਲੰਬਰਦਾਰੀ ਫੀਸ ਲੋਕਲ ਰੇਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ।

(ਬੀ) ਪੰਜਾਬ ਲੈਂਡ ਰੈਵੀਨਿਊ ਐਕਟ ਆਫ 1887 ਦੀ ਧਾਰਾ 29 ਅਧੀਨ।

(ਸੀ) ਨਹੀਂ

(ਡੀ) ਇਹ ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲੰਬੜਦਾਰੀ, ਫੀਸ ਤੇ ਲੋਕਲ ਰੇਟ ਉਸ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਲੈਂਡ ਰੈਵੀਨਿਯੂ ਐਕਟ ਆਫ 1887 ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

(ਈ) ਨਹੀਂ।

(ਐਫ ਤੇ ਜੀ) ਹਾਂ। ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹੇਠ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:—

ਓਨਰਜ਼ ਰੇਟ ਉਸ ਰਕਬੇ ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਬਟਵਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੰਚਾਈ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਰਕਬੇ ਤੇ ਕੋਈ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੇਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੀ ਤਫਸੀਲ ਜਾਂ ਵਾਪਸੀ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

Installation of Deep Tubewells in Submountaneus Area of Dhar (Pathankot)

***787. Chaudhri Ram Singh :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether there is any scheme under the consideration of Government to instal deep tubewells in the sub-mountanious area of Dhar (Pathankot); if so, the names of the village where such tubewells are proposed to be installed ?

ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ: ਜੀ ਹਾਂ।

ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਧਰਤੀ ਥੱਲੇ ਪੱਤਣ ਦੀ ਯੋਗ ਖੋਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਯਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

[Yes.

The names of the villages where the tubewells are to be installed will be decided after detailed investigation of the under ground strata]

Construction of Bridges over Lassara Drain

*763. **Giani Kundan Singh Patang** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state the names of places where bridges are proposed to be constructed over the Lassara Drain, which passes through Malerkotla Sher Pur, Barnala and Bhadaur, together with the time by which these are likely to be constructed ?

Sardar Sohan Singh Bassi : Two V.R. Bridges at R.D. 5000 and 162180 of Upper Lassara Nallah connecting village Tappa Mandi Dhilwan and Gandasighwala Panjgrain respectively are proposed to be taken up in hand during the current year.

[ਉਪਰਲੇ ਲਿਸਾੜਾਂ ਨਾਲੇ ਦੀ ਬੁਰਜੀ ਨੰ: 5000 ਅਤੇ 162180 ਤੇ ਪੇਂਡੂ ਪੁਲਾਂ ਜੋ ਤਪਾ ਮੰਡੀ ਢਿਲਵਾਂ ਅਤੇ ਗੰਡਾਸਿੰਘਵਾਲਾ ਪੰਜਗਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦੇ ਹਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਹੈ ।]

STARRED QUESTION NO. 750

(Extention has been asked for in respect of Starred Question No. 750)

Minimum Wages of Brick Kiln Workers

*671. **Comrade Satya Pal Dang** : Will the Minister for Finance be pleased to state :

(a) whether minimum wages have been fixed for Brick Kiln Workers under the Minimum Wages Act, if not, reasons for the same;

(b) whether the previous U.F. Government (Feb. 1967, Nov. 1967) gave assurance to brick kiln workers that their minimum wages would be fixed under the Minimum Wages Act, as soon as possible; if so, the details of the steps taken by the Government to implement this asrurance ?

ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ : (ਏ) ਨਾ ਜੀ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕਮੇਟੀ ਭੱਠਾ ਉਦਯੋਗ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਅਲਪਤਮ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੀਆਂ ਹਦਾਂ ਨੀਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਭੇਜਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਉਜਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਸਮੁੱਚੇ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਨਾ ਪੁੱਜ ਸਕੀ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ। ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉਜਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਸਮੁੱਚੇ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪੁੱਜਣ ਤੋਂ ਇਸ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਉਜਰਤਾਂ ਮਿਨੀਮਮ ਵੇਜਿਜ਼ ਐਕਟ, 1948 ਦੀ ਧਾਰਾ 5(1) (ਬੀ) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸੁਝਾਉ ਅਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਮੰਗਵਾਕੇ ਵਿਚਾਰ ਉਪਰੰਤ ਨੀਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੁਝਾਉ ਅਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਆਦਿ ਮੰਗਵਾਣ ਲਈ ਮਿਤੀ 24 ਸਤੰਬਰ, 1969 ਨੂੰ ਰਾਜ-ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਏ ਸੁਝਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਉਜਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਨੀਅਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

*For Starred Question No. 750 and reply thereto, please see Appendix of this Debate.

Persons of Dhar Block (Pathankot Tehsil) Registered With Employment Exchange

***726. Chaudhri Ram Singh :** Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) the number and names of persons of Dhar Block (Pathankot Tehsil) who were registered with the concerned Employment Exchange since 1-4-67 to date together with the number of those among them who got employment;

(b) the number of persons, Matriculate or above, belonging to Harijans and Backward Classes among those mentioned in part (a) above who got the employment ?

ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ: (ੲ) 1 ਅਪਰੈਲ, 1967 ਤੋਂ 9 ਅਕਤੂਬਰ, 1969 ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਫਤਰ ਪਠਾਨਕੋਟ ਵਿੱਚ ਧਾਰ ਬਲਾਕ ਦੇ 1395 ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 134 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਿਆ। ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨਾ ਇਸ ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚ ਤੇ ਮੇਹਨਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

(ਬੀ) ਹਰੀਜਨ ਅਤੇ ਪਛੜੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਉਚੀ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ 4 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਿਆ।

PROPOSAL OF MUNICIPAL COMMITTEE AMRITSAR, TO RAISE EXEMPTION LIMIT IN RESPECT OF TAX ON BUILDINGS AND LANDS

***670. Comrade Satya Pal Dang :** Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) whethert the present Government has received from the Amritsar Municipal Committee a resolution /proposal to raise the exemption limit in respect of tax on buildings and lands (House Tax) from Rs. 300/- (rental value per annum) to Rs. 480/- (rental value per annum) etc. for sanction by the Government; if so, the detail of the said proposal and the date when it was received ;

(b) the decision, if any, taken by the Government regarding said proposals ?

Shri Krishan Lal : (a) No.

(b) Question does not arise.

[(ੳ) ਨਹੀਂ ਜੀ।

(ਅ) ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।)]

Removal of Municipal Commissioners from the Membership of the Committee

*764. **Shri Gian Chand Kharbanda :** Will the Minister for Finance be pleased to—

(a) lay on the Table of the House a list of municipal commissioners who have been removed from the membership of the Municipal Committees during the period from 1-4-1969 up-to-date stating the reasons for their removal;

(b) state whether the said cases were initiated before or after the present Ministry took over charge ?

Shri Krishan Lal :(a) & (b) A statement containing the requisite information is laid on the Table of the House.

[(ੲ) ਅਤੇ (ਬੀ) ਇਕ ਵੇਰਵਾ ਪੱਤਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਰਜ ਹੈ, ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।]

Shri Krishan Lal

Removal of Municipal Commissioners from the Membership of the Committees

Serial No.	Name of the Municipal Commissioners removed from the membership of the Municipal Committee from 1-4-1969 upto-date	Reasons for removal	Whehter the case was initiated before or after the present Ministry took over charge
1	2	3	4
1	Shri Sukhdev Khanna, Member, Municipal Committee, Patiala	He was convicted under secion 323 I.P.C. by an order dated 24-12-1966 by the Additional Sessions Judge, Patiala and sentenced to undergo nine months R.I. and a fine of Rs. 1000 or in default three months further rigorous imprisonment	The case was initated before the present Ministry took over charge
2	Shri Chhotu Ram, President, Municipal Committee, Sangat	He was charged of embezzling a sum of Rs. 500 given to him as President, Municipal Committee. Sangat, out of the discretionary fund of the then Minister, for Revenoe and Local Government. The amount was never deposited by him into the municipal funds.	Ditto
3	Shri Kartar Chand, Member, Municipal Committee, Amritsar	He was charged of burning a copy of the Budget (in English language) of the Municipal Committee, Amritsar, in the meeting of the Committee	This case was initiated after the present Ministry took over charge,
4	Shri Vishwa Mitter Sekhri, Member, Municipal Committee, Batala	He had absented himself from the meetings of the Municipal Committee, Batala. for more than three consecutive months without any reasonable cause	Ditto
5	Shri Karam Singh, Member, Municipal Committee, Mukerian	Under rule 3-A of the General Rules framed under section 240 of the Punjab Municipal Act, 1911 members of Municipal Committees are prohibited to take part in the proceedings of the meetings of the Committee which they or their relatives have direct or indirect interest,. Both these members had violated the provisions of the rule quoted above	This case was initiated befcre the present Ministry took over charge
6	Shri Om Parkash, Member, Municipal Committee, Mukerian		

1	2	3	4
7	Shri Rajinder Singh, Vice President, M.C. Tankanwali	He was charged of giving a shoe-beating to a woman-member of the Municipal Committee, Tankanwali, in a meeting of the Committee	Ditto
8	Shri Gian Chand Bhagat, Member, Municipal Committee, Nakodar	He was charged of neglecting his duty in the purchase of time-pieces for the Municipal Committee, Nakodar	This case was initiated before the present Ministry took over charge
9	Shri Tek Chand, Member, Municipal, Committee, Dhariwal	Under rule 3-A of the General Rules framed under section 240 of the Punjab Municpal Act, 1911, members of Municipal Committees are prohibited to take part in the proceedings of the meeting of the committee in which they or their relatives have direct or indirect interes . This member violated the provisions of this rule.	Ditto

Freedom of Medium of Instruction in Govt. Aided Private Schools

*743. **Comrade Babu Singh Master** : Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) whether the freedom of medium of instruction given by the Govt. to the Govt. aided Private Schools in the State is for the present academic year only or is a permanent arrangement;

(b) whether the Government intends to give this concession to the Government schools as well ?

Sardar Surjit Singh : (a) *Status-quo* is to continue.

(b) No.

Posting of a Doctor in the Hospital at Village Khalra, District Amritsar

*713. **Comrade Darshan Singh** : Will the Minister of State for Industries and Health be pleased to state—

(a) the date since when the hospital at village Khalra, Police Station, Khalra, District Amritsar, is without a Doctor together with the reasons therefor;

(b) whether representation has been received by the Government from the M.L.A. and other representatives of the said area stating that the said hospital is without a Doctor for the last 2 years; if so, the action taken thereon;

(c) the distance of the said Village from the border?

Sardar Ravel Singh : (a) The Rural Dispensary Khalra is without a doctor since 25-3-1969 because of Dr. Bachan Singh, a re-employed doctor, (Non-gazetted) having resigned from the post ;

(b) Yes. Efforts are being made to fill in this post by a Non-gazetted Doctor. A requisition has already been made to the Punjab Public Service Commission, Patiala, for 38 vacancies.

(c) About 1 mile from the border.

[(ੲ) ਰੂਰਲ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ, ਖਾਲੜਾ ਡਾਕਟਰ ਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਮੁੜ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਾਕਟਰ ਨਾਨ ਗਜ਼ਟਿਡ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇਣ ਕਰਕੇ, 25-3-1969 ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਪਈ ਹੈ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ। ਇਸ ਆਸਾਮੀ ਤੇ ਨਾਨ-ਗਜ਼ਟਿਡ ਡਾਕਟਰ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ 38 ਨਾਨ-ਗਜ਼ਟਿਡ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਭਰਨ ਲਈ, ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਪਟਿਆਲਾ, ਨੂੰ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

(ਸੀ) ਇਹ ਪਿੰਡ ਬਾਰਡਰ ਤੋਂ ਲੱਗ-ਭਗ ਇਕ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੈ।

Assets Declared by the Ministers

*678. **Comrade Dana Ram :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the names of the Ministers of the present Government who declared their assets etc., to the Chief Minister on or after assuming office; and also of those who have not done so with reasons therefor;

(b) the names of the Ministers of the Government headed by the late Shri Lachhman Singh Gill who had declared their assets etc. to the Chief Minister alongwith the names of those who did not do so, and the reasons therefor ;

(c) the names of the Ministers of the United Front Government (February, 1967—Nov., 1967) who had declared their assets etc., to the then Chief Minister alongwith the names of those who did not do so with reasons therefor ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : (ਏ, ਬੀ ਅਤੇ ਸੀ) ਸਿਵਾਏ ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਨਵੰਬਰ 1967 ਤੱਕ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਸਨ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲੈਣਦਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕੋਡ ਆਫ ਕੰਡਕਟ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲੈਣ ਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਾਮਲਾ ਪਿਛਲੀ ਫਰੰਟ ਅਤੇ ਗਿੱਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਰਿਹਾ। ਵਰਤਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉੜੀਸਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਆਪਣਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ 'ਆਚਰਣ ਕੋਡ' ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ 'ਆਚਰਣ ਕੋਡ' ਹਾਲੇ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ।

State Advisory Committees

*755. **Major Harinder Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the names of the State Advisory Committees which had been set up by the State Government before the imposition of President's Rule in this State last time alongwith the composition thereof;

(b) the dates on which the said State Advisory Committees were dissolved;

(c) the number of MLAs/MLCs party-wise who were taken on the Committees referred to in part (a) above;

(d) whether the Government has re-constituted these Committees; if so, the particulars thereof, alongwith the names of members taken on these Committees;

(e) the names of the State Advisory Committees still pending reconstitution ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਵੇਰਵਾ ਪੱਤਰ ਅਨੁਲਗ 1 ਤੇ ਸਦਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਬੀ) 12–11–1968

(ਸੀ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਵੇਰਵਾ ਪੱਤਰ ਅਨੁਲਗ 2 ਤੇ ਸਦਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਡੀ) ਨਹੀਂ।

(ਈ) ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਕਮੇਟੀ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਅਨੁੱਲਗ 1

ਰਾਜ ਮਸ਼ਾਵਰਤੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਲੜੀ ਨੰ:	ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਨਾਂ	ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰ	ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰ	ਪਾਰਟੀ
1.	ਸੰਸਦੀ ਮਾਮਲੇ	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਚੇਅਰਮੈਨ)	ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ ਐਮ. ਐਲ. ਏ.	ਕਾਂਗਰਸ
		ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ	ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ,,	,,
		ਸੰਸਦੀ ਮਾਮਲੇ ਮੰਤਰੀ	ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ (ਜਰਨੈਲ) ,,	,,
		ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ	ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਸਭਰਵਾਲ ,,	ਭਾਰਤੀ ਜਨਸੰਘ
		(ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ)	ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ,,	,,
2.	ਮਾਲ, ਚੱਕਬੰਦੀ ਅਤੇ ਮੁੜ-ਵਸਾਊ	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਚੇਅਰਮੈਨ)	ਸ਼੍ਰੀ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ,,	ਕਾਂਗਰਸ
		ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ	ਪੰ: ਹੰਸ ਰਾਜ ਸ਼ਰਮਾ ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.	,,
		ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ	ਸ਼੍ਰੀ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਐਮ. ਐਲ. ਏ.	ਜੰਤਾ ਪਾਰਟੀ
		ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ, ਮੁੜ-ਵਸਾਊ	ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ,,	ਕਾਂਗਰਸ
		ਉਪ ਮੰਤਰੀ ਮਾਲ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ	ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਾਲਿਬ ,,	,,
		ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਮਾਲ (ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ)	ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ,,	,,
		ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ	ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.	,,
		(ਕਰ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸਾਊ)	ਸ਼੍ਰੀ ਸੱਤਪਾਲ ਮਿੱਤਲ ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.	,,
			ਸ਼੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਐਕਸ-ਐਮ. ਐਲ. ਏ.	,,
3.	ਨਿਕਾਸ, ਸਹਿਕਾਰਤਾ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ,	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਚੇਅਰਮੈਨ)	ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਐਲ. ਏ.	,,
	ਪੰਚਾਇਤ ਵਣ, ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ, ਪਸ਼ੂ-	ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ	ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ,,	,,

	ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਡੇਰੀ ਉਦਯੋਗ	ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ	,, (ਰੋਪੜ)	ਕਾਂਗਰਸ
		ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ	ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ	,, (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ)	,,
		ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਪੰਚਾਇਤ	ਸ੍ਰੀ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ	,,	ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.
		ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਵਣ	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਾਲਿਬ	,,	ਕਾਂਗਰਸ
		ਉਪ-ਮੰਤਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ	ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.		,,
		ਵਿਕਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ)			
4.	ਆਬਕਾਰੀ ਤੇ ਕਰ	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਚੇਅਰਮੈਨ)	ਸ੍ਰੀ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲ ਉਸਮਾਨ ਐਮ. ਐਲ. ਏ.		,,
		ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ	,,	,,
		ਆਬਕਾਰੀ ਤੇ ਕਰ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ	,,	,,
		ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਕਰ) (ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ)	ਸ੍ਰੀ ਰਾਧਾ ਕਿਸ਼ਨ	,,	,,
		ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਬਕਾਰੀ ਤੇ ਕਰ	ਸ੍ਰੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਟਪਿਆਲਾ	,,	,,
			ਸ੍ਰੀ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਪੌਹਲੀ	,,	,,
			ਸ੍ਰੀ ਆਰ. ਕੇ. ਸੈਣੀ	ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.	ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ
5.	ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਸਿਵਲ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਚੇਅਰਮੈਨ)	ਚੌ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	ਐਮ. ਐਲ. ਏ.	ਕਾਂਗਰਸ
		ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮ	,,	,,
		ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼	,,	,,
		ਉਪ-ਮੰਤਰੀ ਜੇਲ੍ਹ	ਸ੍ਰੀ ਹਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੈਰੋ		ਆਜ਼ਾਦ
		ਗ੍ਰਹਿ ਕਮਿਸ਼ਨਰ	ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਵਾਨਾਥਨ	,,	ਭਾਰਤੀ ਜਨ ਸੰਘ
		(ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ)	ਸ੍ਰੀ ਅਵਤਾਰ ਨਰਾਇਣ	ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.	ਕਾਂਗਰਸ
		ਪ੍ਰਾਂਤਿਕ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਟਰੋਲਰ	ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ	,,	,,
		ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ, ਜੇਲ੍ਹ			
		ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ			

ਲੜੀ ਨੰਬਰ	ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਨਾਂ	ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰ	ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰ		ਪਾਰਟੀ
6.	ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਵਿੱਤ	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਚੇਅਰਮੈਨ)	ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ	ਐਮ. ਐਲ. ਏ.	ਕਾਂਗਰਸ
		ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ	,,	,,
		ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ)	ਜਰਨੈਲ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ	,,	,,
			ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਸ਼ ਭਾਨ	,,	,,
			ਚੌ: ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ	,,	,,
			ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	,, (ਲੁਧਿਆਣਾ)	ਅਕਾਲੀ
			ਮਾਸਟਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ	ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.	ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.
7.	ਸਿਹਤ ਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਯੋਜਨ	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਚੇਅਰਮੈਨ)	ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ	ਐਮ. ਐਲ. ਏ.	ਕਾਂਗਰਸ
		ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਸਕੰਦਰ ਸਿੰਘ	,,	,,
		ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਜੈ ਮੁਨੀ	,,	ਜਨ ਸੰਘ
		ਸਕੱਤਰ ਸਿਹਤ (ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ)	ਸ੍ਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਪੀ.	,,	ਕਾਂਗਰਸ
		ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿਹਤ	ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਗਿਆਨ ਕੌਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ	ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.	,,
			ਪ੍ਰੋ: ਯਸ਼ਵੰਤ ਰਾਏ	,,	,,
			ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਇਲਾ ਰਾਣੀ, ਐਕਸ. ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.		,,
8.	ਸਥਾਨਿਕ ਸਰਕਾਰ, ਨਗਰ ਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਯੋਜਨਾ ਬੰਦੀ, ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਮਿਲਖ	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਚੇਅਰਮੈਨ)	ਸ੍ਰੀ ਗਿਰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ	ਐਮ. ਐਲ. ਏ.	,,
		ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ	ਡਾ: ਸਾਧੂ ਰਾਮ	,,	,,
		ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਮੰਤਰੀ	ਮਿਸ. ਸਰਲਾ ਪ੍ਰਾਸ਼ਰ	,,	,,

		ਕਿਰਤ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਅਤੇ	ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼	,,	ਜਨਸੰਘ
		ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ ਮੰਤਰੀ	ਸੇਠ ਰਾਮ ਨਾਥ	ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.	ਕਾਂਗਰਸ
		ਉਪ-ਮੰਤਰੀ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ	ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ	,,	,,
			ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ	,,	,,
		ਸਕੱਤਰ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ (ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ)			
		ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ			
		ਨਗਰ ਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਯੋਜਨਾ ਬੰਦੀ ਵਿਭਾਗ			
9.	ਨਿਰਮਾਣ ਕਾਰਜ (ਇਮਾਰਤ ਤੇ ਸੜਕ ਅਤੇ ਜਨ ਸਿਹਤ) ਉਸਾਰੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸਿਖਿਆ	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਚੇਅਰਮੈਨ)	ਸ੍ਰੀ ਗਿਰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ	ਐਮ. ਐਲ. ਏ.	ਕਾਂਗਰਸ
		ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ	,,	,,
		ਸਿਹਤ ਤੇ ਜਨ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਸਕੰਦਰ ਸਿੰਘ	,,	,,
		ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਕਲਾ ਮੰਤਰੀ	ਪੰ: ਮੋਹਣ ਲਾਲ	,,	,,
			ਗਿਆਨੀ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ	,,	ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ
		ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ	ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸੀਤਾ ਦੇਵੀ	ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.	ਕਾਂਗਰਸ
		ਉਪ-ਮੰਤਰੀ ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ	ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ	,,	ਭਾਰਤੀ ਜਨਸੰਘ
		ਸਕੱਤਰ, ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ (ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ)			
		ਮੁੱਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤਕਨੀਕੀ ਸਿਖਿਆ			
		ਮੁੱਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਜਨ ਸਿਹਤ ਸ਼ਾਖਾ।			
		ਸੀਨੀਅਰ ਉਸਾਰੀ-ਮਾਹਿਰ, ਉਸਾਰੀ ਕਲਾ ਵਿਭਾਗ			

ਲੜੀ ਨੰ:	ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਨਾਂ	ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰ	ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰ	ਪਾਰਟੀ
10.	ਸਿੰਜਾਈ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਚੇਅਰਮੈਨ)	ਸ੍ਰੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਐਮ. ਐਲ. ਏ.	ਕਾਂਗਰਸ
		ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ,,	,,
		ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਸਿੰਜਾਈ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ	ਟਿੱਕਾ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ,,	ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ
		ਸਕੱਤਰ ਸਿੰਜਾਈ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ (ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ)	ਸ੍ਰੀ ਭਜਨ ਲਾਲ ,,	ਕਾਂਗਰਸ
			ਸ੍ਰੀ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ ,,	ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.
		ਮੁੱਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਸਿੰਜਾਈ	ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ,,	ਕਾਂਗਰਸ
		ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ	ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.	,,
		ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਖੇਤੀ-ਬਾੜੀ		
		ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਉਦਯੋਗ		
11.	ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਚੇਅਰਮੈਨ)	ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਐਮ. ਐਲ. ਏ.	ਕਾਂਗਰਸ
		ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ,,	,,
		ਸਿਖਿਆ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ)	ਜਥੇਦਾਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਗੋਕੇ ,,	,,
		ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿਖਿਆ	ਚੌ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ,,	ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ.
		ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਭਾਸ਼ਾ	ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਵਕੀਲਾ ,,	ਅਕਾਲੀ
		ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੁਰਾਲੇਖ,	ਸ੍ਰੀ ਪੀ.ਸੀ. ਮਾਰਕੰਡਾ ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.	ਕਾਂਗਰਸ
		ਅਤੇ ਕੁਲੈਕਟਰ ਰਾਜ ਅਜਾਇਬਘਰ	ਸ੍ਰੀ ਦੁਰਗਾ ਦਾਸ ਭਾਟੀਆ (ਅੰਮਿਤਸਰ)	
12.	ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਤੇ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਚੇਅਰਮੈਨ)	ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਮ ਕੌਰ ਐਮ. ਐਲ. ਏ.	ਕਾਂਗਰਸ
		ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ,,	ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ
		ਕਿਰਤ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ,,	ਕਾਂਗਰਸ
		ਉਪ-ਮੰਤਰੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ	ਭਗਤ ਗੁਰਾਂਦਾਸ ਹੰਸ ,,	,,
		ਸਕੱਤਰ, ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਤੇ	ਸ੍ਰੀ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ ,,	,,
		ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤਆਂ, (ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ)	ਸ੍ਰੀ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਪਤੰਗ ,,	ਅਕਾਲੀ
		ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ	ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਪੁਸ਼ਪਾ ਗੁਜਰਾਲ (ਜਲੰਧਰ)	

		ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਤੇ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ			
13.	ਉਦਯੋਗ, ਉਦਯੋਗਿਕ ਸਿਖਲਾਈ, ਕਿਰਤ, ਰੋਜ਼ਗਾਰ	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਚੇਅਰਮੈਨ)	ਨਵਾਬ ਇਫਤਿਖਾਰ ਅਲੀ ਖਾਂ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ	ਐਮ. ਐਲ. ਏ.	ਕਾਂਗਰਸ
		ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਆਰ. ਕੇ. ਸੈਨੀ	ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.	ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ
		ਕਿਰਤ ਤੇ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਅਵਤਾਰ ਨਰਾਇਣ ਗੁਜਰਾਲ	"	ਕਾਂਗਰਸ
		ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਛਪਾਈ ਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਮੇਹਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਧੂਪੀਆ		
		ਸਕਤਰ ਉਦਯੋਗ ਵਿਭਾਗ (ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ)	ਸ੍ਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਓਸਵਾਲ ਮਿਲਜ਼ ਲੁਧਿਆਣਾ		
			ਸ੍ਰੀ ਜਗਤ ਸਿੰਘ (ਲੁਧਿਆਣਾ)		
		ਸਕੱਤਰ, ਕਿਰਤ ਤੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ (ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ)	ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ ਲੁਧਿਆਣਾ		
			ਸ੍ਰੀ ਡੀ. ਡੀ. ਸੈਗਲ ਐਂਫ ਸਰਵਸ੍ਰੀ		
		ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਉਦਯੋਗ ਵਿਭਾਗ	ਲੀਡਰਜ਼ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਜਲੰਧਰ		
		ਕਿਰਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ			
		ਕੰਟਰੋਲਰ, ਛਪਾਈ ਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ			
14.	ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਸਪਲਾਈ	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਚੇਅਰਮੈਨ)	ਸ੍ਰੀ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ	ਐਮ. ਐਲ. ਏ.	ਕਾਂਗਰਸ
		ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ,	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਬਠਿੰਡਾ)	"	"
		ਸਿਹਤ ਤੇ ਖੁਰਾਕ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ	"	ਅਕਾਲੀ
		ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਖੁਰਾਕ ਸਪਲਾਈ	ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ	ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.	ਕਾਂਗਰਸ
		ਸਕੱਤਰ, ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਸਪਲਾਈ (ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ)	ਸ੍ਰੀ ਕੁੰਦਨ ਲਾਲ ਅਹੂਜਾ	"	"
			ਸ੍ਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ	"	"
		ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਸਪਲਾਈ	ਸ੍ਰੀ ਕਸਤੂਰੀ ਲਾਲ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਜਗਰਾਉਂ		"
15.	ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ	ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਚੇਅਰਮੈਨ)	ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੋਸਾਂਝ	ਐਮ. ਐਲ. ਏ.	ਕਾਂਗਰਸ
		ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ	ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ	"	"
		ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ	ਸ੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	"	"
		ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ (ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ)	ਸ੍ਰੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁੜਿਆਰਾ	"	ਅਕਾਲੀ
		ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ	ਡਾ. ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ	ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.	ਕਾਂਗਰਸ
			ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਵਾ ਮਿੱਤਰ	"	"
			ਸ੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ	"	"

ਅਨੁਲੱਗ 2

ਪਾਰਟੀ		ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼.	ਐਮ. ਐਲ. ਸੀਜ਼
ਕਾਂਗਰਸ	...	41	19
ਭਾਰਤੀ ਜਨ ਸੰਘ	...	3	1
ਅਕਾਲੀ ਦਲ		6	--
ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ	...	3	1
ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ.	...	2	1
ਸੀ. ਪੀ. ਐਮ.	...	1	--
ਐਸ. ਐਸ. ਪੀ.	...	1	--
ਅਜ਼ਾਦ	...	2	--

Celebration of Mahatma Gandhi's Birth Centenary in the State

*765. **Shri Gian Chand Kharbanda**: Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the details of the steps so far taken by the Government to celebrate Mahatma Gandhi's Birth Centenary in the State;

(b) whether any amount has been sanctioned by the Government for this purpose, if so, how much ;

(c) the total amount so far spent for the purpose and the manner in which it has been spent;

(d) the extent to which the schemes and programmes chalked out by the All India Gandhi Centenary Committee has been taken in hand by the Government in the State and completed so far ;

(e) whether the Government has purchased certified Khadi cloth for official use during this period ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ: (ੲ) ਗਾਂਧੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਲੋਂ ਗਾਂਧੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਅੱਗੇ ਦੋ ਉਪ ਕਮੇਟੀਆਂ

ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਗਈ ਹੈ (ਪਰੋਗਰਾਮ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸਬ ਕਮੇਟੀ) ਗਾਂਧੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਇਕ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(ਬੀ) ਜੀ ਹਾਂ, 4 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ।

(ਸੀ) 1,97,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

(ਡੀ) ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਗਾਂਧੀ ਸੈਂਟੀਨਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਨੀਅਤ ਕੀਤੇ ਪਰੋਗਰਾਮ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭੰਗੀ ਮੁਕਤੀ, ਗਾਂਧੀ ਪਰਦਰਸ਼ਨੀ ਦਿੱਲੀ, ਗਾਂਧੀ ਦਰਸ਼ਨ ਟਰੇਨ, ਪਰਤਿਗਿਆ ਪੱਤਰ, ਪੀਣ ਦਾ ਪਾਣੀ, ਛੂਤ ਛਾਤ, ਬਲੈਕ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਅਤੇ ਜਖੀਰਾ ਅੰਦੋਜ਼ੀ ਵਿਰੁਧ ਪਰਚਾਰ ਇਤਆਦਿ ਪਰੋਗਰਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਅਪਨਾਏ ਗਏ ਹਨ ।

(ਈ) ਜੀ ਨਹੀਂ ।

Criminal Cases Registered during 1968

*655 **Shri Sardari Lal Kapoor** : Will the Chief Minister be pleased to state:

(a) the number of criminal cases sregistered in Punjab during the period from 1-1-1968 to 31-12-1968;

(b) the number of cases out of those referred to in part (a) above which were pursued by the Govt. and came up for adjudication by courts of law;

(c) the number of cases, out of those referred to in part (a) above, in which the accused were acquitted ;

(d) the number of cases out of those referred to in part (a) above, in which the accused were convicted ;

(e) the number of cases, out of those referred to in part (a) and (b) above, which went up to the appellate courts, in which the State Govt. was the appellant, and the number of cases, in which the State appeals were accepted or dismissed separately;

(f) whether it came to the notice of the Govt. that out of the number of cases decided by the Courts some had been falsely instituted; if so, their number ;

(g) the number of criminal cases still pending in the courts of the State and the dates since when they are so pending ;

(h) the number of pending criminal appeals, filed by the State Govt. against the decisions of the criminal courts during the period mentioned in part (a) and the dates since when they are so pending;

(i) the action the Govt. propose to take to reduce the number of pending criminal cases and appeals in the courts of the State ?

Sardar Gurnam Singh :

(a) 39420

(b) 30197

(c) 5731

(d) 17764

(e) 432. Appeals were put in appellate courts in which State Govt. was the appellant. 48 were accepted. 130 were dismissed.

(f) Nil.

(g) 6702. It is not possible to give the dates since when the cases are pending in the Court.

(h) 254. It is not possible to give the dates since when the appeals are pending.

(i) The High Court reminds the Courts from time to time of the needs to expedite disposal of pending cases in order to bring down the number of such cases. Steps have also been taken to ensure prompt service of summons with a view to have the cases finalized expeditiously.

[(ੳ) 39420

(ਅ) 30197

(ੲ) 5731

(ਸ) 17764

(ਹ) 432 ਅਪੀਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਪੀਲੇਟ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ। 48 ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਈਆਂ ਤੇ 130 ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਈਆਂ।

(ਕ) —

(ਖ) 6702. ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸ ਤਰੀਖ ਤੋਂ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜ਼ੇਰ ਸਮਾਇਤ ਹਨ।

(ਗ) 254. ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸ ਤਰੀਖ ਤੋਂ ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਪੈਂਡਿਗ ਹਨ ।

(ਘ) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਗਾਹੇ ਬਗਾਹੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ੇਰ ਸਮਾਇਤ ਮੁਕਦਮਿਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦਾ ਛੇਤੀ ਨਿਪਟਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਨਾਲੇ ਸੰਮਨਾਂ ਦੀ ਛੇਤੀ ਤਕਮੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਾਓ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਮੁਕਦਮਿਆਂ ਦਾ ਛੇਤੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੋ ਸਕੇ।)

Persons Arrested in connection with Attack on Police Station Chamkaur Sahib

*672. **Comrade Satya Pal Dang :** Will the Chief Minister be pleased state:

(a) the names and addresses of persons arrested by the Police in connection with the attack on the Police Station Chamkaur Sahib some time after the last budget session of the Assembly, the dates of their arrests and the number of days for which each one of them was kept in police lock-up;

(b) the amount spent by the Government on their food etc., per day per head while in police lock-up ;

(c) whether any of the said persons have already been discharged by the court ; if so, their names, date on which they were discharged ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਵੇਰਵਾ ਸਭਾ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਬੀ) ਸਭ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸ਼ੁਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 0-62 ਨਵੇਂ ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਖਰਚ ਕੀਤੇ।

(ਸੀ) ਵੇਰਵੇ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨੰਬਰ ਸ਼ੁਮਾਰ 2, 3, 4, 5, ਅਤੇ 12 ਮਿਤੀ 20-6-1969 ਨੂੰ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਨੰਬਰ ਸ਼ੁਮਾਰ 13 ਮਿਤੀ 14 ਜੁਲਾਈ, 1969 ਨੂੰ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਵੇਰਵਾ

ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪਤਾ	ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ	ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ
1. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੱਟ ... ਪਿੰਡ ਹਰਸਾ ਛੀਨਾ, ਥਾਣਾ ਅਜਨਾਲਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	30-4-69	15
2. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ... ਹਰਸਾ ਛੀਨਾ	2-5-1969	13
3. ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਥਾਣਾ ਅਜਨਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	2-5-1969	13
4. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ...	2-5-1969	13
5. ਰੌਸ਼ਨ ਲਾਲ ਪੁੱਤਰ ਦਿਤੂ ਪਿੰਡ ਬਸੀ ਹਰੋਲੀ ਹੁਣ ਸਾਈਕਲ ਰਿਪੇਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਲਛਮਨ ਸਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	2-5-1969	13

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

	ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪਤਾ	ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ	ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ
6.	ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਖੇੜੀ ਸਲਾਬਤ ਪੁਰ, ਥਾਣਾ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ...	1.5.1969	14
7.	ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਬੰਤਾ ਪੁੱਤਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਫੂਲ ਖੁਰਦ, ਥਾਣਾ ਰੋਪੜ ...	3-5-1969	12
8.	ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਚਨਾਰਥਲ, ਥਾਣਾ ਮੂਲੇਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ...	1-5-1969	14
9.	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਰੱਜਨ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਕਮਾਲ ਪੁਰ, ਥਾਣਾ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ	1-5-1969	14
10.	ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਖੇੜੀ ਸਲਾਬਤਪੁਰ, ਥਾਣਾ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ...	1-5-1969	14
11.	ਭੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਧਿਆਨ ਪੁਰਾ, ਥਾਣਾ ਖਰੜ ...	30-6-1969	6
12.	ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਲਾਭ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਥਾਣਾ ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ...	24-5-1969	14
13.	ਊਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਥਾਣਾ ਖਮਾਣੋਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ	24-5-1969	14

Non-Registration of Complaint Againt Certain Municipal Commissioners of Abohar by the Police Authorities

*677. **Comrade Dana Ram :** Will the Chief Minister be pleased to state:

(a) whether it is a fact that in July, 1969, Shri Banwari Lal and some others of Abohar went to the Police Station, Abohar, to lodge a complaint u/s 420/406 against certain Municipal Commissioners of Abohar, who had allegedly cheated them by means of so called Chit Fund floated by them ;

(b) whether it is a fact that the police authorities refused to record their complaint;

(c) whether any representation has been received by the Government in this respect ; if so, a copy of the same be laid on the Table of the House;

(d) the action, if any, taken by the Government in the matter ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ: (ਏ): ਨਹੀਂ ਜੀ।

(ਬੀ) : ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(ਸੀ) ਅਤੇ (ਡੀ): ਹਾਂ ਜੀ। ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਸਭਾ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰ: 182 ਮਿਤੀ 14 ਅਗੱਸਤ, 1969 ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 406, 420 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਥਾਣਾ ਅਬੋਹਰ ਵਿਖੇ ਦਰਜ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਹਰੀ ਕਿਸ਼ਨ ਮੈਨੇਜਰ ਅਤੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤਫਤੀਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ,

ਜਨਾਬ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਸਾਹਿਬ,

ਫਾਜਿਲਕਾ।

ਦਰਖਾਸਤ ਬਾਬਤ ਦਰਜ ਕਿਏ ਜਾਨੇ ਪਰਚਾ ਬਰਖਲਾਫ ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰਾਠੀ ਪੁੱਤਰ ਬਲਦੇਵ ਦਾਸ ਵਾਸੀ ਅਬੋਹਰ ਬਾਬਤ ਠੱਗੀ ਦਾ ਗੱਬਨ।

ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ,

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਮੁਸਮੀ ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪੁੱਤਰ ਬਲਦੇਵ ਦਾਸ ਵਾਸੀ ਅਬੋਹਰ ਵਿਚ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਕੰਪਨੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਰਬ ਸਨੇਹੀ ਚਿਟ ਫੰਡ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਰਖਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਮਜ਼ਕੂਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚਿੱਟ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਤੇ ਇਤਬਾਰ ਦਿਲਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੀ ਸਕੀਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਚਿੱਟ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਤੁਰਤ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਝਾਂਸੇ ਵਿਚ ਆਕੇ ਉਸਦੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਚਿੱਟ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦੀ ਰਕਮ 20 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਅਰਸਾ 25 ਮਹੀਨਾ ਤਕ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਸੀਦਾਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

2. ਇਹ ਕਿ ਚਿੱਟ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੀ ਰਕਮ ਦੀਆਂ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਚੈਕਸ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਅਬੋਹਰ ਦੇ ਨਾਮ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਦਿਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਗਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਮਜ਼ਕੂਰ ਦੇ ਚੈਕ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਕੈਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਬੈਂਕ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਦੀ ਰਕਮ ਕਢਵਾ ਲਈ ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਜਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਖਾਤਾ ਖਤਮ (ਬੰਦ) ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਬੈਂਕ ਵਿਚੋਂ ਸਾਡੇ ਚੈਕਾਂ ਦੀ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ।

3. ਇਹ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਠੱਗੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪਬਲਿਕ ਦਾ ਕਾਫੀ ਰੁਪਿਆ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਬਣਾਕੇ ਖਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਨੀਅਤ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਬਣਾ ਕੇ ਠੱਗੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਹੁਣ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਫਰਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਗਰੀਬ ਮਜ਼ਦੂਰ ਆਦਮੀ ਹਾਂ। ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਪੈਸੇ ਬਚਾ ਕੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਠਗੀ ਮਾਰ ਲਈ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਮੈਂ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਕਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇ।

ਮਿਤੀ 18 ਜੁਲਾਈ, 1969

ਵੇਰਵਾ ਚੈਕਸ

ਪੀ. ਐਫ. ਏ. 806446 ਰਕਮ 282.50 ਹੰਸ ਰਾਜ, ਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਮੋਟਨ ਦਾਸ ਵਾਸੀ ਅਬੋਹਰ

ਪੀ. ਐਫ. ਏ. 806440 ਰਕਮ 250.00 ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਕਰਮ ਚੰਦ ਵਾਸੀ ਅਬੋਹਰ

ਪੀ. ਐਫ. ਏ. 806437 ਰਕਮ 275.00 ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਡੋਡਾ ਰਾਮ ਵਾਸੀ ਅਬੋਹਰ

ਪੀ. ਐਫ. ਏ. 806438 ਰਕਮ 388.00 ਲਾਲ ਚੰਦ ਪੁੱਤਰ ਦਿਆਲ ਦਾਸ ਵਾਸੀ ਅਬੋਹਰ

ਪੀ. ਐਫ. ਏ. 806436 ਰਕਮ 282.50 ਨਾਨਕੀ ਦੇਵੀ ਪੁੱਤਰੀ ਰਾਧਾ ਰਾਮ ਵਾਸੀ ਅਬੋਹਰ

ਪੀ. ਐਫ. ਏ. 806434 ਰਕਮ 259.60 ਕਿਸ਼ਨਾ ਦੇਵੀ ਪਤਨੀ ਕੇਸ਼ਵਾ ਨੰਦ ਵਾਸੀ ਅਬੋਹਰ

ਪੀ. ਐਫ. ਏ. 806433 ਰਕਮ 250.00 -ਉਹੀ-

ਪੀ. ਐਫ. ਏ. 806442 ਰਕਮ 440.00 ਜਗਦੀਸ਼ ਰਾਏ ਵਾਸੀ ਅਬੋਹਰ

ਪੀ. ਐਫ. ਏ. 806447 ਰਕਮ 188.00 ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਪੁੱਤਰ ਕਰਮ ਚੰਦ ਵਾਸੀ ਅਬੋਹਰ

ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ,

ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ,

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਅਬੋਹਰ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸਨੇਹੀ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਐਂਡ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਪਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਚੰਦ ਇਕ ਆਦਮੀਆਂ ਜਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਤ ਨਰਾਇਣ ਮਿਊਨਸਪਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਬੋਹਰ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਕੰਦ ਲਾਲ, ਐਮ. ਸੀ. ਅਬੋਹਰ, ਸ੍ਰੀ ਮਥਰ ਦਾਸ ਐਮ. ਸੀ. ਕੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਬਨਵਾਰੀ ਲਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਅਗਰਵਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਬਲਦੇਵ ਦਾਸ ਰਾਠੀ ਇਨ ਪਾਂਚੋਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕਰਕੇ ਚਿਟ ਫੰਡ ਕੰਪਨੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਔਰ ਲਾਲਾ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਜਿਸ ਕੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਥੇ ਇਨ ਪਾਂਚੋਂ ਨੇ ਗਲੀ ਮੁਹੱਲਾ ਮੇਂ ਜਾ ਕਰ ਰੁਪਏ 10/-ਮਾਹਵਾਰ ਸੇ 500 ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਏ। ਇਹ ਰਕਮ 50 ਮਹੀਨੇ ਹਮ ਮੈਂਬਰ ਇਨ ਕੋ ਕਿਸ਼ਤ ਦੇਤੇ ਰਹੇ ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਅਰਸਾ ਮਿਤੀ 30 ਜੂਨ, 1969 ਨੂੰ 50 ਮਹੀਨੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਹਮ ਲੋਗੋਂ ਨੇ ਆਪਨੀ ਰਕਮ ਮਾਂਗੀ ਤੋ ਇਨਹੋਂ ਨੇ ਵਾਇਦਾ ਕਿਆ ਕਿ ਆਪ ਕੋ ਚੰਦ ਦਿਨੋਂ ਤੱਕ ਰੁਪਏ ਮੇਯ ਸੂਦ ਕੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ ਲੇਕਿਨ 4/5 ਬਾਰ ਹਮ ਲੋਗ ਇਨ ਸੇ ਬਾਤ ਚੀਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹੈਂ ਇਨੋਂ ਨੇ ਟਾਲ ਮਟੋਲ ਸੇ ਕਾਮ ਲਿਆ। ਹਮਾਰੇ 50 ਮਹੀਨੇ ਕੀ ਰਸੀਦੇਂ ਹੈਂ ਔਰ ਪਾਸ ਬੁੱਕ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਦੀ ਥੀ ਹਮਾਰੇ ਪਾਸ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਕਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਵਜ਼ੀਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਜਬ ਮਿਤੀ 15 ਜੁਲਾਈ, 1969 ਨੂੰ ਅਬੋਹਰ ਆਏ ਸਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਸਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੀ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਵਾਅਦਾ

ਕੀਤਾ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਜੀ ਸੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਇਨ ਪਾਂਚੋਂ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਕੇ ਬਾਅਦ ਹਮ ਲੋਗ ਥਾਣਾ ਅਬੋਹਰ ਮੇਂ ਗਏ ਤੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਮਾਰਾ ਪਰਚਾ 420/406 ਕਾ ਲੇਨੇ ਸੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੀਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਕੰਪਨੀ ਸੇਂ ਤਮਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਥਾਨੇਦਾਰ ਸੇ ਵਾਕਿਫ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਥਾਨੇਦਾਰ ਹਮਾਰਾ ਪਰਚਾ ਲੇਨੇ ਸੇ ਇਨਕਾਰੀ ਹੈ। ਬਰਾਏ ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਹਮੇ ਇਨਸਾਫ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ।

ਆਪ ਜੀ ਕੀ ਅਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਗੀ।

ਪ੍ਰਾਰਥੀ

ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ
ਬਨਵਾਰੀ ਲਾਲ ਮਾਰਫਤ
ਭਾਰਤ ਭੂਸ਼ਨ ਬਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਲਾਥ
ਮਰਚੈਂਟ, ਅਬੋਹਰ ਮੰਡੀ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ
ਮਿਤੀ 9-8-69

Letter dated 6-8-69 from Shri Banwari Lal, President, Action Committee c/o M/s. Bharat Bhushan Balkrishan, Cloth Merchants, Abohar Mandi, District Ferozepur, Punjab, addressed to Shri Y. B. Chavan, Union Home Minister.

We beg to say that there is firm, named Senehi Chit Fund Trading Company Private Limited in Abohar, which is managed by some Commissioners, Shri Makand Lal, Municipal Commissioner, and Shri Manohar Lal. These four persons started the Chit Fund, and by going round the houses, enlisted five hundred members, each paying the Chit amount of Rs. 10/- per month for fifty months and when on the expiry of the period on 30-6-69, we demanded back our money, they promised to make payment in a few days. We have the receipts and the pass books issued by the Company. To date they have not made the payment.

When Shri Ksishan Lal, Finance Minister, visited Abohar on 15-7-69 we met him in deputation and brought the matter to his notice. He promissed to look into the matter, but nothing has happened. When we went to the Police Station Abohar for registering a case under section 420/406 Cr. P.C. they refused to register the case, as the Directors of the Company belong to Jan Singh.

We urge you to do justice in the case.

STARRED QUESTION NO. *714

(Extension has been asked for in respect of Starred question No. 714)

Case of rape of Harijan Girl, in Village Rajian Wali is Tehsil Abohar

*744. **Comrade Babu Singh Master :** Will the Ch'ef Minister be pleased to state:—

(a) whether any case of rape of a Harijan girl took place in village Rajian Wali in Abohar Tehsil in July, 1969;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative whether the said girl named any person/persons;

(c) whether the case was registered against the culprits ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਨਹੀਂ ਜੀ। ਇਕ ਐਸਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਗਸਤ, 1969 ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ।

(ਬ) ਅਗਸਤ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਜੀ ਪਤਨੀ ਮਨੀ ਰਾਮ ਹਰੀਜਨ ਵਾਸੀ ਰਾਜਨਵਾਲੀ ਨੇ ਉਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੇਵਕੀ ਰਾਮ ਪੁੱਤਰ ਰਾਮ ਰਿਧ ਅਤੇ ਮਨੀ ਰਾਮ ਪੁੱਤਰ ਰਾਮ ਨਰੈਣ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖਾਏ ਸਨ ।

(ਸੀ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰ : 169 ਮਿਤੀ 20 ਅਗਸਤ, 1969 ਧਾਰਾ 376 ਅਧੀਨ ਥਾਣਾ ਸਦਰ ਅਬੋਹਰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ।

Starred Question No. **679

D.O. No. 14754-8JJ-69/
Chandigarh,
October 21st, 1969.

Subject:Enquiry held into the Firing in Ferozepur Jail.

My Dear Speaker,

Reply to Punjab Vidhan Sabha Question No. 679 which appears in the list of Starred Questions for 22nd October, 1969, in the name of Com. Dana Ram, M.L.A. is not ready. The enquiry report is under examination and the point whether the report be placed on the Table of the House is also being examined. It is likely to take some time to arrive at a decision in the matter. It is, therefore, requested that date for answering this question may kindly be extended and the question may be included in the list of questions on any day after 15th November, 1969.

Yours sincerely,
Sd/-
(Gurnam Singh)

Shri Darbara Singh,
Speaker,
Punjab Vidhan Sabha,
Chandigarh.

---

*For Starred Question No. 714 and reply thereto please see Appendix to this Debate.

Starred Question No. 679

(Extension has been asked for in respect of Starred Question No. 679)

Wine Shops in Ludhiana City

*653. **Shri Sardri Lal Kapur :** Will the Chief Minister be pleased to state : —

(a) the total number of English and Country Wine shops in Ludhiana at present;

(b) the number of shops out of those referred to in part (a) above which are located near Schools, Colleges, Hospitals, Mosques, Temples and Gurdwaras of Ludhiana City;

(c) whether the Government is aware of the fact that the location of these shops at their present sites, adversely affects the persons going to Schools, Hospitals, Mosques, Temples, and Gurdwaras;

(d) if reply of part (c) above be in the affirmative, the action the Government propose to take in the matter;

(e) whether the Government propose to remove the said wine-shops to places for away from their present location ?

Sardar Gurnam Singh : (a) 16

(b) 2

(c) No such instance has come to the notice of Govt.

(d) & (e) Question does not arise.

[(ੲੇ) 16

(ਬੀ) 2

(ਸੀ) ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਹਾਲੇ ਤਾਈਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ।

(ਡੀ) ਤੇ (ਈ) ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।]

Sugarcane Supplied by the peasants to the Nawanshahar Co-operative Sugar Mills.

*745. **Comrade Babu Singh Master :** Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) whether it has come to the notice of the Government that the management of Nawanshahar Co-operative Sugar Mills decided to deduct 25% from the amounts to be paid against the sugarcane supplied by the peasants to the said mills during the last season ;

(b) whether the Government has approved the said decision of the Mill Management; if not, the steps, if any taken to get the total price paid to the peasants ?

---

*For Starred Question No. 679 and reply thereto place see appendix to this Debate.

Sardar Gurnam Singh : (a) Yes, Sir. The mill had iteslf passed a resolution on and 20-9-69, that share money of Rs. 4 lakhs would be collected from grower members to enable them to get loan applied for.

(b) Yes, Sir, because there was shortfall in the matching contribution towards the share capital to be collected from grower members. The mills have been advanced a loan of Rs. 19 lakhs and also 5 lakhs additional loan from Co-operative Bank, Jullundur against State Government gurantee to enable them to pay the price of sugarcane to the peasants.

[(ੲ) ਜੀ ਹਾਂ, ਮਿਲ ਨੇ ਖੁਦ ਮਿਤੀ 14 ਅਗਸਤ, 1969 ਅਤੇ 20 ਸਤੰਬਰ, 1969 ਨੂੰ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਪਾਸੋਂ 4 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹਿੱਸਾ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ।

(ਬੀ) ਜੀ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਮੈਂਬਰ ਪਾਸੋਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਪੂੰਜੀ ਸਬੰਧੀ ਮੈਚਿੰਗ ਕਨਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਮੀ ਸੀ, ਮਿਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ 19 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਅਤੇ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਬੈਂਕ ਜਲੰਧਰ ਪਾਸੋਂ ਗਰੰਟੀ ਤੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਵਧੀਕ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।)]

UN-STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

UN-STARRED QUESTION NO. 143*

(Extension has been asked for in respect of Un-starred Question No. 143)

Setting Up of Big Industries in the State

144. **Shri Gian Chand Kharbanda :** Will the Minister for Industries be pleased to state:—

(a) whether the State Government has approached the Central Government for setting up big industries in the State, if so, the result so far achieved in this respect ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether the Government made a suggestion to set up big projects /industries in the border district of Amritsar ?

Shri Balramji Dass Tandon : (a) Yes. The Government of India are being continuously pursued to give due share to the State out of the Centrally sponsored Industrial Projects. However, since the establishment of the Nangal Fertilizer Factory in this State under the first Plan, no such project has been allocated.

(b) Government have taken up the matter with the Government of India generally and not with particular reference to any district in the State.

---

*For Unstarred Question No. 143 and reply thereto please see Appendix to this Debate.

Appointment of Male/Female Sweepers in the Government Medical College, Amritsar

145. **Comrade Satya Pal Dang :** Will the Chif Minister be pleased to state:—

(a) the number of Sweepers and sweepresses at present employed in the Government Medical College, Amritsar;

(b) whether it is the policy of the authorities of the Medical College, Amritsar, not to employ any more sweepresses;

(c) the names of all those, whose applications were received by the authorities of the said Medical College from the Employment Exchange for the posts of sweepers from 1-1-69 to 31-3-69 stating the number of male/female candidates among them ;

(d) the number of male/female candidates actually appointed during the said period ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ: (ੳ) 67 ਸਫਾਈ ਸੇਵਕ (65 ਰੈਗੂਲਰ ਤੇ 2 ਲੀਵ ਰੀਜ਼ਰਵ)

7 ਸਫਾਈ ਸੇਵਕਾਵਾਂ ।

(ਅ) ਨਹੀਂ ਜੀ ।

(ੲ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਸਥਾਨਕ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੋਂ 1 ਜਨਵਰੀ, 1969 ਤੋਂ 31 ਮਾਰਚ, 1969 ਤਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ :--

1. ਸ਼੍ਰੀ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ	2. ਸ਼੍ਰੀ ਮਦਨ ਲਾਲ
3. ਸ਼੍ਰੀ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼	4. ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਮ
5. ਸ਼੍ਰੀ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ	6. ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ
7. ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਖ ਰਾਮ	8. ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਰਜਾ ਰਾਮ
9. ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਵੰਤ	10. ਸ਼੍ਰੀ ਜੀ. ਨਦਰ
11. ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਖਰਾਮ	12. ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਦੇਵ ਰਾਜ
13. ਸ਼੍ਰੀ ਚਰਨ ਦਾਸ	14. ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ
15. ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ	16. ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਤ ਰਾਮ
17. ਸ਼੍ਰੀ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ	18. ਸ਼੍ਰੀ ਪਿਆਰਾ ਲਾਲ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

19. ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ
20. ਸ਼੍ਰੀ ਮਦਨ ਲਾਲ
21. ਸ਼੍ਰੀ ਜੀ. ਨਦਰ
22. ਸ਼੍ਰੀ ਸੋਮ ਨਾਥ
23. ਸ਼੍ਰੀ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
24. ਸ਼੍ਰੀ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ
25. ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਖਰਾਮ
26. ਸ਼੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਾਮ
27. ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਰਜਾ ਰਾਮ
28. ਸ਼੍ਰੀ ਜੀ. ਨਦਰ
29. ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਵੰਤ

ਕੁਲ ਜੋੜ 29 (ਸਫਾਈ ਸੇਵਕ) ਸਫਾਈ ਸੇਵਕਾਵਾਂ ਨਿਲ।

(ਸ) ਕੇਵਲ ਦੋ ਸਫਾਈ ਸੇਵਕ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

Smoking by Officers/Officials in Government Offices

164. Sardar Dalip Singh Pandhi : Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) whether the Government Officers/Employees are permitted to smoke cigarettes/cigars while in their seats during office hours; if so, under which order and a copy thereof be laid on the Table of the House ;

(b) whether the Government proposes to stop this practice ; if so, when ?

Sardar Gurnam Singh :

(a) The instructions on the subject are contained in para 37 of the Secretariat Instructions Manual and Circular letter issued by the Registrar, Punjab High Court in 1939, which are reproduced below.

(b) The matter is under further consideration .

[(ਏ) ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਪੈਰਾ 37 ਵਿਚ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ 1939 ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਸ਼ਤੀ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਹੇਠ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਬੀ) ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।]

Para 37 of the Sectt.Instructions, Manual

Smoking: "Smokers should provide themselves with ashtrays or other receptacles. Matches, cigar and cigarette ends should not be thrown on the floor nor should any one smoke in the Record Room. This instruction should strictly be observed and any breach of it will render the offender liable to severe punishment.

Jamadars and Orderlies should desist from smoking while on duty with officers. Those who wish to have a smoke should do so during the interval for lunch after leaving their seats and while they are not on duty with officers."

Circular letter issued by Registrar, Punjab High Court in the year 1939.

"It has been brought to the notice of the Hon'ble Judges that the Presiding Officers of some Subordinate Courts smoke while hearing cases....

The Hon'ble Judges are, therefore, pleased to direct that no Subordinate Judge, Magistrate or District and Sessions Judge shall smoke in his court while hearing cases.

I am to request that these instructions be brought to the notice of the presiding officers of all courts subordinate to you."

Admission of Harijans in Various Classes in College of Physical Education, Patiala

165. **Sardar Dalip Singh Pandhi :** Will the Minister for Education be pleased to state:—

(a) the percentage of reservation fixed for admission of Harijans in various classes in the College of Physical Education Patiala, and whehter the same has been followed during the last ten years ;

(b) the number of applications foı admission in various classes respectively, in the said College received from Harijan candidates during the last ten years and the number and names of the candidates who were admitted class-wise;

(c) whether the applications of some Harijans candidates were rejected; if so, a list showing their names, year-wise, together with the reasons therefor be laid on the Table of the House;

(d) the name and designation of the officer, if any, found responsible for not giving admission to Harijan candidates as per reservations ;

(e) whether the Government proposed to take action against the officer referred to in part (d) above ; if so, when; if not the reasons therefor ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਸਾਲ 1969 ਤਕ 19% ਅਤੇ 1965 ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 20% ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੀਕ ਜਾਰੀ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ।

(ਬੀ) ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਾਰੇ ਸੂਚੀ ਸਦਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ।

(ਸੀ) ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਾਰੇ ਸੂਚੀ ਸਦਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ।

(ਡੀ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ

(ਈ) ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ।

[ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ]

ਹਰੀਜਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਐਮ. ਐਡ. ਕੋਰਸ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਵਾਸਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਦਰਖ਼ਾਸਤਾਂ ਦੀ ਸਾਲ ਵਾਰ ਗਿਣਤੀ, ਹਰੀਜਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਜਾਂ ਰਿਜੈਕਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਨਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਗਿਣਤੀ।

ਸਾਲ		ਦਰਖ਼ਾਸਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ	ਰੀਜੈਕਟ ਕੀਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ	ਰੀਜੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰਨ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨ
1960–61	...	—	—	—	—	1960–61, 61–62, 62–63 ਵਿਚ ਐਮ. ਐਡ. ਕੋਰਸ ਚਾਲੂ ਨਹੀਂ ਸੀ
1961–62	...	—	—	—	—	
1962–63	...	—	—	—	—	
1963–64	...	—	—	—	—	
1964–65	...	—	—	—	—	
1965–66	...	—	—	—	—	
1966–67	...	—	—	—	—	
1967–68	...	2	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ	ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ	ਚੋਣ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਇੰਟ੍ਰਵਿਊ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਆਈ।	
1968–69	...	1	ਕੋਈ ਨਹੀਂ	ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ	ਇਹ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਨਿਯਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।	

					ਕਮੇਟੀ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਟੈਸਟ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨੰਬਰ ਲੈਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰਥ ਰਹੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਚੋਣ ਵਿਚ ਨਾਂ ਆ ਸਕੀ ।
1969–70	...	2	ਕੋਈ ਨਹੀਂ	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ	ਇਹ ਚੋਣ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਾਸਤੇ ਹਰੀਜਨ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਨਵੇਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਐਮ. ਐਡ. ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਵਾਸਤੇ ਨਿਮਨ ਕੀਤੀਆਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਯੋਗ-ਤਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਸਨ ।

ਹਰੀਜਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਬੀ. ਪੀ. ਈ. ਕੋਰਸ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਵਾਸਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਦਰਖ਼ਾਸਤਾਂ ਦੀ ਸਾਲ ਵਾਰ ਗਿਣਤੀ, ਹਰੀਜਨ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਜਾਂ ਰੀਜੈਕਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਨਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਗਿਣਤੀ।

ਸਾਲ		ਦਰਖ਼ਾਸਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ	ਰੀਜੈਕਟ ਕੀਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ	ਰੀਜੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰਨ
1960-61	...	—	—	—	—
1961-62	...	—	—	—	—
1962-63	...	—	—	—	—
1963-64	...	—	—	—	—
1964-65	...	1	ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ	—	ਕੋਈ ਨਹੀਂ
1965-66	...	—	—	—	—
1966-67	...	—	—	—	—
1967-68	...	1	ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ	ਕੋਈ ਨਹੀਂ	ਕੋਈ ਨਹੀਂ
1968-69	...	1	ਗੁਰਨਾਮ ਦਾਸ	ਕੋਈ ਨਹੀਂ	ਕੋਈ ਨਹੀਂ
1969-70	...	—	—	—	—

ਹਰੀਜਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਡੀ.ਪੀ.ਈ. ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਵਾਸਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਦਰਖ਼ਾਸਤਾਂ ਦੀ ਸਾਲ-ਵਾਰ ਗਿਣਤੀ, ਹਰੀਜਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂ ਚੋਣ ਰੀਜੈਕਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਨਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਗਿਣਤੀ ।

ਸਾਲ		ਦਰਖ਼ਾਸਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ	ਰੀਜੈਕਟ ਕੀਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ	ਰੀਜੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰਨ
1960–61	...	—	—	—	—
1961–62	...	—	—	—	—
1962–63	...	—	—	—	—
1963–64	...	—	—	—	—
1964–65	...	—	—	—	—
1965–66	...	—	—	—	—
1966–67	...	—	—	—	—
1967–68	...	—	—	—	—
1968–69	...	—	—	—	—
1969–70	...	—	—	—	—

[ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ]

ਹਰੀਜਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਸੀ. ਈ. ਫੰਡ ਐਂਡ ਕੋਰਸ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਵਾਸਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਦਰਖ਼ਾਸਤਾਂ ਦੀ ਸਾਲ-ਵਾਰ ਗਿਣਤੀ, ਹਰੀਜਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਚੋਣ ਜਾਂ ਰੀਜੈਕਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਨਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਗਿਣਤੀ

ਸਾਲ		ਦਰਖ਼ਾਸਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ	ਰੀਜੈਕਟ ਕੀਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ	ਰੀਜੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰਨ/ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨ
1960-61	...	—	—	—	—
1961-62	...	—	—	—	—
1962-63	...	—	—	—	1960-61
1963-64	...	—	—	—	1961-62
1964-65	...	—	—	—	ਸੀ. ਪੀ. ਈ. ਕੋਰਸ ਚਾਲੂ ਨਹੀਂ ਸੀ
1965-66	...	—	—	—	—
1966-67	...	2	ਜੈਪਾਲ ਕਟਾਰੀਆ, ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ	—	—
1967-68	...	11	1. ਸਮਿੰਦਰ ਕੌਰ 2. ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ 3. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ 4. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ 5. ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ	ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ	ਮੁਢਲੇ ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ

			6. ਧਰਮ ਸਿੰਘ		
			7. ਸੂਬੇ ਸਿੰਘ		
			8. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ		
			9. ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ		
			10. ਬੰਸੀ ਰਾਮ		
			11. ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ		
1968–69	...	30	1. ਸਵਿੱਤਰੀ ਦੇਵੀ	1. ਨਰੀਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	ਨੰ : 1–14 ਤੱਕ ਮੁਢਲੇ ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ।
			2. ਦਰਸ਼ਨ ਕੌਰ	2. ਸਿਮਰਨ ਕੌਰ	
			3. ਹਰੀ ਭਗਤ	3. ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ	ਨੰ : 15–20 ਤੱਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਾਸਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ
			4. ਕਰਤਾਰਾ ਰਾਮ	4. ਸੰਤੋਸ਼ ਕੌਰ	
			5. ਚਰਨ ਦਾਸ	5. ਮੋਹਨ ਲਾਲ	
			6. ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ	6. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
			7. ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ	7. ਰਾਮ ਸਿੰਘ	
			8. ਪਰੇਮ ਕੌਰ	8. ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	
			9. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ	9. ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ	
				10. ਛੱਜੂ ਰਾਮ	
				11. ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ	
				12. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ	
				13. ?	
				14. ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ	
				15. ਮਿਲਖੀ ਰਾਮ	
				16. ਛੱਜੂ ਰਾਮ	
				17. ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ	
				18. ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ	
				18. ਰੌਸ਼ਨ ਲਾਲ	
				20. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ	

ਸਾਲ	ਦਰਖ਼ਾਸਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ	ਰੀਜੈਕਟ ਕੀਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ	ਰੀਜ਼ੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰਨ/ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨ
1969–70	... 31	1. ਮਲਕੀਅਤ ਕੌਰ	1. ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ	1 ਤੋਂ 12 ਤਕ ਮੁਢਲੇ ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ।
		2. ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ	2. ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ	
		3. ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ	3. ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ	
		4. ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ	4. ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ	
		5. ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ	5. ਗੁਰਮੇਲ ਕੌਰ	
		6. ਬਲਬੀਰ ਕੌਰ	6. ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ	
		7. ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ	7. ਰਾਮ ਸਿਘ	
		8. ਨਸੀਬ ਕੌਰ		
		9.	8. ਨਿਰਵੈਰ ਸਿੰਘ	
		10. ਨਾਗਰ ਸਿੰਘ	9. ਪਿਆਰਾ ਲਾਲ	
		11. ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ	10. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ	
		12. ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ	11. ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ	
		13. ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ	12. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ	
		14. ਰੂਪ ਸਿੰਘ		
		15. ਮੋਹਨ ਲਾਲ		
		16. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ		
		17. ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ		
		18. ਚਮਨ ਲਾਲ		

Percentage of Reservation for Appointment of Harijans in Various Services of the State

166. Sardar Dalip Singh Pandhi: Will the Minister for social Welfare be pleased to state:—

(a) the percentage of reservation fixed for appointment of Harijans/Backward Classes (Scheduled Castes/Backward Classes) in various services of the State;

(b) whether this principle of reservation was kept in view while filling up new posts during the last 10 years; if not, the reasons therefor;

(c) whether any officers of some departments have failed to act on the principle of such reservation; if so, the names thereof;

(d) whether the Government propose to enact legislation based on the circulars issued by it so far in regard to the reservation; if so, the time by which the decision in this regard is likely to be taken?

ਸਰਦਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : (ੲ) 20% ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਅਤੇ 2% ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਸੀ) ਨਹੀਂ ਜੀ । ਜੇਕਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗਿਆਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕੇਸ ਹਨ ਤਾਂ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ।

(ਡੀ) ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ਲ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ।

Changes in Canal Act

167. Sardar Dalip Singh Pandhi : will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state:—

(a) whether Shri Ravi Kant, a retired Engineer, submitted any Report to the Government proposing certain changes in the ninety years old Canal Act; if so, a copy of the said report be laid on the table of the House;

(b) the action, if any, taken on the said report?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) Yes, A copy of the said report is enclosed.

(b) Government issued amendment vide Punjab Act, No. 21 of 1963.

[(ੳ) ਜੀ ਹਾਂ । ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਹੈ ।

(ਅ) ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1963 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਐਕਟ ਨੰ: 21 ਵਿਚ ਤਰਮੀਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ।]

[Irrigation and Power Minister]

Report submitted by Shri S.N. Ravi Kant regarding amendment to the Northern India Canal and Drainage Act, 1873

5. 21-Northern India Canal & Drainage Act VIII of 1873 Out-of-date and needs immediate revision

The Northern India Canal and Drainage Act VIII of 1873 was enacted originally for the United Provinces. Punjab, Central Provinces and the North-West Frontier Province. Slight changes were made in the Sections 36 and 37 under Act XVI of 1899, and again in the year 1914, when as a result of the Decentralization Act IV of 1914, an amendment was made to the effect that the rules made under the Act were no longer subject to the control of the Governor General-in-Council. In the year 1916 the Government of India reviewed the whole position and offered to repeal the Act if the provincial Governments preferred to substitute local legislation therefor. The Punjab Government decided, however, to retain the Act, as no special inconvenience had, upto that time, been experienced by the Irrigation or the Revenue departments in its working. On the introduction of reforms in the year 1919, water supplies, irrigation and canals, drainage and embankments, water storage and water power, became provincial subjects in all respects where another province or territory was concerned. So far as a province itself was concerned, it fell within the purview of the local legislature to amend the Act, if it so desired. I believe this position holds good even today inspite of the provision under clause 5 of Article 31 of the Constitution of India.

5. 22-Brief History of piece-meal revision of few sections in the past.

In the undivided Punjab, various resolutions were proposed with the object of amending both the Act and the Rules which resulted in departmental discussions on a few special subjects like 'Kharaba' but no comprehensive examination of the Act or the Rules as a whole was undertaken. On 20th March, 1938, however, the Punjab Legislative Assembly passed a rerolution that a Committee of official and non-official members should be appointed by the Punjab Government to go into the question of suggesting necessary amendments in the Northern India Canal and Drainage Act and Rules thereunder. A committee of four official and four non-official members was accordingly appointed by the Punjab Government under the Chairmanship of B.H. Dobsor, I.C.S. Financial Commissioner, Revenue, Punjab, and its report was published in August, 1939, in which various recommendations for amendment of the Act were made. The consideration of the report was, however, postponed due to the Second World War.

After the cessation of hostilities special posts were created in the Irrigattion Department to review the whole position and certain proposals were framed but their consideration was again put off by Government for one reason or the other, and no decision could be taken upto the time of the Partition.

After the achievement of Independence and declaration of India as a Sovereign democratic Republic under the new Constitution, there has been persistent demand from the agriculturists for amendment and revision of the Canal Act to suit the new democratic set-up . The present Act and the rules are admittedly out of date and are full of procedural and technical delays which stand in the way of efficient distribution and utilization of the canal water supplies. Some of the provisions are considered irksome and oppressive to the cultivators, or do not go far enough to provide prompt and effective remedies to the cultivators against practical difficulties and defects in the distribution and application of canal waters or against arbitrary acts of

the canal staff in faulty assessment of rates and imposition of penalties etc. A departmental Sub-Committee consisting of experienced, senior Superintending Engineers was, therefore, set-up by Irrigation Department in the year 1951 to re-examine the various proposals for revision and amendment of the Canal Act. Proposals for amendment of certain Sections were finalized by this Sub-Committee. These were scrutinized by the Chief Engineers and draft proposals were sent to the Legal Remembrancer to Government, Punjab, for legal advice. The Legal Remembrancer, however, advised in February, 1952 that it would not be proper for him to scrutinize any draft legislation piecemeal and that he must see the proposed draft as a whole. The work of revision was thus again put into cold storage for a number of years.

Later on, a number of amendments such as Northern India Canal and Drainage Amendment Acts XIX of 1953, No. XXI of 1954 (relating to tubewells), No. XXI of 1953 (relating to water courses) and Act No. XXII of 1960 (relating to cuts and breaches) were enacted from time to time, but the work of revision of the Act as a whole could not be under-taken upto this time. The work was of such a nature that it needed the whole time attention of a very Senior and experienced officer and assistance of special staff, but such an organisation was never set up.

The necessity of revision of the Canal Act has also been high-lighted by the Estimates Committee on the Budget Estimtes for the year 1960-61 in its Report. In Para 37 of the said Report, the Committee has, observed that there are many lacunae and shortcomings in the enactment as well as the rules made thereunder, and also there are general complaints by the people regarding working of the rules and the provisions of the Act. The Committee, therefore, expressed its dissatisfaction with the existing provisions of the Act and recommended that "existing law should be revised in such a manner that the provisions of the Act and the rules should meet the needs of the people in view of the changed circumstances in the democratic set up and socialistic pattern of society'.

It was only last year that it was decided that the work of revision of the Act should be taken up in the right earnest by an Officer on-Special Duty of Chief Engineer's rank, for whom a special post was created in the Planning Department in June, 1960. The revised work was accordingly taken up by me and completed in May, 1961. The draft proposals have been submitted to Government for their consideration. The draft proposals have been framed with a view to :

5. 23 Main objectives to be kept in view during revision of the Act.

(a) remove or modify certain provisions under the Act which are considered undemocratic, oppressive and irksome to the cultivators.

(b) cut out delatory procedures so as to bring prompt relief to the cultivators in cases of maldistribution or disruption of supplies of canal water, or of harassment by the subordinate staff.

(c) remove certain defects and lacunae in the existing Act.

(d) make up certain basic deficiencies in the Act such as provisions for ground water control, reclamation of land etc., and

[Irrigation and Power Minister]

(e) propose certain changes and modifications in the Act in the light of the powers given to Gram Panchayats and Panchayat Samitis under the new Panchayat Acts.

24-Provision of certain new Sections in the revised Acts.

Besides suggesting modifications in the existing Sections for removal of the above defects, the following new Sections have been proposed under the revised Act.

New Section 14. To enable the Collector to maintain a record of rights in the lands notified under Sections 5 and 7, and for measures undertaken for consideration of soil and sub-soil water.

New Section 15. To prohibit construction of any irrigation works being a private agency on rivers and streams.

New Section 19. To empower canal officers to deposit silt taken out of irrigation channels during silt-clearance operations on the adjoining private lands on payment of compensation.

New Section 20. To empower the Divisional Canal Officer to repair or construct 'watts' of fields where such watts are not maintained or constructed by the owners, and to recover cost.

New Section 22. To empower the Divisional Canal Officer to determine and fix chakbandi of outlets, to specify the total C.C.A. held by the each shareholder, and the total area entitled to receive water on the outlet chak, and to fix the responsibility of the share holders for the proper maintenance of the water course and works situated thereon.

New Section 25. To empower a cultivator to construct a watercourse himself after obtaining written consent of the owner of land and the approval of the Divisional Canal Officer to its alignment.

New Section 39. To empower the Divisional Canal Officer to exercise powers of Land Acquisition Collector for acquiring land for a new water course or transfer of an existing watercourse and to determine and award compensation for the same.

New Section 42. To allow the shareholder to resign his interest in a water course and to stop taking water.

New Section 52. To permit levy of an acreage rate for construction of bridges and culverts across a watercourse or for construction of drains for anti-waterlogging and reclamation operations.

New Sectiots 58, 59, 60. To empower the Divisional Canal Officer to undertake certain essential measures for ground water control.

New Sections 67, 68, 69 and 70 and 71. To empower the Director, land Reclamation to take certain lawful steps for reclamation of lands and to control the application of the additional reclamation supplies to reclamation work only.

5.25 Revised Act proposed to be renamed as the Punjab Canal Drainage and Land Reclamation Act.

The original Act was called the Northern India Canal and Drainage Act, 1873 and it extended to:

"The territories under the Government of the Lieut. Governors of the N.W.F.P. and the Punjab, and under the administrations of the Chief Commissioners of Oudh and the Central Provinces.

Under the Indian Independence (Adaptation of Central Act and Ordinances) order 1948, and the adaptation of laws order 1950, the words underlined above were substituted by the words "Utter Pradesh and the States of Punjab and Delhi" Since it is desired to make suitable provisions in the Act as for reclamation of land, for control over excessive withdrawal of under ground waters by tubewell pumping, it is proposed to rename the revised Act as the Punjab Canal Drainage and Land Reclamation Act 19 . The committee on plan projects, Government of India, have also stressed the necessity of enactment of suitable legislation for the control of subsoil water.

5.26. Definition of the word 'Canal' to be made more comprehensive in the revised Act.

The definition of the word "Canal" has also been made more comprehensive in the revised Act in view of new types of canal works such as dams, tubewells, workshops, transmission lines, power-stations sub-stations rope-ways, artificial drains, etc. Definitions of a number of new words occurring in the text of the proposed revised Act such as wells, tubewells, land reclamation, occupiers, canal, revenue, owners, ground-water, culturable commanded area, outlet, shareholder, field drain, flood embankment, workshops, canal officer etc, have also been clearly laid down under section 3 of the Act.

After review of the draft proposals by the State Canal Advisory Committee, the proposals will have to go to the Legal Remembrancer to Government Punjab, for putting these into proper legal shape. It will be for the Legal Remembrancer to advise whether the proposed additions and alterations should take the form of amendments to the existing Act or the existing Act should be replaced with an entirely new Act applicable to Punjab only. I would recommend adoption of the latter course after obtaining assent of the President of India.

Unstarred Questions Nos. 168 to 172

(Extension has been asked for in respect of Unstarred Questions Nos. 168 to 172*)

---

*For Unstarred Questions Nos. 168 to 172 and replies there to plese see Appendix to this Debate.

Machines Maintained by the Drainage Department for Digging and Cleaning Drains

173. **Sardar Kirpal Singh:** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state:

(a) the total number of machines maintained by Drainage Department in the State for digging and cleaning of drains;

(b) whether any watchmen are employed to guard these machines when the same are at work in fields;

(c) whether any oil stores are also maintained to supply oil for machines when the same are at work in the fields and whether any Watchmen are also employed to guard these stores;

(d) if the reply to part (b) and (c) above be in the affirmative the number of such machines, oil stores Watchmen respectively;

(e) the number of hours for which the said Watchmen have to perform their duties everyday;

(f) whether these Watchmen enjoy holiday on every Sunday like other class IV employees;

(g) if the answer to part (f) above be in the affirmative, the alternate arrangements made for guarding the said machines and the oil stores in their absence; and if no such arrangements are made the reasons for the same?

Sardar Sohan Singh Bassi: (a) 54

(b) Yes.

(c) Yes.

(d) No. of machines 54

No. of oil stores 45

No. of Watchmen 93

(e) 8 hours active duty.

(f) No. Only on alternative Sundays.

(g) Persons out of other work charged staff are directed to look after their work.

[(ੳ) 54 ਮਸ਼ੀਨਾਂ ।

(ਅ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ੲ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਸ) 54 ਮਸ਼ੀਨਾਂ ।

45 ਤੇਲ ਦੇ ਸਟੋਰ ।

93 ਚੌਕੀਦਾਰ

(ਹ) 8 ਘੰਟੇ ਚੁਸਤ ਡਿਊਟੀ ।

(ਕ) ਇਕ ਐਤਵਾਰ ਛਡ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

(ਖ) ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਜਦੋਂ ਮਸ਼ੀਨ ਚਲਦੀ ਹੈ ਚੌਕੀਦਾਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਰਕਰ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ।

Complaint about Bogus Claim of a Political Sufferer

174. Sardar Kirpal Singh: Will the Chief Minister with reference to the reply to starred question No. 140 included in the list of starred questions for 1st April, 1969, be pleased to state:—

(a) the total amount paid by the Government to the person referred to in the said reply as political pension and educational relief for his children;

(b) the action, if any, taken so far by the Government to recover the amount referred to in part (a) above;

(c) whether any criminal proceedings are proposed to be started against the said person for taking the said amount fraudulently from the Government; if not, the reasons therefor?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ :

(ਏ) ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਪੈਨਸ਼ਨ	...	2,325.00 ਰੁਪਏ
ਵਿਦਿਅਕ ਸਹੂਲਤਾਂ	...	2,007.50 ਰੁਪਏ
ਕੁਲ ਜੋੜ	...	4,332.50 ਰੁਪਏ

(ਬੀ) ਜਿਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਆਮਦਨੀ 75/- ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਈ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਵਸੂਲੀ ਜਾਣੀ ਹੈ । ਇਹ ਮਿਤੀ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁਛੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

(ਸੀ) ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਪਰੋਕਤ 'ਬੀ' ਵਿਚ ਦੱਸੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

[(a) Political pensio	Rs. 2325·00
Educational facilities.	Rs. 2007·50
Total	Rs. 4332·50

]Chief Minister]

(b) The amount of financial assistance paid to Shri Hari Singh from the date on which his monthly income exceeded Rs. 75 p.m. , has to be recovered from him. The said date is being ascertained from the authorities concerned.

(c) The question of taking any other action against Shri Hari Singh would be taken on receipt of information mentioned at (b) above.

Unstarred Question No. 175 to 177

(Extenssion have been asked for in respect of Unstarred Question Nos. 175 to 177)*

Date of Recruitment of S. Hari Singh Driver Working in Amritsar Centre of Punjab Roadways

178. Sardar Kirpal Singh: Will the Chief Minister with reference to the reply to unstarred question No. 34 included in the list of questions for 1—4—1969 be pleased to state the date of recruitment of S. Hari Singh, driver mentioned at Sl. No. 89 of the statement laid on the Table of the House in reply to the said question alongwith the reasons why it was not mentioned in the said statement originally?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ 12-10-1964 ਹੈ ।

2. ਇਹ ਮਿਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕੀ ਕਿਉਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੱਤਰੀ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਫਾਈਲ ਜਿਥੋਂ ਕਿ ਇਹ ਮਿਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਮਹਿਕਮੇਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖਣ ਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਮਿਤੀ 1—11—1961 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ । ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ 3—4—1963 ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਖਤਮ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਕਿਉਂ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਰਖਸ਼ਾ ਦੱਲ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨੌਕਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ।

Complaint Regarding the Head of Moosa Minor

179. Sardar Kirpal Singh: Will the Minister for Irrigation and Power with reference to the reply to part (c) of starred question No. 143 included in the list of questions for 2-4-69 be pleased to :—

(a) state the rule under which the local Officers made a temporary cut near the head of Moosa Minor together with the date on which the cut was made as also the name of the Officer who passed the orders for the same;

---

*For Unstarred Question Nos. 175 to 177 and replies thereto, please see Appendix to this Debate.

(b) state the sanctioned discharge of water through this cut and the instrument used to measure the exact discharge of water;

(c) state the total area irrigated by Moosa Minor;

(d) state the quantity of water required to be discharged in the minor of the said area;

(e) state the actual discharge at present, of Pakka Head of the said minor;

(f) state the authorised discharge of the pipe fixed in the said minor and the actual discharge of this pipe and Pakka Head separately as on 15th June, 1969;

(g) state whether the actual discharge of the Pakka Head was noted at the time when the temporary cut was made; if so, the date when it was noted and the shortfall, if any, in the actual discharge than the sanctioned quantity;

(h) state the short fall in the quantity of water due to silt in this minor;

(i) state whether any steps have been taken so far to desilt the Moosa Minor ; if not, the reasons therefor;

(j) state whether any meter gauge is fixed at the Head of the said minor, if so, the reading of this minor as on 15th June, 1969 according to this gauge and the area for which this quantity of water was sufficient;

(k) lay on the Table of the House a list of the outlets taken from the said minor and the area being irrigated by each outlet;

(l) state the sanctioned discharge of each out-let;

(m) state whether any officer has visited these out-lets to examine their actual discharge; if so, his name and the date of his visit;

(n) state the actual discharge of each of the out-lets at the time of the aforesaid examination;

(o) state the total number of canal minors in the Upper Bari Doab Canal Circle and whether any cut has been made on the Head to anyone of these minors like the Moosa Minor; if so, the details therefor?

ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ: (ੳ) ਅਜਿਹੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੂਲ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਕਾਮੀ ਅਫਸਰ ਕਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਟ ਮਈ 1962 ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ. ਆਰ ਬੁਧਵਾਨ, ਕਾਰਜ ਕਾਰੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ।

(ਅ) ਕਟ ਰਾਹੀਂ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਡਿਸਚਾਰਜ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਮਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ।

[ਸਿੰਜਾਈ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ]

(ੲ) 5909 ਕਿਯੂਸਕ ।

(ਸ) 22.5 ਕਿਯੂਸਕ

(ਹ) 20.5 ਕਿਯੂਸਕ

(ਕ) ਪਾਈਪ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਡਿਸਚਾਰਜ 2.2 ਕਿਯੂਸਕ ਹੈ । ਮਿਤੀ 15—6—69 ਨੂੰ ਡਿਸਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ।

(ਖ) ਵਾਸਤਵਿਕ ਡਿਸਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ ਗਿਆ।

(ਗ) 22 ਕਿਯੂਸਕ

(ਘ) ਭੁੱਲ ਕੱਢ ਦਿਤੀ ਗਈ ।

(ਙ) ਹਾਂ ਜੀ । ਐਪਰ ਗੇਜ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ।

(ਚ) ਲਿਸਟ ਮੇਜ਼ ਪਰ ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਹੈ।

(ਛ) ਉਪਰੋਕਤ ਲਿਸਟ ਜੋ ਮੇਜ਼ ਪਰ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਸੂਚਨਾ ਦਰਜ ਹੈ।

(ਜ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਝ) ਡਿਸਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ।

(ਞ) 51--ਮਿਲ ।

List of Outlets on Moosa Minor

Sl. No.	Outlet RD	C.C.A	Discharge
1	1046 R	212	0·64
2	3812 L	134	0·40
3	3879 R	220	0·77
4	8282 L	541	1·89
5	8760 L	291	0·89
6	16000 R	345	1·14
7	16375 L	358	1·07
8	19503 R	344	1·20
9	20540 L	221	0·66
10	23553 L	221	0·66
11	23000 R	747	2·63
12	265 R	132	0·40
13	28447 R	101	0·30
14	29634 L	250	0·75
15	33715 R	166	0·56
16	33715 L	94	0·28
17	36450 R	752	2·26
18	36450 TL	753	2·26
19	29767 R	50	0·82
	Rest house Moosa 5009		19·58

Unstarred Question No. 180

(Reply not received from the Government)

Remodelling of Canal Outlet RD 10314/L of Khemkaran Distributary

181. Sardar Kirpal Singh: Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state:

(a) whether any proposal to remodel canal out let RD 10314/L of the Khemkaran Disty. village Margindpura Tehsil Patti, Distt. Amritsar was sent by the Overseer of the area to the higher authorities; if so, when;

(b) the area which was being irrigated by the said outlet at the time when this proposal was sent;

(c) the sanctioned discharge of the said outlet at the time referred to in part (a) above;

(d) the names of the villages for which additional off-shoots have been provided from the Khemkaran Distributary and a list thereof be laid on the Table of the House;

(e) the reasons for providing the said off-shoots;

(f) the discharge of each of the said off-shoots;

(g) the discharge of the canal outlet for that area for the irrigation of which these off-shoots have been provided;

(h) the area being irrigated by the said outlet as at present;

(i) the minimum area required under the rules for sanctioning an off-shoot in an area?

ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ : (ੳ) ਮੋਘਾ ਬੁਰਜੀ 10314–ਖੇਮਕਰਨ ਨੂੰ ਰੀਮਾਡਲਿੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵਖਰੀ ਸਕੀਮ ਹਲਕਾ ਭਾਗ ਅਫਸਰ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸੀ ਪਰ ਰਜਵਾਹ ਨੂੰ ਰੀਮਾਡਲਿੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਹੈਡ ਤੇ ਟੇਲ ਤਕ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੋਘਾ ਵੀ 11/67 ਵਿਚ ਰੀ–ਮਾਡਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।

(ਅ) 570 ਏਕੜ ਸੀ.ਸੀ. ਏ ।

(ੲ) 1.76 ਕਿਯੂਸਕ ।

(ਸ) ਇਸ ਰਜਵਾਹ ਤੋ ਸਿਰਫ ਦੋ ਇਮਦਾਦੀ ਯੂਟ ਬੁਰਜੀ ਨੰ: 13626–ਖਬੇ । ਪਿੰਡ ਘੜਿਆਲਾ ਅਤੇ 83625–ਸੱਜੇ ਖੇਮਕਰਨ ਅਤੇ ਤੂਹੇ ਖਰੀ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ।

(ਹ) ਪੱਕੇ ਮੋਘੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪਾਣੀ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਮਦਾਦੀ ਨਾਲਾਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ।

(ਕ) 13626–ਖੱਬੇ 0.34 ਕਿਯੂਸਕ

83625–ਸੱਜੇ 1,00 ਕਿਯੂਸਕ

(ਖ) 13625–ਖੱਬੇ 2.60 ਕਿਯੂਸਕ

83625–ਸੱਜੇ 3.34 ਕਿਯੂਸਕ

(ਗ) 10314–ਖੱਬੇ–575 ਸੀ.ਸੀ. ਏ.

13626–ਖੱਬੇ–745 ,, ,,

83625–ਸੱਜੇ–949 ,, ,, 2 ਬਾਗ ਦਾ ਰਕਬਾ।

(ਘ) ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰਕਬੇ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

Unstarred Question Nos. 182 to 185

(Extension have been asked for in respect of Unstarred Questions Nos. 182 to 185)*

Unstarred Question No. 186

(Reply not received from the Government)

Agricultural Soil Conservation Department, Punjab

187. **Comrade Satya Pal Dang**: Will the Chief Minister be pleased to State:—

(a) whether the Punjab Subordinate Services Selection Board which was appointed when the late Shri Lachhman Singh Gill was the Chief Minister, recommended certain names for appointment as draftsmen in the Agricultural Soil Conservation Department, Punjab, although the candidates were not fully qualified; if so, a list containing the names and addresses of such persons be laid on the Table of the House;

(b) whether the said persons were actually appointed and they still continue to be in service;

(c) the number of vacant posts of draftsmen in the said Department at present and as on 1st June, 1969;

(d) whether the Government received any representations in 1969 to the effect that in the appointments of draftsmen in the above said department preference be given to the temporary tracers working in that very department; if so, when, from whom and the nature of decision taken thereon?

*For Unstarred Questions Nos. 182 to 185 and replies thereto please see Appendix to this Debate.

Sardar Gurnam Singh: (a) (i) No.

(ii) Question does not arise.

(b) (i) No.

(ii) Question does not arise.

(c) (i) The number of vacant posts of Draftsmen (Civil) in this department at present 3

(ii) The number of vacant posts of Draftsmen (Civil) on 1st June, 1969; 5

(d) Yes. Representations from various Tracers of this Department were received from time to time, in the past, for their promotion to the post of Draftsmen (Civil) but according to rule 7(b) of the Punjab Agricultural Subordinate Services Rules, 1933, appointment to the posts of Draftsmen can only be made by direct recruitment and not by promotion, their requests could not be acceeded to.

[(ਏ) ਨਹੀਂ, ਜੀ।

ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(ਬੀ) ਨਹੀਂ, ਜੀ।

ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(ਸੀ) (i) ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਨਕਸ਼ਾਨਵੀਸ ਦੀਆਂ ਖਾਲੀ ਆਸਾਮੀਆਂ...3

(ii) 1.6.1969 ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਆਸਾਮੀਆਂ; ...5

(ਡੀ) ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕਈ ਟ੍ਰੇਸਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇਕੇ ਨਕਸ਼ਾਨਵੀਸ (ਸਿਵਲ) ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਤਿਵੇਦਨ ਆਏ ਸਨ। ਪਰੰਤੂ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਯਮਾਵਲੀ, 1933 ਦੇ ਨਿਯਮ 7(ਬੀ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਕਸ਼ਾਨਵੀਸ ਦੀ ਆਸਾਮੀ ਕੇਵਲ ਸਿੱਧੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਭਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇਕੇ ਨਹੀਂ ਭਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿਬੇਨਤੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ।]

Unstarred Question No. 188

(Extension has been asked for in respect of Unstarred Question No. 188)*

Proposed Amendment in the Rules for Allotment of Houses Constructed Under the Industrial Housing Scheme

189. Comrade Satya Pal Dang: Will the Chief Minister with reference to the reply to Starred Question No. 102 included in the list of questions for 7-4-69 be pleased to state :—

(a) whether the proposal to amend the existing rules for the allotment of houses constructed under the Industrial Housing Scheme have since been finalized; if not, the reasons for the delay;

---

*For Unstarred Question No. 188 and reply thereto, please see **Appendix to this Debate.**

(Comrade Satya Pal Dang)

(b) the details of the said proposal and the stage at which it stands at present?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : (ੲ) ਨਹੀਂ, ਜੀ। ਮੁਆਮਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।

(ਬੀ) ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੋਧ ਦਾ ਖਰੜਾ ਨੱਥੀ ਹੈ। ਇਹ ਖਰੜਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਸ਼ੀਰ ਤੋਂ ਵੈਟ ਕਰਵਾ ਕੇ ਅਧਿਸੂਚਨਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Draft Amendments to Punjab Industrial Housing Rules 1956

Definitions.

(a) Rule 2(d) "Family' includes, wife, legitimate children and legally adopted children;

(b) The following sub rules may be added after rule 5(8) of the Punjab Industrial Housing Rules, 1956.

Rule 5(9) (i) Labour Commissioner, may after considering representation, in writing, of the allottee of the house and satisfying himself otherwise may allow him to retain the said house in the following cases provided that the allottee deposits the rent in advance every month in each case and the receipt to this effect is shown to the Labour Officer of the area within 7 days of the expiry of the preceding month.

(ii) When an allottee has been dismissed from service he may retain the house for a period not exceeding two months from the date of his dismissal and if the dispute about his dismissal has been referred for arbitration or adjudication, he may be allowed to retain the house till the final settlement of his case.

(iii) When an allottee has been retrenched by an employer he may retain the house for a period not exceeding six months from the date of his retrenchment from service and in case an industrial dispute has been raised about the justification of retrenchment etc. and the same has been referred for arbitration or adjudication he may be allowed to retain the house till the final settlement of his case.

(iv) When an allottee resigns from his post for any reason whatsoever he may be allowed to retain the house for a period not exceeding 2 months and within this period he will have to produce a certificate of his being an Industrial worker before Labour Officer of the area from his new employer, failing which the allotment of house shall be cancelled without giving him any opportunity and there shall be no appeal against such an order.

(c) 5(10) Labour Commissioner, may, after considering the written request of the allottee or member of allottee's family and such verification as may be necessary allow the transfer of a house of an allottee, who retires or resigns from employment or expires when in service, to any of his family member, provided that the family member in whose name transfer is being sought is also an Industrial worker within the meaning of the Act.

Unstarred Question Nos. 190 and 191

(Extension has been asked for in respect of Unstarred Question Nos. 190 and 191)*

Separation of Prosecution Agency from the Police Department

*192. **Comrade Satya Pal Dang:** Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) whether any decision has been taken by the Government to separate Prosecution Agency from the Police Department; if so, the time by which and the manner in which the said decision will be implemented;

(b) the details of the steps already taken by the Government in this connection?

Sardar Gurnam Singh : (a) and (b) A scheme to separate the Prosecution Agency from the Police Department is under preparation.

[(ੳ) ਤੇ (ਅ) : ਇਕ ਸਕੀਮ ਪਰਾਸੀਕਿਊਟਿੰਗ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ]

Unstarred Question No. 193

(Extension has been asked for in respect of Unstarred Question No. 193)*

Murder near Sharifpura Amritsar, on or about 13-1-1969

194. **Comrade Satya Pal Dang:** Will the Chief Minister with reference to the reply to Starred Question No. 5 included in the list of questions for 18th March, 1969 be pleased to state whether the accused involved in the murder case referred to in the said question has since been apprehended/arrested; if not, the reasons therefor and the present position of the said case?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : (1) ਹਾਂ, ਜੀ।

(2) ਮੁਕੱਦਮਾ ਜ਼ੇਰ ਸਮਾਇਤ ਅਦਾਲਤ ਹੈ ਜੀ।

Joint Seniority List of P.W.D. (B & R)

195. **Comrade Darshan Singh Jhabal:** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state:—

(a) whether it is a fact that the joint seniority list of the overseers of P.W.D. (B&R), dated 1st November, 1956, proposed at the time of integration of Pepsu and Punjab was published by the Department in 1959;

(b) whether it is also a fact that the said list was altered in 1966 and the persons at the bottom were brought on the top and those on top were shown at the bottom;

*For Unstarred Questions Nos. 190, 191 and 193 and replies thereto, please see Appndix to this Debate.

(c) if the reply to part (b) above be in the affirmative, the reasons therefor?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) Yes.

(b) Yes, only some changes were made in the list.

(c) On merger of States of Punjab and Pepsu w.e.f. 1st November, 1956 the provisional joint seniority list of sectional officers of these States was prepared according to the continued length of services as Sectional Officers as provided in the Integration Rules of 1957 framed with the approval of Government of India, which was printed and published in 1959. After disposal of certain appeals received against this provisional joint seniority list, a subsequent and final joint seniority list was prepared and published in the Punjab Government Gazette, dated 15th April, 1966. Subsequently the merger of technical personnel, P.W.D. and Capital Project was decided by the Punjab Government w.e.f. 1st November, 1962. Due to this merger the said seniority list was reconstructed after inclusion of Sectional Officers of Capital Project with those of P.W.D. B& R Branch during May, 1966 showing the position as on 1st November. 1962. As per provision in the service rules of 1943 seniority of Sectional Officers was to be determined according to the date of their confirmation. In view of this, in joint seniority list the confirmed sectional officers were shown above/brought up and the unconfirmed ones were brought down. As a result of these changes, the joint seniority list had to be altered/reconstructed before the re-organization of the Punjab State in October, 1966.

Unstarred Question No. 196

(Extension has been asked for in respect of Unstarred Question No. 196)*

P.C.S. (Executive Branch) Examination held in 1965

197. Comrade Satya Pal Dang: Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) whether the Punjab Public Service Commission,Patiala conducted any P.C.S. (Executive Branch) Examination in February,1965; if so, the date when the final result of this examination was declared;

(b) the total number of successful candidates selected by the Government for appointment in the State;

(c) the number of persons out of those mentioned in part (b) above who have already been appointed togetherwith the time by which the remaining ones are likely to be appointed;

(d) whether there are any vacant posts against which they can be appointed?

Sardar Gurnam Singh: (a) The result of P.C.S. (Executive Branch) and allied Services Examination held in 1965, was declared on 26th April, 1969.

**For Unstarred Question No. 196 and reply thereto, please see Appendix to this debates.

It has been decided to fill in only seven posts detailed below on the basis of the result of this examination:—

	Post	Open merit	Reserved
1.	Excise & Taxation Officer	1	1
2.	Tehsildar	1	1
3	Assistant Excise and Taxation Officer	1	1
4.	Assistant Employment Officer	1	..

The appointment letters to the candidates selected for appointment to these posts are to be issued by the administrative departments. The additional vacancies which have occurred after the vacancies referred to above had been advertised for the 1965 Examination, will, however be filed in on the basis of the result of the next examination proposed to be held soon.

[(ਏ) ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ (ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਾਖਾ) ਅਤੇ ਜੋੜਵੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ 1965 ਵਿਚ ਹੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਨਤੀਜਾ 26 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1969, ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਬੀ) (ਸੀ) ਅਤੇ (ਡੀ) ਇਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਸੱਤ ਆਸਾਮੀਆਂ ਭਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ :—

	ਆਸਾਮੀ ਦਾ ਨਾਂ	ਜਨਰਲ	ਰਾਖਵੀਂ
1	ਆਬਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਰ ਅਫ਼ਸਰ	1	1
2	ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ	1	1
3	ਸਹਾਇਕ ਆਬਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਰ ਅਫ਼ਸਰ	1	1
4	ਸਹਾਇਕ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਫਸਰ	1	—

ਇਹਨਾਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਪੁਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਾਸਤੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਲੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ-ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਕਥਨ ਆਸਾਮੀਆਂ ਬਾਰੇ 1965 ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਵਿਗਿਆਪਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਜੋ ਹੋਰ ਆਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਅਗਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ, ਜੋ ਸ਼ੀਘਰ ਹੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ, ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।]

———

Representation Against Certain Police Officials of Ferozepore District

198. Comrade Satya Pal Dang: Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) whether the Government received any representation dated, 11th August, 1969 from One Geja Singh, s/o Vir Singh, resident of village Chak Jamit Singh Wala alias Mishriwala, P. S.

[Comrade Satya Pal Dang]

Mamdot, Tehsil Ferozepore making serious allegations against certain police officials of the Ferozepore district; if so, a copy of the same be laid on the Table of the House;

(b) whether the said allegations have been enquired into; if so, the name of the enquiry officer and the result thereof?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ: (ੲ) ਹਾਂ, ਜੀ। ਦਰਖਾਸਤ ਦੀ ਨਕਲ ਸਭਾ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਬੀ) ਹਾਂ, ਜੀ। ਇਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦਰਖਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਝੂਠੇ ਪਾਏ ਗਏ।

Representation

To

S. Gurnam Singh,
Chief Minister, Punjab,
Chandigarh.

Sub:— Example of Police Mamdot, high handedness and lawlessness and prayer for intervention.

Respected Sir,

I beg to bring the following painful facts to your kind notice to enable you to judge the situation of law and order in Mamdot Police Station and attitude of the High Police Officials which are as under:—

1. That I am a resident of village Chak Jamit Singh Wala, alias Mishri Wala, P.S. Mamdot, Teh. and district Ferozepore.

2. That I am living in my village and house for the last 16/17 years and have walled the house with walls and kamras.

3. That my neighbours Jagir Singh, Kashmir Singh, Bahal Singh sons of Sunder Singh who had a lot of influence with the Police and goondas of the illaqa, have been trying to capture my Court-yard by force and through Police illegally and unlawfully.

4. That in order to get the house and court-yard vacated from me, I was involved in false cases i.e. one under the Arms Act and the other u/s 107/151 Cr. P.C. (one side) but I was acquitted in Arms Act case by Shri K.K. Garg, P.C.S. J.M.I.C. Ferozepore on 6th October, 1966, (FIR No. 75, dated 16th April, 1968) and was discharged by Shri B.R. Gill, PCS, J. M.I.C. Ferozepore on 24th June, 1968. By this way the house and court yard could not be vacated.

5. That Jagir Singh died about 8/9 months back but this family did not leave the efforts for dispossessing me and did not adopt the legal course and collided with Police.

6. That on 1st July, 1969 Shri Anant Ram, S.I.,SHO Mamdot, ASI Shri Amar Nath, three constables came in a jeep and arrested me and took me to village Tahliwala and from there to village Hamad and then to Police Station at about 12 or in the mid night, the Police filthily abused me and insulted my family members.

7. That the Police collected more than 50 persons armed with different deadly weapons as Rifles, Guns, Barchhas and other deadly weapons and occupied my falls of Turi and constructed wall and the SHO himself helped the construction of the wall.

8. The SHO openly called upon the opposite party to kill me and there will be no harm to come to them. That my wife approached the S.S.P. Ferozepore and told him the whole incident and he was convinced and promised to help and intervene.

9. That after release on bail, I myself approached the S.S.P. Ferozepore who deputed the D.S.P. Shri Pritam Singh to enquire into the matter on spot.

10. That the said D.S.P. went on the spot and found that the police had arrested me and got the wall constructed.

11. That I again approached the S.S.P. whose attitude was altogether changed and refused to help and intervene.

12. That the calender u/s 107/151 Cr. P.C. against me clearly reveals that I was arrested only to get the wall constructed, the house and court yard vacated.

13. That it is not function of the police to get and assume the function of civil court, get me arrested, thus the house vacated, the wall constructed and get the man killed without the orders of the court or any legal authority. This attitude of the Police is condemned by whole illaqa.

In the end, I would request your honour to save my life under threat of murder, get the walls demolished, Turi and land restored to me and take strict legal action against the offenders to restore the situation of law and order.

Yours faithfully,
L.T.I. Thumb mark of Geja Singh
s/o Vir Singh r/o V. Chak
Jamit Singh Wala alias Mishri Wala,
Tehsil Ferozepore, P.S. Mamdot.

Dated 11th August, 1969.

Dharna by Some Municipal Commissioners, Bhatinda in Front of Municipal Office

199. Comrade Satya Pal Dang: Will the Minister for Finance be pleased to state:—

(a) whether it has come to the notice of the Government that some of the Municipal Commissioners of Bhatinda started an indefinite Dharna in front of the Municipal Office with effect from 8th September, 1969; if so, the reasons for this Dharna;

(b) the action, if any, taken by the Government in this connection and with what result?

Shri Krishan Lal: (a) Yes, the Dharna is said to be against delay in the removal of the President, Municipal Committee, Bhatinda, who is reported to have lost confidence of 2/3rds majority of the committee.

[(ੲ) ਹਾਂ, ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਨਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰਪਾਲਕਾ ਬਠਿੰਡਾ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, 213 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹੈ]

(b) The Government issued a directive to the President asking him to convene a special meeting of the committee to enable the members who had made a requisition in writing to him in this behalf, to move a motion of No-confidence against him. The President convened an emergent special meeting of the committee for the purpose which was a non-quorum meeting. The meeting illegally decided that the motion of No-confidence had failed. It is proposed to proceed against the President under section 22 of the Punjab Municipal Act, 1911.

[(ਬੀ) ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਹਦਾਇਤੀ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਬੇਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਨਗਰਪਾਲਕਾ ਦੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਣ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਇਕ ਅਮਰਜੈਂਟ-ਸਪੈਸ਼ਲ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕੋਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਨੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਬੇਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਪੰਜਾਬ ਮਿਉਂਸਿਪਲ ਐਕਟ, 1911 ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ।]

Houses Constructed under Industrial Housing Scheme.

200. Comrade Satya Pal Dang: Will the Chief Minister with reference to the reply to Supplementary Question to Starred Question No. 44 included in the list of Postponed Starred Questions for 9th April, 1969 be pleased to state:—

(a) the steps, if any, taken to ensure early construction of the proposed about 100 new quarters at Chheharta (Amritsar) under the Industrial Housing Scheme;

(b) the time by which the construction of the said quarters is likely to be compl ted ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : (ੲ) ਸਹਾਇਕ ਉਦਯੋਗਿਕ ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਛੇਹਰਟਾ ਵਿਖੇ 100 ਨਵੇਂ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਇਕ ਮਕਾਨ ਦੀ ਸੀਲਿੰਗ 6150 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 8700 ਰੁਪਏ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਮਾਮਲਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(ਬੀ) ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮਿਲਣ ਉਪਰੰਤ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

Shops constructed by Improvement Trust, Amritsar

201. Comrade Satya Pal Dang: Will the Minister for Finance be pleased to state:—

(a) the total number of shops constructed by the Improvement Trust, Amritsar in Bazar Johrian; togetherwith the date when these were constructed;

(b) whether any of the said shops have been permanently transferred/sold to the tenants occupying them; if so, their number togetherwith the dates when these were transferred/sold with terms and conditions of transfer/sale;

(c) if some of the said shops have not been either sold or transferred, the reasons therefor;

(d) whether the Government/Director, Local Government, Punjab received any representation in April, 1968 from any MLA in this connection; if so, the action, if any, taken thereon;

(e) whether the MLA concerned was informed of the action taken in the matter?

[ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ : (ੲ) ਬਜ਼ਾਰ ਜੌਹਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ

(ਬੀ) ਤੋਂ (ਈ) : ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

Unstarred Question No. 202

(Reply not received from the Government)

Unstarred Question No. 203

(Extension has been asked for in respect of Unstarred Question No 203)*

Construction of High School Buildings in the State

204. Comrade Satya Pal Dang: Will the Minister for Education be pleased to state:—

(a) the total number of High School Buildings proposed to be constructed by the Government in the border areas of the State during the year 1969-70 and the names of the places where these are to be constructed;

(b) the number and the details of such buildings which have already been completed;

(c) the details of buildings, the construction of which has already started?

*For Unstarred Question No. 203 and reply thereto, please see **Appendix to this Debate.**

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ੲੇ) ਤਿੰਨ ।

(1) ਸਰਕਾਰੀ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਅਜਨਾਲਾ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)

(2) ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਭੋਆ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ)

(3) ?

(4) ਸਰਕਾਰੀ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ, ਸਕੂਲ, ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ)

(ਬੀ) ਅਜੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ।

(ਸੀ) ਅਜੇ ਤਕ ਕਿਸੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ।

Unstarred Question No. 205

(Extension has been asked for in respect of Unstarred Question No. 205*).

Industrial Disputes

206. Comrade Satya Pal Dang : Will the Minister for Finance be pleased to :—

(a) state the total number of industrial disputes referred for adjudication to the Industrial Tribunal, Punjab, year-wise during the last 5 years ;

(b) lay on the Table of the House a statement showing the Centre-wise and year-wise number of the said disputes ;

(c) state the total number of industrial disputes referred for adjudication to the Labour Court, Jullundur, year-wise during thr last five years ;

(d) lay on the Table of the House a statement giving the centre-wise and year-wise number of such disputes ;

(e) state the place where the headquarters of the Industrial Tribunal, Punjab, is situated ;

(f) state whether there is any Labour Court or Industrial Tribunal, in Punjab with its headquarters at Amritsar ?

Shri Krishan Lal :

(a)

Year	No. of cases
1965	125
1966	54
1967	247
1968	174
1969 (upto 30-9-1969)	72

(b) Year. Centre.

---

*For Unstarred Question No. 205 and reply thereto, please see Appendix to this Debate.

1965	Ambala	Amritsar	Bhatinda	Faridabad
	14	38	2	9
	Ferozepur	Gurdaspur	Gurgaon	Hoshiarpur
	3	9	5	3
	Jullundur	Kanpur	Karnal	Ludhiana
	10	1	4	2
	Mohinder-garh	Patiala	Rohtak	Sangrur
	5	5	9	3
	Simla			
	3			
1966	Ambala	Amritsar	Delhi	Gurdaspur
	15	14	1	2
	Gurgaon	Hoshiarpur	Jullundur	Kapurthala
	9	1	4	2
	Karnal	Ludhiana	Mohindergarh	Patiala
	1	1	1	2
	Rohtak			
	1			
1967	Ambala	Amritsar	Bhatinda	Delhi
	6	124	4	2
	Ferozepur	Gurdaspur	Hoshiarpur	Jullundur
	6	17	11	27
	Kanpur	Kapurthala	Ludhiana	Patiala
	2	3	27	17
	Sangrur			
	1			
1968	Amritsar	Bhatinda	Chandigarh	Delhi
	53	4	1	1
	Ferozepur	Gurdaspur	Hoshiarpur	Jullundur
	6	14	2	18
	Kapurthala	Ropar	Sangrur	Ludhiana
	5	3	3	37
	Mohindergarh	Patiala		
	6	21		
1969 (upto 30-9-69)	Amritsar	Chandigarh	Ferozepur	Gurdaspur
	17	1	1	6

[Minister for Finance]

Jullundur	Kapurthala	Ludhiana	Patiala
16	3	20	5
Ropar	Sangrur		
1	2		

(c)

Year	No. of cases
1964	4
1965	43
1966	150
1967	471
1968	372

(d)

	Centre (Distt.)	Year 1964	1965	1966	1967	1968
1	Amritsar	3	21	1	177	80
2	Gurdaspur	—	—	4	35	32
3	Jullundur	—	9	18	37	56
4	Hoshiarpur	—	2	3	21	3
5	Ludhiana	—	—	9	120	157
6	Ferozepur	—	7	1	9	2
7	Patiala	—	—	3	52	28
8	Sangrur	—	—	1	4	3
9	Bhatinda	1	—	1	3	4
10	Ropar	—	—	—	3	2
11	Chandigarh	—	1	1	—	—
12	Centres relating to Haryana State	—	—	14	—	—
13	Centres relating to Himachal Pradesh	—	1	2	—	—
14	Kapurthala	—	2	2	10	5
	Grand Total	4	43	150	471	372

(e) Chandigarh.

(f) No.

Case of Family Pension of a Widow

207. **Comrade Satya Pal Dang** : Will the Minister for Finance be pleased to state :—

(a) the time usually required to settle a family pension case;

(b) whether Shrimati Satyawati widow of late Shri Jagan Nath Pharmacist who died on 4th April, 1966 and who was serving at that time with P.R.T.C. Jahandhblan (or some such Place) in district Ferozepur applied for family pension; if so, whether the case has been settled; if not, the reasons for the delay?

Shri Krishan Lal: (a) They are required to be settled expeditiously but the time actually taken depends upon the circumstances of each case.

(b) The family of late Sh. Jagan Nath Pharmacist was not entitled to any family Pension under the P.E.P.S.U. Pension Rules, as opted for by the deceased, as he had rendered less than 25 years service. The family has been allowed Death-cum-Retirement gratuity admissible under these Rules.

Promotion of Gate Messengers in Panjab Civil Secretariat Chandigarh

208. **Comrade Satya Pal Dang**: Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) The number and names of Gate Messengers in the Punjab Civil Secretariat, Chandigarh, promoted as Gate Keepers during the year 1968-69 together with the length of service put in by each of them at the time of promotion;

(b) the names of Gate Messengers who were not promoted as Gate Keepers during the said period together with the total length of service of each;

(c) whether any junior Gate Messengers have been promoted over and above their seniors; if so, the reasons therefor ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ :

(ੲ) ਤਰੱਕੀਆਂ ਦੇ ਨੰ: ਨਾਂ	ਤਰੱਕੀ ਵੇਲੇ ਨੌਕਰੀ ਦਾ ਸਮਾਂ
(1) ਸ੍ਰੀ ਗੱਜਣ ਸਿੰਘ	ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੱਜਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 26-7-68 ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਨੌਕਰੀ 5 ਸਾਲ 1 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੀ (26-7-58 ਤੋਂ 18-9-68 ਅਤੇ 19.12 68 ਤੋਂ 11-5-69 ਤੱਕ ਉਹ ਗੇਟ ਕੀਪਰ ਰਿਹਾ)
(2) ਸ੍ਰੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ	ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 18-9-68 ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦਿਤੀ ਸੀ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਨੌਕਰੀ 14 ਸਾਲ 6 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੀ (18-9-68 ਤੋਂ 19-12-68 ਤਕ ਉਹ ਗੇਟ ਕੀਪਰ ਰਿਹਾ)

(ਬੀ) ਇਕ ਵਿਵਰਣ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਸੀ) ਹਾਂ ਇਕ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਸੀ।

ਵਿਵਰਣ

ਲੜੀ ਨੰ:	ਗੇਟ ਮੈਨੇਜਰ ਦਾ ਨਾਂ	26-7-1968 ਨੂੰ ਕੁਲ ਸਰਵਿਸ
1	ਸ੍ਰੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ	14 ਸਾਲ 3 ਮਹੀਨੇ 25 ਦਿਨ
2	ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ	21 ਸਾਲ 9 ਮਹੀਨੇ 15 ਦਿਨ
3	ਸ੍ਰੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ	21 ਸਾਲ 1 ਮਹੀਨਾ 2 ਦਿਨ
4	ਸ੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ	21 ਸਾਲ 10 ਮਹੀਨੇ
5	ਸ੍ਰੀ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ	21 ਸਾਲ 1 ਮਹੀਨਾ 25 ਦਿਨ
6	ਸ੍ਰੀ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ	16 ਸਾਲ 5 ਮਹੀਨੇ 8 ਦਿਨ
7	ਸ੍ਰੀ ਧਨੀ ਰਾਮ	15 ਸਾਲ 3 ਮਹੀਨੇ 25 ਦਿਨ
8	ਸ੍ਰੀ ਧਾਰਾ ਸਿੰਘ	20 ਸਾਲ 2 ਮਹੀਨੇ 6 ਦਿਨ
9	ਸ੍ਰੀ ਗੱਜਣ ਸਿੰਘ	5 ਸਾਲ 1 ਮਹੀਨਾ
10	ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ	6 ਸਾਲ 2 ਮਹੀਨੇ 3 ਦਿਨ
11	ਸ੍ਰੀ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ	3 ਸਾਲ 1 ਮਹੀਨਾ 11 ਦਿਨ
12	ਸ੍ਰੀ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ	12 ਸਾਲ 10 ਮਹੀਨੇ 25 ਦਿਨ
13	ਸ੍ਰੀ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ	3 ਸਾਲ 13 ਦਿਨ
14	ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ	1 ਸਾਲ 1 ਮਹੀਨਾ 21 ਦਿਨ
15	ਸ੍ਰੀ ਉਤਮ ਰਾਮ	1 ਸਾਲ 6 ਦਿਨ
16	ਸ੍ਰੀ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ	5 ਮਹੀਨੇ 21 ਦਿਨ
17	ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ	4 ਮਹੀਨੇ 4 ਦਿਨ

Unstarred Question No. 209

*(Extension has been asked for in respect of Unstarred Question No. 209)

Increased T.A. for Sub Inspectors Cooperative Societies.

210. Comrade Satya Pal Dang: Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) whether during the period when Shri Lachhman Singh Gill was the Chief Minister, orders were passed to increase the fixed T.A. of Sub Inspectors of Cooperative Societies; if so, the date when such an order was passed and the extent of increase in T.A. so granted;

(b) whether under the said order, T.A. of all Sub-Inspectors, Cooperative Societies; whether working under the Registrar, Cooperative Societies or under the Director, Industries was raised; if not exact position in each case and the reasons for discrimination/differential treatment if any;

(c) whether the Government have under consideration any proposal to end this discrimination/differences?

Sardar Gurnam Singh: (a) Yes, sir. The fixed T.A. of Sub-Inspectors Cooperative Societies was raised from Rs. 12.50 in plains and Rs. 15.62 in hilly tracts to Rs. 25 and Rs. 30 P.M. respectively on 22nd June, 1968.

(b) The fixed T.A. was raised only in respect of the Sub-Inspectors, Cooperative Societies working under the Registrar Cooperattive Societies. The Industrial Cooperative Societies Sub-Inspectors are under the control of the Industries Department and the matter for raising their fixed T.A. is under the consideration of Government in the Industries Department.

(c) Yes, Sir.

[(ੲ) ਜੀ, ਹਾਂ, 22-6-68, ਸਬ ਇਨਸਪੈਕਟਰ, ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਸਚਿਤ ਸਫਰ ਭੱਤਾ 12.50 ਰੁਪਏ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ 15.62 ਰੁਪਏ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸੀ, ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ 25 ਰੁਪਏ ਤੇ 30 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

(ਬੀ) ਇਹ ਨਿਸਚਿਤ ਸਫਰ ਭੱਤਾ ਕੇਵਲ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਬ ਇਨਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਵਧਿਆ ਸੀ। ਉਦਯੋਗ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਸਬ-ਇਨਸਪੈਕਟਰ, ਉਦਯੋਗ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸਚਿਤ ਸਫਰ ਭੱਤਾ ਵਧਾਉਣ ਬਾਰੇ ਮਾਮਲਾ ਉਦਯੋਗ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।

(ਸੀ) ਜੀ, ਹਾਂ।]

*For Unstarred Question No. 209 and reply thereto, please see Appendix to this Debate.

Promotion of Teachers passing B.T./B. Ed. Examination

b **211. Comrade Satya Pal Dang:** Will the Minister for Education be pleased to state:—

(a) the number of trained graduate teachers employed in the Education Department who passed their B.T/B.Ed. Examinations in 1966, 1967 and 1968 but have not been given promotion to the higher scale and continue to be paid in the J.B.T. scale of Rs. 125;

(b) the number from amongst the said teachers who are actually teaching the Middle, High and Higher Secondary classes;

(c) the time by which the Government proposes to place the said teachers in the proper grade according to their qualifications?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ: (ੲ) ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ—867

(ਬੀ) ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੂਚਨਾ ਅਧੀਨ ਦਫਤਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗੀ ਹੈ, ਆਉਣ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

(ਸੀ) ਕੋਈ ਪੱਕੀ ਮਿਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਥੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ।

Representation Against a Depot holder and a Former Food and Supplies Controller, Patiala

212. Comrade Satya Pal Dang: Will the Minister for Food and Supplies be pleased to state:—

(a) whether the Government received a representation dated 8th April, 1969 from Shri Rattan Lal Jaurian Bhatian, Patiala addressed to Chief Minister, Punjab on the subject "Scandal of controlled sugar by Shri Birbal Dass, Depot Holder, Patiala and a former Food and Supplies Controller, Patiala-Case thereof", if so, copy of the same be placed on the Table of the House;

(b) the action, if any, taken on the said representation?

Sardar Balwant Singh: (a) Yes. The copy of the representation is placed on the Table of the House.

(c) On detection that Sh. Birbal Dass, Depot holder, Patiala had drawn 83 quintals of sugar on forged and ghost permits, a case was registered against him with police under Section 468/420 IPC. Superintendent Police, Patiala was requested twice by District Food and Supplies Controller, Patiala for expediting investigation of the case. On receipt of the representation from Shri Rattan Lal, Superintendent Police, Patiala was reminded to finalise the investigation of the case . He has again been reminded in this regard. The matter is still under investigation with police.

[(ੲ) ਹਾਂ, ਜੀ। ਪ੍ਰਤੀਬੇਨਤੀ ਦੀ ਕਾਪੀ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਬੀ) ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਬੀਰਬਲ ਦਾਸ, ਡੀਪੂ ਹੋਲਡਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ 83 ਕੁਇੰਟਲ ਚੀਨੀ ਜਾਲ੍ਹੀ ਪ੍ਰਮਿਟਾਂ ਤੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ

ਤਾਜ਼ੀਰਾਤ ਹਿੰਦ ਦੀ ਧਾਰਾ 468 ਤੇ 420 ਅਧੀਨ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਕੰਟਰੋਲਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਸੁਪਰਡੰਟ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਜਲਦੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਚਿਤਾਵਨੀ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਸ੍ਰੀ ਰਤਨ ਲਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬੇਨਤੀ ਆਉਣ ਤੇ ਸੁਪਰਡੰਟ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਜਲਦੀ ਮੁਕਾਉਣ ਲਈ ਦੋ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅਜੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਅਧੀਨ ਹੀ ਹੈ।]

To

The Honourable Chief Minister,
Punjab, Chandigarh.

Scandal of Controlled Sugar by Sh. Birbal Dass, Depot Holder, Patiala and Sh. Shamsher Singh, former Distt. Food & Supplies Controller, Patiala.—Case-thereof.

Sir,

It is very surprising that a big scandal of controlled sugar of about 400 bags which was ordered to be enquired into by Sh. Satya Pal Dang at his time when he was the Food & Supplies Minister in the Punjab against the former D.F & S. C Patiala Shri Shamsher Singh Mand, has been hushed up by the Food & Supplies Department without bringing the culprit to the books.

That Shri Shamsher Singh Mand, the then D.F.S.C. , Patiala arranged to get 400 bags of sugar from the sugar Syndicate and the Food Corporation of India, Patiala with the help of Shri Birbal Dass, a sugar depot holder, Patiala by some way or the other and sold that sugar in the black market at Rs 7 per Kg. (rate prevailing at that time in the black market) and thus earned a huge amount of money by both the persons with a result thereof constructing two kothis, (One by each) at Patiala. Moreover the inquiry into the sugar case was ordered to be conducted by the department by Shri Satya Pal Dang, the then F.S. Minister, Punjab against Sh. Shamsher Singh Mand, the then D.F. & S.C. Patiala.

Since it was the talk of the town that Shri Shamsher Singh, D.F.S.C., Patiala was having relations with the above named depot holder for the last 20 years and as soon as Sh. Shamsher Singh D.F.S.C. made over his charge, the new coming D.S.F.C Patiala Sh. Lakhbir Singh detected the scandal of controlled sugar and got the case registered with the police against Shri Birbal Dass, depot holder, Patiala.

Since Shri Birbal Dass is having a long rope and hence he has arranged to get help from the prosecution agency of the police department and has arranged that his case be pleaded in his favour in the court of law instead of Government .

Now I am to request your good honour that the Deptt. (F.S.) be asked to expedite the enquiry pending against Sh. Shamsher Singh Mand former D.F.S.C. Patiala.

The case from the officer of the prosecuting agency of police department dealing with this case be got transferred to else one who may be honest and deal with it honestly.

Money earned by both the persons in this scandal be assessed and action be taken against them by bringing them to the book.

Yours faithfully,
Sd-
(RATTAN LAL) 8-4-69
Jaurian Bhatian, Patiala.

Non-supply of Full Sugar Quota to the Consumers in Patiala and other Towns of Patiala District

213. Comrade Satya Pal Dang: Will the Minister for Food and Supplies be pleased to state:—

(a) whether any enquiry was ordered during the period from April, 1967 to November, 1967, regarding non-supply of full sugar quota to the consumers in Patiala as well as to the consumers in a number of other towns in Patiala district; if so, whether this enquiry has been completed;

(b) the name of the enquiry officer with a copy of the final report, if submitted by him to the Government, be placed on the Table of the House;

(c) the action, if any taken against the officials responsible for the non-supply of full sugar quota?

Sardar Balwant Singh: (a) Yes.

(b) Enquiry in the matter was made by Shri Bhagat Ram, Deputy Director Distribution. A copy of his report is laid on the Table of the House.

(c) (i) Displeasure of Govt. was conveyed to the then District Food and Supplies Controller, Patiala and a copy thereof also placed on his personal file.

(ii) The District Food and Supplies Officer was warned to be careful in future and a copy of the warning was also placed on his personal file.

[(ੳ) ਹਾਂ, ਜੀ।

(ਅ) ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਭਗਤ ਰਾਮ ਅਰੋੜਾ, ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਆਮ) ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਨਕਲ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ੲ) (1) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਕੰਟਰੋਲਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਪਹੁੰਚਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਨਕਲ ਉਸ ਦੀ ਆਚਰਣ ਪਤ੍ਰੀ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ।

(2) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਅਫਸਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਲਈ ਨਸੀਹਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਾੜਣਾ ਦੀ ਨਕਲ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਆਚਰਣ ਪਤ੍ਰੀ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ।]

Copy of the Report

I made a thorough probe in the difficulties which have been experienced at Patiala recently:—

(1) The main trouble is that the units of sugar have arisen from 150,000 to 184,000. There is no explanation cogent reason for the rise in the number of units. I requested D.F.S.C. to let me have a chart depicting the rise of units of sugar registered at the depots during the last 3—4 months. Despite my verbal

requests several times during my stay of two days at Patiala, the officers at Patiala could not supply me this information. I am very sure that they themselves do not have any figures about the units registered. This is the basic thing around which the distribution system revolves. Unless we know what our genuine demand is and keep that demand always under check from rising in an unreal manner, the demand cannot be met by Headquarters for allotment of sugar. The officers feel that they can just put in a demand and obtain sugar. I explained even to the D.C., Patiala that we can meet only genuine demands and that unreal and non-genuine demand could never be met by any organisation.

(2) There are 12 members of the staff—A.F. S.O., Inspectors and Sub Inspectors posted for the purpose of checking the cards elimination of bogus cards but the progress shown by them is most deplorable. I pointed out this to the officers of our department and to the D.C., who felt annoyed with the D.F.S.C. in my presence and warned him to improve his working. He desired him to keep him in touch with the progress of elimination of bogus cards periodically. D.C. had a complaint against the local staff at Patiala that he was not kept in touch and that he came to know of the failure of the Department only when the press gave out some horrible report. I advised D.F.S.C. Patiala to keep D.C in touch and take his guidance and help in the matter of administration of our Deptt. at Patiala.

(3) I checked the progress of work with regard to the distribution work at Patiala with the following results:—

(a) No proper account is being maintained of the cards received from the headquarters and issued daily to the consumers.

(b) They are still using the cards printed locally at Patiala (I do not know under whose orders and at whose cost) although the printed cards were supplied by Headquarters for use at Patiala. I directed them to discontinue the practice at once and issue the cards, which were authorised cards, printed by the Printing and Stationery Department, Punjab, Chandigarh.

(c) The depot holders indent for supply at irregular intervals and their indents are not placed in separate files and are kept in jumbled manner with the result that it is not possible to gauge the continuance of supplies of sugar etc. to depot holders during the given period. I have desired them to start separate files for each depot holder and keep a ledger showing the issue of sugar to each depot holder on separate indents so that at the time of checking, offence could be detected easily. The manner in which the record is being maintained at the moment does not leave any scope for successful checking.

(d) there are 12 persons posted for checking/elimination of bogus cards and even if they check 50 cards a day, they can complete the work of elimination of bogus cards within a month and a half. There are 32184 cards at Patiala out of which 7635 cards have

[Minister for Food and Supplies]

already been checked. The Head of Deptt. had addressed D.O. letter to all Circle Officers on the subject of elimination of bogus cards and I told the staff that there was lot of annoyance at Headquarters against the delinquents in the Distts.

(e) There is lack of team work in Patiala so much so that the Inspectors do not cooperate with the A.F.S.O. and are pleased if they are able to have an occasion, which result in an insult to him by the public. Similarly, other officers are not attached with sincerity as they should be as devoted colleagues to make their work successful. I told this to all concerned and warned them to do the work as a team in their own interest. The idea of service to the consumer is totally lacking and nobody considers it his duty to go to the rescue of the consumer even when he could do so easily.

(4) I observed that the depot holders at Patiala were issued joint permits for lifting of sugar from Syndicate instead by separate Permit on the basis of a separate indent put in by them. My fears are that the depot holders make wrong/false/bogus entries and then without physically taking the sugar to their depots entered in their register fictitiously manage to ask the persons, who purchase sugar in black market from them to lift sugar bags directly from the godowns of the Syndicate. It is difficult to catch such cases but with my experience of 25 years in the Deptt. I could judge at once the motive of issuing a joint permit to the depot holders.

The staff promised that they would dis-continue this practice. Their explanation was that they simply wanted to save labour of issuing several permits and instead issued one permit. This explanation is thoroughly un-convincing. If the local authorities at Patiala wish, they could appoint a member of the staff to keep a watch and just sit somewhere near the godowns of the Syndicate and watch the movement of sugar bags from the godowns, they could detect the cases of black market of sugar very easily. The bags sold in black market do not go to the depot but go elsewhere. During my stay of two days, everybody was alert and kept their accounts etc., etc. tip top and left no scope for detection as they were extra cautious. It is the local staff, who if they wish, can detect such cases.

(5) A Chart prepared showing the receipt of sugar by Sugar Syndicate, Patiala (Attached) shows that sugar was not promptly lifted and it was lifted piecemeal in order to take advantage of rotation of money to the dis-advantage of the consumers.

(6) The Consumers Co-op. Stores, too, have no account of the units registered with them.

(7) No indents for supply of sugar to the branches of the Consumers Coop. Stores are obtained by the office of the G.M., Patiala. They have explained that sugar is supplied to them in as much quantity as is demanded. It appears that the basic difficulties of controlled economy are not appreciated by the Co-op. Stores. Supplies cannot be obtained simply on demand but there should be justification for the demand, based on the genuine requirements,

(8) At the branches of the Co-op. Stores, sugar was being issued on the cards prepared by Sarpanches on the basis of the instructions issued by the then Director, Food and Supplies and Joint Secretary to Government, Punjab (Shri Kulwant Singh, I.A.S.) that controlled commodities be issued on urban scale to members of the Co-op. Stores. The instructions had now been withdrawn and in one branch alone i.e., Samana Co-op. Consumers Store, there would be a saving of 18,000 units of or a saving of 182 bags of sugar per month. The D.F.S.C./G.M. was requested to ensure the savings of units on the basis of the revised instructions. This would meet the demand of genuine consumers in the urban areas.

(9) The bakers at Patiala had felt dis-satisfied and had been coming to Headquarters very often for their requirements of maida. They came in a deputation to meet me on my visit to Patiala. I looked into their difficulties and in view of the decision that 15% extraction of maida has been allowed instead of 10%. I increased their local quota of maida by 57 bags. Moreover, their other complaints made by individual bakers were looked into and removed at the spot. They felt satisfied and promised that they would not bother the Headquarters by their frequent visits. I requested the D.F.S.C., to resolve the local difficulties at the spot so that the people have not to come to Headquarters and waste money and time unnecessarily.

(10) The Halwais at Patiala are divided in two camps. One section led by Sh. Tirath Ram Sharma, made allegations of misappropriation of funds collected by the Union of Halwais and misappropriation of sugar. I desired them to give me in writing the details as I wanted to hand over the case to Police for investigation and registration of case against the Halwais Union. The Halwais wanted time to put in their allegations in writing and the next day, when they came they told me that they were going to resolve their difficulties amongst themselves. I told them that the Deptt. would teach a lesson to anybody who misappropriated funds/controlled commodities, but the persons do not come forward and co-operate with the Government.

(11) There were complaints that quota of certain Halwais had been reduced unnecessarily and there was a lot of bickering and hundreds of persons visited the office on the 14th/15th of September, 1967. Dr.Kishan, Member of the Food Advisory Committee had pointed out to me certain cases of irregularities in the fixation of quota of sugar in respect of Halwais etc. He had seen the D.F.S.C. at Chandigarh also. I gave him an opportunity to prove the allegations by sending member of the staff, whom I had called from the District of Ludhiana for impartial enquiry. The staff gave their report after due check in company with Dr. Kishan. Before any consideration was given to the report, Shri Sardara Singh Kohli, M.L.A. (Master Group) came to the office with several persons (Halwais) and told me that the checking conducted on the initiative of the members of the Food Advisory Committee was communal ridden. He tried to point out that only the Sikhs were subjected to a check. I listened to him patiently and gave him time to blurt out freely. I told him that we do not distinguish between one community and the other and pointed out to him that during the present regime, it was most unfortunate to talk of communalism, which term, fortunately, during the regime of the present Government seems to be an anachronism. He seemingly felt satisfied and I told him that equal justice would be meted out to every Halwai—be a Hindu or a Sikh. After a long discussion between themselves the two groups came to

[Minister for Food and Supplies]

me with the President of the Halwais Union, Punjab—with the request that they should be given time to settle their matters between themselves. They offered that they should put up an agreed list on which the quota of each Halwai would be fixed up voluntarily by them and this list should be accepted by the Department and at the same time they desired that the reduction of 10 bags which had been made by the Department after general check should be restored. I agreed to the first part of their offer but differed with second one. I told them that I would consider the agreed list, provided there was no difference of opinion even by a single member of the Halwais Union but not allow them to have 10 bags restored to them, which had been reduced after check by the local staff. They agreed, after some discussion, and I gave them a week to prepare a list and bring that to Chandigarh to me, duly recommended by the local D.F.S.C. If this is achieved, this would avoid complaints made by Halwais against one another and would save the botheration of Food Advisory Committee also. We would give them as much as we are giving at present after a thorough check. But the increase/decrease in the case of individuals would be voluntarily agreed to between themselves within the sanctioned quota and I am sure it would just save out headache also.

Co-operative Stores

There are 15 branches of Co-op. Stores at Patiala. The sugar to each branch is not supplied on any regular indent. Sugar is supplied on demand without any justification of units registered with each branch. The D.F.S.C. and his staff, detected cases of serious mal-practices committed by the Co-op. Branches. I took Shri Basur and Shri Shamsher Singh, D.F.S.C. to D.C. and discussed the affairs of the Food and Supplies Department at Patiala and the Co-op. Stores at Patiala with him.

(i) I brought to the notice of the D.C., Patiala that only 7,635 cards out of 32,184 cards had been checked so far. The progress was very slow and the Head of the Department was not happy over the state of affairs. He warned D.F.S.C. in my presence and wanted him to eliminate bogus cards as early as possible.

(ii) The D.C. desired that we should issue him the quota of sugar demanded by the District. I brought to his notice that we could supply sugar on the genuine demands based on genuine units registered with the Depot-holders/Comsumers Co-op. Stores. I told him that any demand based on bogus cards could not be met by the Department. He told me that it would not be possible to eliminate the cards at once and till such time the cards are totally eliminated, sugar should be supplied on demand. I desired the D.F.S.C. in presence of the D.C. to show some results within 10—15 days so that I could bring it to the notice of D.F.S.C. and try to help them with sugar demanded by them as far as practicable.

(iii) I brought to the notice of D.C. the serious lapses committed by the Consumers Stores. He told me that he would fire the persons responsible for mal-practices. I desired the D.F.S.C. to place all the cases before D.C. within a day or two and communicate the results of action taken by D.C. to D.F.S.

(iv) D.C., Patiala suggested that one way to guard against the preparation of bogus cards and elimination of non-genuine units is to issue instructions to the depot holders to register cards belonging to their ward only. This is a good method and I commended this to D.F.S.C. in presence of D.C. At the time of appointment of new depot holders under our new scheme, the D.F.S.C. promised, he would keep in view and implement these instructions. We may issue instructions on these lines to all Circle Officers for their guidance.

(v) The D.C., Patiala, however, was doubtful if many persons would come forward to take depots under the new scheme, when the maximum limit of registration of cards has been reduced from 500 to 300.

The D.C. was of the view that if the Department could not supply sufficient quantity of sugar to the Consumers Stores, they would stop distribution of sugar from their channels. I told him that the depot holders were carrying on the work of distribution in Patiala before the Consumers Co-op. Store came into being. He then suggested that we should find a remedy and solution of the present disease rather than change the channel of distribution. He warned Shri Basur in my presence to improve the working of the Store. He requested me that any slackness/malpractices on the part of the Consumers Store should be brought to his notice by the D.F.S.C./Dy. Diretcor and assured me that he would take immediate steps to put the matters right.

(11) The Deputy Director, Shri Gulwant Singh suggested that he should be authorised to approve the quota of Halwais/Bakers etc. so that no trouble arises in future at Patiala. Personally, I believe that Deputy Director, Patiala should be given the authority to set matter right. The Deputy Director in the field initiates the confidential reports of the gazetted officers in the field and it is not understood why and how the staff posted in the District should dare non-cooperate with the Deputy Director. We may request the Deputy Directors Field to exercise their authority in a way that the working of the Department becomes very efficient and complaints are eliminated at the District level.

(12) I had suggested sometimes back to D.F.S. that the D.F.S.Cs. in the District should be put on to the job of distribution including issue of cards/elimination of bogus cards/supply to depot holders/checking of depot/checking of sugar syndicates etc. and that they should feel their responsibility as Gazetted Officers that they have to attend to this work specifically. I was directed by D.F.S. to consult Deputy Director, Patiala and Jullundur in this regard. The Deputy Director, Patiala has agreed with me that this would solve the problem to a very great extent and D.F.S.C., Patiala is also of the view that if this work is given to the D.F.S.C. he could improve the matters with singleness of devotion to this particular work. I am awaiting the views of Deputy Director, Jullundur. At the moment, no officer in the District seems directly responsible for this most important work and they feel content only with issue of instructions on papers. After an officer is earmarked for this work, he could devote time and we can just hold him responsible for anything wrong in the work relating to distribution of controlled commodities etc., etc. at the District level.

(13) To conclude I suggest the following remedies for improving the situation at Patiala :—

(i) The D.F.S.C. should be directed to keep the matters under control as far as the registration of units/issue of fresh cards/elimination

[Minister for Food and Supplies]

of bogus cards are concerned at Patiala. For this purpose, he should watch the situation from day to day 5% cards/permits issued at Patiala should be super-checked by D.F.S.C./D.F.S.O. He should introduce team spirit in the staff. The separate staff at Phil Khana, Patiala should be inspected frequently and D.F.S.O. should shift to this office to ensure supervision of the checking of distribution scheme, in a better manner.

(ii) There should be a close check on the working of Depots/Co-op. Stores/Syndicates by D.D., Patiala. The Officers from Headquarters be sent to Patiala without notice to find out things for themselves as to what is being done in this District by way of improvement. A surprise visit is very useful. When the dealers know the programme of a visiting officer, they temporarily put their house in order. As soon as the officer leaves they make merry again in the old fashion.

(iii) The work relating to the elimination of bogus cards must be finished by the end of October, 1967 failing which the satff responsible for slackness should be duly indicted.

(14) As regards the query made by the D.L.G.M. about demand of 10 tonnes of sugar by which is correct Rieta Biscuit Factory and 2.5 tonnes by the Bahadurgarh, position is that the Rieta Biscuit Factory is being allotted an *ad hoc* quota of sugar on the advice of Government of India. This quota of sugar will be given to them for another two months after which establishments will be allotted any quota of sugar.

As regards Bahadurgarh, 2.5 tonnes are being allotted for Police stationed in the Bahadurgarh Fort. The demand is real/genuine.

(15) The D.F.S.C., Patiala, should be directed to take proper action against the Syndicate and the Depot Holders, who failed to serve the consumer during the crucial period. He should place the facts before the D.C. who had promised to take suitable action against the defaulters. Consumers Stores have special privilege. When the depot holder commits an offence, the depot is cancelled or security forfeited in part or full. But in case of Consumers Stores, no such action is possible. All that happens is that the services of the concerned salesman are terminated. I am told that some salesmen join Consumers Co-op. Stores with the idea of serving for a short period and making money during the period of their short service. I would suggest if there is a serious case against a branch of the Co-op. Store that branch should be deprived of dealing with the controlled commodities. At the same time a close watch on the activities of the salesmen is required. The G.Ms. concern themselves with the sale of commodities at the Store and take pride only in the rise in the sale from month to month. As far as the correct and equitable distribution of controlled commodities is concerned, they attach little importance. We had in the past detected cases of short weighments/over charges/mal-practice/misappropriation at the Consumers Store. We may request the Deputy Commissioners in the State, who are Chairman of the Board of Consumers Stores to improve the working of stores and convey results to D.F.S.

(16) The Deputy Directors in the field should be asked to closely concern themselves with the working of the Stores/Department at the

District level particularly with the distribution work as it entails public dealing. We are flood-lit by public opinion and must rise to the occasion.

(17) Since the Deputy Commissioner, Patiala, has already warned D.F.S.C./General Manager, Consumers Co-op. Store in my presence, D.F.S. may kindly indicate if it is still necessary to call for explanation of the officers concerned.

BHAGAT RAM ARORA,
D.D. (D)
16/18-9-1967.

Un-starred Question No. 214

(Extension has been asked for in respect of Unstarred Question No. 214*)

Setting-up a Tractor Factory in the State

215. Sardar Kirpal Singh : Will the Minister for Industries be pleased to state :—

(a) whether there is any proposal under the consideration of Government to set up a tractor factory in the State ; if so, the progress made so far in this regard;

(b) the place where the said factory is proposed to be located ?

Shri Balram Dass Tandon : (a) The Punjab State Industrial Development Corporation Ltd. is actively engaged in setting up a tractor factory at Dhandari Kalan near Ludhiana to produce 12,000 tractors every year. This will be based on the technology developed by the Central Mechanical Engineering Research Institute, Durgapur. They have already produced a few proto-type tractors, which have been tested at the following places :—

(i) Punjab Agricultural University, Ludhiana,

(ii) Agricultural University, Pant Nagar, U.P.,

(iii) Tractor Training and Testing Centre, Budni. The test results are very encouraging. The tractors will be based on indigenous raw material as well as machinery. It is planned to produce 500 (30 H.P.) tractors by the end of 1970. The Corporation is expected to sign an agreement shortly with N.R.D.C., an organisation which releases technology on behalf of Government of India;

(b) The factory will be located in the Focal Point, Dhandari Kalan near Ludhiana. 45 acres of land have already been allotted in the Focal Point, Dhandari Kalan for this purpose.

Admission to Government Industrial Training School for Girls, Amritsar

216. Sardar Kirpal Singh : Will the Minister for Industries be pleased to :—

(a) state the criteria laid down for making admission to the Government Industrial Training School for Girls, Amritsar ;

*For Unstarred Question No. 214 and reply there to please see appendix to this Debate.

[Sardar Kirpal Singh]

(b) state whether the students are admitted mainly on the basis of merit ;

(c) lay on the Table of the House a list of the students who applied for admission in various classes of the said school, during the year 1968-69, alongwith their educational qualitications and marks obtained by each of them in the University Examinations and other Institutions as shown by them in their application forms ;

(d) state the names ot the students amongst those referred to in part (c) above who were refused admission and the reasons therefor ?

Shri Balram Dass Tandon : (a) The criteria laid down for admissions are given in Annexure-I.

(b) Yes.

(c) The requisite information is given in Annexure-II.

(d) All the candidates who sought admission in one year National Trade Certificate courses, were admitted. The names of candidates who were refused admission in the teachers training course and the reasons therefor are given in Annexure-III.

ANNEXURE—I

1. Criteria for selection in One Year Certificate Course

Marks are given by the Selection Committee to draw up the merit list in the following manner :—

(i) Total marks received in Middle Examination to be reduced to 20

(ii) Additional Qualifications 5
(as below)

(a) 9th class pass 2

(b) Matric/Hr. Secondary, Part-I 4

(c) Higher Secondary, part-II or above 5

(iii) Experience as teacher in the profession 5

(iv) Interview 20
(as below)

(a) For personality and intelligence 10

(b) Being wives, sisters and daughters of Teachers, Military personnel, workers in the trade or widows, orphans and destitute women 10

Total Mark .. 50

2. **Criteria for selection in Craft Teacher Training Course**

Marks are given by the Selection Committee to draw up the merit list in the following manner :—

(i) Education—35 marks (to be awarded as follows) :—

(a) Marks received in Matric or Higher Secondary, Part-I of 1965 and afterwards reduced to 30
Additional marks for higher qualifications viz :—

(b) Higher Secondary, Part-II/Pre-University 2

(c) T.D.C., Part-I Intermediate 3

(d) B.A., Part-II 4

(e) B.A. and above 5

(ii) Technical—30 marks (to be awarded as follows) :—

(a) Marks received in Diploma Examination reduced to 30

OR

(b) Marks received in Certificate (I.T.I.) Tailoring and Cutting Examination reduced to 15

(c) Marks secured in Certificate (I.T.I.) Needle Work and Embroidery or leather examination reduced to 15

(iii) Experience—15 marks

5 Marks for each year of service 15

(iv) Interview—30 marks (as follows) :—

(a) Intelligence and personality 10

(b) Special considerations like poverty, widow, wife, and daughters of Military personnel, widow orphan and destitute wife, daughter of a teacher or of a person in the relevant trade 20

Total marks .. 110

ANNEXURE—II

Teachers Training Session 1968-69

Serial No.	Name of Candidate	Educational Qualification with marks obtained		Diploma I.T.I. and with marks obtained	
1	2	3		4	
1	Bimla Rani Mahajan	Matric	359/900	D/67/289	405
2	Manjit Kaur	,,	434/900	D/66/209	338
3	Chand Rani Shama	,,	353/900	D/12/163	305
4	Vijay Kumari	,,	322/850	D/55/131	349

[Shri Balram Dass Tandon]

Serial No.	Name of Candidates	Educational Qualification with marks obtained		Diploma ITI and with marks obtained	
1	2	3		4	
5	Usha Jain ..	Matric	350/900	D/67/640	432
6	Nirmal Sharma ..	,,	349/900	D/67/731	368
7	Santosh Kumari ..	,,	388/900	D/66/204	345
8	Daya Vanti ..	,,	455/900	ITI/67/476	115/150
9	Krishana Kumari ..	Non-Matric		D/65/432	354
10	Sudesh Bala Rana ..	Matric	396/900	D/67/32	350
11	Dwaraka Goyal ..	Non-Matric		D/65/821	358
12	Rani Aruna ..	,,	314/900	D/67/602	360
13	Joginder Kaur ..	,,	395/900	D/62/1037	339
14	Ramesh Bajaj ..	,,	519/900	D/66	384
15	Surinderjit Kaur ..	Core-64	320/850	ITI/67/18	115/150
16	Amarjit Kaur ..	,,	351/900	D/64/241	309
17	Chander Vati ..	Rattan	225/600	D/56/393	193
18	Usha Kumari ..	Core-63	341/850	D/6/27	391
19	Ramesh Kumari ..	Matric	393/900	ITI/68/148	Absent
20	Saneh Lata ..	,,	356/900	ITI/68	110/150
21	Santosh Kumari Tuli ..	Core-64	349/850	ITI/67	120/150
22	Nirmal Kumari ..	Matric	417/900	ITI/68/1484	110/150
23	Lila Gupta ..	,,	333/900	ITI/68/1484	115/150
24	Kulwant Kaur ..	,,	297/990	Absent	
25	Saroj Rani Mittal ..	,,	297/900	ITI/168/1476	110/150
26	Usha Salwan ..	,,	340/900	C/66/318	326
27	Jasbir Kaur ..	,,	359/200	ITI/Absent	
28	Sawdesh Kumari ..	,,	368/900	ITI/Absent	
29	Veena Kohli ..	,,	398/900	ITI/67/109	97/150
30	Surindera Rani ..	H/S			Absent
31	Sheela Vanti ..	Matric	297/900	ITI/68	Absent
32	Daljit Kaur ..	,,	335/900	ITI/68	114/150
33	Shakuntla Gupta ..	,,	275/850	ITI/67	102/150
34	Devinder Kaur ..	,,	350/900	ITI/68	118/150
35	Surjit Kaur ..	Core-64	320/850		

Serial No.	Name of Candidate	Educational Qualification with marks obtained		Diploma in I.T.I. and with marks obtained	
1	2	3		4	
36	Jagdaman Kaur	.. Middle			
37	Gurbachan Pal	.. Matric	521/900	ITI/67	117/150
38	Krishan Kanta	.. „	334/900	ITI/67	107/150
39	Gurdeep Kaur	.. ”	438/900	ITI/67	109/150
40	Naina Devi Moga	.. ”	301/900	ITI/68	112/150
41	Parkash Devi	.. Core	322/125	ITI/68	
42	Promila Rani	.. ”	328/900	D/67/37	441
43	Santosh Kumari	.. ”	227/900	ITI/68	100/150
44	Vijay Lakshmi	.. Core 67	336/825	ITI/68	107/150
45	Krishna Kumari Khanna	.. H/S	420/1100	ITI/68	
46	Sushma	.. Core 67	329/825	ITI/68	
47	Kamal Preet Kaur	.. Matric	289/900	ITI/68	
48	Joginder Kaur	.. Middle			
49	Bimla Devi	.. Matric	382/900	ITI/68	
50	Parveen Pandeh	.. ”	399/900	ITI/67	115/150
51	Darshan Kumari	.. ”	370/850	ITI 67	105/150
52	Pushpa Devi	.. ”	399/900	ITI/68	
53	Rama Devi	.. H/S	866/1850	ITI/68	
54	Parkash Kaur	.. Middle			
55	Janak Kumari	.. Matric	380/900	ITI/68	
56	Gurbachan Kaur	.. H/S	885/1850	ITI/67	117/150
57	Surekha Kapoor	.. Matric	859/1850	ITI/1967	95/150
58	Vijay Mehta	.. „	457/900	ITI/68	118/150
59	Vishav Jyoti Chawla	.. H/S	28/825	ITI	205/300
60	Sardev Lata	.. Core 64	353/850		
61	Hardev Kaur Sindhu	.. Matric	560/900		
62	Kailash Vati	.. ”	451/900	ITI/68	
63	Kiran Bala	.. H/S	320/825	ITI	03+79/300
64	Kamlesh Kumari	.. Matric	455/900	ITI	109+90/300
65	Sudesh Kumari	.. U/M			
66	Amarjit Kaur	.. Matric	569/900	ITI	116+95/300

[Shri Balram Dass Tandon]

Serial No.	Name of Candidate		Educational Qualification with marks obtained		Diploma in ITI and with marks obtained	
2	2		3		4	5
67	Swaran Kaur	..	Matric	433/900		
68	Asha Kumari	..	"	376/900	ITI/67	115+93/300
69	Neelem Kumari	..	U/M			
70	Manjit Kaur	..	"	321/900	ITI	119+96/300
71	Balbir Kaur	..	Core/64			
72	Jagdish Arora	..	H/S	782/1850	ITI	124+102/300
73	Sushma	..	Matric	370/900	ITI	22+5/300
74	Sudesh Harni	..	"	349/900	ITI	23+98/300
75	Manjit Kaur	..	"	349/900	ITI/67	114+93/300
76	Raj Rani Marwa	..	"	346/900		
77	Krishna Kumari	..	"	378/900	ITI	96—105/300
78	Prem Lata Sharma	..	"	509/900	ITI	
79	Asha Rani	..	"	379/900	ITI	
80	Savitri Devi	..	"	396/900	ITI	210/300
81	Chanchal Kumari	..	Core/64	331/850	ITI/67	103+102/300
82	Adarsh Bala	..	Matric	287/900	D/67/245	404
83	Parkash Kaur	..	"	311/900	D/63/203	278
84	Vijay Marwa	..	"	437/900	D/66/294	379
85	Santosh Kumari Bansal	..	" E/only			
86	Kulwent Kaur	..	H/S	307/825	ITI	113/150
87	Balbir Kaur	..	Matric	436/900	ITI/67	100/150
88	Trishla Devi	..	"	427/900	ITI/67	102+131/300
89	Kulwant Kaur	..	"	433/900	ITI/67	107/150
90	Chander Wati	..	"	225/600	D/56/293	

Needle Works Trade Session, 1968-69

Serial No.	Name of Candidate	Father's Name	Qualifications and Marks	Remarks
1	2	3	4	5
1	Santosh Kumari	Amar Nath	Matric	344/825
2	Prem Lata	Shiv Kumar	"	391/900

Serial No.	Name of candidate	Father's name	Qualifications and marks	Remarks
1	2	3	4	5
3	Ramesh Kumari	Jagat Ram	Matric 453/825	
4	Sudesh Chawla	Sohan Lal	,, 337/900	
5	Narinder Kaur	Kesear Singh	,, 359/900	Struck off. Dropped out before 31.8.69 (The last date of admission)
6	Chander Kanta	Krishan Chand	,, 365/900	
7	Kiran Bala	Jai Lal	,, 456/900	
8	Krishna Sharma	Yog Datt	,, 456/825	
9	Rajeshwri	Dharam Vir	,, 412/900	
10	Madhu Bala	Madan Lal	,, 404/900	Struck off —do—
11	Ramesh Kumari	Om Parkash	H/Sec. 439/1000	
12	Urmila Bhalla	Kharaiti Ram	Matric 344/900	
13	Gurmit Kaur	Hari Singh	,, 321/900	
14	Pushpa Kumari	Sukhdev Raj	,, 434/900	
15	Santosh..	Amar Nath	,, 334/900	
16	Saroj Bala	Sham Lal	,, 333/900	
17	Veena	Manoharl Lal	,, Core 343/850	
18	Swaran Kanta	Ram Lal	Matric 318/900	Struck off
19	Kawal Kumari	Gurdial Mal	,, 439/900	Do —do—
20	Parkash Kaur	Mohinder Singh	,, 202/900	
21	Nirmal Kaur	Bachan Singh	,, 359/825	
22	Sudesh Kumari	Kidar Nath	,, 394/900	
23	Usha Devi	Sham Sunder	,, 357/850	Struck off
24	Adarsh Bala	Yog Raj	H/S Rajasthan IInd Division. Detailed marks not given	
25	Sawdesh	Sant Ram	Matric 429/900	
26	Ramesh	Hans Raj	,, 384/900	
27	Gurmit Kaur	Harbhajan Singh	,, 445/900	
28	Versha Kumari	Manohar Lal	,, 279/900	
29	Shashi Kiran	Piara Lal	,, 329/900	
30	Chander Kanta	Ram Rakha	,, 442/900	
31	Kiran Kohli	Banwari Lal	,, 387/900	

[Shri Balram Dass Tandan]

Serial No.	Name of candidate	Father's name	Quallfications and marks		Remarks
1	2	3	4		5
32	Raj Kumari	Des Raj	Matric	390/900	
33	Rajinder Kaur	Jaswant Singh	,,	301/900	
34	Sudesh	Lal Chand	,,	43/900	
35	Saroj Kumari	Madan Lal	,,	407/900	
36	Kamal Mohini	Amar Nath	,,	40/900	Struck off. Dropped out before
37	Inder Kohli	Jit Singh Kohli	,,	292/900	31-8-69 (the last date of admission)
38	Saneh Bala Brij	Mohan	,,	328/850	

Stenography Trade Session—1968-69

Serial No.	Name of candidate	Father's name	Qualifications and marks		Remarks
1	2	3	4		5
1	Joginder Kaur	Gurbax Singh	H/S Pass	901/1800	
2	Ranjit Kaur Sethi	Kirpal Singh	H/S	835/1150	
3	Mohinder Jit	Dalip Singh	"	504/1100	
4	Nirmal Kaur	Mohan Singh	H/S II	507/1100	
5	Usha	Baldev Raj	"	445/1100	
6	Pritam Kaur Arora	Gurbachan Singh	H/S	379/900	
7	Satwant Kaur	Labh Singh	"	403/900	Dropped out before 31-8-69 (the last date of admission)
8	Veena Kumari	Harbans Lal	"	471/1100	
9	Rajinder Kaur Randhawa	Banta Singh Randhawa	Matric	542/900	
10	Balraj Kaur	Banta Singh	"	643/900	
11	Jaswinder Kaur	Harbans Singh	"	48/900	
12	Jagir Kaur	Gurdit Singh	"	440/900	
13	Daya Rani	Gowardhan Dass	"	472/900	
14	Surinder Kumari	Inder Singh	"	485/900	
15	Sawinder Kaur	Dalip Singh	"	475/900	
16	Shashi Bala	Tulsi Dass	,,	219/900	

Serial No.	Name of candidate	Father's name	Qualifications and marks		Remarks
1	2	3	4		5
17	Lalita	Nand Lal	H/Sec.	334/1100	
18	Gurdeep Kaur	Parshotam Singh	Matric	404/900	
19	Kamlesh Kumari	Janki Dass	"	372/900	
20	Surinder Kaur	Harbans Singh	"	388/900	
21	Harjit Kaur	Gurmukh Singh	"	373/900	
22	Santosh Kumari Bhanot	Neel Kanth	"	402/900	
23	Manjit Kaur	Ajaib Singh	H/Sec.	331/825	
24	Amarjit Kaur	Makhan Singh	"	317/850	
25	Usha Rani	Ganpat Rai	Matric	274/900	
26	Chander Kanta	Dhaman Lal	H/Sec.	371/825	
27	Surjit Kaur	Santa Singh	Matric Ranchi University Examination Department	319/900	
28	Tripat Jot	Chaman Lal	H/S	392/825	
29	Janak Rajput	Hira Singh	Matric	447/850	
30	Sukhwinder Kaur	Sohan Singh	H/Sec.	523/1100	
31	Amarjit Kaur	Chanan Singh	Matric	347/900	
32	Harjit Kaur	Sohan Singh	"	490/900	
33	Inderjit Kaur	Jaswant Singh	"	470/900	
34	Tarwinder Kaur	Mohan Singh	"	348/900	
35	Saroj Kumari Bhabir	Madan Lal	"	407/900	

[Shri Balram Dass Tandan]

ANNEXURE III

List of candidates rejected with reasons for the year 1968-69

TEACHERS TRAINING CLASS

Serial No.	Name of the candidate	S. No. in list	Reasons
1	Bimla Rani Mahajan ..	1	Absent
2	Chand Rani Sharma ..	3	"
3	Vijay Kumari ..	4	"
4	Nirmal Sharma ..	6	"
5	Santosh Kumari ..	7	"
6	Krishana Kumari ..	9	Rejected being non-matric
7	Dawarka Goyal ..	11	"
8	Rani Aruna ..	12	Absent
9	Surinderjit Kaur ..	15	Rejected. Did not possess the requisite educational qualifications
10	Amarjit Kaur ..	16	Absent
11	Chander Vati ..	17	"
12	Usha Kumari ..	18	Rejected. Did not possess the requisite educational qualifications
13	Romesh Kumari ..	19	Absent
14	Santosh Lata ..	20	"
15	Santosh Kumari Tuli ..	21	Rejected. Did not possess the requisite educational qualifications
16	Nirmal Kumari ..	22	Absent
17	Leela Gupta ..	23	"
18	Kulwant Kaur ..	24	"
19	Usha Salwan ..	26	Rejected. Did not possess the necessary technical qualifications
20	Jasbir Kaur ..	27	Absent
21	Sudesh Kumari Vij ..	28	"
22	Surinder Rani ..	30	"
23	Sheela Vanti ..	31	"
24	Daljeet Kaur ..	32	"
25	Davinder Kaur ..	34	"
26	Surjeet Kaur ..	35	Rejected. Did not possess the requisite educational qualifications

Serial No.	Name of the candidate		S. No. in list	Reasons
27	Jagdaman Kaur	..	36	Rejected being middle pass
28	Gurbachan Paul	..	37	Absent
29	Gurdeep Kaur	..	39	"
30	Naina Devi	..	40	"
31	Parkash Devi	..	41	"
32	Krishna Kumari Khanna	..	45	"
33	Sushma	..	46	Absent
34	Kanwalpreet Kaur	..	47	"
35	Joginder Kaur	..	48	Rejected being middle pass
36	Bimla Devi	..	49	Absent
37	Pushpa Devi	..	52	"
38	Rama Devi	..	53	"
39	Parkash Kaur	..	54	Rejected being a middle pass
40	Janak Kaur	..	55	Absent
41	Surekha Kapoor	..	57	"
42	Vijay Mehta	..	58	"
43	Hardev Lata	..	60	"
44	Hardev Kaur Sindhu	..	61	"
45	Sailash Wati	..	62	"
46	Sudesh Kumari	..	65	"
47	Swaran Kaur	..	67	"
48	Neelam Kumari	..	69	"
49	Balbir Kaur	..	71	Rejected. Does not posses the necessary educational qualifications
50	Ran Rani Marwha	..	76	Absent
51	Prem Lata Sharma	..	78	"
52	Asha Rani	..	79	"
53	Chanchal Kumari	..	81	Rejected. Does not possess the necessary educational qualifications
54	Adarsh Bala	..	82	Absent
55	Santosh Kumari Bansal	..	..	Rejected being Matric English only
56	Kulwant Kaur	..	89	Absent
57	Chander Vati	..	90	"

Conver.ion of Amritsar Municipality into a Corporation

217. Sardar Kirpal Singh: Will the Minister for Finance be pleased to state:—

(a) whether any conditions have been laid down by the Government for setting-up a Corporation in place of a Municipality in a town of the State; if so, a copy thereof be laid on the Table of the House ;

(b) whether the Government has ever considered the proposal to replace the Amritsar Municipality by a Corporation during the last 15 years ; if so, the present stage of the matter ;

(c) the time by which the Amritsar Municipality is likely to be replaced by a Corporation ; if not, the reasons therefor ;

(d) the limit upto which the area of the Municipality concerned is likely to be extended at the time of its becoming a Corporation ?

Shri Krishan Lal : (a) No.

(b) Yes. A bill namely the Punjab Municipal Corporation Bill, 1963, was introduced in the State Legislature in the year 1963 and committed to Regional Committees. The Regional Committees had not concluded their deliberations when in the year 1967, the Punjab Vidhan Sabha was dissolved and consequently the Bill lapsed.

(c) No specific time limit can be indicated.

(d) Nothing definite can be said about this at this stage.

[(ੲ) ਨਹੀਂ।

(ਬੀ) ਹਾਂ, ਇਕ ਬਿਲ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਮਿਊਂਸਾਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਜ਼ ਬਿਲ, 1963 ਸੀ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਵਿਚ 1963 ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟਆਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਜਨਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ ਅਜੇ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ 1967 ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਬਿਲ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਮਿਊਂਪਪਲ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਟੇਕ ਅਪ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

(ਸ) ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਤ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ਡੀ) ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਤ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ।]

Unstarred Question No. 218

(Extension has been asked for in respect of Unstarred Question No. 218)*

*For Unstarred Question No. 218 and reply thereto, please see Appendix to this Debate.

Guru Nanak University

219. **Sardar Kirpal Singh:** Will the Minister for Education be pleased to :—

(a) state whether the Government have taken a decision to set up Guru Nanak University in the State ; if so, the time by which it is likely to function as a full fledged University ;

(b) state the amount proposed to be spent by the Government year-wise, until the said University assumes the status of a full-fledged University ;

(c) lay on the Table of the House the detailed scheme worked out by the Government in this regard ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ: (ੳ) ਜੀ ਹਾਂ; ਜਿੰਨੀ ਛੇਤੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਿਆ।

(ਅ) 50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਰੀਕਰਿੰਗ।
ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਨੌਨ-ਰੀਕਰਿੰਗ ਖਰਚ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਵੇਗਾ।

(ੲ) ਆਰਡੀਨੈਂਨਸ ਦੀ ਕਾਪੀ ਸਦਨ ਦੇ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

Decision of Supreme Court in the case of Provincialised Local Bodies Schools.

220. **Sardar Kirpal Singh:** Will the Minister for Education be pleased to state:—

(a) whether any decision has been taken by the Government regarding the Provincialised Schools of Local Bodies in the light of the recent judgement of the Supreme Court; if so, the details thereof ;

(b) whether the Government propose to hand over the said Schools to the Local Bodies again; if so, when ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ: (ੳ ਅਤੇ ਅ) ਮੁਆਮਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।

Unstarred Question No. 221

(Extension has been asked for in respect of Unstarred Question No. 221)*

Students in Provincialised Local Bodies Schools

222. **Sardar Kirpal Singh:** Will the Minister for Education be pleased to state:—

(a) the number of students and the area of roofed accommodation in each of the schools belonging to the Local Bodies in the State at the time of their provincialisation :

---

*For Unstarred Question No. 221 and reply thereto, please see Appendix to this Debate.

[Sardar Kirpal Singh]

(b) the number of students in each of the schools referred to in para (a) above as on 31st August, 1969;

(c) the number of new buildings constructed and addition made in old schools after the provincialisation of the above schools together with the number of students for whom the accommodation arrangements have been made in each of the new buildings of the schools ;

(d) the number of students in each of the said schools for which there was no shelter up to 31-8-1969 and the reasons thereof ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ਏ ਤੋਂ ਡੀ) ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਫੀਲਡ ਅਫਸਰਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਤਨੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਉੱਨਾਂ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ।

Cases of Murders etc.

223. Comrade Kulwant Singh: Will the Chief Minister be pleased to—

(a) state the number of cases of murders, rape and criminal assaults on women, and thefts that took place in Punjab from 1-4-66 to 30-9-66, 1-4-67 to 30-9-67, 1-4-68 to 30-9-68 and 1-4-69 to 30-9-69 separately ;

(b) lay on the Table of the House a statement showing the break up of the said figures, district-wise ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਅਤੇ (ਬੀ) ਵੇਰਵਾ ਸਭਾ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ।

Statement showing murders, rape and criminal assults on women and thefts in Punjab

Name of District	Murders				Rape				Criminal assaults on women				Thefts			
	1.4.66 to 30.9.66	1.4.67 to 30.9 67	1.4.68 to 30.9 68	1.4.69 to 30.9.69	1.4.66 to 30.9 66	1.4.67 to 30.9.67	1.4.68 to 30.9.68	1.4.69 to 30.9.69	1.4.66 to 30.9.66	1.4.67 to 30.9.67	1.4.68 to 30.9.68	1.4 69 to 30.9.69	1.4.66 to 30.9.66	1.4.67 to 30.9.67	1.4.68 to 30.9.68	1.4. 69 to 30.9.69
1. Amritsar	53	45	50	56	7	7	11	12	17	27	20	19	257	385	264	273
2. Ferozepore	50	47	60	62	3	8	2	18	13	20	25	13	154	199	203	226
3. Ludhiana	30	27	38	44	6	5	8	6	20	9	16	15	283	288	238	273
4. Hoshiarpur	9	10	12	11	4	3	1	7	8	6	11	9	97	113	86	91
5. Jullundur	26	20	22	30	7	8	4	6	10	11	10	13	216	194	143	175
6. Gurdaspur	16	20	29	25	2	7	5	3	2	6	8	13	100	126	101	86
7 Kapurthala	5	12	6	12	..	..	3	4	6	5	..	1	32	58	65	58
8. Patiala	26	19	10	19	6	6	9	5	5	6	14	8	156	144	139	191
9. Sangrur	26	24	23	30	5	4	4	4	9	5	9	11	128	88	103	133
10. Bhatinda	35	42	56	32	9	6	10	4	12	4	17	4	94	83	75	57
11. Rupar	5	4	3	2	2	1	2	1	3	4	5	2	31	42	30	26
Total	281	270	309	323	51	55	59	70	105	103	135	108	1548	1720	1447	1589

REPRESENTATIONS FROM THE PRESIDENT, GURDWARA COMMITTEE, GULWALI (AMRITSAR) AND OTHERS.

224. Comrade Satya Pal Dang : Will the Chief Minister be pleased to state whether he received any representations in March, April and May, 1969, from Shri Arjan Singh, President, Gurdwara Committee, Gulwali (Amritsar) and or from any others alleging wrongful possesion of a garden of the gurdwara by some people and misappropriation of income from this garden; if so, the names of those who made the said representations, the action taken thereon and with what result ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਜੀ ਹਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਧਾਨ, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਕਮੇਟੀ, ਗੁਲਵਾਲੀ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਦਰਖਾਸਤ ਮਿਤੀ 20/4/1969 ਸ੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮਿਤੀ 30/4/69 ਨੂੰ ਆਈ ਸੀ। ਐਸ. ਐਸ. ਪੀ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਪੁਛ ਪੜਤਾਲ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪਿੰਡ ਗੁਲਵਾਲੀ ਦੇ ਨਾਂ 62 ਕਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਨਾਸ਼ਪਾਤੀਆਂ ਦਾ ਬਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਠੇਕਾ ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਠੇਕੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਆਦਿ ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੰਨ 1963 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਰਚੇ ਦਾ ਬਕਾਇਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਹੁਣ 7 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਰਥਕ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਖਰਚ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰੇ ਅਤੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਹਿਸਾਬ ਰਖੇਗੀ। ਪ੍ਰਾਰਥਕ ਇਸ ਗਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੈ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹਿਸਾਬ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੜਬੜ ਪਾਈ ਗਈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਕਾਬਲ ਦਸਤਅੰਦਾਜ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਫੌਰੀ ਨੁਕਸੇ ਅਮਨ ਦਾ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਤਿ ਬੇਨਤੀ

225. ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ --

(ੳ) ਕਿ ਸਰਕਾਰ, ਕਿਰਤ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ, ਨੇ ਸਰਵਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਮਦਨ ਲਾਲ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਪੰਜਾਬ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਮਿਤੀ 10 ਮਾਰਚ, 1969 ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਤਿ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ 15 ਮੰਗਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਸਦਨ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ;

(ਅ) ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ?

ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ : (ੳ) ਜੀ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਨਤੀ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਸਦਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਅ) ਮੰਗ ਨੰ: 1--ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ

ਅਲਪਤਮ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਬਾਹ ਖਰਚੇ ਦੇ ਸੂਚਕ ਅੰਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੰਗ ਨੰ: 1 (ੲੇ)—ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਉਦਯੋਗ ਵਿਚ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਮੰਗ ਨੰ: 6—ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਨਿਯੋਜਕ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਸ ਨਿਆਂਨਿਰਣੇ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮੰਗ ਨੰ: 7—ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਮਾਨਤ ਬਾਰੇ ਖੁਫੀਆ ਬੈਲਟ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੇਬਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਮੰਗ ਨੰ: 8—ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅਤੇ ਲੇਬਰ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਵੀ ਇਕ ਲੇਬਰ ਕੋਰਟ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਚਾਰਜ ਛਡਣਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਮੰਗ ਨੰ: 9—ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਪਿਛਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੰਗ ਨੰ: 11—ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਗਰੇਚੁਟੀ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮੰਗ ਨੰ: 12—'ਏਟਕ' ਨੂੰ ਕਿਰਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਮੰਗ ਨੰ: 41—ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੇਬਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕੁਝ ਸੁਝਾਉ ਦਿਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

[ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ]

ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਬਾਕੀ ਦੂਜੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਜਿਤਨੀ ਛੇਤੀ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕੀ, ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Copy of representation, dated 10th March, 1969 from the President & General Secretary of All-India Trade Union Congress 342—Sector 21-A, Chandigarh, to the Chief Minister, Punjab, Chandigarh and the Minister for Labour, Punjab, Chandigarh.

With the formation of the popular Ministry in Punjab after nine months of mis-rule and six months of Governor Rule, the working class of Punjab which had certain hopes from the last United Front Government and which were dashed to the ground by treacherous role of the topplers had to face unheard of repression during the Gill regime and were given no relief during the Governor rule, now expects the new Government to take proper measures to give relief and ameliorate the conditions of the working class beside undoing the harm done by the Gill regime. We suggest the following measures:—

1. During the United Front Ministry the Government was to present a bill in the Assembly for the upward revision of the minimum wages and linkage of DA with the cost of living index providing full neutralisation in all the industries. During Gill regime this was totally shelved. Now we would request that a comprehensive legislation should be enacted in this behalf.

1A. During the Governor rule and even now the minimum wages committee for Transport industry has not been formed. It is requested that the Advisory Committee in this industry should also be formed and the rate of linkage of DA should be 50 paise per point.

2. The Government should continue State Trading in food grains and decisions of Single Zone should be restored.

2A. The repression was unleashed on the Punjab Roadways workers. You were good enough to address the convention called by them at Chandigarh in which they explained their case. The disputed matter of payment of Bonus is still unresolved which caused strike then. We request you to settle the Bonus dispute through negotiation with the Union, all the workers whose services were discontinued due to strike should be given reinstatement and continuity of services, all pending cases in courts and departmental enquiries and action taken be withdrawn.

3. The last United Front Government had ordered the police not to interfere in the industrial disputes and not to harass the Trade Union Workers by launching false cases u/s 107/151, 506 etc. This practice was reverse during the Gill regime. Even recently when a wroker of M/s. Gupta Brothers, Conduit Pipe Manufacturing Co., Dina Nagar had gone on hunger strike the police arrested him on false charges u/s 107/151 and did not allow the trade union workers to sit near the hunger strikers. It is requested that the police be ordered in the previous manner.

4. As reported in the press, you have declared a number of times that the Government is going to withdraw the Court cases pending against the Central Government Employees in connection with the strike. Some sections are understood to have suggested you to single out certain

leaders of the employees for victimisation this is what is reported in the press. We request to withdraw all cases and basis for victimisation should not be left for any one.

5. The PWD workshop at Nangal is lying practically idle. Most of the workers have been retrenched and the machinery worth lacs of rupees is rusting. This factory may be converted for manufacturing tractors etc. to save this public sector enterprise.

6. At the interference of the Central Government the demands of centrally owned establishment are not referred for adjudication. This has led to resentment in the workers as they are denied legal solution of the disputes. It is requested that this practice be discontinued.

7. We request you to take legislative measures for the enactment of law so that trade unions should be recognised through secret ballots by the workers of an establishment. This will definitely lead to better labour employer relations in industry and workers will be able to protect their interests through their genuine representatives.

8. It is requested that instead of appointing the retired judges as the presiding officers of the industrial courts, serving judges of the High Court and Session Courts be appointed. More-over one more Labour Court at Ludhiana be constituted. We request you to hold an enquiry into the motive and the way Sh. Manohar Singh Presiding Officer, Labour Court, Jullundur was removed.

9. There is only big public Sector project run by the Fertilizer Corporation of India. It is requested that the Central Government be pressurised to establish an Atomic Power Plant, Heavy Electrical factory and other such projects in public sector and the skill of Punjabi workers should be used otherwise skilled workers will migrate to other States and it will be net loss to the State.

10. Thousands of workers in public sector undertakings are treated as 'workcharged'. They enjoy no security of service. They have been completely ignored by the Pay Commission. It is requested that all workers who have put in more than 240 days of service be confirmed and workers should not be kept in insecure position for protracted period.

11. The Government should introduce gratuity scheme in all industrial establishments covered by the Industrial Disputes Act 1947 by legislation.

12. The Punjab Committee of AITUC be given proper representations on all the Committees etc. The representatives should be nominated with consultation of the Central Trade Union Centres to ensure proper and effective representation.

13. The Government should take in its own hands the distributuion of raw materials e.g. silk yarns, Wool tops, cotton long stappled, steel and iron or rubber etc. to the factories. The quota decided in consultation with the concerned trade unions to the actual working capacity of a factory. The grip of the monoplists be lessened and small industries be given loan facilities.

[Finance Minister]

14. At present powers under payment of Wages Act, Minimum Wages Act, Workman Compensation Act etc. are given to Senior Sub-Judges and other judicial authorities, who take least pains to decide these 'minor cases, expeditiously.

We suggest that powers under these laws be given to labour courts and labour officers also. This will ensure speedy and proper disposal of cases.

15. We demand that State Government should build more Housing Colonies at all industrial centres with greater number of houses. These houses should be given to workers on hire purchase basis. This will give relief to the workers and without adding new capital more houses can be built for industrial workers. Since the housing problem in cities is very acute due to constant rise in number of industrial workers it has become impossible to hire a reasonable accommodation for worker's family as the existing wages are very low and the industry is small scale predominantly.

We hope you will give favourable consideration to these minimum demands of the workers in your State to give them some relief and liberty for their trade union activities.

Representation from Sarpanch, Village Mudki, District Ferozepur

226. **Comrade Satya Pal Dang:** Will the Minister of State for Industries and Health be pleased to state—

(a) whether any legislator forwarded to the Chief Minister, Punjab in April, 1969, a representation from Shri Des Raj Sarpanch, Village Mudki, P.S., Ghall Khurd, District Ferozepur shifting back the dispensary of the village to old hut now repaired building; if so, the action taken thereon and with what result ?

ਸਰਦਾਰ ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀ-ਬੇਨਤੀ ਸ੍ਰੀ ਦੇਸ ਰਾਜ ਸਰਪੰਚ ਪਿੰਡ ਮੁਦਕੀ, ਥਾਣਾ ਘੱਲ ਖੁਰਦ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਰਾਹੀਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਮੁਦਕੀ ਦੀ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਨੂੰ ਸਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁਰਾਣੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ । ਮੁੱਖ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਵਲ ਡਿਸਪੈਂਨਸਰੀ ਦਾ ਪਲਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਬਣਾਉਣ ਅਰਥਾਤ 4 ਬੈਡ, ਇੰਡੋਰਵਾਰਡ, ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਥਿਏਟਰ, ਬਾਊਂਡਰੀ ਦੀਵਾਰ, ਡਾਕਟਰ, ਡਿਸਪੈਂਨਸਰ, ਨਰਸ ਦਾਈ, ਜਮਾਦਾਰ ਤੇ ਵਾਰਡ ਨੌਕਰ ਲਈ ਇਕ ਇਕ ਕੁਆਟਰ। ਮੁੱਖ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀ, ਘੱਲ ਖੁਰਦ ਨੂੰ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

DEPUTY COMMISSIONERS

227. **Shri Gian Chand Kharbanda** : Will the Chief Minister be pleased to lay on the Table of the House a list of Deputy Commissioners in the State, districtwise as on 1-4-1968, 1-4-69 and 1-10-69 respectively ?

Sardar Gurnam Singh : The information is as below :

NAMES OF THE DEPUTY COMMISSIONERS

Name of district	On 1-4-1968	On 1-4-1969	On 1-10-1969
Hoshiarpur	S.P. Bagla, IAS.	T.K.A. Nair, IAS.	T.K.A. Nair, IAS.
Jullundur	P.C. Bahl, ICS.	Kesho Ram, IAS.	Balinder Singh, PCS.
Ludhiana	Sunder Singh, IAS.	Tejendra Khanna, IAS.	Ajit Singh, Sahy PCS.
Ferozepus	K. S. Bains, IAS.	A.S. Pooni, IAS.	A. S. Pooni, IAS.
Amritsar	Kulwant Singh Ahluwalia, IAS.	Kulwant Singh Ahluwalia, IAS.	K.S. Bains, IAS.
Gurdaspur	A.S. Pooni, IAS.	Manmohan Singh, IAS.	Manmohan Singh, IAS.
Kapurthala	B.L. Mahajan, IAS.	C.D. Cheema, IAS.	Mrs. G.K. Sekhon, IAS.
Patiala	S. L. Kapur, IAS.	S.L. Kapur, IAS.	S.L. Kapur, IAS.
Sangrur	Sada Nand, IAS.	A.S. Chatha, IAS.	J.D. Khanna, IAS.
Bhatinda	R. C. Kapila, IAS.	Joginder Singh, IAS.	Sukbir Singh, PCS.
Ropar	Gurdarshan Singh, PCS.	Gurdarshan Singh, PCS.	Gurdarshan Singh, PCS.

Superintendents of Police

228. **Shri Gian Chand Kharbanda** : Will the Chief Minister be pleased to lay on the Table of the House a list of Senior Superintendents of Police and Superintendents of Police who were working as Heads of the Police in different districts in the State as on 1.4.68, 1.4.69 and 1.10.69 respectively ?

Sardar Gurnam Singh: A statement is laid on the Table of the House.

[ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।]

List of Senior Superintendents of Police and Superintendents of Police who were working as heads of the Police in different districts in the State as on 1.4.68, 1.4.69 & 1.10.69.

		Senior Supdt. of Police	Supdt. of Police.
1	Amritsar	Sh. Bakhtawar Singh IPS.	—
2	Ferozepur	Sh. Krishan Kumar, IPS	—
3	Gurdaspur	—	Sh. Dalbir Singh IPS.
4	Jullundur	—	,, S.S. Palta, IPS
5	Ludhiana	—	,, Harjit Singh, Offg..S.P.
6	Hoshiarpur	—	Sh. H.S. Sekhon, IPS.
7	Kapurthala	—	,, Baljit Singh Dhaliwal IPS
8	Rupar	—	,, Gursharan Singh Jeji, Offg. S.P.
9	Patiala	—	,, Surjit Singh Grewal, Offg. S.P.
10	Bhatinda		,, Sukhpal Singh Offg. S.P.
11	Sangrur		,, N. S. Phoolka, Offg. S. P.
1.4.1969			
1	Amritsar	Sh. Baljit Singh Dhaliwal, IPS.	—
2	Ferozepur	Daljit Singh Dhillon IPS	—
3	Gurdaspur	—	Sh. Dalbir Singh, IPS
4	Jullundur	—	,, Sukhpal Singh, Offg., S.P.
5	Ludhiana	—	,, Harjit Singh
6	Hoshiarpur	—	,, H. S. Sekhon, IPS.
7	Kapurthala	—	Shri R.L. Sarangal, IPS
8	Rupar	—	Shri Rattan Lal Sharma, IPS.
9	Patiala	—	Shri Gursharan Singh Jeji, Offg. S.P.
10	Bhatinda	—	Shri Gursharan Singh Jeji Offg., S.P.
11	Sangrur	—	,, N.S. Phoolka, Offg. S.P.

1.10.69		Senior Supdt. of Police	Supdt. of Police
1	Amritsar	Sh. Brijinder Singh, IPS.	—
2	Ferozepur	,, Dalbir Singh, IPS	—
3	Gurdaspur	—	Sh. Parkash Chand, IPS.
4	Jullundur	—	,, Sukhpal Singh, Offg. S.P.
5	Ludhiana	Sh. Gurbhagat Singh Gill, IPS	—
6	Hoshiarpur	—	Sh. H.S. Sekhon, IPS.
7	Kapurthala	—	,, Rattan Lal Sarangal, IPS.
8	Rupar	—	,, R.K. Sharma, IPS.
9	Patiala	—	,, Baljit Singh Dhaliwal, IPS.
10	Bhatinda	—	Shri Gursharan Singh, Jeji Offg. S.P.
11	Sangrur	—	,, N.S. Phoolka, Offg. S.P

[ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਰਾਜ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਤੌਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀ 1-4-68, 1-4-1969 ਅਤੇ 1-10-1969 ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਰਹੇ ਸਨ।

1-4-1968

ਲੜੀ ਨੰ:	ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ	ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ	ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ
1	ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	ਸ੍ਰੀ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਆਈ. ਪੀ. ਐਸ.	
2	ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ	ਸ੍ਰੀ ਕਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਆਈ.ਪੀ. ਐਸ.	...
3	ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ		ਸ੍ਰੀ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.
4	ਜਲੰਧਰ		ਸ੍ਰੀ ਐਸ.ਐਸ. ਪਲਟਾ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.
5	ਲੁਧਿਆਣਾ	..	ਸ੍ਰੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਐਸ.ਪੀ.
6	ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ	..	ਸ੍ਰੀ ਐਚ.ਐਸ. ਸੇਖੋਂ, ਆਈ ਪੀ.ਐਸ.
7	ਕਪੂਰਥਲਾ	..	ਸ੍ਰੀ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.
8	ਰੋਪੜ	..	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਜੇਜੀ, ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਐਸ. ਪੀ.
9	ਪਟਿਆਲਾ	..	ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਐਸ.ਪੀ.
10	ਬਠਿੰਡਾ	..	ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਐਸ.ਪੀ.
11	ਸੰਗਰੂਰ	..	ਸ੍ਰੀ ਐਨ.ਐਸ. ਫੂਲਕਾ ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਐਸ. ਪੀ.

1-4-1969

1	ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	ਸ੍ਰੀ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.	—

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਲੜੀ	ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ	ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ	ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ
2	ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ	ਸ੍ਰੀ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ, ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.	—
3	ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ	..	ਸ੍ਰੀ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.
4	ਜਲੰਧਰ	..	ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਐਸ.ਪੀ.
5	ਲੁਧਿਆਣਾ	..	ਸ੍ਰੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਐਸ.ਪੀ.
6	ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ	..	ਸ੍ਰੀ ਐਚ.ਐਸ. ਸੇਖੋਂ, ਆਈ. ਪੀ.ਐਸ.
7	ਕਪੂਰਥਲਾ	..	ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਐਲ. ਸਹਿਗਲ, ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.
8	ਰੋਪੜ	..	ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ, ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.
9	ਪਟਿਆਲਾ	..	ਸ੍ਰੀ ਜੇ.ਐਸ. ਅਨੰਦ, ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.
10	ਬਠਿੰਡਾ	..	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਜੇਜੀ, ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਐਸ. ਪੀ
11	ਸੰਗਰੂਰ	..	ਸ੍ਰੀ ਐਨ.ਐਸ. ਫੂਲਕਾ, ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਐਸ. ਪੀ.

1-10-1969

1	ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	ਸ੍ਰੀ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.	
2	ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ	ਸ੍ਰੀ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.	
3	ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ	..	ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੰਦ, ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.
4	ਜਲੰਧਰ	..	ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਐਸ.ਪੀ.
5	ਲੁਧਿਆਣਾ	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਭਗਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.	
6	ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ	..	ਸ੍ਰੀ ਐਚ.ਐਸ. ਸੇਖੋਂ, ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.
7	ਕਪੂਰਥਲਾ	..	ਸ੍ਰੀ ਰਤਨ ਲਾਲ ਸਹਿਗਲ, ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.।
8	ਰੋਪੜ	..	ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ, ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.
9	ਪਟਿਆਲਾ	..	ਸ੍ਰੀ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.
10	ਬਠਿੰਡਾ	.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਜੇਜੀ, ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਐਸ.ਪੀ.
11	ਸੰਗਰੂਰ	..	ਸ੍ਰੀ ਐਨ. ਐਸ. ਫੂਲਕਾ, ਕਾਇਮ ਮੁਕਾਮ ਐਸ.ਪੀ.]

Unstarred Question No. 229

(Extension has been asked for in respect of Unstarred Question No. 229).*

Introduction of Direct Bus Service on Certain Routes

230. **Shri Gian Chand Kharbanda:** Will the Chief Minister be pleased to state whether there is any scheme under consideration of the Government to introduce direct Punjab Roadways Bus Service between Amritsar—Jawala Mukhi via Hoshiarpur, Amritsar-Nangal via Anandpur Sahib, Amritsar—Katra Vaishanu Devi via Jammu and Amritsar-Hardwar via Ambala, to facilitate a large number of people going to these places for pilgrimage for tourism ?

Sardar Gurnam Singh: No please.

[ਨਹੀਂ ਜੀ]

Unstarred Question Nos. 231 and 232

(Extension have been asked for in respect of Unstarred Question Nos. 231 and 232.)†

Construction of Building for Excise and Taxation Office at Amritsar

233. **Shri Gian Chand Kharbanda:** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the reasons for not so far constructing Government building for Excise and Taxation Office at Amritsar :

(b) whether there is any proposal under the consideration of the Government to take in hand the construction of such building with suitable arrangement for the seating of public visiting the said office ?

Sardar Gurnam Singh : (a) The Administrative Reforms Commission recommended to construct a single well designed building for offices of all the Departments at the District/Divisional Level. As such the proposal for the construction of Government building for the Excise and Taxation Office at Amritsar had to be dropped.

(b) Yes, Sir.

[(ੳ) ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਰਿਫਾਰਮਜ਼ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਲਈ ਇਕ ਬਿਲਡਿੰਗ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਇਸ ਲਈ ਆਬਕਾਰੀ ਤੇ ਕਰ ਦਫ਼ਤਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਡਰਾਪ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

[(ਅ) ਹਾਂ ਜੀ।]

---

†For Unstarred Questians Nos. 231 and 232 and replies thereto, please see appendix to this Debate.

Irrigation and Power Research Institute, Amritsar

234. **Shri Gian Chand Kharbanda** : Will the Minister for Irrigation and power be pleased to state—

(a) the total amount of expenditure incurred by the Government on the Irrigation and Power Research Institute Amritsar, during the last financial year ;

(b) the details of the research work done in the said institute during the said period ?

Sardar Sohan Singh Bassi (a) Rs. 22.70 Lac.

(b) A note giving an account of the work done by the Research Institute during the year 1968-69 is appended.

[ਸਿੰਚਾਈ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ]

[(ੳ) 22 ਲਖ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ।

(ਅ) ਰੀਸਰਚ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾ ਦੇ 1968-69 ਦੇ ਸਾਲ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਹੈ ਜੀ ।]

NOTE

(1) A large number of tubewells are proposed to be sunk in the Punjab State under Minor Irrigation Scheme. For this purpose, the Agriculture Refinance Corporation and the Punjab State Co-operative Land Mortgage Bank Limited, has agreed to extend large loan to the intending farmers. The Union Ministry of Food and Agriculture referred the problem of under-ground water resources to the Exploratory Tubewell Organisation Government of India for their advice. The Exploratory Tubewell in turn sought the same from this Directorate. The available data and technical advice as regards feasibility of sinking shallow tubewells in the following tracts of the State, were tendered to that organisation:—

(i) Tarn Taran area (Amritsar District)

(ii) Zira area (Ferozepore District)

(iii) Rajpura area (Patiala District) and

(iv) Nawanshahar Area (Jullundur District)

2. Detailed studies were undertaken for determining ground water potential created due to rise of water table in various tracts of the State. Quantitative examination of the same as built up otherwise during the last few decades also remained under investigation in the Institute.

3. An investigation was made to study the effect of canal irrigation in Bist Doab Tract on the regime of ground water. The problem has a special bearing on the development of water-logging as a result of introduction of canal irrigation.

4. Rainfall and runoff data of various river catchments were analysed and a modification in Khosla's formula for estimation of yield from the catchment was proposed. The investigation is of utmost importance for correct appraisal of our water resources and their exploitation.

5. Almost all the unlined Irrigation channels in the Country carrying silt free water from dams are badly infested with different types of rooted and unrooted acquatic weeds. Due to weed growth, water carrying capacity of these channels is substantially reduced resulting in low agricultural production. This urgent problem of weed control in irrigation channels has been successfully tackled by the development of an Under-water weed Cutter, for control of submerged weed in irrigation channels, which has been developed in this Directorate.

6. A lot of work has been carried out on the development of low cost canal lining technique with judicious use of polyethylene plastic film. A Combination Lining, comprising of brick tile lining on the sides and polyethylene film at the bed has been evolved for lining existing unlined, channels, keeping in view economy and durability.

7. The hydraulic and sediment data of Upper Bari Doab Canal—Main Line (boulder pitched reach), Ferozepur Feeder (Tile tined), was collected for the determination of Mannings rugosity co-efficient of lined and unlined channels and to study the effect of wash load. The investigation is of utmost important to design engineer in connection with the design of irrigation channels.

8. Model studies were carried out in connection with the design of Beas Dam and its appurtenant works. These studies are not only helpful in evalution of faultres designs but also in affecting savings worth lakhs of rupees. Some of the major problemes are (i) designs of Pandoh Baggi Tunnel Intake structure ; (ii) design of Sundernagar Sutlej Tunnel in take (iii) design of Bye-pass chute Spillway at Dehar ; (iv) design of Transition and control work at the end of Pandoh Baggi Tunnel (v) tests on Dehar penstock Bifurcation Wey etc. For Unit No. 11, some of the problems under study relate to (vi) 1st stage Diversion section of Pong Dam, (vii)Outlet works of Beas Dam at Pong (viii) Emergency gate Transition of P3 Tunnel, (ix) protection of spillway Exit Channel of Beas Dam at Pong, and (x) remedial measures against vor tex formation at the Tunnel Intake Structure.

9. Model studies were carried out for evolving suitable flood protection and river training measures in the following cases.

(ii) Protection of Flood Protection Embankments on Ravi River near Posse P.A.P. post.

(iii) Protection of Sri-Harbogindpur Town from Erosion by Beas River.

10. Surveys were conducted to study the effect of waterlogging on the yield of foodgrains, both Kharif and Rabi.

11. Investigations were carried out to study the effect of Clay Mineral and Excangeable Base on Stabilisation of Soil with Cement. It was to provide explanation for abnormal behaviour of some soils due to their clay mineral or exchangeable base in regard to their stabilisation with cement. Compaction characteristics soil cement admixtures were examined in this contest.

[ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ]

12. A comparative study of fine aggregate size surkhi particle when used in lime mixes as compared to limes and mixes with regard to strength developments was made. The study revealed that for low strength requirement situations with compressive strengths of the order of 1000 psi 70 kg/cm) or less, lime surkhi fine aggregte may be as useful as lime sand mixes.

Unstarred Question No. 235

(Extension has been asked for in respect of Unstarred Question No. 235).*

Unstarred Question No. 236

(Reply not received from the Government.)

Unstarred Questions Nos. 237 and 238

(Extension has been asked for in respect of Unstarred Questions Nos. 237 and 238).

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS (22-10-1969).

Unstarred Question No. 239

(Reply not received from the Government).

Unstarred Questions No. 240

(Extension has been asked for in respect of Unstarred Question No. 240)*

Betterment levy realised from certain villages of District Amritsar.

241. **Comrade Darshan Singh Jhabal** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state:—

(a) the amount of betterment levy realised from villages Khalra, Ami Shah, Dode, Kalsian, Deall, Daliri and Woon, Distt. Amritsar during the period from 1950 to 1969 ;

(b) whether the residents of the said villages have made any representation to the Government that the said tax be abolished, if so, the action if any taken thereon:—

(c) whether betterment levy has been levied on the area under the command of Upper Bari Doab Canal ;

(d) if reply to part (c) above be in the affirmative, the reasons for imposing the said tax on the said area.

*For Unstarred Questions No. 235, 237, 238 and 240 and replies thereto, please see Appendix to this Debate.

Sardar Sohan Singh Bassi (a) Nil.

(b) Question does not arise.

(c) No.

(d) Question does not arise.

[(ੲ) ਨਿਲ
(ਬੀ) ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
(ਸੀ) ਨਹੀਂ ।
(ਡੀ) ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।]

Unstarred Question Nos. 242 and 243

(Extension has been asked for in respect of Unstarred Question Nos. 242 and 243).

ADJOURNMENT MOTIONS

Mr. Deputy Speaker : I have received notice of Adjournment Motion from Comrade Babu Singh Master, Comrade Kulwant Singh, Comrade Dana Ram and Comrade Satya Pal Dang regarding the failure of the Government of India to resolve the dispute about Chandigarh and likely death of Sardar Darshan Singh Pheruman who is on fast-unto death in Amritsar.

This matter undoubtedly is of great importance. The whole of Punjab State is agitated over it and I know that all parties represented in this House share that feeling. But I am bound by the Rules of Procedure (Interruptions) and I am helpless. The Motion is inadmissible because firstly, it is not accompanied by an explanatory memorandum as required under Rule 67 (2) and, secondly it is inadmissible under Rule 68 (iv), because the Motion relates to a matter which falls within the responsibility of the Union Government.

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਖੜੇ ਹੋਏ।)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਜਾਓ।

Mr. Deputy Speaker : Adjournment Motion No. 3 given notice of by Sardar Umrao Singh is also almost of identical subject, namely, the fast unto death under taken by Shri Darshan Singh Pheruman at Amritsar for the inclusion of Chandigarh in the State of Punjab and the demolition of Again Kunds erected near Shri Akal Takhat at Amritsar.

In view of the ruling just now given this Adjournment Motion also stands disallowed.

Adjournment Motion No. 4 given notice of by Chaudhri Balbir Singh, which is also on the same subject, is disallowed on the grounds that I have mentioned above.

*For Unstarred Questions Nos. 242, 243 and reply thereto, please see Appendix to this Debate.

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, यह मोशन आप पढ़ लें उस में और इस में फर्क है । (विघ्न)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਤੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਅਗਰ ਹਾਊਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਂ ਗੌਰਮਿਟ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

Mr. Deputy Speaker : I have no objection if a motion to the effect is brought before the House. I cannot admit any motion which does not conform to the rules.

Adjournment Motion No. 2 given notice of by Comrade Satya Pal Dang, Comrade Dana Ram and Comrade Kulwant Singh seeks to discuss the conduct of the Labour Minister which under the rules can only be discussed through a Substantive Motion and not through an Adjournment Motion. I, therefore, disallow it.

ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਊ ਮਤੇ

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 2)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਖਤ ਬੇਚੈਨੀ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਤੇ ਵੇਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਖੁਦ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਖਰੀਦਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੀਮਤ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਰਾਈਸ ਸ਼ੈਲਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਚੌਲਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ, ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੱਕੀ ਅਤੇ ਬਾਜਰੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। ਕਪਾਹ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੁਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਤਪਰਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦਿਆਂ, ਸਰਕਾਰ ਸਦਨ ਵਿਚ ਇਕ ਬਿਆਨ ਦੇਵੇ।

Mr. Deputy Speaker : Admitted. The hon. Minister may please make a statement.

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 3)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਰਥਾਤ ਹਿੰਦੂ ਵਿਰਾਸਤ ਐਕਟ ਵਿਚ ਤਰਮੀਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਇੱਛਾ ਕਿ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਖੇਤੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਹਿਸਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗਤ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚ ਬੇਚੈਨੀ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤ ਪਿਛਾਂਹ ਖਿੱਚੂ ਕਦਮ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 22-10-69 ਨੂੰ ਧਰਨੇ ਤੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਭਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਤਪਰਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰ ਸਦਨ ਵਿਚ ਇਕ ਬਿਆਨ ਦੇਵੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 4)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਕਬਰਸਤਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਲਈ ਪੱਟੇ ਤੇ ਦੇਣ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਰਾਜ ਦੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਕੌਮਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਈਸਾਈਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਵਿਚ ਸਖ਼ਤ ਬੇਚਨੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦਫਨਾਉਣ ਵਿਚ ਬੜੀ ਤੰਗੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ।

ਫਿਰ, ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਦੀ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਸਿਰਫ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਬਲਕਿ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਤਪਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The hon. Minister may please make a statement.).

(Serial No. 6)

Comrade Satya Pal Dang : I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of Public importance, namely, the extremely anamolous situation that has arisen by the recent Supreme Court judgement invalidating the provincialization of Municipal and D.B. Schools done about 12 years ago and the failure of the Government to decide any new policy in view of this judgement. There is a great uncertainty about the future of these schools and because of that great uncertainty amongst the teachers.

There is also the fear amongst the local bodies that once again the Govt. may act unilaterally without consulting them at all as and when the schools were provincialized.

[Comrade Satya Pal Dang]

In view of the obvious and urgent importance of the matter, the Government may please be asked to make a statement in the House.

Mr. Deputy Speaker : This is admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ : 7)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਰਾਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਤੇ ਘਾਤਕ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਬੇਚੈਨੀ ਫੈਲ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

11 ਅਕਤੂਬਰ, 1969 ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਲਗ ਭਗ 1,000 ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਬਤਨ, ਲਾਇਨ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਜੋ ਲੋਪੋਕੇ ਵਿਖੇ ਨਿਯੁਕਤ ਸੀ, ਦੇ ਕਤਲ ਵਿਚ ਉਚਿਤ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਮੰਗ ਵਾਸਤੇ ਨਹਿਰੂ ਗਾਰਡਨਜ਼ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਵਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ । ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਟੋਕਨ ਭੁਖ ਹੜਤਾਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 14 ਨਵੰਬਰ, 1969 ਨੂੰ ਰਾਜ ਪਧਰ ਤੇ ਟੋਕਨ ਹੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਰੇ 12 ਅਕਤੂਬਰ, 1969 ਦੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖਬਰ ਆਈ ਹੈ ।

ਹਾਲਤ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿਚ ਤਤਕਾਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (Admitted. The hon. Minister may please make a **statement.)**

(Serial No. 8)

Comrade Satya Pal Dang : I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the decision of the Federal Executive of the Punjab Subordinate Services Federation that 1001 leaders of State Govt. Employees will sit on Dharna in front of the Punjab Vidhan Sabha on October 27, 1969.

They have taken this decision as a first step of action against the dilatory tactics of the Govt. in the matter of arriving at negotiated settlement for removal of anomalies in the report of the Pay Commission.

Further agitation and action by the employees is likely.

In view of the obvious importance of the matter, the Govt. may please be asked to make a statement in the House.

Mr. Deputy Speaker : This is admitted. The hon. Minister may kindly make a statement.

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ : 9)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਫਗਵਾੜੇ ਦੀ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸਮਰਥ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਕੇਵਲ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਇਸ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਇਕ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਨਾਗਰਿਕ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕ ਘਿਰਣਤ ਜੁਰਮ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਆਲ ਪਾਰਟੀਜ਼ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਜਨਤਾ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਹੋਈ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਸ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਜੁਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਾਏ ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਗਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕੇਸ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਆਲ ਪਾਰਟੀਜ਼ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਦੌਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਫਗਵਾੜਾ ਅਤੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਤਪਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ : 10)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹਰੀਜਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਲੱਗ ਭੱਗ 15,000 ਹਰੀਜਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਜ਼ੀਫੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਤਪਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਸਰਕਾਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਦਨ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦੇਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਾਨਯੋਗ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (Admitted. The hon. Minister may please make a statement).

(Serial No. 11)

Sardar Parshotam Singh : Sir I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that crops of the Villages Satik, Achanak, Rampur Mander, Boha, Sherkhan Wala, Maghania, Ganiwala and Udat Saida wala have been destroyed by the rain water in Budhlada Block Distt. Bhatinda. The crops of all these villages are destroyed every year during the rainy season. The Govt. is

[Sardar Parshotam Singh]

required to make a statement whether any steps are being taken to drain out water from these villages. Secondly, whether the Govt. is considering to give any financial aid to those unfortunate Residents of these villages?

Mr. Deputy Speaker : It is admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.

(क्रम संख्या 12)

चौधरी केवल कृष्ण : मैं सरकार का ध्यान लोक महत्व के एक जरुरी मामले की ओर आकर्षित करता हूं, अर्थात्, मुकेरियां ब्लाक में सिंचाई करने वाली शाह नहर का पानी, उसके निकास के स्थान पर वर्षा के कारण पत्थर, मिट्टी आदि के जमा होने के कारण रुक गया है । पत्थर, मिट्टी आदि को हटाने के लिये सरकार के पास अपना कोई बुलडोजर नहीं है । पौंग डैम से मांगा हुआ तथा किराए पर लिया हुआ बुलडोजर काम नहीं कर सकता । गत वर्षों की भांति इस वर्ष भी वहां पानी की बहुत कमी है । इस लिये झोने की फसल, विशेषकर बासमती की फसल नष्ट हो रही है । लाखों की हानि हो चुकी है तथा हो रही है । सरकार लगान पूरा वसूल करती है, परन्तु पानी पूरा नहीं मिलता । सारे हल्के में पानी के लिये हाहाकार मची हुई है । सरकार को इस शाह नहर के लिये एक डी 9 बुलडोजर का प्रबन्ध कम से कम चार महीनों के लिये विशेषकर वर्षा के पश्चात् अवश्य करना चाहिए । सरकार शाह नहर में पानी की सप्लाई का तुरंत प्रबन्ध करे तथा इस सम्बन्धी अपनी नीति के बारे में सदन के सामने स्पष्ट बयान दे ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨ। (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

(क्रम संख्या 13)

चौधरी कवल कृष्ण : मैं सरकार का ध्यान एक सार्वजनिक हित के मामले की ओर दिलाना चाहता हूं, अर्थात्, सरकार ने पंजाब के सभी सरकारी तथा प्राईवेट स्कूलों के शिक्षा के माध्यम के लिये केवल गुरमुखी अर्थात पंजाबी का ऐलान किया था । बाद में जनसंघ की मांग पर प्राईवेट स्कूलों में इस साल के लिये छूट दे दी कि माध्यम के प्राईवेट स्कूलों में विद्यार्थियों के माता पिता कोई भी भाषा चुन सकते हैं । पंजाब में भाषा के माध्यम के जबर के बारे जनता में बेचैनी है । विशेषकर हिन्दी प्रेमी जनता राष्ट्र भाषा के साथ ऐसे सलूक के बारे में चिन्तायर है । प्राईवेट स्कूलों में माध्यम की छूट देने के साथ अनुभव होता है कि सरकार जनता के असन्तोष, बेचैनी तथा कठनाईयों को भली प्रकार जानती हुई भी उनको दूर नहीं कर रही । केवल प्राईवेट स्कलों में माध्यम की स्वतन्त्रा के साथ जनता सन्तुष्ट नहीं हुई । सच तो यह है कि पंजाब की 45 प्रतिशत आबादी माध्यम की सवतन्त्रा के खो जाने के कारण अत्यन्त दुःखी है । सरकार इस सम्बन्ध में अपनी नीति स्पष्ट करके लोगों की चिन्ता तथा बेचैनी दूर करे ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

(Serial No. 15)

Sardar Shashpal Singh : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the dangerous situation created as a result of negligence of the traffic authorities, so far as night traffic on the G.T. Road is concerned. Hardly a day passes when there is no accident. The slow moving traffic, like cycles, trollies, bullock-carts etc. move without lights and often cause loss of human lives. Only a few days ago, a very promising young manager of one of the banks, at Amritsar died due to an accident. His car collided with the bullock cart carrying long iron rounds and he died on the spot. Neither was there any light nor any indication to show that long iron rounds were on the cart. The traffic laws with regard to the lights are not properly observed.

This is a negligence on the part of the authorities controlling the road traffic. The Government may be asked to make a statement.

Mr. Deputy Speaker : It is admitted. The hon. Minister concerned will please make a statement.

Now we take up Call Attention No. 16-which also stands in the name of Sardar Shashpal Singh.

(Serial No. 16)

Sardar Shashpal Singh : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the situation created by the fire which broke out on the morning of the 20th October, 1969 at the Electricity Sub Station at Amritsar resulting in the huge loss to electrical fixtures and also the supply of electricity lying out of order. And as a result of which the whole city has been suffering considerable loss and inconvenience. The Electricity supply to the industrial units at Amritsar and Tubewell has also been stopped resulting in colosal loss to the State. In view of the serious situation immediate action at high level may be taken and responsibility may be fixed for the negligence and the Government may be asked to make a statement.

Mr. Deputy Speaker : It is admitted. The Minister concerned may please make a statement.

PAPERS LAID ON THE TABLE

Minister for Industries (Shri Balram Dass Tandon) : Sir, I beg to lay on the Table the Punjab Ordinances Nos. 2 to 12 of 1969.

Chief Minister (Sardar Gurnam Singh) : Sir, I beg to lay on the Table :—

(1) The Fourth Annual Report of the Punjab Agricultural University, for the year 1965-66, as required under section 34 of the Punjab Agricultural University Act, 1961.

[Chief Minister]

(2) The Fifth Annual Report of the Punjab Agricultural University for the year 1966-67, as required under section 34 of the Punjab Agricultural University Act, 1961.

(3) The third Annual Report and Accounts of the Land Development and Seed Corporation Limited for the year 1967-68 as required under section 619A (3) of the Companies Act, 1956.

(4) The Notification No. 282/4/69, dated the 7th July, 1969, regarding the corrections of spellings errors in Delimitation of Parliamentary and Assembly Constituencies Order, 1966, as required under section 10(3) of the Delimitation Act, 1962.

Minister for Industries (Shri Balram Dass Tandon) : Sir, I beg to lay on the Table Annual Report on the working of the Punjab Steel and Aloy and Castings Limited, Chandigarh, for the year 1966-67 and 1968-69 as required under section 519 A(3) of the Companies Act, 1956.

FIRST REPORT OF THE BUSINESS ADVISORY COMMITTEE

Mr. Deputy Speaker : I have to report the time table fixed by the Business Advisory Committee for 22nd and 24th October, 1969 as contained in the first report of the Business Advisory Committee. The report reads :

"The Committee, after some discussion, recommended that the following business be transacted on the 22nd and 24th October, 1969 :—

Date	Business to be transacted.
22nd October, 1969	1. The Punjab Official Language (Amendment) Bill, 1969.
	2. The Punjab Public Premises and Land (Eviction and Rent Recovery) Amendment Bill, 1969.
	3. The Punjab State Aid to Industries (Amendment) Bill, 1969.
24th October, 1969	1. Resoluton for paying homage to—
	(i) Guru Nanak Dev Ji, and
	(ii) Mahatma Gandhi Ji.
	2. The Punjab Land Revenue (Amendment) Bill, 1966.
	3. The Punjab Agricultural Produce Markets (Amendment) Bill, 1969.

The Punjab Cooperative Societies (Amendment) Bill, 1969, included in the List of Business for the 22nd October, 1969, will not be taken up on that day."

Sardar Gurmit Singh (Chief Parliamentary Secretary) : Sir, I beg to move—

That this House agrees with the recommendations contained in the First Report of the Business Advisory Committee.

Mr. Deputy Speaker : Motion moved—

That this House agrees with the recommendations contained in the First Report of the Business Advisory Committee.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That this House agrees with the recommendations contained in the First Report of the Business Advisory Committee.

The motion was carried.

ANNOUNCEMENT BY THE SECRETARY

Mr. Deputy Speaker : The Secretary will now make some announcement.

ਸਕੱਤਰ : ਮੈਂ ਸਦਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਲਾਂ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਬਜਟ (ਪਹਿਲੇ) ਸੈਸ਼ਨ, 1969 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ/ਰਾਜਪਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

Statement showing the Bills which were passed by the Punjab State Legislature during its Budget Session, 1969 and which have since been assented to by the President of India/Governor.

1. The Punjab Appropriation No. (2) Bill 1969.

2. The Punjab Legislative Council (Allowances of Members) Amendment Bill, 1969.

3. The Punjab Legislative Assembly (Allowances of Members) Amendment Bill, 1969.

4. The Pepsu Townships Development Board (Amendment) Bill, 1969.

5 The Land Acquisition (Punjab Amendment) Bill, 1969.

6. The Punjab Ayurvedic and Unani Practitioners (Amendment) Bill, 1969.

7. The East Punjab Holdings (Consolidation and Prevention of Fragmentation) Validation Bill, 1969.

THE PUNJAB OFFICIAL LANGUAGE (AMENDMENT) BILL, 1969

Education Minister (Sardar Surjit Singh) : Sir, I beg to introduce the Punjab Official Language (Amendment) Bill.

Sir, I also beg to move—

That the Punjab Official Langugage (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

Mr. Deputy Speaker: Motion moved—
That the Punjab Official Language (Amendment) Bill be taken into consideration at once

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ (ਬੜਾ ਪਿੰਡ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਬਿਲ ਵਿਚ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਐਕਟ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਐਕਟ ਸੈਂਟਰ ਵਲੋਂ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਲਿਸਟ 3 ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਟਰਾਂਸਲੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਥਾਰੀਟੇਟਿਵ ਟੈਕਸਟ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਤਾਈਂ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਇਹ ਬਿਲ ਪਿਛਲੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਇਨਟਰੋਡਿਊਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ—ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ ਉਸ ਵਿਚ ਲਫਜ਼ 'ਔਥੈਂਟੀਕੇਟਿਡ' ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦ ਕਿ ਹੁਣ 'ਅਥਾਰੀਟੇਟਿਵ' ਦਾ ਲਵਜ਼ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਔਕਸਫੋਰਡ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਕਨਸਲਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ....

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਪ ਗਲ ਕਰ ਲਓ ਮੈਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਮੂਵ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਆਪ ਗਲ ਕਰ ਲੈਣਾ। (The hon. Member can have h's say, I have no objection to it. But s'nce the hon. member has given an amendment in this behalf it would be better if he moves his amendment first.)

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That the Punjab Official Language (Amendment) Bill be taken into consideration at Once.

The motion was carried.

Mr. Deputy Speaker : Now the House will proceed to consider the Bill clause by clause.

Clause 2

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ (ਬੜਾ ਪਿੰਡ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਮੂਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ :

In the proposed Section 6-A (c) line 4 for authoritative substitute authenticated.

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਕਲਾਜ਼ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਸਬ-ਕਲਾਜ਼ 'ਸੀ' ਦੀ ਆਖਰੀ ਲਾਈਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :

Shall be deemed to be an authori:ative text the:eof in Punjabi.

ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਬਿਲਾਂ ਦੇ ਟ੍ਰਾਂਸਲੇਸ਼ਨ ਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ ਇਹ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੁਤਫਿਕਾ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਬਿਲ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟ੍ਰਾਂਸਲੇਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਣ। ਮਗਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਥਾਰੀਟੇਟਿਵ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਲੀਗਲ ਕਮਪਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼

ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੀਆਂ । ਅਥਾਰੀਟੇਟਿਵ ਟੈਕਸਟ ਤਾਂ ਉਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਸਦਨ ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੋਈ ਟ੍ਰਾਂਸਲੇਸ਼ਨ ਜੋ ਲੈਂਗੁਏਜ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਐਮਪਲਾਈ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਇੰਟਰਪ੍ਰੀਟੇਸ਼ਨ ਹੋਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲਫਜ਼ ਹਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਐਕਟ ਦੀ ਹੋਰ ਇਨਟਰਪ੍ਰੀਟੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਟ੍ਰਾਂਸਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਹੋਰ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਅਥਾਰੀਟੇਟਿਵ ਟੈਕਸਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਲੀਗਲ ਵੈਲਿਡਿਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਐਕਟਸ ਟ੍ਰਾਂਸਲੇਟ ਹੋਣਗੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਟੇਬਲ ਤੇ ਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ । ਐਕਟਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਊਸ ਹੀ ਕੰਪੀਟੈਂਟ ਹੈ। ਆਪ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਐਕਟਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰੂਲਜ਼ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਦਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਐਕਟ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਊਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਪੀਟੈਂਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ ਔਥੈਂਟੀਕੇਟਿਡ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ 'ਅਥਾਰੀਟੇਟਿਵ' ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਡੇਫੀਨੀਸ਼ਨ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ :

1. Of authority, exercising or assuming power, imperative dictatorial.
2. Possessing authority, entitled to obedience or acceptance.
3. Proceeding from a competent authority.

ਇਹ ਮਾਅਨੇ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿਚ ਇਸ ਲਫਜ਼ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਐਕਟ ਹੋਣਗੇ ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਆਫੀਸ਼ਲ ਗਜ਼ਟ ਵਿਚ ਛਾਪੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਅਥਾਰੀਟੇਟਿਵ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ। ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਲਈ ਹਾਊਸ ਹੀ ਕੰਪੀਟੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਗਰ ਕੋਈ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਲੀਗਲ ਵੈਲਿਡਿਟੀ ਡਾਊਟਫੁਲ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹਾਊਸ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਆਥੋਰਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਡੈਲੀਗੇਟਿਡ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਹੈ ਪਰ ਟ੍ਰਾਂਸਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਟੈਕਸਟ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ ਲਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਸੀਡੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਜੋ ਇਹ ਹਾਊਸ ਦਾ ਪਾਰਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਆਥੋਰਾਈਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਟੈਕਸਟ ਅਥਾਰੀਟੇਟਿਵ ਟੈਕਸਟ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਇਹ ਕੰਪੀਟੈਂਟ ਅਥਾਰੇਟੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਅਥੈਨਟਿਕ ਲਫਜ਼ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਟ੍ਰਾਂਸਲੇਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਲਈ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਇਕ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਇੰਟਰਪਰਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਜਿਥੇ ਤਕ ਟ੍ਰਾਂਸਲੇਸ਼ਨ ਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ .... (ਵਿਘਨ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ ਕੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਅਤੇ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਉਹ ਦੇਖੋ ....(ਵਿਘਨ)

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੇ ਆ ਗਏ)

ਸਰਦਾਰ ਊਮਰਾਓ ਸਿੰਘ: ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਥੇ ਤਕ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਕੰਪੀਟੈਂਸੀ ਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਹਾਊਸ ਹੀ ਕੰਪੀਟੈਂਟ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਪਾਵਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਡੈਲੀਗੇਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਇਲੀਗਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਐਪ-ਪ੍ਰੋਪਰੀਏਟ ਲਫਜ਼ ਅਜੈਨਟਿਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਇਹ ਤਰਮੀਮ ਮੰਨ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਥਾਰੀ-ਟੇਟਿਵ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਅਥੈਨਟਿਕ ਲਫਜ਼ ਰਖ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ।

Mr. Deputy Speaker : Motion Moved—

In the proposed Section 6-A(c) line 4 for 'authoritative' substitute 'authenticated.'

ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ): ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਪੜ੍ਹਕੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲਫਜ਼ ਅਥਾਰੀਟੇਟਿਵ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਲਫਜ਼ ਐਥਾਂਨਟੀਕੇਟਿਡ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਪਾਰਟ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 6 (ੳ) ਦੇ ਨਾਲ ਰਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ:

> "A translation in Punjabi published under the authority of the Governor in the official Gazette of the State, on and after the date specified by notification."

The word 'authoritative is connected with that or used under the authority of the Governor in the official Gazette. So, Sir, this is the most appropriate word that could be placed here. The word 'authenticated' is not appropriate and should not be substituted for the world 'authoritative.' My submission, therefore, is that the word "authoritative' may be allowed to remain here.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

In the proposed Section 6-A(c) line 4, for 'authoritative' substitute "authenticated'.

The motion was lost.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That Clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Clause 1

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That Clause 1 stand part of the bill.

The motion was carried.

Title

Mr. Deputy Speaker ; Question is—

That title be the title of the bill.

The motion was carried.

Education Minister (Sardar Surjit Singh) : Sir, I beg to move that the Punjab Official Language (Amendment) Bill be passed.

Mr. Deputy Speaker : Motion moved—

That the Punjab Official Language (Amendment) Bill be passed.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That the Punjab Official Language (Amendment) Bill be passed.

The motion was carried.

THE PUNJAB PUBLIC PREMISES AND LAND (EVICTION AND RENT RECOVERY) AMENDMENT BILL, 1969

ਮਾਲ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ) : ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਜਨਤਕ ਇਹਾਤੇ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ (ਬੇਦਖਲੀ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ) ਸੋਧਨਾ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਜਨਤਕ ਇਹਾਤੇ ਜ਼ਮੀਨ (ਬੇਦਖਲੀ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ) ਸੋਧਨਾ ਬਿਲ ਤੁਰੰਤ ਵਿਚਾਰ ਹੇਠ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ।

Mr. Deputy Speaker : Motion moved—

That the Punjab Public Premises and Land (Eviction and Rent Recovery) Amendment, Bill, be taken into consideration at once.

चौधरी बलबीर सिंह (होशियारपुर) : उपाध्यक्ष महोदय, सरकार ने सुप्रीम कोर्ट के फैसले के मुताबिक इसको वैलीडेट करने के लिए और जो रुकावट आ रही थी उसको दूर करने के लिए यह बिल पेश किया है। मैं इस के बारे में यह निवेदन करना चाहता हूं कि कानून सब के लिए एक जैसा है, इस लिए जो सरकार को ताकत हासिल है वह कानून के मुताबिक होनी चाहिए, यह नहीं कि जो सरकारी जायदाद हो उस पर और कानून लगाया जाए और जो प्राईवेट जायदाद हो उस पर दूसरा कानून लगाया जाए। इसी बात पर तो सुप्रीम कोर्ट ने फैसला दिया है कि संविधान के अनुछेद 14 के अधीन कोई डिसक्रिमीनेशन नहीं की जा सकती कि एक आदमी को हक हो और दूसरे को न हो। यह बात कन्स्टीच्यूशन के विरुद्ध है। और इस से लोगों को दिक्कत होती है कि कोई आदमी एक दुकान में बैठा हो और उस को निकालने के लिए सरकार नई किस्म का कानून ले आए और सरकार को तो ताकत हासिल हो और आम लोगों को न हो। इस सिलसिले में मैं आप को बताना चाहता हूं कि यह जो बस स्टैंड बने हुए हैं या म्यूनिस्पिल कमेटियों की दुकानें हैं इन का किराया मुकर्रर है और किराया बढ़ाया नहीं जा सकता और अगर किराया बढ़ाने का ख्याल हो तो अदालत में फेयर रैंट मुकर्रर करने के लिये दरखास्त देनी पड़ती है और फिर अदालत भी एक खास हद तक किराया बढ़ा सकती है लेकिन इस के दूसरी तरफ जो लोग सरकारी दुकानों में रह रहे हैं उन की दुकानें सरकार आए साल नीलाम कर देती है और किराया बढ़ाया जा रहा है। होशियारपुर में जो बस स्टैंड है उस की दुकानें पहले 50 रुपए माहवार किराया पर नीलाम की गई और फिर नीलामी 250 और 300 रुपया महावार तक बढ़ गई, पिछली वार तो नीलामी 1,000 रुपया महावार से ऊपर चली गई। जो दुकानदार बैठे थे उन्हें उठना पड़ा।

[चौधरी बलबीर सिंह]

इस में एक भारी स्कैंडल हो रहा है और एक ऐसा ग्रुप है जो तमाम दुकानें हासिल करना चाहता है और इस तरह से एक मनापली कायम की जा रही है और यह दुकानें स्मगलिंग के अड्डे बन रहे हैं। अफीम, चर्स और दूसरी तरह की चीजों का यहां पर धंधा किया जाता है। यह ग्रुप यह चाहता है कि हर जगह पर इस किस्म के अड्डे कायम कर दिए जाएं और जो ट्रांसपोर्ट है उस का इन अड्डों के द्वारा फायदा उठाया जाए। आप ही सोच सकते हैं कि एक सब्जी वाला 1,000 रुपया महावार किराया दे कर क्या काम करेगा। यह जाहिर है कि वह नाजायज़ किस्म का काम करेगा तब ही वह इतना किराया अदा कर सकता है ।

मैं अर्ज़ करूं कि सरकार को एक नामर्ल तरीके से, अगर कोई दुकानदार किराया नहीं दे सकता, उस से दुकान खाली करवानी चाहिये। पिछले दिनों शायद आप ने यह पढ़ा हो डा. मंगत सिंह का एक स्टेटमैंट आया था कि लोग इस तरह के धंधे इख्तयार कर रहे हैं, नाजायज़ ढंग से काम चला रहे हैं, जैसे मार्फिया के कैंपसूल बेचने का काम (विघ्न) मेरी बात को सरदार उमराओ सिंह जरा समझने की कोशिश करें। मैं अर्ज़ कर रहा था कि नाजायज़ धन्धों के लिये अड्डे बने हुए हैं इन दुकानों पर। अगर यह काम पंजाब में बिल्कुल बन्द हो जाये तो लोगों का बहुत हद तक सुधार हो सकता है। इस बारे में सरकार को बाकायदा इनक्वायरी करनी चाहिये। लोग अगर इस आदत से छुटकारा हासिल कर लेंगे तो वह मेहनत के और देश की तरक्की के धंधे इख्तयार करेंगे। अगर सरकार ही कोई गलत तरीका इख्तयार करती है तो लोग भी ऐसा ही करेंगे। उनको इविक्शन का भी अगर नोटिस देना हो तो यह भी नार्मल तरीका का देना चाहिये। इविक्शन के लिये नार्मल प्रोसीजर अडाप्ट हो ताकि वह दूसरे अधिकारी को कायम रखें। इन अलफाज़ के साथ मैं इस बिल की मुखालफत करता हूं।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ (ਬੜਾ ਪਿੰਡ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਕਲਾਜ਼ਾਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਓਰਿਜਨਲ ਐਕਟ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਹੈ ਉਹ ਸਖਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਆਗਾਜ਼ ਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਇਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਾਬਰ ਤਰੀਕਾ ਇਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਬਾਰਬਰਿਸਟ ਸਟੇਟਸ ਦੇ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਅਫੈਕਟਿਡ ਪਾਰਟੀ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਵੀ ਇਨ-ਵਾਲਵਡ ਹਨ, ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀਜ਼ ਅਤੇ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਜ਼ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਡੈਫੀ-ਨੀਸ਼ਨ ਦਾ ਸਕੋਪ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਖੋਖਿਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹ ਲੋਕਲ ਮਿਉਂਸਪੈਲਟੀਜ਼ ਜਾਂ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਜ਼ ਦੀ ਹਦੂਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟਸ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਟੇਅ ਆਰਡਰਜ਼ ਲੈਣ ਦੇ ਲਈ ਇਖਤਿਆਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਕਰਕੇ ਇਕ ਬਿਓਰੋ-

ਕਰੈਟਿਕ ਤਰੀਕਾ ਇਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਨਜਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਡਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਵਸੀਹ ਇਖਤਿਆਰਾਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਕਲੀਅਰਲੀ ਇਹ ਗੱਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪਾਰਸ਼ੀਅਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਾ ਇਕ ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਹੱਕ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਣ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਫੰਡਾਮੈਂਟਲ ਰਾਈਟਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਾਰ ਕਰਨਾ ਇਕ ਫੰਡਾਮੈਂਟਲ ਰਾਈਟਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਰਾਈਟਸ ਦੀ ਇਨਫਰਿੰਜਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਾਜ਼ 5 ਇਕ ਹੱਕ ਦੇਣ ਦੇ ਆਬਜੈਕਟ ਨੂੰ ਟਾਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਲਾਜ਼ 7 ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਅਥਾਰਟੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਟੇਅ ਆਰਡਰ ਲਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ, ਬੜਾ ਆਦਮੀ ਜਿਥੇ ਵੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਪਲੇਨੈਂਟਸ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਹੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੰਪਲੇਂਟ ਕੌਣ ਲਾਜ ਕਰੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਸੂਓ-ਮੋਟੋ ਕਰਕੇ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਹੱਕ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਨਨਸੈਸਰੀ ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ ਵਧੇਗੀ। ਮੈਂ ਰੈਵਨੀਊ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੈਪਹੈਜ਼ਰਡ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਲੀਗਲ ਡੈਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਕ ਇਨਵਾਲਵਡ ਹੋਣ, ਇਹ ਹੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾਜਾਇਜ਼ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਾਇਜ਼ ਹੱਕ ਖੋਹਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਇਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੱਛਮ) : ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਕਲਾਜ਼ ਹੈ ਇਹ 25 ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 13 ਜੂਨ ਤੱਕ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਰਾਹੀਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੈਲੀਡੇਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਹੋਵੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਖਾਸ ਕੋਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਰੇਜ਼ ਹੋਵੇ। ਪਿਛਲਾ ਇਜਲਾਸ 25 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹੁਣ ਦੇ ਇਜਲਾਸ ਦਾ 6 ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਵਕਫਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ 11 ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਔਸਤਨ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢੰਗ ਵਰਤਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ? ਜਿਥੇ ਕਿਤੋਂ ਕੋਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਏ ਬੇਸ਼ਕ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰੋ। ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਵੇਖਣ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਖੁਦ ਇਖਤਿਆਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝਣ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਐਸੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਇਜਲਾਸ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਕਰਨਾ ਅੱਛੀ ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਰਵਾਇਆਤ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਬਣਨੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਘੋਖ ਕਰਕੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਰਾਈਟਸ ਦੇ ਖੋਹਣ ਵਾਲੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਬੜਾ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਇਕ ਤੂਫ਼ਾਨ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ

[ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ]

ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਇਜਲਾਸ ਨੂੰ 2,3 ਦਿਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ 14 ਵਡੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕੌਮੀਕਰਣ ਕਰ ਲਿਆ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਜਨਸੰਘ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਕੌਮੀਕਰਣ ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਇਜਲਾਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੇਵਲ 3 ਦਿਨ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਇਹ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਸੀ ਦਾ ਗਲਾ ਘੋਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਇਹ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ 15 ਦਿਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਤੇ 15 ਦਿਨ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਹ ਬਿਲ ਫਿਰ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਤਨੀ ਦੇਰ ਵਿਚ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ, ਮਨਾਪਲਿਸਟਾਂ ਨੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਰੁਪਿਆ ਕਢਾ ਲੈਣਾ ਸੀ ਤੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਕੌਮੀਕਰਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਟਾਟੇ ਤੇ ਬਿਰਲੇ ਨੂੰ ਹਥ ਨਾ ਲਾਓ, ਇਸ ਨੇ 6 ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ 11 ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਤੇ ਥੋਪ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ 2 ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਇਹ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਕਲਾਜ਼ 5 ਨੂੰ ਇਨਵੈਲੀਡੇਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਉਸ ਇਨਵੈਲੀਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ 13 ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਵੀ ਉਡੀਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੇ ਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਇਜਲਾਸ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਇਜਲਾਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਵਿੱਥ 6 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਪਾਸ ਕਰਵਾਉਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਇਜਲਾਸ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਾਲੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ। ਜੋ ਇੰਡਸਟਰੀ ਬੋਰਡ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂਬਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੋਹਤਰਮ ਦੋਸਤ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ 99% ਅਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਗੱਲ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਸੋਂ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਅਸੈਂਬਲੀ ਤੋਂ ਪਾਸ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਸੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਡਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਟੇਬਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਹੈ। ਮੇਜਾਰਿਟੀ ਹੈ, ਵਾਹ ਵਾਹ ਮੌਜ ਮੇਲਾ ਲਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜ ਵੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਖਬਰ ਸੀ ਕਿ 5-6 ਸਜਨ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵਕਤ ਇਧਰੋਂ (ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ) ਉਧਰ (ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ) ਚਲੇ ਜਾਣ। (ਵਿਘਨ) ਫਿਰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਰਡੀਨੈਂਸਾਂ ਦੀ ਨੋਈਅਤ ਦੇਖੋ। ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਅਜੇ ਇਹ ਇਕ ਹੋਰ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਹ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਬਜਾਏ 5 ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣਗੀਆਂ (ਹਾਸਾ) ਸੋ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ

ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਇਜਲਾਸ ਛੇਤੀ ਸਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ 11 ਆਰਡੀਨੈਂਸਾ ਦਾ ਤੋਹਫਾ ਸਟੇਟ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਹੋਰ ਲੈਫਟਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। (ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵੀ। (ਸ਼ੋਰ)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਲੈਫਟਿਸਟ ਹਨ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਵਕਤ ਦਸੇਗਾ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। (ਸ਼ੋਰ)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸ਼ੁਕਰੀਆ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਬਿਲ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੇ ਤਰਮੀਮਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਬਿਲ ਤੇ ਕਲਾਜ਼ ਬਾਈ ਕਲਾਜ਼ ਬਹਿਸ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਬੋਲਾਂਗਾ।

ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਮਾਨਯੋਗ ਮਿੱਤਰ ਡਾਂਗ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ 100 ਵਿਚੋਂ 99 ਗਲਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਅਸਹਿਮਤ ਹਨ ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸੂਲ ਪ੍ਰਜਾਤੰਤਰ ਵਿਚ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੰਡੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ 100 ਦੀਆਂ 100 ਗਲਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਗੇ। (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਡਾਂਗ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫਲਾਣੀ ਗਲ ਘੁਸੇੜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਘੁਸੇੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਨਪਾਰਲੀਆਮੈਂਟਰੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਭਿਆ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਦਾਖਲ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਹ ਦੋ ਬੇਨਤੀਆਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਇਕ ਇਨੋਸੈਂਟ ਜਿਹਾ ਬਿਲ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਕਲਾਜ਼ 5 ਨੂੰ ਇਨਵੈਲੀਡੇਟ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਬਿਲ ਨੂੰ ਅਮੈਂਡ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਬਿਲ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿਚ ਤਰਮੀਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਕੋਈ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 3 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹ ਠੀਕ ਸੀ ਪਰ ਇਥੇ 4 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਗ਼ਲਤ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ। (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That the Punjab Public Premises and Land (Eviction and Rent Recovery) Amendment Bill, 1969 be taken into consideration at once.

The motion was carried.

Mr. Deputy Speaker : Now the House will proceed to consider the Bill clause by clause. Clause 2 is before the House.

Clause 2

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੱਛਮੀ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਕਲਾਜ਼ 2 ਦੇ ਰਾਹੀਂ 2-3 ਗਲਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਅਸਲ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਤਰਮੀਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਬੋਰਡ ਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪੰਚਾਇਤਾਂ, ਬਲਾਕ ਸੰਮਿਤੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦ। ਇਸ ਤੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਮਤਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਸ ਗਲ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਦੋ ਨਵੀਆਂ ਸਬ-ਕਲਾਜ਼ਾਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀ ਅਤੇ ਸੀ ਸਬ-ਕਲਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਤਰਮੀਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੰਪਨੀ ਜੋ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਉਸ ਵਿਚ 51% ਹਿੱਸੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵੀ ਪਬਲਿਕ ਪਰਪਜ਼ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਥਾਂ ਰੀਕਵਰ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਲਾਕ ਸੰਮਤੀਆਂ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀ ਗਲ ਤਾਂ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਲਈ ਥਾਂ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਟਰ ਵਰਕਸ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਸੈਂਸ਼ਲ ਇੰਡਸਟਰੀ ਉਥੇ ਲਾਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਬਲਿਕ ਪਰਪਜ਼ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਮਹਿਜ਼ ਇਸ ਗਲ ਲਈ 51 ਫੀ ਸਦੀ ਸ਼ੇਅਰਜ਼ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਣ, ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਭਾਵੇਂ ਲਗਜ਼ਰੀ ਗੁਡਜ਼ ਬਣਾਉਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਜੇ 51 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸ਼ੇਅਰਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਣ, ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਰਿਕੁਈਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਪਰਪਜ਼ ਕਰਾਰ ਦੇਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ। "ਬੀ" ਔਰ "ਸੀ" ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰੀਸ਼ਦ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕਿ ਜੇ 51 ਸਰਕਾਰੀ ਹਿੱਸੇ ਹਣ ਤਾਂ ਇਹ ਰਿਕੁਈਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਏ, ਇਹ ਗੱਲ ਦਰੁਸਤ ਔਰ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੂਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ :

Delete the proposed parts (b) and (c) of Sub Clause (1) (d).

Mr. Deputy Speaker : Motion moved—

Delete the proposed parts (b) and (c) of sub-clause (1) (d)

Mr. Deputy Speaker : Question is—

Delete the proposed parts (b) and (c) of sub-clause (1) (d).

The motion was lost.

Clause 2

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Clause 3

Mr. Deputy Speaker : An amendment given notice of by Comrade Satya Pal Dang to clause 3 has negative effect and is, therefore, out of order under the Rules. The hon. Member can, if he so desires, speak on this clause.

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਛਮੀ): ਜਿਹੜੀ ਕਲਾਜ਼ ਤਿੰਨ ਹੈ ਔਰ ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਲਈ ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਉਸ ਕਲਾਜ਼ ਉਪਰ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ। ਪਰਿੰਸੀਪਲ ਐਕਟ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਪਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਢਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਕਲਾਜ਼ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋਗੇ ਕਿ ਉਸ ਪਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਨੂੰ ਕਢਣਾ ਕਿੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਪਬਲਿਕ ਪਰਿਮਿਸਿਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਨੂੰ, ਇਸ ਪਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਦੇ ਹਟਨ ਨਾਲ, ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਨਿਕਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਪਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:—

Provided that in the case of any Such person who is not a Government employee and who has been in continuous Occupation of the Public premises for a period exceeding three years immediately proceding the date of the publication of the order of eviction, the Collector shall not, if an application is made to him in this behalf, evict such person from the public premises within sixty days of such Publication.

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਪਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ? ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਪਬਲਿਕ ਪਰਿਮਿਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੈਠੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਢਣ ਦਾ ਗਜ਼ਟ ਵੀ ਛਪ ਚੁਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਇਹ ਪਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਸਿਰਫ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਦਾ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਮਿਲਣ ਤੇ ਉਸੀ ਦਿਨ ਹੀ ਉਥੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ ਅਗਰ ਉਹ ਤਾਂ ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦੇਵੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 60 ਦਿਨਾ ਦੀ ਮੋਹਲਤ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮੋਹਲਤ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਕਲਾਜ਼ (3) ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਦਸ ਪਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ 60 ਦਿਨ ਦੀ ਮੋਹਲਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਜ ਕਲ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਕਢਿਆ ਜਾਵੇ, ਅਵੱਲ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਚਾਰ ਸਾਲ ਜਗ੍ਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਭਦੀ ਜੇ ਲਭ ਵੀ ਜਾਏ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਚਾਰ ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਨੋਟੀ-ਫਿਕੇਸ਼ਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ 60 ਦਿਨ ਦੀ ਮੋਹਲਤ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਅਗਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਇਹ ਮੋਹਲਤ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਮੋਹਲਤ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕਲਾਜ਼ ਡਰਾਪ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 60 ਦਿਨ ਦੀ ਮੋਹਲਤ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ।

चौधरी बलबीर सिंह (हुशियारपुर) : उपाध्यक्ष महोदय, एक प्रोवीज़ो जो सरकार खत्म कर रही है, यह एक गलत काम है। एक बैठे हुए आदमी को निकाला जाए और फिर उसको कोई मोहलत न दी जाये, यह कोई अच्छी बात नहीं है। उपाध्यक्ष महोदय, इस सिलसिले में भी अजीब अजीब मिसालें मिलेंगी। जो बड़े आदमी हैं उनके अपने मकान हैं, जायदाद है। मकानों को खाली नहीं करा सकते। उनके किराए बढा नहीं सकते। इस लिए वह लोक सरकारी अफसरों की माफर्त रीकुईज़ीशन करवा लेते हैं और आप फायदा उठा लेते हैं। इस तरह से जो अंडरहैंड मीन्ज़ है उनको इस्तेमाल करके फायदा उठाया जाता है। इस प्रोवीज़ो को उड़ाने से अमीर और बड़े आदमियों को फायदा पहुंचता है। वह जिस किराएदार को जब मरज़ी हो तब निकाल सकते हैं इसी तरह से सरप्लस लैंड डिक्लेयर करने का सरकार ने जो कानून बनाया है। मैं अर्ज़ करनी चाहता हूं कि सरप्लस लैंड तो किसी के पास रही नहीं। किसी ने सीड फार्म बना लिया और किसी ने कोई और फार्म बना लिया और फिर रीकुईज़ीशन करा के इन फार्मों की कीमत वसूल कर ली है। अगर सरकार रीकुईज़ीशन न करती तो वह कीमत वसूल कर सकते थे।

छोटे आदमी को, बैठे को उठाना और फिर उसको 60 दिन की मोहलत भी न देना और इस प्रोवीज़ों को खत्म कर देना, यह बहुत नाजायज़ तरीके की कार्रवाई है।

(इस समय सरदार शशपाल सिंह, पैनल आफ चेयरमैन के सदस्य, चेयर पर विराजमान हुए)।

तो सभापति महोदय, मैं कहूंगा कि बैठे हुए आदमी को अगर वहां से निकालना है तो उसको 60 दिन की मोहलत जरूर मिलनी चाहिए और इस प्रोवीज़ो को वापिस नहीं लेना चाहिए।

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੂਰਬ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ, ਨੇ ਜੋ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਪੋਰਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰਸਟ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹੋ ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਕਾਨ ਖਾਲੀ ਕਰਾਉਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰਸਟ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨੋਟਿਸ ਦਿਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਕਾਨ ਰਹਿਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਮਕਾਨ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਸਪੋਰਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

Mr. Chairman (Sardar Shashpal Singh): Would the hon'ble Minister concerned like to say something ?

(No Minister rose to speak)

Mr. Chairman : Question is —

That clause 3 stand part of the Bill.

After ascertaining the votes of the Members by voices Mr. Chairman said. "I think the Ayes have it. This opinion was challenged and division was claimed. Mr. Chairman after calling upon those members who were for 'Ayes' and those who were for 'Noes' respectively to rise in their places and a count having been taken declared that the motion was carried.

The motion was declared carried.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਚੇਅਰ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਜਿੰਨੇ ਮੈਂਬਰ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੋਣ ਤੇ ਜਿੰਨੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)

Mr. Chairman (Sardar Shashpal Singh): Forty hon. Members have voted for the motion and twenty-nine against it. The motion has, therefore, been declared carried.

Clause 4

ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ (ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਦਾਸ ਟੰਡਨ) : ਇਹ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨੀਆਂ ਵੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਮੂਵਡ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

(ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਨੋ, ਨੋ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ) (ਸ਼ੋਰ, ਵਿਘਨ) ।

Mr. Chairman : Question is —

That clause 4 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Clause 5

Mr. Chairman : Question is —

That clause 5 stand part of the Bill.

The motion was carried.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ (ਬੜਾ ਪਿੰਡ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਬ ਕਲਾਜ਼ਿਜ਼ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੀ ਲੈ ਲਓ । ਇਹ 10 ਏ, 10 ਬੀ, 10 ਸੀ, 10 ਡੀ, 10 ਈ ਤਕ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)

Clause 6

Mr. Chairman (Sardar Shashpal Singh): Question is—

That cla'use 6 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Clause 7

Mr. Chairman (Sardar Shashpal Singh) Now Clause 7 is before the House.

(Mr. Deputy Speaker in the Chair)

चौधरी बलबीर सिंह (होशियारपुर): डिप्टी स्पीकर साहिब जो बीमारी पहले कांग्रेस सरकार को थी आज वही बीमारी अकाली जमसंघ सरकार को होती जा रही है। यह बीमारी एक रिवाज सा ही बन गया है । अकाली जनसंघ सरकार के जो लीडर सरदार गुरनाम सिंह हैं वह सारी उमर अदालतों में काम करते रहे हैं और आज उनके अखत्यारात से कुछ चीजें बाहर ले जाना चाहते हैं । मैं यह कहना चाहता हूं कि कोर्ट का दखल क्यों न हो ? अगर किसी आदमी को कोई तकलीफ हो तो वह अदालत में जा सकता है । डिप्टी स्पीकर साहिब अगर अदालतों की जूरिसडिकशन को खत्म कर दिया तो डैमोक्रेसी खत्म हो जाएगी । (विघ्न) डैमोकरेसी में डिप्टी

[चौधरी बलबीर सिंह]

स्पीकर साहिब, विधान सभा कानून बनाने वाला अदारा है । अगर इस की डिगनिटी को कायम रखा जायेगा तो डैमोक्रेसी ठीक ढंग से चल सकेगी । डिप्टी स्पीकर साहिब, यह सरकार वही काम अब कर रही है जो पहले कांग्रेस सरकार किया करती थी । मैं अर्ज़ करना चाहता हूं कि जिस वक्त कांग्रेस सरकार कोई इस किस्म का बिल लाती थी तो उस वक्त यही सरकार गुरनाम सिंह और टंडन साहिब जो इत्तफाक से आज सरकारी बैंचों पर बैठे हैं, मुखालफत किया करते थे । लेकिन आज यह खुद इस तरह की बातें करें तो यह बातें ठीक नहीं हैं । (विघ्न) तो डिप्टी स्पीकर साहिब, मेरी अर्ज है कि अदालतों की जुरिसडिक्शन को खत्म करना ठीक बात नहीं है । (विघ्न) अगर सरकार किसी बात में ठीक है तो आदलत यह फैसला कर देगी कि सरकार ठीक है और जिस ने सरकार के आर्डर को चैलेंज किया है वह गलत है और अगर सरकार का आर्डर ठीक न होगा तो अदालत सरकार के विरूद्ध अपना फैसला दे देगी । इसलिए डिप्टी स्पीकर साहिब मैं आपकी मारफत फिर अर्ज़ करना चाहता हूं कि अदालत के अखत्यारात छीनना ठीक बात नहीं है और इस सरकार को ऐसी बातें नहीं करनी चाहियें ।

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That clause 7 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Clause 8

Mr. Deputy Speaker : Comrade Satya Pal Dang has given notice of some amendments to this clause.

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੱਛਮ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀਆਂ ਤਿੰਨ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟਸ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਇਕ ਸਾਲ ਤਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਦੂਸਰੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤੀਸਰੀ ਅਮੈਂਡ-ਮੈਂਟ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੈਕਸ਼ਨ 10 (ਈ) ਉੜਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਕਈ ਮਿਸਾਲਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਮਿਸਯੂਜ਼ ਬੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।ਸੋ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਟੋਟਲਿਟੀ ਆਫ ਸਰਕਮਸਟਾਂਨਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ. ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, 10 (ਈ) ਸੈਕਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਡਿਲੀਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਹੁਣੇ ਬੋਲੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਵੀ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਯੂਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਕੁਲੈਕਟਰਜ਼ ਹੀ ਠੀਕ ਫੈਸਲਾ ਕਰਿਆ ਕਰਨਗੇ ਔਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣ ਕਿ ਗਲਤੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਹ ਕੋਈ ਠੀਕ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪਾਵਰਜ਼ ਕਾਫੀ ਮਿਸਯੂਜ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ

ਹੈ । ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਔਰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਖੜਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਜ਼ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਕੋਰਟ ਦੀ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਸ 10 (ਈ) ਸੈਕਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਖਤਿਆਰ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਡਿਲੀਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਮੂਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ :—

In the proposed section 10 A (i) line 4, for 'one year' substitute 'six months'.

In the proposed section 10 A (i) line 4, for 'one thousand' substitute "five hundred", Delete the proposed section 10 E.

Mr. Deputy Speaker : Motion moved—

In the proposed section 10 A (i), line 4, for the "one year" substitute "six months".

In the proposed section 10 A (i) line 4, for "one thousand" substitute "five hundred".

Delete the proposed section 10E.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ (ਬੜਾ ਪਿੰਡ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਕਲਾਜ਼ 10 ਬੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਗੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਔਰ ਇਨਜੂਰੀਅਸ ਗਲ ਲੈ ਆਏ ਹਨ । ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕਲਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ;

Clause 8 (10B)

'......If the Collector has reason to believe that any persons are in unauthorised occupation of any public premises, the Collector or any other officer authorised by him in his behalf may require those persons or any other person.

The emphasis is on any other person :

'......to furnish information relating to the names and other particulars of the persons in occupation of the public premises and every person so required shall be bound to furnish the information in his possession'.

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਅਨਆਥੋਰਾਈਜ਼ਡ ਆਕੂਪੈਂਟ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਇਹ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਲਈ ਜਾਵੇ ।

Mr. Deputy Speaker : Mr. Umrao Singh, I want to know whether you are moving any amendment or you are speaking otherwise on the Clause.

Sardar Umrao Singh : Sir, I am speaking otherwise.

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਕਲਾਜ਼ 4 ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੀ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਪੁਆਇੰਟ ਤੇ ਕੁਝ ਅਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ

[Sardar Umrao Singh]

ਕਿ ਐਨੀ ਅਦਰ ਪਰਸਨ ਨੂੰ ਗਲੀ ਵਿਚੋਂ ਫੜ ਲੈਣਾ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਤੁਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਕਿ ਦੱਸ ਫਲਾਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੌਣ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਦੇਖੇ ਕਿ ... ... Whether that person has any information about the occupants or not. ਇਹ ਚੀਜ਼ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਸੋ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਬੀਟਰੇਰੀ ਚੀਜ਼ ਲਿਆ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਇਲੇਸ਼ਨ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਗੱਲ ਵਾਜਿਬ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਹੈ । ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਹੈ । ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਖਤਿਆਰ ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਣਾ ਇਹ ਵਾਜਿਬ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਵਰਾਂ ਦਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਇਸਤੇਮਾਲ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

चौधरी बलबीर सिंह (होशियारपुर) : डिप्टी स्पीकर साहिब, मैंने पहले भी कहा है कि सरकार ......

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਮੂਵ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । (The hon. Member cannot move a new amendment at this stage).

चौधरी बलबीर सिंह : अच्छा जी, डिप्टी स्पीकर साहिब, यह बात बड़ी कलीयर है। सरकार बहुत फजूल किस्म की चीजें इस में लाई है। अभी अभी सरदार उमराओ सिंह ने कहा कि ऐनी परसन से कहा जा सकता है । कोई इंफरमेंशन किसी से लेनी हो तो पहले ऐनी परसन और फिर एवरी परसन लिख दिया। और उसे इन्फरमेशन देनी होगी, चाहे उसके बारे में वह जानता है या नहीं । अगर वहां से किसी गुजरते हुए आदमी से डिप्टी कमिश्नर पूछता है कि किस आदमी ने अनआथोराइज़ड़ आकुपेशन किया हुआ है वह कौन है और अगर वह गुजरने वाला आदमी यह कहे कि उसे तो पता नहीं तो इस के अनुसार वह भी मुजरिम बन गया और उसे एक हजार रुपये तक जुर्माना किया जा सकता है। उस आदमी को किसी अदालत में जाने का कोई अधिकार नहीं और न ही किसी अदालत को मुदाखलत करने का हक है। यह एक नावाजिब बात है ।

यह जो बिल है जैसे कि श्री डांग साहिब ने भी कहा है कि, बनाने वाले ने आर्डीनैंस में सब कुछ भर दिया है ताकि कोई बात रह न जाए यह कोई ठीक ढंग से कानून बनाने वाली बात नहीं ।

हम सरदार गुरनाम सिंह से उम्मीद रखते हैं कि जो भी कानून बनाना है, अव्वल तो यह आर्डीनैंस के रुप में नहीं आयेगा आम शक्ल में ही आयेगा अगर कोई कानून उस रूप में आयेगा तो उसको वे ठीक ढंग से बना कर भेजेंगे।

मैं यह विनती करना चाहता हूं कि जब एक कानून विधान सभा में पास होने के लिये आता है और अगर कोई मैंबर साहिब तरमीम के जरिये उस कानून में संशोधन लाने के लिये कोई सुझाव पेश करता है तो सरकार उसकी परवाह किये बगैर कानून पास करवा लेती है।

लेकिन जब कोई आदमी अदालत में जा कर उस कानून को चैलेंज कर देता है तो उसकी हर तरह से टीका टिप्पणी की जाती है और कई बार उस समय कुछ ऐसी चीजें सामने लाई जाती हैं कि विधान सभा द्वारा पास किया कानून मजहक्काखेज बन जाता है ।

इस लिये मैं अर्ज करूंगा क हमें कानून बनाते वक्त पूरे एहतियात से काम लेना चाहिए और ऐसी बात नहीं करनी चाहिए जो बाद में मजहक्काखेज बन जाए। अगर अदालत में किसी किस्म का स्ट्रक्चर पास हो जाये तो बड़ी शर्म की बात है। इन्हीं शब्दों के साथ मैं बैठ जाता हूं।

Mr. Deputy Speaker : Question is—

In the proposed section 10 A(1) line 4, for "one year" substitute "six months".

The motion was lost.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

In the proposed section 10A(1) line 4, for "one thousand" substitute "five hundred".

The motion was lost.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

Delete the proposed Section 10E.

The motion was lost.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That clause 8 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Clause 9

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That clause 9 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Clause 1

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That clause 1 stand part of the Bill.

The motion was carried.

Title

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That Title be the Title of the Bill.

The motion was carried.

ਮਾਲ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ): ਮੈਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

Mr. Deputy Speaker : Motion moved—

That the Punjab Public Premises and Land (Eviction and Rent Recovery) Amendment Bill, 1969 be passed.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That the Punjab public Premises and Land (Eviction and Rent Recovery) Amendment Bill 1969 be passed.

The motion was carried.

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਦਸਖਤ ਹਨ, ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ ਦੇ ਹਨ।

ਕਈ ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਉਹ ਫਾਰ ਕਰਕੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਰੀਜੈਂਡਮ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

Mr. Deputy Speaker : Corrigendum has already been circulated. I can read out if the hon. Member so desires.

PUNJAB STATE AID TO INDUSTRIES (AMENDMENT) BILL, 1969

Minister for Industries (Shri Balram Dass Tandon) : Sir, I introduce the Punjab State Aid to Industries (Amendment) Bill.

Sir, I also beg to move—

That the Punjab State Aid to Industries (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

Mr. Deputy Speaker : Motion moved—

That the Punjab State Aid to Industries (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ (ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਐਸ. ਸੀ.) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਅੱਧੀ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 2 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕਲੀ ਕਰਜ਼ਾ ਆਦਿ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜੀ ਦੂਜੀ ਚੀਜ਼ ਰੱਖੀ ਹੈ ਉਹ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਇੰਡਸਟਰੀ ਬੋਰਡ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਵਜ਼ੀਰ ਇੰਡਸਟਰੀ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਇੰਡਸਟਰੀ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨਾਮੀਨੇਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਚਾਰ ਮੈਂਬਰ ਲੇਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਇਲੈਕਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਚੈਂਬਰ ਆਫ ਕ੍ਰਮਰਸ ਦੇ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਬੋਰਡ, ਦੇ ਇਹ ਕੋਈ ਰਸਤੇ ਵਿਚੋਂ ਫੜ ਕੇ ਨਾਮੀਨੇਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਬਲਕਿ ਉਹ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵੱਲੋਂ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਅਗਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਰੀਮੂਵ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕੋਈ 3-4 ਮੀਟਿੰਗਜ਼ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਆਦਿ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਐਡ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਕਨਡਕਟ ਸਰਕਾਰ ਸਮਝੇ ਕਿ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਸਮਝੇ ਕਿ ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਵਾਇਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵੀ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ

ਕਰ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੀਮੂਵ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗਲਾਂ ਕਿਸੇ ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਟਿਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੋਭਦੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਇਲੈਕਟਿਡ ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇ ਅਸੰਬਲੀ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬੋਰਡ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੱਢ ਦੇਵੇ ਇਹ ਠੀਕ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨੁਕਸ ਕੱਢ ਸਕਦੀ ਹੈ। "ਤੇਰੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਹਿਲਦੀ ਹੈ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ" ਵਾਲੀ ਮਿਸਾਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਐਡਵੋਕੇਟ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੱਜ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ ਅਗਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜੋ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਖਿਆਫ ਹੋਣ ਲਿਆਉਣ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਹਾਊਸ ਦੇ ਹੀ ਵਕਾਰ ਨੂੰ ਡੀਗਰੇਡ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਊਸ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਤੋਂ ਜਾਂ ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਰਲਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਵੋਟ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾੜਾ ਆਦਮੀ ਕਹਿ ਕੇ ਲਾਹ ਦੇਣਗੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਕਿਥੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਲ ਇਥੇ ਨਾ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਇਲੈਕਟਿਡ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰੀ ਤੋਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਕੀ ਇਖਤਿਆਰ ਹੈ ? ਮੈਂ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਨ, ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਅੜਚਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਈਆਂ ਅਤੇ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਯੂਨੀਅਨਿਸਟ, ਕਾਂਗਰਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ, ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਤਕਲੀਫ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਅਤ ਮਾੜੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਫਿਰ ਆਪ ਦੀ ਬਣੀ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਉਠਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੋ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਵੀ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਨੇ ਇਧਰ ਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਉਧਰ ਬੈਠਣਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਹੁਣੇ ਆ ਜਾਓ ਇਧਰ। (ਹਾਸਾ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਹਾਲੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਲਓ, ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਆਵਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਲਸੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਾਲ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ 20-22 ਸਾਲ ਕੱਟ ਹੀ ਲਏ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ 4-5 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਗਏ ਹੋ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਅਫਸਰ ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ ਬਿਊਰੋਕ੍ਰੇਸੀ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਬੇਵਸ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਏ ਹੋ। ਇਹ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਲ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤੁਅੱਲਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਜਿਥੇ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨੀ ਨੂੰ ਰੀਮੂਵ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੇ ਰੀਮੂਵਲ ਦਾ ਵੀ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ]

ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਕਰਦੇ । ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ, ਇਲੈਕਟਿਡ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ । ਆਪਣੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ । ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨਾਲ ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਬਿਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਜਸਟਿਸ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਠੀਕ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਗੇ ਅਤੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੱਖਣੀ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਬਿਲ ਦੀਆਂ ਕਲਾਜ਼ਾਂ 2 (ੲ) ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2 (ਕ) ਤੱਕ ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਖਤਿਆਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਹੇਠ ਰਹਿ ਸਕੇ । ਜਿਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਬਿਲ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਰਕਰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਘ ਘੁੱਟਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਤਫਾਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਹ ਆਪਣੇ ਇਖਤਿਆਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਹੱਥ ਮਾਚਿਸ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਮਾਚਿਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਖਤਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਤਾੜੀਆਂ) ਜਮਹੂਰੀ ਦੌਰ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਜਜਮੈਂਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਦੇ ਡਿਕਟੇਟਰਾਨਾ ਇਖਤਿਆਰ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਇਸ ਸਾਰੀ ਕਲਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਮਨਿਸਟਰ ਜਾਂ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇ ਵ੍ਹਿਮ ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਨਾ ਰੱਖਣ । ਇਹ ਖੁਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਖੁਦ ਹੀ ਨਾ ਪਸੰਦ।

ਖ਼ੁਦ ਹੀ ਕਾਤਿਲ, ਖ਼ੁਦ ਹੀ ਸਾਹਿਬ, ਖ਼ੁਦ ਹੀ ਮੁਨਸਿਫ ਠਹਿਰੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਇਹ ਕਲਾਜ਼ ਰਖਣੀ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਕ ਕਲਾਜ਼ ਐਡ ਕਰ ਦਿਉ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਿਸੇ ਕੋਰਟ ਦੀ ਜਜਮੈਂਟ ਲਈ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਇਸ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਨਵੀਂ ਕਲਾਜ਼ ਐਡ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਲੈਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਾ-ਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਲੇਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਇਕ ਕਰਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਦੋ ਜਨ ਸੰਘੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਕਰੈਕਟਰਲੈਸ ਆਦਮੀ ਹਨ, ਕੋਈ ਡਿਗਨੀਫਾਈਡ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਫਿਰ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ । ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਗਏ । (ਵਿਘਨ) ਚਾਰ ਇਹ ਜਨ ਸੰਘੀ ਤਾਂ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਇਥੇ ਆ ਗਏ ਹਨ ਵਰਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣਾ ਸੀ । (ਹਾਸਾ) ਜੇ ਉਥੇ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਘਟੀਆ ਆਦਮੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਮੈਂ ਚੈਲੈਂਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਇਥੇ ਵੀ ਅਗਰ ਸਾਰੇ ਇਖਤਿਆਰ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੀ ਚਾਹੇਗਾ ਡੀਬਾਰ ਕਰ ਦੇਣਗੇ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ 5-7 ਸਾਲ ਲਈ ਡੀਬਾਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਉਹੀ ਗੱਲ ਹੈ :

ਐ ਜਾਨੇ ਜਹਾਂ ਪਾਜੇਬ ਤੇਰੀ ਬੇਰਬਤ ਸੇ ਨਗਮੇਂ ਗਾਤੀ ਹੈ,

ਗਰ ਰੰਗ ਰਹਾ ਯਹੀ ਮਹਿਫਲ ਕਾ ਅੰਜਾਮ ਨਾ ਜਾਨੇ ਕਿਆ ਹੋਗਾ।

ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜੋ ਇਖਤਿਆਰ ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋ ਅਤੇ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਕੋਲੋਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਖਤਿਆਰਾਂ ਦੇ ਲਏ ਜਾਣ ਲਈ ਵੋਟ ਅਕਸਰੀਅਤ ਨਾਲ ਪਾਣਗੇ ਉਹ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। (ਵਿਘਨ) ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿਓ ਜੋ ਚਾਹੁਣ ਕਰਨ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਜਨ ਸੰਘ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦੇ ਹੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਹੈ ਕੋਈ ਜਨ ਸੰਘੀ ਸਵੇਰੇ ਉਠਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਕਿਸ ਦੀ ਕੰਧ ਢਵਾਣੀ ਹੈ ਕਿਸ ਤੇ 107.151 ਦਾ ਕੇਸ ਕਰਵਾਣਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ)।

ਜ਼ਰਾ ਸੁਨ ਤੋਂ ਸਹੀ ਜਹਾਂ ਮੇਂ ਹੈ ਫਸਾਨਾ ਤੇਰਾ ਕਿਆ ਕਿਆ

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਫੇਸ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਆਟੇ ਦਾਲ ਦਾ ਭਾਅ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਤਾਕਤ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ਕੀ ਇਹ ਨੇਕੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ? ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਹਨੀਅਤ ਹੀ ਨੇਕੀ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਤਾਕਤ ਨੇਕੀ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਕੋ ਗੱਲ ਸਿੱਖੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਖਾਲਫਤ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਤਾਂ ਫਾਸਿਸਟ ਹੈ। ਗੌਬਲਜ਼ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਝੂਠ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਟਲਰ ਤੋਂ ਤਾਕਤ (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਟੋਪੀ ਮਾਤਮੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰੈਕਟਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਖ਼ੂਨ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਕਲਾਜ਼ ਕਿਸੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਇਥੇ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ। ਇਹ ਕਲਾਜ਼ ਗ਼ੈਰ ਜਮਹੂਰੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਲ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਲਈ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਸਮੁਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੱਛਮੀ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਰਮੀਮਾਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਕਟ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੂਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਇਕ ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਡਸਟਰੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਇਮਦਾਦ ਦੇਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰੇ, ਇਹ ਇਸ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਇਖਤਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰਕਮ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਬਰ ਹੇ ਰਾਸਤ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਂਕਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਹੁਣ ਤਰਮੀਮ ਇਹ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਤੱਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਬੋਰਡ ਜਿਹੜਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਅਤੇ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਤੱਕ ਕਰਜ਼ਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਫ਼ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਆਪ ਜਾਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਪਾਵਰ ਡੈਲੀਗੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ

[ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ]

ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਡਾਇਰਕਟਰ, ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼, ਬਗੈਰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਇਖਤਿਆਰ ਇਸ ਬਿਲ ਰਾਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਬੋਰਡ ਦੀ ਕੰਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਐਕਸ ਆਫੀਸ਼ੋ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮਨਿਸਟਰ ਇਨਚਾਰਜ ਅਤੇ ਸੈਕਟਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਫ਼ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਉਹ ਸੱਜਣ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਬੈਂਕਿੰਗ ਵਿਚ ਐਕਸਪਰਟ ਹੋਣ, ਮਾਹਿਰ ਹੋਣ, 3 ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣ ਕੇ ਘੱਲਣੇ ਹਨ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬੜੀ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਸਿੰਗਲ ਨਾਨ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰੇਬਲ ਵੋਟ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨਲ ਰੀਪਰੈਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੇ ਜਾਣੇ ਹਨ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਨ ਸੰਘ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਜ ਕੱਲ੍ਹ ਗੱਠ ਜੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਸਰੀਅਤ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਤਿੰਨੋ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਆ ਜਾਣ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ । ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨਲ ਰੀਪਰੇਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੁਣ ਕੇ ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਵਿਚ ਘੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਇਖਤਿਆਰ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਤਰਮੀਮ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਵੱਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰੇ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਣ ਵਿਚ ਭੈੜੇ ਵਤੀਰੇ ਦਾ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੇ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੋਵੇ । ਇਹ ਇਖਤਿਆਰ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰਮੀਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਫਿਰ ਇਸ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਚੈਂਬਰ ਆਫ ਕੁਮਰਸ ਦਾ ਚੁਣ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਇਕ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਇੰਡੀਅਨ ਚੈਂਬਰ ਆਫ਼ ਕੁਮਰਸ ਦਾ । ਫਿਰ ਅਗੇ ਚਲ ਕੇ ਮਦਾਂ ਹਨ । ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਇਖਤਿਆਰ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰਮੀਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ।

The Board may from time to time elect, for such period as it thinks fit one of its members to be the Vice-Chairman".

ਫਿਰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮਿਆਦ 5 ਸਾਲ ਨੀਯਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਤਾਕਤ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਮੂਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਹੇਠ ਇਹ ਇਖਤਿਆਰ ਹਨ :

"It shall be the duty of the Board.

(a) to repoıt to the State Government after such enquiry, if any, as it deems necessary or as may be required by this Act on appliction for State aid that may be referred to it for advice by the State Government ;

(b) to advise the State Government on any matters that may be referred to it provided that the State Government shall not sancton State aid reference to the Board except in the case of a loan the amount of which does not exceed Rs. 5,000".

ਇਹ ਹਨ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਕਟ ਦੇ ਓਰਿਜਨਲ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤਰਮੀਮਾਂ ਕੀ ਕੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਤਤ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਹਿ-ਮਤ ਹਾਂ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਬਿਲ ਆਪ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ

ਇਹ ਬਿਲ ਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ । ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਰਾਜ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਕਿਉਂ ਲੋੜ ਪਈ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਮੈਂਬਰ ਕਢੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਡੀ ਕਿਹੜੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਆ ਪਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇਣੀ ਪਈ । ਕੀ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਮਿਸ-ਕੰਡਕਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਇਖਤਿਆਰ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ ਸੀ ? ਐਸਾ ਕਿਹੜਾ ਤਜਰਬਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਔਕੜ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ । ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਖ-ਤਿਆਰਾਤ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਸੀ ? ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਐਸੇ ਇਖ-ਤਿਆਰਾਤ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ । ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਆਫ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ । ਜੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਛੱਡ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਜਾਂ ਕਰੜਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਨਵੇਂ ਇਖਤਿਆਰ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਐਸੀ ਟੈਂਡੈਂਸੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਟੈਂਡੈਂਸੀ ਹੈ ਉਹ ਅਕਾਲੀ-ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਨ-ਸੰਘੀ ਕਰਨ ਦੀ ਟੈਂਡੈਂਸੀ ਹੈ ....

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਟੰਡਨਜੀ ਨੂੰ ਟੈਂਡੈਂਸੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ । (ਹਾਸਾ) ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਅੱਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਇਕ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਉਹ ਪੁੱਜੇ ਹਨ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਹਿਕਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕਨਸਲਟੇਟਿਵ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਹਿਕਮੇਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਣਗੇ । ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਮਨਿਸਟਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੇਗੀ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਨਸਲਟੇਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਬਲਿਕ ਓਪੀਨੀਅਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵੀ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾ-ਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਪਬਲਿਕ ਓਪੀਨੀਅਨ ਰਿਪਰੇਜ਼ੈਂਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਮੌਜੂਦਾ ਐਡਵਾਈਜ਼ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਪਬਲਿਕ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਕਾਲੀ-ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਨ ਸੰਘੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੈਂਡੈਂਸੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਟੀਚਰਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਇਕ ਸਵਾਲ ਪਿਛਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤਕ ਕਿਤਨੀਆਂ ਬੋਰਡ ਦੀ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਵੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਜੇ ਉਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕਲੀਅਰ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੀ । ਹੁਣ ਇਹ ਕਰਜ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਬਜਾਏ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵੀ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਨੈਪੋਟਿਜ਼ਮ ਅਤੇ ਫ਼ੇਵਰੇਟਿਜ਼ਮ ਤੇ ਬੇਸ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਰਾਏ ਦੇਵਾਂਗੇ ਕਿ ਇਹ ਲਿਮਿਟ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ

[ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ]

ਜਿਹੜਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ, ਉਹ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਐਕਟ ਵਿਚ ਇਹ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ :—

2. For section 8 of the Punjab State Aid to Industries Act, 1935 (hereafter referred to as the principal Act), the following section shall be substituted, namely:—

"8. (1) The State Government may by notification, remove the Vice-Chairman or any member of the board, if he :

(a) refuses to act or becomes incapable of acting as a member of the Board ;

ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਜ਼ੀਕਲੀ ਇਨਕੇਪੇਬਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਨਵੈਲਿਡ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ :

(b) is declared insolvent.

ਫੇਰ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

"(c) convicted of any such offence or is subjected by a criminal court to any such order as in the opinion of the State Government implies a defect of character which unfits him to continue to be a Vice-Chairman or member of the Board".

ਫੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰਾਏ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬੋਰਡ ਦੀ ਬਣਤਰ ਬਾਰੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਫੇਰ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਨਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ ਕਰਨੀ ਪਈ :—

"(d) without excuse, sufficient in the opinion the State Government is absent without consent of the Board from more than four consecutive meetings of the Board ;

ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨਜ਼, ਏਥੇ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਹਮ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਮਹਿਜ਼ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਇਹ ਬਿਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਇਖਤਿਆਰਾਤ ਆਲਰੈਡੀ ਇਸ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਅਗਲੀਆਂ ਦੋ ਕਲਾਜ਼ਾਂ ਹਨ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੀਆਂ ਐਡ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਉਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਡ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ।

(e) has in the opinion of the State Government been guilty of misconduct in the discharge of his duties".

ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿਚ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਿਸ ਕੰਡਕਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਿਸ ਤੇ ਮਰਜ਼ੀ ਮਿਸਕੰਡਕਟ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਵੇ।

"(f) is such a person whose continuance as Vice-Chairman or member of the Board is, in the opinion of the State Government, undesirable."

ਅੱਗੇ ਵੇਖੋ ਕੀ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਏਥੇ ਕੋਈ ਇਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਵਾਈਸ-ਚੇਅਰਮੈਨ ਚੁਣੇ। ਇਹ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੇ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਧਰਨਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਰਹਿਣ ਕਿ ਵਾਈਸ-ਚੇਅਰਮੈਨ ਚੁਣੋ ਜੇ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਉਸ ਨੂੰ ਨੂੰ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਹੋਵੇ ਉਹੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੇ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੌਣ ਵਾਈਸ-ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੋਵੇ। ਕੀ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ? ਮਿਸਕੰਡਕਟ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਹੈ, ਇਨਸਾਲਵੈਂਟ ਤੱਕ ਆਖਿਆ ਗਿਆ (ਵਿਘਨ) ਫੇਰ ਅਨਡਿਜ਼ਾਇਰੇਬਲ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਢੰਗ ਨਾ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਫਜ਼ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿਚੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਈ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਲਿਆ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਹੱਤਕ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਟੈਂਪਟ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਹੈ (ਤਾੜੀਆਂ) ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਇਖਤਿਆਰ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਨਡਿਜ਼ਾਇਰੇਬਲ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਸਕਦੀ ਹੈ, It is absoultely a contempt of the House, it should not be permitted.

ਇਸ ਕਰਕੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਦਿਦਾਂ ਹਾਂ:

> Provided that be fore the State Government notifies the removal of a Vice-Chairman or member, under this Sub-section, the reasons for his proposed removal shall be communicated to the Vice-Chairman or member, as the case may be, and he shall be given an opportunity tendering an explanation in writing.

ਇਹ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਹ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰੀਮੂਵ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨਡੀਜ਼ਾਇਰੇਬਲ ਲਫਜ਼ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਅਨਡਿਜ਼ਾਇਰੇਬਲ ਹੈ ਅਤੇ :

> No court will be able of interfere because it is the opinion of the State Government.

ਜੇ ਸਟੇਟ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿਚ ਉਹ ਅਨਡਿਜ਼ਾਇਰੇਬਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਟ ਇਜ਼ ਐਨੱਫ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਖਤਿਆਰ ਲੈਣ ਦਾ ਮਨਸ਼ਾ ਕੇਵਲ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਬਾਡੀਆਂ ਦਾ ਅਕਾਲੀ-ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਨਸੰਘੀ-ਕਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮਹਿਕਮੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਕੋਲ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਅਕਾਲੀਕਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਮਹਿਕਮੇਂ ਜਨਸੰਘੀਆਂ ਕੋਲ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਸੰਘੀ-ਕਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੈਂਡੈਂਸੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਖਬਰ ਛੱਪੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਅਕਾਲੀ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਬਿਲ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਮਾਣ ਰਖੇ। ਪਰ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ।

चौधरी बलबीर सिंह (होशियारपुर) ; उपाध्यक्ष महोदय, यदि आप तारीख देखें जिस तारीख को यह आर्डीनैंस जारी किया गया था तो पता चलता है कि यह तारीख एक

[चौधरी बलबीर सिंह]

महीना पहले की है। 17 सितम्बर को यह आर्डीनेंस जारी किया गया जो कि 19 सितम्बर से लागू होगा। यह इस विधान सभा के सैशन से एक महीना पहले की तारीख है। क्या वज़ीर साहिब अपने ब्यान में बताएंगे कि इतनी क्या ज़रूरत पड़ गई थी कि एक महीना इन्तज़ार न की जा सकी। यूं भी विधान सभा के एक सैशन से दूसरे सैशन में 6 महीने से ज्यादा समय नहीं हो सकता अन्यथा विधान भंग हो जाता है। पिछले सैशन के खत्म होने से शुरु हो कर यह म्याद इस अक्तूबर में खत्म हो रही थी। मैं सरकार से पूछना चाहता हूं कि ऐसा कौन सा ज़रूरी काम करना था या किया है जिसके लिए एक महीना यह रुक नहीं रुके ? दूसरे आर्डीनेंस में तो मान लिया कि सुप्रीमकोर्ट ने जजमैंट दी थी लेकिन इस के बारे में तो इस प्रकार की कोई बात नहीं थी। फिर डिप्टी स्पीकर साहिब, इन्होंने इस बिल के आबजैक्टस और रीज़नज़ में जो दो वजुहात बताई हैं उनमें भी इस हाऊस को मिसलीड करने की कोशिश है। पहली बात जिस पर किसी को इतराज़ नहीं था वह पहले रख दी है कि अगर कोई पूछे तो कह सकें कि हम ने इंडस्ट्री का कर्ज़ा 5 हज़ार से 10 हज़ार तक करने का फैसला किया है। लेकिन जो काबिले इतराज़ बात है वह दूसरे नम्बर पर रखी है। वह है कि सरकार की राए में जो मैंबर या वाइस चेयरमैन अनडिज़ारेबल हो उस को हटाने का अखत्यार लिया है लेकिन मैं इस से यह बात पूछना चाहता हूं कि इतनी जल्दी करने की क्या ज़रूरत पड़ गई थी। क्या इन्होंने किसी मैंबर या वाईस प्रेज़ीडैंट को हटाया भी है? इस अर्से में कोई भी मैंबर था जिस ने सरकार के हुक्म को नहीं माना और उसको निकाल दिया गया है ? आखिर ऐसी कौन सी बात थी जिसके लिए एक महीना इन्तज़ार न हो सका ? क्या कोई ऐसा मैंबर भी था जिस के कारण पंजाब की इंडस्ट्री तबाह हो रही हो या सरकार का इक्तसादी ढांचा टुट रहा हो और ऐसे मैम्बर को निकालना ज़रुरी था ? क्या किसी ऐसे मैंबर को निकाला गया है ? आखिर ऐसी क्या बात है जिस को लेकर सरकार यह साबित कर सकती है कि इस आर्डीनेंस को लाना बहुत ज़रुरी था। फिर यह जो नम्बर 2 रखा गया है यह भी हाऊस को मिसलीड करने की कोशिश है। प्रिंसीपल ऐक्ट में लिखा है कि :

(e) has, in the opinion of the State Government, been guilty of misconduct in the discharge of his duties.

(f) is such a person whose continuance as Vice-Chairman or member of the Board is, in the opinion of the State Government, undesirable in the interest of the public.

यह जो दो बातें ऐड कर दी गई हैं, यह पहले प्रिंसीपल ऐक्ट में भी ऐड कर सकते थे। इन्हों ने इस में भी हेरा फेरी करने की कोशिश की है। डिप्टी स्पीकर साहिब, जिस चीज़ पर मुझे ऐतराज़ है वह है जिस शक्ल में यह क्लाज़ पेश की जा रही है, मैं सरकार को कहता हूं कि :

"तेरी बज्म में और भी गुल खिलेंगे।"

इस के बाद डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं अर्ज़ करना चाहता हूं कि मैं कांग्रेस के राज्य में भी 1957 से 1962 तक मैंबर रहा हूं। उस राज्य में भी इंडस्ट्री के लिए

जो लोन दिए जाते थे उन के लिए हर एक जिले में डिस्ट्रिक्ट कमेटियां बनी हुई थीं। जिस में हर एक पार्टी के M.L.A. मैंबर होते थे। मैं खुद ऐसी कमेटी का मैंबर रहा हूं लेकिन अब जो नया ढांचा बनाया गया है, इस में किसी जिले में लोगों के चुने हुए नमायंदे नहीं लिए गए। इंडस्ट्री अफसर पर जो चैक था अब वह भी खत्म कर दिया गया है क्योंकि वह कमेटियां अब फंक्शन नहीं कर रही हैं। यह सब कुछ सरकार ने इस लिए किया है कि उसका काबू और मजबूत हो सके। मनिस्टर साहिब अब चले गए हैं, उन्होंने आते ही जालन्धर म्युनिस्पैलिटी को तोड़ दिया। अनडिजायरेबल समझ कर उन्होंने जलन्धर म्युनिस्पल कमेटी को कत्ल कर दिया और फिर जब यह केस हाईकोर्ट में गया और वहां जो सरकार के साथ सलूक हुआ है, उस पर हमें शर्म आती है। अगर कोई सरकार गलत काम करती है और हाईकोर्ट से इस के खिलाफ स्ट्रिक्चर पास होते हैं तो उसके लिए कुछ हद तक हम भी हिस्सेदार हैं। हर रूलिंग पार्टी जो बुरा काम करती है चाहे आपोजीशन के मैम्बर्ज़ उसके जिम्मेवार नहीं होते पर फिर भी उनको शर्मसार होना पड़ता है। तो मैं इन से यह कहूंगा कि इस हाऊस में ऐसी चीजें लाने की बजाय यह फैसला हो जाना चाहिए कि वज़ीर साहिब जो फैसला करें वह ठीक है और इस फैसले पर किसी कोर्ट या हाऊस में बहिस नहीं होनी चाहिए और न ही बहिस हो सकती है। हमारा यह वक्त भी इस से बच जाएगा। मनिस्टर साहिब का एक कागज़ का पुर्जा आ जाए कि आर्डीनैंस कानून की शक्ल अख्तियार करने वाला है। यह जो Punjab State Aid to Industries (Amendment) Bill है इन में यह लिख देना चाहिए कि जब कभी भी और किसी वक्त भी और कोई भी मनिस्टर फैसला कर लें उस फैसले को ठीक समझा जाए। इस से सरकार के काम में भी आसानी हो जाएगी।

तो मेरे कहने का मतलब है कि जिस शक्ल में यह कनून आया है जिस शक्ल में यह आर्डीनैंस पेश किया गया है, इस में इस हाउस की तौहीन है। सरकार को पता था कि असैंबली बुलाई जाने वाली है तो फिर कौन सी ऐसी एमर्जेंसी थी कि इनको आर्डीनैंस जारी करना पड़ा और फिर आर्डीनैंस करके भी इस पर कोई अमल नहीं हुआ।

तो उपाध्यक्ष महोदय, आप तो इस हाऊस की इज्जत रखने वाले हैं। इस लिए मैं आप से विनती करूंगा कि आप ही हमें यह जो लोगों के सामने हमारी बेइज्जती कर रहे हैं, उस से बचाएं।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ: (ਜਲੰਧਰ ਉੱਤਰੀ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਜਨਤਾ ਵੱਲ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਇਕ ਹੋਰ ਢੰਗ ਹੈ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਦਾ ਵੀਹ ਸਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਹਕੂਮਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਨ ਸੰਘ ਅਕਾਲੀ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਲੁੱਟ ਕੇ ਖਾ ਲਿਆ। ਜੇ.ਪੀ. ਸ਼ੀਟਸ ਦੀ ਐਨੀ ਬਲੈਕ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਉਗੇ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜ਼ਰਾ ਰੇਲੇਵੈਂਟ ਰਹੋ ਅਤੇ ਪੁਆਇੰਟ ਤੇ ਬੋਲੋ। (please be relevant and speak to the point.)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ : ਮੈਂ ਰੇਲੇਵੈਂਟ ਬੋਲਾਂਗਾ ਜੀ। (ਵਿਘਨ) ਅਸੀਂ ਵੀਹ ਸਾਲ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਲਵੋ। (ਸ਼ੋਰ) ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਸੁਣਾਨਾ ਸਿਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਣਨਾ ਵੀ ਸਿਖੋ। 207 ਟੱਨ ਚੱਦਰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਆਈ। ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਜਿਸ ਦੇ ਖਾਸ ਰਹਿਨੁਮਾ ਜਨ ਸੰਘ ਵਾਲੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਗਏ ਸੀ। ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੀਟਸ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ੀਟਸ ਦਾ ਕੋਟਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਘੱਟ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲ ਲਿਆ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵਾਂ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਅਫਸਰ ਦੀ ਪਾਵਰ ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਸੀ ਹੁਣ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਸਿਰਫ 12 ਸੌ ਰੁਪਏ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਰਕਮ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਵਿਚ ਹੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ, ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਚੀਫ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ, ਦੋ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਰੁਪਏ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਤੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਵਧਾਕੇ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁੱਝ ਬੰਦੇ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਕੋਅਪ੍ਰੇਟਿਵ ਬੈਂਕ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਂਝ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸੈਣੀ ਜੀ, ਕਿਹੜੀ ਕਲਾਜ਼ ਉਤੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ। (On which clause the hon. Member Shri Saini is speaking)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੋ ਨਵੀਆਂ ਕਲਾਜ਼ਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਰੇਲੇਵੈਂਟ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੀ ਕਲਾਜ਼ ਅੰਡਰ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੈ ਉਸ ਉਤੇ ਬੋਲੋ। (The hon. Member is not relevant. He may please speak on the clause under discussion.

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ : ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਦੋ ਕਲਾਜ਼ਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹਨ ਉਸ ਉਤੇ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜੀ। ਤਿੰਨ ਔਰ ਚਾਰ ਕਲਾਜ਼ ਉਤੇ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜੀ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਤਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹੀ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਕ ਹੋਰ ਵੀ ਭਾਰੀ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਦਾ ਢੰਗ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਐਸਟੀਮੇਟ ਕਮੇਟੀ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਆਈ। ਉਸ ਨੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਬਣੇ ਸਨ ਬੋਰਡ ਦੇ.....

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਐਸਟੀਮੇਟ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਰੈਫਰੈਂਸ ਨਾ ਕਰੋ। (Please do not make any reference to the action of Estimates Committee.)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ: ਮੈਂ ਤਾਂ ਲੋਨਜ਼ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੋਲੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਟਾਈਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਰੈਲੇਵੈਂਸੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। (I want the hon. Member to speak. That is why he has been allotted the time. But there must be relevancy in his speech.)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ : ਜੇ ਸਹੀ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਲੁੱਟ ਪੈ ਜਾਏਗੀ। ਜਨਸੰਘ ਹੋਰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਖਾ ਜਾਏਗਾ। ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। (ਸ਼ੋਰ) ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਉਹ ਨੀਯਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਬੰਦੇ ਲਾਏ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਇਕ ਸਾਡੇ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕਢਿਆ ਗਿਆਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਭ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੀ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ-ਜਨ ਸੰਘ ਸਰਕਾਰ ਉਥੇ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦੇਣ ਜਾਂ ਰੱਖ ਲੈਣ। ਮੈਨੂੰ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਕਾਲੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਜਨ ਸੰਘ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਟਾਈਮ ਮਿਲਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੱਸਾਂਗਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੂਰਬੀ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਮੁਤਲੱਕ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜਨ ਸੰਘ ਨੇ ਕਿਸ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰ ਖਾਧੀ ਹੈ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਪਬਲਿਕ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਫਤਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ (ਸ਼ੋਰ)

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਚੌਧਰੀ ਸੱਤ ਦੇਵ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਕੁੱਝ ਬੋਲਣ ਲੱਗੇ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਚੌਧਰੀ ਸੱਤ ਦੇਵ, ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਜਾਓ। (The hon. Member Chaudhri Satya Dev may please take his seat)

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। (ਸ਼ੋਰ) ਮੇਰੇ ਮੁਤੱਲਕ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੌ ਵਾਰੀ ਸੋਚੋ। ਜਨ ਸੰਘ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਮੁਤੱਲਕ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦੇ। ਜਨ ਸੰਘ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਅੰਡਰਹੈਂਡ ਮੀਨਜ਼ ਨਾਲ ਜੋ ਤਾਕਤ ਖੋਹੀ ਹੈ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਹ ਯਕੀਨਨ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿਣਗੇ।

ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਅਖਤਿਆਰ ਚੰਦ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਟਰੋਨਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਫ਼ਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ (ਪਠਾਨਕੋਟ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਅਨਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਕਲੀਅਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਡਿਸਕੁਆਲੀਫਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਰੂਲਜ਼ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹਨ

[ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ]

ਧਾਰਾਵਾਂ 191 ਤੇ 192 । ਅਗਰ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਸਕੁਆਲੀਫਾਈਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ 191 ਅਤੇ 192 ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ । ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਅਗੇਂਸਟ ਮਿਸਕੰਡਕਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮਿਸਕੰਡਕਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਮਿਸਕੰਡਕਟ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੁਰਾਈ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਕੰਪੀਟੈਂਸੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ 191 ਆਰਟੀਕਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਡਿਸਕੁਆਲੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਆਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਐਕਟ ਹੈ ਇਹ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਿਕੁਐਸਟ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿਓ ਕਿ ਇਹ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।

ਦੂਸਰੀ ਅਰਜ਼ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਡਿਕਟੇਟਰਸ਼ਿਪ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਹਿਟਲਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਦੀ ਕੰਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਐਕਸ ਆਫੀਸ਼ੀਓ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਫ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਇਸ ਦਾ ਸੈਕਟਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਇਲੈਕਟਿਡ ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਚੈਂਬਰ ਆਫ ਕੁਮਰਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਚਾਹੁਣ, ਕਰ ਸਕਣ। ਪਰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲੇਗਾ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ ਅਨਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਆਪਣੀ ਧੱਕੇ-ਸ਼ਾਹੀ ਚਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਸੰਘੀ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਨੇ ਰੀਸੈਂਟਲੀ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਰੀਲੀਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ।

ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਬੋਰਡ ਦੀ ਕਨਸਲਟੇਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਕਨਸਲਟ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋਨ ਦਿੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਨਿਸਟਰ ਇੰਚਾਰਜ ਨੇ ਪਠਾਨਕੋਟ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਇਕ ਖਾਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਪੀ.ਏ. ਦਾ ਰੈਲੇਟਿਵ ਹੈ, ਲੋਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਟੇ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਇਲੈਕਟਿਡ ਬੰਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਤੇ ਬੀਲੀਵ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚਲੇ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਕੇ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਆਦਮੀ ਇਲੈਕਟ ਹੋ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਵੀ ਇਹ ਨਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਉਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇਲੈਕਟਡ ਪਰਸਨਜ਼ ਨਾ ਰਹਿਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜ਼ਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਡਿਪਟੀ ਸਪਕੀਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼

ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਦਾ ਐਲੀਮੈਂਟ ਘੱਟ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੰਡੀਅਨ ਚੈਂਬਰ ਆਫ ਕੁਮਰਸ ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣ ਤਾਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਨਮਾਨੀ ਕਰ ਸਕਣ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਇਲੈਕਟਿਡ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢਕੇ ਆਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਫੰਡਜ਼ ਕਰੀਏਟ ਕਰ ਸਕਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਣ।

ਇਸ ਲਈ, ਡਿਪਟੀ ਸਪਕੀਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿਓ ਕਿ ਇਹ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਤਾਕਿ ਇਲੈਕਟਿਡ ਬਾਡੀਜ਼ ਜੋ ਹਨ ਉਹ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਤਬਾਹ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਦੋ ਦਫਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿਆਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਅਨਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਲਈ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ ਕਿ I am not competent to give a ruling on the constitutionality or otherwise of any legislative measure. (Chaudhri Ram Singh has twice raised the point during his speech that the Chair should give ruling about the constitutionality of the Bill but I would like to inform the hon. member that I am not competent to give a ruling on the constitutionality or otherwise of any legislative measure.)

ਚੌਧਰੀ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ (ਮੁਕੇਰੀਆਂ): ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਏਡ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਡਿਕਟੇਟਰਾਨਾ ਰਵੱਈਆ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਚਹੇਤਿਆਂ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਨਡੀਜ਼ਾਇਰੇਬਲ ਬੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਲਿਫ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸੋਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਸੈਟ ਅੱਪ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗਲੇ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਲਾਜ਼ 'ਏ' ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ 'ਰਿਫਿਊਜ਼ਜ਼ ਟੂ ਐਕਟ' ਰਿਫਿਊਜ਼ਜ਼ ਟੂ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਰਬੜ ਸਟੈਂਪਸ ਬਣ ਕੇ ਚਲੇ, ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਨਾ ਕਰੇ ਔਰ ਜਿਹੜਾ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਚੱਲੇ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਫਿਕਰਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਕ ਕਲਾਜ਼ ਦੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬੇਹਤਰ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵਕਤ ਬੋਲ ਲੈਣਾ। ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਟਾਈਮ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਜਾਓ। (The hon. Member has given notice of an amendment to a clause. It would be better if he speaks at the time when the Bill is considered clause by clause. We have very limited time so the hon. Member may please resume his seat now.)

ਚੌਧਰੀ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ : ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਜੀ।

ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ (ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜੀ ਬਹਿਸ ਅੱਜ

[ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ]

ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਸ ਅਮੈਂਡਿੰਗ ਬਿਲ ਤੇ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਜੋ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ, ਇਧਰ ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥੀ ਜੋ ਬੋਲੇ ਹਨ ਕਮ-ਅੱਜ਼-ਕਮ ਉਹ ਕੁੱਝ ਸਮਝਣ ਔਰ ਸੋਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਵਾਸਤੇ ਪਾਵਰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਲੋਨ ਸੈਂਕਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪਾਵਰ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਇਹ ਪਾਵਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਔਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਅਫਸਰ ਨੂੰ 2 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਥਾਂ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਲੋਨ ਦੇਣ ਦੀ ਪਾਵਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 1935 ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਐਕਟ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਜੋ ਪੈਸੇ ਦੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਲੋਨ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਸੈਂਕਸ਼ਨ ਹੋ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਬੋਰਡ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਸੈਂਕਸ਼ਨ ਹੋ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ ਪਾਸ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਅਰਥਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਫਿਰ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੋਂ ਫਿਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੋਂ ਔਰ ਫਿਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਬੋਰਡ ਕੋਲ ਲੋਨ ਦੇ ਪੈਸੇ ਲਈ ਕੇਸ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਜੇਕਰ ਰਕਮ 51 ਸੌ ਰੁਪਏ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜਾਂ 6 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਲਈ ਸਾਰਾ ਪਰੋਸੀਜਰ ਤਹਿ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਔਰ ਤਦ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਪੈਸੇ ਸੈਂਕਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਸੋ ਇਸ ਦਿੱਕਤ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਘੱਟ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਫਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਹੋਰ ਅਰਜ਼, ਜੋ ਇਸ ਬਿਲ ਨਾਲ ਤੁਅੱਲਕ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ, ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਐਸੇ ਸਟੈਪ ਲਏ ਹਨ ਤਾਂਕਿ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦਿੱਕਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਹੋਵੇ। ਜਿਹੜੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਇਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਡੇਢ-ਡੇਢ, ਦੋ-ਦੋ ਸਾਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਹਾਲਾਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਐਪਲੀਕੈਂਟ ਨੇ ਲੋਨ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਵਿਚਾਰੇ ਦੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਸ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖਟਖਟਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਲੋਨ ਸੈਂਕਸ਼ਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਸ ਬਿਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤੁਅੱਲਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਅਲੱਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 3 ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ, ਜੋ ਐਪਲੀਕਾਂਟ ਲੋਨ ਵਾਸਤੇ ਅਪਲਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਨ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਵਿਊ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਲੋਨ ਵਾਸਤੇ ਕੇਸ ਬੋਰਡ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਨਾਸਿਬ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਲੋਨ ਦੇਣ ਦੀ ਪਾਵਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਲੋਨ ਦੇਣ ਦੀ ਪਾਵਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਇਹ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਔਰ ਇਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਡਸਟਰੀ

ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਨੀਅਤ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਰੀਮੂਵ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ, ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ ਨੇ ਇਥੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਐਕਟ ਆਪ ਬਣਾਏ ਹਨ ਔਰ 22 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਉਹੀ ਐਕਟ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਲ ਉਠਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਮਿਊਂਸਪੈਲਟੀਆਂ ਦਾ ਬਿਲ ਉਠਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਐਕਟ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਵਰਜ਼ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਬਿਲ ਬਣਾਉਣ ਲਗਿਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਫਿਰ ਪੰਚਾਇਤ ਐਕਟ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਲੈ ਲਓ। ਕਾਮਰੇਡ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਜ਼ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਪੰਚਾਇਤ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਾਵਰਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਬੁਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲਗੀਆਂ। ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮਨਿਸਟਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੋੜੀਆਂ ਹਨ, ਹੁਣ ਵੀ ਉਹੀ ਪਾਵਰ ਐਗਜ਼ਿਸਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਫਿਰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਗਲੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਮਰੇਡ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਤਕਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਹ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ ਰੂਸ ਨੇ ਜ਼ੈਕੋਸਲੇਵਾਕੀਆ ਵਿਚ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਗੋਲੀ ਵੀ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰਨਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਸਗੋਂ ਪੰਜ, ਪੰਜ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਪਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਕੇ ਇਕੋ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਇਹ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। (ਘੰਟੀ)

ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਕੇ ਵੇਖੋ ਕਿ ਉਥੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਇਹ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਕਰਿਪਟ ਕੱਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਲ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। (ਘੰਟੀ)

ਬਾਕੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਨਸੰਘ ਦਾ ਫੋਬੀਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ।

ਫਿਰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਡਾਕਟਰ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਰੋੜੇ ਅਟਕਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ,

[ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ]

ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗੋਤੜਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਖੱਤਰੀ ਬਰਾਹਮਣ ਆਦਿ ਸਭ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) (ਹਾਸਾ)

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਸੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਥੇ ਕੁੱਰਪਸ਼ਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਚਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਤੋਂ ਸਖਤ ਐਕਸ਼ਨ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਫਲਾਇੰਗ ਸੁਕਐਡ ਰਾਹੀਂ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਸਪੈਂਡ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਪੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਰਿਕੁਐਸਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।
(ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ : ਤੁਹਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਤਾਂ ਲਿਆਈਏ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਨਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਵੋਂ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That the Punjab State Aid to Industries (Amendment) Bill, 1969 be taken into consideration at once.

The Motion was carried

Mr. Deputy Speaker : Now the House will proceed to consider the Bill clause by clause. Clause 2 is before the House. There are some notices of amendments to this clause.

Voice. All these amendments should be deemed to have been read and moved.

Mr. Deputy Speaker : All right. The notices of amendments by various Members to this clause will be deemed to have been read and moved.

Clause 2

1. **Chaudhri Ram Singh :**

"In the proposed Section 8(I), lines 1,2 for "The State Government may.... if he" substitute "The State Government may by notification remove the Vice-Chairman or any member of the Board, or any of the three Government members or the member nominated by the Government, if he".

2. Chaudhri Kewal Krishan :

In the proposed section 8(1)(a) line 1, delete, refuses to act or".

3. Chaudhri Kewal Krishan :

In the proposed section 8(1)(e), line 1, or "State Government", substitute "Court of Law"

4. Chaudhri Ram Singh :

In the proposed section 8(2), line 3, delete "or re-el ction".

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੱਛਮੀ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਬੋਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਕਲਾਜ਼ ਵੱਲ ਤੁਹਾਡੀ ਤਵੱਜੋਂ ਦਿਲਾਣਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਖਤਿਆਰਾਤ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵਾਂ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਚੁਣ ਕੇ ਭੇਜੇਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਕੱਢਣ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਡੀਬਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਲਾਜ਼ 2 ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ :-

> "The State Government may fix a period during which any person removed under clauses (b), (c), (e) or (f) of sub-section (1) of this section sha' not be eligible for reappointment or re-election.

ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਬੋਰਡ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਇਹ ਹੈ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਨਾ ਲੱਭੇ ਤਾ ਉਹ ਗਾਲਾਂ ਕਢਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਨਾ ਲੱਭੀ ਤੇ ਇਹ ਰੂਸ ਔਰ ਜ਼ੇਕੋਸਲਾਵਾਕੀਆ ਵਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਅਨਡਿਜ਼ਾਇਰੇਬਿਲਟੀ ਦੀ ਕੀ ਡੇਫੀਨੀਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦੇ ਅਖਤਿਆਰ ਕਿਉਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋ ? ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਧੂਆਂਧਾਰ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਰੂਸ ਅਤੇ ਜ਼ੇਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਦੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰੂਸ ਵਿਚ ਪਰੋਜੈਕਟ ਢਾਂਚਾ ਸੈਟ ਅੱਪ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਵੀ ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਦੋ ਸਾਲ ਜਾਂ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਹੀ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਚਲੇਗਾ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਫਿਰ ਗਿਆ। ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਹੋਰੀ ਸਬਰ ਰੱਖਣ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਲਾਲ ਝੰਡਾ ਹੀ ਝੁਲੇਗਾ। (ਵਿਘਨ)

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੋਕ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਰਾਹੀਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ, ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਯੂ.ਪੀ. ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਜਿਸ ਦੇ ਜਨਸੰਘ ਦੀ ਅਕਸੀਰੀਅਤ ਸਿਰਫ 8 ਮਹੀਨੇ ਚਲੀ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਅਕਸੀਰੀਅਤ ਸੀ ਉਹ ਵੀ 8 ਮਹੀਨੇ ਚੱਲੀ। ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਯੂ.ਪੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹੀ ਪਰਾਪੇਗੰਡਾ

[ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ]

ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਤੇ ਵਾਜਪਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਗਲੀਆਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਇਕੱਲਾ ਜਨਸੰਘ 275 ਸੀਟਾਂ ਲੈ ਆਵੇਗਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਬਣਾਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨਾਲ ਵਜ਼ਾਰਤ ਮਾੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਘੇਰਾਓ ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋਇਆ ਕੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ 99 ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੁੱਲ 49 ਸੀਟਾਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 55 ਆਦਮੀ ਖੜੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਇਥੇ ਇਕ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਨਾ ਆ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਸੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ। ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਕਿਹੜੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਛੂਆ-ਛਾਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ? ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਸਬਕ ਸਿਖਦੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ)

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਅਖਤਿਆਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਜਨਸੰਘ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਖੁਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਗਲਤ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਭੀ ਇਹ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਿਲ ਕਿਉਂ ਪਾਸ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਪਾਸ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ।

Mr. Deputy Speaker : Question is—

In the proposed section -8(1), lines 1,2 for "The State Gov rnment may...... ....if he" substitute "The State Government may, by notification remove the Vice-Chairman or any member of the Board, any of the three Govenment members or the member nominated by the Government, if he"

The motion was lost

Mr. Deputy Speaker : Question is—

In the proposed section 8 (2), line 3, delete 'or re-election'.

The motion was lost

Mr. Deputy Speaker : Question is—

In the proposed section 8(1)(e), line 1, delete "refuses to act or".

The motion was lost

Mr Deputy Speaker : Question is.

It the proposed section 8 (1) (e) line 1 for "State Government" subsituate "Court of Law."

The motion was lost

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That clause 2 stand part of the Bill.

The motion was carried

Clause 3

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That clause 3 stand part of the Bill.

The motion was carried

Clause 4

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That clause 4 stand part of the Bill.

The motion was carried

Clause 1

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That clause 1 stand part of the Bill.

The motion was carried

Title

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That title be the Title of the Bill.

The motion was carried

Minister for Industries (Shri Balramji Dass Tandon) : Sir, I beg to move—

That the Punjab State Aid to Industries (Amendment) Bill be passed.

Mr. Deputy Speaker : Motion moved—

That the Punjab State Aid to Industries (Amendment) Bill be passed.

Mr. Deputy Speaker : Question is—

That the Punjab State Aid to Industries (Amendment) Bill be passed.

The motion was carried

Mr. Deputy Speaker : The House stands adjourned till 9.00 A.M. on Thursday, the 23rd October, 1969.

*[1.07 P.M.] (*The Sabha then *adjourned till* 9.00 *A. M. on Thursday, the* 23rd *October* 1969).

APPENDIX

to

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATE

Dated 22nd October, 1969

Vol. II—No. 2

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

J.B.T./B.Ed. Units in the State

***693. Vaid Kartar Singh :** Will the Minister for Education be pleased to state :—

(a) the total number and names of J.B.T. and B. Ed. units in the State, districtwise at present ;

(b) the total number of students admitted in each of the said units during the year 1969 to date ;

(c) whether full representation was given to Harijans and Backward Classes according to their reservation while making admission of students in the said units ;

(d) whether a separate list of scheduled castes candidates was prepared or they were kept on the general list of candidates ;

(e) if the reply to parts (c) and (d) above in the negative the reasons therefor and the name of the person, if any, found responsible for it togetherwith action taken being taken by the Government against the said person ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ੳ ਅਤੇ ਅ): ਲਿਸਟ ਸਭਾ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ੲ) ਹਾਂ, ਜੀ।

(ਸ) ਹਾਂ, ਜੀ।

(ਹ) ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਬੀ.ਐਡ. ਕਾਲਜਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਕਾਲਜਾਂ ਦਾ ਨਾਂ	ਯੂਨਿਟਾਂ ਦਾ ਨੰਬਰ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੋ ਦਾਖਲ ਹੋਏ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ		–
1. ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ...	4	200
2. ਡੀ.ਏ.ਵੀ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਫਾਰ ਵਿਮਨ, ... ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	4	200

ਕਾਲਜਾਂ ਦਾ ਨਾਂ		ਯੂਨਿਟਾਂ ਦਾ ਨੰਬਰ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੋ ਦਾਖਲ ਹੋਏ
ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ			
1. ਡੀ.ਏ.ਵੀ. ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਅਬੋਹਰ	...	3	180
2. ਦੇਵ ਸਮਾਜ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਫਾਰ ਵਿਮੈਨ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸਿਟੀ	...	4	250
3. ਡੀ.ਐਮ. ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ,ਮੋਗਾ	...	30	180
4. ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਮੁਕਤਸਰ	...	2	120
ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ			
1. ਡੀ.ਏ.ਵੀ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ	...	3	180
ਜਲੰਧਰ			
1. ਐਸ.ਜੀ.ਐਨ. ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੋਆਬਾ	...	4	299
2. ਡੀ.ਏ. ਐਨ. ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੁਆਬਾ	...	3	200
3. ਗੌ. ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਕਾਲਜ, ਜਲੰਧਰ	...	4	240
ਲੁਧਿਆਣਾ			
1. ਜੀ.ਐਚ.ਜੀ. ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਗੁਰੂ ਸਰ ਸੁਧਾਰ	...	2	120
2. ਮਾਲਵਾ ਸੈਂਟਰਲ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ	...	5	263
3. ਜੀ.ਐਚ.ਬੀ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਫਾਰ ਵਿਮੈਨ, ਸਿਧਵਾਂ ਖੁਰਦ	...	4	240
ਕਪੂਰਥਲਾ			
1. ਰਾਮ ਗੜ੍ਹੀਆ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਫਗਵਾੜਾ	...	4	240
2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਫਾਰ ਵਿਮੈਨ, ਕਪੂਰਥਲਾ	...	2	120
ਬਠਿੰਡਾ			
1. ਗੌ. ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਕਾਲਜ, ਫਰੀਦਕੋਟ	...	4	200
ਪਟਿਆਲਾ			
1. ਸਟੇਟ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਪਟਿਆਲਾ	...	5	336
ਕੁੱਲ	...	60	3568

ਜੇ.ਬੀ.ਟੀ. ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਸਕੂਲ ਦਾ ਨਾਂ		ਯੂਨਿਟਾਂ ਦਾ ਨੰਬਰ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੋ ਦਾਖਲ ਹੋਏ
1. ਸਟੇਟ ਕਾਲਜ ਆਫ਼ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਪਟਿਆਲਾ	...	1	30
2. ਗੌਰਮਿੰਟ ਬੇਸਿਕ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸਕੂਲ, ਨਾਭਾ (ਪਟਿਆਲਾ)	...	1	38
3. ਗੌਰਮਿੰਟ ਬੇਸਿਕ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸਕੂਲ, ਢੋਲਬਾਹਾ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ)	...	1	42
4. ਸਰਕਾਰੀ ਜੇ.ਬੀ.ਟੀ ਸੈਂਟਰ, ਜਲਾਲਾਬਾਦ (ਵੈਸਟ) (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ)	...	1	13
5. ਸਰਕਾਰੀ ਜਨਤਾ ਕਾਲਜ, ਸ਼ੇਖਪੁਰ (ਕਪੂਰਥਲਾ)	...	1	34
6. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਨਾਰਮਲ ਸਕੂਲ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ	...	1	51
7. ਗੌਰਮਿੰਟ ਬੇਸਿਕ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸਕੂਲ, ਖੁਨ ਖੁਨ ਕਲਾਂ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ)		1	42
8. ਗੌਰਮਿੰਟ ਬੇਸਿਕ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸਕੂਲ, ਸਰਹਾਲੀ, (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)	...	1	45
9. ਗੌਰਮਿੰਟ ਬੇਸਿਕ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸਕੂਲ, ਜਗਰਾਉਂ (ਲੁਧਿਆਣਾ)	...	1	57
10. ਗੌਰਮਿੰਟ ਬੇਸਿਕ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸਕੂਲ, ਆਦਮੀ ਫਰੀਦਕੋਟ (ਬਠਿੰਡਾ)		1	40
11. ਗੌਰਮਿੰਟ ਬੇਸਿਕ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸਕੂਲ ਇਸਤਰੀ, ਫਰੀਦਕੋਟ (ਬਠਿੰਡਾ)		1	40
ਕੁੱਲ	...	11	432

Complaint by Sardar Sajjan Singh Margindpuri

***663. Sardar Kirpal Singh** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) the date when a written complaint No. 321, dated 18-5-67 sent under registered cover by S. Sajjan Singh Margindpuri, ex-M.L.A., of village Margindpura, Tehsil Patti, Distt. Amritsar, was received by the Divisional Canal Officer, Jandiala Division, U.B.D.C. Circle, Amritsar.

(b) whether in the said complaint some objections were raised regarding the irregularities committed in the refund of abiana in respect of sugarcane crop, Kharif, 1964, remitted to the cultivators

of village Bhaini Gurmukh Singh, Tehsil Patti, District Amritsar, if so, the nature of objections raised together with the result of enquiry, if any, held in this respect and the action taken by the Government in the matter ;

(c) a copy of the complaint referred to above be laid on the Table of the House ;

(d) whether any complaint of the cultivators of the said village containing allegations about non-implementation of Government orders regarding the refund of abiana realised in respect of sugarcane crop, Kharif, 1964, the payment thereof to the ineligible persons, was sent by the said S. Sajjan Singh, along with his letter No. 367, dated 28-6-68 under registered cover to the Chief Engineer, Irrigation Department, Chandigarh, which was received in his office on 4-7-68 ; if so, whether Government has held any enquiry into the allegations levelled in the said complaint ;

(e) a copy of the compaint mentioned in part (d) and the the allegations so levelled be laid on the Table of the House ;

(f) the extent to which these allegations have been found to be correct and the action taken against the officers at fault ;

(g) whether the complainants were given an opportunity of being heard at the time of holding the enquiry ; if so, the name of the Enquiry Officer alongwith the date when the persons concerned were examined, if not examined, the reasons therefor ;

(h) the action taken by the Government as a result of enquiry in respect of the complaints mentioned in part (d) above ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) Yes, on 20-5-67.

(b) Yes. The objection was raised about wrong assessment of abiana by the I.B.C. while preparing remission for sugarcane crop Kharif 1964. On enquiry, the objection was proved to be correct. The refund to the eligible persons is being accounted for in the Khatauni for Kharif 1969.

(c) A copy of the complaint is laid on the Table of the House.

(d) Yes.

(e) A copy of the complaint in question is not readily available.

(f) As a result of the enquiry the allegations detailed in the complaint were found to be correct. Action has already been taken to refund the amount to the right cultivators in the Khatauni of Kharif 1969. Action against the Irrigation Booking Clerk who was responsible for the irregularity is being taken under the rule.

(g) Yes, at the time of enquiry. Exact date is not available. The enquiry was conducted by Shri Bhupinder Singh Guleria, Deputy Collector and Shri I.M. Mehta, Executive Engineer, Jandiala Division.

(h) As per (f) above.

[(ੳ) 20 ਮਈ, 1967 ਨੂੰ।

(ਅ) ਹਾਂ। ਖ਼ਰੀਫ, 1964 ਲਈ ਗੰਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਾਫ਼ੀ ਦੀ ਨਹਿਰੀ ਪਟਵਾਰੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਆਬਿਆਨੇ ਦੀ ਗਲਤ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਬਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ-ਕੁਆਇਰੀ ਕਰਨ ਤੇ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਠੀਕ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਯੋਗ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਖਰੀਫ, 1969 ਦੀਆਂ ਖਤੌਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰੀਫੰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(ੲ) ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਸਭਾ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਸ) ਹਾਂ, ਜੀ।

(ਹ) ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਕਾਪੀ ਹਾਲੇ ਦੀ ਘੜੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ।

(ਕ) ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚ ਲਾਏ ਗਏ ਦੂਸ਼ਨ ਠੀਕ ਸਿੱਧ ਹੋਏ ਸਨ। ਯੋਗ ਵਾਹੀਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੀਫੰਡ ਦੇਣ ਲਈ ਖਰੀਫ, 1969 ਦੀਆਂ ਖਤੌਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਨਹਿਰੀ ਪਟਵਾਰੀ ਗਲਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ ਉਸ ਵਿਰੁਧ ਰੂਲਾਂ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

(ਖ) ਹਾਂ ਜੀ, ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਠੀਕ ਮਿਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਇਨ-ਕੁਆਇਰੀ ਸ੍ਰੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੁਲੇਰੀਆ, ਡਿਪਟੀ ਕੁਲੈਕਟਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਆਈ. ਐਮ. ਮਹਿਤਾ, ਕਾਰਜ-ਕਾਰੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਜੰਡਿਆਲਾ ਮੰਡਲ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ।

(ਗ) ਉਪਰ (ਕ) ਅਨੁਸਾਰ।]

ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਕਾਪੀ

ਪੱਤਰ ਨੰ: 321, ਮਿਤੀ 18 ਮਈ, 1967

ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ,

ਡਵੀਜ਼ਨ ਕਨਾਲ ਅਫ਼ਸਰ, ਜੰਡਿਆਲਾ ਡਵੀਜ਼ਨ ਨਹਿਰ,
ਅੱਪਰ ਬਾਰੀ ਦੋਆਬ ਕੈਨਾਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਵਿਸ਼ਾ: ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਫਰੇਬ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ,

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਭੈਣੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ, ਤਸੀਲ ਪੱਟੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਵਾਹੀਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫਸਲ ਖਰੀਫ 1964 ਵਿਚ ਗੰਨਾ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਔਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਗੰਨੇ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਦਾ ਅੱਧਾ ਆਬੀਆਨਾ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਬਤੌਰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਮਾਫ਼ੀ ਫਸਲ ਰਬੀ 1965-66 ਵਿਚ ਇਹ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਸਪੈਸ਼ਲ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਫਸਲ ਖਰੀਫ਼ 1964 ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ 43 ਹੈ ਔਰ ਰਕਮ ਮਾਫੀ 167 ਰੁਪਏ 56 ਪੈਸੇ ਹੈ।

(2) ਨਹਿਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਪੈਸ਼ਲ ਮਾਫ਼ੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਬੜੀ ਬੇਈਮਾਨੀ, ਹੇਰਾ-ਫੇਰੀ, ਜਾਲਸਾਜ਼ੀ ਔਰ ਧੋਖੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇ ਅਸਲ ਹੱਕਦਾਰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਔਰ ਗੈਰ ਮੁਸਤਹਿਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਫੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ।

(2) 167 ਰੁਪਏ 56 ਪੈਸੇ ਦੀ ਮਾਫੀ ਵਿਚੋਂ 55 ਰੁਪਏ 3 ਪੈਸੇ ਦੀ ਇਹ ਸਪੈਸ਼ਲ ਮਾਫੀ ਫ਼ਸਲ ਰਬੀ 1965-66 ਦੀ ਖਤੌਨੀ ਨਹਿਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਦਾਰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ, ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ, ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ, ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ, ਪੁੱਤਰ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ, ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੁਲੱਖਣ ਸਿੰਘ, ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ, ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ, ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਔਰ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਫਸਲ ਖਰੀਫ਼ 1964 ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮਾਦ ਕਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਔਰ ਸਰਕਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਇਸ ਸਪੈਸ਼ਲ ਮਾਫੀ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦੇ ਵੀ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ।

(3) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ 15 ਰੁਪਏ 8 ਪੈਸੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਮਾਫੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 8 ਰੁਪਏ 32 ਪੈਸੇ ਦੀ ਇਹ ਮਾਫੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਥਵਾ 6 ਰੁਪਏ 76 ਪੈਸੇ ਦੀ ਮਾਫੀ ਘਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 15 ਰੁਪਏ 34 ਪੈਸੇ ਦੀ ਥਾਂ ਵੀ 8 ਰੁਪਏ 32 ਪੈਸੇ ਦੀ ਮਾਫੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਥਵਾ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ 7 ਰੁਪਏ 2 ਪੈਸੇ ਦੀ ਮਾਫੀ ਘੱਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

(4) ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੌਦਾਗਰ ਸਿੰਘ, ਸਾਉਣ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ, ਸਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ, ਚੰਚਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ, ਲਛਮਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਮਖਨ ਸਿੰਘ, ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਮੁਖਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਮੰਸਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ, ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਮਿਤੀ ਸਿੰਘ, ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਪਰੇਮ ਸਿੰਘ, ਬੀਖਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਮਾਹਨਾ ਸਿੰਘ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ, ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਮਹਾਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਜਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ, ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ, ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਸੁਰਵਿੰਡ, ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਔਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਕੇਹਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਫੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਵਾਹੀਕਾਰ 125 ਰੁਪਏ 78 ਪੈਸੇ ਦੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਮਾਫੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ (ਇਸ ਰਕਮ ਵਿਚ ਪੈਰਾ ਨੰ: 3 ਦੀ ਕਮੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ) 167 ਰੁਪਏ 56 ਪੈਸੇ ਦੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਮਾਫੀ ਵਿਚੋਂ 41 ਰੁਪਏ 77 ਪੈਸੇ ਹੀ ਅਸਲ ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਾਹੀਕਾਰਾਂ ਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਵਾਹੀਕਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਮੇਂ ਫਸਲ ਰੱਬੀ 1965-66 ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹਿਰ ਸੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਫੀ ਇਸ ਨਹਿਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੱਟ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ, ਜਾਲਸਾਜ਼ੀ, ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਔਰ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ। ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚਲਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਮੈਂ ਪਟਵਾਰੀ ਮਾਲ ਪਾਸੋਂ ਵੇਖਿਆ।

(ਸਹੀ)... ,
ਪ੍ਰਾਰਥਕ
ਸੱਜਨ ਸਿੰਘ ਮਰਗਿੰਦਪੁਰੀ,
ਸਪੁੱਤਰ ਸਰਦਾਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ
ਐਕਸ ਐਮ. ਐਲ. ਏ.,
ਅਤੇ ਐਕਸ ਪਾਰਲੀਆਮੈਂਟਰੀ ਸਕੱਤਰ,

ਮਿਤੀ 18-5-67
ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ ਮਰਗਿੰਦਪੁਰਾ
ਤਹਿਸੀਲ ਪੱਟੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

Non-Payment of Pension/Gratuity to Shri Piare Lal son of Shri Prabh Dial village Pedhni Kalan, District Sangrur

*750. **Giani Kundan Singh Patang** : Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state whether it is a fact that Shri Piare Lal Patwari son of Shri Prabh Dial Ji, village Pedhni Kalan, district Sangrur who retired on 30-9-61, has neither been granted any pension nor paid any gratuity so far; if so, the reasons for this delay togetherwith the time by which he would be granted pension ?

ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ : ਹਾਂ, ਜੀ। ਸੇਵਾ ਪੱਤਰੀ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਪਿਆਰਾ ਲਾਲ ਪਟਵਾਰੀ ਦਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਕੇਸ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸਰਵਿਸ ਰਿਕਾਰਡ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਨਵੀਂ ਸੇਵਾ ਪੱਤਰੀ ਛੇਤੀ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਟਵਾਰੀ ਦੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਕੇਸ ਦਾ ਜਲਦੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਹੈ।

(Yes. Due to the non-availability of Service Book, the pension case of Shri Payare Lal Patwari could not be finalised· The department has now accorded sanction for the preparation of new Service Book and efforts are being made to prepare it early. The pension case of the Patwari is expected to be finalised shortly).

S.H.O., Gharinda, District Amritsar

*714. **Comrade Darshan Singh Jhabbal** : Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) the names of Police stations where the S.H.O. presently posted at Gharinda Police Station, district Amritsar remained posted from 1960 to 1969 ;

(b) whether it is a fact that the Kisans of the area went on hunger strike against the behaviour of the said S.H.O. when he was posted at Lopoke Police Station ; if so, the steps/action so far taken by the Government in this regard ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ: (ੳ) ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਅ) ਹਾਂ ਜੀ, ਜਦੋਂ ਐਸ.ਆਈ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਤੌਰ ਐਸ. ਐਚ.ਓ., ਥਾਣਾ ਲੋਪੋਕੀ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ (ਖੱਬਾ ਪੱਖ) ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲੋਪੋਕੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 23-3-69 ਤੋਂ, ਕੇਸ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਨੰ: 18, ਮਿਤੀ 1-2-69 ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 307/332/353/186 ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ, ਥਾਣਾ ਲੋਪੋਕੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ 24 ਘੰਟੇ ਦੀ ਲੜੀਵਾਰ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਟੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ 2 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜਲੂਸ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਐਸ.ਐਚ.ਓ., ਥਾਣਾ ਲੋਪੋਕੀ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਜਨਤਾ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਦਮਨ ਵਾਲੇ ਉਪਾਅ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਲੋਪੋਕੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤੇ ਸਨ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਅੱਜੇ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ੇਰੇ ਗੌਰ ਹੈ।

ਸਟੇਟਮੈਂਟ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ	ਲੜੀ ਨੰ:	ਥਾਣਾ	ਤੋਂ	ਤੱਕ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	1.	ਮਜੀਠਾ	19-10-60	11-10-61
	2.	ਅਜਨਾਲਾ	6-12-61	25-4-62
	3.	ਸਿਰਹਾਲੀ	26-4-62	2-1-63
	4.	ਵਲਟੋਹਾ	3-1-63	22-6-63
	5.	ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ, ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ	16-3-64	15-5-64
	6.	ਸਦਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)	16-5-64	8-10-64
ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ	7.	ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ, ਭੰਗਰ ਖੇੜਾ	21-10-64	29-11-64
	8.	ਮਲੋਟ	30-11-64	9-4-65
	9.	ਬਾਗਾ ਪੁਰਾਣਾ	4-11-65	8-12-65
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	10.	ਅਜਨਾਲਾ	17-5-66	2-10-66
ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ	11.	ਧਾਰੀਵਾਲ	7-11-66	16-2-67
	12.	ਧਾਰੀਵਾਲ	3-4-67	5-7-67
	13.	ਸਦਰ ਬਟਾਲਾ	20-10-67	9-1-68
ਲੁਧਿਆਣਾ	14.	ਰਾਏਕੋਟ	29-1-68	26-7-68
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	15.	ਕੋਤਵਾਲੀ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)	26-8-68	15-9-68
	16.	ਲੋਪੋਕੀ	16-9-68	15-6-69
	17.	ਘਰਿੰਡਾ	16-6-69	ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

Enquiry Held into the Firing in Ferozepur Jail

***679. Comrade Dana Ram :** Will the Chief Minister be plased to:—

(a) state whether the Commissioner, Jullundur Division who was asked by the Government to hold an enquiry into the firing in the Ferozepur Jail (soon after the present Government took over) has completed his enquiry and submitted his report to the Government; if so, the date on which the report was submitted ;

(b) state the decision, if any, taken by the Government on the said report ;

(c) lay on the Table of the House a copy of the report mentioned in part (a) above ?

Chief Minister : (a) Yes, on 2nd May, 1969.

(b) The Commissioner, Jullundur Division has justified the firing in the Central Jail, Ferozepur on 27th March, 1969. Accordingly, no action is contemplated against any Jail/Police official. First demand of the prisoners mentioned in Commissioner's report is under consideration of Government. Demand No. 2 has been accepted. The other two demands are unacceptable.

(c) A copy of the report mentioned in part (a) above is enclosed, at Annexure I.

ANNEXURE I

On receipt of instructions from the Government to inquire into the incident which occurred in the Central Jail, Ferozepur on the 27th March, 1969, I proceeded to Ferozepur on the 4th April, 1969. On the morning of the 5th April, 1969, I visited the Jail with a view to see the place of occurrence of this incident alongwith the Deputy Commissioner, the Senior Superintendent of Police and the Jail Officials including the A.I.G. Prisons and the Superintendent Jail. I also met the prisoners about 30 in number apart from those who were lying injured in the Jail Hospital. They were 21. Every one of them including the injured ones corroborated the following facts :—

(i) That they had been instigated by their leaders to resist the move of the Jail Authorities to transfer some of the prisoners from this Jail to another Jail.

(ii) That they had left their barracks and had got on top of the roofs of the barracks on being told to do so by their so called leaders.

(iii) That they had barricated the entrance to the compound between the two barracks.

(2) On my inquiry as to why they had got on to the roofs the prisoners stated that they wanted to protect themselves from the action of the Jail Authorities and the police. On my further inquiry as to how they were able to get out of the barracks they stated that they had found all locks open and so they had no difficulty in getting out. As a matter of facts the prisoner themselves broke open the locks of the barracks by first scaling the

latrines attached to these barracks. I also saw large quantities of brickbat on the roofs which had been collected by dismantling the roof-top. All this was done by the prisoners apparently to resist the attempt of the Jail Authorities to transfer a few of the prisoners from this Jail. This sort of concerted action on the part of the Prisoners could only be possible with prior planning. There is no doubt in my mind that the prisoners had pre-planned their moves and they were all prepared to counter act the action of the Jail Authorities.

(3) Before reaching Ferozepur I had asked the Deputy Commissioner to issue a Press Note informing the public of my arrival so that if any one wanted to appear before me in connection with this inquiry he could do so. Consequently, some public-men met me and gave their version of the story. I would like to mention particularly few of them, one of the proprietor of the Cinema who had actually seen the prisoners hurling stones on the Police party from the roof-top of the Janj-ghar which is quite adjacent to the jail. According to him the prisoners were shouting as well as throwing stones. I talked to the stall-holders outside the Jail. They also corroborated this story. Even the President of the Municipal Committee who also appeared before me confirmed this fact.

(4) The official version of the incident is that in the month of February, 1969, the prisoners had locked themselves in the factory alongwith 7/8 persons of the jail staff and it was only after persuasive efforts by the Sub-Divisional Officer (Civil) Ferozepur, that they had agreed to come out of the factory. Thereafter, in the beginning of March, 1969, the prisoners started to defy the Jail discipline as a result of which some of them were trasferred to other Jails. This resulted again in the worsening of the situation in the Jail and on the 2nd March, 1969, the prisoners indluged in reckless and went on riotous behaviour uptil 8th March, 1969, when the situation was brought under control with great difficulty and with the good offices of Sardar Gurcharan Singh, Ex-Chief Parliamentary Secretary, Punjab. The Deputy Commissioner had reported these facts to the Home Secretary vide his D.O. Letter No. 3075/S. dated the 9th March, 1969. Thereafter alothough peace was restored in the Jail, yet the situtation, particularly in, regard to the behaviour of the prisoners did not improve. The discipline amongst the priosners steadily deteriorated. The leaders of the episode of 2nd March, 1959, had formed a group in order to defy and threaten the Jail staff on every step. With the passage of time, the prisoners became more defiant and had been threatening the Jail staff with dire consequences in case their demands were not met by the 27th March, 1969. The situation as prevailing in the Jail on 24th March, 1969, was brought to the notice of the Deputy Commissioner by the Superintendent of the Jail and the former had informed the Home Secretary accordingly. The prisoners had set up an almost parallel Government inside the Jail controlled by a Committed of ring leaders. They were resisting even routine transfers to other Jails. On the 26th March, 1969, the Superintendent of the Jail vide his letter No. 59/C, dated the 25th March, 1969, brought to the notice of the Deputy Commissioner that the situation was getting out of the hand and that the prisoners had collected a huge amount of brick-bats and other missiles for assaulting the jail officials. The Superintendent also met the Deputy Commissoner and suggested that segregating of the notorious convicts was very essential if the situation in the jail was to be stopped from getting out of hand. He asked for adequate police assistance since he apprehended that efforts to segregate ring leaders would be resisted violently,. Accordingly, the Deputy Commissioner discussed the matter with the Senior Superintendent of Police as well as the A.IG.. Prisons, who had been deputed by the I.G. Prisons to remain on the spot in view of the critical situation in the jail. It was decided to keep the Police force in reserve ready for any eventuality that might arise. On the morning

of the 27th March, 1969, a telephonic communication was received by the Deputy Commissioner as well as the S.S.P. from the Superintendent of Jail that when his staff tried to take out the prisoners from the barracks, they raised challenging shouts and climbed on the roof tops of the barrakcs and started hurling brick-bats at the jail officials. Accordingly, on the Deputy Commissioner's request the S.S.P. ordered the poliice force to reach the Central Jail to assist the Jail authorities. The force reached the jail at about 6-45 in the morning. The force was split up in three parts each under the control of a gazetted officer. Each group was acocompanied by an Executive Magistrate. One party consisted of Shri I.D. Kanwar, Magistrate, 2 D.S.Ps., one Inspector City, one Sub-Inspector, Shri Soni Deputy Superinrendent of Jail, 10 H.Cs. and 139 Constables, the second party of Shri Ram Lal Magistrate/Shri Atma Singh S.D.M., 2 D.S.Ps. one Assistant Superintendent of jail, 2 Sub-Inspectors, 3 A.S.Is. and 40 Constables; and the third party of Shri B.D. Agarwal, one D.S.P. one Assistant Supernitendent Jail, one Sub-Inspector, 2 A.S.Is., 3 H.C. 8 and 72 Constables. In so far as the portion in the Yol Camp area of the prisoners is concerned, no serious resistance was offerred by the prisoners and the situation was boruhgt under control after over powering only one or two persons who resisted. In the barracks of C.Os., however, the persons who were on the roof tops indulged in heavy brick-batting. Shri I. D. Kanwar, Executive Magistrate 1st Class who was accompanfng this force tried to persuade the prisoners to come down peacefully with the help of the mike. The prisoners however, refused to come down and continued to hurl threats, abused and brick-bats. They were simultaneously dismantling the root and preparing brick-bats, After persuation had failed and some of the Police officials had been injured in the brick-batting, tear-gas shell were burst. Two tear-gas squads tried their utmost to displodge the prisoners from the roof tops but failed. The prisoners had in few cases hurled back the shells fired at them. One or two of them sustained direct hits from the shells also. In the mean time, the force, which was deputed for dealing with the Yol Camp area alongwith the Magistrates was also sent to re-inforce the one, which was sandwiched between the prisoners of the C.Os. barracks as well as the barracks of the convicts. Immediate action had, therefore, to be taken to save the force from being beaten off. It was accordingly decided that an attempt should be made to scale the roof with the help of ladders. Accordingly, the force led by two G.Os. advanced in the face of heavy brick-batting and under cover of baskets charpoys. The prisoners, however, strongly resisted the efforts of the force to climb on the ladders. When the two Gazetted Officers were going up on these ladders and were near the top, the prisoners tried to hit on their heads with clubs and brick-bets, with which they were armed. Apprehending grave danger to the lives of these Officers, the Magistrate on duty ordered firing to be opened on those, who were leading the assault on the lerdders. As a result of this firing, one prisoner died on the spot, while some others sustained injuries. This caused stampead amongst the prisoners and they started jumping down from roof tops. In the barrack compounds also, they put up very tough resistance with clubs and other weapons, which they had improvised and accordingly, lathi charged had to be made. The situation in this section was brought under control after efforts of about three hours. The injured, both from the Police side as well as the prisoners, were immediately removed for medical aid. The arrested lambardars were thereafter brought to the vicinity of the barracks of the convicts and they also joined the authorities in the appeal to the convicts to come down peacefully as enough blood shed had already taken place. Incited by the leaders however, particularly from barrack No. 3, these prisoners refused to negotiate and continued to hurl brick-bats, in some cases with the help of slings which they had im provised. After efforts extending over 1½ hours to pesuade the prisoner, tear gas had to be resorted to. In this case also, it was ineffective and, accordingly force

advanced on towards the barracks under cover of baskets and cots. On two occasions, when the lives of the force were in danger, the Magistrate on duty ordered opening of firing on the prisoners, . After great difficulty the doors of the barracks compounds were forced open one by one and the force was able to enter the compound. Here except in barrack No. 2, the prisoners put up tough resistance in barrack No. 3 and 1, as a result of which lathi charge had to be made repeatedly. The situation was brought under control by about 3 O' clock in the afternoon.

5. Having stated the official version as well as the version of the prisoners and others my assessment of the situation is that the sequence of events which eventually culminated in this incident is as follows : —

(1) The trouble started on 21st January, 1969, when the prisoners resisted the transfer of two bad characters.

(2) On 1st March, 1969, the prisoners on the transfer of bad characters barricated themselves in their barracks and rooms, refused to accept meals. The convict officials also joined them on 4th/5th March, 1969. This state of affairs continued upto 8th when on the persuasion of S. Gurcharan Singh, Ex-Chief Parliamentary Secretary and the S.D.M. Ferozepur, the prisoners gave up their agitational attitude. Nevertheless, the prisoners continued making breaches of discipline.

(3) The prisoners invariably created fuss at the time of interview and refused searches apparently to hide the smuggled articles.

(4) At one time some prisoners forcibly removed clothing from the jail factory and got it tailored according to their own choice.

All these incidents clearly show that the Jail Authorities were not able to enforce discipline. In fact the situation was allowed to deteriorate further and further and then the whole thing went out of their control. Had the discpline been enforced in January when the first act of indiscipline occurred, the situation would not have aggravated. This lukewarm attitude on the part of the Jail Officials concerned made the prisoners more defiant as they must have felt that the jail officials were incapable of enforcing discipline. This was in my opinion the reason which led them to put forward unreasonable demands. Their demands were :—

(i) That in the presence of double railing the prisoners could not communicate to their relatives who come for interview and therefore, one railing should be removed.

(ii) That after the expiry of a period of 14 years including period of remission, the prisoners should be released.

(iii) That the Garden Gang should be allowed Sunday as Holiday.

(iv) That the prisoners from outside States should be given the same facilities available to the prisoners of Punjab or they should be sent back to their respective States.

6. My analysis reveals that the main cause for the trouble was lack of discipline amongst the prisones. In fact, I would not be wrong if I said that from March 3rd onwards there was total indiscipline . The prisoners had stopped working in the Jail Factories ; they would not allow searches ; they prevented even routine transfers. Also they had set up a Committee which issued orders to the prisoners. It was this Committee which had ordered the prisoners to barricade the barracks and get on top of the roof to the barracks on the day of this incident after breaking open the locks. They had also scaled two Latrines in order to get out of the barracks. By continuous indiscipline the prisoners had become so unruly that they locked in as hostages six jail officials and it was only after a proloned pleading extending over hours by the local Sub-Divisional Officer (Civil), that they released these officials. All this leads me to construe that discipline had totally disappeared in this jail and when the Authorities, after the new Superintendent took over, tried to enforce discipline, the trouble started. For almost a fortnight the Authorities tried to grapple with the law lessness through means other than use of force. Eventually, they decided to segretgate the ring leaders. These prisoners were to be transferred on 27th which was prevented by the prisone rs by a concerted actioh as indicated earlier.

7. The main demand of the prisioners was removal of the condition which lay down that under no circumstances can a prisoner earn remission more than two-fifth of the substantive sentence. In other words a convict who has been sentenced to life imprisonment, i.e. 14 years' sentence must remain in prison for a minimum of 8½ years which evidently meant that remissions cannot exceed 5½ years. Government have been announcing remissions on various occasions which has resulted in excessive remissions in the case of prisoners serving a life sentence. In view of the embargo laid down in the Jail Manual these excessive remissions cannot be pemitted. This has been the main distrubing factor in this Jail because the prisoners in this Jail are mostly under a life sentence. The so-called excessive remissions have, therefore, posed a very serious problem for this Jail. Since the Jail Autnorities in view of the Jail Manual embargo regarding remissions have been refusing this demand of the prisoners, the result has been bitterness, bad feelings and indiscpline. All this cumulatively led to this trouble.

8. I am, therefore, absolutely convinced that the authorities were perfectly justified in taking the action to put down lawlessness prevailing in the Jail. The position had aggravated so much that discpline amongst the prisoners could not be enforced without taking a firm action for which police help was necessary. The Police in dealing with lawlessness are generally misunderstood, for it they behave, cautiously they are blamed for dereliction of duty; if on the other hand they handle the situation with measure of firmness they are charged with high handedness. The general tendency is to treat every case of Police firing as one involving the use of excessive force. The prisioners had become so violant that lesser force could not have controlled the lawlessness. Moreover, such Police Party was accompanied by a Magistrate and the fire was opened only after the Magistrate had given the necessary orders. I am, therefore, firmly of the view that excessive force was not used. The fact that 7 prisoners died is no yardstick to judge the matter and to infer that the Police were guilty of excessively dealing with the situation. While death toll is to be regretted, the real pertinent question to ask is webther the Authorities could have controlled the mob fury exhibited by prisoners without resorting to firing. My answer is 'No'. The Authorities were absolutely justified in taking the action of the force used in the action was not excessive. Had the Authorities remained passive spectators to what was going on in the jail, they would have been charged with failure to protect the jail premises. Because, as the situtation had developed and the prisoners had got together, th position would have further deteriorated and then it might have been difficult to control it with even this for ce.

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Arrangement for Teaching Sanskrit in Government Schools

143. Shri Gian Chand Kharbanda : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to :—

(a) lay on the Table of the House a list of Government Schools in the State where arrangements for teaching sanskrit exist ;

(b) state whether any Sanskrit Pathashalas in the State have been given grant by the Government during the last two years; if so, a list of such Pathashalas be placed on the Table ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿਘ (ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ) : (ੳ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾਂ ਵਿਵਰਣ 1 ਵਿਚ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਹੈ।

(ਅ) ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1967-68 ਅਤੇ 1968-69 ਵਿਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਵਰਣ 2 ਵਿਚ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਹੈ।

ਵਿਵਰਣ 1

ਸੂਚਨਾ ਭਾਗ (ੳ) ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਰਾਜ ਦੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

1. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਡਾਇਮ ਗੰਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

2. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਟਾਊਨ ਹਾਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

3. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ।

4. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ।

5. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਮਾਹੀ ਸਿੰਘ ਗੇਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

6. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਮਾਹਨਾ ਸਿੰਘ ਰੋਡ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

7. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਮਾਲ ਰੋਡ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

8. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਰਾਮ ਬਾਗ ਗੇਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

8. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਅਜਨਾਲਾ

10. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਬੁਤਾਲਾ।

11. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਕਟੜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ

1. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਭਾਰਗੋ ਕੈਂਪ, ਜਲੰਧਰ।

2. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਜਲੰਧਰ।

3. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਨਹਿਰੂ ਗਾਰਡਨ।

4. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਬੰਗਾ

5. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਫਿਲੌਰ।

6. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਫਿਲੌਰ।

7. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ।

8. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਔੜ।

9. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਬਿਲਗਾ।

10. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਸਮਰਾਏ ਜੰਡਿਆਲਾ।

11. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਖੀਵਾ

12. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਨੂਰਮਹਿਲ।

13. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਨੂਰਮਹਿਲ।

14. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਨਕੋਦਰ।

15. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਫਜ਼ਲਪੁਰ।

16. ਲੱਲੀਆਂ ਕਲਾਂ।

17. ਖਟਕੜ ਕਲਾਂ।

18. ਉਸਮਾਨ ਪੁਰ।

19. ਕੋਟ ਹਾੜਾਂ।

20. ਸਮਰਾਏ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ

1. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ।

2. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਦੀਨਾ ਨਗਰ।

3. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਪਠਾਨਕੋਟ।

4. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਬਟਾਲਾ।

5. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਘਰੋਟਾ।

6. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਭੁਗੂੜੀ।

7. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਘੁੰਮਣ, ਕਲਾਂ।

8. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਫਤਿਹ ਗੜ੍ਹ ਚੂੜੀਆਂ।

9. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਨਰੋਟ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ।

10. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਸੁਜਾਨਪੁਰ।

11. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਕੰਡੀ।

12. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਸ਼ਹਿਰ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ।

13. ਗੌਰਮਿਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਤਾਰਾਗੜ੍ਹ।

14. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਤਾਲਿਬਪੁਰ।

15. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਦਰਾਂਗਲਾ।

16. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਦੋਸਤਪੁਰ।

17. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਜਾਗੋਵਾਲ ਬੇਟ।

18. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਾ ਅਫ਼ਗਾਨਾ।

19. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਮੀਰਥਲ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਪੂਰਥਲਾ

1. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਕਪੂਰਥਲਾ।

2. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਹਾਦੀਆਂ ਬਾਦ।

3. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਢਿਲਵਾਂ।

4. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਕਪੂਰਥਲਾ।

5. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਫਗਵਾੜਾ।

6. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਫਗਵਾੜਾ।

7. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ।

8. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ

1. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ।

2. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ।

3. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਰਾਏਕੋਟ।

4. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਸਮਰਾਲਾ।

5. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਜਗਰਾਉਂ।

6. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਖੇੜੀ ਨੌਧ ਸਿੰਘ।

7. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਲਕੜ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ।

8. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਡਵੀਜ਼ਨ ਨੰ: 3 ਲੁਧਿਆਣਾ।

9. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਕਾਮਰਾਨਾ ਰੋਡ, ਲੁਧਿਆਣਾ।

10. ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੋ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਕੁੰਦਨਪੁਰੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ।

11. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਜਗਰਾਉਂ।

12. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਦਹੇੜ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ

1. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਅਬੋਹਰ ਮੇਨ।

2. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ।

3. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਅਬੋਹਰ ਬਰਾਂਚ।

4. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ।

5. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ।

6. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਅਬੋਹਰਮੇਨ।

7. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ।

8. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਅਬੋਹਰ ਬਰਾਂਚ।

9. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ।

10. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ।

11. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ।

12. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ।

13. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਮੋਗਾ।

14. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਅਬੋਹਰ।

15. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਮਲੋਟ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ

1. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਟਾਂਡਾ।

2. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ।

3. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਤਲਵਾੜਾ ਸੈਕਟਰ-1

4. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਪਜੌਦਿੱਤਾ ਸੂਸ।

5. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਹਾਜੀਪੁਰ।

6. ਗੌਰਮਿਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ।

7. ਗੌਰਮਿਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਕੁਲਖਾਸਪੁਰ ਹੀਰਾਂ

8. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਅਹਰੇਣਾ ਕਲਾਂ।

9. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਭੁੱਗਾ।

10. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਜਨੌੜੀ।

11. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਬਾਰੀਆਂ ਕਲਾਂ।

12. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਢੋਲ ਬਾਹਾ।

13. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਫਤਿਹਪੁਰ ਭਠਲਾ।

14. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਧੱਦੀ ਸੂਰਾ ਸਿੰਘ।

15. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਸਰਹਾਲਾ ਮੁੰਡਿਆਂ।

16. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਸੋੜੋਆ।

17. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਸਹਿਖ਼ਾ।

18. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਸੈਹਿਗਰੋਵਾਲੀ।

19. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਨਵੀਂ ਆਬਾਦੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ।

20. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਬੇਹਲਖਣ।

21, ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਸਰਹਾਲਾ ਖੁਰਦ।

22. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਮਾਲੇਵਾਲ।

23. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਹਰਸਾ ਮਾਨਸਰ।

24. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਹਰਦੋਖੁੰਦਪੁਰ।

25. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਥੋਪੀਆਂ

26. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਭਾਨੋਵਾਲ

27. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਮਨਹੋਤਾ।

28. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਪਟਿਆਲਾ।

29. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਸੰਸਾਰਪੁਰ ਟੈਰਿਸ।

30. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਬੰਬੇਲੀ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ

1. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਬਨੂੜ।

2. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਬਸੀ ਪਠਾਣਾ।

3. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ।

4. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ, ਸਕੂਲ, ਨਾਭਾ।

5. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮ:ਪ: ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਪਟਿਆਲਾ।

6. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਰਾਜਪੁਰਾ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ।

7. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਨਾਭਾ।

8. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਪੁਰਾਣੀ ਪੁਲਿਸ ਲਾਇਨ, ਪਟਿਆਲਾ।

9. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਪਟਿਆਲਾ (ਵਿਕਟੋਰੀਆ)

10. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਅਮਲੋਹ।

11. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਭਾਦਸੋਂ।

12. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਚਨਾਰਥਲ ਕਲਾਂ।

13. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਡੇਰਾਬਸੀ।

14. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ , ਲਾਲੜੂ।

15. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਮਲ੍ਹੇਵਾਲ ।

16. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਮਸੀਂਘਨ।

17. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ , ਰਾਜਪੁਰਾ।

18. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਸਨੌਰ।

19. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ , ਤਲਵੰਡੀ ਮਲਕ।

20. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ , ਬਸੀ ਪਠਾਣਾ।

21. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਰਾਜਪੁਰਾ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ।

22. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦਿਆਲਾ, ਨਾਭਾ।

23. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦਿਆਲਾ, ਪਟਿਆਲਾ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ

1. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (ਲੜਕੇ), ਕੋਟਕਪੂਰਾ।

2. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ (ਲੜਕੇ), ਸਰਦੂਲ ਗੜ੍ਹ।

3. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ (ਲੜਕੇ), ਗੋਨਿਆਨਾ।

4. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ(ਲੜਕੇ), ਫਰੀਦਕੋਟ।

5. ਗੌਰਮਿਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ (ਲੜਕੇ), ਬਰੇਟ।

6. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ (ਲੜਕੇ), ਬੁਢਲਾਡਾ।

7. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ (ਲੜਕੇ), ਭਾਈ ਰੂਪਾ।

8. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ (ਲੜਕੇ), ਭੂਚੋ ਮੰਡੀ।

9. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ (ਲੜਕੇ), ਮੰਡੀ ਫੂਲ।

10. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ (ਲੜਕੇ), ਮਾਨਸਾ।

11. ਮਹਾਤਮਾ ਹੰਸ ਰਾਜ ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਬਠਿੰਡਾ।

12. ਐਸ.ਐਸ.ਡੀ. ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਬਠਿੰਡਾ।

13. ਗਾਂਧੀ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਮਾਨਸਾ।

14. ਆਰੀਆ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਬਠਿੰਡਾ।

15. ਐਸ.ਡੀ.ਕੇ. ਐਮ. ਵੀ., ਮੰਡੀ ਫੂਲ।

16. ਗਾਂਧੀ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸਕੂਲ, ਕੋਟ ਕਪੂਰਾ।

17. ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਫਰੀਦਕੋਟ।

18. ਪਬਲਿਕ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਜੈਤੋਂ

19. ਤਿਲਕ ਗਰਲਜ਼ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਜੈਤੋਂ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ

1. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਸਹਿਣਾ।

2. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਭਦੌੜ।

3. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ।

4. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਤੱਪਾ।

5. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਸੰਗਰੂਰ।

6. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਸੰਗਰੂਰ।

7. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਬਰਨਾਲਾ।

8. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਬਰਨਾਲਾ।

9. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ।

10. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਧਨੌਲਾ।

11. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਹੰਡਿਆਇਆ।

12. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਕਾਲੇਕੇ।

13. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਮੂਨਕ।

14. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਮੂਨਕ (ਗਰਲਜ਼)।

15. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਸੁਨਾਮ।

16. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਸੁਨਾਮ (ਗਰਲਜ਼)

17. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਅਮਰਗੜ੍ਹ।

18. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਚੌਂਦਾ

19. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਲਹਿਰਾ ਗਾਗਾ।

20. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਲਹਿਰਾਗਾਗਾ (ਗਰਲਜ਼)

21. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ।

22. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ (ਗਰਲਜ਼)

23. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਬਖੋਪੀਰ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਪੜ

1. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ।

2. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਭਲਾਨ।

3. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਖਿਜਰਾਬਾਦ ਵੈਸਟ ।

4. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਲਾਂਡਰਾਂ।

5. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਚੂਨੀ ਕਲਾਂ।

6. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਮੂਲਾਂਪੁਰ।

7. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਮੋਰਿੰਡਾ।

8. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਨੰਗਲ ਟਾਊਨਸ਼ਿੱਪ।

9. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਨੰਗਲ ਟਾਊਨ ਸ਼ਿੱਪ।

10. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਕਥੇੜਾ।

11. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਤੀੜਾ।

12. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਭੰਡੋਰ ਸਾਹਿਬ।

13. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਨੂਰਪੁਰਬੇਦੀ।

14. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਝੰਜ।

15. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਪਡੋਂਹ ।

16. ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਰੋਪੜ।

17. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਸਿੰਘ ਭਗਵੰਤ ਪੁਰ।

18. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਬਜਰੂੜ।

19. ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਸੁੰਦਰਨਗਰ।

ਵਿਵਰਣ 2

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ: 143 ਦੇ ਭਾਗ (ਅ) ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ/ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ-ਸਾਲ 1967-68 ਤੇ 1968-69 ਵਿਚ (ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ)।

ਲੜੀ ਨੰ:	ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਨਾਮ	ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੀ ਰਕਮ 1967-68	1968-69
		ਰੁਪਏ	ਰੁਪਏ
1	ਸ੍ਰੀ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਵੈਦਿਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ, ਮਾਈ ਹੀਰਾਂ ਗੇਟ, ਜਲੰਧਰ।	3,250	3,484
2	ਸ੍ਰੀ ਸਰਸਵਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਾਲਜ, ਖੰਨਾ, (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ)	7,600	11,238

ਲੜੀ ਨੰ.	ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਨਾਮ	ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੀ ਰਕਮ 1967-68	1968-69
		ਰੁਪਏ	ਰੁਪਏ
3	ਸ੍ਰੀ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਾਲਜ, ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ)	60	674
4	ਸ੍ਰੀ ਲਖਸ਼ਮੀ ਨਾਰੈਣ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਾਲਜ, ਦੁਰਗਿਆਨਾ ਮੰਦਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	2,900	3,483
5	ਹਿੰਦੂ ਸਭਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ...	2,260	3,049
6	ਆਰ.ਬੀ. ਗਾਗਰ ਮਾਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	920	—
7	ਐਸ.ਡੀ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਾਲਜ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ...	4,160	3,072
8	ਸ੍ਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਨਾਥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਹਾਦਿਆਬਾਦ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਪੂਰਥਲਾ) ...	3,650	...
	ਕੁਲ ...	25,000	

Record rooms Provided in Tehsils in the State

168. Sardar Kirpal Singh: Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state:—

(a) the date on which Tehsil Patti, District Amritsar was set up ;

(b) whether any record room with racks has been provided in the office of the said tehsil, if so, the length, height and breadth thereof; if not, the reasons therefor ;

(c) the existing arrangements to keep the record of thesaid tehsil ;

(d) the total number of tehsils in the State and the number of tehsils, among those where record rooms with racks have been provided ;

(e) the number and names of tehsils where no record rooms have been provided ;

(f) whether the Government has any proposal under its consideration to provide record rooms in the tehsils referred to in the part (e) above; if not, the reasons therefor ?

Sardar Atma Singh : (a) 1-9-1948.

(b) Because tehsil Patti has no building, four rooms and a bath room out of the Sub-Divisional building have been allotted for

the tehsil office. Since the tehsil has no building, no record room with racks has been provided.

(c) Is kept in one of the rooms used by the Office Kanungo.

(d) Out of 38 tehsils in the State, 27 tehsils have been provided with record rooms with racks, and in one Tehsil the record rooms is not fitted with racks.

(e) In the following 10 tehsils, no record rooms have been provided :—

(1)	Patti	(Amritsar)
(2)	Rupar	(Rupar)
(3)	Kharar	(,,)
(4)	Anandpur Sahib	(,,)
(5)	Bhatinda	(Bhatinda)
(6)	Mansa	(Bhatinda)
(7)	Sangrur	(Sangrur)
(8)	Malerkotla	(,,)
(9)	Barnala	(,,)
(10)	Sultanpur Lodhi	(Kapurthala)

(f) Yes.

[(ੳ) 1 ਸਤੰਬਰ, 1948 ।

(ਅ) ਕਿਉਂ ਜੋ ਤਹਿਸੀਲ ਪੱਟੀ ਵਿਖੇ ਤਹਿਸੀਲ ਦੀ ਕੋਈ ਇਮਾਰਤ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਉਪ-ਮੰਡਲ ਦਫਤਰ ਦੇ 4 ਕਮਰੇ ਅਤੇ 1 ਗੁਸਲਖਾਨਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਕਿਉਂ ਜੋ ਤਹਿਸੀਲ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਇਮਾਰਤ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਰੈਕਾਂ ਸਮੇਤ ਰਿਕਾਰਡ ਰੂਮ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ।

(ੲ) ਦਫਤਰ ਕਾਨੂੰਨਗੋ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ।

(ਸ) 38 ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਵਿਚੋਂ 27 ਵਿਚ ਰੈਕਾਂ ਸਮੇਤ ਰਿਕਾਰਡ ਰੂਮ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਰੂਮ ਵਿਚ ਰੈਕ ਨਹੀਂ ਹਨ ।

(ਹ) ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦਸ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਰੂਮ ਨਹੀਂ ਹਨ :—

(1)	ਪੱਟੀ	... (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)
(2)	ਰੋਪੜ	... (ਰੋਪੜ)
(3)	ਖਰੜ	... (ਰੋਪੜ)
(4)	ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ	... (ਰੋਪੜ)
(5)	ਬਠਿੰਡਾ	... (ਬਠਿੰਡਾ)
(6)	ਮਾਨਸਾ	... (ਬਠਿੰਡਾ)

(7) ਸੰਗਰੂਰ ... (ਸੰਗਰੂਰ)

(8) ਮਲੇਰ ਕੋਟਲਾ ... (,,)

(9) ਬਰਨਾਲਾ ... (,,)

(10) ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ... (ਕਪੂਰਥਲਾ)

(ਕ) ਹਾਂ ਜੀ ।

FREE CONCESSION FOR STUDENTS STUDYING IN GOVT. HIGH AND HIGHER SECONDARY SCHOOLS IN AMRITSAR DISTRICT

169. Sardar Kirpal Singh : Will the Minister for Education be pleased to :—

(a) lay on the Table of the House a list showing the number and names of Government High and Higher Secondary Schools in Amritsar District at present ;

(b) state the number of boy and girl students separately, admitted in the above mentioned schools in the class during the period from 1-4-1969 to 12-6-1969;

(c) state the total number of boy and girl students out of those referred to in para (b) above, whose parents and guardians applied for fee concession togetherwith the number of applications which were accepted ;

(d) state the number of boy and girl students respectively, of the 9th class of the said schools who are paying the school fees at present (June, 1969) ;

(e) state whether the Government has evolved any method to verify the annual income of the applicants mentioned in part (c) above; if not, the reasons thereof ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ੳ) ਸੂਚੀ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਹੈ ।

(ਅ)	ਲੜਕੇ	...	5,346	
	ਲੜਕੀਆਂ	...	2,857	
(ੲ)	ਲੜਕੇ	...	4,907	ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਫੀਸ ਮੁਆਫੀ ਵਾਸਤੇ
	ਲੜਕੀਆਂ	...	2,239	ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ।
	ਲੜਕੇ	...	4,903	ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੀਸ ਮੁਆਫ ਕੀਤੀ ।
	ਲੜਕੀਆਂ	...	2,234	

(ਸ) ਲੜਕੇ ... 443

ਲੜਕੀਆਂ ... 623

(ੲ) ਹਾਂ, ਜੀ। ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਸਰਪੰਚ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

List of Government High Schools in Amritsar District.
(i) No. 72

(ii) Sr. No. Name of the School (Boys)

1.	Govt. High School,	Ram Bagh Gate, Amritsar.
2.	do	Ajnala
3.	do	Attari
4.	do	Bhikiwind
5.	do	Bhalarwal
6.	do	Bhangali
7.	do	Butela
8.	do	Bhakna
9.	do	Bachiwind
10.	do	Bhindi Saydan
11.	do	Chabal
12.	do	Chwinda Devi
13.	do	Chajjawadi
14.	do	Chhehrtta
15.	do	Chemiary
16.	do	Dehra Sahib
17.	do	Dhulke
18.	do	Dhunda
19.	do	Dhand
20.	do	Dhotian
21.	do	Not legible
22.	do	Akal Gudda
23.	do	Fateh Bad
24.	do	Geggomahal
25.	do	Gaggobua
26.	do	Ghuryala
27.	do	Hersa Chinna
28.	do	Jethuwal
29.	do	Kahlchain
30.	do	Kohali
31.	do	Khiala Kalan
32.	do	Kachha Pakka
33.	do	Khalra
34.	do	Khem Karan
35.	do	Khadur Sahib
36.	do	Lal Pura
37.	do	Majitha
38.	do	Naushehra Sahib
39.	do	Mainwind
40.	do	Mari Mogha
41.	do	Naushehra Dhalla
42.	ao	Panjwarh

43.	do	Raja Sansi
44.	do	Ram Dewali
45.	do	Rajoke
46.	do	Sabhra
47.	do	Sangatpura
48.	do	Shahbazpura
49.	do	Sathiala
50.	do	Dhudar
51.	do	Sur Singh
52.	do	Tur
53.	do	Tersikka
54.	do	Tahli Sahib
55.	do	Vachhoha
56.	do	Verpal
57.	do	Wadala Viran
58.	do	Marhhna
59.	Govt. Girls High School,	Kt. Karam Singh (ASR)
60.	do	Nawan Kot(,,)
61.	do	Ajnala
62.	do	Attari
63.	do	Bhuttala
64.	do	Chohla Sahib
65.	do	Fatehabad
66.	do	Jandiala Guru
67.	do	Jalalabad
68.	do	Patti
69.	od	Rayya
70.	do	Raja Sansi
71.	do	Tapalia
72.	do	Wadali Guru

List of Govt. Higher Secondary Schools in Amritsar District

(i) No. 18

(ii) Sr. No. Name of the School (Boys)

1.	Govt. Higher Sec. School,	Daim Gunj, Amritsar
2.	do	Town Hall Amritsar
3.	do	Chola Sahib
4.	do	Jandiala Guru
5.	do	Kang
6.	do	Lopoke
7.	do	Mehta Nangal
8.	do	Patti
9.	do	Ratte Gudda
10.	do	Tarn Taran
11.	do	Verka
12.	do	Valtoha
13.	do	Tur
14.	do	Mahan Singh Gate, ASR
15.	do	Mahan Singh Road, ASR
16.	do	The Mall, Amritsar
17.	do	Kairon
18.	do	Tarn Taran

Non-completion of a Drain in Village Uboki, Distt. Amritsar

170. Sardar Kirpal Singh : Will the Minister for Irrigation and Power with reference to the reply to starred question No. 139 included in the list of questions for 1-4-69 be pleased to state the action taken by the Deputy Commissioner to complete the drain in the village Uboki, Tehsil Tarn Taran, District Amritsar together with the result thereof; and if no action has so far been taken in this connection, the reasons therefor ?

Sardar Sohan Singh Bassi : The Deputy Commissioner, Amritsar, has reported that BD & PO, and overseer, Naushara Pannuan Block, visited villages, Uboke & Bahmniwala on 13-8-1970, in connection with the excavation of the drain in question but the villagers resisted the move on the plea that the costruction of the porposed drain would be to their deteriment and therefore, they were not willing to excavate it at any cost.

[ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੀ. ਡੀ. ਤੇ ਪੀ. ਓ. ਨੁਸ਼ਹਿਰਾ ਪੰਨੂਆਂ ਬਲਾਕ ਅਤੇ ਓਵਰਸੀਅਰ ਬਲਾਕ ਮਿਤੀ 13—8—1970 ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਡਰੇਨ ਦੀ ਪਟਵਾਈ ਲਈ ਪਿੰਡ ਉਬੋਕੇ ਤੇ ਬਾਹਮਨੀਵਾਲਾ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਡਰੇਨ ਨੂੰ ਪੁੱਟਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਡਰੇਨ ਦੇ ਪੁੱਟਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ ਤੇ ਵੀ ਇਸ ਡਰੇਨ ਨੂੰ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ।]

Abiana Realised by Lambardars from the Cultivators of village Surwind, District Amritsar

171. Sardar Kirpal Singh : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :—

(a) the amount of Dhal Bachh given to each of the Lambardars of village Surwind, Tehsil Patti, District Amritsar for the recovery of Abiana imposed on the cultivators for the kharif crop of 1955 ;

(b) the amount of Abiana for the said crop realised and deposited in the Government Treasury by each of the Lambardars as per 'Dhal Bachh' given to them ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a &b) Total amount of Abiana of village Surwind for Kharif 1955 was Rs. 2206-5-0, out of which Rs. 2061-5-0 were remitted on account of general remission granted by Government due to floods. The balance sum of Rs. 144-12-0- was recovered from cultivators. Lambardar-wise/figures of amount shown in the 'Dhal Bachh'are not available with the Irrigation Branch.

[(ੳ ਅਤੇ ਅ) ਪਿੰਡ ਸੁਰਵਿੰਡ ਦੀ ਆਬਿਆਨੇ ਦੀ ਖਰੀਫ 1955 ਦੀ ਕੁਲ ਰਕਮ 2,206 ਰੁਪਏ 1 ਆਨਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 2,061 ਰੁਪਏ 5 ਆਨੇ ਦੀ ਰਕਮ, ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਆਮ ਮਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਦੀ 144 ਰੁਪਏ 12 ਆਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵਾਹੀਕਾਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਉਗਰਾਹ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਢਾਲ ਬਾਛ" ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਲੰਬਰਦਾਰ ਵਾਰ ਅੰਕੜੇ ਸਿੰਜਾਈ ਸ਼ਾਖਾ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹਨ।]

Construction of Approach Roads in Villages in Dialpur and Margindpura in Amritsar District.

172. **Sardar Kirpal Singh** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :—

(a) the date on which the work of constructing pacca approach roads in villages Dialpur and Margindpura in Amritsar district was started in 1968 ;

(b) the date when the work was stopped,

(c) the total length of the said road,

(d) the total length of the said road which was constructed during the above mentioned period;

(e) whether any bridge has been constructed on the said road where it crosses Canal minor Makhi Kalan within the border of village Dialpur; if so, the dates when the construction of this bridge was started and completed respectively ;

(f) the total amount spent on the construction of the said bridge ;

(g) whether the metalling of the said road was started after the completion of the said bridge; if not, the reasons therefor;

(h) the reasons for which the construction of the said road was not completed ;

(i) the time by which the construction of the said road is like'y to be resumed and completed ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) (i) The work of Harike Khalra to Dialpur approach road was started in 2/68 and completed in 3/68.

(ii) The work on Dialpur to Margindpura approach road was started in Aug. 1968.

(b) The work was never stopped.

(e) (i) The length of approach road from Harike Khalra road to Dialpur is 0.6 K.M.

(ii) The length of approach road from Dialpur to Margindpur is 2.00 K.M.

(d) 0.6 K.M. i.e upto village Dialpur.

(e) Yes, the construction of bridge was started in August, 1968 and completed in October 1968.

(f) A sum of Rs. 4800/- has been spent on the construction of the said bridge

(g) No. Earthwork on approaches to the bridge has not been done by the villagers.

(h) The stone metal and brick ballast could not be collected.

(i) Work of metalling is in hand and is likely to be completed by 31st October, 1969.

Construction of boundary wall of Government High School, Kacha Pacca, Distt Amritsar.

175. **Sardar Kirpal Singh :** Will the Minister for Education be pleased to state:—

(a) whether the construction of boundary wall of Government High School, Kacha Pacca, Tehsil Patti, Distt., Amritsar was started in year 1969; if so, the total length of the said wall and the length completed upto 12.6.69;

(b) whether the said wall has been left incomplete; if so, the reasons thereof and the time by which it is likely to be completed ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ੳ) ਹਾਂ, ਜੀ।

ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਦੀ ਕੁਲ ਲੰਬਾਈ ਲਗ-ਭਗ 2,400 ਫੁੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਗਲੇਰੇ ਪਾਸੇ ਵਲੋਂ 310 ਫੁੱਟ ਦੀਵਾਰ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ।

(ਅ) ਹਾਂ, ਜੀ।

ਵਿਭਾਗ ਪਾਸ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ। ਇਸ ਕੰਮ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

Students in Government High School, Kacha Pacca, Distt. Amritsar.

176. **Sardar Kirpal Singh :** Will the Minister for Education be pleased to state:—

(a) the total number of students on the rolls of the Govt. High School, Kacha Pacca, Tehsil Patti, District Amritsar as on 1.6.69 ;

(b) the roofed accommodation required for these students according to rules ;

(c) the number of students for which the roofed accommodation in the school was available as on 1.6.69 ;

(d) the extent of shortage of roofed accommodation in the said school togetherwith the action being taken by the Govt. to make up the said shortage ;

(e) the total number of students of a class who can be placed under the charge of a teacher according to the rules ;

(f) the total number of school teachers required for the said school as on 1.6.69 for the number of students mentioned in part (a) above;

(g) the total number of school teachers actually posted in the said school on 1.6.69 ;

(h) if the number of teachers in the said school is short; the action taken by the Government so far to make up the said shortage and the result thereof ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ੳ) 480

(ਅ) 11 ਕਮਰੇ ।

(ੲ) ਲਗ ਭਗ 260 ਵਾਸਤੇ ।

(ਸ) ਪੰਜ ਕਮਰੇ । ਇਸ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 1969-70 ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਇੰਸ ਰੂਮ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ।

(ਹ) 50

(ਕ) 11 ਮਾਸਟਰ ਅਤੇ 9 ਟੀਚਰ ।

(ਖ) 9 ਮਾਸਟਰ ਅਤੇ 5 ਟੀਚਰ ।

(ਗ) 2 ਮਾਸਟਰਾਂ ਅਤੇ 4 ਟੀਚਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਹੋਰ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

Compulsory retirement of Revenue Officers,

177. **Sardar Kirpal Singh :** Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to :—

(a) lay on the table of the House a list of Revenue Officers retired compulsorily in the State during the period from 1.6.60 to 31.3.1969 ;

(b) state the designation of each of the said officers at the time of their retirement togetherwith their home address ;

(c) state the total length of service put in by each of the said officers till the date of their retirement togetherwith their monthly ? pay

(d) state the reasons for retirement of the said officers in each case;

(e) state whether any of the said officers was granted pension at the time of retirement ; if so, the rate thereof per month?

Sardar Atma Singh : (a) to (e) Statement giving the required information is laid on the Table of the House.

[(ੳ) ਤੋਂ (ਹ) ਇਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਜਿਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਾਊਸ ਦੇ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।]

ਸਟੇਟਮੈਂਟ

ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਜਿਹੜੇ 1.1.60 ਤੋਂ 31.3.69 ਤਕ ਜਬਰੀ ਨਿਵਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ	ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਡੈਜ਼ਿਗਨੇਸ਼ਨ ਤੇ ਨਿਵਰਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਘਰ ਦਾ ਪਤਾ	ਕੁਲ ਸਰਵਿਸ ਜਿੰਨੀ ਨਿਵਰਤੀ ਤਕ ਕੀਤੀ ਤੇ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਅਲਾਉਂਸ ਨਿਵਰਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ	ਜਬਰੀ ਨਿਵਰਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ	ਕੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਵਰਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੀ ਤੇ ਜੇ ਮਿਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ।
ਏ	ਬੀ	ਸੀ	ਡੀ	ਈ
1. ਸ਼੍ਰੀ ਰਤਨ ਦੇਵ	ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਮਾਨਸਾ (ਮਕਾਨ ਨੰ: 2723, ਢੱਕ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਪਟਿਆਲਾ)	ਸਾਲ ਮਹੀਨੇ ਦਿਨ 30 8 4 ਤਨਖਾਹ ਅਲਾਉਂਸ ਰੁਪਏ 500/–	ਭੈੜਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ	141.50 ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ।
2. ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਨਾਥ	ਤਹਿਸੀਲ ਦਾਰ ਰੋਪੜ (ਮਕਾਨ ਨੰ: 3082 ਸੈਕਟਰ 21—ਡੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ)	38/0/0 ਅਲਾਉਂਸ ਤਨਖਾਹ ਤੇ 470/—	ਭੈੜਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ	171.30 ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ।
3. ਸ਼੍ਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ	ਤਹਿਸੀਲ ਦਾਰ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ (78—ਮਾਲ ਰੋਡ, 14)	30.5.15 ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਅਲਾਉਂਸ 385.02	ਭੈੜਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ	ਇਸ ਦਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਕੇਸ ਅਜੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ

	ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ, ਜਲੰਧਰ)			ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਇਹ ਗਬਨ ਦਾ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਇਆ ਹੈ।
4. ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿਘ (ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ)	ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਗਲਾਹੀ ਮੰਡੀ(ਪੁਰਾਨਾ ਗੇਟ ਨਾਭਾ)	25/6/12 ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਅਲਾਊਂਸ 319.00	ਭੈੜਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ	ਇਸ ਦਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਕੇਸ ਅਜੇ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਰਵਿਸ ਰਿਕਾਰਡ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

[Name of officers retired compulsorily during 1st January, 1960 to 31st March, 1969	Designation of officers with home address	Total length of service put in by each officer till retirement with their monthly pay and allowances.	Reasons for retirement.	Pension granted at the time of retirement and if so the rate thereof.
a	b	c	d	e
1. Shri Rattan Dev	Tehsildar, Mansa H. No. 2723, Dhak Bazar, Patiala.	Years Months Days 30 8 4 Pay and allowances Rs. 500.00	Due to bad record	Rs. 141.50 P.M.
2. Shri Narinder Nath	Tehsildar Ropar H.No. 3082, Sector 21, Chandigarh.	38 0 0 Pay and allowances Rs 470.00	Due to bad record	Rs. 171.30 P.M.
3. Shri Beant Singh	Tehsildar Gurdaspur, 78-Mall Road, 14-Model Town, Jullundur.	30 5 15 Pap and allowances Rs. 385.02	Due to bad record	His pension case has not been finalised as a case of embezzlement has been registered against him.
4. Shri Pritam Singh	N. Tehsildar Culahi Mandi, Purana Gate, Nabha.	25 6 12 Pay and allowances Rs. 319.00	Due to bad record	His pension case has not been completed as his service record is being prepared.]

ALLOTMENT OF LAND CANCELLED BY THE CHIEF SETTLEMENT COMMISSIONER, JULLUNDUR.

182. **Sardar Kirpal Singh** : Will the Minister for Revenue and Rehabilitation with reference to the reply to starred question No. 587 printed in the list of questions for 13th December, 1967, be pleased to state :—

(a) whether any decision has been taken on Letters Patent Appeal pending in the High Court referred to in the reply to the said question ; if so, the details thereof ;

(b) the steps taken by the Government in the light of the said decision to get the possession of the cancelled land ;

(c) the total amount of land revenue due from the allottees after the decision of the High Court and the steps taken or proposed to be taken for the recovery of the same ;

(d) whether this land revenue will be realised at the rate of 8 times of the revenue or at the rate of one-third (1/3) of the produce?

Sardar Atma Singh : (a) Five Letters Patent Appeals filed in the High Court of Punjab and Haryana by Hira Singh and his brothers Hari Singh, Dhira Singh, Hazara Singh and Darbara Singh were dismissed on 12-11-1969. The area involved in these cases which was to be retrieved by the State Rehabilitation Department is about 162 Standard Acres. Out of the above area, land measuring about 32 standard acres in village Usman Khera had been disposed of by way of allotment and auction before the petitioners moved the High Court. This area is also in their possession.

(b) After the dismissal of the appeal, the Tehsildar-cum-Managing Officers concerned were directed to implement the original order regarding cancellation of their allotment in village Usman Khera, Tehsil Fazilka, District Ferozepur, village Ucha Pind, Tehsil Phagwara, District Kapurthala and village Jalbali, Tehsil and District Jullundur. Balram Singh etc. sons of S. Hira Singh, however, filed Civil Writ No. 392 of 1969 against the auction referred to in (a) above, and obtined stay order on 19-11-1969. The excess area to the extent of about 76 standard acres, in their possession in village Usman Khera including 22 standard acre, disposed of in auction mentioned in (a) above cannot, therefore, be retrieved till the writ petition is finally decided. The excess allotment in the names of brothers of Hira Singh in village Usman Khera, had, however, been retrieved and is under disposal.

(c) The Tehsildars (Sales) have been asked to assess and recover the rent for the period they remained in unauthorised possession of the cancelled area except in the case of Balram Singh and others, referred to in (b) above.

(d) Rent @8 times the land revenue would be realized in respect of the cancelled area as provided under the rules.

[(ਏ) ਸ੍ਰੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਸਰਵਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਧੀਰਾ ਸਿੰਘ, ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਪੰਜੇ ਹੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲੇਟਰ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲਾਂ ਮਿਤੀ 12-11-69 ਨੂੰ ਡਿਸਮਿਸ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਲਗ ਭਗ 162 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਰਕਬਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਸੀ । ਇਸ ਰਕਬੇ ਵਿਚੋਂ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਉਸ ਮਾਨ ਖੇੜਾ ਵਿਚ 32 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦੇ ਲਗ ਭਗ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਰਾਹੀਂ ਰਕਬੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ । ਇਹ ਰਕਬਾ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੈ ।

(ਬੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਸਬੰਧਤ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਕਮ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੰਡ ਉਸਮਾਨ ਖੇੜਾ ਤਹਿਸੀਲ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਪਿੰਡ ਉਚਾ ਪਿੰਡ, ਤਸਿਹੀਲ ਫਗਵਾੜਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਤੇ ਪਿੰਡ ਜਲਬਾਈ, ਤਹਿਸੀਲ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦੀਆਂ ਅਲਾਟਮੈਂਟਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਪੁਤਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੈਟਰ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਪਰੋਕਤ (ਏ) ਵਿਚ ਦਰਸਾਈ ਬੋਲੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 392 ਆਫ 1969 ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਮਿਤੀ 19-11-1969 ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਾ ਹੁਕਮ ਲੈ ਲਿਆ । ਪਿੰਡ ਉਸਮਾਨ ਖੇੜਾ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠਲਾ 76 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਵਾਧੂ ਰਕਬੇ ਜਿਸ ਵਿਚ 32 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਰਕਬਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਉਪਰੋਕਤ "ਏ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਲੀ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਭੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਤੱਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵਾਧੂ ਅਲਾਟ ਹੋਇਆ ਰਕਬਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

(ਸੀ) ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ (ਸ) ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾ (ਬੀ) ਵਿਚ ਕਥਿਤ ਬਲਰਾਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਤੋਂ ਛੁਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਅਨ-ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਰਹੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਲਗਾਨ ਲਾਉਣ ਤੇ ਵਸੂਲਣ ਲਈ ਭੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

(ਡੀ) ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਂਸਲ ਹੋਏ ਰਕਬੇ ਦਾ ਲਗਾਨ ਮਾਲੀਏ ਦੇ 8 ਗੁਣਾ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।]

RECOGNITION OF CONDENSED MIDDLE COURSE OF SOCIAL WELFARE BOARD NEW DELHI, BY THE PUNJAB EDUCATION DEPARTMENT.

183. **Comrade Satya Pal Dang** : Will the Minister for Education be pleased to state:—

(a) whether at any stage, the Education Department of the Punjab Government recognised and encouraged the Condensed Middle Course Examination of the Social Welfare Board, New Delhi ;

(b) whether according to the Memo of the Director of Public Instruction Punjab No. 10/3—62(5) PHE dated 3-8-1963 certain women passed J.B.T. course of 2 years of the said Board and if so, whether any sanction was accorded in this connection by the Punjab Government—*vide* letter No. 6376/ED.III(I (E)63—14245, dated 1-8-63 ; if not the matter to which the said lettter related ;

(c) whether it is a fact that none of the women taking advantage of the course of the Social Welfare Board, New Delhi has been employed by the Education Department of the Punjab Government, if so, the reasons for the same ;

(d) whether it is a fact that all the affected women belong to Scheduled Castes ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਸੀ) ਨਹੀਂ ਜੀ ।

(ਡੀ) ਨਹੀਂ ਜੀ ।

OFFICE ACCOMMODATION FOR THE OFFICE OF S.D.O. (CIVIL)-CUM-EXECUTIVE MAGISTRATE, PATTI, DISTRICT AMRITSAR.

184. **Sardar Kirpal Singh ;** Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) the number of rooms attached with office of the Sub-Divisional Officer (Civil)-cum-Executive Magistrate Patti, District Amritsar ;

(b) the number of rooms amongst those referred to in part (a) above which are fitted with electric lights and fans ;

(c) the number of the rooms amongst them where no arrangements for electricity/electric fans, have been made together with the reasons for not making such arrangements ;

(d) the names of branches which are located in the rooms referred to in part (c) above ?

Sardar Atma Singh : (a) Nine

(b) All

(c) None (all rooms are reported to be fitted with electricity etc.)

(d) Question does not arise in view of (c) above.

[(ਉ) ਨੰ (੧)

(ਅ) ਸਾਰੇ।

(ੲ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ (ਸਾਰੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਹੈ)

(ਸ) ਉਪਰੋਕਤ (ੲ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ ।]

VETERINARY HOSPITAL AT BHIKHIWIND, DISTRICT AMRITSAR

185. **Sardar Kirpal Singh :** Will the Minister for Development and Animal Husbandry be pleased to state:—

(a) the details of the facilities provided to the menial and other staff members of the upgraded Veterinary Hospitals in the State under the rules ;

(b) the date on which the Veterinary Hospital at Bhikhiwind, District Amritsar, was upgraded;

(c) whether the said hospital has a boundary wall, if not, the reasons therefor and the time by which the Government intends to construct the same ;

(d) whether there are any residential quarters attached to the said hospital for the staff, if not, the reasons therefor and the time by which the Government intends to construct the said quarters ?

Sardar Parkash Singh Badal : (a) Rent free quarters or 10% rent in lieu thereof are provided to the menial and other staff members except stock Assistants of the upgraded Veterinary Hospitals in the State.

(b) The Veterinary Hospital Bhikhiwind was up graded in 1950—*vide* the then D.B. Resolution dated 9.1.50.

(c) The Veterinary Hospital, Bhikhiwind has no boundary wall. The responsibility of maintenance of buildings of Veterinary Hospitals rests with the Zila Parishads under the Panchayati Raj Act.

(d) No. The provision of the construction of residential quarters for the staff is the responsibility of Zila Parishad concerned.

[(ੲ) ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਤੋਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਦਰਜਾ ਚਾਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ (ਸਟਾਕ ਸਹਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕਵਾਟਰ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ 10% ਕਰਾਇਆ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

(ਬੀ) ਪਸ਼ੂ ਚਿਕਿਤਸਾ ਹਸਪਤਾਲ ਭੀਖੀ ਵਿੰਡ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮਤੇ ਮਿਤੀ 9.1.50 ਨਾਲ ਅਪਗਰੇਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ।

(ਸੀ) ਪਸ਼ੂ ਚਕਿਤਸਾ ਹਸਪਤਾਲ ਭਿਖੀ ਵਿੰਡ ਦੀ ਚਾਰ ਦਿਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀ ਐਕਟ ਮੁਤਾਬਕ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਦੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ ਦੀ ਹੈ ।

(ਡੀ) ਨਹੀਂ । ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਰਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰੀਸ਼ਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ।]

Government Schools Housed in Rented Buildings in Amritsar District.

188. **Comrade Satya Pal Dang :** Will the Minister for Education be pleased to :—

(a) lay on the Table of the House a list of Govt. Schools in Amritsar district which are housed in rented buildings at present ;

(b) state the amount of buildings fund already accummulated in each of the said schools ;

(c) state whether the authorities of any of the above mentioned schools have spent any amount out of the said fund ; if so, the names of such schools and the purpose for which the amount was spent ;

(d) state the manner in which the said fund is proposed to be made use of ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਤੇ (ਬੀ) ਲਿਸਟ ਨੱਥੀ ਹੈ।

(ਸੀ) ਹਾਂ ਜੀ । ਕੇਵਲ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਆਦਿ ਲਈ 1,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਬਿਲਡਿੰਗ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

(ਡੀ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਬਿਲਡਿੰਗ ਫੰਡ ਦੀ ਰਕਮ ਕਾਫੀ ਇਕੱਤਰ ਹੋਣ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਕੇ ਨਵੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਲਿਸਟ

	ਏ ਭਾਗ	ਬੀ ਭਾਗ
1.	ਸਰਕਾਰੀ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਗੇਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	21,111 ਰੁਪਏ 75 ਪੈਸੇ
2.	ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਡੈਮ ਗੰਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	22,947 ਰੁਪਏ
3.	ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ	12,887 ਰੁਪਏ 96 ਪੈਸੇ

	ਏ ਭਾਗ		ਬੀ ਭਾਗ
4.	ਸਰਕਾਰੀ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਕੈਰੋਂ	1,101 ਰੁਪਏ 45 ਪੈਸੇ	
5.	ਸਰਕਾਰੀ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ	18,133 ਰੁਪਏ 71 ਪੈਸੇ	
6.	ਸਰਕਾਰੀ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਸਕੂਲ, ਸਰਹਾਲੀ	2,755 ਰੁਪਏ 72 ਪੈਸੇ	
7.	ਸਰਕਾਰੀ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਨਵਾਂ ਕੋਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	14,250 ਰੁਪਏ	
8.	ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਛੇਹਰਟਾ ...	11,498 ਰੁਪਏ	
9.	ਸਰਕਾਰੀ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਅਜਨਾਲਾ	8,776 ਰੁਪਏ	
10.	ਸਰਕਾਰੀ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਪੱਟੀ	5,125 ਰੁਪਏ	
11.	ਸਰਕਾਰੀ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ	9,173 ਰੁਪਏ 10 ਪੈਸੇ	
12.	ਸਰਕਾਰੀ ਗਰਲਜ਼ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਚੌਂਕ ਪਾਸੀਆਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	6,661 ਰੁਪਏ 90 ਪੈਸੇ	
13.	ਸਰਕਾਰੀ ਗਰਲਜ਼ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਸੂਰ ਸਿੰਘ	1,388 ਰੁਪਏ 90 ਪੈਸੇ	
14.	ਸਰਕਾਰੀ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਸਰਹਾਲੀ ਕਲਾਂ	2,000 ਰੁਪਏ	
15.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਰਾਮ ਦਾਸ	1,221 ਰੁਪਏ	
16.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਗੋਪਾਲ ਨਗਰ	837 ਰੁਪਏ 10 ਪੈਸੇ	
17.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ ਨੰ: 2	1,679 ਰੁਪਏ	
18.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਪੱਟੀ ਨੰ: 1	1,410 ਰੁਪਏ 62 ਪੈਸੇ	
19.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਪੱਟੀ ਨੰ: 2	1,239 ਰੁਪਏ 85 ਪੈਸੇ	
20.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ ਨੰ: 1	1,664 ਰੁਪਏ 70 ਪੈਸੇ	
21.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ-2	1,660 ਰੁਪਏ 88 ਪੈਸੇ	
22.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਚੌਕ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ	2,278 ਰੁਪਏ	

ਏ ਭਾਗ			ਬੀ ਭਾਗ
23.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਜੌੜਾ ਪਿਪਲ	1,838 ਰੁਪਏ	
24.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾ	827 ਰੁਪਏ	
25.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਬਾਗ ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ	710 ਰੁਪਏ	
26.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਦਾਲ ਮੰਡੀ	439 ਰੁਪਏ	
27.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਕਟੜਾ ਖਜ਼ਾਨਾ	1,593 ਰੁਪਏ	
28.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਸ਼ਰੀਫ ਪੁਰਾ	3,745 ਰੁਪਏ 90 ਪੈਸੇ	
29.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਕਟੜਾ ਪਰਜਾ	1,207 ਰੁਪਏ 15 ਪੈਸੇ	
30.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਗੁਰੂ ਮਹਿਲ	492 ਰੁਪਏ	
31.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਘੇਰੀ ਗੇਟ	564 ਰੁਪਏ	
32.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ	2,204 ਰੁਪਏ	
33.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਕਟੜਾ ਦੁਲੋ	164 ਰੁਪਏ	
34.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਸੈਂਟਰਲ ਵਰਕਸ਼ਾਪ	2,344 ਰੁਪਏ	
35.	ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਸਰਕੂਲਰ ਰੋਡ	1,700 ਰੁਪਏ 90 ਪੈਸੇ	

Implementation of Report of Pay Committee by Municipal Committees inthe State

190 Comrade Satya Pal Dang: Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) the names of the Municipal Committees in the State which have implemented the report of the Pay Committee as modified by the Government in respect of their employees together with the date from which each Committee has implemented or has decided to implement the same;

(b) the names of the Municipal Committees in the State which have refused to implement or have in fact not implemented the said report ?

Shri Manmohan Kalia (Local Government Minister) : (a) and (b) Statements giving the requisite information are laid on the Table of the House at Annexure I and II, respectively.

ANNEXURE I

Statement showing the names of Municipal Committees which implemented the report of the Pay Committee as modified by Government regarding pay scales.

	Name of the Committee	Date from which the Committee has implemented or decided to implement the report of the Pay Committee
1.	Patiala	1-2-1968
2.	Nabha	Do
3.	Samana	Do
4.	Gobindgarh	Do
5.	Sunam	Do
6.	Ahmedgarh	Do
7.	Barnala	Do
8.	Dhuri	Do
9.	Dhanaula	Do
10.	Bhatinda	Do
11.	Kotkapura	Do
12.	Raman	Do
13.	Kotfata	Do
14.	Budhladha	Do
15.	Bhuchomandi	Do
16.	Kapurthala	Do
17.	Phagwara	Do
18.	Amritsar	Do
19.	Chheharata	Do
20.	Jullundur	Do
21.	Ludhiana	Do
22.	Jagraon	Do
23.	Khanna	Do
24.	Pathankot	Do
25.	Qadian	Do
26.	Hoshiarpur	Do
27.	Moga	Do
28.	Abohar	Do
29.	Fazilka	Do
30.	Muktsar	Do
31.	Malout	Do
32.	Jalalabad	Do
33.	Guruharsahai	Do
34.	Rajpura Township	Do
35.	Nangal Township	Do
36.	Talwandi Bhai	Do
37.	Rampuraphul	Do
38.	Sangrur	Do
39.	Urmar Tanda	1-4-1969
40.	Zira	Do
41.	Gurdaspur	Do
42.	Dera Bassi	1-5-1969
43.	Rajpura	Do
44.	Banur	Do
45.	Sirhind	Do
46.	Malerkotla	Do
47.	Lehragaga	Do
48.	Tappa	Do
49.	Faridkot	Do
50.	Mansa	Do
51.	Jaitu	Do
52.	Sangat	Do
53.	Maur	Do

Name of the Committee		Date from which the Committee has implemented or decided to implement the report of the Pay Committee.
54. Bareta	..	1-5-1969
55. Goniana	..	Do
56. Ropar	..	Do
57. Kharar	..	Do
58. Taran Taran	..	Do
59. Jandiala	..	Do
60. Majitha	..	Do
61. Ramdas	..	Do
62. Nakodar	..	Do
63. Phillaur	..	Do
64. Nurmahal	..	Do
65. Adampur	..	Do
66. Raikot	..	Do
67. Samrala	..	Do
68. Doraha	..	Do
69. Batala	..	Do
70. Sujanpur	..	Do
71. Dhariwal	..	Do
72. Mukerian	..	Do
73. Haryana	..	Do
74. Garshankar	..	Do
75. Gidderbaha	..	Do
76. Ferozepur	..	Do
77. Tankawali	..	Do
78. Naya Nangal	..	Do
79. Sanaur	..	Do
80. Dera Baba Nanak	..	Do
81. Khem Karan	..	Do
82. Bhiwanigarh	..	Do
83. Kurali	..	Do
84. Anandpur	..	Do
85. Patti	..	1-7-1969
86. Dasuya	..	Do
87. Garhdiwala	..	Do
88. Amloh	..	1-8-1969
89. Kartarpur	..	Do
90. Morinda	..	15-8-1969
91. Bassi Pathana	..	1-9-1969
92. Bhadaur	..	Do

ANNEXURE II

'Statement showing the names of Municipal Committees which have not implemented the report of the Pay Committee as modified by the Government

1. Longowal
2. Rahon
3. Alawalpur
4. Dinanagar
5. Sham Chaurasi
6. Sultanpur Lodhi
7. Shri Hargobindpur
8. Nawan-shahr
9. Dharmkot
10. Fatehgarh Churian
11. Banga
12 Payal
13 Talwara (There is no staff)

Increase in House rent being charged from class IV employees of Government Medical College Amritsar

191. **Comrade Satya Pal Dang** : Will the Chief Minister with reference to the reply given to Starred Question No. 119 included in the list of questions for 11th April, 1969 be pleased to state—

(a) whether during the Budget Session, 1969, itself or soon, thereafter orders were passed cancelling the orders of a previous Government enhancing the house rent charged from some of the Class IV employees of Government Medical College, Amritsar, from Rs. 2.45 to Rs. 8.00 per quarter retrospectively ;

(b) if the reply to the part (a) above be in the affirmative, the exact date on which the said order was passed and the details thereof ;

(c) whether the said order has been implemented ; if so, from which date ; if not, the reasons therefor ;

(d) whether the said order was later modified at any stage ; if so, the modifications so made and the reasons for the same ;

(e) the number of quarters in respect of which the rent was increased from Rs. 2.45 to Rs. 8.00.

(f) the number of quarters for which the rent has been reduced to the original rate ?

Sardar Teja Singh (Minister of State for Industries and Health):

(a) Yes.

(b) 3-3-1970. Those orders will take retrospective effect and the excess rent charged will be adjusted.

(c) Yes. As stated in part (b) above, these orders will have retrospective effect.

(d) No.
(e) 61.
(f) 61.

Recommendation of Local Bodies Conference held in Amritsar in July, 1969.

193. **Comrade Satya Pal Dang** : Will the Minister for Finance be pleased to state —

(a) the details of the recommendations made by the Local Bodies Conference held in Amritsar in July, (or so), 69;

(b) the details of the said recommendations which were unanimous and which were not ;

(c) whether the Government have considered the said recommendations ; if so, the decision, if any, taken thereon ?

ਸ਼੍ਰੀ ਮਨ ਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ (ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਮੰਤਰੀ) : ਜੋ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਕਾਨ-ਫਰੇਂਸ ਜੋ ਮਿਤੀ 18 ਤੇ 19 ਜੁਲਾਈ, 1969 ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੋਈ, ਦੇ ਅਜੰਡੇ ਬਾਬਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਬ-ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਕੱਤਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ।

(ਬੀ) ਇਹ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਸਰਵਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ।

(ਸੀ) ਇਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹਨ ।

Details of recommendations of Sub-Committees of Conference of Urban Local Bodies held at Amritsar in July, 1969.

Proceedings of the the meeting of the Finance and Taxations Committee of the Urban Local Bodies Conference held on the 18th and 19th July, 1969, at the Town Hall. Amritsar.

The following decisions were taken :—

1. **Re. Octroi on Medicines,**

It was unanimously decided that the octroi on medicines be charged at advalorem rate as being done at present and not on weight.

2. **Re. Octroi on Food Grains, etc.**

The Committee endorsed the view forwarded by the Municipal Committee, Amritsar, and requests the Government that in view of the fact that the Municipal Committees have not been compensated after the abolition of the octroi on the foodgrains, the Committees be allowed to reimpose octroi on food-grains including eggs and poultry. The Sub-Committee is of the view that the Municipal Committees extend many facilities to the farmers who bring their produce to the Mandi (Market) for sale and as such they make use of the town roads, sanitation, light and water etc. so there is every justification for reimposition of octroi on foodgrains.

4. Re: Levy of octroi material imported by the Electricity Department and other Govt. Departments.

The Sub-Committee supports the view of the Municipal Committtee Dera Bassi, so far the imposition of the octroi on the import of the material by the Electricity Department as well as other Central and State Departments is concerned . The Electricity Department is a commerical Department and does not deserve exemption from octroi in any case.

8. Re: Revision of octroi model schedule:—

The Sub-Committee is of the view that instead of adopting the suggestion made by Municipal Committee, Jaitu, that octori schedule be revised and rates doubled, the present model octroi schedule should be re-classified since there are many discrepancies in the present schedule and the rates should also be revised by an Expert Committee wherein the representatives of the Municipal Committees be taken. Besides this the Committee also

recommends that there should be a uniform octroi schedule for all the Municipal Committees in the State.

10. Re: Municipal Committee should be allowed to re-hold cattle fairs

The Sub-Committee is of the view that the Committees should be allocated the income derived from the Cattle Fairs upto 50% for the minimum of the income they were deriving from this source prior to the imposition of the Punjab Cattle Fairs Act, whichever is greater. The Government should take immediate action to compensate the Municipal Committees for the loss suffered by them after taking over these fairs.

11.. The Committee further feels that even in the cases where the Committees were not holding any cattle fair in their jurisdiction, but now the Cattle fairs are being held in their areas by the Government, should be given due share, as recommended above, from the income from this source.

12. Subsidy to be given to the Municipal Committees for sewerage and water supply schemes.

The Sub-Committee is unanimously of the opinion that (as informed by the Chief Engineer (P.H.) to the membor the Conference in the first session) 50% of the cost of water supply or sewerage schemes should be met by the Government by way of grant and for the balance, the Committees be advanced loan wherever necessary to meet the cost of the schemes.

13. *Re*: Setting up of a Municipal Finance Corporation :—

The Sub-Committee strongly recommends to the Government the proposal forwarded by the Municipal Committee, Qadian, for the setting up of a Municipal Finance Corporation for advancing loan to the Municipal Committee of the State for the execution of their major development works.

15. The Sub-Committee recommends to the State Government that the Municipal Committees should be given some reasonable share out of the sales-tax proceeds derived from the Municipal areas as well as from the entertainment tax, registration fee and motor vehicles tax. The amount realized from the magisterial fines imposed for municipal offences, should be given to the Municipal Committees in full. Besides this, the Committees may also be allowed to enter into remunerative, economic and commercial enterprises and such proposals may be examined by the Government on merits. The municipal Committees should also get at least 50% share in profit derived by the Roadways out of their local buses plied in the towns.

16. *Dropped.*
17. *Dropped.*

18. The Sub-Committee does not agree with the proposal and feels that it would be high handedness on the part of the Municipal Committees to enter into any shop or establishment for the seizure of the goods or account book. The Municipal Committees may put up barricades at the octroi posts to check evasion, if they so desire and the present law for the purpose is sufficient to take action against the defaulters,

19. The Sub-Committee does not agree with the suggestions of the Municipal Committee, Tankanwali to vest the Secretaries/Executive Officers of the Municipal Committees with the powers of Collections. However, the Sub-Committee stresses the need that the State Government should appoint a whole-time Tehsildar or a Naib-Tehsildar in every District to expedite the recoveries of Municipal dues, at the cost of the Committee.

20. The Sub-Committee has considered the suggestion and it is of the view that the proposals of taxes imposed by the Municipal Committees and sent to the Government for approval and necessary notification, are at present very much delayed. To remove this difficulty, it is recommended that the Committees be allowed to send such proposals to the Government direct instead of routing them through Deputy Directors, and the Government should notify the imposition of such taxes within a maximum period of 45 days.

21. *Dropped.*

22. This has already been considered and dropped.

24. Ditto

25. Ditto

26. Ditto

27. Ditto

28. The Sub Committee strongly recommends to the State Government that in exchange for the benefits of sanitation, water, light and roads, etc. extended by the Committees to the farmers who bring their produce in the town for sale and for which purpose the Committees have to incur a huge additional expenditure, the Municipal Committees be given at least 25% share out of the income derived by the Mareket Committees by way of market fee.

29. *Dropped.*

30. The Sub-Committee recommends that the Municipal Committees be allowed to impose House Tax even on the properties owned by the Central Government in their respective areas.

General

The Sub-Committee recommends that instead of imposing house tax on flat rate, the Committees should impose House Tax on sliding scale between the rates of 10% to 15% instead of flat rate.

(Sd.)......,
Chairman,
Finance & Taxation Sub-Committee.
19.7.69

Proceedings of the meeting of the Sub-Committee on Legislation and Bye-laws, constituted by the Punjab Urban Local Bodies Conference, held on 18th and 19th July, 1969 at Amritsar.

Present

(As per list attached).

The meeting commenced on the 18th July, 1969 at 3.00 p.m. with Shri Panna Lal Mahajan, President, Municipal Committee, Amritsar, in the Chair. The meeting lasted till 5-00 p.m. The meeting again commenced on the 19th July, 1969 at 9-00 A.M.

The following recommendations were made :—

1. Provision of penalty for evasion of Octroi.

Suitable amendment be made in Section 82(2) of the P.M. Act, 1911 so as to provide for imposition of penalty for the evasion of octroi and recovery of the same along with the actual amount of the evaded tax before releasing the goods seized.

2. Amendment of Punjab Municipal Act, 1911, to provide for Taxation not exceeding 15% the annual value of the land and buildings against the present rate of 12½%.

The concensus of opinion was that since the matter regarding amalgamation of House Tax and Property Tax was still under the active consideration of the Government, it would be premature to take any decision on this item at this stage and that the matter should be postponed, till final decision by the Government.

3. Exemption of Municipal Properties from Government Property Tax.

The Municipal Properties should immediately be exempted from the Government Property Tax.

4. Holding of Cattle Fairs by the Municipal Committees.

The Municipalities should be exempted from the provisions of Section 17 of the Cattle Fair Act so that they should be free to hold and manage the Cattle Fairs within their respective jurisdictions.

5. Delegation of More Powers to Local Bodies.

In the case of A-1 Municipal Committees, the powers under Sections 231, 232 and 233 of the Punjab Municipal Act, 1911 should vest in the Director, Local Government and for all other Municipal Committees in the Deputy Director, Local Government concerned section 238 of the said Act should also be correspondingly amended.

6. Repeal of Patiala Executive Officers Act or Complete Withdrawal of Executive Officers Act.

The Patiala Municipal Executive Officers' Act be repealed and the Punjab Municipal (Executive Officers') Act be extended to whole of the Punjab.

7. Amendment of Punjab Municipal Act, 1911.

8. Enactment of New Municipal Act to Replace the Punjab Municipal Act, 1911.

9. Modifications/Changes in the Present Punjab Municipal Act, 1911.

A 13 Member Committee on Legislation comprising the representatives of Class I-A, A-II and III Municipal Committees be set up by the Government to review the Punjab Municipal Bill, 1963 before introducing the same in the State Legislature.

10. Enhancement of Transmit Pass Fee.

Rule V. 15(1) of the Municipal Account Code be so amended to provide for fixing a fee for Transmit Pass not exceeding fifty paise per Transmit Pass.

(ii) In case of notorious trucks responsible for evasion through misuse of Transmit Passes, action be taken against them by way of cancellation of Route permits, etc. By taking up the matter with the Trp. authorities.

(iii) Barricades should be set up even on the National High ways where bye-pass roads exist.

11. Refund of Erroneous Or Overpayment of Octroi Tax.

Specific amendment or provision should be made in the Municipal Account Code Rules for allowing refund of the wrongful or erroneous payment of Octroi Tax on the goods imported by roads.

12. & 13. Removal of Members of Local Bodies and Supersession of Municipal Committees on Flimsy Grounds.

Sections 16 and 238 of the Punjab Municipal Act should be amended to provide for the holding of a judicial enquiry before removing a member of a Municipal Committee/Superseding a Committee. The judicial Commission should have the power to recommend the suspension of a member, if it feels that there exists a *prima facie* case for the removal of a member. The Commission should be made to give its findings within a period of six months.

(ii) No Municipal Committee should remain superseded for a period exceeding one year and that the Election Rules be amended accordingly.

14. Increasing the Terms of the Members of Municipal Committees.

The term of Municipal Commissioners should be increased to five years.

15. Deletion of Section 20 of the Punjab Municipal Act, 1911 which provides for approval of Government to the Election of A Member to the office of the President.

Section 20 of the Punjab Municipal Act be amended to provide that if the election of a Member to the office of the President is not disapproved

by the Government with in a period of one month, it shall be deemed to have been approved automatically.

16. Amendment of Punjab Municipal Act, 1911 Regarding Stoppage of Unauthorised Constructions.

Since the Municipal Committees where the Punjab Municipal (Executive Officers') Act Patiala Municipal (Executive Officers), Act is in force, it was felt that there existed no such problem and hence this item was dropped.

Special Items Taken up with the Permission of the Chair.

1. Installations of Telephone/Electric poles on public streets, it was pointed out that Telephone Authorities/State Electricity Boards do not consult the Local Bodies concerned while installing Telephone/Electric poles with the result in traffic hazards and other complications.

It was recommended that a coordination committee consisting of the representatives of Telephone or Electricity Boards and Local Bodies concerned be set up to decide the line/manner in which such poles should be installed.

2. Provision for allowance to Presidents and meeting allowance to Members of Municipal Committees.

The Punjab Municipal Act, 1911 be so amended to provide for special allowance to the President and meeting allowance to the Members of Municipal Committees.

(Sd.) . . . ,

(PANNA LAL MAHAJAN),

Chairman,
President, Municipal Committee, Amritsar.

P.S.

3. In the case of Improvement Trusts there should be a larger coordination between the Improvement Trusts and the Municipal Committees and the Improvement Trust should secure approval of their schemes from the Municipal Committees before implementation.

4. The Improvement Trust should give full compensation to the Municipal Committees for taking over the Municipal/nazul lands from the Municipal Committees.

5. The Improvement Trust Schemes should be executed within a specified time for avoiding inordinate delay.

6. There should be no contribution to the Improvement Trust by Municipal Committees after five years of the setting up of Improvement Trust.

7. The qualifications for the appointment of Municipal Medical Officer of Health be relaxed as the D.P.H. qualified personnel are not available.

8. For avoiding day to day difficulties and controversies between the Punjab State Electricity Board and the Municipal Committees, a Co-ordination Committee of the P.S.E.B. and the Municipal Committee should be set up.

Proceedings of the meeting of the Sub-Committee on Legislation and Bye-laws held on the 18th and 19th July, 1969.

PRESENT

1. Shri Panna Lal Mahajan, President, M.C., Amritsar.
2. Shri Gian Chand, Secretary, M.C., Urmar Tanda.
3. Shri B.M. Bijli, Member, M.C., Urmar Tanda.
4. Shri Sat Pal Joshi, President, M.C., Rahon.
5. Shri Brama Nand, M.C., Rupar.
6. Shri Bhagwan Singh, M.C., Ludhiana.
7. Shri M.M. Oberoi, E.O., M.C., Ludhiana.
8. Shri R.K. Aggarwal, Secretary, N.A.C., Rajpura.
9. Shri Dhanna Singh, M.C., Longowal.
10. Shri Nahar Singh, M.C., Longowal.
11. Vice-President, N.A.C., Rajpura, Township.
12. Shri Gurbachan Singh, E.O., M.C., Nabha.
13. Shri Bihari Lal, M.C., Nabha.
14. Shri Pran Nath, E.O., M.C., Sangrur.
15. Shri Bhagwant Singh, E.O., M.C., Sangrur.
16. Shri Puran Chand, M.C., Ludhiana.
17. Shri Sri Ram, Secretary, M.C., Longowal.
18. Shri B.D. Roshan, Secretary, M.C. Raikot.
19. Shri Teja Singh, President, M.C., Raikot.
20. Shri Bhai Ram Singh, Vice-President, Malout.
21. Shri Devi Chand, M.C., Malout.
22. Shri Chanan Lal, Secretary, M.C., Malout.

Proceedings of the meeting of the Sub-Committee on "Municipal Properties, Civil Amenities and Municipal Offences" held in the room of the Executive Officer, Municipal Committee, Amritsar, on 18th July, 1969 at 3.00 p.m.

PRESENT

1. Shri Lal Singh Kang, Administrator, Jullundur Municipality (in the Chair).
2. Shri Guru Datt Thapar, E.O., M.C., Jullundur.
3. Shri D.L. Gupta, Secy., M.C., Giddarbaha.
4. Shri C.L. Dhir, M.C., Gidderbaha.
5. Shri Joginder Singh, Secy., M.C., Adampur.
6. Shri Ujjagar Singh, President, M.C., Adampur.
7. Shri Hari Singh, Member, M.C., Adampur.
8. Shri Kapoor Chand, Member, M.C., Dhuri.
9. Shri Ved Parkash, Secy., M.C., Dhuri.
10. President, M.C., Fatehgarh Churian.
11. Mahant Basant Singh, President, M.C., Maur.
12. Shri Kartar Singh, Member, M.C., Maur.
13. Shri Om Parkash, Secy., M.C., Maur.
14. Shri Sat Dev Sud, President, M.C., Moga.
15. Shri Lekh Raj, Secretary, M.C., Moga.
16. Shri N.K. Bhandari, President, M.C., Tarn Taran.
17. Shri K.N. Chopra, Acctt., M.C., Tarn Taran.
18. Shri Shivcharan, Secy., Garhdiwala.
19. Shri Joginder Chander Kapila, Vice-President, M.C., Garhdiwala.
20. Shri Harjit Singh, Member, M.C., Tarn Taran.
21. Shri Shanti Sarup, President, M.C., Jagraon.
22. Shri Manmohan Kalia, Secy., M. C., Jagraon.
23. Shri Amrit Lal, Member, M.C., Jagraon.
24. Shri Suraj Parkash, Member, M.C., Hoshiarpur.
25. Shri Madan Mohan Sud, E.O., M.C., Hoshiarpur
26. Shri Piara Lal Puri, President, M.C., Sangrur.
27. Shri Nanak Chand Kalra, Member, M.C., Sangrur.

28. Shri Balwant Singh, President, M.C., Dera Bassi.

29. Shri Jaswant Rai, President, M.C., Jaitu.

30. Shri Mohinder Singh, Government Representative.

31. Shri Sampat Rai, President, M.C., Samrala.

The findings of the Sub-Committee are as under :—

III. Municipal Properties

Item No. 1	Transfer of nazul lands	P. 26	Unanimously recommended for approval
Item No. 2	Ditto	Do	Ditto
Item No. 3	Transfer of proprietory rights of Shamlat lands to municipalities	Do	Ditto
Item No. 4	Ditto	P. 27	Ditto
Item No. 5	Ditto	Do	Ditto
Item No. 6	Compensation to Municipalities by Improvement Trust for the nazul/municipal lands taken over by the latter	Do	Unanimously recommended that Improvement Trust should pay market price compensation of the nazul/municipal land taken over by it for improvement of the localities from Municipal Committees
Item No. 7	Interference by Colonization Deptt. in property affairs of Municipalities	Do	Unanimously recommended for approval
Item No. 8	Shamlat land of landless villages within and o/s municipal limits but not included in any panchayat should be vested with the concerned local body	P. 28	Ditto
Item No. 9	Government should provide police help to remove encroachments	P.28-29	Unanimously recommended for approval. Further recommended that the sub-committee is of the view that all the Municipal Committees be allowed to have their own police for removal of encroachments
Item No. 10	P.W.D. land lying on road-Municipal sides passing municipal limits should vest in the concerned M.Cs.	P.29	Unanimously recommended for approval
Item No. 11	Provision of civil amenities like street lighting, water mains by Municipality in the areas, covered by the schemes of ITs.	P.32-33	Ditto
Item No. 12	Municipalities may be authorised to issue tehbazari permits in respect of P.W.D. & other Govt, roads	P.33-34	Ditto

IX. Trial of Municipal Offences and Prosecution

Item No. 1 ..	Mobile courts should be set up to deal with cases offence Municipal on the spot	P.49	Unanimcusly and strongly recommended for approval. For smaller Municipal Committees, part-time Municipal Magistrates may be provided. So long the Municipal Magistrates are not given, the Judicial Magistrates should fix at least one or two days for Municipal, Work
Item No. 2	Mobile courts to be set up ..	P.49	Unanimously and strongly recommended for approval For smaller Municipal Committees, part-time Municipal Magistrates may be provided. So long the Municipal Magistrates are not given, the Judicial Magistrates should fix at least one or two days for Municipal Work
Item No. 3	Mobile courts to be set up	P. 49	Ditto
Item No. 4	Municipal Magistrates be appoint- for the trial of Municipal offences and there should be only one Magistrate for 2 or 3 small committees	P. 50	Ditto
Item No. 5	Ditto	Do	Ditto
Item No. 6	Magisterial power for the trial of municipal offences and powers of the Asstt. Collector for speedy recovery of municipal arrears and dues may be delegated to Chief Officers of municipalities	P. 51	Unanimcusly reccmmended for approval
Item No. 7	Delegation of Collector's powers to President of M. Cs. and oppointment of Mpl. Magistrates	Do	Ditto

X. Civil Amenities

Item Nos. 1 to 5 P.41 to 42	Unanimously recommended for approval

Additional Recommendations.

The Sub-Committee is of the view that the adoption of the Pay Committee Report has very badly affected the finances of the Committees & in order to compensate the Committees, the Govt. may kindly also adopt the entire report of the Pay Committee. The Sub-Committee also strongly recommends for grant of subsidy for providing civic amentities to the inhabitants of the municipal area.

In exercise, it is found that when any person encroaches upon the municipal land and a notice for 7 days is given then he approaches the courts from where an injunct'on is issued and date is given for 3 months without hearing the Municipal Committees. Then the plaintiff in that case manages to get adjournments for 3 months with the result that the encroachment becomes a sort of permanent one, So the sub

committee unanimously and strongly recommends that the jurisdiction of the civil court may be barred in issuing the stay orders of encroachments on municipal property. If it is not possible, then at least civil courts must hear the Municipal Committees before issuing such injunctions .

3. Shri Harjit Singh, Municipal Commissioner, Tarn Taran proposed that the Municipal Committee with a population of more than 20,000 but below 30,000 should also be given 50% subsidy for execution of sewerage works.

Unanimously recommended for approval please.

Sd/--

(Lal Singh Kang)
Chairman, Sub-Committee 3.
18/7/1969.

Proceedings of the meeting of the Sub-Committee, regarding Municipal Committee, labour laws and Financial Administration, held at 3-00 P.M. on 18th July, and 9-00 A.M. on 19th July, 1969 with Shri B.S. Goel, President Municipal Committee, Patiala as Convener.

Present.

List is attached herewith.

1. At the very out-set Mr. Hans Raj Sharma (Municipal Committee, Ferozepur) raised the objection that the Conference had not been conducted in a proper manner and the convener had not been elected and as such the members should not participate in the meeting of the Sub-Committee. This was seconded by Principal Bhim Sen (Municipal Committee, Ferozepur). The convener pointed out that it would not have been proper to disperse without conducting any business and if the members wanted, a protest note might be added and brought to the notice of the Government. At this Mr. Raj Kumar, President Dhariwal, Municipal Committee, moved the resolution that in the calling of the conference, the Standing Committee had been bye-passed and the delegates had not been allowed to speak at the Plenary session. He further said that the supersession of the Municipal Committees and the removal of members on flimsy ground was most important problem at this time to be considered and that did not find any mention in the conference. As such the meeting of the Sub-Committe should be held only under protest. This resolution was unanimously adopted (Copy of the resolution attached) and then the regular proceedings started.

S. Balwant Singh, Municipal Committee, Kharar pointed out that, as long as the machinery for the removal of grievances of the employees, provided in the Municipal Act had not been exhausted the interefence of the Labour Courts should not be there. Mr. J.P. Sharma, Executive Officer, Municipal Committee, Bhatinda said that the Industrial Disputes Act should not cover all the clerks of the Municipal Committees, while this did not apply to the clerks of Deputy Commissioner's Office etc.

The Sub-Committee felt that there was no need of adopting these suggestions, as recommendations and therefore, these suggestions were adopted,

2. The subject of the provincilization of the key posts was taken up.

Mr. Kulwant Rai (Municipal Committee, Bhatinda) suggested that it should be done as recommended by the Pay Committee also, while Mr. Hans Raj Sharma (Municipal Committee, Ferozpeur) felt that there should be no provincialization, but the post of the Executive Officers should be made permanent instead of being on a five-year tenure as at present.

As there was a sharp division, on the issue, voting was resorted to.

Against Provincializa tion.

1. Principal Bhim Sen (Municipal Committee, Ferozepur).

2. Mr. R.R. Sharma (President, Dasuya, M.C.)

3. Mr. Hans Raj Sharma, (Municipal Committee, Ferozepur).

4. Mr. Sat Paul Khosla (Municipal Committee, Shri Hargobind Pur).

5. Mr. Rishi Datt Gulati (Municipal Committee, Batala).

In favour of Provincialization.

1. Mr. Gurdial Singh (President, Doraha, M.C.)

2. Mr. Raj Kumar, (President, Dhariwal, M.C.)

3. Mr. Kalwant Rai (Municipal Committee, Bhatinda).

4. Mr. Diwan Chand (Municipal Committee, Bhatinda).

5. Mr. Ram Lal.

6. Mr. Umar Din (President, M. C., Malerkotla).

7. Mr. Charan Singh, (Municipal Committee, Kharar).

8. Mr. B.S. Goel (President, Municipal Committee, Patiala).

Thus by a majority of votes, the recommendations for provincialization of the key posts was made. It was further recommended that Punjab Executive Officers Act should be extended to the erst-while Pepsu area also.

3. The Sub-Committee unanimously recommended that the report of the Pay Committee, should be accepted and implemented in toto, immediately and whatever anomalies had been pointed out should be removed (some anomalies are given in the annexture).

Meeting of the Sub-Committee on 19/7/1969.

Item by item the agenda was considered.

1. Uniform code of conduct for members of Municipal Commmittees.

The Sub-Committee felt that the Municipal Act, was already quite comprehensive in laying down the conduct for members. It was further recommended that the Chairman of a meeting should have the power to ask a member to leave the house if he did not obey him and further to suspend him for three consecutive meetings.

As a safe-guard against the misuse of this power by the Chairman, it should be provided that the suggestion of the suspension should be supported by the simple majority of the members present and this power would not be exercised, when a motion of no confidence was under consideration.

2 & 3. For recruitment to posts under Local Body, the Limit of initial pay, at present fixed at Rs. 150/- should be suitably raised.

The Sub-Committee recommended that the limit for recruitment by the Local Authority itself should be raised from Rs. 150/- to Rs. 300/-.

4. Withdrawal of Control of D.C./Regional Dy. Director over Class I-A. Municipalities and delegation of more powers to such Committees.

The Sub-Committee recommended that there should be control of Deputy Commissioners over the Municipal Committees. The control should be exercised by the Directorate. In the case of Class I-A and I the Deputy Directors should also have no control.

5. Grant-in-aid or liberal loans on nominal interest be given for the construction of residential quarters for Municipal employees beside allowing the use of Nazul lands.

The Sub-Committee recommended that Government should give ample grants-in-aid and liberal loans to nominal interest for the construction of the residential quarters for Municipal employees, besides allowing the use of nazul land.

6 & 7. Provision of civic amenities like street-lighting, water mains etc. by Municipalities in the areas covered by the schemes of the I.Ts. & Municipalities may be authorised to issue Teh Bazari permits in respect of P.W.D. and other Government roads.

The Sub-Committee felt that it was not the concern of this Sub-Committee.

8. Need for efficient staff for Municipalities.

The Sub-Committee felt that the need for efficient staff was obvious and no particular recommendation was needed.

9, 10 & 11 Rationalisation of municipal services (10) Provincialisation of Municipal services (11) Same as No. 10.

Already covered by the recommendations of this Sub-Committee made above.

12. Stay Order should not be issued by the Deputy Commissioner or any other Officer without hearing the Municipal Committees.

The Sub-Committee did not want the control of the Deputy Commissioners they should not have the power to grant stay orders.

13, 14, 15, 16 & 17. Provincialisation of key posts of Municipalities, (14) Provincialization of the bosts of octroi/tax superintendants (15) Application of Labour Laws to Municipality should not be too rigid, (16) Municipal Committees should not be treated as industry and their employees be taken out of the purview of the Minimum Wages Act. All service facilities available to Govt. servants be extended to municipal employees. (17) Provision of uniforms for municipal staff.

Already covered.

(Sd)....,

(B.S. GOEL).
Convener,
President, Municipal Committee,
Patiala.

Attendance of members of Sub-Committee No. 4, held on 18/7/1969 in the Library at the Town Hall.

1. Shri B.S. Goel , President, Patiala, M.C.
2. Shri Prem Sagar Sharma, Executive Officer, M.C., Batala.
3. Shri D.M. Sajan, E.O., M.C., FZR
4. Shri Ram Rakha, P.M.C.
5. Shri Sat Pal Khesh, President, M.C., Sri Hargobindpur.
6. Sri Roshan Lal, M.C., Sri Gobindpur.
7. Shri S.R. Bansal, Secy, M.C., Bareta.
8. Shri Bhim Sain Talwar, M.C., Ferozepur City.
9. Shri Hans Raj Sharma, M.C., Vice President, M.C., Ferozepur City.
10. Shri Tilak Raj Sharma, Executive Officer, M.C., Khem Karan.
11. Shri Surat Singh, President, M.C., Khukar.
12. Shri Harbans Singh Sandhu, M.C., Khem Karan.
13. Shri Charan Singh, M.C., Kharar.
14. Shri R.C. Suri Secretary, M.C., Kartar Pur.
15. Shri Beant Singh, Vice-President, Municial Committee, Kartarpur.
16. Shri R.D. Jain, Executive Officer, Samana.
17. Shri J. Bahadur Nanda, Secretary, M.C. Dhariwal.

18. Shri L.D. Gupta, E.O., M.C., Malerkotla.

19. Shri Umar Din, President, M.C., Malerkotla.

20. Shri Kulwant Rai Aggarwal, M.C., Bhatinda.

21. Shri Dewan Chand, M.C., Bhatinda.

22. Shri R.P..........., M.C., Batala.

23. Shri R. Kumar, President, M.C., Dhariwal.

24. Shri J.P. Sharma, E.O., M.C., Bhatinda.

Meeting on 19/7/69

1. Shri B.S. Goel.

2. Shri R.P..........., Batala.

3. Shri Roshan Lal, Sri Hargobindpur.

4. Shri Sat Pal Khesh, P. M. C. Sri Hargobindpur.

5. Shri Gurdayal Singh, President, M.C., Doraha.

6. Shri D.M. Sajan, E.O., M.C., Ferozepur.

7. Shri Bhim Sain, M.C., Ferozepur City.

8. Shri Hans Raj Sharma, Vice-President, M.C., Ferozepur City.

9. Shri B.S. Jindal Secretary, M.C., Kharar.

10. S. Balwant Singh, M.C., Kharar.

11. Shri Charan Singh, M.C., Kharar.

12. Shri J. Bahadur Nand, Secretary, M.C., Dhariwal.

13. Shri R.D. Jain, Executive Officer, Samana.

14. Shri R. Kumar, President, M.C., Dhariwal.

15. Shri J.P. Sharma, E.O., M.C., Bhatinda.

16. Shri L.D. Gupta, E.O., M.C., Malerkotla.

17. Shri Umar Din, President, M.C., Malerkotla.

18. Shri Prem Sagar Sharma, E.O., M.C., Batala.

19. Shri Kulwant Rai Aggarwal, M.C., Bhatinda.

20. Shri Krishan Khanna, M.C., Bhatinda.

We the following delegations strongly resent the undemocratic way in which the local bodies conference has been called and is being conducted . The Conference have been called by the Urban Local Bodies Conference standing Committee. Moreover the delegations should have been allowed time to express their views and make suggestions in the plenary session. The most important porblems of the supersession of M.Cs. and disqualification of M.C. on flimsy grounds which are taxing the minds of the M.Cs. throughout Punjab don't find any place on the agenda. Agenda & proposed programme should have been adopted by the plenary session & the Sub-Committees should have been elected instead of being nominated. The conveners also should have been elected. The main documents should have been presented in the plenary session & then discussed in Sub-Committees for final adoption by the Conference.

Proceedings of the meeting of Sub Committee held in connection with the Supervision, Guidance and Miscellaneous items on the 18th of July, 1969, at 3-00 P.M. in the Municipal Library, near Town Hall Amritsar, under the Chairmanship of S. Shamsher Singh, President, Municipal Committee, Muktsar.

Present

1. S. Shamsher Singh-Chairman-President, M.C., Muktsar.
2. S. Dalbir Singh-Member, M.C., Mansa.
3. Shri R.P. Sethi, E.O., M.C., Mansa.
4. Shri Vidaya Sagar Jain, Vice-President, M.C., Jandiala.
5. Shri Onkar Pasahan, Secretary, M.C., Jandiala.
6. Shri Raj Kumar, Secretary,M.C.,Gobindgarh.
7. President, M.C., Gobindgarh.
8. Shri Ajit Singh, M.C., Gobindgarh.
9. Shri Shakti Tejpal, M.C., Nawan Shehr.
10. Shri Mahbir Parshad, Vice-President, M.C., Nawan Shehr
11. Shri Inder Singh, M.C., Muktsar
12. Shri Mehma Singh, M.C., Muktsar
13. Shri Kartar Singh, M. C., Talwandi Bhai
14. Shri Girdhari Lal Sharma, M.C., Bassi Pathana.
15. President, M.C. Barnala.
16. Shri Bachan Singh, M.C., Barnala.
17. Shri Sunder Lal, Secretary, M.C., Kurali.
18. Shri Lakhmir Singh, M.C., Kurali.

19. Shri Kashi Ram, President, M.C. Mukerian.

20. Shri Gian Chand Narang, President, M.C., Mukerian.

21. Shri Kewan Kumar, Member, M.C. Mukerian.

22. Shri Vimal Kumar Jain, Secretary, M.C., Mukerian.

23. Shri Shivdev Singh, Secretary, M.C., Dhanaula.

24. Shri Jit Singh, M.C., Bhadaur.

25. Shri Basant Singh, Secretary, M.C., Bhadaur.

26. Shri Sarwan Singh, President, M.C., Dhanaula.

27. Shri Ajaib Singh, Vice-President, M.C., Dhanaula.

28. Shri Prithvi Chand, M.C., Mukerian.

29. Shri Basant Ram, President, M.C. Fatehgarh Churian.

(1) Co-ordination of Works undertaken by the Improvement Trust (suggested by M.C. Amritsar

The Sub Committee appreciates strongly the suggestion of the M.C., Amritsar and all the representatives suggest that whenever the Improvement Trust has to execute any development scheme, it must obtain the sanction of the Municipal Committee concerned in advance so that the works to be executed by the Trust should co-ordinate with the Municipal works and adjusted accordingly.

(2) Execution of Water supply and drainage through the P.H. Deptt. (suggested by M.C. Abohar)

All the members of the Sub-Committee strongly recommended that 14% charges as is being charged by the P. H. D. Deptt. should not be charged as it is an unnecessary burden on their shoulders. Further demanded that such Committees which can get their works done by themselves they may be given authority to get works executed at their own cost and supervision. The Government is bearing expenditure for this P.H. Deptt. but they are fleecing the M.Cs. by adding 14% extra charges for works got done through them. The Government be requested to extend its technical assistance to the Municipal Committees free of charge and Municipal Committees may get their works done by themselves under their own supervision.

S. Dalbir Singh, Member, M.C., Mansa, informed that they had deposited Rs. 13 lakhs with the P.H. Deptt. some four years back but the P.H. Deptt. has not yet finished the work of sewerage so far.

As received from the Government.

Sh. Mahabir Parshad, Vice-President, M. C., Nawanshehr informed that the sewerage being constructed by the P. H. Deptt. is defective and the responsibility is on P.H. Deptt. Inspite of many letters to the Deptt. no action is taken to set the sewer in order.

Sh. Nand Kumar Gupta, President, M. C. Gobindgarh, informed that their M.C. deposited Rs. 21 lakhs from their own finances about 10 years back. The P.H. Deptt. has not yet completed the work and whatever they have done, even that is defective and some of the construction work of sewer is falling. The Government may be requested to investigate into the matter and fix the responsibility.

All the members unanimously resolved that Govt. be requested that P.H. Deptt. should give details of expenses for each work done by them to the respective Municipal Committee as the P.H. Deptt. is in the habit of not giving accounts. Whenever any Committee had demanded accounts, they had informed to get the accounts, from A.G., Punjab and by this way they put off the concerned Committees.

Many times some Municipal Committees have taken amount from other sources on interest and it goes on increasing every month against such Committees. The P.H. Deptt. with whom the amount is deposited, never completes the work for years together with the result that the public body (Committee) has to bear unnecessary burden of interest due to late execution of work by the P. H. Deptt. Time schedule be fixed for the execution of certain work and it must be got executed within the stipulated period.

Moreover the members explained that most of the works got executed through P.H. Deptt. are so defective that it is entirely a wastage of public funds. The P.H. Deptt. should keep a vigilant eye on the material being used on the works and its quality be checked occasionally. S. Mehma Singh, Member, M.C., Mutktsar, informed that the P. H. Deptt. has occupied about 1½ acre of Municipal land by putting stores and also have been occupying some rooms of Municipal Committee unauthoritatively. The P.H. Deptt. neither vacates this land and rooms nor makes payment of any rent. A scheme for this land has since been approved for the last

	so many years. The P.H. Deptt. be requested to vacate the land and the rooms occupied by them.
3. Control over Municipalities (Suggested by M.C. Jaitu)	All the members of the State-Committee desired that there should not be dual control one from the Directorate and the other from D.C. or S.D.O. Some members favoured the control of Directorate but desired that it should be given all the powers as the S.D.O. (C) and D.Cs are over burdened with their work and find no time to give attention to Municipal affairs. It was further desired that passing of budget etc. powers should be given to Directorate so that the work should be under one control.
	S. Dalbir Singh, M.C., Mansa, suggested that District Field Officers for each district should be appointed by the Directorate to help the Municipal Committees in their affairs otherwise the local officers can prove better to see the situation and decide the matter immediately. Sh. Kewal Krishan, Member, M.C., Mukerian suggested that there should be Directorates at District level.
4. Control over Municipalities (Suggested by M.C. Gobindgarh).	S. Dalbir Singh, Member, M.C., Mansa and S. Mehma Singh, M.C., Muktsar and all other members unanimously desired that the interference and strict control on the day to day work of Municipal Committees by the higher officers should be reduced and they should not rather interfere in Municipal affairs. Municipal Committees resolutions should not be superseded or rejected by them, without prior consultation with the President of the respective Municipal Committee.
	S. Pritam Singh, M.C., Barnala, requested that there should be a limit of control or interference to certain extent for suspending of resolution as unnecessary interference creates many hurdles in the execution of many resolutions.
5. —do—(by M.C., Dera Bassi)	This point has already been discussed at item No. 3 above.
6. Regular audit of accounts of Municipalities	It was unanimously resolved that such Committees whose budget is upto 10 lakhs of rupees, their accounts audit

should be done once a year and those Municipalities whose budget is more than Rs. 10 lakhs resident audit scheme may be given effect there. The audit should not create hurdles in the working of the Committee but should only raise healthy objections and see that no embezzlement or misappropriation has taken place.

Establishment of Technical Cell like the Local Bodies Works Divn. (Suggested by M.C., Dera Bassi).	All the members unanimously resolved that there is no need of this scheme to create technical cells as it will lead to corruption etc. Hence this proposal could not be carried.

Miscellaneous (Page 53 of Agenda).

1. Criteria for extension of Executive Officers Act to Municipalities in the State. (By Pb. Govt.)	All the members unanimously resolved that E.O's Act be abolished altogether as it is a very old Act and is a sign of slavery. In Lok Raj it is a clear case of trespass on the rights of citizens. The Executive Officers are like white elephants which are thrusted upon the elected members. No Executive Officer should be appointed without the consent of the M.Cs. as otherwise it creates many undesirable problems which hamper the progress of the municipalties. Patiala Municipal Act may immediately be repealed by issuing an Ordinance and in the area in which it was applicable, Punjab Mpl. Act should be made applicable. Sh. Sita Ram, President, M.C., Barnala, suggested that the appointment of E. O. where the Committee wishes to have such institution should be made by the Committee itself by majority of votes and in their own particular case which is pending with the Govt. E.O. should not be thrusted upon them against their will. All the members of the Committee unanimously supported the proposal.
2. Criterian to be followed for the grant of financial assistance (subsidy loans) to local Bodies for their development schemes.	The members desired that instead of giving loan to the Minicipal Committees, suitable grants in aid be given for developmental works which will be entirely for the welfare of the general public.
3. Denotification of Municipal Committees and Notified Area Committees. (suggested by Pb. Govt.)	The members of the Sub Committee suggested that nominated bodies just like N.A. Committees should be merged with the adjoining elected bodies. If both the

	elected bodies desire to be merged there should be no objection and in case either of the two elected bodies do not wish to join each other, denotification in thier case should not be made.
4. Smaller Municipalities who cannot afford to have there own Fire Brigades should compensate the Municipality of the Distt. Head Quarter for the use of services of their Fire Brigade. (Suggested by M.C , Asr.)	S. Dalbir Singh Member, M. C., Mansa proposed that whenever there is need to call for the Fire Brigade, the charges whatsoever will be paid. Moreover it will become a recurring charge on smaller Committees who have very limited sources. If some Small Municipalities feel they can formulate Fire Brigade units which will be based in the central place of such Municipalities contributing for the Fire Brigade unit. Such similar municipalities which contemplates Fire Brigade units jointly may also be given atleast 50% grant-in-aid for the up-keep of the fire brigade unit by the Govt.
5. Police help should be provided to the Municipal Officers on the occasion of special raids. (suggested by M.C., Asr.)	The members of the Sub Committee desired that police is kept by the Govt. for keeping law and order. The Civic bodies are also for the welfare of the public and is a co-ordinative wing for the Govt. The Government be requested that all Municipal Committee may be extended police help immediately they desire for the performance of public duties without charging any amount.
6. Measures to check deliberate evasion of octroi duty by truck drivers.	All members of the Sub Committee fully and unanimously supported the suggestion of the M.C., Amritsar that Transport authorities should consider the advisability of cancellation or suspending the route permits of such notorious truck drivers who are in the habit of rushing trucks without payment of octroi. The Distt. Motor Licensing Authorities may also be requested to extend their co-operation by refusing or withholding the certficate of registration for such vehicles.
7. Exemption of Elecy. duty on street lighting bills. (Suggested by M.C., Abohar)	The members of the Sub Committee unanimously desired that there should be no electricity duty on the street lighting bills as the street lighting is used for the welfare of the public and, therefore, no Electricity duty should be imposed on street light bills but rather exempted from the levy of elecy. duty.
8. Const. of Mpl. barriers on G.T. Road. (suggested by M.C., Gobindgarh)	All the members of the Sub-Committee gave stress that the Municipal Committees may be authorised to construct barriers on G.T. Road from where their boundry starts so as to intercept the vehiclular traffic.

9. Rights to auction liquor vends and issue of licence to wine dealers be given to Municipalties. (Suggested by M.C., Dera Bassi.)	The members did not agree with the suggestion but suggested that the right to auction liquor may remain with the Govt. but the respective Municipal Committee may be given atleast 25% of the license fee which will be a help to the unbalanced finances.
10. The Presidents of Mpl. Committee be treated as First Citizens of their Municipalities. (Suggested by M.C., Moga.)	The Members fully supported that as in Corporations cities the mayors are No. I in the order of precedence, the Presidents of Municipal Committees should also get their due place in the order of precedence and at all Govt. functions held at local level, they should be treated as No. 1 in the order of precedence.
11. Shifting of Office of Deputy Director of local Bodies at Amritsar.	S. Kartar Singh, Secretary, M.C., Talwandi Bhai suggested that the office of Deputy Director of Local Bodies may be shifted to Amritsar and the Districts of Ferozepur, Gurdaspur & Kapurthala may be covered by that office.
12. Chowkidars for watch & ward purpose	Sh. Kewal Krishan Member, M.C., Mukerian suggested that the expenses of Chowkidar should be abandoned and in its place police may be deputed for the watch and ward of the municipal areas.
13. Street Lighting programme unsatisfactory.	Sh. Shakti Kumar Member, M.C., Nawan Shahr proposed that the street lighting arrangements are quite defective and no care is extended for the proper up-keep of the bulb site. The P.S.E.B. may be requested that necessary arrangements may be made for the proper and satisfactory street lighting in the municipal areas.
14. Presidents of M.Cs. be called at the Distt. Head Quarters Co-ordination Committees.	The Chairman with the consent of the members desired that the Presidents of all the Municipal Committees may be called in all the Distt. Head Quarter Co-ordination Committees meetings so that they may be in a position to explain the difficulties of their areas.
15.	Sh. Basant Lal, President, M.C., Fatehgarh Churian suggested that the recent Mpl. elections should not be held in rainy season but should be postponed uptil October next.

16. The Chairman, President, M.C., Mukatsar, suggested that there should be one Tehsildar or naib Tehsildar under the Directorate at the Distt. Headquarters for the recovery of Municipal dues. The expenditure connected therewith should be shared by all the Municipal Committees of the respective districts. It was passed unanimously.

17. The President, M.C., Fatehgarh Churian suggested that at present a sectional official is competant to prepare an estimate independently upto Rs. 2,500/- with the approval of the Deputy Commissioner under the Rules. As the cost of construction has gone up considerably, it was desired unanimously that in his case this limit should be raised to Rs. 10,000/- and in the case of Mpl. Engineer the existing limit of Rs. 10,000/- should be raised to Rs. 15,000/-

18. Sh. Dalbir Singh, Member, M.C., Mansa suggested that the posts of Accountants, Superintendents of all branches, Sanitary Inspectors and Sectional Officers should be provincialised and made transferable in the proposed amendment Act alongwith other higher posts.

19. The Chairman suggested that the Standing Committee of Urban Local Bodies should be reconstituted and that in future such conferences should be convened at their instance. The Chairman of the Sub-Committee further suggested that the next convention of the representative of the Local Bodies should be held at Mukatsar. The representative of the M.C., Gobindgarh also suggested that next chance should be given to their Municipal Committee as they have sound position.

20. The Chairman and the Members of the Sub-Committee expressed their thanks to the M.C., Amritsar, for their good arrangements made by them.

Sd/-
Chairman,
Supervision, Guidance & Miscellaneous
items Committee.

Amritsar,
Dated the 18th July, 1969.

Land Reserved for Homeless Harijans of Goniana Road Muktsar.

196. **Comrade Darshan Singh Jhabal :** Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state :

(a) whether the Rehabilitation Department, Punjab has received two acres of land for the construction of houses to rehabilitate homeless Harijans of Goniana Road, ward No. II, Muktsar ;

(b) whether the concerned local officers of Muktsar, have received an application from the said homeless Harijans in connection with the said reserved land, if so, a copy thereof be laid on the Table of the House ;

(c) the action taken on the said application ?

Sardar Tara Singh Lyallpuri (**State Minister Consolidation of Holding, Relief and Rehabilitation**) :

(a) provision regarding reservation of 20 kanals of land was made in the Scheme of village Muktsar for extension of Abadi of non-proprietors including Harijans depending on agrarian labour.

(b) Yes, an application from the Harijans of village Muktsar for distribution of the above-said area was received, a copy of which is enclosed.

(c) The Consolidation Officer, Mansa, vide his order dated 18th March, 1970, has distributed this area to 82 deserving and needy Non Proprietors including Harijans under the Rules.

[(ਏ) ਮੁਕਤਸਰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਕੀਮ ਵਿਚ ਗ਼ੈਰ ਮਾਲਕਾਨ ਸਣੇ ਹਰੀਜਨ ਜਿਹੜੇ ਖੇਤੀ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹਨ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ਲਈ 20 ਕਨਾਲ਼ ਰਕਬਾ ਰਾਖਵਾਂ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਬੀ) ਹਾਂ। ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਕਤ ਰਾਖਵੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਵੰਡਣ ਬਾਰੇ ਇਕ ਦਰਖਾਸਤ ਆਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਇਕ ਨਕਲ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਸੀ) ਚੱਕਬੰਦੀ ਅਫਸਰ, ਮਾਨਸਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਮਿਤੀ 18-3-70 ਨਾਲ 82 ਲੋੜ ਵੰਦ ਗ਼ੈਰ ਮਾਲਕਾਂ ਸਣੇ ਹਰੀਜਨਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੱਕਬੰਦੀ ਰੂਲਜ਼ ਅਧੀਨ ਰਕਬਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।]

Copy of Application

From

Nazar Singh, Harijan, son of Shri Karam Singh, Patti, Suja Singh, Muktsar (Ferozepur).

To

Comrade Darshan Singh Jhabal, M.L.A., President, Punjab Dihati Mazdoor Sabha, Village and P.O. Jhabal, District Amritsar.

Subject.—Application for moving the appropriate authorities to allot 5-marla plots for residence to homeless Harijans of Goniana road, Ward No. II, Muktsar out of 2 acres of land reserved by the Consolidation Department solely for this very purpose.

Sir,

Most respectfully I beg to submit that a piece of land measuring 2 acres, had been reserved for allotment to land-less and home-less

Harijans for residential purpose in the shape of 5 marla plot each, but, although we all have been requesting the local authorities to allot the plots to deserving Harijans, but to no effect so far, because of the fact that the influential zamindars would interfere with the intention that this poor community should remain trodden as before.

I have the honour to enclose herewith a list of such deserving Harijans, for your kind persual and for moving the appropriate authorities to do the needful at the earliest so that these poor creatures may have a sigh of relief.

Hoping to be favoured with due and sympathetic consideration at your noble hands, and, in the meantime, thanking you and praying for your long life and prosperity.

Yours faithfully,

Sd/- L.T.I.
(Nazar Singh) Harijan, son of
Shri Karam Singh,
Patti Suja Singh, Muktsar,
(Ferozepur).

Dated 10th March, 1969

Encl. List of deserving Harijans.

List of deserving home-less Harijans of Goniana Road, Ward No. 11, Muktsar, for the purpose of allotment of 5 Marla Plots for residential purposes, out of 2 acres reserved by the Consolidation Department, for this purpose.

1. Harpal Singh son of Badhna Singh.
2. Kapur Singh son of Nathu Singh.
3. Kaka Singh son of Bachan Singh.
4. Lal Singh son of Bachan Singh.
5. Tula Singh son of Jawala Singh.
6. Mst. Bibi (divorced daughter of Jawala Singh).
7. Geetan Singh son of Chanan Singh.
8. Sucha Singh son of Ishar Singh.
9. Dalip Ram son of Bishan Ram.
10. Sau Ram son of Dalip Ram.
11. Gurnam Kaur d/o Chand Singh.
12. Bachan Singh son of Pala Singh.
13. Darbara Singh son of Chanan Singh.
14. Kapur Singh son of Wasakha Ram.

15. Jaggar Singh son of Kapur Singh.

16. Labhu Singh son of Pala Singh.

17. Pohla Singh son of Kheona Singh.

18. Jagraj Singh son of Kishan Singh.

19. Gurdev Singh son of Puran Singh.

20. Billu Singh son of Puran Singh.

21. Mithu Singh son of Puran Singh.

22. Jaggar Singh son of Karam Singh.

23. Kali Singh son of Minna Singh.

24. Gurdev Singh son of Kali Singh.

25. Bachan Singh son of Prem Singh.

26. Lal Singh son of Bachan Singh.

27. Sham Singh son of Arror Singh.

28. Nazar Singh son of Karam Singh.

29. Bhara Singh son of Kehar Singh.

Government Primary School Outside Harijan Basti Raikot, District Bhatinda

203. Comrade Satya Pal Dang : Will the Minister for Education be pleased to state :—

(a) whether there is a Government Primary School known as Harindra Primary Schools outside the Harijan Basti of Faridkot, district Bhatinda ; if so, the number of students on roll of this school as on 1st August, 1969 ;

(b) whether it is a fact that the building of the said school consists of only two rooms and one verandah and there is no boundary wall ;

(c) whether at any time in the past, the Government sanctioned the construction of a boundary wall ; if so, the reason for which it has not so far been constructed and the time by which it is likely to be constructed ;

(d) whether the Government received in August, 1969, any representation in this connection ; if so, the action taken thereon ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ੲ) ਜੀ ਹਾਂ, 185 ।

(ਬੀ) ਜੀ ਹਾਂ ।

(ਸੀ) ਨਹੀਂ ਜੀ ।

(ਡੀ) ਜੀ ਹਾਂ । ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ।

Government High School, Dial Bahrang, district Amritsar

205. Comrade Satya Pal Dang : Will the Minister for Education be pleased to state —

(a) whether there is a Government High School at Dial Bahrang, tehsil Ajnala in district Amritsar ; if so, the number of rooms in the building of the said school and the purpose for which these are actually being used ;

(b) whether Government is aware of the fact that all the Classes in the said school are held in the open ;

(c) whether the conditions laid down by the Department for upgrading had been fulfilled before it was decided to upgrade the said school, if not, the circumstances under which the same was upgraded and on whose recommendation it was done ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ੲ) ਹਾਂ ਜੀ ।

ਦੋ ਕਮਰੇ ਹਨ ਜੋ ਦਫਤਰ-ਕਮ-ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਸੀ) (1) ਨਹੀਂ ਜੀ ।

(2) ਪਿੰਡ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉਚਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।

Chara (Fodder) Tax realised from Peasants of villages Bhakna Kalan/Bhakna Khurd, district Amritsar

209. Comrade Satya Pal Dang : Will the Minister be pleased to state —

(a) whether any tax known as chara (Fodder) Tax is being realised from the peasants of village Bhakna Kalan and Bhakna Khurd in district Amritsar alongwith the land Revenue ; if so, the authority which has imposed the said tax and since when ;

(b) the reasons for leving the said tax, the category of peasants who are liable to pay this tax, and at what rate ?

Sardar Atma Singh : (Revenue and Rehabilitation Minister) : (a) No.

(b) Question does not arise.

[(ੳ) ਨਹੀਂ ਜੀ ।

(ਅ) ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ]

Government High School, Bhikhiwind, district Amritsar

214. Comrade Darshan Singh Jhabal : Will the Minister for Education be pleased to state —

(a) the date on which the Government High School, Bhikhiwind' district Amritsar was Provincialised ;

(b) whether all the posts in the said school have been filled up ;

(c) the time by which the teachers in the said school are likely to be confirmed ;

(d) whether any representatives of the teachers of the said school have met him with the request that they should be confirmed soon ; if so, the steps so far taken by Government in this regard ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ੳ) 25-10-66 ।

ਅ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ੲ) ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਕਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀਨਿਆਰਟੀ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ (Seniority and Merit) ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪਕੀਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਸਮੇਂ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ।

(ਸ) ਨਹੀਂ ਜੀ ।

Setting up an Atomic Energy Plant in the State

218. Sardar Kirpal Singh : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state —

(a) whether there is any proposal under the consideration of Government to take up an Atomic Energy Plant in the State; if so, the final decision taken in the matter or the time by which it is likely to be taken ;

(b) the present stage of the proposal ;

(c) the name of the place, if any, selected for the location of the said plant ?

ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ : (ੳ) ਹਾਂ ਜੀ । ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਅਟਾਮਿਕ ਪਾਵਰ ਪਲਾਂਟ ਸੈਂਟਰਲ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

(ਅ) ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜੀ। ਉਤਰੀ ਖੰਡ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਘਰਾਂ ਲਈ ਆਪਟੀਮਮ ਡੀਜ਼ਾਇਨ ਮਿਕਸ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸਟੀਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਟੀ-ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਵਰਕਿੰਗ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਇਹ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਟੀਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਬੈਠਕ ਜਲਦੀ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਤੇ ਅੰਤਲਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

(ੲ) ਉਤਰੀ ਖੰਡ ਵਿਚ ਨਿਊਕਲੀਯਰ ਪਾਵਰ ਪਲਾਂਟ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ।

[(a) Yes. The final decision however rests with the Central Government as all Atomic Power Plants are set up under the Central Sector.

(b) A steering Commission for working out the optimum design mix for Generation Stations in the Northern region is examining the question. To assist the Steering Committee a Working Group was appointed to carry out computer studies. These studies have been finalised and are to be finally considered by the Steering Committee which is expected to meet shortly.

(c) The allocation for setting up Nuclear Power Plant in the Northern Region has not been finalised so far.]

Setting up a Thermal Plant at Bhatinda

221. Sardar Kirpal Singh : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state--

(a) whether the State Government has been given permission by the Central Government to set up a Thermal Plant at Bhatinda ; if so, the amount which the Central Government has agreed to give for the said plant ;

(b) the arrangement for the construction of the said plant and for purchasing the required machinery therefor ;

(c) the time by which the said plant is likely to be commissioned ;

(d) the electric energy in Magawatts likely to be generated there from and the area to which the electric is likely to be supplied ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) Yes. But formal sanction in writing is yet awaited. So for Central Government have not agreed to give any amount.

(b) The land for setting up of Thermal Plant at Bhatinda has been acquired and civil works namely excavation of foundations and railway siding etc. have been taken in hand. For the purchase of Machinery order has been placed.

(c) First Unit is proposed to be commissioned by October, 1972. Two units of 110 M.W. each are proposed to be installed.

(d) The area which is likely to be fed is, Bhatinda, Malout, Talwandi Saboo, Mansa, Ferozepore, Fazilka, Rama, Mandi, Sunam, Lehragaga, Patran, Samana. The Generator is also to be fed in the Grid during the lean period through the inter-linking Sub-Station which will be erected alongwith the Power House.

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ ! ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।

(ਅ) ਭੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ । ਮਿੱਟੀ ਪੁੱਟਣ ਤੇ ਰੇਲ ਲਾਈਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੈ । ਮੈਸਰਜ਼ ਬੀ. ਐ. ਈ. ਐਲ. ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਤੋਂ ਤ੍ਰਿਚਨਾਪਲੀ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਖਰੀਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

(ੲ) ਪਹਿਲਾ ਯੂਨਿਟ ਅਕਤੂਬਰ, 1972 ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਸ) ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਯੂਨਿਟਾਂ ਤੋਂ 110 ਮੈਗਾਵਾਟ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਬਠਿੰਡਾ. ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਮਾਨਸਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ, ਰਾਮਾਂ ਮੰਡੀ, ਸੁਨਾਮ, ਲੈਹਰ-ਗਾਗਾ, ਪਾਤੜਾਂ, ਸਮਾਣਾ।]

Daily Allowance and T.A. paid to Persons summoned by Court of Executive Magistrates to appear as witnesses in the State cases

229. Shri Gian Chand Kharbanda : Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) the amount of daily allowance and T.A. etc. paid to a person who is summoned by the Court of an Executive Magistrate to appear as witness in a State case ;
(b) the date since when the present schedule of T.A. and D.A. etc. is in force ;
(c) whether there is any proposal under the consideration of the Government to revise the present schedule of T.A., D.A. etc. in the above mentioned cases ?

Sardar Gurnam Singh : (a) Rules regulating the payment of subsistance and travelling allowance to witnesses attending trials etc. in subordinate courts as framed by the Punjab Government under the powers conferred by Section 544 Cr. P.C. 1898, are contained in Chapter 9-A, High Court Rules and Orders Volume III.

(b) The existing rates as shown therein are in force since the year, 1960.

(c) Yes.

[(ੳ) ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ 1898 ਦੀ ਧਾਰਾ 544 ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਅਖ—ਤਿਆਰਾਂ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਤਾਹਿਤ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਤੇ ਸਫਰ ਭੱਤੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨੂੰ ਵਨਿਯਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਯਮ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਜਿਲਦ ਤੀਜੀ ਦੇ ਕਾਂਡ 9—ਏ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ।

(ਅ) ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਦਰਜ ਮੌਜੂਦਾ ਦਰ ਸਾਲ 1960 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹਨ।

(ੲ) ਹਾਂ ਜੀ।

HISTORIC IMPORTANCE OF ANCIENT PLACES IN THE STATE

231. Shri Gian Chand Kharbanda : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the steps, if any, taken by the Government to bring into lime light, the historic importance of ancient places which have been in existence in the State for the last 2000 years;

(b) whether any literature in respect of such places is available ; if not, whether the Government intends to take steps to prepare and publish such literature ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਹਾਂ ਜੀ । ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ। ਪੁਰਾਤਨ ਲਿਖਤੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੇ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਖੁਦਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਛਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

TREES PLANTED IN THE STATE

232. **Shri Gian Chand Kharbanda:** Will the Minister of State for Finance and Forest be pleased to (a) lay on the Table of the House a statement showing the number of trees of the following varities planted in the State during the current financial year and the last two consecutive years separately:—

1. Safaida ;
2. Shisham ;
3. Mulbery ;
4. Pipal ;
5. Bohar (Banyan);
6. Neem ;

(b) The number of the said trees which have survived ?

Sardar Satnam Singh Bajwa : The enclosed statements containing the requisite information is placed on the Table of the House.

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਾਲ 1967-68, 1968-69 ਅਤੇ 1969-70 ਵਿਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ।

ਕਿਸਮ	ਸਾਲ 1967-68		ਸਾਲ 1968-69		ਸਾਲ 1969-70 (30-9-69 ਤੱਕ)	
	ਜਿੰਨੇ ਪੌਦੇ ਲਗਾਏ ਗਏ	ਜਿੰਨੇ ਪੌਦੇ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ	ਜਿੰਨੇ ਪੌਦੇ ਲਗਾਏ ਗਏ	ਜਿੰਨੇ ਪੌਦੇ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ	ਜਿੰਨੇ ਪੌਦੇ ਲਗਾਏ ਗਏ	ਜਿੰਨੇ ਪੌਦੇ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ
ਸਫੈਦਾ	19,80,857	15,55,030	38,99,847	28,93,992	15,93,607	14,87,061
ਸ਼ੀਸ਼ਮ	3,43,644	2,59,61 6	8,75,1 85	5,82,630	6,61,917	59,151
ਮਲ ਬਰੀ	12,000	8,000	38,057	21,542	78,990	71,046
ਤੂਤ	—	—	—	—	—	—
ਪਿੱਪਲ	—	—	—	—	—	—
ਬੋਹੜ	—	—	...	...	—	—
ਨਿੰਮ	—	—	825	500	—	—
ਕੁੱਲ ਜੋੜ	23,36,501	18,22,646	48,13,914	34,98,664	23,34,514	21,49,958

Building Fund Collected From Students in Government School in Amritsar City

235. **Shri Gian Chand Kharbanda :** Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) the total amount of building fund collected from the students studying in the Government school in Amritsar City up to date ;

(b) the amount out of the said fund which has been spent and the existing balance in hand ;

(c) whether the building fund collected by a school cn be spent for the purchase of land for the school concerned ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ਏ) 2,09,373.91 ਰੁਪਏ ।

(ਬੀ) 53,696.93 ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਤੇ 1,55,676.98 ਰੁਪਏ ਬਕਾਇਆ ।

(ਸੀ) ਹਾਂ ਜੀ, ਬਿਲਡਿੰਗ ਰੂਲਜ਼ 1966 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 (V) ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੇ ਖਰੀਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

Gram Panchayat Village Makhi Kalan, Tehsil Patti, District Amritsar.

237. **Sardar Kirpal Singh:** Will the Minister for Development and Animal Husbandry be pleased to state:

(a) the area of cultivable land in possession of the Gram Panchayat of village Makhi Kalan, tehsil Patti, district Amritsar, alongwith the details thereof categorywise;

(b) the amount of rent on which the said land was auctioned each year during the last five years and the names of persons to whom the said land was rented out yearwise alongwith the amount of rent in each case;

(c) the total income accruing to the said Panchayat, yearwise from various sources during the last five years alongwith the detail of income from each source;

(d) the details of development works done by the said panchayat alongwith the amount expended on each work during the last five years ;

(e) the number of times and the dates on which the said Gram Panchayat convened meetings of the General Sabha of the said village during the last five years and the details of proceedings thereof; if no meeting was called, the reasons therefor;

(f) the dates on which the Block Development & Panchayat Officer paid a visit to the said panchayat during the last five years;

(g) whether the officers referred to in part (f) above convened meetings of the General Sabha of the said village during their

inspections and explained to them the development works done by the panchayat and expenditure incurred thereon, if not, the reasons therefor ?

Sardar Parkash Singh Badal : (a to g) Statement showing the required information is laid on the Table of the House.

ਵੇਰਵਾ

(ੳ) ਪੰਚਾਇਤ ਮੱਖੀ ਕਲਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਦੇ ਕਾਬਲ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਜ਼ਮੀਨ 34 ਏਕੜ 3 ਕਨਾਲ 8 ਮਰਲੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ 13 ਏਕੜ 1 ਕਨਾਲ 11 ਮਰਲੇ ਨਹਿਰੀ ਅਤੇ 21 ਏਕੜ 1 ਕਨਾਲ 17 ਮਰਲੇ ਬਰਾਨੀ ਹੈ।

1070 ਕਨਾਲ ਅਤੇ 4 ਮਰਲੇ ।

ਨਹਿਰੀ		ਬਰਾਨੀ		ਬੂਰ ਕਲਾਂ		ਗੈਰ ਮੁਮਕਨ ਰਸਤਾ ਜਾਤ	
ਕ.	ਮ.	ਕ.	ਮ.	ਕ.	ਮ.	ਕ.	ਮ.
118--7		402--15		34--00		515--2	

ਸਕੂਲ ਦਾ ਰਕਬਾ ਜੋ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਕੁੱਲ ਰਕਬਾ 250 ਕਨਾਲ 13 ਮਰਲੇ

ਵਿਸਥਾਰ :—	ਨਹਿਰੀ		ਬਰਾਨੀ		ਗੈਰ ਮੁਮਕਨ	
	ਕ.	ਮ.	ਕ.	ਮ.	ਕ.	ਮ.
	145--16		61--12		43--5	

ਪੰਚਾਇਤੀ ਪੜਤਾਲ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਬਲਾਕ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਫਸਰ ਨੇ ਕੀਤੀ, ਦਾ ਵੇਰਵਾ 1964-65 ਤੋਂ 1968-69 ਤੱਕ ।

ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਮਿਤੀ	ਅਫਸਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ
18-3-1966	ਪੰਚਾਇਤ ਅਫਸਰ।

ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਪੰਚਾਇਤ ਅਫਸਰ ਨੇ ਹੀ ਮਿਤੀ 18-3-66 ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਬਲਾਕ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਪੜਤਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ।

(ਕ) ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾ ਦੀ ਇਕ ਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਮਿਤੀ 1-4-1966 ਨੂੰ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਨਕਲ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਸ਼ੁਦਾ ਅਨੁਲਗ "ਸ" ਹੈ ।

ਪੰਨਾ ਨੰ: (ਅ) ਹਰ ਇਕ ਪਟੇਦਾਰ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ।

ਸਾਲ	ਪਟੇਦਾਰ ਤੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ	ਰਕਮ	ਵਸੂਲੀ	ਬਕਾਇਆ
1965-66	ਨਾਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ	240/-	240/-	--
,,	ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ	270/-	270/-	--
,,	ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ	450/-	450/-	--
,,	ਮੂਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਹੇਮ ਸਿੰਘ	200/-	150/-	50/
,,	ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਪੁੱਤਰ ਹੰਸ ਰਾਜ	80/-	80/-	--
,,	ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ	30/-	30/-	--
,,	ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ	30/-	30/-	--
,,	ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਆਸਾ ਸਿੰਘ	325/-	325/-	--
	ਜੋੜ ...	1625/	1575/	50/
1966-67	ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਆਸਾ ਸਿੰਘ	70/-	70/-	--
,,	ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	370/-	370/-	170/
,,	ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ	200/-	200/-	--
,,	ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ	520/-	520/-	--
,,	ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ	56/-	--	56/-
,,	ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਆਸਾ ਸਿੰਘ	475/-	385/	130/
	ਜੋੜ	1001/-	1335/-	356/-
1967-68	ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ, ਪੁੱਤਰ ਜਵੰਦ ਸਿੰਘ	280/-	280/-	--
,,	ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ, ਪੁੱਤਰ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ	85/-	80/-	5/

1	2	3	4	5
1967-68	ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	360/-	360/-	--
,,	,, ,, ,,	760/-	760/	—
,,	ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ	32/-	8/-	24/
,,	ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਪੁੱਤਰ ਹੰਸ ਰਾਜ	665/-	665/-	- -
,,	ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ, ਪੁੱਤਰ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ	90/-	40/-	50/
,,	ਗੁਰਾ ਸਿੰਘ	16/-	16/-	- -
,,	ਮਖਣ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ	50/-	50/-	- -
,,	ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ	900/-	900/-	—
,,	ਜੋਤਾ ਸਿੰਘ	30/-	30 /-	—
,,	ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	—
	ਜੋੜ ...	3278/-	3199/-	79/-
1968-69	ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਜਵੰਦ ਸਿੰਘ	650/-	650/-	—
,,	ਸਰਦਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ	800/-	800/-	—
,,	ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ	70/-	70/-	—
,,	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ	50/-	50/-	—
,,	ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	520/-	520/-	—
,,	ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ	830/-	830/-	--
,,	ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	100/-	100/-	--
,,	ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਆਸਾ ਸਿੰਘ	35/-	--	35/-
,,	ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ	8/-	2/-	6/-
,,	ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਅਰੂੜ ਸਿੰਘ	1100/-	275/-	825/-
	ਜੋੜ ...	4163/-	3297/-	866/-

1	2	3	4	5
1969-70	ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ	1165/-	295/-	870/-
,,	ਨਾਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ	825/-	825/-	--
,,	ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬੀਰਾ ਸਿੰਘ	420/-	420/-	--
,,	ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਜੈਬ ਸਿੰਘ	40/-	40/-	--
,	ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਆਸਾ ਸਿੰਘ	955/-	195/-	760/-
,,	ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ	95/-	95/-	--
,,	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ	795/-	195/-	600/-
,,	ਪਸ਼ੌਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ	26/-	26/-	--
,,	ਪਸ਼ੌਰਾ ਸਿੱਘ ਪੁੱਤਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ	9/-	9/-	--
,,	ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	85/-	85/-	--
	ਜੋੜ ...	4415/-	2185/-	2230/-

ਸਹੀ/-
ਵਾਸਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।

ਪੈਰਾ 'ੲ' ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ

ਸਾਲ		ਗਰਾਂਟ ਮਾਲੀਆ	ਸ਼ਾਮਲਾਤ	ਸਥਾਨਕ ਗਰਾਂਟ	ਚੰਦਾ	ਫੀਸ ਮੁਕੱਦਮੇ	ਟੈਕਸ	ਆਮ	ਜੋੜ
1965-66	...	364/70	1575/	300/	2/	4/75	—	—	2246/45
1966-67	...	144/30	4584/	4000/	7/	13/	—	—	5748/30
1967-68		138/72	56/	—	—	—	—	16/14	210/86
1968-69		—	3347/	—	6/	10/25	—	—	3363/25
4/69 ਤੋਂ 9/69		388/60	2185/	—	9/	—	31/	194/61	2808/21

ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 'ਸ' ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ।

ਸਾਲ		ਲੋਕ ਭਲਾਈ	ਵਿਦਿਆ	ਖੇਤੀਬਾੜੀ	ਸਿਹਤ ਸਫਾਈ	ਤਨਖਾਹ	ਆਮ	ਦਾਖਲ ਖਜਾਨਾ	ਜੋੜ
1965-66	...	—	87-86	99-90	11-87	—	45/77	—	245/40
1966-67	...	1614/72	148/44	70/33	377/32	500/	84/18	—	2794/99
1967-68	...	5154/88	67/26	5/27	—	—	8/15	—	5235/56
1968-69	...	—	—	277/94	—	—	25/25	20/	323/19
4/69 ਤੋਂ 8/69	...	—	—	—	8	800/	27/	—	235/

ਸਹੀ/—
ਵਾਸਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।
5-11-69

ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ (ੲ) ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੈਸ਼ ਬੁੱਕ ਅਨੁਸਾਰ।

ਸਾਲ	ਕੁੱਲ ਬੋਲੀ	ਰਕਮ ਵਸੂਲੀ	ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਬਾਕੀ	ਕੁੱਲ ਵਸੂਲੀ		ਬਾਕੀ
1965-66	1625/	1575/	—	1575/	50/	
1966-67 1967-68	4969/	4590/	50/	4640/	50/	ਸਾਲ 1966-67 ਤੋਂ 1967-68 ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ 5/66 ਤੋਂ 2/67 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।
1968-69	4163/	3297/	50/	3347/		—
1969-70	4445/	2195/	—	2185/		—

ਸਹੀ
ਵਾਸਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।

Gram Panchayat Village Rajoki, Tehsil Patti, District Amritsar

238. **Sardar Kirpal Singh :** Will the Minister for Development and Animal Husbandry be pleased to state:—

(a) the area of the land in possession of the Gram Panchayat of village Rajoki, tehsil Patti, district Amritsar, together with the details thereof category-wise ;

(b) the name of tenants to whom the said land was given on rent during the years 1965-66, 1966-67, 1967-68, and 1968-69 and the amount of rent realized from each of the said tenants ;

(c) the total income accruing to the said Gram Panchyat from various sources during the last five years;

(d) the manner in which the amount mentioned in part (c) above was spent alongwith the details of each type of development works; done by the said panchayat ;

(e) whether the B.D.O. and the Panchayat Officer examined the record of the said Panchayat and the development works; if so, the dates thereof and if not, the reasons therefor ;

(f) the dates when the meetings of the General Sabha of the said village were convened during the last five years alongwith the details of the proceedings thereof?

Sardar Parkash Singh Badal (Chief Minister) : (a) to (g) Statement showing the required information is laid on the Table of the House.

(ਅ)

ਸਾਲ	ਰਕਬਾ	ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਨਾਂ	ਰਕਮ ਬੋਲੀ	ਵਸੂਲੀ	ਬਕਾਇਆ
1965-66	2-1 ਏਕੜ	ਅੱਛਰ ਸਿੰਘ ਵਲਦ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	228	228	--
	2 ਕਨਾਲ	ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਵਲਦ ਈਛਰ ਸਿੰਘ	12	--	12
	4 ਏਕੜ	ਸ਼ੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਲਦ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ	468/-	468/-	--
	9 ਏਕੜ	ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਵਲਦ ਸੱਜਨ ਸਿੰਘ	180	180	--
	1 ਏਕੜ	ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲਬ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ	12	12	--
	29 ਏਕੜ	1, ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਵਲਦ ਲਾਭ ਸਿੰਘ 2, ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਵਲਦ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ	1100	1100	--
	8 ਏਕੜ	ਬਾਲਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਫਕੀਰ ਸਿੰਘ	240	--	240

ਸਾਲ	ਰਕਬਾ	ਮਜਾਰੇ ਦਾ ਨਾਂ	ਰਕਮ ਬੋਲੀ	ਵਸੂਲੀ	ਬਕਾਇਆ
1966-67	2½ ਏਕੜ	ਅਛਰ ਸਿੰਘ, ਪੁੱਤਰ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	228	228	--
	3 ਕਨਾਲ	ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਪੁੱਤਰ ਈਸਰ ਸਿੰਘ	12	12	--
	4 ਏਕੜ	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪੁੱਤਰ ਬੁਲਾਕਾ ਸਿੰਘ	600	600	--
	9 ਏਕੜ	ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ, ਪੁੱਤਰ ਸੱਜਨ ਸਿੰਘ	700	700	--
	8 ਏਕੜ	ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ, ਪੁੱਤਰ ਝੰਡਾਂ ਸਿੰਘ	700	700	--
	1 ਏਕੜ	ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ	12	--	12
	29 ਏਕੜ	ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ	740	740	--
		ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੁੱਤਰ ਫਕੀਰੀਆ	170	170	--
1967-68	2½ ਏਕੜ	ਅਛਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	450	450	--
	3 ਕਨਾਲ	ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਪੁੱਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	10	10	--
	4 ਏਕੜ	ਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	870	870	--
	9 ਏਕੜ	ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਪਰੇਮ ਸਿੰਘ	1200/-	1200/-	--
	8 ਏਕੜ	ਰਾੜਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਰੂੜ ਸਿੰਘ	875/-	875/-	--
	29 ਏਕੜ	ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸਾਉਣ ਸਿੰਘ	570	570	--
	3 ਕਨਾਲ	ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ	12	12	--
	1 ਏਕੜ	ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਫਕੀਰ	150	150	--
1968-69	2 1/2 ਏਕੜ	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਹੰਤ	210	210	--
	3 ਕਨਾਲ	ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਈਛਰ ਸਿੰਘ	10	10	--
	9 1/2 ਏਕੜ	ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਪਰੇਮ ਸਿੰਘ	650	650	--
	8 ਏਕੜ	ਉਪਰੋਕਤ	1500	1500	--
	8 ਏਕੜ	ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ	1000	1000	--

ਸਾਲ	ਰਕਬਾ	ਮੁਜਾਰੇ ਦਾ ਨਾਂ	ਰਕਮ ਬੋਲੀ	ਵਸੂਲੀ	ਬਕਾਇਆ
	29 ਏਕੜ	ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਅੱਛਰ ਸਿੰਘ	2000	2000	—
	1 ਏਕੜ	ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ	10	10	—
	1 ਏਕੜ	ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ	200	200	—
1969-70	2 1/2 ਏਕੜ	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਮੱਖਨ ਸਿੰਘ	480	480	—
	3 ਕਨਾਲ	ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ	10	10	—
	9 1/2 ਏਕੜ	ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸਜਨ ਸਿੰਘ	960	960	—
	8 ਏਕੜ	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬਲਾਕਾ ਸਿੰਘ	2030	2030	—
	9 ਏਕੜ	ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ	1950	1950	—
	1 ਏਕੜ	ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ	10	10	—
	29 ਏਕੜ	ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ	2500	2500	—
	1 ਏਕੜ	ਗੇਜਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਅਰੂੜ ਸਿੰਘ	260	260	—
		ਸਕੂਲ ਦਾ ਰਕਬਾ			
1965-66	30 ਕਨਾਲ	ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ	312	195	—
	45 ਕਨਾਲ	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਲੱਖਾ ਸਿੰਘ	204	204	—
	33 ਕਨਾਲ	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਲੱਖਾ ਸਿੰਘ	348	348	—
	29-13 ਮਰਲੇ	ਸ਼ੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ	330	330	—
	40-7	ਸੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ	138	138	—
	22 ਕਨਾਲ	ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਭਾਨ ਸਿੰਘ	228	228	—
1966-67	30 ਕਨਾਲ	ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ	470	470	—
	45 ਕਨਾਲ	ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ	350	350	—
	33 ਕਨਾਲ	ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ	480	480	—
	29-13 ਮਰਲੇ	ਸ਼ੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ	550	550	—

ਸਾਲ	ਰਕਬਾ	ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਨਾਂ	ਰਕਮ ਬੋਲੀ	ਵਸੂਲੀ	ਬਕਾਇਆ
	40–7 ਮਰਲੇ	ਸ਼ੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿਘ	500	500	—
	22 ਕਨਾਲ	ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਭਾਨ ਸਿੰਘ	305	305	—
1967–68	30 ਕਨਾਲ	ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ	470	470	—
	45 ਕਨਾਲ	ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੁਦਾਗਰ ਸਿੰਘ	275	275	—
	33–8 ਕਨਾਲ	ਮੂਰਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸਜਨ ਸਿੰਘ	600	600	—
	29–13 ਮਰਲੇ	ਸ਼ੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ	300	300	—
	40–7 ਕਨਾਲ	ਸ਼ੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ	300	300	—
	22 ਕਨਾਲ	ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਭਾਨ ਸਿੰਘ	530	530	—
1968–69	30 ਕਨਾਲ	ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ	485	485	—
	4 ਕਨਾਲ	ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੁਦਾਗਰ ਸਿੰਘ	210	210	—
	33 ਕਨਾਲ	ਮੂਰਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸਰਜਨ ਸਿੰਘ	750	750	—
1968–69	39–13	ਸੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ	260	260	—
	39–13	ਉਪਰੋਕਤ	255	255	—
	22 ਕਨਾਲ	ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਭਾਨ ਸਿੰਘ	270	270	—
1969–70	30 ਕਨਾਲ	ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ	910	910	—
	45 ਕਨਾਲ	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬਲਾਕਾ ਸਿੰਘ	600	800	—
	33 ਕਨਾਲ	ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ	925	925	—
	40–7 ਕਨਾਲ	ਸ਼ਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ	1370	1370	--
	29–13 ਕਨਾਲ	ਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ	1550	1550	--
	22 ਕਨਾਲ	ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਭਾਨ ਸਿੰਘ	600	600	--

ਸਹੀ/—

ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ।

ੲੇ

ਸਾਲ		ਮਾਲੀਆ ਗਰਾਂਟ	ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਜ਼	ਸ਼ਾਮਲਾਤ	ਅਖਤਿਆਰੀ ਚਦ	ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਡਰੇਨ	ਫੁਟਕਲ	ਜੋੜ
1964-65	...	799 —61	250—00	4546—00	8—00	—	—	5603 —01
1965-66		416—50	250—00	4552—00	2—00	—	—	5220—50
1966-67		395—75	700—00	8937—00	16—00	—	—	9948—75
1967-68		—	2765—00	7810—00	10—00	510—69	—	11095-69
1968-69		461—53	—	14645—00	6-00	3631—32	3—00	18752—35
								50621—10

(ਸ)

ਆਮਦਨ ਜੋ (ੲ) ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਖਰਚ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਸਾਲ 1964-65

ਮੱਦ		ਰਕਮ
ਤਨਖਾਹ ਸਕੱਤਰ	...	192-00
ਦਰਖਤਾਂ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ	...	276-00
ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਉਤੇ ਖਰਚ	...	2545-70
ਸਕੂਲ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਦੋ ਕਮਰਿਆਂ ਦਾ ਖਰਚ	...	383-16
ਬਿਜਲੀ ਵਗੈਰਾ ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ	...	940-00
ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ	...	2000-00
ਖੇਡਾਂ ਤੇ ਖਰਚ	...	263-00
ਪੁਲੀਆਂ	...	11-00
ਤਨਖਾਹ ਸਿਖਲਾਈ ਟੀਚਰ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸਕੱਤਰ	...	673-00
ਵੈਟਰਨਰੀ ਕੰਪੌਂਡਰ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ	...	420-00
ਫੁਟਕਲ	...	25-17
ਜੋੜ	...	8179-03

ਸਾਲ 1965-66

ਮੱਦ		ਰਕਮ
ਤਨਖਾਹ ਸਕੱਤਰ	...	240-00
ਰਾਹਾਂ ਉਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪਵਾਈ	...	934-00
ਕੰਪੌਂਡਰ ਦੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ	...	60-00
ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਰਖਤਾਂ	...	300-00
ਫੁਟਕਲ	...	26-12
ਖੇਡਾਂ ਵਾਸਤੇ	...	266-00
ਜੋੜ		1826-12

ਸਾਲ 1966-67

ਮੱਦ		ਰਕਮ
ਕੰਪੌਂਡਰ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ	...	45-00
ਖਰੀਦ ਇੱਟਾਂ ਤੇ ਸੀਮੈਂਟ ਸਕੂਲ ਬਿਲਡਿੰਗ ਲਈ	...	1929-85
ਸੀਮੈਂਟ	...	488-00
ਜੋੜ	...	2462-85

ਸਾਲ 1967-68

ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਤਨਖਾਹ	...	240-00
ਸਕੂਲ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਲਈ ਸਮਾਨ	..	2818-42
ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਅਤੇ ਕਰਾਇਆ ਆਦਿ	...	490-00
ਫੁਟਕਲ	...	13-16
ਜੋੜ	...	3561-58

ਸਾਲ 1968-69

ਖੂਹ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਤੇ ਹਲਟੀ ਆਦਿ	...	689-54
ਮੁਆਮਲਾ ਪੰਚਾਇਤ ਭੂਮੀ	...	198-57
ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਰਖਤਾਂ	...	99-00
ਪਹੁੰਚ ਸੜਕ ਲਈ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਾਏ ਨਲਕੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਲੁਆਈ	...	105-00
ਫੁਟਕਲ	...	345-68
ਪੰਚਾਇਤ ਘਰ ਲਈ ਇੱਟਾਂ ਟਾਇਲਾਂ, ਸੀਮੈਂਟ ਆਦਿ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ	...	14523-35
ਜੋੜ	...	22961-24

ਗਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਰਾਜੋਕੇ

ਮਿਤੀ 1-4-1966

ਅੱਜ ਪੰਚਾਇਤ ਰਾਜੋਕੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਅਤੇ ਆਮ ਅਜਲਾਸ ਜ਼ੇਰ ਸਦਾਰਤ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਮਨੱਕਦ ਹੂਆ ਔਰ ਹਸਤ ਜ਼ੈਲ ਕਾਰਵਾਈ ਸਰ ਇੰਜਾਮ ਪਾਈ। ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਸਾਲ 1965-66 ਦੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਖਰਚ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਆਮ ਅਜਲਾਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ :—

		ਰੁ: ਪੈ:
ਆਮਦਨ ਸਕੂਲ ਭੂਮੀ	...	1560-00
ਸਰਕਾਰੀ ਰਕਮ	..	4-75
ਗਰਾਂਟ ਪੁਲੀਆਂ	...	250-00
ਅਖਤਿਆਰ ਚੰਦਾ	...	2-00
ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਅਤੇ ਆਮਦਨ	...	2992-00
ਪਿਛਲਾ ਬਕਾਇਆ	...	494-99
ਜੋੜ	...	5303-24

ਅਤੇ ਖਰਚ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹੋਇਆ ।

ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦਾ ਖਰਚ ਜੋ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਇੰਦਰਾਜ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਜੋੜ ਵਿਚ ਗਲਤੀ ਰਹਿ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੋੜ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਖਰਚ 263-25 ਹੈ । ਜੋ ਕਿ ਖਰਚ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਪਰ ਬਜ਼ਾਰੀ ਬਲਾਕ ਅਫਸਰਾਂ । ਇਹ ਖਰਚ ਪੰਚਾਇਤ ਨੇ ਖੁਦ ਪੰਚਾਇਤ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਬਲਾਕ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ । ਇਸ ਖਰਚ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਨਖਾਹ ਸਕੱਤਰ, 1965-66 ਰੁਪਏ 240-00 ਖਰਚ ਕਿਰਾਇਆ ਮਕਾਨ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵੀ : ਸੀ ਰੁਪਏ 60-00 ਅਤੇ ਰੇਡਿਓ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੁਪਏ 14/- ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਰੱਖਤਾਂ ਰੁਪਏ 300/- ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ 9-37 ਅਤੇ ਫੁਟਕਲ ਖਰਚ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਏ ਗਸ਼ਤਾਜਾਤ ਵਾ ਮਦਰ ਖਬਰਾ ਭਾਗੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪਲ ਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਾਹ ਇੰਡੋ ਪਾਕ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਡੈਂਟਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਨਾਣੇ ਦੇ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ । ਖਰਚ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ । ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਇਹ ਸਾਰਾ ਖਰਚ 1820/62 ਹੋਇਆ ਹੈ ।

2. ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਫੰਡ ਵਿਚ 3482-62 ਰਕਮ ਗ੍ਰਾਮ ਫੰਡ ਵਿਚ ਹਨ । ਇਸ ਰਕਮ ਵਿਚੋਂ ਰੁਪਏ 600/- ਬਰਾਏ ਖੂਹ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਵੱਡਾ ਵੇਹੜਾ ਹਰੀਜਨ, ਉਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਰਕਮ ਕਮਰਾ ਸਕੂਲ ਤਮੀਰ ਕਾਨ ਉਹ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

ਨਕਲ ਬਲਾਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਫ਼ਸਰ ਵਲਟੋਹਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ । ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ।

ਦਸਖਤ ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਚਾਇਤ ਸਕੱਤਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ 1-4-66	ਸੁਦਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਅੰਗੂਠਾ
ਸਰਦਾਰ ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਚ, ਅੰਗੂਠਾ	ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੱਟ ਹਸਤਾਖਰ ਲੰਡੇ
ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਰਾਜੋ ਕੇ ਅੰਗੂਠਾ	ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਉਰਦੂ
ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਪੁੱਤਰ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਦਸ: ਉਰਦੂ ਵਿਚ	ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਅੰਗੂਠਾ
ਕੇਸਰ ਪੁੱਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜੋ ਕੇ, ਅੰਗੂਠਾ	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਰਾਜੋ ਕੇ । ਅੰਗੂਠਾ ।
	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਸ: ਉਰਦੂ
ਹਰ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਾਮ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਸਾਜੋਕੇ ਦ: ਉਰਦੂ	ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਪੰਚ, ਅੰਗੂਠਾ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ, ਅੰਗੂਠਾ
ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਜਗਤ ਸਿੰਘ, ਅੰਗੂਠਾ	ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ, ਹਸ: ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ । ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ, ਅੰਗੂਠਾ
ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ, ਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ, ਅੰਗੂਠਾ	ਬੈਂਕਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ, ਅੰਗੂਠਾ
ਸ੍ਰੀ ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਅੰਗੂਠਾ	ਜਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਸ: ਉਰਦੂ
ਸ੍ਰੀ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਦ: ਉਰਦੂ ਸ੍ਰੀ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ ਦ: ਉਰਦੂ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਦਸ : ਪੰਜਾਬੀ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜਰਗਰ ਦ: ਉਰਦੂ	ਤਸਦੀਕ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਨਕਲ ਮੁਤਾਬਕ ਅਸਲ ਹੈ ।

ਸਹੀ/
ਉਰਦੂ
ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ ।

ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਹਜਾਮ, ਅੰਗੂਠਾ।
ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ, ਅੰਗੂਠਾ
ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਜੰਗ ਸਿੰਘ, ਅੰਗੂਠਾ
ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ, ਦਸ: ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
ਸ੍ਰ: ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ ਦਸਖਤ ਉਰਦੂ ਵਿਚ
ਸ੍ਰੀ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ, ਪੰਚ, ਅੰਗੂਠਾ
ਬਕਲਮ ਚੰਦ

ਸਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬਕਲਮ ਖੁਦ ਦਸਖਤ ਉਰਦੂ ।

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS (22-10-1969)

Revisions of Grades of Revenue Accountants

240. **Comrade Darshan Singh Jhabal** : Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state:—

(a) whether there is any proposal under the consideration of Government to revise the grades of Tehsil Revenue Accountants and District Revenue Accountants in the State;

(b) If the reply to part (a) above be in the affrmative, the time by which the same is likely to be implemented ?

Sardar Atma Singh : (a) No proposal to this effect has been mooted by Government. However, Subordinate Service Federation and the Union of District Revenue Accountants have represented to bring the grades of Tehsil and District Revenue Accountants at par with those sanctioned by the Haryana Government.

(b) Certain information relating to representation has been called from Haryana Govt. for the disposal of the representation.

[(ੳ) ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪਰ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਤਹਿਸੀਲ ਮਾਲ ਲੇਖਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਤੀ-ਬੇਨਤੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨਖਾਹ ਗਰੇਡ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਤਹਿਸੀਲ ਮਾਲ ਲੇਖਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ।

(ਅ) ਪ੍ਰਤੀਬੇਨਤੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਸੂਚਨਾ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ ।

Representation from the Harijans of village Pakhoke. Tehsil Tarn Taran

242. **Comrade Darshan Singh Jhabal** : Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state:

(a) whether he has received any representation from the Harijans of Village Pakhoke, Tehsil Tarn Taran, District Amritsar to the effect that no land has been allotted to them for cremation grounds ;

(b) if reply to part (a) above be in the affirmative, the steps taken by the Government in this connection ;

(c) the number of Harijans residing in village Pakhoke ;

(d) the number of Muslim families in the said village together with the area of land allotted for graveyard and the location thereof ?

Sardar Gurnam Singh (Chief Minister): (a) Yes. A representation to this effect was received in the office of the Sub-Divisonal Officer (Civil) Tarn Taran direct and also through the Deputy Commissioner, Amritsar.

(b) A reference was made to the Chairman Waqf Board, Ambala by the Deputy Commssioner, Amritsar on 26-9-69 for the concellation of lease & delivery of possession of the land in question in village Pakhoke to Harijans and Muslims for the use of cremation ground and grave yard etc.

(c) 578 (Five Hundred & Seventy eight)

(d) Two families of nine members are residing in Village Pakhoke. Prior to partition an area of 33 Kanals, I Marla situated in this Village was being used as grave yard of Muslims but the same has now been auctioned by the Waqf Board. This land comprises Khasra No. 96 and 97 and is situated near the village.

[(ਏ) ਹਾਂ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਤਿਵੇਦਨ ਉਪ ਮੰਡਲ ਅਫਸਰ (ਸਿਵਲ) ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਸਿੱਧਾ ਅਤੇ ਡੀ. ਸੀ., ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ ।

(ਬੀ) ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪਟਾ ਕੈਂਸਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹਰੀਜਨਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਾਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਅਤੇ ਕਬਰਸਤਾਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਡੀ. ਸੀ., ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਮਿਤੀ 26-9-69 ਨੂੰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਕਫ, ਬੋਰਡ, ਅੰਬਾਲਾ ਨੂੰ ਚਿਠੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ।

(ਸੀ) 578

(ਡੀ) 2 ਮੁਸਲਮ ਕੁੰਨਬੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 9 ਕੁ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਪਿੰਡ ਪਖੋਕੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਟਵਾਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 33 ਕ. 1 ਮ. ਰਕਬਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਬਰਸਤਾਨ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨੀਲਾਮ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਨੰਬਰ ਖਸਰਾ 96 ਅਤੇ 97 ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵਾਕਿਆ ਹੈ ।

Approach Road between village Ahmedpura and Patti

243. **Comrade Darshan Singh Jhabal :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state:—

(a) whether the residents of villages Ahmedpura and Bahmniwala in district Amritsar have deposited any amount for metalling the approach road between village Ahmedpura and Patti;

b) if the reply to part (a) above be in the affirmative the date when the amount referred to in part (a) above was deposited together with the action, if any, taken in this connection.

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) Yes. Rs. 5,700/-

(b) March, 1968, The work on the road could not be taken in hand due to paucity of funds.

[(ੳ) ਹਾਂ, 5700 ਰੁਪਏ ।

(ਅ) ਮਾਰਚ, 1968। ਵਿੱਤੀ ਥੋੜ ਕਾਰਨ ਸੜਕ ਤੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ।

Statments Received in Reply to Call Attention Notices Under Rule 73

(Serial No. 4)

1. **Comrade Satya Pal Dang:**
2. **Comrade Babu Singh, Master)** } To draw the attention of the

Government towards an urgent matter of public inportance, namely widespread discontentment prevailing amongst such minority communities as Christians and Muslims in the State resulting from the actions of the Waqf Board in leasing out for farming graveyards as for instance in Nawan Pind in District Amritsar.

This action of the Waqf Board is resulting in much inconvenience to these minority communities in connection with the burial of the dead bodies. It also injures their religious feelings.

Further, this action of the Waqf Board is not only highly improper but also illegal.

In view of the obvoius and urgent importance of the matter, the Government may please be asked to make a statement in the House.

Sardar Gurnam Singh : It is not a fact that the Waqf Board has leased out graveyards. The Waqf Board has of course leased out the land for farming. which had been given or donated for the support of Muslims graveyard.

As there were attempts by the Panchayats and individuals to take illegal possession and remove trees therefrom, the Waqf Board was compelled to lease out surplus area of graveyards deviod of graves to good intentioned persons in rural area. In each case the lessee was required to execute an agreement binding himself.

(i) That he will cultivate only that land which is attached to graveyards.
(ii) That he shall not cultivate the land bearing graves and also the land ear-marked for burial purposes.

(iii) That he shall look after the graveyards and shall not dig any grave or desecrate it and will take full care of graves and maintain the sancity of graveyards fully.

Thus the graveyards are safe even after leasing out.

2. Due to mass migration of Muslims population of the illaqa the Graveyards area has become surplus to the requirements of the existing Muslims population. Therefore, leasing of surplus area has become necesary to avoid encroachments The "Ulemas" have already given ,Fatwa" that leasing of surplus area of graveyards is permissible under the Mohammedan Law but land for fresh graveyards should be permissible out of the income of the existing graveyards when needed. Thus there is nothing wrong in the procedure of leasing out graveyards land by the Wakf Board.

[ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਚਾਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਕੱਫ ਬੋਰਡ ਨੇ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਪੱਟੇ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਲਬਤਾ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਨੇ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਲਈ ਪੱਟੇ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਬਰਿਸਤਾਨਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂ ਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ।

ਕਿਉਂ ਜੋ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਅੱਕਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਦਰਖਤ ਕੱਟਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਈਮਾਨਦਾਰ ਦਿਹਾਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫਾਲਤੂ ਜ਼ਮੀਨ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਕਬਰਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪੱਟੇ ਤੇ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪੱਟੇਦਾਰ ਨੂੰ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਇਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਲਿਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਕਿ :—

(1) ਉਹ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹੇਗਾ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

(2) ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਵਾਹੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਬਰਾਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਜਿਹੜੀ ਦਫਨਾਉਣ ਦੇ ਮੰਤਵ ਲਈ ਰਾਖਵੀਂ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ।

(3) ਉਹ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਕਬਰ ਨਹੀਂ ਖੋਦੇਗਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਕਬਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰਣ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪਵਿਤਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖੇਗਾ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਬਰਿਸਤਾਨ, ਪੱਟੇ ਤੇ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ ।

2. ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਮੁਸਲਿਮ ਵਸੋਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਲੋਂ ਕਬਰਿਸਤਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਪਲੱਸ ਹੋ ਗਈ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਰਪਲੱਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਪੱਟੇ ਤੇ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। 'ਉਲਮਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਫਤਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਬਰਿਸਤਾਨਾਂ ਦੀ ਸਰਪਲੱਸ ਜ਼ਮੀਨ ਪੱਟੇ ਤੇ ਦੇਣਾ ਮੁਸਲਿਮ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ, ਮੌਜੂਦਾ ਕਬਰਿਸਤਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚੋਂ ਖਰੀਦਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਪੱਟੇ ਤੇ ਦੇਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ।

———

1285/PVS—Govt. Press, Chd.

Published under the authority of the Punjab Vidhan Sabha and printed by the Controller, Printing & Stationery Deptt., U.T. Chandigarh.

PUNJAB VIDHAN SABHA

DEBATES

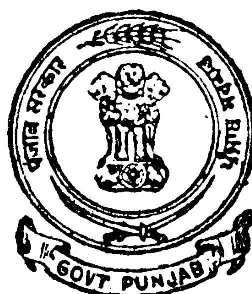
23rd October, 1969

Vol. II—No. 3

OFFICIAL REPORT

32

SP

CONTENTS

Thursday, the 23rd October, 1969

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

Price : 3·80

ERRATA
To
PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES
DATED 23RD OCTOBER, 1969.
Vol. II—No. 3

Read	For	Page	Line
circulated	circulate 4	(3) 6	10th from below
information	inrormation	(3) 6	8th from below
कोर्ट	कोरट	(3) 7	16
फर्ज़	फरज	(3) 7	18, 20
कार्रवाई	कारवाई	(3) 7	19, 20
ਮੇਰੇ	ਮਰੇ	(3) 11	10th from below
Mr. Deputy Speaker	Mr. Deputy Spcaker	(3) 12	2nd from below
a copy of	ot	(3) 13	6
criteria	cristeria	(3) 14	14th from below
ਨਹੀਂ	ਹੀਂ	(3) 14	5th from below
ਨੂੰ	ਠੂੰ	(3) 14	4th from below
and	to	(3) 16	3
ਦੇਸ਼	ਦੈਸ਼	(3) 16	11th from below
concerned	conoerned	(3) 18	7
department	deparment	(3) 18	18th from below
Administrative	Abministrative	(3) 19	3
ਅੰਤਮ	ਅੰਦਮ	(3) 20	16th from below
ਕਮੇਟੀ	ਕਸੇਟੀ	(3) 21	23
ਜਵਾਬ	ਜਵਾਦ	(3) 22	17
Communist	Cummunist	(3) 22	3rd from below
ਨਕਸਲਵਾੜੀਆਂ	ਨਕਸਵਵਾੜੀਆਂ	(3) 24	14
आर्डर	आरर्ड	(3) 24	18th from below
लागू	लागु	(3) 25	5th from below
ਮੇਲ	ਮਲ	(3) 27	4
मेल	मैल	(3) 8	2
व्रत	वर्त	(3) 33	12th from below
स्थिति	स्थती	(3) 33	11th from below
ਐਂਟਰ	ਐਂਟਫ	(3) 34	8th from below
precedence	procedent	(3) 35	10
ਤੁਸੀਂ	ਤਸਾਂ	(3) 37	9
ordered	orderee	(3) 38	17th from below
ਨਹੀਂ	ਠਹੀਂ	(3) 41	18
ਕੋਸ਼ਿਸ਼	ਕੌਸ਼ਿਸ਼	(3) 42	19

conformity	confirmity	(3)43	19
No-confidence	No-confidencc	(3)43	last but one
(23rd October, 1969	(23rd Octoebr, 1969	(3)46	Head line
ਮੇਰੀ	ਮਰੀ	(3)48	3rd from below
ਮੈਨੂੰ	ਮੈਨੌ	(3)49	last but one
Sardar Umrao Singh	Sardar Umrao Sinhg	(3)53	19
ਵਿਰੁਦ੍ਧ	ਵਿਰੁਦ੍ਦ	(3)54	10th from below
the	tne	(3)57	13
Sirdar Kapur Singh	Sardar Kapur Singh	(3)58	12th from below
interpretation	interpretaoi	(3)59	9, 10
Constitution	Contstitution	(3)59	28
Opposition	House	(3)59	17th from below
thing	tihing	(3)60	21
withdraw	with a draw	(3)64	13th from below
77 ਹਜ਼ਾਰ	13 ਲਖ 77 ਹਜ਼ਾਰ	(3)68	8th from below
ਦਿਤੀ	ਦਿਤਾ	(3)70	4
ਮੁਸ਼ਤਰਕਾ	ਮੁਸਤਾਰਕਾ	(3)71	17
ਦੀ	ਯੇ	(3)72	7
ਵੀ	ੀ	(3)74	13
ਸਕਿਆ	ਸਕੀਆ	(3)78	4
ਕਰਾਂ	ਕਰ	(3)78	18
ਵੇਖੀਏ	ਵੈਖੀਏ	(3)79	3
ਕਾਮਰੇਡ ਦਾਨਾ ਰਾਮ	ਕਾਮਰੇਡ ਦਾਨਾ ਸਿੰਘ	(3)79	15
ਕੀਮਤੀ	ਕਮੀਤੀ	(3)80	5th from below
valuable	valuaple	(3)80	3rd from below
ਕੀਤੀ	ਕਿਤੀ	(3)81	4
ਲੈ	ਲ	(3)84	17
ਪੇਂਡੂ	ਪੇਂਡ	(3)97	last but one

PUNJAB VIDHAN SABHA

Thursday, the 23rd October, 1969

The Vidhan Sabha met in the Assembly Chamber, Sector 1, Chandigarh, at 9.00 a.m. of the Clock. Mr. Deputy Speaker (Brig. Bikramajit Singh Bajwa) in the Chair.

ABSENCE OF THE SPEAKER

ਸਕੱਤਰ : ਮੈਂ ਸਦਨ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤਿਅੰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਕਾਰਨ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ, ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਬਿਕਰਮਾਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਨੇ ਕੁਰਸੀ ਸੰਭਾਲੀ)

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Owners' Rate Imposed in Certain Villages of Tehsil Patti District Amritsar.

*754. **Sardar Kirpal Singh :** Will the Minister for Irrigation and Power with reference to the reply to Starred Question No. 425 included in the list of questions for 23-4-69 be pleased to :

(a) lay on the Table of the House a copy of the Notification referred to by the Superintending Engineer Upper Bari Doab Canal Circle vide Appendix 'A' of the said reply ;

(b) state the relevant Act, if any, under which the water advantage rate, referred to in this letter, was imposed ;

(c) state the basic difference between the water advantage rate, owners' rate and betterment levy ;

(d) state the area on which temporary assessment has been made during the last year i.e. 1968 under section 39 of the Canal Act ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) Copy of Punjab Government Notification No. 1696/Rev/1055/51 dated 19-5-54 is laid on the Table. Copies of Punjab Government Notifications Nos. 4090-Rev/1055/51 dated 3-10-55 and No. 5002/Rev/1055/51 dated 1-12-1955 issued in modification of that Notification are also laid on the Table. In

[Sardar Sohan Singh Bassi] Irrigation and Power Minister

the notification dated 1-12-1955, it was clarified that the rate imposed vide Notification dated 19-5-1954 was owners' rate and not water advantage rate.

(b) Does not arise in view of reply at (a) above.

(c) Water advantage rate is the levy of the Revenue Department and is imposed by them under the Land Revenue Act when the irrigated land is assessed temporarily to land revenue The owners' rate at that time is withdrawn. The basic difference between owners' rate and betterment levy is that owners' rate is levied under section 37 of the Northern India Canal and Drainage Act No. VIII of 1873, on the owners of canal irrigated lands in respect of the benefit which they derive from such irrigation. The betterment levy is imposed to cover the gap between the investment on the scheme and such part of it as may make it productive. The betterment levy is, therefore, imposed only for a limited period viz. till the gap between investment on the scheme and such part of it becomes productive.

(d) Nil in Upper Bari Doab Canal Circle.

(ੲ) ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟੀਫ਼ਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰ: 1696/ਰੈਵੀ 1055/51 ਮਿਤੀ 19-5-54 ਦੀ ਕਾਪੀ ਸਭਾ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜ ਦੀ ਹੈ। ਪੰਜ ਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਨੰ: 4090/ਰੈਵੀ 1055/51 ਮਿਤੀ 3-10-55 ਤੇ ਨੰ: 5002/ਰੈਵੀ 1055/51 ਮਿਤੀ 1-12-55, ਜੋਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਰਮੀਮ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵੀ ਸਭਾ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਮਿਤੀ 1-12-55 ਵਿਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਮਿਤੀ 19-5-54 ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਰੇਟ "ਓਨਰਜ਼ ਰੇਟ" ਸੀ "ਵਾਟਰ ਐਡਵਾਂਟੇਜ ਰੇਟ" ਨਹੀਂ।

(ਬੀ) ੲ ਦੇ ਉਤਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(ਸੀ) ਵਾਟਰ ਐਡਵਾਂਟੇਜ ਰੇਟ ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਲੇਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੈਂਡ ਰੈਵੀਨਿਊ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਹ ਹੀ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਨਹਿਰੀ ਸਿੰਜੀ ਹੋਈ ਭੂਮੀਂ ਨੂੰ ਮਾਲੀਏ ਲਈ ਕੂੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਓਨਰਜ਼ ਰੇਟ ਲਗਾਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਓਨਰਜ਼ ਰੇਟ ਤੇ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੇਵੀ ਵਿਚ ਮੂਲ ਅੰਤਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਓਨਰਜ਼ ਰੇਟ ਨਾਰਦਰਨ ਇੰਡੀਆ ਕੈਨਾਲ ਅਤੇ ਡਰੇਨੇਜ਼ ਐਕਟ 8 ਆਫ 1873 ਦੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 37 ਅਧੀਨ ਨਹਿਰ ਰਾਹੀਂ ਸਿੰਜੀ ਗਈ ਭੂਮੀਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਜਾਈ ਦੇ ਫਲ ਰੂਪ ਹੋਏ ਫ਼ਾਇਦੇ

ਕਰਕੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਸਕੀਮ ਤੇ ਹੋਏ ਕੁਲ ਖਰਚ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਭਾਗ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰੋਡਕਟਿਵ ਬਣਾ ਸਕੇ, ਵਿਚਲੇ ਖੱਪੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਕੇਵਲ ਸੀਮਤ ਸਮੇਂ ਲਈ, ਭਾਵ ਜਦ ਤਕ ਇਹ ਖੱਪਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਡੀ) ਅੱਪਰ ਬਾਰੀ ਦੁਆਬ ਕੈਨਾਲ ਸਰਕਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

NOTIFICATION

Public Works Department, Irrigation Branch.

Dated Simla the 19-5-1954.

No. 1696/Rev/1055/51. In exercise of the powers conferred by Section 38 of the Northern India Canal and Drainage Act VIII of 1873, as amended, the Governor of the Punjab is pleased to direct that water advantage rate of Rs. 1/8/- per matured acre shall also be levied on the areas irrigated by the following channels of Upper Bari Doab Canal with effect from the harvest for which supplies of water in question were given for the first time :—

1. Gadli Disty.
2. Raipur -do-
3. Bishambarpur Disty.
4. Quadian Disty.
5. Malilepur Minor.
6. Haipur Disty.
7. Batala Disty.
8. Sandalpur Minor.
9. Balowal Disty.
10. Ditch No. 1
11. -do- No. 2
12. -do- No. 3
13. -do- No. 4
14. -do- No. 5
15. Tangra Disty.
16. Khajala Disty.
17. Chhehrala Disty.
18. Ajnala Disty.
19. Dhianpur Disty.
20. Ram Tirath Minor
21. Roramwali Disty.
22. Dyal Garh Disty.

[Irrigation and Power Minister]
23. Rampur Minor.

Fatehgarh Extension
Ram Dass minor
Hardwal Minor

Sd - S. L. Malhotra.
Secretary to Government, Punjab,
P.W.D. Irrigation Branch.

Punjab Govt. Gazette Part I.
Public Works Department
Irrigation Branch
Notification

Erratum Dated Simla 3rd Oct. 1955.

No. 4090-Rev/1055/51. In Irrigation Branch Notification No. 1696-Rev/1055/51 dated 19-5-54 in place of words "with effect from the harvest from which supplies of water in question were given for the first time" substitute "with effect from Kharif 1954.

Sd - L. S. Gupta,
Secy. to Govt. Punjab,
P.W.D. Irrigation Branch, Simla.

Punjab Gazette, Part I
Public Works Department
Irrigation Branch.

Notification

Dated Simla the 1-12-1955.

No. 5002/Rev/1055/51. In Irrigation Branch Notification No. 1696-Rev/1055-51 dated 19-5-54, please substitute "Owner's rate" for "water advantage rate" and "Section 37" for "Section 38".

Sd/- S. L. Malhotra,
Secretary to Government, Punjab,
P.W.D. Irrigation Branch, Simla.

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੱਚੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਓਨਰਜ਼ ਰੇਟ ਲਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਕੱਚੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਤਸ਼ਰੀਹ ਕੀ ਹੈ ? ਇਹ ਕਿੰਨੇ ਚਿਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਉਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

Rohti Bridge Over Second Sirhind Feeder Canal

*783. **Sardar Dalip Singh Pandhi** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :-

(a) whether Rohti Bridge over second Sirhind Feeder Canal

is a temporary one ; if so, since when and its present condition ;

(b) whether the Irrigation Branch propose to transfer this bridge to the Buildings and Roads Branch of the Public Works Department; if so, the date since when correspondence in this connection is going on and the action taken thereon ;

(c) whether there is any proposal to reconstruct the said bridge ; if so, when and the name of the Department by which it is proposed to be reconstructed ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) (i) Yes.

(ii) 1954-55.

(iii) Satisfactory.

(b) (i) Yes. The matter is under consideration of the Govt. since 30-6-1969.

(c) None, so far as Irrigation Branch is concerned.

(ੳ) (1) ਹਾਂ ਜੀ।

(2) 1954–55

(3) ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼

(ਅ) (1) ਹਾਂ ਜੀ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 30–6–69 ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।

(ੲ) ਨਹੀਂ ਜੀ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸਿੰਚਾਈ ਸ਼ਾਖਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜਵਾਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਕਮੇ ਵਲੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸਬੰਧਤ ਮਹਿਕਮੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਕਿਆਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਕੇਸ ਪੁਲ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਆਇਆ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਡੀਲੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਖਸਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਮੌਕੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਮੰਨ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਪੁਲ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਪੁਲ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਡਿਗ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਆਇਆ ਹਾਂ ਇਹ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗਏ ਸਨ। ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੌਕੇ ਤੇ ਹੀ ਤਸਲੀ ਕਰਵਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਲ ਨੂੰ ਠੀਕ ਚੈਕ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਟੈਕਨੀਕਲ ਅਫ਼ਸਰ, ਚੀਫ ਇਨਜੀਨੀਅਰ ਆਦਿ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਚੀਫ਼ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਐਸ. ਈ. ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਨ ।

ਸਰਦਾਰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਪੁਲ ਤੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਫੱਟੀ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਲ ਡੰਗ ਟਪਾਊ ਹੈ ਇਹ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਥੇ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਪੁਲ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਇਸ ਲਈ ਡੰਗ ਟਪਾਊ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ ।

STARRED QUESTION NO. 747

Mr. Deputy Speaker : For Starred Question No. * 747 extension has been applied for.

Implementation of Decision of High Court on Civil Writ No. 2105 of 1964.

*656. **Sardar Kirpal Singh (Amritsar)** : Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state :

(a] whether Shri Sajjan Singh Margindpuri, resident of village Margindpur, district Amritsar, was informed by the Director, Land Records, Punjab State, Jullundur vide his letter No. XI/22-38/2303, dated 10-4-1969 that according to the decision dated 10-2-1965 of the Division Bench of the Punjab and Haryana High Court in Civil Writ No. 2105 of 1964, the undivided common land at the time of consolidation, should be given to the owners according to their shares ;

(b) if the reply to para (a) above be in the affirmative, the action taken or proposed to be taken by the Government to implement the above mentioned decision of the High Court ?

Sardar Atma Singh : (a) Yes.

(b] Copy of the order of the Punjab and Haryana High Court dated 10-2-1965 in Civil Writ No. 2105 of 1964, was circulate4 to all the Additional Directors, Consolidation of Holdings, and Settlement Officers, Consolidation of Holdings, in the State for their inrormation and guidance, who are to take necessary action in this connection where necessary or on receipt of applications from the right-holders to this effect.

(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਅ) ਸਾਲ 1964 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿਟ ਨੰ: 2105 ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ

---

*Starred Question No. 747 alongwith its reply appear in the P.V.S Debate dated 4-11-1969.

ਹੁਕਮ ਦੀ ਨਕਲ ਸਾਰੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ (ਚਕਬੰਦੀ) ਅਤੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਅਫਸਰਾਂ (ਚਕਬੰਦੀ) ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਭੇਜੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ, ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ੀ ਆਉਣ ਤਕ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਣ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਪਿੰਡ ਮਰਗਿੰਦਪੁਰੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ੀ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ, ਹਾਂ ਜੀ।

ਸਰਦਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਹੋਈ ਰਿਟ ਤੇ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕੂਲੇਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਐਕਸ਼ਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਮੰਤਰੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

चौधरी बलबीर सिंह : मनिस्टर साहिब ने अभी बताया है कि रिट के फैसले का सरकुलर भेज दिया गया है तो क्या इस पर सारे पंजाब में अमल शुरु हो गया है या नहीं ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੈਸੇਫਿਕ ਕੇਸ ਦਸੋ।

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं आप का तहफज चाहता हूं कि जो हाई कोरट का फैसला होता है वह सरकार पर बाइंडिंग होता है और सरकार को उस पर अमल करना होता है और यह सरकार का फरज है या अगर अमल न करना हो तो उस फैसले को तबदील कराने के लिए सरकार की ओर से कारवाई की जानी चाहिए। यह सरकार का कानूनी फरज है कि हकदारों के मुताल्लिक जो भी सरकार की तरफ से कार-वाई हुई है उस की इतलाह दी जानी चाहिए।

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜਾ ਫੈਸਲਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਰਖ਼ਾਸਤਾਂ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਆਉਣਗੀਆਂ, ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚੌਧਰੀ ਸੱਤ ਦੇਵ : ਰਾਜ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਦੇਹ ਦੂਸਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਏਧਰ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇਗੀ ?

Mr. Deputy Speaker : This is no supplementary, it is therefore, ruled out of order.

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕ ਰਿਟ ਪੈਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਇਕ ਬਾਕਾਇਦਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਅਜੇ ਵੀ ਹਕੀਆਂ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਕੋਈ ਪਛ ਪੜਤੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ? ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਕਿ ਸੈਪੇਰੇਟ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਲਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਮੰਤਰੀ : ਆਖਿਰ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਜ ਗੌਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਹਕ ਦਿਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਦਰਖਾਸਤ ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਆਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਹੱਕ-ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿੰਡ ਸੀੜੇ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿਵਾਉਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਸਪੈਸੇਫਿਕ ਕੇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦਸਣਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੇਸ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

Surplus Evacuee Area

*736. **Sardar Gurbanta Singh** : Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state :

(a) whether the Government intend to re-auction the evacuee land which was auctioned before March, 1967, among the Harijans only ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the date when this auction is proposed to be started ?

Sardar Atma Singh : (a)&(b) Policy for the disposal of the entire surplus evacuee area is being reviewed by the Government and necessary decision will be taken very early.

(ੲ) ਤੇ(ਬੀ) ਸਾਰੇ ਵਾਧੂ ਨਿਕਾਸੀ ਰਕਬੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਬਾਰੇ ਨੀਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ੇਰੇ ਗੌਰ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਪਿਛਲੇ 3–4 ਸਾਲ ਤੋਂ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਦੋਂ ਤਾਈਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ? ਕਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਨੀਤੀ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਇਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਹ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤੁਅੱਲਕ ਨਹੀਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਬਜ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖ਼ੁਦ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਹਨ...

ਮੰਤਰੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਗਲਤ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲੀ ਹੈ । ਇਹ ਐਬਸੋਲਿ-ਊਟਲੀ ਰਾਂਗ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਲ੍ਹ ਵੀ ਮੈਂ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਾਜ਼ੇ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹਾਂ । ਮੇਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਗਲਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਇਸ ਸਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੈਲੇਂਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਠੀਕ ਹੈ ਜੀ, ਹੁਣ ਕੋਈ ਲੜਾਈ ਬੜੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦੇਣ । ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਨੀਲਾਮੀ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਇਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਟੇਕ ਅਪ ਕਰੇਗੀ ।

ਡਾਕਟਰ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਰਸਨਲ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹਨ । ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮੈਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜੇ ਕਹੋ ਮੈਂ ਵੀ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਦੇਣ । ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਗ਼ਲਤ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ.........(ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਕੋਈ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਨਹੀਂ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਲਵੋ ਜੀ । (This is no supplementary. The hon. Member may please resume his seat.)

ਬਾਵਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਜਿਹੜੀਆਂ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਡੇਬਿਆਂ ਵਿਚ ਅਲਾਟ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਕ ਦਵਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਕਰੇਗੀ ?

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਸੈਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਐਲਾਊ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ । (This supplementary is disallowed.)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 1967 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਕਸ਼ਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਆਕਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਰੇਗੂਲੇਰਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਜੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਜ਼ੇਰੇ ਗੌਰ ਕਹਿਕੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਹ ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਲਈ ਆਪਣਾ ਜਵਾਬ ਫੇਰ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ :

(ਏ)ਅਤੇ(ਬੀ) ਸਾਰੇ ਵਾਧੂ ਨਿਕਾਸੀ ਰਕਬੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਬਾਰੇ ਨੀਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ੇਰੇ ਗੌਰ ਹੈ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

चौधरी बलबीर सिंह : निकासी ज़मीन के मुतािल्लक एक कमेटी बनी थी, डी. सीज. को दरखास्तें दी गई थी, यह सारी जानकारी मंत्री साहिब को है। आप उन को ठीक जवाब देने के लिए मजबूर करें।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਰੂਲਜ਼ ਤੋਂ ਵਾਕਫ ਹੋ, ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ? (How can I compel the Minister to give a reply. The hon. Member is himself conversant with the rules.)

चौधरी बलबीर सिंह : आप उनको हदायत कर सकते हैं।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਕੌਣ ਕੌਣ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਹਨ ਜੀ, ਸ. ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ, ਸ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ, ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੰਜਵਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਹਾਂ।

ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਬਾਰੇ ਮਾਮਲਾ ਜ਼ੇਰੇ ਗੌਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜ ਫੇਰ ਜ਼ੇਰੇ ਗੌਰ ਹਨ। (ਹਾਸਾ)

(ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ)

ਸਰਦਾਰ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ unallotted ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹਰੀਜਨ ਕਾਬਜ਼ ਹਨ ਕੀ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ੇਰੇ ਗੌਰ ਹੈ ?

(ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਾਫੀ ਡਿਸਕਸ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਹੁਣ ਅਗਲਾ ਸਟਾਰਡ ਸਵਾਲ ਨੰ: 737 ਲਿਆ ਜਾਵੇ। (I think this matter has been discussed thoroughly. Now the next Starred Question No. 737 may be taken up.)

STARRED QUESTION Nos. 737 and 725

Mr. Deputy Speaker : Extension has been applied for with regard to Starred Questions nos 737 and 725.*

REPRESENTATIONS FROM GOVERNMENT TEACHERS ORGANISATIONS

*732. **Comrade Kulwant Singh** : Will the Minister for Education be pleased to state :

(a) whether the then Minister for Education received in May 1969 any representation from the Government Teachers

*Starred Questions No. 737 and 725 alongwith their replies appear in the P.V.S. Debates dated 3-11-1969.

Organisations requesting that J.B.T. and B.T. teachers who have been in service on 6 months, basis be regularised and confirmed ;

(b) whether any deputations of Government teachers and their organisations met the then Minister for Education during May, June and July, 1967 making the same request ;

(c) whether any legislator wrote to the then Education Minister in May, 1969 supporting the above demand of the teachers and requesting that the same should be accepted ; if so, from whom and whether the legislator in question was informed of the action taken by the Government in the matter ;

(d) the action, if any, taken on the representations made by the teachers in this connection and with what result ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤਿ ਬੇਨਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

(ਬੀ) ਤੇ (ਸੀ) ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸੂਚਨਾ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ।

(ਡੀ) ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤਿ ਬੇਨਤੀਆਂ ਸਿਧਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਮੀ ਬਰੇਕ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਤਿ ਬੇਨਤੀਆਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ।

चौधरी बलबीर सिंह : इन्हों ने यह कहा है कि उन को रैगुलेराईज़ नहीं किया जाएगा क्योंकि उन की सर्विस में बरेक आती है । लेकिन पिछले बजट सैशन में सरकार की तरफ से यह ब्यान आया था कि ऐसे टीचरों की सर्विस में बरेक को कंडोन करके उन की सर्विसिज़ को रैगुलेराईज़ कर दिया जाएगा । इन दोनों में से कौन सी बात ठीक है ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ।

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, यह कहते हैं कि इन के नोटिस में वह ब्यान नहीं आया । लेकिन यहां अगर मुख्य मंत्री या कोई अन्य मंत्री आश्वासन देता है तो वह सरकार के मंत्रियों के नोटिस में आ गया समझा जाना चाहिये । यह कह देने से काम नहीं चलेगा कि नोटिस में नहीं आया । (विघ्न)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕੀ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ?

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, आप कल तक इस प्रश्न को उठा रखें, मैं कल वह स्वाल तथा वह ब्यान ले आऊंगा ।

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੀਫ਼ ਸੈਕਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲੈਟਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਮੈਂ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰੀ ਵੀ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ.....

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਤੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਹ ਕਿਸ ਰੂਲ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੈ ? (Is the hon. Member speaking on a point of order. He may please let me know the rule under which he is doing so.)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਜਨਾਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਹੀ ਸੁਣ ਲਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਗਲਤ ਹੈ......

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿਆਂ ਕਿ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਤਦ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਕੋਈ ਰੂਲ ਬ੍ਰੇਕ ਹੋਵੇ। (I would like to point out to the hon. Member that a point of order is raised when a rule is violated.)

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਤਕਿਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਤਕਿਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਇੰਦਾ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਕਮੇਟੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਲੈਕਟ ਕਰੇਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਤਕਿਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਉਹ ਕਮੇਟੀ ਸਿਰਫ਼ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਲਈ ਬਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 5 ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟਸ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਖਤਮ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਵੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕਰ ਲਵੇਗੀ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਕੋਈ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਪਰਸਨਲੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਈ, 1969 ਦੀ ਇਕ ਚਿਠੀ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ, ਜਵਾਬ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

Mr. Deputy Speaker : I would request the hon. Member Mr. Dang to read the question. The question reads——

"whether any Legislator wrote to the then Education Minister in May; 1969. If you are certain about it, then you can refer to it."

Comrade Satya Pal Dang : Sir, I have got a copy of the letter which had been written to the then Education Minister. I have also ot a reply of the Minister. ਇਹ, ਮਈ 1969 ਦੇ ਲੈਟਰ ਦੀ ਕਾਪੀ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਆਂ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮਈ, 1969 ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿਠੀ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ।

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਉਹ ਇਸ ਲਈ 31 ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਤਕਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿ 6—6 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਅਫ਼ਸਰ 5–5 ਸੌ ਅਤੇ 250-250 ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਟੀਚਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ? (ਸ਼ੋਰ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਰੂਲ ਆਊਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । (This supplementary question is ruled out.)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ 28 ਫ਼ਰਵਰੀ, 1969 ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਸਰਵਿਸ 1 ਸਾਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਬਰੇਕ ਕੰਡੋਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਰਾਈਜ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਤੋਂ ਵਧ ਬਰੇਕ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਤਕਿਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਰੈਗੂਲੇਰਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਅਨਫੇਅਰ ਲੇਬਰ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਰਜ਼ੀ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਛੁਟੀਆਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਐਸੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ । ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਪੋਸਟਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਸੀਂ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਤਕਿਲ ਕਰਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਤਨੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਹਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁਸਤਕਿਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ: ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਤਕਿਲ ਕਰੋ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਾਜਵਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਤਕਿਲ ਕਰੋ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੁਣ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਬੀ. ਟੀ. ਅਤੇ ਬੀ. ਐਡ. ਦੇ ਟੀਚਰਾਂ ਦਾ ਇੰਟਰਵਿਊ 1966 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡਿਸਅਲਾਓ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । (This supplementary is disallowed.)

STARRED QUESTION No. 767

Mr. Deputy Speaker : Extension has been applied for with regard to Starred Question No. 767*

Posting of Masters/Teachers 20 Miles away from their Homes

*784. **Sardar Dalip Singh Pandhi** : Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) whether there is any scheme under the consideration of the Government to post Masters/Teachers in the State 20 miles away from their homes ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the details of the said scheme togetherwith the time by which the same is likely to be implemented and the cristeria to be kept in view while making their transfers ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ ।

(ਬੀ) ਉਪਰ (ਏ) ਅਨੁਸਾਰ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਬਿਆਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ 20 ਮੀਲ ਦੂਰ ਪੋਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਵੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਸੀ ।

ਮੰਤਰੀ: ਮੈਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ । ਪਰ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਕਾਪੀ ਲਿਆ ਦਿਆਂ ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਰੂਲਿੰਗ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਿਉਗੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਟੀਚਰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪੋਸਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਠੀਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਇਸ ਲਈ, ਟੀਚਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ 20 ਮੀਲ ਦੂਰ ਪੋਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

---

*Starred Question No. 767 along with its reply appears in the P. V. S. Debate dated 4-11-1969.

Gurmukhi College at Patiala

*785. **Sardar Dalip Singh Pandhi** : Will the Minister for Education be pleased to state :-

(a) whether there used to be a Gurmukhi College at Patiala, if so, the date when the said College was started and the classes which were being taught in that College ;

(b) whether the name of the said College has since been changed ; if so, the detailed reasons therefor ;

(c) whether the staff of the said College fulfils the requirements contained in the instructions/orders issued by the Government; if not, the reasons therefor ;

(d) whether Punjabi classes have been discontinued in the said institution ; if so, under whose orders ;

(e) whether any Prinicipal/Officer of the Education Department is responsible for the said change ; if so, whether any action is proposed to be taken against him ;

(f) whether any enquiry is proceeding against the Head of the said College or the College itself ; if so, the result thereof ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ੳ) ਨਹੀਂ ਜੀ । 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਲਾਇਆ ਸੀ । ਇਸ ਵਿਚ ਬੁਧੀਮਾਨੀ, ਵਿਦਵਾਨੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ।

(ਅ) ਸਰਕਾਰੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆਲਾ ਇਕ ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦਿਆਲਾ ਸੀ ਇਹ ਪਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਣ ਦੇ ਸਤੱਰ ਨੂੰ ਉਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਮਿਲਾਈ ਗਈ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਨਾਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਮਾਡਰਨ ਓਰੀਅੰਟਲ ਲੈਂਗੁਏਜਜ਼ ਪਟਿਆਲਾ ਸੀ ।

(ੲ) ਹਾਂ ਜੀ । ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

(ਸ) ਨਹੀਂ ਜੀ । ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

(ਹ) ਨਹੀਂ ਜੀ । ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

(ਕ) ਨਹੀਂ ਜੀ । ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਚਿਠੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦਿਆਲਾ ਨੂੰ ਸੰਸਕਿਤ ਵਿਦਿਆਲਾ ਵਿਚ ਅਮਲਗਾਮੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖੀ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਹੋਏਗਾ ਉਹ ਕਲਾਸ (1) ਹੋਏਗਾ । ਇਸ ਸੰਬਧੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਪਰੋਪੋਜ਼ਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਜੇ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਿਠੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ । ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ** ਬੋਲਿਆ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

---

*Expunged as ordered by the Chair

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਅਨਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਲਫਜ਼ ਡਿਲੀਟ ਕਰ ਦਿਉ ।
(This unparliamentary word may be deleted.)

---

*STARRED QUESTIONS No. 730, 731 TO 790.

Mr. Deputy Speaker : Extension has been applied for with regard to Starred Questions Nos. 730, 731 and 790.

Representations Against the Report of Pay Commission

*807. **Sardar Umrao Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state :-

(a) whether the Government has received any representations against the report of the Pay Commission ; if so, the names of the categories of employees who submitted the said representations ;

(b) the particulars of the representations which have so far been considered by the Government alongwith the decisions ; if any, taken thereon ;

(c) the time within which the remaining representations are likely to be considered ;

(d) whether the Government has appointed any Committee to consider such representations ; if so, (i) the names of its members, (ii) the terms of reference of the Committee, and (iii) the total number of meetings so far held by the said Committee ?

Shri Krishan Lal (Finance Minister) :

(a) Nearly 1800 representations have been received so far.

(b) Representations of the following categories have so far been processed by the Senior Officers Committee and considered by the Cabinet Sub-Committee :-

(1) Peons, Chowkidars and other class IV employees of equivalent rank.

(2) Jamadars and Daftries.

(3) Restorers.

(4) Clerks.

(5) Stenotypists

(6) Junior Scale Stenograpers

(7) Assistants 'A' grade offices

(8) Senior Scale Stenographers 'A' grade offices.

---

* Starred Questions Nos. 730, 731 and 790 alongwith their replies appear in the P. V. S. Debate dated 3-11-1969.

(9) Deputy Superintendents 'A' grade offices.

(10) Personal Assistants 'A' grade offices.

(11) Superintendents 'A' grade offices, and Private Secretaries.

(12) Assistant Secretaries to Government.

(13) Secretaries to Ministers.

(14) Deputy Superintendents of Police.

(15) P.C.S. (Executive & Judicial Branches.)

They are to be considered by the Council of Ministers shortly.

(c) As soon as possible.

(d) A copy of Government orders constituting the Senior Officers Committee to go into the various representations is enclosed herewith ; it gives the names of its members and terms of its reference. This Committee has so far held 10 meetings to consider besides the abcve-mentioned categories, representations relating to employees of the following departments :-

(1) Agriculture

(2) Forests

(5) Police

(4) Home Guards

(5) Vigilance

(6) Law & Legislature

(7) Advocate General's Organization

(8) Chief Electrical's Inspector's Organization.

A Cabinet Sub-Committee consisting of the Finance Minister, Food & Supplies Minister and the Education Minister has been set up to hear the representations of the various Associations and to consider the report submitted by the Senior Officers Committee. The Cabinet Sub-Committee has so far held four meetings to consider the recommendations of the Senior Officers Committee in respect of categories of employees referred to in (b) above.

ORDER

Dated the 2nd April, 1969.

No. 2616-SII (6)-69/9176.

The Governor of Punjab is pleased to constitute the following Committee to process the representations received against the revision of pay scales announced in pursuance of the recommendations of the Pay Commission.

1. Financial Commissioner Revenue and Secretary to Government, Punjab, Revenue Department.

2. Chief Secretary to Government, Punjab.

[Finance Minister]

3. Commissioner for Finance and Secretary to Government Punjab, Finance Department.

4. Under Secretary to Govt. Punjab, Finance Secretary (Regulations) Department.

2. The Committee will co-opt. the administrative Secretary and the head of the Department concerned while dealing with representations of employees of a particular department. The Principal Secretary to the Chief Minister will also be associated with these consultations.

3. The terms of reference of the Committee will be as follows :

(i) To process the various representations which have been received against the revision of pay scales announced in pursuance of the recommendations of the Pay Commission, with a view to removing the anomalies which might have crept in-

(b) because the existing vertical and horizontal relativities have been disturbed, except in cases where this has been done consciously for good reasons;

(b) where certain posts do not figure in the recommendations of Pay Commission because the departments concerned failed to furnish requisite information about such posts to the Commission; and

(c) where the Commission overlooked the criteria adopted by it in determining the pay scales of the various types of posts.

(ii) to consider ways and means for implementing recommendations of the Pay Commission other than those relating to revision of pay scales which have been referred to the deparment concerned for further action.

(iii) in making its recommendations the Committee will review the recommendations of the Commission which have not been implemented or have been modified and will also take into account the impact of the revision of pay scales in the neighbouring States.

3. The Committee will devise its procedure for expeditious disposal of work.

A. N. KASHYAP

Chief Secretary to Government, Punjab.

Copies are forwarded to :

(i) All the Financial Commissioners in the State,

(ii) All the Administrative Secretaries and Heads of Departments.

Sd/-

Deputy Secretary Services & Political

for Chief Secretary to Government, Punjab.

No. 2616-SII (6)-69, dated Chandigarh, the 2nd April, 1969.

To,

(i) All the Financial Commissioners in the State.

(ii) All Abministrative Secretaries and Heads of Departments.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ 1800 ਰਿਪ੍ਰੀਜ਼ੈਨਟੇਸਨਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 15 ਕਨਸਿਡਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਕਾਇਆ ਰਿਪ੍ਰੀਜ਼ੈਨਟੇਸ਼ਨਜ਼ ਨੂੰ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ, ਕਿ ਨਹੀ ?

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ 1800 ਰਿਪ੍ਰੀਜ਼ੈਨਟੇਸ਼ਨਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਇਹ 15 ਕੈਟੇਗਰੀਜ਼. ਪਰਾਸੈਸ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 15 ਕੈਟੇਗਰੀਜ਼ ਦੇ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੋਈ 1000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ 1800 ਰੀਪ੍ਰੀਜ਼ੈਨਟੇਸਨਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਕੀ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ? ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਰੀਪ੍ਰੀਜ਼ੈਨਟੇਸਨਜ਼ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕਦੋ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਅੱਧਾ ਕੰਮ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਕੈਬਨਿਟ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਮੁਕਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਬਨਿਟ ਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਇਸ ਦੀ ਜਲਦੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਕਿਸ਼ਤ ਫੇਰ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾ ਦਿਆਂਗੇ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਜਿਹੜੇ ਇੰਮਪਲਾਈਜ ਨੇ ਰਿਪਰੀਜ਼ੈਨਟੇਸ਼ਨਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆ ਹਨ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੇਬਨਿਟ-ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਅਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣੇ ਦਾ ਮੌਕਾਂ ਮਿਲੇਗਾ ?

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸਾਡੀ ਪਾਲਿਸੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਚਾਹੇ ਆਪਣਾ ਰੀਪ੍ਰੀਜ਼ੈਨਟੇਸ਼ਨ ਇਨ ਪਰਸਨ ਕੇਬਨਿਟ-ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मंत्री महोदय बताऐंगे कि इस बारे में कितने अरसे में फैसला सुना दिया जाएगा ?

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ: ਸਾਡਾ ਖ਼ਿਆਲ ਸੀ ਕੀ ਅਸੀਂ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨਾਊਂਸ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ਪਰ ਕੰਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਅੱਧਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਤਾ ਕੇਬਨਿਟ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜ-ਛੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। (ਸ਼ੋਰ)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ: ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਗੱਲ ਵਲ ਦਿਵਾ-ਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਸੇ ਵੀ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਿਪ੍ਰੀਜ਼ੈਨਟੇਸ਼ਨਜ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਪਰ

[ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ]
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਕੈਟਗਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਪਬਲਕ ਹੈਲਥ ਨਰਸਿਜ਼ ਅਤੇ ਪਾਲੀਟੈਕਨਿਕ ਦੇ ਸਟਾਫ਼। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ?

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਹਨ ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੌਰੀਜੋਂਟਲ ਕੇਸ ਹਨ ਜਿਵੇ ਕਿ ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਡਿਪਾਰਮੈਂਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੈ ਕੁਝ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਅਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਐਕਸਪੀਡਾਈਟ ਕਰਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਆਉਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰਾਂਗੇ।

चौधरी बलबीर सिंह : मैंने सवाल किया था कि इस काम को करने के लिए कोई समय निश्चित किया है या नहीं। वज़ीर साहिब ने जवाब दिया कि कुछ देर लग जाएगी। मेरा सवाल यह है कि और कमेटियां बनती हैं पर उन का काम करने का समय निश्चित कर दिया जाता है। क्या इस कमेटी के लिए भी कोई समय निश्चित किया हुआ है कि कितने अरसे के अन्दर २ यह कमेटी रिपोर्ट दे देगी या कोई समय निश्चित नहीं किया गया ?

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ; ਇਹ ਕੁਝ ਟੈਕਨੀਕਲ ਨੇਚਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਟਾਈਮ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਤ ਉਤੇ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਦੋ ਗੌਰਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ਇਹ ਅਸ਼ੋਅਰ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਐਮ.ਐਲ. ਏ ਇਸ ਵਿਚ ਇਨਟਰੈਸਟਿਡ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡਿਸਕਸ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ: ਹਾਲੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੌਕੇ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵਾਂਗੇ।

RECOMMENDATIONS OF PAY COMMISSION

*808. **Sardar Umrao Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state ;—

(a) whether there are any recommendations of the Pay Commission which the Government has not accepted; if so, the names of the categories of employees about which such recommendations have not been accepted;

(b) whether any recommendations are still under consideration if so, the details of the categories of employees involved ?

Shri Krishan Lal (Finance Minister) (a) Recommendations of the Pay Commission were considered for implementation during the President's Rule. They were not accepted

in 21 cases, prominent among them being the recommendations relating to conferment of gazetted status on B Class Office Supdts., down-grading of the Offic›s of Chief Engineer, Irrigation and B & R, I. G. P. and D. P. I. from Class A to Class B etc; abolition of the classification of services, grant of special pay to Distt. and Sessions Judge, Chief Judicial Magisteate, Senior Sub Judge and Judge of Small Causes Court and proposed revised scale for Chief Engineers.

(b) The recommendations of the Commission broadly fall into two categories i. e. those relating to revision of Pay Scales and those relating to matters other than revision of pay scales. The former kind of recommendations are under re-consideration in the light of the representations which have been received from the various employees of Services Association of Employees. The latter kind of recommendations are under consideration with the Administrative Department concerned.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਕਈ ਪੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਰੂਲ ਵਿਚ ਛਡ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਕੀ ਹੁਣ ਇਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਰਾ ਵੇਖਣਗੇ ? ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਜਾਂ ਗ਼ਲਤ ਹੈ ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸਾਰਾ ਡਿਨੋਵੋ ਵਿਚਾਰ ਹੈ । ਪਹਿਲਾਂ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਫੇਰ ਕੇਬਨਿਟ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵੇਖਣਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਾਮਲੀ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਤਾਂ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤਾਂ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਰੀ-ਓਪਨ ਕੀਤਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਡਿਨੋਵੋ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਹੁਣ ਕੀ ਇਹ ਅਨਾਮਲੀਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਸਾਰਾਂ ਕੰਮ ਹੀ ਡਿਨੋਵੋ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਮਾਂਡ ਆਉਣ ਉਤੇ ਅਨਾਮਲੀਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹੀ ਰੀ-ਓਪਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਡਾਕਟਰ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ : ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਸਲਾ ਕਲਕਟ ਡਿਨੋਵੋ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਦੀ ਸਿਲੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ ?

(ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ)

Complaint against Prosecuting Sub-Inspector Kharar.

*822. **Sardar Raja Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state :

a) whether the I. G. of Police, Punjab, has received a complaint regarding allegations of corruption against the P. S. I., Kharar, demanding an enquiry by the Vigilance Department; if so the result thereof ;

[Sardar Raja Singh]

(b) whether it is also a fact that the D. I. G. of Police, Patiala issued transfer orders of the P. S. I. Kharar, in September, 1969 on the basis of a corruption charge and that his orders have not been complied with so far; if so, the reasons therefor ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : (ੲ) ਨਹੀਂ ਜੀ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ। ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਪਟਿਆਲਾ ਰੇਂਜ ਨੇ ਪੀ. ਐਸ. ਆਈ. ਖਰੜ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਤੰਬਰ, 1969 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਭ੍ਰਸ਼ਟਾਚਾਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੀ. ਐਸ. ਆਈ ਨੂੰ ਖਰੜ ਤੋਂ ਫਾਰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਆਈ.ਜੀ, ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੀ. ਐਸ. ਆਈ. ਖਰੜ ਦੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਦਾ ਆਰਡਰ ਸਤੰਬਰ, 1969 ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਇਸ ਵਿਚ ਡਿਸਟਿਕਟ ਅਥਾਰਿਟੀਜ਼ ਨੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੇਟ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ: ਕੋਈ ਲੇਟ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਕੁਝ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਡਿਫੀਕਲ-ਟੀਜ਼ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਗਲ ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ ਉਸਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਿਉ ਜਵਾਦ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਵੇਗਾ।

ਸਰਦਾਰ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਸਣ ਕਿ ਖ਼ਰੜ ਦੇ ਬਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾ ਨੇ ਇਸੇ ਪੀ. ਐਸ. ਆਈ. ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਰਪਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰ ਦਿਓ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਿਓ, ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ।

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਪੀ.ਸੀ. ਐਸ ਦੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਕੁਝ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਤਅੱਲੁਕ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਖ਼ਾਹਿਸ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸ ਦਿਆਂਗੇ।

Allegations against the S. H. O. and A. S. I. of Ropar Police-Station.

*823 **Sardar Raja Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state:

(a) whether it has come to the notice of the Government that the S. H. O. and A. S. I. of Ropar Police station summoned Bibi Pritam Kaur to the police station in connection with a murder case and beat her mercilessly ;

(b) whether the Government is further aware of the fact that the respectable persons of Rupar city, including the members of the Cummunist party, Akali party and Jan Sangh party held a protest meeting on 31-8-69 and raised a strong voice against the high-handedness and excesses of police and

demanded, through a resolution, that both of these officers, be suspended and a judicial enquiry be held against them;

(c) if the reply to parts (a) and (b) above be in the affirmative the action taken by the Government against the said officers; if no action has been taken, the reasons there for ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਇਕ ਅਗਵਾ (ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ) ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਥਾਣਾ ਰੋਪੜ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਪੁਛ ਗਿੱਛ ਦੇ ਸਮੇਂ ਐਸ. ਆਈ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਐਸ. ਐਚ. ਓ.) ਅਤੇ ਏ. ਐਸ. ਆਈ. ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਥੱਪੜ ਮਾਰੇ ਜਾਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਹੈ।

(ਬੀ) ਹਾਂ, ਜੀ।

(ਸੀ) ਸਬੰਧਤ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਹਿਕਮਾਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

[(a) Smt. Pritam Kaur had come to police station, Rupar in connection with a case of abduction with intention to murder. She was questioned about the death of deceased Labh Singh and during the course of questioning she is learnt to have been slapped by Kuldip Singh S. H. O. and A. S. I. Hardev Singh.

(b) Yes.

(c) Departmental action is being taken against the police officers.]

ਸਰਦਾਰ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਆਲ ਪਾਰਟੀਜ਼ ਵੱਲੋਂ 31 ਅਗਸਤ, 1959 ਨੂੰ ਰੋਪੜ ਵਿਚ ਇਕ ਜਲਸਾ ਹੋਇਆ ਸੀ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਤੇ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਬੀਬੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਦੇ ਬੂਟਾਂ ਨਾਲ ਠੁੱਡੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਲਵਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਸ਼ਾਬ ਨਿਕਲ ਗਿਆ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ: ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਾਕਿਆਤ ਰੋਪੜ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਉਸ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਕਰੀਨਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੁਰਪਟ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਪਲਸਰੀ ਰਿਟਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿਚੋਂ ਐਰਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਖਿਆਲ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਥਾਨੇ ਵਿਚ ਹੈ। (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ)

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, सी. एम. साहिब ने सरदार राजा सिंह के सवाल के जवाब मे शुक्रिया किया है कि उन्होंने सूचना दे दी है। मैं पूछना चाहता हूं कि सी. एम. कोई कार्यवाई भी करेंगे ?

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਟਿਆ ਗਿਆ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੀ ਉਹ ਹੀ ਨਕਸਲਵਾੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ ?

Mr. Deputy Speaker : Supplementary disallowed.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ: ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਤਾਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰੇਲੈਵੈਂਸੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਚ ਵੀ ਪੁਲੀਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਨਕਸਲਵਾੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਨ ?

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀਜ਼ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਲੈ ਲੈਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਹ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡਿਸਐਲਾਓ ਕੀਤੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

(I disallow this supplementary question because it is not relevant to the main question. Only those supplementary questions should be raised which are relevant to the main question.)

चौधरी बलबीर सिंह : ग्रान ए प्वांयट ग्राफ ग्रारडर सर। सी.एम.साहिब ने कहा है कि मैं इस सवाल का जवाब देने के लिए तैयार हूँ। तो मैं कहता हूं कि उन को जवाब दे देना चाहिए। इसलिए ग्राप सवाल को ग्राऊट ग्राफ ग्रारर्ड नहीं कर सकते। (शोर) (विघ्न) इस लिए ग्रगर वह सूचना देने के लिए तयार है तो दे देनी चाहिए।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੀਕਰ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਟੈਕਨੀਕਲ ਗਰਾਉਂਡ ਤੇ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਡਿਸਐਲਾਉ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ। (I admit that whatever has been said by the hon. Member is correct to a certain extent, but before the Chief Minister could say anything I had disallowed the supplementary question on technical grounds.)

ਸਵਾਲ ਨੰ 748

Mr. Deputy Speaker : Extension has been applied with regard to this question.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਤਾਂ ਗਜ਼ਟ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤੁਅੱਲਕ ਨਹੀਂ

* Starred Question No. 748 alongwith its reply appears in the P. V. S. Debate dated 4-11-1969.

(Chamkaur Sahib has no connection with it what so ever.)

ਅਵਾਜ਼ਾਂ : ਇਹ ਤਾਂ ਦੂਸਰਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜੀ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) I am sorry. ਮੈਂ ਗਲਤ ਸਮਝ ਗਿਆ ਹਾਂ। (Extension in regard to this question has been app ied for (Interruption) I am sorry, I thought it was about another question.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਖਬਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੇਸ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਅਖਬਾਰ ਬਲੈਕ ਲਿਸਟਡ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਵੀ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿਚ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

चौधरी बलबीर सिंह : जिस सवाल के बारे में सरकार ने ऐक्सटैंशन मांगी है वह तो आपके बस में है। आप को ज्यादा विजीलैंट होना चाहिए। अगर सरकार एक्सटैन्शन माँगती है तो यह आप की जिम्मेवारी है।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੇਰਾ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਸਟਾਫ ਆਲਰੇਡੀ ਓਵਰ ਵਰਕਡ ਹੈ। (My experience of the last two days shows that my staff is already over worked.)

Crop Insurance Scheme

* 746. **Comrade Babu Singh Master :** Will the Chief Minister be pleased to state whether the Government has decided to start Crop Insurance Scheme in the State if so, the date from which it is proposed to be introduced and the names of Districts to be covered by it.

Sardar Gurnam Singh : No please. (ਨਹੀਂ ਜੀ।)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ 'ਨਹੀਂ' ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਵਿਚ ਵੀ ਦਰਜ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਸਿਆਣੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਇਨਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦੀ ਸਕੀਮ ਹੈ ਇਹ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਐਕਟ ਪਾਸ ਨਾ ਕਰੇ, ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਇਹ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

चौधरी बलबीर सिंह : गवरनर साहिब के एडरैस में भी यह चीज़ आई थी कि स्टेट में कपास के बारे में इन्शोरेंस की स्कीम सरकार लागु करेगी ; पर यह तो मज़ाक में ले गये हैं। सवाल तो यह है कि इस को लागू कब करना है ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤੇ ਬੇਵੱਸ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਐਕਟ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਇਨਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦੀ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ : ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਪਾਸ ਇਹ ਸਕੀਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ :

ਲੜ ਬਖਤਾਵਰਾਂ ਦੇ ਲਾ ਦੀ
ਅੱਗੇ ਤੇਰੇ ਭਾਗ ਲੱਛੀਏ। (ਹਾਸਾ)

ਤੁਸੀਂ ਇਥੋਂ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿਓ ਫਿਰ ਦੇਖੀ ਜਾਵੇਗੀ। (ਹਾਸਾ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਸਾਥੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ...... (ਹਾਸਾ)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਰੀਕੁਮੈਂਡੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਮਾਊਂਟ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਧਿਆਨ ਹੈ, ਔਰ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਖਿਆਲ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਸਕੀਮ ਜਦ ਤਕ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

Supply of Fertilizer to Farmers in Villages

* 657. **Sardar Kirpal Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) whether it is a fact that under the existing arrangement, the entire fertilizer is supplied to the Co-operative Societies and these Societies sell the fertilizer to its members only and refuse to sell it to the agricultruists who are not its members;

(b) the steps taken by the Government to supply fertilizers to the farmers in villages in the State who are not members of the Co-operative Societies ?

Sardar Gurnam Singh : (a) No. There are no such restrictions on cash sale, Only the fertilizer given on credit is supplied to those farmers who are members of Co-operative Societies.

(b) In view of the reply given in (a) above, the question does not arise. In case the farmer is not a member of the Co-operative Society, he can purchase the fertilizer from other sources also.

(ਏ) ਜੀ ਨਹੀਂ। ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਖਾਦ ਜ਼ਮੀਦਾਰ ਤੱਕ ਵੇਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਬੀ) (ਏ) ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਉੱਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਜ਼ਮੀਦਾਰ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਖਾਦ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਮੈ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਖਾਦ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਸੈਂਟੇਜ ਵੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਐਨੀ ਸਭਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਐਨੀ ਮਾਰਕਿਟ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਸਾਲ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕੁਝ ਪਰਸੈਂਟੇਜ ਖਾਦ ਫਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਕੋਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਰੈਡਿਟ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੈਸ਼ ਤੇ ਵੀ ਖਰੀਦ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਇਕ ਲੈਟਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਈ ਹੈ। ਉਹ ਖਾਦ ਦੀ ਫਰੀ ਸੇਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਰਨਾ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਬੈਠ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਟੇਟ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਡ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਰੀਵਾਈਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਖਾਦ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀ ਫਰੀ ਸੇਲ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਤਕ ਤਾਂ ਸੈਂਟ ਪਰ ਸੈਂਟ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਨ ਕਰੈਡਿਟ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਰੀਵਾਇਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ 25 ਪਰਸੈਂਟ ਹੈ ਜੋ ਫਰੀ ਸੇਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਤੋ ਪਹਿਲਾ ਸੈਂਟ ਪਰ ਸੈਂਟ ਕਰੈਡਿਟ ਤੇ ਮੈਂਬਰਾ ਨੂੰ ਹੀ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਰਾਹੀ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਦੋ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ਼ ਇੰਡਿਆ ਨੇ ਇਕ ਪਰਸੈਂਟ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਫ਼ਰੀ ਸੇਲ ਕਰਨ ਦੇ ਆਰਡਰ ਕੀਤੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਅਤੇ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਬੋਗਸ ਫਰਮ ਬਣਾ ਕੇ ਇਹ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕੀ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾ ਕਿ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਹੁਣ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਡਰਟੀ ਲਿਨਨ ਉਛਾਲਣਾ ਨਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਉਸ ਗਲ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਹੁਣ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਅਲੁਕ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗਲ ਦਸੋ ਤਾਂ ਜਰੂਰ ਐਕਸ਼ਨ ਲਵਾਂਗੇ।

ਸਰਦਾਰ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰੀ ਮਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੋਈ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਕਾਇਤ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ। ਮਗਰ ਜੇ ਕੋਈ ਸ਼ਕਾਇਤ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਕੇਸ ਆਇਆ ਸੀ, ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਬੇਸ਼ਕ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਦੀ ਫਰੀ ਸੇਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਸ ਤੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਇਕ ਨਵੀਂ ਪਾਲਿਸੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ।

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, मुख्य मंत्री साहिब ने गिल साहिब को डर्टी लिनन कहा और कहा है कि वह अब इस दुनियाँ में नहीं हैं, इस लिये यह मामला ठप देना चाहिये। डिप्टी स्पीकर साहिब, मेरा सवाल यह है कि अगर गिल साहिब इस दुनियाँ से चले गये हैं बाकी के तो अभी जिन्दा हैं, उन के खिलाफ एकशन लेने में इन को क्यों इतराज़ है ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿਚੋਂ ਉਠਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, मुख्य मंत्री ने कहा, कि यह सवाल इस सवाल से उठता नहीं है। मैं यह कहना चाहता हूं कि यह सवाल इसी सवाल से सबन्ध रखता है कि फरटेलाईज़र के सिलसिले मे जो गिल साहिब और उसके साथियों ने करप्शन की, अगर गिल साहिब मर चुके हैं, तो बाकी आदमियों के खिलाफ इनक्वारी होनी चाहिये। (विघ्न)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਲਗ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਿਉ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਪਿਛਲੀ ਕੈਬਨਿਟ ਦਾ ਇਕ ਆਦਮੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਫੈਲਾਈ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਮਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਦੀ ਗੱਲ, ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਨ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਈ ਐਸਾ ਅਰੇਂਜਮੈਂਟ ਕਰਨਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਦ ਮਿਲ ਸਕੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦਰਅਸਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸ ਨੇ ਸਵਾਲ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਫਰਟੇ-ਲਾਈਜ਼ਰ ਫਰੀ ਸੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਖਰੀਦ ਲਵੇ।

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, चीफ मिनिस्टर साहिब ने कहा है कि मैंबर साहिब को सवाल किसी ने दे दिया है। यह एक मैंबर पर एसपर्शन है। किसी मैंबर साहिब को ऐसी बात कहना ठीक नहीं है। (विघ्न)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਲਫ਼ਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੇਅਰ ਸੁਣਾਉਣਗੇ, ਪਰ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਏ ਹਨ। (ਵਿਘਨ)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਅਰਥਾਤ ਸੈਂਟ ਪਰ ਸੈਂਟ ਖ਼ਾਦ ਕੋਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

Mr. Deputy Speaker : This is no point of order.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਜਨਾਬ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸੁਣ ਤਾਂ ਲਉ ਫਿਰ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਕਹੀ ਕਿ ਸੈਂਟ ਪਰਸੈਂਟ ਖ਼ਾਦ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਇੰਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਕੈਂਡਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਗੱਲਾਂ ਕਲੀਅਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। ਇਹ ਸਕੈਂਡਲ ਕਿਥੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਤਾਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਸਕੈਂਡਲ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਸਕੈਂਡਲ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਖਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਕੁਝ ਇਨਟਰੇਸਟ ਵੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਖਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਘਟਾਈ ਜਾਵੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਮੁੱਕਰਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਟੈਕਸ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਖਾਦ ਹੋਰ ਮਹਿੰਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਪਰੋਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਘਟਾਈ ਜਾਵੇ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਕਰਪਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿਲਸਲੇ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕੀ ਉਹ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਕੈਂਡਲ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਉਸ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਵਿਚ ਦਰਜ ਸੀ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ।

Mr. Deputy Speaker : The remaining questions on the Questions List for today will be deemed to have been answered under Rule 45.

Written Answers to Starred Questions Laid on the Table Under Rule 45.

Films Exempted From Entertainment Tax.

*809. **Sardar Umrao Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state :-

(a) the names of the films, which were exempted from the entertainment tax in the state from the year 1967 to date together with the reasons for giving such exemption in each case;

(b) whether the exemption was given on the recommendation of any body or authority; if so, its particulars ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ :

(ੳ)

	ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਾਂ	ਸਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ।	ਛੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰਨ
1.	ਮੈਂ ਭੀ ਮਾਂ ਹੂੰ ।	1967	ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਯੋਜਨ
2.	ਇਹ ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ	1967	ਲੋਕ ਹਿੱਤ-ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਦ
3.	ਖੇਡ ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਦੀ	1967	ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਬੜ੍ਹਾਵਾ ਦੇਣਾ ।
4.	ਨਈ ਉਮਰ ਕੀ ਨਈ ਫ਼ਸਲ	1967	ਲੋਕ ਹਿੱਤ-ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨਹੀਣਤਾ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ।
5.	ਅਮਰਪਾਲੀ	1967	ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ
6.	ਉਪਕਾਰ	1967	ਖੇਤੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ।

7.	ਪਰਿਵਾਰ	1968	ਲੋਕ ਹਿੱਤ–ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਯੋਜਨ ।
8.	ਜੋਤ ਜਲੇ	1969	–ਉਪਰੋਕਤ–
9.	ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ	1969	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ ਵਿਰੁਧ ਅਤੇ ਨਸ਼ਾਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ।

(ਅ) (1) ਕੇਵਲ ਫਿਲਮ ਅਮਰਪਾਲੀ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ।

(2) ਪੰਜਾਬ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਧਾਰਾ । 1(3) ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ, ਕਲਾ ਅਤੇ ਦਸਤਕਾਰੀ ਦੀ ਉਨਤੀ ਲਈ, ਖੇਡਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਉਨਤੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਣ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

[(a)

S. No.	Name of the film	Year	Reasons for exemption
1.	Main Bhi Maan Hun	1967	To promote Public interest i. e. family planning.
2.	Eh Dharti Punjab Di	1967	Hindu Sikh Unity.
3.	Khed Preetan Di	1967	Purports to encourage Punjabi Culture.
4.	Nai Umar Ki Nai Fasal	1967	Students indicipline & suggest them to keep away from politics.
5.	Amar Pali	1967	To promote National integration.
6.	Upkar	1967	Depicts to increase Agriculture production.
7.	Privar	1968	Family Planning.
8.	Jot Jale	1969	—do—
9.	Ashirwad	1969	Indiscipline among students, preaching of prohibition.

(b) (i) In the case of film "Amar Pali" the Government of India recommended the case for exemption.

(ii) Government under the provision of law is competent to grant exemptions to the films for promotion of peace international good will or encouragement of art and craft, sports or other public interest.

Complaint Against The Inspector, Co-operative Societies, Kurali, District Ropar.

* 821. **Sardar Raja Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) whether the Directors, Central Co-operative Bank, Ropar, have made a written complaint to the Government against the Inspector; Cooperative Societies, Kurali, district Ropar;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether any enquiry has been held into the said complaint; if so, the name of the enquiry officer; together with the action taken thereon ?

Sardar Gurnam Singh : (a) Yes Sir.

(b) The enquiry has been entrusted to Shri Amarjit Singh Deputy Registrar Co-operative Societies, Patiala whose report is still awaited. Action will be taken on receipt of his report.

ਸ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ) :

[(ੲ) ਜੀ ਹਾਂ ।

(ਬੀ) ਇਨਕੁਆਰੀ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਪ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਪੋਟ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੈ । ਇਹ ਰਪੋਟ ਆਉਣ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।]

———

Development Of Pathankot

* 789. Chaudhri Ram Singh : Will the Chief Minister be pleased to State whether there is any proposal under the consideration of the Government to take steps for the development of Pathankot City in order to make it economically sound and develop it on modern lines; if so, the details thereof and the amount proposed to be spent in this connection ?

ਸ੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ (ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਮੰਤਰੀ) :

ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਹੀਂ । ਅਗਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪਠਾਨਕੋਟ ਦੀ ਉਨੱਤੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਮਾਸਟਰ ਪਲੈਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਅਜੇ ਮੁਢੱਲੀ ਸਟੇਜ ਤੇ ਹੈ ।

[There is no proposal under consideration of Government. However the preparation of Master Plan of Pathankot which will guide the future growth & development of Pathankot for the next 20 years is under preparation and is at an initial stage.]

———

Shares Sold By Government For a Cotton Mill In Alawalpur, District Jullundur.

*738. Sardar Gurbanta Singh : Will the Minister for Industries be pleased to state :

(a) whether the Government had started selling shares of a Cotton Mill in Alawalpur, District Jullundur.

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the number of shares which have been sold and the amount realised as a result thereof; and

(c) whether the land for the proposed mill has been purchased ?

Shri Balram Dass Tandon : (a) No, A Co-operative Spinning and Weaving Mills Ltd. registered under Punjab Co-operative Societies Act, 1961 has been formed which is selling the shares. The question of Government's starting the Mill does not arise.

(b) The question does not arise.

(c) No.

ADJOURNMENT MOTIONS

Mr. Deputy Speaker : Now we would take up Adjournment Motions.

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, कल मैंने जो एडजर्नमैंट मोशन दी थी उसका सब्जेक्ट किसी और मोशन से आईडैंटीकल नहीं था। जो पहली एडजर्नमैंट थी उसका मसला दिल्ली की सरकार से सबन्ध रखता होगा, लेकिन मैंने जो प्रस्ताव रखा था, उसका सबन्ध तो पंजाब के बारे में था कि सरदार दर्शन सिंह फेरूमान के वर्त के सिलसिले में पैदा हुई पंजाब की ला-ऐड-आर्डर की स्थिती के बारे में था। मैंने उसमें मांग की थी कि इसके लिये समय चाहिए और इस सिलसिले में सैक्रेटरी साहिब को 6 बजे टैलीफोन भी किया था, मगर पता चला कि उनके आने का समय 9 बजे है। इसलिये मेरी कल वाली ऐडजर्नमैंट मोशन इन आर्डर है और एडमिट होनी चाहिए।

श्री उपाध्यक्ष : चौधरी साहिब आपने जो कल ऐडजरनमेंट मोशन दी थी, मैंने वह मोशन और उस सिलसिले में जो रुलिंग दी थी वह भी मंगवा ली है और पढ़ ली है। आपने कहा है कि कल मैंने मोशन डिसएलाऊ करने के वक्त, जो लफ्ज इस्तेमाल किये थे, वे थे 'identical subject' लेकिन मैंने जो लफ्ज़ इस्तेमाल किये थे, वे थे, "on the same subject."...

(Chaudhri Sahib, I called for the Adjournment Motion given notice

[Mr. Deputy Speaker]

of by you alongwith the ruling given in regard thereto and have gone through the same. The hon. Member has stated that I had used the words "identical subject" while disallowing the said motion, which is not correct. The words used by me were "on the same subject.")

"The adjournment motion given notice of by Chaudhri Balbir Singh which is also on the same subject, is disallowed on the ground which has been mentioned above.

The ground which I had mentioned was :

"The motion is inadmissible because firstly it is not accompanied by an explanatory memorandum as required under Rule 67 (2)

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, आपने इस सदन मे जो कुछ कहा था वह रिकारड में मौजूद है, पढ़ लें। आपने यह सारी बात नहीं कही थी। आपने 'identical subject' के शब्द इस्तेमाल किये थे same subject' के शब्द इस्तेमाल नहीं किये थे।

Mr. Deputy Speaker : Sardar Santokh Singh, M. L. A., has given notice of an adjournment motion (No. 5) in connection with the non-allotment of funds for raising some kind of memorial in the name of Guru Nanak Dev Ji at Dera Baba Nanak. It is disallowed on the ground that the motion is not accompanied by an explanatory memoradum as required under Rule 67 (2). Secondly, there is no urgency involved in it. Then there is an adjournment Motion No. 6.

Captain Rattan Singh : On a point of Order, Sir.

Comrade Satya Pal Dang : On a point of Order, Sir.

Mr. Deputy Speaker : Captain Rattan Singh.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਲ੍ਹ ਇਕ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। ਅੰਡਰ ਰੂਲਜ਼ ਉਹ ਕੁਐਸਚਨ ਆਵਰ ਤੋਂ ਫ਼ੌਰਨ ਬਾਅਦ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਜਿਹੜੀਆਂ ਲੈਣ ਲਗ ਪਏ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ...

Sir, you were on your legs, so I could not stand.

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਹ ਰੈਗੂਲਰ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਐਂਟਰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਰੈਗੂਲਰ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬਾਕੀ ਦਾ ਅਜੰਡਾ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (That motion is not entered in the regular list. Since, it is not on the regular list so we have to proceed with the other items on the agenda.)

We have not yet entered upon the regular list.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਕਲ੍ਹ ਇਕ ਨੋ-ਕਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਰੂਲਜ਼

ਬਿਲਕੁਲ ਕਲੀਅਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਲਈ ਰੈਗੂਲਰ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕੰਨਵੈਨਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਮੋਸ਼ਨ ਅਸੀਂ ਕਲ੍ਹ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਅਜ ਕੁਐਸਚਨ ਆਵਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੌਰਨ ਪੜ੍ਹ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਐਡਮਿਟ ਹੋ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਲਈ ਰੈਗੂਲਰ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਗਰ ਲੋੜ ਸੀ ਰੈਗੂਲਰ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਗਈ ? ਕਿਉਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਲ੍ਹ ਸੈਕਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ ਸੀ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : Rule 65 on the No-Confidence Motion says :

"Leave to make the motion shall be asked for after questions and before the business on the list for the day is entered upon. So this adjournment motion must take procedent."

(Noise in the House)

Mr. Deputy Speaker : Then there is an adjournment motion No. 6 given notice of by Dr. Amir Singh, M. L. A., wherein it has been alleged that a student of the Government College, Hoshiarpur, was severely beaten by some police constables. It is disallowed because firstly it is not accompanied by an explanatory memorandum as required under the rule and secondly the hon. Member himself has stated that the S. P. reached the spot and told the students that the offending constables would be severely dealt with.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤਿੰਨ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਇਕ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਕੇ ਡਿਸਐਲਾਉ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਕਨਸਿਡਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਉਸ ਲਈ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਸਪਲੇਨੇਟਰੀ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਟੈਕਨੀਕਲ ਗਰਾਊਂਡ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹ ਡੇਢ ਡੇਢ ਸਫੇ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ, ਡਿਸਐਲਾਉ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਸੈਲਫ਼-ਐਕਸਪਲੇਨੇਟਰੀ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਪਰੇਟਲੀ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਜੇ ਨਾ ਲਗੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਗਰਾਊਂਡ ਤੇ ਰੀਜੈਕਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਐਕਸਪਲੇਨੇਟਰੀ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਵਖਰਾ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਦੋਬਾਰਾ ਗੌਰ ਕਰਕੇ ਐਡਮਿਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ।

Mr. Deputy Speaker : I will read out the relevant Rule. The Rule 67(2) says:

"Notice of an adjournment motion shall be accompanied by a brief explanatory memorandum explaining the motion. such memorandum shall not be part of the motion."

ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਸਾਨੂੰ ਕੁਰੈਕਟ ਰਸਤਾ ਅਪਨਾਉਣ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਨਗੇ। (I am sure Shri Satya Pal Dang would agree with my ruling and keeping in view the spirit of the rule he would help us in adopting the right course.)

चौधरी बलबीर सिंह : व्यवस्था का प्रश्न--

श्री उपाध्यक्ष : चौधरी साहिब अगर आप ने चेयर की रुलिंग डिसकस करनी है तो उस के लिये प्रापर जगह मेरा चैम्बर है। यहां उस पर बहस करने से हाउस का वक्त खराब होता है। (The proper place to discuss the Chair's ruling is my Chamber. If it is raised here the time of the House would be wasted.)

चौधरी बलबीर सिंह। उपाध्यक्ष महोदय, अगर आप कोई मोशन रूल आऊट करते हैं तो यह आप के आफिस का फरज़ है कि वह इस की सूचना मैंबर को दे दे। अगर आप ऐसा नहीं करते तो प्रिज़्यूम किया जाता है कि वह मोशन एडमिट कर ली गई है। इस का कायदा है, पुराना प्रोसीजर है, आप सैक्रेटरी साहिब से पता कर लें। ऐसी हर मोशन के बारे में जो नामन्जूर होती है, भेजने वाले मैंबर को इतलाह दी जाती है कि उस की मोशन आउट आफ आरडर करार दी गई है। अगर मुझे कल ही पता लगता कि इस पर यह एतराज़ किया गया है कि इस के साथ ऐक्सपलेनेटरी मीमों नहीं है ता मैं आप को बता देता कि मैंने तो भेजा था या नया दे देता।

कैपटन रतन सिंघ : आन ए पुआइंट आफ आरडर सर। मैं थोड़ी जिही ऐलिउसीडेशन करानी सी कि अगर इह ऐकसपलेनेशन अते मोशन इक ही सफे ते होण तां की उह ठीक होवेगा जां इह वखरे सफे ते होणा चाहीदा है ?

स्री डिपटी सपीकर : अगर इह ऐकसपलेनेशन अते मोशन इक ही सफे ते ही होवेगा तां वी चेअर उस नूं ऐडमिट करेगी। (If the explanatory Memorandum and the Adjournment Motion are on the same page even then the Chair would admit the same.)

Does separate mean on a separate paper or can we send the motion separa tely and the explanatory note at the bottom ?

Mr Deputy Speaker : I have already said that the Adjournment Motion and the supplementary Memorandum can be given on the same page ,

कैपटन रतन सिंघ : असीं इह कर सकांगे ?

स्री डिपटी सपीकर : हां जी कर सकोगे। (Yes the hon. Members may do like that)

Doctor Amrik Singh Kalkat : Mr. Deputy Speaker, the Adjournment Motion of mine has been rejected on flimsy grounds. It is of vital importance ...(Interruption)

Mr Deputy Speaker : I regret the use of the word 'flimsy ground.' I am not taking the grounds into consideration. I am following the rules.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੜਾ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਮਸਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਅਗਰ ਆਪ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਐਡਜਰਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੀ ਆਪ ਨੇ ਲੈਣਾ ਹੈ ? (I have read out the entire adjournment Motion. What more does the hon. Member desire ?

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸਾਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜ ਦਿਉ । (He may send this matter in the form of a Call Attention Motion.)

चौधरी बलबीर सिंह : उपाध्यक्ष महोदय, ऐडजरनमैंट मोशन्ज़ के बारे में मुख्य मन्त्री जी ने भी कहा था कि यह मामला बड़ा ग्रहम है इस के बारे में कोई बातचीत होनी चाहिए । अगर कल वाली मोशन आउट आफ आर्डर थी तो आज वाली तो इन आर्डर थी । जिस दिन हाऊस मीट किया था तो आप ने कहा था कि आज श्रधांजलियाँ ही भेंट करनी चाहिये । मैं तो कहता हूं कि अगर इस बारे में कोई ऐडजरनमैंट मोशन न भी हो तो भी मुख्य मन्त्री जी को अपने इन्शियेटिव पर इस पर बहस करा लेनी चाहिए ।

श्री उपाध्यक्ष : मैंने अपनी मुश्किल आप के सामने रख दी थी । मैं भी समझता हूँ कि मामला ग्रहम है, इस पर बहस जरूर होनी चाहिये । मगर साथ ही साथ मैं रूल्ज़ से बंधा हुआ हूं । (I had explained my difficulty before the House. I also feel that the matter is important and it should be discussed. But at the same time I am bound by the Rules.)

Call Attention Notices Under Rule 73.

(Serial No. 18)

Sardar Sarup Singh : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, in village Dakoha, near Jullundur Cantt. having a population of 6000, there is absolutely no arrangement for the drainage of sullage watte, with the result that stagnant water remains standing in the streets of this town. This creates lot of nuisance to the villagers and is danger to their health. The Govt. should state, on the floor of the House, what they propose doing to alleviate the suffering of villagers of Dakoha, referred to above.

Mr. Deputy Speaker : There seems to be no justification for this Call Attention Motion, because there are thousands of villages similarly circumstanced. Therefore, I donot give my permission to call the attention of the Hon. Minister concerned.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, 17 ਨੰਬਰ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਹ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹੈ । (That is pending,)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕਾਹਦੇ ਲਈ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਵੈਰੀਫ਼ੀਕੇਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । (I am informed that it is being verified.)

(Serial No. 19)

Comrade Satya Pal Dang : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the acute discontentment is prevailing amongst the para medical and Health Employees because of the failure of the Government to implement the agreements between the representative of the employees on the one hand and the health Minister and the Director of the Health Services on the other.

In violation of these agreements, police cases against 50 Nurses and 19 paramedical employees have not yet been withdrawn, the Nursing Superintendent has not yet been transferred from Amritsar, 2nd August strike has not been adjusted against leave due; etc. On the other hand two Nurses Miss. Kanwal Jit and Miss Balwinder have been orderee to be transferred from Amritsar by way of victimization.

Having failed to obtain justice, the paramedical employees have decided to sit on Dharna before the Punjab Vidhan Shabha for 2 days during this Session.

In view of the obvious and urgent importance of the matter, the Government may please be asked to make a statement in the House.

Mr. Deputy Speaker : It is admitted. The Minister concerned, to please make a statement.

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 20)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ; ਰਾਜ ਵਿਚ ਗਰੀਬ ਹਰੀਜਨਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਸੂਖ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇ-ਦਖਲੀ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਅਸਮਰਥ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਗਰੀਬ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਦਰਦੀ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਕੁਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ਾ ਛੱਡਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਤਹਿਸੀਲ ਫਿਲੌਰ ਦੇ ਕੁਝ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ

ਦਾ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ 20 ਅਕਤੂਬਰ, 1969 ਦੇ ਦੈਨਿਕ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਛਪੀ ਖਬਰ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ।

ਇਸ ਨਾਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਗਰੀਬ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹਰਾਸ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਫੈਲ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਐਡਮਿਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੁਤਲੱਕਾ ਵਜ਼ੀਰ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (It is admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 21)

ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਨਹਿਰਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਦ ਕਿ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਪੱਕਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਫਸਲ ਦਾ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਰੋਸ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (It is admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 22)

ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਪਹਿਲੀ ਫਰੰਟ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰਤੂੰ ਹਾਲੇ ਤਾਈਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁੱਸਾ ਫੈਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

(Serial No. 23)

Master Gurbanta Sihgh : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the election of the Members of Mandi Fantonganj Market Committee, Jullundur City, has been held and their names have also been notified in the official Gazette and the date for holding the election of office bearers of the said Committee was also fixed which has been put off for reasons best known to the Govt. No decision has been taken for the last 5 or 6 months. The former Market Committee has ceased to exist and there is none responsible for sanctioning the pay bills of the employees of the Committee or the functioning of the Committee.

[Master Gurbanta Singh]

Therefore, the Govt. should hold elections of the office bearers of the Committee at an early date so that the developmental works in the area may not be held up. The Govt. should make a statement in the House in this regard.

Mr. Deputy Speaker : It is admitted. If the fact as stated in the Call Attention Notice specially that referring to the responsibility for sanctioning the pay bills of the employees is correct, then, I think it is a very serious matter. I would, therefore, request the Minister concerned to make a statement at his earliest possible opportunity.

(Serial No. 24)

Master Gurbanta Singh : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the supply of electric energy for tubewells in Jullundur district, remains disrupted for three days in week as a result of which the crops are being dried up and the sowing of Rabi Crops will also be delayed. This shortage of energy has resulted in harassment and resentment among the Kisans of the area because of the damage caused to their crops. The Government should take early steps to remove their grievances and make a statement in the House.

Mr. Deputy Speaker : It is admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.

(Serial No. 26)

Chaudhri Kewal Krishan: Sir I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that there are about five or six hundred Laboratory Attendants working in the Govt. and private schools in the State in the pay scale of Rs· 75—2—95 and, the qualification prescribed for this post is Matriculation with Science whereas the Matriculate Clerks are getting the pay scale of Rs· 110—200. The Laboratory Attendants working in the Health and Industries Departments possessing similar qualifications are getting the grade of Rs. 90—3—120—4—140 with the benefit of uniforms. The schools Laboratory Attendants are on hunger strike and have staged a Dharna for 48 hours with effect from the 20th October, 1969 before the Secretariat. These employees are not getting any justice and the public is sympathetic with them. There is a great resentment among the Laboratory Attendants against this injustice. The Govt. should explain its position in the House as to why step-motherly treatment is being given to these employees when they possess similar qualifications and are working under the same Government and performing the similar duties.

Mr. Deputy Speaker : It is admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ: ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਇਕ ਹੋਰ ਵੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ ....

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਹਾਂ ਜੀ ਉਹ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹੈ । (Yes there is. But that is pending with the office.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਪਰ ਜਨਾਬ ਉਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਵੀ 24 ਹੀ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦਸ ਦਿਆਂਗੇ । (No its number would be different. You will be however informed later on.

ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 27

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਰਥਾਤ, ਇਹ ਕਿ ਮੈਸਰਜ਼ ਸਾਕੋ ਰਬੜਜ਼ ਬਟਾਲਾ ਰੋਡ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ 400 ਮਜ਼ਦੂਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 150 ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ 75 ਬੱਚੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਕਾਫੀ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸ਼ੁਦਾ ਪਾਲਿਸੀ ਮੁਤਾਬਕ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ 86 ਰੁਪਏ ਮਾਹਵਾਰ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਬੋਨਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪੰਜਾਹ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘਟ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਕਾਰ–ਖਾਨਾ 26-9-69 ਤੋਂ ਬੰਦ ਕਰ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਦੇਣੀ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਤਨਖਾਹ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਮਾਲਿਕ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਸਾਰੇ ਮੁਤਾਲਬੇ ਦੀ ਚੁਕਦੀ ਰਸੀਦ ਦੇ ਕੇ ਹੀ ਤਨਖਾਹ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਨ ਸੰਘੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਰਸੂਖ ਰਖਦੇ ਹਨ......

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹਾਸਾ ਪੈ ਗਿਆ ।)

ਇਹ ਹੱਸਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਥੇ ਹਾਲ ਦਹਾਈ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਹੱਸ ਰਹੇ ਨੇ । ਤੁਸੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ । (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਵਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸੇਵਾ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਲਈ (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਤਹਿਕੀਕਾਤ ਕਰਵਾ ਲਓ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮੋਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹੋ । (The hon. Member may please read out his motion.)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ :......ਅਤੇ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦਿਆਂਗੇ । ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਾਯੂਸੀ ਅਤੇ ਬੇਚੈਨੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਹ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਡਾ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ ।

Mr. Deputy Speaker: It is admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ : 28)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਰਥਾਤ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਪਰੋਵਿਨਸ਼ਲਾਈਜ਼ਡ ਸਕੂਲਾਂ ਮੁਤੱਲਕ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਜ਼ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ । ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਉਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਸਾਲ 30 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਲਈ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ

(ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ)

ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਭਵਿਖ ਅਨਿਸਚਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਟੀਚਰਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਆਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮੁਦੱਈ ਹੈ ਵਲੋਂ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਅਤੇ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਆਸ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਕੂਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਾਰਾਜੋਈ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਧਨ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਬੜੀ ਨਾ ਪਸੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਇਸ ਮੁਤੱਲਕ ਤਸ਼ਵੀਸ਼ ਵਿਚ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਟੀਚਰਾਂ ਵਿਚ ਬੇਚੈਨੀ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਆਪਣੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰੇ।

Mr Deputy Speaker : It is admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਚਾਰ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਹ ਕਲ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਰੂਲਜ਼ ਇਹ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ 3 ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਐਡਮਿਟ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਥੇ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿੰਨੀਆ ਆਉਣ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਲਈਆਂ ਜਾਣ। ਮੈਂ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਤੋੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਵਧ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਮੈਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਅਜ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਿਆ। (Those Motions will be taken up to-morrow. In fact, the Rules provide for only three motions to be taken up in a day. But it became a practice here to admit all the motions that are given notice of. I do not want to depart from this practice, but at the same time I may point out that due to heavy rush of work I could not take up all the motions despite my best efforts.)

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। 1965 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫਾਰਗੋ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨਾਲ ......

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਸਪਲੇਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। (The hon. Member cannot explain it here like this.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਇਕ ਵੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਐਡਮਿਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਕਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ 5-5, 7-7 ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਐਡਮਿਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ

ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਇਕ ਮੋਸ਼ਨ ਐਡਮਿਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੈਟਿਸਫੈਕਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਮੈਂਬਰ ਇਕ ਤੋਂ ਵਧ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਤਵਪੂਰਣ ਚੁਣ ਲਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਹੀ ਐਡਮਿਟ ਹੋਵੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਿਤੀ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਮਾਕੂਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਦਿਆਗਾਂ। (I think the proposal given by Captain Rattan Singh is very appropriate. I agree with him in this regard. I will issue the necessary instructions to my staff.)

NO-CONFIDENCE MOTIONS.

Mr. Deputy Speaker : I have received notices of two no-confidence motions-one is from Captain Rattan Singh and 11 other Congress Members and the second is from Com. Satya Pal Dang and others against the Minister for Finance and Labour, Shri Krishan Lal.

Under rule 65 of our Rules of Procedure, a no-confidence motion against a Minister is admissible and in fact that there is a precedent in this respect. But on a detailed examination of the Constitution, which is the fundamental law, and the books on Parliamentary Procedure it has been found that our rule 65 is not in confirmity with Article 164 (2) which reads :

> "The Council of Ministers shall be collectively responsible to the Legislative Assembly of the State."

Shakdher and Kaul in their book "Practice and Procedure of Parliament" very clearly state :

> "In view of the express constitutional provision regarding the collective responsibility of the Council of Ministers of Lok Sabha a motion expressing want of confidence in an individual Minister is out of order (P. 539)

Again Shri Mukherjea in his book "Parliamentary Procedure in India" states ;

> "As the Constitution provides that the Ministry is collectively responsible to the Legislature, a motion of no-confidence can be moved against the Ministry as a whole and not against a particular Minister, although the action of a particular Minister, can be the cause of the motion and his action can be criticised."

(P. 91 of 1958 Ed.)

Basu's Commentary also says;

> "Hence a motion of no-confidence cannot be passed in our Parliament against an individual Minister."

(P. 456)

[Mr. Deputy Speaker]

This question, I am sure, concerns all of us. Therefore, before I give my ruling, I must have your views whether we are going to fol ow tl e Rules as they are, or we are going to follow just as we like. I would like to feel a sense of the House before I give my ruling.

Captain Rattan Singh : Mr. Deputy Speaker ......

Comrade Satyapal Dang : Sir, I caught your eye first.

Mr. Deputy Speaker : Since Captain Rattan Singh is on his legs, let him speak.

Captain Rattan Singh : I am very happy ....

ਅਵਾਜ਼ਾਂ : ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬੋਲੋ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵੀ ਬੋਲ ਲਵਾਂਗਾ । ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਜ ਉਹ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਲ੍ਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਨਾ ਕਹਿੰਦਾ । ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕੋਈ ਫੰਕਸ਼ਨਿੰਗ ਨੂੰ ਰੂਲ ਆਊਟ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਰੂਲ 65 ਐਬਸੋਲਿਊਟਲੀ ਕਲੀਅਰ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਰੈਸੀਡੈਂਟ ਹਨ । ਹੁਣ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਵਲ ਆ ਜਾਓ । ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਬਾਰ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਕੁਮੈਂਟਰੀਜ਼ ਹਨ । ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਇੰਟਰਪਰੇਟੇਸ਼ਨ ਹੈ । ਕੋਈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਜਜਮੈਂਟ ਨਹੀਂ । ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਦੀ ਕੁਲੈਕਟਿਵ ਰਿਸਪਾਂਸੇਬਿਲਿਟੀ ਹੈ ਔਰ ਉਹ ਹੈ ।

> "Collective responsibility relates to decisions taken in the Council and not others."

ਅਗਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਏ. ਆਈ. ਆਰ ਕੁਮੈਂਟਰੀਜ਼ ਕਾਂਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਪੇਜ 927 ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਗੇ ਵੀ ਕਈ ਦਫਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਾਡੀ ਮੱਦਦ ਕਰੋ । ਇਥੇ ਕੁਝ ਲਾਈਟ ਤਾਂ ਹੋਵੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਤਕਲੀਫ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਨੀਵੇਂ ਹੋਕੇ ਪੜ੍ਹ ਲਵੋ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਬੈਠ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਨੀਵਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ (ਹਾਸਾ)

> "Similarly under rule 78 clause (a) it is provided that the Prime Minister should communicate to the President all decisions of the Council of Ministers"

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ . ਜੇ ਕੋਈ ਇਕ ਇੰਡੀਵੀਜੁਅਲ ਮਨਿਸਟਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮਨਿਸਟਰ ਹੋ ਕੇ ਕੁਲੈਕਟਿਵ ਰਿਸਪਾਂਸੇਬਿਲਟੀਜ਼ ਥਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਕੁਲੈਕਟਿਵ ਰਿਸਪਾਂਸੇਬਿਲਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ।

"decisions arrived at in the Council of Ministers"

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਮਨਿਸਟਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਖ਼ੁਦ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਕ ਪਰਟੀਕਲਰ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਬਸਟਾਂਟਿਵ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਹਨ ਮਿਸ-ਕੰਡਕਟ ਦੇ, ਉਹਦੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ, ਇਹ ਸਭ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ਼ਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਵਿਚ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਥੇ ਦੇ ਡਿਸੀਜ਼ਨਜ਼ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦਾ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਇੰਡੀਵੀਜੂਅਲ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਈਏ ਕਿ ਫਲਾਂ ਫਲਾਂ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਇਹ ਖ਼ਰਾਬੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਉਤੇ ਸਾਰੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਇਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਵੇ ਕੁਲੈਕਟਵ ਰਿਸਪਾਂਸੀਬਿਲਿਟੀ ਸਮਝ ਕੇ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਡਿਕਟੇਟਰ ਵਰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਸਚ ਝੂਠ ਸਭ ਕੁਝ ਬੋਲਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਿਹੜੀ ਐਸੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕੇ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਇਕਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕੰਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨੋ-ਕਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਮਨਿਸਟਰ ਜਾਂ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮਨਿਸਟਰੀ, ਜਿਹੜੀ ਪਾਰਟੀ ਮੈਜੋਰਿਟੀ ਐਂਜਾਏ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਟਸ਼ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ :—

The British Parliament is the mother of all Parliaments.

ਉਥੇ ਮੋਸ਼ਨ ਜੇ ਇੰਡੀਵੀਜੂਅਲ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਫੇਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਬਲਕਿ ਉਹ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈੱਟ ਡਾਊਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਕੇ. ਡੀ. ਮਾਲਵੀਆ ਜੀ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਸੈਂਸ਼ਰ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾਲਵੀਆ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕੁਰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਚਿਮਟੇ ਹੋਏ ਹਨ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਤੁਸੀਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਖੋਹ ਲਵੋ। (ਸ਼ੋਰ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਖੋਵਾਂਗਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪਰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦ ਸਮਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗਾ। (ਸ਼ੋਰ)

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ....(ਵਿਘਨ)

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋਏ)

Mr. Deputy Speaker : Captain Rattan Singh is also on a point of order. Please take your seat.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇੰਟਰਪੇਰਟ ਕਰਨ ਦਾ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੱਕ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹਾਈਕੋਰਟ ਹੈ, ਉਹ ਸੁਪਰੀਮ

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ]

ਕੋਰਟ ਹੈ । I am talking of interpretation and we have to follow the Constitution. We cannot go against the Constitution.

ਮੈਂ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਲੱਭੀ ।

ਇਥੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੁਝ ਇੰਟਰਪਰੇਟੇਸ਼ਨਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ । ਤੁਹਾਨੂੰ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਪੈ ਰਹੇ ਹੋ। You are going to act according to the Rules. ਜੇਕਰ ਇਹ ਅੱਜ ਐਡਮਿਟ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਲੈ ਆਵਾਂਗੇ । (ਵਿਘਨ) ਜੇ ਕਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਚੋਰ ਹਾਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਲਵਾਂਗੇ । (ਵਿਘਨ)

ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ (ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਦਾਸ ਟੰਡਨ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਅਨਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਹੈ ।

Captain Rattan Singh : I am sorry if I used a wrong word. I realise my position.

ਸੋ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦਾ ਰਾਈਟ ਖੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । ਲੇਕਿਨ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਸ ਝਮੇਲੇ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਫਸਦੇ ਹੋ ? ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕਰਨੀ ਹੀ ਹੈ— ਜੇ ਇਹ ਠੀਕ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਸਹੀ ਅਤੇ ਜੇ ਗ਼ਲਤ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹੀ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਠੀਕ ਹੋਈਏ । (ਵਿਘਨ) ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਫੌਜੀ ਹੋ (ਹਾਸਾ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ । (I am thankful to the hon. Member)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਲਈ ਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਪਲੇਸ ਕੀਤੀ ਹੈ । You are to interpret the Rules of the House. You should not go beyond the Rules of this House. You are supreme in this House as far as the functioning of this House is concerned These Rules have been accepted and endorsed by all the hon. Members.

ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਕਲੀਅਰ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹੈ । ਮੈਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਗਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ । ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਸਮਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । (ਵਿਘਨ) ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸੁਣ ਲਉ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤਾਕਿ ਅਸੀਂ ਸਚ ਸਚ ਨਾ ਦਸ ਸਕੀਏ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ ਹੈ, ਅਗਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੰਦਾ । (ਹਾਸਾ)

Captain Rattan Singh : I have now to submit two things.

ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਰੂਲਿੰਗ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਸਪਿਰਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ, ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਐਡਜਰਨ ਕਰ ਦਿਉ, ਪਰ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇੰਟਰਪਰੇਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ । You are putting yourself into difficulty. You should not interpret the Constitution. ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੇ ਫਾਇਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਬੜਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ । (ਹਾਸਾ) ਅਸੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮਸਲੇ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਪਿਰਿਟ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ । ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਹੋਰ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ । ਅਸੀਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਨਾਮ ਲੈ ਸਕਦੇ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਇਨਕਲੂਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉ । ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਪਿਕਚਰ ਬਣਾਈ ਹੈ ਕਿ ਰੂਲਜ਼ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ : Please leave this matter to the High Court and the Supreme Court. They are the right places. As long as these Rules are there, you kindly permit us and also give us your decision on the motion which we have placed before you for your consideration. Please do not involve yourself into these things. Let them go to the High Court, there are enough lawyers. ਇਸ ਪਿਕਚਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਲਓ । ਜੇ ਅੱਜ ਐਡਮਿਟ ਨਾ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਕਲ ਨੂੰ ਫਿਰ ਆ ਜਾਵੇਗੀ । ਆਖਿਰ ਬੱਕਰੇ ਦੀ ਮਾਂ ਕਦ ਤਕ ਖੈਰ ਮਨਾਏਗੀ । (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਝਮੇਲੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੋ । ਅਗਰ ਇਕ ਬੰਨੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅਸੂਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਾ ਜਾਉ । ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆਂ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਇਸ ਉਤੇ ਬੋਲਣ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਹੇ ਤੇ ਇਹ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਨਾਲ—ਨਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ, ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਹਾਂ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ, ਜੋ ਕਿ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ।

[ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ]

(Before another hon. Member makes his comment on this subject, I would like to make it clear before the House that if any hon. Member thinks that I have given my decision at the instance of some one else, then I may tell him that it is not so. I have neither consulted the Advocate General nor any one else in this matter. However, I discussed the matter with an hon. Member sitting on the Opposition Benches and none else.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੱਛਮ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜੀ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਦ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੀ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਰੂਲ ਦੇ ਮਤਹਿਤ ਇਸ ਦਾ ਅਦਮ ਇਤਮਾਦ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਆਇਆ ਉਹ ਰੂਲ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲੀ ਵੈਲਿਡ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ? ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਜਾਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੁਰਸੀ ਉਤੇ ਹੋਣ, ਆਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲੀ ਵੈਲਿਡ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ? ਇਹ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਮਸਲਾ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਕ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬਾਰੇ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਹੁਣ ਲਿਖ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਰੂਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਨੋਟਸ ਦਿਤਾ ਹੈ ? ਸੋ, ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਅਖਤਿਆਰ ਹਨ ਕਿਸੇ ਰੂਲ ਨੂੰ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲੀ ਇਨਵੈਲਿਡ ਡਿਕਲੇਅਰ ਕਰਨ ਦਾ ਜਾਂ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿਸੇ ਇਕ ਰੂਲ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਰੂਲਜ਼ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲੀ ਇਨਵੈਲਿਡ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿਉ ? ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਵਾਂ ਪੁਆਇੰਟ ਖੜਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਰੂਲਜ਼ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਅਖਤਿਆਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ? 119 ਰੂਲ ਦੇ ਤਹਿਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

> "In case of doubt as to the interpretation of the Rules, the decision of the Speaker shall be final."

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਰੇ ਰੂਲ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਲਉ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੂਲਜ਼ ਦੀ ਇਨਟਰਪਰਿਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਕੋਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਾਊਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੇਖ ਲਉ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਲਿੰਗ ਫਾਈਨਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਇਸ ਰੂਲ ਦੀ ਇੰਟਰਪਰਿਟੇਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ, ਕੀ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਡਾਊਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰੂਲ ਬੜਾ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨਡਿਵੀਜੂਅਲ ਮਨਿਸਟਰ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟ ਹਨ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟ ਨੇੜੇ ਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸੁਭਾਗੇ ਜਾਂ ਦੁਰ-ਭਾਗ ਵਜੋਂ ਇਕ ਨੋ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਸੀ ਔਰ ਜਿਸ ਤੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬਹਿਸ ਮੁਬਾਸਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਔਰ ਉਹ ਮਨਿਸਟਰ ਅਸਤੀਫਾ ਵੀ ਦੇ ਗਏ ਸੀ। ਮਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟ ਹੈ। ਸੈਂਸਰ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਔਰ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਸੈਂਸਰ ਮੋਸ਼ਨ ਅਤੇ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਕੋਈ ਅੱਡ ਅੱਡ ਨਹੀਂ,

ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਰੂਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੰਟਰਪਰੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਗਰ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਖਤਿਆਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਕਾਫੀ ਪਾਵਰਜ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ ਰੂਲ ਨੂੰ ਹੀ ਇੰਟਰਪਰੇਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 164 ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਹਨ, ਧਾਰਾ 164 ਵਿਚ ਜੋ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਖਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੰਟਰਪਰਿਟੇਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕੋ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਰੂਲਜ਼ ਐਂਡ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਸਫਾ 62 ਤੇ ਰੂਲ 112 ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ :

> "A point of order shall relate to the interpretation or enforcement of these Rules or such Articles of the Constitution as regulate the business of the House and shall raise a question which is within the cognizance of the Speaker."

ਸੋ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਉਸ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਇਨਟਰਪਰੇਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਹੜੀ ਧਾਰਾ ਹਾਊਸ ਦੇ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਰੈਗੂਲੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਆਈ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਹਦ ਤਕ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੋਣ। ਜਿਹੜੀ ਧਾਰਾ 164 ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

> "Council of Ministers will be collectively responsible."

ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੂਲ ਜਿਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੈਲਿਡ ਹੈ ਜਾਂ ਇਨਵੈਲਿਡ ਹੈ ਇਹ ਇਨਟਰਪਰਿਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਫਿਰ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 1969 ਦੇ ਬਜਟ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬਜਟ ਦੇ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਹ ਦਰੁਸਤ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਐਡਵਾਈਸ ਤੇ ਇਕ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਰੂਲ ਅਮੈਂਡ ਕਰਕੇ ਨਵੇਂ ਰੂਲ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਕਿ ਨਾਨ-ਸਟਾਪ ਸਿਟਿੰਗ ਹੋਵੇਗੀ। ਔਰ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤਕ ਐਡਜਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਫਾਇਨੈਨਸ਼ਲ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਰੂਲ ਉਸ ਵਕਤ ਬਣੇ ਤੇ ਉਦੋਂ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਰੂਲ ਬਣੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਪਰੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਅਖਤਿਆਰ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਰੂਲਿੰਗ ਸਟੈਂਡ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਐਡਜਰਨ ਰਹੇ। He refused to abide by that ordinance by interpreting the Constitution and saying that ordinance was invalid constitutionally speaking.

ਫਿਰ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਹੋਇਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਗਏ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਜਾਰਟੀ ਜਾਂ ਯੂਨਾਨੀਮਸਲੀ ਜਜਮੈਂਟ ਹੋਈ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ। ਲੇਕਿਨ ਕੁਝ ਜਜਿਜ਼ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਨਟਰਪਰੇਟ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਹੈ ਔਰ ਜੋ

[ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ]

ਕੁਝ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ। ਫਿਰ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਚਲੀ ਗਈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜੋ ਕਿ ਬੜਾ ਇਮਪਾਰਟੈਂਟ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਜਜਮੈਂਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਇਥੇ ਮੰਗਵਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਾਪੀ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕੋ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਸ ਵਿਚ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਖਤਿਆਰ ਬੜੇ ਲਿਮਿਟਿਡ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਸੋ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਨਵੈਲਡ ਕਰਨ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਰੂਲ ਦੇ ਹੇਠ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਫ਼ਿਰ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕੁਲੈਕਟਿਵ ਰਿਸਪੌਨਸੀਬਿਲਟੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। 1967 ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਕਿ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿਚ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਨ, ਨੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਤੇ ਆਪ ਲਾਠੀਆਂ ਬਰਸਾਈਆਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਲੈਕਟਿਵ ਰਿਸਪੌਨਸੀਬਿਲਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੇ ਮੰਨੀ। ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿਘ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਕੁਲੈਕਟਿਵ ਰਿਸਪੌਨਸੀਬਿਲਟੀ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਬੜਾ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ :

> " A motion expressing want of confidence in , or disapproving the policy in a particular respect of a Minister or the Ministry as a whole, may be made subject to following restrictions..."

So the words used are in a particular respect of a Minister or the Ministry as a whole.

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਗਰ ਕੋਈ ਮਨਿਸਟਰ ਆਪਣੀ ਇੰਡਿਵਿਜੂਅਲ ਕੈਪੇਸਟੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਕੁਲੈਕਟਿਵ ਰਿਸਪੌਨਸੀਬਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਮੈਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਕੁਝ ਕੁੱਟ ਮਾਰ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਗੱਲ ਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਏ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਏ। ਨਾਲ ਹੀ ਹਾਊਸ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੁਲੈਕਟਿਵ ਰਿਸਪੌਨਸੀਬੀਲਟੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਬਲਕਿ ਉਥੇ ਇਕੱਲਾ ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰ ਹੀ ਇਨਵਾਲਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਗਰ ਉਹ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਰਿਮੂਵਲ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਲੈਕਟਿਵ ਰਿਸਪੌਨਸੀਬਿਲਟੀ ਦਾ ਸੁਆਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਜੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਬਨਿਟ ਦੇ ਕੁਝ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉਤੇ ਅਪਣੇ ਚਹੇਤੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਾ ਦਿਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਕਢ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ

ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਾਓ। ਸਬੂਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਹ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਤੇ ਡਿਪੈਂਡ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਉਹ ਉਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕੁਲੈਕਟਵ ਰਿਸਪੌਨਸੀਬਿਲਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਰਿਟ ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆ ਹਨ, ਉਹ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ :

1. For pursuing an anti-working class and anti-employee policy and.

2. For misusing his official position and powers for partisan ends.

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੈ ਆਵਾਂਗਾ ਤਦ ਤਕ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਐਸੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲੈ ਆਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਕਿ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿਚੋਂ ਛੁਟੀ ਕਰੋ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਕੁਲੈਕਟਿਵ ਰਿਸਪੌਂਸੀਬਿਲਟੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਢਦੇ ਹੋ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੰਨਸੀਕੁਐਨਜਿਜ਼ ਦਾ ਸੁਆਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਇਸ ਤਰਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਕੰਨਸੀਕੁਐਨਜਿਜ਼ ਤਾਂ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਦੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਹੋਣਗੇ। ਮੇਰੀ ਇਹ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਟਰਪਰੇਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਢਿਆ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀਆਂ 20-22 ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਇੰਟਰ-ਪਰਿਟੈਸ਼ਨ ਹਨ, ਉਹ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਆਪ ਹੀ ਐਵੇਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਲਈ ਰਖ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਮੈਂਨੂੰ ਇਹ ਇੰਟਰਪਰੇਟੇਸ਼ਨ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰੂਲਜ਼ ਵਿਚ ਲਫਜ਼ ਕਲੀਅਰ ਕਟ 'ਸ਼ੈਲ' ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਇੰਟਰਪਰੇਟੇਸਨ ਇਥੇ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਨੂੰ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲੀ ਇਹ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਗੱਲ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਉ (ਵਿਘਨ) ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਲ੍ਹ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ (ਵਿਘਨ) (Let me make one thing clear (interruption) A question has been raised that I made some remarks yesterday that........) (Interruption) I was not in a position or competent under the Constitution. Yesterday's wording is :—

I am not competent to give a rulling on the Constitutionality or otherwise of any legislative measure.

Those were the words which I used yesterday ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਐਸੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਈਯਰ ਆਵੇ, ਕੋਈ ਮੋਸ਼ਨ ਆਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਆਵੇ। ਏਸ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮੇਰੀ ਇਕੋ ਹੀ ਤਮੰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦਾ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲੇ ਅਤੇ ਐਸੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਪਨਾਈਏ ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਰਸ਼ਕ ਕਰਨ। I am concerned about the interpretation of the Rules and I am required to ensure that the provissions of the Constitution are complied with. ਮੈਂ ਇਨੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੂਜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਛੁਪ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। I would like to inform the hon. Members that I am not interested whether any measure or any motion comes in the House or not. While occupying this Chair, I am anxious to conduct the business of the House smoothly and to see that we adopt such good conventions and practices as other States may feel envious of, I am concerned about the interpretation of the Rules and I am required to ensure that the provisions of the Constitution are complied with. I would like to submit that the points which crop up during the discussion here, may be cleared there and then, failing which they are relegated to the background and get lost.)

Rule 112 (1) says :

> A point of order shall relate to the interpretation or enforcement of these Rules or such Articles of the Constitution as regulate the business of the House and shall raise a question which is within the cognizance of the Speaker.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ (ਬੜਾ ਪਿੰਡ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜੋ ਮੋਸ਼ਨ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਈ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਮੁਤਅੱਲਕ ਤੁਸੀਂ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਹੈ ਵਿਊਜ਼ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ, ਉਸਦੇ ਮੁਤਅੱਲਕ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਰੂਲ 65 ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬੜਾ ਕਲੀਅਰ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕਲੀਅਰਲੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਤੇ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ :

Rule 65 (2) says :

If the Speaker is of opinion that the motion is in order......

It is not written that the motion should be legally....(Interruption)

Mr. Deputy Speaker : Excuse me for interrupting you. I think you are holding the same view. I would like the explicit answer to the following.

Can the Rule of the Vidhan Sabha over-ride the provision of the Constitution ?

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਰੂਲਜ਼ ਵਿਚ ਕਲੀਅਰ ਕੌਂਸਲ ਆਫ਼ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸਾਡੇ ਰੂਲਜ਼ ਆਫ਼ ਪਰੋਸੀਜਰ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਮਨਿਸਟਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਰੂਲਜ਼ ਇਥੇ ਅਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਰੂਲਜ਼ ਆਫ਼ ਪਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਤੇ ਬਾਂਈਡਿੰਗ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਰੂਲ 65 ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ :

A motion expressing want of confidence in, or disapproving the policy in a particular respect of a Minister.........

Mr. Deputy Speaker : It has been provided in the Constitution that the Ministry shall be collectively responsible to the Legislative Assembly of the State.

Sardar Umrao Sinhg : I will come to that also.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਰੀਜ਼ਾਈਨ ਕਰਨ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ, ਉਹ ਆਟੋਮੈਟੀ-ਕਲੀ ਰੀਜ਼ਾਈਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਮੋਸ਼ਨ ਜਿਹੜੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਰੀਜੇਂਟਮੇਂਟ ਸ਼ੋ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਕੁਲੈਕਟਿਵ ਰਿਸਪੌਂਸੀਬਿਲਟੀ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਚਾਰਜ਼ਿਜ ਪਰੂਵ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਰਿਮੂਵ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਜਲੰਧਰ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਪਾਸ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਟਰਿਕਚਰਜ਼ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ, ਉਸ ਸਿਲਸਲੇ ਵਿਚ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਰੀਜ਼ਾਈਨ ਕਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸੈਨਸ਼ਰ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਲਈਏ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਲ-ਲੀਗੈਲਿਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। The Rules provide :

"If the Speaker is of the opinion that the motion is in order..." That is the only limit. Now submit that according to the procedure, "in order" means according to the Procedure and according to the Constitution and it should be legal or constitutional. The words here are "Rules of Procedure and Conduct of Business". Now you have to see if the motion is according to these Rules.

There is also a similar ruling on this matter in the Lok Sabha.

[ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ]

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਲਗਾ ਸਾਂ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਇਨ ਆਰਡਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਮੈਂ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਕਲੀਅਰ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਬਾਰੇ ਕੌਲ ਐਂਡ ਸ਼ਕਦਰ ਦੀ ਪਾਰਲੀਆਮੈਂਟਰੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ।

> "In the U. K. the House of Commons have, at times, broken through the armour of collective responsibility and insisted on that of the individual ......"

ਯੂ. ਕੇ. ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟ ਹੈ । ਇਸ ਹਾਊਸ ਦਾ ਵੀ ਹੈ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਗਿਆਨੀ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਇਥੇ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਈ ਸੀ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਪਰੈਜੀਡੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਲ ਵੀ ਸਾਥੋਂ ਉਲਟ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗਲ ਕਰਕੇ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਅਗਰ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਸੈਂਸ਼ਰ ਮੋਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਮੇਰੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਨੋ-ਕੌਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੀਆ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਰੂਲਜ਼ ਅਤੇ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਕੇ ਇਸ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਐਵਾਇਡ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਫੇਰ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਵੀ ਇਸੇ ਗੱਲ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਰਟ ਆਊਟ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਆਪ ਨੂੰ ਰੂਲਜ਼ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਾਵਰ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੈਂਸ਼ਰ ਮੋਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਨਵਰਟ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਇਹ ਅਪਣੇ ਆਪ ਸਬਸਟਾਂਟਿਵ ਮੋਸ਼ਨ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਐਡਮਿਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ । ਮੇਰਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਲਵੋਗੇ ।

Mr. Deputy Speaker: The only person who met me in the morning were you, Sardar Umrao Singh. You know very well that the opinion which you have expressed was the opinion which I had reached after whole-night's study of the rules.

चौधरी बलबीर सिंह : उपाध्यक्ष महोदय, आज यहां एक वैधानिक प्रश्न उठ खड़ा हुआ है । इस सभा के कुछ रूल्ज़ बने हुए हैं । अगर आप समझते हैं कि इस का कोई रूल विधान के विरुद्द है तो उस को बाकायदा तौर पर पेश किया जाना चाहिए । उसको इस किताब में से डीलीट कर दिया जाए । मगर जब तक वह रूल इस में है तब तक आपको उसकी पालना करनी पड़ेगी । आपने इस कुर्सी पर बैठ कर इस बात को देखना है कि इस सभा द्वारा बनाए हुऐ रूल्ज़ का एहतराम हो । अगर कोई समझता है कि कोई रूल ठीक नही है तो वह इसके डीलीट करने के लिऐ बाकायदा मोशन लाए ।

दूसरी बात कही गई कि यह कन्स्टीच्यूशन के विरुद्ध है । मगर ऐसी बात नहीं है । कन्स्टीच्यूशन में कई बातें दर्ज नहीं हैं । उनको इन्टरप्रटेशन करने का अधिकार सिर्फ सुप्रीमकोर्ट को है । अगर इस बारे में किसी और आदमी ने कोई राय दी है तो वह उसकी अपनी इन्डीविजुअल राए है । आप ने देखा होगा क्यों

कि यह बात अखबारों में भी आई थी कि सुप्रीम कोर्ट के चीफ जस्टिस शायद सिन्हा साहिब ने कहा था कि सुप्रीम कोर्ट का चीफ जस्टिस इस लिए लायक है क्योंकि उनके ऊपर कोई बैठा नहीं है। कोई मजिस्ट्रेट अगर फैसला देता है तब सैशन्ज़ जज कहता है कि यह फजूल है, सैशन जज के ऊपर हाईकोर्ट का जज है, उसके ऊपर फुल बेंच है उन पर सुप्रीम कोर्ट है जो उनके फैसले को रद्द कर सकती है। ऐसी बाते होती रहती हैं इसी सदन के मुतल्लिक ऐसी बात हो चुकी हैं। यहां की हाई कोर्ट ने यूनानीमस फैसला किया, स्पीकर ने जो कार्यवाही की थी वह ठीक थी मगर उसी को सुप्रीम कोर्ट ने कहा कि यह गलत फैसला है। इसलिऐ मेज़ पार्लियामेंटरी, प्रैक्टिस हो या किसी और बड़े से बड़े आदमी की राय वह कानून का दर्जा नहीं ले सकती अगर उसको कानून का दर्जा दिलाना है। तो उसके लिऐ एक खास प्रासीजर है जिसको फालो करना होगा। यह हाऊस उसको पास करेगा तब वह कानून बनेगा। उपाध्यक्ष महोदय, कुछ बाते बरतानिया के मुताल्लिक की गई। आप जानते हैं कि उनका कोई विधान नहीं है, वहां पर चले आ रहे प्रीसीडैन्ट हैं और वही कानून बनते चले आऐ हैं, प्रिवी कौंसिल के फैसले ही कानून बनते चले आएं हैं। इस तरह से अगर कोई बात वहां पर प्रीसीडेंट के तौर पर चलती आ रही है मगर जो कानून है वह उसके खिलाफ है तो वह कानून प्रीसीडेंट के सामने साइलैंट हो जाता है यानी प्रीसीडेंट को कानून पर प्रीसीडैंट मिलती है। मगर यहाँ पर जब तक कोई रूल हैं आप को उसको फौलो करना पड़ेगा। अगर यह धारा विधान के विरुद्ध होती तो यहाँ पर जो आज तक कार्यवाही होती रही है वह न हो पाती। जो बात इस हाऊस ने पास की हुई हैं उसके विरुद्ध आप को भी फैसला करने का हक नही हैं। यह रूल इस सदन के पास किऐ हुऐ हैं और कई सालों से चले आ रहे हैं, इनको किसी इन्डी-विजुअल का फैसला, चाहे वह अध्यक्ष की कुर्सी पर ही बैठा हो, बदल नहीं सकता, खत्म नहीं कर सकता। अगर आप इसे गलत समझते हैं तो इसको हाऊस से पास कराके डीलीट करवा सकते हैं। हम ने कल एक मोशन यहां पर पेश की थी आपने कहा कि वह आउट आफ आर्डर हैं क्योंकि किसी मिनिस्टर पर सबस्टाँ-टिव मोशन आ सकती है। आपने कहा कि जो रूल छपे हुए हैं उनके यह खिलाफ है। तो हम ने दूसरी मोशन दी जोकि रूल्ज के मुताबिक है, यह जो रूल्ज़ हैं। आप को, चीफ मिनिस्टर साहिब को या ऐडवोकेट जनरल को इन रूल्ज़ की इन्टप्रिटेशन का कोई अधिकार नहीं दिया गया है।

हां जिस रूल में कोई डाउट रह गया हो, जिसके बारे में एक मैम्बर इस हाऊस में एक अर्थ लेता है और दूसरा मैम्बर दूसरा अर्थ लेता है तो ऐसे रुल की इंटप्रिटेशन आप कर सकते हैं जो कि हम सब को माननी पड़ेगी। लेकिन अगर कोई ऐसी चीज़ है जिसके अर्थ मैं भी वही निकालता हूं जो कि आप निकालते हैं तो उसमें इन्टप्रिटेशन देने की कोई ज़रुरत नहीं है। हां यदि किसी रुलज़ के दो मा-यने निकलते हों तो हम आपकी रुलिंग को चैलेंज नहीं कर सकते। परन्तु जब

[चौधरी बलबीर सिंह]
रुल ही कलीयर हो कोई इम्बिगुअटी न हो केवल यह देखना हो कि यह विधान के मुताबिक है या नहीं तो डिप्टी स्पीकर साहिब, आप विधान पर अपना राए नहीं दे सकते, उसके लिए और बड़े अदारे हैं। यहां पर जैसा कि सरदार उमराव सिंह जी ने कहा है कि लोक सभा के रूल्ज़ और विधान सभा के रूल्ज़ में बड़ा डिफरैंस है वहां पर नो कान्फीडेंस का मता केवल कौंसिल आफ मनिस्टर्ज़ के खिलाफ आ सकता है किसी एक मनिस्टर के नहीं। लेकिन हमारे रूल्ज़ प्रोवाइड करते हैं कि ऐसा मोशन कौंसिल आफ मनिस्टर्ज़ as a whole or against a Minister भी आ सकता है। एक साहिब ने तो यहां कहा है कि वहां पर भी एक ऐसा ही प्रैसीडैन्ट है। लेकिन मैं कहता हूं कि अगर ऐसा प्रैसीडैन्ट वहां न भी हो तो कोई फर्क नहीं पड़ता क्योंकि वहां के रूल्ज़ डिफरैंट हैं।

Mr. Deputy Speaker : Please don't repeat it.

चौधरी बलबीर सिंह : इसलिए डिप्टी स्पीकर साहिब, अगर वहां के स्पीकर साहिब कोई रूलिंग देते हैं तो उस का रैफरैंस यहां नहीं दिया जा सकता। डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं आप से अर्ज़ करूंगा कि आपने इन रूल्ज़ के मुताबिक चलना है, विधान की इन्टरप्रिटेशन नहीं करनी है रूल्ज़ के मुताबिक आपको यह मोशन ऐडमिट करनी पड़ेगी।

Sardar Kapur Singh : Shortwhile ago, when I rose to catch your eyes, you were busy in making your own observation, and you said ' I will name you· "I was frightened and I sat down. After that two or three Hon. Members have spoken and they have spoken in safety. Therefore, I take courage and would like to make a few observations.

Mr. Deputy Speaker: I never meant to say 'I will name you, in the sense in which you have taken.

Sardar Kapur Singh : Mr. Deputy Speaker, you have made out two points for the consideration of this House and you have demanded our opinions............

Voices : Punjabi, Punjabi

Sardar Kapur Singh : I am being asked to speak in Punjabi but I crave the indulgence of this House to permit me to speak in English because for discussing questions which involve Anglo Roman jurisprudence or Statute law, Punjabi or any other Indo-Sanskrit language is not adequate. I am aware, only yesterday we have passed a law by which we have given substantive authority to the clerks and Secretaries of the Govt. to translate and interpret laws passed by this House. Now it would be for higher authorities to decide whether we could delegate such authority. I am also a lover of Punjabi to an extent, which I may say, cannot be excelled by any other Member. But in this particular matter English is the language in which I can express myself suitably.

Mr. Deputy Speaker, you have made out two points. Firstly, you have referred to Article 164 of the Constitution and secondly you have referred, to certain commentaries. Article 164 Speaks of 'Collective responsibility. If you read this Article and the commentaries together, they are all

unanimous on the point that this 'collective responsibility, refers to decisions of the Government: whether they are taken by a single Minister on behalf of the Government or by the Council of Ministers the responsibility is collective. This Rule 65 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly here is not concerned with the decisions of the Government but is concerned with the policy in a particular respect of a Minister or the Ministry as a whole. Policies and decisions, I beg to point out are entirely different things. Decision is the determination which is made by the Minister or Government and the policy is implementation of this determination. Here the motion which is before you to be allowed or to be disallowed is with regard to the policy in a particular respect of a Minister. The point which I want to make clear is that Article 164 of the Constitution is not involved here and there is no conflict whatever between Rules of Procedure of this House and Article 164 of the Constitution. You have also relied upon certain Commentaries. Commentaries are interpretations, but they do not constitute the law. It is only the Supreme Court, which, through interpretation can lay down the law of the land. Commentary made by however high a person cannot constitute the law of the land. Therefore, by quoting commentaries you do not add any weight to law. The other point which I want to make is that a Speaker may never presume to interpret the Constitution. It is none of his business. Here in this case, there is no prima facie or apparent conflict between Rule 65 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly and Article 164 of the Constitution. The last point which I want to make is that it is the imperative duty of the Speaker to enforce Rules of Procedure of the House first and his other duties come next. There is no other option for you but to allow the Motion.

Mr. Deputy Speaker : I am very grateful to Sirdar Kapur Singh for his suggestions. I once again want to make it clear that there seems to be some lacuna as regards the admissibility of this Motion and therefore I have invited your views. I have not yet made up my mind about it. This is what I wanted to bring to your kind notice.

Captain Rattan Singh: As hon. Sirdar Kapur Singh has pointed out, are we going to be guided by the commentaries ? If we are going to be guided by the commentaries then we can move a vote of censure. Accordto the commentaries a Censure Motion can be moved against a particular Minister. The commentaries also say that there is no difference between No-Confidence Motion and Censure Motion. Kaul has definitely said that we can make Censure Motion but not No-Confidence Motion against an individual Minister. He has been very clear that because of collective responsibility No-Conifdence Motion cannot be moved against a particular Minister but a Censure Motion can be moved. May's Parliamentary Practice, page 303, lays down, "By established convention the Government never fail to accede to a demand from the Leader of the Opposition to allot a day for the discussion of a motion expressing lack of confidence in the Government. ... a "vote of censure" as it is called. So what I want to say is whether you move a No-Confidence or Vote of Censure, there is no difference. According to Kaul and Shakdher a Censure Motion can be moved against the Council of Ministers or an individual Minister.

[Captain Rattan Singh]

So there are two alternatives open to you, Sir. The first alternative is to admit the Motion as it is according to the rules and if that is not possible, to convert the same into a Censure Motion There is no other alternative left to you. The House will very much appreciate if you follow the rules.

The meaning of the Censure is to form or give a censure or opinion of............

Mr. Deputy Speaker : The hon. Member can sit and read out as the light is really bad.

Captain Rattan Singh : The meaning of Censure is : to form or give a censure or opinion of, to estimate, criticise, judge, to pronounce judicial sentence on, to sentence, to pronounce an adverse judgement or criticise unfavourably, to find fault with, blame, condemn.

In view of this, I do not want to take the time of the House. If a doubt has arisen and I think because all parties are interested in it, you could have your option. The Chief Minister insists on the Rules and we have no objection to that.

Mr. Deputy Speaker : The meeting of the Business Advisory Committee had been fixed by me at 11.30 A.M. today. I regret as we are involved in a very important matter, we have to postpone it.

Chief Minister : Mr. Deputy Speaker, I feel grateful to you for bringing to the notice of the House a rule which I feel infringes the Constitution of India. I think this House, later, will have to consider the revision of this Rule or any other such Rule which over-rides the Constitution. Only a few points have been put before you Sir, One is that we are governed by the Rules and not by the Constitution; second is that the Speaker sitting in the House only interprets the Rules of Procedure made by this House. I am sorry to say I cannot accept this argument. (Interruptions.)

Sardar Kapur Singh : There is no conflict between Articles 164 and 165.

Mr. Deputy Speaker : Please don't interrupt.

Chaudhri Balbir Singh : He has given way, Sir.

(Noise in the House)

Chief Minister : He is referring to the red rag to the Bull.

Captain Rattan Singh: Sir, I am sorry that Sardar Gurnam Singh is referring to a red cabin as a red rag. (Interruptions)

Chief Minister : Sir, I shall submit before you that I cannot accept the contention of the hon. Member that the hon. Speaker is not competent to interpret the Constitution. The Rules of this House can never over-ride the Constitution. In fact, the Parliament made certain

legislations and the Supreme Court later on held that the Parliament is not competent. Take for instance Fundamental Rights. So, there can be no doubt that Rules cannot over-ride the Constitution. The Constitution of India is supreme and wherever Constitution lays down certain things we wil have to obey. Now you will refer to Rule 112 where it is said that if a question raised regarding the procedure of this House or the Constitution, its interpretation will be made by the Speaker and his Ruling will be final. The Rules thus show that the Speaker whenever a question arises will interpret the Constitution. In fact, the Speaker is supreme as far as interpretaoiof the Constitution, is concerned and nothing else is binding on this House except the interpretation of the Speaker.

Captain Rattan Singh ; Kindly read that.

Chief Minister : Sir, I want to say to the Deputy Leader of the Opposition that I am Leader of the House and not of the Opposition. So, Sir, I read out the Rule on the points of order.

'A point of order shall relate to the interpretation or enforcement of these Rules or such Articles of the Constitution as regulate the business of the House and shall raise a question which is within the cognizance of the Speaker.'

Then Sir, when it goes to Sub Rule 3 it says-

'Subject to conditions referred to in sub-rules (1) and (2) a member may formulate a point of order and the Speaker shall decide whether the point raised is a point of order and, if so, give his decision thereon, which shall be final.'

So the Rule itself says that the Speaker will interpret the Constitution and his order will be final. So, the point raised by the hon. Member is without any substance that the Speaker is not competent to interpret the Contstitution. In fact, Sir, I would submit that if hon. Speaker is not competent to decide or interpret there may be a chaos in the House, which cannot be tolerated. The Constitution, as I submitted, is supreme and the Constitution must over-side the Rules of this House if they infringe its provisions.

Then Sir, some other points were raised by hon. Deputy Leader of the House. He referred to A I. R. I do not know why to travel to the Parliament. A similar Article relating to the same subject is here. There is no change of word even. The Chief Minister conveys certain things to the Governor and certain things the Prime Minister conveys to the President. I do not know why he referred to this irrelevant matter.

Now Sir, then we go to the second question. It is said that we are governed by the Rules. Ordinarily this House is governed by the Rules of Procedure framed by this House, but when this House discovers that a particular rule infringes the Constitution, we cannot do anything in that matter. I think it would be obligatory on us to revise Rules. If you Sir, come to the conclusion in your finding that the Rule infringes the Constitution, it would be obligatory on us to revise that Rule. Then Sir, point is raised which I have already answered that a support was sought to be taken by a legal luminary in this matter. You may be pleased to name Sardar Umrao Singh (in the sense of the Rules but not name, otherwise). He said the rule refers to a Minister or the

[Chief Minister]

Ministry as a whole but in Lok Sabha the rule says 'Council of Ministers'. I am obliged to him for this. He has pointed out that Parliament can frame their Rules, more carefully in accordance with the Constitution. This rather gives me a support. He did not point out a particular thing. He was referring to you the Lok Sabha Rules. Then my hon. friend Sirdar Kapur Singh was pleaesd to say that the collective responsibility means the determination or decision given by the Government. Sir, I humbly submit that when a Minister of the Government acts in the discharge of his official duty as a Minister in pursuance of the policies laid down by the Council of Ministers, he acts as a Government and his decision or her decision in the discharge of official duties is a decision or action of the Government and is governed by the collective responsibility or joint responsibility. So this was with reference to the collective responsibility. If a Minister acts like that it is covered by the rule of the joint responsibility. Therefore, I do not read any difficulty. I think it is so simple that it does not need an argument to support it. Again Sir, it was said that duty of the Speaker, as I have already mentioned, is to interpret Rules only. The Speaker is to interpret the Rules of this House, but when certain particular tihing comes as it sometimes, does the Speaker has to interpret the Constitution also. As I said the Speaker of this House is the Speaker for the interpretation of the Rules and other matters that arise in the House. We need not look to the High Court or the Supreme Court for that matter. One or two instances were given by hon. Members. Take the case of Sardar Bakhtawar Singh. Certain allegations were made and No-confidence Motion was brought and he resigned. My hon. friends did not bestow their consideration even for a minutes on that case. Sardar Bakhtawar Singh took 'Dang' in his own hand and started beating the students. This is not done by any Minister in the discharge of official duty. This is the job of the Policeman. It is not within the competency of the Minister. Therefore, he was not acting as a Minister. So that was not covered by a case of joint or collective responsibility. We are governed by the Rule, by Rules of Procedure and by Constitution.

My hon. friend said that the Advocate General came here. He was afraid and suspected that something was going to happen.

The Advocate General is appointed to advise the Government. I, however, want to assure the hon. Members that he came to meet me for certain other business and he left the House after meeting me. The second thing which I want to tell the House is that I did not know any thing about the present discussion. So there was no question of calling the Advocate General. My friends opposite were rather aware of it; so they have come prepared and have brought books, which may or may not be relevant. It seems to me, Sir, that the relevant rule infringes the Constitution. So my humble request would be not to do anything in haste. Since it is a very important matter, you can, before giving your ruling examine it. Thank you, Sir.

Sirdar Kapur Singh : Mr. Deputy Speaker, the hon. Leader of the House has made one or two points which relate to what I have said. It seems to me, Sir, that perhaps I have not been able to make myself clear. The first point is with regard to collective responsibility which is given in Article 164 of the Constitution. The point which I have

made out is that collective responsibility pertains to the decisions of a Minister on behalf of the Government or the Council of Ministers on behalf of the Government. Rule 65 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly does not refer to or mentions or contemplates the decision of a Minister on behalf of the Government or the decision of Council of Ministers on behalf of the Govt. Article 164 relates to the policy of a Minister in a particular respect. Therefore, you cannot cover rule 65 of our Rules of Procedure by Article 164 of the Constitution. This is what I want to make clear. The second point was in regard to the competence of the Speaker to act in this House when the rule says one thing and it is made to appear to him that the intention of the Constitution is somewhat different. Sir, the hon. Leader of the House has said that I asserted that the duty of the Speaker is merely to interpret the rules. I said it is the imperative duty of the Speaker to enforce the rule when the rule is clear and there is no ambiguity about it. The third point which the hon. Chief Minister has tried to make out, is out of a particular reference which was quoted. It was alleged that a certain Minister beat the students. The hon. Chief Minister has said that in that particular case he was not acting in the discharge of his duties as a Minister and therefore the incident given is not relevant. What I want to point out is that the hon. Chief Minister is confusing criminal responsibility with the constitutional responsibility. This would be a good and relevant defence in a criminal charge but this would not be a relevant defence against the conduct of a Minister before this House.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਦੋ ਗਲਾਂ ਆਪ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਇਕ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਸਾਡੀਆਂ ਲੈਫਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਿਕੁਐਸਟ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਸੈਂਸਰ ਮੋਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਨਵਰਟ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ । ਮਗਰ ਮੈਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਮ ਤੇ ਜੋ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਖੜੀ ਹੈ, ਉਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜੀ ਰਹੇਗੀ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਚੇਂਜ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ । ਤੁਸੀਂ ਰੂਲ ਨੂੰ ਇਨਵੈਲਿਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਦੇ ਦਿਉ ।

ਦੂਸਰੀ ਅਰਜ਼, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਮਾਫੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਅਸਾਂ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਇੰਡਸਟਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਬਾਰੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਬੜੀ ਸੀਰਿਅਸ ਸਿਚੂਏਸ਼ਨ ਅਰਾਈਜ਼ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ । ਲੇਕਿਨ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਪੜੀ ਨਹੀਂ ਔਰ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਲੇਬਰ ਮਨਿਸਟਰ ਇਨਵਾਲਵਡ ਹੈ, ਇਹ ਸਬਸਟਾਨਟਿਵ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮੂਵ ਹੋਣੀ ਚਾਹਿਦੀ ਹੈ । ਹੁਣ ਜਨਾਬ ਮੈਂ ਸਬਸਟਾਨਟਿਵ ਮੋਸ਼ਨ ਲੈ ਆਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਦਸੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਕੀ ਮਨਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਸਬਸਟਾਨਟਿਵ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਥਰੂ ਇਹ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਦਸੋਂਗੇ ਜਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਕੋਈ ਰਾਹ ਲਭਾਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇਤਨਾ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰੂਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਪਰ ਰੂਲ ਜਾਂ ਕਨਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਨਟਰਪਰੇਟ ਕਰਨਾ ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕਰ ਦਿਉ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਔਰ ਤੁਸੀਂ ਰੂਲ ਤੇ ਕਨਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਗਾਈਡ ਕਰੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੋਈ ਕੋਰਟ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਦੇਵੇਗੀ ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਮੈਂ ਕੋਈ ਰੂਲਿੰਗ ਨਾ ਦੇਵਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਐਬਜੈਕਟ ਕਰਕੇ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਵੇ ? (ਵਿਘਨ) (The hon. Member Sardar Kirpal Singh may please guide me how any Court will give any decision unless a ruling is given by me and it is taken to any Court by some one who objects to it.)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਉਹ ਇੰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਇੰਟਰਪਰੈਟੇਸ਼ਨ ਤੁਸੀਂ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਇਕ ਦਫ਼ਾ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੈ

12,00 noon

ਜਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਇੰਟਰਪਰਿਟੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਆਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਸ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਸੁਪਰੀਮ–ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਹਾਈ–ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਫ਼ੈਸਲਾ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਉਥੇ ਲੈ ਜਾਣ। ਜਿਹੜੇ ਰੂਲਜ਼ ਅਸੀਂ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੂਲਜ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਡਿਊਟੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੂਲਜ਼ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਅਜਿਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਗਲਤ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੂਲਜ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚੈਲਿੰਜ ਕਰਕੇ ਕਟਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਫਲਾਂ ਤਹਿਰੀਕ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦਿਤਾ ਜਾਏ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਇਹ ਰੂਲਜ਼ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਸਾਡੀ ਪਹਿਲੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੇਸ ਕਿਸੇ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਰੈਫ਼ਰ ਕਰ ਦਿਉ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਰਡਰ ਕਰ ਦਿਉ। ਉਹ ਮਨਿਸਟਰ ਜਿਸਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਇਹ ਗੱਲ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਂ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਾ ਲੈਣ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਐਸੀਆਂ ਗਲਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਤੱਲਕ ਕਹਿ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਕਹਿਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਰੂਲਜ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਇੰਟਰਪਰੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੂਲਜ਼ ਜਿਹੜੇ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰ ਜਾਣ। (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਮੈਨੂੰ ਗਲਤ ਕੋਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ (ਵਿਘਨ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਰੂਲ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਨਫਰਿੰਜ

ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ । ਇਹ ਰੂਲ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਇਨਫਰਿੰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ । ਸਆਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਜਿਹੜਾ ਮਨਿਸਟਰ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਹਕ ਐਕਸ਼ਨ ਪਰਸਨਲ, ਇੰਡੀਵਿਜੁਅਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਕੁਟਦਾ ਹੈ, ਖ਼ਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲੀ ਇਹ ਅੰਡਰ ਕੁਲੈਕਟਿਵ ਰਿਸਪੌਨਸੀਬਿਲਟੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ? ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)......

ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਟਰਿਕਚਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਹੋਵੋ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)......

Minister for Finance (Shri Krishan Lal) : You should have challenged it.

Captain Rattan Singh: We will challenge it. You should not have been sitting here in this House.

Minister for Finance (Shri Krishan Lal) : I will explain my position. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਡਿਸੀਜ਼ਨ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਟਰਿਕਚਰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ । ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕਲੀਅਰ ਕਰਾਂਗੇ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੇਰੀ ਬਨਤੀ ਹੈ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਮੰਨ ਲਈ ਜਾਏ । (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ) (I request the hon. Chief Minister to please accept this proposal. (Noise) (Interruption)

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਇਨਫਰਿੰਜਮੈਂਟਸ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਕੋਈ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲੈ ਆਵੋ । (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : I am grateful to you all for bringing out this discussion on a matter, which is of extreme importance to this House, and I hope the fine tradition set up now of discussing it in a really dignified manner, will be followed in future also. The No-Confidence Motions have came in the past too. The Leader of the House when he was the Leader of the Opposition, moved a No-confidence Motion and it was discussed. But, if unfortunately there is some lacuna in the Rules, it must be removed whenever it comes to the notice of the House. (Interruptions)

I hope you will agree with me as the Constitution provides that the Ministry is collectively responsible to the Legislature. A motion of No-confidence can be moved against the Ministry as a whole and not against a particular Minister, although the action of a particular

[Mr. Deputy Speaker]

Minister can be the cause of the motion and his action can be criticised. (Interruptions)

I am most grateful to everyone of you that you have helped me today and tried to bring out something very important. I am happy to note that there is no lack of decorum in this House.

This thing came to my notice yesterday by chance and as soon as the thing was put before me I felt that it was my duty to bring it to your notice, a lacuna or something, which is wrong. I do not want to take it upon my shoulders in any way to try and give a ruling. I feel that this is not the way. So, I have taken you all into confidence and I have requested you all to give me your pleasure. I have put this before you and I am going to leave entirely this decision to you whether our Rule 65 is defective or not.

As I said yesterday, I feel that perhaps some way could be found to bring forward this motion, so that we could discuss it in this House. I can assure those hon. Members who brought this motion that I have spent a long time on this particular aspect. After very mature thought I feel that the only way to bring forward this motion would be as a cen sure motion. That was what I felt. I am not the one to decide, especially when I have already pointed out that there are two different Rules. One is, as most of you yourselves have adhered to that a Rule cannot over-side the Constitution; as the Constitution is supreme. A thing has been brought out here that the Chair has not to give a ruling on the constitutional aspect of this matter. I disagree with this. I feel that somebody has got to give a decision right or wrong and that decision can go before the Supreme Court. The Supreme Court can give its ruling and that can became convention or rule or law.

I have found myself in extreme difficulty as one of the hon. Members who had put this motion had decided, that he would not turn it into Censure Motion or with a draw it. For that all this happens. So, I must crave your indulgence and say that I reserve my ruling.

MOTION UNDER RULE 84

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਸਾਡੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬਾਰੇ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਕਲ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਕਲ੍ਹ ਹੀ ਸਾਥੋਂ ਪੁਛ ਲੈਂਦੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਰੂਲ ਹੇਠਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬੜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀਅਨ ਹੋ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਸ ਤੇ ਰੂਲਿੰਗ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਮੇਰੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। (The hon. Member is an old parliamentarian, A ruling has already been given on his motion. I am ready, to reconsider it, but that can only be done in my Chamber.)

I would be most grateful, Mr. Dang, if you come to my Chamber and discuss it with me there.

ਕਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਇਸ ਤੇ ਰੂਲਿੰਗ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਆਪ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੋ ਜਾਏ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਆਪ ਨੇ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਡਿਸਅਲਾਓ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਸਾਂ ਹੋਰ ਮੋਸ਼ਨ ਭੇਜ ਦਿਤੀ। ਆਪ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਕ ਟੈਕਨੀਕਲ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਰੂਲ ਦਾ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਵਰਤ ਦੇ ਸਵਾਲ ਤੇ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਆਪ ਨੇ ਰੂਲਿੰਗ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਆਪ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੇ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਰੂਲ ਦੇ ਨੰਬਰ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕਲ੍ਹ ਵੀ ਪੁੱਛੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਡੀਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਟੈਕਨੀਕਲ ਗਲ ਲਭੀ ਹੈ...(ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਰੂਲ 84 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੇਰੀ ਇਕ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ........

Mr. Deputy Speaker : I have received notice of the following motion from Sardar Umrao Singh :

> "Not withstanding the rules relating to the period of notice of motions, the situation arising out of the fast unto death by Shri Darshan Singh Pheruman for inclusion of Chandigarh etc. in Punjab be discussed:"

The matter is undoubtedly very serious and the whole State is very much agitated about it.

If the House agrees, this motion under rule 84 can be discussed to-day. In that case, if the House further agrees the present sitting may conclude at 1. 00 P. M. instead of 1. 30 P. M. as originally intimated to the Members and the House can meet, again, to-day at 2. 30 P. M. to discuss the Motion of Sardar Umrao Singh. This Motion may be discussed for two hours from 2. 30. to 4. 30 P. M.

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਜੋ ਮੋਸ਼ਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ ? ਰੂਲ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਰਖੀ ਸੀ, ਅਗਰ ਇਸ ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੋਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਰਖ ਕੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

Mr. Deputy Speaker : I agree with you. We will discuss it.

PAPERS LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE.

Minister for Industries (Shri Balram Dass Tandon) : Sir, I beg to lay on the Table ;

(1) The Sixteenth Annual Report and Accounts of the Punjab Financial Corporation for the year ending 31st March, 1969

[Minister for Industries]
as required under section 38 (3) of the State Financial Corporation Act, 1969.

(2) the Punjab Co-operative Societies (First Amendment) Rules, 1969, as required under Section 85(3) of the Punjab Co-operative Societies Act, 1961, and.

(3) the Finance Accounts of Government of Punjab for the year 1967-68.

RESOLUTION FOR ELECTION OF ONE MEMBER ON THE PUBLIC ACCOUNTS COMMITTEE

Minister For Industries (Shri Balram Dass Tandon) : Sir, I beg to move :

that the Members of this House do proceed to elect in the manner as required by Rule 250 (5) of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly one member from among themselves to serve on the Public Accounts Committee for the un-expired period of 1969-70 in the vacancy caused by the resignation of Shri Manmohan Kalia, M. L. A. on his appointment as Minister.

Mr. Deputy Speaker : Motion moved :

That the Members of this House do proceed to elect in the manner as required by Rule 250(5) of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly one member from among themselves to serve on the Public Accounts Committee for the un-expired period of 1969-70, in vacancy caused by the resignation of Shri Manmohan Kalia, M. L. A. on his appointment as Minister.

Mr. Deputy Speaker : Question is —

That the Members of this House do proceed to elect in the manner as required by Rule 250 (5) of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly one Member from among themselves to serve on the Public Accounts Committee for the un-expired period of 1969-70, in the vacancy caused by the resignation of Shri Manmohan Kalia M.L.A, on his appointment as Minister.

The Motion was carried.

Mr. Deputy Speaker : The programme for election to fill this vacancy will be as follows :

1.	Motion for Bye-election of Public Accounts Committee	23rd October, 1969.
2.	Nominations to be received upto.	3. 30 P. M., 24th Oct., 69

3.	Scrutiny	11.00 A. M., 27th Oct., 69
4.	Withdrawals upto	4.00 P. M., 29th Oct., 69
5.	Election if necessary	From 10.00 A. M. to 3.00 P. M.,

31st October, 1969.

RESOLUTION REGARDING GIVING LAND TO SCHEDULED CASTES AND BACKWARD CLASSES AND OTHER LANDLESS AGRICULTURAL LABOURERS.

ਕਾਮਰੇਡ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਆਦਮਪੁਰ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ :

"ਰਾਜ ਵਿਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਭੂਮੀ-ਰਹਿਤ ਖੇਤੀ-ਹਰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਸਮੇਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 5 ਏਕੜ ਤੋਂ ਘਟ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਦਨ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਵਰਤਮਾਨ ਕਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਨਾਸਬ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਧਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ :

(1) ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਹੱਦ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਲਈ 50 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਤੋਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਲਈ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਪਰਵਾਰ 20 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ।

(2) ਆਧੁਨਿਕ ਫਾਰਮਾਂ ਅਤੇ ਬਾਗਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਦੀ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਹੱਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ,

(3) ਫਾਲਤੂ ਕਰਾਰ ਦਿਤੀ ਗਈ/ਪਾਈ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਬੇਦਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੇਜ਼ਮੀਨ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਖੇਤੀਹਰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ

(4) ਉਕਤ ਮਦ 3 ਵਿਚ ਦਸੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਖ ਵਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚ ਫਾਲਤੂ ਜ਼ਮੀਨ ਜਦ ਤਕ ਨਹੀਂ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਇਹ ਗਲ ਹਾਊਸ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਰਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਕੁਝ ਇਲਾਕੇ ਜਦੋਂ ਇਕ ਸਾਂਝਾ ਪੰਜਾਬ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਅਤੇ 50 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਹੱਦ ਮੁਕਰਰ ਕਰਕੇ ਤਕਰੀਬਨ 26 ਲਖ, ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਅਗਰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕਢ ਦਈਏ ਤਾਂ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ 13 ਲਖ ਏਕੜ ਫਾਲਤੂ ਜ਼ਮੀਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਿਕਲਣੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਅਜ ਕੇਵਲ 1,77,139 ਏਕੜ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਅਜ ਤਕ ਕੇਵਲ 56,613 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੀ ਵੰਡੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਿਰਫ 3433 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਹੀ ਮਜ਼ਾਰੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਸਕੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਲੂਪਹੋਲਜ਼ ਰਖ ਕੇ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਦੇ

[ਕਾਮਰੇਡ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ]

ਕੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬੇਨਾਮੀ ਇੰਤਕਾਲਾਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਰਦ ਬੁਰਦ ਕਰਵਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਬਹੁਤ ਘਟ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ।

ਅਜ ਵੀ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ 120523 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਲਕਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਜਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿ ਜ਼ਿਕਰ ਮੈਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਗਲਤ ਰੰਗ-ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਆਪਣੇ ਕਾਬੂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਬੇ-ਨਾਮਿਆਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਮਿਤਰਾਂ ਆਦਿ ਨਾਲ। ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਰਦਾਰ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜੇ।)

ਫਿਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦਾ ਸੂਬਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਵਕਤ ਤੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਬੇਸ਼ਕ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕਣਕ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ ਤੇ ਕਪਾਹ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭਿਜਵਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਸਨ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੀ ਉਨਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਤਾਂ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ, ਕਿਧਰੇ ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਕਿਧਰੇ ਨੰਬਰਦਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਕਿਧਰੇ ਸਫੈਦਪੋਸ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਉਪਜ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦਾ ਇਹ ਤਰੀਕਾਕਾਰ ਸੀ ਕਿ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੁਲ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਵਲ ਕੋਈ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਇਥੇ ਬਹੁ ਸੰਮਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂ ਕਿ 70-75% ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ 5 ਏਕੜ ਤੋਂ ਘਟ ਮਾਲਕੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਇਥੇ ਜਿਹੜਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਿਆ ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਵਡੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਲੂਪਹੋਲ ਰਖ ਲਏ ਗਏ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ 13 ਲਖ ਸਰਪਲਸ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ 13 ਲਖ 77 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੀ ਸਰਪਲਸ ਨਿਕਲੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਹਾਲੇ ਤਕ ਮਾਲਕਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਦੌੜ ਗਏ ਹਨ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਾਨਾ-ਸਾਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਵੱਡੇ ਮਾਲਕਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਜੋ ਮੈਂ ਮਤਾ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਟੱਬਰ ਦੀ ਸੀਲਿੰਗ 20 ਏਕੜ ਕਰ ਦਿਉ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਲੂਪਹੋਲ ਰਖ ਲੈਣਗੇ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਹਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਛਡ ਕੇ ਉਹ ਸਰਪਲਸ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ, ਹਰੀਜਨਾਂ ਅਤੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਵਾਹਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਫਿਰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਹਰੀਜਨਾਂ, ਅਤੇ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਡੀਮਾਂਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਕਾਸੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਕਲ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 57,269 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ 40,229 ਏਕੜ ਹੈ। 90,351 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਗੈਰਮੁਮਕਿਨ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ 129 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਹੈ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਗੈਰਮੁਮਕਿਨ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਾਬਲੇ ਕਾਸ਼ਤ ਹੈ, ਪਰ ਜੰਗਲਾਤ ਵਾਲੇ ਕਾਗਜ਼ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗਲਤ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਕਾਬਲੇ ਕਾਸ਼ਤ ਹੈ, ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ 1967 ਵਿਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਥੇ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਵੀ ਆਈਆਂ ਅਤੇ ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਕਲ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ 5 ਏਕੜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਦਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹੜਾ ਕੋਈ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਚੈਲੇਂਜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਆਈ ਜਿਨਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾ ਲੈਣ, ਮੈਂ ਚੈਲੇਂਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅੰਨ 5 ਏਕੜ ਵਾਲੇ ਜਾਂ 10 ਏਕੜ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਹੀ ਲਿਆਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਜ ਦਾ ਯੁਗ ਇਨਟੈਂਸਿਵ ਖੇਤੀ ਦਾ ਹੈ। ਜਾਪਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਜਿਸ ਕੋਲ 2 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਉਹ ਇਤਨੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਡੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਸੈਂਟਰਲ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਟੇਟਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੀ। ਹਾਂ ਅਜ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਗਲ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਚੰਗੀ ਖਾਦ, ਚੰਗੇ ਬੀਜ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਡੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ ਤਾ ਛੋਟੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਪਰ ਏਕੜ ਪੈਦਾਵਾਰ ਘਟ ਸੀ। ਪਰ ਅਜ ਦੇ ਤਰੱਕੀ ਯਾਫ਼ਤਾ ਯੁਗ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚੈਲੇਂਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਛੋਟੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਡੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਫਿਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਥੇ ਇਕ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸੀਲਿੰਗ 50 ਏਕੜ ਵਾਲੀ 70 ਏਕੜ ਅਤੇ 30 ਏਕੜ ਵਾਲੀ 50 ਏਕੜ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਗਲ ਹੋਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੇਲੀ ਰੇ ਤੇਲੀ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਪਰ ਕੋਹਲੂ। ਅਜ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਲ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਛੋਟੀ ਮਾਲਕੀ ਨਾਲ ਹੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਨਤਾ ਦਾ ਸਟੈਂਡਰਡ ਆਫ਼ ਲਿਵਿੰਗ ਚੁਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ 20 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦਾ ਮਤਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿਧਰੇ ਮਾੜੀਆ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹਨ ਉਥੇ ਇਹ 60 ਏਕੜ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸੀਲਿੰਗ 30 ਏਕੜ ਹੀ ਰਖਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਬਾਕੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਲੂਪਹੋਲ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਗਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ

[ਕਾਮਰੇਡ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ]

ਅਤੇ ਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸਰਪਲਸ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਰਾ ਫੇਰੀ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਦ 1967 ਵਿਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਗਿਰਦਾਵਰੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਬਹਾਨਾਸਾਜ਼ੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਅੱਜ ਚੰਗੀ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ 5 ਏਕੜ ਤੋਂ ਘਟ ਇਕਨੌਮਿਕ ਯੂਨਿਟ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ 5 ਏਕੜ ਨੂੰ ਇਕਨੌਮਿਕ ਯੂਨਿਟ ਮੰਨਦੇ ਹੋ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਮੰਨਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ 20 ਏਕੜ ਦੀ ਯੂਨਿਟ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਇਕਨੌਮਿਕ ਯੂਨਿਟ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ 5 ਏਕੜ ਦੀ ਯੂਨਿਟ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਨੌਮਿਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ 5 ਏਕੜ ਦੀ ਇਕਨੌਮਿਕ ਯੂਨਿਟ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੀ ਕਰ ਦਿਓ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧ ਸਕੇ ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਫਾਲਤੂ ਜ਼ਮੀਨ ਪਈ ਹੈ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਿ 5 ਏਕੜ ਤੋਂ ਵੀ ਘਟ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਜਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਪਿਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਵਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਉ। ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਲਉ ਜੇ ਉਹ ਇਕਨੌਮਿਕ ਯੂਨਿਟ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਪੱਖ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦਿਓ। ਮੇਰੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵੀਰ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰਨ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਰਾਜ ਦੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਖ਼ੇਤੀ ਬਾੜੀ ਸਰਮਾਇਆਦਾਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਸਰਮਾਇਦਾਰੀ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ ਇਤਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੀ 80 ਫੀ ਸਦੀ ਵਸੋਂ ਗ਼ਰੀਬ ਜਨਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਇਸ 80 ਫੀ ਸਦੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਵਸੋਂ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਨਾਂ ਮਿਲੇਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਥੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਲਗਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਇਹ ਫਾਲਤੂ ਪਈ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੂਬਾ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਲੂਪ-ਹੋਲਜ਼ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਧਨੀ ਕਿਸਾਨ ਹਨ, ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਲੁਟ ਮਾਰ ਕੇ ਰੁਪਿਆ ਕਮਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਸਜਣਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਜ਼ਾਇਦਾਦ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਜ਼ਾਇਦਾਦ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਤੇ ਵੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਲ ਪੰਜ ਲੱਖ ਹੋਵੇ ਬੈਨ ਲਗਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੇਰੀ ਪਾਰਟੀ ਪੂਰਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰੇਗੀ।

(ਕਾਂਗਰਸ ਬੈਂਚਾ ਵਲੋਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਕਿ ਇਹ ਰਕਮ ਪੰਜ ਲੱਖ ਤੋਂ ਹੋਰ ਘਟਾ ਲਉ)

ਸਵਾਲ ਮੇਰਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਕਲ Monopolist ਦਾ ਰੋਲ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਗ਼ਰੀਬ ਆਦਮੀ ਗਰੀਬ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਜੇ ਗ਼ਰੀਬ ਗਰੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਇਹ ਉਥੇ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਹ ਅੱਜ ਤੋਂ ਦਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਸੋ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬੀ ਵਿਚੋਂ ਕਢਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਛਾ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ :

(1) ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿਤਾ ਜਾਏ।

(2) ਕਾਰਖਾਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ।

(3) ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਲੂਪ–ਹੋਲਜ਼ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅੰਡਰ-ਹੈਂਡ ਮੀਨਜ਼ ਨਾਲ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਿ ਏਰੀਆ ਤਕਰੀਬਨ ਗਿਆਰਾਂ ਲਖ ਏਕੜ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਢਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਸੋਧ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਸਤਾਰਕਾ ਮਾਲਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਜੁਆਇੰਟ ਫੈਮਿਲੀ ਸਿਸਟਮ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜ ਏਕੜ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਮੁਆਫ਼ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜੁਆਇੰਟ ਫੈਮਿਲੀ ਸਿਸਟਮ ਸੀ ਜਿਥੇ ਕਿ ਪੰਜ ਏਕੜ ਮਾਲੀਆ ਮੁਆਫ਼ ਦਾ ਲਾਭ ਕਈ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 20 ਏਕੜ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਮੁਸਤਰਕਾ ਮਾਲਕ ਹਨ, ਕਈ ਜੁਆਇੰਟ ਫੈਮਲੀਜ਼ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਲ 20 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ਕਿ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਮਾਲਕਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 5 ਏਕੜ ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਕਈ ਬੰਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਰਹਿ ਜਾਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦੇ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਉਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ।

ਡਾਕਟਰ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਬਚਿਓ ਏਸ ਤੋਂ । (ਸ਼ੋਰ)

ਕਾਮਰੇਡ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਜੀ, ਮੈਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਰਾਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦਿਉ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਹ ਵੀ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੀਲਿੰਗ ਦੀ ਹੱਦ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਲਿਆਕੇ ਐਡਜਸਟਮੈਂਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਹੱਦ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਗਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਮਾਡਰਨ ਫਾਰਮਾਂ ਲਈ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ 20 ਏਕੜ ਦੀ ਸੀਲਿੰਗ

[ਕਾਮਰੇਡ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ]

ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਗ ਔਰ ਮਾਡਰਨ ਫਾਰਮ ਬਣਾਕੇ ਤਾਂ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਰਖਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਧੂ ਨਿਕਲੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਟਰੈਜ਼ਰੀ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 70 ਏਕੜ ਰਿਫਿਊਜੀਆਂ ਲਈ ਅਤੇ 50 ਏਕੜ ਹੋਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪੇ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਅੱਜ ਕੋਈ ਸ਼ੋਭਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣਾ ਇਹ ਸਾਫ ਦਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਉਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਸਰਦਾਰ ਰਵੀਇੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ, ਇਹ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਲਕਿ ਇਕੱਲੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਨੌਨ-ਆਫੀਸ਼ਲ ਡੇ ਹੈ। ਇਹ ਗਲਤ ਕਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਰੋਹਬ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਰੈਕਟ ਕਰ ਲਉ। (Comrade Kulwant Singh may please correct himself.)

ਕਾਮਰੇਡ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਅੱਛਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਜੀ। ਇੰਡਿਵਿਜੂਅਲ ਵਲੋਂ ਆਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੋ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਤੁਰਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕੋਈ-ਨ ਕੋਈ ਐਸਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆਈਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਵੇ। ਛੋਟੀ ਮੋਟੀ ਐਡਜਸਟਮੈਂਟ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਮੈਂ ਦੋਹਰਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ 20 ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਧੂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨਿਕਲਵਾਏ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰਖੇ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਕਿ ਅਗੇ ਵਾਂਗੂ ਫੇਰ ਨਾ ਲੋਕ ਇਸ ਦਾ ਨਜਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਲੈਣ।

Mr. Chairman : Motion moved :

With a view to give land to maximum number of persons belonging to Scheduled Castes and Backward Classes and other landless agricultural labourers in the State including those who may already be owning some land but less than five acres, this House recommends to the Government to take immediate steps to suitably amend the existing laws so as to.

(i) scale down the ceiling on land holdings from 50 standard acres for refugees and 30 standard acres for others to 20 standard acres per family for all;

(ii) bring the modern farms, gardens etc. within the purview of the ceiling on land holdings.

(iii) distribute land declared/found surplus amongst evicted landless tenants, persons belonging to Scheduled Castes and Backward Classes and agricultural labourers; and

(iv) vest the surplus land in Government till such time as the same is distributed amongst different classes of persons as enumerated in (iii) above.

Mr. Chairman : The amendments given notice of by various hon. Members to this resolution will be deemed to have been read and moved.

1. **Sardar Shashpal Singh, M. L. A.** :

I. For part (i) substitute the following :

"ceiling of land holdings be raised from 50 standard acres to 70 standard acres in case of refugees and to 50 standard acres for others, per family."

II. Delete part (ii)

2. **Sardar Basant Singh Khalsa, M. L. A.**

3. **Sardar Beant Singh, M. L. A.**

4. **Sardar Purshotam Singh, M. L. A.**

"I. In line 2 of part (i) for "30 standard acres" substitute "60 standard acres";

II. Delete part (ii);

III. Delete part (iv)"

(ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬੋਲੋ ਜੀ ।)

ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਲਈ ਦੱਸ ਦਿਆਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਤੇ 50 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦੀ ਸੀਲਿੰਗ ਮੁਕੱਰਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਿੰਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਥੋੜੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੱਦ 20 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਤੱਕ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਔਰ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੂੰ ਅਤੇ ਲੈਂਡ ਲੈਸ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਸੀਲਿੰਗ ਘਟਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਤਕਸੀਮ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਿਨਾ ਚਿਰ ਫਾਲਤੂ ਜ਼ਮੀਨ ਵੰਡੀ ਨਾ ਜਾਵੇ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇ। (I may inform the hon. Members that the ceiling on land is already fixed at 30 standard acres and 50 standard acres. Now it is provided in this resolution that the limit should be fixed at 20 standard acres and the surplus land distributed among the Scheduled Castes and landless agriculturists. So long as this surplus land is not distributed, it should remain in the possession of the Government.)

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਸਰਦਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਰਾਇਰਿਟੀ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ । ਮੈਂ ਪੁਛੱਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਕੈਟੇਗਰੀ ਵਿਚੋਂ ਹਨ ? (ਹਾਸਾ)

ਸਰਦਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਨਾਭਾ) : ਮੈਂ ਦੱਸਦਾਂ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕੈਟਾਗਰੀ ਵਿਚੋਂ ਹਾਂ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਨਾਨ-ਆਫੀਸ਼ਲ ਡੇ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸੀਲਿੰਗ ਘਟਾ ਕੇ ਥੱਲੇ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਬਾਰੇ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸੁਣਿਆਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਇਹ ਇਕਨਾਮਿਕ ਯੂਨਿਟ ਕਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ 20 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਨੂੰ ਯੂਨਿਟ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜਾਂ 5 ਸਟੈਂਡਰਡਰ ਏਕੜ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਅਗਰੈਸਰ, ਅਗਰੈਸਿਵ ਅਤੇ ਅਗਰੈਸ਼ਨ ਦੀ ਕੀ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਹੈ (ਹਾਸਾ) ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਐਗਰੈਸ਼ਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਸਾਈਕਲ ਵਿਚ ਵੱਜ ਜਾਵੇ ਤਾ ਉਹ ਵੀ ਐਗਰੈਸ਼ਨ ਹੀ ਹੋਇਆ (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ) ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਇਕਨਾਮਿਕ ਹੋਲਡਿੰਗ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ । ਫਰਜ਼ ਕਰੋ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੋ ਕੁੜਤੇ ਹਨ ਮੈਂ ਉਸ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ 10 ਕੁੜਤੇ ਹਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ । ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸੀਲਿੰਗ ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਗ ।

ਸਾਡੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਆਈਆ ਹਨ ਉਹ ਆਕੇ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਉਥੇ ਸੀਲਿੰਗ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਇਹ 20 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦੀ ਸੀਲਿੰਗ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਇਹ 10 ਸਟੈਂਡਰਡ ਦੀ ਸੀਲਿੰਗ ਵੀ ਕਹਿਣਗੇ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਹਰ ਸਾਲ ਸੀਲਿੰਗ ਘਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿਣਗ ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸਦੇ ਪਾਸ 30 ਸਟੈਂਟਡਰਡ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਹੋਣ ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਤੇ ਇਕ ਕੋਲ 6–7 ਏਕੜ ਹੀ ਰਹੇਗੀ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸਾ ਲਿਆਉ ਜੋ ਫਰੈਗਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਆਫ ਹੋਲਡਿੰਗ ਬਾਰੇ ਹੋਵੇ ਤਾ ਤੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤਨੀ ਹੱਦ ਨਾਲ ਸਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿੰਨੇ ਹਨ ਜਾਂ ਆਇਆ ਉਹ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਲੀਮ ਦਿਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਗੱਲ ਹੋਈ ਕਿ put the cart before the horse.

ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ ਜਦ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਪੈਪਸੂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰੇਸ ਸੀ ਕਿ ਦੋਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਿਹੜਾ ਹੈ । ਪੈਪਸੂ ਵਾਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਤੇ ਸੀਲਿੰਗ ਲਾਵ ਗੇ, ਪੰਜਾਬ ਵਾਲੇ ਭਾਵੇਂ 40 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਤੇ ਲਾਉਣ । (ਵਿਘਨ)

ਸਟੱਡੀ ਟੀਮਾਂ ਅਤੇ ਐਕਸਪਰਟਸ ਦੀਆਂ ਟੋਲੀਆ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੂਸਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਇਥੇ ਆਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ 30 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦੀ ਸੀਲਿੰਗ ਮੁਕਰਰ ਕਰਨ ਲਗੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਲਾਉਣਾ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋ ਸਕੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਸਕਣ ਅਤੇ ਪਰੀਵਾਰ ਸੁਖੀ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਕੌਣ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਣ ਕਿ ਇਕਨਾਮਿਕ ਯੂਨਿਟ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਰਨ ਕਿ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਇਨਕਮ ਤੱਕ ਸੀਲਿੰਗ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗੇਗਾ।

ਜੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਤੇ ਠੀਕ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ 10 ਏਕੜ ਵਾਹ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਤਨੀ ਵਾਹਵਾਂ ਅਤੇ ਜੋ 50 ਏਕੜ ਵਾਹ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਤਨੀ ਵਾਹ ਸਕੇ। ਭਾਵ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵਾਹੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵਿਹਲਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸੋ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਮਾਅਨੇ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਮਾਅਨੇ ਸਮਝਾ ਦਿਉ ਕਿ ਇਕਨਾਮਿਕ ਯੂਨਿਟ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਚੇ ਪੜ੍ਹਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲ ਸਕੇ। ਸੋ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ 20 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹੈ ਇਹ ਬੇਮਾਅਨੇ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਮੈਂ ਇਥੇ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ਫੈਮਿਲੀ ਪਲਾਨਿੰਗ ਅਪਰ ਕਲਾਸਜ਼ ਦੇ ਤਾਂ ਅਪਨਾ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਬੈਕਵਰਡ ਕਲਾਸਿਜ਼ ਦੇ ਨਹੀਂ ਅਪਨਾਈ (ਹਾਸਾ) (ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ ਜੀ ਇੰਟਰਪਟ ਨਾ ਕਰੋ। ਆਪਣੀਆਂ ਕੰਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨਾ ਦੱਸੋ। (Chaudhri Jagat Ram please do not interrupt and bring your short comings to the notice of the House)

ਸਰਦਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਅੱਜ 65% ਲੋਕ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ 15 ਏਕੜ ਤੋਂ ਘਟ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, 30% ਲੋਕ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ 15 ਔਰ 30 ਏਕੜ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਲੇ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ ਕਿ ਵੈਲ ਮੈਨੇਜਡ ਫਾਰਮਿੰਗ ਬਣਾਉਣੀ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਚੰਗੇ ਸੀਡ ਫਾਰਮ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਾਰਮ ਦੇਖਕੇ ਹੋਰ ਲੋਕੀ ਵੀ ਉਸ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਫਾਰਮ ਬਣਾਉਣ।

ਮੈਂ ਫਿਰ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੈਸਿਵ ਹੋਵੋ। ਸਗੋਂ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਲੈਂਡ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਕਹੋ ਕਿ ਐਨੀ ਇਨਕਮ ਤੇ ਸੀਲਿੰਗ ਹੋਵੇ।

ਬਾਕੀ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਪਰਸਨਲ ਜਾਤੀ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦਿਆਂ ਅਗਰ ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ

(ਸਰਦਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ)

ਮੈਨੂੰ ਦਾਅਵਤ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਘਟ ਹੈ। ਸੋ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਹੋ ਕਿ ਲੈਂਡ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕਰਾਉਣ ਤੇ ਇਨਕਮ ਤੇ ਸੀਲਿੰਗ ਲਗਾਓ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਬਗਲੇ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਮੋਮ ਰਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਗਲ ਨਾ ਕਰੋ। ਰੀਸ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਜੇ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ। ਸੋ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣ ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆਉਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ: (ਡਕਾਲਾ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਮਰੇਡ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤੇ ਹਾਊਸ ਖੁਲ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਮਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਥੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਏਹੀ ਟੀਸੀਚ ਆਈ ਇਮਪਲੌਰ ਦੀ ਟਰੇਜ਼ਰੀ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਕਿ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਉ ਔਰ ਆਪਣੀ ਇਕਨਾਮਿਕ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ ਕਲੀਅਰ ਕਰੋ। ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਜ ਦੀ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਲੀਅਰ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਉਤਨੀ ਜਲਦੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਭਵਿਖ ਚਮਕੇਗਾ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦਾ ਤੁਅਲਕ ਹੈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਐਂਟੀ ਕਿਸਾਨ ਹੈ ਔਰ ਐਂਟੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਕਰੈਕਟਰ ਕੀ ਹੈ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਰੋਲ ਕੀ ਹੈ, ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਕੀ ਹੈ? ਹੁਣ ਤਕ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਸਾਨ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਗਨੋਰੈਂਸ ਤੇ ਮਬਨੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਵੇਹਲੜ ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਅਵਧ ਜਾਂ ਲਖਨਊ ਦੇ ਨਵਾਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਖੂਨ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਹਾਰਡ ਵਰਕਰ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਲੇਬਰਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਟੈਕਨੀਸ਼ਨ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਮਕੈਨਿਕ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਕਨਸੱਟਰਕਟਿਵ, ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਫਾਰਮਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਆਲਟੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਕਾਮਯਾਬ ਕਿਸਾਨ ਵਿਚ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਡੈਸਟਰਾਏ ਕਰਨਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਡੈਸਟਰਾਏ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ:

> Free and prosperous peasantry in a democracy is democratic way of life.

ਅੱਜ ਅਗਰ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਵੇ ਆਫ਼ ਲਾਈਫ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਡੀਫੈਂਡ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਫ਼ਰੀ ਐਂਡ ਪਰਾਸਪਰ ਪੀਜ਼ੈਂਟਰੀ ਹੀ ਹੈ। ਪੀਜ਼ੈਂਟਰੀ ਵਰਗੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਨੂੰ ਡੀਫੈਂਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ:

The food is produced by the farmer, the country is fed and

clothed by the farmer. Since feeding and clothing rest with, him he himself does not rest.

ਸੋ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਇਨਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ ਅੌਤ ਉਸ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਮਾਲ ਹੋਲਡਿੰਗ ਆਫ ਲੈਂਡ ਐਂਟੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋ ਦੋ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਏਕੜ ਵਾਲੇ ਫਾਰਮ ਸੈਲਫ ਕਨਜ਼ਿਊਮਿੰਗ ਸੈਂਟਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਐਕਸਪੋਰਟਿੰਗ ਸੈਂਟਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਡੇ ਫਾਰਮ ਨਾ ਕੇਵਲ ਲੇਬਰ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਹਨ ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਅੰਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜੋ ਇਕਨਾਮਿਕ ਢਾਂਚਾ ਹੈ, ਜੋ ਡਿਸਕ੍ਰਿਮੀਨੇਟਰੀ ਇਕਨਾਮਿਕ ਨਕਸ਼ਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਗੌਰਮਿੰਟ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਜ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੀ ਰਿਸਪੌਨਸਿਬਿਲਟੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਤੇ ਸੁਟਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਤੇ ਬਲੇਮ ਲਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਕਿਥੇ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਚਲਣ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਕਿਸੇ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਵਧਣ ਫੁਲਣ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਅੌਰ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇਂ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜ ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕਿਥੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਵੇਰੀਅਸ ਪਾਸੀਬਲ ਡੇਫੀਨੀਸ਼ੰਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਲੈਨਿੰਗ ਵਲ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਦੋ ਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ, ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਐਂਡ ਸਟੈਂਡਰਡ ਆਫ ਲਿਵਿੰਗ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਰਲਡ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਚਾਈਨਾ ਤਕ ਦੇਖ ਲਓ। ਦੋਵੇਂ ਮੁਤਜ਼ਾਦ ਵੇ ਆਫ ਲਿਵਿੰਗ ਦੇਖ ਲਓ। ਫਿਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਥੇ ਮੁਕੱਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਦੇਖੋ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਮੇਯੀਅਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੈ। ਜਾਂ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਮਯੀਅਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਭਾਰ ਘਟਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਪਲਾਨਿੰਗ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਮਯੀਅਰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਭਾਰ ਘਟਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਾਮਯਾਬ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਹੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ 60—70% ਲੋਕੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅੱਜ ਉਥੇ ਸਿਰਫ 8—9% ਲੋਕੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਅੰਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਅੱਜ ਬੜੇ ਬੜੇ ਮਨਸੂਬੇ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕਰਨ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਵੈਲਥ ਟੈਕਸ ਲਾਇਆ ਹੈ ਇਹ ਬੜਾ ਗਲਤ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰੋਵਿਨਸ਼ਲ ਸਬਜੈਕਟ ਹੈ। ਇਹ ਸਟੇਟ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਟੈਕਸ ਲਾ ਕੇ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਟੇਟ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਰਾਈਟਸ ਤੇ ਐਨਕਰੋਚਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਨਕਨਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲ ਅਲਟਰਾਵਾਇਰਸ ਆਫ ਦੀ ਕਨਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਇਕ ਸ਼ਿਕੰਜੇ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਇਸ ਮਾਰੂ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਦਸੇਗਾ। ਇਹ ਇਕ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਅੌਰ ਇਕਨਾਮੀ ਨਾਲ ਡਿਸਕਰਿਮੀਨੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾਵੇ।

[ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ]

ਇਕ ਅਰਜ਼, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕੇਰਲ ਸਟੇਟ ਬਾਰੇ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਸਟੇਟ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਲਓ। ਉਥੇ ਫੂਡ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਨਾਲ ਮਿਕਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਫੂਡ ਹੀ ਮੁਹੱਈਆ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕੀਆ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਪੋਲਿਟਿਕਸ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਉਥੇ ਇਕ ਅਜੈਂਸੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪਾਲੀਸੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਥੋਂ ਇਕ ਹੀ ਖਿਆਲਾਤ ਦੇ ਸਜਣ ਹਨ ਇਕ ਹੀ ਅਜੈਂਸੀ ਨਾਅ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਉਥੇ ਖੁਰਾਕ ਪਹੁੰਚਾਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਾਸਤੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਐਕਾਨੋਮੀ ਡਿਫਰੈਂਟ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਂਤ, ਮਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਿਸਥਾਨ, ਕੇਰਲ ਆਦਿ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਗ ਸੈਲਫ ਡਿਪੈਂਡੈਂਟ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਪੈਰਾਸ ਈਟਸ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਵੇਖਦੇ ਹੋ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਸਲ, ਨਰਮਾ, ਮਿਰਚ, ਆਦਿ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ, ਖਲਬਲੀ ਮਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿੰਨਾ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਅਸਰ ਫਿਰ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਪੜੇ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਅਸਰ ਕੇਵਲ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਇਕਨੋਮੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਬਲਕਿ ਅਰਬਨ ਇਕਾਨੋਮੀ ਤੇ ਵੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਐਗਰੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਸਹੀ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੈਟਰੀਆਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਮਿਟੀ ਵਿਚੋਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ, ਪੀਰ, ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਮਿਟੀ ਨਾਲ ਉਹ ਇਤਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਪੈਟਰੀਆਟਇਜ਼ਮ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੇ ਇੰਡੀਵਿਜੂਅਲ ਫ਼ਰੀਡਮ, ਵਰਾਸਤ ਦੀ, ਫਰੀਡਮ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਫਰੀਡਮ ਆਦਿ ਜੇ ਚਲੀ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬੁਲ ਵਰਕਰ ਨੂੰ ਜੇ ਕਦ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਕਾਨੋਮੀ ਇਮਬੈਲੈਂਸ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।

ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮਿਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਧਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸੀਲਿੰਗ ਇਕ ਸੌ ਏਕੜ ਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਘਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ (ਵਿਘਨ).....

ਕਈ ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਹੁਣ ਕੋਈ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੋਟ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹੋ।

ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ : (ਵਿਘਨ) ਸੋ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਹੀ ਆਦਮੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਤੇ

ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਸਟੇਬਿਲਟੀ ਡਿਪੈਂਡ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੈ ਕਿਸਾਨ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬੈਕ- ਬੋਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਸਦੇ ਲਈ ਸਾਡਾ ਵੀ ਕੋਈ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਸਹੂਲਤ ਪਹੁੰਚਾਈਏ। ਅਸੀਂ ਵੇਖੀਏ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਚੰਗੀ ਰੋਟੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਕਪੜਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕਰਨ ਤੇ ਤੁਲੇ ਰਹੀਏ। ਉਸਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਈਏ ਨਾ ਕਿ ਜਿਸ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਖਬੇ ਸਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਈਏ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਸਟੈਂਡ ਪੱਕਾ ਕਰ ਲੈਣ।

ਸੋ, ਮੈਂ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਹਾਊਸ ਦਾ ਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮਤਾ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਰੀ-ਐਕਸ਼ਨਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਊਡਲਇਜ਼ਮ ਵਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਥਰੋ ਆਊਟ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ (ਕਰਤਾਰਪੁਰ) (ਐਸ. ਸੀ.) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਹੈ ਉਹ ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਦਾਨਾ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਉਹ ਹਰੀਜਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਿਰਫ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜਿਹੜੇ ਦੋ ਭਰਾ ਹੁਣੇ ਹੀ ਬੋਲ ਕੇ ਹਟੇ ਹਨ, ਸਰਦਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਨਾ ਬੀਜਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਲੂ ਬੀਜਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਸੋ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਆਇਆ ਹੈ ਸਚਮੁਚ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ, ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅੱਛੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਫਾਦ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਾਂ ਕਿ ਤਬਦੀਲੀ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੀਲਿੰਗ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਲਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਸੀਲਿੰਗ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਸੀਲਿੰਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਤੇ ਸੀਲਿੰਗ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਬਾਸੀ ਵਰਗ 50-50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਸੀਲਿੰਗ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਅਤੇ ਇਕ ਮਕਾਨ ਤੋਂ ਵਧ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਈ ਤਾਂ 20-20 ਕੋਠੀਆਂ ਸੰਭਾਲੀ ਫਿਰਨ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਕੱਚਾ ਕਮਰਾ ਤਕ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਇਸ ਲਈ, ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਸੀਲਿੰਗ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਹੀ ਕਿਤੇ ਸੁਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਕਾਮਰੇਡ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖ ਕੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਰੋਣੇ ਰੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਪੇਂਡੂ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਕਿ :

'ਰੋਂਦੀ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ।

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ]

ਸੋ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਸਰਪਲਸ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ ਉਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਗਈ । ਜੇ ਕਿਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਟੋਟਾ ਦਿਤਾ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਮਾਰਫ਼ਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਕਢੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਕੋਈ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੀਖੋ ਪੁਕਾਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਮੈਂ ਇਕ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਦੋ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਵਾਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਹੁਣ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹ ਲੈ । ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਧਕੇਸ਼ਾਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਕ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਆਇਆ ਨਹੀਂ । ਉਹ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਪੈਕੇਜ-ਡੀਲ ਤੇ ਖ਼ਰੀਦੀ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਨੀਲਾਮ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਜਿਨੀ ਰਕਮ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਸੀ ਨੀਲਾਮੀ ਵਿਚ 1 ਕਰੋੜ 40 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਉਸਤੋਂ ਵੱਧ ਆਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਵਕਤ ਵਾਕ-ਆਊਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਸਿਰਫ਼ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿਤੀ ਜਾਏ ਔਰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨੀਲਾਮ ਕੀਤੀ ਜਾਏ । ਉਸ ਵਕਤ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਕਿ ਦਸੋ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ? ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੈਂਟਰ ਤੋਂ ਪੈਕੇਜ ਡੀਲ ਤੇ ਖ਼ਰੀਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵੰਡੀ ਜਾਏ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰੋ ਜਿਹੜੇ ਪੈਸੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵੱਧ ਵਟੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਹਰੀਜਨ ਕਲਿਆਨ ਫ਼ੰਡ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਆਂਗੇ ਅਤੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਾਂਗੇ । ਉਹ ਫ਼ੈਸਲਾ 8. 4. 64 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਨੀਲਾਮ ਹੋਣ ਲਗ ਗਈ । ਇਹ ਕੋਈ 3 ਲਖ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ । ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਫਿਗਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ । ਉਹ 3 ਲਖ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ । ਉਹ ਕਿਸੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖ਼ਰੀਦੀ ਸੀ ਨਿਕਾਸੀ ਜ਼ਮੀਨ । ਅਪਰੈਲ, 1964 ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਮਾਰਚ, 1967 ਤਕ ਉਸ ਦੀ ਨੀਲਾਮੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ । ਇਹ ਸਿਰਫ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਤਕਰੀਬਨ 60,000 ਏਕੜ ਨੀਲਾਮ ਹੋ ਗਈ । ਫਿਰ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਖੇਰੂੰ ਖੇਰੂੰ ਹੋ ਗਈ । ਉਸ ਤੋਂ 200,200 ਏਕੜ ਦੇ ਫਾਰਮ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਇੰਟਰੈਸਟਿਡ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ । ਇਥੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ, ਪਰ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਨਿਸਟਰ ਬੈਠੇ ਹਨ । ਅਜ ਕੋਈ 10 ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਰਾਹੋਂ ਦੇ ਕੋਲ ਚਗਾਰਾਂ ਦੀਆਂ, ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਝੁਗੀਆਂ ਸਨ । ਉਹ ਉਥੇ 10-12 ਸਾਲ ਤੋਂ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਉਹ ਝੁਗੀਆਂ ਉਥੇ ਦੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੇ 18-20 ਟ੍ਰੈਕਟਰਾਂ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਹ ਝੁਗੀਆਂ ਉਜਾੜ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸ 200-300 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਚੈਲਿੰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਪਿੰਡ ਰਾਹੋਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ : ਇਸ ਵਿਚ ਡਰਨ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਦਸਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਦੇ ਖਿਆਲਾਤ ਬੜੇ ਕੀਮਤੀ ਹਨ ਜ਼ਰਾ ਠੰਡੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਸੁਣ । (The ideas of Master Gurbanta Singh are very valuaple. Let us listen to him patiently)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ । ਰਾਤ ਭਰ ਪੁਲਿਸ ਉਥੇ ਖਾਂਦੀ ਪੀਂਦੀ ਰਹੀ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 200-300 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਇਕ ਵਡੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਵਾ ਦਿਤੀ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਅਬੋਹਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪੁਛੋ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਕ ਸੀਡ ਫਾਰਮ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਮਜ਼ਾਰੇ ਜੋ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਉਠਾਕੇ ਡਬਵਾਲੀ ਵਲੋਂ ਲਿਆਕੇ ਬਿਠਾਏ ਗਏ। ਫਿਰ ਜੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰਡਰਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਫੈਮਿਲੀ ਦੇ ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਹਰੀਜਨ ਨੇ ਇਕ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਦੋ ਤਿੰਨ ਆਦਮੀ ਸਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣ ਗਏ, ਪਰ ਕੋਈ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਡਾ: ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਹੈ ......

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੇਣ। (Master Gurbanta Singh should advise his party Members to allow him to speak.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਹੈ। ਇਹ ਵਜ਼ੀਰ ਤਾਂ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪੁਛ ਗਿੱਛ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਗਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਜਿਥੇ ਜਾਂਦਾ ਕੋਈ ਗਜ਼ੈਟਿਡ ਅਫਸਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰੀਸੀਵ ਕਰਨ ਨਾ ਆਉਂਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਪਾਸ ਮਹਿਕਮੇ ਹੀ ਐਸੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਵੇਂ ਦਿਵਾਉਣਗੇ? ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਵਿਚ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ, ਮਗਰ ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਵਜ਼ੀਰ ਹੀ ਹੈ ......

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਮਾਸਟਰ ਜੀ, ਹੁਣ ਰੇਲੇਵੈਂਟ ਹੋ ਜਾਵੋ। (The hon. Member, Master Gurbanta Singh, may please be relevant now.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰਾ ਨਾ ਰੌਨ ਨਾ ਕੌਨ, ਇਥੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ ? ... (ਵਿਘਨ)

PERSONAL EXPLANATION BY DR. BHAGAT SINGH

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ (ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ) : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਸਰ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਇਨਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੁਣ ਇਹ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ... (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਹੁਣ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਹੈ ਇਹ ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਹੈ-ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ, ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਹੈ (ਤਾੜੀਆਂ) ਸਿਰਫ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅਗੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਝੁੱਗੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਬਾਕਾਇਦਾ ਲੈਂਡ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਲਦੀ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿ

[ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ]

ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਦਿਵਾਉਣੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। (ਤਾੜੀਆਂ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 55,000 ਏਕੜ ਨਜ਼ੂਲ ਲੈਂਡ ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਬਣਾਕੇ ਦੇਣੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਕੀਮ ਸੀ ਕਿ 4,500 ਰੁਪਏ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਸੀ ਅਤੇ 2,500/- ਰੁਪਏ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇਣੀ ਸੀ, ਮਗਰ ਉਹ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਲੈਂਡ ਯੁਟੇਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਅੰਬਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਚੋ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਢ ਕੇ, 5-5 ਏਕੜ ਦੇ ਟੋਟੇ ਬਣਾ ਕੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਗ ਲਗਾਕੇ ਦੇਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਫਾਲਤੂ ਜ਼ਮੀਨ ਨਿਕਲੇਗੀ ਉਸ ਦਾ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਸਿਰਫ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਨੀਲਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਉਸ ਦਾ 2% ਹਿੱਸਾ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਕੰਢੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਕਮਾਹੀ ਦੇਵੀ ਤਕ ਸਾਰੀ ਜੋ ਜੰਗਲ ਹੇਠਾਂ ਸੀ, ਉਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਸਕੀਮ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਸਰਪਲਸ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੀ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਤੋਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੁਟ ਕੇ ਕਢ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨਿਕਾਸੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ ਜੋ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਲਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਜੋ ਜਿਥੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ਬੈਠਾ ਰਹੇ, ਉਥੇ ਜੋ ਹਰੀਜਨ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੰਡੇ ਮਾਰ ਕੇ ਉਥੋਂ ਕਢ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਨੂੰ ਦਸਣਗੇ। (ਸ਼ੇਮ, ਸ਼ੇਮ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੁਸਾਫਿਰ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵੇਲੇ ਡੇਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਲਈ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਰੀਜ਼ਰਵ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਸਕੀਮ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀ ਕਿਥੇ ਗਈ। ਫਿਰ ਕੁਲੂ ਜੋ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਵਿਚ ਭੇਡ ਪਾਲਣ ਦੀ ਇਕ ਸਕੀਮ ਸੀ। ਉਥੇ ਭੇਡਾਂ ਚਰਾਉਣ ਦਾ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ 18 ਲਖ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਡਾਂ ਚਰਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਕੁਝ ਪਤਾ ਬਹੁ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਨਿਕਾਸੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਦੱਸ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲਈ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਸ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਹੀ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਨਿਕਾਸੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ 3 ਲਖ ਏਕੜ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ 60,000 ਏਕੜ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਨੀਲਾਮ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ।

ਬਾਕੀ 2 ਲੱਖ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਰਦ ਬੁਰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਬੜੇ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਧਨਾਢ ਆਦਮੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਹੜਪ ਕਰ ਜਾਣ ਅਜ 10 ਦਿਨ ਹੋਏ ਹਨ, ਟਰੈਕਟਰਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਅਬੋਹਰ ਵਿਚ ਸੀਡ ਫਾਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਹੋਰ ਵੀ ਐਸੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪੁਜਦਾ ਸੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਾਮਰੇਡ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਤਾ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਗੋਂ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਲੈਂਡ ਲੈਸ ਵਾਹਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਦੇ 4

ਪੁਤਰ ਹਨ ਉਹ ਚਾਰੇ ਦੇ ਚਾਰੇ ਲੈਂਡ ਲੈਸ ਹੀ ਹੋਣਗੇ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ 8–4–64 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਨਿਕਾਸੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹਰੀਜਨਾਂ ਲਈ ਰੀਜ਼ਰਵ ਰਖੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਿਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਨਿਲਾਮੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਸ ਨੀਲਾਮੀ ਦੀ ਰਕਮ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿਚ ਵਸੂਲੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਰਕਮ ਫਿਰ ਹਰੀਜਨ ਕਲਿਆਣ ਫੰਡ ਵਿਚ ਪਾਈ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, 1967 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਮਨਿਸਟਰ ਸਨ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 1965 ਦੀਆਂ ਗਿਰਦਾਵਰੀਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਿਸ ਨਿਕਾਸੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। 450 ਰੁਪਏ ਫੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਹਥ ਰੰਗੇ (ਵਿਘਨ) ਪੰਜ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗਿਰਦਾਵਰੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖ਼ੂਬ ਲੁਟ ਮਚਾਈ।

ਫਿਰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਥੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ। ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 25 ਲਖ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਲਈ ਦਿਤਾ ਇਸ 25 ਲਖ ਰੁਪਏ ਨਾਲ 250 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਉ ਤਾਂ ਆਕੇ ਦੇਖੋ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਪਰਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾ ਲਈਆਂ ਹਨ। (ਵਿਰੋਧੀ ਪਖ ਵਲੋਂ ਸ਼ੇਮ ਸ਼ੇਮ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ) (ਸ਼ੋਰ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ 4 ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਿਉਂ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਦਿਤੀ ਸੀ ਕਿ ਵਕਤ ਦੇ ਹਾਕਮ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਧਰਮ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ। (ਵਿਘਨ)। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਧਰਮ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਉ ਤੇ ਫਿਰ ਧਰਮ ਪਰਚਾਰ ਕਰੋ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਦਾ ਹਾਂ ਆਉ ਇਕ ਵਾਰ ਤਗੜੇ ਹੋਕੇ 1967 ਵਿਚ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਉਹ ਹਟ ਕੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਈਏ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਨਿਕਾਸੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਿਕਲੇਗੀ ਉਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਕੋਲ ਹੈ ਜਾਂ ਦੰਪਤ ਕੋਲ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀ ਕਾਗਰਸ ਦੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਚਲੋ। ਤੇ ਸਾਰੀ ਨਿਕਾਸੀ ਜ਼ਮੀਨ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਉ। ਫਿਰ ਇਥੇ ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਘਟ ਕਰ ਦਿਉ ਇਕਨਾਮਿਕ ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੇਖ ਦੇ ਹਨ, ਇਥੇ ਰੋਟੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ, ਸ਼ੋਰ) ਇਹ ਇਕਨਾਮਿਕ ਯੂਨਿਟਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਮਸਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਤਨੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਮਸਲਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਇਥੇ ਰਾਜਾ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਗਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕੌਮੀਕਰਨ ਕਰ ਲਓ, ਸਾਰੇ ਮਕਾਨ ਕੌਮੀਕਰਨ ਕਰ ਲਉ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮਕਾਨ, ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਕੌਮੀਕਰਨ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ

(ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ)

ਹਨ । ਜਿਹੜਾ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉਸਦੀ ਜਿਹੜਾ ਰਹੇ ਮਕਾਨ ਉਸ ਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਵਪਾਰ ਕਰੇ ਦੁਕਾਨ ਉਸ ਦੀ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਦੇ ਫਰਕ ਨੂੰ ਮਿਟਾਣਾ ਹੀ ਪਏਗਾ । ਕਾਂਗਰਸ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੁਰੀ ਤਾਂ ਹੈ, ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ । ਹੁਣੇ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਇਕ ਮਸਲਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ । ਬੀਬੀ ਇੰਦਰਾ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਅਕਾਲੀ ਸੀ ਜਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵੋਟਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਾਈਆਂ ਕਿ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਅਮੀਰੀ ਦੇ ਫਰਕ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸਵਾਦ ਵੇਖ ਸਕਣ ।

ਫਿਰ ਇਥੇ ਫੈਮਲੀ ਪਲਾਨਿੰਗ ਬਾਰੇ ਰੋਜ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਾਹਾਂ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਲ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ 20 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਹਾਲਤ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਇਤਨੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ੰਟ-ਆਊਟ ਕਰ ਦਈਏ । (ਹਾਸਾ) (ਸ਼ੋਰ)

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਯਾਦ ਆਈ । (ਹਾਸਾ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਇਕ ਬੜਾ ਸੀਰੀਅਸ ਮਸਲਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਤੇ ਬੜੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਜਿਹੜੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਤੁਸੀ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਠੀਕ ਹੈ । ਇਥੇ ਬਾਦਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਨੂੰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਤੋਂ 105 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਲਉ । ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 100 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਕੇ ਮੈਨੂੰ 2 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਦੋ ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਕਿਉਂ ਦੇਵਾਂ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਇਕ ਬੜੀ ਗੰਭੀਰ ਸਮਸਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਡੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਰਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਸੂਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅਗੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮੀਕਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਫਿਰ ਕਦੇ ਤੁਹਾਡੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਕਹਾਂਗਾ ।

Mr. Chairman : The House stands adjourned till 9.00 a.m. on Friday, the 24th October, 1969.

1.30 P.M.

The Sabha then adjourned till 9.00 a.m. on Friday, the 24th October, 1969.

"C" 1970

Published under the authority of the Punjab Vidhan Sabha and printed by the George Printing Works, Manimajra (Chandigarh).

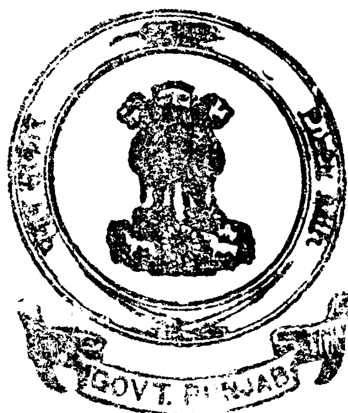
PUNJAB VIDHAN SABHA

DEBATES

24th October, 1969

Vol. II-No. 4.

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Friday, the 24th October, 1969

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh

Price: 7.15

ERRATA
To
PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES.
DATED THE 24th OCTOBER, 1969,
Vol. II—No.4.

Read	For	Page	Line
Proceedings	Proceedins	(4) 9	8
ਸੋਸ਼ਲ	ਸ਼ਲ	(4) 13	4th from below
answered	answreed	(4) 26	last
ਵਿਦਿਆਰਥੀ	ਵਿਦਿਆਰਫੀ	(4) 28	last
ਬਦਲੀ	ਦਦਲੀ	(4) 39	6
ਭਦੌੜ	ਭਦੌਮ	(4) 39	7
the	be	(4) 42	2
ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ	ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਬਬੰਦਾ	(4) 50	7th from below
ਅਤੇ	ਅਏ	(4) 53	20
Statement	Statemant	(4) 57	16th from below
ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ	ਸ਼ੀ ਸਪੀਕਰ	(4) 59	15
employers	employees	(4) 61	13
ਇਥੇ	ਔਥੈ	(4) 64	5th from below
ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ	ਸ਼ੀ ਸਪੀਕਰ	(4) 66	17&30
ਦਾਨੁ	ਦਾਨੂ	(4) 75	4
ਉਖਾੜਨ	ਉਾਖੜਨ	(4) 75	last
ਬੀਜਿ	ਬੀ	(4) 76	13
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ	ਗੁਰੂ ਣਾਂਨਕ ਦੇਵ ਜੀ	(4) 77	15
ਪਾਤਿਸਾਹੀ	ਪਾਤਸਾਹੀ	(4) 79	15
ਨਾਉ	ਨਉ	(4) 79	8th from below
ਘਾਲਿ	ਘਾਲ	(4) 85	17
ਹਥਹੁ	ਹਥੋਂ	(4) 85	17
ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ	ਰਾਹ ਪਛਾਣੇ	(4) 85	17
ਕੁਰਲਾਣੇ	ਕੁਰਲਾਣੋ	(4) 85	5th from below
ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ	ਜਿਤੂ ਦੁਆਰੇ	(4) 85	2nd from below
ਨੀਚੁ	ਨੀਚ	(4) 88	12
ਧਰਿ	ਧਰ	(4) 89	15th from below
ਪੈਰੁ	ਪੈਰ	(4) 89	14th from below
ਚੌਥੇ	ਚੌਖੇ	(4) 93	4th from below
ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ	ਚੇਅਰਸੈਣ ਸਾਹਿਬ	(4) 95	21

Read	For	Page	Line
ਸਰਦਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ	ਸਰਦਾਰ ਭਗਟ ਸਿੰਘ	(4) 95	last
ਹੋਏ ਹੋਏ ਸਨ	ਹੋਏ ਸਨ ਹੋਏ	(4) 96	15
ਆਦਮੀ	ਆਮਦੀ	(4) 98	2nd from below
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ	ਗਰੂ ਸਾਹਿਬ	(4) 99	last
ਕੇ	ਦੇ	(4) 102	7
ਜਗੁ	ਜਗ	(4) 102	8
ਜਗਾਇਨਿ	ਜਗਾਇਨ	(4) 108	10
ਨਾਮੁ	ਨਾਮ	(4) 109	9th from below
ਵਿਚਾਰੀ	ਵਿਚਾਰ	(4) 110	9
ਦਲੇਰੀ	ਦਰਲੇਰੀ	(4) 112	19
ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ	ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚਦ ਖਰਬੰਦਾ	(4) 113	9th from below
ਮੈਂ ਅਰਜ਼	ਮੈਂ ਅਰਗ	(4) 115	4th from below
Singh	siagh	(xxvi)	8th from below

PUNJAB VIDHAN SABHA

Friday, the 24th October, 1969.

The Vidhan Sabha met in the Hall of the Punjab Vidhan Bhavan, Sector 1, Chandigarh at 9.00 A. M. of the Clock. Mr. Speaker (Sardar Darbara Singh) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

ABOLITION OF CHOWKIDARA TAX

*716. **Comrade Darshan Singh Jhabal** : Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state :

a) whether the previous United Front Ministry decided to abolish the Chowkidara tax ;

b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether the present Government propose to implement the said decision; if so, the time by which it is likely to be done ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) :

ੲੇ) ਨਹੀਂ ਜੀ ।

ਬੀ) ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ : ਕੀ ਕੋਈ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਜਵੀਜ਼ ਸੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤਾ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਜਿਸ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਜ਼ੇਰੇ ਗੌਰ ਸੀ, ਉਸ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਵੀ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਵੀ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ੇਰੇ ਗੌਰ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਚਾਰਾਂਗੇ ।

ਡਾਕਟਰ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਕਲਕਟ : ਆਇਆ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਚੌਕੀਦਾਰਾ ਟੈਕਸ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਅਜੇ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਛਡਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਭ ਨੂੰ ਹੀ ਛਡ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਮਸਲਾ ਜ਼ੇਰੇ ਗੌਰ ਕਿਤਨੇ ਚਿਰ ਚਲੇਗਾ; ਕੀ ਇਹਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਕਦਮ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

HINDI/PUNJABI TEACHERS IN GOVERNMENT HIGH SCHOOL, KHUBAN, DISTRICT FEROZEPORE

*688. **Comrade Dana Ram** :— Will the Minister for Education be pleased to state :

(a) whether there is a Government High School in Khuban (Lambi Constituency), district Ferozepore ;

(b) whether it is a fact that neither any Hindi nor Punjabi teacher has been appointed in the said school since 1956 or even earlier;

(c) if the reply to part (b) above be in the negative the names of Hindi and Punjabi teachers employed in the said school and the dates on which they joined;

(d) whether any M.L.A. made any representation in this connection to the Education Minister in April, 1969 and subsequently ; if so, the dates when such representations / reminders were received and the action taken thereon ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ:

ਏ) ਹਾਂ ਜੀ,

ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੀ) ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਡੀ) ਹਾਂ ਜੀ।

1) ਜੂਨ 1969

2) 26-9-69

ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ ਹੈ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਟੀਚਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਦੋਂ ਤਕ ਹੋਏਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਆਰਡਰ 17-10-1969 ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਪਿਛਲੇ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਟੀਚਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਡਰ 17-10-1969 ਨੂੰ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਆਰਡਰ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਥੇ ਟੀਚਰ ਕਦੋਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸਕੂਲ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਅਪਗਰੇਡ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਿਛਲੇ 10/12 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਇਹ ਗਲਤ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਇਹ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਡੇਟ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਅਪਗਰੇਡ ਹੋਇਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰ ਕੇ ਦਸ ਦਿਆਂਗੇ ।

चौधरी बलबीर सिंह : मिनिस्टर साहिब ने सवाल के जवाब में बताया है कि वहां पर टीचर की नियुक्ति के ग्रार्डर कर दिए हैं । फिर इन से पूछा गया कि क्या टीचर वहाँ पर हाज़र हो गया है तो इन्होंने कहा कि पता कर के बता देंगे । सवाल इन के पास मौजूद है, जिस में लिखा हुग्रा है कि 1956 से वहां पर टीचर नहीं है । एक तरफ सारे पंजाब में इस वक्त इतने टीचर बेकार बैठे हैं जिनको नौकरी नहीं मिलती ग्रौर वह ऐजीटेशन कर रहे हैं कि कोई नौकरी उनको मिले । सवाल पूछने का मक्सद सिर्फ यह होता है कि जो चीज़ सरकार के नोटिस में नहीं है, वह इनके नोटिस में ग्रा जाए जिस पर यह ग्रमल करें । नहीं तो Question Hour का कोई फायदा नहीं है । ग्रब मिनिस्टर साहिब बताएं कि किस दिन तक टीचर वहां पहुंच जाएगा ?

ਮੰਤਰੀ : 17-10-1969 ਨੂੰ ਇਹ ਆਰਡਰ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ । ਟੀਚਰ ਵੀ ਉਥੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ ।

ਡਾਕਟਰ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਕਲਕਟ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਵਰਤੀ ਹੈ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਲਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਜਿਹੜੇ 17-10-1969 ਨੂੰ ਆਰਡਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਅਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰ ਕੇ ਦਸ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

GOVERNMENT MIDDLE SCHOOL, LATALA, DISTT. LUDHIANA

*690. **Comrade Dana Ram** : Will the Minister for Education be pleased to state :

a) whether the Government Middle School, Latala, tehsil and District Ludhiana, was a co-educational institution up to 8th class earlier; if so, the date when co-education was stopped in the said school or in the middle classes (6th to 8th) and the reasons therefor;

b) whether this stoppage was recommended by the D. E. O. Smt. H. B. Singh;

c) whether the Government received any representation for reconverting the above mentioned Government School to co-educational school after April 1967; if so, their number and the action taken thereon ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ :

(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ; ਮਾਰਚ 67, ਭਵਨ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਕਾਰਨ ।

(ਅ) ਆਦੇਸ਼ ਹੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫਸਰ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਐਚ. ਬੀ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਦਿਤੇ ਸਨ ।

(ੲ) ਹਾਂ ਜੀ, ਕਈ; ਸਾਂਝੀ ਸਿਖਿਆ ਦੁਬਾਰਾ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਜਿਸ ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਨੇ ਇਕ ਪਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦਾ ਗੇਟ ਲਵਾ ਕੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕੋ-ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਕੀ ਉਹਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ? ਜਾਂ ਨਿਰਾ ਉਸਦੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਉਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀ ਹੈ ? ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੋ ਕਾਜ਼ ਨੋਟਿਸ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਅੰਡਰ ਰੂਲਜ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੰਡਰ ਰੂਲਜ਼ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਬਾਰੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਿਉ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ ।

(*Mr. Deputy Speaker in the Chair*)

STARRED QUESTION No. 741*

Extension was applied for by the Government with regard to Starred Question No. 741.

TRANSFER OF CERTAIN MASTERS/MISTRESSES POSTED IN GOVERNMENT SCHOOLS AT PATIALA AND NABHA.

*786. **Sardar Dalip Singh Pandhi** : Will the Minister for Education be pleased to state :—

(a) whether there are any Masters/Mistresses posted in Government Schools at Patiala and Nabha working there for more than 5 years; if so, their names togetherwith the names of the schools and the period of their actual stay in each case;

(b) if the answer to part (a) above be in the affirmative, whether there is some proposal to transfer the said Masters/Mistresses out of the said towns; if so, by what time ?

---

*Starred Question No. 741 and its reply appear in Debate dated 26th November, 1969.

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ :

(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ, ਸੂਚੀ ਸਦਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(ਅ) ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਲੜੀ ਨੰ :	ਮਾਸਟਰ ਮਿਸਟਰੈਸ ਦਾ ਨਾਂ ਤੇ ਸਕੂਲ		ਵਰਤਮਾਨ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਆਉਣ ਦੀ ਮਿਤੀ
	ਸਰਵ ਸ਼੍ਰੀ/ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ		
1.	ਜਸਵੰਤ ਦਾਹੀਆ, ਗੌ: ਗ: ਹਾ: ਸੈ: ਸ: ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ, ਪਟਿਆਲਾ		13-6-64
2.	ਬਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਰਮਾ	ਉਕਤ	19-5-64
3.	ਪੁਸ਼ਪਾ ਬੇਦੀ	ਉਕਤ	12-10-60
4.	ਹਰਬੰਸ ਮਦਾਨ	ਉਕਤ	16–2-61
5.	ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਗੌ: ਸੀ: ਮਾ: ਹਾ: ਸੈ: ਸ:ਫੀਲ ਖਾਨਾ, ਪਟਿਆਲਾ		13-11-63
6.	ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	ਉਕਤ	5–5-64
7.	ਸੁਦੇਸ਼ ਬਾਲਾ	ਉਕਤ	6-9-61
8.	ਦਰਸ਼ਨ ਕੰਬੋਜ, ਗੌ: ਗ: ਹਾ: ਸ: ਓਲਡ ਪੁਲੀਸ ਲਾਈਨ, ਪਟਿਆਲਾ		4-9-61
9.	ਅੰਮ੍ਰਿਤਸ ਤਲਵਾੜ	ਕਤਉ	8-10-54
10.	ਨੀਨਾ ਥਾਪਰ	ਉਕਤ	2-5-58
11.	ਗੁਰਦੀਪ ਬੱਗਾ	ਉਕਤ	21-1-64
12.	ਸ਼ਾਂਤਾ ਧਬਲਾਨੀਆ	ਉਕਤ	8-5-64
13.	ਸ਼ੀਲਾ ਥੀਂਡਾ	ਉਕਤ	21-6-63
14.	ਉਮਾ ਰਾਣੀ, ਗੌ: ਵਿਕ: ਗ: ਹ: ਸੈ: ਸ:, ਪਟਿਆਲਾ		7-5-62
15.	ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ	ਉਕਤ	6-5-64
16.	ਪੁਸ਼ਪਾ ਜਾਇਲ	ਉਕਤ	14–10-52
17.	ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ	ਉਕਤ	4-8–59
18.	ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ	ਉਕਤ	4–9-61
19.	ਹਰ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	ਉਕਤ	3-10-64
20.	ਕੈਲਾਸ਼ ਨਰੂਆ	ਉਕਤ	12–10-64
21.	ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ	ਉਕਤ	4-9-64
22.	ਉਸ਼ਾ ਸਿੰਗਲਾ	ਉਕਤ	10-9-63
23.	ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਗੌ: ਗ: ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਅਨਾਰਦਾਨਾ ਚੌਕ, ਪਟਿਆਲਾ		6-10-61
24.	ਗੁਰਬਚਨ ਕੌਰ	ਉਕਤ	4-9-61
25.	ਸੰਤੋਸ਼ ਭਟਨਾਗਰ	ਉਕਤ	1-6-60
26.	ਜਗਦੀਸ ਕੌਰ	ਉਕਤ	20-9–59
27.	ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਗੌ: ਮ: ਪ: ਹਾ: ਸੈ: ਸ:, ਪਟਿਆਲਾ		15-6–64
28.	ਮੋਹਨ ਲਾਲ	ਉਕਤ	1-5-62
29.	ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ	ਉਕਤ	2-5–64
30.	ਜਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਗੌ: ਮ: ਪ: ਹਾ: ਸੈ: ਸ:, ਪਟਿਆਲਾ		11-5-63
31.	ਐਸ. ਪੀ. ਸ਼ਰਮਾ	ਉਕਤ	9-11-63

[ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ]

32	ਮਨਮੋਹਨ ਕੌਰ ਗੌ: ਸੀ: ਮੌ: ਸਕੂਲ,ਸਿਵਲ ਲਾਈਨਜ, ਪਟਿਆਲਾ	11-4-55
33.	ਮੋਤੀਆ ਚੋਪੜਾ ਉਕਤ	11-4-55
34.	ਕਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਉਕਤ	2-9-63
35.	ਬਲਵੰਤ ਕੌਰ ਉਕਤ	14-5-64
36.	ਹਰਚਰਨ ਕੌਰ ਉਕਤ	22 4-63
37.	ਸਵਿੰਦਰ ਜੀਤ ਕੌਰ ਉਕਤ	27-4-63
38.	ਪੁਸ਼ਪਾ ਦੀਵਾਨ ਉਕਤ	30-3-61
39.	ਇਕਬਾਲ ਕੌਰ ਉਕਤ	20-6-60
40.	ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ, ਗੌ: ਮਿ: ਸਕੂਲ, ਸਨੌਰੀ ਗੇਟ, ਪਟਿਆਲਾ	1-7-54
41.	ਰਾਮੇਸ਼ਵਰੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਗੌ: ਮਿ: ਸਕੂਲ, ਘਾਸ ਮੰਡੀ, ਪਟਿਆਲਾ	4/60
42.	ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਗੌ: ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤ੍ਰਿਪੜੀ, (ਪਟਿਆਲਾ)	4-1-62
43.	ਅਨੰਦ ਕੋਹਲੀ, ਗੌ: ਵਿਕ; ਗ: ਹਾ: ਸੈ: ਸ:, ਪਟਿਆਲਾ	19-10-59
44.	ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਪੂਰ ਉਕਤ	4/51
45.	ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਣੀ ਗੌ: ਸੀ: ਮਾ ਸ: ਸਿਵਲ ਲਾਈਨਜ਼, ਪਟਿਆਲਾ	28-11-41
46.	ਬੀਨੋ ਮਾਥਰ, ਗੌ: ਵਿਕ: ਗ. ਹਾ: ਸ: ਸ:, ਪਟਿਆਲਾ	26-6-47
47.	ਕੌਸ਼ਲਿਆ ਅਗਰਵਾਲ, ਗੌ: ਗ: ਹਾ: ਸ: ਸ: ਮਾਡਲਟਾਊਨ, ਪਟਿਆਲਾ	22-9-54
48.	ਵਿਜੇ ਦਾਨੀਆ, ਗੌ: ਸੀ. ਮਾ: ਹਾ ਸੈ: ਸ: ਫੀਲ ਖਾਨਾ, ਪਟਿਆਲਾ	2-9-53
49.	ਲੀਲਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਗੌ:ਗ:ਹਾ: ਸੈ: ਸ਼. ਓਲਡ ਪੁਲੀਸ ਲਾਈਨਜ਼,ਪਟਿਆਲਾ	15-5-55
50.	ਜਗਦੀਸ਼ ਕੌਰ, ਗ: ਗ: ਹਾ: ਸ: ਸ: ਅਨਾਰਦਾਨਾ ਚੌਕ, ਪਟਿਆਲਾ	20-9-59
51.	ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਗੌ: ਮਿ: ਸ: ਘਾਸ ਮੰਡੀ, ਪਟਿਆਲਾ	27-4-63
52.	ਸਤਿਆ ਗੁਪਤਾ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦਿਆਲਾ, ਪਟਿਆਲਾ	15-4-55
53.	ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ, ਗੌ: ਹ: ਸੈ: ਸ:, ਨਾਭਾ	6-5-64
54.	ਮਨਮੋਹਨ ਲਾਲ ਉਕਤ	22-4-63
55.	ਸ਼ਕਤੀ ਲਾਲ ਉਕਤ	14-5-63
56.	ਦੇਵੀ ਦਿਆਲ ਉਕਤ	6-5-54
57.	ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਗੌ: ਗ: ਹਾ ਸੈ: ਸ: ਨਾਭਾ	17-6-64
58.	ਕੁਸ਼ਲ ਮਾਹਰੀ ਉਕਤ	16-7-64
59.	ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਉਕਤ	26-4-63
60.	ਇਕਬਾਲ ਕੌਰ ਉਕਤ	29-8-63
61.	ਕੁਸ਼ਲਿਆ ਸ਼ਰਮਾ ਉਕਤ	5-9-57
62.	ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਉਕਤ	23-12-55
63.	ਸ਼ਾਂਤਾ ਦਲਹਨ, ਗੌ: ਜੂਨੀਅਰ ਮਾ: ਸਕੂਲ ਨਾਭਾ	29-4-63
64.	ਸਰਪਤਾ ਰਾਣੀ ਉਕਤ	12-5-64
65.	ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਉਕਤ	20-6-63
66.	ਮਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਉਕਤ	28-6-63

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਅਸੂਲ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸਟਰਜ਼ ਦੋ ਚਾਰ ਸਾਲ ਇਕੋ ਥਾਂ ਤੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ?

ਮੰਤਰੀ : ਐਸੀ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਇਹ ਆਮ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਬਦਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਲਿਸਟ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਲੇਡੀ ਟੀਚਰ 28-11-1941 ਤੋਂ ਇਕੋ ਥਾਂ ਤੇ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵੀ ਹੋਣਗੀਆਂ ?

ਮੰਤਰੀ : ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਟਰਮ ਰਖੀ ਗਈ ਸੀ ਫੇਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰਿਲੈਕਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਲੇਡੀਜ਼ ਅਤੇ ਕਪਲ ਕੇਸਿਜ਼ ਵਾਸਤੇ ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਐਸੀ ਕੋਈ ਮਿਆਦ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਦ ਕੋਈ ਟੀਚਰ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਐਸੀ ਕੋਈ ਮਿਆਦ ਨਹੀਂ ਰਖੀ ਗਈ ।

ਬਾਵਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਕਪਲ ਕੇਸਿਜ਼ ਬਾਰੇ ਕੀ ਪਾਲਿਸੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਪਲ ਕੇਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਐਡਜਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या यह सरकार के नोटिस में है कि इस साल एक सरकुलर इन के महकमे ने जारी किया था जिस में यह लिखा गया था कि जो टीचर्ज़ या टीचरैसिज ज्यादा अर्से से एक जगह बैठे हैं, उनकी तबदीली की जाए ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕਪਲ ਕੇਸਿਜ਼ ਦੂਰ ਦੂਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਥਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤਾਂ ਇਹੀ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕਪਲ ਕੇਸਿਜ਼ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਡਜਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਐਸੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਐਡਜਸਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਐਸੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਹਸਬੈਂਡ ਅਤੇ ਵਾਈਫ ਇਕ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ । ਕਈ ਵਾਰੀ ਹਸਬੈਂਡ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵਾਈਫ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਾਈਫ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹਸਬੈਂਡ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ।

UPGRADING OF PRIMARY AND MIDDLE SCHOOLS IN DHAR BLOCK HILLY AREA OF PATHANKOT.

*791. **Chaudhri Ram Singh** : Will the Minister for Education be pleased to state the number and names of Schools proposed to be upgraded by the Government in Dhar Block Hilly area of Pathankot from Primary to Middle and Middle to High standard respectively during the current financial year?

ਮੰਤਰੀ : ਧਾਰ ਬਲਾਕ ਦੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਅਪਗਰੇਡ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਅਪਗਰੇਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵਗਾ ।

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰ ਬਲਾਕ ਵਿਚ 8, 12 ਅਤੇ 25 ਮੀਲ ਦੇ ਫਰਕ ਤੇ ਸਿਰਫ 2 ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਅਤੇ 14 ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਹਨ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚਾਰ ਅਤੇ ਛੇ ਛੇ ਮੀਲ ਪੈਦਲ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਲੀਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰ ਬਲਾਕ ਦਾ ਏਰੀਆ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਵਾਲੇ ਲੈਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ? ਕੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੇਸ ਹੈ, ਇਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸਕੂਲ ਇਸ ਸਾਲ ਅਪਗਰੇਡ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਏ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ?

(ਵਿਘਨ)

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ: (ਕਾਂਗਰਸੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 22 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir. ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਧਾਰ ਬਲਾਕ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਨਾ ਮੁਨਾਸਬ ਹਨ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਲਾਕ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ । (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : This is no point of order. It is ruled out of order. Please take your seat.

Minister for Finance : Mr. Deputy Speaker, the Hon. Member is indulging in malicious criticism.

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : (ਵਿਘਨ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ......(ਸ਼ੋਰ)

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੈਲੰਜ ਕਬੂਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। (ਸ਼ੋਰ)

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ ਸੀ ।)

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਗਲਤ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

(ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ)

चौधरी बलबीर सिंह : आपने प्वायंट आफ आर्डर को आउट आफ आर्डर करार दे दिया है। मैं पूछना चाहता हूं कि आऊट आफ आर्डर करार देने के बाद क्या मिनिस्टर को यह हक है कि वह बात करता जाए और अपनी मर्जी के मुताबिक जवाब दे जाए (शोर) (विघ्न)

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਕਹੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, आप इन को हिदायत करें और बंद कराएं। (शोर)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਹਾਊਸ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਾਊਸ ਦੇ ਡੈਕੋਰਮ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਅਤੇ ਯਕਲਖਤ ਹੀ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਅਗਰ ਡੈਕੋਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲੋਗੇ ਤਾਂ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਰਹੇਗਾ। ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੂੰ ਰਿਕੁਐਸਟ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਚੱਲਣ ਦੇਣ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਆਊਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਬੋਲਣਾ ਫਿਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

(The House is in Session for the last three days and I have been conducting the proceedins. I am constrained to observe that some of the hon. Members do not maintain the dignity and decorum of the House. They abiuptly drift away from the matter under discussion. I would request the hon. Ministers and the Members to maintain the decorum of the House so that the proceedings are conducted smoothly. It is not proper to go on speaking on a point of order once it is declared out of order by the Chair.)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਇਸ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਪੁਆਇੰਟ, ਆਊਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਨਿਸਟਰ ਉਸ ਤੇ ਕਿਉਂ ਬੋਲੀ ਜਾਵੇ ? (ਸ਼ੋਰ)

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਕ ਰਿਕੁਐਸਟ ਕਰਾਂਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਹੈ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਠੀਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਗਲਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਉਗੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਕਾਰਵਾਈ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇਗੀ (I would like to point out and I am sure that the hon. Members would agree with me that in case point of order is raised which is not according to the Rules, then the proceedings of the House would not be conducted smoothly, as is the case now.)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਰੂਲਿੰਗ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਣੀ ਹੈ .... (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਦ ਚੇਅਰ ਨੇ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। (ਤਾੜੀਆਂ) (No discussion should take place after the ruling by the Chair)

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : * * * * *

(ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

*Expunged as ordered by the Chair.

Mr. Deputy Speaker : This discussion will not form part of the proceedings.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਰੀਕਾਰਡ ਵਿਚੋਂ ਕਢਾ ਦਿਓ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਲਰੈਡੀ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ ।

(I have already given my ruling on this point.)

ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ : ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਲਾਈਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਡਿਕਲੇਅਰ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਰੂਲ ਆਓਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਨੈਕਸਟ ਕੁਐਸਚਨ ।
(ਵਿਘਨ)

(I have already ruled out the point of order and declared that such like points of order should not be raised in the House. Next Question.)

(Interruption)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਤੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਹੈ । ਇਥੇ ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਥੇ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ?

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵਰਡਜ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਕਢਾ ਦਿਤੇ ਹਨ । ਨੈਕਸਟ ਕੁਐਸ਼ਚਨ

(I have already informed the House and say it again that I have expunged those words from the proceedings. Next Question.)

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं पहले भी खड़ा हुआ था, लेकिन आप ने बोलने से रोक दिया था (विघ्न) मुझे यह सवाल पूछ लेने दें (विघ्न) क्या मन्त्री साहिब यह बतलायेंगे कि जो बैकवर्ड एरिया है, कंडी का एरिया है, उन इलाकों में, तालीम के सिलसिले में सरकार कोई खास रियायत दे रही है या नहीं ? (विघ्न)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਕਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਲਫਜ਼ ਫਾਇਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗਲਤ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਾਪਸ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ।

Mr. Deputy Speaker : I cannot go back from a ruling which I have already given.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਇਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਚਲਣ ਦਿਆਂਗੇ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਇਹ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਹੈ । (ਸ਼ੋਰ) ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਗਲਤ ਲਫ਼ਜ਼ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਰਵਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਚਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿਗਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਕਢਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹੁਣ ਹੋਰ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ।

(I have already ordered expunction of all that portion from the proceedings, what more can I do about that ?)

(*At this stage, Shri Sardari Lal Kapur rose to speak. There were interruptions in the House.*)

Mr. Deputy Speaker : If the hon. Members are not going to listen, what can I do.

चौधरी बलबीर सिंह : आन ए प्वांयट आफ आर्डर सर, डिप्टी स्पीकर साहिब, मेरा प्वायंट आफ आर्डर यह है कि मास्टर गुरबन्ता सिंह ने जो आपत्ति उठाई है उस के बारे में मेरी अर्ज है कि बेशक आपने जो कार्यवाही इस सिलसिले में हुई है, डिलीट करवा दी है, लेकिन जो शब्द इन्होंने कहे हैं, उन्हें वापिस लेने चाहिएं (विघ्न)जनाब, यह रूलिंग के खिलाफ़ बात नहीं है, यह लफ्ज़ इनको वापिस लेने चाहिएं नहीं तो यह एक नई प्रथा चल पड़ेगी (विघ्न) (शोर)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਉਸ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਜੋ 2-3 ਦਿਨ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਖਰਾਬ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਬੜੇ ਸਮਝਦਾਰ ਔਰ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਆਦਮੀ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਕਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਕਲ੍ਹ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਇਕ ਗੱਲ ਗਲਤ ਕਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਸੀ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਮੇਰੀ ਅਰਜ ਹੈ ਕਿ ਕੁਐਸਚਨ ਆਵਰ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਫਜ਼ੂਲ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਟਾਈਮ ਜ਼ਾਇਆ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।ਸੋ, ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜੋ ਲਫ਼ਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣ ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮਾਧੋਪੁਰ ਦੇ ਕੋਲ ਜਿਹੜੀ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਸਕੀਮ ਹੈ ... (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਫਾਇਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਮਤਾਬਕ ਆਪਣੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

Mr. Deputy Speaker : Next question please.

Voices : No, No. (ਸ਼ੋਰ) (ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਲ ਕਪੂਰ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਗੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ । ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ । ਗੱਲ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ । (ਵਿਘਨ) ਫਿਰ ਫਾਇਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੁਝ ਲਫ਼ਜ਼ ਕਹੇ । ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜੋ

[ਸ਼੍ਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਲ ਕਪੂਰ]

ਉਹ ਲਫਜ਼ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗ ਲੈਣ ਤਾਂ ਜੋ ਗਲ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਚੰਗੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲ ਸਕੇ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਜੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੀ ਐਕਸਪੈਕਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਬੇਸ਼ਕ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਡਿਲੀਟ ਕਰਵਾ ਦਿਤੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਫੀਲਿੰਗ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਗੱਲ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਾਇਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਯੈਲੋ ਫੀਵਰ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸੁਣੀ ਹੈ ਇਕ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਾਂਗਰਸ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਹੀ ਕਿ ਇਹ 22 ਸਾਲ ਕੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਉਠੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਕੁਝ ਕਿਹਾ; ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਇਰਰੈਲੇਵੈਂਟ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਡਿਲੀਟ ਵੀ ਤੁਸੀ ਕਰਵਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਾ ਚਲਣ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਮੁਨਾਸਬ ਗਲ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਉਠ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿਉ ਕਿ ਮੈਂ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲਏ, ਉਹ (ਕਾਂਗਰਸ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ) ਬੇਸ਼ਕ ਨਾ ਕਹਿਣ।

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪਕੀਰ ਸਾਹਿਬ, ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਜੋ ਤਜਵੀਜ਼ ਰਖੀ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਮੈਂ ਲਫਜ਼ ਕਹੇ ਸੀ ਅਗਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਰੇ ਲਗੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਲਈ ਦੁਖਦਾਈ ਸਿਧ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਭੀ ਆਪਣੇ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

DIRECTION ISSUED BY SOCIAL EDUCATION (ADULTS) DEPARTMENT FOR TREATING IST AND 2ND OCTOBER, 1969, AS WORKING DAYS.

*793. **Chaudhri Ram Singh** : Will the Minister for Education be pleased to state whether it is a fact that the Social Education (Adults) Department issued a direction to treat Ist and 2nd October, 1969, which were holidays, as working days, if so, the reasons therefor ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : ਨਹੀਂ ਜੀ।

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੁਐਸਚਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 1 ਅਕਤੂਬਰ ਅਤੇ 2 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹੌਲੀਡੇ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 'ਨਹੀਂ ਜੀ' ਕਿਹਾ ਹੈ; ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਛੁੱਟੀ ਦਿਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਛੁੱਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ 'ਨਹੀਂ ਜੀ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ 'ਨਹੀਂ ਜੀ' ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਛੁੱਟੀ ਸੀ ।

ENQUIRY HELD AGAINST THE PRINCIPAL GOVERNMENT HIGHER SEC. SCHOOL OLD POLICE LINE, PATIALA.

*811. **Sardar Dalip Singh Pandhi :** Will the Minister for Education be pleased to state :

(a) whether any enquiry was held against the Principal Government Girls Higher Secondary School, old Police Lines, Patiala, last year.

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative the nature of allegations enquired into and the result of the enquiry.

(c) whether the said Principal was found guilty on enquiry, if so, the nature of punishment awarded to her; if not the reasons therefor ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ :

(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਅ) ਇਲਜ਼ਾਮ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਰੱਦੀ ਕਾਗਜ਼ ਵੇਚ ਕੇ ਵਸੂਲੀ ਹੋਈ ਰਕਮ ਸਕੂਲ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ । ਉਪ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰਕਮ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ।

(ੲ) ਮਾਮਲਾ ਅਜੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਤੇ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਉਤੇ ਹਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਛੇਤੀ ਹੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏਗਾ ।

चौधरी बलबीर सिंह : रिकार्ड के मुताबिक एम्बैज़लमैंट साबित हो गई है । अब आगे की बाकायदा कार्यवाही अब तक क्यों नहीं की गई ? अब क्या विचार करना है ? रद्दी बेची गई और पैसे जमा नहीं कराए । इस लिए इन्वैस्टीगेशन के लिए केस पुलिस को दे दिया जाए । इस में विचार की क्या बात है ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਐਮਬੈਜ਼ਲਮੈਂਟ ਦਾ ਕੇਸ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । 111 ਰੁਪਏ 72 ਪੈਸੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਲਈ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ 31 ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਛਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਟਰਾਂਸਫ਼ਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਲਗ ਕੇ ਉਥੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਇਲਜ਼ਾਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਇਲਜ਼ਾਮ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਫ਼ੀਸ ਆਦਿ ਦੀ ਰਕਮ ਵੀ ਖਾ ਲਈ ਹੈ । ਕੀ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਫ਼ੀਸ ਖਾਣ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਕੋਈ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, ऐम्बैज़लमैंट क्लियर है। पैसे लेकर 111 रु० किसी और मद में खर्च कर लिए उस में से 31 रुपए किसी और को दिये गये। यह एम्बैज़लमैंट नहीं बनती तो और क्या है ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਮਬੇਜ਼ਲਮੈਂਟ ਦਾ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਭੀ ਕੇਸ ਬਣਦਾ ਹੋਏਗਾ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਏਗਾ। (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੁਐਸਚਨ ਨੰ: 756.

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਸੁਆਲ ਦਾ ਹਾਲੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਕੁਐਸਚਨ ਨੰ: 756 ਕਾਲ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। (I have already called question No. 756.)

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੁਆਲ ਦਾ ਰੋਲੇ ਤੋਂ ਬਾਦ ਵੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸੁਆਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੁਣ ਤਕ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਕੋਠੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿਦੇ ਹੋ, ਉਥੇ ਹੀ ਪੁਛ ਲੈਣਾ। (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੋਠੀ ਇਹ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ)

REMOVAL OF STATUE MONUMENT OF BRITISH POLICE OFFICIAL STANDING IN THANA SADDAR HOSHIARPUR

*756. **Comrade Kulwant Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) whether he is aware of the fact that the statue/monument of a British Police official who was responsible for the murder of Shri Dhanna Singh Babar, still stands in Than Saddar, Hoshiarpur;

b) whether the Government has any proposal under its consideration to remove the said statue/monument in the near future ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ

(ੳ) ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਾ ਸਦਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਇਹਾਤੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬੁੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਥੇ ਕੇਵਲ ਇਕ ਮਾਨੂੰਮੈਂਟ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨੂੰਮੈਂਟ ਪਿੰਡ ਮੰਮਨ ਹੇਨਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਾ ਮੇਹਲਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਬੰਬ ਦੁਰਘਟਨਾ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਮਿਤੀ 25-10-1923 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ, ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

(ਅ) ਨਹੀਂ ਜੀ।

[(a) There is no statue of any person but only a monument in the compound of Police Station Sadar, Hoshiarpur. It was erected

in the memory of victims of a Bomb outrage at Village Maman Hana, Police Station Mahilpur, District Hoshiarpur which took place on 25-10-1923.

(b) No.]

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਮ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਦੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕੋਈ ਬੁਤ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਇਸ ਸੁਆਲ ਵਿਚੋਂ ਅਰਾਈਜ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਲਈ ਦਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁਤ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਹਨ ਔਰ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ।

चौधरी बलबीर सिंह: डिप्टी स्पीकर साहिब, मुख्य मन्त्री साहिब ने जो जवाब दिया है वह सच्चाई पर मबनी नहीं है क्योंकि वह कब्र हिन्दुस्तान की आज़ादी की तहरीक के दिनों में बनाई गई थी । हिन्दुस्तान की तहरीके आज़ादी में श्री धन्ना सिंह बब्बर ने अंग्रेज़ों के खिलाफ जो कार्यवाही की थी, उस में उन के साथ एक अंग्रेज़ और 5—6 देसी आदमी और भी मारे गये थे । वह आजादी की तहरीक की एक निशानी है । लेकिन इन्होंने कहा कि एक झगड़ा हुआ था उस के सिलसिले में बनाई गई है । उस को हटाने के लिए सरकार कोई कार्यवाही कर रही है या नहीं ? (विघ्न)

(ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਜੇ ਹੁਣ ਵੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿਸੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਦਿ ਦੇ ਬੁੱਤ ਖੜੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਜ਼ਿਲੱਤ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ ।

(ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ)

चौधरी बलबीर सिंह : व्यवस्था का प्रश्न । डिप्टी स्पीकर साहिब, मुख्य मन्त्री साहिब, यह बताएं कि वह कब्र वहां से हटाई जायेगी या नहीं ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੈ

(ਵਿਘਨ)

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं अनूपूरक प्रश्न पर खड़ा हुआ हूं मुख्य मन्त्री साहिब को मेरे सवाल का जवाब देना चाहिए ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਭਾ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਦੀ ਇਹ ਗਲ ਚਲੀ ਹੈ, ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ 'ਮਿਸਟਰ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਹਾਊਸ ਉਹ ਖਿਤਾਬ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਮੰਨ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । 'ਮਿਸਟਰ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ' (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ)

चौधरी बलबीर सिंह : कैप्टन साहिब को गलत फहमी हुई है । सवाल मानुमैंट के वहां से हटाने का है उन्होंने बात को हंसी में उड़ा दिया । वह स्वयं होशियारपुर की जनता के आगे जवाब देह होंगे । (विघ्न)

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮਾਨੂਮੈਂਟ ਜੋ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਜਾਵੇ ? (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਂਗੇ ।

ਚੌਧਰੀ ਸਤ ਦੇਵ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਹ ਜੋ ਕਬਰ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਪਲੇਟ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕਬਰ 'ਏ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਬੀ' ਕਿਵੇਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ)

ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਮੰਤਰੀ : (ਸ੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦਰਵਾਜੇ ਤੇ ਇਕ ਪਲੇਟ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਜਦੋਂ 1857 ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜੇ । ਫਿਰ ਅਜਾਦੀ ਮਗਰੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਥੇ ਇਕ ਪਲੇਟ ਲਾਈ ਕਿ ਉਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜੰਗ ਸੀ ਤਾਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਮਝਣ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦੀ ਪਲੇਟ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਵੀ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਪਲੇਟ ਉਥੇ ਲਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇ ਕਿ ਜ਼ਾਲਮ ਦਾ ਕੀ ਹਸ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਸੁਝਾਵ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ? (ਹਾਸਾ) ਇਹ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਆਪ ਵਜ਼ੀਰ ਹਨ ।

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਕਲੀਅਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲ ਇਥੇ 3-4 ਘੰਟੇ ਕਲੈਕਟਿਵ ਰਿਸਪੌਂਸੇਬਿਲਟੀ ਤੇ ਬਹਿਸ ਚਲਦੀ ਰਹੀ । ਕਾਲੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਆਪ ਉਸ ਬਾਰੇ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਣਾ । (ਹਾਸਾ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਥੇ ਕਬਰ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਉਥੇ ਇਕ ਮਾਨੂਮੈਂਟ ਹੈ । ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਬਬਰ ਅਕਾਲੀ ਸੀ । ਉਸ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਐਸ. ਪੀ., ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਏ. ਐਸ. ਪੀ. ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਅਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਉਥੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਉਸ ਨੇ ਝਪਟੱਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਹਥਕੜੀ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈ ਅਤੇ ਬੰਬ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮਾਰਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਈ ਸਿਪਾਹੀ ਵਗੈਰਾ ਮਾਰੇ ਗਏ । ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਮਾਨੂਮੈਂਟ ਹੈ । ਅਗਰ ਉਹ ਕਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਹੈ ਜਿਹਾ ਕਿ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਗੋਰੇ ਦੀ ਕਬਰ ਤੇ ਦੇਸੀ ਆਦਮੀ ਦੀ ਪਲੇਟ ਕਿਵੇਂ ਲਾਈ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਬਲੈਕ ਐਂਡ ਵਾਈਟ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । ਜੋ ਕਾਲੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਪਥੱਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਕਬਰ ਹੈ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਦੀ । ਉਸ ਤੇ ਦੂਜੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਪਲੇਟ ਕਿਵੇਂ ਲਗ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਹਾਂ ਰੀਮੂਵਲ ਬਾਰੇ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਸਾਰੀ ਗਲ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਅਗਰ ਰੀਮੂਵ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਵਾ ਦਿਆਂਗੇ ।

NAXALITES ARRESTED IN THE STATE

*673. **Comrade Satya Pal Dang** : Will the Chief Minister be pleased to

(a) state the total number of Naxalites or persons suspected to be Naxalites arrested in Punjab since 1-2-1969 up to date;

(b) lay on the Table of the House a list containing their names and addresses as also the sections under which they have been arrested ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ :

(ਏ) 71.

(ਬੀ) ਵੇਰਵਾ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ।

ਵੇਰਵਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ	ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਪਤਾ ਆਦਿ ਜੋ ਨਕਸਲ ਬਾੜੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸ਼ਕ ਵਿਚ 1-2-69 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ।	ਸੈਕਸ਼ਨ ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ।
ਲੁਧਿਆਣਾ	1. ਸ੍ਰੀ ਚੇਤਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ੍ਰੀ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਗੁੜੇ ਥਾਣਾ ਜਗਰਾਉਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ।	ਸੈਕਸ਼ਨ 3 (2) ਪ੍ਰੀਵੇਂਟਿਵ ਡਿਟੈਨਸ਼ਨ ਐਕਟ 1950
	2. ਸ੍ਰੀ ਮਲ ਸਿੰਘ ਰਾਮਪੁਰੀ ਪੁਤਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਰਾਮਪੁਰ, ਥਾਣਾ ਪਾਇਲ ।	,, ,, ,,
ਜਲੰਧਰ	1. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪੂਨੀਆਂ ਪੁਤਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜਟ ਵਾਸੀ ਜੀਦੋਵਾਲ ਥਾਣਾ ਬੰਗਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ।	ਜ਼ੇਰ ਸੈਕਸ਼ਨ 436/427/337/506/342/148/149/ ਅਤੇ 460 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਅਤੇ 54 ਫੌਜਦਾਰੀ ।
	2. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜਟ ਪਿੰਡ ਮੰਗੂਵਾਲ ਥਾਣਾ ਬੰਗਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ।	436/427/337/506/342/148/149 ਅਤੇ 460 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ।
ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ	1. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜਟ ਸਿੱਖ ਵਾਸੀ ਮਦੋਕੇ ਥਾਣਾ ਮਹਿਨਾ ।	25/54/59 ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 9/1/7 ਓਪੀਅਮ ਐਕਟ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਓਫੀਸ਼ੀਅਲ ਸਿਕਰੇਟ ਐਕਟ।
ਪਟਿਆਲਾ	1. ਕਾਮਰੇਡ ਵੇਦ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸ੍ਰੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਚਲੇਲਾ, ਥਾਣਾ ਮੂਲੇਪੁਰ, ਹੁਣ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਮਸ਼ੀਗਣ, ਥਾਣਾ ਜੁਲਕਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ।	ਜ਼ੇਰ ਧਾਰਾ 3 (1) (ਏ) (11) ਰੈਡ ਵਿਦ ਕਲਾਜ਼ 2 (ਏ) ਪ੍ਰੀਵੇਂਟਿਵ ਡਿਟੈਨਸ਼ਨ ਐਕਟ ।

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

	2.	ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਉਗਾਨੀ ਥਾਣਾ ਰਾਜਪੁਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ।	ਸੈਕਸ਼ਨ 212, 216, 120-ਬੀ, ਆਈ ਪੀ ਸੀ., 25 ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਅਤੇ 9 ਪੰਜਾਬ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ
	3.	ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮਹਿਮਾ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਰੈਨ ਮਾਜਰਾ ਥਾਣਾ ਰਾਜਪੁਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ।	,, ,, ,,
	4.	ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੋਦਨ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਦਿੱਤੂ ਪੁਰ ਥਾਣਾ ਭਾਦਸੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ।	ਜ਼ੇਰ ਧਾਰਾ 302/34 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ.
	5.	ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰੌਣਕ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਲੋਹਾ ਖੇੜਾ, ਥਾਣਾ ਲੌਂਗੋਵਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ।	,, ,, ,,
	6.	ਜੀਤ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਕਿਲਾ ਹਕੀਮਾਂ, ਥਾਣਾ ਧੂਰੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ।	,, ,, ,,
ਸੰਗਰੂਰ	1.	ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਟ ਪਿੰਡ ਬਾਲੀਆਂ ਥਾਣਾ ਸ਼ੇਰਪੁਰ।	ਜ਼ੇਰ ਧਾਰਾ 107/151.
	2.	ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ,, ,, ,,	,, ,, ,, ,,
	3.	ਰਾਮ ਰੱਖਾ ਪੁਤਰ ਜੈ ਸਿੰਘ ਰਮਦਾਸੀਆ ,, ,,	,, ,, ,, ,,
	4.	ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ,, ,, ,,	,, ,, ,, ,,
	5.	ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬੋਰੀਆ ਸਿੰਘ ਰਮਦਾਸੀਆ	,, ,, ,, ,,
	6.	ਗਜੱਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਛੋਟਾ ਸਿੰਘ ,, ,,	,, ,, ,, ,,
	7.	ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ,, ,,	,, ,, ,, ,,
	8.	ਸਾਧੂ ਪੁਤਰ ਪੀਰੂ ਰਮਦਾਸੀਆ ਪਿੰਡ ਗੁਮਟੀ ਥਾਣਾ ਸ਼ੇਰਪੁਰ।	,, ,, ,,
	9.	ਕੇਹਰੂ ਪੁਤਰ ਦੇਵਾ ਰਮਦਾਸੀਆਂ ,, ,, ,, ,,	,, ,, ,, ,,
	10.	ਭੂਰਾ ਪੁਤਰ ਭਗਤ ਰਾਮ ਪਿੰਡ ਗੁਰਮ। ,, ,, ,,	,,
	11.	ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜਟ ਪਿੰਡ ਖੋਖਰ ਥਾਣਾ ਲਹਿਰਾ।	ਜ਼ੇਰ ਧਾਰਾ 452/148/ 149 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ.।
	12.	ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ,, ,, ,,	,, ,, ,,
	13.	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਜਟ ਪਿੰਡ ਖੋਖਰ ਥਾਣਾ ਲਹਿਰਾ।	,, ,, ,,
	14.	ਖੇਮ ਚੰਦ ਪੁਤਰ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਫਿਊਜੀ ਪਿੰਡ ਖੋਖਰ ਥਾਣਾ ਲਹਿਰਾ।	,, ,, ,,

	15.	ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦਾਸ ਰਮਦਾ-ਸੀਆ ਪਿੰਡ ਕਿਲਾ ਹਕੀਮਾਂ ਥਾਣਾ ਧੂਰੀ ।	ਜ਼ੇਰ ਧਾਰਾ 302/34 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ ਅਤੇ 25/54/59 ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ।
	16.	ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਜਟ ਪਿੰਡ ਲੋਹਾ ਖੇੜਾ ਥਾਣਾ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ।	ਜ਼ੇਰ ਧਾਰਾ 302/34 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ.
	17.	ਅਭੇ ਰਾਮ ਸ਼ਾਸ਼ਤਰੀ ਪੁਤਰ ਵਿਦਿਆ ਦੇਵ ਪਿੰਡ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ।	ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 25/54/59 ਐਕਟ ਅਸਲਾ ਅਤੇ 415 ਐਕਸਪਲੋਸਿਵ ਐਕਟ ।
	18.	ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਰਮਦਾਸੀਆ ਪਿੰਡ ਉਭਾਵਾਲ, ਥਾਣਾ ਸੰਗਰੂਰ ।	,, ,, ,,
ਬਠਿੰਡਾ	1.	ਜੰਗੀ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਵਾਸੀ ਬਠਿੰਡਾ ।	ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 436/511 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਅਤੇ 4/5 ਐਕਸਪਲੋਸਿਵ ਐਕਟ ।
	2.	ਪਰਸ਼ੋਤਮ ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਵਾਸੀ ਬਠਿੰਡਾ	,, ,, ,,
	3.	ਸਰਜੀਵਨ ਕੁਮਾਰ ਪੁਤਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰਾਮ ਵਾਸੀ ਬਠਿੰਡਾ ।	,, ,, ,,
	4.	ਵੇਦ ਪਰਕਾਸ਼ ਪੁਤਰ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ ਵਾਸੀ ਬਠਿੰਡਾ ।	,, ,, ,,
	5.	ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਧਮਨ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਕੋਟ ਭਾਈ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ।	,, ,, ,,
	6.	ਹਰਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪੁਤਰ ਈਸ਼ਰ ਮਲ ਬਠਿੰਡਾ ।	
	7.	ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰੀ ਪਤਨੀ ਵੇਦ ਪਰਕਾਸ਼ ਗੁਪਤਾ, ਬਠਿੰਡਾ ।	,, ,, ,,
	8.	ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਮਾਨਸਾ ।	,, ,, ,,
	9.	ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਸਮਾਓ	,, ,, ,,
ਰੋਪੜ	1.	ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਪਿੰਡ ਖੇੜੀ ਸਲਾਬਤ ਪੁਰ ।	ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 506/325/148/149 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ
	2.	ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਹਰੀਜਨ ਪਿੰਡ ਫੂਲ ਖੁਰਦ ਥਾਣਾ ਰੋਪੜ ।	,, ,, ,,

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

3.	ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਪ੍ਰੀਤੂ ਪੁਤਰ ਮਾਘੀ ਹਰੀਜਨ ਪਿੰਡ ਸੁਰਤਾਪੁਰ, ਥਾਣਾ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ।	ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 506/325/148/149 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ.
4.	ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਬੀਸਾ ਪੁਤਰ ਮਾਘੀ ਹਰੀਜਨ ਪਿੰਡ ਸੁਰਤਾਪੁਰ ਥਾਣਾ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ।	,, ,, ,,
5.	ਦਾਰਾ ਪੁਤਰ ਬਚਨਾ ਹਰੀਜਨ ਪਿੰਡ ਆਸਾਰਪੁਰ ਥਾਣਾ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ।	,, ,, ,,
6.	ਫਕੀਰੀਆ ਪੁਤਰ ਭਗਵਾਨਾ ਹਰੀਜਨ ਪਿੰਡ ਰੈਲ ਮਾਜਰਾ ਥਾਣਾ ਬਲਾਚੌਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ।	
7.	ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜਟ ਪਿੰਡ ਹਰਸਾ ਛੀਨਾ ਥਾਣਾ ਅਜਨਾਲਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।	ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 307/148/149/120-ਬੀ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਅਤੇ 25 ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ।
8.	ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜਟ ਪਿੰਡ ਹਰਸਾ ਛੀਨਾ, ਥਾਣਾ ਅਜਨਾਲਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।	,, ,, ,,
9.	ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਟ ਪਿੰਡ ਹਰਸਾ ਛੀਨਾ, ਥਾਣਾ ਅਜਨਾਲਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।	,, ,, ,,
10.	ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਜਟ ਪਿੰਡ ਹਰਸਾ ਛੀਨਾ ਥਾਣਾ ਅਜਨਾਲਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।	,, ,, ,,
11.	ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਪਿੰਡ ਖੇੜੀ ਸਲਾਬਤਪੁਰ ਥਾਣਾ ਚਕਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ।	,, ,, ,,
12.	ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਬੰਤਾ ਪੁਤਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਫੂਲ ਖੁਰਦ ਥਾਣਾ ਰੋਪੜ ।	,, ,, ,,
13.	ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਚਨਾਰਥਲ ਕਲਾਂ ਥਾਣਾ ਮੂਲੇਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ।	,, ,, ,,
14.	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰੱਜਨ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਕਮਾਲਪੁਰ ਥਾਣਾ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ।	,, ,, ,,

	15.	ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਖੇੜੀ ਸਲਾਬਤਪੁਰ ਥਾਣਾ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ।	ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 307/148/149/120-ਬੀ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਅਤੇ 25 ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ।
	16.	ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਦਿੱਤੂ ਰਾਮ ਬਾਹਤੀ ਪਿੰਡ ਬਸੀ ਹਰੋਲੀ, ਹੁਣ ਸਾਈਕਲ ਰਿਪੇਅਰ ਸ਼ਾਪ ਬਜਾਰ ਲਛਮਨਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।	,, ,, ,,
	17.	ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਰੀਜਨ ਪਿੰਡ ਧਿਆਨਪੁਰਾ ਥਾਣਾ ਖਰੜ ।	,, ,, ,,
	18.	ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਲਾਭ ਸਿੰਘ ਜਟ ਪਿੰਡ ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ ਥਾਣਾ ਸੰਗਰੂਰ ।	,, ,, ,,
	19.	ਅਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਖਮਾਣੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ।	,, ,, ,,
ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ	1.	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜਟ ਪਿੰਡ ਪੰਡੋਰੀ ਅਰਾਈਂ ।	ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 302/120-ਬੀ. ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ।
	2.	ਲਸ਼ਕਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸੁਰੇਹੜਾ, ਪਿੰਡ ਮੁਰਾਦਪੁਰ ਨਰੀਅਲ ਥਾਣਾ ਹਰਿਆਣਾ ।	,, ,, ,,
	3.	ਜ਼ਗਜੀਵਨ ਕੁਮਾਰ ਪੁਤਰ ਗੋਵਰਧਨ ਦਾਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੁਹੱਲਾ ਸਰਵਰਪੁਰਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿਟੀ ।	,, ,, ,,
	4.	ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਮੁਹੱਲਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਨਗਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿਟੀ ।	,, ,, ,,
	5.	ਓਮ ਪਰਕਾਸ਼ ਪੁਤਰ ਰਾਮ ਦਿੱਤਾ, ਮਹਾਜ਼ਾ ਵਾਸੀ ਨਵੀ ਆਬਾਦੀ ਫਤਿਹਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿਟੀ ।	,, ,, ,,
	6.	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਜਟ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਜੰਡੋਰ ਥਾਣਾ ਦਸੂਆ ।	,, ,, ,,
	7.	ਰਾਜ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਬਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜਟ ਵਾਸੀ ਵਟਾਲਾ ਥਾਣਾ ਮਜੀਠਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	,, ,, ,,

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

8. ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਾਮ ਪੁਤਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ 9. ਬਿਹਾਰੀ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਨਥੂ ਰਾਮ 10. ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ *ਸਿ ਸਿੰਘ 11. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਾਮ	ਕੰਗ ਵਾਸੀ ਵਡੇ ਕੋਤਵਾਲ ਥਾਣਾ ਹਾਜੀਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ।	ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 302/ 120-ਬੀ.ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ,, ,, ,,
12. ਗਨਪਤ ਰਾਇ ਪੁਤਰ ਨਥੂ ਰਾਮ ਪਿੰਡ ਹੌਲੀ।		,, ,, ,,
13. ਗਰੀਬ ਦਾਸ ਪੁਤਰ ਸ਼ੇਰੂ ਪਿੰਡ ਅਗਲੇਰ		,, ,, ,,
14. ਬਿਹਾਰੀ ਲਾਲ ਪੁਤਰ ਸ਼ਕਰੂ ਚਾਹੰਗ ਪਿੰਡ ਫਤਿਹ ਪੁਰ ਥਾਣਾ ਹਾਜ਼ੀ ਪੁਰ।		,, ,, ,,

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਦਫਾ 506 ਡੀਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਨਕਸਲਬਾੜੀਆਂ ਤੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਬਾਕੀਆਂ ਤੇ ਨਹੀ ਲਗਦੀ ? ਇਸ ਵਿਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਦਫ਼ਾ 506 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕਦਮੇ ਦਰਜ ਦਸੇ ਗਏ ਹਨ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਦਫ਼ਾ 506 ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਕਢੀ ਗਈ । ਉਹ ਕਾਗਨੀਜ਼ੇਬਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿਤੀ ਗਈ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਜਰਮਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜਿਆ ਤਾਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਇਹ ਜੋ ਮੁਕਦਮੇ ਦਫ਼ਾ 506 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਇਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਇਸਤਗਾਸੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਅਗਰ ਉਹ ਕਾਗਨੀਜ਼ਬਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੇ ਹਨ ? ਇਹ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦਿਉ। (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸ਼ਕ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਫ਼ਾ 107/151 ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਆਦਮੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲਗੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਫੜ ਲਵੇ ਅਤੇ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਇਹ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਇਮਪਰੈਸ਼ਨ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦਫ਼ਾ 506 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੀ ਫੜੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਦੂਜੀਆਂ ਦਫ਼ਾਤ ਜਿਵੇਂ 375, 428, 436 ਆਦਿ ਵਿਚ ਜੁਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਫੜੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਫਸਾਦ ਦਾ ਡਰ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦਫ਼ਾ 107 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਫੜਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੇ ਮਰਡਰ ਦਾ ਕੇਸ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਪੁਲਿਸ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੋ ਜੁਰਮ ਕਰਦਾ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਫੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਮੇਰੇ ਵੀ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਿਸਟ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੇ ਕੁਝ ਸ਼ਕ ਜਿਹਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਦਫ਼ਾ 107/151 ਕਾਫੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਵਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਗੇ। (After seeing this list, some doubt has arisen in my mind also. In one district Sections 107/151 have been used in a large number of cases. I hope the Chief Minister will look into the matter.)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜੋ ਦਫ਼ਾ 107 ਹੈ ਉਹ ਹਾਲੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਵਿਚੋਂ ਕਢੀ ਨਹੀਂ ਗਈ, ਅਗਰ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਫੜਦੀ ਹੈ।

*As received from the Govt.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸ਼ਕ ਦਾ ਦਾਰੋਮਦਾਰ ਕਿਸ ਗਲ ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਦਫ਼ਾ 107/151 ਹੋਰ ਕਿਸ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਲਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਰੂਰ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਲਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਦੋਂ ਇਹ ਆਪ ਤੇ ਲਗੀ ਸੀ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ? (ਹਾਸਾ)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੁਛਦੇ ਹਾਂ । (ਹਾਸਾ)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਕੋਈ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਅੰਡਰਗਰਾਊਂਡ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਲਈ ਵਖਰਾ ਸਵਾਲ ਕਰੋ ।

चौधरी बलबीर सिंह : इस में नकसलबाड़ी लिखा हुआ है और उनको यह नाम किसी खास मकसद के लिये, किसी खास ढंग से काम करने पर मिला हुआ है । उन्होंने बंगाल में लाकानूनी फैलाई थी । इसी सवाल में कुछ लोगों पर दफात 107/151 भी लगाई गई हैं । अगर कोई मजमूई तौर पर लाकानूनी फैलाए तो दफात 107/151 लगाने का सवाल पैदा नहीं होता । क्या मुख्य मन्त्री इस बारे में बताएंगे ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਵਾਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਲੈਕਚਰ ਕਰ ਗਏ ਹਨ, ਫਿਰ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦੇਣ ।

चौधरी बलबीर सिंह : नक्सलबाड़ी जो नाम मिला था वह किसी मकसद के लिये काम करने वालों को मिला था । तो इस का मिलान दफात 107/151 के साथ कैसे किया गया है ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਤਾਂ ਦਫ਼ਾ 107 ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੋਟਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸ਼ਕ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਜਦੋਂ ਕੇਸ ਚਲੇ ਤਾਂ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋਏ । ਅਜ ਜਦ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਖਤਿਆਰ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ, ਅਗਰ ਆਏ ਤਾਂ ਕੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਾਂ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਣਗੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕਿਸੇ ਦੇ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ ਕਿ ਉਹ ਬੇਗੁਨਾਹ ਸੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਲਫ਼ਜ਼ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸ ਜੁਰਮ ਲਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਤਾਂ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸੀ ਹੈ। ਇਹ ਲਫਜ਼ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਹੈ । ਜੋ ਲੋਕ ਇਕ ਅਸੂਲ ਤੇ ਵਾਇਲੈਂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਡੈਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹਿਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ ।

ਸਰਦਾਰ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਨਕਸਲਾਈਟ ਕਹਿਕੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਮਾਸਟਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੇਰੈਂਟਸ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਝਗੜਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਲਈ ਵਖਰੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਲਿਸਟ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿਤੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 1 ਫਰਵਰੀ, 1969 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਜ ਤਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਕਸਲਾਈਟ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ । ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਜੀਠੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਅਤੇ 75% ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਰਗੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਟਾਰਚਰ ਕੀਤਾ । ਇਹ ਕਿਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਆਪ ਇੰਨੇ ਸਿਆਣੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਇਹ ਆਪਣਾ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪ ਹੀ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? (ਹਾਸਾ)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਵਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ, ਇਕਠੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿਚ ਇਹ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 1-2-69 ਤੋਂ ਅਜ ਤਕ ਵਖ ਵਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਨਕਸਲਾਈਟ ਫੜੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸਵਾਲ ਇਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਥਕੜੀ ਲਗਾ ਕੇ ਮਜੀਠਾ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਟਾਰਚਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਧਮੋਇਆ ਕਰਕੇ ਜਲੰਧਰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਥੇ ਦੀ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਨਕਸਲਾਈਟ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਫੜਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਰਾਈਮ ਦੇ ਹੀ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬੜਾ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਸਟੂਡੈਂਟ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਸਵਾਲ ਕਰ ਲੈਣ, ਪਤਾ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ । ਵੈਸੇ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨਕਸਲਾਈਟਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਫ਼ੀ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਰਖਦੇ ਹਨ। (ਹਾਸਾ)

चौधरी बलबीर सिंह : नुक्से अमन के लिए 107/151 धाराएं हैं। लेकिन जहां तक नक्सलाईट का तअल्लुक है इनको मुल्क के हितों के खिलाफ करार दिया गया है और अगर किसी को मुल्क के खिलाफ करार दिया हो तो उस के लिए प्रिवैंटिव डीटैंनशन ऐक्ट मौजूद है। क्या चीफ मिनिस्टर साहिब बताएंगे कि इस तरह के आदमियों को 107/151 के तहत क्यों गरिफतार किया जाता है ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋਣ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

चौधरी बलबीर सिंह : मुख्य मन्त्री जी ने जवाब दिया है कि हालात के मुताबिक किसी कानून के तहत गरिफतार किया जाता है। तो जब किसी पर नक्सलाईट होने का शुबह हो तो सरकार उस के केस में मुतालिका कानून, प्रिवेंटिव डीटैनशन ऐक्ट, क्यों नहीं लगाती ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕਾਨੂੰਨ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ ਅਗਰ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਦਫ਼ਾ 107/151 ਹੀ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਕਾਮਰੇਡ ਦਾਨਾ ਰਾਮ। (ਵਿਘਨ) (Next question by Comrade Dana Ram)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਇਕ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਪਿਛਲੇ ਸਵਾਲ ਬਾਰੇ। (ਵਿਘਨ)

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਪਿਛਲੇ ਸਵਾਲ ਤੇ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ)

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ : ਇਸ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨਕਸਲਾਈਟ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪ ਲੁਟ ਕੇ ਲੈ ਗਈ (ਵਿਘਨ) ਉਥੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਪਸਤੌਲ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਦਾ ਨਿਕਲਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਓ। ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚੇਅਰ ਨੇ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਵਾਲ ਪੁਛੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਟਾਈਮ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਕਾਲ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵਕਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਰਨ ਤੇ ਇਨਸਿਸਟ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰਨ ਤਾਕਿ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਸਵਾਲ ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਤੀ ਹੈ। (Please resume your seats. The hon. Members are well aware of the fact that keeping in view the time at the disposal of the House, the Chair is to see as to how many supplementary questions are to be allowed before calling for the next question. Quite a good number of questions are left unanswered for want of time during the Question Hour. I would, therefore, request the hon. Members not to insist on asking further supplementaries when the Chair has called for the next question. Let other hon. Members too put their questions so that the matters raised in those questions are brought to the notice of the House. I have already allowed enough supplementaries on this question.)

DEADBODY OF SHRI PREM SINGH FOUND NEAR THE BORDER ON 25TH MAY, 1967.

*689. **Comrade Dana Ram** : Will the Chief Minister, with reference to the reply to Starred Question No. 220 included in the list of questions for 9-4-69, be pleased to state :—

[Comrade Dana Ram]

(a) whether the Government has taken any decision in the matter, if not, the reasons therefor;

(b) whether any of the police officer/official was held responsible for the death of Shri Prem Singh by the Magistrate, who held the enquiry into the circumstances of the death; if so, the action taken against the said officer/official, if not, the reasons for the same ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ

(ਏ) ਹਾਂ ਜੀ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 1967 ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਤੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਨਾਲ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਡਿਸਐਗਰੀ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਫਾਈਨਲ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਫਾਈਨਲ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਇਨ-ਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਮੁਤਫਿਕ ਨਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਡੀ. ਸੀ. ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਆਪ ਵੀ ਇਸ ਜਵਾਬ ਨਾਲ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਮੈਂ ਇਹ ਫਾਈਲ ਆਪ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗਾ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਅਜ ਤੋਂ ਸਾਢੇ 6 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ, ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਖੁਦ ਫਾਈਲ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗਾ ਕਿਉਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇਸ ਜਵਾਬ ਨਾਲ ਤਸਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ? ਬੇਸ਼ਕ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਢਵਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲੈਣ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਲਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਟੁਟੇ ਫੁਟੇ ਮੁਕਦਮੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਚਿਠੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈਕਟਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਕੁਰਸੀ ਸੰਭਾਲੀ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਵੈਸਚਨ ਆਵਰ ਹੁਣ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (Question Hour is over now)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿਹੜੇ ਸਵਾਲ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਰੂਲ 45 ਹੇਠਾਂ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ।

The remaining questions on the Order Paper for today will be deemed to have been answreed under Rule 45.)

WRITTEN ANSWERS TO STARRED QUESTIONS LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE UNDER RULE 45

PROPOSED IMPROVEMENT IN THE CONDITION OF POLICE LOCK-UPS IN THE STATE

*715. **Comrade Darshan Singh Jhabal** : Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) whether there is any proposal under the consideration of the Government to improve the condition of police lock-ups in the State;

(b) if the reply to part (a) be in the affirmative, the detailed steps taken by the Government to provide lavatories and bath-rooms in the police lock-ups at Police Stations Jhabal, Gharinda, Bhikhiwind, Khalra and Taran Taran, district Amritsar.

(c) the cost of each meal given to a person kept in the police lock-ups;

(d) whether the Government propose to increase the diet allowance of the persons kept in the police lock-ups in view of the rising prices ?

Sardar Gurnam Singh :

(a) Individual cases of police lock-ups are dealt with subject to the availability of funds.

(b) Lavatories have been provided in lock-ups of Police Stations Jhabal and Gharinda. A bathroom has also been provided in Gharinda only.

(c) the cost of meal varies in different districts of this state as is given below :—

1.	District	Ludhiana.	Re. 0.75
2.	,,	Jullundur.	Rs. 1.20
3.	,,	Ferozepur.	Rs. 1·00
4.	,,	Amritsar.	Rs. 1·24
5.	,,	Hoshiarpur	Rs. 1·20
6.	,,	Gurdaspur	Rs. 0·94
7.	,,	Kapurthala	Rs. 1·20
8.	,,	Sangrur	Rs. 1·05 (Sunam lock-ups) Rs. 1·20 (Dhuri lock-ups)
9.	,,	Patiala	Rs. 1·45 (Rajpura lock-ups) Rs. 1·50 (Amloh lock-ups)
10.	,,	Bhatinda	Rs. 1·45
11.	,,	Rupar	Re. 0·62

(d) the rate of diet allowance to the persons kept in the Police Lock ups are fixed every year on the recommendation of the District Magistrate of the district concerned keeping in view the prevailing prices in the market.

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

[(ੲੇ) ਪੁਲਿਸ ਹਵਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਵਿਅੱਕਤੀਗੱਤ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਫੰਡਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

(ਬੀ) ਝਬਾਲ ਅਤੇ ਘਰਿੰਡਾ ਦੇ ਥਾਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹਵਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਡਾਸਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਕੇਵਲ ਘਰਿੰਡਾ ਲਈ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ।

(ਸੀ) ਵੱਖ ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਖ਼ੁਰਾਕ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਿੱਥੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :—

1.	ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ	ਰੁ: 0.75	ਪੈਸੇ	
2.	ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ	ਰੁ: 1.20	,,	
3.	,, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ	ਰੁ: 1.00	,,	
4.	,, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	ਰੁ: 1.24	,,	
5.	,, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ	ਰੁ: 1.20	,,	
6.	,, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ	ਰੁ: 0.94	,,	
7.	,, ਕਪੂਰਥਲਾ	ਰੁ: 1.20	,,	
8.	,, ਸੰਗਰੂਰ	ਰੁ: 1.05	,,	(ਸੁਨਾਮ ਹਵਾਲਾਤ)
		ਰੁ: 1.20	,,	(ਧੂਰੀ ਹਵਾਲਾਤ)
9.	,, ਪਟਿਆਲਾ	ਰੁ: 1.45	,,	(ਰਾਜਪੁਰਾ ਹਵਾਲਾਤ)
		ਰੁ: 1.50	,,	(ਅਮਲੋਹ ਹਵਾਲਾਤ)
10.	,, ਬਠਿੰਡਾ	ਰੁ: 1.45	,,	
11.	,, ਰੋਪੜ	ਰੁ: 0.62	,,	

(ਡੀ) ਪੁਲਿਸ ਹਵਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਖ਼ੁਰਾਕ ਭੱਤੇ ਦੇ ਰੇਟ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਉਤੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਮੰਡੀ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖੱ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹਰ ਸਾਲ ਨਿਯਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।]

DETENUS IN PUNJAB

*722. **Comrade Satya Pal Dang** : Will the Chief Minister be pleased to state ·

(a) the total number of detenus in Punjab at present together-with the political party to which each of them belongs;

(b) lay on the Table of the House a statement showing the names and addresses of the detenus (Naxalites) among them, along with the grounds on which each one of them has been detained?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ :

(ੲੇ) ਕੁਲ ਨਜ਼ਰਬੰਦ 9; : ਵਿਦੇਸ਼ੀ 4, ਨਿਰਦਲੀ 2, ਅਤਵਾਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ 2, ਅਤੇ ਵਦਿਆਰਥੀ ਨੇਤਾ 1 ।

(ਅ) ਵੇਰਵਾ ਸਭਾ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ਜੀ ।

ਵੇਰਵਾ

ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਤੇ ਪਤਾ	ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੇ ਕਾਰਨ
1. ਕਾਮਰੇਡ ਵੈਦ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਚਲੇਲਾ ਥਾਣਾ ਮੂਲੇਪੁਰ, ਹਾਲ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਮਸੀਂਗਣ, ਥਾਣਾ ਜੁਲਕਾਂ, ਜ਼ਿਲਾ ਪਟਿਆਲਾ ।	ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਅਮਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿਰੁਧ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ੇਰ ਧਾਰਾ 3 (1) (ੲ) (11) ਪ੍ਰੀਵੈਂਟਿਵ ਡਿਟੈਨਸ਼ਨ ਐਕਟ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।
2. ਸ੍ਰੀ ਮਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜਟ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਰਾਮਪੁਰ, ਥਾਣਾ ਪਾਇਲ, ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ।	" " "

Starred Question No. 824

(Reply has not been received from the Government.)

DEMANDS OF PRISONERS OF FEROZEPUR JAIL

*733. **Comrade Kulwant Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state whether any action has so far been taken by the Government on each of the nineteen demands of the prisoners of Ferozepur Jail, for the acceptance of which they resorted to some agitation inside the Jail resulting in firing by the Police on the prisoners on 27-3-69, if so; a detailed statement in this respect be laid on the Table of the House ?

Sardar Gurnam Singh : A statement containing the requisite information is laid on the Table of the House.

[ਲੋੜੀ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।]

STATEMENT

Re. Demands of Prisoners of Ferozepur Jail

DEMANDS OF THE PRISONEKS	ACTION TAKEN
1. An enquiry in to the high handedness of the Jail authorities should be held by an impartial authority.	The prisoners did not put forth any instance of high handedness of the jail authorities, so no enquiry could be held.
2. The prisoners should be released on completion of 14 years sentence and the rule of 8½/6 years should not be adhered to.	The cases for premature release of the lifer prisoners are now considered by Government under para 516-B of the Punjab Jail Manual, on completion of 14 years sentence.
3. The prisoners released prematurely should not be asked to furnish bails on the completion of 14 years sentence.	Under consideration of the Govt.
4. The prisoners working in the factory should be allowed to go to their barracks for two hours.	This demand of the prisoners is against rules and cannot be accepted.

[Chief Minister]

5.	The double gratings in the interview rooms should be removed.	Under consideration of the Govt.
6.	No prisoner should be transferred from Central Jail, Ferozepur till the visit of the C. M. to that Jail.	The transfer of prisoners from Central Jail, Ferozepur were resisted by them, so no transfer could be effected till the Police action in that Jail on 27.3.69.
7.	Prisoners in solitary confinement should be removed to the barracks.	This demand is unjustified and improper and hence can not be accepted.
8.	No routine daily searchs should be carried out.	This is against rules and could not be accepted.
9.	Pakistani prisoners should also be treated at the same level in respect of remission and release as other ordinary prisoners.	This is against National interest and calls for no action.
10.	The prisoners working in the outside gangs should be given work within the prescribed hours and they should also be given rest on Sundays.	This is a frivolous demand and was made to win the sympathy of the short term prisoners who are generally put on work outside the Jails. Some times work is taken from them at odd hours to meet the demand of farming operations. For working on Sundays the prisoners are given extra remission of one day.
11.	Prisoners working in the kitchen shoud be given pay for working on Sunday.	This is under consideration of the Government.
12.	The short term prisoners shoud be given remission.	This is against rules and cannot be accepted. Any reduction in sentence of a short term prisoner is the negation of justice.
13.	Wages shoud be paid to the prisoners at the time of their transfer to other Jails.	Circular instructions have been issued to all Superintendents of Jails to clear the wages of the Prisoners before their transfer to other Jails.
14.	The Gandhi Centenary remission should be given to the condemned and other prisoners immediately. The condemned prisoners should also be removed from the cell immediately.	The remission on account of Gandhi Centenary had to be awarded on 2nd October, 1969, which could not be awarded earlier. The condemned prisoners could only be removed from their cells on acceptance of their mercy petitions.
15.	Sugar quota should be given to the prisoners.	This has been done, by the Director of Food & Supplies, Punjab.
16.	The prisoners of other States should be given remission by the Punjab Government,	This is against rules and cannot be accepted.

17. Prisoners on conviction should not be transferred from their home District Jails till the decisions of their appeals.

This is being done. Only those Prisoners who cannot adjust in the local Jails are transferred to other Jails before the the final decisions of their appeals. Long term prisoners cannot be kept in the Sub Jails under the rules and can only be kept in Central Jails where they are transferred after six months of their conviction.

18. Leave once sanctioned by Government should not be cancelled on the recommendations of the Superintendent Jail.

Leave once sanctioned by the Govt. is never refused until the prisoner commits major jail offence betwen the time of his submission of leave case and sanctioning the same by the Government.

19. The Inspector General of Prisons should be a non- Departmental man.

At present the policy of the Government is to appoint a departmental man as the Inspector General Prisons.

CONVICTS/PRISONERS DIED/INJURED IN POLICE FIRING/LATHI CHARGE IN FEROZEPUR JAIL ON 27-3-1969

*762 **Comrade Kulwant Singh**: Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) the names and complete addresses of the convicts/prisoners who died or were injured as a result of police firing and lathi charge in the Ferozepur Jail on 27th March, 1969;

(b) whether the relatives of the deceased were informed, if so; when;

(c) the names and addresses of Police and Jail officials who were admitted in the local hospital on 27-3-69 because of the injuries received during the incidents that took place in Ferozepur Central Jail on the said date together with the nature of injuries received by each of them ?

Sardar Gurnam Singh:

(a) Statement I and II are lying on the Table of the House.
(b) Yes, on 27. 3. 1969 telegraphically.
(c) A statement (III) is laid on the Table of the House.

(ੳ) ਸਟੇਟਮੈਂਟ I ਅਤੇ II ਸਭਾ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ।
(ਅ) ਜੀ ਹਾਂ । 27.3.1969 ਨੂੰ ਤਾਰ ਰਾਹੀਂ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ।
(ੲ) ਸਟੇਟਮੈਂਟ III ਸਭਾ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

STATEMENT I

LIST OF PRISONERS WHO DIED AT CENTRAL JAIL, FEROZEPUR

1. Nazar Singh son of Teja Singh Village Jeobala, Police Station Jhabal, Amritsar.

[Chief Minister]

2.	Birkha Singh son of Tara Singh,	Village Uboke, Police Station Sarhali, Amritsar.
3.	Banta Singh son of Chanan Singh,	Village Phailoke, Police Station Sarhali, Amritsar.
4.	Gurdeep Singh son of Inder Singh,	Village Jansui, Police Station Rajpura, Patiala.
5.	Gurnam Singh son of Naranian Singh,	Village Kangni Wal, Police Station Nurmahal, Jullundur.
6.	Chuhar Singh son of Roda Singh,	Mohala Dasmesh Nagar, H. No. 541-B Gill Road, Ludhiana
7.	Karnail Singh son of Tulsi Singh,	Village Langiana, Police Station Bagha Purana, Ferozepur.

STATEMENT II

The names and addresses of the Convicts/Prisoners who were injured as a result of police firing and or Lathi Charges etc. in Ferozepur Central Jail, on 27th March, 1969.

Sl. No	Name and Parentage.	Address.
I.	Vijay Singh son of Ghanya Bahadur	V. Nard Nangai, Police Station Sadar Hoshiarpur District Hoshiarpur.
2.	Mehanga Singh son of Partap Singh	V. Ucha, Police Station Adampur, District Julluudur.
3.	Hakim Singh son of Labh Singh	V. Bathri, Police Station Una, District Hoshiarpur.
4.	Dalip Singh son of Mohan Singh	V. Himatpura, Police Station Nihal Singh wala, District Ferozepur.
5.	Hazara Singh son of Jagat Singh	V. Allaudipur, Police Station Kotwali, Kapurthala.
6	Jiwan Singh son of Ranjha Singh	V. Burjo Hamira, Police Station Nihal Singhwala, District Ferozepur.
7.	Pritam Singh son of Lakha Singh	V. Partap Pura, Police Station Phillaur, District Jullundur.
8.	Joginder Singh son of Thana Singh	
9.	Santokh Singh son of Sadda Singh	V. Chicharwal, Police Station Ghuga, District Patiala.
10.	Surjit Singh son of Ram Dass	V. Shahpur, Police Station Ghuga District Patiala.
11.	Surjit Singh alias Bishan Singh son of Gajjan Singh	V. Ram Garh, Police Station Bhadaur, District Sangrur.
12.	Nanak Chand son of Inder Singh	V. Kanthan, Police Station Arnas, District Udhampur J & K.

Sl. No.	Name and Parentage	Address
13.	Shingara Singh son of Sunder Singh	V. Lakha Bodiana, Police Station Sadar, District Ferozepur.
14.	Gurbachan Singh son of Bishan Singh	V. Ram Garh, Police Station Bhadaur, District Sangrur.
15.	Rajinder Singh son of Amar Singh	V. Sohian, Police Station Jagraon, District Ludhiana.
16.	Kunda Singh son of Sham Singh	V. Kaonke Kalan, Police Station Jagroan, District Ludhiana.
17.	Avtar Singh son of Ralla Singh	V. Chauk Hakima, P. S. D. Division, Amritsar.
18.	Banta Singh son of Chanan Singh	V. Phailoke, Police Station Sirhali, District Amritsar.
19.	Dalip Singh son of Jagat Singh	V. Surkhpur, Police Station Dhilwan, District Kapurthala.
20.	Karnail Singh son of Waryam Singh	V. Thatha, Police Station Valtoha District Amritsar.
21.	Gurdev Singh son of Chand Singh	V. Kalal Majara, Police Station Mehal Kalan, District Sangrur.
22.	Mohinder Singh son of Karnail Singh	V, Chokana Kalan, Police Station Mahal Kalan, District Sangrur.
23.	Morti son of Chanan Singh	V. Jatti Ke, Police Station Dhilwan District Kapurthala.
24.	Harbans Singh son of Bhagat Singh	V. Gadwan, Police Station Phagwara, District Kapurthala.
25.	Darshan Singh son of Kehar Singh	V. Pandori, Gosla Police Station City Tarantaran, District Amritsar.
26.	Gurmail Singh son of Mukhtiar Singh	V. Mehasari, Police Station Moga, District Ferozepur.
27.	Kashmira Singh son of Kakka Singh	V. Bhagupura, Police Station Patti, District Amritsar.
28.	Karnail Singh son of Hazara Singh	V. Dhadiala, Police Station Batala, District Gurdaspur.

[Chief Minister]

Sl. No.	Name and Parentage.	Address
29.	Mohinder Singh son of Deva Singh	V. Kapoor Pind, Police Station Adampur, District Jullundur.
30.	Ranjit Singh son of Jagir Singh	V. Moranwala, Police Station Faridkot, District Bhatinda.
31.	Kundan Singh son of Bishan Singh	V. Maliti Rathan, Police Station Sadar Ganga Nagar, District Ganga Nagar.
32.	Gurdev Singh son of Sunder Singh	V. Kotka Police Station Kotkapoora, District Bhatinda.
33.	Bakhsish Singh son of Buta Singh	V. Manochahal, Police Station Jhabal, District Amritsar.
34.	Harcharan Singh son of Teja Singh	V. Lashkari Nangal, Police Station Majitha, District Amritsar.
35.	Raj Singh son of Dayal Singh	V. Jhahura Police Station Lopoke, District Amritsar.
36.	Mukhtiar Singh son of Gulab Singh	V. Bhagupura, Police Station Patti, District Amritsar.
37.	Sadhu Singh son of Sohan Singh	V. I. H. Chhota Pargana, Ganga Nagar
38.	Balkar Singh son of Bagga Singh	V. Lohgarh, Police Station Shahkot, District Jullundur.
39.	Ajit Singh son of Natha Singh	V. Bora, P. Station Garhshankar, District Hoshiarpur.
40.	Banta Singh son of Gurbux Singh	V. Tibla Police Station Sultanpur Lodhi District Kapurthala
41.	Bandoo son of Balwant Singh	V. Fatehpur Gari, Police Station Banoor, District Patiala.
42.	Mal Singh son of Roor Singh	V. Ladharanpur, Police Station Ghuga, District Patiala.
43.	Hira Lal son of Nand Kishore	v. Gali Kalawali, Police Station Lahori Gate, Amritsar.
44.	Gian Singh son of Kashmira Singh	V. Panshta, Police Station Phagwara, District Kapurthala.

Sl. No.	Name ad Parentage	Address
45.	Ajaib Singh son of Ram Singh	V. Voltoha, Police Station Valtoha District Amritsar,
46.	Ajit Singh son of Inder Singh	V. Sandhir Jagir, P. S. Kotwali, Kapurthala
47.	Darshan Singh son of Tirlok Singh	V. Lashkri Nangal, P. S. Majitha, Distt. Amritsar
48.	Bakhtawar Singh son of, Bhagta Singh	V. Dhurkot, P. S. Nihal-Singhwala, Distt Ferozepur
49.	Jagroop Singh son of Jang Singh	V. Bhaggar, P. S. Muktsar, Distt. Ferozepur
50.	Satpal son of Vir Bhan	V. Bhuchar, P. S. Jhabal, Distt. Amritsar
51.	Jagtar Singh son of Niwab Singh	V. Bhagupura, P. S. Patti, Distt. Amritsar
52.	Babu Rao son of Mahan Dev	V. Don Go, Distt. Sholapur, Maharashtra
53.	Ajbail Singh son of Mohan Singh	V. Mahachandpur, Distt. Barialy
54.	Sikandar Singh son of Sadda Singh	V. Lasara Lakhowal, P. S. Payal, Distt. Ludhiana
55.	Mohinder Singh son of Sadda Singh	V. Chohilawali, Distt. Ganganagar
56.	Zora Singh son of Bishan Singh	V. Tarkhanwala, P. S. Malut, Distt. Ferozepur
57.	Sant Ram son of Hans Raj	V. 23-H. Pargana, P. S. Karanpur, Distt. Ganganagar
58.	Chet Ram son of Parma Ram	V. Lilwala, P. S. Ganganagar, Distt. Ganganagar
59.	Khhali Ram son of Surja Ram	V. Jandwala. P. S. Malanwala, Distt. Ferozepnr
60.	Hem Singh son of Bhagwan Singh	V. Charag Shahwal, P. S. Dharamkot, Distt. Ferozepur

NAME AND ADDRESSES OF POLICE AND JAIL OFFICIALS.

Sr. No.	Name of the Official.	Address	Injuries Received.
1.	Shri Hansa Singh	Constable No. 884 of Ferozepur City	A lacerated wound 5 Cm, x 1 Cm skin deep on middle of forehand wound bleeding .
2.	Shri Jaswant Singh	Constable No. 1515 Ferozepur City	Complaints of shirking of sinking of heart, neusen and giddiness: Pains over back of head. He is cuncusin pupils normal reaction to light B: P. 120/70- Pulse 86 per regular. Respiration 20 per Temp. 98 Hemeothiana 5 x 5 Cm over ociopital regin.
3.	Shri Gurmail Singh	Constable No. 201 of Amritsar	An abrasion 1-1/2 Cm x 0.8 Cm on bridge of nose. Advised X-Ray. Nosal bone contused wound 0.7 Cm x 0.2 Cm into skin deep left side of bridge of nose. Contusion of left upper eye-lid with a contused wound 0.7 Cm x 0.2 Cm into skin deep above oil. Cotusion of left lower eye lid with abrasion 1 x 0.2 Cm into skin deep on its lower part. Centrymoseis of moeft regular conjuecluaa.
4.	Shri Gurdev Singh	Constable No. 1082 of Ferozepur City	Two contused wounds 2 Cm x 1/4 Cm skin deep, other three Cm x 1/4 Cm. skin deep on the outer part of the left angle of mouth. An abrasion 2 Cm x 1 Cm just above upper lip. An abrasion 2 Cm x 1 Cm on the outer part of eye-lid-
5.	Shri Jaswant Singh	Constable No. 1318 of Moga	A contused wound 2 Cm x 1/4 Cm into skin deep on the upper part of right forehead.
6.	Shri Banta Singh	Constable No. 1173 Ferozepur Cantt.	A contused wound 3 Cm x 1/4 Cm skin deep on the left side forehead just above left eye-brow with abrasion 7 Cm. x 4 Cm. A contused wound 1 Cm. x 1/4 Cm skin deep on the rttala of nos. An abrasion 1 Cm. 1/4 Cm on the middle face. An abrasion 1 Cm x 1/4 Cm on the middle and upper part of back.
7.	Shri Jaggar Singh	Constable No. 993 of Jullundur Lines	A contused wound 4 Cm x 1/4 Cm skin deep on the uiddle of skul valut.

List of Officers / Officials of the Jail injured on 27-3-69 and nature of each injury.

1.	Shri B.D. Soni, Dy. Supdt.	1. Contusion 5x3 cm. over the left shoulder. 2. Contusion 9x2 cm. over the right upper arm.	Simple	Blunt
2.	Shri Surjit Singh, Sr. Asst. Supdt.	1. A contusion 3x2 cm. over the dorsin of left hand 2. A contusion 3x1 cm. 5 cm. on left side forehead 3. An abrasion 4x2. 5 cm. over the left shoulder.	Simple	-do-
3.	Shri Savinder Singh s/o Pala Singh, Warder	1. A lacerated wound 1.5x5cm. skin deep over the back of left hand. 2. An abrasion 2.5x1 cm. over the left side of chest near left dimple.	Simple	Blunt
4.	Shri Gurbux Singh s/o Vir Singh, Warder.	1. A contusion 10x5 cm. over outer and lower bent of left upper arm. 2. A oontusion 5x3 cm. over the inner side of left foot.	-do-	-do-
5.	Shri Darshan Singh s/o Jagat Singh, Warder	1. A contusion 5x3cm. over the back of right arm.	-do-	-do-
6.	Shri Bal Kishan s/o Mukand Lal Warder	1. A contusion 5x3 cm. on front of the upper part of right leg. 2. A contusion 3x2 cm. on the back of right middle finger.	-do-	-do-
7.	Shri Paras Ram s/o Lachhman Dass, Warder	1. A contusion 3x2 cm. over the left eye brow. 2. A abrasion 3x3 cm. over the front and upper part of right leg.	-do-	-do-
8.	Shri Kirpa Ram s/o Sheru Ram, Warder	1. A contusion 3x2 cm. over the front of the left knee.	-do-	-do-
9.	Sh. Tara Singh s/o Uttam Singh, Warder	1. A contusion 3x2cm. over the right knee. 2. A contusion 2x2 cm. over the palm scapular of right thumb.	-do-	-do-
10.	Sh. Harnek Singh s/o Sarwan Singh, Warder	1. A contusion 3x3 cm. over the upper part of left shoulder. 2. An abrasion 2x2 cm. over the inner surface of left foot.	-do-	-do-
11.	Sh. Gurdit Singh s/o Jaswant Singh	1. A contusion 7x2 cm. over the left ankle of outer front portion. 2. A contusion 3x3 cm. over the left scapular regin middle portion.	-do-	-do-

CONSTRUCTION OF BUS STANDS AT BHATINDA AND RAMPURA PHUL

*751. **Comrade Babu Singh Master:** Will the Chief Minister be pleased to state whether the Govt. has taken any decision for the construction of general bus stands with all modern amenities at Bhatinda and Rampura Phul, if so; the amount sanctioned for each bus stand and the time by which the construction thereof is likely to be completed ?

Sardar Gurnam Singh : Proposal for Construction of bus stand at Bhatinda has been approved by the corporation and the details are being worked out. For constructing a bus stand at Rampura Phul, there is no proposal.

[ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਬਣਾਉਣ ਸੰਬੰਧੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ ਵਿਚ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ।]

REPRESENTATION FROM AN M. L. A. REG. STARTING BUS SERVICE ON CERTAIN ROUTES ETC.

*752. **Comrade Babu Singh Master :** Will the Chief Minister be pleased to state :-

(a) whether the Government has received any representations from an M. L. A. Punjab suggesting :-

(i) increase of trips by the buses plying from Moga to Bhatinda via Bhairupa, Rampura, Rampura Phul throngh Zafarnama road;

(ii) starting of last bus from Bhatinda to Barnala at 7.00 P. M. and from Bhatinda to Bhadaur via Bajakhana at 6.30 P. M. in order to redress the grievances of the Court attendents in different departments ; and

(iii) plying of buses from Moga to Nathana via Bhagta Bhaika ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative the action so far taken by the Government in the matter ?

Sardar Gurnam Singh :

(a) (i) Yes, Sir. The suggestion is for increase of trips to four on Moga-Bhatinda via Rampura, Zafarnama road route.

(ii) Yes Sir, the suggestion for change of timings on Bhatinda-Barnala route was received after framing of summer time tables, but now suggestion has been received in respect of Bhatinda to Bhadaur via Bajakhana.

(iii) Yes Sir, but the suggestion is for opening up of Moga-Bhatinda via Nathana, Bhagta Bhaika a new route to motor traffic.

(b) Suggestions received are under consideration.

[(ੳ) (i) ਹਾਂ ਜੀ, ਮੋਘਾ ਤੋਂ ਬਠਿੰਡਾ ਬਰਾਸਤਾ ਰਾਮਪੁਰਾ ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਰੋਡ ਰੂਟ ਤੇ ਚਾਰ ਫੇਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਆਈ ਹੈ ।

(ii) ਹਾਂ ਜੀ, ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਬਠਿੰਡਾ ਬਰਨਾਲਾ ਰੂਟ ਤੇ ਟਾਈਮ ਦਦਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਆਈ ਸੀ, ਪਰ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਭਦੌੜ ਬਰਾਸਤਾ ਬਾਜਾਖਾਨਾ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਸੁਝਾਵ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ।

(iii) ਹਾਂ ਜੀ, ਪਰ ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਮੋਗਾ ਤੋਂ ਬਠਿੰਡਾ ਬਰਾਸਤਾ ਨਥਾਨਾ, ਭਗਤਾ ਭਾਈਕਾ ਨਵਾਂ ਰੂਟ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ ।

(ਅ) ਆਈਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਧ ਹਨ ।]

CONSTRUCTION OF GENERAL BUS STAND AT PATHANKOT

*792. **Chaudhri Ram Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state whether it is a fact that funds have already been sanctioned for the construction of a general bus stand by the Punjab Roadways, at Pathankot; if so; the reason for not constructing the same so far ?

Sardar Gurnam Singh : Yes Sir. The phased project at Pathankot comprises Roadways Workshop, Admintstrative Block and Bus Stand. The Workshop Hanger has been completed. Work on servicing pits and platform and the Administrative Block is in progress. The next phase covers the Bus Stand of which construction is likely to be undertaken by P. W. D. next year.

[(ਹਾਂ ਜੀ, ਪਠਾਨਕੋਟ ਵਿਖੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪ, ਦਫਤਰ ਅਤੇ ਬੱਸ ਅੱਡਾ ਉਸਾਰਨ ਦਾ ਪਰੋਗਰਾਮ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਹੈਂਗਰ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ । ਗੱਡੀਆਂ ਧੋਣ ਦੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਅਤੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਅਗਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੰਮ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. ਡੀ. ਵਲੋਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।)]

CANCELLATION OF LEASE DEED OF BIRLA SEED FARM, ROPAR.

*727. **Comrade Satya Pal Dang** : Will the Chief Minister be pleased to state :-

(a) the total area of land leased out to Shri Birla in district Ropar for setting up Seed Farm in the private sector ;

(b) whether the Chief Minister made a policy declaration during the Budget Session of the Assembly (1969) that his Government intended to cancel the lease deed as was decided upon by the U. F. Government ; if so, the time by which the Government intends to cancel the said lease deed ?

Sardar Gurnam Singh :

(a) About 1000 acres.
(b) Yes, Sir.

The legal aspects are being considered in consultation with Legal Remembrancer, Punjab.

[(ੳ) ਲਗਭਗ 1000 ਏਕੜ ।

(ਅ) ਹਾਂ ਜੀ ।

ਇਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਸ਼ੀਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

LOAN FOR TRACTORS/TUBEWELLS, GIVEN IN JULLUNDAR AND LUDHIANA DISTRICTS.

*740. **Sardar Gurbanta Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state ;-

(a) whether the farmers of Jullundur and Ludhiana districts were given loans for the purchase of tractors and installation of tube-wells ; if so, the amount thereof advanced, tehsil wise, in the said districts during the period from 1st April, 1969, to-date ;

(b) whether the said loan can be given by the agency i. e. Land Mortgage Bank only or the Government in all the tehsils of the said districts or by different agencies ;

(c) if the loan is advanced from different sources, the reasons therefor ?

Sardar Gurnam Singh:

(a) Yes please. A statement containing the requisite information is laid on the Table of the House.

(b) In Jullundur tehsil of Jullundur district and Ludhiana Block and part of Mangat Block of Ludhiana districts, the loans are advanced by the Agricultural Refinance Corporation through the Land Mortgage Banks. In the rest of the areas of both the districts, the loans are advanced by the State Government under Grow More Food Schemes as well as the Land Mortgage under their normal loaning programme.

(c) Since the State budget provision is meagre and cannot meet the growing demand of the farmers, all types of credit facilities are being allowed.

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ। ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਸਦਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(ਅ) ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਜਲੰਧਰ ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਨਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਬਲਾਕ ਅਤੇ ਮਾਂਗਟ ਬਲਾਕ ਦੇ ਕੁੱਝ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ਾ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਰੀ-ਫਾਈਨਾਂਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਲੈਂਡ ਮਾਰਟਗੇਜ ਬੈਂਕ ਰਾਹੀਂ, ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਬਾਕੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ "ਗਰੋ ਮੋਰ ਫੂਡ" ਸਕੀਮਾਂ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਲੈਂਡ ਮਾਰਟਗੇਜ਼ ਬੈਂਕਾਂ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਰਮਲ ਕਰਜ਼ਾ ਪ੍ਰੋਗਾਰਮ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

(ੲ) ਕਿਉਂ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਲਈ ਘੱਟ ਉਪੱਬੰਧ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਉਧਾਰ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ।]

STATEMENT

Showing the Amounts of Loans advanced to the Farmers of Ludhiana and Jullundur Districts.

Sr. No.	Name of the District.	Agriculture Name of the Tehsil.	Refinance Corporation. Amount Advanced for Tubewells/ Pumping Sets State Govt. Upto 30-9-69	S. L. M. B. up to 31-8-69	Agriculture Refinance Corporation upto 31-8-69	Amount advanced for tractors by Govt.	Amount advanced for tractors by Land Mortgage Bank.
1.	Ludhiana	1. Ludhiana	58700/-	3,32,000/-	1,23,500/-	10,000	2,79,500/-
		2. Samrala	45300/-	6,63,200/-	—	20,000	3,54,000/-
		3: Jagraon	92000/-	—	11,78,300/-	—	1,25,900/-
		Total Rs.	1,96,000/-	9,95,200/-	13,01,800/-	30,000	7,59,400/-
2.	Jullundur	1. Jullundur	—	9,700/-	15,47,050/-	—	4,45,800/-
		2. Phillaur	—	3,87,300/-	34,400/-	—	2,65,000/-
		3. Nawanshahr	41,500/-	2.77,800/-	—	—	3,60,300/-
		4. Nakodar	1,70,000/-	3,19,500/-	—	...	25,000/-
		Total Rs.	2,11,500/-	10,66,300/-	15,81,450	-	10,96,100/-

*A sum of Rs. 50,000/- has been allocated to Jullundur District. Loans are sanctioned by the Deputy Commissioner on the recommendation of Zila Parishad. Loan applications have not been forwarded by the Zila Parishad to the Deputy Commissioner. Hence no amount has been spent so far.

Amount outstanding against Vendees of Country Liquor Vends

*810. **Sardar Dalip Singh Pandhi :** Will be Chief Minister be pleased to state—

(a) whether any amount pertaining to last year is outstanding against the Vendees of Country Liquor Vends in the state ; if so, the amount thereof ;

(b) the names of such contractors together with the arrears due from each one of them ;

(c) the time by which the said arrears are likely to be realised ;

(d) the means by which such realisations are made and the action proposed to be taken by the Government for the recovery of the said arrears;

(e) whether it has come to the notice of the Government that the said vendees are selling/transferring their assets; if so, the action taken or proposed to be taken by the Government to check the same ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਪੰਜਾਬ ।
ਅ. ਸ. ਨੰ: 10228 ਅਕ (4)-69/4755
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮਿਤੀ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 1969

ਪਿਆਰੇ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ,

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਟਾਰਡ ਸੁਆਲ ਨੰ: 810 ਜੋ ਮਿਤੀ 24/10/1969 ਲਈ ਸੁਆਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਦਰਜ ਹੈ, ਦਾ ਜਵਾਬ ਅਜੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ । ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਕਤਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੁਆਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਆਲ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 1/11/1969 ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮਿਤੀ ਲਈ ਸੁਆਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਆਪ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸਪਾਤਰ
ਸਹੀ/-
(ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ)

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ,
ਸਪੀਕਰ
ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ,
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ।

INDUSTRIAL LOAN ADVISORY COMMITTEES

*749. **Comrade Babu Singh Master** : Will the Minister for Industries be pleased to ;

(a) state the criteria adopted for the constitution of Industrial Loan Advisory Committees in the Districts;

(b) lay on the Table of the House a list of the Members of the said Committees in all the Districts ?

Shri Balram Dass Tandon:

(a) At present District Industrial Advisory Committees, and not Industrial Loan Advisory Committees, are functioning in the Districts. Each District Committee has been constituted by taking six official members and not more than ten non-official members. The criteria fixed for the selection of non-official members was their suitability to advise Government in the matter of the industrial development in the State. Deputy Commissioners have been designated as Chairmen of the Committees.

(b) A list of members of the said Committees is laid on the Table of the House.

[(ੳ) ਇਸ ਸਮੇਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕਰਜ਼ਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਹਰ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਮੇਟੀ ਛੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਦਸ ਤੋਂ ਨਾ ਵਧਦੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ । ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦੀ ਕਸਵਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਸੀ । ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਚਅਰਮੈਨ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ ।

(ਅ) ਦੱਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।]

LIST OF MEMBERS

Official Members for each District Industrial Advisory Committee.

1.	Deputy Commissioner of the District concerned.	Chairman.
2.	Senior District Industries Officer/District. Industries Officer/Assistant District Industries Officer (in the capacity of the Incharge of the District Office)	Member. Secretary.
3.	District Welfare Officer.	Member
4.	Representative of the Small Industries Institute.	,,
5.	Assistant Registrar; Industrial Co-operative Societies.	,,
6.	Officer Incharge Quality Marking Centre.	,,

Non-Official Members.

AMRITSAR DISTRICT

1. Shri O.P. Seth, Maqbool Road, Amritsar.

[Minitser for Industries]

2. Shri Vishwa Nath Mehra, General Secretary, Punjab Industries and Commerce, Krishna Market, Amritsar.
3. Shri Banarsi Dass, Mohan Weaving Factory, Katra Sher Singh, Amritsar.
4. Shri Muni Lal Jain, Industrialist, Jandiala Guru, (Amritsar).
5. Shri Amar Singh, Member SGPC Village Ghanupur, Distt. Amritsar.
6. Shri Gurdip Singh Bhullar M/s Punjab Machinery Manufacturers Association, Amritsar,
7. Shri Ajit Singh Sandhu, Sandhu Roadways, Amritsar.

GURDASPUR DISTRICT.

1. Shri O.P. Bhardwaj, M.C. Pathankot.
2. Shri Madan Gopal Gupta, M.C. Gurdaspur.
3. Shri Mohinder Singh, MLA, Gurdaspur.
4. Shri Amarbir Singh Bajwa, Advocate, Batala.
5. Shri Panna Lal, Proprietor, Nishkam Press, Batala.
6. Shri Walaiti Ram, Shalimar Foundry, Batala.
7. Shri Ram Kumar, Industrialist, M.C. Batala.
8. Shri Gian Chand, MLA, Dina Nagar.

PATIALA DISTRICT

1. Shri O.P. Lamba, M. C. Nabha Gate, Patiala.
2. Shri O.P. Tandan, Manager, Patiala Biscuit Factory, Rajpura.
3. Shri Birbal Kumar of R.S. Sewing Machine Co. Bassi Pathanan.
4. Shri Dev Raj Dhiman, Industrialist, Sirhind.
5. Shri Vijay Kumar, Swastika Steel Rerolling Mill, Mandi Gobindgarh Distt. Patiala.
6. Shri Shanghara Singh, Member, SGPC Taripri (Patiala).
7. Shri Manmohan Singh, Municipal Commissioner Sher-e-Punjab Market, Patiala.
8. Shri Harbans Lal, MLA, Rajpura.

HOSHIARPUR DISTRICT

1. Shri Bhagat Munshi Ram, Nai Abadi, Hoshiarpur.
2. Shri Sahib Ram, Industrialist, President M.C. Hoshiarpur.
3. Dr. Lok Nath, Talwara Distt. Hoshiarpur.
4. Thakur Kamal S'ngh, Balachaur, Distt. Hoshiarpur.
5. Shri Kasturi Lal, Dasuya, Distt. Hoshiarpur.
6. Shri Balu Ram Chaudhri, Ex-MLA, Hoshiarpur.
7. Shri Devinder Singh, MLA, Dasuya, District Hoshiarpur,
8, Shri Didar Singh Sarpanch, Kandala, District Hoshiarpur.

FEROZEPUR DISTRICT

1. Shri Dharam Parkash Tayal, Prop. New Malwa Mechanical Works Malout.
2. Shri Hanuman Dass, Chairman, Market Committee, Abohar.
3. Shri Lachhman Dass Sethi, M.C. Gidderbaha.
4. Shri Balmukand, MLA, Ferozepur.
5. Shri Jagdish Raj Kukkar, M.C. Fazilka.
6. Shri Mohinder Singh Sainianwala, MLA, Ferozepur Cantt.
7. Shri Gurdev Singh, MLA, Muktsar.
8. Shri Roop Lal Sathi, MLA, Moga.

SANGRUR DISTRICT.

1. Shri Nirata Ram Goel, Sunam, Distt. Sangrur.
2. Shri Madan Gopal, M.C., Malerkotla.
3. Shri Ram Swaroop, President Bar Association, Sangrur.
4. Shri O.P. Jindal, B.A.,LL B., Tractor Distributor, Sangrur.
5. Shri Raghubir Singh, Member, SGPC, V. Fatehgarh Channa, Distt. Sangrur.
6. Shri Kartar Singh Darwesh, Sangrur.
7. Shri Balwant Singh Goel, Sangrur

KAPURTHALA DISTRICT

1. Shri Mohan Lal Handa of M/s Malwa Ram & Sons, G.T. Road, Phagwara.
2. Shri Raj Kumar, Balbaring Industries, Kapurthala.
3. Shri Swarana Ram, Machine Tool Manufacturers, Phagwara.
4. Shri Bawa Harnam Singh, MLA, Kapurthala.
5. Shri Mohan Singh, Cycle Industries, Court Road, Kapurthala.
6. Shri O.P. Mittal, United Auto Industries, Phagwara.
7. Shri Harnam Singh, Bharat Rubber Industries, Kapurthala.
8. Shri Ganesh Datt, Ganesh Industries, Kapurthala.

LUDHIANA DISTRICT

1. Shri Krishan Lal Gupta of J & K. Co-43-B, Industrial Estate, Ludhiana-III.
2. Sarwan Singh S/o Hazara Singh, Malwa Machinery Works, Gill Road, Ludhiana.
3. Shri Ved Parkash Vedera, Sarovar Knitwear, Purana Bazar, Ludhiana.
4. Shri O.P. Sabharwal, General Secretary, Power Loom Factories, Association, Hatha Sherjang, Ludhiana.
5. Shri Khushi Ram Sharma President, Cycle Parts Manufacturers Association, G.T. Road, Ludhiana.

[Minister for Industries]

6. Shri Jathedar Narain Singh, Guru Nanakpura Ludhiana.
7. Shri Surjan Singh Thekedar, Ludhiana.
8. Shri Sudesh Kumar, Secretary, Bharat Hosiery Association, Vet Ganj, Ludhiana.
9. Shri Shanti Swaroop Sharma, Industrialist, Chairman, PSP Punjab, Khanna, Distt. Ludhiana.

JULLUNDUR DISTRICT

1. Shri Vidya Rattan Dhir, Industrialist, Industrial Area, Jullundur.
2. Shri Madan Gopal, I.M.T. Industries, Industrial Area, Jullundur.
3. Shri Surinder Kumar, Star Metal Works, Basti Guzan, Jullundur,
4. Shri Kewal Krishan Sehgal, Leader Engineering Works, Jullundur.
5. Shri Abhey Kumar Jain, Nakodar.
6. Shri Tarlok Singh Bhatia, Amrit Rubber Industries, Jullundur.
7. Shri Gurbachan Singh Kheda, Punjab Mechanical Works, Jullundur

BHATINDA DISTRICT

1. Shri Hit Abhilashi, MLC, Bhudlada, Distt. Bhatinda.
2. Shri Bharat Bhushan, Bharat Rubber Factory, Bhatinda.
3. Shri Roshan Lal, Chaki Owner, President J.S. Kotkapura.
4. Shri Banarsi Dass, B.A. Dal and Cotton Factory, Bretta, District Bhatinda.
5. Shri Hukam Chand Verma, Cycle Merchant, Rampura Phool, District Bhatinda.
6. Shri Karnail Singh, Ex-MLA V. & P.O. Pacca Kalan, District Bhatinda.
7. Shri Gurbachan Singh, V. & P.O. Balloh, District Bhatinda.

RUPAR DISTRICT

1. Shri Om Parkash, Kharar, Distt. Rupar.
2. Shri Surinder Khanna, Morinda, Distt. Rupar.
3. Shri Madan Mohan Mittal, Advocate, Rupar.
4. Shri Sham Lal Chopra, Rupar.
5. Shri Shadi Lal Anghra, Anandpur Sahib.
6. Shri Sant Sadhu Singh, MLA, Rupar.
7. Shri Ravinder Singh, MLA, Rupar.
8. Shri Balwant Singh, Retired Garrison Engineer, Sutlej Sadan, Rupar.

BOARD OF DIRECTORS OF THE INDUSTRIAL CO-OPERATIVE BANK JULLUNDUR

*739. **Sardar Gurbanta Singh:** Will the Minister for Industries be pleased to state:—

(a) whether it is a fact that the Board of Directors of the Industrial Co-operative Bank, Jullundur, was abolished and new Board nominated in place thereof;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the names of the new Directors of the said Board;

(c) the criteria kept in view while nominating Directors to the new Board.

Shri Balram Dass Tandon:

(a) No.

(b) Question does not arise.

(c) Question does not arise.

[(ੲ) ਨਹੀਂ ਜੀ ।

(ਬੀ) ਤੇ (ਸੀ) ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।]

METALLING ROAD FROM VILLAGE ATTARI TO BACHIWIND DISTT. AMRITSAR.

*717. **Comrade Darshan Singh Jhabal:** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state:—

(a) whether the Government has decided to metal the road from Village Attari to Bachiwind (district Amritsar) with a view to provide communication facilities to the people of the border villages;

(b) if the reply to part (a) above be in affirmative, the time by which it is likely to be implemented;

(c) whether the Government has also received any representation for metalling the road mentioned in part (a) above, if so, the action, if any, taken thereon?

Sardar Sohan Singh Bassi:—

(a) Yes.

(b) Depending upon the

(i) Completion of the earth-work by the Villagers,

(ii) Availability of funds.

(c) Yes. The road has been included in the " Road Crash Progamme II- Phase.

[(ੳ) ਹਾਂ ।

(ਅ) ਇਹ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਮਿੱਟੀ ਪਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਅਤੇ ਫੰਡਜ਼ ਦੀ ਪਰਾਪਤੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ।

(ੲ) ਹਾਂ । ਇਹ ਸੜਕ ਰੋਡ ਕਰੈਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਦੂਜੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ।]

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

ACTION TAKEN AGAINST 40 SUGAR DEPOT HOLDERS OF AMRITSAR

244. **Shri Gian Chand Kharbanda:** Will the Minister for Food and Supplies be pleased to state:—

(a) whether any final action has been taken in the case of

[Shri Gian Chand Kharbanda]

about forty (40) Sugar Depot holders of Amritsar whose supply was suspended one year ago;

(b) whether the Department has received the police report regarding the said Depot Holders; if so, the details thereof;

(c) whether the supply will be restored, if the police report is not against them?

Sardar Balwant Singh:

(a) No.

(b) Yes. The Police has suggested that action against the depot holders and the defaulting staff be taken departmentally.

(c) An Officer has been deputed to check the record of all these depots and appropriate action will be taken on receipt of his report.

[(ੳ) ਨਹੀਂ ਜੀ।

(ਅ) ਹਾਂ ਜੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਸੂਰਵਾਰ ਡੀਪੂ ਹੋਲਡਰਾਂ ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮਹਿਕਮਾਨਾ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

(ੲ) ਇਕ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਡਿਪੂਆਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਚੈਕ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਟ ਆਉਣ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।]

SPECIAL ALLOWANCE ALLOWED TO PIECE — RATED WORKMEN EMPLOYED IN SPORTS INDUSTRY

245. **Shri Gian Chand Kharbanda:** Will the Minister for Finance be pleased to state:—

(a) whether the Government has allowed a special allowance of Rs. 15/- to all the piece - rated workmen employed in the Sports Industry in the State in terms of Notification dated 4. 7. 69. and 11 7. 69; if so, the reasons for giving such allowance;

(b) whether such decision recommending Special Allowance was taken by the Minimum Wages Committee constituted by the Government for the sports Industry;

(c) whether any representation has been received by the Government from the Sports Industry in this connection; if so, the action taken thereon?

ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ :

(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ, ਕੰਮ ਕਾਜ ਦੇ ਤਰੀਕੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਬਣਾਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ (ਉਤਪਾਦਨ) ਦੀ ਕਿਸਮ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦੇ ਉਦਯੋਗ ਵਿਚ ਹਰ ਪਾਸੇ ਰੇਟ ਕਾਮੇ ਨੂੰ 15/- ਰੁਪਏ ਮਾਸਕ ਸਥਾਈ ਮਹਿੰਗਾਈ ਭੱਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(ਅ) ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਭੱਤਾ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ (ੳ) ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖ ਕੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਉਦਯੋਗ

ਵਿਚ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾਈ ਭੱਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ।

(ੲ) ਮੈਸਰਜ਼ ਰੋਬਿਨਸ਼ਨ ਸਪੋਰਟਸ ਗੁਡਸ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਰਿਟ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰੋਕ ਦਾ ਹੁਕਮ ਲੈ ਲਿਤਾ ਹੈ ।

PROPOSED SHIFTING OF NATIONAL INSTITUTION OF SPORTS, PATIALA

246. **Shri Gian Chand Kharbanda**: Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) whether Government is aware of any move by the Government of India to shift the National Institution of sports which is located at Patiala and is engaged in training sportsmen and is only one of its type in Asia;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether Government proposed to approach the Central Government to drop the idea of shifting the said institution from Patiala?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ :

(ਏ) ਤੇ (ਬੀ) ਹਾਂ, ਜੀ । ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਵਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

REQUIREMENT OF LEATHER FOR SPORTS INDUSTRIES

247. Shri Gian Chand Kharbanda : Will the Minister for Industries be pleased to state :—

(a) whether the Government tanneries in the Punjab are in a position to meet the requirements of the Sports Industry regarding high quality leather required for manufacturing volley-balls and foot-balls ;

(b) whether the Government intends to take steps to increase the capacity of the present tanneries and also improve the quality of leather prepared there so that there remains no need to import fine leather from other States ?

Shri Balram Dass Tandon :

(a) Not as yet.

(b) With a view to increasing the capacity of the tanneries, the Punjab Industries Development Corporation has set up M/s Punjab Tanneries Private Ltd., for the manufacturing of non-stretchable leather for footballs and volleyballs. This project is being commissioned in the month of November, 1969 and within a period of 12 to 18 months will be able to meet a sizable part of the entire demand for sophisticated leather. The demand of the Sports Goods Industry will be given due priority by this Project. The capacity of the tanneries is expected to increase from 25 pieces of hides a day to 200 pieces a day by 1971 in a phased programme.

EXTENSION IN SERVICE GIVEN TO TEACHERS POSSESSING NATIONAL AWARDS

248. Shri Gian Chand Kharbanda : Will the Minister for Education be pleased to state whether it is a fact that the services of all the teachers in the State possessing National Awards can be extended upto five years in view of the letter of the Ministry of Education, Government of India, in this connection; if so, the period of extension allowed to the said teachers; if no extension has been granted, the reasons therefor?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਵਾਰਡ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ 5 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਆਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਵਾਰਡੀਜ਼ ਨੂੰ ਰੀਟਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਦ 2 ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਮੰਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ ਤੇ ਫਿੱਟ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੇਵਾ ਰੀਕਾਰਡ ਅੱਛਾ ਹੋਵੇ।

REVENUE PATWARIS AND KANUNGOS WORKING IN COLONIZATION DEPARTMENT.

***249. Shri Gian Chand Kharbanda** :— Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state :—

(a) whether it is a fact that some revenue patwaris and Kanungos who were working in the Colonization Department are not being taken back in their parent revenue department ; if so, the reasons therefor ;

(b) whether it is also a fact that some of them have been reverted irrespective of their seniority ; if so, the reasons therefor ;

(c) whether it has come to the notice of the Government that in some such cases, orders of Revenue Minister have been ignored by the District authorities ; if so, the action, if any, taken in the matter ?

ਵਿਸ਼ਾ : ਅਨਸਟਾਰਡ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਵਾਲ ਨੰ: 249- ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ, ਮੈਂਬਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਕੋਲੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਮਾਲ ਦੇ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਗੋਆਂ ਬਾਰੇ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੰ: 249, ਜੋ ਮਿਤੀ 24-10-69 ਲਈ ਅੰਨਸਟਾਰਡ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਬਬੰਦਾ, ਮੈਂਬਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਦਰਜ ਹੈ, ਦਾ ਜਵਾਬ ਅਜੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

2. ਸਬੰਧਤ ਸੂਚਨਾ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਜਵਾਬ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਹੀ/-
ਮਾਲ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ

ਗ: ਸ: ਪੱਤਰ ਨੰ: 7548—ਮ: ਬ: (1) 69/4494,

ਮਿਤੀ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 1969.

GRADE OF PAY OF ENGLISH, HINDI AND PUNJABI TEACHERS

250. **Comrade Kulwant Singh** : Will the Minister for Education be pleased to state whether there is any difference in the grade of pay of English, Hindi and Punjabi Teachers in the Government Schools in the State, if so, the reasons for the same ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਆਪਕ ਕਲਾਸੀਕਲ ਅਤੇ ਵਰਨੈਕੂਲਰ ਸ੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਇਕ ਹੀ ਹੈ । ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰਾ ਹੈ । ਹਿੰਦੀ/ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਗਰੇਡਾਂ ਵਿਚ ਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿਦੀ/ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਆਪਕ ਵਖਰੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਧਿਆਪਕ ਵਖਰੀ ਸ੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਨ ।

———

QUALIFICATIONS FOR ADMISSION TO J. B. T. CLASSES

251. **Comrade Kulwant Singh** :—Will the Minister for Education be pleased to state :—

(a) the qualifications necessary for admission to the J. B. T. classes in the State ;

(b) the reasons for which Science subject has been made compulsory whereas such teachers have to teach the Primary classes.

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ :

(ੳ) ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਸਾਇੰਸ ਨਾਲ 50% ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ।

(ਅ) ਮਿਡਲ ਜਮਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

———

JULLUNDUR BRANCH CANAL

252. **Comrade Kulwant Singh** :—Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :—

(a) the reasons for making the Jullundur Branch Canal Pacca from Kot Fateehi to Adampur only :

(b) whether the Government propose to make it pacca beyond Adampur ; if not, the reasons therefor ;

(c) whether it has come to the notice of the Government that the failure to make the whole of the said Canal Pacca has resulted in water logging of thousands of acres of land ?

Sardar Sohan Singh Bassi :

(a) Due to the existence of High Water Table in this reach at the time of construction of canal.

(b) No. Tail of Jullundur Branch is at Adampur. Therefore question of making it Pacca beyond Adampur does not arise.

(c) No.

[ਸਿੰਜਾਈ ਮੰਤਰੀ]

[(ੳ) ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵੇਲੇ ਇਸ ਰੀਚ ਵਿਚ ਵਾਟਰ ਟੇਬਲ ਉਚਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ।

(ਅ) ਨਹੀਂ ਜੀ । ਜਲੰਧਰ ਬਰਾਂਚ ਦੀ ਟੇਬਲ ਆਦਮਪੁਰ ਤਕ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਆਦਮਪੁਰ ਤੋਂ ਅਗੇ ਪੱਕੇ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

(ੲ) ਨਹੀਂ ਜੀ ।]

POSTPONEMENT OF GENERAL MEETING OF JANTA CO-OPERATIVE SUGAR MILLS, LIMITED, BHOGPUR

253. **Comrade Kulwant Singh** :—Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) the reasons for which the general meeting of the Janta Co-operative Sugar Mills, Ltd., Bhogpur called for 25-7-69 to hold an election of the Board was postponed by the Government ;

(b) the section of the Co-operative Societies Act or the relevant rules under which the said meeting was postponed ?

Sardar Gurnam Singh :

(a) The Kala Bakra Agricultural Co-operative Society complained to the Deputy Registrar, Co-operative Societies, Jullundur that there was not sufficient notice for the elections to Board of Directors of the Janta Co-operative Sugar Mills, Bhogpur. On the basis of the enquiry into the complaint, elections were postponed.

(b) The elections were postponed under Section 69 of the Punjab Co-operative Societies Act, 1961.

[(ੳ) ਦੀ ਕਾਲਾ ਬਕਰਾ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੇ ਉਪ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ, ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜੰਤਾ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੂਗਰ ਮਿਲਜ਼ ਭੋਗਪੁਰ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੁਨਾਉ ਵਾਸਤੇ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਚੁਨਾਉ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ।

(ਅ) ਚੁਨਾਉ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਜ਼, ਐਕਟ 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਅਧੀਨ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ।]

LOSS SUFFERED BY CO-OPERATIVE SUGAR MILLS

254. **Comrade Kulwant Singh** :— Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) the total loss suffered by each of the co-operative Sugar Mills in the State upto 30-6-69 ;

(b) whether there is any scheme under the consideration of Government to save the said mills from failure caused by loss ; if so, the details of the said scheme ?

Sardar Gurnam Singh :

(a) According to the audited balance sheet the accumulated losses till 30th June, 1968 and the tentative figures for the losses of 1968-69 (audit for the mills have not been completed) are as under :—

	Accumulated losses till 30-6-68		Tentative figures for the losses of 1968-69.	
S. No.	Sugar Mills	Loss in lacs	Sugar Mills	Loss in lacs
1.	Bhogpur	12.62	Bhogpur	9.46
2.	Batala	56.00	Batala	8.10
3.	Morinda	41.57	Morinda	31.C0
4.	Nawanshahr	5.68	Nawanshahr	33.5

(b) Government have appointed an I. A. S. Officer as Chairman of all the Sugar Mills for toning up the administration and for proper management. The Government propose to have a full time Cane Commissioner also for looking after the development of sugarcane. This year 26453 acres and 43697 acres of sugarcane respectively have been sprayed with insecticides for checking pyrella disease and Gurdaspur Borer.

[(ੳ) ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਬੈਲੰਸ ਸ਼ੀਟ ਅਨੁਸਾਰ 30/6/68 ਤਕ ਦਾ ਕੁਲ ਘਾਟਾ ਅਤੇ 1968-69 ਦੀਆਂ ਅਣ-ਅੰਤਮ ਘਾਟੇ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਮਿਲ ਸਬੰਧੀ (ਮਿਲਾਂ ਦਾ ਹਾਲੇ ਤਕ ਆਡਿਟ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :—

	30/6/68 ਤਕ ਦਾ ਕੁਲ ਘਾਟਾ		1968-69 ਦੀਆਂ ਅਣ ਅੰਤਮ ਘਾਟੇ ਦੇ ਮਿਲਾਂ ਸਬੰਧੀ ਅੰਕੜੇ	
ਕਰਮ ਨੰ:	ਸ਼ੂਗਰ ਮਿਲ	ਘਾਟਾ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ 'ਚ	ਸ਼ੂਗਰ ਮਿਲ	ਘਾਟਾ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ 'ਚ
1.	ਭੋਗਪੁਰ	12.62	ਭੋਗਪੁਰ	9.46
2.	ਬਟਾਲਾ	56.00	ਬਟਾਲਾ	8.10
3.	ਮੋਰਿੰਡਾ	41.57	ਮੋਰਿੰਡਾ	51.00
4.	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	5.68	ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	33.5

(ਅ) ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚਾਰੇ ਮਿੱਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਆਈ. ਏ. ਐਸ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਗੰਨੇ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਫੁਲ ਟਾਈਮ ਕੇਨ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 26,453 ਏਕੜ ਅਤੇ 43,697 ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਤੇ ਗੰਨੇ ਨੂੰ ਕੀੜੇ ਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਛਿੜਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਈਰੇਲਾ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਬੋਰਰ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।]

NATIONALISATION OF 10 PERCENT ROUTES OF PRIVATE TRANSPORT COMPANIES

255. Comrade Kulwant Singh :—Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) the details of 10% routes of Private Transport Companies in the state which are proposed to be nationalised by the Government together with the names of Private Companies from which the said routes are proposed to be taken by the Government ;

(b) the rules if any, framed by the Government for the nationalisation of routes ;

(c) whether some companies have been exempted from the nationalisation of routes on which they operate ; if so, their names?

Sardar Gurnam Singh :

The matter is under consideration. (ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ)

———

SHORTAGE OF MULBERRY TREES FOR SPORTS INDUSTRIES

256. Shri Gian Chand Kharbanda :— Will the Minister for Industries be pleased to state the steps if any taken by the Government to remove the shortage of Mulberry trees which are badly needed by the Sports Industry in the state for manufacturing sports goods ; if so, the details thereof ?

Shri Balram Dass Tandon :

The Forest Department, Punjab has a regular plan for planting mulberry trees in about 70 acres of land every year. The total plants survived upto 30-9-68 are 3,05,713. During the current year the Forest Department propose to plant 1,35,000 mulberry plants.

It is expected that when these plants start yielding production of the required wood supply position would become easy.

(ਵਣ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ, ਇਕ ਪਲਾਨ ਅਨੁਸਾਰ 70 ਏਕੜ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਸ਼ਹਿਤੂਤਾਂ ਦੇ ਰੁੱਖ ਲਵਾਉਂਦੇ ਹਨ । 30.9.1968 ਤੱਕ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਅਨੁਸਾਰ 3,05,713 ਸ਼ਹਿਤਤ ਦੇ ਰੁੱਖ ਵੱਧ ਫਲ ਰਹੇ ਹਨ । 1969-70 ਵਿਚ ਵਣ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ 1,35,000 ਸ਼ਹਿਤੂਤਾਂ ਦੇ ਰੁੱਖ ਲਗਾਏ ਜਾਣਗੇ । ਜਦ ਇਹ ਸਾਰੇ ਰੁੱਖ ਚੰਗੀ ਲੱਕੜ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਾਸਤੇ ਲੱਕੜ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤਕ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ।)

———

CASES OF MURDERS AND HAUL OF OPIUM ETC.

257. Comrade Kulwant Singh :—Will the Chief Minister be pleased to state the number of cases of murder, haul of opium and poppy heads, rape, dacoities and assault that took place in the State during the period from 1-3-68 to 1-10-68 and 1-3-69 to 1-10-69 ?

Sardar Gurnam Singh :

	No. of cases from 1-3-68 to 1-10-68	No. of cases from 1-3-69 to 1-10-69
Murder	346	359
Haul of opium and poppy heads	4025	3573
Rape	72	77
Dacoity	—	1
Assault	141	146

	[ਮੁਕਦਮਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜਿਹੜੇ 1.3.68 ਤੋਂ 1.10.68 ਤਕ ਦਰਜ ਹੋਏ ।	ਮੁਕਦਮਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜਿਹੜੇ 1.3.69 ਤੋਂ 1.10.69 ਤਕ ਦਰਜ ਹੋਏ ।
ਕਤਲ	346	359
ਅਫੀਮ ਅਤੇ ਭੁਕੀ ਦੀ ਬਰਾਮਦ ਬਾਰੇ ।	4025	3573
ਜ਼ਨਾਹ ਬਿਲ ਜਬਰ	72	77
ਡਾਕਾ	—	1
ਹਮਲਾ	141	146]

ADJOURNMENT MOTIONS

Mr. Speaker: I have received notice of an Adjournment Motion (No. 7) from Chaudhri Balbir Singh on the subject of fast unto death of Sardar Darshan Singh Pheruman.

A Motion under Rule 84 given notice of by Sardar Umrao Singh has already been admitted and fixed up for discussion to-day. I, therefore, do not give my consent to this Adjournment Motion. (Interruption).

I have also received notice of an Adjournment Motion Serial No. 8 from Shri Gian Chand Kharbanda regarding the failure of electricity supply in the city of Amritsar since 20th October, 1969, and also No. 10 on the same subject. The subject matter of these motions does not fall within the cognizance of the Punjab Government as the supply of electricity in Amritsar is the concern of the Municipal Committee. Punjab Government is not directly concerned. I, therefore, rule these out of order. Sardar Amir Singh has given notice of an Adjournment Motion (No. 9) on the subject of irregular supply of eletricity in the state. From the Motion, it is clear that this is not a matter of recent occurrence and I therefore, disallow it under Rule 68 (3). However, if the Member likes, he can Call the Attention of the Minister under Rule 73.

I have received notice of an Adjournment Motion (No. 11) from Shri

[Mr. Speaker]

Gurdial Saini on the subject of distribution of pig iron and other raw-materials in Iron Industry in Jullundur which he thinks is being done in an arbitrary manner. The matter is not of recent occurence and also not of general public importance. I, therefore, rule it out of order.

I have received notice of an adjournment Motion (No. 12) from Sardar Umrao Singh and Comrade Satya Pal Dang regarding the question of student unrest and closure of Punjabi University Patiala and Punjab Agricultural University Ludhiana. The matter is not of recent occurrence and relates to Universities which are autonomous bodies. I, therefore, rule it out of order.

I have received notice of an Adjournment Motion (No. 13) from Comrade Satya Pal Dang regarding the non-payment of salaries to the workers by the Hindustan Embroidery Mills, Chheharta. The matter is not of recent occurrence and is not the direct concern of the Government. I, therefore, rule it out of order.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਅਸੀਂ ਆਪ ਦੇ ਰੂਲਿੰਗ ਨੂੰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੈਲੰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਰੂਲ ਆਊਟ ਕਰ ਦੇਵੋ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕਿ ਉਹ.........................

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੈਂਬਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਡਿਸਕਸ ਕਰ ਲਓ, ਇਹ ਮੈਟਰ ਏਥੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । (The hon. Member can discuss this matter with me in my Chamber. He should not raise this matter here.)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਰੂਲਿੰਗ ਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਤਾਂ ਹਕ ਹੈ । ਸਾਡੀ ਰਿਕੁਐਸਟ ਇਹ ਹੈ............

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਰੂਲਿੰਗ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਨਾ ਕਰੋ । (The hon. Member should not discuss the ruling of the Chair.)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਡੀ. ਸੀ. ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਉਥੇ ਕਾਲਜ ਬੰਦ ਹੋਏ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬੰਦ ਕਰਵਾਏ............

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੇਅਰ ਦੀ ਰੂਲਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ । ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰ ਹੋ । ਇਸੇ ਸਬਜੈਕਟ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਐਡਮਿਟ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਤੇ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹੋ । (The hon. Member is an old parliamentarian. He should not discuss the matter after the ruling of the Chair has come. His Call Attention Notice on this subject is being admitted and he can speak on this matter at the proper time.)

CALL ATTENTION NOTICES

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ : 29)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਟੀਚਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਧਰਮ ਪਾਲ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਬੀ. ਈ. ਓ. ਨੁਸ਼ਹਿਰਾ ਪੰਨੂਆਂ ਬਲਾਕ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾਣ ਤੇ ਡੀ. ਈ. ਓ. ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਅੱਗੇ 15-10-69 ਨੂੰ ਧਰਨਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਅਤੇ 20-1C-39 ਤੋਂ ਚੇਨ ਭੁਖ ਹੜਤਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਐਮ. ਈ. ਐਸ. ਟੀਚਰ ਯੂਨੀਅਨ, ਕਲਾਸੀਕਲ ਵਰਨੈਕੁਲਰ ਯੂਨੀਅਨ ਵੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਟੀਚਰ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਧਰਮ ਪਾਲ ਮਲਹੋਤਰਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਬੜੇ ਸੀਰੀਅਸ ਅਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਹਨ। ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਚਿਆਂ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਬਿਆਨ ਦੇਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਐਡਮਿਟਿਡ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ।

ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਬੇਨਤੀ ਹਾਊਸ ਦੇ ਅਗੇ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰੂਲ ਨੰ: 73 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 3 ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਕਰ ਇਸ ਰੂਲ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਹਾਊਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਨ ਆਰਡਰ ਲੈਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬਾਈ ਬੈਲਟ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਕਢ ਲਈਆਂ ਜਾਇਆ ਕਰਨ।

(Admitted the Minister concerned may please make a statemant.

I have another submission to make to the House. Under rule 73, not more than 3 Call Attention Motions can be admitted. It will save a good deal of the time of the House if we strictly adhere to this rule. We can take up three Call Attention Motions by ballot instead of taking them up in Order of their receipt in the Sectt.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁਆਮਲਾ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਟੇਕ ਅਪ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਕੇ ਡਿਸਕਸ ਕਰ ਲਵੋ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ: ਮੈਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਘਟ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਗਲ ਹੋਰ ਹੈ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਸਾਲ ਵਿਚ 6 ਮਹੀਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਸਾਲ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਦੋ ਵਾਰ ਹੀ ਸੈਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਆਪਣੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਢੰਗ ਤੁਸੀਂ

(ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ)

ਪਹਿਲਾ ਅਪਨਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸਹੂਲਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ। (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਲਓ। ਇਸ ਵਕਤ 42 ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਸਟਾਫ਼ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਡੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਰੂਲ ਬੜਾ ਸਟ੍ਰਿਕਟ ਹੈ। ਹਾਂ ਜੇ ਹਾਊਸ ਉਸ ਨੂੰ ਰੀਲੈਕਸ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਵਖਰੀ ਗਲ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰੂਲ ਰਾਹੀਂ ਬਾਊਂਡ ਹਾਂ ਕਿ ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਟ੍ਰਿਕਟਲੀ ਕੰਪਲਾਈ ਵਿਦ ਕਰਾਂ। (ਵਿਘਨ) (The hon. Member,may please listen to me first. We have received 42 Call Attention Motions to-day. It is impossible for my staff to cope with this heavy work (interruption) The rule relating to Call Attention Notices is very strict. If the House relaxes this rule then it is a different thing, other wise, I am bound to comply with it strictly from Monday.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹੋਵੋਗੇ ਅਤੇ ਇਥੇ ਸਾਡੇ ਰਾਈਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਟੈਕਟ ਕਰੋਗੇ। (ਵਿਘਨ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਰੂਲਜ਼ ਦੀ ਗਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਰੂਲਜ਼ ਨੂੰ ਰਿਲੈਕਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਹਾਊਸ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਪਾਵਰਜ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜੋ ਰੂਲ ਨੂੰ ਰੀਲੈਕਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਬੜੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਪੁਆਇੰਟ ਤੇ ਹਾਊਸ ਦਾ ਵਕਤ ਹੁਣ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਜ ਤੁਸੀਂ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਐਸੀ ਲਿਮਿਟ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਦੋਨਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਗਲ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਨਾ ਤਾਂ ਕੰਮ ਹੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂਬਰ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਵੀ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਰਿਪ੍ਰੇਜ਼ੇਂਟੇਸ਼ਨ ਬਿਜ਼ਨਿਸ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਨਵਾਇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

Serial No. 17.

Comrade Satya Pal Dang: Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, wide-spread discontentment amongst the industrial workers covered by the E.S.I. Scheme in various industrial centres of the state because of continuous non-availability of medicines prescribed by panel doctors at the E.S.I. Drug stores. This situation is not only unfair to the workers who pay for the scheme. It also involves serious risk to lives of ill workmen for whom medicines are needed but are often not available at the E.S.I. Drug stores.

In view of the obvious and urgent importance of the matter, the Government may please make a statement in the House.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰ ਇਸ ਤੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (It is admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

Serial No. 30.

Dr. Amir Singh: Sir; I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance namely, that the building of the Government College, Tanda Urmar was taken in hand in 1967-68. That the tender for the main building has been accepted and orders given for its start, but a month back the Contractor was told that the funds have been diverted to some other college in some other district.

Mr. Speaker: It is admitted. The Minister concerned may please make a statement.

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਹੋਰ ਮੇਰੀ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 32 ਸੀ ? ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨੰ: 31 ਅਤੇ 32 ਡਿਸਅਲਾਓ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। (Call Attention Motions No. 31 and 32 have been disallowed.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਦੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਨਫਾਰਮ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗੇ। (We will inform the members in future.)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜੋ ਮਸਲਾ ਮੈਂ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਬੜਾ ਇੰਮਪਾਰਟੈਂਟ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਇੰਮਪਾਰਟੈਂਟ ਮਸਲਾ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 33.

ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ: ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਮਿਤੀ 1.3.69 ਨੂੰ ਬੀ. ਈ. ਆਈ. ਭਿਖੀ ਵਿੰਡ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਪਟਿਆਲਾ ਪੱਟੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗਿਆ। ਬੀ. ਈ. ਆਈ. ਸਾਹਿਬ ਕੁਲ ਰਕਮ ਵਸੂਲ ਕਰਕੇ ਵਾਪਿਸ ਆ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਘਰੋਂ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਰਕਮ ਘਟ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਗਿਣ ਲੈਣ ਦਿਉ। ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਬੀ. ਈ. ਆਈ. ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਗਿਣਤੀ ਕਰਦਿਆਂ 3600 ਰੁਪਏ ਕੱਢ ਲਏ। ਉਸ ਵਿਚਾਰੇ ਨੇ ਬੜਾ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਪਰ ਕੋਈ ਨਾ ਸੁਣੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪੱਟੀ ਰਪੋਟ ਦਰਜ ਕਰਾਈ। ਪਰ ਬੈਂਕ ਕਰਮਚਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੇਸ ਖੁਰਦ ਬੁਰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬਕਾਇਆ ਤਨਖਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸਖਤ ਬੇਚੈਨੀ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ। (It is admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

Serial No. 34.

Comrade Satya Pal Dang: Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance namely, acute discontentment prevailing among students of state, leading to a spate of strikes because of wrong and unimaginative policies and action of the Government and the Government officials. To give only a few examples:

1. Students of Government College, Muktsar, are on indefinite strike against police lathi charge and for transfer of and enquiry against Shri Lachhman Singh A.S.I.

2. Students of Agricultural College Ludhiana have been on strike for more than 3 months because of the failure of the Government of Punjab to provide employment to agricultural engineers commensurate with their qualifications.

3. A few weeks ago there was one day token strike in a number of educational institutions of the State in protest against increasing unemployment amongst the educated youth and the failure of the State Government to provide any unemployment relief.

4. There have also been strikes of B. R. D. students, Students of Medical College, Patiala, etc.

In view of the obvious and urgent importance of the matter, Government may please make a statement in the House.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (It is admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

Serial No. 36.

Comrade Satya Pal Dang: Sir I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, acute discontentment that has arisen amongst the industrial workers of Amritsar. This is because of the utter failure and virtual refusal of the Government to take any effective steps to protect the interests of the workmen in connection with the following besides other matters:-

a) Non-implementation of a number of agreements by the managements of the Hindustan Embroidery Mills and New India Embroidery Mill, Chheharta.

b) Non-payment of wages for more than two months by M/s. Hindustan Embroidery Mills, Chheharta and continuous lay off of workmen by this Mill.

c) Malafide closure of Sacco Rubber Industries, Verka, Amritsar.

d) Retrenchment of a number of workmen by M/s. New India Embroidery Mills (Private) Ltd., Chheharta.

In view of the obvious importance of the matter, the Government may please be asked to make a statement in this House.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (It is admitted. The Minister concerned may please make a statement)

Serial No. 37.

Comrade Babu Singh Master: Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the serious situation that has arisen in Batala where instead of taking steps to force the employees to implement the Minimum Wages Notification relating to the Embroidery industries, the Government ordered the arrest of a number of Trade Union workers.

Hundreds of workers of the Engineering industries in Batala have struck work and have brought out huge demonstrations.

The Press has reported a move for Batala Bandh.

In view of the obvious and urgent importance of the matter, the Government may please be asked to make a statement in the House.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (Admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

Serial No. 38.

Comrade Satya Pal Dang: Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the wide spread discontentment that has arisen amongst the workers of Punjab in general and of Phagwara in particular as a result of the arrest of eight leaders of the Kapra Mill Mazdoor Union Phagwara at the instance of the (xxx) Manager of the Jagatjit Cotton Textile Mills Phagwara taking advantage of an alleged incident of firing.

There have been demonstrations against this action of the Government throughout the State and unless an impartial enquiry is ordered into the alleged incident and unless the trade union leaders are released, the situation is bound to worsen further.

In view of the obvious and urgent importance of the matter, the Government may please be asked to make a statement in the House.

**Expunged as ordered by the Chair.*

Mr. Speaker: This word (***) which you have used in your Call Attention Notice is not in a good taste.

Comrade Satya Pal Dang: Sir, some stronger word had to be used.

Mr. Speaker: It should be parliamentary. This word will not form part of the proceedings.

Call Attention Notice No. 38 is admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ: ਇਹ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਨੇ ਵੀ ਪੁਆਇੰਟ ਆਉਟ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਡੁਪਲੀਕੇਸੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਆਉਣਗੇ ਜੀ। (The office must bring it to my notice.)

(Serial No. 40.)

Dr. Amir Singh: Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the very shabby and step-motherly treatment to the people of Tanda Halqa i. e.

(a) Tube-well construction has been started in Kudi Halqa of Hoshiarpur District, but the Kudi Halqa of Tanda is conspicuous by its absence.

(b) No model gram is being given to entire Tanda Halqa. The gram has been given to a neighbouring Akali M.L.A.

(c) No school has been upgraded in Tanda Halqa in the year 1968-69.

(d) No pucca road has been sanctioned for the entire constituency.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The Minister concerned may please make a statement)

(Serial No. 41.)

Dr. Amir Singh: Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the frequent failure of Electricity in Tanda Sub Grid Station of the State Electricity Board. The trippings in a day are to the extent of nineteen to twenty. There is a great resentment against this amongst the public of Tanda Ilaqa. This is an important matter which the Minister concerned should make a statement on the floor of the House.

**Expunged as ordered by the Chair.*

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The Minister concerned may please make a statement)

'Serial No. 42.)

Comrade Kulwant Singh: Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importanee, namely, the failure of the Govt. in providing the genuine price of Sugarcane to the growers and farmers of the State. No steps have been taken by the State Govt. in safeguarding the interests of the growers as well as the Mill owners in the State on the lines of the Centre i. e. 30 percent Sugar is allowed to be sold free sale in the market and similarly the Mill owners in the Punjab State be allowed to sell 30 percent Molasses so that an incentive price may be given to the growers of the Sugarcane in the State.

There is a great resentment and frustration among the farmers and growers of the Sugarcane in the State. Hence early solution and statement of the Govt. requested in this connection in order to cool down the pending crisis of struggle of the Sugarcane growers in the State.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

(Serial No. 43.)

Master Gurbanta Singh: Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, a news item appearing in to-day's newspaper that there was a raid on the house of the President, Municipal Committee, Jullundur on the information of a certain Municipal Commissioner belonging to the party opposed to the said President as a result of which wide spread resentment is prevailing among the people of Jullundur. The Govt. should make a statement in the House after holding an immediate judicial enquiry into the matter.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The Minister concerned may please make a statement.

ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 44

ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਦਰਿਆ ਸਤਲੁਜ ਅਤੇ ਦਰਿਆ ਰਾਵੀ ਦੇ ਬੇਟ ਤੇ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤੋਂ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਛੜੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਅਬਾਦਕਾਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪਿਛਲੀ ਫਰੰਟ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 1965 ਤੱਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਛੜੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਆਬਾਦਕਾਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕੇਵਲ 450 ਰੁਪਏ ਫੀ ਏਕੜ ਕੀਮਤ ਲੈ ਕੇ ਮਾਲਕ ਹੱਕ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਪਰ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦਾ ਮਨਿਸਟਰੀ ਸਮੇਂ ਆਬਾਦਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਡ ਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਜਾੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਰਸੂਖ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਸ ਸਮੇਂ ਗਲਤ ਗਿਰਦਾਵਰੀਆਂ ਦਰਜ ਕਰਾਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕਰਾ ਰਹੇ ਹਨ ਇਸ

(ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ)

ਅਮਲ ਨਾਲ ਪਛੜੀਆਂ ਜ਼ਾਤੀਆਂ ਦੇ ਆਬਾਦਕਾਰਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਖਤ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ (Admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 45)

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸਕਾਂ ਪਿਛਲੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਪਰਬੰਧ ਸੀ । ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦਫਾ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ ਇਸ ਲਈ ਹੀ ਹੁਣ ਅੱਛਾ ਪਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ । ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਘਟ ਖੇਚਲ ਕਰਿਆ ਕਰੋ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਆਕੇ ਗਲ ਕਰ ਲੈਣਾ ।

(The hon. Member may please see me in my Chamber.)

(*At this stage a copy of Call Attention* **Notice No.** 45 was *handed over to Sardar Dalip Singh Pandhi.*)

Sardar Dalip Singh Pandhi : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely that the labourers working in the office of the Chief Engineer, P. W. D, (B & R), Patiala have staged a dharna in support of their demands in front of the said office since long. They have demanded action against Shri Gurbux Singh, S.D.O. in one of their demands. The Govt. had not paid any attention to their demands so far, as a result of which resentment among the labourers of the P. W. D. in particular and public in general prevails. The Govt. should take notice of this matter immediately.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ (Admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 47)

ਸ੍ਰੀ **ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ** : ਨਾ ਹੀ ਡਿਸਅਲਾਉ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਲਾਉ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ । ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਬੋਲੀਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬੋਲਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ । ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਐਨੀਆਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਦਫਤਰ ਪਰੋਸੈਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । (The office cannot process so many call attention motions.)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ : ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਐਥੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨਾਂ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਘਟ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੈਟ ਪਰੋਸੀਜਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

Mr. Speaker: Please, please.

(*At this stage a copy of Call Attention* Notice No. 47 *was handed over to Shri Gurdial Saini.*)

Shri Gurdial Saini : Sir I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely the Industries Officer, Jullundur, indulges in malpractice of arbitrary distribution of steel sheets to those persons who are not registered as having small scale industries units. Because of this malpractice, there is great resentment amongst the public. Few favourites are being patronised by the Industries Officer, Jullundur, while the bonafide persons, who deserve the steel sheets, are in majority of cases, ignored. Some persons who have not even paid the rent of sheds, are also being given the sheets by the Industries Officer. All these irregularities need to be looked into and this matter deserves an explanation on the floor of the House by the Minister concerned. He may be pleased to make a statement on the floor of the House, in this connection.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (It is admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ : 48)

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ : ਇਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ ਜੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਡਿਸੀਜ਼ਨਜ਼ ਇਸ ਦੇ ਲੇਟ ਹੋਏ ਸਨ ।

(Decisions on these Motions were arrived at late.)

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ : ਐਡਵਾਂਸ ਕਾਪੀ ਤਾਂ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਡਵਾਂਸ ਕਾਪੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ।

At this stage a copy of Call Attention Notice No. 48 was handed over to Shri Gurdial Saini.)

Shri Gurdial Saini : Sir, I beg to draw the attention of the Govt. towards an urgent matter of public importance, namely, because of the construction on the G.T Road, the passage to Mohalla Bashirpura, Kot Ramdas (Jullundur) has been totally blocked. This has resulted in great inconvenience to the residents of Mohalla Bashirpura, Kot Ramdas(Jullundur) Because of this difficulty, even the Co-operative Store in Kot Ramdas has been closed, as stores cannot be taken either on rickshaw, cart, or tonga, due to blockade of the passage to Mohalla Bashirpura. This matter was raised by me, through a Call Attention Notice, during the last Session of the House as well, but nothing has been done by the Government to come to the rescue of the residents of Kot Ramdas, Mohalla Bashirpura. This is, therefore, a matter of great public importance, on which the Minister concerned should make a statement on the floor of the House.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (It is admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

(Serial No. 49)

Shri Gurdial Saini : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, sometime back Dodge and Fargo Trucks were supplied to the Punjab Government, but these proved to be defective, with the result that loss of Rs. 36 lakhs was incurred by the State Government. Thereupon, the State Government brought the manufacturers of these trucks-viz. Messrs. Premier Automobiles under black list. However, with a view to extend patronage to a person in which the Punjab Government is now interested, the loss claimed has been reduced from Rs. 36 lakhs to Rs. 12 lakhs, an agency of these trucks for Chandigarh has been given to the person referred to above. Messrs Automobiles have been taken out of the Black list and the State Government has again given order for Dodge and Fargo Trucks inspite of the fact that they proved to be defective, due to which such a huge loss was suffered by the State Government. This is very serious matter which merits a statement by the Chief Minister on the floor of this House.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (It is admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਮੰਡੇ ਨੂੰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਜਾਂ ਆਪ ਹੀ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਲਉ।

(Serial No. 50.)

Comrade Babu Singh Master : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that underhand methods of Block Development Officer Mukandpur towards its employees. There is great resentment amongst the development Department employees and Distt., President Gram Sewaks Union Jullundur, has asked the B. D. O. to retrace from the path of harrassment failing which the union has threatened direct action and hence this notice.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 51)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਕੋਟਲੀ ਅਫਗਾਨਾ, ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ 3 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ; ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਮਿਹਜਰਨਾਮੇ ਬੇ-ਅਸਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਦੋਰਾਹਾ ਬਲਾਕ ਦੀ

ਗੌਰਮਿੰਟ ਟੀਚਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦਿਤੇ ਹਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਖਿਚਾਅ ਵਧ ਜਾਏ । ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਉਭਰ ਰਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਊ ਨੋਟਿਸ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 52)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਸਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਕਾਲਜ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ, ਮਿਸ ਬੀ. ਕਾਕੂ ਸਿੰਘ, ਦੇ ਬਦਲਾ ਲਊ ਰਵੱਈਏ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਗੌਰਮਿੰਟ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਕਾਲਜ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਿਤੀ 13. 10. 1969 ਤੋਂ ਹੜਤਾਲ ਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇ । ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਾਲਾਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਫੌਰੀ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਦਿਤਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

(Serial No. 53.)

Shri Balmukand Sharma : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the forcible and illegal occupation of Government land by influential persons particularly in Nurmahal, Philaur, Dina Nagar, Dasuya, Ferozepore, Fazilka, Mansa etc. and in different attitude of the District Authorities for not taking effective steps in this connection. This illegal action of the influential persons is denying the right of landless tenants and Harijans.

In view of the importance of the matter, the Government may please make a statement in the House.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 54)

ਸ੍ਰੀ ਬਾਲਮੁਕੰਦ ਸ਼ਰਮਾ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਇਹ ਕਿ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਪੁਲਸ ਦਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ

(ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਲ ਮੁਕੰਦ ਸ਼ਰਮਾ)

ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਧੂਹ ਘਸੀਟ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹਾਲਤ । ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਟਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸਮਾਨੀ ਚੋਟਾਂ ਵੀ ਆਈਆਂ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਬੇਚੈਨੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹਿਲ ਜੁਲ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਦਨ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸ਼ਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 46 ਸੀ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਨੰ: 46,4 ,48, ਅਤੇ 49 ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਸਖਤ ਫਾਈਲ ਤੇ ਮਜੂਦ ਹਨ। (The hon. Member has already received the Call Attention Motions No. 46,47,48 & 49 and his signature exists on the file.)

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ : ਪਰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 46 ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 56.

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 56 ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 57 ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ।)

(Serial No. 57.)

Sardar Kirpal Singh : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the Director of Industries and Industrial Training arrived at a settlement with Shri Sajjan Singh General Secretary, Class IV Employees Union on April 21-24, 1969, as a result of which the 'DHARNA' was postponed. On 29th September again an assurance was given that all the demands would be, accepted. In the meantime, five employees of the I. T. I., Talwara, were removed from service which has resulted in resentment amongst the employees. The Government should deal with the situation through negotiations and make statement in this regard.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 46 ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਹ ਡਿਸਅੈਲਾਊਡ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । (That has been disallowed.)

(ਵਿਘਨ) (Interruption)

ਚੌਧਰੀ ਸਤ ਦੇਵ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 56 ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਓ ।

(Serial No. 58)

Sardar Dalip Singh Pandhi : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely due to heavy rains this year water has accumulated in villages Balpur, Ghataunda, Dharana, Laeg, Chalela, Fagon Majra, Kasiana; Tehlpura in Sirhind Tehsil and villages Lot, Ditupur, Dandrala Gharaud, Toura, etc. in Tehsil Nabha and Malaria has spread in most of these villages. Houses of many Harijans have been ruined. As Jhambwali Cho is not straight and wide enough and there is no drainage of water. Extensive damage has been done to the crops. Due to the shortage of small drains, water ruins the crops every year. Since a very long time this ilaqa is being ruined by rains and non drainage of water each year and so great resentment is prevailing in the public. The Government should pay immediate attention towards this matter.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (It is admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

(Serial No. 60)

Chaudhri Kewal Krishan : Sir, I beg to draw the attention of the Govt. towards an urgent matter of public importance, namely, that in Block Talwara there are Bindraban and Karumapur Bamboo forests of about 6000 acres known as Mukerian Range. The Gopal Paper Mills, Jagadhri has taken this forest on contract for 15 years for Rs. 15000/- for cutting the bamboo from there. The Gopal Paper Mills, Jagadhri cuts bamboo from this forest worth about Rs. 2 Lacs every year. And in contravention of the rules they cut the bamboos from the out skirts of the forest and not from the groves. By paying the fine of about Rs. 2000/,2500/- at the rate of One anna per bamboo, the Jagadhri Paper Mills are ruining this huge forest. The National property is being ruined by flouting the rules. The Govt. should pay an adequate attention toward this and make its position clear in the House.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 61

(ਸਬੰਧਤ ਮੈਂਬਰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸਨ)

क्रम: सं० 62

वैद ज्ञान चन्द : मैं पंजाब सरकार का ध्यान जनता के हित में इस ओर आकर्षित करना चाहता हूं कि स्कूलों के 18 वर्ष की आयु से भी कम आयु के बच्चे बाज़ारों तथा सड़कों पर आम तौर पर सिगरेट पीते देखे जाते हैं । और कहीं कहीं पर तो ये बच्चे शराब पीते भी देखे जाते हैं जिस से पंजाब की भावी नसलों का भविष्य बड़े भारी खतरे में है । इस बुराई

[वैद ज्ञान चन्द]

की सब जिम्मेदारी अध्यापक लोगों पर आती है। क्योंकि माता पिता तो 6 वर्ष की आयु के बच्चे को अध्यापक के अर्पण कर देते हैं। किन्तु अध्यापक लोग इन बच्चों से ही अपने लिए बाज़ार से सिगरेट मंगाते हैं और सब के सामने ही क्लास रूम और स्कूल कम्पाउंड में ही पीते रहते हैं। कई स्कूलों में तो अध्यापक लोग क्लास रूम में शराब को कोका कोला कह कर पीते हैं जिससे बच्चों के आचरण तथा स्वास्थ्य पर बहुत बुरा प्रभाव पड़ता है। क्या पंजाब सरकार इस भयानक बुराई को दूर करने के लिए कोई प्रभावी पग उठायेगी ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The Minister concerned may please make a statement)

(Serial No. 63)

Sardar Kirpal Singh : Sir, I beg to draw the attention of the Govt. towards an urgent matter of public importance, namely, that the Class IV Employees in the Education Department are put to duty for 24 hours They are not provided with uniforms in time. Class IV Employees have served a notice on the Govt. to get this injustice undone. The leaders of employees sit in Dharna on 27th October, 1969 in front of Vidhan Sabha. The Union of the Employees has decided that in case the Govt. do not concede to its demands, it would give a tough fight. In order to save the situation the Govt. should immediately make a statement in this regard.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The Hon. Minister concerned may please make a statement.)

(Serial No. 64)

Chaudhri Ram Singh : Sir, I beg to draw the attention of the Govt. towards an urgent matter of public importance, namely the Irrigation Department of Punjab Government has, without any rhyme or reason stopped the Madhopur Lift Irrigation Scheme which was a permanent Scheme. This Scheme has been discontinued with effect from 1-10-1969 resulting in great damage to the paddy crop. The public of Dhar Block (Pathankot) are very much agitated on this account. This is very important matter meriting a statement on the floor of the House by the Minister concerned.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

(Serial No. 65)

Shri Gian Chand Kharbanda : Sir, I beg to draw the attention of the Govt. towards an urgent matter of public importance, namely, that the Amritsar City has been without electric supply and water supply for the last 72 hours. This is most unsatisfactory state of affairs has paralysed industrial production in the City and the families have been very much inconvenienced as they are unable to attend to their domestic chores without water. This is, therefore, a fit matter to be brought to the notice of the House through this Call Attention Motion. The Govt. should make a statement on the floor of the House, in this connection.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The Minister concerned may please make a statement)

(Serial No. 66)

Comrade Satya Pal Dang : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that the Jullundur police has threatened B. A, students on peaceful strike with firing and victimization This has created a serious situation in Jullundur.' In view of the obvious and urgent importancc of the matter the Govt. may please be asked to make a statement in the House.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The Minister concerned may please make a statement.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੀ. ਐਡ. ਦੇ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਦੀ ਸਟਰਾਈਕ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਡਾਇਰੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿਉ ਕਿ 2 3 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਇਸ ਕਾਲ ਐਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਣ ਤਾਕਿ ਸਟਰਾਈਕ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬੇਚੈਨੀ ਵੱਧ ਜਾਵੇਗੀ। (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਐਡਮਿਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਉ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਜਲਦੀ ਦੇ ਦੇਣ। (ਵਿਘਨ)

(Serial No. 67)

Comrade Kulwant Singh : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the failure of the Government to arrest the murderer of Shri Gurcharan Singh, teacher, Govt. Primary School, Ramgarh P.S. Malout, despite repeated requests from Government teachers Union Distt. Ferozepur to D.S.P. Muktsar. Nothing has been done and there is great resentment amongst the teaching community of District Ferozepur and hence this notice.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

(Serial No. 68)

Comrade Kulwant Singh : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of pubic importance, namely, that vindictive and repressive policy of D.C. Ludhiana in victimising Shri Rajinder Paul, President, Punjab Subordinate Services Federation, Distt. Ludhiana who refused to oblige the D.C. Ludhiana either by resigning from the district Presidentship of the P.S.S.F. Ludhiana or work against the policy of P.S.S.F. This is "against the general policy of the Government" as announced in Budget Session. This reversal of "general policy" has created resentment amongst the employees and Federation has decided to show "black flags" where ever D.C. goes, sit on "Dharna" all over the State. The Government must explain reasons of changing the "general policy" and hence this notice.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 69)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਰਥਾਤ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਈ. ਟੀ. ਆਈ. ਮੋਗਾ ਵਿਚ ਇਨਸਟਰੱਕਟਰਾਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਟ੍ਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਆਈ. ਟੀ. ਆਈ. ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਭੰਨਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਕਰਨ ਤੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਗ਼ੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਇਕ ਪੱਖੀ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁਧ ਆਈ. ਟੀ. ਆਈ. ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਇਨਸਟੀਚੂਟਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਧਰਨਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਈ. ਟੀ. ਆਈ. ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੇ ਗ਼ੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਕਟੇਮਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਨ ਲਈ ਵੱਡੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 70)

ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਰਥਾਤ, ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜ਼ਾ: ਦਾਉਧਰ, ਥਾਣਾ: ਮਹਿਣਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਮੋਗਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮਹਿਣਾਂ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਐਸ. ਐਚ. ਓ. ਨੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਅਤੇ ਉਲਟਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪਰਚਾ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਤਹਿਸੀਲ ਮੋਗਾ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਗੁਸਾ ਅਤੇ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਮੋਗਾ ਨੂੰ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕਰੇ ਕਿ ਜਲਦੀ ਇਨਕੁਆਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਮਿਲ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਸਰਕਾਰ ਸਦਨ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦੇਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

OFFICIAL RESOLUTION

(i) Resolution re. homage to Sri Guru Nanak Dev ji on his 500th Birth anniversary.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਹੁਣ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਸੌਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਦੇ ਸਿਲਸਲੇ ਵਿਚ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ। (Now the Chief Minister

may please move the resolution on the occasion of 500th Birth Anniversary of Sri Guru Nanak Dev ji.)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਹਨ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟਾਈਮ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਕਿਤਨਾ ਵਕਤ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਦੋਵੇਂ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਮਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇਗਾ ਉਸਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਲਈ ਟਾਈਮ ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੀ ਰਖਣਾ ਪਏਗਾ ।

(Both the resolutions are of important nature. Therefore, the time to be given to the hon. Members participating in the discussion cannot be limited.)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘੰਟੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਏ ਤਾਕਿ, ਹਾਊਸ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮੈਂਬਰ ਬਾਹਰ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਣ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਘੰਟੀ ਕੋਰਮ ਦੇ ਸਿਲਸਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਵਜਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਜਿੰਨੇ ਮੈਂਬਰ ਬਾਹਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੈਸੇ ਹੀ ਬੁਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ।

(Addressing Sirdar Kapoor Singh : The bells are rung only in connection with the quorum. However, the hon. Members are being requested to come in the Chamber).

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਜੇ ਘੰਟੀ ਵਜਾ ਦਿਤੀ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕੋਈ ਐਸੀ ਹਰਜ਼ ਵਾਲੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ :—(ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਸੌਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਉਤਸਵ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਇਹ ਮਤਾ ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ :—

"ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 500ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਇਹ ਸਦਨ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਹਾਨ ਜੋਤ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਯਾਦ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਪਿਆਰ, ਸਚਾਈ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਗਾਮ, ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਦਾਂ-ਬੰਨੇ ਟਪ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਿਆਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਅਤੇ ਲਿੰਗ, ਜਨਮ, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਧਰਮ ਜਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਿਤਕਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਇਕ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜਕ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲਿਆ ਸੀ । ਆਪਣੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਵਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਅਮਿੱਟ ਛਾਪ ਛਡ ਗਏ ਹਨ ।

(ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ)

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਅਜ ਦੇ ਖਿਚੋਤਾਣ ਭਰੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਮਹਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਦਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਦਸੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਮਰਪਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ।"

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੋਤ ਦੇ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਸੌਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਏਹ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਨਹਦ ਰਾਗ ਛੇੜਦੀ, ਮਨ ਦੀਆਂ ਅਥਾਹ ਡੂੰਘਾਈਆਂ ਵਿਚ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੜਫ ਰਹੀ ਲਾਚਾਰ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਏ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸਚਾਈ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਅਮਰ ਸੰਦੇਸ਼ ਇਕ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜੀ ਢਾਂਚੇ ਲਈ ਇਨਕਲਾਬੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਿਧ ਹੋਇਆ । ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜੀ ਢਾਂਚਾ ਜਿਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਨਸਾਫ਼ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਨਮ ਜਾਤ, ਧਰਮ ਜਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪਿਆ ਤਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਭਰਾਤਰੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਅੰਗ ਸਮਝਣ । ਜਾਤ ਪਾਤ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਵਿਰੁਧ ਇਹ ਇਕ ਬੜਾ ਵਡਾ ਚੈਲਿੰਜ ਸੀ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਟੇਕ ਲਈ । ਭਾਰਤੀ ਫਲਸਫੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚਲੇ ਸਮਾਜੀ ਵਿਤਕਰੇ ਇਕ ਭੁਲੇਖਾ ਹੀ ਜਾਪਦੇ ਸਨ । ਅਰਥਾਤ ਸਮਾਜੀ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਧਿਆਨ ਹਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਸਕੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ । ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਬਰਾਬਰੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ । ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪੰਗਤ ਇਸ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ । ਸਿਖ ਧਰਮ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤਾਕਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਢਾਂਚਾ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਿਸ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰੱਖੀ ਸੀ । ਸਿਖ ਧਰਮ ਵਿਚ 'ਭਾਈ' ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਖਾਸ ਰੂਹਾਨੀ ਮਹੱਤਤਾ ਰਖਦਾ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਚੁਕੀ ਸੀ । ਸਮਾਜ ਆਪਣਾ ਇਖਲਾਕੀ ਧੁਰਾ ਗਵਾ ਬੈਠਾ ਸੀ ।

ਧਾਰਮਕ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਜ਼ੁਲਮ, ਆਰਥਿਕ ਲੁਟ ਖਸੁੱਟ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਬਣ ਚੁਕੇ ਸਨ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਇਉਂ ਉਲੀਕਿਆ ਹੈ :

"ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ,
ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ ।"

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

"ਪਾਪ ਕੀ ਜੰਝ ਲੈ ਕਾਬਲਹੁ ਧਾਇਆ,
ਜੋਰੀ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ।
* * * *
ਖੂਨ ਕੇ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਵੀਅਹਿ ਨਾਨਕ,
ਰਤੁ ਨਾ ਕੁੰਗੂ ਪਾਇ ਵੇ ਲਾਲੋ।"

ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਹਾਸ ਵਿਚ ਉਹ ਕਾਲ ਬਹੁਤ ਰਾਜਨੀਤਕ ਉਥੱਲ ਪੁਥੱਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਖੂਨ ਖਰਾਬੇ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਉ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ।

ਰਾਜੇ ਸੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ।
ਜਾਇ ਜਗਾਇਨਿ ਬੈਠੇ ਸੁਤੇ।
ਚਾਕਰ ਨਹਦਾ ਪਾਇਨਿ ਘਾਉ।
ਰਤੁ ਪਿਤੁ ਕੁਤਿਹੋ ਚਟਿ ਜਾਹੁ।"

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀ, ਜੋ ਲੁਟ ਖਸੁੱਟ ਤੇ ਟੇਕ ਰਖਦਾ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਦਬੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁਰਬਲਤਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਿੱਤੀ, ਨਵੀਂ ਸੇਧ ਦਿੱਤੀ, ਨਵੀਂ ਚੇਤਨਾ ਬਖਸ਼ੀ। ਇਹ ਦੁਰਬਲਤਾ ਅਕਸਰ ਰਹੱਸਵਾਦ ਦੇ ਬੁਰਕੇ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਕਰਮਹੀਣਤਾ ਦਾ ਰੂਪ ਇਖਤਿਆਰ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਰਹੱਸਵਾਦ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਮਾਜੀ ਚੇਤੰਨਤਾ ਦਾ ਜਾਗ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜੀ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ। ਏਸੇ ਲਈ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ, ਸ਼ਕਤੀ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਦੇਗ ਤੇਗ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਤਲਵਾਰ ਉਠਾਉਣਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਕ ਬਜਾਨਬ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਨੋਰਥ ਜਿਸ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ ਸੱਚਾ ਤੇ ਸੁੱਚਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਾਹ ਨਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਤਕਾਜ਼ਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਅਹਿੰਸਾਤਮਕ ਅੰਦੋਲਨ ਵੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਨਵਰੀ, 1922 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਲੜਾਈ ਜਿਤ ਲਈ ਗਈ ਹੈ।

(Sardar Shashpal Singh, a Member of the Panel of Chairmen, occupied the Chair.)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਹੀ ਨਹੀ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨਾਂ ਵੇਲੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ, ਤਪ ਤਿਆਗ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀਆ ਜੜ੍ਹਾਂ ਉਖੜਨ ਲਈ ਅੰਦੋਲਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸਨੇ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਦੁਰਬਲ ਤੇ ਲਾਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸੰਸਾਰ ਵਲ ਉਪਰਾਮਤਾ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਹੋਣੀ ਅਗੇ ਹਥਿਆਰ ਸੁਟ ਦੇਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਅਕਸਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਨੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਡਿਆ। ਵਰਣ-ਧਰਮ ਦੇ ਦਾਵੇਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮਨੁਖ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਦੁਖ ਭੋਗਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਇਹ ਫਲਸਫਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਿਹਾ ਉਨਾਂ ਚਿਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਲਿਆਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਿਆਣ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਨੁਖ ਇਹ ਸਮਝੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਹੋਣੀ ਦਾ ਆਪ ਘੜਨਹਾਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵੀ। ਇਹੋ ਰਬੀ ਨਿਯਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿਤਾ ਹੈ :

ਆਪੇ ਬੀ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ
ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ

ਅਗੇ ਚਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਬੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਮਨੁਖ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਸੁਮੇਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇਕ ਨਵਾਂ ਸੁਮੇਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਫਲਸਫਾ ਨਵੇਂ ਵਿਕਾਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਕਾਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜਰੂਰੀ ਪੱਖ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਰਾਬਰੀ, ਅਜਾਦੀ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਉਭਰ ਰਹੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਫਿਲੌਸਾਫੀਕਲ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਨਜਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਨੈਤਿਕਤਾ (ਮੌਰੈਲਿਟੀ) ਨੂੰ ਮਜ਼ੁਬ ਤੋਂ ਅਡਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੱਛਮ ਵਿਚ 19 ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫਿਲਾਸਫਰ ਕਾਂਤ ਨੇ ਇਹੋ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਬਕ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਰੈਲਿਟੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਮੋਰੈਲਿਟੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਧਰਮ ਦੀ ਟੇਕ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਡੰਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਪਿਛੇ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਤਸ਼ਦਦ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਮ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਤਸ਼ਦਦੇ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਧਰਮ ਮੋਰੈਲਿਟੀ ਲਈ ਬੇਹਤਰ ਟੇਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨਵੀਆਂ ਉਭਰ ਰਹੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਲਈ ਇਕ ਨਵੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਭੂਮੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਬਣਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜੋ ਸਾਡੇ ਫਲਸਫੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ।

ਹੁਣ ਜਦ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਸੌਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਨੂੰ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੌਕਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਪੁਛੀਏ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਿਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਪਾ ਸਕੇ ਹਾਂ ? ਕੀ ਸਾਡੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਪਰੋਗ੍ਰਾਮ ਰਸਮੀ ਸਮਰੋਹਾਂ, ਦੀਪਮਾਲਾਵਾਂ ਤੇ ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਤਕ ਹੀ ਮਹਿਦੂਦ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ ?

ਹਰ ਕੌਮ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਮੌਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਚੈਲਿੰਜ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅਣਡਿਠ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। 5ਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ, ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ, ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਕਠਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤ ਮਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬੀਤੇ ਕਾਲ ਵਲ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਕਾਲ ਵਲ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਚੈਲਿੰਜ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਇਹ ਚੈਲਿੰਜ ਅੰਦਰੋਂ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਹੈ।

ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਇਹ ਗਲ ਯਕੀਨੀ ਬਨਾਉਣੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਧਰਮ ਰਸੂਮ-ਰੀਤਾਂ ਤੋਂ ਉਚਾ ਹੈ। ਜੋ ਤਾਕਤਾਂ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਫੈਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜਾ ਚੈਲਿੰਜ ਵੀ ਕਾਫੀ ਵਡਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤਰਕ ਅਤੇ ਘੋਖ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਧਰਮ ਤਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਰੁਚੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰੇ। ਇਸ ਪਖ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤਰਕ ਰੁਚੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਹੇਠਲੀ ਤੁਕ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਡੋਗਮੇ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ –

ਖੋਜੀ ਉਪਜੈ ਬਾਦੀ ਬਿਨਸੈ

ਅਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਕ ਇਹ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪਰਸੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਗੋਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਫਿਲਾਸੋਫੀਕਲ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਇਸਾਈ ਮਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਪਟੂਡੇਟ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਈਸਾਈ ਮਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਅਰਸਤੂ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜ ਕਲ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਆਦਿ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੇਦਾਂਤ ਨੇ ਵੀ ਪਛਮ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਖਿਚਿਆ ਜਦੋਂ ਪਛਮ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਪਰਸੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲਗਾ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਫੈਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਆਧੁਨਿਕ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਚੈਲੰਜ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਆਓ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਯਤਨ ਕਰੀਏ ਕਿ ਪੰਜਵੀਂ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਾਡੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਾ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਤਰੀਕਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼ੁਕਰੀਆ।

Mr. Chairman (Sardar Shashpal Singh) : Motion moved.

On the occasion of the 500th Birth Anniversary of Guru Nanak, this House places on record its tributes to the sacred memory of the great Emancipator of the suffering humanity. His message of Love, Truth and Equality transcends all barriers of time and space. The Great Guru envisioned a new social order based on justice, and without any discriminating distinction of sex, birth, caste, creed or class. By the dynamism of his teachings and personality Guru Nanak has left an indelible mark on the culture and history of our country.

Realising that the message of Guru Nanak has great significance for the tension ridden world of today, this house re-dedicates itself to the realisation of the values and ideals preached by the Guru.

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ (ਸਮਰਾਲਾ) : ਮਾਨਯੋਗ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਸਦਨ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ, ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ, ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਪੰਚਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੀ ਸਮ੍ਰਤੀ ਵਿਚ ਜੋ ਮਤਾ ਅਜ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ, ਆਪਣੇ ਧੰਨ ਭਾਗ ਜਾਣ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸੰਗਿਆ, ਆਤਮਕ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ, ਆਪਣੀ ਤੁਲਨਾ ਆਪ ਹੀ ਹੈ । ਉਹ ਸੁਧਾਰਕ ਯਾ ਰੀਫਾਰਮਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਸੁਧਾਰਕ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪੂਰਵ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਅਨੁਯਾਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ, ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਉਸ ਪੂਰਵ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸ਼ੁਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਉਹ ਮਧੱਕਾਲੀਨ ਭਾਰਤੀ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਚਾਰਯ ਨਹੀਂ ਸਨ । ਕਿਉਂ ਜੁ ਭਾਰਤੀ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ, ਅਵਤਾਰਵਾਦ, ਅਤੇ ਸਾਗੁਣ ਵਿਸ਼ਣੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਰੰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਉਹ ਸੰਤ ਤੇ ਕਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿਉਂ ਜੁ ਸੰਤ ਕਿਸੇ ਨਵੀਨ ਤੇ ਸਵੈ-ਆਸ਼੍ਰਿਤ ਧਰਮਧੁਜਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਚਲਤ ਧਰਮ ਦਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਸਰੇਸ਼ਟ ਜੀਵਨ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਵੀ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵੇਤਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੱਲੀ ਅੱਲਾ ਯਾ ਪੈਕਾਂਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਵੱਲੀ ਅੱਲਾ ਪੈਕਾਂਬਰ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਤਮ ਗਿਆਨੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੈਕਾਂਬਰ ਧੁਰ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਧੁਰ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਨਹੀਂ ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਅਵਤਾਰ ਕੇਵਲ ਵਿਸ਼ਣ ਦਾ ਪੰਚਭੌਤਕ ਵਯੂਹ ਹੈ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਨਹੀਂ ।

ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪਦ ਪਦਵੀ ਭਵਗਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਆਪ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਹੈ :—

"ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਗੁਰੂ ਵਿਸ਼ਣੂ, ਗੁਰੂਦੇਵ ਮਹੇਸ਼ਵਰਹ,
ਗੁਰੂ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਪਾਰਬਹਮ, ਤਦਵਇ ਗੁਰਵੇ ਨਮਹ ॥"

ਇਸ ਪਦ ਪਦਵੀ ਦੇ ਸੁਆਮੀ, ਮਹਾਂ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ, ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਤਾ, ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤਵਾਰੀਖ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ । ਪਰ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਜਮੁਨਾ ਤੋਂ ਜਮਰੌਦ ਅਤੇ ਗਿਲਗਿਤ ਤੋਂ ਲਾਹੌਲ ਸਪਿਤੀ ਤਕ ਸੀਮਤ ਇਕ ਗੌਰਵਸ਼ਾਲੀ ਦੇਸ਼ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੰਨ 1846 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਨੇ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਨਾਲ ਗਹਿਗੱਡਵੀਂ ਟੱਕਰ ਲਈ :

"ਜੰਗ ਹਿੰਦ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੋਣ ਲਗਾ ਦੋਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਭਾਰੀਆਂ ਨੇ ।"

ਅਤੇ :

"ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਨਿੰਬੂਆਂ ਲਹੂ ਨਿਚੋੜ ਸੁੱਟੇ ।"

ਪੰਦਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਮਾਲੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਤੁਰਕਾਂ, ਪਠਾਣਾ ਦੇ ਹੇਠ ਆਇਆਂ, ਪੰਜ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਬੀਤ ਚੁਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲੈਣਾ ਭੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਅਸੰਭਵ ਦੇ ਸੰਭਵ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਚਾਹੇ ਤਾਂ :

"ਕੀੜਾ ਥਾਪਿ ਦੇਇ ਪਾਤਸਾਹੀ ਲਸਕਰ ਕਰੇ ਸੁਆਹ ।"

ਮੇਰੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮਿਤ੍ਰ ਜਿਸ ਸਵਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਤੇ ਯੋਗ ਗੌਰਵ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਸਤਾ ਦਾ ਬੀਜ, ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬੀਜਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ ।

ਅਛੂਤ ਉਧਾਰ ਅਤੇ ਜਾਤਪਾਤ ਨਿਰੋਧ ਦੀ ਬੜੀ ਚਰਚਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ । ਜੋ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣੂ ਹਨ ਕਿ ਨ ਹੀ ਗੌਤਮ ਬੁੱਧ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਰਾਮਾਨੁਜ, ਰਾਮਾਨੰਦ, ਵੱਲਭਾਚਾਰੀਆ, ਚੈਤੰਨਯ ਆਦਿ ਵੈਸ਼ਨਵਾਚਾਰੀਆ ਨੇ ਵਰਨਾਸ਼੍ਰਮ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧਨ ਭਗਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ ਪਰ, ਜਾਤ ਪਾਤ ਤੇ ਛੂਆਛੂਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਰੱਦ ਤੇ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ :

"ਫਕੜ ਜਾਤੀ ਫਕੜੁ ਨਾਉ, ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਇਕਾ ਛਾਉ ।"

ਫਿਰ :

"ਜਾਤੀ ਦੈ ਕਿਆ ਹਥਿ ਸਚੁ ਪਰਖੀਐ ।"

ਜਾਂ :

"ਜਾਤਿ ਬਰਨ ਕੁਲ ਸਹਸਾ ਚੂਕਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਬਦਿ ਬੀਚਾਰੀ ।"

ਇਸ ਸਦਨ ਦੇ ਮਾਨਯੋਗ ਹਰੀਜਨ ਮੈਂਬਰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉੱਚਾ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਭਾਗੀ ਹਨ, ਕਿ ਇਸ ਮਾਨਵ ਏਕਤਾ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ, ਅਜ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਪਰਗਟੀ ਸੀ ।

[ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ]

ਸਮਾਜੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਕਾਣੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਰੇ ਮਾਨਯੋਗ ਕਮਯੂਨਿਸਟ ਮਿਤ੍ਰ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸ਼ੜਯੰਤ੍ਰ ਰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਇੱਛਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜੇ ਉਹ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਤੱਤਾਂ ਵਲ ਪਿੱਠ ਮੋੜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲੈਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਉਤੇਜਨਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਹਾਇਤਾ ਬਾਹਰਲੇ ਸੋਮਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਦਸਤਯਾਬ ਹੁੰਦੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਚੰਡ ਚਾਨਣ ਤੇ ਸਹਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਮਿਤ੍ਰ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਪੰਚਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਸਮਾਰਕ ਵਲ ਸਹੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਏਥੇ ਓਥੇ ਦੋਹੀਂ ਥਾਈਂ ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ।

ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਵਲ, ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਕਾਂਜੀ ਘੋਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਹੈ।

ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਪੰਚਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਲਈ, ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਜਬਰਨ ਚੰਦਾ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨਣਾ ਕੱਠਨ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਨੂੰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਉਚਤਮ ਗੌਰਵ ਤੇ ਕੋਈ ਹਰਫ਼ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ।

ਥੋਹੜਾ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ, ਮਾਲ ਮੰਤ੍ਰੀ ਬਾਬੂ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਛਤਰ ਛਾਇਆ ਹੇਠਾਂ ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਕਪੂਰਥਲੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਛ ਫੰਡ ਗਿਆਨੀ ਭੁਪਿੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮੋਟਰਕਾਰ ਭੇਟ ਕਰਨ ਹਿਤ ਪਬਲਿਕ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੀ ਤਾਂ ਜੁ ਗਿਆਨੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਰ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪਕੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕਰ ਸਕਣ। ਦੰਤਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਕਮ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਵੀਹ ਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਕਾਰ ਹੀ ਹਿੱਸੇ ਆਈ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਾਈਕ ਕੰਮ ਕਰਨੋ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ)

ਕੁਝ ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਮਾਈਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਮੇਰੇ ਵਾਲੇ ਮਾਈਕ ਤੇ ਆ ਕੇ ਬੋਲ ਲਉ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਮਾਈਕ ਤੇ ਹੋ ਜਾਓ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਮਾਈਕ ਤੇ, ਜੋ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਦੀ ਸੀਟ ਤੇ ਸੀ ਚਲੇ ਗਏ।) (ਵਿਘਨ)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਆਖਰ ਤੁਸੀਂ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਵਲ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ, ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਵਲ ਨਹੀਂ ਆਏ। (ਹਾਸਾ)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਮਾਨਯੋਗ ਸਿਵਲ ਸਪਲਾਈ ਮੰਤਰੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਾਰ ਭੇਂਟ ਦੇ ਸਮਾਰੋਹ ਤੇ, ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਨੇਕ ਸੁਝਾਉ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰ ਭੇਟਾ ਲਈ ਚੰਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਫਹਿਰਿਸਤ ਛਾਪ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਅੱਜ ਤਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਨਯੋਗ ਮਾਲ ਮੰਤ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਉੱਜਲ ਕੀਰਤੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਹਿਤ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਜੋ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਦੂਰ ਕਰਨ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਹੀ ਯਤਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਰਵੇ ਸਰਵਾ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹਨ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਈ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤੇ ਅਗਾਊ ਤਰੱਕੀਆਂ ਵਾਲੀ ਤਨਖਾਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਲਾ ਦਿਤਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਖੇਸ਼-ਪਰਵਰੀ ਅਥਵਾ ਨੈਪੋਟਿਜ਼ਮ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਲਈ ਅਯੋਗ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਭਾਰੀ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਾਫ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਖਣ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਇਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਰੈਜ਼ੂ-ਲੇਸ਼ਨ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਪੂਰਬ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੜੇ ਫਖਰ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕੱਲਾ ਮੈਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਲਮੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਇਸ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਤਵਾਰੀਖ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹਿਜ਼ ਇਨਸਾਨ ਹੋ ਕੇ ਗਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉਤੇ ਅਵਾਮ ਅਤੇ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਫਖਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾਂਹ ਪਰ ਇਕ ਮਨੁਖ ਤੇ, ਜਿਹੜਾ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ 'ਪੰਚ ਤਤੁ ਮਿਲ ਕਾਇਆ ਕੀਨੀ' ਵਾਲਾ ਸਾਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਹਿਨੁਮਾ ਸੀ ਉਸ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਫ਼ਖਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਬਲਮਜ਼ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਮਾਰਗ ਦਸਿਆ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹਰ ਸ਼ੋਬੇ ਤੇ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਇਕਬਾਲ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ "ਮਰਦੇ ਕਾਮਲ ਮਿਲਾ" ਕਹਿ ਕੇ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਨਸਲੀ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਮੁਲਕੀ ਤੁਅਸਬ ਵਿਚ ਫਸੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕਤਦਾਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਵੀ ਵਰਤਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾਉਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਅਤੇ ਫਿਰਕਾਪਰਸਤੀ ਤੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਬੀਜ ਖਿਲਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਫਲਸਫ਼ੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਇਜ਼ਮ ਫੈਲਾਏ ਜਾ

[ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ]

ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਜਬਰ ਦੀ ਚੱਕੀ ਵਿਚ ਪਿਸਦੀ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਕੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਸਦੇਸ਼ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਉਲਝਣਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਤਸਰ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧ ਰਾਹ ਪਾਇਆ। ਜੇ ਖਾਣ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਇਸ ਇਕੋ ਤੁਕ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਨਿਚੋੜ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ : —"ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਖਾਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰ, ਜਿਤੁ ਖਾਧੇ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ" ਆਪ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੁਧੀ ਹੀ ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਐਸਾ ਖਾਣਾ ਕਿਸ ਅਰਥ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਕ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ "ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੀ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ"। ਜਿਥੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕੋਈ ਗੱਲ ਆਈ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਇਕ ਗੂੜ੍ਹ ਫਲਸਫਾ ਇਹ ਦਸਿਆ ਕਿ "ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਮੋਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ"। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਈਸਾ ਮਸੀਹ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ "ਬਵਕਤ ਮੌਤ ਯੇਹ ਪੈਸਾ ਕਾਮ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ।" ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਇਆ ਜ਼ੁਲਮ ਨਾਲ ਅਤੇ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਇਖਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਇਕਠੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕਿਸੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਜਿਸ ਨੋ ਆਪਿ ਖੁਆਏ ਕਰਤਾ ਖੁਸਿ ਲਏ ਚੰਗਿਆਈ।" ਜਿਸ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਮੰਦੇ ਕਰਾਉਣੇ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਰਤੇ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ। ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਸਚੁ ਤਾਂ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਸਚਾ ਹੋਇ" ਦਿਲੋਂ ਸਚਾਈ ਦੀ ਆਪ ਨੇ ਪਹਿਚਾਣ ਦਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮਨੁਖਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਲ ਜਿਹੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਵੰਗਾਰ ਆਪ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਉਥੇ ਸਾਫ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, "ਮਰਣੁ ਮੁਣਸਾ ਸੂਰਿਆ ਹਕੁ ਹੈ" ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਐਸੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਚਲਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੀਏ। ਹਕ ਹਲਾਲ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਆਖਿਆ ਕਿ "ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੂਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ।" ਹਕ ਹਲਾਲ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿਤਨਾ ਉੱਚਾ ਦਰਜਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹਰ ਛੋਟੇ ਤੇ ਵਡੇ ਲਈ ਸਿਖਿਆ-ਦਾਇਕ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤਾਕਤਵਰ ਹੈ, ਅਮੀਰ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵਡਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਤੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹੀ ਬਾਣੀ ਢੁਕਦੀ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਇਕ ਫਿਰਕੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੋ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਹੀ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਨਾ ਤਜਰਬਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ

ਬਿਹਤਰੀਨ ਪੈਮਾਨੇ ਦੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਮੈਂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਬੜੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖੀ ਕਿ "ਮਨੁ ਪਰਦੇਸੀ ਜੇ ਥੀਐ ਸਭੁ ਦੇਸੁ ਪਰਾਇਆ" ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਿਤਨਾ ਦੁਖਦਾਈ ਸੀ। ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ, ਫੇਰ ਆਪ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਰਹਿਰਾਸ ਵਿਚ "ਦੁਖੁ ਦਾਰੂ ਸੁਖੁ ਰੋਗ ਭਇਆ ਜਾ ਸੁਖੁ ਤਾਮਿ ਨ ਹੋਈ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਹਾਨ ਨਜ਼ਰੀਆ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਦਫਾ ਇਹ ਦੁਖ ਦਾਰੂ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਖ ਤਕਲੀਫਾਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਨੀ ਗਹਿਰੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਦੇ ਵਿਚ। ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢੁਕਵੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਮਿਸਾਲ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ।" ਸਚਾਈ ਦੀ ਪਰਖ ਲਈ ਇਕ ਸਿਧਾ ਫਤਵਾ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਹੋ ਦਿਤਾ ਕਿ "ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕ ਸਚਿ ਰਹੀ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਸਚੇ ਮਾਰਗ ਦਾ ਰਾਹ ਦਰਸਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਲੋਕ ਵੀ ਸਿਧੇ ਰਾਹ ਪਾਏ ਜਿਹੜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਪਾਖੰਡ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਤੋਂ ਉਹ ਡਰੇ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਪਾਖੰਡ ਕਰਤੇ ਸਨ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਪਾਖੰਡ ਦਾ ਹੀ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਹੈ, ਧਰਮ ਅੱਜ ਵੀ ਨੰਗੇ ਦਾ ਨੰਗਾ ਹੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਥਾਂ ਪਾਖੰਡ ਦਾ ਹੀ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਇਕ ਸਾਂਝਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਾਖੰਡ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ, ਸਿਖ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਈਸਾਈ ਇਹ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਮਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਭੁਲ ਗਏ। ਧਰਮ ਇਕ ਸਚਾਈ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਮੁਨਕਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਚਲਣ ਵਾਸਤੇ ਹਰ ਕੌਮ ਨੇ ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਅਪਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਯਕੀਨ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਮਨਾਂ ਦੀ ਖਿਚ ਹੈ। ਹਕੀਕਤ ਕੀ ਹੈ, ਉਹ ਮਹਿਜ਼ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ "ਹਕੀਕਤ ਹਰ ਸ਼ੈ ਕੀ ਹੈ, ਵੋਹ ਖਾਕੀ ਹੈ ਯਾ ਨੂਰੀ ... ..." ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਖਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਹਕੀਕਤ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਰਾਮ, ਰਹੀਮ ਕਹਿ ਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਜੇ ਸੀ ਤਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਪਾਖੰਡ ਨਾਲ ਸੀ। ਇਹੋ ਹਾਲ ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਹੈ, ਮਤਲਬ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਇਹ ਮਨ ਦੀਆਂ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਪਾਖੰਡ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਬੜੀਆਂ ਖਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਧੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇਂਦੇ ਰਹੇ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਦੋਂ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਿਚ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਮਾਜ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਸਬਕ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨਮਾਜ਼ ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਜੀ ਦਾ ਮਨ ਤਾਂ ਘਰ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਘੋੜੀ ਵਲ ਅਤੇ ਕਦੇ ਉਸ ਦੇ ਵਛੇਰੇ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਾਜ਼ੀ ਜੀ ਖ਼ੁਦ ਹੀ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦਾ? ਆਪ ਨੇ ਬੜੇ ਸਪਸ਼ਟ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਮਿਹਰ ਮਸੀਤਿ

[ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ]

ਸਿਦਕੁ ਮੁਸਲਾ ਹਕੁ ਹਲਾਲੁ ਕੁਰਾਣੁ'' ਆਪ ਨੇ ਹਕੀਕਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਨ ਗਿਆਨ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਉਹ ਗਲਤੀ ਤੇ ਸਨ ਸਹਿਜੇ ਸਮਝਾਇਆ ਪਰ ਜਿਥੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਧਰਮ ਨਾਲ ਢੁਕਵੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਆਮ ਲੋਕ ਪਾਖੰਡ ਤੋਂ ਬਚਣ। ਆਪ ਨੇ ਜਿਥੇ ਮੌਲਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਉਥੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਪਾਖੰਡੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿ "ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥ ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ।'' ਇਹ ਤਿਲਕ ਜੰਞੂ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਗੁਣ ਕਿਸੇ ਇਨਸਾਨ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਜੰਞੂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਾਖੰਡ ਤੋਂ ਸਵਾਏ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗਲ ਕੇਵਲ ਇਕ ਜੰਞੂ-ਧਾਰੀ ਇਨਸਾਨ ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਹ ਇਕ ਕਿਰਪਾਨ ਧਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਵਿਚ ਉਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਤਾਂ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ "ਖਲ ਖੰਡ ਬਿਹੰਡੰ. ਖਲ ਦਲ ਖੰਡੰ, ਅਤ ਰਣ ਮੰਡੰ, ਵਰ ਭੰਡੰ। ਸੰਤ ਸਖਾ ਕਰਨੰਗ ਦੁਰਮਤ ਦਲਨੰਗ।'' ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਪਣੇ ਦਸਵੇਂ ਜਾਮੇਂ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਨੇਕੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਚਾਈ ਲਈ ਵਰਤਣ ਲਈ, ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਰਤੀ ਕਰਦੇ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਨਿਧੜਕ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਐਸੀ ਆਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਮੇਰੇ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਆਰਤੀ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕੁਦਰਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। "ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲੁ ਰਵਿ ਚੰਦ ਦੀਪਕ ਬਨੇ ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ ॥ ਧੂਪੁ ਮਲਆਨਲੋ, ਪਵਣੁ ਚਵਰੋ ਕਰੇ, ਸਗਲ ਬਨ ਰਾਇ ਫੂਲੰਤ ਜੋਤੀ ॥ ਕੈਸੀ ਆਰਤੀ ਹੋਇ ਭਵਖੰਡਨਾ ਤੇਰੀ ਆਰਤੀ। ਅਨਹਤਾ ਸਬਦ ਵਾਜੰਤ ਭੇਰੀ ॥ ... ...'' ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਚੀ ਆਰਤੀ ਦੇ ਕਾਇਲ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਦੇ ਪੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਆਰਤੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਆਸਮਾਨ ਸਤਾਰੇ ਹਵਾ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਰਲ ਕੇ ਉਸ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੀ ਆਰਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਣ ਗਾਇਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਨੇ ਕੋਈ ਇਕ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਰਨਣ ਕੀਤੇ ਹਨ "ਗਾਵਹਿ ਤੁਧਨੋ ਜਤੀ ਸਤੀ ਸੰਤੋਖੀ, ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਵੀਰ ਕਰਾਰੇ'' ਆਪ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਮੇਰਾ ਠਾਕੁਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਂ ਪੂਜਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਕੁਦਰਤੀ ਚਮਤਕਾਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਚਾਈ ਦੇ ਕੁਝ ਅਸੂਲ ਉਲੀਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਬੁਝਾ ਕੇ ਚਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮਿਹਰ ਮਿਠੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰਾ ਅਕੀਦਾ ਕੀ ਹੈ ?

ਤਾਂ ਮਿਹਰ ਮਿਠੇ ਨੇ ਕਿਹਾ :

"ਅਵਲ ਨਾਮ ਖੁਦਾਇ ਕਾ, ਦੂਜਾ ਨਬੀ ਰਸੂਲ।
ਸੇਖਾ ਕਲਮਾ ਜੇ ਪੜ੍ਹੇ ਤਾਂ ਦਰਗਹ ਪਵੇਂ ਕਬੂਲ।''

ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਅਕੀਦਾ ਕੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ :

"ਅਵਲ ਨਾਮ ਖੁਦਾਏ ਕਾ, ਦਰ ਦਰਬਾਨ ਰਸੂਲ।
ਸੇਖਾ ਨੀਅਤ ਰਾਸ ਜੇ ਕਰੇਂ, ਤਾਂ ਦਰਗਹ ਪਵੇਂ ਕਬੂਲ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੀਅਤ ਰਾਸ ਕਰਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਧਰਮ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਸਾਈ ਹੋਵੇ, ਬੁਧ ਹੋਵੇ, ਜੈਨੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਰਮ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਤਨਿਆਂ ਵੀ ਧਾਰਮਕ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜੇ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਪਾਖੰਡ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਪਖੰਡ ਹੈ ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਔਰ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਪੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੋਹਰਤ ਦੀ ਤਫ਼ਰੀਕ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਲੜਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਧਰਮ ਤਾਂ ਇਕ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣਾ ਮਕਸਦ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਕਸਦ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡਾ ਆਲ੍ਹਾਕਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਧਰਮ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁਖ ਤਰਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਧਰਮ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏਂ, ਪਰ ਤੂੰ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਧਾਰਮਕ ਆਦਮੀ ਏਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ :

"ਬਲਦ ਮਸਾਇਕ ਹਾਲੀ ਸੇਖ। ਧਰਤ ਕਤੇਬ ਬੂਝੀ ਲੇਖ।
ਚੋਟੀ ਕਾ ਪਰਸਿਓ ਅਤ ਜਾਏ। ਤਾਕਾ ਖਟਿਆ ਸਭ ਕੋਈ ਖਾਇ।
ਘਾਲ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥੋਂ ਦੇਹਿ। ਨਾਨਕ ਰਾਹ ਪਛਾਣੇ ਸੇਇ।"

ਧਰਮ ਦਾ ਇਹ ਰੂਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ 10 ਨੌਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਹਥੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਵਡਾ ਧਾਰਮਕ ਆਦਮੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਗਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਸਲਤਨਤ ਨੂੰ ਕਹੀ ਸੀ। ਅਜ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਲਤਨਤ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ :

"ਬਾਬੇ ਡਿਠਾ ਧਿਆਨ ਧਰ, ਜਲਤੀ ਸਭ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਦਿਸ ਆਈ।"

ਬਾਬੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਧਿਆਨ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਸੜਦੀ ਦਿਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਾਬਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਿੱਲਾ ਉਠੇ :

"ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕੁਰਲਾਣੇ, ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦੁ ਨ ਆਇਆ।"

ਮਿਹਰ ਮਿਠੇ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਰੈਡਿਟ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੜਦਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ! ਇਸ ਲਈ ਉਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ :

"ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੇ ਉਬਰੈ, ਤਿਤੈ ਲੈਹੁ ਉਬਾਰਿ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰੈਡਿਟ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ

[ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ]

ਵੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਸੜੇ ਨਾ, ਮੈਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੜਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾੜਨ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਹੈ। ਅਜ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਔਰ ਬਾਹਰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਈਨ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਕਿਸੇ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ, ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕੁਝ ਵੀ ਆਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਵਕਤ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੀ ਮੌਤ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ :

"ਰਾਜੇ ਸੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ, ਜਾਇ ਜਗਾਇਨਿ ਬੈਠੇ ਸੁਤੇ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜੇ ਸ਼ੇਰ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮ ਕੁਤੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੀਂਹ ਨਾ ਬਣੋ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਲਗੋ। ਭਾਵੇਂ ਰਾਜਾ ਮੈਂ ਹੋਵਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਹੋਵੋ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੋਵੇ।

ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਹਾਲਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਦੇ ਹਨ :

"ਕਾਜ਼ੀ ਹੋਏ ਰਿਸ਼ਵਤੀ, ਵਢੀ ਲੈ ਕੇ ਹੱਕ ਗਵਾਈ।"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੁਰੱਤ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਟੋਕ ਦਿਤਾ। ਸਿਖੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੀ ਜੁੱਰਤ ਹੈ। ਜੇ ਜੁੱਰਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਤਾਂ ਸਿਖੀ ਨਹੀਂ। ਧਰਮ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਹੋਵੇ, ਇਸਲਾਮ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬੋਧੀ ਤੇ ਜੈਨੀ ਹੋਵੇ। ਪਖੰਡ ਨੂੰ ਜੁੱਰਤ ਨਾਲ ਟੋਕ ਦੇਣਾ ਹੀ ਅਸਲੀ ਧਰਮ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੀਰ ਦਾਦੂ ਦੀ ਕਬਰ ਤੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਸਲਾਮੀ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੀਰ ਨਾਲ ਸਲਾਮੀ ਕਿਉਂ ਦਿਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਗਲਤ ਕੰਮ ਨੂੰ ਟੋਕਣ ਦੀ ਜੁੱਰਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਅਜ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕੀ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਇਹ ਜੁੱਰਤ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਜੋ ਸਤਾਧਾਰੀ ਵੀ ਹੋਵੇ. ਟੋਕ ਦੇਈਏ? ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਡੀਫੈਂਡ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਈਂ ਨਦੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਸ਼ੁਦਾਈ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਇਹੋ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਔਰ ਸਚਾਈ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਆਲਮ-ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਜੁਜ਼ ਹੈ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਭਰਾਤਰੀ ਭਾਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਭਰਾ ਹਾਂ।

ਆਰਫ਼ ਹਮਾ ਅਜ਼ ਇਸਲਾਮ ਖਰਾਬ ਅਸਤੋ, ਹਮਾਂ ਅਜ਼ ਕੁਫ਼ਰ,
ਪਰਵਾਨਾ ਚਰਾਗੇ ਹਰਮ, ਦਹਿਰ, ਨ ਦਾਨਦ।

ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਹਨ, ਜੋ ਲੈਕਚਰਾਰ ਹਨ ਉਹ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਘਿਰਣਾ ਫੈਲਾਂਦੇ ਹਨ, ਲੜਾਈ ਕਰਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜੋ ਪਰਵਾਨਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਕਿ ਚਿਰਾਗ਼ ਕਿਥੇ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਬਰ ਤੇ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੜ੍ਹੀ ਤੇ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਸੜਨ ਲਈ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਰਵਾਨਾ ਹੈ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਭ ਤੋਂ ਭੈੜੀ ਚੀਜ਼ ਬੇ-ਯਕੀਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇਹ ਹੈ।

ਸੁਨ ਐ ਤਹਜ਼ੀਬੇ ਹਾਜ਼ਰ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ,
ਕਿ ਗੁਲਾਮੀ ਸੇ ਬਦਤਰ ਹੈ ਬੇਯਕੀਨੀ।

ਬੇਯਕੀਨੀ ਗੁਲਾਮੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬਦਤਰ ਹੈ।

ਦੀਨ ਹੋ ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ ਹੋ, ਫ਼ਕਰ ਹੋ, ਸੁਲਤਾਨੀ ਹੋ,
ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਪੁਖਤਾ ਅਕਾਇਦ ਕੀ ਬਿਨਾਂ ਪਰ ਤਾਮੀਲ।

ਭਾਵੇਂ ਧਰਮ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਪੁਖਤਾ ਅਕੀਦੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਮੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮਨੁਖਤਾ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ। ਜੇ ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿ ਦਿਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਨੂੰ :

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ, ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ।

ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗਲਤ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਖਾਹਿਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰਾਹ ਦਸਿਆ ਕਿ :

"ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ, ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ।"

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਤਾਂ ਹੀ ਕੂੜ ਦੀ ਇਹ ਪਾਲ ਟੁਟ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ :

"ਬਾਹੋਸ਼ ਬਾਸ਼ ਕਿ ਹੰਗਾਮਾ ਏ ਨੌ-ਬਹਾਰ ਆਮਦ।
ਯਾਰ ਆਮਦੋ, ਬਹਾਰ ਆਮਦੋ ਕਰਾਰ ਆਮਦ।"

ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਨਰੋਟ ਮਹਿਰਾ, ਐਸ. ਸੀ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਜਿਹੜਾ ਮਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਰੇ ਹਾਉਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਾਡੇ ਕਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਚਾਲ ਚਲਣ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਅਜ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ 5 ਸੌ ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਵਿਖਿਆਨ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਿਤਨਾ ਕੁਝ

[ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ]

ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਿਵਾਏ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਨਿਕੀ ਜਿਹੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਜੀ ਜਦ ਵੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸਚਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਪੁਛਿਆ ਪੰਡਤ ਜੀ ਇਕ ਗਲ ਦਸੋ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮਿਲਦੇ ਹੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਵਰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹੋ, ਸੱਚਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹੋ, ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ, ਤਾਕਤ ਦੀ ਲੋੜ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਹਸ ਪਏ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਅਗੋਂ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਵਾਂਗਾ, ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਾਂਗਾ। ਫਿਰ ਉਹ ਜਦ ਆਉਂਦੇ ਹਰ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵੀ ਬੜੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਗਈ। (ਹਾਸਾ) ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਕੀ ਜਸਟੀਫ਼ਿਕੇਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ,

"ਨੀਚਾ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ, ਨੀਚੀ ਹੂ ਅਤਿ ਨੀਚ।
ਨਾਨਕੁ ਤਿਨਕੈ ਸੰਗਿ ਸਾਥਿ ਵਡਿਆ ਸਿਉ ਕਿਆ ਰੀਸ।"

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਵਾਕ ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਦੀ ਤੁਹਾਡੀ ਕੀ ਜਸਟੀਫ਼ਿਕੇਸ਼ਨ ਹੈ। ਕਿਹੜੇ ਗਰੀਬਾਂ ਵਾਸਤੇ ਲੜਦੇ ਅਤੇ ਮਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਬਿਠਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਕਤ ਲਈ ਹੈ. ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਆਨਾਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਚੱਜ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲੀ ਕੁਝ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਕਰੋ, ਬੜੇ ਬੜੇ ਪੈਗੰਬਰ ਆਏ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਏ, ਪਰ ਜਦ ਤਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੈਕਟਕਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਦੋਂ ਤਕ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਮਨਿਸਟਰ ਹੋਰ ਬਣਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਭੱਠਾ ਬੈਠਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਨੇ ਵੀ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਜਣ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਰੀਬਾਂ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਤਾਕਤ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਹੀ ਤੜਫਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

Where do you seek God ? Are not the poor, miserable, the down-trodden the Gods ? Worship them first. I do not beileve in God or religion who cannot wipe out tears from the widow's mouth and cannot bring a morsel of food to the orphans mouth.

ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਹੈ। ਇਹ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੋਲੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲਈ ਸੀ। (ਥੰਪਿੰਗ) ਸਾਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਵਿਨਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣ ਵਿਚ ਲੀਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੁਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਏ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਇਆ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਹਥਾਂ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਪਏ ਹੋ। ਇਹ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਸ਼ੋਭਦੀਆਂ ਹਨ ਜੇ ਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਸ਼ੇਪ ਦਿਉ। ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਬਲਕਿ ਭੱਠਾ ਬੈਠ ਗਿਆ ਹੈ ਸਾਡਾ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਮਨਾਉਣ ਲਗੇ ਹੋ। ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ

ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ । ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਠੀਕ ਹੋਇਆ । ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ? ਤੁਹਾਡਾ ਤਾਂ ਬਿਸਮਿੱਲਾ ਹੀ ਗ਼ਲਤ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ । ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾਉ ।

ਮੇਰੇ ਇਕ ਗਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 1947 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਹੋਣ ਲਗੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, "ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਆ ਜ਼ਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਆ ਜ਼ਾ ।" ਮੈਨੂੰ ਲੋਕ ਪੁਛਣ ਲਗੇ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਚਿਤੜ ਕੁਟਣੇ ਹਨ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਆਉਣਾ ਹੈ । ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਹੈ । ਉਹ ਤਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਮਣਗੇ । ਇਸ ਲਈ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਸ਼ੇਪ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ।

I prefer to be cheated by others than to cheat others.

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੀ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ । ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤਾਂ ਤਰਲੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਵਿਚਾਰੇ ਉਥੇ ਦੇ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹੇ ।

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ,
ਸਿਰੁ ਧਰ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ।
ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰ ਧਰੀਜੈ,
ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ।"

ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹੈ :

What is the strength of a devotee ? He is the child of God and tears are his greatest strength.

ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਆਂਸੂ ਨਿਕਲਦੇ ਪਏ ਹਨ ਇਹ ਬੜੀ ਤਾਕਤ ਹੈ । ਇਹ ਜਿਹੜੀ brotherhood ਹੈ ਇਹ ਜੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਇਕਠਾ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਨਾ ਰਹੇ । ਇਹ ਬਰਦਰਹੁਡ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦੇ ਬਰਾਰਰ ਹੈਂ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹਨ । ਜੇ ਪਹਿਲੀ ਚੀਜ਼ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੇ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਸੁਣਦਾ ਸੀ, ਜੇ ਇਕ ਗਲ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰ ਲਵੋਂ ਤਾਂ ਗਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜੇ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕਰੋ । ਜੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਨਾ ਕਰੋ । ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚੇਲੇ ਹਾਂ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸੁਣਨਗੇ । ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੇ ਸਾਡੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਕਰਦੇ ਰਹੋ, ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਰਹੋ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਡੀ ਸੁਣਨਗੇ । (ਥੰਪਿੰਗ)

[ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ]

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਲੋਕ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਤੇ ਲੈਂਡਲੈਸ, ਬਗੈਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਾਇਦਾ ਆਪ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ।

God cannot be realized by a mind who is hypocrite, calculating and argumentative. To the sincere God is very near. He is far far away from the hypocrite.

ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹੇਰਾ ਫੇਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹੋ; ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਇਆ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਚਲਦੇ ਪਏ ਹੋ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਲੋੜ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸੇ ਹੋਏ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਚਲਣ ਦੀ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਆਪਣਾ ਮਾਈਂਡ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਅਗੇ ਵਧ ਜਾਉਗੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਏਗਾ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਧੋਖਾ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਸੇ ਹੋਏ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਚਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗਰੀਬ ਖੁਸ਼ ਹੋਣ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। (ਥੰਪਿੰਗ)

ਸਾਡੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗੇ ਬਿਠਾਉ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਦਿਉ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਗੇ। ਸਾਡੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਨਾ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਮੰਜੀ ਤੇ ਬੈਠਣ ਦਿਉ। ਕੀ ਚੌਧਰ ਦੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋੜ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ:—

Let the evil take its natural course.

ਅੰਤ ਵਿਚ, ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐ। ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਿਕੰਮੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਤੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਨਿਕੰਮੇ ਹੋਈਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਕੋਟਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ। (ਥੰਪਿੰਗ)

चौधरी बलबीर सिंह: (होशियारपुर) चैयरमैन साहिब, यह जो सरदार गुरनाम, सिंह जी ने गुरू नानक देव जी के 500 साला जन्म शताब्दी के बारे में प्रस्ताव रखा है, मैं इस के बारे में अर्ज करता हूं कि पहले ज़माने में लोगों को विश्वास हो चुका था सि उन में आत्म विश्वास नहीं है और उन में हिम्मत नहीं कि वे उस वक्त साम्राराज्य के खिलाफ आवाज़ उठा सकें तो उस वक्त गुरू जी ने इस के खिलाफ आवाज उठाई। उस वक्त चारों तरफ हाहाकार मची हुई थी उस वक्त बाबर और मुगलों ने हिन्दुस्तान पर हमले किए। उस वक्त लोगों में आत्म विश्वास नहीं था। तब गुरु नानक देव जी ने पूरे ज़ोर से लोगों में आत्म विश्वास पैदा किया। आप ने ईशवर के आगे प्रार्थना करके सब पाखंडों को दूर किया। गुरू जी ज़ुल्म के खिलाफ लड़े और इस के खिलाफ आवाज उठाई। जिस जगह भी उन्होंने पाखंड देखा, उसको दूर किया। सब लोगों को बराबरी का सबक दिया। आप सब को बराबर समझते थे

पर आज क्या है ? अगर किसी जगह किसी को बुलाया जाता है तो वह यह देखता कि मेरा उस जगह कैसा सन्मान होगा । लेकिन गुरू जी ऐसे नहीं थे । गुरू जी ने मलक भागो जो कि एक अमीर आदमी था उस की रोटी को पसंद नहीं किया बल्कि उन्होंने भाई लालो जोकि एक गरीब आदमी था उसकी रोटी को पसंद किया । गुरु जी ने मलक भागो का गुमान तोड़ने के लिए उस की रोटी से लहू निकाला और भाई लालो की रोटी से दूध निकाला । गुरू जी ने साबत कर दिया कि जो लोग दूसरों का हक मार कर उनकी कमाई खाते हैं उन की रोटी से लहू निकलता है भाव कि वह जहिर जैसी होती है और जो अपने हाथों से मेहनत कर के खाता है उस की रोटी से दूध निकलता है , भाव कि उसकी रोटी मीठी होती है और उस की रोटी से अमृत निकलता है और जिसके अन्दर वह जाएगी उसका जन्म सुधार देगी ।

एक बार गुरूजी मक्के गए । वहाँ के पाखण्ड देख कर गुरू जी वहां पर लेट गए । एक मौलवी ने कहा कि इधर तो परमात्मा का घर है और आप ने इधर पैर कर लिये हैं गुरू जी ने कहा कि अच्छा जिस तरफ परमात्मा का घर नहीं है उस तरफ कर दो । इसी लिए एक अंग्रेज ने कहा है :-

"In the country of fools greatmen become saints and they are worshipped but not followed."

अब हम गुरु जी की 500 साला जन्म शताब्दी मनाने जा रहे हैं । बड़े बड़े जलूस निकलेंगे. आतशबाजी होगी, बड़े बड़े भाषण होंगे लेकिन अगर गुरू जी की जो वाणी है, उन के जो असूल हैं , अगर उन पर न चलेंगे, उन पर कोई अमल न करेंगे तो इन भाषणों आदि का लाभ नहीं होगा । या जिन को पेट भर कर रोटी न मिले और दूसरे ही उसकी कमाई खाते जाएं उन लोगों को इन शताब्दियों के मनाने से क्या लाभ होगा । वाणी तो हम पढ़ते हैं, पर अमल नहीं करते । जो उन्होंने उपदेश दिए जो रास्ता दिखाया है, उन पर अमल करना चाहिए ।

500 साला शताब्दी के बारे में जिस तरह सरदार कृपाल सिंह जी ने कहा है कि आज कल के जमाने में हमें हक हासल है कि हम किसी के खिलाफ भी आवाज उठा सकते हैं, हम किसी के खिलाफ प्रचार कर सकते हैं, पर उस ज़माने में जो इस तरह करता था उसकी ज़बान काट दी जाती थी ।

गुरु नानक देव जी ने दूसरे मुल्कों में भी जाकर बराबरी का प्रचार किया । गुरु जी ने किसी का हक नहीं छीना और न कोई बुराई का काम किया । उन्होंने लूट खसोट के खिलाफ आवाज उठाई । पर आज कल तो हम एक दूसरे का हक छीन लेते हैं और लूट खसोट भी चलती है । गुरु जी ने इसके खिलाफ आवाज उठाई जिस का नतीजा यह हुआ कि हिन्दुस्तान

[चौधरी बलबीर सिंह]
को उस अन्धेरे में रोशनी प्राप्त हुई । और उस के बाद जितने भी महांपुरूष हुए वे सब उन के रास्ते पर चले ।

आज हम एक तरफ तो गुरू जी की 500 साला जन्म शताब्दी मनाने जा रहे हैं और दूसरी तरफ जबकि हर जगह किसी की इज्जत महफूज नहीं है, कहीं जुल्म हो रहे हैं और हम आँखें बन्द कर के आगे निकल जाते हैं । तो मैं कहता हूं कि इस तरह हम गुरू जी के अनुयायी नहीं कहला सकते । अगर हमने उनके अनुयायी कहलाना है तो जो गुरू जी ने हमें रोशनी दी है, हमें उस पर अमल करना होगा । यह दिन हिन्दुस्तान में ही नहीं बल्कि युनाईटिड नेशनज़ में भी यह दिन मनाया जा रहा है । अमन और शाँति केवल तभी आ सकती है अगर हम गुरु जी के बुनियादी असूलों पर चलें और उन पर अमल करें और किसी का हक न छीना जाए । जितनी देर तक यह नहीं करते उतनी देर तक शाँति नहीं आ सकती । जिस का हक छीना जाता है वह जरुर लड़ेगा । शाँति तब ही आएगी अगर गुरु जी के नक्शे कदम पर चलें और किसी का हक ना छीनें (तालियां)

ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ (ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ) :—ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ greatest reformer of the world ਨੂੰ tributes ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ (ਤਾੜੀਆਂ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਲੈਕਟਿਡ ਮੈਂਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਟਸ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਅਸੀਂ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਕੀ ਹੈ ਔਰ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਅਮਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ? ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਵਜ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੀਏ ਤੇ ਉਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੀਏ । ਕੀ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਤੇ ਪੂਰੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵੀ ਕੁਝ ਅਸੂਲ ਸਨ । ਉਹ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਆਦਮੀ ਜ਼ਾਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕਿਵੇਂ ਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਜੋ ਭੀ ਪੈਗੰਬਰ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀਆਂ ਗਿਰਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਅਸੂਲ ਬਣਾਏ ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮਨੁਖੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਇਕ ਮਾਰਗ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮਾਨਸਕ ਔਰ ਸਮਾਜਕ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਮਨੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਅਸੂਲ ਦਸੇ, ਉਹ ਅਸੂਲ ਕੀ ਸਨ ? ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮੈਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਪਹਿਲਾ ਅਸੂਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦਸਿਆ । ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁਖ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਜੀਊਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਨਹੀਂ । ਉਹ ਸਹੀ ਮਹਿਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਬੋਝ ਹੈ । ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਚਲਦੇ ਹਨ ਔਰ ਫਿਰ ਉਹ ਹਥੀਂ ਕਿਰਤ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਗਲ ਹੈ । ਉਹ ਆਦਮੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਭਗਤ ਨਹੀਂ ।

ਦੂਸਰੀ ਗਲ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦਸੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣਾ। ਇਹ ਇਕ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦਸਿਆ। ਇਹ ਵੰਡ ਛਕਣਾ ਇਕ ਫੰਡਾਮੈਂਟਲ ਲਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਮੀਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਗਰੀਬ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਅਮੀਰ ਔਰ ਗਰੀਬ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਡਿਸਪੈਰਿਟੀ ਹੈ, ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸੋਸ਼ੋ-ਇਕਨਾਮਿਕ ਡਿਸਪੈਰਿਟੀ (socio-economic disparity) ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸਨ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਡਿਸਪੈਰਿਟੀ ਹੈ ਇਹ ਵਰਲਡ ਵਿਚ ਰੇਵੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਹੱਲ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਦਸੀ—ਕਿਰਤ ਕਰ ਤੇ ਵੰਡੀ ਕੇ ਛਕ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸੋਸ਼ੋ-ਇਕਨਾਮਿਕ ਡਿਸਪੈਰਿਟੀ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਫਿਰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਤੀਸਰੀ ਚੀਜ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦਸੀ ਹੈ—ਨਾਮ ਜਪਣਾ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ, ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣਾ ਮੈਟੀਰੀਆਲਿਜ਼ਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੀਸਰੀ ਚੀਜ਼ ਵਾਸਤੇ ਸਪਿਰਚੂਅਲਿਜ਼ਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤੀਸਰੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਕੋਲ ਮਕਾਨ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਸੁਖ ਆਰਾਮ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਮੈਟੀਰੀਆਸਿਟਿਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਲੋਕੀਂ ਜੋ ਇਸ ਤੀਸਰੀ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਸਤੇ ਦਸੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹਨ, ਇਹ ਐਡਮਿਟ ਕਰਦੇ ਹਨ।

Though we have forgotten the God yet we have failed to produce the better substitute.

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਜਾਪਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਥੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਐਡਮਿਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਿਲੀਜਨ ਇਜ਼ ਦੀ ਬੈਸਟ ਰਿਲੀਜਨ। ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮੈਟੀਰੀਆਲਿਸਟਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਲਈ ਮਾਰਗ ਦਸਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਰਗ ਦਸਿਆ ਹੈ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਯੂਰਪ ਦੇ ਵਿਚ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ। ਅਮਰੀਕਾ ਜਿਹਾ ਦੇਸ਼, ਜਿਥੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹਰ ਚੌਥੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਕੋਲ ਕਾਰ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਥੇ ਜੇ ਹਰ ਸਖਸ਼ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਪੈਰ ਰਖੇ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਥੇ 65% ਲੋਕੀਂ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਉਹ ਲੋਕੀਂ ਸਲੀਪਿੰਗ ਪਿਲਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਸੌਂਦੇ ਹਨ। ਆਖਿਰ ਕੋਈ ਕਮੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵੱਧ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ

(ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ)

ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਮਾਦਾਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਲੜਾਈ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਰਸ਼ੀਆ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਦੇਖ ਲਉ । ਉਥੇ ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨ ਆਏ ਨੂੰ 57 ਸਾਲ ਹੋਏ ਹਨ । ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਾਸ ਕੈਪੀਟਲ ਥਿਊਰੀ ਪ੍ਰੋਪਾਊਂਡ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਦੇਸ਼ ਦੂਸਰੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਅੱਜ ਉਹ ਫਿਲਾਸਫੀ ਵੀ ਫੇਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਫਿਲਾਸਫ਼ੀ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸੀ, ਉਹ ਕਾਮਯਾਬ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਔਰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਗਲਾਂ ਦਸੀਆਂ, ਜਿਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਔਰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਇਹ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਚੌਥੀ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ, ਖੋਪੜੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਰੌਸ਼ਨੀ, ਚਾਨਣ ਜਾਂ ਗਿਆਨ । ਫਿਰ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁਖ ਇਕ ਹਨ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ । ਮਨੁਖ ਫਿਰ ਮਨੁਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਭ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ । ਊਚ ਨੀਚ, ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਕਈ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ 'ਅਤਿ ਨੀਚਾ ਦੇ ਘਰ' । ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਲਕ ਕੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਗਰੀਬ ਦਾ ਮੂੰਹ । ਇਸ ਤੋਂ ਵਡੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਜੇ ਇਕ ਮਨੁਖ ਇਹ ਸੋਚ ਲਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਰਜਵੀਂ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਪੜੋਸੀ ਭੁਖਾ ਮਰਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਚੰਗਾ ਕਪੜਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਪੜੋਸੀ ਫਟੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਪੜੇ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਫਰਕ ਕਿਉਂ ਹੈ ? ਸਭ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਿਲੇ ? ਜੇ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਭਿੰਨ ਭੇਦ ਮਿਟਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਸੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਹੀ ਮਹਿਨਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਦੇ ਬਾਦ ਫਿਰ ਇਕ ਹੋਰ ਸਟੇਜ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ । ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨੁਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਕ ਨਿਡਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਇਕ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਅਤਿ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਤਲਵਾਰ ਵੀ ਚੁਕੀ ਜਾਵੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ਵੀ ਚੁਕੀ । ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਕ ਸੰਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਔਰ ਫਿਰ ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਲਿਟਰੇਚਰ ਸਟੱਡੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੋ ਆਜ਼ਰਮ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਜ਼ਰਮ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਅਤਿ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ੁਲਮ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਹਮਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ਤੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਕਿਧਰੇ ਹੋਰ ਛੁਪਕੇ ਸਹਾਰਾ ਨਾ ਲਵੋ । ਜੇ ਸਵਾ ਲਖ ਵੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

ਹੈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਇਕਲੇ ਹੀ ਲੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਉ। ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਤਨੀ ਵਡੀ ਫਿਲਾਸਫ਼ੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਹਿਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਔਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਉਸ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਥਲੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਬਣੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਧਰਮ ਤੇ ਹੈ। ਔਰ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਾਡਾ ਇਖਲਾਕੀ ਫ਼ਰਜ਼ ਇਹ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਖ਼ੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੀਏ ਔਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਈਏ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਪੰਜਬ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬੜੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਉਸ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫ਼ੀ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੁਖੀ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਈਏ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਹ ਦੁਖੀ ਆਤਮਾਂ, ਅਤੇ ਚੰਚਲ ਮਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੁਣ ਤਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਉਹ ਇਹ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਖ ਕੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਸਦਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਤੇ ਰਿਪੋਰਟਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਭਟਕਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਰਾਹ ਵਿਖਾਈ ਹੈ। ਆਓ ਅਜ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਉਸ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁਲ ਅਰਪਣ ਕਰੀਏ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਸੇ ਹੋਏ ਅਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਆਰਟੀਫ਼ਿਸ਼ਲ ਲਾਈਫ਼ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰੀਏ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਕੰਮ ਲਈ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। Nanak religon will be supreme and biggest light house in the world. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਥਾਨ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ: (ਫੂਲ) ਚੇਅਰਮੈਣ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਸਾਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਸੌਵੇਂ ਜਨਮ ਉਤਸਵ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੂਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦਾ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਤਨੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਨੀਚਾ ਰਖਿਆ। ਇਤਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰ ਸਮਾਜਕ ਪੱਖ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਇਕ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਉਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਜ਼ੁਲਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਦੁਖੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਖੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਜਨਤਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਨ:—

ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੋ ਮੰਦੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੁਖੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਵਡਾ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਲੈ ਲਵੋ ਹਰ ਤੁਕ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਿਖਿਆ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਔਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਦਾਰ ਭਗਟ

(ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ)

ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਖਾਏ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲਣਾ ਹੀ ਸਾਡੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ, ਕਿਸੇ ਪੈਗੰਬਰ ਜਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਦ ਤਕ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਨੇਕ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਨਾ ਕਰੀਏ । ਜੇ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਮਾਣ ਔਰ ਇਜ਼ਤ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਨਿਖੇਦੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹਨ । ਅਸੀਂ ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹੋਈਏ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮਿਆਰ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਉੱਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਿਖਾਏ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਮਨੁਖੀ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਮਹਿਨਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਅਰਪਨ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤਕ ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਮਿਸਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲੈ ਕੇ 1965 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨ ਉਸ ਵਕਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੰਗੀ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਲੈਸ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ ਹੋਏ ਪਰ ਫਿਰ ਭੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਰਾਡਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਕਨਾਚੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕਾਂ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਵਿੰਨਸੀਬਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤਾ । ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਭਦੀ ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਸਤਰ ਆਏ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ । ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਦੀ ਟਰੇਨ ਜਿਥੋਂ ਜਿਥੋਂ ਲੰਘੀ ਤਾਂ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ।

ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪੰਜ ਸੌਵਾਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਮਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਆਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਘੱਟਦਾ ਹੈ ਵਧਦਾ ਨਹੀਂ ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਜਿਲ੍ਹੇ, ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਅਤੇ ਮਾਡਲ ਵਿਲੇਜਿਜ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਕਈ ਹੋਰ ਸਕੀਮਾਂ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਰਖਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹਨ, ਉਨਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰਖ ਕੇ ਹੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ

ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿਲਾ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਆਏ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ ਲਿਖਿਆ । ਉਥੇ ਦੀ ਇੰਨੀ ਵਡੀ ਸਬੰਧਤ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਖੋਂ ਓਹਲੇ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ । ਫਿਰ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਬੜੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਅਖੋਂ ਓਹਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮੰਤਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਨੂੰ ਮਹਾਨਤਾ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਰ ਸਥਾਨ ਦੀ ਸਬੰਧਤ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ, ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਸੌਵੀਂ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖੀਏ ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਉਨ੍ਹਾ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਲਿਕ ਭਾਗੋ ਅਤੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਾਬਤ ਕਰ ਕੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮਲਿਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਨਾਨਾ ਪਰਕਾਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਵਿਚ ਖੂਨ ਦੀ ਬੂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੀ ਕੋਧਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵਿਚੋਂ ਦੁਧ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਵਗ ਰਹੀਆਂ ਸਨ । ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਇਕੋ ਹੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਤੇ ਸੁੱਚਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਰੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਹਰੀਜਨ ਤਬਕੇ ਅਤੇ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦਾਨਾ ਸਲੂਕ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅਜ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਘਟੋ ਘਟ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਮਨੁਖੀ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹਨ । ਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ਣ ਵੇਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਲੈ ਲਉ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਹਿਤ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ । ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕਿੰਨੀ ਪ੍ਰਬਲ ਸੀ ।

ਇਥੇ ਹੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਮੁਕਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗਲ ਲੈ ਲਉ । ਸ਼ਾਦੀ ਵੇਲੇ ਬਰਾਤ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਨ. ਲੂਹਲੇ ਲੰਗੜੇ, ਅੰਧੇ, ਜਾਂ ਉਹ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਟ ਭਰ ਰੋਟੀ ਇਕ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦੀ । ਲੜਕੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਅੜਚਨਾ ਪਾਈਆਂ । ਲੜਕੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪਾਈਆਂ, ਢੱਠੀ ਕੰਧ ਹੇਠਾਂ ਬਿਠਾਇਆ । ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ

(ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ)
ਜੀ ਤੋਂ ਸਬਕ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ 'ਰਾਜੇ ਸੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹੀ ਜਦੋਂ ਅਗਰ ਕੋਈ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਬੋਲਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਕਟ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਨਿਡਰਤਾ ਨਾਲ ਗ਼ਰੀਬ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਲੜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਗਰ ਅਜ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਾਖ਼ੰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਮਗਰ ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਪਾਸੋਂ ਤਰਮੀਮ ਦਿਵਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਅਜ ਜੋ ਹਦ 30 ਏਕੜ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ 60 ਏਕੜ ਕਰ ਦਿਉ............

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਆਨ ਏ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ, ਸਰ। ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਲਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਹ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ, ਮੇਰਾ ਉਸ ਵਿਚ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਅਗਰ ਇਹ ਗ਼ਲਤ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ, ਮਗਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਇਹ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦਿਤੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਖੰਡਾਂ ਦੀ ਗਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਇਸ ਬੁਰਾਈ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਪਾਂਧੇ ਭਰਮ ਫੈਲਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠਗਦੇ ਸੀ। ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿਵਾਂਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਮੂਹ ਕਰ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਲਗ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਇਤਨੀ ਦੂਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਪਹੁੰਚੇਗਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਸੂਰਜ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਦੇ ਪਾਖੰਡ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਰਹੇ। ਅਜ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਯੁਗ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਚੰਦਰਮਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਗਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ਰ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਹੀ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਦੌਰੇ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਸਲੂਟ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਤੇਰੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਕਟੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਵੈਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੈ ?

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੇਰਾ ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਾਖੰਡ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਡੀਫੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਉਧਰੋਂ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ। ਹੁਣ ਬਿਆਨ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਆਮਦੀ ਨੂੰ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਰੀਰ ਤਾਂ ਛਡ ਦਿਤਾ ਪਰ ਆਪਣੀ ਗਲ ਤੋਂ ਮੁੜੇ ਨਹੀਂ, ਮਗਰ ਅਜ ਕਲ੍ਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਹੋ

ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ ਹਨ । 'ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ' ਫਿਰ ਇਸਤਰੀ ਜ਼ਾਤੀ ਨੂੰ ਉਪਰ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਨਸੀਹਤ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। 104 ਦੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਅਜ ਇਕ ਵੀ ਇਸਤਰੀ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ (ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਸ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ) : ਆਪ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਹੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰਨੀ ਸੀ। (ਹਾਸਾ) (The hon. Member's Party should have taken some initiative.)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਕੋਟਾ ਹੀ ਘਟ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕੁਝ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਐਡਜਸਟ ਕਰਦੇ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ 'ਸੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਨੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨੁ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਉਚਾ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਉਦੋਂ ਗਲ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੈਰ ਦੀ ਜੁਤੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ 'ਜਿਨੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨੁ' ਜਦ ਕਿ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਹਨ 'ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨੁ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਉਹ ਮੇਰੇ ਹੀ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਦੁਖ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹੇ । (ਵਿਘਨ)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਕਲਾਸ ਸਟਰਗਲ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੂਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ' ਦੂਜੇ ਦਾ ਹਕ ਖਾਣਾ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੈ । ਅਗਰ ਕੋਈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਹਜ਼ਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਦਸਾਂ ਨੌਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਗਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਸਾਂ ਨੌਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਰੂਹਾਨੀ ਆਨੰਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਨਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹੀ ਸੁਖ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੌਂ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਰਮਾਇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੌਂ ਸਕਦਾ । ਉਹੀ ਸੌਂ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਅਨਾਇਤ ਹੋਵੇ, ਸਬਰ ਹੋਵੇ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨ ਦਿਤਾ ਹੈ—ਦਰਜ਼ੀ ਸਿੰਘ, ਧੰਨਾ ਜਟ ਆਦਿ । ਜੋ ਵਡੇ ਆਦਮੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਧੇ ਰਾਹ ਪਾਇਆ । ਧਨੀ ਅਤੇ ਲੁਟਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ । ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਸਲ ਮਹਿਨਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਚਲਾਂਗੇ । ਅਗਰ ਧਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾਂ ਧਨੀ ਅਤੇ ਵਡਾ ਹੋਰ ਵਡਾ ਹੁੰਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ । ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਜੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਗਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ 'ਪਾਪ ਕੀ ਜੰਞ

(ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ)
ਲੈ ਕਾਬਲਹੁ ਧਾਇਆ ਜੋਰੀ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ' ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਜ਼ੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ। ਮੈਂ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਲੀਮ ਦੇਣ ਦਾ ਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਗੇ ਟੈਕਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਗਰ ਪੈਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਹਨ। 1970 ਵਿਚ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਾ 50 : 50 ਵਾਲਾ ਮੁਆਇਦਾ ਖਤਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਦੇਣ ਕਿਸੇ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ।

ਸਿੰਚਾਈ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਯੂਟ ਪੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ।

I would request that time may be allocated Otherwise, other hon. Members will not be able to get opportunity to speak.

Mr. Chairman : The hon. Member may please wind up now.

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਭੈੜੀ ਗਲ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਇਕਲਾ ਛਡ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲਈ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਯੂਨੀਵਸਿਟੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਛਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਤਜਵੀਜ਼ ਇਹ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਲੰਧਰ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ ਐਫਿਲਿਏਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਗਲ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਨਵੀਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ਼ ਦਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਕੋਈ ਐਮੀਨੈਂਟ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਿਸਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਪਾਲੇਟਿਕਸ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਤੌਰ ਤੇ ਐਡਜਸਟ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲਈ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਾਲਜ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਇਕਦਮ ਸਾਰੇ ਕਾਲਜ ਐਫੀਲੀਏਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਾਜ਼ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਣ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਸਟ ਵਜਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਹਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਮਾਲ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਕ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। 1969 ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਸਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਾਹਰਲੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਥਾਂ, ਜਿਥੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਪੰਜਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਦਾ ਮਤਾ ਜੋ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਉੱਦਮ ਲਈ ਆਪਣਾ ਧੰਨਵਾਦ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਮਤੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਦੋ ਗਲਾਂ ਆਖੀਆਂ ਹਨ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਣ ਕਰਨ ਲਗਾ ਹਾਂ । ਇਕ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਕਾਰ ਖਰੀਦ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 17 ਸਾਲ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਕਾਰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਗਲ ਗਲਤ ਅਤੇ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵਧ ਰਕਮ ਇਕਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਜੋ ਰੁਪਿਆ ਇਕਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਸੀਦਾਂ ਕਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਰਾਂ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਅਜ ਦੇ ਪਵਿਤਰ ਦਿਵਸ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਜਥਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਕਾਰ ਭੇਟ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ।

ਦੂਜੀ ਗਲ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਹੀ ਹੈ । ਪਿਛਲੇ 13 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਫ਼ਲਡਜ਼ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਬੈਕਵਰਡ ਇਲਾਕਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਕੋਈ ਕਾਲਜ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰਡ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਬਾਡੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਾਂ । ਕਾਲਜ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੀ ਅਸਾਮੀ ਪੁਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਆਫ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਨੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ । ਮੈਂ ਉਸ ਚੋਣ ਮੀਟਿੰਗ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸਾਂ । ਇਸ ਚੋਣ ਬੋਰਡ ਤੇ ਨਾਲ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਸਜਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ । ਉਹ ਫਾਰਨ ਕੁਆਲੀਫਾਇਡ ਹੈ ਅਤੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਹਰ ਰਹਿਕੇ ਉੱਚ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੀਲੈਕਟ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਮਿਤ੍ਰ ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਜਦ ਅਸੀਂ ਇਕ ਪਵਿਤਰ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਾਤੀ ਗਲਾਂ ਕਰਕੇ ਕਾਂਜੀ ਘੋਲਣ ਅਤੇ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਡਾਕਟਰਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਕੀ ਉਹ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਕਿਸੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ)

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਸੁਨਾਮ) : ਕੋਈ ਜੇਕਰ ਸੀਲੈਕਟ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਉਚੀ ਪੋਸਟ ਤੇ ਮੈਰਿਟ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । (ਵਿਘਨ)

DISCUSSION ON THE OFFICIAL RESOLUTION (RESUMPTION)

ਭਗਤ ਗੁਰਾਂਦਾਸ ਹੰਸ (ਸ਼ਾਮ ਚੌਰਾਸੀ, ਐਸ: ਸੀ) : ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮਤਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲਾ ਪਵਿਤਰ ਦਿਨ ਦੀ ਯਾਦ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਕਦਮ ਉਤਸ਼ਾਹ ਜਨਕ ਹੈ । ਜਿਥੇ ਤਕ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸਬੰਧ

(ਭਗਤ ਗੁਰਾਂਦਾਸ ਹੰਸ)

ਹੈ, ਕਈ ਸਿਖ ਵੀਰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਨ ਕੇਵਲ ਸਿਖਾਂ ਲਈ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਸਨ ਅਤੇ ਮਨੁਖ ਮਾਤਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜਾਤ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪ ਕਿਸੇ ਇਕ ਜਾਤੀ ਦੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮੰਨਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਆਪ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ :

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰੁ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਦੇ ਸਭ ਬੰਦੇ।
ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੋ ਮੰਦੇ।

ਇਸ ਤੁਕ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਅਜ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਅਰਪਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ (ਵਿਘਨ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹਰ ਥਾਂ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਹੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

(ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤ ਗੁਰਾਂ ਦਾਸ ਜੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁਕ 'ਅਵਲ ਅੱਲਾ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਇਕੋ ਅੱਲਾ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ' ਪੜ੍ਹ ਗਏ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ)

ਵੈਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸ਼ੁਧ ਰਟਨ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਗਲਤ ਤੁਕਾਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ (ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਸ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ) : ਮੈਂ ਵੈਦ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸੋਂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗਲਤ ਪਾਠ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਏ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਨੀਅਤ ਠੀਕ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸ)

(I would point out to the hon. Member, Vaid Kartar Singh that it is possible that some hon. Member may not be in a position to recite the Gur Bani correctly, but we should see the spirit and reverance with which he is reciting it.)

ਭਗਤ ਗੁਰਾਂਦਾਸ ਹੰਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਹਰ ਮਨੁਖ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ—

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ।

ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਅਫਸੋਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁਤਰ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਚੇਲਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਲਾ ਸਕਦੇ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਸੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਹਕ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਸ਼ ਕਹਿਣ ਦਾ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਅਰਥ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਢਾਲਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸ ਬਾਣੀ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਤੀ। ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕੌਮ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰਬੰਸ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਵਾਰ ਦਿਤਾ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਜਦ ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ। ਇਕ ਸਾਖੀ ਹੈ ਕਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

ਵਿਖੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਅਮੀਰ ਸੇਵਕ ਗਾਗਰਾਂ ਵਿਚ ਰੁਪਿਆ ਭਰ ਕੇ ਖੱਚਰਾਂ ਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਸ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੰਘਾ ਤੈਨੂੰ ਐਨੀ ਦੂਰ ਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦੇਣੇ ਸਨ । ਅਮੀਰ ਸੇਵਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਇਹ ਰਕਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਅਤੇ ਮਨੁਖਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਲਗਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਪਾਸ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਿਰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਐਨੀ ਦੂਰ ਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਸਾਡਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ ਜੇਕਰ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਅੰਨ ਪਾ ਦੇਂਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਰਕਮ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਪ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ । ਹਰ ਗ਼ਰੀਬ ਦਾ ਮੂੰਹ ਮੇਰੀ ਗੋਲਕ ਹੈ। ਪਰ ਅਜ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਖ਼ਿਆਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦਾ ਰਖਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸਾਨੂੰ ਆਪੋ ਧਾਪੀ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਔਰ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਅਤੇ ਆਸ਼ੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਨੀਵੇਂ ਨੂੰ ਉਤਾਂਹ ਚੁਕਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿਤਾ ਪਰ ਅਜ ਅਸੀਂ ਗ਼ਰੀਬ ਹਰੀਜਨ ਨੂੰ ਲਿਤਾੜਨ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਤਾਂ ਆਸ਼ਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਾਫ ਸੀ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੇਕਰ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਗ਼ਰੀਬ ਤਰਖਾਣ ਦਾ ਘਰ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵਿਚੋਂ ਦੁੱਧ ਕਢ ਕੇ ਦਸਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਕੀ ਸੀ ਇਹ ਕੋਈ ਮੋਜ਼ਜ਼ਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਵਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਅਤੇ ਅਮਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕ ਸਚੀ ਜੋਤ ਨੂੰ ਪਰਗਟਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਬਰਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਨੇਕ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਅਮਲ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਅਪਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਜਿਦਾਂ ਦਾ ਖਾਓ ਅੰਨ ਓਦਾਂ ਦਾ ਬਣੇ ਮਨ ।' ਇਸ ਲਈ ਸਚ ਤੇ ਸੁਚੀ ਕਮਾਈ ਵਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ।

ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਚਰਖੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ, ਬੰਦ ਬੰਦ ਕਟਵਾਏ, ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਅਸਰ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਇਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਤਕ ਢਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। 1965 ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਸਮੇਂ ਪੈਟਨ ਟੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਮਾਣ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਬੰਬ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਹਥੇਲੀ ਤੇ ਰਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਸਦਕਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ । ਸੰਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀਰਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਹਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਅਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਣ ਕੇ ਹਦੋ ਤੋਂ ਵਧ ਆਦਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਸਾਡੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਲਾਜ ਰਖੀ ਸੀ ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਇਕ ਬਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਉਸ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਮਦਾਦ

(ਭਗਤ ਗੁਰਾਂਦਾਸ ਹੰਸ)

ਕਰੇਗਾ, ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਧੋਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਸਭ ਇਕਸਾਰ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭੀਲਣੀ ਦੇ ਜੂਠੇ ਬੇਰ ਖਾਧੇ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ ਦੀ ਤਮੀਜ਼ ਕੋਈ ਮਹਿਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਖਦੀ। ਕੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕਮੀ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਨਿਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖਿਚ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਓਥੇ ਖਿਚ ਲਿਆਈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਸੀ। ਅੱਜ ਉਸੇ ਰਾਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਜੋ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਭੁਲ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹੀਏ। ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੇ ਅਸੀਂ ਜਾਇਜ਼ ਕੋਈ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੁਰਸੀਆਂ ਤੇ ਜਾ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਭੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਕੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਿਸਾਲ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ਏਥੇ ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਜ਼ੀਰ ਲੱਗੇ ਅਸੀਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਕਰੋ, ਪਰ ਇਹ ਇਕ ਚਪੜਾਸੀ ਵੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ (ਭੰਗੀਆਂ ਦਾ) ਭਰਤੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੌਲਤ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਭੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਕੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਪਹਿਚਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਗ਼ਰੀਬ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖਿਆਲ ਰਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਹੈ। ਅੱਜ ਸੰਤ ਫ਼ਤਿਹ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੌਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਰਾਤ ਦੇ 12-12 ਵਜੇ ਤੱਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਪਸੰਦ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੇ ਕਿਤਨੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਇਕ ਗਲ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੋਟੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਉਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅਗੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸਹਾਈ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਇਉਂ ਕਰੋ ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਪ ਮਨਿਸਟਰ ਸਨ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹਰੀਜਨ ਦੇ (ਭੰਗੀ ਦੇ) ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਚਪੜਾਸੀ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅੱਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਮਰ ਜਾਓਗੇ। ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਜ ਦਾ ਪਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਅੰਗ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੋ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵੀ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਖਾਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਨਾ ਪਹਿਨਣ ਨੂੰ। ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਐਸੇ ਘਰਾਣੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ 2-2 ਸੂਟ ਗਰਮ ਕਪੜਿਆਂ ਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਈ ਐਸੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜ ਤਾਈਂ ਗਰਮ ਕਪੜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਲਿਮਟ ਮੁਕਰਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਖੂਬ ਖਾਂਦੇ ਅਤੇ ਲੁਟਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣਾ ਢਿੱਡ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਭਰ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਿਵਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤਕ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ

ਹਨ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੇ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਪੈਸਾ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਇਸ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਕਲਿਆਨ ਲਈ ਵੀ ਕੋਈ ਹਿਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਉਹਨਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹੋ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੋ । ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ 20% ਦੇਵੋ ਸਾਡਾ ਹਿਸਾ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਫਿਕਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ, ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਚ ਨੀਚ ਮਿਟਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਚਲਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਏਧਰ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਸੀ ਜੋ ਹਕਦਾਰ ਸੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤੀ । ਅਸਲੀ ਪੁੱਤਰ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਧਰਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਆਪਣਾ ਪੇਟ ਨਹੀਂ ਪਾਲ ਸਕਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਏਥੇ ਮੈਂ ਦਸ ਦਿਆਂ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਕ ਤਾਂ ਪੁਤਰ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਚੇਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੇ ਖੌਫ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਦੂਸਰਾ ਪੁੱਤਰ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਡੀ. ਸੀ. ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਉਚੇ ਤੋਂ ਉਚਾ ਦਰਜਾ ਪਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਦਾ ਨਹੀਂ । ਤੀਸਰਾ ਪੁੱਤਰ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੋਈ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਪੁੱਤਰ ਸਪੁੱਤਰ ਕਹਾਉਣ ਦਾ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਹਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਕਪੁੱਤਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਹੋ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਸਵੇਰੇ ਉਠੋ ਨਿਤਨੇਮ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਚੰਗੇ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕਰੋ, ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਕਰਮ ਨਾ ਕਰੋ । ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਕਮਾਓ ਅਤੇ ਵਿਚੋਂ 5 ਲੱਖ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ ਜੇ । ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ............ਤੋ ਹਰ ਜਲਵਾ ਮੇਂ ਮੁਝ ਕੋ ਹੀ ਦੇਖੋਗੇ । ਏਥੇ ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਤਕਰੀਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹਰ ਚਾਰ ਆਦਮੀਆਂ ਪਿਛੇ ਇਕ ਕਾਰ ਹਿਸੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਤਨੇ ਅਮੀਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਇਉਂ ਭਜੇ ਨੱਠੇ ਨਾ ਫਿਰਦੇ । ਇਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮਨ ਨੀਵੇਂ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਸੇਵਾ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ:

ਸੇਵਾ ਸਭ ਕੀ ਜੋ ਕਰੇ, ਵੋਹ ਸਭ ਕੋ ਸੁਖ ਪਹੁੰਚਾਏ.
ਅਰਜੁਨ ਕੀਰਤ ਐਸੇ ਜੀਵ ਕੀ ਮੁਝ ਸੇ ਕਹੀ ਨਾ ਜਾਏ ।।

ਇਕ ਆਦਮੀ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਪਰਮਤਾਮਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਪਿਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਪਰ ਇਕ

(ਭਗਤ ਗੁਰਾਂ ਦਾਸ ਹੰਸ)

ਭੰਗੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਰਬ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਪਰ ਝਾੜੂ ਚੁਕ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਟੱਟੀਆਂ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਗਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਗਲੀਜ਼ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਭਜਨ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਲੋਂ ਹਜ਼ਾਰ ਦਰਜੇ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਅੰਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਲੋਕ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਸ਼ੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਛੜਿਆਂ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਦ ਹੀ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇ ਸਕਾਂਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। 2 ਵਜੇ ਤੱਕ ਹਾਊਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਅਜੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦਾ ਰੈਜ਼ੋਲੀਊਸ਼ਨ ਵੀ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਮਾਂ 4 ਵਜੇ ਤਾਈਂ ਜਾਂ 6 ਵਜੇ ਤਾਈਂ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਯਾ ਫੇਰ ਇਹ ਏਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਦੂਸਰਾ ਰੈਜ਼ੋਲੀਊਸ਼ਨ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਤੇ ਹੀ ਰਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ, ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲੀਊਸ਼ਨ ਤੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਤੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਜੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਵਧਾ ਲਵਾਂਗੇ, ਅਜੇ ਵਕਤ ਹੈ, ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲੀਊਸ਼ਨ ਕਲ੍ਹ ਤੇ ਨਹੀਂ ਅਜ ਹੀ ਪਾਸ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਅਜ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲੀਊਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਿਨ ਲਈ ਜੇਕਰ ਰਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਹੁਣ ਬੋਲਣਗੇ। ਸਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਈ ਵਧਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। (The sitting will be extended according to the requirements of the House. The hon. Member, Com Hardit Singh Bhathal, will now speak.)

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ (ਧਨੌਲਾ) : ਜੇਕਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਏਸ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਏ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਬਰ ਵਰਗੇ ਜਾਬਰ ਏਸ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਬੜੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਭਾਰੀ ਅਸੂਲ ਅਪਣਾਏ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗ਼ਰੀਬ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਬਰ ਦੇ ਮਤੀਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਅਸੀਂ ਸਗੋਂ ਜਾਬਰ

ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜਨਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗ਼ਰੀਬ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਹੁੰਦਾ ਵੇਖਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ । ਸਚਾਈ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਚਰਖੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ । ਆਪ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਗਲ ਹੁੰਦੀ ਵੇਖਦੇ ਸੀ ਆਪਣੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ । ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਕਾਰੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਰਗੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹਨੇ 7-7 ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਲੁਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਭਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਸੂਈ ਵਿਖਾਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸੂਈ ਮੇਰੀ ਸਾਂਭ ਲੈ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ । ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਘਬਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਇਹ ਸੂਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸੂਈ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਨ ਦੌਲਤ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਂਗਾ ? ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਕਰ ਕੇ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਂਗਾ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾਇਆ ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਪਾਇਆ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟ ਕੇ ਤੇ ਪੈਸੇ ਇਕਠੇ ਕਰ ਕੇ ਯਗ ਰਚਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਹਰ ਬੰਦਾ ਮੇਰੇ ਯਗ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਰੋਟੀ ਖਾਏ । ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਤੇ ਇਕ ਗ਼ਰੀਬ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਟਿਕੇ ਰਹੇ । ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਘਲਿਆ । ਗਲ ਕੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਥੋਂ ਆਏ ਅਤੇ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਯਗ ਵਿਚ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦੇ । ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਗਰੀਬਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਨਚੋੜਿਆ ਹੈ । ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਪੂੜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਲਾਲੋ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵਿਚੋਂ ਦੁਧ ਕੱਢ ਕੇ ਦਸਿਆ । ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ।

ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ, ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ, ਠਗਾਂ ਨੂੰ, ਸਜਣ ਠਗ ਵਰਗੇ ਠਗਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਪਾਇਆ । ਨਾਥ ਲੋਕ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਰਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਪਾਇਆ । ਉਹ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਗਏ । ਉਹ ਗੰਗਾ ਤੇ ਵੀ ਗਏ ਅਤੇ ਮੱਕੇ ਵੀ ਗਏ । ਉਹ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਪਖੰਡ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਲੜਦੇ ਰਹੇ । ਫਿਰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਵਾਸਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਬਣਾਈ । ਅਸੀਂ ਵੀ ਹੁਣ ਇਥੇ ਇਕ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਬਣਾਈ ਹੈ । ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਅਜ ਤੋਂ 5 ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਰਖੀ ਸੀ । ਪਹਿਲੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਬੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਖੇ ਸੀ · ਇਕ ਬਾਲਾ, ਦੂਜਾ ਮਰਦਾਨਾ ਅਤੇ ਤੀਸਰਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ । ਫਿਰ ਅਜ ਅਸੀਂ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਕੋਲ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਖਾਣਾ, ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਕਪੜਾ, ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਦੌਲਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਨੀਂਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਰਖੀ ਸੀ । ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਾਏ । ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਅਸੂਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਰਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਉਥੇ ਇਕ ਮੰਜਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਆਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੋ ਪੰਗਤ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਅਮੀਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗਰੀਬ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਹੀ ਲੰਗਰ ਮਿਲੇਗਾ । ਜੇ ਉਥੇ ਇਕ ਬਿਸਤਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲੋਂ ਆਵੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਮੀਰ ਹੈ ਜਾਂ

(ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ)

ਗਰੀਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਗਰੀਬ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰਖੀ ।

ਪਰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਅਸੀਂ ਵੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਿਤਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਸਾਰੇ ਗਰੀਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਨ । ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ । ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਲੜਾਈ ਲੜੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ. ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰੜੇ ਲਫਜ਼ ਕਹੇ ਸਨ ਕਿ :

"ਰਾਜੇ ਸੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ, ਜਾਇ ਜਗਾਇਨ ਬੈਠੇ ਸੁਤੇ ।"

ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਸੁਤੀ ਪਈ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਸਾਈ ।" ਪਰ ਅਜ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਜਾਗ ਰਹੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਦੀ ਖਾਤਰ ਸ਼ੀਂਹ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਸਾਈ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ;

"ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ, ਮੁਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ ।"

ਅਜ ਅਸੀਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਇਕਠੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਿਛੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਟੈਕਸ ਇਕਠੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਅਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਸੀ ਪਰ ਅਜ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਟੈਕਸ ਲਾ ਰਹੇ ਹਾਂ । (ਘੰਟੀ) ਅਜ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਕਾਵੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਹੋ ਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤਕਾਵੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ, ਅੰਗੂਠਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਤੇ ਫਸਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ । ਨੰਬਰਦਾਰ ਦੀਆਂ ਰਸੀਦਾਂ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਤਕਾਵੀਆਂ 4-4 ਵਾਰ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਇਹ ਜ਼ੁਲਮ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਤੁਹਾਡਾ ਟਾਈਮ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਓ । (The time at the disposal of the hon. Member is over. He may please take his seat.)

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ : ਕੀ ਅਜ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਾਂ ? ਅਜ ਅਸੀਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇਖਣੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸੰਗਰੂਰ ਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਦੇਖੋ । (ਵਿਘਨ) ਉਥੇ ਪੁਲੀਸ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਤ ਲਿਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੀ ਤਰੀਕ ਤਕ ਇਤਨੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿਓ ਨਹੀਂ ਤਾ............(ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਵਖ ਵਖ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਨੀ ਕੀ ਠੀਕ ਹੈ ?

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ : ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤਾਂ ਲੜੇ ਹੀ ਹਕੂਮਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੀ। ਅਜ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਪੁਲੀਸ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੀ ਤਰੀਕ ਤਕ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿਓ। ਪੁਲੀਸ ਡਾਕੇ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਇਕ ਡਾਕੇ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਕ ਡਾਕੂ ਫੜ ਲਿਆ। ਉਹ ਪੁਲੀਸ ਵਾਲਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਇਕ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਪਿਸਤੌਲ ਨਿਕਲਿਆ। (ਵਿਘਨ) ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਬਣਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੋ। ਪੁਲੀਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰੋ। ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਕੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ (ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ) : ਮਾਨਯੋਗ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਜੋ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਾਲੇਟਿਕਸ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰਿਆ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ, ਭਾਗਾਂ ਭਰਿਆ ਦਿਨ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਨ 5 ਸੌ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ 5 ਸੌਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਜ ਦੇ ਦਿਨ ਸਾਰੀਆਂ ਧੜੇਬੰਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਬਾਜ਼ੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 1469 ਈ: ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ :

"ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ, ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆ।"

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਧੁੰਧ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਸਨ। ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਨੁਖਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦਾ ਸਹਾਈ, ਕਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਈ ਅਤੇ ਰੋਗੀਆਂ ਦੇ ਵੈਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਲਿੱਤੀਆਂ ਔਰ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਤੋੜੇ। ਮੈਂ ਲੰਮਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਅੱਜ ਜੋ ਹਾਲਤ ਹੈ ਸਾਡੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹਾਲਤ ਸੀ ਬਲਕਿ ਹੁਣ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜੀ ਹਾਲਤ ਸੀ ਸਾਡੀ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਸੀ :—

"ਪਾਧਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀਐ ਚਾਟੜਿਆ ਮਤਿ ਦੇਇ,
ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਹੁ ਨਾਮ ਸੰਗਰਹੁ ਲਾਹਾ ਜਗ ਮਹਿ ਲੇਇ।
ਸਚੀ ਪਟੀ ਸਚੁ ਮਨਿ ਪੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸੁ ਸਾਰੁ,
ਨਾਨਕ ਸੋ ਪੜਿਆ ਜੋ ਪੰਡਿਤੁ ਬੀਨਾ ਜਿਸੁ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਗਲਿ ਹਾਰੁ।"

ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਹੈ, ਮਾਫ ਕਰਨਾ, ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ 5 ਸੌਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਨਾ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਸਟਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਤਾਂ ਨੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਣਾਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਅਧਿਆਪਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਣ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਨੇਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

[ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ :-

"ਪੜਿਆ ਮੂਰਖੁ ਆਖੀਐ
ਜਿਸੁ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ।'

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਗਿਆਨੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜੋ ਉਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਇਹੀ ਹਾਲਤ ਹੈ । ਕੋਈ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ :-

"ਜਗਿ ਗਿਆਨੀ ਵਿਰਲਾ ਆਚਾਰੀ,
ਜਗਿ ਪੰਡਿਤੁ ਵਿਰਲਾ ਵਿਚਾਰ ।"

ਵੇਖੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਵਡਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀਆਂ ਗਲਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੋਥੀਆਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਬਾਦ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਅਸੀਂ ਮਹਿਸਸ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । (ਘੰਟੀ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਹੁਣ ਮੈਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗਾ । ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ ।

ਰਸਮਾਂ ਰੀਤਾਂ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਸੀ :-

"ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ
ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ
ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ
ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ ।"

ਸਿਰਫ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਬਲਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ :-

"ਸਰਮ ਸੁੰਨਤਿ ਸੀਲੁ ਰੋਜਾ ਹੋਹੁ ਮੁਸਲਮਾਣੁ
ਕਰਣੀ ਕਾਬਾ ਸਚੁ ਪੀਰੁ ਕਲਮਾ ਕਰਮ ਨਿਵਾਜ
ਤਸਬੀ ਸਾ ਤਿਸੁ ਭਾਵਸੀ ਨਾਨਕ ਰਖੈ ਲਾਜ ।"

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਟਾਲੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਗੋਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ, ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ :-

ਹਾਥਿ ਕਮੰਡਲ ਕਾਪੜੀਆ ਮਨਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾਂ ਉਪਜੀ ਭਾਰੀ
ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਜਿ ਕਰਿ ਕਾਮਿ ਵਿਆਪਿਆ, ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ਪਰ ਨਾਰੀ ।

ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਮੰਡਲ ਫੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ । ਗਰਿਸਤ ਆਸ਼ਰਮ ਅੱਛਾ ਹੈ । ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੋ ਕਿ ਦਰਿਆ ਰਾਵੀ ਤੋਂ ਇਕ ਡੇਢ ਮੀਲ ਪਰੇ ਹੈ,

ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਕਾਬੇ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਰਖਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਏਰੀਏ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨਾਲ ਗਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਲੈ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । (ਘੰਟੀ) ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਾਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿਚ ਇਕੋ ਕਸਬਾ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਹਾਈ ਲਾਈਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਥੇ ਚਾਰ ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਪਤਰਾ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕਰਾਂਗੇ ਜੀ ।

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ : ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 17 ਸਾਲ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ । ਬਟਾਲਾ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗਏ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਕੰਧ ਗਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਉਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ 100 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕੇ ਬਸਤੀ ਬਸਾਈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਹਾਈ ਲਾਈਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਉਥੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ, ਸਾਰੇ ਜਗਤਵਾਸੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਮ ਲੇਵਾ, ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਚਲੀਏ ।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਹ ਮਤਾ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । (Now I put this Resolution to the Vote of the House.)

Mr. Chairman (Sardar Shashpal Singh): Question is—

On the occasion of the 500th Birth Anniversary of Guru Nanak, this House places on record its tributes to the sacred memory of the great Emancipator of the suffering humanity. His message of Love, Truth and Equality transcends all barriers of time and space. The Great Guru envisioned a new social order based on justice, and without any discriminating distinction of sex, birth, caste, creed or class. By the dynamism of his teachings and personality Guru Nanak has left an indelible mark on the culture and history of our country.

Realising that the message of Guru Nanak has great significance for the tension ridden world of today, this house re-dedicates itself to the realisation of the values and ideals preached by the Guru.

The motion was carried unanimously.

RESOLUTION FOR PAYING TRIBUTES TO MAHATAMA GANDHI JI ON HIS FIRST BIRTH CENTENARY

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਦੂਸਰਾ ਮਤਾ ਮੈਂ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । (ਥੰਪਿੰਗ)

"ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜਨਮ-ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਇਹ ਸਦਨ ਮਾਤ-ਭੂਮੀ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜਨਮ-ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸਦਨ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੀ । ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲ ਬਾਗ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਨਾਟਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ

(ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ)

ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਚਲਾਏ ਗਏ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਤੇ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਮਿੱਟ ਛਾਪ ਹੈ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਹਿਰੀਕਾਂ ਜਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨਾਲ ਨਾਮਿਲਵਰਤਣ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਾਮਾਨ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਅਤੇ ਸਾਈਮਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਆਦਿ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਤਨੋਂ ਮਨੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਇਹ ਸਦਨ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਸੋਤ ਸਿਧ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਸਦਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਚਲਣਗੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਦਲਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।" (ਤਾੜੀਆਂ)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਕਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ। ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਉਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਹੈ। (ਤਾੜੀਆਂ)

ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ, ਖਾਸ ਕਰ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਕ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਤਕਲੀਫਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਝਲਣੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਉਥੋਂ ਦੀ ਬਿਊਰੋਕਰੈਟਿਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਏ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਜਿਸ ਕਾਬਲੀਅਤ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਲੜੀ, ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਟ ਆਦਮੀ ਹੋਣਗੇ। ਆਪ ਬੜੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਹੋਰਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬੜੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਵਲ ਨਾ-ਫੁਰਮਾਨੀ ਆਦਿ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਆਕਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਨਹੀਂ ਚੁਕ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹੀ ਗੱਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਘਰ ਕਰ ਗਈਆਂ। ਅਤੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਡੰਡੀ ਦੀ ਮਾਰਚ ਅਤੇ ਨਮਕ ਬਨਾਉਣਾ, ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਗੱਲ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਜੁਅੱਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਲਭਣ ਲਈ ਸਾਦੇ ਤਰੀਕੇ ਲੱਭੇ।

ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦਾ ਅਗਰ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਮਗਰ ਉਸ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅਦਮੋ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦਾ ਸਬਕ ਸਿਖਾਇਆ, ਅਜ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਸ਼ੱਦਦ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਿਰ

ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਉਹ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਸੂਲ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਔਰ ਉਥੇ ਹੀ ਐਸੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਹੋਏ, ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਸਬਕ ਸਿਖਾਇਆ, ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣਾ ਹੈ। ਆਪ ਹਿੰਦੂ, ਸਿਖ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਈਸਾਈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫਿਰਕੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ।

ਸਾਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ (ਹਿਸਟਰੀ) ਜੋ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਬਕ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਏ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਕਦਮਾਂ ਤੇ ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਚਲਾਂਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। (ਤਾੜੀਆਂ)

Mr. Chairman : (Sardar Shashpal Singh) Motion moved.

On the first birth centenary of Mahatma Gandhi, this House places on record its high appreciation of the services rendered by th Father of the Nation in winning freedom for the motherland. This House joins the millions of people within the country and abroad in celebrating the first birth centenary and pay their grateful tributes to Mahatma Gandhi.

Mahatma Gandhi had close association with the people of the Punjab. Since the Jallianwala Bagh tragedy, all the sacrifices and the struggles launched by the Punjabis bear indelible mark of teachings of Gandhi Ji. The Punjab has extended whole-hearted co-operation to the various freedom movements launched by Gandhi Ji such as non-cooperation with the alien rulers, boycott of foreign goods and boycott of Siman Commission.

This House feels that the impact of Gandhiji's life and teachings would be a source of inspiration to all of us for generations to come. The Members of this august House pledge that they would follow the example of Mahatma Gandhi, work for the happiness and prosperity of the country and its down-trodden people.

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚਦ ਖਰਬੰਦਾ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੂਰਬ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਦਨ ਵਿਚ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਦੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਫ਼ਖਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਜਦੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਵਿਚ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣਾ ਗੁਨਾਹ ਸੀ। ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਲਹਿਰਾਉਣਾ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਪਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਥਲੇ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਝੰਡੇ ਥੱਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

(ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ)

ਸਾਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਵਿਚ ਜਕੜਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਮਾਰਗ ਦੱਸੇ । ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਦਲੇਰੀ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਲਲਕਾਰਾ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਆਪਣੇ ਜ਼ੇਵਰ ਤਕ ਵੀ ਵਾਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੰਡੀ ਦੀ ਮਾਰਚ, ਸਾਈਮਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਨਾ-ਫੁਰਮਾਨੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਬੜਾ ਸਬੰਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

1919 ਵਿਚ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ਼ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਹੋਇਆ । ਉਸ ਵਕਤ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਲਾਹੌਰ, ਕਸੂਰ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਬੜੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਹੋਏ । ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਕੁਰਲਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਨਤਾ ਦੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਸੀ, ਉਸ ਵਕਤ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਤੇ ਪੱਟੀ ਲਾਈ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ, ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਅਗਰ ਉਸ ਵਕਤ ਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਐਨੇ ਹੋਣੇ ਸਨ ਕਿ ਜੀਉਣਾ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਦੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਵੀ ਸਚਾਈ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅਮਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਾ ਕਰਾਂਗੇ ਜਾਂ ਉਸ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਨਾ ਮਨਾਵਾਂਗੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਕੁਤਾਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਅੱਜ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਅਮਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮਰ ਰਹੇਗਾ ।

ਇਥੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਹੀ ਨਿਭਾਇਆ । ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗਾਂਧੀ ਪਰਦਰਸ਼ਨੀ ਦੀ ਟਰੇਨ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਸਿਆ ਉਸ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਪਰ ਇਸ ਗਲ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਕੋਈ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਕਿੰਨੇ ਐਮ. ਐਲ. ਐਜ਼. ਨੇ ਔਰ ਕਿੰਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਭਾਗ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਥੇ ਇਹ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ

ਸਭਾ ਦੇ ਇਸੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਕਿਤਨਾ ਰੁਪਿਆ ਸੈਂਕਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਔਰ ਕਿਤਨਾ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੋਹਲਤ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਦਕਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕਿਤਨੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ 4 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਿਉਨਸੀਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਫ਼ੰਡ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਸੀ ਉਹ ਲੋਕਲ ਸੈਲਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਜੋ ਗਲਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਪਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ. ਅੱਜ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਿਖਸ਼ਾ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਈਏ। ਮੈਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਦਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਾਦੀ ਵਲ ਦਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਸੀ। ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਚਕਰ ਲਗਾਂਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਚਰਖਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਖਾਦੀ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲਈ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ, ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਔਰ ਹੋਰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਰਟ-ਟਾਈਮ ਦਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹਈਆ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਅੱਜ ਸਾਡੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਖੱਦਰ ਨੂੰ ਛਡਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪ੍ਰਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਜੋੜਾ ਖਾਦੀ ਦੇ ਕਪੜਿਆਂ ਦਾ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲਿਆਈਏ ਅਤੇ ਖਦਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੀਏ। ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖਾਦੀ ਦੀ ਖਰੀਦ ਤੇ ਛੋਟ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਚੰਦ ਸਾਲ ਹੋਏ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਪੈਟਰੋਨਾਈਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਦੇਖੋ 10% ਔਰ ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ 10% ਖਾਦੀ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦੇ ਉਤੇ ਛੋਟ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਵਿਚ 10% 45 ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਛੋਟ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਸਿਰਫ 30 ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਖਾਦੀ ਦੇ ਕਪੜੇ ਤੋਂ ਛੂਟ ਸੂਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ਿਲਕੀ ਮਾਲ ਤੇ ਵੀ ਅਤੇ ਊਨੀ ਮਾਲ ਤੇ ਵੀ ਛੋਟ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਥੇ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜ ਉਨ੍ਹਾ ਨੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਰਖਿਆ ਸੀ ਦੋ ਢਾਈ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਛੋਟ ਦੇਣ ਕਰ ਕੇ ਹੋਰ ਖਰਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਬੜੇ ਫਖਰ ਨਾਲ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚਾਰ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਇਥੇ ਖਾਦੀ ਭੰਡਾਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਜਨਸੰਘੀ ਹਾਵੀ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸਿਰਫ ਇਕ ਲੱਖ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਇਸ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਰਖੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਜੇ ਖਾਦੀ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਸੇਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਈ ਔਰ ਉਸ ਛੋਟ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ

(ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ)

ਘਾਟਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਖਾਦੀ ਭੰਡਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ । ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਸਟੇਟ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਨਸ਼ੇਬੰਦੀ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬੜੀ ਪਿਆਰੀ ਸੀ । ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਇਕ ਲਾਹਨਤ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ । ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਸ ਲਾਹਨਤ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਲਓ । ਚਪੇ ਚਪੇ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ, ਗਲੀ ਗਲੀ, ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਹਨ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਨਸ਼ਾ ਬੰਦੀ ਲਈ ਕੋਈ ਕਦਮ ਉਠਾਈਏ । ਜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਡੇ ਵਡੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ, ਵੱਡੇ ਵਡੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਤੋਂ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਸ਼ਰਾਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸ਼ਰ੍ਹੇ ਆਮ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅੱਜ ਅਵਸਥਾ ਹੈ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਨਸ਼ੇਬੰਦੀ ਲਈ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਦਮ ਚੁਕੇ ਜਾਣ ।

ਅਗਲੀ ਗਲ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਦਿਤੀ ਸੀ । ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਦਾ ਸਦਕਾ, ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ, ਛੂਤ ਛਾਤ, ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਸਫਾਈ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਸਤੀਆਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ, ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁਕਿਆ ਜਾਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪੇਟ ਪਾਲ ਸਕਣ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਲੱਮ ਕੀਲੀਅਰੈਂਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਮਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰਸਟਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । (ਘੰਟੀ) (ਵਿਘਨ)

Extention of Time

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : (ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਸ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ) ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਜੀ, ਜ਼ਰਾ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਜਾਓ । ਕਿਉਂਕਿ ਟਾਈਮ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਟਾਈਮ ਬਾਰੇ ਜ਼ਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਈਏ ।

(Addressing Shri Gian Chand : Please resume your seat. In view of the paucity of time at our disposal, let us first take a decision about the time of the sitting.)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਾਊਸ ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੈਠ ਜਾਵੇ । (ਵਿਘਨ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਚਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਟਾਈਮ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਤਰਾਜ਼ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਇਕ ਮਜਬੂਰੀ ਦਸੀ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮਸਲ ਬਾਰੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਔਖ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅੱਜ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋਣੀ ਹੈ ਔਰ ਅਸੀਂ ਉਥੇ

ਜਾਣਾ ਹੈ । ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਿਨ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਰਖ ਲਓ । ਬੇਸ਼ਕ ਕੋਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਿਟਿੰਗ ਰਖ ਲਓ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਹੀ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : (ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਸ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ) ਹਾਲੀਂ ਹਾਊਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਫਿਰ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ । (For the present the time of the sitting of the House is extended by half an hour. There-after we will see.)

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ :—

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਮ-ਅਜ਼-ਕਮ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਇਹ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰਸਟ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਸਲਮ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਸਕੀਮਾਂ ਬਨਾਉਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਜਿਹੜੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਕੁਆਰਟਰਜ਼ ਵੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਵੀ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈ ਸਕਣ ।

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਬੜਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਰਖਦੇ ਸਨ । ਉਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵ ਲੇ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਜੋ ਹਿੰਦੂ, ਸਿਖ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਜੋ ਇਕ ਨੰਨ੍ਹਾਂ ਪੌਧਾ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਿਆ ਜਾਏ । ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ, ਸਿਖ, ਇਸਾਈ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ ਦੇ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਫ਼ਿਰਕਾਦਾਰੀ ਨੂੰ ਲਾਹੰਨਤ ਸਮਝਦੇ ਸਨ । ਇਸ ਫ਼ਿਰਕੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਕਦੇ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ । ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਦਸੇ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰੀਏ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕੇ । ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਖ ਹੈ, ਇਹ ਈਸਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬੇਹਬੂਦੀ ਲਈ ਸੋਚੀਏ ਔਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਨਫ਼ਰਤ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਕਰੀਏ । ਨਫ਼ਰਤ ਇਕ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਕਲੰਕ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਹੈ । ਆਓ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਕਲੰਕ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦੇਈਏ ।

ਸਾਡੀ ਇਹ ਬੜੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਅਸੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਅਜ ਫਿਰਕਾਦਾਰਾਨਾ ਝਗੜੇ ਫਸਾਦ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । ਉਸ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਤੇ ਇਹ ਨਫ਼ਰਤ ਦਾ ਬੀਜ ਬੋਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਨਫ਼ਰਤ ਦੇ ਬੀਜ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਮੰਤਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਅਜ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਰਲ ਕੇ ਇਹ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਮੈਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਇਕ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਰੈਕਟਰ ਦੇ ਇਕ ਪੁਤਲ ਸਨ । ਉਹ ਚੰਗੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਉਹ ਗਲਾਂ ਕਰਨ ਦੇ

(ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ)

ਧਨੀ ਨਹੀਂ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਰਸ ਸੀ । ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਲਲਕਾਰ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਖਾਂ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਤੁਰ ਪਏ । ਜਦੋਂ 1942 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਇਟ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਤੁਰ ਪਿਆ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਜੂਲਾ ਉਤਾਰ ਕੇ ਫੈਂਕ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ । ਅਤੇ ਇਸ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੜੀ ਕੀਮਤ ਅਦਾ ਕਰਨੀ ਪਈ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਿਖਾਏ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਿਖਸ਼ਾ ਜਿਹੜੀ ਸਾਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ । ਉਹ ਸਚੇ ਅਤੇ ਸੁਚੇ ਦਿਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਮੈਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਲੰਦਨ ਵਿਚ ਗੋਲ ਮੇਜ਼ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪੂਰਾ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਸੀ । ਉਹ ਉਥੇ ਵੀ ਉਹੀ ਖਦਰ ਦੀ ਇਕ ਧੋਤੀ ਵਿਚ ਪੁਜੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਸੂਟ ਆਦਿ ਪਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ । ਉਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਸਾਡਾ ਇਕ ਗਰੀਬ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖ ਕੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦਾ ਢੰਗ ਅਪਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਹੀ ਚਲ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ । ਉਹ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਤਾਂਹ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਕਰਦੇ ਸਨ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵਕਤ ਦੀ ਬੜੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਗਰ ਕਿਤੇ 6 ਵਜੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਠੀਕ 6 ਵਜੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਸਨ । ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਕਤ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ । ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ ਅਜ ਕਲ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਵਾਂਗ ਘੰਟਾ ਲੇਟ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੀਮਤੀ ਵਕਤ ਪਿਆ ਬਰਬਾਦ ਹੋਵੇ ।

ਇਹ ਕੁਝ ਅਸੂਲ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਇੰਨਾਂ ਉਚਾ ਚੁਕਿਆ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਦਰਜੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਚੁਕਿਆ । ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਫ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਡਿਸਪੈਰਟੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਤਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਸਰੋਜਨੀ ਨਾਈਡੋ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਮਾਜਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਰਦ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ, ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਬਰਾਬਰ ਸੀ । ਉਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਜ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਇਕ ਭੈਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਔਹਦੇ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਸੋਸ਼ਲ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ।

ਅਜ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਪੌਂਧ

ਨੂੰ ਸ਼ਿਖਸ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਲਿਟਰੇਚਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਲਿਟਰੇਚਰ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਲਈ 4 ਲਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ । ਪਰ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਅਜਿਹੇ ਆਰਡਰ ਸਕੂਲਾਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਭੇਜਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਥੇ ਉਹ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸਮਾਗਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਬਚਿਆਂ ਵਿਚ ਲੈਕਚਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿ ਨਵੀਂ ਪੰਧ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇ।

ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਡਿਸਿਪਲਨ ਦੇ ਬੜੇ ਪਾਬੰਦ ਸਨ। ਉਹ ਕਦੇ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਕੋਈ ਉਂਗਲੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਹਾਵੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ ਔਰ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਆਉਣ ਵਾਲੀਆ ਨਸਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਏਗਾ।

ਅਜ ਅਸੀਂ ਮਰਦ ਬਣ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆਈਏ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਉਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾਂ ਕਰੀਏ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ, ਫ਼ਿਰਕਾ ਪ੍ਰਸਤੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਅਮੀਰੀ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਾਈ ਲੜਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਮੀਰੀ ਗਰੀਬੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਅਜ ਇਹ ਸਾਡੀ ਬਦ-ਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਮੀਰੀ ਔਰ ਗਰੀਬੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਫ਼ਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਦੋਸਤੋ, ਦੇਸ਼ ਅਜ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਫ਼ਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਤੋਂ ਉਤਾਂਹ ਉਠ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ...... (ਵਿਘਨ) ਜਿਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਲੈ ਕੇ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਰਖਿਅਤ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਾਰਿਆਂ ਤੇ ਸਾਂਝੀ ਹੈ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਚਾਹੇ ਟਰੈਜ਼ਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਭੁਲ ਕੇ ਵੀ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਫ਼ਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਬੂ ਆਵੇ। ਅਜ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਸੀਂ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਭਾਈ ਭਾਈ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਨੁਕਤੇ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਓ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਅਜ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਤਹਈਆ ਕਰੀਏ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾਈਏ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦੇ ਲੋਗ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਰਸ਼ਕ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਲ ਕਪੂਰ : (ਲੁਧਿਆਣਾ ਉੱਤਰ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਵੈਸੇ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹੋ ਠੀਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਾਂਗਾ, ਪਰ ਜੇ ਸਮਾਂ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ

[ਸ੍ਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਲ ਕਪੂਰ]
ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਸੀ। (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਹਾਡਾ ਮੈਂਬਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਲ ਕਪੂਰ : ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਟਾਈਮ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੀ ਬਹਰ ਹਾਲ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਦੇ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜੇ ਸਦਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਜ ਦਾ ਦਿਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਇਕ ਬੜੀ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਸਨ। ਉਹ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਸੋਚਦੇ ਜਾਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖ ਕੇ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼-ਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਕੁਝ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਬਰਮਤੀ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰਹਿ ਕੇ ਵੇਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਜੋ ਗਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਆਪ ਅਮਲ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਉਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ । ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਆਸ਼ਰਮ ਲਈ ਕੁਝ ਰੁਪਏ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਆਫਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਉਸ ਵਕਤ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕਸਤੂਰਬਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਉਹ ਰੁਪਏ ਲੈ ਕੇ ਤਾਕ ਵਿਚ ਰਖ ਦਿਤੇ । ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਉਹ ਪੈਸੇ ਪਏ ਰਹੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਪੁਛਿਆ । ਕਸਤੂਰਬਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਦੇ ਗਿਆ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੜਾ ਬੁਰਾ ਕੀਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਲਏ ਪੈਸੇ। ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਆਸ਼ਰਮ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸਤੂਰਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਉਹ 15 ਦਿਨ ਆਸ਼ਰਮਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਟੱਟੀ ਚੁਕਣ । ਮੇਰੇ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਇਤਨੇ ਉਚੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗਲ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜਦ ਤਕ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਤੇ ਆਪ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਤੋਪਾਂ ਅਤੇ ਫੌਜਾਂ ਸਨ ਇਖਲਾਕੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਜਿਤ ਸਕੇ। ਰਾਊਂਡ ਟੇਬਲ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਗਲ ਤਹਿ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੂਟ ਆ ਗਿਆ, ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਗਰੀਬ ਮੁਲਕ ਦਾ ਬਾਸ਼ਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਲੋਕਾ ਦੇ ਕੋਲ ਲੰਗੋਟੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਹੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂਗਾ, ਅਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾ ਮਿਲਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਬਾਰ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਅਸੂਲਾਂ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਹੀ, ਲਾਰਡ ਮਾਊਂਟਬੈਟਨ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਬਣਵਾਇਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ

ਜਿਨਾਹ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਆਪ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਬਣੇ ਪਰ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਉਸੇ 15 ਅਗਸਤ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਕਿਸੇ ਥਰਡ ਕਲਾਸ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਫ਼ਸਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਦਿਨ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਸੀ । ਮੇਰਾ ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਚਲਣਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੇਰੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਹੀ ਦਿਸਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਿਟਰ ਸਾਹਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਸੀ । ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਯਾਦਗਾਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਇਟਾਂ ਪਥਰਾਂ ਦੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਬਲਕਿ ਜਿਸ ਦਾ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਖਸ਼ਾ ਦਾ ਅਸਰ ਪਵੇ । ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਹਾਤਮਾਂ ਜੀ ਦਾ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਫਵਾਰਾ ਚੌਕ ਵਿਚ ਪਬਲਿਕ ਰੀਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਤਸਵੀਰ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲੁਕ ਮਲ ਦਿਤੀ । ਅਜ ਵੀ ਉਥੇ ਕੋਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਤਸਵੀਰ ਹਟਾ ਹੀ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ । ਮਹਾਤਮਾਂ ਜੀ ਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨਾ ਸਾਡਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਗਲ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਈ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਟਾਲਰੈਂਸ ਦੀ ਸਪਿਰਿਟ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖਿਆਲਾਤ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਅਗਰ ਫਰਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ। ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਚੁਣ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਬਾਰ ਆਇਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰੇ ਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਥੇ ਟਾਲਰੈਂਸ ਦੀ ਸਪਿਰਿਟ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ । ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਫ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਕੇ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਾ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ (ਮੋਰਿੰਡਾ, ਐਸ: ਸੀ:) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਿਤਾ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਿਟਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੌਣੇ ਦੋ ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਸ ਮਤੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗਲ ਸਚ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਸੇਵਾ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੁਕਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਭੁਲਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ । ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਡੀਪ੍ਰੈਸਡ ਕਲਾਸਿਜ਼, (ਪਸਮਾਂਦਾ ਲੋਕਾਂ), ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰੀਜਨ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬੇਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹਿਲੇ 20 ਸਾਲ ਤਕ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਰਾਜਭਾਗ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਜੋ ਪਾਰਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਜ ਜਦ ਕਿ ਉਸ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੂੰ ਇਸ

(ਸਰਦਾਰ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ)

ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ 5-6 ਤੋਂ ਵਧ ਮੈਂਬਰ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹਾਜਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਅਫਸੋਸ ਵਾਲੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਲਈ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿਵਾਏ ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ ਦੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਥੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹਰੀਜਨ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ। ਚੁਨਾਉ ਸਮੇਂ ਇਹ ਦੋਸਤ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ। ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ ਮਗਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਸ਼ਰਮ ਵਾਲੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਇਸ 20-21 ਸਾਲ ਤਕ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਸਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਾਰਨ ਅਜ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਕੋਹਲੂ ਰਸ ਵੇਚਦੇ ਹਨ, ਨਸਵਾਰ ਵਿਕਦੀ ਹੈ, ਸਿਗਰੇਟ ਵਿਕਦੇ ਹਨ, ਹੋਟਲ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਨਹੀ ਵਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵਾਲੇ ਥੈਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਸਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਹਟੀਆਂ ਤੋਂ ਮੀਟ ਲੈਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿੰਨੇ ਦੁਖ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਿਤਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਦਰਜਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਰਕਾ-ਦਾਰੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੂਲ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਤੇ।

ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਸੌਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਚਾਰ ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਹਰੀਜਨ ਉਧਾਰ ਲਈ ਦਿਤਾ, ਇਸ ਲਈ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਰਕਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਦਲਤ ਜਾਤੀਆਂ ਹਰੀਜਨ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਦੁਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਇਹ 21 ਸਾਲ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਅਜ ਦੇ ਦਿਨ ਇਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਘਰੇਲੂ ਦਸਤਕਾਰੀ ਦਾ ਜਿਥੇ ਤਕ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪਛੜੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਨੇ ਉਤਾਂਹ ਚੁਕਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ। ਜੁਲਾਹੇ ਜੁਤੀਆਂ ਸੀਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹਥ ਕਰਗਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਪਛੜੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ 21 ਸਾਲ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਰੇਲੂ ਦਸਤਕਾਰੀ ਦਾ ਤਾਂ ਭਠਾ ਹੀ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਖੱਦਰ ਬੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਜੋ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਖਦਰ ਬੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਉਜਰਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੀਲਾ ਜਾਂ ਵਸੀਲਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਖੱਦਰ ਭੰਡਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਹੋਣਾ ਕਿ ਖੱਦਰ ਬੁਣਨ ਵਾਲੇ ਲਈ ਕੋਈ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਪਰ ਖੱਦਰ ਭੰਡਾਰਾਂ ਤੇ ਅਠ ਅਠ ਸੌ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਮਾਹਵਾਰ ਦੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਨਾਲ ਹਰੀਜਨਜ਼ ਨਾਲ ਪੁਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਆਦਮੀ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਪਾਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਸਕੀਮਾਂ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਹੀ ਤਿਆਰ ਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਕੋਈ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਠੋਸ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਜੋ ਗਾਂਧੀ

ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਆਦਰਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮਾਹਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦੀ ਤੜਫਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ । ਗ਼ਰੀਬ ਅਤੇ ਹਰੀਜਨ ਲੋਕ ਆਰਥਕ ਤੌਰ ਤੇ ਤਕੜੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਉਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਅਗੇ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਮੈਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਪਾਸ ਇਹ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮਾਹਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਸਕੇ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ 99 ਸਾਲ ਦੇ ਲੀਜ਼ ਤੇ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਨਾਪਲੀਆਂ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮਤਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦੀ ਮੁਸਤਹਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਦਾ ਦਿਨ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਮਹਾਤਮਾਂ ਜੀ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਇਸ ਮਤੇ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਿਤਾ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ : (ਬੰਗਾ, ਐਸ. ਸੀ.) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਦੋ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਇਸ ਮਤੇ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਮੈਂ ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮਤਾ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ । ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਮਤੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਇਕ ਗਲ ਚੇਅਰ ਵਲੋਂ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਵੇਖਣਾ ਇਹ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਗਲ ਕਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ; ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਇਹ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇ ਕਰ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੋਕੀਂ ਤਾਂ ਕਲਜੁਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਜ ਦਾ ਯੁਗ ਸਤਯੁਗ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਥੇ ਮਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਮੇਰਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਯੁਗ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ । ਇਕ ਆਦਮੀ ਭੰਗ ਪੀ ਕੇ ਚੁਲੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਛਣ ਤੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵੇਖਾਂ ਬਿਨਾਂ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੇ ਵੀ ਨਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਲਈ ਵੇਖਣਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਤਿਆਂ ਦਾ ਅਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕੁਝ ਸਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੀਰ ਘਟ ਹਨ । ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੈਰ ਹੁਣ ਆ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਵਸ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਤਾਂ ਮੁਢ ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਥੇ ਵੀ ਤੇ ਫਿਰ ਦਿਲੀ ਵੀ, ਕੋਈ ਪੁਛੇ ਨਾ ਪੁਛੇ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ । (ਹਾਸਾ) ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੀਸ ਲਿਆਉਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮੂਹਰੇ ਆਏ ਅਤੇ ਦਿਲੀ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਸੀਸ ਲਿਆਂਦਾ । ਪਰ ਮੈਂ ਵਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਦਸੇ ਰਾਹ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾ ਰਹੇ । ਅਸੀਂ ਸਚੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

(ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ)

ਦਾ ਅਸਾਡਾ ਮਨ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਫਰਾਡ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਤੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਆਈਏ ਪਰ ਅਮਲ ਅਸਾਡੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋਣ। ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਮਹਾਨ ਕੰਮ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਗਰੀਬ ਤੇ ਦਲਤ ਵਰਗ ਲਈ ਕੀਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਸਚੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਮਤੇ ਲਿਆਏ ਹੋ ਉਸੇ ਸਚੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਾਓ । ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗੇਂਦ ਵਾਂਗ ਇਧਰੋਂ ਉਧਰ ਤੇ ਉਧਰੋਂ ਇਧਰ ਸੁਟਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਮੈਂ ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਉਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਬਨਾਣ । ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਤਕ ਸੇਵਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਤੋਂ ਸਿਖ ਲੈਣ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ । (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦੀ ਜੈ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਪਰ ਨਾ ਮਕਾਨ ਨਾ ਦੁਕਾਨ ਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜ਼ਰੀਆ ਹੈ। ਆਉ ਅਜ ਦੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਦਿਤੀ ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਲਈਏ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਅਤੇ ਦਲਤ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਲਈਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਲਈਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸੇ ਰਾਹ ਤੇ ਅਜ ਤੋਂ ਤੁਰਾਂਗੇ। ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਤੇ ਆਪ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਲੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਜੇਕਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਸਚੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਬਣਾਂਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਸ਼ੋਭਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਖਿਮਾ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ (ਵਿਘਨ)

Extension of Time

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ)

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਟਾਈਮ ਤਾਂ ਹੁਣ ਇਕ ਅਧ ਮਿੰਟ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। (Only one or two minutes are left now.)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਡੇ ਤਕ ਪੋਸਟਪੋਨ ਕਰ ਦਿਉ ਜਾਂ ਸਿਟਿੰਗ ਵਧਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਜੋ ਏਜੰਡੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਆਈਟਮਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਟੇਕ ਅਪ ਕਰ ਲਉ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ) : ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਆਪ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਗਏ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਆਏ ਹਨ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ। (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ (ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਸ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ) : ਟਾਈਮ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਹੋਰ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (Time of the sitting is further extended by half an hour.)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਾਲ ਐਗਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । (ਵਿਘਨ)

चौधरी बलबीर सिंह : (होशियारपुर) सभापति महोदय, इस हिन्दुस्तान में दो गांधी पैदा हुए थे। एक को तो हम ने गोली मार दी और दूसरे को हिन्दुस्तान से बाहिर निकाल दिया। आज अगर उसे हिन्दुस्तान आना होता है तो यहां पर पासपोर्ट लेकर आना पड़ता है। आज हम माहत्मा गांधी जी की जन्म शताब्दी मना रहे हैं मगर जो जो उन्होंने बातें की हम उनके उल्ट काम कर रहे हैं। गांधी जी ने राम राज्य कहा था मगर देखने में यह रावण राज्य भी नहीं है यहां पर गरीबों पर इतने जुल्म हो रहे हैं। और टैक्सों की भरमार है मगर

सुनने वाला कोई नहीं । बालमीक रामायण में यह बात दर्ज है कि जब लंका जाने के लिये रामेश्वरम का पुल बांधा गया तो यज्ञ करने के लिए किसी ब्राह्मण की ज़रूरत थी । वहां पता करने पर मालूम हुआ कि महज लंका का राजा रावण ही वहाँ पर था जो वेद मन्त्रों का जाप पूरी तरह से कर सकता था और कोई ऐसा नहीं था जिस से यज्ञ करवाया जा सके । चुनाचें रावण को बुलाया गया । वह सीता जी को साथ लेकर यज्ञ में शामिल हुआ । बेशक बाद में उस के साथ युद्ध करना पड़ा । आज़ जिस रावण के शहर शहर में कागज के बुत बना कर जलाए जाते हैं उस जैसा विद्वान उस संसार के अन्दर एक भी नहीं था । एक तो उन दिनों का राज्य था और एक यह आज का है । क्या इस किस्म का राम राज्य महात्मा जी ने कहा था कि हासिल किया जाएगा ? क्या उनका यह मकसद था कि जब हिन्दुस्तान आजाद हो जाए तो शराब के दौर ही चलें ? आज आप कहीं भी जाकर देखें नाम महात्मा गांधी जी का लेते हैं और काम ऐसे करते हैं जो कोई गिरे से गिरा आदमी भी करने में शर्माता है । महात्मा गांधी ने तो एक लंगोटी पहन कर हिन्दुस्तान को आज़ाद कराया था । इस संसार में बड़े बड़े शूरवीर पैदा हुए जिन्होंने अपनी ताकत के बलबोते जंगे लड़ी । मैं समझता हूं एक महात्मा गांधी ही ऐसा इनसान था जिस ने अहम तशद्द की तलवार हाथ में लेकर लड़ाई लड़ी । अहिंसा के हथियार से ही 100 साल से भी ऊपर के लम्बे अर्से से हकूमत करती आ रही कौम को यहां मार भगाया । हमारी आने वाली नसलें इस बात को याद किया करेंगी और हैरान होंगी कि इस मुल्क में भी कोई ऐसा आदमी हो सकता है जो बग़ैर हथियार के जंग जीत ले । महात्मा जी जो कहते थे वही करते थे । महात्मा जी एक बहुत ही क्रांतिकारी हुए हैं जिन्होंने इस मुल्क में इनकलाब की चिंगारी जगाई, जिस के नतीजा के तौर पर यह मुल्क आजाद हुआ । महात्मा गाँधी जी इस नीति में बहुत आगे थे । जब 1947 में कृप्स साहिब हिन्दुस्तान में आए तो उस मिशन की महात्मा जी से मुलाकात करने का एक ही मकसद था कि किसी तरह से जो लड़ाई अंग्रेजों की तरफ से लड़ी जा रही है इस में हिन्दुस्तानी भी शामिल हो जाएं । मगर महात्मा जी ने 15 मिन्ट में ही सारा मकसद भाप लिया । आप ने कहा कि कृप्स साहिब आप हमें तो लड़ाई में धकेलने के लिए आ गये हैं मगर आप हमारे लिए क्या लेकर आए हैं । चोरा-चोरी के वाक्या में महात्मा जी ने नई तहरीक चलाई जिस में अंग्रेजों को हिन्दुस्तान से निकल जाने का नारा दिया । 1942 की क्विट इंडिया मूवमैंट को कुचलने के लिये बड़े बड़ें हथियारों का इस्तेमाल हुआ मगर जब कोई काम बनता नजर नहीं आया तो अंग्रेज़ों ने महात्मा जी को फुसलाना चाहा मगर आप ने साफ जवाब दे दिया कि जब तक सही पोज़ीशन मेरे सामने नहीं आ जाती, मैं उस वक्त तक कोई बात ही नहीं कर सकता । 1947 में जब हिदुन्स्तान आजाद होने वाला था उस वक्त महात्मा जी ने कहा था कि इस मुल्क की तकसीम नहीं चाहिए, आज़ एक पाकिस्तान बनने लगा है कल और भी पाकिस्तान बनेंगे । जिस रास्ते पर आज हम चल पड़े हैं इसे महात्मा जी हरगिज पसंद नहीं करते थे । जो शरारत अंग्रेज कर रहे थे, महात्मा जी उनकी नीति को समझते थे, मगर फिर भी मुल्क को वह बचाने के लिए ज्यादा से ज्यादा जो वह कर सकते थे वह करते रहे । उन्होंने मुल्क के नौजवानों में कोमियत की ऐसी रुह फुंकी कि उन्होंने जान की बाज़ियाँ तक लगा दीं । गाँधी जी का उदेश्य यह था कि "मुंतजिर थे कि किरना फूट कर सहरा में जाएगी । मगर वहां तो और भी काली रात है" । क्या हो रहा है आज आज़ादी के नाम पर आप किसी

(चौधरी बलबीर सिंह)
जगह खड़े होकर भांपने की कोशिश करें तो आप को फिर्कापरस्ती की बू आएगी। आज अगर हम किसी महापुरुष का नाम लेकर जन्म दिन मनाना चाहते हैं तो इस पर जो भी खर्च हो वह किसी की भलाई पर खर्च होना चाहिए। अगर सरकार 4 लाख रुपया रोशनी करने पर ही खर्च करना चाहती है तो इसका कोई लाभ इस सूबे के लोगों को नहीं हो सकता। आप अगर खर्च करना ही चाहते हैं तो उन चीजों पर खर्च करें जिन के लिए हमारे नेता काम करते आए हैं।

ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਮੰਤਰੀ (ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ ਨੇ ਪ੍ਰਿੰਦਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਸਮਾਨ ਤੇ ਉਡਣਾ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਮਛਲੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਤੈਰਨਾ ਸਿਖਿਆ ਪਰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜੇ ਤਕ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਚਲਣਾ ਨਹੀਂ ਸਿਖਿਆ। ਇਸ ਬੀਸਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸਹੀ ਮਾਹਨਿਆਂ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਕੋਈ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰਜ ਬਰਨਾਰਡ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋਕੀਂ ਇਹ ਗਲ ਅਚੰਭੇ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਿਆ ਕਰਨਗੇ ਕਿ, ਕੀ ਵਾਕਈ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਇਨਸਾਨ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਟੁਰਿਆ ਫਿਰਿਆ। ਅੱਜ ਕਲ ਦੀ ਵੈਸਟਰਨ ਕਲਚਰ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ Every thing is fair in love, war and politics. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਮੈਨੂੰਵਰਿੰਗ ਅਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਖੁਦ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਨੇ ਜੰਗੇ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਲੜੀ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਹੀ ਮਾਹਨਿਆਂ ਵਿਚ ਇੰਬਾਡੀਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਅਨ ਕਲਚਰ ਸਨ। ਅਜ ਮੈਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦਾ ਜੋ ਨਜ਼ਰੀਆ ਭਾਰਤੀ ਕਲਚਰ ਬਾਰੇ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸਨ ਅਤੇ ਵਰਣ ਵਿਵਸਥਾ ਬਾਰੇ, ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸਨ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਸਨ।

ਫਿਰ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਹਿੰਸਾ ਪਰਮੋ ਧਰਮਾ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਇਹ ਇਕ ਨਵੀਂ ਚੀਜ਼ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਫੌਜਾਂ ਆਹਮਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਟਕਰਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਘਰਾਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਜੋ ਅਦਮਤਸ਼ੱਦਦ ਦਾ ਰਾਹ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਸੂਰਜ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਰੂਬ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚੋਂ ਕਦੇ ਸੂਰਜ ਗਰੂਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਸਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਦਮਤਸ਼ੱਦਦ ਦੇ ਅਸੂਲ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ।

ਫਿਰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਹੋਰ ਗਲ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਰਿਵਾਈਵਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰੀਆ ਜੀ ਬੜੇ ਵਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਤਾਲੀਮ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਰੂਹਾਨੀ ਤਾਲੀਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਈਸ਼ਵਰ ਕੀ ਹੈ ? ਆਤਮਾ ਕੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਰੂਹਾਨੀ ਗਿਆਨ ਦਿਤਾ ਉਹ ਇਕ ਹਰੀਜਨ ਸੀ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਮਾਜ ਨੇ ਜਿਸ ਅੰਗ ਨੂੰ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪਿਛਾੜੀ ਰਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ

ਹਾਂ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦੇ ਅਸੂਲ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਸਾਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇਸ ਪਿਛੜੇ ਹੋਏ ਵਰਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਲਟਿਕਸ ਵਿਚ ਜਿਸ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਡਾਕਟਰ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਕਲਕਟ (ਟਾਂਡਾ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਬੜਾ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਟਾਈਮ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਲੰਡਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਅਖਬਾਰ ਲੰਡਨ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਐਡੀਟੋਰੀਅਲ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸੁਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ

"No country but India and no religion but Hinduism could give birth to Gandhi."

ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦੀ ਪਰਸਨੈਲਟੀ ਨੂੰ ਇੰਮਬੋਡੀਮੈਂਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਅਵਤਾਰਾਂ ਵਰਗੇ ਪੁਰਸ਼ ਸਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਉਹ 2 ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਹੀ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਹੀ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਮਹਾਨ ਆਦਮੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਹੁਣੇ ਇਕ ਸੱਜਣ ਨੇ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਧਰਮ ਅਤੇ ਪਾਲ਼ਿਟਿਕਸ ਨੂੰ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ :

For me there is no politics without religion. Politics without religion is like a body without soul.

ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ।

ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਇਨੀਸ਼ੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਹੈ ਟਰੁਥ, ਸਚਾਈ। ਉਹ ਬਲੀਵ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਿਥੇ ਸਚ ਹੈ ਉਥੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਆਪ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਸਚ ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ :—

Truth is God and God is Truth.

ਦੂਸਰਾ ਉਹ ਅਹਿੰਸਾ ਤੇ ਬਿਲੀਵ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਤੀਸਰਾ ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ ਤੇ ਬਿਲੀਵ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਸਪਿਰਟ ਕਿੰਡਰਡ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਆਪ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਇਨਸਾਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸਪਰਿਟ ਹੋਵੇ ਉਹ ਬੇਧੜਕ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਬੰਦੂਕਾਂ ਅਤੇ ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖਲੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਆਪ ਵੀ ਇਕ ਨਾਂਗੇ ਫ਼ਕੀਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕ ਲੰਗੋਟੀ ਪਾ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਨਾਲ ਟਕਰਾਏ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਈਫ ਹਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਬੈਰਿਸਟਰ ਬਣਨ ਦੇ ਲਈ ਦਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਗਏ। ਪਰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਇਕ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਡੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਸਰਦੀ ਅਤੇ ਪਾਲੇ ਵਿਚ ਰਾਤ ਕਟਣੀ ਪਈ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਤਿਆਂ ਵਰਗਾ ਸਲੂਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਟਲਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਤੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਸਹਾਰ ਨਾ ਸਕੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੋਕਾਂ

(ਡਾ: ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਕਲਕਟ)
ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਜਨਰਲ ਸਮਟਸ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਅਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਬਲੀਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ, ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਗਲ ਮੰਨੀ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ।

ਫਿਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਹ ਸੀ ਖਾਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ। ਇਥੇ ਖਾਦੀ ਬਾਰੇ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਬੜਾ ਵਡਾ ਫਰਾਡ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖਾਦੀ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਅਜ ਦੇ ਵਕਤ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਾਲ ਵਿਚ 5-6 ਮਹੀਨੇ ਵਿਹਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਲੇਬਰ ਵਿਹਲੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਚਾ ਮਾਲ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਖਾਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਲੇਜਰਜ਼ ਨੂੰ ਕੰਮ ਧੰਧੇ ਤੇ ਲਾਇਆ। (ਘੰਟੀ) ਇਕ ਮਿੰਟ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਦੇਣਾ ਮੈਂ ਫਿਰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ। ਜੇ ਇਹ ਹਿਸਟਰੀ ਪੜ੍ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰ ਪੈਗੰਬਰ ਆਦਿ ਖਦਰ ਹੀ ਪਹਿਨਦੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੀ ਹਿਸਟਰੀ ਸਾਨੂੰ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੇਂਟ ਫਰਾਂਸਸ ਸਦਾ ਹੈਂਡ ਸਪਿਨਡ ਹੀ ਪਹਿਨਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵੀ ਖਦਰ ਤੇ ਹੀ ਬਿਲੀਵ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਨੋ-ਕੋਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਆਈ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਇਟ ਇੰਡੀਆ ਮੂਵਮੈਂਟ 8 ਅਗਸਤ, 1942 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਜ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲੇਬਰ ਟਰਬਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਲੇਬਰ ਟਰਬਲ ਕ੍ਰੀਏਟ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰਿਆ। ਇਕ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਲ ਰਾਈਟਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਰਖਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਹਨ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਚਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬਬੰਦੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਟਰੀ, ਜੋ ਕਿ ਜੂਆ ਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਡਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਲੋਕ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਹਿਚਕਚਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਚੰਗੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਕਮਾਈ ਚੰਗੀ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਟੈਕਸ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ੱਕ ਲਾ ਲਈਏ ਪਰ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਜੂਏ ਦੀ ਕਮਾਈ ਛਡ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

चौधरी बलबीर सिंह : On a personal explanation, sir. अभी डाक्टर अमीर सिंह ने कहा है।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਉਹਨਾਂ ਨੇ। (He has not mentioned the name of the hon. Member.)

चौधरी बलबीर सिंह : मेरा नाम लिया है इन्होंने। आप रिकार्ड देख सकते हैं।

खद्दर के नाम पर अब सब से बड़ा फ्राड चल रहा है जैसे कि खद्दर भण्डार। जितने देर महात्मा गाँधी जीते रहे मैं खद्दर पहनता रहा। उनके बाद जब यह फ्राड चलने शुरु हो गए तो मैंने खद्दर को छोड़ दिया।(शोर) (विघ्न)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ : ਸਾਨੂੰ ਟਾਈਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਵਾਰੀ ਆਉਣੀ ਹੈ। (Now the turn of the hon. Member will come.)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸਾਊਥ) ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਿਤਾ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਸੌ ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਜੋ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਫਖਰ ਹਾਸਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਇਹ ਬੜੇ ਵਡੇ ਰਹਿਨੁਮਾ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਅੱਜ ਦੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਮਿਲਣੀ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਅਜੀਬ ਗਲ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਜਾਂ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਕਿਹਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਤਾਰੀਫ ਨਹੀਂ।

"ਤਖਸੀਨੇ ਚਮਨ ਕੋ ਕਾਫੀ ਮਰਦੇ,
ਵਾਹਕ ਸੇ ਇਦਾਰੇ ਭੀ ਨਿਕਲ ਆਤੇ ਹੈਂ।"

ਇਹ ਦਿਆਵਾਦੀ ਇਨਸਾਨ ਹਰ ਦੌਰ ਉਤੇ ਛਾਇਆ ਰਹੇਗਾ। ਅਜ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਇਹ ਦੋਸਤ ਖੱਦਰ ਪਹਿਨਣ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿ ਅਜ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਦੋਸਤ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ, ਇਕ ਗਲ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦਿੱਲੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬਾਰੇ ਗਲ ਕਰਨ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹੋਏ। ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਮੁਤੱਅਲਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜ ਇਥੇ ਕੁਝ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਖੈਰ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਗਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ :-

ਨਮਾਜ਼ੇ ਜਨਾਜ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੇਰੀ ਸਰੋ ਨੇ
ਮਰੇ ਥੇ ਜਿਨਕਾ ਕਹੇ ਵੋਹ ਵਜ਼ੂ ਕਰਤੇ।

ਅੱਜ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਤੇ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਵੀ ਅਸੂਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਅਸੂਲ ਹੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਾਤਲ ਬਣਿਆ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਮਝਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਤੁਆਸਬ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਬੰਦੇ ਇਸ ਅਸੂਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਨ। ਸ਼ਮ੍ਹਾਂ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁਝਾ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਾਲੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਕਿਡੀ ਵਡੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ

[ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ]

ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਇਹ ਉਹ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਗੋਲਵਾਲਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜ ਵੀ ਉਸ ਉਤੇ ਕਾਇਮ ਹਨ । ਇਹ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੁਣ ਵੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਦੇਖੋ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਉਥੇ ਕਿਵੇਂ ਲੋਕ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ । ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਅੱਜ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ । ਉਹਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਅਜ ਇਥੇ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ :–

"ਮਰ ਗਏ ਦਾਨਾ, ਮਰ ਗਏ
ਦੁਨੀਆ ਹੈ ਯਿਹ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨ
ਯਿਹ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ,
ਕਤਲੇ ਗਾਂਧੀ ਦਰਅਸਲ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਕਾ ਖ਼ੂਨ ਹੈ ।"

ਤਾਂ ਇਹ ਨੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮਾਨ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ, ਇਹਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ । ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਇਹ ਵੇਖਕੇ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਗੋਸ਼ੇ ਗੋਸ਼ੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਵਰਫੁਲ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਅਸਰ ਹੈ । ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਜਿੰਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਫ਼ਖ਼ਰ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਥੇ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਵਰਗੇ ਅਮਨ ਦੇ ਦੇਵਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ।

ਪਰ ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਮੋਸ਼ਨਲ ਇੰਟੇਗਰੇਸ਼ਨ ਕਦੋਂ ਆਏਗੀ । ਇਹ ਉਦੋਂ ਆਏਗੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਫਰੀਕ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਹਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਭਾਈ ਭਾਈ ਸਮਝੇਗਾ ।

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਇਸ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਡੋਲ੍ਹਿਆ । ਇਹ ਉਹ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਖ ਰਹੀ ਹੈ । ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਕਾਤਲ ਹਾਂ, ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀਆ values ਦੇ ਕਾਤਲ ਹਾਂ । ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ Values ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਤੁਆਸੁਬ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਗੈਰ ਬਰਾਬਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਾਤਲ ਹੈ ।

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰੀਨ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਦੇਈਏ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਨ । (ਘੰਟੀ) ਇਸ ਸੋਹਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਐਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਨ ਬਖਸ਼ਿਆ, ਉਸ ਸਰ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦਈਏ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਉਂ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਕਰੇ । ਅਸੀਂ ਇਕ ਖਿੜੇ ਫੁਲ ਵਾਂਗ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਬੋ ਦੇਈਏ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੰਡੇ ਵਾਂਗ ਨਾ ਚੁਭੀਏ ।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਮੈਂ ਹੁਣ ਮਤਾ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । (Now I put the resolution to the vote of the House.)

Question is:

On the first birth centenary of Mahatma Gandhi, this House places on record its high appreciation of the services rendered by the Father of the Nation

in winning freedom for the motherland. This House joins the millions of people within the country and abroad in celebrating the first birth centenary and pay their grateful tributes to Mahatma Gandhi.

Mahatma Gandhi had close association with the people of the Punjab. Since the Jallianwala Bagh tragedy, all the sacrifices and the struggles launched by the Punjabis bear indelible mark of teachings of Gandhi Ji. The Punjab has extended whole-hearted co-operation to the various freedom movements launched by Gandhi Ji such as non-cooperation with the alien rulers, boycott of foreign goods and boycott of Siman Commission.

This House feels that the impact of Gandhiji's life and teachings would be a source of inspiration to all of us for generations to come. The Members of this august House pledge that they would follow the example of Mahatma Gandhi, work for the happiness and prosperity of the country and its downtrodden people.

The motion was passed unanimously.

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਹਾਊਸ ਸੋਮਵਾਰ, 27-10-69, ਦਿਨ ਦੇ 3-30 ਵਜੇ ਤਕ ਐਡਜਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (The House is adjourned till 3.30 P.M. on Monday the 27th October, 1969.)

2.30 P. M. | *(The Sabha then adjourned till* 3.30 P. *M. on Monday, the* 27th *October* 1969.)

Appendix

to

Punjab Vidhan Sabha Debate

Vol. (II) No. 4

Dated 24th October, 1969.

STARRED QUESTION No. 810 AND ANSWER THERETO

AMOUNT OUTSTANDING AGAINST VENDEES
OF COUNTRY LIQUOR VENDS

*810. **Sardar Dalip Singh Pandhi :** Will the Chief Minister be pleased to state:-

(a) whether any amount pertaining to last year is outstanding against the Vendees of Country Liquor Vends in the State; if so, the amount thereof;

(b) the names of such contractors together with the arrears due from each one of them,

(c) the time by which the said arrears are likley to be realised;

(d) the means by which such realisations are made and the action proposed to be taken by the Government for the recovery of the said arrears.

(e) whether it has come to the notice of the Government that the said vendees are selling/ transferring their assets; if so the action taken or proposed to be taken by the Government to check the same ?

Sardar Parkash Singh Badal :

(a) Yes. Rs. 7,73,32,972.43. This amount includes the amount of remission to be allowed to the Vendees of country liquor which is being assessed.

(b) A statement giving the required information is placed on the Table of the House.

(c) Every effort is being made to realise the arrears, but no time limit could be given.

(d) Recovery is being made in accordance with the provisions of Section 60 of the Punjab Excise Act, 1914, a copy of which is placed on the Table of the House. This is, however, subject to the order of any competent Court.

(e) Yes. Necessary action is being taken as indicated under (d) above.

ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ:—

ਏ) ਹਾਂ ਜੀ, 7,73,32,972.43 ਰੁਪਏ ਇਸ ਰਕਮ ਵਿਚ ਲਸੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦਿਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਗਿਣੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ।

ਬੀ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੰਦੀ ਹੋਈ ਵਿਵਰਣ ਸਭਾ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਸੀ) ਬਕਾਏ ਦੀ ਉਗਰਾਹੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਪਰ ਸਮਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ।

ਡੀ) ਵਸੂਲੀ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ 1914 ਦੀ ਧਾਰਾ 60 ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਸਭਾ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਸਮੱਰਥ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਈ) ਹਾਂ ਜੀ। ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉਪਰੋਕਤ ਦਸੇ 'ਡੀ' ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

STATEMENT SHOWING THE ARREARS DUE FROM THE VENDEES OF COUNTRY LIQUOR VENDS FOR THE YEAR 1968—69

ABSTRACT

S. No.	Name Of the district	Amount of the arrears
		Rs
1.	Hoshiarpur	32,48,442.08
2.	Jullundur	76,12,476.00
3.	Ferozepur	45,00,431.67
4.	Amritsar	99,07,781.88
5.	Gurdaspur	68,90,596.46
6.	Kapurthala	14,72,820.01
7.	Patiala	1,48,15,735.00
8.	Bhatinda	75,14,545.72
9.	Sangrur	86,24,760.00
10.	Ludhiana	87,00,624.05
11.	Rupar	40,44,759.56
	Total	7,73,32,972.43

STATEMENT SHOWING THE ARREARS DUE FROM THE VENDEES OF COUNTRY LIQUOR VENDS FOR THE YEAR 1968—69.

HOSHIARPUR DISTRICT

Sr. No.	Name of the Licensee	Name of the Vend	Amount recoverable.
1.	Kewal Singh & Sons	Chack Raju	10604-25
2.	Denesh Chander	Chohal	10795-50
3.	Tilak Ram Kewal Krishan	Bhunga	8827-00

4.	Chaman Lal Sadhu Ram	Chabawal	42593-70
5.	Dalbir Singh s/o Fateh Singh	Rajpura Bhaian	11206-00
6.	Sadhu Ram	Chack Sadhu	10589-69
7.	Kulwant Singh & Co.,	Sham Chaurasi	37512-58
8.	Sohan Lal, Om Datt	Attowal	33250-00
9.	Satish Chander	Phalowal	56253-17
10.	Kulwant Singh & Company	Nasrala	45105-29
11.	Mangal Sain & Company	Jullundur Road, Hoshiarpur	345596-17
12.	Chaman Lal,	Garan gate Hoshiarpur	161562-10
13.	Uddam Singh	Mand Bhander	8151-00
14.	Jagat Singh & Co.	Manjari	20312-00
15.	Raj Kumar	Chulang	17335-00
16.	Ujjagar Singh	Mansur Pur	10281-00
17.	Raj Kumar, Hari Singh	Khuda	19828-00
18.	Hari Ram	Talwara	75200-00
19.	Ram Parkash, Ram Labhaya	Maiani	15273-00
20.	Subhash Kumar, Surinder Mohan	Datar pur	15421-00
21.	Kewal Krishan, Tilak Ram	Gadoriwala	72336-00
22.	Khurma Ram	Road Majra	23940-00
23.	—do—	Bhadi	9693-00
24.	Hardial Singh & Co.	Mahalpur	102225-00
25.	—do—	Garshankar	1275502-00
26.	—do—	Balachaur	84350-00
27.	Santosh Kumar	Ghogra	16670-00
28.	Munshi Ram	Samundra	29374-00
29.	Babu Ram	Ram pur Billo	10046-00
30.	Vijay Kumar Teja Singh	Dasuya	402877-50
31.	—do—	Mukerian	431096-48
32.	Vijay Kumar Teja Singh	Hajipur	79063-84
33.	Lal Chand Amrit Lal	Tanda	386814-00
34.	do	Kandala Jattan	31871-00
35.	do	Dhaga	12190-00
36.	Sri Ram Ditta Mal	Budha Garh	37665-50
37.	Sri Ram Nath s/o Ram Lal	Bhangala	44450-00
38.	Gian Chand s/o Dalip Singh	Hariana	40728-40
39.	Sri Harbans Singh s/o Watan Singh	Kot Fatuhi	72935-00
40.	do	Possi	24965-00

41.	Sri Om Parkash s/o Ishar Dass Pritam Singh, Mota Singh.	Check Raju Singh	83022-00
42.	Sri Balbir Singh s/o Hari Singh	Taunsa	17380-00
43.	Sri Tara Singh, Lal Singh	Bhaam	15971-00
44.	Sri Sada Ram	Sarahala Kalan	15401-00
45.	Sri Sada Ram	Sarian Kalan	26332-00
46.	Sri Girdhara Singh s/o Rala Singh	Nadhale	14931-00
47.	Rasham Singh s/o Sadhu Singh	Chohara	11496-00
48.	do do	Jaijon	13271-00
49.	Krishan Singh s/o Hari Singh	Paldi	32459-00
50	Harmesh Kumar	Bachhori	10211-00
		Total	32,48,442.08

STATEMENT SHOWING THE ARREARS DUE FROM VENDEES OF COUNTRY LIQUOR VENDS FOR THE YEAR 1968-69 IN JULLUNDUR DISTRICT.

S. No.	Name of the Licensee	Name of the Vend	Amount in arrears
1.	M/s Satpal Ravinder Kumar	G.T.Road,Jullundur	7,76,702
2.	Shri Gian Chand Bhalla	Rly.Road,Jullundur	9,11,326
3.	Shri Gian Chand Bhalla	Basti Nau Jullundur	5,03,020
4.	—do—	Bhogpur	2,66,240
5.	S/Shri Tek Singh, Amrit Lal, Gopal Krishan, Surjit Rai, Madan Lal, & Chuni Lal	Railway Road Jullundur	5,90,220
6.	M/s Hardev Singh, Krishan Lal	Kartarpur	4,34,869
7.	M/s Ravinder Kumar Satpal	Jullundur Cantt.	2,04,912
8.	Sh. Sat Pal Lambra	Lambra	68,368
9.	S/Shri Piara Singh & Nanak Chand, Mohinder Singh and Bikar Singh	Dakoha	5,24,375
10.	Sh. Mohinderjit Singh	Jamshed	36,434
11.	Sh. Vishwamittar	Adampur	1,43,443
12.	Shri Jagdish Chander	Adda Kishangarh	98,655
13.	Sh. Jagdish Chand	Alawalpur	56,980
14.	Sh. Gian Chand Bhalla	Jandu Singh	1,30,839
15.	Shri Shingara Singh, Rach Pal Singh, Charan Singh & Wazir Singh	Nakodar	6,09,406
16.	Shri Shingara Singh, Rach Pal Singh, Charan Singh and Wazir Singh	Shankar	56,922

17	Shri M. P. Sharma	Malsian	26,308
18	Gian Singh	Shahkot	32,848
19	S/Shri Tara Singh Roshan Lal	Lohian	14,741
20	M/s Ram Labhaya Kewal Nain	Mehatpur	19,048
21	M/s Narinder Kumar, Mehar Chand and Sewa Singh	Mallian Kalan	32,435
22	Sh. Jagdish Chander s/o Gulzari Lal	Phillaur	2,18,501
23	—do—	Goraya	3,94,708
24	—do—	Kartarpur	17,622
25	—do—	Rurka Kalan	40,250
26	M/s. Karnail Singh Jhalman Singh	Apra	60,598
27	M/s Joginder Pal Bhag Singh	Lasara	25,656
28	M/s Kishan Dutt Baldev Singh	Bara Pind	24,024
29	Sh. Rakesh Trikha	Virk Kalan	46,831
30	M/s Babu Ram Mohinder Singh Ram Lal Gurdip Singh & Santokh Singh	Nurmahal	1,60,948
31	S/Shri Tarlok Singh Lehna Sihna Singh, Gurcharan Singh & Bhuginder Singh	Jandiala	1,41 278
32	—do—	Bundala	59,666
33	Sh. Jagir Singh	Kot Badal Khan	56,815
34	S/Shri Jagjit Singh, Karnail Singh and Jagir Singh	N/Shaher Bus Stand	2,57,829
35	—do—	N/Shaher Railway Road	1,10,800
36	M/s Charan Dass Gurdial Singh	Banga	1,97,708
37	Sh. Lakhbir Singh	Behram	33,087
38	M/s Darshan Singh Jaswant Singh	Sandwan	32,631
39	M/s Ram Lubhaya Babu Ram Santokh Singh	Bilga	23,057
40	Shri Gurcharan Singh	Pasla	10,276
41	Shri Jarnail Singh	Talwan	7,341
42	Shri Tilak Raj Suresh Kumar	Rahon	40,831
43	Shri Malkiat Slngh	Mukandpur	16,244
44	Shri Malkiat Singh Gian Singh	Adda Bhutan	14,834
45	Shri Arjan Singh Manjit Singh	Jadala	18,080
46	Shri Madan Lal s/o Sahhu Ram	Aur	24 670
47	Shri Malkit Singh	Raipur Dabba	10,589
48	Shri Chhajju Ram	Mahal Gehlan	13,514
49	Shri Gurcharan Singh Joginder Singh.	Dosanj Kalan	15,950
		Total	76,12,476

STATEMENT SHOWING THE ARREARS DUE FROM THE VENDEES OF COUNTRY LIQUOR VENDS FOR THE YEAR 1968-69.

FEROZEPUR DISTRICT.

S. No.	Name of the Licensee	Name of the Vend	Amount in arrears.
1.	M/s. Thakar Parshad & Co.	Ferozepur City	1,55,687.00
2.	Om Parkash & Co.	Guru Har Sahai	20,894.00
3.	Shri Ved Parkash son of Shri Kali Ghanrar, Ferozepur City	Mamdot	4,666.00
4.	Shri Ved Parkash son of Shri Kali Ghanrar, Ferozepur City	Hamid	2,333.00
5.	S. Dalip Singh	Pindi	6,650.00
6.	S. Dalip Singh	Koersingh Wala	6,650.00
7.	S. Bachan Singh	Bhanga Singh Wala	24,035.00
8.	M/s. Thakar Parshad & Co.	Ferozepur Cantt.	1,85,796.00
9.	Bhagwan Dass & Co.	Talwandi	13,618.00
10.	Shri Ved Parkash	Jhoke Hari Har	6,036.00
11.	Shri Ved Parkash	Ratta Khera	2,244.00
12.	Shri Ved Parkash	Rokna Begu	2,235.00
13.	S. Jaswant Singh son of Tara Singh, Barseri, Ludhiana	Mudki	24,957.00
14.	S. Kartar Singh & Co.	Burji No. 62	35,384.00
15.	S. Banta Singh	Sher Khan	6,487.00
16.	M/s. Sohan Singh Budha Singh	Khai	8,375.00
17.	S. Jaswant Singh	Missriwala	6,342.00
18.	Shri Darkash Chand	Machhi Bugra	6,928.00
19.	S. Gurdial Singh of Kot Karor	Kot Karor	7,753.00
20.	S. Mehar Singh & Co.	Attari	6,740.00
21.	M/s. Tara Chand Puran Singh	Zira	35,678.17

22.	M/s. Tara Chand Puran Singh	Sant Wala	1,651.83
23.	M/s. Tara Chand Puran Singh	Khosa Dal Singh	2,195.17
24.	M/s. Bikar Singh Baldev Singh	Sekhwan	6,000.00
25.	M/s. Radha Ram Tirath Ram	Fateh Singh Panj Tur	7,050.00
26.	Jaswant Singh	Makku	22,994.42
27.	Pirthi Raj	Manawan	2,990.63
28.	Jaswant Singh	Mallanwala	27,549.67
29.	Baghal Singh	Markhai	2,457.08
30.	Manohar Lal	Dharamkot	28,639.00
31.	Des Raj	Kot Ise Khan	17,054.00
32.	Niranjan Singh	Fatehgarh Koro Tana	11,260.00
33.	Harikishan	Lohara	5,449.00
34.	Lekh Raj	Ferozwal Bada	5,639.00
35.	Sohan Singh	Bhinder Kalan	6,999.00
36.	Kartar Singh	Khosa Randhir	2,250.C0
37.	Manohar Lal	Karyal	5,224.00
38.	Mohinder Singh	Talwindi Malian	2,114.00
39.	Girdhari Lal & Co.	Court Road, Moga	2,51,832.00
40.	Onkar Nath & Co.	Old Moga	2,17,128.00
41.	Inder Jit	Daudhar	11,404.00
42.	Om Parkash	Ramuwala	10,898.00
43.	Nishattar Singh	Dala	11,073.00
44.	Gurbachan Singh	Daulatpura	10,137,00
45.	Bikar Singh	Singhawala	20,704.00
46.	Girdhari Lal & Co.	Mehna	7,595.00
47.	Bhagat Singh	Ajitwala	17,200.00
48.	Hari Singh	Churhcheck	15,114.00
49.	Bhagmal	Jhandiana Garbi	4,909.00
50.	Bhim Sen	Safuwala	4,083.00
51.	Hari Kishan	Ghal Kalan	4,975.00
52.	Hari Singh	Butter	9,239.00

53.	Tara Chand	Darapur	11,915.00
54.	Bhagmal	Droli Bhai	4,851.00
55.	Gurdev Singh	Chandiana Shirki	11,544.00
56.	Bhagwan Dass & Co.	Bhaga Purana	1,49,812.00
57.	—do—	Smalsar	33,046.00
58.	Nohar Chand	Mari Mustfa	15,451.00
59.	Pritam Lal	Nihal Singh Wala	24,454.00
60.	Kartar Singh	Patto Hira Singh	14,100.00
61.	Ajaib Singh	Saidoko	16,009.00
62.	Surinder Pal Singh	Takhtupura	8,131.00
63.	Sadhu Ram	Manoki	15,421.00
64.	Hari Singh	Smadh Bhai	18,374.00
65.	Amar Singh	Ranuta	11,338.00
66.	Surinder Pal Singh	Charik	10,391.00
67.	Hardev Singh	Badhni Kalan	29,521.00
68.	Pritam Singh	Nathuwala	11,338.00
69.	Surinder Pal Singh	Mohalla Kalan	9,121.00
70.	Jyoti Sarup	Lengeiana	12,830.00
71.	Dalip Singh	Bhanoor	13,894.00
72.	Bachan Singh	Bode	17,212.00
73.	Sat Pal	Sewian	11,750.00
74.	Karam Singh	Wander	12,851.00
75.	Saudagar Singh	Sukha Nand	16,830.00
76.	Sampuran Singh	Bilaspur	5,138.00
77.	Ramesh Chand	Gholia Kalan	14,174.00
78.	Pritam Singh	Rode	19,975.00
79.	Gurmel Singh	Tharaj	19,975.00
80.	Gopal Naran	Thathi Bhai	10,078.00
81.	Dial Singh	Malke	11,368.00
82.	Naran Singh	Dina	11,470.00
83.	Jaswant Singh & Co.	Fazilka	1,99,015.00
84.	Kasturi Lal	Jalalabad	34,177.00
85.	Harchand Singh	Ladhuka	7,211.00
86.	Ram Sarup	Mehrana	10,111.00
87.	Behari Lal	Islamewala	8,067.00

88.	Gajjan Singh	Arniwala	20,678.00
89.	—do—	Dhipan Wali	11,798.00
90.	Darshan Singh	Roran Wala	10,575.00
91.	Behari Lal	Chimney Wala	6,731.00
92.	Khushal Chand	Ladhu Wala	3,304.00
93.	Bhandari & Co.	Abohar	5,00,022.00
94.	Gorey Lal & Co.	Wahab Wala	24,969.00
95.	Bhandari & Co.	Kiker Khera	12,158.17
96.	—do—	Gideran Wali	17,199.83
97.	—do—	Baluana	7 945.83
98.	Mukhtiar Singh	Rajan Wali	9,613.00
99.	Kundan Lal	Jhurar Khera	10,142.00
100.	Brij Lal	Bodhi Wala	8,298.00
101.	Mani Ram	Rorainwali	11,750.00
102.	Mukand Lal	Ghallu	12,925.00
103.	Chaman Lal	Dhanger Khera	10,723.00
104.	—do—	Kundel	10,321.00
105.	Jhang Singh	Himat Pura	6,609.00
106.	Siri Ram Amar Singh	Rampura Naranpura	8,997.00
107.	Ranjit Singh	Khuyan Sarwar	16,156.00
108.	Ranjit Singh	Jhandwala	14,541.00
109.	achittar Singh	Moradwala	9,283.00
110.	Jagdish Chand	Malukpur	17,951.00
111.	Matu Ram	Ghuriana	5,397.00
112.	Ved Parkash & Co.	K. K. Road Muktsar	2,13,703.00
113.	Sher Bahadur & Co.	Thekewali Gali, Muktsar	1,57,974.00
114.	Jyoti Ram & Co.	Bhangchari	16,225.00
115.	Harnek Singh	Sotha	6,540.00
116.	Jyoti Ram & Co.	Rawana	23,940.00
117.	Chand Singh	Tamkot	10,281.00
118.	Des Raj & Co.	Mohan Badhar	14,687.00
119.	Tej Singh	Lakhewali	64,074.00
120.	Sat Paul	Bhagsar	14,624.00
121.	Jag Raj Singh	Balamgarh	11,372.00
122.	Gurbachan Singh	Bariwala	22,665.00

123.	Dewan Singh	Juttor	8,332.00
124.	Chand Singh	Thandewala	16,156.00
125.	Mehar Chand	Harike	7,173.00
126.	Chhagar Singh	Lobanwali	20,366.00
127.	Mehar Chand	Bura Gujjar	9,048.00
128.	Charan Dass	Dohak	5,522.00
129.	Chand Singh	Bhuttiwala	11,764.00
130.	Durga Dass	Giddar Baha	1,46,902.00
131.	Gora Lal	Doda	20,754.00
132.	Mehar Singh	Sukhna	5,799.00
133.	Ajudhaya Parshad	Kotkhai	8,197.00
134.	Gora Lal	Gurusar	6,549.00
135.	Mohan Singh	Kuriawala	5,270.00
136.	Harl ans Singh	Mallan	14,680.00
137.	Daulat Ram	Bhalaiana	28,399.59
138.	Amar Nath	Teona	5,914.00
139.	Durga Dass	Fakarsar	6,623.00
140.	Mal Singh Jit Singh	Peori	6,194.00
141.	Niranjan Singh	Kauni	11,372.00
142.	Kundan Lal	Chhateiana	4,700.00
143.	Hem Raj	Bhundar	4,696.00
144.	Sham Singh	Dohewala	4,893.00
145.	Bhola Ram	Husnar	6,033.00
146.	Gurdev Singh	Daula	6,010.00
147.	Jagdish Chand	Madhir	3,424.00
148.	Mansa Ram	Kotli Ablu	9,249.00
149.	Gurbax Singh	Sarewala	3,936.00
150.	Jagdish Rai & Co.	Malout	3,17,619.63
151.	—do—	Aulakh	11,920.80
152.	—do—	Abul Khurana	11,896.00
153.	—do—	Kabarwala	4,273.50
154.	Balwant Singh	Lambi	42,344.00
155.	Om Parkash	Sikhwala	5,669.00
156.	Prem Chand	Alamwala	13,246.00
157.	Iqbal Singh	Tappa Khera	9,390.16
158.	Kundan Singh	Phulu Khera	5,572.34

159.	Vir Singh	Khaneki Dhab	11,396.50
160.	Kundan Singh	Maluk Khera	3,651.34
161	Sohan Singh	Soneke	4,259.67
162.	Madan Lal	Khunan	19,874.00
163.	Bishan Chand	Khônaniwala	6,829.16
164.	—do—	Bam	6,796.50
165.	Om Parkash	Singhewala	22,592.34
166.	Balbir Singh	Kingra	4,420.84
167	Baij Nath	Ghumarwala	11,532.67
168.	—do—	Bhittiwala	6,716.83
169.	Baghel Singh	Khuban	18,918 67
170.	Nand Kishore	Kharejwala	9,945.00
171.	Sohan Lal	Channu	44,462·34
			45,00,431.67

STATEMENT SHOWING THE ARREARS DUE FROM THE VENDEES OF COUNTRY LIQUOR VENDS FOR THE YEAR 1968-69

AMRITSAR DISTRICT

S. No.	Name of the Licencee	Name of the Vend	Amount in Arrears
1.	Bhagwan Dass Raj Kumar & Co.	Rambagh Gate	7,88,647.33
2.	Harbhjan Singh & Co.	Sultanwind Gate	847,871.84
3.	Banarsi Dass Raj Kumar & Co.	Gilwali Gate	5,70.975.00
4.	Rikhi & Co.	Adda Larrian	10,03.245.00
5.	Onkar Nath Ram Lal & Co.	Lahori Gate	7,83,788.00
6.	Satish Kumar & Co.	Islamabad	9,23,324.00
7.	Gopal Dass & Co.	Verka	3,41,951.00
8.	Sohan Lal & Co.	Khasa	19,985.00
9.	Tarlok Chand & Co.	Hamidpura	3,00,750.00
10.	Balram Singh & Co.	Heir	67,789.00
11.	Nand Lal & Co.	Daburjee	31,989.00
12.	Puran Chand & Co.	Wadala Bhiteward	51,885.00

13	Hans Raj & Co.	Ajnala	3,08,080.00
14	Babu Ram & Co.	Majitha	1,52,996.00
15	Des Raj & Co.	Ramdass	1,50,710.00
16	Gopal Krishan & Co.	Gagomahal	13,241.00
17	Babu Ram & Co.	Wadala Viram	10,296.00
18	Amrik Singh	Marari Kalan	13,708.00
19	Puran Chand & Co.	Sangatpura	35,000.00
20	Harbans Singh & Co.	Jagdev Kalan	9,273.00
21	Hans Raj & Co.	Wachowa	4,920.00
22	Tarlok Chand & Co.	Attari	65,000-00
23	Mohan Lal & Co.	Chogawan	43,942.00
24	Sohan Singh	Noshera Dhalla	4,332.00
25	Buta Ram & Co.	Muradabad	7,94,282.00
26	Balbir Singh	Jhabal	22,105.00
27	Lal Singh	Gandiwind	8,994.00
28	Mohan Singh	Adda Nurdi	30,332.00
29	Anokh Singh	Manochal	39,000.C0
30	Angrez Singh	Sheron	20,743 00
31	Dara Singh	Sheikh Chak	45.045.00
32	Swaran Singh	Daburjee	37,766.00
33	Dildar Singh & Co.	Patti	3,84,475.00
34	Des Raj & Co.	Gharyala	35,528 00
35.	Dev Raj & Co.	Valtoha	23,700.00
36	Guru Datt	Harika	67,550.00
37	Lekh Raj	Algon	28,451.00
38	Sohan Singh	Ropa Rai	8,350.00
39	Surat Singh	Sobhrai	2,499.00
40	Dali Ram & Co.	Khem Karan	69,353.00
41	Gian Chand & Co.	Sarhali	63,525.00
42	Dev Raj & Co.	Noshera	42,392 00
43	Shiv Singh & Co.	Chola Sahib	30,108.00
44	Balbir Singh & Co.	Kairon	39,490.00
45	Kundan Lal & Co.	Jamarai	18,106.00
46	Khazan Chand	Fatehabad	49,872.00
47	Chanchal Singh & Co.	Rampur Bhutwind	80,443.00
48	—do—	Takhtu Chak	35,340.00

49	Ganga Singh & Co.	Bhikhiwind	1,39,972.00
50	Sohan Singh	Khalra	32,019.00
51	Gurdial Singh	Rajokee	17,234.00
52	Kidar Nath	Kacha Pacca	17,684.00
53	Gurnam Singh	Sur Singh	16,891.00
54	Harbans Singh & Co.	Jandiala	2,27,656.00
55	Narinjan Singh & Co.	Rayya	3,23,000 00
56	—do—	Khalchian	60,284.00
57	—do —	Timoval	6,707.67
58	Rajinder Singh	Bundala	48,250.42
59	Harbans Singh	Mehta	1,99,294.34
60	Dayal Singh & Co.	Budha Theh	34,892.50
61	—do—	Sathiala	18,007.25
62	Jaswant Singh & Co.	Gill	56,475.42
63	Des Raj & Co.	Varpal	27,252.34
64	Balkishan & Co.	Jaintipura	52,428.09
65	—do—	Kathu Nangal	51,882.75
66	Shamir Siagh	Bopa Rai	20,192.50
67	Mukhtiar Singh	Fathu Bhilla	14,306.84
68	Hardev Singh	Uchokee	12,199.59
		Total :	99,07,781.88

STATEMENT SHOWING THE ARREARS DUE FROM THE VENDEES OF COUNTRY LIQUOR VENDS FOR THE YEAR 1968-69.

GURDASPUR DISTRICT.

S. No.	Name of the Licensee	Name of the Vend	Amount in Arrears.
1	M/s Rawail Singh & Co.	Batala Main	4,44,664
2	M/s Sucha Singh & Co.	Batala Simble	6,26,148
3	M/s Vinod Kumar & Co.	Hargobindpur	76,674
4	M/s Harjant Singh & Co.	Fatehgarh Churian	2,72,937
5	M/s Sat Pal & Co.	Qadian	2,06,326
6	M/s Jagdish Chander & Co.	Ghasitpur	49,195
7	M/s Badan Singh & Co.	Harchowal	84,126
8	M/s Rawail Singh & Co.	Qilla Lal Singh	32,313
9	M/s Mohan Singh & Co.	Panj Garain	87,080

10	M/s Mohinder Singh & Co.	Amu Nangal	39,059
11	M/s Bachan Singh & Co.	Bhoma	35,764
12	M/s Kartar Singh & Co.	Pandori	78,535
13	M/s Fateh Jang Singh	Jaito Sarja	44,756
14	M/s Mangal Sain	Hardowal Kalan	15,474
15	Shri Dawarka Nath	Udhanwal	38,957
16	M/s Surjeet Singh & Co.	Bhure Nangal	35,589
17	Shri Rachpal Singh	Aliwal	32,311
18	M/s Jatinder Pal & Co.	Bhadowali	5,733
19	M/s Harbhajan Singh & Co.	Wadala Granthian	20,526
20	M/s Nirmal Singh & Co.	Village Teja	5,202
21	M/s Manga Singh & Co.	G. K. Banger	14,981
22	M/s Mangal Sain & Co.	Parowal	6,309
23	M/s Gian Chand & Co.	Gurdaspur	5,09,921
24	M/s Mela Ram & Co.	Dhariwal	2,71,250
25	M/s Ram Rattan & Co.	Dera Baba Nanak	97,917
26	—do—	Noshera Maja Singh	34,300
27	M/s Surinder Pal & Co.	Seikhwan	50,452
28	M/s Varinder Kumar	Magar Mudian	12,227
29	M/s Mela Ram & Co.	Kanuwan	60,963
30	M/s Hari Ram & Co.	Kunjar	29,522
31	M/s Bakhshish Singh & Co.	Tibber	1,39,638
32	M/s Madan Lal & Co.	Adda Shalla	1,02,878
33	M/s Ram Saran & Co.	Jaura Chittran	47,816
34	M/s Jagir Singh & Co.	K. Surat Mali	83,147
35	M/s Pawan Kumar & Co.	Kalanaur	56,120
36	M/s Kashmira Singh & Co.	Talwandi Rama	16,530
37	M/s Vinod Kumar & Co.	Dhariwal Japowal	37,681
38	M/s Bachan Chand & Co.	Noshera Bahadaru	60,935
39	M/s Makhan Singh & Co.	Kot Santokh Rai	23,975
40	M/s Shidev Singh & Co.	Wadala Bangar	37,979
41	M/s Amrik Singh & Co.	Bakhshiwal	40,616
42	Shri Tarlok Singh	Nanane	42,011
43	M/s Bachan Chand & Co.	Bhumli	47,250.46
44	M/s Gian Singh & Co.	Rossey	27,127
45	M/s Rattan Lal & Co.	Barsola	30,082
46	—do—	Gazikot	30,217
47	Mangal Singh & Co.	Dharamkot Ramdhawa	37,928
48	Mehar Singh & Co.	Nangal Dalam	57,037

49	M/s. Ajit Singh & Co.	Dhangu Road, Pathankot	9,55,359
50	Shri Sunder Singh	Jammu Adda Pathankot	1,85,050
51	M/s. Jaswant & Co.	Jammu Adda Pathankot (Re-auctioned)	
52	M/s Amar Parkash Singh & Co.	—do—	6,42,413
53	M/s Raghbir Singh & Co.	Sujanpur	2,35,331
54	M/s Shivdev Singh & Co.	Dinanagar	1,38,994
55	M/s Bodha Raj & Co.	Narot Jaimal Singh	20,365
56	M/s Ajit Singh & Co.	Sarna	90,812
57	Shri Ram Kishan	Dunera	29,983
58	M/s Amar Nath & Co.	Mirthal	21,926
59	M/s Shivdev Singh & Co.	Taragarh	1,08,275
60	Shri Kuldip Rai & Co.	Behrampur	29,926
61	M/s Verinder Kumar & Co.	Dorangla	48,374
62	M/s Gurbax Rai & Co.	Jhakolari	13,680
63	Shri Ram Pal	Jhakolari	15,405
64	M/s Dewan Chand & Co.	Madhopur	49,708
65	M/s Rattan Lal & Co.	Ghalri	15,246
66	M/s Ram Lubhaya & Co.	Morara	28,502
67	Shri Ram Kishan	Dhar Khurd	10,394
68	M/s Bodh Raj & Co.	Adda Sunder Chak	77,573
69	M/s Rattan Lal & Co.	Mamial	18,681
70	M/s Raghbir Singh & Co.	Nanonangar	16,421
		Total :	68,90,596.64

Statement showing the arrears due from the Vendees of Country Liquor Vends for the year 1968-69.

KAPURTHALA DISTRICT

S. No.	Name of the Licensee	Name of Vend	Amount in arrears
1.	Shri Hans Raj & Co.	Adda Larrian, Phagwara	4,04,669.00
2.	,, Gian Chand Bhalla & Co	Sharni Bazar, Phagwara	2,61,964.00
3.	,, Mohan Singh	Cheharu	40,072 00
4.	,, Girdhara Singh & Co.	Bhagana	37,985.00
5.	,, Dwarka Dass Kolhi	Rehana Jattan	15,582.40

6.	Shri	Sham Singh & Co.	Panchhat	15,792.90
7.	,,	Banarsi Dass	Chachrari	19,093.80
8.	,,	Ram Lubhaya & Co.	Sadar Bazar Kapurthala	2,72,950.50
9.	,,	Ram Lubhaya & Co.	Railway Road Kapurthala	81.100.00
10.	,,	Mukhtiar Singh & Co.	Subhan Pur	24,725.00
11.	,,	Pritam Dass & Co.	Dhilwan	36,986.00
12.	,,	Rattan Chand & Co.	Subhan Pur	24,343.00
13.	,,	Hardev Singh & Co.	Dyalpur	30,540.91
14.	,,	Kabal Singh & Co.	Nadala	23,304.90
15.	,,	Jangal Singh & Co.	Bholath	19,332.00
16.	,,	Nagina Singh & Co.	Begowal	15,888,00
17.	,,	Mukhtiar Singh Co. &	Adhikhui	16,595.00
18.	,,	Iqbal Singh	—do—	11 930.00
19.	,,	Boota Singh & Co.	Talwandi Chaudhrian	7,360.00
20.	,,	Om Parkash & Co.	Sultanpur	43,768.80
21.	,,	Shamsher Singh	Khera Dona	16,978.80
22.	,,	Roop Lal	Kala Sanghian	19,093.80
23.	,,	Naranjan Singh & Co.	Fattu Dhinga	7,681.65
24.	,,	Jagjit Singh	Bajaj	7,571.50
25.	,,	Rattan Singh & Co.	Tashpur	7,050.00
26.	,,	Om Parkash	Surakhpur	6,903.15
			Total	14,72,820.01

Statement showing the arrears due from the vendees of country liquor vends for year 1968-69 of District Patiala.

S. No.	Name of the licensee	Name of the vend	Amount in arrears
1.	M/s. Madan Lal & Co.	Anar Dana Chowk, Patiala	6,52,664
2.	M/s. Manohar Singh & Co.	Railway Station Patiala.	9,18,172
3.	M/s. Siri Ram Mohinder Pal & Co.	Sanori Gate, Patiala	5.39,994
4.	M/s. Fakir Singh & Co.	Rago Majra, Patiala.	3,98,356
5.	M/s. Rajinder Singh & Co.	New Patiala Near Railway crossing	3,70,672
6.	M/s. Siri Ram & Co.	Arya Samaj, Patiala.	4,86,000
7.	M/s. Kulwant Singh & Co.	Tirpuri	2,82,908
8.	M/s. Des Raj Mohan Lal	Sanour	1,77,879
9.	M/s. Parkash Singh Charan Singh	Sheran wala Gate; Patiala	5,03,510

10.	M/s. Madan Lal & Co.	Kasba Rurki	73,333
11.	M/s. Jiwan Singh & Co.	Kalyan	54,350
12.	M/s. Manjit Singh	Dawlan	30,328
13.	M/s. Ram Rattan	Dawlan	10,796
14.	M/s. Siri Ram & Co.	Bazidpur	31,094
15.	M/s. Charan Singh	Janherian	24,701
16.	M/s. Sarda Singh & Co.	Devi Garh	1,25,162
17.	M/s. Sarda Singh & Co.	Bhunergheri	72,000
18.	M/s. Siri Ram & Co.	Adda Majhal	55,895
19.	M/s. Jiwan Singh	Gharam	28,505
20.	M/s. Mukhi Ram & Co.	Airu Kalan	28,774
21.	M/s. Mulkh Ram & Co.	Rajpura, I	4,43,991
22.	M/ . Mulkh Raj & Co.	Rajpura, II	2,59,125
23.	—do—	Rajpura Town	3,61,728
24.	M/s. Mehar Singh & Co.	Dera Bassi	1,62,679
25.	M/s. Ram Kishan & Co.	Banur	36,000
26.	M/s. Ram Murti & Co.	Lalru	1,01,916
27.	M/s. Amrik Singh & Co.	Ganour	45,625
28.	M/s. Ved Parkash	Barsat	6873
29.	M/s. Hukam Chand & Co.	Machli	24,334
30.	M/s. Joginder Singh Narinder Singh	Sarai Beniara	28,548
31.	M/s. Charan Singh	Seal	33,613
32.	M/s. Revinder Singh	Chhat	53,975
33.	M/s. Narata Singh	Mandauli	8,468
34.	M/s. Ram Murti & Co.	Gharaman	12,743
35.	M/s. Gurbachan Singh	Aulala	25431
36.	M/s, Kishan Lal & Co.	Khera Gajju	58,225
37.	M/s. Om Parkash & Co.	Jhungian	19,037
38.	M/s. Avtar Singh	Ajror	34,734
39.	M/s. Bhagwan Singh & Co.	Ganda Kheri	1,40,331
40.	-do-	Adda Kalomajra	43,748
41.	-do-	Pabri	41,660
42.	M/s. Hukam Chand & Co.	Bhagrana	38,280
43.	M/s. Ram Kishan & Co.	Nalas	17,127
44.	M/s. Siri Ram & Co.	Samana Mandi	7,00,109
45.	M/s. Megh Raj & Co.	Samana City	4,98,4255
46.	M/s. Pawan Kumar & Co.	Patran	3,96,894
47.	M/s. Sat Pal & Co.	Ghagga	2,22,440

48.	M/s. Chhaju Ram & Co.	Kakrala	59,801
49.	M/s. Dina Nath Gora Lal & Co.	Kulbano	52,613
50.	M/s. Brij Lal	Gagewas	48,779
51.	M/s. Ram Singh & Co.	Bhamana	33,960
52.	M/s. Kartar Singh & Co.	Shutrana	81,241
53.	M/s. Ronaq Ram	Kularan	44,630
54.	M/s. Ram Kishan & Co.	Karhali	83,826
55.	M/s. Banarsi Dass	Senserwal	48,996
56.	M/s. Amar Nath	Asarpur	45,700
57.	M/s Sat Pal Hardawari Lal	Kalburchha	28652
58.	M/s. Harbans Lal & Co.	Ram Nagar	1,03,700
59.	M/s. Hari Chand Amar Nath	Badshahpur	33,250
60.	M/s. Hans Raj	Duggal	20,234
61.	M/s. Babu Ram & Co.	Sirhind Mandi	6 53;660
62.	-do-	Bassi Pathana	3,52,330
63.	M/s. Bachan Lal	Sirhind City	2,02,112
64.	M/s. Amrit Lal & Co.	Ghruan	88,475
65.	M/s. Ram Singh & Co.	Badali Ala Singh	41,760
66.	-do-	Pir Jain	64,297
67.	M/s. Sham Lal	Nogawan	75,212
68.	M/s. Chaman Lal & Co.	Bhadurgarh	1,35,351
69.	M/s. Hari Singh	Nandpur-Kalod	52,242
70.	M/s. Gurcharan Singh	Reuna	14,255
71.	-do-	Charanthal Kalan	46,151
72.	-do-	Sangtpura Sodian	61,984
73.	M/s. Narang Singh	Mulepur	1,72,657
74.	M/s. Fakir Singh & Co.	Jalla	65,946
75.	M/s. Kulwant Singh	Khorara	1,99,528
76.	M/s. Balram Kumar Amar Nath	Mandour	43,330
77.	M/s. Sujan Singh & Co.	Jalwera	30,414
78.	M/s. Balbir Chand & Co.	Lung	1,11,016
79.	M/s. Amar Chand	Mustaphabad	13,683
80.	M/s. Santokh Singh & Co.	Dangherian	18,263
81.	M/s. Gian Singh	Mehtabgarh	17,336
82.	M/s. Karam Singh	Jandmogoli	26,683
83.	M/s. Biru Mal & Co.	Gobindgarh	7,70,973
84.	M/s. Kuldip Kumar & Co.	Amloh	3,01,580
85.	M/s. Mohinder Singh & Co.	Samshpur	40,463
86.	M/s. Dalip Singh	Buga Kalan	22,539

87.	M/s. Sadhu Ram	Sarai Mugal	33,000
88.	M/s. Guljar Singh & Co.	Salana	56,273
89.	M/s. Kartar Singh & Co.	Bhadson	2,52,800
90	M/s. Girdhari Lal	Ghaniwal	18,190
91.	M/s. Baldev Singh & Co.	Birdano	15,695
92.	M/s. Fakir Singh & Co.	Kalsana	71.500
93.	M/s. Hari Singh & Co.	Nohra	22,854
94.	M/s. Sham Lal & Co.	Matorda	32,725
95.	M/s. Tirlochan Singh	Ajnoda	19,576
96.	M/s. Kartar Singh & Co.	Chahal	1,27,692
97.	M/s. Hardwari Lal	Allowal	17,816
98.	M/s. Prem Chand	Lot	52,001
99.	M/s. Brij Lal & Co.	Patiala Gate Nabha	3 13,602
100.	-do-	Daldi Gate Nabha	2.26,969
101.	-do-	Factory Area	1,11,179
102.	-do-	Boran Singh	2,75,300
103.	M/s. Chota Singh & Co.	Gurditpura	9,981
104.	M/s. Mohan Lal	Mansurpura	23,364
105.	M/s. Manjeet Singh	Kakrala	34,900
106.	M/s, Mukand Singh	Lubana	18,212
107.	M/s. Mahar Singh & Co.	Mandour	26,206
108.	M/s. Sham Lal Bachan Lal	Pulroti	87,328
109.	M/s. Joginder Singh & Co.	Ghaurki	18,919
110.	M/s. Kulwant Singh	Dhingri	18,112
111.	M/s. Sham Lal & Co.	Ghamroda	15,091
112.	M/s. Ved Parkash	Banera Kalan	11,322
		Total	1,48,15,735

STATEMENT SHOWING THE ARREARS DUE FROM THE VENDEES OF COUNTRY LIQUOR VENDS FOR THE YEAR 1968-69.

BHATINDA DISTRICT

S. No.	Name of the Licensee	Name of the Vend	Amount in arrears.
1.	M/s. Roop Chand & Co.	Rly. Road & Sirki Bazar, Bhatinda	8,59,020.68
2.	—do—	Bus Stand & Old City, Bhatinda	6,27,152.00

3.	Tarsem Kumar s/o Squint Chand of Bhatinda	Bhagu	16,255.00
4.	Tarsem Kumar & Co.	Mehta	33,330.00
5.	Ved Parkash & Co.	Pathrala	25,458.00
6.	Shri Gurdas Ram & Co.	Kaljharani	41,065.00
7.	Gulab Singh & Co.	Baluna	31,328.00
8.	Shri Mohinder Singh & Co.	Romana	42,226.00
9.	Shri Parkash Chand & Co.	Sangat Manehi	6,104.25
10.	Shri Natha Singh & Co.	Raman Mandi	5,26,161.00
11.	Shri Piara Singh & Co.	Kot Bhagatu	68,067.00
12.	Shri Chanan Ram & Co.	Bhagi Bunder	49,919.00
13.	Shri Gurnam Singh & Co.	Mai Sar Khana	40,267.00
14.	Mohinder Singh s/o Vir Singh	Jeon Singh Wala	12,450.00
15.	Gurcharan Singh of Mandiali	Sawitch	2,302.00
16.	Shri Khan Chand & Co.	Khokhar	4,211.65
17.	Shri Panna Lal & Co.	Kutiwal Kalan	33,710.00
18.	Shri Kishore Chand & Co.	Boha	47,634.00
19.	Dhian Chand & Co.	Kishan Garh	41,476.00
20.	Shri Munshi Ram & Co.	Kulrian	45,380.00
21.	Kewal Kishan & Co.	Dharam Pura	46,290.00
22.	Shri Lal Chand & Co.	Sadda Singh Wala	22,275.00
23.	Shri Balbir Singh & Co.	Bhaini Bhaga	3,653.00
24.	Shri Mara Singh & Co.	Bhopal	29,188.00
25.	Shri Gurdev Singh & Co.	Jatan Kalan	6,463.00
26.	Shri Manjit Singh & Co.	Borwala	7,560.00
27.	Shri Jita Stngh & Co.	Raipure	8,646.00
28.	Shri Brij Lal & Co.	Aklia	11,505.00
29.	Shri Joginder Singh & Co.	Kalalwala	7,523.00
30.	Shri Bilas Ram & Co.	Banawali	18,502.00
31.	Shri Balwant Singh	Narrinder Pura	5,812.00
32.	Shri Sham Singh & Co.	Sardul Garh	65,988.00

33.	Shri Mehanga Singh & Co.	Burj Hari	18,830.00
34.	Shri Sadhu Singh & Co.	Kishan Garh	43,521.00
35.	Shri Sarwan Singh & Co.	Bir Khurd	23,510.00
36.	Shri Prem Chand & Co.	Gurdwara Road, Kot Kapura	2,34,850.00
37.	Shri Prem Chand & Co.	Bus Stand, Kot Kapura	1,76,000.00
38.	Shri Mikhtiar Singh & Co.	Gondara	23,256.00
39.	Shri Hans Raj B/o Bansi Ram	Dod	23,258.00
40.	Shri Jagdish Rai & Co.	Burj Mehma	18,096 00
41.	Shri Mohinder Singh	Ablu	44,747.00
42.	Shri Gurdev Singh & Co.	Jandan Wala	17,150.00
43.	Shri Sucha Singh & Co.	Nathana Burj Kahan	28,400.00
44.	Shri Kundan Lal & Co.	Mehraj	3,830.00
45.	Shri Gurdit Singh & Co.	Lehra Mahbat	3,406.00
46.	Shri Kewal Krishan s/o Jamana Dass	Gobindpura	65,000.00
47.	Shri Kartar Singh & Co.	Bibiwala	32,360.00
48.	Shri Amar Nath & Co.	Phul Mandi and Rampura Mandi	2,23,603.00
49.	Shri Amar Nath & Co.	Phul Village and Rampura Village	93,186.00
50.	Shri Jita Singh of Bhagta	Siriawala	1,113.45
51.	—do—	Kotha Guru	5,285.65
52.	Shri Naib Singh & Co.	Bhodipura	29,896.00
53.	Shri Natha Singh & Co.	Gumti Kalan	21,901.00
54.	Shri Jagjit Singh & Co,	Dial Pura Mirza	1,748.00
55.	Shri Gurdev Singh of Ballo	Ballo	9,494.73
56.	Shri Chhota Singh	Chanke	2,410.00
57.	Shri Mohan Lal & Co.	Bhai Rupa	4,899 00
58.	Shri Gobind Ram of Maluka	Maluka	2,100.00
59.	Shri Rachhpal Chand & Co.	Dialpura Bhaika	30,943.00
60.	Shri Bahadur Singh & Co.	Jalal	59,008.00
61.	Shri Ajaib Singh & Co.	Salabat Pura	39,274.00
		Total :—	75,14,545.72

STATEMENT SHOWING THE ARREARS DUE FROM THE VENDEES OF COUNTRY LIQUOR VENDS FOR THE YEAR 1968-69.

SANGRUR DISTRICT.

S. No.	Name of the Licensee	Name of the Vend	Amount in Arrears.
1.	Babu Singh & Co.	Sunami Gate, Sangrur	3,00,393
2.	—do—	Dhuri Gate, Sangrur	3,09,893
3.	—do—	New Anaj Mandi, Sangrur	2,01,652
4.	Roshan Lal etc.	Bhawanigarh	3,19,975
5.	Nohar Chand	Upli	21,000
6.	Sadhu Singh	Badrukhan	6,000
7.	Rabi Singh	Yeelwal	21,105
8.	Jodh Singh	Balian	13,525
9.	Hem Raj	Bahadar Singh Wala	7,931
10.	Lal Singh etc.	Changal	6,075
11.	Hardial Singh	Kheri	26,700
12.	Jarnail Singh etc.	Saron	17,375
13.	Bant Ram	Duggan	6,436
14.	Sukhdev Singh	Ubhewal	12,779
15.	Jagan Nath etc.	Ghabdan	10,132
16.	Hari Singh etc.	Kular Khurd	12,925
17.	Dawarka Dass etc.	Bahadarpur	12,729
18.	Norang Singh etc.	Bhaguwala	28,300
19.	Sohan Lal etc.	Balial	25,970
20.	Sarwan Singh etc.	Majhi	32,404
21.	Amin Chand etc.	Gharachon	74,995
22.	Balwinder Singh etc.	Nagra	31,550
23.	Amin Chand etc.	Nidampur	62,628
24.	Harphul Singh etc,	Chano	16,889
25.	Charan Singh	Basiark	7,931
26.	Bant Ram etc.	Bharo	7,784
27.	Kapur Chand etc.	Sunam Mandi	1,97,247

28.	Kapur Chand etc.	Sunam City	1 81,992
29.	Raghbir Chand	Longowal	92,250
30.	Kundan Lal etc.	Sheron	74,310
31.	Hari Ram etc.	Mimol	26,898
32.	Janak Raj etc.	Shahpur	19,218
33.	Mohan Lal	Jharon	17,268
34.	Des Raj etc.	Cheeman	84,650
35.	Parkash Chand	Bir Kalan	65,500
36.	Dhanna Singh etc.	Kanwal	6,609
37.	Isher Dass etc.	Chhahar	24,060
38.	Sant Singh etc.	Mehalan	16,596
39.	Harnek Singh etc.	Chhajli	75,717
40.	Hans Raj etc.	Gandwan	7,784
41.	Kaur Sain etc.	Nangla	6,020
42.	Des Raj etc.	Kauran	7,343
43.	Nohar Chand etc.	Chathe Nanhera	7,637
44.	Ram Singh etc.	Dharamgarh	10,281
45.	Sadhu Singh etc.	Jakhepal	13,512
46.	Raghbir Chand etc.	Qilla Bharian	4,553
47.	Des Raj etc.	Togewal	8,162
48.	Sajjan Singh etc.	Astauj	7,343
49.	Suraj Bhan etc.	Lehragaga	1,97,136
50.	Jhanda Singh etc.	Kalia	15,396
51.	—do—	Haryaoo	10,878
52.	Rabi Singh etc.	Bhai Ke Pishore	46,599
53.	Duni Chand	Lahal Kalan	12,778
54.	Tarsem Chand	Kal Banjara	26,450
55.	Nithan Gir	Bhutal Khurd	35,400
56.	Rup Singh etc.	Mandvi	15,295
57.	Chiranji Lal	Moonak	43,408
58.	Gian Chand etc.	Chotian	64,764
59.	Sunder Singh	Badalgarh	82,937
60.	Niranjan Ram	Phulera	2,922

61.	Milkhi Ram etc.	Dirba	38,331
62.	—do—	Adda Sular Gharat	17,625
63.	Puran Singh etc.	Gujjran	11,455
64.	Janki Dass	Khanpur	8,320
65.	Hari Singh	Khanal Kalan	27,130
66.	Bachittar Singh	Ghanauri Jattan	9,248
67.	Kaka Ram etc.	Kamalpur	7,770
68.	Hari Singh	Aampuran	11,547
69.	Pirthi Chand etc.	Bagraul	9,546
70.	Sewa Singh etc.	Shadi Hari	7,341
71.	Hans Raj etc.	Rogla	14,686
72.	Tarsem Chand etc.	Kohrian	13,082
73.	Hans Raj etc.	Janal	19,581
74.	Kaur Sain	Khanauri Kalan	71,439
75.	Rajinder Parkash	Rai Dhariana	33,710
76.	Mukhi Ram etc.	Dhuri No. I	3,86,245
77.	—do—	Dhuri No. 2	1,53,126
78.	Johri Lal etc.	Banra	30,001
79.	Sohan Lal etc.	Ladda	60,104
80.	Rup Lal	Pedni	29,251
81.	Bakhshish Singh etc.	Kanjla	11,145
82.	Behari Lal etc.	Qilla Hakiman	7,343
83	Gurdit Singh etc.	Jhalur	9,839
84.	Lekh Ram etc.	Nangal	14,492
85.	Jabar Singh etc.	Tibba	13,482
86.	Chhajju Ram etc.	Balian	24,821
87.	Zora Singh	Alal	22,228
88.	Piara Lal etc.	Sherpur	43,034
89.	Om Parkash etc.	Katron	20,566
90.	Gurdit Singh	Thuliwal	14,100
91.	Bant Singh etc.	Ferozepur	49,401
92.	Zora Singh	Fatehgarh	15,422
93.	Mohinder Singh etc.	Bamal	17,183
94.	Jabar Singh	Ghanauri Kalan	39,900
95.	Des Raj	Bhasaur	14,980

96.	Gurnam Singh	Ishere	27,061
97.	Sukh Lal	Mimsa	45,851
98.	Puran Singh etc.	Bhuler Heri	11,749
99.	Ram Chand	Bhalwan	15,716
100.	Sat Pal	Baradwal	13,219
101.	Ramji Dass etc.	Khurd	12,631
102.	Duni Chand	Herike	8,460
103.	Parkash Chand etc.	College Road, Barnala	5,56,132
104.	Ralla Ram etc.	Court Road, Barnala	1,80,166
105.	—do—	Dhanaula	2,87,508
106.	Krishan Kumar etc.	Tappa	1,33,502
107.	Ralla Ram etc.	Sanghera	1,06,998
108.	—do—	Pharwahi	6,450
109.	Om Parkash etc.	Karamgarh	8,333
110.	Pawan Kumar	Sekha	14,686
111.	Surinder Kumar	Thikriwal	74,000
112.	Om Parkash etc.	Bhani Jassa	8,788
113.	Sat Pal etc.	Darz	16,156
114.	Bachan Singh	Pekho Kalan	1,36,162
115.	Sat Pal etc.	Dhilwan	14,685
116.	Ralla Ram etc.	Kaleka	14,822
117.	Ganda Singh	Kattu	10,158
118.	Parkash Chand	Uggo	6,750
119.	Bir Singh	Dhaula	12,771
120.	Bant Ram	Pandher	34,019
121.	Hans Raj	Badbar	22,025
122.	Major Singh	Kot Duna	41,409
123.	Bant Ram	Aspal Kalan	12,925
124.	Kishori Lal	Rureke Kalan	84,642
125.	Dharampal	Upli	9,824
126.	Tarsem Lal	Dhurkot	50,347
127.	Ralla Ram etc.	Handiya	22,030
128.	—do—	Khudi	15,421
129.	Kishori Lal	Harigarh	29,475

130.	Chiranji Lal	Bhure	44,000
131.	Ralla Ram & Co.	Bhadaur	1,66,481
132.	Dhatta Ram	Maur	11,062
133.	Niranjan Singh	Mehl Kalan	49,962
134.	Nazar Singh etc.	Gehal	13,285
135.	Nand Lal	Chandanwal	3,840
136.	Hem Raj etc.	Chauhan Kek Kalan	18,947
137.	Mansa Ram etc.	Sehna	24,381
138.	Nasib Chand etc.	Ramgarh	21,751
139.	Zora Singh	Tallewal	8,750
140.	Megh Raj etc.	Rayia	46,053
141.	Prithi Chand	Cheeman	8,830
142.	Balwant Singh etc.	Dewana	8,661
143.	Karnail Singh	Kalsa	7,050
144.	Kishore Chand	Ghanda Banna	46,076
145.	Dalip Singh	Kurer	14,394
146.	Niranjan Singh	Daddehoor	12,496
147.	Bhupinder Singh	Johlan	7,315
148.	Ujjagar Singh	Kutha	9,253
149.	Dharamjit Singh etc.	Lal Bazar, Malerkotala	1,97,793
150.	Kishore Chand etc.	Lohtia Bazar, Malerkotla	2,63,245
151.	—do—	Railway Station, Malerkotla	1,17,383
152.	Dharamjit Singh etc.	Railway Station, Ahmadgarh	1,73,833
153.	—do—	Mandi Ahmadgarh	1,19,500
154.	Kaur Siagh etc.	Sangala	16,450
155.	Parkash Chand	Bhogiwal	12,044
156.	Ronaq Ram etc.	Phalaund	5,663
157.	Malkiat Singh	Saraud	13,304
158.	Bachan Singh	Lohat Baddi	38,066
159.	Gajjan Singh	Jalwana	11,476
160.	Ram Singh	Sandhaur	30,399
161.	Kek Ram etc.	Amargarh	95,993

162.	Bhagwan Chand	Bagrain	74,388
163.	Dalip Singh etc.	Chanunda	44,547
164.	Ajudia Kumar	Mehrna	40,630
165.	Acchru Ram	Kanganwal	35,653
166.	Rakha Ram	Jitwal	47,500
167.	Kaur Sain	Jitana	15,275
168.	Moti Ram	Hathan	18,803
169.	Gurdev Singh etc.	Kasampur	11,749
170.	Asmail Khan	Bhuden	19,900
171.	Balbir Singh	Kup	45,138
172.	Piara Singh	Manvi	20,211
173.	Norata Ram	Narike Kalan	13,634
174.	Mohinder Singh etc.	Lassoi	46,100
175.	Bahadar Singh etc.	Kalsian	13,953
176.	Mukhtiar Singh etc.	Banbhora	35,062
177.	Bachan Singh	Khanpur	74,903
178.	Sunder Singh etc.	Hussainpur	11,774
179.	Surjit Singh etc.	Nathu Majra	17,503
		Total	86,24,760

STATEMENT SHOWING THE ARREARS DUE FROM THE VENDEES OF COUNTRY LIQUOR VENDS FOR THE YEAR 1968-69

LUDHIANA DISTRICT

S. No.	Name of the Licensee	Name of the Vend	Amount in arrears
1.	Yashpal and Hari Shankar & Co.	Town Hall, Ludhiana	7,29,762
2.	Avtar Singh & Co.	Field Ganj, ,,	7,06,174
3.	Mohinder Singh & Co.	Samrala Road, ,,	6,68,500
4.	Jagan Nath & Co.	Lakkar Bazar, ,,	2,66,577
5.	Yashpal & Co.	Kailash Chowk, ,,	2,49,077
6.	Kartar Singh & Co.	Model Town, Ludhiana-8	2,08,461

7.	Tehal Singh & Co.	Miller Ganj, Ludhiana	4,62,964
8.	Mohinder Singh & Co.	Basti Jodhewal, ,,	1,47,126
9.	Rajinder Nath & Ram Gopal	N. S. Mandi, ,,	1,49,323
10.	Bhim Singh & Co.	Jaur Sarak, ,,	1,60,094
11.	Telu Singh & Co.	Saiihn ,,	44,796
12.	Harbhajan Singh	Manghlitanda ,,	19,390
13.	Jaswant Singh & Co.	Laltonkalan ,,	29,669
14.	Satnam Dass & Co.	Bodowal ,,	84,551
15.	Kartar Singh & Co.	Dhandari ,,	1,10,875
16.	Tara Singh	Gill ,,	57,280.35
17.	Ajit Singh	Jhamera ,,	38,279
18.	Ram Dass & Co.	Jagraon No. 1 ,,	2,36,120
19.	—do—	Jagraon No. 2 ,,	1,44,916
20.	Satnam Dass	Roomi ,,	28,844
21.	Lal Singh	Manuke	24,822
22.	Bhan Singh	Kaunkenekelan ,,	32,332
23.	Satnam Dass	Swaddikhas ,,	50,386
24.	Chand Singh	Rasulpur	28,890
25.	Bhajan Singh	Hathur	17,037
26.	Sarwan Singh	Chakar	16,156
27.	Piara Singh	Sidhwankelan	18,303
28.	Kartar Singh	Sidhwanbet	19,776
29.	Mukhtiar Singh	Ghalibkalan	10,435
30.	Gurzar Singh & Co.	Hanskalan	10 281
31.	Gurmail Singh & Co.	Lammon	7,549
32.	Bhag Singh & Co.	Bazurag	14,393
33.	Gurbakhsh Singh & Co.	Ramgarh	17,021
34.	Kartar Singh & Co.	Bhundri	13,404
35.	Darbara Singh & Co.	Adda Dakha	2,04,480
36.	Jagir Singh & Co.	Bhattian Dhaha	18,653
37.	Jagjit Singh & Co.	Bassian Bet	13,218
38.	Malkit Singh	Dhutt	14,247
39.	—do—	Kular	16,803
40.	—do—	Gurreh	17,037

41.	Darbara Singh & Co.	Raikot	98,406
42.	—do—	Bassian	48,288
43.	—do—	Nathowal	12,646
44.	—do—	Jhordan	15,716
45.	Arjan Singh & Co.	Akalgarh	80 781
46.	—do—	Halwara	44,254.50
47.	—do—	Rajaana	11,015
48.	Gurcharan Dass & Co.	Dellon	62,854
49.	—do—	Malaud	61,246
50.	Panna Lal & Co.	Sichar	22,030
51.	Hari Singh & Co.	Silon	11,826
52.	Davinder Singh & Co.	Adda Jodhan	58,006
53.	Bahadur Singh & Co.	Pakhowal	66,583
54.	—do—	Gujjarwal	60,982
55.	Ajit Singh & Co-	Dhurkot	39,614
56.	Dhanraj Singh & Co.	Khanna No. 1	4,74,199
57.	Sohan Singh & Co.	Khanna No. 2	1,61,708.45
58.	Ranjit Singh & Co.	Boari	46,021
59.	Jang Singh & Co.	Issru	52,846
60.	Mewa Singh & Co.	Salaudi	74,800
61.	Raghbir Singh	K. Naudh Singh	17,370
62.	Amar Chand & Co.	Ikolaha	47,734.50
63.	Shadi Singh & Co.	Samrala ,,	3,28,210
64.	Bhagwant Singh & Co	Sanghol ,,	62,934
65.	Bhagat Ram & Co.	Behlopur	1,22,292
66.	Didar Singh & Co.	Baglikalan	86,005.50
67.	Kashmira Singh & Co.	Machhiwara	73,436.25
68.	Sudagar Singh & Co.	Khamanoo mandi	1,03,854
69.	Bakshish Singh & Co.	Nilonkhurd	98,810
70.	Mohan Lal & Co.	Doraha	3,35,623
71.	—do—	Dhamot	67,788
72.	—do—	Kadyana	12,717
73.	Har Krishan Lal & Co.	Payal	52,779
74.	Dharamjit Singh & Co.	Sehara	51,162

75.	Dharamjit Singh & Co.	Panjatha	67,900
76.	—do—	Ghurani	54,839
77.	—do—	Dhanansu	17,785
78.	Des Raj & Co.	Boani	11,021
79.	Raj Kumar & Co.	Jarg	29,694
80.	Raj Kumar & Co.	Ajnaud	11,309
81.	Saranjit Singh	Bharthala	75,679
82.	Saranjit Singh & Co.	Hole	12,284
83.	Naurang Singh & Co.	Lapran	18,505
84.	Pawittar Singh & Co.	Jhabewal	17,360
85.	Jagir Singh & Co.	Chhandra	73,467
86.	Mewa Singh & Co.	Phagwankhurd	18,359
87.	Rajinder Nath & Co.	Sahnewal	1,53,489
88.	Dhan Raj Singh & Co.	Jandiali	71,763
		Total :	8700,624.05

Statement showing the arrears due from the vendees of country liquor vends for year 1968-69

DISTRICT RUPAR

S. No.	Name of the licensee	Name of the vend	Amount in arrears
1.	M/s Sham Lal & Co.	Ropar	5,88,347.25
2.	M/s Ram Rattan & Co.	Morinda	2,32,200
3.	M/s Sham Lal & Co.	Ghanauli	74,925
4.	M/s Harbans Lal & Co.	Bharatgarh	52,525.50
5.	M/s Sant Singh & Co.	Malanpur	21,900
6.	M/s Ram Singh & Co.	Haware	24,675
7.	M/s Ajmer Singh	Oind	77,413
8.	M/s Sham Lal & Co.	Jhallian Khurd	62,560 50
9.	—do—	Dulchi Majra	56,877
10.	M/s Ram Partap & Co.	Manemajra	1,27,100
11.	Shri Ajmer Singh	Behrampur Bet	51,931
12.	Shri Jaspal Singh & Co.	Parkhali	18,511
13.	M/s Piara Lal & Co.	Kharar	5,99,624.86
14.	M/s Amar Singh & Co.	Kurali	3,89,665

15.	M/s Kirpal Singh & Co.	Sialba	31,161
16.	M/s Mehar Singh & Co.	Mullanpur	70,225
17.	M/s Ravinder Singh & Co	Sohana	69,907
18.	M/s Roshan Lal & Co.	Pabhat	80,520
19.	M/s Kulwant Rai & Co.	Mubarikpur	66,900
20.	M/s Piara Lal & Co.	Balongi	95,330.25
21.	M/s Bhagwant Singh & Co.	Majra	16'748
22.	M/s Piare Lal & Co.	Todar Majra	57,276.25
23.	—do—	Deri	45,800
24.	M/s K. L. Suri & Co.	Nangal	5,83,201
25.	—do—	Golhni	24,235
26.	M/s Manmohan Singh & Co.	Bhanopli	58,250
27.	—do—	Anandpur Sahib	1,68,415
28.	M/s Sham Lal & Co.	Kiratpur Sahib	1,32,254
29.	—do—	Deni	39,750
30.	M/s Daulat Singh & Co.	Bajrur	43,794
31.	—do—	Kalma Da Mor	35,914
32.	M/s Siri Ram & Co.	Noorpur Bedi	48,909
		Total :	40,44,759.56

Extract from the Punjab Excise Act 1 of 1914

Recovery of dues. 69. (1) The following moneys, namely.—

(a) all excise revenue,

(b) any loss that may accrue, when in consequence of default a grant has been taken under management by the Collector or has been resold by him under section 39, and

(c) all amounts due to the government by any person on account of any contract relating to the excise revenue,

may be recovered from the person primarily liable to pay the same, or from his surety (if any), by distress and sale of his movable property, or by any other process for the recovery of arrears of land revenue due from land-holders or from farmers of land or their sureties.

(2) When a grant has been taken under management by the Collector or has been resold by him under section 39, the Collector may recover, in any manner authorized by sub-section (1), any money due to the defaulter by any lessee or assignee,

(3) In the event of default by any person licensed or holding a lease under this Act all his distillery, brewery, warehouse or shop, premises, fittings or apparatus and all stocks of (intoxicants) or materials for manufacture of the same held in or upon any distillery, brewery, warehouse or shop premises shall be liable to be attached in satisfaction of any claim for excise revenue or in respect of losses incurred by (the State Government) through such default and to be sold to satisfy such claim, which shall be a first charge upon the sale-proceeds.

Published under the authority of the Punjab Vidhan Sabha

Printed by :

SANATAN DHARAM PRESS,

Mani Majra.

(Chandi Garh)

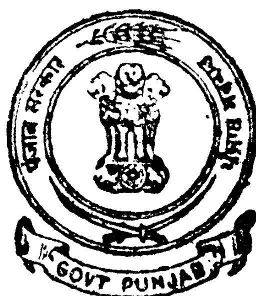
PUNJAB VIDHAN SABHA

DEBATES

27th October, 1969

Vol. II—No. 5

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Monday, the 27th October, 1969

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

Price:- 2.35

ERRATA

TO

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES

DATED 27TH OCTOBER, 1969

VOL. II, NO. 5

Read	For	Page	Line
1st Class Magistrate	M.L.C.	(5)3	24
Member	Memoer	(5)13	8
complaint	complainte	(5)25	5
address	addrress	(5)26	14
Senate	Senater	(5)27	9
S. Ravel Singh	S. Revel Singh	(5)27	last but one
functions	functians	(5)28	1
ਸੀ	ਕੀ	(5)59	10
ਕਰੇਗੀ	ਕਰੋਗੀ	(5)60	17
ਮੁੱਖ਼ ਮਤਰੀ	ਮੁੱਖ ਮਤਰੀ	(5)60	2nd from below

PUNJAB VIDHAN SABHA

Monday, the 27th October, 1969

The Sabha met in the Hall of the Vidhan Bhavan, Sector 1, Chandigarh at 3 30 p. m. of the Clock. Mr. Speaker (Sardar Darbara Singh) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Starred Question No. 834*

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲਈ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ । (Extension has been applied for in respect of this question)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨ੍ਹਮਰੇਬਲ ਕੁਐਸਚਨਜ਼ ਵਿਚ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਮੰਗੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਹ ਗਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ।

Instructions to Improvement Trusts

*770 **Shri Gian Chand Kharbanda** : Will the Minister for Finance be pleased to state :—

(a) whether Government have issued any special instructions to the Improvement Trusts in the State to take in hand a scheme notified for any specific area within the specified period;

(b) if the reply to part (a) above be in the negative whether the Government proposed to issue such instruction with a view to avoid complaints of unnecessary delay by the Improvement Trusts in implementing their schemes, which hinder the construction of new houses by the public ?

ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ (ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਮੰਤਰੀ)

(ਏ) ਨਹੀਂ ਜੀ।

(ਬੀ) ਮਾਮਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰਸਟਸ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਕਈ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਲਮਕਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ,

---

*Note : For starred question No. 834 and reply thereto, please see the Debate, dated 3-11-1969.

[ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ]

ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਤਕਲੀਫ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮਾਮਲਾ ਜ਼ੇਰੇ ਗੌਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਛੇਤੀ ਸਟੈਪਸ ਲਏ ਜਾਣਗੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਗੌਰ ਕਦ ਤਕ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਛੇਤੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏਗਾ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मन्त्री साहिब के नोटिस में है कि कई इलाके जो इम्परुवमैंट ट्रस्ट के सुपुर्द किये जाते हैं, वहां पहले कुछ आबादी मौजूद होती है और वहां सड़कें थोड़ी चौड़ी होती हैं लेकिन इम्परुवमैंट ट्रस्टस ज्यादा चौड़ी सड़कें करना चाहता है। ऐसे हालात में ज्यादा चौड़ी सड़कों का क्या फायदा है ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਹਾਈਪੋਥੈਟੀਕਲ ਕੁਐਸਚਨ ਹੈ।

चौधरी बलबीर सिंह : स्पीकर साहिब, मेरी अर्ज़ है कि अगर यह हाई-पोथैटिकल कुऐश्चन है तो इसके बारे में आप ही कह सकते हैं। अगर वज़ीर साहिब जवाब नहीं देना चाहते तो न दें। लेकिन वज़ीर साहिब को आपकी डयूटी अदा करने का कोई हक नहीं।

Mr. Speaker : The hon. Minister has the right to answer or not to answer the question of the hon. Member.

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟ੍ਰਸਟਸ ਨੂੰ ਇੰਸਟਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਗੀ ਕਿ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹਥ ਵਿਚ ਲੈਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਾਧਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਸਕੀਮਾ ਬਣਾ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸਕੀਮਾਂ ਕਈ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਤੁਸੀਂ ਕਹੀ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬੜੀਆਂ ਕੰਪਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਸਕੀਮਾਂ ਬਾਰੇ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਰਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਨਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹੁਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਐਕਟ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇ।

Starred Question No. 692*

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਐਸਚਨ ਨੰ: 692 ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੁਐਸਚਨ ਨੰ: 692 ਵਿਚ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਮੰਗੀ ਹੈ। (Extension has been applied for in the case of Question No. 692.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਇਨਫ਼ਰਮੇਸ਼ਨ ਸਕਤਰੇਤ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਪਰ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਡੈਲੀਬਰੇਟਲੀ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅਟੈਮਪਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

Complaint against Office-bearers of Halwai Union, Jullundur

* 728 **Comrade Satya Pal Dang** :—Will the Minister for Food and Supplies be pleased to state :

(a) Whether any complaint/application was received by the Government in July. 1967, from one Kashmiri Lal, General Secretary, Halwai Union, Chowk Adda Nakodar, Jullundur City together with an affidavit making serious allegations (mis-appropriation etc. of huge quantities of Maida, Suji etc.) by the office bearers of the earlier Halwai Union during the period 1964 to 1966;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether any officer of the Department held any enquiry, preliminary or otherwise into the said allegations; if so, when and with what results;

(c) whether it is a fact that a full enquiry into the whole affair was made by Shri Manohar Singh, M. L. C. under orders of the then Deputy Commissioner, Amritsar; if so, the date when the enquiry was completed together with the finding and recommendation made in the enquiry report and the action taken thereon;

(d) whether it is a fact that a de novo enquiry has been ordered by the Deputy Commissioner, Amritsar in the matter ; if so, the reasons for the same ?

Sardar Balwant Singh;

(a) Yes.

(b) Yes. Assistant Director Supplies, was entrusted this enquiry on 6-8-1967, who submitted his report on 1-9-1967. On the receipt of his report it was decided that the 1st Class Magistrate should be deputed to enquire into the matter.

(c) Yes. Shri Manohar Singh, 1st Class Magistrate, Jullundur, made the enquiry under the orders of Deputy Commissioner, Jullundur and not under the orders of Deputy Commissioner, Amritsar The Magistrate submitted his enquiry report to the Deputy Commissioner, Jullundur, on 16-6-69. Magistrate 1st Class did not give clear findings and did not make specific recommendations regarding various allegations. Consequently, the Deputy Commissioner, Jullundur, ordered that the Public

---

*The Starred Question No. 692 was included in the list of postponed Starred Questions, dated 4-11-69 but it was not put.

[Minister for Food and Supplies]

Grievances Officer. Jullundur, should go into the report and give clear findings about the allegations.

(d) As stated in reply to (c) above the Deputy Commissioner, Jullundur (and not Deputy Commissioner, Amritsar, as stated) directed Public Grievances Officer, Jullundur, as to what action could or should be taken on the charges.

((ੳ) ਹਾਂ ਜੀ।

(ਅ) ਹਾਂ ਜੀ। ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਇਹ ਇਨਕੁਆਇਰੀ 6-8-67 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਟ 1-9-67 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਟ ਮਿਲਣ ਉਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਨਕੁਅਇਰੀ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦਰਜਾ ਅੱਵਲ ਕੋਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ।

(ੲ) ਹਾਂ ਜੀ। ਸ੍ਰੀ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦਰਜਾ ਅੱਵਲ, ਜਲੰਧਰ ਨੇ ਡਿਪਟੀ ਕੱਮਿਸ਼ਨਰ, ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਹੇਠ (ਨਾਂ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਕੱਮਿਸ਼ਨਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਟ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ 16-6-1969 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿੱਟੇ ਨਹੀਂ ਕੱਢੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਤੇ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਜਲੰਧਰ ਨੇ ਪਬਲਕ ਗਰੀਵੈਂਸ ਅਫ਼ਸਰ, ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਰਿਪੋਟ ਨੂੰ ਵੇਖੇ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸਿੱਟੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਦੇ ਦੇਵੇ।

(ਸ) ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਉਤੇ (ੲ) ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਜਲੰਧਰ ਨੇ (ਨਾ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ) ਪਬਲਕ ਗਰੀਵੈਂਸ ਅਫ਼ਸਰ, ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਉਤੇ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਜਲੰਧਰ ਨੇ ਇਕ ਫ਼ਸਟ ਕਲਾਸ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਤੋਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਈ ਸੀ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਉਸਦਾ ਕੀ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਿਆ ?

ਮੰਤਰੀ : ਉਸ ਵਿਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਇਸ ਲਈ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਫਿਰ

ਪਬਲਿਕ ਗਰੀਵੈਨਸਿਜ਼ ਆਫ਼ੀਸਰ ਦੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਖੋਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕਿਆ। ਹੁਣ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਫੂਡ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਹੀ ਫੂਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ ਲਗਣੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਰਿਕਾਰਡ ਫੂਕਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਟਾਈਮ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।

चौधरी बलबीर सिंह : स्पीकर साहिब, मिनिस्टर साहिब ने जो जवाब दिया है कि वह रिकार्ड किसी अफसर ने या शिकायत करने वालों ने जला दिया है यह बहुत सीरियस है (विघ्न) इसकी अहमियत को देखते हुए क्या किसी स्पैशल अफसर को इस के लिए मुकर्रर करेंगे और जो भी वह रिपोर्ट दे उस पर ऐक्शन लेंगे ?

ਮੰਤਰੀ : ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਂਗੇ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਲਈ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਦਰਅਸਲ ਇਸ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਅਫ਼ਸਰ ਇਨਵਾਲਵਡ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਐਕਸ-ਮਨਿਸਟਰ ਸ਼ੀਲਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਜੇ ਉਹ ਐਕਸ ਮਨਿਸਟਰ ਉਸਦੀ ਸਪੋਰਟ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕਿਸੇ ਐਕਸ-ਮਨਿਸਟਰ ਦਾ ਇਸ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਏਗਾ ਅਤੇ ਜੋ ਭੀ ਅਫ਼ਸਰ ਜਾਂ ਹਲਵਾਈ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਵਿਰੁਧ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ।

Committee Constituted for the evaluation of Panchayati Raj.

* 844 **Sardar Umrao Singh :** Will the Minister for Development and Animal Husbandry be pleased to state :—

(a) whether the Government has appointed any Committee for the evaluation of the Panchayati Raj; if so, the names of its members;

[ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ]

(b) the total amount of T. A. and D. A. received by each member of the said Committee so far;

(c) Whether the said Committee has submitted its report to the Government; if so, a copy thereof be laid on the Table of the House ?

Sardar Parkash Singh Badal :

(a) Yes. The names of the members of the Study Team on Panchayati Raj, Animal Husbandry and Dairy Farming are given in the enclosed list.

(b) None of the members has charged T. A. and D. A. so far;

(c) Not yet.

[(ਏ) ਹਾਂ । ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਨ ਤੇ ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦੀ ਸਟਡੀ ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(ਬੀ) ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨੇ ਟੀ.ਏ. ਅਤੇ ਡੀ. ਏ. ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ।

(ਸੀ) ਅਜੇ ਨਹੀਂ ।]

Names of Members of the study team on the Panchayati Raj, Animal Husbandry and Dairy Farming.

(1) Shri Parkash Singh Badal, Development Minister	Chairman
(2) Brig. Bikramjit Singh, Deputy Speaker, Punjab Vidhan Sabha.	Member
(3) Shri Jagdev Singh, State Minister for Development, Punjab.	Member
(4) Maj. Harinder Singh, M. L. A.	Member
(5) Shri Surjit Singh, M. L. A. Kharar	Member
(6) Shri Ravinder Singh, M. L. A. Ropar	Member
(7) Shri Mohinder Singh, M. L. A. Sainwala	Member
(8) Shri Parshotam Singh, M. L. A. Budhlada	Member
(9) Shri Devinder Singh Bajwa, M. L. A. Dasuya	Member
(10) Shri Gurdev Singh, M. L. A. Muktsar	Member
(11) Shri Sant Singh, M. L. A. Dhuri	Member
(12) Shri Manjinder Singh Behla, M.L.A. Tarn Taran	Member
(13) Shri Babu Singh, M. L. A. Rampura Phul	Member
(14) Shri Tej Singh, M. L. A. Baghapurna	Member
(15) Shri Basant Singh, M. L. A. Dakha	Member
(16) Shri Partap Singh, M. L. A. Ludhiana	Member
(17) Shri Bam Dev, M. L. A. Nangal	Member

(18) Shri Balmukand, M. L. A. Ferozepur — Member
(19) Shri Pritmohinder Singh, IAS, Development Commissioner, Punjab. — Member
(20) Shri P. S. Multani, IAS, Director of Panchayats, Punjab. — Member Secretary
(21) Shri Harbhajan Singh, Director Animal Husbandry, Punjab. — Member
(22) Shri Gurbhagwant Singh, Milk Commissioner, Punjab — Member

ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ, ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦੀ ਸਟੱਡੀ ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂਉ ।

(1) ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ, ਪੰਜਾਬ — ਚੇਅਰਮੈਨ
(2) ਬਰਗੇਡੀਅਰ ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ । — ਮੈਂਬਰ
(3) ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਵਿਕਾਸ, ਪੰਜਾਬ — ਮੈਂਬਰ
(4) ਮੇਜਰ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. — ਮੈਂਬਰ
(5) ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਖਰੜ — ਮੈਂਬਰ
(6) ਸ਼੍ਰੀ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਰੋਪੜ — ਮੈਂਬਰ
(7) ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਸਾਈਂ ਵਾਲਾ — ਮੈਂਬਰ
(8) ਸ਼੍ਰੀ ਪਰਸ਼ੋਤਮ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ., ਬੁਢਲਾਡਾ — ਮੈਂਬਰ
(9) ਸ਼੍ਰੀ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦਸੂਹਾ — ਮੈਂਬਰ
(10) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਐਲ. ਏ., ਮੁਕਤਸਰ — ਮੈਂਬਰ
(11) ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਧੂਰੀ — ਮੈਂਬਰ
(12) ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਹਿਲਾ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਤਰਨ ਤਾਰਨ — ਮੈਂਬਰ
(13) ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ — ਮੈਂਬਰ
(14) ਸ਼੍ਰੀ ਤੇਜ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਬਾਘਾ ਪੁਰਾਣਾ — ਮੈਂਬਰ
(15) ਸ਼੍ਰੀ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦਾਖਾ — ਮੈਂਬਰ
(16) ਸ਼੍ਰੀ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਲੁਧਿਆਣਾ — ਮੈਂਬਰ
(17) ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਮ ਦੇਵ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੰਗਲ — ਮੈਂਬਰ
(18) ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਲ ਮੁਕੰਦ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ — ਮੈਂਬਰ
(19) ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤ ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਵਿਕਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਪੰਜਾਬ — ਮੈਂਬਰ
(20) ਸ਼੍ਰੀ ਪੀ ਐਸ. ਮੁਲਤਾਨੀ, ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ — ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ
(21) ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ — ਮੈਂਬਰ
(22) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਦੁੱਧ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਪੰਜਾਬ — ਮੈਂਬਰ

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੰਬਈ ਅਤੇ ਮਦਰਾਸ ਗਏ ?

ਮੰਤਰੀ : ਹਾਂ ਜੀ, ਰੇਲ ਗਡੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਸਫਰ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਸਫਰ ਦਾ ਖਰਚ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਮੰਤਰੀ : ਸਟੇਟ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਟੀ. ਏ. ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਨਹੀਂ, ਹਾਲੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹਾਲੇ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਉਹ ਕਦ ਤਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੁਟ ਅਪ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ 15 ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਸੀ । ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਲੇ ਕੋਈ ਡੀਸੀਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ । ਉਸ ਤੇ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਇਹ ਨਵੀਂ ਕਮੇਟੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ ? ਇਸ ਨਵੀਂ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਪਈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਪਹਿਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ । ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਪੰਚਾਇਤ ਰਾਜ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਸੁਝਾ ਦੇਵੇ ।

चौधरी बलबीर सिंह : इन्होंने कहा है कि इस में सब पार्टियों के नुमाइंदे हैं । इन में जनसंघ हैं, अकाली दल के हैं, और एक कम्युनिस्ट पार्टी का है । और किसी पार्टी का नहीं है ।

ਮੰਤਰੀ : ਸਾਰੀਆਂ ਮੇਜਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸਨ ।

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰੈਕਗਨਾਈਜ਼ਡ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਗਈ ? ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਕੀ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਟੀ ਏ. ਦੇਣਾ ਰੂਲਜ਼ ਮੁਤਾਬਕ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਅੰਡਰ ਦਾ ਰੂਲਜ਼ ਹੈ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਕੈਟੇਗੋਰੀਕਲ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਟੀ. ਏ. ਅੰਡਰ ਦਾ ਰੂਲਜ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ ! ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਉਹ ਰੂਲ ਕੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ ।

Captain Rattan Singh :—The hon. Minister for Development has categorically stated that it has been done under the rules. But the rules are that no M. L. A. can have an air passage. ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਫਸਟਕਲਾਸ ਦਾ ਟੀ. ਏ. ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ,

ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਨਹੀਂ । ਰੂਲਜ਼ ਦੀ ਗਲ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਰੂਲਜ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਮੰਤਰੀ : ਐਫ. ਡੀ. ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈ ਲਈ ਸੀ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਡਰ ਦਾ ਰੂਲਜ਼ ਟੀ. ਏ. ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਫ਼. ਡੀ. ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਸੀ ਹਵਾਈ ਸਫ਼ਰ ਲਈ। ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਆ ਜਾ ਸਕਣ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਗਰ ਤਾਂ ਰੂਲਜ਼ ਐਲਾਓ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਟੀ. ਏ. ਮਿਲੇਗਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ। (ਹਾਸਾ)

चौधरी बलबीर सिह : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। क्या मुख्य मन्त्री जी ने जो जवाब दिया है, वह हाईपोथैटिकल नहीं है ? अगर है तो इस को डिलीट करवा दें। (विघ्न)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਵਾਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਰੂਲਜ਼ ਐਲਾਓ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਲੈ ਲੈਣਗੇ। (ਵਿਘਨ) (The reply given by the Chief Minister is quite clear. The Members will get T. A. under the Rules.)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਬਣਤਰ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜੀ ਨੋਟੀਫ਼ਿਕੇਸ਼ਨ ਹੋਈ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂਬਰ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਲੈ ਸਕਣਗੇ।

ਮੰਤਰੀ : ਹਾਲੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਟੀ. ਏ. ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਫਾਈਨਲ ਪੇਮੈਂਟ ਵੇਲੇ ਰੂਲਜ਼ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੇਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਬ ਜੋ ਬੜੇ ਅਮੀਰ ਹਨ, ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਐਡਵਾਂਸ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

चौधरी बलबीर सिह : मन्त्री महोदय ने बताया है कि इस कमेटी में जो मेजर पार्टियां थीं उन के नुमायदों को शामिल कर लिया गया। क्या यह बताने की कृपा करेंगे कि मेजर पार्टी की इन की डैफीनेशन क्या है। अगर मैंबरों का हिसाब है तो अकाली पार्टी के बाद कांग्रेस पार्टी आती है। उस को क्यों नुमायदगी नहीं मिली ?

ਮੰਤਰੀ : ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦੇ ਲਏ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਲਈ ਨਾ ਰਹੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੀ ਮੈਂਬਰ ਰਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਸਿਰਫ ਨਾਂ ਹੋ ਜਾਵੇ ? ਬਾਕੀ ਨੂੰ ਇਗਨੋਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪਰਸੈਂਟੇਜ ਦਾ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਨਾ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਨਹੀਂ, ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਵੀ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ।

Starred Question No. 996*

Mr. Speaker : Extension has been requested for by the Government in case of Starred Question No. 996.

Vacant posts of B. Ed. Teachers in Government Schools

*681. **Comrade Satya Pal Dang :** Will the Minister for Education be pleased to state :

(a) the number of posts of B. Ed. teachers at present lying vacant in Government Schools in the State together with the reasons therefor ;

(b) whether it is a fact that no vacancy of B. Ed. teachers has been advertised in Punjab for the last 5-6 years : if so the reasons for the same.

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ :

(ਏ) ਤਕਰੀਬਨ, 730 । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਭਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਨ ਕਿ (i) ਦੂਜਿਆਂ ਸੂਬਿਆ ਵਿਚੋਂ 1.11.66 ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਟ੍ਰੇਂਡ ਗਰੈਜੂਏਟਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ ਪਿਛਲੀ ਨਵੰਬਰ, ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਐਲੋਕੇਸ਼ਨ ਫਾਈਨਲ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਿਆ ਅਤੇ (ii) ਫਰਵਰੀ 1969 ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੋਸਟਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਇਹ ਪੋਸਟਾਂ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਰਿਹਾ । ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਹ ਮੰਗ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਚੋਣ ਹੁਣ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਰਨੀ ਹੈ ।

(ਬੀ) 1965-66 ਵਿਚ ਇੱਕਠੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੋਸਟਾਂ ਬਾਰੇ ਚੋਣ ਹੋਈ ਸੀ । 1-11-66 ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਭਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ । ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਪਰ (ਏ) ਵਿਚ ਦਸੇ ਹਨ ।

---

*For Starred Question No. 996 and its reply, please see the Debate Dated 26-11-69.

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਬ ਇਸ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਪਿਛਲੇ 6 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ 730 ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਗ੍ਹਾਂ ਖਾਲੀ ਹੋਈਆਂ। ਪਿਛਲੇ 6 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਡਵਰਟਿਜ਼ਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਦਸਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਸਪੌਂਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੰਘ ਗਿਆ।

ਮੰਤਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 1 ਨਵੰਬਰ, 1966 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਪਰ 1965–66 ਵਿਚ ਚੋਣ ਹੋਈ ਸੀ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਉਦੋਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਐਪੁਆਇੰਟਮੈਂਟਸ ਹੋਈਆਂ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ 6 ਸਾਲ ਕੋਈ ਐਪੁਆਇੰਟਮੈਂਟਸ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ, ਇਕ ਸਾਲ ਹੋਈਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਐਰਾਈਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਨੋਟਿਸ ਕਿਸ ਗਲ ਦਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ? This question directly arises from the main question.

Education Minister :—The (b) part of the main question is that :—

'Whether it is a fact that no vacancy of B. Ed. teachers has been advertised in Punjab for the last 5 to 6 years; if so, the reasons for the same.

ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ 1965-66 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਇਕਠਾ ਸੀ ਉਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੋਸਟਸ ਲਈ ਚੋਣ ਹੋਈ ਸੀ ਮਗਰ ਨਵੰਬਰ, 1966 ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕੋਈ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 1965-66 ਵਿਚ ਚੋਣ ਹੋਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਜਿਹੜੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਸ ਦੇਣ. ਕੋਈ ਐਡਵਰਟਿਜ਼ਮੈਂਟ ਹੋਈ, ਕੋਈ ਚੋਣ ਹੋਈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਉਹ ਫਿਗਰਜ਼ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸਪਲਾਈ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ। 1965-66 ਵਿਚ ਚੋਣ ਹੋਈ, ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ, 1966 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੈਗੂਲਰ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜੋ ਟੀਚਰ ਟੈਂਮਪਰੇਰੀ ਪੋਸਟਾਂ ਤੇ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਨਵੀਂ ਜੋ ਸੀਲੈਕਸ਼ਨ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਟੈਂਮਪਰੇਰੀ ਟੀਚਰਜ਼ ਬਾਰੇ ਕੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਹਨ, ਕੀ ਕਰਾਈਟੇਰੀਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਫ਼ਾਰਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਕਰਾਈਟੇਰੀਆ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਕੇ ਫਾਰਮੂਲਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि जब इतनी भारी तादाद में टीचर बेकार हैं तो क्या सरकार उन्हें काम पर लगाने के लिये लगे हुए टीचरों को 55 साल पर ही रिटायर करने की तजवीज पर गौर कर रही है ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ੇਰੇ ਗੌਰ ਨਹੀਂ।

ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਟੀਚਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੋਸਟਾਂ ਤੇ ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਕ ਫਾਰਮੂਲਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗਲ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਾਲ ਜਾਂ ਡੇਢ ਸਾਲ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਪੋਸਟ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਫਾਰਮੂਲਾ ਕਦ ਤਕ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਡੀਟੇਲਾਂ ਕੀ ਹਨ ਕਿ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਡੀਟੇਲਾਂ ਤਾਂ ਫ਼ਾਰਮੂਲਾ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੀ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ 1-11-66 ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਿਹੜੇ ਟੀਚਰ ਰਖੇ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਤਾਂ ਖਿਆਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मन्त्री महोदय बताएँगे कि इन्होंने रैगुलराईज़ करने के बारे में कहा है कि सरकार एक फार्मूला बना रही है और पिछले बजट सैशन में इन्होंने कहा था कि जो छ: महीने के बेसिज़ पर टीचर लगे हुए हैं उन का जो एक दिन का बरेक आता है उस को कनडोन कर दिया जायेगा और आज और बात इस सदन में कही जा रही है। क्या सरकार उस बात पर कायम है या उस को नहीं मानती ?

(कोई जवाब नहीं आया)

Mr. Speaker : Next question please.

चौधरी बलबीर सिंह : जनाब, सरकार ने इस सवाल का जवाब नहीं दिया और यह बहुत ज़रुरी सवाल है कि कौन सी बात इन की ठीक है। अगर यह जवाब न दें तो आप इन्हें दोबारा पूछ सकते हैं।

Mr. Speaker : Next question please.

चौधरी बलबीर सिंह : व्यवस्था का प्रश्न। मैं ने जो सवाल उठाया था और पहले भी पूछा था कि जो जवाब दिया जा रहा है यह गलत है उस वक्त डिप्टी स्पीकर साहिब कुर्सी पर थे। आप रिकार्ड निकलवा कर देख लें। अब भी दो बातें कही जा रही हैं। एक तो पहली बात है कि जो टीचर 6 महोने के बेसिज़ पर लगे हुए हैं और दूसरा अब यह कह रहे हैं कि फारमूला बनाया जा रहा है।

श्री अध्यक्ष : जवाब गलत की बात नहीं, सरकार पालेसी बदल सकती है। (There is no question of ' wrong statement"; the Government can change its policy.)

चौधरी बलबीर सिंह : फिर सरकार कह दे कि उस ने पालेसी बदल ली है। एक बयान सदन में पहले दिया गया और आज एक और बयान दिया जाए तो ठीक नहीं। आप रिकार्ड निकलवा कर देख लें।

श्री अध्यक्ष : आप लिख कर भेज दें मैं सरकार से जवाब ले लूंगा। (The hon. Memoer may send it in writing to me and I would ask the Government to send a reply thereto.)

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਰਦਾਰ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ ਅਤੇ ਬਾਵਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ)

(ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਤਾੜੀਆਂ)

(ਵਿਰੋਧੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ : ਸ਼ੇਮ ਸ਼ੇਮ)

ਚੌਧਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਇਹ ਵਿਕਾਊ ਮਾਲ ਦੀ ਜੋੜੀ ਆ ਗਈ ਹੈ (ਸ਼ੋਰ) (ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਈ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਲੜ ਕੇ ਆਉਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠਣ। (ਵਿਘਨ, ਸ਼ੋਰ)

ਕਈ ਮੈਂਬਰ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਸਰ:

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਵੇਸਚਨ ਆਵਰ ਤੋਂ ਬਾਦ। ਹੁਣ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਬੈਠ ਜਾਉ (The hon. Members may raise this matter after the Question Hour. They may resume their seat now.)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। (ਵਿਘਨ)

ਚੌਧਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਇਸ ਵਿਕਾਊ ਮਾਲ ਨੂੰ ਬਿਠਾਓ। (ਵਿਘਨ)

Shortage of roofed accommodation in Government High School Kacha Pacca Distt. Amritsar.

*695. **Sardar Kirpal Singh** : Will the Minister for Education be pleased to state ;

(a) the daily average attendance in the Government High School, Kacha Pacca, District Amritsar, during the year 1968-69 ;

(b) the seating capacity of the roofed accommodation in the said school during the year 1968-69 ;

[Sardar Kirpal Singh]

(c) whether some of the classes of the said school are held under the trees due to shortage of roofed accommodation : if so, the number of students in each such class ;

(d) the time since when the rooms are in shortage ;

(e) the action taken so far for making up this deficiency and the result thereof ;

(f) whether it is a fact that on any rainy or stormy day, the students referred to in part (c) above are compelled to go home due to shortage of accommodation; if so, the number of times it was done during the year 1968-69 ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ :

(ਏ) 463

(ਬੀ) ਲਗ ਭਗ 260

(ਸੀ) ਹਾਂ ਜੀ

ਨੌਵੀਂ ਕਲਾਸ 56

ਸਤਵੀਂ ਕਲਾਸ 135

ਛੇਵੀਂ ਕਲਾਸ 148

(ਡੀ) ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਂਤੀਕਰਨ (1-10-57) ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੈ ।

(ਈ) ਇਸ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 1969-70 ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਇੰਸ ਰੂਮ 20,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਉਸਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ।

(ਐਫ) ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਮੀਂਹ ਝੱਖੜ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕਲਾਸਾਂ ਬਰਾਂਡਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੀਂਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਛੁਟੀ ਦੇਣੀ ਪਈ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਕੂਲਾਂ ਲਈ ਇਮਾਰਤਾਂ ਘਟ ਹਨ ਇਸ ਘਾਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਕਦਮ ਉਠਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਕੋਈ ਪਲਾਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ ।

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ: ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਕੁਝ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸ਼ੋਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ)

ਸ੍ਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਲ ਕਪੂਰ : ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ

ਵਿਚ, ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਰਾਬ ਹੈ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਲਭਦੀ। ਕੀ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਢੱਠੀਆਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਖੁਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। (ਹਾਸਾ) ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਕੂਲ ਵੇਖੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹਾਲਤ ਹੈ ਉਹ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਬਣਾਏ ਜਾਣ।

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬਾਰਡਰ ਏਰੀਆ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੈ ? ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਧਰ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਐਸੇ ਸਕੂਲ ਵੀ ਮੈਂ ਉਥੇ ਵੇਖੇ ਹਨ. ਜਿਥੇ ਮਹਿਜ਼ ਦੋ ਕਮਰੇ ਹਨ, ਇਕ ਕਮਰਾ ਸਟੋਰ ਦੇ ਲਈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਉਥੇ ਦੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ।

Memorandum submitted by the President, Government Primary Teachers Federation Bhikiwind Block District Amritsar.

*719. **Comrade Darshan Singh Jhabal**: Will the Minister for Education be pleased to state whether the Finance Minister received any Memorandum on 13th August, 1969 from the President, Government Primary Teachers' Federation, Bhikiwind Block in District Amritsar, if so, the details of demands mentioned in the said memorandum and the action, if any, taken thereon ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ :

ਹਾਂ ਜੀ। ਇਸ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਤੀ 1-3-1969 ਨੂੰ ਬਲਾਕ ਸਿਖਿਆ ਅਫਸਰ ਭਿਖੀਵਿੰਡ ਪਾਸੋਂ 3600 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਪਟਿਆਲਾ, ਪੱਟੀ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਰਖ ਲਈ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ : ਜਿਹੜੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਅਫਸਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਹੈ ? ਕੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਕਲਾਸ ਵਨ ਦਾ ਆਫੀਸਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਉਸ ਅਫਸਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਚੈਂਬਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਹਿਕਮੇ ਤੋਂ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹਨ ।

ਮੰਤਰੀ : ਅਜੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਜੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਮਝੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੈਂਬਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪਦਾ ਤਾਂ ਚੈਂਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੈ ? ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਫਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

(ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

Social Education (Adults) Teachers.

*794. **Chaudhri Ram Singh** : Will the Minister for Education be pleased to state :

(a) whether the Social Education (Adults) teachers are likely to be given the grades recommended by the Kothari Commission ;

(b) whether the said teachers have been given special certificates according to the decision of the Education Department ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ :

(ੲ) ਜੀ ਹਾਂ, ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ।

(ਬੀ) ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਲੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ।

ਚੋਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਮਹੋਦੇ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਟੀਚਰ ਅਛਾ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਗਰੇਡਜ਼ ਦੀ ਰਿਕੁਮੈਂਡੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ? ਇਹ ਸਕੀਮ ਫਾਈਨਲ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ।

ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਐਡਲਟ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਟੀਚਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁਛਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਜਿਹੜੇ ਗਰੇਡਜ਼ ਕੁਠਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਕੀ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ :—ਕੋਠਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗਰੇਡ ਹਨ :—

Post	Grade
1. Head squad/Lady Supervisor (trained graduate)	220-500
2. Supervisor Community Centres (Trained graduate)	—do —
3. Squad Teacher etc.	
(Matriculation plus one year's training or pass in the middle school examination plus two years diploma in trade.	125-300 (Scale of JBT)

Starred Question No. 852

Mr. Speaker : Extension has been applied for in respect of this question.

Sardar Umrao Singh : Sir, this is a very innocent question. I seek your protection in this case.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਪ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। (Its reply will be given to the hon. Member very soon.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਿਉਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਤਾਂ ਕਾਇਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਸਾਦਾ ਜਿਹੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਮੰਗੀ ਸੀ ਕਿ ਕਾਲਜ ਬੰਦ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਗਵਰਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਇੰਨਸਟਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਤੇ ਬੰਦ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਤਨੀ ਕੁ ਗੱਲ ਲਈ ਅਗੇ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ ?

ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਮੰਗਵਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਮੈਂ ਸਫ਼ੀਸ਼ੈਂਟ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ, ਹੋਰ ਮੰਗਵਾਇਆ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਸਟਡੀ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਕਲ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ।

Closure of Khalsa College, Amritsar.

*852. **Sardar Umrao Singh** : Will the Minister for Education be pleased to state :

(a) whether the Government is aware of the fact that Khalsa College, Amritsar, was closed about two weeks before the vacations in September, 1969, if so, whether the said college was closed on the advice of the State Government or the District authorities ;

[Sardar Umrao Singh]

(b) whether the Government took any steps for the opening of the said college, if so, the details thereof ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ :

(ਏ) ਹਾਂ ਜੀ। ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਤੰਬਰ, 1969 ਦੀਆਂ ਛੁਟੀਆਂ ਤੋਂ ਦਸ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(ਬੀ) ਸਤੰਬਰ, 1969, ਦੀਆਂ ਛੁਟੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕਾਲਜ 3-10-1969 ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਈ।

Ayurvedic System of Medicines.

*768. **Shri Gian Chand Kharbanda** : Will the Minister of State for Industries and Health be pleased to state :

(a) the details of the steps so far taken and of those proposed to be taken by the Government during the current financial year to encourage and popularise Ayurvedic System of Medicines in the State :

(b) the total number of Ayurvedic dispensaries opened by the Government in the State during the current financial year ?

ਸਰਦਾਰ ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ :

(ੳ) ਇਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਦਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਅ) ਮਿਤੀ 1-12-69 ਤੋਂ 20 ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਖੋਲੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸਟੇਟਮੈਂਟ

I. ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿਚ 216 ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ/ਯੂਨਾਨੀ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋ ਦੱਸ ਬੈਡਾਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਰਾਹੀਂ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

2. ਇਕ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਕਾਲਜ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ 30 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਡਿਗਰੀ ਕੋਰਸ ਵਿਚ ਅਤੇ 50 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਪ—ਵੈਦ ਕੋਰਸ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਇਕ ਪਰਾਈਵੇਟ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਕਾਲਜ ਹੈ ਜਿਥੇ ਹਰ ਸਾਲ 50 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਡਿਗਰੀ ਕੋਰਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਕਤ ਦੋਵੇਂ ਕਾਲਜ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ ਫੈਕਲਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ।

3. ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰਜ਼ ਐਕਟ 1963 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਵਿਨਿਯਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਅੰਤਰਿਮ ਬੋਰਡ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

4. ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਰਾਹੀਂ ਕਰਾਏ ਗਏ ਇਲਾਜ ਪੁਰ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

5. ਨਾਨ ਪਲੈਨ (ਰੈਗੂਲਰ) ਪੱਖ ਪਾਸਿਉਂ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਾਰਜਾਂ ਸਬੰਧੀ 29.76 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਬਜਟ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਲੈਨ ਪੱਖ ਵੱਲ 7. 15 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਲਈ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਇਕੁਇਪਮੈਂਟ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ 2 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਬਤੌਰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਗਰਾਂਟ ਦੇ ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

6. ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਤੀ 29-3-69 ਤੋਂ ਇਕ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਅਸਾਮੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

7. ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਉਸਾਰੇ ਗਏ 84 ਬੈਡਾਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲਈ ਅਮਲੇ ਦਾ ਮਿਤੀ 1—12-69 ਤੋਂ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

8. ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਰਾਹੀਂ ਮੈਡੀਕਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮਿਤੀ 1-12-69 ਤੋਂ 20 ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਖੋਲੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ 20 ਆਯੁਰ-ਵੈਦਿਕ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਖੋਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ । ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਯੁਰ-ਵੈਦਿਕ ਕਿਤਨੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਹੀ ਦਸੀਆਂ ਸਨ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਗਵਰਮੈਂਟ ਇਹੋ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਤਨੀ ਵਡੀ ਸਟੇਟ ਦੇ ਵਿਚ ਕੇਵਲ 20 ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਜਾਣ ? ਕੀ ਇਹ ਨਾਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ?

(ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਆਇਆ ਯੂਨਾਨੀ ਅਤੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਤਰੀਕਾ ਇਲਾਜ ਦੀ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ੇਰ ਗੌਰ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦਸੀ ਜਾਵੇ ।

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਅਸੀਂ, ਦੋ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ, ਦਮਾ ਅਤੇ ਕਿਡਨੀ ਕਿਉਰ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਰਬ ਤੇ ਚਾਲੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਿਡਨੀ ਕਿਉਰ ਦੀ ਦਵਾਈ 100 ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਅਜ਼ਮਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ 60 ਮਰੀਜ਼ ਠੀਕ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। 25 ਮਰੀਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਲਾਜ ਛਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕੇਵਲ 10–15 ਹੀ ਐਸੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਮੇ ਦੀ ਦਵਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਦਵਾਈਆਂ ਪਟਿਆਲਾ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਕਾਲਜ ਨੇ ਰਿਸਰਚ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਚੌਧਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਹਸਪਤਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਖੋਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਕੀ ਉਥੇ ਡਾਕਟਰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜੀ ਥਾਂ ਸਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਗੇ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਡਾਕਟਰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗੇ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਲ ਪੁਛਿਆ ਸੀ, ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸ ਦਾ 5% ਹਿਸਾ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ 95% ਨੂੰ ਟਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਇਲਾਜ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਪ੍ਰੀਅ ਬਨਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਜਾਮੇ ਸਕੀਮ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਸਵਾਲ ਦੁਹਰਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਇਲਾਜ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਮਕਬੂਲ ਬਣਾਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਜਾਮੇ ਸਕੀਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੇਰੇ ਗੌਰ ਹੈ ਤਾਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਐਲੋਪੈਥੀ ਦੇ ਮਹਿੰਗੇ ਟ੍ਰੀਟਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਟ੍ਰੀਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਲੋਕਾ ਵਿਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਬਣਾਣ ਲਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਰਾਮ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਵਲ ਆਉਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਕਾਲਜ ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਨਾਲ ਐਫੀਲੀਏਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਡਾਕਟਰ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ : ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਮੇ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤਕ ਕਿੰਨੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਐਕਸਪੇਰੀਮੈਂਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਤਨੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਸਫਲ ਹੋਏ ਹਨ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ 100 ਆਦਮੀਆਂ ਤੇ ਐਕਸਪੈਰੀਮੈਂਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 60 ਠੀਕ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੋਏ ਹਨ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि आयुर्वैदिक की रिसर्च के लिए क्या कोई सैल बनाया जा रहा है ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਿਸਰਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਡਨੀ ਅਤੇ ਦਮੇ ਦਾ ਇਲਾਜ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੁਣ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੂਮੇਟਿਜ਼ਮ ਅਤੇ ਫੁਲਬਹਿਰੀ ਤੇ ਰਿਸਰਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਮੈਂ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦੀ ਉਨਤੀ ਲਈ ਜੜੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ ਦੀ ਰਿਸਰਚ ਲਈ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦੇ ਐਕਸਪਰਟਸ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਰਖਦੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਨਹੀਂ ਐਲੋਪੈਥਕ ਨਹੀਂ, ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਐਕਸਪਰਟਸ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਰਖਦੇ ਹਨ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਤਾਂ ਅਗੇ ਹੀ ਸਮਝੋ। ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਡਾਕਟਰ ਹਨ। ਉਥੇ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਤਨੀਆਂ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆ ਇਸ ਸਾਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹੋਰ ਖੋਲੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਬਜਟ ਵਿਚ 20 ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਹੋਰ ਖੋਲਣ ਦੀ ਗੁੰਜ਼ਾਇਜ਼ ਹੈ। ਉਹ ਅਸੀਂ ਖੋਲ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਡਾਕਟਰ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਵਿਚ ਲਗਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਦੇਸੀ ਦਵਾਈਆਂ ਤਾਂ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ ਵਿਚ ਵੇਚ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਇਲਾਜ ਦਸਦੇ ਹਨ ਉਹ ਐਲੋਪੈਥਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੰਜੈਕਸ਼ਨ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੈਗਾਂ ਤੇ ਕਦੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਭੇਜ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਐਲੋਪੈਥਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾ ਵਰਤਣ। ਫ਼ਿਰ ਵੀ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕੇਸ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦਸਣ ਅਸੀਂ ਐਕਸ਼ਨ ਲਵਾਂਗੇ।

ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ. ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ 12 ਵਾਰੀ ਉਠਿਆ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। (ਹਾਸਾ) ਮੇਰੇ ਵਲ ਵੀ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਾਥੀ ਜੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਉਠਣਾ ਅਤੇ ਬੈਠਣਾ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ। (ਹਾਸਾ) ਇਸ ਲਈ ਭੁਲੇਖਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ। (ਹਾਸਾ) (The hon. Member looks the same while sitting or standing (laughter). That is why I missed catching his eye. (Laughter).

Representation against the working of the V.J. Hospital Amritsar.

*806. **Comrade Kulwant Singh** : Will the Minister of State for Industries and Health be pleased to state whether the Chief Minister received a representation/memorandum/letter from any legislator during September, 1969, stressing the need of a high powered probe into the working of V. J. Hospital Amritsar, if so, the action, if any taken thereof ?

ਸਰਦਾਰ ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ :

ਹਾਂ ਜੀ । ਮਹਿਕਮੇ ਵਲੋਂ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਗਲ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਨਜ਼ਰ ਕਿ ਜਿਸ ਚਿਠੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਉਹ ਮਹਿਕਮੇ ਰਾਹੀਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ. ਜੇ. ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਹਾਈਐਸਟ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਹੇਰਾਫ਼ੇਰੀ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗੇ ਹਨ ਕੀ ਉਹ ਮਹਿਕਮੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਹ ਪੜਤਾਲ ਕਰਾਉਣਗੇ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਹਿਲੀ ਸਟੇਜ ਤੇ ਤਾਂ ਮਹਿਕਮੇ ਵਲੋਂ ਹੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜੇ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਤੋਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾ ਲਵਾਂਗੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚੋਟੀ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਹਿਕਮੇ ਵਲੋਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਕੀ ਮਾਇਨੇ ਹਨ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਆਖਿਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕੋਈ ਚਾਰਜ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਤਲਬੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਡਾਕਟਰ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜਿਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਿ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੋ ਕਾਜ਼ ਨੋਟਿਸ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

(ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ।)

चौधरी बलबीर सिंह : स्पीकर साहिब, यह एक बहुत सीरियस मामला है लेकिन यह उस का जवाब नहीं दे रहे । (शोर) (विघ्न)

श्री अध्यक्ष : मैं मनिस्टर साहिब को जवाब देने के लिए मजबूर तो नहीं कर सकता । (I cannot force any Minister to give a reply.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਸਲਾ ਬੜਾ ਸੀਰੀਅਸ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਲਾਇਟਲੀ ਨਾ ਲਓ The Ministers are supposed to be responsible persons.

ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਤੋਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੁਢਲੀ ਪੁਛ ਗਿਛ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ... (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ) (ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ।)

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਤੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਪੀਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ? (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੋ ਕਾਜ਼ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਡਾਕਟਰ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ... (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜ਼ਿਮੇਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਦਸੋ। (ਵਿਘਨ) ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਨਵੇਂ ਸਜਨ ਹਨ। (Captain Rattan Singh should first ask his own party Members to feel their responsibility (interruption). It seems that he is a new Member.)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਜਿਸ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ... (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ) ('ਬਹਿ ਜਾ' 'ਬਹਿ ਜਾ' ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ)।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਕੋਈ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। (It is not a point of order.)

ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ : ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਣ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਵੀ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਹਨ। ਕੀ ਉਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ. ਜੇ. ਹਸਪਤਾਲ ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੈਟਿਸਫੈਕਟਰੀ ਸੀ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਬਾਰੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਿਉ ਫੇਰ ਦਸ ਦਿਆਂਗੇ। (ਇਸ ਸਮੇਂ ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੁਛ ਕਹਿਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋਏ)।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ। ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਹੁਣ ਰਹਿਣ ਦਿਉ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (Next question please. No more supplementaries on this question, Chaudhri Sahib, as so many questions are left out.)

Tours by Ministers

*757 **Comrade Kulwant Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state the amount of T.A. and D.A. charged by each Minister in the state while on tour during the period from 13th March to 15th October, 1969 together with the purpose of their visits ?

Sardar Gurnam Singh :

A statement showing T. A./D. A. claimed so far during the period from 13th March to 30th September, 1969, together with purpose of visit is Laid on the Table of the House.

[ਮਿਤੀ 13 ਮਾਰਚ ਤੋਂ 30 ਸਤੰਬਰ, 1969 ਤਕ ਸਫ਼ਰ ਭੱਤਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾਂ ਭੱਤਾ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਤਕ ਕਲੇਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਵਿਵਰਣ ਪਤਰ ਦੌਰੇ ਦਾ ਮੰਤਵ ਦਰਸਾਂਦੇ ਹੋਏ, ਸਦਨ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।]

Statement showing the amount of T. A. and D. A. charged/claimed by each Minister for the period from 13th March to 30th September, 1969.

Sr. No.	Name/Designation of the Minister	T. A./D. A.	Purpose of Journey
1.	S. Gurnam Singh, Chief Minister	Rs. 3140-00	Official such as to hear public complainte, meet deputationists and local officers, inaugurate functions and conferences, Study Development Programme, to study the working of various projects and development works in Tamil Nadu State.
2.	Shri Balram Dass Tandon, I. M.	Rs. 2075-00	Official such as to address public meetings, preside over the prize distribution, meet deputationists, address district officers, meet with Central Ministers' participate in presidents funeral, attend meeting with Punjab M. Ps. and Industrialists of Delhi, address Inspectors of Industries and visit factories.
3.	Sardar Sohan Singh Bassi, I. P. M.	Rs. 1162-50	Official such as to hear public complaints, meet deputationists, inspect roads, inaugurate functions, public meetings, and discuss certain matters with the Union Minister of Irrigation & Power,
4.	S. Atma Singh, R. R. M.	Rs. 2325-00	Official such as to address public meetings, meet deputationists, hear complaints, prize distribution, inaugurate functions, meet Central Officers, visit

[Chief Minister]

			flood-affected areas, meet Revenue Officers and discuss certain matters with Rajesthan Ministers.
5.	Shri Krishan Lal, F. M.	Rs. 4941-08	Official such as to hear public complaints, meet deputationists, address public meetings, prize distributions, meet local officers, attend Harijan conference, inaugurate functions, attend meeting of the National Development Council, meet Labour Minister, Maharashtra, and other officers, attend third Orientation Seminar for Legislators and Labour Ministers' Conference, meet officers visit Beas Project and meet the Chairman, L.I,C., Governer, Reserve Bank of India, etc , at Bombay.
6.	Dr. Bhagat Singh, S. W. M.	Rs. 2004-40	Official such as to hear grievances of the public, inaugurate functions, addrress district officers, meet deputationists. discuss with Deputy Minister, Local Govt. Rajesthan Govt. discuss with District Welfare Officers and other local officers, inspect the Treasury Office, meet Social Welfare Minister, Government of India & other Ministers.
7.	S. Balwant Singh, F. S. M.	Rs. 437-50	Official such as to hear public complai ts, meet local officers and deputationists and inauguration of functions.
8.	S. Parkash Singh Badal, D. A. H. M.	Rs. 2117-75	Official such as to meet deputationists and local people, hear public complaints, address Press conference, public meetings preside over functions, hoisting of National Flag discuss with departmental officers and surprise visit of B. D. O's offices, visit Kaira Co-operative & Molker Producers

			Union & Rural Universities and hold discussions with Development Minister & Other officers regarding Panchayati Raj at Ahmedabad, Bombay etc., visit cow breeding centre at Coimbatore.
9,	S. Surjit Singh, E. M.	Rs. 762.50	Official such as to meet deputationists, hear complaints, inaugurate functions, attend All World convention in connection with 500 anniversary of Guru Nanak Dev Ji, address District Officers and attend meetings of the Senater, Punjabi University.
10,	S. Satnam Singh Bajwa, M. F. F.	Rs. 1803.25	Official such as to meet deputationists, hear public complaints, address public meetings, inaugurate functions, surprise visits of jails and to meet with heads of banks.
11.	S. Mohan Singh Tur, M. I.	Rs. 62.50	Officials such as to meet local people, hear grievances, and address public meetings.
12.	S. Jagdev Singh, M. D. A. H.	Rs. 1982-37	Official such as to address public meetings, hear grievances. attend Panchayati Raj Seminar, meet deputationists, attend, All India Conference address District Officers, inaugurate to functions, hoisting ceremoney on Independence day, visit Kaira, Co-operative Milk Producers Union and Rural University and hold discussions with Development Minister, and other State Officers, regarding Panchayati Raj etc., in Tamil Nadu State, Visit Virka Milk Plant.
13.	S. Revel Singh, M. I. H.	Rs. 937-50	Official such as to address public meetings, hear public grievances, meet District Officers, inaugu-

[Chief Minister]

			rate functians, flag hoisting ceremoney on Independence day.
14.	S. Randhir Singh Cheema, M. P. W.	Rs. 1213-50	Official such as to meet deputatioists, hear public complaints, inspect roads, inaugurate functions and discussion with officers.
15.	Jathedar Jiwan Singh Umranangal, M. R. L.	Rs. 950-00	Official such as to address public meetings, hear public complaints, meet such deputationists, inaugurate functions surprise visit of Tehsil office and police station, visit Dhuri bandh, Flag Haisting Ceremony on Independence Day.

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੀ. ਏ/ਡੀ. ਏ. ਲਿਆ ਜਦ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਘਟ ਟੀ. ਏ./ਡੀ. ਏ ਲਿਆ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ 4941/- ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ 3140/- ਰੁਪਏ ਲਏ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਬਤੌਰ ਵਜ਼ੀਰ ਖਜ਼ਾਨਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਨਾ ਟੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਬਤੌਰ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਜ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਟੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਬਤੌਰ ਲੇਬਰ ਮਨਿਸਟਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਝਗੜੇ ਵਧੇ ਹੀ ਹਨ ਘਟੇ ਨਹੀਂ । ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੈ ਲਏ, ਇਹਦੀ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਜ਼ ਅਤੇ ਲੇਬਰ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇਂ ਵੀ ਸੀ । ਇਹ ਸਾਰੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਸਮਰੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਹੈ; ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਹ ਗਏ ਅਤੇ ਕਲੇਮ ਕੀਤਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ ; ਕੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰ ਹੋਵੇ ਪੈਟਰੋਲ ਸਰਕਾਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 25 ਰੁਪਏ ਡੀ. ਏ. ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮਤਰੀ : ਹੁਣ 25/– ਰੁਪਏ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਦਰਅਸਲ 15 ਰੁਪਏ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਬਤੌਰ ਡੀ. ਏ. ਮਿਲਿਆ । ਜੇ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਨੂੰ 15 ਰੁਪਏ ਪਰਤੀ ਦਿਨ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦੇਖੀਏ ਤਾ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਅਰਸਾ ਬਾਹਰ ਹੀ ਰਹੇ ।

ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੌਰੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਇਹ ਜਨਸੰਘ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹਨ ?

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਦੌਰਿਆਂ ਦਾ ਪਰੋਗਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕਿਉਂ ਜੋ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਹੋਰੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਥੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣਗੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਜਿਹੜੀ ਟੀ. ਏ. ਡੀ. ਏ. ਦੀ ਡਿਟੇਲ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਡੀ. ਏ. ਦਾ ਰੇਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਦਸਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਫੁਲ ਰੈਂਕ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਧ ਐਕਸੈਪਸ਼ਨ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਲਗ ਭਗ ਸਾਰਾ ਮਹੀਨਾ ਟੂਰ ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ? ਕੀ ਇਹ ਗਲ ਠੀਕ ਹੈ ? ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਾਪਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪ ਇਸ ਵੀਊ ਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਦਿਨ ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਥੰਪਿੰਗ)

Arrest of Sardar Darshan Singh Pheruman.

*843. **Sardar Umrao Singh** : Will the Chief Minister be pleased to :-

(a) state whether Sardar Darshan Singh Pheruman, was arrested by the police ; if so, the date of his arrest and the law under which he was arrested,

(b) state whether it is a fact that he was arrested when he declared his intention to go to the Golden Temple for offering prayers ;

(c) lay on the Table of the House a copy of the F. I. R. of his case ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ :

(ਏ) ਹਾਂ ਜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੇਰ ਧਾਰਾ 9 ਪੰਜਾਬ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਿਤੀ 12-8-69 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਬੀ) ਨਹੀਂ ਜੀ।

(ਸੀ) ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਨੰ : 226 ਮਿਤੀ 11-8-69 ਥਾਣਾ ਬਿਆਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਨਕਲ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ਜੀ।

ਨਕਲ ਐਫ.ਆਈ. ਆਰ. ਨੰ: 226 ਥਾਣਾ ਬਿਆਸ ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮਿਤੀ 11-8-69 6/6½ ਪੀ ਐਮ.

ਰਿਪੋਟ ਨੰ: ਮਿਤੀ ਤੇ ਵਕਤ...ਰਿਪੋਰਟ ਨੰ: 28 ਮਿਤੀ 11-8-69 ਵਕਤ 9.5 ਪੀ. ਐਮ.

ਨਾਂ ਮੁਸਤਗੀਸ.. ...ਬਿਆਨ ਅਜਾਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਜਟ ਵਾਸ ਬਲ ਸਰਾਏ।

ਜੁਰਮ ...... 9 ਸੀਕਿਉਰਿਟੀ ਸਟੇਟ ਐਕਟ।

ਵਾਕਿਆ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਾ ਸੰਮਤ ...... ਫੇਰੂਮਾਨ

ਥਾਣਾ ਮੇਂ ਕੋਈ ਤਵਕਫ ਹੂਆ ......

ਥਾਣਾ ਸੇ ਰੁਆਨਗੀ ਕੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾ ਵਕਤ ...... 12-8-69, 7-30 ਏ. ਐਮ:

ਸਹੀ/- ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਐਚ· ਸੀ·

ਬਿਆਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੱਟ ਵਾਸੀ ਬੱਲ ਸਰਾਏ ਥਾਣਾ ਬਿਆਸ ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਮਰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਬੱਲ ਸਰਾਏ ਦਾ ਰਹਿਨ ਵਾਲਾ ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵੰਡੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਸ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਖੜੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮਿਤੀ 15-8-69 ਨੂੰ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਲੀਡਰ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ

ਨੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਾਂ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅੱਜ 6/6½ ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਸ੍ਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਗਿਆ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ 6/7 ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਬੜੀਆਂ ਰੁੱਜੇ ਭਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਪਖੰਡੀ ਬੰਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਦੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਤੋੜ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੋੜਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੋ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਖੰਡੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਵੋ ਸ਼ਾਂਤ ਮਈ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਸਾੜ ਫੂਕ ਤੇ ਤਸ਼ਦਦ ਦੇ ਉਤਰੋਗੇ ਇਹ ਹੀ ਕੰਮ ਬਣੇਗਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਜੋਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਮੈਂ ਮਰਨ ਵਰਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਆਦਮੀ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ ਪੰਚਾਇਤ ਬੱਲ ਸਰਾਏ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ ਬੁਤਾਲਾ ਵੀ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਫੇਰੂਮਾਨ ਚੰਦ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਸ਼ਦੱਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭੜਕਾ ਰਹੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਜੋਸ਼ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਅਮਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ ਹਾਲਾਤ ਤਸ਼ਵੀਸ਼ ਨਾਕ ਜਾਣ ਕੇ । ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ਆਪ ਇਲਕਾ ਵਿਚ ਅਮਨ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੋ । ਦਸਖਤ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਅਟੈਸਟਿਡ ਦਸਖਤ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਐਸ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਬਿਆਸ 11-8-69 ਕਾਰਵਾਈ ਪੁਲਿਸ ਅੱਜ ਮੈਂ ਇਸ ਵਕਤ ਮਹਿ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ 593 ਕਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਰਈਆ ਚੌਕੀ ਮਜੂਦ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਆਕੇ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਿਆਨ ਉਕਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਲਿਆਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਦਰੁਸਤ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਹੇਠ ਦਸਖਤ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਸੂਰਤ ਜੁਰਮ 9 ਸ਼ਿਕਿਉਰਿਟੀ ਐਕਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਲਿਖ ਕਾਇਮੀ ਮੁਕੱਦਮਾਂ ਲਈ ਹਥੀ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਮੁਕਦਮਾਂ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਨੰ: ਮੁਕੱਦਮਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਮੈਂ ਤਫਤੀਸ਼ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਨਕਲ ਬਿਆਨ ਹਵਾਲੇ ਮਦਈ ਹੋਈ ਨਕਲ ਬਿਆਨ ਵਸੂਲ ਪਾਈ ਦਸਖਤ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਉਕਤ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਐਸ· ਆਈ. ਐਸ. ਐਚ. ਓ· ਬਿਆਸ 11-8-69, 8-15 ਪੀ. ਐਮੀ. ਅੱਜ· ਚੌਕੀ ਰਈਆ ।

ਅੱਜ ਥਾਣਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਫਰਦ ਬਿਆਨ ਲਿਖਾਇਆ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਸ: ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਐਸ. ਆਈ. ਸਾਹਿਬ ਮਜ਼ਬੂਨ ਉਪਰੋਕਤ ਮੁਕਦਮਾਂ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ 593 ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਥਾਣੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਿਸ ਤੇ ਇਹ ਮੁਕਦਮਾਂ ਜੁਰਮ 9 ਸਿਕਿਉਰਟੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਨਕਲ ਐਫ· ਆਈ. ਆਰ· ਮਹਿਅ ਅਸਲ ਲਿਖਤ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਹਥੀਂ ਐਸ. ਐਚ. ਓ. ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਲਈ ਭੇਜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਨਕਲ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਸਲ ਹੈ ।	ਸਾਈਂਡ/-
ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ. ਐਚ: ਸੀ. ਵੀ. ਆਰ. ਕੇ.	ਬਲਵੰਤ ਸਿਘ ਐਮ. ਐਚ. ਸੀ.
9-10-69.	ਪੀ. ਐਸ. ਬਿਆਸ 11-8-69

चौधरी बलबीर सिंह : मुझे बड़े दु:ख से कहना पड़ता है कि सरदार दर्शन सिंह फेरुमान की मौत हो गई है। इस लिये इस हाऊस की कारवाई को स्थगित कर देना चाहिए। (विघ्न) (शोर)

क्या हाऊस की कारवाई इन की मौत से ज्यादा important है ? (शोर)

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜੇ ਹੋਏ)

Mr. Speaker : Please listen to the Leader of the House.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਨੇ ਬਾਹਰ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੀ ਕੁਝ ਦਸਣ ਆਏ ਹੋਣ ਜੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਜਾਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦਰਿਆਫਤ ਕਰਾਂ ਕਿ ਕੀ ਗਲ ਹੈ।

I have to go out to enquire about it. Mr. speaker, have I your permission as to go out and find out to what is the authentic news ?

(At this stage the Chief Minister left the House)

Comrade Satya Pal Dang : This is a very serious matter that such important information should come to us first through a private Member and not through the Government.

Sardar Umrao Singh : I also agree with Mr. Dang. The Government had not been vigilant about Mr. Pheruman. It is shameful for the Government. It adds fuel to the fire because if we see the circumstances and the manner in which Mr. Pheruman has been treated by the Government; it has miserably failed. Mr. Pheruman was a freedom flighter—

Voices from the Congress Benches : Shame, Shame.

Mr. Speaker : Sardar Umrao Singh, please resume your seat.

(The Chief Minister returned to his seat.)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬੜੇ ਦੁਖ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਸੁਤੰਤਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪਰਧਾਨ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ, ਇਹਦਾ ਸਾਰੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਹੁਣ ਕੁਐਸਚਨ ਆਵਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਡਿਸਪੈਂਸ ਵਿਦ ਕਰ ਦਈਏ। ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤਾਕਿ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਦੁਖੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ, ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ, ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਮੈਂ ਇਹ ਬੜਾ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਾ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਅਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਬੜਾ ਗੰਭੀਰ

ਮਸਲਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਰੇਜ਼ੂਲੂਸ਼ਨ ਮੂਵ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਫੀਲਿੰਗਜ਼ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਇਹ ਕੁਐਸਚਨ ਆਵਰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਰੇਜ਼ੂਲੂਸ਼ਨ ਮੂਵ ਕਰਨ। (I am one with the feelings of the House. The Question Hour is dispensed with. The Leader of the House is requested to move the Resolution). The remaining questions will be deemed to have been answered under Rule 45.

Starred Questions deemed to have been Answered under Rule 45 of the Rules of Procedure and Conduct of Business

Fentonganj Market Committee, Jullundur.

*846 **Sardar Gurbanta Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state :

(a) the date when election of the trader member of Fentonganj Market Committee, Jullundur was held and the date when the election was notified;

(b) whether any date for the election of office bearers of the said Committee was also fixed ; If so, the reasons for which this election was not held;

(c) the date when the previous Committee stopped functioning and whether any official was appointed thereafter in order to disburse pay of the employees of the Committee ?

Sardar Gurnam Singh :

(a) The election of the trader Members of the Fentonganj Market Committee, Jullundur, was held on 7th January, 1969 and notified on 27th February, 1969.

(b) Yes. The date for election of office bearers was fixed by the Deputy Commissioner, Jullundur as 22nd March, 1969 but since certain persons had questioned the legality of the election of the grower/trader Members notified on 27th February, 1969 the election of office bearers was stayed.

(c) On 27th February, 1969, when the names of new Members of the Market Committee, were notified, the old Market Committee ceased to function under section 47 of the Punjab Agricultural Produce Markets Act, 1961. The Secretary, Market Committee, Jullundur, was however, allowed to incur day-to-day expenditure of un-avoidable nature pending the election of the Chairman and the Vice-Chairman of the Market Committee.

[ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ]

[(ਏ) ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀ ਫੈਨਟੋਨਗੰਜ ਦੇ ਟਰੇਡਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ 7/1/69 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਗਜ਼ਟ 27/2/69 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ।

(ਬੀ) ਜੀ ਹਾਂ।

ਚੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਡੀ. ਸੀ. ਜਲੰਧਰ ਨੇ 22/3/69 ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਕੁਝ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਵਿਉਪਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੇ ਜੋ ਕਿ 27. 2. 69 ਨੂੰ ਅਧਿ ਸੂਚਿਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਇਤ-ਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ

(ਸੀ) ਮਿਤੀ 27. 2. 69 ਨੂੰ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਾਣੀ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀ ਜਲੰਧਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਫਿਰ ਭੀ ਸਕੱਤਰ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀ ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚੋਂ ਨਿਤਕਿਰਿਆਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਕਰ ਲੈਣ।]

Transfers of Houses Constructed under the Industrial Housing Scheme to the Industrial Workers on Hire Purchase Basis

* 691. **Comrade Dana Ram** : Will the Chief Minister with reference to the reply to Starred Question No. 45 included in the list of questions for 26.3.69 be pleased to state : whether any details of the scheme to transfer the houses constructed in the State under the Industrial Housing Scheme to the Industrial workers on hire-purchase basis have since been worked out and finalised; if so, a copy of the scheme be laid on the table of the House; if not, the time by which it is likely to be finalised ?

ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ (ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਮੰਤਰੀ) : ਸਕੀਮ ਅਜੇ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਕੀਮ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ। ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਵਕਤ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਕੀਮ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

Demands of Traders Regarding Revision in the Pattern of Sales Tax

* 769. **Shri Gian Chand Kharbanda** : Will the Chief Minister be pleased to state whether the Government has taken any action on the demands of the traders to levy the Sales Tax at source and also to revise the schedule with a view to reducing the rate where it is more than that prevailing in the neighbouring States of Jammu and Kashmir, Haryana, Himachal Pradesh and Delhi; if so, the details of the steps taken in this regard ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ :

ਹਾਂ ਜੀ, ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਛੇ (6) ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਤੇ ਵਿਕਰੀ ਕਰ ਪਹਿਲੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ :-

1. ਬਨਸਪਤੀ ਘੀ
2. ਸੀਮਿੰਟ
3. ਇੱਟਾਂ
4. ਸ਼ੀਰਾ
5. ਅਸਲਾ ਆਦਿ
6. ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲਾਂ ।

ਹਰ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਵਿਕਰੀ ਕਰ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਮਾਲੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਭੀ ਵਖੋ ਵੱਖ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਹਰ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਵਿਕਰੀ ਕਰ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ।

[Yes. please, on the persistant demand of the traders, Sales Tax at first stage has been levied on the following six items :-

(1) Vegetable Ghee
(2) Arms and Ammunitions.
(3) Cement.
(4) Bricks.
(5) Molasses.
(6) Motor Vehicles etc.

Complete inter-State uniformity of rates of Sales Tax cannot be brought about because the Sales Tax structure in each State is different and each State levies taxes keeping in view its fiscal needs and the capacity of its people to pay taxes.]

Establishment of a Fertilizer Factory in Punjab.

*658. **Comrade Satya Pal Dang** ; Will the Minister for Industries be pleased to state :-

(a) whether the Punjab Government entered into any agreement with Sh. Biju Patnaik or any other private firm for establishing a fertilizer factory in the Punjab in the private sector, if so, the main terms of the said agreement and a copy of the same be laid on the table of the house;

(b) whether it is a fact that the firm in question has gone back on its commitment and now has decided to start the factory in some other State, if so, the action, if any taken or purposed to be taken by the Government against this firm;

[Comrade Satya Pal Dang]

(c) the steps taken by the Government to ensure the setting up a fertilizer factory in Punjab at an early date ?

Shri Balram Dass Tandon :

(a) M/s Kalinga Tubes Ltd. were granted a letter of Intent by Government of India for setting up a fertilizer factory in the Punjab. The terms of agreement with this party were almost settled but Shri Patnaik ultimately decided not to set up this unit in Punjab. Therefore, no final agreement was signed.

(b) During the course of negotiations, Shri Patnaik abandoned the idea of locating the project in this State. Government are not aware of the further intentions of Shri Patnaik. The question of taking action against him does not arise.

(c) The State Industrial Development Corporation has applied for a licence for setting up a fertilizer plant in the State. The matter is being pursued with the Central Government.

Quota of Galvanized Iron Sheets given to firms in Jullundur District

* 742 **Sardar Gurbanta Singh** : Will the Minister for Industries be pleased to state :

(a) the names of firms in Jullundur district which were given quota of galvanized iron sheets for making bins for storing foodgrains by the farmers alongwith the quantity thereof given in each case;

(b) whether the Government has information about the number of the said bins sold by each firm, if so, the details thereof;

(c) whether the said quota holders have used their entire quota for manufacturing such bins, if not, whether they have returned the unused quota to the Government ?

Shri Balram Dass Tandon :

(a) The names of the parties to whom the quota of galvanized sheets has been allotted, alongwith the quantity thereof have been indicated in column II and III of the enclosed Annexure I.

(b) The details are contained in columns IV and V of the enclosed Annexure I.

(c) No. The parties left with ½ ton or less quantity of sheets were allowed to use them for manufacturing other articles. In the case of others the quantity left over was adjusted in their future quotas to be supplied by the Small Industries Corporation.

ANNEXURE I

Statement showing quantity of galvanized iron sheets allotted to Firms in Jullundur District for the manufacture of Grain Storage Bins.

Starred Question No. 742.

Srl. No.	Name and address of the party	No. of sheets allotted	No. of bins sold	Name of the Market Committee to whom bins sold.
1	2	3	4	5
1.	M/s Vinko Industries, Dadowali Road, Jullundur.	87	11	Jullundur City.
2.	M/s Navyog Industries, I. A, Jullundur.	42	14	do
3.	M/s Ashoka Tools Mfg., Co. I.A. Jullundur.	400	92	Phillaur, Nurmahal.
4.	M/s Saturn Private Ltd., I. A. Jullundur.	739	183	Jullundur Cantt Phillaur.
5.	Rural Industrial Development Centre, Hulka Kalan.	480	130	Banga Phillaur.
6.	Rural Industrial Development Centre, Adampur.	480	124	Adampur.

7.	Common Facility Workshop, Malsian.	400	100	Shahkot.
8.	Common Facility Workshop, Nurmahal.	150	50	Nurmahal.
9.	M/s Adampur Rural Industrial Corporation, I. E. Adampur.	200	—	
10.	M/s Friends I. E. Adampur.	265	8	Jullundur City. Jullundur Cantt.
11.	M/s Doaba Rural Industries, I. E Adampur.	75	19	Jullundur City.
12.	M/s Sohal Mechanical Works, Banga.	294	39	Banga.
13.	M/s Ratta Singh Bachint Singh, Banga.	294	65	Nawanshahr Banga.
14.	M/s National Iron Works, Nakodar.	400	50	Nakodar.
15.	M/s Nakodar Rural Industries, Nakodar.	618	100	Nakodar. Nurmahal.
16.	M/s Mohinder Singh, Gopal Singh, Jullundur.	80	20	Jullundur City. Adampur.
17.	M/s Des Raj and Brothers, Tanda Road, Jullundur.	140	27	Jullundur City. Shahkot.
18.	M/s National Trunk Makers PCS, Jullundur.	60	15	Jullundur City.
19.	M/s Kumar Engineering Works, Jullundur.	300	57	Jullundur City. Shahkot.

20.	M/s Kundan Lal, Balti Maker, Jullundur.	20	5	Jullundur City.
21.	M/s Ganda Singh Gurcharan Singh, Jullundur,	20	5	Jullundur City.
22.	M/s Harbans Singh and sons, Jullundur.	20	5	Jullundur City.
23.	M/s Banta Singh, Shamsher Singh, Jullundur.	20	5	Jullundur City.
24.	M/s Nawanshahr P. C. S., CIS, Nawanshr.	450	90	Nawanshahar.
2 .	M/s Anand Balti house, Jullundur.	68	17	Jullundur City.
26.	M/s Matri Industries, Jullundur.	32	8	Nurmahal.
27.	M/s Satish and Co., I. A. Jullundur.	80	—	
28.	M/s Shakti Steel Industries, Jullundur.	200	—	
29.	M/s Suraj Trunk House, Jullundur.	200	—	
30.	M/s Gulab Chand, Chowk Sudan, Jullundur.	130	—	
31.	M/s Krishna Iron Works, Jullundur.	130	—	

Betterment Levy Charges from Certain Villages of Tehsil Ajnala District Amritsar.

* 720 **Comrade Darshan Singh Jhabal** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :-

(a) whether any betterment levy is being charged from the residents of villages Shura, Beharwal and Wanieke, tehsil Ajnala, District Amritsar; if so, the amount of the said tax so far realized from the said villages yearwise ;

(b) whether Government has received any representation from the people of the areas for the remission of the said tax, if so, the action, if any taken thereon ?

Sardar Sohan Singh Bassi :

(a) No, the question does not arise.

(b) No, the question does not arise.

[(ਏ) ਨਹੀਂ ਜੀ, ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

(ਬੀ) ਨਹੀਂ ਜੀ, ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।]

Electrification of Villages in Dhar Block Hilly Area of Pathankot.

* 795 **Ch. Ram Singh** : Will the Minister for Irrigation and Power to pleased to state :-

(a) whether the Government has asked the State Electricity Board for the electrification and villages in Dhar Block of Pathankot ;

(b) if the reply to part (a) above, be in the affirmative, whether villages Lerun, Surt, Changota, Doong and in the said area are proposed to be electrified ?

ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ :

(a) No.

(b) Question does not arise.

[(ੳ) ਨਹੀਂ ਜੀ ।

(ਅ) ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।]

Metalling of Road from Tarn Taran, Mano Chahal to Dialpura (District Amritsar)

* 718 **Comrade Darshan Singh Jhabal** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :

(a) whether any decision has been taken by the Government

to metal the road from Tarn Taran Mano Chahal to Dialpura (District Amritsar).

(b) whether the Government have received any representation from the M.L.A. and other representatives of the area; if so, the steps taken in this regard so far ?

Sardar Sohan Singh Bassi :

(a) Yes.

(b) Yes. This road has since been included in the Road Crash Programme II Phase.

[(ੳ) ਹਾਂ ।

(ਅ) ਹਾਂ । ਇਸ ਸੜਕ ਨੂੰ ਕਰੈਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਦੂਜੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ।]

Suspension of Revenue Patwaries and Girdawar Kanungos of Tehsil Tarn Taran

*680 **Sardar Kirpal Singh** : Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state :

(a) whether the revenue Patwaries and Girdawar Kanungos are authorised to recover taccavis, land revenue, local rate and water rate and issue receipts therefor; if so, the rules under which it is done;

(b) whether it is a fact that the Deputy Commissioner, Amritsar suspended some revenue Patwaris and one Girdawar Kanungo of tehsil Tarn Taran in July or August, 1969, on the ground that they have realised lesser amount of taccavi; if so, the dates of their suspension in each case;

(c) if the reply to part (b) above be in the affirmative, whether the Officials mentioned in part (b) above were charge-sheeted after suspension, if so, the copies of the charge-sheets given to them be laid on the Table of the House;

(d) whether any replies in response to the charge-sheets have been received from the said officials; if so, copies thereof be laid on the Table of the House;

(e) the final decision taken by the Government in the said case ?

Sardar Atma Singh :

(a) No. The Patwaris are however to assist in the recovery work.

(b) No revenue Patwari or Girdwar Kanungo of Tehsil Tarn-Taran was suspended on this ground.

(c, d&e) Question does not arise.

[Minister for Revenue]

[(ੳ) ਨਹੀਂ ਜੀ । ਪਰ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਸੂਲੀ ਵਿਚ ਲੰਬਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ।

(ਅ) ਤਹਿਸੀਲ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮਾਲ ਦੇ ਪਟਵਾਰੀ ਜਾਂ ਗਰਦਾਵਰ ਕਾਨੂੰਨਗੋ ਨੂੰ ਇਸ ਬਿਨਾ ਤੇ ਮੁਅਤਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।

(ੲ,ਸ,ਹ) ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ ।]

SALE OF EVACUEE LAND TO NON-HARIJANS

*845. **Sardar Gurbanta Singh :** Will the Minister for Revenue & Rehabilitation be pleased to state :

(a) whether any circular has been issued by the Government directing the sale of evacuee land in the State (meant for auction amongst Harijans only) to the un authorised Non-Harijan occupants at reserve price ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the acreage of the said land under un-authorised occupation and whether there is any land which is under the un-authorised occupation of the Harijans ?

Sardar Atma Singh :

(a) No.

(b) In view of reply to part (a) above, the question does not arise.

[(ਏ) ਨਹੀਂ ।

(ਬੀ) ਭਾਗ (ਏ) ਦੇ ਉੱਤਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।]

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Police Officials Sent to Phillaur for Training.

258. **Vaid Kartar Singh :** Will the Chief Minister be pleased to :

(a) state the number of Constables Head Constables and ASI of the Punjab Police respectively who were sent to Phillaur for Upper/Lower Training during the last two years ;

(b) state whether any employee belonging to scheduled castes out of those mentioned in part (a) above were also sent for the said training according to the prescribed quota ; if not, the reasons therefor and the names of the officers, if any, found responsible for this negligence ?

Sardar Gurnam Singh :

(a) Constables ... 326

	Head Constables	...	42
	A. S. Is.	...	145
(b)	Constables	...	34
	Head Constables	...	3
	A. S. Is.	...	6

The prescribed quota for scheduled castes employees could not be filled up as no other eligible ASI/HC/Constable having satisfactory record of service was available for Upper/ Lower School Courses. The question of any officer being responsible for this lapse does not, therefore, arise.

[(ਏ) ਕੰਸਟੇਬਲ-326
ਹੈਡ ਕੰਸਟੇਬਲ-42
ਏ. ਐਸ. ਆਈ-145
(ਬੀ) ਕੰਸਟੇਬਲ-34
ਹੈਡ ਕੰਸਟੇਬਲ-3
ਏ. ਐਸ. ਆਈ-6

ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਨਿਸਚਿਤ ਕੋਟਾ ਇਸ ਲਈ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਏ. ਐਸ. ਆਈ./ਹੈਡ ਕੰਸਟੇਬਲ/ਕੰਸਟੇਬਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੀਕਾਰਡ ਤਸੱਲੀ ਬਖਸ਼ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਅਪਰ ਅਤੇ ਲੋਅਰ ਕਲਾਸ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੋਣ। ਸੋ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਦਾ ਜ਼ਿਮੇਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।]

Amount Earmarked for the Construction of Dharmshalas/ Chaupals for Harijans.

259. **Comrade Kulwant Singh** : Will the Minister for Social Welfare be pleased to state the amount earmarked during the current financial year for the constructoin of Dharmshalas/Chaupals for Harijans district-wise in the State ?

ਸਰਦਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : ਜ਼ਿਲਾਵਾਰ ਕੋਈ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੀ।

Obituary References.

(ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜੇ ਹੋਏ)

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਾਫੀ ਸ਼ੋਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਖੜੇ ਸਨ।)

ਅਵਾਜ਼ਾਂ : ਇਹ ਸਾਰੀ ਦਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਹੈ (ਸ਼ੋਰ) (ਸ਼ੇਮ, ਸ਼ੇਮ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ, ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਉ। ਆਰਡਰ, ਆਰਡਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬੋਲਣ।

[ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ]

(Addressing Sardar Sant Singh and Sardar Umrao Singh : Please resume your seats. Order, Order. Sardar Gurnam Singh to speak please.)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਦੀ ਮੌਤ 3–30 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਕੁਐਸਚਨ ਆਵਰ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹਾਉਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਮੂਵ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕੀਏ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਮੇਰੀ ਮੋਸ਼ਨ ਵੀ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਟੇਕ ਅਪ ਕਰ ਲਉ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਰਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਅਤੇ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਇਕ ਉਘੇ ਲੀਡਰ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਰਹੇ ਅਤੇ ਅੱਛੇ ਅੱਛੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਉਹ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਰਹੇ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਲੜੀ। ਆਪ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਜੰਗੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਰਹੇ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜਾ ਨੁਮਾਇਆ ਹਿਸਾ ਪਾਇਆ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਸੀਆਂ ਘੱਟ ਹੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਅਤੇ ਡੀਟਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਵਿਚ ਸੀ। ਲੋਕ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹਨ, ਮਗਰ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਮੰਚ, ਇਕ ਅਸੂਲ ਅਪਣਾਇਆ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਲਈ-ਮੈਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਮਗਰ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਰਤ ਰੱਖ ਹੀ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਦ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਫ਼ੌਰਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਭੇਜ ਕੇ ਮੁਕੰਮਲ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਮਰੇ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿਤੇ। ਉਥੇ ਡਾਕਟਰ ਨਰਸਿਜ਼ ਲਗਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਫ਼ਾ ਮਿਲਿਆ ਹਾਂ। ਉਹ ਕੁਝ ਦੇਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਡੀਟੈਨਸ਼ਨ ਥੱਲੇ ਰਹੇ। ਮਗਰ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਐਸਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ ਤਾਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਤ ਦੇ ਵਿਚ, ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤੋਂ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇਛਾ ਸੀ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ। ਖੈਰ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਵਰਤ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਕਸਪ—ਲਾਇਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੂਸਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਮੈਂ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਵਰਤ ਨਿਰੋਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਤੇ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਇਲਾਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਵਰਤ ਛੱਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਚਿਠੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੀਆਂ। ਮੁਸਾਫਿਰ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸਤ ਸਨ। ਆਪ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਲੀਡਰ ਹਨ, ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਰੇ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

ਬੜੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਵਰਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ । ਤੋਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਜੋ ਕਰੀਮੇਸ਼ਨ ਹੈ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਛਾ ਸੀ । ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਲੋਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦਿਉ । ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਕਰੀਮੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਆਜ਼ਾਦ ਹਾਂ ਪਰ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪੁਲਿਸ ਰੈਗੂਲੇਟ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਬੜੀ ਖਰਾਬ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਕਲੀਫ ਹੋਵੇ । ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹੀ । ਇਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ ਤਾਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ ਸੀ । ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ, ਕਿ ਆਖੀਰ ਤੱਕ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਮੁਤਲਕ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਹੌਂਸਲੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦ ਮੈਂ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਥੈਂਕਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਕਮਫਰਟਸ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੋ ਮੌਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਮੌਤ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖਾਤਰ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਹੋਈ ਹੈ । ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬਾਰੇ ਇਕ ਸ਼ਖਸ਼ ਦਾ ਇਤਨੀ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣਾ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਬਲਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੋਵੇ ਔਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੋਵੇ । ਇਹ ਕੁਰਬਾਨੀ ਇਕ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬੜੀ ਮਹੱਤਤਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਫਿਊਨਰਲ ਦੇਵੇਗੀ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਸਕੱਤਰੇਤ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਆਰਡਰ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਫਿਊਨਰਲ ਮਿਲੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਬਲਿਕ ਦੀ ਖਾਤਰ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖਾਤਰ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬੇਹਤਰੀ ਦੀ ਖਾਤਰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਭੁਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਅੱਜ ਇਹ ਮੌਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿਊ ਪੁਆਇੰਟ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਊ ਪੁਆਇੰਟ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਧਰ ਉਧਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ । ਮੈਂ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਵਾਇਡ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਈਏ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਐਸੀਆਂ ਛੋਟੀਆ ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ।

[ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ]

ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਉਹ ਲੀਹ ਪਾਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਖਾਤਰ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਖਾਤਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕਿਸ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦਿਤੀ ਹੈ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਲਫਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰ ਸਕਾਂ। ਸੋ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਦਾ ਇਹ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸੈਂਟੀਮੈਂਟਸ ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ (ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ) **:** ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਦਾ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ, ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਜਿਥੇ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿਰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਪੁਰਾਣਾ ਯੋਧਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ 17 ਸਾਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਖਾਤਰ ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਕੱਟੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜੋ ਦਰਿੜ੍ਹਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪਕੇ ਰਹੇ ਜੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭੁੱਲ ਬੈਠੇ ਸੀ।

ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਜੋ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਇਹ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਬੜਾ ਖਤਰਨਾਕ ਵਕਤ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅਗਰ ਇਕੱਠਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਦਾਰ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮੰਗ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਾ ਸਕੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਰੀਸੈਂਟਲੀ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਸੱਟ ਲਗੇ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ, ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਅਗਰ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਨੂੰ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਦਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਛਾ ਨਹੀਂ ਕਹੇਗਾ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਨਾ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ। ਕਿਉਂ ਕਿ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦੀ ਕਾਪੀ ਅੱਜ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਟੇਬਲ ਤੇ ਆਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਨਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦਾ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਵੀ ਦੇਖ ਲਉ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਈਂ ਇਹੀ ਅਪੀਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਦਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦੇ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਔਰ ਆਪਣੀ ਵਿਲ ਪਾਵਰ ਹੀ ਦਸੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਰਤ ਰਖਿਆ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਡਾਊਟਿੰਗ ਟਾਮ ਹੀ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਇਕੁਵੇਟ ਨਾ ਕਰੋ, ਜੋ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਸੀ? ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਸਗੋਂ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। 1946 ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਨਲ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਦੋ

ਉਹ ਲੜਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਬੜੀ ਦਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਔਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਬੜੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਆ ਜਾਉ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਕੁਝ ਦਿਆਂਗੇ ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨੇ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਜਿਥੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ ਉਥੇ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਫਖਰ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਉਸ ਇਨਸਾਨ ਨੇ ਉਹ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਉਹ ਮਾਣ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਭੁਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਅਸੀਂ ਪਾਸ ਕਰਾਂਗੇ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਇਕ ਸੰਤ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਔਰ ਉਹ ਅਮਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਦ ਤਕ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਸਟੈਚੂ ਵਗੈਰਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਤਦ ਤਕ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਮੁਤਮੈਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਫਿਊਨਰਲ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਲਦੀ ਨਾ ਕਰਨ ਔਰ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਸਾਡਾ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤਦ ਹੀ ਸਹੀ ਮਾਇਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇ ਕੇ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਅਮਰ ਰਖ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਲਈਏ ਕਿ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਇੱਛਾ ਸੀ ਉਸੇ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੀਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰਾਇਆ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਧਮਕਾਇਆ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਸੈਕਰੀਫ਼ਾਈਸ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਗਲ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਇਕ ਸਬਕ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਦ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਖ ਸਕਾਂਗੇ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ ਔਰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਵਿਗੜ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਜ਼ਤ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜੋ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਮਜ਼ਹਬ ਨੂੰ ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਅਗੇ ਜੋ ਅਰਦਾਸਾ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਦੀ ਲਾਜ ਰਖੀ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਇਕ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਣ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਔਰ ਜਿਹੜਾ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਮਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਸੋ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਇਕ ਸੁਜੈਸ਼ਨ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਦੋ ਦਿਨ ਦਾ ਵਕਤ ਦਿਉ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਤਾਂ ਕੀ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਲੋਕੀਂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਉਣਗੇ ਔਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲੋਕੀ ਵੀ ਦੇਖਣਗੇ ਕਿ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਜ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਲਦੀ ਨਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣਗੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ]

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦੋ ਦਿਨ ਲਈ ਸਥਗਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅੜਚਨ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗਲ ਬਾਤ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦੋ ਦਿਨ ਲਈ ਪੋਸਟਪੋਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਮੁਫ਼ਾਦਾਂ ਨੂੰ, ਸਿੰਗਲ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਦੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਰਦਾਰ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਜ਼ਾਤੀ ਮੁਫਾਦ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਉਹ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਕੀਤਾ। ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੋ ਇਛਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੋ ਇਛਾ ਸੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੁਕੀ ਛਿਪੀ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਛਾ ਸੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲੈਣ ਲਈ, ਭਾਖੜਾ ਲੈਣ ਲਈ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕੇ ਲੈਣ ਲਈ ਔਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਨ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਰਖਾਂਗੇ। ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਕੰਟਰੋਲ ਬੇਸ਼ਕ ਕਰਨ ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸੀਂ ਵਧਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਮਝਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਸੇ ਜੁਗ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਂ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਦੇ ਸੀ; ਅੱਜ ਉਹ ਅਸੀਂ ਅਖੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਇਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੀ ਇੰਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੋਈ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਐਵੇਂ ਗ਼ਲਤ ਬਿਆਨੀ ਨਾ ਕਰ ਜਾਵਾਂ। ਖੈਰ ਇਸ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਗਲ ਨੂੰ ਛਡਦੇ ਹੋਏ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਔਰ ਸਿੱਖ ਮਜ਼ਹਬ ਨੂੰ ਇਕ ਉਹ ਸ਼ਾਨ ਦਿਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਭੁਲ ਸਕੇਗਾ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪੀਸਫੁਲ ਹੋ ਕੇ ਕਰੀਏ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਡੀਮਾਨਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵੇਲੇ ਪੀਸਫੁਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪੀਸਫੁਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਵਟਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸਿਨਸੀਅਰਲੀ ਲੈਣਗੇ ਔਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਗਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੇ। ਅੰਤ ਵਿਚ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇਤਾ, ਸਰਦਾਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂਗਾ, ਸ਼ਹੀਦ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੱਛਮ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਉਤੇ, ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਔਰ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦਾ ਜੋ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਜਜ਼ਬਾਤ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਕ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਨ ਔਰ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਹਨ। ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਮੱਤ ਭੇਦ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਸ ਗਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਔਰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਉਚੀ ਥਾਂ ਸੀ। ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਚ, ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼ ਦਾਇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਔਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਡਟ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਹ ਮਰਨ ਵਰਤ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਜਿੰਨੇ ਸਾਥੀ, ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਸਭ ਦੀ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਇਹ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸਤ ਜੋ ਮਰਨ-ਵਰਤ ਤੇ ਬੈਠਿਆ ਹੈ ਔਰ ਜਿਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਮਰਨ-ਵਰਤ ਅਤੇ ਭੁਖ ਹੜਤਾਲ ਸਵੱਛ ਅਤੇ ਪਿਉਰ ਹੋਏਗੀ। ਕੋਈ ਸ਼ੁਬਾਹ ਸ਼ਕ ਵਾਲੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਇਕ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸਨ ਔਰ ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਣ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਪ੍ਰਣ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਗੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦੇਣਗੇ। ਜਿੰਨੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਨੇੜਿਉਂ ਜਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੰਨੇ ਦਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦੇ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਮੌਤ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਨਗੇ, ਆਪਣੇ ਵਾਇਦੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਣ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਗੇ। ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਦਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੀ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਾਇਦੇ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਹਾਊਸ ਅਗੇ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਜਿਸ ਕਾਜ਼ ਲਈ ਦਿਤੀ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਬਕ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਅਗਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਗਲ ਨਹੀਂ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਮਰਨ—ਵਰਤ ਰਖਣ ਲਈ ਔਰ ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਇਕ ਨਾਵਾਜਬ ਗਲ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਭੀ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਨਾਵਾਜਬ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਕਾਜ਼ ਲਈ ਲਮਕ ਦੇ ਰਖਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲੈਣਾ ਬੜੀ ਦੁਖਦਾਈ ਗਲ ਹੈ। ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਤਵਜੁਹ ਇਸ ਗਲ ਵਲ ਦਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਤੋਂ ਸਬਕ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ। ਉਸ ਮਹਾਨ ਆਦਮੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਵਸੀਅਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਔਰ ਉਸ ਵਸੀਅਤ ਦਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਗਨ-ਕੁੰਡਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਬੰਧ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਇਹਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਵਸੀਅਤ ਬਦਲ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮੌਤ ਤੇ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਆਦਿ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਮੇਰੇ ਵਰਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਦਿ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਗਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਇਲਾਨ ਕੀਤਾ, ਉਹ

[ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ]

ਮਸਲਾ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਸੀ ; ਉਹ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਉਹ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਅੱਡ ਅੱਡ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ ਅਤੇ ਦੇਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਫਾਦ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਉਹ ਵਸੀਅਤ ਬਦਲੀ । ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਣਾ, ਇਹ ਬੜੀ ਬੇ-ਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੈ । ਹਰ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਅਤੇ ਹਰ ਅਸੂਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਅਸੂਲਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਫ਼ਾਦ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਹੋਵੇ ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਔਰ ਉਹ ਵੀ ਪੁਰ-ਅਮਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ । ਇਥੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੁਆਲ ਤੇ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਆਪਸ ਵਿਚ, ਖਾਹ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਹੋਵੇ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਹ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀ ਜਨਤਾ ਹੋਵੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਇਸਦੇ ਇਲਾਵਾ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਟੇਟ ਫਿਊਨਰਲ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋ ਦਿਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ ਜਾਏ । ਮੈਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਨਫ਼ੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਊਸ ਕਿਤਨੇ ਦਿਨ ਤਕ ਐਡਜਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨਫ਼ੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਦਰੁਸਤ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਰਨਗੇ । ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਉਸ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਭੇਂਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਇਨਸਾਫ਼ ਲਈ ਦਿਤੀ ।

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਲਈ ਮੁਫ਼ੀਦ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮਸਲਾ ਹੁਣ ਹੋਰ ਨਾ ਲਮਕਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਸ ਸੁਆਲ ਤੇ ਝਗੜਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੱਖਣ) : ਮਾਨਯੋਗ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਮਾਇਆ—ਨਾਜ਼ ਸਪੂਤ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜੰਗੇ—ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਕ ਬੜੇ ਸਿਪਾਹੀ ਰਹੇ ਔਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਇਕ ਬਹਾਦਰਾਨਾ ਮੌਤ ਵਾਸਤੇ ਰਸਤਾ ਚੁਣਿਆ, ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਔਰ ਮੌਤ ਦੇ ਕੁਝ ਅਸੂਲ ਸਨ :

ਜੋ ਜੀਤੇ ਹੈਂ ਸਲੀਕੇ ਸੇ, ਮਰਤੇ ਹੈਂ ਸਲੀਕੇ ਸੇ ।
ਜੀਨੇ ਔਰ ਮਰਨੇ ਕਾ ਭੀ ਦਸਤੂਰ ਹੈ ਏਕ ॥

ਇਕ ਐਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਚੁਣੀ । ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਅਗਨਕੁੰਡਾਂ ਦੀ

ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੜਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਔਰ ਆਪ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਾਟੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਇਹ ਤਕਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਖਾਸਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਅਗਨ-ਕੁੰਡਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੁਤਾਲਬਾ ਕਰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਇਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਦੁਹਰਾਏ ਕਿ 'ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਂ ਮੌਤ'। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਵੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਮੁਤਾਲਬਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅਗੇ ਇਸ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਉਤਰਾਂ ਇਹ ਮੇਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਰਪਾਲ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਕਿ, ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਕੀ ਮਾਇਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਕਈ ਸਜਣ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਰਤ ਛਡਾਉਣ ਲਈ ਗਏ ਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਮਾਇਨੇ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਮੇਰਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਅਤੇ ਧਰਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜ ਇਕ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਅਰਦਾਸ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਉਹ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਟੇਜਾਂ ਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਕਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਇਕ ਇਹ ਗਲ ਕਹੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਸ਼ਹੀਦ ਨੇ, ਉਸ ਇਨਸਾਨ ਨੇ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖਾਤਰ ਅਤੇ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਖਾਤਰ ਜਾਨ ਦਿਤੀ ਔਰ ਐਸੇ ਅਨੋਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਨ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਚੰਭੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ 20-20 ਦੀ ਟੋਲੀ ਇਸ ਅਚੰਭੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਉ ਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਨਲਕੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪਾਣੀ ਕਢਾ ਕੇ ਪੀਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸੌਂਹ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਨਾ ਤੋੜਿਆ ਜਾਏ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਣ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਿਭਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਹ ਉਸ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਮਹਾਨ ਪਰਤਿਗਿਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕੰਮ ਤੋਂ ਸਬਕ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕਾਜ਼ ਇਸ ਸਟੇਟ ਦਾ ਕਾਜ਼ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਟੇਟ ਵਲੋਂ ਸੋਗ ਮਨਾਇਆ ਜਾਏਗਾ। ਫਿਰ ਛੁੱਟੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਈ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਅਸੀਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕੀਏ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਉਸ

[ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ]

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵਿਚ ਪਾ ਸਕੀਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਸਟੇਟ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸਦਾ ਕਿ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਵੇ।

ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਗਰੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਝਗੜੇ ਦੇ ਡਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਰਲਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਅਗੇ ਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਭੂਮੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਿੰਜੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਘੋਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੋਹਣਾ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਭਰਾ ਮੇਰੇ ਪਿਛੋਂ ਲੜਾਈ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਸ ਦਾ ਮੁਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਦਮਜ਼ਗੀ ਹੋਵੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਵਰਤ ਨੂੰ ਸਟੰਟ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸਬੂਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਵਰਤ ਕੋਈ ਸਟੰਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੈ। ਅਗਰ ਉਹ ਈਮਾਨਦਾਰ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਹ ਗੱਲ ਨਿਕਲੇਗੀ ਅਗਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇਗੀ ਤਾਂ ਲੋਕ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਣਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਈਮਾਨਦਾਰ ਹੋ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਬਾਕੀ ਦੋਸਤਾਂ ਅਗੇ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦ ਅਤੇ ਮਾਇਆਨਾਜ਼ ਸਪੂਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਤਹਿ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀ ਸਾਰੇ ਤਨੋਂ ਮਨੋਂ ਅਤੇ ਧਨੋਂ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਪਿਛੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਚਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਦਕੀਕਾ ਫਰੋਗੁਜ਼ਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਐਸੇ ਬਹਾਦਰ ਆਦਮੀ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਇਹ ਚੰਦ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਕੇ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ:

ਐ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਾ ਮੀਰਦ ਆਂ ਕਿ ਦਿਲਸ਼ ਜ਼ਿੰਦਾਸ਼ੁਦ,
ਬ ਇਸ਼ਕ ਹਿਬਤ ਅਜਤ ਬਰ ਜਰੀਦਾਂ ਆਲਮ ਦਵਾਮ ਮਾ।

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ (ਸਮਰਾਲਾ): ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਢਾਈ ਸੌ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਜੋ ਸਿਖ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਅਗਨੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਲਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਸਿਖ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇਕੇ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਦੋਬਾਰਾ ਪ੍ਰਜਵਲਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਗਨੀ ਤੇ, ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸਵਾਹ ਪੈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ ਪੈ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਦਾਤ, ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਚਾਅ, ਸਿਖ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮਾਨਯੋਗ ਮਿਤਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਮਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਕੇ ਕਹਿਣੀਆ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਝਗੜੇ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਪਹਿਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੋਵੇ।

ਮਾਨਯੋਗ ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਮੌਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਹਾਦਤ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਲੈ ਆਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਫਿਲਾਸਫਰ ਅਤੇ

ਵਿਚਾਰਕ ਮੋਮੈਂਟ ਆਫ ਟਰੁੱਥ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਮੌਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਝੂਠ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਮੋਮੈਂਟ ਆਫ ਟਰੁਥ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ :

ਸਚ ਸੁਣਾਇਸੀ ਸਚ ਕੀ ਬੇਲਾ।

ਇਸ ਸਚੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਵਾਕਿਆਤ ਬਾਰੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਚਾਈ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਪਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਜੋ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਅਵਗਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਜੋ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਲੁਕਾਏਗਾ ਉਹ ਭਾਰੀ ਅਵਗਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ 6 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਸੀ ਜੋ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਜਾਂ ਤਾਂ ਫਲਾਣੀ ਫਲਾਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਰਤ ਰਖਣ ਲਗਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 15 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਸੰਤ ਫ਼ਤਿਹ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਇਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਚਿੱਠੀ ਪਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਦੁਹਰਾਈਆਂ ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਅਇਆ। ਫਿਰ 1 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਇਕ ਖੁਲ੍ਹੀ ਚਿੱਠੀ ਪਾਈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀ। ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਫਿਕਰੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਤਾਕਿ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਿਸ ਸ਼ਹੀਦ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਜ ਸ਼ਰਧਾਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਮੁਹੱਰਕ ਕੀ ਚਾਜ਼ ਸੀ। ਉਸ ਚਿਠੀ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

"ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਭਾਖੜੇ ਬਾਰੇ ਉਪ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ, ਜੱਥੇਦਾਰ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਉਮਰਾ ਨੰਗਲ ਆਦਿਕ ਕੁਝ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ 17 ਦਸੰਬਰ, 1966 ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਘੋਰ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋਈ ਤੇ ਸਿਖ ਪੰਥ ਦੇ ਵਕਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸਟ ਵੱਜੀ।"

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ;

"ਆਪ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠ ਕੇ ਇਹ ਮਹਾਨ ਝੂਠ ਵੀ ਬੋਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬਾਰੇ ਪਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਚਿੱਠੀ ਭੇਜੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਰਦਾਰ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਚਵਾਹਾਨ ਨੇ 14 ਜੂਨ, 1967 ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਸਦੀ ਤਰਦੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਪੋਰਟਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਹਰਾ ਝੂਠ ਇਹ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਚਿਠੀ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।"

ਅਗੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ;

"ਸੰਤ ਜੀ ਆਪ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪਰਨ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਤੋੜਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਸਤੰਬਰ, 1965 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜੰਗ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਦਸੰਬਰ, 1966 ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਹੁਕਮ

[ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ]

ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਦਕੇ । ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਪਰ ਕੁੰਡ ਨਾ ਬਣਨ ਪਰ ਜੋ ਪਰਨ ਕਰਕੇ ਖਿਸਕ ਜਾਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਕੁੰਡ ਕਾਇਮ ਰਖਣੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਘੋਰ ਬੇਅਦਬੀ ਹੈ। ਪਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਬਾਰੇ ਦੋ ਵੇਰ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਪਰਨ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਕੇ ਨਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜਿਥੇ ਲੋਕੀਂ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦਾ ਘੋਰ ਪਾਪ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।"

"ਆਪ ਨੇ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਪਰਨ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਜੋ ਕਲੰਕ ਲਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਧੋਣ ਲਈ ਮੈਂ 15 ਅਗੱਸਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਪੁਜ ਕੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰਖਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਪਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਅਗਨੀ ਕੁੰਡ ਢਾਉਣ ਲਈ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਓ।"

ਇਸ ਦੇ ਮਗਰੋਂ, ਅਗਸਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਰਈਏ ਵਿਚ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹੋਈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਮੈਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਥੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹੀ ਜਜ਼ਬਾਤ, ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਰਖੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਵਰਤ ਰਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਇਹ ਗਲ ਕਹੀ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਮੁਲਕ ਹੈ, ਸਭ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਮੇਰੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਮਗਰੋਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਦਅਮਨੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਕਿਸੇ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿਸੇ ਭਾਈ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਨਾ ਦੁਖਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਅਤੇ ਜਾਂਨਿਸਾਰ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਸਿਪਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਰਮ ਮਿੱਤਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਰ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਅਗਨਕੁੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਲਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿਦ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਅਮਨ ਭੰਗ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਪਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਫਸਾਦਾਂ ਦਿਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਕੇ ਝਟਪਟ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਲਿਖਤੀ ਵਸੀਹਤ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹਾਂ, ਆਪਣਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਨਾਮ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾ ਚੁਕਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਦਿਉ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਅਗਨ ਕੁੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਲਾਉਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਸਾੜਨਾ। ਬਾਕੀ ਦੀ ਮੇਰੀ ਵਸੀਹਤ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹੇਗੀ। ਅਗਨ ਕੁੰਡਾਂ ਨੂੰ ਢਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਅਸਥੀਆਂ, ਸਵਾਹ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾ ਦੇਣਾ। ਹੋਰ ਜੋ ਕੁਝ ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਮੈਂ ਕਾਇਮ ਹਾਂ।

ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, 9 ਅਗੱਸਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਸਪੁਤਰ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਬਲ ਸਰਾਏ ਥਾਣਾ ਬਿਆਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਪਾਸ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਭਾਗ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ :

"ਮੈਂ ਅਜ 6 ਸਾਢੇ 6 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਸ੍ਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ

ਗਿਆ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ 6/7 ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਬੜੀਆਂ ਗੁਸੇ ਭਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ । ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਪਾਖੰਡੀ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਦੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਤੋੜ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੋੜਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੋ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ।

ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਖੰਡੇ ਤਿਆਰ ਕਰੋ । ਚੁਪ ਬਹਿਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਾੜ ਫੂਕ ਕੇ ਤਸ਼ਦਦ ਤੇ ਉਤਰੋਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਕੰਮ ਬਣੇਗਾ । ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਮਰਨ ਵਰਤ ਦਾ ਇਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।"

ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫ਼ੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਚਿਤ ਚੇਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਖੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਹਿ ਚੁਕੇ ਸਨ ਕਿ ਤੱਸ਼ਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ । ਫਿਰ ਇਹੋ ਗੱਲ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਹੀ। ਇਹੋ ਗੱਲ ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਹੀ ਅਤੇ ਦੋਹਰਾਈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਤੱਸ਼ਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਰੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਦੋਸ਼ ਇਹ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਫਤੇਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ 'ਪਖੰਡੀ' ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਪੰਥ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੋਸ਼ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਿਕਉਰਿਟੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਐਕਟ ਦੀ ਦਫਾ 9 ਹੇਠ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡਕ ਦਿਤਾ ਗਿਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿਤੀ ਗਈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀਖਾਂ ਪਿਛੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਵਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਸਜਣਾ ਨੂੰ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦੇ । ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਟੋਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰਨ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ, ਵਕਤ ਆਣ ਤੇ, ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ । ਮੈਂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਧ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ, ਜੋ ਸਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਜੋ ਗੱਲ ਸਚਾਈ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਗੇ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਥੇ ਵਧੇਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਵਰਤ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਕਿਉਂਜੁ ਇਹ ਵੇਲਾ ਸਚਾਈ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਤੇ ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਅਤੇ, 'ਮਰਨਾਂ ਮੁਣਸਾਂ ਸੂਰਿਆਂ ਹਕ ਹੈ ਜੋ ਹੋਈ ਮਰੈ ਪਰਵਾਣੋ । ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਟਲ ਪਦਵੀ ਦੇਵੇ ।

[ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ]

ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਵਿਅਕਤਵ ਖਤਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੋ ਸੁਝਾਵ ਸਦਨ ਦੇ ਨੇਤਾ ਨੇ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਦਿਤੇ ਹਨ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਉਠਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਲ ਭੀ ਸੈਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਕਿ ਸਾਰਾ ਸਦਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਵਿਅਕਤਵ ਇਸ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ :

ਬਿਨਾ ਕਰਦੰਦ ਖੁਸ਼ ਰਸਮੇ ਬਖਾਕੋ ਖੂਨ ਗਲਤੀਦਨ।
ਖੁਦਾਂ ਰਹਮਤ ਕੁਨਦ ਈਂ ਘਾਸ਼ਕਾਨੇ ਪਾਕਤੀਨਤ ਰਾ॥

ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਭਠਲ (ਧਨੌਲਾ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਮਤਾ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਦੁਖਮਈ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਜਾਨ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਮਿਸਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਮਹਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬੰਦ ਬੰਦ ਕਟੇ ਗਏ, ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਦੇਗ ਵਿਚ ਉਬਾਲੇ ਗਏ, ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖੋਪਰੀ ਲੁਹਾਈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਅਕਿਹ ਅਤੇ ਅਸਹਿ ਕਸ਼ਟ ਸਹੇ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦਿਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਲੋਕ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ। ਅੱਜ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਕੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਅੱਜ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਉਸ ਇਤਹਾਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨੂੰ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਸਾਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜਵੇ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਤਤੀ ਤਵੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖਾਤਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਚੌਂਕ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਅਦੁਤੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ, ਕੌਮ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਇਕ ਬਹਾਦਰ ਕੌਮ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਪਿਛੇ ਹੱਟਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ।

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਪੁਰਾਣੇ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਕਟੀਆਂ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਸੁਧਾਰ ਦੀਆਂ ਕਈ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿਸਾ ਪਾਇਆ। ਕਈ ਵੇਰ ਕੈਦ ਕੱਟੀ ਅਤੇ ਮੌਤ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲਈ। ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਇਹ ਕੁਦੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲਾਲਚ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਵਜ਼ੀਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਬਣਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁਵਾਲ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਗਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੋਰਚਾ ਫਤਿਹ ਜਾਂ ਮੌਤ। ਕਦੇ ਬਿਨਾਂ ਮੋਰਚਾ ਫਤਿਹ ਕਰਨ ਦੇ ਵਾਪਿਸ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫਿਰ

ਜਦ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਆਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖਾਤਰ ਲੜਦੇ ਰਹੇ। ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਲਿਆ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕੇ ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਦਾ ਯੋਧਾ ਅਤੇ ਨਿਡਰ ਯੋਧਾ ਚਲਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਜਾਂ ਵਡਿਆਈ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖਾਤਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਖਾਤਰ ਕੌਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤਕ ਵਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪਿਆਰ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਿਆਰ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵੀ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉੱਚਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸਿਖ ਕੌਮ ਬਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੀ ਅਸੀਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੰਬੀਆਂ ਨਾਲ ਖੋਪਰੀਆਂ ਲੁਹਾਈਆਂ, ਚਰਖੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇ ਬੰਦ ਬੰਦ ਕਟਾਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਢਾਲ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਹੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਇਸ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਢੰਗ ਵਿਚ ਨਾ ਲੈਣ।

ਭਾਈ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਨਾ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਸਵਾਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਖੜਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਤੇ ਭਾਈ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਜੋ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਣ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਉ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮੌਤ ਹੀ ਇਕ ਰਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪਾ ਲਈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਕਹੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖਾਤਰ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਪਾਸੇ ਨਾ ਲਿਜਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕਮਰ ਕੱਸਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਭਾਈ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਕਠੇ ਹੋਕੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਕਲੰਕ ਲਗਣ ਦਾ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਐਸੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਦਾ ਕੀ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕਠੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸਿਦਕੀ ਸਿਖ ਨੂੰ ਅਤੇ ਅਜ ਦੇ ਯੁਗ ਦੇ ਮਹਾਨ ਯੋਧੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਅਰਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਅਖੋਂ ਉਹਲੇ ਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੋ ਤਾਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਭਾਈ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਤੁਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਸਕੀਏ।

ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ (ਮੋਗਾ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਊਸ ਦੇ ਲੀਡਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਮਤਾ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਥੋੜੇ ਜੇਹੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾਂ-ਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੇ ਆਜ਼ਮ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਖੀ ਲਫਜ਼

[ਸਾਥੀ ਰੂਪ ਲਾਲ]

ਨੂੰ ਚਨੌਤੀ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਜ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸਿਖੀ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਿਖ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਕਿ ਗੁਰਮਰਯਾਦਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੌਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਬੜੇ ਸੰਤ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੇ ਆਜ਼ਮ ਸਮਝਦਾ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁਲ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ (ਡਕਾਲਾ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਾਂਗਾ। ਕੇਵਲ ਐਨੀ ਹੀ ਗਲ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਅਜ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਅਜ਼ੀਮ ਰਹਿਬਰ ਸਿਖ ਕੌਮ ਦਾ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸ਼ੇਰ ਅਜ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ਰ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨਸਾਨ ਸਦੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਟ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਰਿੜ੍ਹਤਾ ਅਤੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਉਹ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲ ਦਾ ਅੱਜ ਜਾਂ ਫੋਰਸੀਏਬਲ ਫਿਊਚਰ ਵਿਚ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਕਰੀਬ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਵੀ ਇਕਠੇ ਰਹੇ, ਖਾਨ ਪਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਇਕਠੇ ਹੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਵਿਚ ਵੀ ਇਕਠੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਅਜ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਓਝਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਇਕ ਅਦੁਤੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਫ਼ਰੀ ਇੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੀ ਪਿਛਲੇ 100-200 ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਜਿਥੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇਨਸਾਨ ਨੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਪਰਨ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਇਕ ਲਾਸਾਨੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਕੋਇਲਿਆਂ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਨੇ ਪਰਵਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਦਾਗ ਏਥੋਂ ਨਿਕਲੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਅੱਜ ਭਾਵੇਂ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਕੁਝ ਕਹੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਚੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਮਨ ਅਮਾਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਅਮਨੋ ਅਮਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਇਹ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਜੇ ਚਲਾਂਗੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਸੇ ਅਸੂਲ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਨਸਾਨ ਤੋਂ ਕਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਰੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਸਦਮਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਸ਼ਾਕ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਮੇਰੀ ਦਰਖਾਸਤ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਪਾਰਟੀਸੀਪੇਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ, ਪਬਲਿਕ ਮੈਮੋਰੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਪਬਲਿਕ ਐਨਵਾਇਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਇਨਸਪੀਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਆਉਂਦੀਆਂ ਨਸਲਾਂ, ਜਿਤਨਾ ਸਦਮਾ, ਅੱਜ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਸੌ ਸਾਲ ਤਕ ਕਦੇ ਭੁਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਅਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਮ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ (ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਦਾਸ ਟੰਡਨ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਬੜੇ ਹੀ ਅਫ਼ਸੋਸ ਦਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸਪੂਤ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿਪਾਹੀ ਜਿਹੜਾ ਕਾਫ਼ੀ ਚਿਰ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਦਰਮਿਆਨ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਪਰ ਇਕ ਸ਼ਈਆ ਤੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ,

ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿੱਚੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਉਠ ਗਿਆ ਹੈ । ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲੈ ਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਮਰਨਾ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਤਰਕੀ ਨਾਲ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੌਤ ਆਵੇ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ :—

"ਕੋਈ ਦੁਖ ਪਾਕਰ ਮਰ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਸੁਖ ਪਾ ਕਰ ਮਰ ਗਿਆ, ਜੀਤਾ ਰਹਾ ਨਾ ਕੋਈ ਆਕਲ ਔਰ ਬਾਸਊਰ, ਬੇਅਕਲ ਭੀ ਆਖਿਰ ਛਾਤੀ ਪੀਟ ਕਰ ਮਰ ਗਿਆ ।"

ਹਰ ਇਕ ਨੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਮੌਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੌਮ ਲਈ ਵਾਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕੋਈ ਕੋਈ ਮਾਈ ਦੇ ਲਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ, ਉਹ ਮਾਈ ਦੇ ਲਾਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਖੀਰਲੇ ਸਾਹ ਤੱਕ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਟਲ ਇਰਾਦੇ ਤੇ ਪੱਕੇ ਹੀ ਰਹੇ । ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਵਾਕਫੀਅਤ ਕੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੇਰੀ ਗਲ ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇਤਾ ਨਾਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੰਡਨ ਜੀ ਜਿਸ ਗਲ ਲਈ ਮੈਂ ਭੀਸ਼ਮ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਯਾ ਤਾਂ ਇਹੋ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਰੀਰ ਛਡਣਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹਲ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਅਸੀਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ । ਆਪ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਰਹਿਨਮਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ , ਇਕ ਗਈਡ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ । ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜੋ ਪ੍ਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗਲ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੇ ਡਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਰਜ਼ਸ਼ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ । ਐਸੇ ਬਹਾਦਰ ਸਪੂਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਕੇਵਲ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਲਈ, ਸਮੁਚੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਸਾਡਾ ਸਿਰ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅੱਜ ਸਵਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਬੀਸੀਆਂ ਮੌਕੇ ਆ ਸਕਦੇ ਸੀ । ਅੱਜ ਹੀ ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਈ ਇਹ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹ ਗਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਜਿਸ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅੱਜ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹੇ । ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਵੇ ਕੋਈ ਏਥੇ ਹੈ ਯਾ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਸਭ ਭਰਾ ਭਰਾ ਹੀ ਹਨ । ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਹੀ ਮੰਗ ਹੈ । ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਇਆ ਨਾਜ਼ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਅੱਜ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਉਠ ਗਏ ਹਨ । ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ (ਫਲੌਰ) : ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਥੇ

[ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ]

ਮੈਂਬਰਾਨ ਉਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਯੋਧੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਉਂ ਉਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਭਾ ਦਾ ਬੜੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਜਣੂ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਰਤ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਉਸੇ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਗੱਲ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਰਤ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਇਤਨੇ ਦ੍ਰਿੜ ਸਨ ਅਤੇ ਇਤਨੇ ਪਕੇ ਸਨ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਅਸਮਾਨ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜ਼ਮੀਨ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਦਲ ਸਕਦਾ। ਅਜ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਐਡਵਾਂਟੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜ ਪਰਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਜ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕਠੇ ਹੋਕੇ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਈਏ ਜਿਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹ ਚੀਜ਼ ਉਹ ਆਪਣੀ ਖਾਤਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਗਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਮੰਗਦੇ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਰਸਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਅਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕਹੇ ਜਾਂ ਬੁਰਾ ਕਹੇ ਪਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਨਸਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਮਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਮਰ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕਿਤਨਾ ਵੀ ਚਿਕੜ ਉਛਾਲ ਦਈਏ, ਪਰ ਉਹ ਉਲਟਾ ਸਾਡੇ ਹੀ ਮੂੰਹ ਤੇ ਪਏਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜੇਗਾ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅਮਰ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ।

ਇਥੇ ਸਾਰੇ ਲੀਡਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਦੋ ਦਿਨ ਲਈ ਐਡਜਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਸਕਣ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਵੀ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ ਉਸੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰਇਕ ਆਦਮੀ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣਾ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝੇ। ਹਰਇਕ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਤ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਫੜਿਆ ਵੀ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਛਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਉਹ ਇਹ ਨਾ ਕਹਿ ਸਕੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਖਰੀ ਸਫਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਬਾਡੀ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ । ਵੈਸੇ ਮੈਂ ਡੀ. ਸੀ. ਨੂੰ ਟੈਲੀਫੂਨ ਤੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਇਹ ਵਿਸ਼ ਕਨਵੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਆਖਰੀ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੰਸਕਾਰ ਅਜ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਅਸੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਡੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਦਾ । (ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਟੇਟ ਮੋਰਨਿੰਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ......

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡੀ. ਸੀ. ਉਥੇ ਹੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਟੇਟ ਮੋਰਨਿੰਗ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ । (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹਾਲੇ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਦਾ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਖਦਸ਼ਾਤ ਹਨ । (ਵਿਘਨ) ਕਿਉਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਇਥੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਰਤਿਆ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਗਲਤ ਨਾ ਸਮਝੋ । ਇਥੇ ਵਾਇਰਲੈਸ ਹੈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ .....(ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਡੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਕੋਲ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਵੈਸਟ ਕਰੀਏ ਕਿ ਉਹ ਅਜ ਸੰਸਕਾਰ ਨਾ ਕਰਨ । ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਹਾਊਸ ਦੋ ਦਿਨ ਐਡਜਰਨ ਰਹੇਗਾ । ਅਜ ਔਰ ਕਲ । ਪਰਸੋਂ ਹਾਊਸ ਮਿਲੇਗਾ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਥੇ ਜਿਹੜਾ ਮਤਾ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਔਰ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਨ, ਔਰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਅਹਿਸਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਇਥੇ ਕੁਝ ਸਜਣਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੜੇ ਦੁਖ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਮਰੇ ਨਹੀਂ, ਅਮਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰਕ ਜਾਮਾ ਛਡ ਕੇ ਸਾਡੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਅਜ ਇਥੇ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਅਜਿਹੇ ਆਏ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪੰਥਕ ਸਜਣਾਂ ਵਲੋਂ ਆਏ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ ਪੰਥਕ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ । ਸਾਡੀ ਪਿਛਲੀ ਤਵਾਰੀਖ ਦੇਖ ਲਓ । ਕਿਸੇ ਯੋਧੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਕਢੇ । ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ;

"ਤੂੰ ਕਰ ਯਾਦ ਮਤੀ ਦਾਸ ਨੂੰ,
ਉਸ ਤਨ ਚਿਰਾਇਆ ਕਾਸਨੂੰ ?
ਕਿਉਂ ਡਰੇ ਖਾਲਸਾ ।
ਜੇਲੋਂ, ਫਾਸੀਓਂ, ਗੋਲੀਓਂ ।

[ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ]

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋਈ, ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਗਲਤ ਕਾਰਨਾਮੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਿਛਾਖਿਚੂ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਨਪ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਤਦ ਹੀ ਠੀਕ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਜਿਸ ਕਾਜ ਲਈ ਉਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਇਕ ਮੁਠ ਹੋਕੇ, ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੀਚਾ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਸੀ, ਹੰਭਲਾ ਮਾਰ ਕੇ ਜਿਤ ਲਈਏ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਹੀ ਸਚੀ ਅਤੇ ਠੀਕ ਸਰਧਾਂਜ਼ਲੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਹੜੇ ਸਜਣ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫ਼ਲਾਣੇ ਨੇ ਪਰਤਿਗਿਆ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਓ ਅਜ ਇਥੇ ਇਹ ਪਰਤਿਗਿਆ ਕਰੀਏ ਕਿ ਜਿਸ ਪਰਤਿਗਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਸ ਦੇ ਛੋਹੇ ਹੋਏ ਕੰਮ ਨੂੰ, ਉਸ ਦੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚਾੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾਂਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜ਼ਲੀ ਦੇਂਦਾ ਹੋਇਆਂ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਮੈਂ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋ ਮਿੰਟ ਮੋਨ ਖੜੇ ਹੋਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰਾ ਹਾਊਸ ਦੋ ਮਿੰਟ ਲਈ ਮੋਨ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ।)

(I associate myself with the resolution moved by the leader of the House and supported by all sections of the House. I share the sentiments expressed in connection therewith by all who have spoken in the House. I do not agree with those hon. Members who consider it as is a day of great sorrow. I feel that Sardar Darshan Singh Pheruman has not died but has became immortal. He has infused new life into Punjab by giving up his earthly body. Some views have been expressed here by some Panthic geutlemen, but I do not consider them Panthic. Our history is witness to the fact that no martyr has ever found fault with another. The martyrs say :—

"ਤੂੰ ਕਰ ਯਾਦ ਮਤੀ ਦਾਸ ਨੂੰ
ਉਸ ਤਨ ਚਿਰਾਇਆ ਕਾਸ ਨੂੰ
ਕਿਉਂ ਡਰੇਂ ਖਾਲਸ਼ਾ । ਜੇਲੋਂ, ਫਾਸੀਓਂ ਗੋਲੀਓਂ ?

I feel that this great martyrdom has given new life to Punjab. If any wrong deeds have been done or anything reactionary has taken place in the back-ground of his great sacrifice that should be forgotten. I think that our tribute will be a true tribute only when through our concerted efforts we are able to achieve the aim for which he gave up his life. Those who say that some one has broken one's word ; to them, I say, 'Let us take a pledge that we will not sit still till we achieve the martyr's goal set forth by the martyr'. With these words, I pay my tribute to the great martyr and associate my self with the sentiments expressed in the House.

Now I request all the Members to stand in their seats for a couple of minutes in the memory of the great martyr.

(At this stage all the Members stood up in silence for two minutes.)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਹੁਣ ਇਹ ਸਦਨ ਦੋ ਦਿਨ ਲਈ 9–00 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਪਰਸੋਂ ਮਿਤੀ 29–10–1969 ਤਕ ਸਥਗਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

(The House stands adjourned to meet again on 29-10–1969 at 9–0 a. m.)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਪਰਸੋਂ 10-30 ਵਜੇ ਕਰ ਦਿਉ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨਹੀਂ ਜੀ । ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਟਾਇਮ ਅਗੇ ਹੀ ਲਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਅਜ ਦਾ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਪਰਸੋਂ ਟੇਕ ਅਪ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ । (No please. The meeting time of the Council on that day is already settled. The remaining business from today's list of business will be taken up day after tomorrow.)

5.43 P.M. |

(The Sabha then adjourned till 9.00 a. m. on Wednesday, the 29th October, 1969.)

(At this stage all the Members stood up in silence for two minutes.)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਹਾਊਸ ਹੁਣ ਕੱਲ੍ਹ 9-00 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਮਿਤੀ 29-10-1969 ਤਕ ਲਈ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

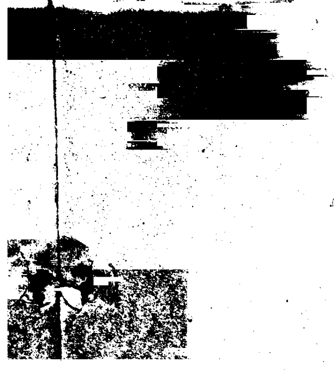
(The House stands adjourned to meet again on 29-10-1969 at 9-0 a. m.)

ਸਰਦਾਰ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ : ਪਰਸੋਂ 10-30 ਵਜੇ ਕਰ ਦਿਓ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨਹੀਂ ਜੀ। ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਟਾਈਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫਿਕਸ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਦਾ ਬਿਜ਼ਨਿਸ ਪਰਸੋਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। (No please. The meeting time of the Council on that day is already settled. The remaining business from today's list of business will be taken up day after tomorrow.)

5.43 P.M.

(The Sabha then adjourned till 9.00 a. m. on Wednesday, the 29th October, 1969.)

"C" 1970

Published under the authority of the Punjab Vidhan Sabha and printed by the George Printing Works, Manimajra (Chandigarh)

PUNJAB VIDHAN SABHA

DEBATES

29th October, 1969

Vol. II—No. 6

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Wednesday, the 29th October, 1969

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

Price Rs 26-10 P.

ERRATA

TO

Punjab Vidhan Sabha Debate

Dated 29th October, 1969

Vol. II—No. 6

Read	*For*	*Page*	*Line*
ਮੈਂ	ਮਂ	(6)5	7
ਤਰੀਕ	ਰੀਕ	(6)22	3rd from below
advised	adivsed	(6)24	5th from below
programme	propramme	(6)38	25
programme	propramme	(6)39	7
trained	trianed	(6)40	11
of	os	(6)42	17th from below
Commissioned	Commissoned	(6)52	14th from below
Department	Deparloment	(6)55	19th from below
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ	ਮੁੱਖ ਮੰਪਰੀ	(6 56	last
bye-elections	bye-electiosn	(6)66	2
Unstarred	Unstrared	(6)73	Heading
only	On	(6)81	19
permission	permisson	(6)81	20
those who have	have those who	(6)86	2nd from below
provocative	provecative	(6)87	12
Uproar	Upraar	(6 91	4
audible	avdiable	(6)91	4
ਮਿਲਾ	ਮਿਲਾਪ	(6)93	15
ordered	orderee	(6)96	last
ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ	ਕਾਮਰਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ	(6)123	1
1969	1970	(6)144	16

PUNJAB VIDHAN SABHA

Wednesday, the 29th October, 1969

The Vidhan Sabha met in the Hall of the Vidhan Bhavan, Sector 1, Chandigarh, at 9-00 a.m. of the Clock. Mr. Speaker (Sardar Darbara Singh) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Mr. Speaker : Starred Question No. 711.

Sardar Umrao Singh : Mr. Speaker, I may be permitted to put supplementary on the question of arrest of Mr. Pheruman. No supplementary could be put on 27th October, 1969. The Chief Minister was still replying and in fact the question was not fully replied to when the of Mr. Pheruman's death was received.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਏ ਸਨ । ਅੱਜ ਪੋਸਟਪੋਂਡ ਸਟਾਰਡ ਕੁਐਸਚਨਜ਼ ਦੀ ਲਿਸਟ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੀ ਹੈ । ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) (Answers to those questions were finished on that day. Now we take up the list of postponed Starred Questions. The first question stands in the name of Comrade Darshan Singh Jhabal.) (*Interruption*)

Sardar Umrao Singh : Mr. Speaker, I am still on my legs. No supplementary was put on that day on that question. Mr. Speaker, you will recollect that no supplementary was asked on that day.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪਲੀਜ਼ ਟੇਕ ਯੋਅਰ ਸੀਟ । ਉਸ ਦਿਨ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਕੁਐਸਚਨਜ਼ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਆਨਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਏ, ਉਹ ਰੂਲ 45 ਦੇ ਥੱਲੇ ਡੀਮਡ ਟੂ ਹੈਵ ਬਿਨ ਆਨਸਰਡ ਹੋ ਗਏ ਸਨ । (ਵਿਘਨ) (Please take your seat. The questions which could not be answered on that day were deemed to have been answered under Rule 45.) (*Interruption*)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਦੀ ਲਿਸਟ ਆਫ਼ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਦੇਖੋ, ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਕ ਕੁਐਸਚਨ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਉਠ ਕੇ ਜੁਆਬ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਸਨ ਜਦ ਕਿ ਇਹ ਖਬਰ ਆ ਗਈ । ਉਸ ਕੁਐਸਚਨ ਦਾ ਜੁਆਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਉਤੇ ਕੋਈ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀਜ਼ ਹੀ ਹੋਈਆਂ ਸਨ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

Mr. Speaker : For the information of the hon. Members, I will read out the Notice for Questions:—

'Questions on Wednesday, the 29th of October, 1969, will begin with the list of Postponed Starred Questions for the 29th October, 1969 and, thereafter........

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਗੇ ਵੀ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲਉ । ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਨੰ: *852 ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਲਿਸਟ ਵਿੱਚ ਸੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਉਹ ਕੁਐਸਚਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂਗਾ । (This is the question about which the hon. Minister for Education undertook to give a reply today.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਜਨਾਬ, ਤੁਸੀਂ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇਖ ਲਵੋ, ਜੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕੁਐਸਚਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀਜ਼ ਵੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਨਸਿਸਟ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਿਹੜਾ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਉਹ ਅੱਜ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਹਨ । (The notice for this question sent to the hon. Minister for Education was for today and he has come fully prepared for it.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਲ੍ਹ ਤੇ ਰਖ ਲਵੋ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਚੈਕ ਅਪ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ । (I will check it up.)

CROPS DAMAGED BY HAIL STORMS IN CERTAIN VILLAGES OF TARN TARAN AND AJNALA TEHSILS OF DISTRICT AMRITSAR IN APRIL, 1969

*711. **Comrade Darshan Singh Jhabal**: Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state—

(a) whether any damage was caused to the crops by hailstorms in April, 1969, in villages Dhanoe, Mede, Ratan, Atari, etc., of tehsils Tarn Taran and Ajnala of district Amritsar;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether taccavi and land revenue has been realised from the residents of the villages mentioned in part (a) ;

(c) whether the report of the said damage was sent by the S.D.M. Tarn Taran to the Government; if so, a copy thereof be laid on the Table of the House ;

(d) the details of aid given by the Government to the farmers whose crops were damaged ;

(e) whether any amount of compensation was given by the Government to the affected Agricultural labourers or Sanjhidars, if so, what;

(f) whether any representation has been received by the Government from the M.L.A. of the said constituency in this regard?

ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ : (ਏ), (ਬੀ) ਤੇ (ਡੀ): ਹਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਜਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਲੀਏ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਅਤੇ ਤਕਾਵੀ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਿੰਡਵਾਰ ਖਰਾਬੇ ਦੀ ਸੂਚੀ ਅਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਵਰਣ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।

(ਸੀ) ਉਪ-ਮੰਡਲ ਅਫਸਰ (ਸਿਵਲ), ਤਰਨਤਾਰਨ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਕੋਈ ਰਪੋਟ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ।

(ਈ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

(ਐਫ) ਹਾਂ ਜੀ।

ਪਿੰਡਵਾਰ ਖਰਾਬੇ ਦੀ ਸੂਚੀ ਅਤੇ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ
ਅੰਕੜੇ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਵਰਣ

ਨੰ:	ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ	ਰਕਬਾ ਖਰਾਬਾ (ਏਕੜਾਂ ਵਿਚ)	ਮਾਮਲਾ ਜੋ ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਤਕਾਵੀ ਜੋ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ
		ਤਹਿਸੀਲ ਅਜਨਾਲਾ		
			ਰੁਪਏ	ਰੁਪਏ ਪੈਸੇ
1.	ਪੰਧਰੀ	.. 365	535/-	16,568-65
2.	ਬਹਿੜਵਾਲ	.. 131	246/-	2,368-71
3.	ਲਾਂਵੇ	.. 87	178/-	883-42
4.	ਸ਼ਹੂਰਾ	.. 612	622/-	17,058-47
5.	ਡੱਲੇਕੀ	.. 325	1,164/-	789-78
	ਜੋੜ	.. 1,520	2,745/-	37,669-03
		ਤਹਿਸੀਲ ਤਰਨ ਤਾਰਨ		
1.	ਧਨੋਆ ਖੁਰਦ	.. 277	356/-	15,376-86
2.	ਮੱਦੇ	.. 250	401/-	16,858-87
3.	ਰਣੀਕੇ	.. 245	426/-	1,315-82
4.	ਡੰਡੇ	.. 168	212/-	649-50
5.	ਅਟਾਰੀ	.. 539	1,274/-	12,312-24
6.	ਹਰਦੋ ਰਤਨ	.. 313	548/-	10,916-62
7.	ਦਿਆਲ ਰਾਜਪੂਤਾਂ	.. 865	101/-	20,019-97
8.	ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰ	.. 18	31/-	16,271-58
9.	ਮਮਣਕੇ	.. 117	300/-	12,522-87
10.	ਜੋੜਾ	.. 348	425/-	13,376-53
11.	ਕੈਰੋਂ	.. 51	69/-	31,729-92
12.	ਗੋਪਾਲਾ	.. 301	373/-	1,255-31
	ਜੋੜ	.. 3,492	4,516/-	1,52,606-09
	ਕੁੱਲ ਜੋੜ	.. 5,012	7,261/-	1,90,275-12

ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਅਤੇ ਤਕਾਵੀ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਸੂਲੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਆਰਡਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਗਏ ? ਔਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਨੋਟਿਸ ਲਵੇਗੀ ?

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਚੇਅਰ ਤੇ ਬੈਠੇ ।)

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲੀਆ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਫ਼ੰਡ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ : ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨਹਿਰੀ ਆਬਿਆਨਾ ਆਦਿ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਹਾਂ ਜੀ, ਕੀਤਾ ਹੈ । ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਹ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ : ਸਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਾਂ ਸੀਰੀ ਹਨ, ਫ਼ਸਲਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਠੀਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਸੀਰੀਆਂ ਦਾ ਆਪ ਹੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣਾ ਹੈ ? ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

CLOSURE OF KHALSA COLLEGE, AMRITSAR

*852. **Sardar Umrao Singh**: Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) whether the Government is aware of the fact that Khalsa College, Amritsar, was closed about two weeks before the vacations in September, 1969, if so, whether the said college was closed on the advice of the State Government or the District authorities;

(b) whether the Government took any steps for the opening of the said college; if so, the details thereof ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਹਾਂ ਜੀ । ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸਤੰਬਰ, 1969, ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਤੋਂ ਦਸ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(ਬੀ) ਸਤੰਬਰ, 1969, ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਲਜ 3 ਅਕਤੂਬਰ, 1969 ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਈ ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਲਜ ਬੰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਐਰਾਈਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ. . . .(ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਲਜ ਕਿਸ ਨੇ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਮੇਟੀਜ਼ ਨੇ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਕਰਕੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ)

ਮੰਤਰੀ : ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਿਖਾਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ । ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਾਲਿਜ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਕਾਲਜ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਜਲਸੇ ਕਰਦੇ ਸਨ ? (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਗ਼ਲਤ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਖ਼ਰਾਬ ਨਾ ਹੋਵੇ ? (ਸ਼ੋਰ)

ਮੰਤਰੀ : ਐਸੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਐਲਾਊ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਬਗੈਰ ਹੀ ਕੁਐਸਚਨ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ?

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ । (I had allowed the hon. Member.)

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਮੈਂਬਰ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਐਲਾਓ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । (Since no other hon. Member rose to put a supplementary question, I allowed the hon. Member to do so.)

चौधरी बलबीर सिंह : आप कोई ऐसा प्रबन्ध कर दें जिस से पांधी साहिब समझ सकें । (हंसी)

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿਘ ਪਾਂਧੀ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਉਠ ਕੇ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੂੰ ਦਸ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਜੇ ਤਾਂ ਇਕ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਫਿਰ ਨੇਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਕ ਹੀ ਮੈਂਬਰ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੇਰਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਐਲਾਊ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਹਰਜ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । (ਤਾੜੀਆਂ) (I would like to inform the hon. Members that in case more than one hon. Member rises to ask a supplementary then one of them has to be called but in case only one hon. Member rises then I think there is no harm in allowing him to ask supplementaries.)

(*Thumping*)

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕਾਲਜ ਦੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕਾਲਜ ਤਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਕਿ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਡਿਸਟਰਬੈਂਸ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੰਦ ਕਰਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਹਨ ।

चौधरी बलबीर सिंह : उपाध्यक्ष महोदय, मन्त्री साहिब ने अभी अभी कहा है कि कालिज बंद करने पड़े और पहले जवाब में इन्होंने कहा है कि कालिज की मैनेजिंग कमेटी ने बंद किये । तो यह दो किस्म के जवाब इन्होंने दिये हैं । इस लिए मैं पूछना चाहता हूँ कि इन दोनों में से कौन सी बात ठीक है? आया सरकार ने खुद बंद करवाए हैं, या मैनेजिंग कमेटीज़ ने किए हैं ?

ਮੰਤਰੀ : ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਕ ਕਾਲਜ ਬਾਰੇ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ: ਇਹ ਇਕ ਕਾਲਜ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, 50 ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਮੀ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ।(ਸ਼ੋਰ) ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਕਾਲਜ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ...(ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

Mr. Deputy Speaker : I have already given you full time.

चौधरी बलबीर सिंह: आप ने कहा है कि चेयर को सैटिसफाई करना पड़ता है । मेरी अर्ज़ है कि सप्लीमैंटरी सवाल तभी हो सकता है जब मिनिस्टर साहिब जवाब दे दें । (विघ्न) पहिले इन्होंने जवाब दिया है, 'हमें मालूम नहीं ।' फिर कहा 'मैनेजमैंट ने यह कालिज बन्द किया है' । फिर एक सवाल के जवाब में इन्होंने कहा है कि सरकार को कालिज बन्द करने पड़े मेरी अर्ज़ है कि अगर कोई नया सवाल इन जवाबों में से बनता हो तो वह करना पड़ता है । (विघ्न) जनाब कोई कोई सवाल ऐसा होता है जो पोलिटीकल नेचर का होता है उस पर टाईम ज्यादा लग जाता है । बाकी के सवालों पर तो इतना टाईम नहीं लगता । (विघ्न) मेरा सवाल यह है कि मिनिस्टर साहिब ने जो कहा है कि कालिज बन्द करने पड़े तो वह किस बात के पेशे नज़र बंद किये गये और वह डिसीज़न कब हुआ था ? (विघ्न)

Mr. Deputy Speaker : I have not heard the answer at all. If the hon. Minister does not mind, he should give the reply once again.

ਮੰਤਰੀ : ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਕ ਕਾਲਜ ਬਾਰੇ ਹੈ ।

INSTRUCTIONS REGARDING GIVING FEE CONCESSION TO THE CHILDREN OF NON-GAZETTED HARIJAN GOVERNMENT EMPLOYEES

*837. **Comrade Kulwant Singh** : Will the Minister for Social Welfare be pleased to state—

(a) whether any circular has been issued by the Government for exempting the children of non-gazetted Harijan Government employees in the State from payment of fees;

(b) if the reply to part (a) above be in the negative, whether the Government propose to issue such a circular in this regard in the near future ?

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : (ੳ) ਨਹੀਂ ਜੀ ।

(ਅ) ਨਹੀਂ ਜੀ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ: ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਵਾਜਿਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਨਾਨ-ਗਜ਼ਟਿਡ ਸ਼ਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਜੋ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਫ਼ੀਸ ਮਾਫ਼ੀ ਲਈ ਇਕ ਜਨਰਲ ਸਰਕੂਲਰ ਕਰ ਦੇਣ ?

ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੁਨਾਸਬ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ 3,600 ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਦੀ ਲਿਮਿਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਨਾਨ-ਗਜ਼ਟਿਡ ਸ਼ਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਮਦਨੀ ਵਾਲੇ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਹੈ ਕਿ ਸੌ ਵਿੱਚੋਂ 90 ਐਸੇ ਆਦਮੀ ਹਨ ਜੋ ਝੂਠੇ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਨ-ਗਜ਼ਟਿਡ ਸੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਸਿਰਫ 300 ਹਨ ਉਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਫ਼ੀਸ ਮਾਫੀ ਲਈ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਕ ਜਨਰਲ ਸਰਕੂਲਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਬੋਗਸ ਕੇਸ ਜਾਂ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਸਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਐਕਸ਼ਨ ਲਵਾਂਗੇ ।

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਇਨਾਂ ਨੇ 3,600 ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨੀ ਤਕ ਫੀਸ ਤੋਂ ਐਗਜ਼ੈਂਪਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 835 ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1,800 ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨੀ ਤਕ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਕੀ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਜੋ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਦਰੁਸਤ ਦਿਤਾ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਹਰੀਜਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਮਹਿਕਮੇ ਵਲੋਂ ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਕਤ ਸਿਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ? ਕੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੂਲ ਫਰੇਮ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਤਾਰੀਖ ਤਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚੋਂ ਅਰਾਈਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

UPGRADING OF CERTAIN GOVERNMENT MIDDLE SCHOOLS IN DISTRICT BHATINDA

*759. **Comrade Babu Singh Master** : Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the Government is considering a proposal to upgrade the following Government Middle Schools in Sub-Tehsil Phul, district Bhatinda, to high standard :—

(i) Government Middle School, Malooka.

(ii) Government Middle Schools Bhodipura, Ramuwala and Kaursingh Wala ;

(iii) Government Middle School, Salabatpura;

(iv) Government Middle School, Syriewala; and

(v) Government Middle School, Dialpura Mirza;

(b) whether the D.E.O., Bhatinda, has recommended the upgrading of the above-mentioned schools; if so, the time by which these are likely to be upgraded;

(c) the present stage of upgrading of each of the said schools?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਇਸ ਸਾਲ ਜਿੰਨੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉਚਾ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਸਾਲ ਹੁਣ ਹਰ ਸਕੂਲ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਹੀਂ ।

(ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ, ਬਠਿੰਡਾ, ਨੇ ਸਬ-ਤਹਿਸੀਲ ਫੂਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸਿਫਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ :—

1. ਸਰਕਾਰੀ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਮਾਲੂਕਾ ।
2. ਸਰਕਾਰੀ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਸਲਾਬਤਪੁਰ ।
3. ਸਰਕਾਰੀ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਸ੍ਰੀਏਵਾਲਾ ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਯੋਗ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਹੋਰ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗਣ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ: ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜੋ ਸਕੂਲ ਡੀ. ਈ. ਓ. ਨੇ ਰਿਕੁਮੈਂਡ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਰਿਕੁਮੈਂਡੇਸ਼ਨ ਡੀ. ਈ. ਓ. ਦੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਕੋਲ ਬਿਲਡਿੰਗਜ਼ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ । ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਮਲੂਕਾ, ਕੋਲ ਬਿਲਡਿੰਗ ਘੱਟ ਸੀ । ਸਲਾਬਤਪੁਰ ਸਕੂਲ ਕੋਲ 7 ਕਮਰੇ ਸਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰੀਏਵਾਲਾ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵੀ 7 ਕਮਰੇ ਸੀ । ਸਿਰੀਏਵਾਲਾ ਸਕੂਲ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੇ ਏਰੀਏ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਔਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਲਾਬਤਪੁਰ ਸਕੂਲ ਪੰਜ ਮੀਲ ਦੇ ਏਰੀਏ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ।

ਡਾਕਟਰ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਅਪਗਰੇਡਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਲੈਵਲ ਤੋਂ ਰਿਕੁਮੈਂਡੇਸ਼ਨ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਜਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਿਕੁਮੈਂਡੇਸ਼ਨ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਲੈਵਲ ਤੋਂ ਰਿਕੁਮੈਂਡੇਸ਼ਨ ਤੇ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, मिनिस्टर साहिब ने कहा है कि डिस्ट्रिक्ट लैवल की रिकमैंडेशन पर स्कूल जो हैं वे अपग्रेड.किये.जाते हैं । मेरी अर्ज़ है कि यह जो स्कूल अपग्रेड हुये हैं, यहां वे किसी ज़िले की सिफारिश को नहीं माना गया और यह स्टेट लैवल पर हुए हैं । इन दोनों में कौन सी बात ठीक है, डिस्ट्रिक्ट लैवल या स्टेट लैवल ? (विघ्न)

ਮੰਤਰੀ : ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਲੈਵਲ ਤੋਂ ਜੋ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਪਗਰੇਡਿੰਗ ਵਾਸਤੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਆਈਆਂ ਸਨ ਉਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ? (ਵਿਘਨ)

(ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, मिनिस्टर साहिब ने दो बयान दिये हैं । पहले इन्होंने यह कहा है कि डिस्ट्रिक्ट लैवल की रिकमैंडेशन पर स्कूल अपग्रेड किये जाते हैं । फिर दुबारा कहा है कि जो डिस्ट्रिक्ट लैवल से सिफारशें आती है, उन पर विचार करके फैसला किया जाता है । इन में से कौन सी बात ठीक है ? (विघ्न)

(ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ।)

RECOGNITION OF NEWLY ESTABLISHED SCHOOLS

***772. Shri Gian Chand Kharbanda :** Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) the time generally taken by the Education Department to grant recognition to a newly established school particularly

[Shri Gian Chand Kharbanda]

when all the necessary formalities have been completed and conditions fulfilled by the school managements;

(b) whether any cases of recognition of newly established schools are at present pending with the Government/Department; if so, their number and the dates since when these are pending?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਪੰਜਾਬ ਸਿੱਖਿਆ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(ਬੀ) ਤਿੰਨ ਕੇਸਿਜ਼ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀ ਮੁਰਾਦ ਹੈ ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਡੈਫੀਨਿਟ ਟਾਈਮ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਵਕਤ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹਨ, ਬਾਕੀਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਔਰ ਉਤਨੀ ਹੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋਨਾਂ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਖਰਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਨਾਰਮ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਸਕੂਲ ਉਸ ਨਾਰਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪੂਰਾ ਉਤਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਉਥੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਜੋ ਬਣਿਆ ਉਸਦਾ ਵੀ ਇਕ ਕਮਰਾ ਹੈ ਔਰ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਹੈ ਉਸਦਾ ਵੀ ਇਕ ਕਮਰਾ ਹੈ । ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਹੈ, ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਉਸ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ? (ਵਿਘਨ)

ਮੰਤਰੀ : ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਕਈ ਐਸੀਆਂ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵੀ ਸਕੂਲ ਬਣਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ ਰਖਦਿਆਂ ਉਥੇ ਸਕੂਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਉਥੇ ਸਥਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋਣ ।

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਿੰਨ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਪੈਂਡਿੰਗ ਪਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਕ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਨਾਭਾ; ਦੂਸਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਬਸੀ ਪਠਾਣਾ;

ਅਤੇ ਤੀਸਰਾ ਹੈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ, ਸਕੂਲ; ਜਿਸਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਮਿਤੀ 13 ਸਤੰਬਰ, 1969 ਨੂੰ ਆਈ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਤਿੰਨ ਸਕੂਲ ਮੈਨਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਇਹ ਤਾਂ ਤਹਿਸੀਲ ਹੈਡ ਕੁਆਰਟਰਜ਼ ਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਹੈਡ ਕੁਆਰਟਰਜ਼ ਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਤਨੀ ਤਾਦਾਦ ਹੈ

Sirdar Kapur Singh : The hon. Minister has just described Shri Guru Gobind Singh College as Shri Gobind Singh College. I protest against it and request you to ask the hon. Minister to rectify his Statement.

Minister : Sir, I make necessary correction.

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ: ਮੈਂ ਫਿਰ ਦੋਬਾਰਾ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕੀ ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਦਰਖ਼ਾਸਤਾਂ ਪੈਂਡਿੰਗ ਪਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਤਨੀ ਤਾਦਾਦ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਹੀ ਆਮ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਲੈਵਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਤਿੰਨ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਕਦੋਂ ਤਕ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕਿਉਂਕਿ ਲਾਸਟ ਜਿਹੜੀ ਦਰਖਾਸਤ ਆਈ ਹੈ ਉਹ ਹੈ 13 ਸਤੰਬਰ, 1969 ਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੰਪਲੀਟ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰ ਲਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੇਸ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਲੈਵਲ ਤੇ ਪੈਂਡਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਤਾਂ ਇਹੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ ।

OPENING OF GOVERNMENT GIRLS HIGH SCHOOL AT VILLAGE RURKA KALAN, DISTRICT JULLUNDUR

***853. Sardar Umrao Singh** : Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) whether a new Government Girls High School was ordered to be opened in village Rurka Kalan, district Jullundur; if so, the date when such an order was passed ;

(b) whether the opening of the said school was stayed at a later stage; if so, the date of these orders togetherwith the authority which passed the same and the reasons, if any, therefor;

[Sardar Umrao Singh]

(c) whether the said school has since been opened; if so, when ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਜੀ ਹਾਂ । 13 ਦਸੰਬਰ, 1968 ।

(ਬੀ) ਜੀ ਹਾਂ । ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਜੋ 28 ਮਾਰਚ, 1969 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਨਵਾਂ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਖੋਲਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੀ ।

(ਸੀ) ਜੀ ਹਾਂ । 25 ਜੁਲਾਈ, 1969 ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੀ । ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਆਫ਼ੀਸ਼ਲ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਰਿਪਰੇ-ਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ ਜਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ? ਪਾਰਟੀਬਾਜ਼ੀ ਤਾਂ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਗੌਰਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਾਰਟੀਬਾਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੀ ।

ਮੰਤਰੀ : ਉਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ ਸਕੂਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਇਸਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੀ ।

चौधरी बलबीर सिंह : स्कीम के मुताबिक किसी जगह कोई स्कूल खोलना हो और वह इस लिये बंद कर दिया जाये क्योंकि वहां के कुछ लोग नहीं चाहते, यह ठीक नहीं लगता ।

ਮੰਤਰੀ : ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲੱਗੇ ਸਾਂ, ਪਰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਥੇ ਹੋਰ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ ਸਕੂਲ ਐਗਜ਼ਿਸਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਪੰਚਾਇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ?

(ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

चौधरी बलबीर सिंह : मैं पूछना चाहता हूं कि क्या वहां फिर कोई और स्कूल मौजूद है ।

ਮੰਤਰੀ: ਉਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋ-ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਇਕ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਰਿਪਰੇਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਉਥੇ ਕਿਉਂ ਹੋਰ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੇ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ?

DEMANDS OF STUDENT NURSES OF AMRITSAR

*683. **Comrade Satya Pal Dang**: Will the Minister of State for Industries and Health be pleased to state—

(a) the main demands of the student nurses of Amritsar who started an agitation during June-August, 1969;

(b) whether any of the said demands have been accepted by the Government; if so, when and the details thereof;

(c) whether at any stage written agreement was arrived at between the P.S.S.F. and the leaders of the para-medical employees on the one hand and the Director of Health Services, Punjab, on the other regarding the demands of the said student nurses; if so, a copy of same be laid on the Table of the House;

(d) whether the said agreement was not implemented; if so, to what extent and the reasons therefor;

(e) whether it is a fact that para medical employees went on one day's token strike throughout the State in sympathy with the student nurses of Amritsar; if so, on which date and a statement showing the centre-wise figures of the said strike be laid on the Table of the House?

ਸਰਦਾਰ ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ : ਉੱਤਰ ਸਦਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(a) 14 Student Nurses of V.J. Hospital, Amritsar, appeared in D.H.S.'s. Office on 16th May, 1969 and submitted the following demands to the D.H.S.:—

(i) Enquiry may be made into the cause of their failure for the 4th time and they should be declared successful.

(ii) They should be allowed to go home now for six months and come back to re-appear for the fifth time.

(b) (i) The Director, Health Services sent for the answer papers and verified the marking of the papers. According to him the result was correctly declared.

(ii) The fifth chance was given to the student nurses to re-appear in the subject they had failed.

(c) Dr. K. Moti Singh visited Amritsar on 6th July, 1969 and discussed with the leaders of the P.S.S.F. and the following decisions were arrived at:—

(i) The failed students shall be given another chance to appear in the examination but they will be shifted to other institutions in the State which will be done by Directorate of Health Services. They will proceed to their homes and will be called one month before the examination for training by the concerned institution.

(ii) All the transfers done on 20th June, 1969 will be cancelled. The girls who will stay will not be harassed.

(iii) The Director Health Services will hold an enquiry against the administration on 5th July, 1969 tentatively and will be accompanied by Doctor Mrs. Cheema and other officials as he desired.

(iv) The luggage will be taken away by the students as much as they can take home and rest of it will be deposited with their friends. They will not enter the hostel without the permission of the Medical Suprintendent and any lapse on their part will not be tolerated.

(v) All agitations regarding Nurses Hostel are being called off with effect from 6th July, 1969.

The decisions were copied by Mr. Ranbir Singh Dhillon, on which Assistant Director (Nursing) signed on behalf of D.H.S. However the Directorate has no signatures

(ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ)

of the leaders of P.S.S.F. on the decisions arrived at. On 13th August, 1969 when Doctor Harmel Singh, the present D.H.S. met Shri Ranbir Singh Dhillon and other P.S.S.F. members, they denied having reached any agreement.

(d) (i) The failed students were given the fifth chance to re-appear and continue their training at the V. J. Civil Hospital, Jullundur.

(ii) Stay orders were given to the nurses who were transferred on 20th June, 1969.

(iii) Director, Health Services held an enquiry on 13th August, 1969.

(iv) The luggage of the students was kept back with their friends.

(v) All agitation regarding nurses hostel which was to be called off on 6th July 1969 according to the decision, was not called off by them. However, it was shifted to the Hospital area.

(e) The para-Medical Employees went on strike on 2nd August, 1969. The District-wise figures of the strikers are given below:—

1.	Ferozepur	..	211
2.	Jullundur	..	285
3.	Amritsar	..	288
4.	Ludhiana	..	355
5.	Bhatinda	..	63
6.	Patiala	..	424
7.	Hoshiarpur	..	135
8.	Gurdaspur	..	241
9.	Kapurthala	..	162
10.	Rupar	..	—
11.	Sangrur	..	204
12.	Nangal Township	..	62
13.	Talwara Township	..	—
14.	Sunder Nagar	..	—
	Total	..	2,430

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸੁਆਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਰਸਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 16 ਮਈ, 1969 ਨੂੰ ਕੁਝ ਮੰਗਾਂ ਰਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਮੈਂ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਇਹ ਮੰਗ ਵੀ ਹੈਗੀ ਸੀ ਕਿ ਮਿਸਿਜ਼ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਸਟਲ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਸੀਰੀਅਸ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਹਨ, ਉਨਾਂ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ? ਕੀ ਮਿਸਿਜ਼ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਦੋ ਬਾਰ ਟਰਾਂਸਫਰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਆਰਡਰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਗਏ; ਜੇ ਲੈ ਲਏ ਗਏ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਔਰ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ? ਕੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਕਲੇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਕਲੇਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । (I do not claim any relationship with the Minister.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਮਨਿਸਟਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ । (ਵਿਘਨ)

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਟਰਾਂਸਫਰ ਆਰਡਰਜ਼ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕੇ ਗਏ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਨਿਸਟਰ ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਪਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਇਹ ਆਰਡਰ ਰੋਕੇ ਗਏ ਹਨ

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੋ ਮਨਿਸਟਰ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਕੋਲ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਆਰਡਰ ਰੁਕਵਾ ਕੇ ਆਏ ?

(ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੈਲਥ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਨੇ ਮਿਤੀ 13 ਅਗਸਤ, 1969 ਨੂੰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਬਾਨੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋਸਟਲ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ।

Comrade Satya Pal Dang : All the transfers done on 20th June, 1969 will be cancelled. ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਦੋ ਨਰਸਾਂ ਦੀਆਂ ਟਰਾਂਸਫਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਦਬਾਉ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਕਿਸੇ ਦਬਾ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਮਿਸਿਜ਼ ਬਾਜਵਾ ਦਾ ਕੋਈ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਤੁਅੱਲੁਕ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਡਾਕਟਰ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : (*****) (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਐਕਸਪੰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ । (These words should be expunged.)

---

*Expunged as ordered by the Chair.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਹਾਲੇ ਤਕ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ? ਕੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਕਰੱਪਸ਼ਨ ਮਿਸਿਜ਼ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਗਰ ਉਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਾ ਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ ? ਇਕ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕ ਦੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ।

(ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ)

STARRED QUESTION No. 721†

Mr. Deputy Speaker : Extension has been applied for with regard to Starred Question No. 721.

ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੁਐਸਚਨ ਨੰ: 721 ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਹੀ ਗੱਲ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖ ਲਉ । ਇਸ ਲਈ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ)

चौधरी बलबीर सिंह: पिछली बार भी आप ने इस बारे में इनसे कहा था । यह सवाल एक आदमी की मौत के बारे में है । हस्पताल से इनफर्मेशन मिलनी है । इसको रोकने की क्या वजह है ?

ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਹੈਲਥ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਵਾਲੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਚਲੋ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਾਫ਼ੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾ ਲਈ ਹੈ । ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ । (ਵਿਘਨ (*Addressing Comrade Darshan Singh Jhabal* : The hon. Member has thrown a good deal of light on the case. Extension has been granted and I cannot do anything in the matter.)

चौधरी बलबीर सिंह : उपाध्यक्ष महोदय, मैं यह कहना चाहता हूँ कि इस किस्म की कोई भी बात होती है तो हम आपके नोटिस में लाते हैं । एक मौत हुई है उसके बारे में इनफर्मेशन लेनी है और वह इनफर्मेशन एक ही जगह से लेनी है और वह आसानी से मिल सकती है । अगर तो सारे पंजाब से इनफर्मेशन इकट्ठी करनी हो तब तो ऐक्स्टैंनशन का मतलब है । आप इसको दोबारा पढ़ लें इसमें ऐसी कोई बात नहीं है ऐसे सवालों की इनफर्मेशन मंगा दिया करें ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਅਗਰ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਣ । (If possible, the hon. Minister may give the reply in a day or so.)

---

†For starred question No. 721 and reply thereto, please refer to the P. V. S. Debate dated the 5th November, 1969.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਕਲੈਰੀਫੀਕੇਸ਼ਨ, ਸਰ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੀ ਇਹ ਸਟਰਾਂਗ ਫੀਲਿੰਗ ਹੈ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਅਪ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਮੰਗੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਗਰੀਵੈਂਸਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਸਲਾ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਚਿਠੀ ਲਿਖੀ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਮੰਗਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੇ ਕੇਸ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦਸ ਮੁਰਦੇ ਇਕਠੇ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਾਂਗਾ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...(ਵਿਘਨ) ਨਹੀਂ ਸੁਣਨਾ ਤਾਂ ਨਾ ਸਹੀ । ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਕਰਦਾ । (I have already requested the hon. Minister that a question which is put....(*Interruption*). If you do not want to listen, will not refer to it further.)

ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ : (ਵਿਘਨ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਗੁੰਡੇ ਨੂੰ ਲਗਾਮ ਦਿਉ । (ਸ਼ੋਰ) ਇਹ ਆਪ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਇਸ ਗੁੰਡੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਲਗਾਮ ਦੇਣਾ । (ਸ਼ੋਰ)

ਚੌਧਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਗੁੰਡਾ ਇਹ ਹੈ ਜਾਂ ਮੈਂ ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਜਗ੍ਹਾ ਤਾਂ ਇਹ ਬਦਲਦਾ ਹੈ...(ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਉ ਸਿੰਘ : ਗੁੰਡੇ ਦੀ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਕਰਾ ਲਉ (ਵਿਘਨ) ਕੌਣ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਅਨਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਵਾਪਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਅਨਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਵਾਪਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, (ਵਿਘਨ) (This word is unparliamentary; it should be withdrawn.)

Sirdar Kapur Singh: Mr. Deputy Speaker, you have just now ruled that the word 'Goonda' is unparliamentary. This word is not unparliamentary, but it has been recognized in our statutory law. It has been decided upon in the High Courts and Supreme Courts of our country. This word might be undignified but certainly not unparliamentary.

Mr. Deputy Speaker : When it is addressed to another hon. Member, it is unparliamentary. I am afraid, it is a correct definition I will not allow this word to be used in respect of another hon. Member.

Sirdar Kapur Singh : It is not unparliamentary.

Mr. Deputy Speaker : I am sorry, it is. Anything which is undignified, is unparliamentary.

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਇਹ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 'ਗੁੰਡਾ' ਲਫਜ਼ ਅਨਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵਿਦਡਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਵਿਦਡਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

Sardar Umrao Singh : Sir, you have asked an hon. Member to withdraw it (*Interruption*). Is Sardar Atma Singh the Speaker ? I would request that you should kindly enforce your ruling.

Mr. Deputy Speaker : I am trying to enforce that. But how can I do that unless there is order in the House. There are interruptions in the House. I would request the hon. Member Sardar Trilochan Singh Riyasti to please withdraw his word.

ਸਰਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰਿਆਸਤੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਵੇਚੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲੇ ਇਕ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। (ਸ਼ੋਰ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। (ਸ਼ੋਰ)

Captain Rattan Singh : On a point of order, Sir. My point of Order is this. Sir, you had ordered an hon. Member to withdraw his remark.

Chief Minister : He has withdrawn.

Captain Rattan Singh : He has not withdrawn in the spirit in which he should have done. On the other hand, he has levelled charges against a Party as a whole. People like him are a shame to the whole of the country The legislators who change party labels should first resign and then ge themselves re-elected. (*Interruptions in the House*).

Mr. Deputy Speaker : This is no point of order.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਹਾਉਸ ਦੀ ਇਹ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਰਕੂਲੇਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਠੀਕ ਨਿਕਲੇ। ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਫਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਕਿ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਇਆ ਕਰੇ।

Mr. Deputy Speaker : I agree with the hon. Chief Minister.

ਡਾਕਟਰ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਇਹ ਤਾਂ ਵਿਕਦੇ ਰਹੇ ਹਜ਼ਾਰ ਹਜ਼ਾਰ, ਦੋ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਤੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ 50,000 ਤੇ ਨਹੀਂ ਵਿਕਿਆ, ਦਸ ਲਖ ਤੇ ਨਹੀਂ ਵਿਕਿਆ (ਸ਼ੋਰ)। ਇਹ ਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਵਿਕਾਊ ਮਾਲ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। (ਸ਼ੋਰ,

चौधरी बलबीर सिंह : व्यवस्था का प्रश्न/आप रिकार्ड मंगवा कर देख लें । रियास्ती साहिब ने वह लफ्ज वापिस नहीं लिया (विघ्न) जो मैं कहता हूं सुन लें आप रिकार्ड मंगा कर देख ले । जो लफ्ज कहे गये हैं उन में से एक लफ्ज नहीं वापस लिया गया ।

दूसरी बात यह कि जो इन्होंने उनकी एक हजार कीमत बताई है, वह बहुत गलत बात कही है । (हंसी)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਰਿਆਸਤੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਹਨ, ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਚੈਕ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ।

(ਉਪ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟਰ ਦੇ ਨੋਟਸ ਪੜ੍ਹਵਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਦਸੇ ।)

ਉਹ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਸਨ 'ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ।' ਇਸ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ।

According to what I have heard, Sardar Trilochan Singh Riasti has withdrawn his words. I will, however, check the words. His words are, "As ordered by the Deputy Speaker, I have no objection in withdrawing this word." After this he touched upon the other matter.)

Captain Rattan Singh : Sir, I raised a point of order and you have been pleased to rule that it was not a point of order. Sir, I pointed out to you that your orders had been disobeyed by an hon. Member. If the hon. Member had withdrawn his remark, I would have no objection. But instead of withdrawing his remark, he has added fuel to the fire. It means that he had disobeyed your orders.

Mr. Deputy Speaker : If I may say so, had you stopped there, it would have been all right (*Interruptions*). But instead you took upon yourself the responsibility to carry on and in that way, I am afraid, it was not a point of order.

Captain Rattan Singh : I also said that he had not levelled charges against an individual Member but he had charged the Party as a whole.

Mr. Deputy Speaker : You could have taken time to answer it. But if I may say so, you vitiated the point of order.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਕੀ ਕੋਈ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤੇ ਜਦ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਮੁਕਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗੀ ਅਤੇ ਕੁਐਸਚਨ ਆਵਰ ਦਾ ਟਾਈਮ ਹੀ ਵੇਸਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਜੇਕਰ ਆਪ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਐਕਸਪੰਜ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ।

Mr. Deputy Speaker : I have satisfied myself on that point. Next question please.

चौधरी बलबीर सिंह : उपाध्यक्ष महोदय, आप ने जो रिकार्ड देखा है इसको पढ़ कर सुना दें तो मैम्बर साहिबान को पता लग जाये । (विघ्न)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਡੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ।' (The hon. Member has said, "as desired by the Deputy Speaker I have no objection in withdrawing that word,")

चौधरी बलबीर सिंह : इसका तो मतलब यह नहीं बनता कि लफ्ज़ वापस लिए गए । इसका मतलब तो यह है कि मुझे लफ्ज़ वापिस लेने में कोई एतराज़ नहीं । उन्हें यह कहना चाहिए कि मैं लफ्ज़ वापिस लेता हूँ । (विघ्न)

Mr. Deputy Speaker : When I am satisfied then why the time of the House is being wasted ?

चौधरी बलबीर सिंह : उन्होंने जो कलियर ज़बान है उसमें नहीं कहा कि वह लफ्ज़ वापिस लेते हैं । वैसे आप जो रूलिंग दें उसको हम मानेंगे लेकिन इस फिकरे के बारे में अर्ज़ है कि उन्होंने यह लफ्ज़ वापिस नहीं लिये । (विघ्न)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਨਾਲ ਹਾਊਸ ਦੀ ਸੈਟਿਸਫੈਕਸ਼ਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਕੱਲੇ ਤੁਹਾਡੀ dissatisfaction ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਇਲਾਜ ਹੈ ? ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਦੀ ਵੋਟ ਲਈ ਪੁਟ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਵੋਟ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਵਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੋਗੇ ? (ਵਿਘਨ) (The House is satisfied with the manner in which it was withdrawn. What can be done if only the hon. Member is not satisfied with it ? If I put it to the vote of the House will the hon. Member not vote for the Party ?)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫਿਰ ਕਹੋ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਅਨਕੰਡੀਸ਼ਨਲੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ । ਤੁਸੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਕਹਿ ਤਾਂ ਵੇਖੋ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ, ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ । (ਵਿਘਨ) (Sardar Darshan Singh Jhabal may put the next question please). (*Interruption*)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ ? (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : What is your point of order ?

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਰਵਾਇਤ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਮਾੜੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਮੈਂਬਰ 'ਗੁੰਡਾ' ਲਫਜ਼ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 'ਗੁੰਡਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਲਫਜ਼ ਅਨਕੰਡੀਸ਼ਨਲੀ ਵਿਦਡਰਾ ਨਾ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ । (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : He has already withdrawn and I am satisfied.

BENEFIT OF SERVICE ETC. TO P.C.M.S. DOCTORS RECALLED FROM THE ARMY

*780. **Comrade Darshan Singh Jhabal :** Will the Minister of State for Industries and Health be pleased to state—

(a) whether it is a fact that P.C.M.S. doctors were called to serve in the Army during the Emergency in 1963;

(b) whether the said doctors have been called back ;

(c) whether it is a fact that the Government had decided to give double benefit of army service to the said doctors;

(d) if the reply to part (c) above be in the affirmative, whether it is a fact that the question of their seniority and pay has not been decided so far; if so, the reasons therefor and the time by which a decision is likely to be taken in this respect?

ਸਰਦਾਰ ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਜੀ ਹਾਂ ।

(ਬੀ) ਜੀ ਹਾਂ ।

(ਸੀ) ਤੇ (ਡੀ) ਪੀ. ਸੀ. ਐਮ. ਐਸ. 11 ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰੂਵਡ ਫੌਜੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਵਲ ਦੁਗਣਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਤਨਖਾਹ ਵਲ ਇਹ ਲਾਭ ਸਬੰਧਤ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਵਾਏ 1–2 ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । ਸੀਨੀਅਰਤਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਚੁੱਪ ਨੇ ਤੇ ਤਰਕੀ (Promotion) ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਡਾਕਟਰ...(ਵਿਘਨ)

ਡਾਕਟਰ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਉਹ ਵੇਖੋ ਗੁੰਡਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

Mr. Deputy Speaker : (Addressing Captain Rattan Singh) : Look at Dr. Sadhu Ram now. I would request Dr. Sadhu Ram to withdraw it. Dr. Sadhu Ram will you please withdraw it ?

ਡਾਕਟਰ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਮੈਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਏ । (ਵਿਘ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਪਾਸ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਆਪ ਜਿਹੜੇ ਆਰਡਰ ਦਿਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਮਹਿਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਲਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪਾਲਨ ਉਸ ਸਪਿਰਿਟ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾ ਸਕੋ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਹੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਥੇ ਹੋਇਆ ਇਹ ਹੈ that the hon. Member Sardar Tarlochan Singh Riasti did not withdraw the words in that spirit.

Mr. Deputy Speaker : Let Dr. Sadhu Ram use the same words in withdrawing it and if he does not agree to that then you can certainly ask me.

ਡਾਕਟਰ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਜੋ ਲਫਜ਼ ਮੈਂ ਕਹੇ ਹਨ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ । (ਵਿਘਨ) (*Interruption*)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਅੱਜ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਮੂਡ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਦੇ ਹਾਊਸ ਦਾ ਵਕਤ ਲੰਘ ਜਾਵੇ । ਮੈਂ ਸਟੇਟ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪੜ੍ਹ ਦੇਣ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨਟ੍ਰਪਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ । (It appears to me that the hon. Members are in a mood to while away the time of the House without transacting any business today. I would now request the hon. State Minister to read out the reply to the question as it was not audible because of interruptions).

(*The hon. State Minister read out the reply*).

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਡਾਕਟਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੇ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਗਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਐਸ਼ੋਅਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕੀ ਡਬਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਿਸ ਬੈਨੀਫਿਟ ਵੀ ਡਬਲ ਮਿਲੇਗਾ ? ਫਿਰ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਨੀਫਿਟ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਜਿਹੜੇ ਡਾਕਟਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿੱਚ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਹੋ ਕੇ ਰੀਟਾਇਰ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਤੇ ਹੀ ਲਗਾਣਾ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜੀ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਉਹ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਸੀਨੀਆਰਟੀ ਦੇਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਗੌਰ ਸਰਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਦ ਤਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਰੀਕ ਦਸੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਕੀ ਇਸੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਤਾਰੀਖ ਤਾਂ ਨੀਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਪਰ ਮੈਂ ਹਦਾਇਤ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या राज्य मंत्री बताएंगे कि कोई वाजेह रूल बने हुए हैं कि सीनिआरिटी किस तरीके से दी जाएगी ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਡਬਲ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸੀਨੀਆਰੇਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਉਹ ਮਿਲਟਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਨੀਫਿਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਰਹੀ ਅਤੇ ਕੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਕਰਾਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਬੈਨੀਫਿਟ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਗੇ ਹੀ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁਛਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਕਝ ਉਨਾਂ ਨੇ ਏਥੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਬਲਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸ਼ਕੂਕ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਕਲ ਜਾਣਗੇ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਉਨਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਬਾਰੇ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ ਦੋ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਤੇ ਗ਼ੌਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਇਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੂਜੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਦੂਸਰੇ ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਕੇਸ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਬਾਵਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁਛਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਿਲਟਰੀ ਆਫੀਸਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਆਲੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਵੇਖ ਕੇ ਅਤੇ ਉਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਤਜਰਬਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਖ਼ਿਆਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

(ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ।)

ENQUIRY HELD AGAINST THE OFFICIAL(S) OF E.S.I. DISPENSARY, MANDI GOBINDGARH

*849. **Sardar Dalip Singh Pandhi** : Will the Minister of State for Industries and Health be pleased to—

(a) state whether any enquiry was held against any official of the E.S.I. Dispensary, Mandi Gobindgarh, under orders of the former Director of Health Services; if so; the name of Doctor/ Compounder against whom the said enquiry was held;

[Sardar Dalip Singh Pandhi]

(b) lay on the Table of the House a copy of the enquiry report;

(c) state whether any employee/official was awarded any punishment as a result of the said enquiry; if so, his name, if not, the reasons therefor ?

ਸਰਦਾਰ ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ : (ੲ) ਹਾਂ ਜੀ । ਲੇਡੀ ਡਾਕਟਰ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ, ਸ੍ਰੀ ਜੰਗ ਸਿਘ, ਲਬਾਰਟਰੀ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ, ਚਪੜਾਸੀ ਈ. ਐਸ. ਆਈ, ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ, ਗੋਬਿੰਦਗੜ, ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ।

(ਬੀ) ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ (ਹੈਲਥ), ਪਟਿਆਲਾ, ਮੁੱਖ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ, ਪਟਿਆਲਾ, ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਟਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਵਲੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿਹਤ, ਪੰਜਾਬ, ਦੇ ਇਨਸਪੈਕਸ਼ਨ ਨੋਟ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਹਨ ।

(ਸੀ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਦਲੀਆਂ ਈ. ਐਸ. ਆਈ ਹਸਪਤਾਲ, ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ।

ENQUIRY REPORT

Subject.—Complaints against Lady Dr. Surjit Kaur, E.S.I. Gobindgarh.

A number of complaints (71, 83, 84, 86, 92) were handed over to me at different times for enquiry on the above subject. The main allegations in these complaints against Lady Dr. Smt. Surjit Kaur were, misbehaviour, delivery cases not attended, proper medicines not given, patients unnecessarily referred to specialist, or R.H. Hospital, Patiala, emergencies not attended.

The undersigned visited Gobindgarh on 21st September, 1968 for enquiry. The main complainants Shri Lachman Singh, Secretary, Labour Union, Gobindgarh and other workers gave their statements which are attached alongwith.

Shri Lachman Singh told that being Secretary of Labour Union, he has been receiving complaints from workers against the Lady Doctor on the above lines.

He also showed a complaint register of Labour Union, Gobindgarh, where 5 complaints by different workers against Lady Doctor were entered. The complaints by 26 workers were recorded one by one who mentioned their individual complaints.

Dr. Surjit Kaur, M.O. Gobindgarh (E.S.I.) was requested to reply to the above complaints and her statement in this regard is enclosed alongwith. She has denied all the charges.

To me it seems that different charges against Dr. Surjit Kaur are more or less the exaggeration of events and cannot be proved beyond any doubt.

However, if Dr. Surjit Kaur would have acted tactfully, and behaved politely these complaints would have been avoided and as such she may be adivsed accordingly.

Submitted to C.M.O., Patiala.

Sd/-

(Dr. SURINDER SINGH)

Dy. Chief Medical Officer (H), Patiala.

Copy of D.O. No. 543/69, dated 19th April, 1969 from Dr. Manmohan Singh, P.C.M.S.I. Chief Medical Officer, Patiala, to Dr. Sohan Singh P.C.M.S.I, Deputy Director, office of Director Health Services, Punjab, Chandigarh

Subject.—Complaint against Lady Doctor Surjit Kaur I/c E.S.I. Dispensary, Gobindgarh Press cutting "Naya Zamana" Jullundur dated 30th November, 1968 and from Shri Jang Singh, Laboratory Assistant from Punjab Subordinate Services Federation, Gobindgarh.

Reference correspondence resting with your letter No. EII-E-Pb-68/1506 dated 27th January, 1969, and No. EII (2) Pb-69/4173, dated 1st April, 1969 on the above subject.

The enquiry was conducted by me in this respect at Gobindgarh on 21st March, 1969 and copies of statements of Dr. Surjit Kaur Medical Officer, E.S.I. Dispensary, Gobindgarh, Shri Mohinder Raj Rahi, President, P.S.S.F., Shri Yashpal, General Secretary, P.S.S.F., Repudeman Singh Roop, Organising Secretary P.S.S.F., Amar Singh Member of P.S.S.F., recorded by me, are sent herewith.

From the enquiry it transpires that E.S.I. Dispensary employees Shri Jang Singh, Laboratory Assistant and Shri Ujagar Singh, Peon have approached P.S.S.F. rather than to their department for ventilating their grievances against lady doctor Surjit Kaur.

The allegations made by P.S.S.F. are vague and could not be substantiated.

Shri Jang Singh Laboratory Assistant and Shri Ujagar Singh of the said E.S.I. Dispensary Gobindgarh, are at the back of it and unless they are shifted from there, the position in the E.S.I. Dispensary, Gobindgarh will not be normal.

From the statement of lady doctor Surjit Kaur it seems that these two employees are in league with the said organization and are harassing the lady doctor.

Further Shri Mohinder Raj Rahi, President of the said Federation has sent a letter to the Health Secretary, Punjab and a copy to you and to this office wherein they have desired the shifting of the lady doctor from there and have threatened if no action is taken they whould stage "Dharna" on 21st April, 1969 before the E.S.I. Dispensary. This action on the part of the members of Federation is likely to cause harassment and demoralization to the lady doctor who is a member of P.C.M.S. cadre. The original complaints are sent here with.

With regards

Copy of report of Dr. K. Moti Singh, Director Health Services, Punjab, dated 13.5.69 regarding working of E.S.I Civil Hospital, Gobindgarh.

I have probed into the present working of the E.S.I. Dispensary, Gobindgarh, and was at Gobindgarh yesterday at 11-00 A.M. I was also accompanied by the Deputy Director E.S.I.,Dr.Harikishan Singh and the Chief Medical Officer,Dr.Manmohan Singh. The working of the E.S.I. Dispensary, I have no doubt in my mind, is most un-satisfactory and there is some truth in the complaint of the Industrial Labour that they are not given proper Medical care/examination. I happened to see yesterday one case of suppurative otitus media who was given sulpha treatment by the Medical Officer Incharge of the E.S..I. Dispensary. But I doubt very much if he or she cared to examine the ear of this patient which were full of puss and no local treatment was advised to this case. This is only one instance. There must be hundreds like this.

I have also met the deputation of the labour there. I may add that there are two parties, one party led by Lachhman Singh and the other party led by Lachhman Dass Chibba. Both Lady doctor and the male Doctor (Vijay Kumar) do not seem to be on good terms with each other and the result is that the labour is taking full undue advantage of this disunity between the two Medical Officers. The root cause of this trouble is Jang Singh Laboratory Technician, Ujagar Singh Class IV who are associated with the labour union and are responsible for exciting all the trouble against the Lady Doctor. I was amazed to see that no Officer has bothered to examine the working of the Laboratory and I found hospital equipments, purchased for blood

[Minister of State for Industries and Health]

transfusion and other work, left absolutely intact, clean and never used. Even the work of this Technician whose register is brought down with me, speaks for itself. He has done no work and the Medical Officer Incharge of the E.S.I. Dispensary has never bothered to sign this register under the rules. As a result of loose control over this man, he has started running about and creating agitation. The Civil Hospital, as a whole, is also in a very bad shape. Already a few indoor patients are there and the whole work is entrusted to a dispenser who is there for the last three years and is posing himself as Incharge of the Hospital.

Conclusion.

1. The lady doctor is not fit to administer an E.S.I. Hospital, both temperamentally and professionally and so is the other doctor who is attached with her. But, at present, her transfer from this place will be administratively unsound and, as such, she will remain there but the male doctor will be replaced by a Senior Medical Officer who can organise better working of this E.S.I. Dispensary.

2. As regards Jang Singh, he is already under transfer orders. He is absent. He may be chargesheeted also and, if he is temporary, steps may be taken to terminate his services.

3. The working of the Civil Hospital may also be streamlined. Both Deputy Director (Medical) Dr. Sohan Singh and Deputy Director E.S.I., Dr. Harikishan Singh, will please go to Gobindgarh again and ensure that all the facilities at present available in the Civil Hospital like operation theatre, Laboratory and X-Ray etc. are shared by the workers.

4. Regarding Dispenser Avtar Singh, Chief Medical Officer has already transferred him within the district.

5. As regards action against Dr. Surjit Kaur she is already involved in a court case with one party leader and the other party leaders are full of praises for her.

I also met the President of the Municipal Committee who told that the hospital needs firm handling otherwise things are likely to deteriorate, and as such I have taken no notice of the allegation against the lady doctor. But she may be requested to ensure that there is a courtesy to the labour and that the labour is given the necessary medicines, facilities and amenities.

Sd/-.
D.H.S., Punjab.

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਵਿਜੈ ਕੁਮਾਰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹੈ, ਫੇਰ ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕੀ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ? ਵਿਜੈ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਕਿਉਂ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖ ਕੇ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਹੋਰ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ: ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਸਬੰਧੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਈ ਹੈ ਉਹ ਵੇਖ ਲੈਣ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੀ ਕੁਝ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਜੇਕਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਸਪੈਸਿਫਿਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਮੈਂ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਦਸ ਦੇਵਾਂਗਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਪੁਛਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਤੋਂ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਨਹਗਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖ ਕੇ ਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਵਰਕਰਜ਼ ਨੇ ਫੰਡਜ਼ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਚਲਾਈ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖ ਕੇ ਹੁਣ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਆਰਡਰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਕੇ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਸਰਵਿਸ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਿਸੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਸਜ਼ਾ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਵੀ ਹੈ । ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਤੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਵੇਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਗੇ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਉਸ ਲੇਡੀ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਦੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ?

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਇਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਐਸੀ ਸੀ ਜੋ ਲੇਡੀ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਦੂਸਰੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕ ਦੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।

Starred Question No. *889

(Reply has not been received from the Government)

APPOINTMENT OF LIAISON OFFICERS IN EACH DEPARTMENT

***836. Comrade Kulwant Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state whether any Liaison Officers are proposed to be appointed by the Government Departments to effectively and faithfully implement the policy

---

*For Starred Question No. 889 and reply there to, please refer to the Appendix to this Debate.

[Comrade Kulwant Singh]

regarding reservations for Scheduled Castes and Backward Classes etc. in accordance with the direction of the Central Government; if not, the details of any other steps proposed to be taken by the Government in this connection ?

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ (ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ) : ਹਾਂ ਜੀ । ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਸਾਰੇ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਿਜ਼ਰ-ਵੇਸ਼ਨ ਪਰਾਪਰ ਹਕਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਸ਼ਿਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਕਾਫ਼ੀ ਰੌਲਾ ਗੌਲਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਿਜ਼ਰ-ਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਕੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਕੋਤਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਫਿਲਹਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਐਸੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਜਿਹੜੇ ਲਾਈਜ਼ਨ ਆਫੀਸਰ ਰੱਖੇ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਰੇਡਜ਼ ਅਤੇ ਪੇ ਸਕੇਲ ਕੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਪੁਆਇੰਟ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਬਲਿਕ ਆਫੀਸਰਜ਼ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਫੇਰ ਜੋ ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਵੇਖ ਲਵਾਂਗੇ ।

DISPLAY OF DOWRY ON THE OCCASION OF MARRIAGES, ETC.

*771. **Shri Gian Chand Kharbanda :** Will the Chief Minister be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of the Government to impose a ban on the display of presents and dowry at the time of 'Thaka' 'Shagan' or marriages in the State; if so, the details of the steps proposed to be taken in this direction ?

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ (ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ) : ਜੀ ਨਹੀਂ ।

(ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ ਚੇਅਰ ਤੇ ਬੈਠੇ)

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਦਹੇਜ਼ ਜਾਂ ਡਾਉਰੀ ਦੀ ਰਸਮ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਸੋਸ਼ਲ ਈਵਲ ਹੈ, ਕੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕਾਫੀ ਹਦ ਤਕ ਇਹ ਈਵਲ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਆਵੇਗੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਦੇਵਾਂਗੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਐਂਟੀ-ਡਾਉਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਰਮੀਮ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ।

ਮੰਤਰੀ : ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਜਿਹੜਾ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਟੀਚਾ ਹੈ, ਗੱਲ ਹੈ, ਉਸ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹਾਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਭਾਰੀ ਸੋਸ਼ਲ ਈਵਲ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਈਵਲ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ ?

(ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਈਵਲ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਸਾਥੀ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ਲ ਅਡਾਪਟ ਕਰਾਉਂਦੇ । ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਸ਼ਰਕ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਕੀ ਸੋਸ਼ਲ ਈਵਲ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਕੁਐਸਚਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਐਸਪੈਕਟਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਂਗੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਦਹੇਜ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ? (ਹਾਸਾ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । (ਹਾਸਾ), Question does not arise.) (Laughter)

Sirdar Kapur Singh : Sir, before the House proceeds on to conduct further business I want to make a short submission. I am going to make my submission under Rule 63 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly.

Mr. Speaker : Sirdar Kapur Singh, please take your seat. Let me finish the work in hand. The remaining questions on to-day's list will be deemed to have been answered under Rule 45 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly.

ANSWERS TO STARRED QUESTIONS LAID ON THE TABLE UNDER RULE 45

ARREST OF STUDENT NURSES

***684. Comrade Satya Pal Dang :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether it is a fact that 14 student nurses of Amritsar were forcibly evicted from their hostel rooms and part of their belonging thrown down from the third floor in June, 1969 or so; if so, the reasons for the same;

[Comrade Satya Pal Dang]

(b) the total number of students and employees arrested during the agitation of student nurses during the period from the month of June to August, 1969, and the section of the law under which the arrests were made;

(c) whether any of the said cases have been withdrawn;

(d) whether any student nurses were injured as a result of lathi charge, etc. during the period mentioned in part (b) above; if so, their number and names ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : (a) 14 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਰਸਾਂ, ਚਾਰ ਵਾਰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨਾਂ ਤੋਂ ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾ ਲਏ ਗਏ ਸਨ ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਸੁਟਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਇਹਤਿਆਤ ਨਾਲ ਮੈਡੀਕਲ ਸੁਪਰਡੰਟ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵੇਟਿੰਗ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਰਖਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਥੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਨਰਸਾਂ ਉਸ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਆਪ ਬਾਹਰ ਲੈ ਗਈਆਂ ।

(ਬੀ) 48 ਨਰਸਾਂ ਧਾਰਾ 186 ਹਿੰਦ ਡੰਡਾਵਲੀ ਅਤੇ 31/32 ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ ਹੇਠ ਅਤੇ ਨਰਸਿੰਗ ਹੋਸਟਲ ਦੇ 7 ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਧਾਰਾ 9 ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਐਕਟ ਹੇਠ ਗਿਰਫਤਾਰ ਹੋਏ ।

(ਸੀ) 14 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਰਸਾਂ ਦੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਮੁਕਦਮਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ।

(ਡੀ) ਨਹੀਂ । ਕੋਈ ਲਾਠੀ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।

---

*773. **Shri Gian Chand Kharbanda** : Will the Chief Minister be pleased to—

(a) state the number of murders that took place in the State since 1st April, 1969 to date;

(b) state the number of such cases in which the culprits have been arrested and convicted;

(c) lay on the Table of the House a statement showing information mentioned in parts (a) and (b) relating to the corresponding period of the last year;

(d) state the number of cases of abductions of women that took place in the State during the period 1st April, 1969 up-to-date;

(e) lay on the Table of the House a statement showing information mentioned in part (d) above relating to the corresponding period of the last year with special reference to Harijan women;

(f) state the number of cases in which the abducted women were recovered;
(g) state the number of such cases in which the culprits have been arrested and put on trial in the law courts ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : (ਏ), (ਬੀ), (ਸੀ), (ਡੀ), (ਈ), (ਐਫ), (ਜੀ) ਵੇਰਵਾ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ਜੀ ।

(a)
(b)
(c)
(d)
(e)
(f)
(g)

A statement is laid on the Table of th e House.

No. of cases from 1-4-69 to 14-10-69	No. of cases in which culprits arrested	No. of cases in which culprits convicted	No. of cases from 1-4-68 to 14-10-68	No. of cases in which culprits arrested	No. of cases in culprits convicted
351	299	5	334	304	125
ABDUCTION OF WOMEN					
No. of cases from 1-4-69 to 14-10-69	No. of cases in which culprits arrested	Number of cases in which culprits put on trial	No. of cases from 1-4-68 to 14-10-68	No. of cases in which culprits arrested	No. of cases in which culprits put on trial
150	90	46	132	99	79
No. of from 1-4-69 to 14-10-69	No. of Women recovered 1-4-68 to 14-10-68	No. of Harijan women from 1-4-69 to 14-10-69	Women involved 1-4-68 to 14-10-69		
105	116	38	27		

(Chief Minister)

CASES OF MURDERS

***854. Sardar Umrao Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) The total number of murders committed month-wise and district-wise in the State during the years 1968 and 1969, to date;

(b) whether it is a fact that there has been an increase in the number of murders recently?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : (ੲ) ਵੇਰਵਾ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ।

(ਬੀ) ਕਤਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ।

[(a) A statement is laid on the Table of the House.

(b) There has been no significant increase in murders.]

Statement showing the number of Murders commited in the Punjab State

Name of District	Year 1968											Year 1969										
	January	February	March	April	May	June	July	August	September	Upto 11-10-68	Total	January	February	March	April	May	Jun	July	August	September	Upto 11-10-69	Total
Hoshiarpur	—	2	3	2	3	2	2	2	1	1	18	—	—	2	—	—	6	2	2	—	2	15
Jullundur	3	8	2	5	2	4	3	—	5	—	32	1	1	6	3	2	3	6	7	9	1	39
Ludhiana	—	2	4	7	8	7	7	3	6	—	44	4	2	8	6	5	5	5	10	12	1	58
Kapurthala	—	2	1	1	1	2	1	1	—	1	10	2	2	1	—	4	2	1	3	2	1	18
Amritsar	6	5	7	4	7	11	11	9	8	4	72	8	6	11	9	11	8	8	6	14	1	82
Ferozepore	6	8	6	7	8	9	17	9	10	2	82	9	9	4	7	9	13	13	10	10	2	86
Gurdaspur	2	5	3	5	4	4	4	4	8	—	39	2	=	3	2	3	4	5	7	4	1	31
Patiala	1	—	6	2	—	2	4	1	1	1	18	2	5	=	1	4	3	4	4	3	—	26
Bhatinda	2	3	6	5	8	11	9	5	19	3	71	8	7	9	2	4	4	6	6	8	3	57
Sangrur	2	3	4	4	1	8	2	2	6	1	33	2	2	5	3	4	2	2	8	10	1	39
Ropar	—	1	2	—	—	—	1	1	1	—	6	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	2
Total	22	39	44	42	42	60	61	37	65	13	425	38	34	49	34	47	51	52	63	72	13	453

LEGISLATORS ATTENDING MEETINGS OF THE VIGILANCE COMMITTEES

*855. **Sardar Umrao Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the number of Legislators who attended each of the meetings of the Vigilance Committees held in the State during this year district-wise;

(b) whether the Chief Minister has received any representation regarding the reconstitution of these Committees;

(c) whether Government is aware that as a result of re-constitution, these Committees have lost their utility ?

Sardar Gurnam Singh : (a) A statement is laid on the Table of the House.

(b) Yes.

(c) No, but it has since been decided to revert to the old practice.

[(ੲ) ਇਕ ਵੇਰਵਾ-ਪੱਤਰ ਸਦਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਸ. ਨਹੀਂ ਜੀ, ਪਰ ਪੁਰਾਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।]

STATEMENT LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE

	Number of Legislators who attended the meeting in the month of									
	January	February	March	April	May	June	July	August	September	Oct., 1969
Amritsar	3	1	12	7	7	6	6	6	8	1
Gurdaspur	Nil	Nil	4	2	5	2	3	6	4	4
Ropar	No meeting	No meeting	Nil	Nil	No meeting	1	Nil	1	No meeting	Nil
Ludhiana	,,	,,	4	2	Nil	4	3	1	5	1
Ferozepore	2	No meeting	1	Nil	2	4	3	1	5	2
Bhatinda	1	Nil	1	2	Nil	Nil	3	5	5	1
Kapurthala	Nil	Nil	Nil	Nil	Nil	Nil	Nil	Nil	Nil	Nil
Sangrur	Nil	No meeting	1	Nil	Nil	Nil	Nil	2	6	Nil
Hoshiarpur	1	Nil	2	7	7	7	2	4	2	—
Patiala	Nil	Nil	2	5	3	3	1	2	Nil	1
Jullundur	No meeting	No meeting	6	Nil	Nil	7	Nil	3	2	Nil

INCREASE IN TRIPS OF PEPSU ROADWAYS FROM BUDHLADA TO JAKHAL

*753. **Comrade Babu Singh Master :** Will the Chief Minister be pleased to state whether the Government has ordered increase in the trips of Pepsu Roadways from Budhlada to Jakhal in view of the hartal observed by the residents of the illaqa at Budhlada; if so, the time by which the trips will be increased to provide facilities to the passengers?

Sardar Gurnam Singh : No, Sir (ਨਹੀਂ ਜੀ)

PUNJAB ROADWAYS BUSES LYING IDLE AT PATHANKOT DEPOT

*850. **Sardar Dalip Singh Pandhi :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether some of the buses are lying idle in the Punjab Roadways, Pathankot Depot at present; if so, their number and the reasons therefor;

(b) whether the P.R.T.C. has approached the Government for more funds for making addition to the fleet of buses; if so, how much;

(c) whether there is a shortage of buses in the P.R.T.C., if so, whether their demand is proposed to be met by transfering buses out of those referred to in part (a) above after repairs instead of advancing money ?

Sardar Gurnam Singh : (a) Yes sir. These are 33 buses. Operation on routes where these vehicles were operating have been taken over by Himachal Pradesh Government in whose jurisdiction these routes passed in consequence of reorganisation.

(b) Yes, Sir. Rs 1,44,50,000/-.

(c) Yes, Sir. But the buses mentioned in reply to part (a) above, cannot be utilized by the Co-operation being of smaller wheel base. The seating capacity of these buses is much less.

[(ੲ) ਹਾਂ ਜੀ । ਇਹ 33 ਬਸਾਂ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰੂਟਾਂ ਤੇ ਇਹ ਬਸਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਹਿਮਾਚਲ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਰਾਜ ਦੀ ਹਦੂਦ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਹਨ ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ । ਇਕ ਕਰੋੜ ਤੇ ਸਾਢੇ ਚੁਤਾਲੀ ਲੱਖ (1,44,50,000/–) ਰੁਪਏ ।

(ਸੀ) ਹਾਂ ਜੀ । ਪਰ ਪੈਰਾ (ੲ) ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਬਸਾਂ ਛੋਟਾ ਵ੍ਹੀਲ ਬੇਸ ਦੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲੈ ਆਂਦੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀਟਿੰਗ ਕਪੈਸਿਟੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ ।]

MEMORANDUM SUBMITTED TO GOVERNMENT BY THE STRIKING STUDENTS OF COLLEGE OF AGRICULTURE ENGINEERING

*682. **Comrade Satya Pal Dang :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether the Government is aware of the demands of the students of the College of Agriculture Engineering, Ludhiana, who went on strike in the month of August, 1969; if so, the demands of the striking students and the outcome of the said strike;

(b) whether the students submitted any memorandum to the State Government in this regard; if so, a copy of the same be laid on the Table of the House;

(c) the action/decision taken by the Government in this respect;

(d) whether the Vice-Chancellor of Punjab Agricultural University has made any recommendation in this connection to the State Government; if so, the nature of these recommendations together with the decision, if any, taken by the Government in the matter ?

Sardar Gurnam Singh : (a) Yes, Sir. Memorandum of demands is laid on the Table of the House. The strike is still continuing.

(b) No, Sir. A copy of the Memo of demands has been received from the Vice-Chancellor which is laid on the Table of the House.

(c) The action has been processed.

(d) Yes, Sir. The recommendations related to employment facilities for the Agricultural Engineering graduates. The Vice-Chancellor has been informed that the State Government could not extend any assurance whether express or implied that the Agricultural Engineers passing out from the Punjab Agricultural University will be accommodated in State Services. However, Government would try to create conditions for greater absorption of Agricultural Engineers in the Public and Private Sectors.

[(ਏ) ਜੀ ਹਾਂ । ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੀ ਕਾਪੀ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਹੜਤਾਲ ਅਜੇ ਤਕ ਜਾਰੀ ਹੈ ।

(ਬੀ) ਨਹੀਂ ਜੀ । ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦੀ ਕਾਪੀ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਕੋਲੋਂ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(ਸੀ) ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

(ਡੀ) ਜੀ ਹਾਂ । ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਆਉਣ ਬਾਰੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਸ ਹੋਏ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਉੱਤੇ ਲਗਵਾਉਣ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਪਰੰਤੂ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੌਕਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਸਕਣ।)

MEMORANDUM

TO

THE GOVERNMENTS OF

PUNJAB, HARYANA, HIMACHAL PRADESH
and
UNION TERRITORIES

By
THE STUDENTS,
COLLEGE OF AGRICULTURAL ENGINEERING,
P.A.U., LUDHIANA

Dated 11th August, 1969.

1. Creation of separate boards of Agricultural Engineering in Punjab, Haryana, Himachal Pradesh and Union Territories.

The justification for the existence of Agricutural Engineering, as different from other branches of Engineering, lies in the fact that it is engineering for biological systems. The Agricultural Engineer takes into account the systems through which agricultural production is achieved. These systems are soils, plants and animals; they are biological systems and the Agricultural Engineer recognizes their special attributes and requirements in his education and his practice.

With proper management of soil and water and the use of suitable machinery and timely agricultural operations, it is possible even to raise three crops in a year in these states.

The losses that occur between harvest and utilization amount to 15 to 30 per cent. Agricultural Engineers have the ability to design storage structures, that would considerably reduce the losses in storage, conveyance and handling systems which will reduce losses on the farm and between the farm and the consumer.

With the special knowledge that the Agricultural Engineer has in soil-water-plant relationship and his training in the installation of pumps and auxilliary machinery and in the construction of tube-wells and other type of wells, he is best qualified to manage all the programmes in minor irrigation. He is also qualified to work as Engineer in organizations that manufacture such machinery.

It is estimated that there are about 3 million acres of land in the State of Punjab and Haryana which is water-logged. Agricultural Engineers have the knowledge and training required for reclamation of these lands in an efficient manner and at a reasonable expense.

Tremendous improvement in the quality and quantity of agricultural production can be achieved through proper attention to farm structures. Agricultural Engineers are trained in this field also.

It has been estimated by the Planning Commission that 1,000 Agricultural Engineers per year are needed for the IV Five-Year Plan and recently Mr. A.P. Shinde, Minister of State for Agriculture made the statement in Rajya Sabha that there is an acute shortage of Agricultural Engineers in the country and this is hampering the progress of agricultural production in the country.

(Chief Minister)

2. The respective Boards to be headed by Chief Engineers who will be at par with other Chief Engineers in other branches of Engineering.

3. Role of Agricultural Engineers in the development of Agriculture in Punjab during the IV Five-Year Plan.

Following Fourth Five-Year Plan programmes require the services of qualified cultural Engineers:—

(a) **Mechanization.**

The number of tractors in use in the state in 1968-69 was around 13,000 and the total investment on farm machinery is approximately 75 crores of rupees. At the end of the Fourth Five-Year Plan the number of tractors in Punjab is expected to be 1,00,000 and there will be a proportionate increase in the number of farm equipment in use. The total investment on farm machinery and tractors in 1973-74 is expected to be over 250 crores of rupees. This huge additional investment will require strengthening of agricultural engineering sections; to maintain proper quality control on the equipment manufactured and supplied to the farmers. At present, this quality control is not being exercised by technically trained persons. To suit the changing requirements, trained Agricultural Engineers have to do this work in this State. The average investment on farm machinery and tractors during the Fourth Five-Year Plan per district of Punjab will be nearly 20 crores of rupees. This easily justifies placement of agricultural engineers in every block, district and division, in this State to exercise proper quality control and discharge other responsibilities.

The farmer will also have to be educated and assisted in the selection, maintenance, operation and management of this equipment. This will require immediate strengthening of the extension education propramme in agricultural engineering. The extension education programme in agricultural engineering, will need the services of about 50 AGRICULTURAL ENGINEERING GRADUATES during the Fourth Five-Year Plan.

The present repair and service facilities are most inadequate even for the equipment in use at present. An additional large quantity of machinery expected to be procured by the farmers will require establishment of reliable servicing, repairs and replacement facilities at the district and block levels. The Agro-Industries Corporation has been given this responsibility. The district level engineering units of the above corporation as well as block level units will need qualified Agricutural Engineers. This is tied up with the extent to which the Agro-Industries Corporation is able to develop such a programme. A development target of establishing proper repair and replacement facilities at all district head-quarters and in 50 per cent of the blocks during the Fourth Five-Year Plan will need 60-70 AGRICULTURAL ENGINEERING GRADUATES.

(b) **Minor Irrigation :—**

The State Govt. has proposed to instal 200,000 additional tube-wells during the Fourth Five-Year Plan. The contention that most of the boring will be done by the private firms and that trained Agricultural Engineers will not be needed in this programme, is not correct. We have already reached a stage in this State where to make proper use of the ground water resources and of the farmer's capital, tube-well boring and installation has to be well-planned at every stage. Proper spacing and design of tube-wells, selection of suitable tube-well machinery, efficient water conveyance system and proper grading and layout of fields should all be considered essential components of one objective of developing good irrigation facilities in the State. For proper planning and implementation of such a plan at the State level even though the individual boring may be done by the private firms, a trained Agricultural Engineer will be needed for every 2,000 to 30,000 tube-wells to be installed during the Fourth Five-Year Plan. The total requirement for these engineers in this programme during the Fourth Five-Year Plan period will be 70-100.

(c) **Soil Conservation.**

The State Government plans to spend 70 crores of rupees on soil conservation work during the 4th Five-year Plan. More than half of this expenditure will be on capital nature requiring engineering supervision. The soil conservation/water management

works and strucures under this programme would be spread over an area of 1.26 lakh hectares. Soil and water management engineering in agriculture is a highly specialized work now and has to be done under the supervision of trained Agricultural Engineers. Since the location of the proposed soil conservation/water management projects and structures will be distributed widely all over the State, it may not be feasible for one engineer to supervise this programme over more than 5,000 hectares in 5 years. The total requirement of Agricultural Engineers in this propramme during the 4th Five-Year Plan period will be about 25.

(d) **Processing and Grain Storage.**

In addition to the above schemes, there are certain areas where there will be increasing need to develop programmes for assisting the farmers. Two of these areas are processing of foodgrains and farm structures. We can expect maize and paddy drying to become an accepted practice in due course of time to allow advancing their harvest and showing of the rabi crops in time. Similarly, the demand from the farmers to help them plan and construct farm structure for economy, comfort and efficiency is going to increase. In both these areas, the Agricultural Engineering Graduates can play a very useful part in meeting the needs of the farming community of the State.

Note.—Conditions being same in Haryana, Himachal Pradesh and Union Territories, the same facts are applicable to them also.

4. Farm Power and Machinery, Soil and Water Management, Land Development and Reclamation, Tube-well Boring and Grain Storage.

The above departments each should have the following officers on par with other engineers.

			Pay-Scale
1.	Block Level	.. Assistant Agricultural Engineer.	400-40-1120
2.	District Level	.. Executive Engineer (Agricultural)	800-1600 1300-1600 (selection grade)
3.	Division level	.. Superintending Engineer (Agricultural)	1600-2000

5. **Irrigation.**

The design of canals, diversion, laterals and other conveyance strutures is a civil engineering problem. After the water is delivered to agriculture, its further use and distribution are problems in Agricultural Engineering. Recognising water as a critical element in plant environment, the Agricultural Engineer designs systems for its final disposal, working in concert with other disciplines, such as Agronomy and Soil. Such attributes are not possessed by a Civil Engineer, who only designs the system for delivery of water to a release centre for Agriculture.

One of the main factors that was contributed to the wastage of our water resourses is the inefficient use of irrigation water on the farms.

The Agricultural Engineer is trained to design irrigation system and advise the farmers in efficient use and application of irrigation water.

The Agricultural Engineers should be employed in irrigation departments where they can be given the responsibility of the use of water after it has left the main canal. The civil engineer should continue only to be in charge of the head works and the main canal.

6. **Agricultural Finance Corporations.**

Finance Corporations such as banks, Government loan institutions and co-operative societies should employ Agricultural Engineers because of the following reasons.

(Chief Minister)

An agricultural Engineer is equipped with a sound knowledge of Engineering and Agriculture. Therefore, for advancement of loans to farmers for the purposes such as installation of tube-wells, purchase of tractors, fertilizers, implements, only an Agricultural Engineer would be able to justify the advancement of these loans based on sound principles of Agriculture and Engineering.

7. **Rural Electrification.**

The distribution, service-lines, repair maintenance and management of electrical sub-stations in rural areas for farm utilities like tube-wells, pumping sets, threshers etc. should be under the charge of Agricultural Engineer. This is because an Agricultural Engineer is specially trianed in the power requirements of farming, its design and distribution on the farms.

APPLICATIONS FOR TUBE-WELL CONNECTIONS RECEIVED FROM THE RESIDENTS OF VILLAGES SITUATED IN BORDER AREAS.

°779. **Comrade Darshan Singh Jhabal** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) the number of applications for tube-well connections received from the residents of villages situated in the Border area, i.e., Jhabal, Bhikhi-Wind and Atari Sub-Division of Electricity Board, in district Amritsar which are lying pending at present;

(b) the steps taken by the Government for giving tube-well connections in the Border villages;

(c) whether it is a fact that the Government have decided to give priority to Border villages in the matter of giving power connection; if so, whether the said decision has been implemented; if not, the reasons therefor ?

Sardar Sohan Singh Bassi (a)

Jhabal	..	..	275
Bhikhiwind	..	..	319
Attari	..	..	348

(b) Connections are being given according to the existing instructions.

(c) Yes. Applications within 10 Miles of the international Indo-Pakistan Border are being connected on priority basis.

[(ੳ) ਝਬਾਲ . 275
ਭਿਖੀ–ਵਿੰਡ 319
ਅਟਾਰੀ 348

(ਅ) ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਵਰਤਮਾਨ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ।

(ੲ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਸ) ਹਿੰਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ 10 ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਅਗੇਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

———

CONSTRUCTION OF CERTAIN ROADS IN DISTRICT BHATINDA

*758. **Comrade Babu Singh Master** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the following roads in district Bhatinda are under consideration—

(i) Jalal to Hakamsingh wala Road, via Akalia, Bhodipura ;
(ii) Phul to P.S.G. High School via Depali;
(iii) Gumti Kalan to Dialpura ;
(iv) Kot Kapura to Hari Nau ;
(v) Rampura to Talwandi Sabo and Rama road;
(vi) Harnam Singh Wala to Gumti Kalan, via Konloke and Selbrah; and
(vii) Dadli to Chao Ke via Khokhar ;

(b) if the reply to part (a) above be in affirmative, the date (s) when the construction of each of the said roads was taken in hand and the time by which it is expected to be completed ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) All the roads except item No. 6 are under construction.

(b) Statement containing the requisite information is laid on the Table of the House.

STATEMENT

Serial No.	Name of roads	Date when work taken in hand	Expected date of completion
1.	Jalal to Hakim Singh wala *via* Aklia Bhodipura	March, 1967	March, 1971
2.	Phul to P.S.G. High School *via* Depali	February, 1969	March, 1970
3.	Bhai Rupa to Dialpura Mirza *via* Gumti ..	May, 1968	March, 1970
4.	Kotkapura to Hari Nau	April, 1968	March, 1970
5.	Rampura to Talwandi Sabo and Rama Road	..	March, 1972
6.	Harnam Singh wala to Gumti Kalan *via* Konloke and Selbrah	..	..
7.	Dhads to Chauke *via* Khokhar ..	September, 1969	March, 1970

METALLING OF OLD MADHOPUR ROAD

*796. **Chaudhri Ram Singh** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether the Government propose to metal the old Madhopur road out of the Border Roads Funds ;

[Chaudhri Ram Singh]

(b) whether, with a view to decrease the traffic on the said road, the Government intends to make the Madhopur road a circular road and connect it with Dalhousie road, which is essential from strategic point of view ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) No.

(b) No.

MUNICIPAL COMMITTEES SUSPENDED/SUPERSEDED

*847. **Sardar Gurbanta Singh** : Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) the names of Municipal Committees in the State which have been suspended or superseded during the period from 1st April, 1969 to 30th September, 1969;

(b) the names of Municipal Commissioners who have been suspended or removed from membership during the said period together with the names of Municipal Committees to which they belong;

(c) whether any show-cause notices were issued to the Municipal Commissioners referred to in part (b) above before they were suspended or removed from membership; if so, the details of allegations levelled against them together with their replies to the show-cause notices?

ਸ੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ (ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਮੰਤਰੀ) : (ੲ) ਨਗਰ ਪਾਲਕਾ, ਫਾਜ਼ਲਕਾ ।

(ਬੀ) ਤੇ (ਸੀ) ਇਕ ਵੇਰਵਾ ਪੱਤਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਰਜ ਹੈ, ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

STATEMENT

Serial No.	Names of the Municipal Commissioners suspended or removed from membership during the period Ist April, 1969 to 30th September, 1969	Whether any show-cause notices were issued to the Municipal Commissioner before they were suspended or removed from membership, if so, the details os allegations levelled against them togther with their replies to the show-cause notices.
1	2	3
1.	Shri Sukhdev Khanna, Member, Municipal, Committee, Patiala	Yes, a show-cause notice as required under proviso to Section 16 (1) of the Punjab Municipal Act was duly served on him. The charge as contained in the said notice was that he was convicted by the Additional Sessions Judge, Patiala, under section 323 I.P.C. and sentenced to undergo nine months R.I. and pay fine of Rs 1,000 or in default three months further R.I. and that, in the opinion of the State Government this conviction implied a defect of Character.

1	2	3
		In reply to the show-cause notice Shri Khanna stated that the judgement of the Additional Sessions Judge was under appeal in the High Court. As the appeal was pending , there was no scope for taking any action against him. Moreover the said judgement did not involve any case of a defect of character either expressly or by implication.
2.	Shri Dhhotu Ram, President, Municipal Committee Sangat district Bhatinda	Yes, a show-cause notice as required under proviso to sections 16 (1) and 22 of the P.M. Act was duly served on him. The charge as contained in the show-cause notice was that he received a sum of Rs. 500 as grant-in-aid for the Municipal Committee Sangat, from the Discretionary Fund of the Minister Local Government, Punjab and that there was nothing in the municipal record to show that this amount was deposited into the municipal funds. Apparently, the amount was embezzled by him.
		Shri Chhotu Ram denied this charge and stated that the amount was given to him through the Deputy Commissioner, Bhatinda for the construction of link road from Dabwali road to Sangat Mandi. This road was not within the municipal limits. The President, M.C. Sangat was the executing agency. The amount was spent by him for the purpose it was sanctioned and the accounts were duly submitted to the S.D.O. (C) Bhatinda *vide* his letter dated 16th December, 1968.
3.	Shri Om Parkash, Member, M.C., Mukerian, district Hoshiarpur	Yes, a show cause notice as required under Section 16 (1) of the Punjab Municipal Act 1911 was duly served on him. The charge against him was that he violated the provisions of rule 3-A of the General Rules.
4.	Shri Karam Singh, Member, M.C., Mukerian, district Hoshiarpur.	Ditto.
5.	Shri Rajinder Singh, Vice-President/ Member, M.C. Tankan Wali, district Ferozepur	Yes, a show cause notice as required under Section 22 and 16 (1) of the Punjab Municipal Act, 1911 was duly served on him. The charge against him was that he abused and gave shoe beating to a lady member in the meeting of the said Committee. He has filed a writ petition in the High Court which is pending for final decision.

1	2	3
6.	Shri Kartar Chand, Member, M.C., Amritsar	He was removed from the membership of the Committee under Section 16 (1) (C) of the Punjab Municipal Act, 1911, for flagrant abuse of power as he had burnt a copy of the English version of the Municipal Budget when the proceedings of the Committee's meeting were on. Due show-cause notice was served upon him. Shri Kartar Chand filed a writ petition in the High Court which is still pending there.
7.	Shri Vishwa Mittar Sekhri, M.C., Batala district Gurdaspur	He was removed from the membership of the Committee after serving him due show-cause notice and giving full opportunity to explain his absence from the meetings of the Committee. for more than three consecutive months. His petition was dismissed by the High Court but the file in question has not been received in the office.
8.	Shri Gian Chand Bhagat, Member, M.C. Nakodar, district Jullundur	He was charged of neglecting his duty in the purchase of time pieces for the M.C. Nakodar. This cause was initiated before the present Ministry took over charge. Due show-cause notice was served on him.
9.	Shri Tek Chand, Member, M.C., Dhariwal, district Gurdaspur	Under rule 3-A of the General Rules framed under section 240 of the Punjab Municipal Act, 1911, members of the M. Cs. are prohibited to take part in the proceedings of the meetings of the Committee in which they or their relatives have direct or indirect interest. This member violated the provisions of this rule and was removed after serving show-cause notice. However, this case was initiated before the present Ministry took over charge.

REVISED GRADES FOR EMPLOYEES OF PANCHAYAT SAMITIS AND ZILA PARISHADS IN THE STATE

*686. **Comrade Satya Pal Dang** ; Will the Minister for Development and Animal Husbandry be pleased to state—

(a) whether any of the Panchayat Samitis and Zila Parishads in the State revised the grades and scales of pay of their employees at a time when the grades and scales of pay of the Government employees in the State were revised with effect from 1st February, 1968;

(b) whether the Government issued any circular directing the Zila Parishads and the Panchayat Samitis not to pay revised grades to their employees; if so, a copy of the circular be laid on the Table of the House;

(c) the reasons for issuing such a circular;

(d) the steps, if any, taken by the Government to ensure that the Zila Parishads as also the Panchayat Samitis accept and implement the recommendations of the Pay Commission ?

Sardar Parkash Singh Badal : (a) Yes. Some of the Panchayat Samitis/Zila Parishads revised the grades of their employees without the prior approval of Government.

(b) Yes, A copy of Punjab Government letter dated 21st July, 1969 is laid on the Table of the House.

(c) Under rule 3 (2) of the Punjab Panchayat Samitis and Zila Parishads Services Rules, 1965, Government is competent to revise the pay scales of the employees of the Panchayat Samitis/Zila Parishads. Panchayat Samitis/Zila Parishads are not competent to revise the grades of their employees without the prior approval of Government.

(d) The pay scales of the employees of Panchayat Samitis/Zila Parishads have been revised with effect from 1st February, 1968. Necessary Notification has been issued on this account.

[(ੳ) ਜੀ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗਰੇਡ ਵਧਾ ਦਿੱਤੇ ।

(ਅ) ਜੀ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ 21 ਜੁਲਾਈ, 1969 ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਹਾਊਸ ਦੀ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(ੲ) ਪੰਜਾਬ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ ਸਰਵਿਸ ਨਿਯਮਾਵਲੀ, 1965 ਦੇ ਨਿਯਮ 3(2) ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਮਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗਰੇਡ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ । ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗਰੇਡ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

(ਸ) ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀਆਂ/ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗਰੇਡ 1 ਫਰਵਰੀ, 1968 ਤੋਂ ਸੋਧ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ।]

ਪੱਤਰ

ਉਪ ਸਕੱਤਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਵਿਕਾਸ (2) ਵਿਭਾਗ ।

ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ,

ਸਾਰੇ ਚੇਅਰਮੈਨ,
ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ/ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀਆਂ,
ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ।

ਮੀਮੋ ਨੰ: 5453-4 ਅ.ਸ.ਵਿ.(2)-69/11600
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮਿਤੀ 21 ਜੁਲਾਈ, 1969

ਵਿਸ਼ਾ : ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗਰੇਡ ਵਧਾਉਣ ਬਾਰੇ ।

ਪੰਜਾਬ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਸਰਵਿਸ ਨਿਯਮਾਵਲੀ 1965 ਦੇ ਨਿਯਮ 3(2) ਅਧੀਨ, ਸਰਕਾਰ ਸੰਮਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗਰੇਡ ਵਧਾ ਜਾਂ

[Development Minister]

ਘਟਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਇਨਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗਰੇਡ ਵਧਾਉਣ ਜਾਂ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਮਤੀ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲਾਂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਸੰਮਤੀ/ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗਰੇਡ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਵਧਾਵੇ । ਜੇ ਕੋਈ ਸੰਮਤੀ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗਰੇਡ ਆਪੋ ਆਪ ਵਧਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਬਕਾਇਆ ਦੇਵੇਗੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਮੇਵਾਰੀ ਸੰਮਤੀ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ।

2. ਇਸ ਪੱਤਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਰਸੀਦ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ ।

ਸਹੀ/—
ਉਪ ਸਕੱਤਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ,
ਵਿਕਾਸ (2) ਵਿਭਾਗ ।

REPAIRS OF BUILDING OF GOVERNMENT HIGH SCHOOL BHAKNA, DISTRICT AMRITSAR

*782. **Comrade Darshan Singh Jhabal** : Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) whether any representations have been received by the Government from the Headmaster, Government High School Bhakna, District Amritsar, stating that the building of the said school is in a dilapidated condition and that necessary repairs be carried out; if so, the number of representations so far received;

(b) the time when repairs of the school building were carried out last;

(c) the steps, if any, taken by the Government in the matter so far?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਜੀ ਹਾਂ, ਇਕ ।

(ਬੀ) 1966–67, 67–68 ਅਤੇ 68–69 ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਬਿਲਡਿੰਗ ਫੰਡ ਵਿੱਚੋਂ 2300/– ਰੁਪਏ ਸਕੂਲ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ ਖਰਚੇ ਗਏ ।

(ਸੀ) ਇਸ ਸਾਲ ਸਕੂਲ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬਿਲਡਿੰਗ ਫੰਡ ਵਿੱਚ 13965/– ਰੁਪਏ ਖਰਚਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ।

APPOINTMENT OF HARIJANS IN THE POSTS OF SUPERINTENDENTS/HEAD CLERKS IN THE EDUCATION DEPARTMENT

*840. **Comrade Kulwant Singh** : Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) whether any Harijans have been appointed in the Education Department as Superintendents or Head Clerks against the posts reserved for Harijans from amongst the cadre of Superintendents and Head Clerks since May, 1963; if not, the reasons therefor;

(b) whether any action has been taken against the officers held responsible for not adhering to the reservation in the matter of appointments referred to in part (a) above, if not, the reasons therefor ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ੲ) ਹਾਂ ਜੀ। ਚਾਰ ਹਰੀਜਨ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੈਡ ਕਲਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਖਵੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਧੀਨ ਦਫਤਰਾਂ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟਾਂ ਦੇ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਆਸਾਮੀ ਰਾਖਵੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਲਈ ਕੋਈ ਹਰੀਜਨ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੂਰੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਸੀ।

(ਬੀ) ਉਪਰੋਕਤ (ੲ) ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਕਿਸੀ ਅਫ਼ਸਰ ਵਿਰੁਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ।

UPGRADING PRIMARY AND MIDDLE SCHOOLS

***858. Sardar Umrao Singh** : Will the Minister for Education be pleased to state whether any Primary and Middle Schools have been upgraded in the State this year; if so, a list of such schools be laid on the Table of the House ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : ਹਾਂ ਜੀ। ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਹਾਊਸ ਦੀ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

1969–70 ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਤੋਂ ਮਿਡਲ ਬਨਾਏ ਗਏ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

(1) ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਸਾਰੋ
(2) ,, ,, ,, ਬਾਹਮਣੀਵਾਲਾ
(3) ,, ,, ,, ਜਲੂਪੁਰ ਖੇੜਾ
(4) ,, ,, ,, ਸੁਧਾਰਪੁਰ ਰਾਜਪੂਤਾਂ
(5) ,, ,, ,, ਮਾਨਾਂ ਵਾਲਾ
(6) ,, ,, ,, ਡੇਹਰੀ ਵਾਲਾ
(7) ,, ,, ,, ਚੱਕ ਸਕੰਦਰ
(8) ,, ,, ,, ਕਾਮਲ ਪੁਰ
(9) ,, ,, ,, ਵਰਨਾਲਾ
(10) ,, ,, ,, ਬੋਪਾ ਰਾਏ
(11) ,, ,, ,, ਉਗਰ ਉਲਖ
(12) ,, ,, ,, ਗਲੀ ਭਗਤ ਵਾਲੀ ਸ਼ਹਿਰ
(13) ,, ,, ,, ਬੱਗਾ
(14) ,, ,, ,, ਬਘਿਆੜੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡ

(15) ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਦਤਾਵਾਸ
(16) ,, ,, ,, ਉਦਤ ਸੈਦਲਵਾਲਾ

[ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ]

(17) ,, ,, ,, ਭੁਚੋ ਕਲਾਂ
(18) ,, ,, ,, ਚਾਂਦ ਭਾਨ
(19) ,, ,, ,, ਧੂਰ ਕੋਟ
(20) ,, ,, ,, ਮਿਸਾਰ ਖਾਨਾ
(21) ,, ,, ,, ਜੋਧਪੁਰ ਪਾਹਰ
(22) ,, ,, ,, ਔਲਖ
(23) ,, ,, ,, ਕਰਰ ਵਾਲਾ
(24) ,, ,, ,, ਫਰ
(25) ,, ,, ,, ਰੋਰੀ ਕਪੂਰਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪਰ

(26) ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਭੁਲਰ
(27) ,, ,, ,, ਥਨਡੇਵਾਲਾ
(28) ,, ,, ,, ਗੁਰਸਰ ਜੋਧਾਂ
(29) ,, ,, ,, ਸ਼ਾਮ ਖੇੜਾ
(30) ,, ,, ,, ਗਲ
(31) ,, ,, ,, ਝੋਕ ਹਰੀਹਰ
(32) ,, ,, ,, ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਈਸਟ
(33) ,, ,, ,, ਝੰਡਵਾਲਾ ਹਨਵੰਤਾ ਕੁੜੀਆਂ
(34) ,, ,, ,, ਕਰੀਆਂ ਪਾ ਵਾਂ
(35) ,, ,, ,, ਟਬਰ ਭਾਨ
(36) ,, ,, ,, ਬਾਦਲ
(37) ,, ,, ,, ਖੋਖਰਾਨਾ
(38) ,, ,, ,, ਧਾਲੇਕੇ
(39) ,, ,, ,, ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ
(40) ,, ,, ,, ਫਤੇਗੜ੍ਹ ਸਨਰਹ
(41) ,, ,, ,, ਥਰਾਜ
(42) ,, ,, ,, ਲੋਹਗੜ੍ਹ
(43) ,, ,, ,, ਦਾਤਾ
(44) ,, ,, ,, ਕਲਾਰ ਖੇੜਾ
(45) ,, ,, ,, ਕਿਲਿਆਂ ਵਾਲੀ
(46) ,, ,, ,, ਵੰਡਰ
(47) ,, ,, ,, ਛਤਿਆਣਾ
(48) ,, ,, ,, ਰਾਮਪੁਰਾ ਨਰੈਣਪੁਰਾ
(49) ,, ,, ,, ਜੀਬੀਆਂ
(50) ,, ,, ,, ਅਮੀਰਵਾਲਾ
(51) ,, ,, ,, ਕਪਰਾ
(52) ,, ,, ,, ਲਾਡੋਕੇ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ

(53) ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਮਾਸਾਨੀਆ
(54) ,, ,, ,, ਭੋਲੇਵਾਲ
(55) ,, ,, ,, ਜਫ ਰਵਾਲ
(56) ,, ,, ,, ਭੀਖੋਵਾਲੀ
(57) ,, ,, ,, ਘੋ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ

(58) ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਈਸਪੁਰ ਮਕਸੂਦ ਪੁਰ
(59) ,, ,, ,, ਲਕਸੀਹਾ
(60) ,, ,, ,, ਝੰਗਰ ਕਲਾਂ
(61) ,, ,, ,, ਫਾਨੋਰਾਂ
(62) ,, ,, ,, ਪੋਸੀ
(63) ,, ,, ,, ਹਬੂਵਾਲ
(6) ,, ,, ,, ਮਹਿਤਾਬ ਪੁਰ
(65) ,, ,, ,, ਜਜਹਾਰ ਚਥਿਆਲਾ
(66) ,, ,, ,, ਮਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ

(67) ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਹਰੀਪੁਰ
(68) ,, ,, ,, ਸੰਗੋਵਾਲ
(69) ,, ,, ,, ਤਰਨਾ ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ ਦੋਨੇਵਾਲ (ਇਕਠੇ)
(70) ,, ,, ,, ਨਹਲ
(71) ,, ,, ,, ਸੰਘ ਡੇਸੀਆਂ
(72) ,, ,, ,, ਖੰਟਕਸਰ ਕਲਾਂ (ਕੁੜੀਆਂ)
(73) ,, ,, ,, ਤੇਹਰਾਂ
(74) ,, ,, ,, ਹਰੀਮਪੁਰ
(75) ,, ,, ,, ਰੁੜਕੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਪੂਰਥਲਾ

(76) ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਪਰਮਜੀਤ ਪੁਰ
(77) ,, ,, ,, ਭੀਵਾਨੀ ਪੁਰ

ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ

(78) ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਅਸੀਕਲਾਂ
(79) ,, ,, ,, ਬੁਰਜ ਹਕੀਮਾਂ
(80) ,, ,, ,, ਲੀਹਾਰਾ
(81) ,, ,, ,, ਬੇਗਵਾਲ

[ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ]

(82) ,, ,, ,, ਪਾਵਾ
(83) ,, ,, ,, ਖਾਸੀ ਕਲਾਂ
(84) ,, ,, ,, ਅਜਨੇਰ
(85) ,, ,, ,, ਫੀਰੋਰ
(86) ,, ,, ,, ਚੱਕ ਮਾਫੀ
(87) ,, ,, ,, ਲੋਬਾਨਗੜ੍ਹ
(88) ,, ,, ,, ਪੋਹੀਰ
(89) ,, ,, ,, ਲੱਖਾ
(90) ,, ,, ,, ਮਾਹੋਲੀ
(91) ,, ,, ,, ਭਟੀਆ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ

(92) ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਬਹਮਨਾ
(93) ,, ,, ,, ਖਾਨੀਨਾਂ
(94) ,, ,, ,, ਪੋਲਾ
(95) ,, ,, ,, ਰੋਸ਼ਨ ਪੁਰਾ
(96) ,, ,, ,, ਕਪੂਰੀ
(97) ,, ,, ,, ਮਹਿਰੂ
(98) ,, ,, ,, ਲਾਤੋਰ
(99) ,, ,, ,, ਅਰਨੋ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਪੜ

(100) ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਹਵਾਰਾ
(101) ,, ,, ,, ਖੇੜਾ ਕਲਾਮਤ
(102) ,, ,, ,, ਸਾਲਾਮਪੁਰ
(103) ,, ,, ,, ਫੂਲਹਾਰੀ
(104) ,, ,, ,, ਸੈਦ ਪੁਰ
(105) ,, ,, ,, ਬਾਸੂਵਾਲ
(106) ,, ,, ,, ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ

(107) ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਚੀਮਾਂ (ਬਰਨਾਲਾ)
(108) ,, ,, ,, ਦਸੋਂਧਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ
(109) ,, ,, ,, ਛਹਾਰ
(110) ,, ,, ,, ਕਮਾਲਪੁਰ
(111) ,, ,, ,, ਡਸਕਾ
(112) ,, ,, ,, ਭੁਲਾਂ
(113) ,, ,, ,, ਗਨੋਰ
(114) ,, ,, ,, ਕਪਿਆਲ

1969-70 ਵਿਚ ਮਿਡਲ ਤੋਂ ਹਾਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

(1) ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਮਾਰਵਾਣਾ
(2) ,, ,, ,, ਵਾਡਾਲੀ ਗੁਰੂ
(3) ,, ,, ,, ਪੱਖੋਕੇ
(4) ,, ,, ,, ਟਪਿਆਲਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ

(5) ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਰੱਲਾ
(6) ,, ,, ,, ਬਠਿੰਡਾ
(7) ,, ,, ,, ਜੂਜਲ
(8) ,, ,, ,, ਪੱਕਾ
(9) ,, ,, ,, ਕੋਠਾ ਗੁਰੂ (ਮੁੰਡਿਆਂ)
(10) ,, ,, ,, ਜੇਥੋਕੇ

ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ

(11) ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਗੁਰੂ ਸਰ
(12) ,, ,, ,, ਸ਼ਾਕੂਰ
(13) ,, ,, ,, ਦੋਤਾਰਾਂਵਾਲੀ
(14) ,, ,, ,, ਡੱਲਾ
(15) ,, ,, ,, ਚਰਕ (ਕੁੜੀਆਂ)
(16) ,, ,, ,, ਝਰਰ ਖੇੜੀ
(17) ,, ,, ,, ਪਤਰੇਵਾਲਾ
(18) ,, ,, ,, ਨਿਹਾਲ ਖੇੜਾ

ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ

(19) ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਝਿੰਡਰ
(20) ,, ,, ,, ਜੋੜਾ ਛਤਰਾਂ
(21) ,, ,, ,, ਅਲੀਵਾਲ
(22) ,, ,, ,, ਮੋਰਾਰਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ

(23) ਗੌਰਮਿੰਟ ਸਕੂਲ, ਮੁਸਤਫਾ ਪੁਰ
(24) ,, ,, ,, ਲਾੜੋਆ (ਕੁੜੀਆਂ)
(25) ,, ,, ,, ਪਰਜੀਆਂ

ਜ਼ਿਲਾ ਕਪੂਰਥਲਾ

(26) ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਲਖਣ ਕੇ ਪਡੇ

[ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ]

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ

(27) ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਏ
(28) ,, ,, ,, ਕਾਲਖ
(29) ,, ,, ,, ਗਾਲਬ
(30) ,, ,, ,, ਮਲਾਹ (ਕੁੜੀਆਂ)

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ

(31) ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਗੜ੍ਹ
(32) ,, ,, ,, ਅਮਲਾਲਾ
(33) ,, ,, ,, ਹਤਪਾਲ ਪੁਰ
(34) ,, ,, ,, ਗਾਜੂ ਮਾਜਰਾ
(35) ,, ,, ,, ਟੂਹਰਾ
(36) ,, ,, ,, ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਮੋਮੀਆਂ
(37) ,, ,, ,, ਲੋਸਿਬਲੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਪੜ

(38) ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਕੁਰਾਲੀ (ਕੁੜੀਆਂ)
(39) ,, ,, ,, ਭਰਤਗੜ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ

(40) ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਅਕਬਰਪੁਰ ਚੰਨਾ
(41) ,, ,, ,, ਠੁਲੀਵਾਲ
(42) ,, ,, ,, ਬਦਬਰ
(43) ,, ,, ,, ਹਮੀਦੀ
(44) ,, ,, ,, ਬਨਭੌਰ

RE-EMPLOYMENT OF DEMOBILISED EMERGENCY COMMISSONED OFFICERS

*803. **Comrade Darshan Singh Jhabhal :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total number of demobilised Emergency Commissioned Officers who have so far been re-employed in the State ;

(b) the steps being taken by the Government with regard to those demobilised officers who have not been re-employed so far;

(c) the Class in which Class III employees who have served as Class I Officers in the Army are absorbed on reversion from the Army; with the reasons therefor?

Sardar Satnam Singh Bajwa (State Minister for Finance and Forests): (a), (b) and (c) The requisite information is laid on the Table of the House.

[(ੲ), (ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਵਿਵਰਣ ਸੱਦਨ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।]

ਵਿਵਰਣ

(ੲ) 51

(ਬੀ) (੩) ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀਆਂ 20% ਗ਼ੈਰ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ 50% ਤਕਨੀਕੀ ਆਸਾਮੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰਾਖਵੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ।

(ਅ) ਸਾਰੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਰਾਖਵੀਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਰੈਗੂਲਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਭਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਆਸਾਮੀਆਂ ਤਦ—ਅਰਥ ਅਧਾਰ ਤੇ ਯੋਗ ਸਾਬਕਾ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਲਈਆਂ ਜਾਣ ।

(ੲ) ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਅਤੇ ਪੌਲਿਸ ਦੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਸਾਮੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ।

(ਸ) ਇਨਾਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ, ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ, ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਜ਼ ਆਦਿ ਵਿਚ ਆਸਾਮੀਆਂ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

(ਹ) ਇਸ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ 20% ਆਸਾਮੀਆਂ ਰਾਖਵੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ।

(ਕ) ਰਾਜ ਦੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣ, ਵਾਹਿਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਦਦ ਕਰਨਗੇ ।

(ਸੀ) ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਸੰਕਟ ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਸਨ ਜਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੌਜ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੇ ਉਸ ਆਸਾਮੀ ਤੇ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਆਸਾਮੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੀਅਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨਾਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਤੇ ਹੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਰੈਕਵੀਜ਼ੀਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਗ ਹੋਣ ।

APPOINTMENT OF HARIJAN DEPUTY COMMISSIONERS

*838. **Comrade Kulwant Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether Government is aware of the fact that none of the present I.A.S./P.C.S. Harijan Officers in the State has been appointed as a Deputy Commissioner; if so, the reasons therefor;

(b) whether the Government propose to appoint Harijan Officers as Deputy Commissioners according to proportion of reservation; if so, when ?

Sardar Gurnam Singh : (a) Yes, the three Scheduled Caste Officers working as Deputy Commissioners till recently had to be transferred to other posts like Heads of Departments or on deputation, in view of their experience and seniority.

[Cheif Minister]

(b) There is no such reservation laid down in the matter of appointment as Deputy Commissioner or for that matter to any other post. Officers are considered for appointment to various posts on their merit and suitability.

[(ੲ) ਹਾਂ, ਜਿਨ ਹਰੀਜਨ ਅਫਸਰਾਂ, ਜੋ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਸੀਨੀਆਰਟੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦਿਆਂ, ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਜਾਂ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਆਦਿਕ ਤੇ ਭੇਜਣ ਲਈ ਬਦਲਣਾ ਪਿਆ ।

(ਬੀ) ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਅਸਾਮੀ ਤੇ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਸਾਮੀ ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ । ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਸਾਮੀਆਂ ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।]

REPRESENTATION AGAINST POLICE AUTHORITIES

*687. **Comrade Satya Pal Dang :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether he received a representation dated 11th June, 1969 directly from Shri Tarsem Bahia M.A. (Eng.) B.Sc. (Edu) of Mehraj, district Bhatinda, or through any legislator making serious allegations against the police in connection with a demonstration of unemployed teachers at Rampura Phul on 8th June, 1969;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether any enquiry was ordered into the said allegations; if so, when and with what result ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : (ੲ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਬੀ) ਜੂਨ/ਜੁਲਾਈ, 1969 ਵਿੱਚ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਰੁਧ ਲਾਏ ਗਏ ਦੂਸ਼ਨ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਸਨ ।

DEVELOPMENT OF RAM TIRATH, A HISTORIC SACRED PLACE IN AMRITSAR DISTRICT

*774. **Shri Gian Chand Kharbanda:** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether any scheme has been formulated by the Government for the development of "Ram Tirath" a historic sacred place of Ramayan period in Amritsar district; if so, the amount sanctioned for the purpose and the amount out of that spent so far;

(b) if the reply to part (a) above be in the negative, whether the Government propose to take necessary steps for the development of the said historic Tirath which is holy and sacred place attracting thousands of pilgrims every year ?

Sardar Gurnam Singh (a) No Sir,

(b) Not at present.

[(ੲ) ਨਹੀਂ ਜੀ ।

(ਬੀ) ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਨਹੀਂ ਜੀ ।]

POST OF FERTILIZER INSPECTOR

*860. **Sardar Gurbanta Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether any post of Fertilizer Inspector is reserved for a Scheduled castes candidate in the Agriculture Department ; if so, whether the person working temporarily on the said post belongs to the Scheduled Castes;

(b) whether it is a fact that only a qualified person can be appointed on the said post;

(c) whether the incumbent working on the said post is being paid his salary in the grade fixed for the said post?

Sardar Gurnam Singh : (a) (i) Yes Sir.
(ii) No Sir.

(b) Yes Sir.

(c) Yes Sir.

[(ੲ) (i) ਹਾਂ ਜੀ ।
(ii) ਨਾ ਜੀ ।
(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ ।
(ਸੀ) ਹਾਂ ਜੀ ।]

POSTS IN THE AGRICULTURE DEPARTEMENT.

*861. **Sardar Gurbanta Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the posts falling vacant in the Agriculture Department are given to Scheduled Castes candidates with a view to make up the percentage of their reservation;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative; the number of posts that have been filled up in the said Department during the period from 1st April, 1969 to 30th September, 1969 and the number of Harijan candidates appointed thereon ?

Sardar Gurnam Singh : (a) Yes, Sir. But according to Government policy not more than 1 post in a block of 5 is carried over to make up the percentage of reserved vacancy;

(b) (i) 119.
(ii) 23.

[(ੲ) ਹਾਂ ਜੀ । ਕਿੰਤੂ ਰਾਖਵੀਂ ਅਸਾਮੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਂ ਦੇ ਬਲਾਕ ਵਿੱਚ 1 ਅਸਾਮੀ ਅੱਗੇ ਲਿਆਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(ਬੀ) (i) 119
(ii) 23 ।]

[Mr. Speaker]

STARRED QUESTION No. *856.

ਅ. ਸ. ਨੰ: 9277-ਸੀ (5)-69/

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮਿਤੀ 24 ਅਕਤੂਬਰ, 1969

ਵਿਸ਼ਾ—ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ., ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਸਟਾਰਡ ਸਵਾਲ ਨਬਰ 856, ਕੁਝ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕੀਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਬੰਧੀ ।

ਪਿਆਰੇ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ,

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਟਾਰਡ ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 856 ਜੋ ਮਿਤੀ 29 ਅਕਤੂਬਰ, 1969 ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਦਰਜ ਹੈ, ਦਾ ਜਵਾਬ ਅਜੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ । ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਸਬੰਧਤ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 6 ਨਵੰਬਰ, 1969 ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮਿਤੀ ਲਈ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਹਿਤੂ,
ਸਹੀ—
(ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ)
ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ, ਪੰਜਾਬ ।

STARRED QUESTION No. 900

ਅ. ਸ. ਪੱਤਰ ਨੰ: 9322-ਸੀ-4-69/

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮਿਤੀ 28 ਅਕਤੂਬਰ, 1969 ।

ਪਿਆਰੇ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ,

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਟਾਰਡ ਸਵਾਲ ਨੰ: 900 ਜੋ ਮਿਤੀ 29 ਅਕਤੂਬਰ, 1969 ਲਈ ਸੁਆਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰ ਸਾਧੂ ਰਾਮ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ (ਵਲੋਂ) ਦਰਜ ਹੈ, ਦਾ ਜਵਾਬ ਅਜੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ । ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਸਬੰਧਤ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਕਤਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੁਆਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 6 ਨਵੰਬਰ, 1969 ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮਿਤੀ ਲਈ ਸੁਆਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਹਿਤੂ,
ਸਹੀ—
(ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ)
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ

---

*For Starred Question No. 856 and reply there to please see appendix to this Debate.

WATER SUPPLY SCHEME FOR HAJIPUR VILLAGES, DISTRCT HOSHIARPUR

*865. **Chaudhri Kewal Krishan:** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether it is a fact that under the Barhi Barhing Water Supply Scheme, drinking water will be made available to the hilly villages of Hajipur in Hoshiarpur district;

(b) If the reply to part (a) above be in the affirmative, the amount proposed to be spent thereon;

(c) the number and names of villages to which drinking water will be made available;

(d) the date when the said scheme is expected to be completed together with the extent of work done thereon so far;

(e) whether any beneficiary tax is being collected from the residents of the said areas or whether the same has been remitted due to the backwardness of this area ?

Sardar Ravel Singh (State Minister for Industries and Health):

(a) Yes.

(b) Rs. 34.40 lakhs.

(c) 31 villages as shown in the attached list.

(d) No date for the completion of this water supply scheme can be given. A sum of Rs 2.20 lakhs has been placed at the disposal of Public Health Engineering Department so far, as grant. The orders for material required for its execution have been placed.

(e) No. The case regarding grant of loan to the Panchayats concerned for its deposit towards the beneficiaries share, due to the backwardness of the area, is under the consideration of the Government.

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਅ) 34.40 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ।

(ੲ) 31 ਪਿੰਡ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ।

(ਸ) ਸਕੀਮ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਮਿਤੀ ਦਿੱਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ । ਅਜੇ ਤਕ ਕੇਵਲ 2.20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੀ ਗਰਾਂਟ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਨ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਆਰਡਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ।

(ਹ) ਨਹੀਂ ਜੀ । ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪਛੜੇਪਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਸੇਵਾ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇਣ ਦਾ ਕੇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜੀ ।]

[State Minister for Industries and Health]

ANNEXURE

1. Bering Plir.
2. Chamoli.
3. Bari.
4. Dhar.
5. Bankarpur.
6. Tung.
7. Kothi.
8. Naurangpur.
9. Sikhchainpur.
10. Bhop Bhadamiun.
11. Dharampur.
12. Matholi.
13. Bhabhor.
14. Bhatoli.
15. Jhcrera,
16. Salangru.
17. Kartoli.
18. Nangal Khanaura.
19. Halara.
20. Batwara,
21. Amroh.
22. Bhol Bharar.
23. Bringli.
24. Dhugral.
25. Bhatera.
26. Tohlu.
27. Dhanal.
28. Palli
29. Bhambootar.
30. Rajwal.
31. Mangu Mera & Basantpur

[1. ਬੇਰਿੰਗ ਪਲੀਰ
2. ਚਮੋਲੀ
3. ਬਾਰੀ
4. ਧਾਰ
5. ਬੰਕਾਰ ਪੁਰ

6. ਤੰਗ
7. ਕੋਠੀ
8. ਨੌਰੰਗਪੁਰ
9. ਸਿੱਖਚੈਨ ਪੁਰ
10. ਭੋਪ ਭੜਾਮੀਆਂ
11. ਧਰਮਪੁਰ
12. ਮਥੋਲੀ
13. ਭੌਔਰ
14. ਭਟੌਲੀ
15. ਝਕਰੇੜਾ
16. ਸਲੰਗੂਰ
17. ਕਰਟੋਲੀ
18. ਨੰਗੜ ਖਨੋਰਾ
19. ਹਲੇਰਾ
20. ਬਟਵਾਰਾ
21. ਅਮਰੋਹ
22. ਭੋਲ ਭਲਾਰ
23. ਬਰਿੰਗਲੀ
24. ਢੂਗਰਾਲ
25. ਭਟੇਰਾ
26. ਟੋਹਲੂ
27. ਧਨਾਲ
28. ਪਾਲੀ
29. ਭਬੋਤਾਰ
30. ਛਾਜਵਾਲ
31. ਮੰਗੂ ਮੇਰਾ ਅਤੇ ਬਸੰਤਪੁਰ]

REPRESENTATIONS REGARDING NON-IMPLEMENTATION OF GRADES OF SUPERINTENDENTS OF INDUSTRIAL TRAINING INSTITUTES

*825. **Comrade Babu Singh Master** : Will the Minister for Industries be pleased to state whether any representations have been received by the Secretary, Industries Department, Punjab, about non-implementation of decision regarding revision of grades of Superintendents in ITIs in the State; if so, the action being taken thereon?

Shri Balram Dass Tandon : On the recommendation of the Punjab Pay Commission the pay grade of the Superintendents of Industrial Training Institutes has been revised from 250—350 to 300—500 by equating

[Industries Minister]

them with the Head Assistants of 'B' Class Offices. Some of the Superintendents have represented that they should be allowed the scale of Rs. 400—650, but the same has been duly considered and rejected.

CONSTRUCTION OF BRIDGES OVER CHAND BHAN BAJA LASSARA DRAINS IN DISTRICT BHATINDA

*761. **Comrade Babu Singh Master** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :—

(a) whether it is a fact that Chand Bhan Baja Drain and Lassara Drain have been dug and they are draining out the flood water;

(b) whether it is also a fact that bridges have not so far been provided over the said drains at Villages (i) Kotha Guru (ii) Malooka and (iii) Bhagta Bhai Ka etc. on the Chand Bhan Baja Drain and at villages (i) Pitho (ii) Baudar (iii) Jhandu Ke (District Bhatinda) on the Lassara Drain;

(c) whether it is a fact that adequate amount has been earmarked for the purpose, if so, the present position regarding the construction of the said bridges and the time by which these are likely to be completed ?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) Yes.

(b) Yes.

(c) Yes, funds for the construction of two V.R. Bridges at R.D. 79280 and 60,440 of Chand Bhan Drain for connecting villages Kotha Guru-Siryawala and Malooka with Dod had been earmarked and construction will be taken up soon.

No funds for the construction of other village road bridges are available.

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਅ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ੲ) ਚੰਦ ਭਾਨ ਡਰੇਨ ਦੀ ਬੁਰਜੀ ਨੰਬਰ 79280 ਅਤੇ 60440 ਤੇ ਦੋ ਪੁਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਕੋਠਾ ਗੁਰੂ ਸਿਰਿਆਵਾਲਾ ਅਤੇ ਮਲੂਕਾ—ਡਾਡ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂਦੇ ਹਨ, ਫੰਡਜ਼ ਵਖਰੇ ਰੱਖ ਲਏ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ । ਦੂਜੇ ਪੇਂਡੂ ਪੁਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਫੰਡਜ਼ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ।]

CONSTRUCTION OF SPURS/BUNDS ALONGWITH TANKS OF RIVER BEAS

*864. **Chaudhri Kewal Krishan** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state the names of places where spurs or bunds are proposed to be constructed along the banks of river Beas and the time by which they are likely to be constructed ?

Sardar Sohan Singh Bassi : There is a proposal for construction of three spurs for protection of main bund for which research studies are being made under the Irrigation and Power Research Institute. Actual location will be decided when results become available.

Schemes for constructing some local protection spurs and bunds for villages of Haler, Kohlian, Mehtabpur, Naushehra, Babupur, Mirpur, and Chakwal in District Hoshiarpur were prepared by the Chief Engineer, Irrigation, for which the Deputy Commissioner has been asked to arrange funds being local works. The Irrigation Department will execute these works when Deputy Commissioner arranges funds and local voluntary labour where required and as such no time limit can be fixed for their completion.

[ਧੂਸੀ ਬੰਧ (Main Bund) ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਲਈ ਤਿੰਨ ਸਪਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪਾਵਰ ਰਿਸਰਚ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਵਿਖੇ ਸਟੱਡੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਹਨਾਂ ਸਪਰਾਂ ਦੇ ਬਣਾਨ ਦਾ ਠੀਕ ਸਥਾਨ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਪਿੰਡ ਹਲੇਰ, ਕੋਹਲੀਆਂ, ਮਹਿਤਾਬਪੁਰ, ਨੌਸ਼ਹਿਰਾ, ਬਾਬੂ ਪੁਰ, ਮੀਰਪੁਰ, ਚੱਕਵਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਲਈ ਕੁਝ ਸਥਾਨੀਯ ਬਚਾਓ (Local Protection) ਦੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਮੁੱਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਸਿੰਜਾਈ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਫੰਡਾਂ (Funds) ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਥਾਨੀਯ ਕੰਮ ਹੈ । ਮਹਿਕਮਾ ਨਹਿਰ, ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਲੋਂ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਸ਼ਰਮਦਾਨ (Voluntary Labour) ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਣ ਤੇ, ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਵਾਏਗਾ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਕੰਮ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ।]

METALLING OF MARI MEGHA-DALL ROAD IN AMRITSAR DISTRICT

***781. Comrade Darshan Singh Jhabal :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state—

(a) whether the Panchayats of the villages Deleri and Dall, district Amritsar, have deposited the amount of their share for constructing a metalled road; if so , how much and when ;

(b) the time by which the road from Mari Megha to Dall in the said district is proposed to be metalled?

Sardar Sohan Singh Bassi : (a) Yes :

Dal Panchayat : Rs. 7,000 in July/August, 1966
Daleri Panchayat : Rs. 11,770 in July 1966 and January, 1967.

(b) The construction of Road from Mari Megha to Dal and Daleri could not be taken up from defence point of view as it was not approved by the Defence authorities having strategic importance in border area.

[ਸਿੰਜਾਈ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ]

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ ।

ਡਲ ਪੰਚਾਇਤ — 7,000 ਰੁਪਏ ਜੁਲਾਈ/ਅਗਸਤ 1966 ਵਿੱਚ ।
ਡਲਾਰੀ ਪੰਚਾਇਤ—11,770 ਰੁਪਏ ਜੁਲਾਈ, 1966 ਅਤੇ ਜਨਵਰੀ, 1967 ਵਿੱਚ ।

(ਅ) ਮਾਰੀ ਮਹਿੰਗਾ ਤੋਂ ਡਲ ਅਤੇ ਡਲੇਰੀ ਤਕ ਦੀ ਸੜਕ ਦੀ ਬਣਤਰ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਜੰਗੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਪਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ।]

———

CONFIRMATION OF SELECTED TEHSILDARS AND NAIB TEHSILDARS

*839. **Comrade Kulwant Singh :** Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state—

(a) the period after which the selected Tehsildars and Naib Tehsildars are confirmed after their appointment as such ;

(b) whether the officials referred to in part (a) above with fifteen years service have been confirmed; if not, the reasons therefor; together with the action, if any, taken or proposed to be taken by the Government against the officers found responsible for not confirming them ?

Sardar Atma Singh : (a) No period has been prescribed in the Punjab Tehsildari Rules of 1932 after which the selected Tehsildars and Naib Tehsildars should be confirmed. They are confirmed when permanent vacancies are available and only those are confirmed who are considered fit for confirmation in all respects.

(b) There are no un-confirmed Naib Tehsildars with 15 years service. There are only 4 Tehsildars with 15 years service as Tehsildars who have not been confirmed. Just before Reorganisation of the State, orders were issued in January and May, 1966 for the confirmation of Tehsildars against the permanent vacancies available then. Only two of these Tehsildars who have been allocated to Punjab were not confirmed as enquiries were going on against them, but vacancies have been reserved for them. These enquiries have not been finalized as yet. The case of others could not be taken up as Government had banned confirmaion of officials after Reorganisation till final allocation was made. With the removal of this ban, this matter has been taken up and Commissioners have been asked to submit recommendations. In view of this, no action is required against any officer for not confirming these Tehsildars.

[(ਏ) 1932 ਦੇ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰੀ ਰੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਰੋਵੀਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰਾਂ ਤੇ ਨਾਇਬ–ਤਹਿਸੀਲਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੱਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਆਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਗ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰਾਂ ਤੇ ਨਾਇਬ–ਤਹਿਸੀਲਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

(ਬੀ) ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਾਇਬ-ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹ ਪੱਕਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ।

4 ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਐਸੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਪੱਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਰੀਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਵਰੀ ਤੇ ਮਈ, 1966 ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਆਸਾਮੀਆਂ ਤੇ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਉਸ ਵੇਲੇ 2 ਤਹਿਸੀਲਦਾਰਾਂ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਐਲੋਕੇਟ ਹੋਏ ਸੀ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਨਕੁਆਇਰੀਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 2 ਤਹਿਸੀਲਦਾਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਸਾਮੀਆਂ ਰੀਜ਼ਰਵ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਾਲੀ ਵੀ ਇਨਕੁਆਰੀਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਬਾਕੀ ਦੇ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰਾਂ ਦਾ ਪੱਕੇ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰੀਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰਨ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੀਕ ਐਲੋਕੇਸ਼ਨ ਪੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੀਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਹਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਯੋਗ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਭੇਜਣ । ਇਸ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ।]

CONVERSION OF SUB-TEHSIL PHUL, DISTRICT BHATINDA INTO A SUB-DIVISION

*760. **Comrade Babu Singh Master :** Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state—

(a) whether the Government has taken any decision to convert Sub-Tehsil Phul in district Bhatinda into a Sub-Division with Headquarters at Phul at the time of 500th birthday anniversary of Shri Guru Nanak falling on 23rd November, 1969;

(b) the time by which steps in this direction will be taken ?

Sardar Atma Singh : (a) The matter is under consideration of Government.

(b) Immediately after the decision.

[(ੳ) ਮਾਮਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ।

(ਅ) ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਦੇ ਫੌਰਨ ਬਾਅਦ ।]

PROPOSED CHANGES IN THE BOUNDARIES OF DISTRICTS

*859. **Sardar Umrao Singh :** Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state —

(a) whether there is any proposal under the consideration of the Government to change the boundaries of the existing districts in the State; if so, the basis of such a proposal ;

(b) whether the Government has appointed any committee for this purpose; if so, the names of its Members;

(Sardar Umrao Singh)

(c) whether the said Committee has submitted any report to the Government; if so, the details thereof ?

Sardar Atma Singh : (a) Yes. The relevant factors are area, population, public and administrative convenience and historical associations.

(b) Yes. The Committee consisted of the following officers :—

Financial Commissioner Revenue	Chairman.
Commissioners of Divisions	Members.
Concerned Deputy Commissioner	Co-opted Member.
Joint Chief Electoral Officer, Punjab.	-do-
Under Secretary, Revenue (District Reorganisation)	Secretary.

(c) Yes. The report/recommendations of the Committee are under consideration of the Government.

[(ੳ) ਹਾਂ, ਰਕਬਾ, ਆਬਾਦੀ, ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੇ ਸਹੂਲਤ, ਪਬਲਿਕ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੁਮੇਲ (ਸੰਗ ਸਾਥ) ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਮੁਖ ਰਖੇ ਗਏ ਹਨ ।

(ਅ) ਹਾਂ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ:—

ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਮਾਲ, ਪੰਜਾਬ	..	ਚੇਅਰਮੈਨ
ਡਵੀਜ਼ਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰਜ਼	..	ਮੈਂਬਰ
ਸਬੰਧਤ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ	..	ਸਹਿਯੋਗੀ ਮੈਂਬਰ
ਚੀਫ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਅਫਸਰ, ਪੰਜਾਬ	..	ਉਹੀ
ਅਧੀਨ ਸਕੱਤਰ, ਮਾਲ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਨਰਗਠਨ)		ਸਕੱਤਰ

(ੲ) ਹਾਂ, ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਟ/ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹਨ ।]

DAMAGE DUE TO FLOODS IN RIVER BEAS

*863. **Chaudhri Kewal Krishan :** Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state —

(a) whether Government is aware of the fact that due to floods in river Beas during the rainy season this year there has been heavy loss of life, property and cattle in the affected areas ;

(b) if the reply to para (a) above be in the affirmative, the extent and the details thereof ;

(c) the programme, if any, chalked out by the Government to meet the flood in the said river in future ?

ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ : (ਏ ਅਤੇ ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ, ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਾਲ ਜੋ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵੇਰਵਾ ਨੱਥੀ ਕੀਤੇ ਵਿਵਰਣ ਵਿੱਚ ਸਭਾ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ।

(ਸੀ) ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਲ ਨਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪੱਰਜ਼ ਬਨਾਉਣ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

[(a) The present rates of House Rent Allowance being given to the Punjab Government employees in the State are as under:—

(i) Employees posted in 1st Class Cities, i. e., Amritsar, Ludhiana, Jullundur, Patiala and Chandigarh
7½% of pay

(ii) Employees posted in Second Class Cities, i. e., Abohar, Batala, Bhatinda, Faridkot, Ferozepur, Gurdaspur, Hoshiarpur, Jagraon, Kapurthala, Kotkapura, Malerkotla, Moga, Muktsar, Nangal Township, Nabha, Pathankot, Phagwara and Sangrur.
5% of pay

(iii) Delhi. At the rates sanctioned by Government of India for its employees posted at Delhi.

(b) A copy of relevant extract from general memorandum from Punjab Subordinate Services Federation is laid on the table of the House. This is under consideration of the Government.

(c) There is no proposal to increase the rates of House Rent Allowance.]

Extract from the Memorandum dated 19th January, 1969 submitted to the Government by the Punjab Subordinate Services Federation

× × × × × ×

House Rent, Medical and Education Allowance :—The Government employees are not satisfied with the recommendations of Pay Commission regarding Housing, Medical and Education facilities to the employees and their dependents and demand that the Government may announce the decision regarding the grant of (a) Medical Allowance (b) House Rent Allowance to all unconditionally and (c) Children Educational Allowance. The Grant of these three fringe benefits were the Social responsibilities of the State and the Government would be failing in its duty by any further delay by avoiding concrete decision in consultation with the Federation.

INDUSTRIAL LOANS

262. Sardar Kirpal Singh : Will the Minister for Industries be pleased to state—

(a) the number of cases in which industrial loans were sanctioned by the Government during the year 1968-69;

(b) the number of cases out of those referred to in part (a) above in which the amount of loans was less than Rs 5,000 and more than Rs 5,000, respectively;

(c) the number of cases of loans less than Rs. 5,000 and more than Rs. 5,000, respectively, where the loans had been advanced up to 31st March, 1969;

(d) the details of the cases in which the payment of industrial loans has not been made so far together with the reasons therefor;

(e) whether Government have formulated any scheme to avoid delay in making payment of Industrial loans ?

Shri Balram Dass Tandon :
(a) 2,249 parties.

(b)	Less than Rs 5,000	2,069 parties.
	Above Rs, 5,000	180 parties.
	Total	2,249 parties

(c)	Less than Rs. 5,000	1,755 parties.
	Above Rs. 5,000	174 parties.
	Total	1,929 parties

(d) It would not be in public interest to disclose the names of the parties to whom loans have not been paid so far. There are 59 such cases. Reasons for non-payment of the loans are paucity of funds, lack of interest of parties in the loans applied for and delay in the completion of documents.

(e) Powers have been delegated to District Industries Officers to sanction loans up to Rs. 5,000 and to Director of Industries up to Rs. 10,000 to eliminate delay in payment of Industrial loans. Some other measures to avoid the delay are also under consideration.

PROVIDING LOAN FACILITIES TO BUSINESSMEN AGAINST PROPERTY

263. Sardar Kirpal Singh : Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) whether the Punjab Government is taking up the matter with the Banks through the Government of India for providing loan facilities to businessmen in general against their property;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the present position of the case ?

Shri Balram Dass Tandon (Industries Minister) : (a) No Sir,

(b) Question does not arise.

SCHEME REGARDING ISSUING OF PASS BOOKS TO THE FARMERS

264. Sardar Kirpal Singh : Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state—

(a) whether the Government is introducing a scheme for issuing pass books to the farmers in the State for keeping the record of particulars of their land, the Land Revenue and account of taccavi loans;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the details of the steps so far taken in this regard and the result thereof;

(c) the time by which this scheme is likely to be introduced in the entire State ?

ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਹਾਂ ਜੀ । ਅਤੇ ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ਦੋ ਤਹਿਸੀਲਾਂ, ਨਾਭਾ ਅਤੇ ਬਟਾਲਾ ਵਿੱਚ ਤਜਰਬੇ ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

(ਬੀ) ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਭਾਗ (ਏ) ਵਿੱਚ ਦਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦੋ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਵਿੱਚ 1 ਅਕਤੂਬਰ, 1969 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਸ ਬੁਕਾਂ ਛਪਵਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਬੰਧਤ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ।

(ਸੀ) ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੇਵਲ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

SEPARATE JAILS FOR HABITUAL OFFENDERS

265. Sardar Kirpal Singh : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether there is any scheme under the consideration of Punjab Government to maintain separate jails for the habitual offenders; if so, the time by which it is likely to be introduced;

(b) whether there is any proposal under the consideration of Government to appoint an Advisory Committee of Experts on Social Education to explore the possibilities of converting such prisoners into good citizens; if so, the time by which the same is likely to be implemented ;

(c) whether Government propose to issue any instructions to the Jail Department to keep the prisoners except the habitual offenders, in the jails in their districts or the jails near their homes ?

Sardar Gurnam Singh : (a) No. There is already a Jail at Nabha for confinement of habitual offenders.

(b) No.

(c) Instructions already exist to confine long-term prisoners (other than habituals) in the jails nearer their homes . Short-term prisoners (Whose sentences are less than 3 years) are normally kept in the jails of their home districts.

[(ੳ) ਨਹੀਂ ਜੀ । ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਆਦੀ ਮੁਜਰਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ।

(ਅ) ਨਹੀਂ ਜੀ

(ੲ) ਲੰਬੀ ਕੈਦ ਵਾਲੇ ਬੰਦੀਆਂ (ਆਦੀਆਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ) ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਹਨ। ਛੋਟੀ ਕੈਦ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀਆਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘਟ ਹੈ) ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਜੇਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)]

PUNISHMENT AWARDED TO THE PRISONERS IN FEROZEPUR JAIL FIRING CASE

266. **Sardar Kirpal Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether any prisoners have been awarded punishments after the Ferozepur firing case; if so, a statement showing their number and the details of the punishment awarded in each case be laid on the table of the House ;

(b) whether the punishments were awarded on the recommendations of the enquiry officer or by the Jail Officers themselves;

(c) whether Government is, on its own accord, making any enquiry in respect of each prisoner who has been awarded any punishment?

Sardar Gurnam Singh : (a) Yes. Time and labour involved in collecting the information will not be commensurate with the benefit to be derived.

(b) The punishments were awarded on the recommendations of the Superintendent, Central Jail, Ferozepur.

(c) No.

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ। ਸੂਚਨਾ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਖਰਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭ ਦੀ ਕੋਈ ਵੁੱਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

(ਅ) ਸੁਪਰਡੰਟ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

(ੲ) ਨਹੀਂ ਜੀ।]

TRANSLATION OF SETTLEMENT RECORD IN PUNJABI

267. **Sardar Kirpal Singh** ; Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state—

(a) whether there is any proposal under the consideration of the Government to translate the Settlement Records of 1865, 1911-12 and 1937-38 into Punjabi ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the steps taken in this regard so far ?

ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਸੰਨ 1959 ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੁਰੱਬੇਬੰਦੀ ਅਤੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਦੀਆਂ ਤਾਜ਼ਾ ਤਰੀਂ ਮਿਸਲ ਹਕੀਤਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(ਬੀ) ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁਣ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਗਲੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤਕ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

ਸਾਲ 1969 ਵਿੱਚ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇਵਾਰ ਵੇਰਵਾ

1.	ਕਪੂਰਥਲਾ	(1) ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ	—
		(2) ਪਸ਼ੂ	.. 34
		(3) ਘਰ	.. 479
		(4) ਫਸਲ ਖਰੀਫ ਖਰਾਬ ਹੋਈ	3,819 ਏਕੜ
		ਮਾਲੀਅਤ	.. 12,01,800 ਰੁਪਏ
2.	ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ	(1) ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ	.. 10
		(2) ਪਸ਼ੂ	.. 121
		(3) ਘਰ—	
		ਪੱਕੇ	.. 9
		ਕੱਚੇ	.. 58
		ਛੱਪਰ	.. 542
		ਕੁਲ	.. 609
		(4) ਰਕਬਾ ਕਾਸ਼ਤਾ	.. 7,572 ਏਕੜ
		(5) ਖੁਸ਼ਕ ਚਾਰਾ	.. 7,286 ਕੁਇੰਟਲਜ਼
		ਕੁਲ ਨੁਕਸਾਨ	.. 70,850 ਰੁਪਏ
3.	ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	(1) ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ	.. 1
		(2) ਪਸ਼ੂ	—
		(3) ਫਸਲ ਖਰੀਫ ਖਰਾਬ ਹੋਈ	.. 9,38,520 ਰੁਪਏ
		(4) ਮਕਾਨ	.. 9,050 ਰੁਪਏ
		ਕੁਲ ਨੁਕਸਾਨ	9,47,570 ਰੁਪਏ
4.	ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ	(1) ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ	—
		(2) ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ	—
		(3) ਫਸਲ ਖਰੀਫ ਖਰਾਬ ਹੋਈ	2,660 ਏਕੜ

BYE-ELECTIONS OF 2 WARDS OF MUNICIPAL COMMITTEE, AMRITSAR

*775. **Shri Gian Chand Kharbanda :** Will the Minister for Finance be pleased to state —

(a) the reasons for not holding bye-elections in 2 wards of Municipal Committee, Amritsar which are unrepresented for the last so many months;

(Shri Gian Chand Kharbanda)

(b) whether the Government propose to hold the said bye-electiosn; if so, when, if not, the reasons therefor ?

ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ : (ਮੰਤਰੀ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ,): (ੳ) ਅਤੇ (ਅ) ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਗਰਪਾਲਕਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ 2 ਵਾਰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਪਹਿਲੇ ਬੈਚ ਦੀਆਂ 10 ਨਗਰ–ਪਾਲਕਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਕਤੂਬਰ/ਨਵੰਬਰ, 1969 ਵਿੱਚ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਜੂੰਹੀ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਠੀਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਚੋਣਾਂ/ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਚੋਣ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(Government decided to hold bye-elections of 2 wards of Municipal Committee , Amritsar along with elections to 10 Municipal Committees of 1st batch in October/November, 1969,but had to postpone them because of the situation prevailing in the State on account of the fast unto death undertaken by Shri Darshan Singh Pheruman for the merger of Chandigarh and other Punjabi areas in Punjab State. As soon as we get over this situation, the elections/bye-elections would be announced and fresh election programme finally decided and announced.)

PROPOSED EXTENSION OF MUNICIPAL LIMITS OF AMRITSAR

*776. **Shri Gian Chand Kharbanda :** Will the Minister for Finance be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of the Government to extend the limits of Amritsar Municipal Committee and to include in the Municipal area all such newly constructed "Abadis" adjoining the Municipal Committee's roads leading to different parts such as Gopal Nagar, Kangra Colony, Vijay Nagar, Krishan Nagar, Kot Karnail Singh Nagar etc., etc., which have now practically become part of the City; if not, whether the Government intends to take early steps in this connection?

ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ (ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਮੰਤਰੀ) : ਨਹੀਂ ਜੀ। ਨਗਰ ਪਾਲਕਾ ਵਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਜਵੀਜ਼ ਆਉਣ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

NON-PAYMENT OF BONUS BY THE MANAGEMENT OF M/S HINDUSTAN EMBROIDERY MILLS PRIVATE LTD., CHHEHARATA (AMRITSAR)

*685. **Comrade Satya Pal Dang :** Will the Minister for Finance be pleased to state —

(a) whether the Government is aware of the fact that the Management of M/s Hindustan Embroidery Mills (Private) Ltd., Chheharata (Amritsar) was bound under an agreement under section 12 (3) of the Industrial Disputes Act to pay to their workmen, bonus for the year 1967-68, by the 31st December, 1968 at the latest; if so, whether this bonus has been paid by the Management;

(b) whether the Government have received any representations from the Union of the workmen and also from any M.L.A. for taking action against the Management of the said Mills on account of non-implementation of the agreement; if so, the dates on which these representations were received ;

(c) whether the Government has launched any prosecution against the management; if so, when and if not, the reasons thereof ?

ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ : (ਏ) ਹਾਂ ਜੀ । ਬੋਨਸ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਹਾਲੇ ਤੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ, ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਵਲੋਂ 30 ਮਈ, 1969 ਅਤੇ 15 ਜੁਲਾਈ, 1969 ਨੂੰ ਬੋਨਸ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸ਼ਕਾਇਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ., ਵਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ 25 ਜੁਲਾਈ, 1969 ਅਤੇ 22 ਅਗਸਤ, 1969 ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਮਿਲੇ।

(ਸੀ) ਨਹੀਂ ਜੀ । ਚਲਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੋਨਸ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਪ ਕਿਰਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 25 ਜੁਲਾਈ, 1969 ਅਤੇ 24 ਸਤੰਬਰ, 1969 ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ । ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਦੀ ਤੰਗੀ ਵਜੋਂ ਬੋਨਸ ਦੇਣ ਦੀ ਅਸਮਰਥਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਰਕਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰ ਦੇਣਗੇ । ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਪ ਕਿਰਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜੀ ਨੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਵਿੱਚ ਸਚਾਈ ਵੇਖੀ ਇਸ ਲਈ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਬੋਨਸ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ।

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

MEDICAL AID FOR GOVERNMENT EMPLOYEES

260. Giani Kundan Singh Patang : Will the Minister of State for Industries and Health be pleased to state—

(a) whether the Government is considering a proposal to give medical allowance to its employees; if so, the amount proposed to be given by the Government to each of the categories of the employees ;

(b) the approximate time by which the said medical allowance is likely to be given ;

(c) the expenditure involved in granting the said medical allowance ?

ਸਰਦਾਰ ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ : (ੳ) ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ।

(ਅ) ਤੇ (ੲ) ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

HOUSE RENT ALLOWANCE BEING GIVEN TO GOVERNMENT EMPLOYEES IN THE STATE

261. Giani Kundan Singh Patang : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the present rate of house rent allowance being given to the Government employees in the State ;

(b) whether the Government has received any representation from the Subordinate Services Federation (Regd.), Chandigarh in this connection; if so, a copy thereof alongwith the action, if any, taken thereon be laid on the Table of the House;

(c) whether the Government propose to increase the rate of house rent allowance; if so, the time by which it is likely to be done; if not, the reasons therefor ?

ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ (ਵਿਤ ਮੰਤਰੀ): (ੳ) ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਮਕਾਨ ਕਰਾਏ ਭੱਤੇ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :—

(1) ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜਲੰਧਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਗੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ..	ਤਨਖਾਹ ਦਾ $7\frac{1}{2}\%$
(2) ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਅਬੋਹਰ, ਬਟਾਲਾ, ਬਠਿੰਡਾ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਗੁਰਦਾਸ-ਪੁਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਜਗਰਾਉਂ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਕੋਟ-ਕਪੂਰਾ, ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ, ਮੋਗਾ, ਮੁਕਤਸਰ, ਨੰਗਲ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ, ਨਾਭਾ, ਪਠਾਨਕੋਟ, ਫਗਵਾੜਾ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ..	ਤਨਖਾਹ ਦਾ 5%
(3) ਦਿੱਲੀ	ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਦਿੱਲੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਭੱਤਿਆਂ ਦੇ ਦਰ ਨਾਲ ।

(ਅ) ਪੰਜਾਬ ਸਬਾਰਡੀਨੇਟ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਨਰਲ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਵਿਚੋਂ ਸਬੰਧਤ ਟੂਕਾਂ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੈ । ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ।

(ੲ) ਮਕਾਨ ਕਰਾਏ ਭੱਤੇ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

REIMBURSEMENT OF ADMISSION FEE TO THE SCHOOLS BY THE EDUCATION DEPARTMENT

268. Giani Kundan Singh Patang : Will the Minister for Education be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the admission fee charged from the Scheduled Castes and Backward Classes students for the Matriculation examination of the University is refunded to them by the Education Department through the schools concerned on receipt of refund forms;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether the said fee has been actually reimbursed to them?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ੲ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ ।

10.00 a.m.

Mr. Speaker : The question hour is over.

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸੀ ਕਿ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਕੇ ਬੋਲਣ ਲਗੇ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ ? (On what point is the hon. Member Sirdar Kapur Singh speaking)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਇਹ ਬੋਲਣ ਲੱਗੇ ਹਨ । In this connection, I want to make a short submission before this matter is taken up.

ADJOURNMENT MOTIONS AND POINTS OF ORDER THEREON

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕੁਝ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਹਨ, ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਡਿਸਪੋਜ਼ ਆਫ਼ ਕਰ ਲਈਏ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇ ਕਹਿ ਲੈਣਾ । (ਸ਼ੋਰ)

(*Addressing Sirdar Kapur Singh* : I have got some Adjournment Motions with me. Let us dispose of these motions first and then you may have your say.)

Sirdar Kapur Singh : Mr. Speaker, Sir, I want to make a short submission before the House proceeds on to conduct further business of the House. This is the Zero Hour and it is a Parliamentary practice accepted through-out the world.

Mr. Speaker : Under which Rule the honourable Member wants to speak ?

(*Interruptions and Noise in the House*)

Sirdar Kapur Singh : Sir, I think you are not acquainted with this word "Zero Hour". The "Zero Hour" is known in parliamentary practice through-out the world. Before regular business of the House is commenced, a Member has the privilege and right to make a miscellaneous submission.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਹਿ ਲੈਣਾ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) (I have already stated that the hon. Member may have his say after these Adjournment Motions are disposed of.) (*Interruption*) (*Noise*)

Sirdar Kapur Singh : All right, Sir. I speak on a point of order.

Mr. Speaker : What is your point of order ?

Sirdar Kapur Singh : Sir, my point of order is this. Before you take decision on the adjournment motion given notice of by the honourable Deputy Leader of the Opposition and about which he has given some indication, I wish to make a short submission. (*Noise and interruptions*) Sir, this will facilitate you to arrive at a decision. I assure you, Sir, that what I am going to say will be in the interest of the House and for the benefit of this House, but you are not allowing me to make my submission.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਰੂਲਜ਼ ਵਿਚ ਐਸੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਥੱਲੇ ਤੁਸੀਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤੇ ਵੀ ਬੋਲ ਸਕੋ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) (There is no provision in the Rules under which the hon. Member can speak even on a point of order.) (*Interruption*) (*Noise*)

Sirdar Kapur Singh : Sir, do you or do you not allow me to make my short submission at the Zero Hour, that is between the regular business and the Question Hour. Please answer this. This is an accepted parliamentary practice through-out the world. Do you rule it out? Please tell us.

(*Noise and Interruptions in the House*)

Mr. Speaker : I have received notices of Adjournment Motions from Captain Rattan Singh, Sardar Santokh Singh, Sardar Umrao Singh, Sardar Sarup Singh and Chaudhri Balbir Singh, regarding the taking away of the dead body of late Sardar Darshan Singh Pheruman by the police to his village and certain other incidents relating thereto. I rule these motions out of order because these relate to the action taken by the authorities in due administration of law. In future, following the practice of the Lok Sabha, I will not assign reasons for disallowing the Adjournment Motions.

(*Interruptions and Noise in the House.*)

Captain Rattan Singh : This Adjournment Motion does not come within the purview of administration of law. Let us see the Rules.

Sardar Umrao Singh : Sir, you are the master of the House and I want to speak on a point of order. (*Interruption*).

Mr. Speaker : The Rule 68 (x) says :

"the motion shall not relate to the ordinary administration of law"

Sardar Umrao Singh : Sir, we have raised our voice for an important issue and it does not violate law.... (*Interruption and Noise in the House.*) Mr. Speaker, Sir, when you are on your legs, I cannot speak. Please take your seat. I want to make my submission.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) (The hon. Member, Sardar Umrao Singh should please speak with a sense of propriety (*Interruption*) (*Noise*)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਬੈਠ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਰੂਲਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । that cannot be the subject for discussion. (I would like to point out that the ruling of the Speaker cannot be the subject for discussion..)

Sardar Umrao Singh:

* * * *

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਚੇਅਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । (ਵਿਘਨ) (Whatever is being spoken without the permission of the Chair, should not be recorded) (*Interruption*)

Please listen to me. I am on my legs. For some time it was the practice in Lok Sabha to inform the Member of the reasons for which consent to the moving of his adjournment motion was with-held by the Speaker. It was, however, found that members tried to argue with the Speaker in the House on the reasons intimated to them. The practice of stating the grounds on which a notice was disallowed was, therefore, discontinued.

Chief Minister : All these things which are given in the adjournment motions are disputed by us.

(*Noise in the House.*)

*Not recorded as ordered by the Chair.

Comrade Satya Pal Dang : On a point of Order, Sir.

Mr. Speaker : Please take your seat. According to the May's Parliamentary Practice, the matter raised by the motion must not be offered when facts are in dispute or before they are available.

(Interruptions and Noise in the House. Many hon. Member's on points of order.)

Mr. Speaker : There should be no discussion on the ruling.

Captain Rattan Singh : I am not discussing the ruling. I have a right to submit. May I submit, Sir ?

Mr. Speaker : But nothing relating to the ruling.

चौधरी बलबीर सिंह : अध्यक्ष महोदय, आपकी रूलिंग को मैं डिसकस नहीं करता। लेकिन ऐडजर्नमैंट मोशन्ज़ जो हैं वह अलहदा अलहदा हैं, उन पर बात कर सकता हूँ। मेरी ऐडजर्नमैंट मोशन के कुछ और शब्द हो सकते हैं और दूसरी ऐडजर्नमैंट मोशन के कुछ और शब्द हो सकते हैं। पर यह जो आपने होलसेल डिस्पोज़ल की है यह ठीक नहीं है। हर इंडिविजुअल एडजर्नमैंट मोशन को अलहदा अलहदा देखना चाहिए। किसी में कोई चीज़ किसी के हक में होती है और दूसरी में कोई चीज़ किसी के खिलाफ होती है। तो कैसे आप सभी को एक दम डिस्पोज़ आफ कर सकते हैं? यह तरीका ठीक नहीं है। मेरी ऐडजर्नमैंट मोशन बिल्कुल अलहदा है और उनकी एडजर्नमैंट मोशन भी अलहदा है। एडजर्नमैंट मोशनज के अलहदा अलहदा मजमून होते हैं और आप की तरफ से तमाम ऐडजर्नमैंट मोशनज़ को आऊट आफ आर्डर करार दे देना यह होल सेल तरीका ठीक नहीं है।

Mr. Speaker : No discussion please.

चौधरी बलबीर सिंह : प्वायंट आफ आर्डर, सर। इसके बारे में आप दोनों मोशनज़ अलहदा अलहदा पढ़ लें और फिर बात करें।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਔਰ ਜਿਹੜੀ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਇਹ ਫੁਲੀ ਕਵਰਡ ਹੈ। (I have already examined your Adjournment Motion and it is fully covered by my ruling.)

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ : ਸਾਨੂੰ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਕੋਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਿਸਪੈਕਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਟਰੈਡੀਸ਼ਨਜ਼ ਤੇ ਪਰੈਕਟੇਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਫਾਲੋ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਝਗੜੇ ਹੀ ਕਾਹਨੂੰ ਪੈਣ ? ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਐਕਸੈਪਸ਼ਨਲ ਕੇਸਿਜ਼ ਵਿੱਚ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਐਡਮਿਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਕਿ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਮਸਲੇ ਉੱਤੇ ਸਪੀਕਰ

ਲੋਕ ਸਭਾ ਸਪੈਸ਼ਲ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਅਲਾਓ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੀ । ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਥੇ ਗਏ ਸੀ । ਇਹ ਬੜੀ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਸਾਂ ਬੰਦ ਸਨ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਐਡਮਿਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਉੱਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਤਾਂ ਅਲਾਓ ਕਰ ਦਿਉ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਬਲਿਕ ਵਿੱਚ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਫੀ ਸੈਂਟੀਮੈਂਟਸ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਇੰਟਰੈਸਟ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ, ਬਿਜਨੈਸ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ । (*Addressing Comrade Satya Pal Dang* : We shall discuss this matter in the meeting of the Business Advisory Committee.)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਇਹ ਸੁਜੈਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਨੋਟਿਸ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ । (ਸ਼ੋਰ)

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਨੋ, ਨੋ ।

Captain Rattan Singh : On a point of Order, Sir. My submission is that we are governed by Rules 66, 67 and 68 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly. You have been pleased to give a ruling. We do not dispute your authority. We would request you to kindly give us time not to discuss the merit of the adjournment motion but to draw your attention to the rules under which an adjournment motion should be moved and can be moved.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੇਰੀ ਰੂਲਿੰਗ ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਪੁਆਇੰਟ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ । (Your point is covered by my ruling.)

Captain Rattan Singh : Sir, your ruling is not clear. You have said that under Rule 68 (iv), the motion shall relate to a matter which falls within the responsibility of the Government.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਰੂਲ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ । ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਰੂਲ ਨੰਬਰ 10 ਵਲ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । (I have read the rule. Your attention is drawn to rule No. 10.)

Captain Rattan Singh : I will quote that also. Rule 68 (iv) is....

> "the motion shall relate to a matter which falls within the responsibility of the Government,"

Rule 68 (x) is—

> "the motion shall not relate to the ordinary administration of law,".

By any stretch of imagination, whatever has happened, does not fall under the ordinary administration of law.

[Captain Rattan Singh]

ਇਹ ਗਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮਸਲੇ ਉਤੇ ਸੈਲਫ਼ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਕੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਗਲਤੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। (ਵਿਘਨ) (*Addressing Captain Rattan Singh* : I want to make a submission).

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਲਵੋ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਬੰਦੇ ਕੈਦ ਕੀਤੇ । (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਕਹੀ ਜਾਓ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਟੰਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਲਾਸ਼ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਸੀ ।

Mr. Speaker : No discussion please.

Captain Rattan Singh : I am not discussing, Sir, I seek your protection. They have lot of powers out-side the House.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦਾ ਤਅੱਲਕ ਹੈ...(ਵਿਘਨ) (I would like to submit that so far as the question of law and order is concerned...) (*Interruption*)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ।(ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ਮਿਸਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ King is dead long live the King ਜਦੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਸਟੈਂਡ ਸਟਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਾ ਤਾਂ ਚਲਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਕੋਰਸ ਲੈਣਾ ਹੀ ਹੈ । (The hon. Member might have heard the proverb "King is dead, long live the King." Law and Order does not come to a stand still when the King is dead. The law remains in action. It has to take its course.)

Captain Rattan Singh : Sir, it does not lie in your jurisdiction to defend the Government.

Mr. Speaker : If the honourable Member is able to convince me in my Chamber, I will re-consider the matter.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਹ ਮੇਰੇ ਖ਼ਿਆਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਰੂਲ ਨੂੰ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ । ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਇਹ ਰੂਲ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਜੇ ਤਸੀ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਨਵਿੰਸ ਕਰ ਦਿਉਗੇ ਤਾਂ

I shall definitely revise it. (If the hon. Member wants to have a discussion on this point, then he may please come to my Chamber. In case he is able to convince me, then I shall definitely revise my ruling.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਦੇਖੋ । (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : If the hon. Member comes to my room, I will reconsider it.

चौधरी बलबीर सिंह : आपने कहा कि आपके चैंबर में जा करके पता कर लें। मैं आप के चैंबर में गया था तो आपने कहा था कि देख लूंगा। आपने अपनी नीम रज़ामंदी का इज़हार किया था। (विघ्न)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ: ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਐਡਵਾਜ਼ਿਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਡਿਸਕਸ ਕਰਾਂਗਾ । ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਮੋਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫਰੁਮਾਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹਨ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਟਾਈਮ ਐਲਾਟ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਤਾਂ ਤਹਾਡੀ ਡਿਸਕਰੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਉੱਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ 2 ਘੰਟੇ ਦਾ ਟਾਈਮ ਐਲਾਟ ਕਰ ਦਿਓ । ਇਹ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਸਟੇਟਮੰਟ ਦੇ ਦੇਣ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਆਲਰੇਡੀ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹੀ ਟਾਈਮ ਅਲਾਟ ਕਰਨਾ ਹੈ । (The motion from Sardar Umrao Singh has already been received. It is for the Business Advisory Committee to allot time for it.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਡਿਸਕਸ ਕਰ ਲੈਣਾ । ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਆ ਜਾਣਾ । (*Addressing Comrade Satya Pal Dang.* The hon. Member should discuss this matter with me in my Chamber. The hon. Member Captain Rattan Singh may also come.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਜੀ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : 11 ਵਜੇ ਆ ਜਾਣਾ । (The hon. Member should come at 11 A.M.)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰੂਲ 10 ਕੱਟ ਕੀਤਾ ਹੈ...(ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਰੂਲ ਕੱਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਓ... (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : My ruling is not subject to discussion. Under what rule are you speaking ?

Sardar Umrao Singh : My submission is that, Sir,.........

Mr. Speaker : Please take your seat.

Sardar Umrao Singh : Sir, I am on a point of order and when you have not heard me how can you ask me to sit down ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੇ ਤਾਂ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਠੀਕ ਹੈ। (If the hon. Member wants to speak on the Rules then it is all right.)

Sardar Umrao Singh : Sir, I am not naming any body. I am only raising a point of order.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਹਾਡਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਕੀ ਹੈ ? (What is your point of order?)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਡੈੱਡ ਬਾਡੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪਈ ਹੋਵੇ........(ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : This is no point of order.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੁਣ ਲਵੋ। ਜੇ ਕੋਈ ਐਸੀ ਵੈਸੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੂਲ ਆਉਟ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੁਣ ਲਵੋ। (ਵਿਘਨ) ਸੋ ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਡੈੱਡ ਬਾਡੀ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਔਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਦਾ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਡੈੱਡ ਬਾਡੀ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ, ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ......(ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਰੂਲ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ ?(Under what rule is the hon. Member speaking ?)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਲਿੰਗ ਤੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : At page 366 of May's Parliamentary Practice it is stated—

> 'Alleged illegal action of a Department cannot form the basis of the Adjournment Motion.'

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : * * * * * *

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ these should not form part of the proceedings. (These things which have been said should not form part of the proceedings.)

*Expunged as ordered by the Chair.

Sardar Umrao Singh : Under what rule are you passing these orders ? I challenge your authority. You have no right.

Mr. Speaker : I am competent.

Sardar Umrao Singh : Under the rules the Speaker has no power to pass such like orders.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ...(ਵਿਘਨ) (There is a Call Attention Motion in the name of Chaudhri Balbir Singh.) (*Interruption*)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਨਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੇ ਉਹ ਰੀਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਜੇ ਕਰ ਉਹ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਪਾਵਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਕਢਾ ਦਿਓ । (ਵਿਘਨ) ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਐਕਸਪੰਜ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ? (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ । ਜਿਹੜੇ ਲਫਜ਼ ਚੇਅਰ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਹੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਕਢਵਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਕਹੇ ਹਨ ਉਹ ਐਕਸਪੰਜ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ । (*Addressing Captain Rattan Singh*: The hon. Member did not perhaps hear. On those words which had been said without the permisson of the Chair have been got expunged and none else.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਫਿਰ ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤਾਂ ਕਲੀਅਰ ਹੈ ਨਾ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਹਾਂ, ਕਲੀਅਰ ਹੈ । (Yes, it is clear.)

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਇਹ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਕਾਤਲ ਹਨ । (ਇਸ ਸਮੇਂ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੋਰ ਪੈ ਗਿਆ)

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਰਦਾਰ ਸੰਤ ਸਿਘ ਬੋਲਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਇਤਨਾ ਸ਼ੋਰ ਸੀ ਕਿ ਸੁਣਾਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ।)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ : ਕਲ੍ਹ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਅਰਥੀ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਸਿਆਪਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker: Now Call Attention Motion No. 72 by Chaudhri Balbir Singh.

चौधरी बलबीर सिंह : अब जो बात चल रही है उसे खत्म न करके और आगे कार्रवाई शुरू कर देना मैं समझता हूँ कि यह ठीक नहीं है । 72 नं० मोशन से पहिले

[चौ ी बलबीर सिंह]

71 नं0 की मोशन भी है। इस लिए मैं चाहता हूं कि एडजर्नमैंट मोशन की बात जो चल रही है, पहिले उस को लें। (विघ्न) हम आपकी रूलिंग को चैलेंज नहीं करते और न ही कर सकते हैं। तो आप बताएं कि एक तरफ तो पंजाब में आग.लगी हो और उस को बुझाने के लिए सरकार कोई यत्न न करे.... (विघ्न) (शोर) तो हम इस हाऊस की तवज्जो इस तरफ दिला सकते हैं। (विघ्न)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿਘ : ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਲਕ ਆਪਣੀ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਰੂਲਿੰਗਜ਼ ਤੁਸੀਂ ਰਿਜ਼ਰਵ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਤਾਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸੈਟਿਸਫੈਕਟਰੀ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪਰਮਿਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣਾ ਵੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਹੀ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ। You can rule it out of order, you can say 'it is in order',' you can say 'keep the ruling pending'.

ਤੁਸੀਂ ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਦਾ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। (ਵਿਘਨ) ਜੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਹੁਣ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਸੁਣਾ ਦਿਉ।

Mr. Speaker : That was out of order. (*Interruption*).

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸਾਂ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : I am not bound to give reasons, Sardar Umrao Singh.

Sardar Umrao Singh : Then we are not bound to obey all the wrong rulings.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਹੇਵ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। (The hon. Member should not behave like this.)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ.. (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : Order please.

PERSONAL EXPLATION BY SARDAR KAPUR SINGH

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕੁਝ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੰਮ ਰੋਕੂ ਮਤੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕਰ ਲੈਣਾ । (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਸ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਕੰਮ ਰੋਕੂ ਮਤੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿਤਰ, ਜੋ ਹੁਣੇ ਹੀ ਉਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿਓ । ਕਲ੍ਹ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪ੍ਰਸਾਰਤ ਹੋਈ ਹੈ...(ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਰੂਲ ਥਲੇ ਇਹ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ । (ਵਿਘਨ) (Under what rule does the hon. Member want to make a statement ?)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਜਨਾਬ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੂਲ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਹੁਕਮ ਹੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)। (ਸ਼ੋਰ) ਜੇ ਰੂਲ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੰਮ ਚਲੇ ਤਾਂ ਝਗੜਾ ਹੀ ਕੀ ਸੀ । ਤੁਹਾਡਾ ਹੁਕਮ ਹੀ ਰੂਲ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਚੁਕ ਸਕਦਾ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟ ਨਹੀਂ । (ਵਿਘਨ) (There is no such precedent.)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟ ਦਾ ਕੀ ਹੈ ? ਹੁਣ ਬਣਾ ਲਉ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

Mr. Speaker : The Speaker is only servant of the House and not master of the House. I have to abide by the rules and regulations.

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਜਨਾਬ, ਤੁਹਾਡਾ ਹੁਕਮ ਹੀ ਸਭ ਲਈ ਰੂਲ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਦਾ ਇਕ ਸਰਵੈਂਟ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ) (There is no question of my command. I am only a servant of the House.) (*Interruption*)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਦੁਖ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਧਰ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਦੁਖ ਪਹੁੰਚੇ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਬੜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਔਰ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪਾਰਲੀ–ਮੈਂਟੇਰੀਅਨ ਹੋ । We are bound by the rules. (The hon. Member Sirdar Kapur Singh is a seasoned parliamentarian. We are bound by the rules.)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਰੰਪ੍ਰਾਵਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜੋ ਵਾਕਫੀਅਤ ਮੈਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਬਿਨਾ ਤੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : Rule 63 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly reads as under:—

"Any member may, with the permission of the Speaker make a personal explanation although there is no question before the Assembly........."

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਜਨਾਬ, ਉਹ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਹੜੇ ਰੂਲ ਦੇ ਥਲੇ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ । (Then under what rule does the hon. Member want to speak ?)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : "ਪ੍ਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ" ਵਾਸਤੇ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿਉ । (ਵਿਘਨ)

Minister for Industries : There must be a charge against a person, for which he is to explain his conduct.

Voices : The Minister cannot object to it.

Mr. Speaker : They have a right to object.

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ "ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ" ਤੇ ਹੀ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਉ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੀ ਪ੍ਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਤੇ ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਣ । (ਵਿਘਨ) (A personal explanation can be given only in respect of those allegations which may have been levelled in the House.) (*Interruption*).

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਆਗਿਆ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦੇ ਦਿਖਦੇ ਹੋ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂ ? ਜੇ ਕਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ । (ਸ਼ੋਰ)

चौधरी बलबीर सिंह: स्पीकर साहिब, सिरदार कपूर सिंह ने Zero Hour में कहा था कि पिछला बिज़नैस खत्म हो गया है और दूसरा शुरु हो गया है । (विघ्न) (शोर) स्पीकर साहिब, यह बात सभी जगह मानी जाती है कि अगर कोई मैंबर साहिब प्वायंट रेज़ करना चाहे वह कर सकता है । (शोर) आपने कहा था कि एडजर्नमेंट मोशन की बात खत्म हो जाए फिर कह लेना । (विघ्न) आप के आर्डर के मुताबिक एडजर्नमेंट मोशन के बाद जो सिरदार कपूर सिंह ने सबमिशन करनी थी उन को टाईम मिलना चाहिए । (विघ्न) (शोर)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਰੂਲ ਪਰਮਿਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । (ਵਿਘਨ) (The rules do not permit what the hon. Member wants to say.)

Captain Rattan Singh : On a point of Order Sir, My point of order is that under Rule 63 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly, a member can give personal explanation. The rule reads as under :

> '.Any member may with the permission of the Speaker, make a personal explanation although there is no question before the Assembly :
>
> Provided that such explanation if permitted, shall be made at the earliest possible opportunity before the business for the day is entered upon"

Mr. Speaker : The rule says:

> Provided that such explanation, if permitted shall be made at the earliest possible opportunity before the business for the day is entered upon, and shall be limited to the circumstances which are the subject of the explanation and no speech or debate thereon shall be allowed by the Speaker.

Captain Rattan Singh: Kindly hear me first. Nowhere in the world decision is taken before hearing a Member. I am reading from the rules of the Assembly. I am not reading any rule from out-side. You had been pleased to permit my hon. colleague and our most esteemed member Sirdar Kapur Singh to speak after the Adjournment Motion. He pointedly said,' I want to make a submission". You permitted him as far as I can understand and as far as the whole House can understand. It would thus be in the fitness of things to permit Sirdar Kapur Singh to speak.

Chief Minister : What is the charge against him?

Captain Rattan Singh . He has got permission of the Chair.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਮੈਂ ਇਸ ਇੰਪਰੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਦੇਣਗੇ । ਜੇ ਉਹ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹੜੇ ਰੂਲ ਹੇਠਾਂ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ? (I may point out that the hon. Member Sirdar Kapur Singh had written to me that he wanted to make a personal explanation. I was under the impression that he would do so. If he is not making a personal explanation, then under what rule is he speaking?)

Captain Rattan Singh : You read the record, Mr. Speaker. That hon. Member (Sirdar Kapur Singh) said, "I would like to make a submission at the Zero Hour". He was to take advantage of the Zero Hour.

Sir, if you want to revise your order that is a separate matter. As far as I know, you have allowed the hon. Member, Sirdar Kapur Singh, to speak before the regular business of the House is entered upon.

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਅਧਿਅਕਸ਼ ਮਹੋਦਯ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਕਿਤਨੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹੁਕਮ ਲਈ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਹਾਡਾ ਪੁਆਇੰਟ ਕੀ ਹੈ ? (*Addressing Sirdar Kapur Singh* What is your point)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਤੁਸੀਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕੰਮ ਰੋਕੂ ਮਤਾ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਹਿ ਲੈਣਾ । (ਵਿਘਨ) ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੂਲ 63 ਵਿੱਚ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਾਧੀ ਘਾਟੀ ਗਲ ਨਾ ਕਰਨਾ (ਵਿਘਨ) ਮੇਰੀ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਗਲ ਮੁਕੇਗੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਵੇਖੋਗੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਤੁਹਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲਾਨੇਸ਼ਨ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਪੀਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਜੇ ਕੋਈ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹੋ । (I would like to inform the hon. Member that he cannot make any speech on a personal explanation. He may give his personal explanation in respect of the charges levelled against him.)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਦਸਣ ਦਿਉ ਕਿ "ਚਾਰਜਿਜ਼" ਕੀ ਹਨ, (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਬਾਨ ਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਉ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੀ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਲਗੇ ਹਨ ? (What is the nature of charges levelled against the hon. Member.)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਕਲ ਸ਼ਾਮ ਰੇਡੀਓ ਉਤੇ ਮੇਰੇ ਪਰਮ ਮਿੱਤਰ ਇਸ ਸਦਨ ਦੇ ਨੇਤਾ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਇਹ ਗਲ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਹੋਈ ਹੈ (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਰੇਡੀਓ ਦਾ ਤਅਲੁਕ ਹੈ, ਰੇਡੀਓ ਤਾਂ ਕਲ੍ਹ ਮੈਂ ਆਪ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ । (ਵਿਘਨ) (I may inform the hon. Member that so far as the broad cast is concerned, I my self heard the news yesterday and there was no mention of the hon. Member in it. (Interruptions)

Sirdar Kapur Singh : Sir, this is very unfair to me. You do not allow me to complete my sentence. Let me complete my sentence. (*Interruption*). (*Noise*) Please do not interrupt me. This is unfair to me. I heard the Radio. The Chief Minister had said that at Pheruman village have those who unbalanced minds were responsible for hiring Goondas to create disturbances. (*Interruption*).

ਮਿਸਟਰ ਸਪੀਕਰ, ਮੈਂ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤੇ ਅਟੈਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। (ਵਿਘਨ) (I would request the hon. Member not to cast aspersion on any other hon. Member.) (Interruption)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਮੈਂ ਇਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ (ਵਿਘਨ)। ਮੈਂ ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੇ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਸ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਸਮਝ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ, ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਾਰਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। (ਵਿਘਨ) ਅੱਜ ਦੇ 'ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਵਿੱਚ ਇਹ ਛਪਿਆ ਹੈ ਕਿ... I and others made highly provocative speeches.

ਮਿਸਟਰ ਸਪੀਕਰ, ਸਵੇਰੇ 8.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਦੇ 3.00 ਵਜੇ ਤਕ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਪਵਿਤਰ ਦੇਹੀ ਕੋਲ ਖੜਾ ਰਿਹਾ। (ਵਿਘਨ) ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੱਜ ਕਲ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਰੋਧਿਤ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨਾਂ ਦਾ ਕਰੋਧ ਵੀ ਸਹਿ ਲਵਾਂਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਰਹਿ ਸਕਾਂਗਾ, ਜੇ ਉਹ ਕੋਈ ਵਾਰ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ ਭੀ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ। (ਵਿਘਨ) ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਘਟ ਟੋਕੋਗੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਛੇਤੀ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਉਨਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਇਰਾਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝਣ, ਕਰਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਗੱਲ ਜਾਂ ਕੋਈ ਝੂਠਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਨਾ ਲਾਉਣ। ਮੈਂ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ 1960 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਉਹ ਪਾਲੇਟਿਕਸ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਨ। . . . (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : There should be no speech please. (*Interruption*).

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰਾਂ ਰੋਕੋਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੇਗੀ, ਇਹ ਸਦਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੇਗਾ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਰੋਕ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੋ... (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾ ਡਿਸਕਸ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੈਠ ਜਾਉ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) (The hon. Member should not discuss Sardar Gurnam Singh. Since he has given his explanation, he should resume his seat.)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਅੱਜ ਕਲ ਕੁਝ ਉਖੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। (ਵਿਘਨ)

Sirdar Kapur Singh : Now Sir, I am entitled to speak. Sardar Gurnam Singh has made absolutely unfair charges against me which he knows as untrue. (*Interruption and Noise.*) I want that he should appologise to this House and withdraw his remarks immediately that I hired some Goondas to create disturbances or that I made a highly provocative speech at village Pheruman. (*Noise in the House.*)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ । (ਵਿਘਨ) (*Addressing Sirdar Kapur Singh* : Your expression in Punjabi was very clear.)

ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਟੋਕ ਦਿੰਦੇ ਹੋ (ਵਿਘਨ) ਅਧਿਅਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੂਸ਼ਨ ਲਗਾਏ ਹਨ ਉਹ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਕੀ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ? ਦੁਨੀਆਂ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਸਪੀਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । (ਵਿਘਨ) ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਈ ਦੂਜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ (ਵਿਘਨ) ਅਤੇ ਗੁੰਡੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਰੌਲਾ ਪਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਪੈਸੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਹੁਣ ਤਸ਼ਰੀਫ ਰਖੋ । ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਹਨ । (The hon Member, Sirdar Kapur Singh should please resume his seat now. I have no money.)

Sirdar Kapur Singh : Sir, as a member of this House, I seek the protection of the Chair as well as of this House. I protest against what the Chief Minister had said. This is very unfair to me. (*Noise*).

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 72 (The hon. Member Chaudhri Balbir Singh may read out his Call Attention Notice No. 72.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਦਿਉ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੇ ਉਹ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਹੀ ਨਾ । (It can only be if the hon. Chief Minister is willing to make a reply.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਟਾਈਮ ਦਿਉਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਜਵਾਬ ਦੇਣਗੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈਕਟਰੀ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹੋ । (It appears the hon. Member is working as his Secretary these days.) (Noise)

Captain Rattan Singh : Sir, you will accept it as truth whatever the hon. Member has just stated.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ, 11.00 ਵਜੇ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ । (ਵਿਘਨ) (The meeting of the Business Advisory Committee is going to be held at 11-00 A.M. and the hon. Member Captain Rattan Singh may go there.) (Interruption)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕੋਈ ਗੱਲ ਕੰਮ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ, ਜਿਸਦਾ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂ । (ਵਿਘਨ)

Sirdar Kapur Singh Sir, I take strong exception to what the Chief Minister has said " ਕੋਈ ਗਲ ਕੰਮ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ, He has now levelled serious allegations and I have the right to speak. (*Interruption and Noise in the House*) He has now spoken contemptuously. It is contempt of the House.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ? (*Addressing Chaudhri Balbir Singh* : Don't you want to speak ?)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਟਾਈਮ ਵੀ ਮਿਲੇ ਤਾਂ (ਵਿਘਨ)

Sirdar Kapur Singh : Sir, have you swallowed what the Leader of the House has just now said ? Whatever I said, I said under the Rules.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੇ ਇਹ ਅਨਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਹੋ । ਮੇਰੀ ਲਿਮਿਟ ਤਾਂ ਅਨਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਤਕ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) (The hon. Member may point out if what the hon. Chief Minister has stated is unparliamentary. My power is limited to the unparliamentary expression.)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਅਧਿਅਕਸ਼ ਮਹੋਦਯ, ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਵਰਜ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏ ਤਾਂ ਨਾ । (ਵਿਘਨ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਰ, ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਮੇਰੀਆਂ ਪਾਵਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਰਾਂਗਾ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਹ ਕਲੈਰੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਦੇ ਤਾਂ ਰੂਲਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਵਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਔਰ...(ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੇਰੀਆਂ ਪਾਵਰਜ਼ 'ਮੇਜ਼ ਪਾਰਲੀਆਮੈਂਟਰੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ' ਦੇ ਥੱਲੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨਜ਼ ਹਨ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ । ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਰੂਲ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕਰਦੇ ਹੋ ? (I enjoy my powers under May's Parliamentary Practice as also the conventions of this House. I would request the hon. Member to quote the rules to which he has referred ?)

Captain Rattan Singh : Sir, I would submit that I am referring to the powers which you enjoy. We will submit to justice and rules. We are not going to submit to injustice.

Sir, you are holding a meeting of the Business Advisory Committee. Rules 66, 67 and 68 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly may be removed from the Rules.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤਕ ਮੇਰਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦਾ ਇਕ ਅਦਨਾ ਖਾਦਮ ਹਾਂ (ਵਿਘਨ) ਹਾਊਸ ਇਹ ਗੱਲ ਚਾਹੇਗਾ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । (I would submit that so far as I am concerned I am an humble servant of this House (Interruption) If the House so desires it will be done. I am helpless in the matter.)

Captain Rattan Singh As long as these Rules exist in this Book (pointing to the Rules of Procedure)...... (*Interruption*)

Mr. Speaker : I must abide by them.

Captain Rattan Singh : Sir, that is my appeal to you. But unfortunately you are not.............. (*Interruption*)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਗੱਲ ਜੁਦੀ ਹੈ, ਆਪ ਦਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਰ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਆਪ ਨੇ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਚਲਣ ਦੇਣੀ । (ਸ਼ੋਰ) (It is no point of order; the hon. Member is perhaps bent upon obstructing the proceedings of the House.)

Captain Rattan Singh : Sir, I am not on a point of order. I said that I am making a submission in regard to the gracious remarks made by you.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਪ ਬੜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟੇਰੀਅਨ ਹੋ, ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਵੀ ਹੋ । ਆਪ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਰਹੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਪ ਕਿਸ ਗੱਲ ਤੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ ? (ਵਿਘਨ) (The hon. Member, Captain Rattan Singh is a seasoned parliamentarian and is also Deputy Leader of the Opposition If he is not on a point of order, then what is he speaking on ?)

(*Interruption*)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਹੈ ਕਿ ਰੂਲਜ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 20 ਸਾਲ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਤਜਰਬੇ ਮਗਰੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰੋਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) With your permission (ਵਿਘਨ) . . .

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਪ ਦੇ ਇਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਡਿਗਨੀਫਾਈਡ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਰੂਲਜ਼ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰੋਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । (The words of the hon. Member that the 'Rules are being utterly ignored' are not dignified.)

When these rules exist, it is extremely unfair to hear these words from the hon. Deputy Leader of the Opposition.

Captain Rattan Singh : Your Chair is a throne. You are a monarch.

(*Upraar in the House. At this stage nothing was avdiable for sometime*).

Mr. Speaker : It is simply unfair.

(*Interruptions and noise*).

Minister for Finance : Sir, the hon. Member should withdraw these words.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਮੁਤਬਰਕ ਚੇਅਰ ਨੂੰ 'ਥਰੋਨ' ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। It is not fair. (It is not proper to call this sacred Chair a throne. It is not fair.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਇਸ ਚੇਅਰ ਨੂੰ 'ਹਾਈ ਪੈਡੇਸਟਲ' ਜਾਂ 'ਥਰੋਨ' ਕਹਿਣਾ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ? ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਹੈ ? (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਇਥੇ 'ਰੂਲਜ਼ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰੋਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ' ਇਹ ਚੇਅਰ ਤੇ ਰੀਫਲੈਕਸ਼ਨ ਹੈ, ਇਹ ਹਾਊਸ ਤੇ ਰੀਫਲੈਕਸ਼ਨ ਹੈ। (ਸ਼ੋਰ) (To say that 'Rules are being totally ignored here' is a reflection on the Chair as well as on the House itself)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਕਸਟੋਡੀਅਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਪਲੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। (ਸ਼ੋਰ)

Captain Rattan Singh : Everybody is clear on this. I have certain duties to perform.

Mr. Speaker : It is definitely a reflection on the Chair.

Minister for Revenue and Rehabilitation : He should please withdraw.

Minister for Finance : He must withdraw.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਕੋਈ ਰੀਫਲੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਗੱਲ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਉ। ਆਪ ਤੇ ਮੈਂ ਕੋਈ ਰੀਫਲੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ 'ਰੂਲਜ਼ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰੋਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ' it is definitely a reflection on the Chair as well as on the House. (It is definitely a reflection on the Chair as well as on the House to say that the 'Rules are being totally ignored')

Captain Rattan Singh : I have used the word 'throne'. I have used the words 'your graciousness'. All these words are parliamentary, Sir.

(ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ)

ਜਿੱਥੇ ਆਬਜੈਕਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰੂਲਜ਼ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ । (ਵਿਘਨ) ਅਗਰ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹ ਵਾਪਿਸ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹ ਲਫਜ਼ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ) ਹਾਂ, ਇਹ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਅਤੇ ਅਗਰ ਨਾ ਕਹਾਂਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ, ਇਨਕਲੂਡਿੰਗ ਦੀ ਰੂਲਜ਼ ਆਫ ਦਿਸ ਹਾਊਸ, ਮਿੱਟੀ ਪਲੀਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਆਪ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੇਮ ਸ਼ੇਮ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ)

Minister for Finance : Sir, it is an aspersion on the Chair. He has not given a satisfactory explanation. We have got a right to request you to have these words withdrawn.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੱਲ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਦਡਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । (He has cleared the matter; he has withdrawn the words. No more discussion on this please) . The hon. Member, Chaudhri Balbir Singh may please read his Call Attention Notice.

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਇਕ 71 ਨੰਬਰ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਸੀ ।

Mr. Speaker : It is disallowed. (ਵਿਘਣ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਰੂਲ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ? (Under what rule the hon. Member is raising this point ?)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਇਸ ਦੀ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ, ਹੱਕ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕਰ ਸਕੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਠੀਕ ਹੈ, ਹੱਕ ਹੈ, ਪਰ ਰੂਲਜ਼... (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) (It is right but there are Rules.. ..*(Interruption)*

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਜਿਸ ਰੂਲ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਥਲੇ ਦਿਉ । (ਵਿਘਨ) ਪਰਸੋਂ ਇਥੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ (ਵਿਘਨ) ਮਗਰਮੱਛ ਦੇ ਹੰਝੂ ਕੇਰੇ ਗਏ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ...(ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) (This is no point of order.) (*Interruption and noise*)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : × × × × × × × (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੋ ਕੁਝ ਚੇਅਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਬਗੈਰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ । (ਸ਼ੋਰ) ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚੇਅਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਹੀਆਂ ਜਾ

+Expunged as ordered by the Chair

ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਇਹ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ । (Anything said without the permission of the Chair will not form part of the proceedings (*Noise*) All this is being said without the permission of the Chair. It will not form part of the proceedings) (*Loud Noise*)

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਸ਼ੋਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ । ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਮੈਂਬਰ ਕੁਝ ਉਚੀ ਉਚੀ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਸਮਝ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ ।)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਦਾ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਬਣਨਗੀਆਂ । (ਸ਼ੋਰ) (All this shouting from both the sides of the House shall not form part of the Debate.)

Call Attention Notices

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 71 ਡਿਸਅੈਲਾਊਡ ਹੈ । (Call Attention Motion No. 71 has been disallowed.)

11-00 A.M.

चौधरी बलबीर सिंह: स्पीकर साहिब, इसका जवाब मुझे नहीं मिलाप,।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਨੂੰ ਡਿਸਅਲਾਊ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) (That has been disallowed). (*Interruption*)

चौधरी बलबीर सिंह : अगर इस को आपने नामन्जूर किया है तो इसका जवाब तो आना चाहिए था लेकिन मुझे नहीं मिला ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਹ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਅਡਾਪਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਡਿਫਰੈਂਟ ਪਾਰਟੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਨਸਲਟ ਕਰਕੇ ਕਿ ਕਾਲ ਅਟੈਨ- ਸ਼ਨ ਨੋਟਿਸਾਂ ਦੀ ਲਿਮਿਟ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਵਾਈਜ਼ ਐਲੋਕੇਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ । (In this connection the Business Advisory Committee has after consulting different parties, decided to adopt a new procedure that the number of Call Attention Notices should be limited and the maximum number of such notices be fixed and allotted to the parties on the basis of their strength in the House.)

चौधरी बलबीर सिंह: उस कमेटी में हर पार्टी को बुलाया गया लेकिन मुझे कोई इतलाह नहीं दी गई और ना ही मुझे कनसल्ट किया गया है । (विघ्न)

Captain Rattan Singh : On a point of order, Mr. Speaker. My Point of Order is regarding the recommendations of the Business Advisory Committee.

Mr. Speaker : I am sorry, I have mentioned it as the recommendations of the Business Advisory Committee. I have consulted the Leaders of all the parties.

Captain Rattan Singh: Sir, you mentioned it as the recommendations of the Business Advisory Committee. So I raised the point of order.

ਤੁਸੀਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਮੂਡ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹੋ ਕਿ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਠੀਕ ਮੂਡ ਵਿੱਚ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ । (I am in the right mood to hear you.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਫ਼ੈਸਲਾ ਇਨਫਾਰਮਲ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਸਾਂ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬੇਹਤਰ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਫਾਰਮਲ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ । (ਵਿਘਨ)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਅਰਜ਼ ਹੋਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ 15 ਜਾਂ 20 ਮਿੰਟ ਲਈ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਐਡਜਰਨ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਇਸ ਝਗੜੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਚਲਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਜਾਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਐਡਜਰਨ ਕਰਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ । ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਸ਼ੋਅਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਲੇਗੀ । (The hon. Member means to say that he will not let the House to proceed smoothly and wants it to be adjourned for sometime in order to decide this matter out of the House. Why does he not assure the House that the business of the House would be allowed to be conducted smoothly ?)

क्रम संख्या 75

चौधरी सत्य देव : स्पीकर साहिब, मैं सरकार का ध्यान लोक महत्ता के....(विघ्न)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਖੜਕਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? (*Addressing Sardar Umrao Singh* : Why are you knocking the table and causing interruption ?)

(डाक्टर साधू राम की ओर से विघ्न) (अपोज़ीशन ने मेज़ बजाने शुरू कर दिये)
(सरदार संतोख सिंह की ओर से विघ्न)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਤੁਸੀਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਆਬਸਟ੍ਰਕਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ? (Sardar Santokh Singh is obstructing the proceedings of the House.)

चौधरी सत्य देव : .. एक ज़रूरी विषय की ओर दिलाना चाहता हूँ कि जालंधर म्यूनिस्पल कमेटी के प्रधान की ओर से म्यूनिस्पल कमेटी के मुलाज़मों के साथ भारी धक्का और ज़ुल्म किया जा रहा है। (विघ्न) (आपोज़ीशन ने मेज़ बजाने शुरु कर दिये)

(सरदार संतोख सिंह की ओर से विघ्न)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਤੁਸੀਂ ਹਾਉਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਆਬਸਟ੍ਰਕਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਆਰਡਰ ਪਲੀਜ਼ (The hon. Member Sardar Santokh Singh is obstructing the proceedings of the House. Order please.)

चौधरी सत्य देव : कमेटी में काम करने वाले मुलाज़मों से कमेटी के प्रधान के अपने और अपने रिश्तेदारों और अपनी पार्टी के आदमियों के घर ज़बरदस्ती भेज कर सारा सारा दिन काम करवाया जाता है। (विघ्न)

(इस समय में अपोज़ीशन की ओर से मेज़ बजाने जारी रखे गए)

Mr. Speaker : Order please.

चौधरी सत्य देव : जो मुलाजम काम करने से इन्कार करता है उसको घर बुला कर शराब पी कर बुरी तरह से मारा जाता है। जिस का जीता जागता सबूत 20 अक्तूबर, 1969 को कमेटी के प्रधान श्री एंगरस के घर दो मुलाज़मों को मारा पीटा गया और ज़बरदस्ती काम पर लगाया गया था। मौके पर लोकल बाडीज़ मैजिस्ट्रेट श्री मनोहर सिंह और म्यूनिस्पल कमेटी के ऐग्ज़ैक्टिव अफसर मिस्टर थापर ने दरवाज़ों और खिड़कियों पर रंग, रोगन करते पकड़े अब जालंधर के लोकल कांग्रेसी ऐम. ऐल. ए.ज़ की ओर से उन अफसरों पर दबाव डाला जा रहा है कि उन्होंने ऐसा क्यों किया और इस मामले को यहां पर ही खत्म कर दिया जाए (विघ्न) (मेज़ बजते रहे) (शोर) और यही कांग्रेसी ऐम. ऐल.ए.ज़ कुछ बदमाशों को शराब पिला कर उन मुलाज़मों को धमका रहे हैं कि तुमने शिकायत की है, तुम्हें पूछेंगे। इस मामले के बारे में सरकार हाऊस में बयान दे। (विघ्न)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨ। (ਵਿਘਨ) (Admitted. The hon. Minister concerned to please make a statement.)

Sardar Surjit Singh Atwal : Sir, I am not on a point of order but on a point of information.

Mr. Speaker : It is not allowed.

Sardar Surjit Singh Atwal : When I am standing and requesting the hon. Speaker that I want to raise a point of order, are the Ministers to reply it, or is the Chair supposed to reply it ?

Mr. Speaker : Mr. Atwal, please resume your seat.

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿਘ ਅਟਵਾਲ : ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਜਦ ਕਿ ਐਡੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਘਟਨਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤਾਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਰੂਲਜ਼ ਹਨ ਉਨਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੁਆਇੰਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) (Point of order can be raised but there are certain rules which are to be followed while raising the point)

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ : ਮੈਂ ਰਿਕੁਐਸਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਜੇਕਰ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਇਨਫਾਰ-ਮੇਸ਼ਨ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ? ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਘਟਨਾ ਹ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਵਲ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ । (ਵਿਘਨ, ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ)

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਰਦਾਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਵਿਰੋਧੀ ਬੈਂਚਾਂ ਪਾਸ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਹਥੋ ਪਾਈ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ । (ਵਿਘਨ) (ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਓ । (I would request the hon. Member, Sardar Sant Singh to go to his seat) (ਵਿਘਨ)

ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ : ਵੇਖੋ ਜੀ, ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ : ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਇਸ ਗੰਦ ਨੂੰ ਕਢਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ । (ਵਿਘਨ) (ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿਕੁਐਸਟ ਕਰੇ ਉਹ ਸੁਣੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜੋ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ । (The hon. Members can have their say under the Rules)

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਸ਼ੋਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਬੋਲਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ)

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ : × × × × × ×

---

*Expunged as orderee by the Chair

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਕੋਈ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਲਫਜ਼ ਡੀਬੇਟ ਵਿੱਚੋਂ ਐਕਸਪੰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ । (This is no explanation. These words should be expunged from the proceedings.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਹਾਊਸ ਐਡਜਰਨ ਕਰਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੀ ਉਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਇਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ? ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ? ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੇ ਹੁਣ ਤਸ਼ਰੀਫ ਰੱਖੋ । (The hon. Member has been a Member of the Rajya Sabha. I would like to ask from him whether the hon Members there behave like that. He should please resume his seat now.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ...... × × ×

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਕੋਈ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਹ ਡੀਬੇਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਤਰਾਂ ਦੀ ਚੇਅਰ ਤੇ ਐਸਪਰਸ਼ਨ ਹੈ । (This is no point of order. It cannot form part of the proceedings. It is an aspersion on the Chair.) (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ : ਤੁਸੀਂ ਸੰਤ ਨੂੰ ਪੁਛੋ, ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਕਾਤਲ ਨੂੰ ਪੁਛੋ......(ਸ਼ੋਰ) ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੱਜ ਮੰਦਾ ਹਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਏ ਹੋ ।.. (ਸ਼ੋਰ)

ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ : ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਛੁਪਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਉਥੇ ਲਾਠੀ ਚਾਰਜ ਹੋਇਆ ਹੈ...(ਵਿਘਨ)

(At this stage there was uproar in the House).

NAMING OF A MEMBER AND SUSPENSION OF RULE 104 OF RULES OF PROCEDURE

Chief Minister (Sardar Gurnam Singh) : Sir, I beg to move :

That Rule 104 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly be suspended.

Mr. Speaker : Motion moved :

That Rule 104 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly be suspended.

Mr. Speaker : Question is—

That Rule 104 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly be suspended.

The motion was carried.

---

*Expunged as ordered by the Chair.

Chief Minister : Sir, I beg to move :

> That Sardar Santokh Singh, M.L.A., be suspended from the service of the House for one month.

Voices : No. No.

Mr. Speaker Motion moved—

> That Sardar Santokh Singh, M.L.A., be suspended from the service of the House for one month.

Voices : Shame, Shame. (*Interruptions and Noise in the House.*)

Captain Rattan Singh : I have not been given a chance.

Mr. Speaker : Question is—

> That Sardar Santokh Singh, M.L.A., be suspended from the service of the House for one month.

After ascertaining the votes of the Members present by voices, Mr. Speaker gave an opinion. The opinion was challenged. The bells were sounded.

(*Immediately after the bell there was noise in the House.*)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ । ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਜੇਕਰ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਦੇਣ, ਇਹ ਰਾਊਡੀਇਜ਼ਮ ਲਗਾਤਾਰ ਦੋ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਜਨਾਬ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਸੁਝਾਉ ਦਿੱਤਾ ਸੀ 5–10 ਮਿੰਟ ਲਈ ਹਾਊਸ ਐਡਜਰਨ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਮੀਟ ਕਰੀਏ । ਬਾਕੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਮੁਆਮਲਾ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਸੁਲਝ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਹੋ ਸਬਮਿਟ ਕਰਾਂਗਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਰਿਸਪਾਂਸਿਬਿਲਟੀ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕਿ ਅਗੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਟਰਪਟ ਕਰਨਗੇ ? (Before we proceed further, I would like to know whether the Deputy Leader of the Opposition is prepared to take responsibility that his party Member Sardar Santokh Singh will not interrupt the proceedings of the House in future.)

Captain Rattan Singh : Sir, I take the responsibility.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੋਸ਼ਨ ਹੁਣ ਮੂਵ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਜੇਕਰ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਇਹ ਵਾਪਸ ਲਈ ਜਾ ਸਕੇਗੀ । (As I have already moved the motion, it can be withdrawn only if the Deputy Leader of the Opposition secures the consent of the Leader of the House.)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੂਰੇ ਇਕ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਡਿਸ-ਆਰਡਰਲੀ ਚਲਾਉਣ ਹਿਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਜੇ ਇਕ ਸੀਟ ਤੋਂ ਸ਼ੋਰ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਸਰੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਐਸੀ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਕਰਨੀ ਪਈ । ਹੁਣ ਵੀ ਜੇਕਰ ਉਹ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦੇਣ ਕਿ ਹਾਊਸ ਆਰਡਰਲੀ ਚਲੇਗਾ ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ । ਐਡਜਰਨ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਇਕ ਦਫਾ ਨਹੀਂ, ਕਈ ਦਫਾ ਕਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਇਹ ਫੇਰ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ਼ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਕੋਈ 'ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ, ਆਰਡਰਲੀ ਹੀ ਚਲੇਗਾ । ਪਰ ਜੇ ਓਧਰੋਂ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਏਧਰਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਕਰੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਏਧਰੋਂ ਭੇਜਿਆ । ਮੈਂ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਮੋਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਜਾਵੇ । ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ਉਹ ਵਿਦਇਨ ਦੀ ਰੂਲਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ, ਬੀਆਂਡ ਦੀ ਰੂਲਜ਼ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)

Captain Rattan Singh : Sir, are you satisfied or not ? I have assured you that we want to co-operate completely in running the House according to rules. That guarantee we are bound to give and on behalf of the party, I assure you that nobody will stand in the way. I would request you to please give a healing touch, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਰਿਸਪੌਂਸੀਬਿਲਟੀ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੇ ਜੋ ਰਿਸਪਾਂਸੀਬਿਲਟੀ ਲਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਦੇ ਨਜ਼ਰ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਮੈਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਿਨੇ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੋਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣ । (Keeping in view the undertaking which the Deputy Leader of the Opposition has given, I would request the hon. Chief Minister to withdraw his motion.)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਸਰ । (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਮੈਂ ਉਥੇ ਗਿਆ ਸਾਂ ......(ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਜਾਉ । (Please resume your seat.)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ......

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਹੁਣ ਸ਼ੋਰ ਇਹ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ।(ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ ? (Why is the hon. Member Sardar Sant Singh speaking.)

Chief Minister : (Sardar Gurnam Singh) : In view of the categorical assurance given by the Deputy Leader of the Opposition that the business of the House will be carried on in the orderly manner, I withdraw my motion.

Mr. Speaker : Is it the consent of the House ?

Voices : Yes, Yes.

The motion was withdrawn.

Call Attention Notices

Mr. Speaker : Call Attention Notice No. 72 in the name of Chaudhri Balbir Singh.

चौधरी बलबीर सिंह : मैं सरकार का ध्यान लोक महत्ता के एक ज़रूरी विषय की ओर दिलाना चाहता हूँ कि पंजाब सरकार ने सरकारी कर्मचारियों की तनखाहों के ग्रेड नियत किये हैं तथा उनकी बेतरतीबियों को दूर करने के लिये एक कमेटी भी बनाई गई है । परन्तु मार्कीट कमेटियों के कर्मचारियों के लिये अभी तक कुछ नहीं किया गया और उनमें असंतोष बढ़ रहा है । उनकी तबदीलिया पंजाब के सरकारी कर्मचारियों की तरह होती हैं परन्तु सहूलतें उनको कोई नहीं मिलतीं । सरकार इस बारे में ध्यान दे और कोई कदम उठाए ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨ । ਅਗਲੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 76 । (Admitted. The Minister concerned may please make a statement. Now Call Attention Motion No. 76.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 71 ਵੀ ਸੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਹ ਡਿਸਅਲਾਉ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ । (That has been disallowed.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ । ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਲਓ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਸ ਨੂੰ ਕਲ੍ਹ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ । (We will examine it tomorrow).

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰੋਗੇ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾ ਲਵਾਂਗੇ । (We will invite you also.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ: ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਗਲ ਕਰਕੇ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫਿਰ ਗੱਲ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ । (I will consult them again)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਟਾਈਮ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਟਾਈਮ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । (You will be informed about the time.)

(Serial No. 76)

Chaudhri Tulsi Ram Chauhan : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the metalling of Balachaur-Nurpur Bedi Kacha road, in district Hoshiarpur, was started sometime back. Onkar Bus Transport Company, which has been granted two route permits for plying buses on this road, have stopped plying their buses on this road for the reason that a portion of the road (three miles) was proposed to be metalled and brick ballast (Rori) was spread on three miles of this road. Half a mile of brick ballast (rori) was properly rolled up by steam roller, but, for reasons best known to the P.W.D. authorities, the remaining $2\frac{1}{4}$ miles of Rori has not been rolled, with the result that neither the buses nor cycles, carts, or pedestrians can use this road, which serves 50 villages of this ilaqa. It is understood that, for reasons best known to the Government all the labour and steam roller etc., have been diverted to metal Kathgarh-Rattewal Road which caters to the need of one village only and the Balachaur-Nurpur Bedi Road has been left unfinished, which causes inconvenience to fifty villages. This is , therefore, a fit case for which the P.W.D. Minister should make a statement on the floor of this House.

Mr. Speaker : Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਵਲ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ......

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਮੁਕਾ ਲਈਏ । ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਹਨ ਉਹ ਮੂਵ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ । (Let us dispose of the Call Attention Motions first. Thereafter there are some other Motions to be moved. e will take up other business thereafter).

ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 77

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਰਥਾਤ, ਰਾਜ ਦੇ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸਬ-ਇਨਸਪੈਕਟਰਜ਼ ਅਤੇ ਇੰਨਸਪੈਕਟਰਜ਼

[ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ]

ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਹੈਡ ਆਫਸ, ਲੁਧਿਆਣਾ) ਦੇ ਲਗ ਭਗ 500 ਤੋਂ 600 ਤਕ ਮੈਂਬਰ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 1969 ਨੂੰ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਾਂ ਦੇ ਨੋਟਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿ ਇਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧੇ ਗਏ ਗ੍ਰੇਡ, ਤਰੱਕੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਤਰੱਕੀਆਂ ਦੇਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਵਿਧਾਨ ਭਵਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਏ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ/ਤਕਲੀਫਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਹ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਰਮ-ਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜ ਭਰ ਵਿੱਚੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਉਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦੇਵੇ ਤਾਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰੀ ਜਾ ਸਕੇ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਦੇ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ । ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੇ ਸੀ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ । ਉਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਜੋ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਹੱਕ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਸਵਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ । (The hon. Member can ask one question.)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਨੇ ਚਿਰ ਤਕ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਗੌਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਲਦੀ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿਉਗੇ ? ਇਹ ਤਾਂ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਜਲਦੀ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ?

(ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

Serial No. 79

(The motion was not pressed in the House.)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਅਗਲੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 81 । (Next Call Attention Motion No. 81.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 81)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਪੰਜਾਬ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਫੀਲਡ ਸਟਾਫ ਨਾਲ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਹਿਮਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਵੱਡੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।

ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੇਡਾਂ, ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਕੇਲਾਂ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਪਰਸੰਟੇਜ ਵਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ।

ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤਾਂ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਬਿਆਨ ਦੇਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

ਚੌਧਰੀ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਹੋਰ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 80 ਵੀ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਹ ਡਿਸਅਲਾਊ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ । (That has been disallowed.)

ਚੌਧਰੀ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ : ਪਰ ਜਨਾਬ ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਡਾਊਨ ਗਰੇਡ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੀ ਔਰ ਬੜੀ ਪਬਲਿਕ ਇੰਮਪੋਰਟੈਂਸ ਵਾਲੀ ਸੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਹ ਫਿਰ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ । ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ 82 ਨੰ: ਪੜ੍ਹੋ । (We will examine it later on. The hon. Member may now read notice No. 82.)

(Serial No. 82)

Chaudri Kewal Krishan and Shri Gian Chand Kharbanda: We beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that it has been publicly declared by the Chief Minister that the State Government proposed to give religious instructions in the Government Schools in Punjab. It has caused considerable concern in the State, as it is against the secular principles and the Constitution of the country. We would request the Chief Minister to make a categorical statement in the House to explain what the real position of the State Government is in this respect.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (Admitted, the Minister concerned may please make a statement.)

(Serial No. 83)

Comrade Satya Pal Dang : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the decision of the Punjab Trade Union to stage a mass Dharna of Industrial Workers before the Punjab Vidhan Sabha on 27th October, 1969 . The Dharna is to be a protest against:—

(i) the failure of the Government to revise minimum wages for Textile Industry in the Minimum Wages Act.

(Comrade Satya Pal Dang)

(ii) the failure of the Government to enforce in actual practice the revised minimum wages in industries in which the same have been revised, etc. etc.

(iii) failure of the Government to protect the interests of the workmen and its virtual refusal to take any action against employers who violate and refuse to implement agreements, effect malafide closures and lay offs as in case of Hindustan Embriodery Mills, Sacco Rubber Industry, all of Amritsar.

(iv) unjustified arrests of workers being effected at the instance of the Minister as in Batala.

In view of the obvious and urgent importance of the matter, the Gover nment may please be asked to make a statement in the House.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਵਜੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨਾ । (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 94)

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ: ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਵਰਤਮਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰਾਜਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਡੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਦੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਆਸਾਮੀ ਦਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘੁਟਨਾ ਟੇਕ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਫਿਰਕਾ ਪ੍ਰਸਤ ਤਾਕਤਾਂ ਜ਼ੋਰ ਪਕੜ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਕਿ ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ ਲਈ ਬੜੀ ਖਤਰਨਾਕ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਗੜਬੜ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੰਮ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਣ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੀਆਂ । ਇਸ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਲਈ ਵੀ ਇਕ ਭੈੜੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਇਸ ਲਈ ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਤਥਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਸਰਕਾਰ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਆਸ਼ਵਾਸਨ ਦੇਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

ਚੋਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਇਕੋ ਹੀ ਆਈ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਕੋ ਹੀ ਆਉਣੀ ਹੈ ਅੱਜ । (Not more than one notice out of the total number given by a Member is to be taken up to-day.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਦੋ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 96, ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ । (He has submitted Call Attention Motions on behalf of his party. That is why two Call Attentions Motion standing in his name have been taken up. Now Call Attention Motion No. 96 by Sardar Dalip Singh Pandhi will be taken up.)

ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 96

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਪਿੰਡ ਕਾਲੇਵਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਇਲਾਕਾ ਬੇਟ ਦੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਲਗ ਭਗ 20 ਪਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੇ ਭਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਗੁੰਡਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਬੇਦਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ 15 ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪੱਟੇ ਤੇ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਝਾੜ, ਦਰਖਤ ਆਦਿ ਪੁਟ ਕੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਹ ਬੇਦਖਲੀ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰਕੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੀੜਤ ਹਰੀਜਨ ਪਰਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਬੇਚੈਨੀ ਹੈ । ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਸ਼ੀਘਰ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 97

ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਕਿ ਦਰਿਆ ਰਾਵੀ ਦੇ ਬੇਟ ਏਰੀਏ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਕੋਟ ਰਜ਼ਾਦਾ, ਬੱਲੜਵਾਲ, ਸਾਰੰਗੜਾ, ਡੱਲਾ ਆਦਿ,ਤਹਿਸੀਲ ਅਜਨਾਲਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਵਿੱਚ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਬੈਠੇ ਰਾਏ ਸਿਖਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਪਛੜੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਬੜੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਬਾਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾ ਵਿੱਚ ਮਹਿਕਮਾ ਜੰਗਲਾਤ ਰੁੱਖ ਲਾਉਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਲੋਕ ਸਰਹੱਦ ਤੇ ਬੜੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਆਬਾਦ ਕਰਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਅੱਜ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਤ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਉਜਾੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਬੇੜ ਲੈਣ ਦਿਉ । (Let these Call Attention Motions be disposed off first.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 98)

ਚੌਧਰੀ ਸਤ ਦੇਵ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਅਬੋਹਰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਬੇਚੈਨੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਅਬੋਹਰ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਕਮੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਨਾਜ਼ਾਇਜ਼ ਪਾਈਪਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਨਰਮੇਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾੜ੍ਹੀ ਦੀ ਫਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ । ਅਖੀਰ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੀਣ ਲਈ ਭੀ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਬੋਹਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਅਬੋਹਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਕਿ ਹੋ ਰਹੇ ਨਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕੱਟ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ । ਅਤੇ ਨਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ ਇਸ ਕਮੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਪਾਣੀ ਵਧਾਕੇ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਅਤੇ ਖਾਰਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਲਗਾਣ ਦੀ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਔਕੜ ਹੈ। ਇਸ ਔਕੜ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬੋਰਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਭੇਜ ਕੇ ਟਿਊਬਵੈੱਲਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਲੇਕਿਨ ਹਾਲ ਤਕ ਹੋ ਰਹੇ ਕੱਟਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਹਿਰਾ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੋਰਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਲਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ । ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਕਰੌਸਿੰਗ ਆਫ਼ ਦੀ ਫਲੋਰ ਸਟੈਨੋਗਰਾਫਰਜ਼, ਸਟਾਫ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੱਲੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਨਿਸਟਰ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਕੋਈ ਫਲੋਰ ਕਰਾਸਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ । They should avoid it. (I agree with the hon. Member Capt. Rattan Singh. They should avoid it.)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਫਲੋਰ ਕਰਾਸਿੰਗ ਦੇ ਮੁੱਤਲਕ ਮੇਰੀ ਵੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਸੀ । ਉਹਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਅੱਜ ਵਾਲੀਆਂ ਹਾਲੇ ਆਈਆਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਹੀ ਸਨ । (Call Attention Motions received today have not yet come up. These were old ones.)

ANNOUNCEMENT BY THE SPEAKER

Mr. Speaker : I have to inform the House that the Committee of Privileges could not answer the references made to it by the House regarding :

(i) the pressure exerted on Sardar Bachan Singh Pakho, M.L.A., by Sardar Gurbachan Singh Bahya, D.S.P. to leave the Punjab Congress Legislature Party, and

(ii) the threatening behaviour of Sardar Harbhagwan Singh Ex-M.L.A., towards Sardar Trilochan Singh Riyasti, M.L.A. within the precincts of the Punjab Vidhan Sabha,

within one month from the date of reference of the matter to the Committee as required under rule 271 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly. As the House was not in Session, I was approached by the Committee to extend the time for making of the Report for two months in each case, that is upto the 20th July, 1969 and 23rd July, 1969, respectively. I have on behalf of the House granted extension of time asked for. Then again I was approached in the same way for further extension of time upto the 31st October, 1969, in each case and again I agreed as the House was not in Session.

2. I have further to inform the House that the Ad-hoc Committee appointed by the House on the 25th April, 1969, to enquire into the matter relating to the entry of police/outsiders in the House on the 18th March, 1968, could not make its report within the stipulated period, i.e. four months. The House being not in Session I was approached by the Committee to extend the time for making the report by three months i. e. upto the 24th November, 1969. I have on behalf of the House granted extension of time for presentation of the report asked for. Now I am making a report to the House in these matters accordingly.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ।

Sardar Umrao Singh : Mr. Speaker, we object to the admissibility of the Motion.

Mr. Speaker : Then move against its validity.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਤਕ ਹਾਊਸ ਮੀਟ ਕਰੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤਕ ਹੀ ਟਾਈਮ ਦੀ ਐਕਸਟੈਂਨਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹ ਡੇਟ ਦੀ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਰੈਸੀਡੈਂਟ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਆਲਰੇਡੀ ਹਨ. 21 ਨਵੰਬਰ, 1955, ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਅਨਾਊਂਸਮੈਂਟ ਹੋਈ ਸੀ। (In this regard there are

[Mr. Speaker]

precedents of the Lok Sabha. An announcement was made in the Lok Sabha on 21st November, 1955)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦਿਨ ਤੱਕ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਹਾਊਸ ਰੀਅਸੈਂਬਲ ਹੋਇਆ ? (ਵਿਘਨ)

ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਸਪਲਾਈ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ...... (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਜੀ, 21 ਨਵੰਬਰ, 1955 ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਹਾਊਸ ਮੀਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ 15 ਦਸੰਬਰ, 1955 ਤੱਕ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। (I would like to inform the hon. Member, Sardar Umrao Singh that the session of the Lok Sabha commenced on the 21st November, 1955 and the time allowed for it by the Speaker of the Lok Sabha was upto the 15th December, 1955,)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ...... (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker If the House is not in Session or is not likely to re-assemble till after the expiry of the date fixed for the presentation of the Report, the Chairman of the Committee, on being so authorised by the Committee, moves the Speaker to grant the required extension of time on behalf of the House. Where the Speaker grants an extension of time on behalf of the House, he informs the House of it as soon as it re-assembles.

Since I was not here when the House re-assembled I could not do so then.

Captain Rattan Singh : 21st of October, 1969 was the last date under the Consitution, and in my opinion, the House should have been informed about it then.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪਰੈਸੀਡੈਂਟਸ ਤਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵੀ ਹਨ। (There are precedents of the Lok Sabha (Interruptions) as well as of this House.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਪਰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਨੂੰਨੀ ਗਲਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ (ਵਿਘਨ)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਐਬਸੈਂਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਮੋਸ਼ਨ ਫ਼ਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਸੀ।

ਉਸ ਦੇ ਉੱਤੇ ਬੜੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋਈ । ਪਰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਨੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਰੂਲਿੰਗ ਰੀਜ਼ਰਵ ਰੱਖੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਉ । । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਸਾਰੇ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਕਨਸਲਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਕੱਲ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ । (I have consulted a number of persons in the matter, I shall give my ruling about it tomorrow.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਆ ਜਾਈਏ ?

Mr. Speaker : You are most welcome.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਦਾ ਜੁਆਬ ਨਹੀ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਤਰੀਕ ਤੱਕ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜੂਲਾ ਲਾਹੁਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਉ " (ਵਿਘਨ)

STATEMENTS IN REPLY TO CALL ATTENTION NOTICES LAID ON THE TABLE

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ (ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਨੰ: 2, 3, 6, 8, 10, 13, 26, 12 ਅਤੇ 28 ਦੇ ਜਵਾਬ ਹਾਊਸ ਦੀ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ।

(Serial No. 2)

Comrade Satya Pal Dang and Comrade Babu Singh : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely the acute discontentment prevailing among the peasants resulting from the fact that they are being forced to sell their paddy to private parties at prices considerably lower than the one fixed by the Government.

This is the direct result of the failure of the Government to enter the market itself and to make purchases to ensure that the price fixed by the Government is actually paid to the producers. The failure of the Government will only benefit the owners of Rice Shellers and other big rice merchants on the cost of the producer on the one hand and consumer on the other.

Similar situation prevails with regard to Maize and Millet. Peasants producing cotton are also being fleeced.

In view of the obvious importance of the matter, the Government may please make a statement in the House.

Sardar Balwant Singh (Food Minister) : Procurement of rice is made by the State Government under the Punjab Rice Procurement (Levy) Order, 1958 and the procurement prices of various varieties of rice are fixed by Government of India under the said order The purchase of paddy is not under taken by the State Government nor has any procurement price been fixed for paddy. The Government of India has announced the minimum support price of standard paddy at Rs 45.00 per quintal for the current year. The State Government has worked out the national procurement price of coarse paddy at Rs. 50.00 on the basis of the statutory price fixed for the rice.

[Food Minister]

On the direction of the State Government the Food Corporation of India and the Punjab Co-operative Supply and Marketing Federation have already entered the market for making purchase of paddy. In order to provide competitive prices to the farmers, the State Government has undertaken a very liberal policy for setting up new rice mills in the State. All these steps have resulted in keeping the average market prices of paddy above Rs 50.00 per quintal.

In the case of Maize and Bajra, Government of India have fixed Rs.52 per quintal as its procurement price for fair average quality. The market price of Bajra is ruling above Rs. 60. and that of Maize above Rs. 52.00 per quintal.

The Food Corporation of India has already started making purchases of maize where-ever the market prices touch the range of procurement price. Both Food Corporation of India and Marketing Federation have undertaken to make purchases of Bajra in case its prices tend to touch the procurement range.

(ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਚੌਲਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਪੰਜਾਬ ਰਾਈਸ ਪਰਕੌਰਮੈਂਟ (ਲੈਵੀ) ਆਰਡਰ 1958, ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਆਰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਚੌਲਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕੀਮਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਰਰ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਆਪ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸਦੀ ਕੋਈ ਖਰੀਦ ਕੀਮਤ ਮੁਕੱਰਰ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਝੋਨੇ ਦੀ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਪੋਰਟ ਪਰਾਈਸ 45/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤਿ ਕੁਵਿੰਟਲ ਇਸ ਸਾਲ ਲਈ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਰਸ ਝੋਨੇ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਰਕੌਰਮੈਂਟ ਕੀਮਤ 50/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤਿ ਕੁਵਿੰਟਲ ਚੌਲਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਨੀਅਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਕੀਮਤ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੱਢੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਦ ਨਿਗਮ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਮਾਰਕਿਟਿੰਗ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਝੋਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਖਰੀਦ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨਵੀਆਂ ਰਾਈਸ ਮਿਲਾਂ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਖੁਲੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਲਸੰਸ ਦੇਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਦਮ ਇਸ ਲਈ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਕੇ ਝੋਨੇ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ 50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤਿ ਕੁਵਿੰਟਲ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਉੱਤੇ ਰਹਿਣ।

2. ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਮੱਕੀ ਤੇ ਬਾਜਰੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੇਅਰ ਐਵਰੇਜ਼ ਕੁਆਲਟੀ ਦੀ ਪਰਕੌਰਮੈਂਟ ਕੀਮਤ 52/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤਿ ਕੁਵਿੰਟਲ ਨੀਅਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਾਜਰੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਜਕਲ 60/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤਿ ਕੁਵਿੰਟਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੱਕੀ ਦਾ ਭਾਅ 52/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤਿ ਕੁਵਿੰਟਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਖਾਦ ਨਿਗਮ ਨੇ ਮੱਕੀ ਦੀ ਖਰੀਦ ਉਥੇ ਉਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਮੱਕੀ ਦੇ ਭਾਅ ਪਰਕੌਰਮੈਂਟ ਕੀਮਤ ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਪੁਜਦੇ ਹਨ। ਖਾਦ ਨਿਗਮ ਅਤੇ ਮਾਰਕਿਟਿੰਗ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੋਆਂ ਨੇ ਬਾਜਰੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕਰਨ ਦਾ ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ੁਮਾਂ ਲਿੱਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਜਰੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪਰਕੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਛੁਏਗੀ।)

(Serial No. 3)

Comrade Satya Pal Dang and Comrade Babu Singh : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance namely, the growing discontentment amongst the women of Punjab because of the declared intention of the Government to get the Hindu Succession Act amended with a view to deprive daughters of share in the property of their fathers especially in agricultural land.

Led by Istri Sabha a large number of women from all over the State are coming Chandigarh to sit Dharna on 22.10.69. before the Punjab Vidhan Sabha to protest against the proposed retrograde step of the Government.

In view of the obvious importance of the matter the Government may please be asked to make a statement in the House.

ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿਘ (ਮਾਲ ਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ) :

ਮਾਰਚ, 1960 ਵਿੱਚ ਸ: ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ :—

1. "ਇਹ ਸਭਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅੱਗੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਸਕਸੈਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1956 ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਰਮੀਮ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇ ਕਿ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚੋਂ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚੋਂ ਹਿੱਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਰਾਜ ਦਾ ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕੇ।"

ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਵੇਗੀ। ਕੁਝ ਐਮ. ਐਲ ਏ. ਅਤੇ ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ. ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੀਯਤ ਹੋਏ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਭੂਮੀ ਦੀ ਸਕਸੈਸ਼ਨ ਸੰਬੰਧੀ ਹਿੰਦੂ ਸਕਸੈਸ਼ਨ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਤਰਮੀਮ ਕਰਨ ਬਾਬਤ ਸੁਝਾਉ ਦੇਣੇ ਸਨ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਪੋਟ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਪੋਟ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਸਕਸੈਸ਼ਨ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ;

1. ਹਿੰਦੂ ਸਕਸੈਸ਼ਨ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਭੋਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ, ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਥੋੜੀ ਥੋੜੀ ਹੈ, ਉਹ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਖਿਲਰ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਵਾਹੀ ਕਰਨੀ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

2. ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਮੁਜ਼ਾਰਾਦਾਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭੂਮੀ ਸੁਧਾਰ ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ।

3. ਜੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਨਵੀਆਂ ਮੁਜ਼ਾਰਾਦਾਰੀਆਂ ਬਣਨਗੀਆਂ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਤੇ ਪਵੇਗਾ ਜਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਹੁਣ ਲਈ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਠੀਕ ਤੇ ਪੂਰਾ ਹਿੱਸਾ ਦੇਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜੇ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਹੁਣ ਲਈ ਦੇਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਭੈਣਾ ਅਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਵੱਧ ਜਾਵੇਗਾ।

4. ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮਿਲ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਹਿੱਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਹਰ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਕੋਲ ਵੇਚ ਦੇਣਗੀਆਂ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ

[ਮਾਲ ਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ]

ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਬੇਹਤਰੀ ਵਾਸਤੇ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

5. ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਾਹੀਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੇਚੈਨੀ ਵਧੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪੂਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਨਾ ਤਾਂ ਵਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਰਪੋਟ ਵਿੱਚ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਸੁਝਾਓ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ । ਇਸ ਲਈ ਰਪੋਟ ਤੇ ਕੋਈ ਅਮਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ । ਸ੍ਰ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਪੋਟ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਕੈਬਿਨਿਟ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਿਸਦੇ ਮੁਖੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਸਨ । ਇਸ ਕੈਬਿਨਿਟ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਬੈਠਕਾਂ ਹੋਈਆਂ । ਤੀਸਰੀ ਬੈਠਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਸ਼ੀਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਨੋਟ ਕੈਬਿਨਿਟ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰੇ । ਕੈਬਿਨਿਟ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨੀ ਸੀ । ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸ੍ਰ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਤਿਆਗ ਪੱਤਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ । ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਪੋਟ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਕੈਬਿਨਿਟ ਸਬ- ਕਮੇਟੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ ।

2. ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੀ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਰਮੀਮ ਬੜੀ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਹੈ ਇਸ ਤੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਿਯ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਲਈ ਮਾਮਲਾ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੀਟਿੰਗ ਮਿਤੀ 19 ਮਾਰਚ, 1969 ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਫਿਰ ਕੈਬਿਨਿਟ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ । ਕੈਬਿਨਿਟ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪੰਜਾਬ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਸਕਸੈਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1956 ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਸੋਧ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨਗੀ ਵਾਸਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸੋ ਹੁਣ ਮਾਮਲਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਗੋਚਰਾ ਹੈ ।

(Serial No. 6)

Comrade Satya Pal Dang, and Comrade Babu Singh : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the extremely anamolous situation that has arisen by the recent Supreme Court Judgement invalidating the provincialization of Municipal and D.B. Schools done about 12 years ago and failure of the Government to decide any new policy in view of this judgement. There is a great uncertainty about the future of these schools and because of that great uncertainty amongst the teachers.

There is also the fear amongst the local bodies that once again the Government may act unilaterally without consulting them at all as it did when the schools were provincialized.

In view of the obvious and urgent importance of the matter, the Government may please be asked to make a statement in the House.

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ)

ਇਹ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ । ਜੇ ਯੋਗ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

(Serial No. 8)

Comrade Satya Pal Dang, to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely the decision of the Federal Executive of the Punjab Subordinate Services Federation that 1001 leaders of State Government Employees will sit on Dharna in front of the Punjab Vidhan Sabha on October, 27th, 1969.

They have taken this decision as a first step of action against the dilatory tactics of the Government in the matter of arriving at negotiated settlement for removal of anomalies in the Report of the Pay Commission.

Further agitation and action by the employees is likely.

In view of the obvious importance of the matter, the Government may please be asked to make a statement in the House.

Shri Krishan Lal (Finance Minister) To meet the demand of the employees for a Pay Commission, presided over by a Judge of the High Court, the United Front Government constituted on the 11th July, 1967, a single -member Pay Commission to undertake a comprehensive review of the then existing structure of different scales of Pay, dearness allowance, other compensatory concessions and benefits of all categories of employees, under the rule making, control of the State Government and to recommend such changes or rationalisation as were necessary and feasible, taking into consideration social and economic obligations of the State by way of planned economic development. The Pay Commssion submitted its Report on 1st November, 1968, during the Presidential regime. The recommendations of the Commission were considered by the Governor-in-Council and orders were issued regarding revision of pay-scales, while other matters touched upon by the Commission, which related to re-organisation of cadres etc. and necessitated amendment of Service Rules, were referred to the Administrative Departments for processing the same and taking suitable action thereon in due course. When the United Front Government came into office in February last, received a number of representations alleging anomalies in the revised pay-scales. After considering the whole matter, Government set up a Committee of senior Officers, to process the representations in consultation with the Administrative Departments. This Committee has since submitted its report concerning most of the common categories and has also since considered representations of the employees of a number of department. A Sub-Committee of the Cabinet consisting of the Finance Minister, Food and Supplies Minister and Education Minister has been constituted to consider the recommendations of the Senior Officers' Committee and to give a hearing to the representatives of the employees concerned where they have asked for it. The Cabinet Sub-Comittee has so far interviewed nine service associations including the Jullundur and Chandigarh wings of the Punjab Subordinate Services Federation. It is the Chandigarh group which has threatened to stage a Dharna before the Vidhan Sabha on October 27th, 1969. The representatives of this body were heard by the Cabinet Sub-Committee on 22nd September, 1969, when certain basic issues were considered. The representatives of the Federation then demanded a single running scale of Rs. 70-2-80/4-100-6-112-7-140-10-180-12-240-15-300-20-400:25-500-30-800, for all Class III and IV employee. They further demanded that the pay-scale should have a span of 15 years with a selection grade of five years' span after 8 years of service, and that there should be no efficiency bar in any pay-scale. They were requested to elaborate how they would fit in employees of Class III and IV categories in the runnings scale and to work out the financial implications according the to the mechanism which they were contemplating to suggest. They promised to do so within a couple of days. Regarding further meeting, with them, they were told that it would be decided after studying the implications to be furnished by them. They have not furnished the promised infor-

[Finance Minister]

mation so far, in spite of reminders to the President and the General Secretary of the Association. In reply to the reminders, the General Secretary of the Federation has in his letter No. PSSF-202-(4) 69-2558-61, Dated 21st Oct. 1969 (Annexure-A) invited attention to their letter No. PSSF-202 (5)-69-2415-18, dated 30th September, 1969 (Annexure—B). A perusal of Annexure-B does not disclose any information regarding financial implications of the proposal. Instead, they have decided to stage a Dharna. The door for further meeting is still open, but they should, in fairness, furnish their reply before the Cabinet Sub-Committee considers it and decides to call them again.

2. In these circumstances, the object of the association to stage a Dharna on the 27th October, 1969 is not clear. There has been no dilatoriness on the part of Government. A reply is due from them as promised by them. They will be well advised in proceeding in the matter in a constitutional manner.

ANNEXURE-A

PUNJAB SUBORDINATE SERVICES FEDERATION

(A Representative Organisation of Punjab Government Employees)

Head Office

1680, Sector 22-B,
Chandigarh

Ref. No. PSSF/202(4))/69-2558-61 Dated 21st, Oct. 1969.

To

1. Sardar Gurnam Singh Chief Minister, Punjab, Chandigarh.
2. Shri Krishan Lal, Finance Minister, Punjab
3. Shri Balwant Singh, Food Minister, Punjab

Cabinet Sub-Committee, Pay-Revision Anomalies.

4. Shri Surjit Singh, Education Minister, Punjab, Chandigarh.

Subject :—**Second Round of talks with Cabinet Sub-Committee.**

Sir,

Reference letter No 5407-FR-(IRC)-69 dated 14/15th October, 1969 (received on 18th October, 1969) from Under Secretary to Government Punjab Finance (R) Department addressed to Shri Trilok Nath President Punjab Subordinate Services Federation, 1680, Sector 22-B, Chandigarh, it is requested that the required financial implications of our proposal regarding removal of anomalies in pay-scales of Class III and IV employees was conveyed to Chief Minister Punjab and 3-Members of Cabinet Sub-Committee on Pay-Revision Anomalies vide this office letter No. PSSF-202 (4)-69/2415-18 dated 30th September, 1969.

It is regretted that the second round of talks between PSSF representatives and Cabinet Sub-Committee is being delayed though a promise was made that second round of hearing would be made on the first week of October, 1969. Hundreds of telegrams/letters/ resolutions by employees representatives all over the State have been sent to you for fixing the second round of talks.

May I hope that the date of next round of discussion shall be fixed within next few days.

Yours faithfully,

Sd/-
(RANBIR DHILLON)
General Secretary.

ANNEXURE-B

PUNJAB SUBORDINATE SERVICES FEDERATION

Head Office

1680, Sector 22-B,
Chandigarh.

Ref. No. PSSF/202 (4)-69-2415-18 *Dated* 30*th September,* 1969

To

1. Sardar Gurnam Singh Chief Minister, Punjab, Chandigarh.
2. Shri Krishan Lal Finance Minister, Punjab, Chandigarh.
3. Sardar Balwant Singh, Food Minister, Punjab, Chandigarh.
4. Sardar Surjit Singh, Education Minister, Punjab, Chandigarh.

Subject.—**Second Round of talks with Cabinet Sub-Committee.**

Sir,

The Federal Council of Punjab Subordinate Services Federation which met at Chandigarh on 23rd September, 1969 was of the considered opinion that second round of talks, latest by first week of October, 1969, should start between Punjab Subordinate Services Federation and Cabinet Sub-Committee. to carry ahead the talks towards logical settlement.

2. When we met Sardar Balwant Singh Food Minister and Sardar Surjit Singh Education Minister-member of the Cabinet Sub-Committee on 22nd September, it was agreed to meet "soon" again and the Finance Minister would join the second round of talks.

3. Punjab Subordinate Services Federation has 90 per cent of the employees under its banner, need to be accepted the sole representative of the employees and the 8-principles of anomalies are settled with Shri Trilok Nath and the Category-wise grades are decided upon in consultation with the representatives of the unions/associations.

4. The Federation expects you to fix the next date of meeting within first week of October, 1969 and any delay will creat mis-understandings.

5. The delay in second round of talks will lead the employees to resort to MASS DHARNAS at all levels , and later 50,000 (fifty thousands) of employees will demonstrate before the Assembly in the last week of October, 1969, if no setlement was reached.

Early fixation of date for second round of talks will oblige.

Yours faithfully

Sd./-
WARYAM SINGH,
for Ranbir Dhillon
General Secretary.

(Serial No. 10)

Comrade Satya Pal Dang, to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the discontentment prevailing amongst Harijans in general and Harijan students in particular because of the reported fact that scholarships of about 15,000 Harijan students in the State have been stopped by the Government.

In view of the obvious and urgent importance of the matter, the Government may please make a statement in the House.

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੋਸਟ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਕਾਲਰ–ਸ਼ਿਪ ਸਕੀਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਤੇ ਪਛੜੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਫੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਸਾਲ 1969–70 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਦਿੰਦੀ ਸੀ । ਪਰ

[ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ]

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਲਾਇਬਿਲਿਟੀ ਹੁਣ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਸਾਲ 1969-70 ਤੋਂ ਇਸ ਸਕੀਮ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਸਟੇਟ ਨਾਲ ਪਲਾਨ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਤੇ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ । ਆਸ ਹੈ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਝਬਦੇ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

(Serial No. 13)

Chaudhri Kewal Krishan to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the Government had declared Punjabi in Gurmukhi script only as medium of instruction in all the Government and Private Schools in the State but afterwards on the demand of Jan Sangh the parents of the students were given option to select any language for their wards in the private schools this year. Discontentment is prevailing in the Public in connection with the compulsion of medium of instruction in the State especially the protagonists of Hindi are worried about this treatment with the National Language Hindi. By giving option in the medium of instruction in the private schools it is apparent that though Government is fully aware of dissatisfaction, discontentment and worries prevailing in the public but is not removing it. Public is not satisfied with the freedom of selection of a medium of instruction in the private schools. In fact 45 per cent population of Punjab is much worried over losing the choice of medium of instruction. The Government should clarify their policy and remove the discontentment and dissatisfaction prevailing in the public.

Sardar Surjit Singh (Education Minister) : Due to the re-organisation of Punjab State with effect from 1st November, 1966, Punjab has become a unilingual State and there is no Linguistic Minority whatsoever in it. In view of this the policy regarding the medium of instruction in Government Schools as mentioned below has been adopted by the Government:—

(1) In consonance with the National Policy on Language, the existing Sachar Formula where applicable, has been replaced by the Three Language Formula

(2) In all Government managed schools, the existing Sachar Formula has been replaced by the Three Language Formula in the following manner:—

(i) At all levels of instruction, Punjabi has been made the first Compulsory Language and the medium of instruction;

(ii) Hindi has been made Second Compulsory Language from the 4th Primary School Class; and

(iii) English has been made Third Compulsory Language from the 6th Class.

(3) As regards the medium of instruction in the Private Schools, status-quo will continue.

(Serial No. 26)

Chaudhri Kewal Krishan, : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that there are about five or six hundred Laboratory Attendants working in the Government and private Schoos in the State in the pay scale of Rs 75-2-95 and, the qualification prescribed for this post is Matriculation with Science whereas the Matriculate Clerks are getting the pay scale of Rs 110-200. The Laboratory Attendants working in the Health and Industries Departments possessing similar qualifications are getting the grade of Rs 90-3-120-4-140 with the benefit of uniforms. The schools laboratory attendants are on hunger strike and have staged a Dharna for 48 hours with effect from the 20th October, 1969 before the Secretariat. These employees are not getting any justice and the public is sympathetic with them. There is a great resentment among the laboratory attendants against this injustice. The Government should explain its position in the House as to why step-motherly treatment is being given to these employees when they possess similar qualifications and are working under the same Government and performing the similar duties.

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਾਮਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 12)

ਚੌਧਰੀ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, : ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵੱਲ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਮੁਕੇਰੀਆਂ ਬਲਾਕ ਵਿੱਚ ਸਿੰਜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਹ ਨਹਿਰ ਪਾਣੀ, ਉਸ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੱਥਰ ਮਿੱਟੀ ਆਦਿ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਰੁਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੱਥਰ ਮਿੱਟੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਬੁਲਡੋਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੌਂਗ ਡੈਮ ਤੋਂ ਮੰਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲਿਆ ਬੁਲਡੋਜ਼ਰ ਪੂਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਥੁੜ ਹੈ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਫਸਲ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਲਖਾਂ ਦੀ ਹਾਨੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਲਗਾਨ ਪੂਰਾ ਵਸੂਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਪਾਣੀ ਪੂਰਾ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਾਹ ਨਹਿਰ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਬੁਲਡੋਜ਼ਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਸ਼ਾਹ ਨਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੇ।

STATEMENT

The Shah Nehr Canal takes off from the left bank of River Beas about 3 miles downstream of Talwara Township and 16 miles upstream of Mukerian Town. It is an inundation canal without any permanent weir across the river, without any training works and with-out any head regulator. It is fed from the river by making Kucha leading cut which often gets shoaled up during every fresher in the river. The supply in the canal is dependent on the water level in the river which in turn depends upon discharge of the river.

During this year floods were experienced in River Beas on 3rd August and 19th August. During these floods the leading cuts which feed Shah Nehr Canal were shoaled up, but immediately the floods subsided, the Bull-Dozer was employed and the leading cuts were cleared of silt to feed Shah Nehr Canal. After the rainy season the supply in the river starts falling and at present the discharge of river is only about 6,000 Cs. A Bull-Dozer was again employed on 10th October for 40 hours and the bed of the leading cut was lowered to the level of bed of the river and at present the Shah Nehr Canal is being supplied with 50 per cent of its full supply discharge which compares quite favourably with the discharge being given to Upper Bari Doab Canal which is a perennial channel.

It is true that no Bull-Dozer is kept at site permanently, but it is arranged whenever occasion demands and there was no trouble this year on account of want of Bull-Dozer. A proposal is under consideration for procurement of a Bull-Dozer and a Dragline especially for this work. The water supply in the Shah Nehar Canal however is not allowed to suffer on this account.

(Serial No 28)

Sardar Kirpal Singh, : to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance namely, the anomalous situation created by a

[Sardar Kirpal Singh]

decision of the Supreme Court in an appeal against the Punjab Government in connection with the provincialised Schools of Amritsar Municipality. The orders of the Punjab Government to provincialize the Schools of Local Bodies have been declared illegal from many aspects. The Punjab Government used to promulgate an Ordinance every year on 30th September to take over the schools, which has not been repeated this year. Perhaps it could not be done so in view of the decision of the Supreme Court. Due to the undecided future of these schools, thousand of teachers and employees are worried. Local Bodies, especially the Amritsar Municipality which was the plantiff in this case is expected to bring forth legal action for compensation of furniture and rents and compensation for Buildings or these may take legal steps to get back the Schools. Litigation between the two departments of the Government and the wastage of Public funds is not appreciated by the people and in this connection a great anxiety prevails among them. Resentment prevailing among teachers may any time, take the shape of an agitation. The Government may make its position clear in this behalf.

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, (ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ) : ਇਹ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ । ਜੇ ਯੋਗ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਿਛਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਜੁਆਬ ਹੁਣ ਆਉਂਦੇ ਪਏ ਹਨ । ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਇਤਨੀ ਦੇਰੀ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜ਼ੁਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁਛਿਆ ਜਾਵੇ । (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : (ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ) ਇਹ ਜੁਆਇੰਟ ਰਿਸਪਾਂਸੀਬਿਲਿਟੀ ਹੈ ।

SUPPLEMENTARY ESTIMATES (FIRST INSTALMENT) FOR THE YEAR 1969-70 —PRESENTATION OF

Minister for Finance (Shri Krishan Lal) : Sir, I beg to present the Supplementary Estimates (First Instalment) for the year 1969-70.

The demands therein have been made on the recommendations of the Governor.

REPORT OF THE COMMITTEE ON ESTIMATES ON THE SUPPLEMENTARY ESTIMATES (FIRST INSTALMENT) FOR THE YEAR 1969-70. (PRESENTATION)

Chairman of the Estimates Committee (Sardar Teja Singh) : Sir I beg to present the Report of the Committee on Estimates on the Supplementary Estimates (First Instalment) for the year 1969-70.

PRESENTATION OF PRELIMINARY REPORT OF THE AD-HOC COMMITTEE APPOINTED ON THE 25TH APRIL, 1969 TO ENQUIRE INTO MATTERS RELATING TO THE ENTRY OF POLICE/OUTSIDERS IN THE HOUSE ON 18TH MARCH, 1968.

Chairman of the Ad-Hoc Committee (Brig. Bikaramajit Singh Bajwa): Sir, I beg to present the preliminary Report of the Ad Hoc Committee appointed on the 25th April, 1969, to enquire into the matter relating to the entry of Police/outsiders in the House on the 18th March, 1968.

I also move that the time fixed for presenting the Report of the Ad Hoc Committee be extended till the 31st March, 1970.

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਹਾਊਸ ਵੱਲੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਮਿਲੀ ਸੀ ਕਿ 24 ਅਗਸਤ, 1969 ਤਕ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਉ । ਪਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਹ ਇਸ ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ । ਉਹ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਵਜਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਅਟੈਂਡ ਨਾ ਕਰ ਸ਼ਕੇ । (ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ ਬਣ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਗਏ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਗਵਾਹ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੁਲਾਇਆ । ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਦਿੱਕਤ ਪੇਸ਼ ਆਈ ਹੈ । ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੁਐਸ਼ਚਨਏਅਰ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ 92 ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਨੂੰ 2 ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ । ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਛਾਂਟੀ ਕਰਕੇ ਬਾਕੀ ਦੇ 72 ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਡੀ. ਓ. ਲੈਟਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੇ ਦਸਖਤਾਂ ਥੱਲੇ ਇਕ ਕੁਐਸ਼ਚਨੇਅਰ ਨਾਲ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕੁਐਸ਼ਚਨੇਅਰ ਦਾ ਜੁਆਬ ਸਾਨੂੰ ਭੇਜੋ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਸਾਨੂੰ 8 ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਦਾ ਜੁਆਬ ਆਇਆ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੇਸ਼ ਆਈ । ਫਿਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ 27 ਮੈਂਬਰਜ਼ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੋਣ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ । ਮੈਂ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਵਿਟਨੈਸਿਜ਼ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸੀਂ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਐਵੀਡੈਂਸ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ । ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਜੋ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ evidence ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਬੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੋਏ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ, ਉਹ ਪੂਰੀ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

Mr. Speaker : Motion moved—

That the time fixed for presenting the Report of the Ad-hoc Committee be extended till 31st March, 1970.

POINTS OF ORDER REGARDING THE EXTENSION OF TIME ALLOWED TO THE AD-HOC COMMITTEE TO PRESENT ITS REPORT.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਕੁਝ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁੱਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਮਕਸਦ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪੇਸ਼ ਆਈਆਂ ਹਨ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਰਖ ਕੇ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਉਹ ਖਿਆਲ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ।

ਦੂਸਰੀ ਚੀਜ਼, ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇ, ਅਗਰ ਨਾ ਯਾਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਰਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਨਾ ਹੋਵੇ।

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ]

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਨਾਮ ਇਸ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਲੀਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਇੱਲੀਗਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਉਸ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਈ ਗਈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਕਮੇਟੀ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਫੰਕਸ਼ਨਿੰਗ ਨੱਲ ਐਂਡ ਵਾਇਡ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਟਰੋਵਰਸੀ ਕਰੀਏਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਟਾਈਮ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਵੈਸੇ ਹੀ ਇੱਲੀਗਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅਗੇ ਹੋਰ ਟਾਈਮ ਦੇਣਾ ਮੁਨਾਸਬ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਰਿਟਨ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਹੈ ਤਾਂ, ਮੈਂ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮੈਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਟਾਈਮ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਬਾਕੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਨਾਸਿਬ ਸਮਝੋ, ਕਰ ਲਉ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

चौधरी बलबीर सिंह : स्पीकर साहिब, यह रूल में बड़ा कलीयर है कि टाईम की एकस्टैंशन के बारे में जो कार्रवाई अब की गई है वह सारे कागज़ात आदि जिस दिन यह हाऊस लगा था उसी दिन सदन में पेश करने चाहिए थे। यह कागजात चेयर की तरफ से पहले दिन ही आने चाहिए थे जो कि नहीं किये गए। इस लिये यह कानून के खिलाफ बात है। इस बारे में मेरी अर्ज़ है कि कोई कार्रवाई न की जाये। (विघ्न) इस में स्पीकर साहिब को कोई अधिकार नहीं है कि वह इस चीज़ में डील करें। (विघ्न) अगर स्पीकर साहिब यहां न आ सकें तो डिप्टी स्पीकर साहिब कुर्सी पर बैठते हैं वह सारे कागज़ात पेश कर सकते हैं। (विघ्न) इसलिये मैं यह कहूँगा कि यह जो मोशन पेश की गई है यह रूल्ज़ के विरुद्ध है, यह मन्ज़ूर नहीं की जानी चाहिए।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਕਲੀਅਰਲੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਤੇ 226 ਤੋਂ 249 ਤਕ ਜੋ ਰੂਲ ਹਨ, ਉਹ ਐਪਲਾਈ ਕਰਨਗੇ।

Mr. Speaker : It was mentioned in the reference made to the Ad Hoc Committee appointed for the purpose to follow rules 226 to 249 as far as possible.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਰੂਲ ਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਕਲੀਅਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਸਪੈਸੀਫਿਕ ਪਰਪਜ਼ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਔਰ ਸਪੈਸੀ-ਫਿਕ ਟਾਈਮ ਲਈ ਹੈ।

Rule 249 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly reads as under:

"A Committee of the Assembly which is unable to complete its work may report to the Assembly that the Committee has not been able to complete its work.

Any preliminary report, memorandum or note that the Committee may have prepared or any evidence that the Committee may have taken shall be made available to the new Committee.

Provided that any matter referred to or pending before a Committee before the appointed day shall stand referred to, or as the case may be, be deemed to be pending before the corresponding Committee, after the appointed day."

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਪੁਰਾਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਤਅੱਲਕ ਹੈ ਉਹ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਰੂਲ ਬੜਾ ਕਲੀਅਰ ਹੈ—

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਰੂਲ 248 (2) ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਦਿਉ। (ਵਿਘਨ) (The hon. Member may also read out rule 248 (2).

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਉਹ ਵੀ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ।

"If any doubt arises on any point of procedure or other-wise. (*Interruption*)

Mr. Speaker : The word is " or otherwise"

Sardar Umrao Singh : Yes Sir.

"Or otherwise, the Chairman may, if he thinks fit, refer the point to the Speaker whose decision shall be final.'

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਟੇਜ ਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਚਲਦਾ ਹੋਵੇ ਔਰ ਰੂਲ ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਕ ਕੋਈ ਡਾਊਟ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਦੇ ਉੱਤੇ ਸਲਾਹ ਲਈ ਜਾਵੇ ......(ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਕੇਸ ਦੇ ਉੱਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਰੂਲਿੰਗ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ (I would like to draw the attention of the hon. Member Sardar Umrao Singh towards the judgement of the Supreme Court in a similar case.)

Extract from the Supreme Court Judgement in M.S.M. Sharma Vs. Shri Krishna Sinha (reported in A.I.R. 1959 *S.C. at pages* 395 *to* 422)

"The House may at any time on a motion being made direct that the time for the presentation of the report by the Committee be extended to a date specified in the motion. The words "at any time" occurring in the second proviso quite clearly indicate that this extension of time may be within the time fixed by the House or, on its failure to do so, within the time fixed by the first proviso or even thereafter, but before the report is actually made or presented to the House."

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਰੂਲਿੰਗ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੂਸਰੀਆਂ ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਕਮੇਟੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤਲਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਟਾਈਮ ਐਕਸਟੈਂਡ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਸਪੈਸੀਫਿਕ ਪਰਪਜ਼ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker : You may not agree with me but my opinion is that it is admissible.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੁਣ ਲਉ । (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਜਦੋਂ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸੈਕਟਰੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਨਾਲ ਡਿਸਕਸ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੈਕਟਰੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਨਾਲ ਡਿਸਕਸ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਵਿੱਚ ਗਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਅੱਜ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਨਹੀਂ ਹੋਈ । ਇਹ ਜਦੋਂ ਟਾਈਮ ਦੀ ਐਕਸ਼ਟੈਨਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪਾਵਰ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ : (ਵਿਘਨ) ਮੇਰੀ ਓਪੀਨੀਅਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਐਡਮਿਸੀਬਲ ਹੈ । (The hon. Member Sardar Umrao Singh appears to be under some misunderstanding. The motion has not been moved today. When this demand for extension of time came, I studied the rules to see what was within my powers (*Interruption*). I am of the opinion that it is admissible.)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਓਪੀਨੀਅਨ ਫਲੈਕਸੀਬਲ ਰਖਿਆ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਅੱਛੀ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅੱਛਾ ਸੁਝਾਉ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਸਕਦੇ ਹੋਈਏ ।

You have said Sir, "I am not master of the House, I am servant of the House. I have to abide by the Rules."

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਰੂਲਜ਼ ਦਾ ਤੱਲਕ ਹੈ, ਇਹ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਕਲੀਅਰ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਟਾਈਮ ਲੈਪਸ ਕਰ ਚੁਕੀ ਹੈ । ਔਰ ਇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਈ । ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਕੋਈ ਇੰਟੇਰਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਟਾਈਮ ਦੀ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਦੇਣਾ ਇੱਲੀਗਲ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

12-00 Noon

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਇੰਟੈਰਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ, ਉਹ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਜ਼ੈਂਟ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਔਬਜ਼ੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) (I would like to inform the hon. Member that so far as the interim Report is concerned it was presented in the House and no objection was raised to it by him).

Sardar Umrao Singh : Sir, this is not a Report. This is a Motion. We have not received any Report. (*Interruptions*). Well it is a Motion and not a Report.

(*Interruption by Minister for Industries*).

If the Minister for Industries considers it a Report, we have to teach him what a Motion is and what a Report is.

ਕਾਮਰਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਗਲਾਂ ਕਹਿਣੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਐਕਸਟੈਂਨਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦਾ ਸਬੰਧ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ 18 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਇਥੇ ਐਂਟਰ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦਾ ਖਾਸਾ ਤਕੜਾ ਹਿੱਸਾ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਸੁਆਲ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦਾ ਨਹੀਂ; ਸੁਆਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਅਗੇ ਲਈ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਂਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਆਪਰੇਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਗਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਲੀਗਲ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਕਨਸੈਂਟ ਤੋਂ ਖਿਲਾਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਲਈ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਦਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਨਸੈਂਟ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੋਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਨਫਾਰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂਬਰ ਨਾ ਆ ਸਕੇ ਉਹ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਬੀਅਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ।

ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਗਲ ਵਿਚ ਵਾਏਲੇਸ਼ਨ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਇਹ ਫ਼ੈਟਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਇਰਰੈਗੁਲੈਰਿਟੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਫੈਟਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

ਦੂਸਰੇ ਇਹ ਗਲ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗਲ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਲੈਪਸ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਚੀਜ਼ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਰੂਲ ਦੇ ਥਲੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਰੂਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ... (ਵਿਘਨ)

Sardar Umrao Singh : Sir, a Report means a written Report and signed by the Chairman and Members of the Committee. (*Interruption*).

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਜਿਹੜਾ ਰੂਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਉਸਦੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਰੂਲਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਅਗਰ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਟਾਈਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਜੇ ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰੂਲਜ਼ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੰਮ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਕੁਝ ਐਸੇ ਸਰਕਮਸਟਾਂਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਨਾ ਰਹਿਣ ਅਤੇ the Committee is unable to complete its work ਅਗਰ ਉਹ ਕੰਮ ਕੰਪਲੀਟ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਕਮੇਟੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ? ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਗਰ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਇਨੇ ਮੈਂਬਰ ਨਾ ਰਹਿਣ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕੋਰਮ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਔਰ ਇਹ ਰੂਲ ਉਥੇ ਐਪਲਾਈ ਹੋਵੇਗਾ ? That cannot be the interpretation of the rules ਇਸ ਕਮੇਟੀ

[ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ]

ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਸਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਤਾਂ ਬੜੇ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਵਿਟਨੈਸਿਜ਼ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਦੋ,ਚਾਰ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਮੈਂ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸੁਆਲ ਇਕ ਪਾਰਲੀਆਮੈਂਟਰੀ ਸੁਆਲ ਹੈ, ਇਹ ਇਕ ਪਾਲਿਸੀ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੂ. ਪੀ. ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਪੁਲਸ ਵੜੀ। ਜਿਹੜੀ 18 ਮਾਰਚ, ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਪੁਲੀਸ ਵੜੀ ਸੀ ਅਤੇ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਰਿਵਾਇਤ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਿਸ ਤੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਕੋਆਪਰੇਟ ਕਰਨ।

(*At this stage, Sardar Umrao Singh rose to speak*)

Mr. Speaker : The motion is already before the House.

Captain Rattan Singh : On a Point of Order, Sir. Rule 226(2) of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly says :

> "No member shall be appointed to a Committee of the Assembly if he is not willing to serve on the Committee. The mover shall ascertain whether such member proposed to be named by him is willing to serve on the Committee."

The proviso here is that the mover shall ascertain whether such member proposed by him is willing to serve on the Committee.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਦੇ ਫ਼ੈਕਟਸ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ (ਵਿਘਨ) (I would like to point out to the hon. Member Captain Rattan Singh that he is not aware of the facts of the case, I would like to submit......) (*Interruption*)

Captain Rattan Singh : Sir, if you are a mind reader, then I resume my seat.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਪਤਾਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਫੈਕਟਸ ਹਨ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ਿਗਨੇਸ਼ਨ ਆਇਆ ਉਸਦੇ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫ਼ਰਦਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) (*Addressing Captain Rattan Singh* : I would like to inform you that you are not aware of all the facts. He has requested for further consideration of the resignation sent by him.)

Captain Rattan Singh : Sir, I assure this House that we will help the Chair to conduct the proceedings of the House according to Rules. The rule which I have quoted does not contain the word 'may'. The rule says that the Mover shall ascertain. What I would like to know is whether the Mover had ascertained and if so, whether the Member was agreeable. I would also like to know whether you have been writing

to him and that he (the Member) was agreeable to serve on the Committee. Rule 226 (1) says that "The Member of a Committee of the Assembly shall be appointed by the Assembly on a motion made, or nominated by the Speaker, as the case may be."

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਗੋਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ । (*Addressing Captain Rattan Singh* : I would request you to read it out carefully once again.)

> "No member shall be appointed to a Committee of the Assembly if he is not willing to serve on the Committee. The mover shall ascertain...........'.

I am not concerned with it.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਅਪੁਆਇੰਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ । ਇਹ ਇਸ ਵਕਤ ਇਰਰੇਗੂਲਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

Captain Rattan Singh : Sir, I have not said a word beyond the Rules.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ, ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਿਆਂ । ਉਹ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । (I would inform the hon. Member Captain Rattan Singh that, that hon. Member has been a Member of this Committee for a pretty long time. Now this question should not be raised in the House as to whether he was a Member of the Committee or not.)

This matter cannot be raised through a Point of Order.

Captain Rattan Singh : Sir, I am only interpretting the Rules. My point is very very valid.

Mr. Speaker : The point of Order should pertain to the motion which is before the House now.

Captain Rattan Singh : As I have already said no additional time should be given. No extension should be granted because in the first instance that Committee is illegally constituted and secondly it is not right under the rules to grant extra time. I would like to know from the mover of the motion whether he had obtained prior consent of the Members who were proposed to serve on that Committee.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮੇਰਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਵਰਡਜ਼ ਬੜੇ ਕਲੀਅਰ ਹਨ । He was a Member of the Committee at his sweet will and consent. (So far as I am concerned, the words of the hon. Member are quite clear. He was a Member of the Committee at his sweet will and consent.)

चौधरी बलबीर सिंह : यही बात जब हाऊस में 6 महीने पहिले आई थी तो इस पर पूरी तरह से बहस हुई थी और इसको हाऊस ने एपरूव कर दिया था। अगर फर्ज़ करो वह मैंबर कनसैंट नहीं देता तो वह कमेटी ही इल्लीगल नहीं हो जाती, वह मैंबर नहीं बनता मगर कमेटी लीगल रहती है।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਨਸੈਂਟ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਲਗਾ ਸਾਂ ਆਪ ਨੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਗੜੇ ਮੁਰਦੇ ਹੀ ਤਾਂ ਉਖਾੜਨੇ ਹਨ। ਆਖਿਰ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਹੀ ਤਾਂ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਆਪ ਨਵੀਂ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿਉ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਗਰ ਸਾਰਾ ਹਾਊਸ ਮੁਤਫਿਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਪ ਇਕ ਨਵੀਂ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿਉ ਜੋ ਇਹ ਦੇਖੇ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਐਂਟਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਵੀਂ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੁਰਾਣੀ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।

Mr. Speaker : Question is—

That the time fixed for presenting the Report of the Ad-hoc Committee be extended till the 31st March, 1970.

(The motion having been declared carried the opinion of the Chair was chall-enged and the Members were asked to record their votes in the lobbies)

Ayes	..	52
Noes	..	18

Ayes (Total No. 52)

1. Ajit Singh, Sardar
2. Atma Singh, Sardar
3. Babu Singh, Master
4. Balbir Singh Sardar (Banur)
5. Balmukand Sharma, Shri
6. Balram Dass Tandon, Shri
7. Basant Singh 'Khalsa', Sardar (Dakha)
8. Balwant Singh, Sardar
9. Beant Singh, Sardar
10. Bhagat Singh Rajuwala, Dr.
11. Bikarmajit Singh Bajwa, Brigadier
12. Dalip Singh Pandhi, Sardar (Amloh)
13. Dana Ram, Comrade
14. Darshan Singh Jhabhal, Comrade (Attari)
15. Gian Chand, Vaid (Dinanagar)
16. Gurbachan Singh, Jathedar
17. Gurdev Singh, Sardar
18. Gurdip Singh Shahid, Sardar
19. Gurmit Singh, Sardar
20. Gurnam Singh, Sardar

21. Hardit Singh Bhathal, Jathedar (Dhanaula)
22. Hari Singh, Sardar
23. Jagdev Singh, Sardar
24. Jasdev Singh Sandhu, Sardar
25. Karam Singh, Sardar
26. Kartar Singh, Vaid
27. Kulwant Singh, Comrade
28. Kundan Singh Patang, Giani
29. Lakha Singh, Sant
30. Manjinder Singh Behla, Sardar
31. Manmohan Kalia, Shri
32. Mohan Singh Tur, Jathedar
33. Mohinder Singh Babehali, Sardar (Gurdaspur)
34. Mohinder Singh Sayanwala, Sardar (Ferozepur Cantt.)
35. Naurang Singh, Sardar
36. Parkash Singh Badal, Sardar
37. Pritam Singh Bhikhowali, Sardar (Dhariwal)
38. Raja Singh, Sardar
39. Randhir Singh Cheema, Sardar
40. Ravel Singh, Sardar
41. Ravi Inder Singh, Sardar
42. Sadhu Singh, Sant
43. Sant Singh, Sardar
44. Satnam Singh Bajwa, Sardar
45. Satya Dev, Chaudhri
46. Satya Pal Dang, Comrade
47. Shashpal Singh, Sardar
48. Sohan Singh Bassi, Sardar
49. Surjit Singh, Sardar (Barnala)
50. Tara Singh Layallpuri, Sardar
51. Tej Singh, Sardar
52. Teja Singh Dhillon, Sardar

Noes (*Total No.* 18)

1. Amir Singh Kalkat, Dr.
2. Bachan Singh Pakho, Sardar
3. Gian Chand Kharbanda, Shri (Amritsar)
4. Gurmej Singh, Sardar
5. Jagat Ram, Chaudhri
6. Kewal Krishan, Chaudhri
7. Mehtab Singh Dhillon, Sardar
8. Nahar Singh, Captain
9. Ram Singh, Chaudhri
10. Rattan Singh, Captain
11. Sadhu Ram, Dr.
12. Santokh Singh Randhawa, Sardar
13. Sardari Lal Kapur, Shri

[Mr. Speaker]

14. Sarup Singh, Sardar
15. Sunder Singh, Chaudhri
16. Surjit Singh Atwal, Sardar (Phillaur)
17. Tulsi Ram Chauhan, Chaudhri
18. Umrao Singh, Sardar

(The motion was declared carried)

चौधरी बलबीर सिंह : अध्यक्ष महोदय मैं ने एक सवाल डिवीज़न बैल्ज के समय उठाया था कि स्पीकर साहिब के दरवाज़े से क्या कोई दूसरा आदमी दाखिल हो सकता हैं ? यह आज तक कभी नहीं हुआ और वैसे यह पुरानी कनवैनशन हैं और परैसिडैंट भी है । तो इस के बारे में आप की तरफ से जवाब नही आया ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਆਫ ਦੀ ਸਟਾਫ ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਓ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । (I would like to inform the hon. Member Chaudhri Balbir Singh that it has been the practice in the past that the members of the staff of the Vidhan Sabha Secretariat are allowed to enter from this Gate and I think that that practice may continue.)

PRELIMINARY REPORT OF THE COMMITTEE OF PRIVILEGES REGARDING THE THREATENING BEHAVIOUR OF SARDAR HARBHAGWAN SINGH, EX-M.L.A. IN THE PRECINCTS OF THE PUNJAB VIDHAN SABHA PRESENTATION OF

Chairman of the Privileges Committee (Sardar Jasdev Singh Sandhu) : Sir, I beg to present the Preliminary Report of the Committee of Privileges regarding the threatening behaviour of Sardar Harbhagwan Singh, Ex-M.L.A. towards Sardar Trilochan Singh Riyasti, M.L.A., in the precincts of the Punjab Vidhan Sabha.

I also move—

That the time fixed for presenting the Report of the Committee of Privileges be extended till the 31st December, 1969.

Mr. Speaker : Motion moved—

That the time fixed for presenting the Report of the Committee of Privileges be extended till the 31st December, 1969.

Mr. Speaker : Question is :

That the time fixed for presenting the Report of the Committee of Privileges be extended till the 31st December, 1969.

The Motion was carried.

THE PUNJAB LAND REVENUE (AMENDMENT) BILL, 1969

Mr. Speaker : The Minister to introduce the Bill.

ਮਾਲ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸਾਊ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਭੌਂ ਮਾਲੀਆ (ਸੋਧਨਾ) ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। (Sir, I beg to introduce the Punjab Land Revenue (Amendment) (Bill.)

ਮੈਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਭੌਂ ਮਾਲੀਆ (ਸੋਧਨਾ) ਬਿਲ ਤੁਰੰਤ ਵਿਚਾਰ ਹੇਠ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। [That the Punjab Land Revenue (Amendment) Bill be taken into consideration at once]

Mr. Speaker : Motion moved :

That the Punjab Land Revenue (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

ਮਾਲ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸਾਊ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਬਿਲ ਇਕ ਬੜਾ ਹੀ ਸਾਧਾਰਣ ਜਿਹਾ ਬਿਲ ਹੈ। 1968 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 6 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਤੇ ਮਾਲੀਏ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਹਰਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬ ਬਣਨ ਤੇ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਹੜੀ ਬਾਕੀ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦੇ ਸੱਤਰ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਸੱਤਰ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਕੋਈ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਨਾ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਤਰਮੀਮੀ ਬਿਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਮੀਦ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰੋਗੇ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ (ਗੜ੍ਹ ਸ਼ੰਕਰ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਰੈਵੇਨਿਊ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹਾ ਬਿਲ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੂਵ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1969, ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸਬ–ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (1) ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਫ ਲਿਖਿਆ ਹੈ,

The words "or outside it" wherever occurring, shall be and shall always be deemed to have been omitted.

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਦੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਅੱਛੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਥੋੜੀ ਥੋੜੀ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ ਇਹ ਕਾਸ਼ਤ ਅੰਦਰ ਆਈ ਹੈ, ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਠੀਕ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ ਕੇ ਵੇਖੀਏ , ਏਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ —

The existing Explanation shall be re-numbered as Explanation 1 and after Explanation 1 as so re-numbered, the following explanation shall be and shall always be deemed to have been added, namely:—

"*Explanation* 2—The expression 'standard acre' in respect of the holdings in such territories of the erst-while State of Patiala and East Punjab States Union as now form part of the State of Punjab, shall have the meaning assigned to it in the Pepsu Tenancy and Agricultural Lands Act, 1955...."

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ]

ਮੈਂ ਏਥੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਿਆ, ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਰਖੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਇਕ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਤਾਂ ਪੈਪਸੂ ਟੈਨੈਨਸੀ ਐਂਡ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਲੈਂਡਜ਼ ਐਕਟ, 1955, ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੀ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸੀਕਿਉਰਿਟੀ ਆਫ਼ ਲੈਂਡ ਟੈਨਿਉਰ ਐਕਟ, 1963, ਵਿੱਚ ਹੈ ਉਹ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਿਹਤਰ ਤਾਂ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ) ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਮਝਾ ਦਿੰਦੇ, ਕੁਝ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੀਜ਼ਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਬਿਲ ਸਮਝੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਫੇਰ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਹੀ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ । ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ।

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਸ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੈਨਲ ਆਫ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਨੇ ਕੁਰਸੀ ਸੰਭਾਲੀ।)

ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਆਬਜੈਕਟਸ ਐਂਡ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ ।

(ਇਕ ਮਾਨ ਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ?)

ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਫ ਲਿਖਿਆ ਹੈ —

Conversion of ordinary acres into standard acres : The equivalent in standard acres of one ordinary acres of any class of land in any assessment circle, shall be determined by dividing by 16 the valuation shown in Annexure 'A' to those rules for such class of land in the said assessment circle.

ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਕ ਰੂਲ ਜਿਹੜਾ ਦਸਦੇ ਹਨ ਉਸ ਦੀ ਕੀ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੇ ਪੈਪਸੂ ਟੈਨੈਂਸੀ ਐਕਟ, 1955, ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ —

Conversion of ordinary acres into standard acres. An equivalent, in standrd acres, of any ordinary acre of any class of land in any tehsil shall be determined by dividing by 100 the valuation shown in Schedule A for such class of land in the said tehsil.

ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਅਤੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਤਆਲੁਕ ਰਖਦੇ ਹੋ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਕੇਹੜੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਾਨੂੰ ਸੂਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਲਿਆਣੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਬਾਕਾਇਦਾ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰਕੇ ਲਿਆਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋ ਕਿ ਹੁਣ ਤਕ ਪੈਪਸੂ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਟੈਨੈਂਸੀ ਐਕਟ, ਹਾਲੇ ਤਕ ਵੀ ਅਲਹਿਦਾ ਅਲਹਿਦਾ ਰਖਿਆ ਹੈ । ਵੇਖੋ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੀ ਹੈ । ਕੋਈ ਕੈਸੀ ਹੈ ਕੋਈ ਕੈਸੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲ ਜਦੋਂ ਉਨਾਂ ਦੇ ਹਥਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੀ ਚਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਫੇਵਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਤਬਕੇ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੋਗੇ। ਜਿਹੜੀ ਮਾਲੀਏ ਦੀ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਹਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤਾਂ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਮੈਕਸੀਮਮ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇ । ਅਗੇ ਵੀ ਇਕ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵੀ 5 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ 7 ਆਰਡੀਨਰੀ ਏਕੜਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਹੁਣ ਫੇਰ ਅਮੈਂਡਿੰਗ ਬਿਲ ਆਇਆ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਬਹੁਤੀ ਜ਼ਮੀਨ

ਪਰ ਹੈਡ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ । ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਤਾਂ 40 ਪਰਸੈਂਟ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਛੋਟੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਫ਼ਾਇਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਛੋਟੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਹ ਬਿਲ ਲਿਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭੰਬਲ ਭੂਸੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਨਪਾਰਲੀ-ਮੈਂਟਰੀ ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਝਗੜੇ ਬਾਰੇ ਮੈ ਜ਼ਰੂਰ ਵਰਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

(ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਏਥੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਹੀ ਭੰਬਲ ਭੂਸੇ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ ।)

ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀ ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੀ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਵੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਚੰਗੀ ਹੀ ਹੈ । ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੈਸਟੀਜ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਾ ਬਣਾਏ ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਆਈ ਗੱਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਜੇ ਭਲਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਆਫਿਸ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਦੀ ਰਾਏ ਲਵੋ , ਐਲ. ਆਰ. ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਵੋ, ਇਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਰਜ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਅਜੇ ਤਕ ਪੈਪਸੂ, ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੇਰੀਅਨ ਰਿਫਾਰਮਜ਼ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਇਹ ਵੀ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਪੈ ਜਾਵੇਗੀ । ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕਲੈਰਿਟੀ ਲਿਆਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਮ ਆਦਮੀ ਇਸ ਦੀ ਸਹੀ ਇੰਟਰਪ੍ਰੀਟੇਸ਼ਨ ਵੀ ਸਮਝ ਸਕੇ । ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨੇਕਸਚਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਖੁਦ ਬੜੀ ਤਕਲੀਫ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਾਨਯੋਗ ਰਵੇਨਿਊ ਮਨਿਸਟਰ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣ । ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਗ਼ੈਰ ਚਿਟ ਮੰਗਵਾਇਆਂ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਐਕਸਪਲੇਨ ਕਰ ਦੇਣ ਕਿ 16 ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ 100 ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ? ਜੇ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਇਥੇ ਸਮਝਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜਿਹੜੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਇਹ ਪੈਂਡਿੰਗ ਰੱਖ ਲੈਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣ । ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਇਕ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਜੇ ਇਹ ਇਹ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹਾਊਸ ਦਾ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਨਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਹੁਣੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ । ਦੋ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ 4,4 ਏਕੜਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਜਾਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿੱਚ 8,8 ਏਕੜ ਦਾ ਇਕ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ । ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨੁਕਸਾਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰਹੇ । (ਚੌਧਰੀ ਸਤਦੇਵ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਸ਼ਾਇਦ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਐਕਟ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਫ਼ੇ ਵੀ ਮਾਰਕ ਕਰਕੇ ਰਖੇ ਹੋਏ ਹਨ । (ਇਸ ਸਮੇਂ ਚੌਧਰੀ ਸਤਦੇਵ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਕੇ ਕੁਝ ਬੋਲੇ ਜੋ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ।)

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਜਾਉ । (The hon. Member Chaudhri Sat Dev may please resume his seat.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਨੂੰ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣੇ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣਦਾ ਹੈ ਉਹ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ......

ਮਾਲ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸਾਊ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਹੀ ਗਏ ਹੋ ? (ਹਾਸਾ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਕ ਕਿਉ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ? (ਹਾਸਾ)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਅਸਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । (ਹਾਸਾ)

Mr. Chairman : It applies to everybody.

Captain Rattan Singh : I said, "It applies to everybody".

ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ...(ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ । ਜੇ ਸਾਡਾ ਦਿਮਾਗ ਨਾ ਖਰਾਬ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਹਾਲ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਪਹੁੰਚਦੇ । (ਹਾਸਾ) ਤਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਖਿਆਲ ਰਖੋ । (ਹਾਸਾ)

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਫਾਇਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਇਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦੇਂਦੇ ਹੋ ? (ਹਾਸਾ) (The Government is doing it in the interest of the Opposition. How is it that the hon. Member Captain Rattan Singh is giving a warning to them.?) (*Laughter*)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਖਦਸ਼ਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ । ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ) ਤੋਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੀਰੀਅਸਲੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਆਬਜੈਕਟਸ ਐਂਡ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਇਹ ਸੁਚੱਜੇ ਹਨ । ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੁੰਦਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ । ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਹਨ । ਮੈਨੂੰ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ਉਹ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦਿਉ । ਇਸ ਨਾਲ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਆਫ ਆਬਜੈਕਟਸ ਐਂਡ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਕਿਉਂਕਿ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਪਾਵਰ ਇਕ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਧਰ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਵਹੁਟੀ ਹੋਵੇ । (ਹਾਸਾ) ਉਧਰ ਉਹ ਹਾਲ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਸ਼ਟੰਡੇ ਦੇਵਰ ਹੋਣ । (ਹਾਸਾ) ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ :

> "The Punjab Land Revenue Act, 1887, was amended by the Punjab Land Revenue (Amendment) Act, 1968, with the object of granting exemption from payment of land revenue and surcharge to landowners owning land up to five standard acres. The said provision could not be implemented as the Punjab Land Revenue Act, 1887, did not even define the word 'standard acre'. It was, therefore, essential that the expression 'standard acre' should be defined to give effect to the exemption."

Sir, I agree that it should be defined. My only point is that it should be defined in a common sense manner.

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਦੁਨੀਆਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਮਨ ਸੈਂਸ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਕਾਮਨ ਸੈਂਸ is missing. I would again request my honourable friend Sardar Atma Singh, Revenue Minister (*Interruption*).

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਹਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਖਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਮੁਰਗੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੱਸ ਲਉ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਬੁਧੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸੀਰੀਅਸਲੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦਿਉ। ਅਗੇ ਹੀ ਸਾਡਾ ਸੂਬਾ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੁਸੀਂ ਵਡਾ ਸੂਬਾ ਮੰਗਦੇ ਹੋ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ ਵੰਡਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਰੈਵਨਿਊ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕੇਵਲ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਫੌਰਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਕੇ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਇਕ ਕਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦੇਣ। ਸ਼ੁਕਰੀਆ।

ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ (ਫੂਲ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਤਰਮੀਮ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਬੜੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ 1967 ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੇ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 5 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮਾਲੀਆਂ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਉ ਪਰ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਜੰਗ ਹੋਈ ਤਾਂ ਬਾਰਡਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਨਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨੇ ਸਨ। ਬਿਲ ਤਾਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਫ਼ਸਰ ਸ਼ਾਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ। ਮੁਖਤਲਿਫ ਡੀਫੈਕਟ ਕਢ ਕੇ ਉਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਬਿਲ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਉਹ ਸੈਲਫ਼ ਐਕਸਪਲੇਨੇਟਰੀ ਅਤੇ ਕਲੀਅਰ ਹੁੰਦਾ। ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਪੈਪਸੂ ਟੈਨੇਨਸੀ ਐਂਡ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਲੈਂਡ ਐਕਟ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਲੈਂਡ ਐਕਟ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕਠੇ ਲਿਆ ਕੇ ਇਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। 1956 ਵਿਚ ਪੈਪਸੂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਹਾਲੇ ਤਕ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਯੂਨੀਫਾਰਮਿਟੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਅੱਜ 13 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਦੋਨਾਂ ਸਟੇਟਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆਂ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਯੂਨੀਫਾਰਮਿਟੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕੇ। ਹੁਣ ਇਸ ਲਈ ਦੂਸਰਾ ਅਮੈਂਡਿੰਗ ਬਿਲ ਅਗਲੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਣਾ ਪਏਗਾ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜੇ ਏਮ ਐਂਡ ਆਬਜੈਕਟਸ ਇਸ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਟੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਕਿੰਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਆਪ ਦਸੇਗਾ। ਸਗੋਂ ਕਨਸੀਲ ਕਰੇਗਾ।

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਲੇ ਵੀ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਕ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਬਿਲ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਕਿ ਪੈਪਸੂ ਟੈਨੇਨਸੀ ਐਕਟ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਐਕਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਐਕਟਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਯੂਨੀਫਾਰਮਿਟੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਪੈਪਸੂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਖਤਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਤਰਮੀਮ ਪਾਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਵੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਕਿਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਫੇਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਹੇਰਾ ਫੇਰੀ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰਮੀਮ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਇਹ ਹਦਾਇਤਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰਮੀਮ ਰਾਹੀਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਨਸੈਸ਼ਨ ਜਲਦੀ ਮਿਲਣ। ਮੈਂ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ

[ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ]

ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਪੈਪਸੂ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਪਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਪੈਪਸੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਐਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਡਿਸਪੈਰਿਟੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੈਪਸੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਯੂਨੀਫਾਰਮਿਟੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇਗੀ।

चौधरी बलबीर सिंह (होशियारपुर) : सभापति महोदय, यह जो इन्होंने अब नई अमैंडमैंट पेश की है, यह बिल वैधानिक तौर पर बिल्कुल ग़लत है। पैप्सू में कोई और कानून है और पंजाब में कोई और कानून है। यह ठीक नहीं। इन दोनों कानूनों को एक करने के बारे में सोचना चाहिए तो यह ठीक बात होगी। यह जो नया कानून बना रहे हैं इसकी एक ही सूबे में दो जगह के लिये अलहदा अलहदा डैफीनीशनज़ हैं। हमें अधिकार नहीं है कि इस असैंबली में बैठ कर एक ही सूबे के लोगों के लिये दो किस्म के कानून बना दें। बल्कि जो आगे दो कानून बने हुए हैं उनको एक करने की कोशिश करनी चाहिए। एक ही सूबे में रहने वाले दो जगह के लोगों के लिये अलहदा अलहदा definition करें,तो यह नया कानून जो बनने वाला है वैधानिक नहीं रहेगा। यह against the Constitution होगा। एक जगह एक रियायत मिले और दूसरी जगह दूसरी रियायत मिले तो यह ठीक नहीं होगा। पांच स्टैंडर्ड एकड़ का जो मालिया होना है अगर यह हुशियारपुर के लोगों को और रियायत हो और इसके साथ के इलाके के लोगों को और रियायत मिले तो ठीक बात नहीं है। इस तरह लुधियाना और मालेरकोटले के लोगों को अलहदा अलहदा रियायतें मिलें तो ठीक नहीं है। अगर कोई अनामली है, कोई फर्क है तो उसको दूर करना चाहिए। यह तेरह साल के अर्से से पंजाब और पैप्सू के जो अलहदा अलहदा ढंग से कानून बने हुए हैं उनको एक करना चाहिए था। जब तक ऐसा नहीं होता तो कोई ठीक बात नहीं है। यह जो नया कानून बन रहा है इससे एक ही सूबे के लोगों को अलहदा अलहदा रियायतें मिलेंगी। और अगर कोई आदमी हाईकोर्ट में चला जाए कि वह भी टैक्स नहीं देगा क्योंकि और किसी इलाके के आदमियों को यह रियायत मिली हुई है, तो वह हाई कोर्ट में जीत जायेगा। इसलिये नए कानूनों को ठीक ढंग से बनाना चाहिए ताकि कोई रुकावट न हो। बाज़ दफा शर्म आती है जब कि असैंबली से पास किये हुए किसी कानून पर किसी कोर्ट से स्ट्रिक्चर्ज पास हो जाते हैं।

तो मैं यह कहूँगा कि जो नया कानून बनाया जा रहा है यह ऐसा होना चाहिए जो कि सारे पंजाब के लोगों के लिये एक जैसा हो और कोई फर्क न रहे। अगर कोई फर्क वाली बात होगी तो यह विधान के खिलाफ होगा। दूसरे स्टैंडर्ड एकड़ का रकबा भी एक होना चाहिए।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੱਖਣ) ; ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਸਿਰਫ ਹੋਰ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰਮੀਮ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਰਿਆਇਤ ਮਿਲਣੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦੀ ਤਸ਼ਰੀਹ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਸੁਪੀਰੀਅਰ ਅਤੇ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਇਨਫੀਰੀਅਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ

ਰਖੀ ਜਾਏ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਤਹਿਸੀਲ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਫਰਕ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਜੇ ਇਹ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੀਕ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ । ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾਂ ਤਾਂ ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਜਾਏਗੀ । ਅਤੇ ਉਥੇ ਅਨਫ਼ੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਬਾਕੀ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਸਟੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਐਗਜ਼ੈਪਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਸਿਰਫ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਪੰਜ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ । ਸਟੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਗਰ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਦਮੀ ਐਫੀਡੈਵਿਟ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਤੋਂ ਕਰਾ ਕੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਔਰ ਅਗਰ ਉਹ ਐਫੀਡੈਵਿਟ ਗ਼ਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖਲਾਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਉਹ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਥੋੜੀ ਹੈ ਔਰ ਬਾਹਰ ਕਾਫੀ ਹੈ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰਿਆਇਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਹਕ ਖੋਹਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗੀ ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਬਾਹਰਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਐਫੀਡੈਵਿਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦਾ ਰਕਬਾ ਵੀ ਇਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ (ਡਕਾਲਾ) : ਮੈਂ ਪਹਿਲੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚੀਜ਼ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਲਲੀਗਲ ਚੀਜ਼ ਹੋਵੇ, ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ usually ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਮਕਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਏ । ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗਾਂ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਨਾ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹੀ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤੇ ਕਨਸਿਡਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ 10 ਏਕੜ ਤਕ ਮਾਫ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ 10 ਏਕੜ ਤਕ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਹੁਣ ਕੋਈ ਇਨਕਮ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸੋਰਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਖਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ, ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬਿਲ ਅਤੇ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਹੈ । ਤਾ ਹਮ ਗੌਰਮੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਇਕ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਵੇ ਕਿ ਲੈਂਡ ਰੈਵਿਨਿਊ ਕੰਪਲੀਟਲੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਟੈਕਸ ਹੀ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿਉ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਵਾਟਰ ਟੈਕਸ ਹੈ। ਇਹ ਨਹਿਰ ਨਾਲ ਤਅੱਲੁਕ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਅਕਬਰ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਿ ਇਨਕਮ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੋਰਸ ਨਹੀਂ ਸੀ।

1-00 p.m.

ਮੈਂ ਇਥੇ ਉੜੀਸਾ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਲੈਂਡ ਰੈਵਿਨਿਊ ਕੰਪਲੀਟ ਮੁਆਫ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਏਕੜ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ 50 ਏਕੜ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੌ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰੀਵਾਈਜ਼ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ । ਕਿਉਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਇੰਟਰੈਸਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਹਾਊਸ ਦਾ ਟਾਈਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਐਨਾਊਸਮੈਂਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਹ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੀਤੀ

[ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ]

ਹੈ । ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫਰਜ਼ ਕਰੋ ਅਗਰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦੀ ਡੈਫੀਨੀਸ਼ਨ ਇਪਲੀਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਹੈ ? ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪੈਪਸੂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸਕੀਮ ਹੋਵੇਗੀ । ਖੈਰ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਡਿਫਰ ਕਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਲੈਂਡ ਰੈਵਿਨਿਊ 10 ਏਕੜ ਤੱਕ ਮੁਆਫ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ, ਮਾਲ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ।)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਜੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਮਾਸਟਰ ਜੀ, ਹਾਊਸ ਦਾ ਟਾਈਮ ਅੱਗੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੋਇਆ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) (*Addressing Sardar Gurbanta Singh* : A lot of time of the House has already been wasted.) (*Interruption*)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕੁਐਸ਼ਚਨ ਪੁੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਟਾਈਮ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਤੁਸੀਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਰਿਪਲਾਈ ਤਾਂ ਸੁਣ ਲਵੋ । (ਵਿਘਨ) (I would request the hon. Member to listen to the reply of the hon. Minister) (*Interruption*)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਕੁਐਸ਼ਚਨ ਪੁਟ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕੋ ?

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਿਰ ਗਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) (The hon. Member Sardar Umrao Singh was not present in the House. There has already been quite a good deal of discussion on the Bill.) (*Interruption*)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਜੇ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ।)

Minister for Food and Supplies (Sardar Balwant Singh) : Sir I beg to move—

That the question be now put.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਬੜਾ ਸ਼ੋਰ ਸੁਣਿਆ ਪਰ ਖ਼ੂਨ ਦਾ ਕਤਰਾ ਇਕ ਨਿਕਲਿਆ...

ਮਾਲ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸਾਊ ਮੰਤਰੀ : × × × × (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਲਫਜ਼ ਕਹੇ ਹਨ ਇਹ ਅਨਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ । **(These words will not form part of the proceedings.)**

ਮਾਲ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸਾਊ ਮੰਤਰੀ : (ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ) ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ (ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਐਸ. ਸੀ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਹੈਰਾਨੀ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਨਾਲ 5 ਸਾਲ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਹ ਲੈਂਡ ਰੈਵਿਨਿਊ ਦੇ ਘਟਾਉਣ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਵਾਲ ਪੁਛਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਨਕਮ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਲੈਂਡ ਰੈਵਿਨਿਊ ਕਰੋ । ਅਤੇ ਜਦ ਮੈਂ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਇਹ ਬਿੱਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦਾ ਏਕੜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਏਕੜ ਦਾ ਵੀ ਘੁਮਾਂ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਜ ਪੰਜ ਜਾਂ ਦਸ ਦਸ ਘੁਮਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨਾਂ ਦੀ ਚਰ੍ਹੀ ਤਕ ਦੀ ਵੀ ਫਸਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਮੂੰਗਫਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਮੂੰਗਫਲੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕਣਕ ਨਹੀਂ ਬੀਜੀ ਜਾਂਦੀ , ਜੇ ਇਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਡੈਫੀਨੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਹ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ।

1967 ਦੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਹੋਏ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕਲੀਅਰ ਸੀ । (ਵਿਘਨ) 1967 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਰੀ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਕੀਤੀ, ਪੁੱਛ ਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚੇ ਸੀ ਕਿ 5 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਮੁਆਫ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । (ਵਿਘਨ) ਸੋ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸਕੀਮ ਸੀ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੈਵਿਨਿਊ ਅਫਸਰਾਂ ਅਤੇ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ 5 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦਾ ਲੈਂਡ ਰੈਵਿਨਿਊ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡਾ ਪਹਿਲਾਂ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਲੈਂਡ ਰੈਵਿਨਿਊ ਮੁਆਫ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਮੁਆਫ ਨਾ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਇਹ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਈਏ ਤਾਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਆਪਣੀ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਣ । ਸੜਕਾਂ ਆਦਿ ਬਣਾ ਸਕਣ । ਤੇ ਫਿਰ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ 5 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੁਆਫ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਈ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਕਈ ਫਾਰਮੈਲਿਟੀਜ਼ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ । ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੁਸਾਫਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਈ ਅਸੀਂ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿਉ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ । ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਈ । (ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਨ ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਲਾਲਚ ਨਾਲ ਉਧਰ ਚਲੇ ਗਏ । ਇਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਸਕੀਮ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ।

*Expunged as ordered by the Chair.

Minister for Food and Supplies : Sir, I am not under discussion.

Mr. Chairman : No interruption please.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਇਧਰ ਆਉਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਧਰ ਵੀ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਧਰ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ । (ਹਾਸਾ) ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਆਦਮੀ ਉਧਰ ਹੀ ਰਹਿਣ ਗਿੱਜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਉਧਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲਾਂ 1967 ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 7–8 ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਰਲ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਸੀ...... (ਵਿਘਨ)

ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈਜ਼ ਮੰਤਰੀ: ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਮਕਸਦ ਹੈ ਕਿ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਟਾਈਮ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਰ ਜਿਹੜੀ ਡੀਬੇਟ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ unnecessarily ਲੰਬਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । (ਵਿਘਨ)

Sardar Umrao Singh : Sir, I would request the Food and Supplies Minister to point out when the honourable Member is irrelevant.

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਬਿਲ ਦੇ ਉੱਤੇ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਅੱਛਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਜਾਉ । ਮੈਨੂੰ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸੁਣ ਲੈਣ ਦਿਉ । (All right; the hon. Member may please resume his seat. Let me hear the point of order raised by the hon. Minister for Food and Supplies.)

ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈਜ਼ ਮੰਤਰੀ: ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੂਲ 90 ਵੱਲ ਦੁਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਉਸ ਰੂਲ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਡੀਬੇਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਅਨਨਸੈਸਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਕ ਇਨੋਸੈਂਟ ਜਿਹਾ ਬਿਲ ਹੈ ਅੌਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਟਾਈਮ ਜ਼ਾਇਆ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਟਾਈਮ ਲਿਮਿਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ । (ਵਿਘਨ) ਹੋਰ ਵੀ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਇਕ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਈਟੀਜ਼ (ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ) ਬਿਲ ਇਨਟਰੋਡਿਊਸ ਹੋਣਾ ਹੈ ਅੌਰ ਦੂਸਰਾ ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਨੂੰ ਡਿਸਅਪਰੂਵ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਟੇਕ ਅੱਪ ਹੋਣੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਟਾਈਮ ਲਿਮਿਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਮੇਰੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰ ਦੇਣਾ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਟਾਈਮ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਜਲਦੀ ਹੀ ਮੁਕਾ ਲਉ । (ਵਿਘਨ) (I would like to point out that the time at our disposal is very limited. The hon. Member should wind up his speech now.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ 80 ਫੀ ਸਦੀ ਛੋਟੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਤੇ ਇਹ ਬਿਲ ਅਸਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਬੋਲ ਲੈਣ ਦਿਉ। (ਵਿਘਨ) ਸੋ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਦੋਂ 1967 ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ 7–8 ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਲਉ ਜੀ ਅਸੀਂ ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਬੜਾ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਬੜੇ ਪੰਫਲਿਟ ਕਢੇ। ਬੜੇ ਜਲਸੇ ਵਗੈਰਾ ਕੀਤੇ ਕਿ 5 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਤੇ ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਨਿਕਲਿਆ ਕੀ ? ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਇਹ ਬੜੀ ਦੇਰ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਸੀ ਕਿ ਲੈਂਡ ਰੇਵੇਨਿਊ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਲਗੇ। ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਪਰਚਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਲਗਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤਰਾਂ ਹੀ ਲੈਂਡ ਰੇਵੇਨਿਊ ਲਗੇ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜਾ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਔਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਇਹ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਈ ਥਾਈਂ 10 ਏਕੜ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਥਾਈਂ 8 ਏਕੜ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਔਰ ਕਈ ਥਾਈਂ 12 ਏਕੜ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਨਿਕਲਿਆ, ਇਹ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਰੀਬ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੀਏ ਦੀ ਰਿਆਇਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਘੰਟੀ ਤੇ ਹੱਥ ਨਾ ਰੱਖੋ। ਮੈਨੂੰ ਬੋਲ ਲੈਣ ਦਿਉ। ਇਕ ਹੀ ਤਾਂ ਬਿਲ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਟਾਇਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। (ਵਿਘਨ)

ਸੋ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨੋ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅੱਜ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਮੁਦਾਖਲਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦੋ ਸੋ ਏਕੜ ਦਾ ਫਾਰਮ ਬਣਾ ਲਿਆਂ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

Minister for Food and Supplies : Sir, I challenge it. This is absolutely incorrect.

चौधरी बलबीर सिंह : आन ए प्वायंट आफ आर्डर सर। चेयरमैन साहिब, सरदार बलवंत सिंह जी बड़े पुराने मैंबर हैं और वज़ीर रह चुके हैं और अब भी हैं। इन को मालूम होना चाहिए कि अगर कोई पर्सनल एक्सप्लेनेशन देनी हो तो जब मैंबर साहिब जो बोल रहे हैं वह अपनी स्पीच खत्म कर दें उसके बाद यह बोल सकते हैं। यह बहुत ग़लत तरीका है कि एक आनरेबल मैंबर बोल रहा है और यह बार बार उन को इंट्रप्ट कर रहे हैं (विघ्न।)

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਅੱਛਾ ਜੀ, ਠੀਕ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਜਾਉ। (All right. The hon. Member may please resume his seat.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪੋਤੜਿਆਂ ਦਾ ਵਾਕਫ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਜੰਮੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਔਰ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਹਨ ਔਰ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਮੇਰੀ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ]

ਸਪੀਚ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਇੰਟਰਪਟ ਨਾ ਕਰਨ । (ਘੰਟੀ)• ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਾਲੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਕੀਤਾ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚਅਰਮੈਨ : ਮਾਸਟਰ ਜੀ, ਹੁਣ ਵਾਈਂਡ ਅੱਪ ਕਰ ਦਿਉ । (The hon. Member Master Gurbanta Singh may please wind up his speech now.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਐਸਾ ਕੋਈ ਰੂਲ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਬੋਲ ਲੈਣ ਦਿਉ । ਸੋ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰੀਬ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਪਾਸ ਪੰਜ ਪੰਜ, ਚਾਰ ਚਾਰ ਏਕੜ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਲੀਆ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਮਾਫ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀਆਂ ਫੈਸਿਲਟੀਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਉਥੇ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਕਈਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਇਤਨੀ ਨਿਕੰਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਲੀਆ ਤਾਂ ਕੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਰੋਟੀ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਹੀ, ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਐਜੂ-ਕੇਸ਼ਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ । ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇੰਟਰਪਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਰੈਵਨਿਯੂ ਮਨਿਸਟਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰੋਲਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ 58 ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਜਾੜੇ ਹਨ । ਅੱਜ ਇਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਚ ਕੇ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

Mr. Chairman : This is no point of order.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ 58 ਘਰ ਉਥੇ ਵਸਾਏ ਹਨ । ਉਥੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਮਲੋ ਮਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਇਹ ਹੁਣ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜਣ ਲਗੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ) ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਿਚਾਰੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਨੇ ਵਸਾਏ ਸੀ । ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਜਦੋਂ ਵਜ਼ੀਰ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵਸਾਏ ਸੀ । ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਫਿਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਉਜਾੜਨੇ ਹਨ । ਸੋ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾਂ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਂਧੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ । ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਉਜਾੜਦੇ ਹਨ, ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਵਸਾਇਆ ਸੀ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਗੱਲ ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਬ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਅਸੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਹੁਣ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਖ਼ਾਲੀ ਕਰਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਅਖਬਾਰ ਕਢਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਉ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਲੈਕਚਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੋ ਕੰਮ ਕਾਂਗਰਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਉਹ ਅਸੀਂ ਕਰਾਂਗੇ । ਅਸੀਂ ਦਸ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ਼ ਕਰਾਂਗੇ, ਅਸੀਂ 12 ਏਕੜ ਤਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ ਕਰਾਂਗੇ । ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਥੈਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਚੂਹਾ ਇਹ 5 ਘੁਮਾਂ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਲਗੇ ਹਨ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਇਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੀ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾਂ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਦਸ ਏਕੜ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜ ਏਕੜ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਜ਼ਮੀਨਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਦਸਾਂਗਾ ਜੇ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਆਦਮੀ ਹਨ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ 10 ਏਕੜ ਦੀਆਂ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਈਟੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਜ਼ੂਲ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ......(ਵਿਘਨ) ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਦਖਲ ਕਰਕੇ ਉਨਾਂ ਤੇ ਆਪਣਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਈਏ।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਹੁਣ ਵਾਈਂਡ ਅਪ ਕਰ ਦਿਉ। (The hon. Member, Sardar Gurbanta Singh should please wind up now.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਵਾਈਂਡ ਅਪ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਤਾਂ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਉ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਹੈ, ਮੈਂ 250 ਮੀਲ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਲਈ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਔਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਹੋ। (ਵਿਘਨ)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਪੈਪਸੂ ਲੈਂਡ ਟੈਨੇਨਸੀ ਐਕਟ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਤਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈਜ਼ ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਥਰੂ ਨਿਹਾਇਤ ਅਦਬ ਨਾਲ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲੈਂਡ ਰਿਫ਼ਾਰਮਜ਼ ਵਲ ਚਲੇ ਗਏ(ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਗਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕੁਐਸਟ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਕਿ ਲੈਂਡ ਰੇਵਿਨਊ ਤੇ ਹੀ ਬੋਲਨ (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਆਇੰਟਸ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਨਾਲ ਕਿਤਨਾ ਟਾਈਮ ਵੇਸਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਅਬਜੈਕਸ਼ਨ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਇਸ ਬਿਲ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ:

The Explanation 2 in Clause 2 reads—

"The expression 'standard acre', in respect of the holding in such territories of the erst-while State of Patiala and East Punjab States Union as now form part of the State of Punjab, shall have the meaning assigned to it in the Pepsu Tenancy and Agricultural Lands Act, 1955, and in respect of the holdings other than those referred to above, the said expression shall have the meaning assigned to it in the Punjab Security of Land Tenures Act 1953.'

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਠੀਕ ਹੋਏਗੀ ਗਲ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਜਾਉ। (The hon. Member Sardar Umrao Singh may be correct. He should please resume his seat now.)

ਮਾਲ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸਾਊ ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਬਿਲ ਪਾਸ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ ਹਾਊਸ ਦਾ ਟਾਈਮ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏ। (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ: ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਉਧਰ ਜਾ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋ ਗਏ। ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। (ਵਿਘਨ)ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ]

ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ,ਪਰ ਹਰ ਇਕ ਬਿਲ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ ਕੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ(ਵਿਘਨ)ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੋਨੇ ਵਰਗਾ ਮੁੰਡਾ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਕੇ ਜੱਟਾਂ ਵਰਗਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ?(ਵਿਘਨ)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੈਪਸੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਲੈਂਡ ਟੈਨੈਨਸੀ ਐਕਟਸ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਈਂਡ ਅਪ ਕਰ ਦਿਉ । (The hon. member Sardar Gurbanta Singh may please wind up now.)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਵਾਈਂਡ ਅਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਚੇਅਰਮੈਂਨ ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਕਲ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵਡੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਬਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਯਾਨੀ ਜਿਹੜੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫੀ ਦੇਨ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਇਹ ਬਿਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਫਿਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਰਫਤ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਇੰਟਰੋ ਡਿਊਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਿਲ ਨੂੰ ਅਮੈਂਡ ਕਰਨ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਧੂੜ ਨਾ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਧੂੜ ਨਾ ਪਾਉਣ। (ਵਿਘਨ)

(ਇਸ ਵਕਤ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਝ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਕਈ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਬੜਾ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕੁਝ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ।)

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਜੀ ,ਪਲੀਜ਼ ਸਿਟ ਡਾਊਨ । (The hon. member Sardar Umrao Singh may please sit down.)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਕਿ unless there is a closure motion you cannot prevent any member from speaking. ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਚਾਰ ਮੈਂਬਰ ਖੜੇ ਹਨ ਬੋਲਣ ਲਈ। ਦੋ ਇਧਰ ਖੜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋ ਉਧਰ ਖੜੇ ਹਨ ਔਰ ਹਾਲੇ ਤਕ ਕੋਈ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ।

Minister for Revenue and Rehabilitation : Sir, under rule 89, I beg to move :

That the question be now put.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਹੁਣ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ । (ਵਿਘਨ)

Mr. Chairman : Motion moved—

That the question be now put.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਮੋਸ਼ਨ ਕਿਸ ਨੇ ਮੂਵ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

(*Noise and interruptions from the Congress Benches*)

ਮਾਲ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਊ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਮੂਵ ਕੀਤੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

Mr. Chairman : Question is—

That the question be now put.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕਲੋਯਰ ਮੋਸ਼ਨ ਮੂਵ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿਸੇ ਮਨਿਸਟਰ ਵਲੋਂ।(ਵਿਘਨ)ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੂਵ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ ਮਚ ਗਿਆ)

The Motion was carried.

Mr. Chairman : Question is—

That the Punjab Land Revenue (Amendment) Bill be taken into consideration at once.

The Motion was carried

Mr. Chairman : The House will now consider the Bill clause by clause.

CLAUSE 2

Mr. Chairman : Question is—

That Clause 2 stand part of the Bill.

The Motion was carried.

CLAUSE 3

Mr. Chairman : Question is—

That Clause 3 stand part of the Bill.

The Motion was carried.

CLAUSE 1

Mr. Chairman : Question is—

That Clause 1 stand part of the Bill.

The Motion was carried

(*Noise in the House*)

TITLE

Mr. Chairman : Question is—

That Title be the title of the Bill.

The Motion was carried.

Minister for Revenue and Rehabilitation (Sardar Atma Singh) : Sir; I beg to move—

That the Punjab Land Revenue (Amendment) Bill be passed.

Mr. Chairman : Motion moved—

That the Punjab Land Revenue (Amendment) Bill be passed.

Mr. Chairman : Question is—

That the Punjab Land Revenue (Amendment) Bill be passed.

The Motion was carried.

Mr. Chairman : The House stands adjourned till 2-00 P.M. on Thursday, the 30th October, 1969.

1-30 P.M. (*The Sabha then adjourned till* 2-00 *P.M. on Thursday, the 30th October,* 1969).

APPENDEX

TO

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATE

DATED 29TH OCTOBER, 1970

ACTION TAKEN AGAINST CERTAIN COOPERATIVE SOCIETIES

*856. **Sardar Umrao Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state whether the Government has taken any action against any of the Coopertive Societies in the State, after the promulgation of the Cooperative Societies (Amendments) Ordinance, for violation of the provisions of the said Ordinance, if so, the names of such societies and the particulars of the action taken against them ?

Answer

Sardar Gurnam Singh : No Sir (ਨਹੀਂ ਜੀ !)

SUB TREASURY OFFICERS IN THE STATE

***889 Sadar Dalip Singh Pandhi** : Will the Minister for Finance be pleased to state :—

(a) the daily working hours of the Sub-Treasury officers in the state fixed up in the grade of Rs. 300-600.

(b) the number of other employee attached to the said officers and the amount of monthly expenditure incurred thereon; whether the Sub-Treasury officers and their staff have adequate work to do ?

Shri Krishan Lal : The requisite information is as under :—

(a)	(i) Office hours like other Government Offices.	From 9 A.M. to 5 P.M.
	(ii) public transactions hours (Banking Sub-Treasuries).	From 9 A.M. to 1 P.M. on ordinary working days and from 9 A.M. to 11 A.M. on the 10th and last working day of the month.
	(iii) Public transaction hours (Non-Banking Sub-Treasuries)	From 9 A.M. to 2 P.M. on ordinary working days and from 9 A.M. to 12 noon on the 10th and the last working day of the month.

(b) the number of other employees working in 33 Sub-treasuries is 120 and the total monthly expenditure in respect of their pay and allowances is about Rs. 30,000.

(c) Yes.

1579—7-4-70—308 Copies Govt. Press, Patiala.

PUNJAB VIDHAN SABHA

DEBATES

30th October, 1969

Vol. II—No. 7

36
88

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Thursday, the 30th October, 1969 — Page

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

Price : Rs 5.95

ERRATA

TO

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES

VOL. II, NO. 7

DATED THE 30TH OCTOBER, 1969

Read	For	Page	Line
appear	apear	(7)33	9
transferred	tranferred	(7)48	10th from below
standard	standred	(7)50	15
complaint	complint	(7)54	17th from below
ਬਠਿੰਡਾ	ਜਲੰਧਰ	(7)63	last but one
the Crops	the are Crops	(7)64	17
ਕੰਨਸੈਂਟ	ਕੰਨਮੈਂਟ	(7)75	17
Attention	Atetntion	(7)80	14
ਏਨੇ	ਝੇਲੇ	(7)80	4th from below
House	Honse	(7)91	15
heavy	havy	(7)94	10th from below
ਬਜਾਏ	ਬਜਾਦੇ	(7)101	last line
October	Octocer	(7)106	Heading
Congress	Kongress	(7)106	18
are for	to accordance	(7)106	20
ਹੀ	ਦੀ	(7)106	3rd from below
ਨਾਲ	ਣਾਲ	(7)111	13
श्रद्धा	शरधा	(7)114	13
ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ	ਇਸ ਮੈਂ ਸਮੇਂ	(7)115	5th from below
10 ਅਗਸਤ	10 ਅਗਤ	(7)118	17
OCTOBER	OCTOCER	(7)128	Heading
ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ	ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਰਿਬ	(7)130	12th from below

PUNJAB VIDHAN SABHA

Thursday, the 30th October, 1969

The Vidhan Sabha met in the Hall of the Vidhan Bhavan, Sector 1, Chandigarh, at 2.00 p.m. of the Clock. Mr. Deputy Speaker (Brigadier Bikarmajit Singh Bajwa) in the Chair.

ABSENCE OF THE SPEAKER

ਸਕੱਤਰ : ਮੈਂ ਸਦਨ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਅਤਿਅੰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਪਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਸੰਭਾਲਣਗੇ । (ਵਿਘਨ)

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਕੁਰਸੀ ਸੰਭਾਲੀ)

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

ESTABLISHMENT OF GURU NANAK UNIVERSITY AT AMRITSAR

*702. **Comrade Satya Pal Dang** : Will the Minister for Education be pleased to state whether the Government propose to impose any taxes for raising funds for the proposed Guru Nanak University to be established at Amritsar; if so, the details thereof and the date from which these are proposed to be levied ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : ਹਾਂ ਜੀ, ਪਰ ਅਜੇ ਇਸ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਟੈਕਸ ਸਰਕਾਰ ਲਗਾਏਗੀ ਉਹ ਗਰੀਬਾਂ ਤੇ ਹੀ ਲਗੇਗਾ ਜਾਂ ਅਮੀਰਾਂ ਤੇ ਵੀ ਲਗੇਗਾ ?

ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਟੈਕਸ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਅਗਲਾ ਸੈਸ਼ਨ ਜਿਹੜਾ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਟੈਕਸ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਐਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੰਮ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਗਲ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਦਾ ਬਿਲ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

PROMOTION OF HEADMASTERS/HEADMISTRESSES.

*874. **Sardar Dalip Singh Pandhi** : Will the Minister for Education be pleased to state-

(a) whether some Headmasters/Headmistresses were promoted during the last year as well as this year in the State; if so, their names together with the dates of their entry into service, schoolwise ;

(b) if the answer to part (a) above be in the affirmative, whether any of the said Headmasters/Headmistresses belong to Scheduled Castes/Backward Classes; if so, their names, Schoolwise, together with the dates of their entry into service and their percentage ;

(c) whether it is a fact that some cases regarding the promotions of Headmasters/Mistresses belonging to Scheduled Castes/Backward Classes are pending ; if so, their number and names of the persons concerned ;

(d) the time by which a decision is likely to be taken in the matter ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ :

(ਏ) ਹਾਂ ਜੀ। ਵਿਵਰਣ ਨੰ: 1, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸਦਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ। ਵਿਵਰਣ ਨੰ: 2, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸਦਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮੁਖ ਅਧਿਆਪਕ	12-1/2%.
ਮੁਖ ਅਧਿਆਪਕਾ	2%.

(ਸੀ) ਹਾਂ ਜੀ। ਇਕ ਮਾਸਟਰ ਸ਼੍ਰੀ ਹਜ਼ਾਰੀ ਲਾਲ ਜੋ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਇਕ ਮਿਸਟਰੈਸ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਜੋ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹਨ।

(ਡੀ) ਛੇਤੀ ਹੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਵਿਵਰਣ ਨੰ: 1.

ਲੜੀ ਨੰ.	ਮਾਸਟਰ ਲੈਕਚਰਾਰ ਦਾ ਨਾਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ	ਬਤੌਰ ਮਾਸਟਰ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਮਿਤੀ
1	2	3
1.	ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਸਹਾਇਕ ਸਰੀਰਕ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ, ਸੰਗਰੂਰ	ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਇਸ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਵੇਲੇਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
2.	ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਗੌ. ਹ. ਸ. ਭਿਵਾਨੀਗੜ੍ਹ (ਸੰਗਰੂਰ)	10–12–1952
3.	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਗੌ. ਹ. ਸ. ਧਿਵੀਆਂ	10–12–1952
4.	ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਦੋਰਾਹਾ	11–11–1952
5.	ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ, ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸ. ਅਬੋਹਰ	15–12–1952
6.	ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸ. ਕੋਟਕਪੂਰਾ	15–12–1952
7.	ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ, ਗੌ. ਹ. ਸ. ਬਦੌਰੀ (ਪਟਿਆਲਾ)	27–6–1958
8.	ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸੁਨਾਮ	1–1–1953
9.	ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਤਨ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਕਪੂਰਥਲਾ	1–1–1953
10.	ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸੁਨਾਮ	2–1–1953
11.	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੀ. ਈ. ਓ. ਦੁਰਾਹਾ	3–1–1953
12.	ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਡਰੋਲੀ ਕਲਾਂ (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ)	25–12–1958
13.	ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ	21–1–1953
14.	ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸਿੰਘ ਭਗਵੰਤ ਪੁਰ	19–2–1953
15.	ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੀ. ਈ. ਓ. ਰੋਪੜ	23–2–1953
16.	ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸ. ਪੱਤੋ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ	31–3–1953
17.	ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸਵੱਦੀ	14–1–1960
18.	ਚਮਨ ਲਾਲ ਸ਼ਰਮਾ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸ. ਟਾਊਨ ਹਾਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	6–5–1953

[ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ]

19.	ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸਰੋਆ	19-5-1953
20.	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿਓ ਸੀਨੀਅਰ ਮਾਡਲ ਸਕੂਲ ਸੈਕਟਰ-16	21-5-1953
21.	ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਪੱਟੀ	20-5-1953
22.	ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਕੌਸ਼ਲ ਬੀ. ਈ. ਓ. ਸੁਮਾਨਾ	7-6-1953
23.	ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਕੰਗਲਵਾਲ	17-11-1959
24.	ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਧੂ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਨਥਾਨਾ	7-8-1958
25.	ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸੁਖਰ ਪੁਰ	7-8-1953
26.	ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਕਿਲਾ ਰਾਨਾ ਰਾਏਪੁਰ	7-8-1953
27.	ਭਗਵੰਤ ਰਾਏ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਜ਼ਰਗ	7-8-1353
28.	ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸੁਮਾਨਾ	7-8-1953
29.	ਮਾਲੀ ਰਾਮ ਬੀ. ਈ. ਓ. ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ	7-7-1953
30.	ਰਤਨ ਲਾਲ ਕਪੂਰ ਗੌ ਹ. ਸ. ਨਕੋਦਰ	7-8-1953
31.	ਚਮਨ ਲਾਲ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸ. ਢਿਲਵਾਂ	7-8-1953
32.	ਪਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸਮਰਾਲਾ	7-8-1953
33.	ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਮਿ. ਸ. ਲੋਹਾਰਾ (ਲੁਧਿਆਨਾ)	8-11-1958
34.	ਨਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਜੈਤੋ	30-7-1945
35.	ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਮਲਟੀਪਰਪਜ਼ ਹ. ਸ. ਸ. ਪਟਿਆਲਾ	7-8-1953
36.	ਚਰੰਜੀ ਲਾਲ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਫੂਲ (ਬਠਿੰਡਾ)	22-8-1953
37.	ਨੱਥੂ ਸਿੰਘ ਬਰਾਰ ਬੀ. ਈ. ਓ. ਮੰਡੀ ਫੂਲ	27-8-1953
38.	ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਬਰਨਾਲਾ	9-9-1953
39.	ਕੁਲਵੰਤ ਰਾਏ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਹੁੰਡਿਆਬਾ	14-9-1953
40.	ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸ. ਪਾਜੂ ਡਿਊਟਾ ਸੂਦ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ)	21-9-1953
41.	ਯੱਸ਼ਪਾਲ ਮਹਿਤਾ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਨੰਗਲ ਟਾਊਨਸ਼ਿੱਪ	22-9-1953
42.	ਬਨਾਰਸੀ ਦਾਸ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਮਹਿਰਾਜ (ਬਠਿੰਡਾ)	1-9-1949
43.	ਓਮ ਪਰਕਾਸ਼ ਛਿੱਬਰ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਦੋਰਾਹਾ	1-9-1951
44.	ਹਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਪੱਟੀ	20-5-53
45.	ਰਾਮ ਆਸਰਾ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਭੂਲਾਬ	7-8-1953

46.	ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਈਸ਼ਰ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਅਮਲੋਹ	7-8-1953
47.	ਦੀਵਾਨ ਚੰਦ ਜੈਨ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਜੈਤੋਂ	7-8-1953
48.	ਅਮਰ ਨਾਥ ਗੁਪਤਾ ਗੌ. ਹ ਸ. ਸ. ਨਾਭਾ	28-8-1953
49.	ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਭਾਇ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਦਰੋਹੀ ਭਾਇ	6-9-1953
50.	ਯੋਗ ਰਾਜ ਸ਼ਰਮਾ ਗੌ. ਮਲਟੀਪਰਪਜ਼ ਹ. ਸ. ਸ. ਜਲੰਧਰ	23-9-1953
51.	ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਮੁਕਤਸਰ	27-9-1953
52.	ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪਾਵਾਰ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਨਾ	ਇਸ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਵੇਲੇਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।
53.	ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਮੋਰਿੰਡਾ	29-10-1953
54.	ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸ. ਕੋਟਕਪੂਰਾ	29-10-1953
55.	ਮਹਿੰਦਰ ਨਾਥ ਸਹਿਗਲ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸ. ਸੈਕਟਰ-19, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	30-10-1953
56.	ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਫਰੀਦਕੋਟ	30-10-1953
57.	ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਮੋਰਿੰਡਾ	31-10-1953
58.	ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸ. ਲੁਧਿਆਣਾ	3-11-1953
59.	ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸ. ਸੰਗਰੂਰ	4-11-1953
60.	ਵੇਸ਼ਵਾ ਨੰਦ ਕੌਸ਼ਲ ਗੌ. ਮ. ਸ. ਬਰਲਿਆਸ	ਉਕਤ
61.	ਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਸ਼ਰਮਾ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਰਾਜਪੁਰਾ	ਉਕਤ
62.	ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰਮਾ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਆਦਮਪੁਰਾ	23-11-1953
63.	ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸ. (ਟਾਊਨ ਹਾਲ) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	5-1-1954
64.	ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਨੰਗਲ ਟਾਊਨ ਸ਼ਿਪ	ਇਸ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਵੇਲੇਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।
65.	ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸਰਹਾਲਾ ਮੰਡੀਅਨ	20-1-1954
66.	ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਭੁਚੋ ਮੰਡੀ	22-1-1954
67.	ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਖੱਕਰ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸਾਹਨੇਵਾਲ	25-1-1954
68.	ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਦਾਦਾਹੂਰ	20-1-1954
69.	ਦਾਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬੰਦਾ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ	1-2-1954
70.	ਬੰਸੀਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸ. ਲੁਧਿਆਣਾ	15-2-1954

[ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ]

71.	ਧਰਮ ਵੀਰ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਬੁਟਰ	1-3-1954
72.	ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	5-3-1954
73.	ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਬੁਟਰ	6-3-1954
74.	ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੀ. ਈ. ਓ. ਮਾਛੀਵਾੜਾ	10-3-1954
75.	ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ	29-3-1954
76.	ਹਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਗੁੰਦਪੁਰ	30-4-1954
77.	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਬੋਜ਼ ਗੌ. ਸ. ਸ. ਜਲੰਧਰ	1-5-1954
78.	ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਨ ਗੌ. ਮਾਡਲ ਸਕੂਲ ਸਮਿਟਰੀ ਰੋਡ, ਲੁਧਿਆਣਾ	17-5-1954
79.	ਵੀਰ ਭਾਨ ਗੋਇਲ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸੈਕਟਰ 27, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	18-6-1954
80.	ਪਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਜਾਲੰਧਰ	ਇਸ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਵੇਲੇਵਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।
81.	ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਨਾਥ ਜੀ. ਐਸ. ਰੋਪੜ	19-6-1954
82.	ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਮ. ਸ. ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ	19-6-1954
83.	ਰਾਮ ਕਰਿਸ਼ਨ ਮਾਦਾਨ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਬਰਨਾਲਾ	6-8-1954
84.	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਬਾਨੂੜ	6-8-1954
85.	ਸੋਹਨ ਲਾਲ ਪੁਰੀ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਨਾਭਾ	6-8-1954
86.	ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਅਤਰੀ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਐਸ ਨਾਭਾ	6-8-1954
87.	ਜਗਨ ਨਾਥ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਭੁੱਚੋ ਮੰਡੀ (ਬਠਿੰਡਾ)	6-8-1954
88.	ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੀ. ਏ. ਬੀ. ਟੀ., ਬੀ. ਈ. ਓ. ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ	6-8-1954
89.	ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਤਿੱਬਰ	29-3-1954
90.	ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੀ. ਈ. ਓ. ਮਲੋਤ	10-12-1952
91.	ਰਤਨ ਮੋਹਨ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਬਹਿਰਾਮ ਪੁਰ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ)	23-11-1959
92.	ਬੀਰ ਭਾਨ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸ. ਚੋਲਾ ਸਾਹਿਬ	18-11-1959
93.	ਪਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸ. ਮੰਡੀ ਗੁਬਿੰਦਗੜ੍ਹ (ਪਟਿਆਲਾ)	19-11-1959

94.	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਬੀ. ਈ. ਓ. ਡੇਰਾ ਬਸੀ	19-11-1959
95.	ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਸੀ. ਮਾਡਲ ਸ. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	6-8-1954
96.	ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਚੱਕ ਕਲਾਂ (ਲੁਧਿਆਣਾ)	1-1-1953
97.	ਬੰਸੀ ਲਾਲ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸ. ਦੀਨਾ ਨਗਰ	28-5-1953
98.	ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਹਲਵਾੜਾ	28-5-1953
99.	ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਗੌ. ਮ. ਸ. ਭੁੰਦਰ	27-7-1957
100.	ਪਰੇਮ ਨਾਥ ਸੈਨੀ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਕੰਡੀ(ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ)	1-6-1953
101.	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਜਾਲੌਰਾ	24-2-1966
102.	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਭਾਰਗਵਾ, ਕੈਂਪ ਜਲੰਧਰ	7-8-1953
103.	ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਬੇਰੀਆਂ ਕਲਾਂ	2-2-1965
104.	ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਘਾਰੋਟ	24-8-1966
105.	ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਬੀ. ਈ. ਓ. ਵੇਰਕਾ	7-8-1953
106.	ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਧਾਰੋਵਾਲੀ	24-2-1966
107.	ਲੱਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਨਥੋਵਾਲੀ (ਲੁਧਿਆਣਾ)	9-11-1956
108.	ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸੋਹੀਬਾ	30-6-1955
109.	ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸਿਧਵਾਂ ਕਲਾਂ	27-5-1954
110.	ਐਸ. ਐਸ. ਬਾਵਾ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਆਦਮਪੁਰ	ਇਸ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਵੇਲੇਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਲੜੀ ਨੰ:	ਮਿਸਟਰੈਸ ਦਾ ਨਾ ਤੇ ਸਕੂਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਕੇ ਮੁਖ ਅਧਿਆਪਕਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।	ਮਿਸਟਰੈਸ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ:
1.	2.	3.
1.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸ. ਸ. ਬਠਿੰਡਾ	13-6-1955
2.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਮਨੋਰਮਾ ਗੁਪਤਾ ਗੌ. ਹ. ਸ. ਲੁਧਿਆਣਾ	23-6-1955
3.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਗੁਰਦੇਵ ਕੌਰ ਮਿਸਟਰੈਸ ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸ. ਸੰਗਰੂਰ	28-6-1955
4.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ, ਗੌ. ਸੀਨੀਅਰ ਮਾਡਲ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਫੀਲਖਾਨਾ, ਪਟਿਆਲਾ	16-8-1955

[ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ]

5.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ ਵਾਲੀਆ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਗ. ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਪਟਿਆਲਾ ।	16-8-1953
6.	ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਵਤਾਰ ਕੌਰ, ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਪਟਿਆਲਾ ।	18-8-1955
7.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸੰਧੂ ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸ. ਸ. ਮੋਗਾ (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ)	27-8-55
8.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਬਿਮਲਾ ਕਪੂਰ ਮਿਸਟਰੈਸ ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸ ਸਕੂਲ, ਨਾਭਾ	2-9-1955
9.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਸਤਿਆ ਵਤੀ ਮਿਸਟਰੈਸ ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸ. ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ, ਕਪੂਰਥਲਾ ।	5-11-1955
10.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਮਿਸਟਰੈਸ ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸ. ਸਕੂਲ ਬਠਿੰਡਾ	5-11-55
11.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਗ. ਹ. ਸ. ਸ. ਪਟਿਆਲਾ	15-11-55
12.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਪਤਵੰਤ ਕੌਰ, ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸ. ਰੋਪੜ	3-12-55
13.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਰਾਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸ. ਸਕੂਲ ਕੋਟਕਪੂਰਾ	3-12-55
14.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਪਰਕਾਸ਼ ਮਾਥੁਰ ਗੌ. ਮਲਟੀਪਰਪਜ਼ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਪਟਿਆਲਾ ।	6-12-55
15.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ ਗਿਲ ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸ. ਸਕੂਲ ਸੈਕਟਰ-18, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ।	17-12-55
16.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਗੌ. ਗ: ਹ. ਸ. ਸਕੂਲ ਨਾਭਾ	20-12-55

1969

17.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਵੀ. ਸੀ. ਆਨੰਦ ਗੌ. ਗ. ਹਾ. ਸ. ਸ. ਨਹਿਰੂ ਗਾਰਡਨ, ਜਲੰਧਰ	12-5-38 (ਜੇ. ਐਸ. ਟੀ.)
18.	ਵਿਦਿਆ ਵਤੀ ਬਜਾਜ਼, ਗੌ. ਗ. ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਮਾਨਕ (ਜਲੰਧਰ)	11-10-43
19.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਜੇ. ਕੇ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸੀਨੀਅਰ ਮਾਡਲ ਸਕੂਲ ਸਿਵਲ ਲਾਈਨ, ਪਟਿਆਲਾ ।	18-4-1943
20.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਪਰਸੰਨ ਕੌਰ ਗੌ. ਕੋ-ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਬੜੈਲ (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ)	(ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ 15-5-1964
21.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਸੁਸ਼ੀਲਾ ਸ਼ਿਵ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਗੌ. ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਚੁਨੀਕਲਾਂ (ਰੋਪੜ) ।	24-9-45

22.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਹੀਰਾ ਸਕਸੈਨਾਂ ਗੌ. ਗ. ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਖੰਨਾ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ।	25-9-46
23.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਗੌ. ਗ. ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਨਹਿਰੂ ਗਾਰਡਨ, ਜਲੰਧਰ ।	7-6-1946
24.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਇਕਬਾਲ ਕੌਰ ਗੌ ਗ. ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਨਹਿਰੂ ਗਾਰਡਨ, ਜਾਲੰਧਰ ।	19-11-48
25.	ਕੌਸ਼ਲਿਆ ਰਾਨੀ ਗੌ. ਨਰਸਰੀ ਸਕੂਲ, ਜਲੰਧਰ	22-2-1949
26.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੌਰ, ਬਲਾਕ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਆਫਿਸਰ ਡੇਰਾ ਬਸੀ (ਪਟਿਆਲਾ)	28-4-51
27.	ਦੇਵ ਕੁਮਾਰੀ ਗੌ. ਗ. ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਖੰਨਾ(ਲੁਧਿਆਣਾ)	4-4-1952
28.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰੀ ਗੌ. ਗ. ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਮਾਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।	30-5-1953
29.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਗੌ: ਗ. ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ, ਜਲੰਧਰ ।	3-3-1966
30.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਗੌ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ. ਸਕੂਲ ਸੈਕਟਰ-22, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	28-9-1953
31.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਵਿਮਲਾ ਕੌਸ਼ਲ ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸਕੂਲ, ਬਰਨਾਲਾ (ਸੰਗਰੂਰ)	7-1-1956
32.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਪਰਸ਼ੋਤਮ ਕੌਰ ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸ. ਸਕੂਲ, ਕੋਟਕਪੂਰਾ	9-1-1956
33.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਸੂਦ ਮਿਸਟਰੈਸ ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸ. ਸਕੂਲ ਮੋਗਾ (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ)	31-1-1956
34.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਦਮਨ ਕੌਰ ਮਿਸਟਰੈਸ ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸਕੂਲ ਨੰਗਲ ਟਾਊਨ ਸ਼ਿਪ (ਰੋਪੜ)	28-2-1956
35.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਮਿਸਟਰੈਸ ਗੌ. ਗ. ਹ, ਸ, ਲਾਡਰਾਂ (ਰੋਪੜ)	28-2-1956
36.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਕੌਰ ਗਿਲ ਗੌ. ਗ. ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਲੁਧਿਆਣਾ	20-3-1956
37.	ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਵਿਮਲਾ ਜਿੰਦਲ ਮਿਸਟਰੈਸ ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸ. ਸਕੂਲ, ਸੰਗਰੂਰ	26-4-1956

[ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ]

38. ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਸਾਵਿਤਰੀ ਦੇਵੀ ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸ. ਸਕੂਲ, ਫਗਵਾੜਾ। 15-1-55
39. ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਪੁਸ਼ਪਾ ਜੇਠੀ ਗੌ. ਗ. ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਨਹਿਰੂ ਗਾਰਡਨ, ਜਲੰਧਰ 9-3-1953
40. ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸੋਢੀ ਮਿਸਟਰੈਸ ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸ..ਰਾਜਪੁਰਾ 14-2-56
41. ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਤਿਰਲੋਚਨ ਕੌਰ ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸ. ਸਕੂਲ ਸੈਕਟਰ-18 ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 5-6-1956
42. ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਅਵਤਾਰ ਕੌਰ ਮਿਸਟਰੈਸ ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸਕੂਲ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) 13-5-1956
43. ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਿਸਟਰੈਸ ਗੌ. ਗ. ਸਕੂਲ ਡੇਰਾ ਬਸੀ (ਪਟਿਆਲਾ)। 14-7-56
44. ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਕਰਨੈਲ ਕੌਰ ਮਿਸਟਰੈਸ ਕਿੰਡਰ ਗਾਰਡਨ ਅਤੇ ਨਰਸਰੀ ਸਕੂਲ, ਫਗਵਾੜਾ 28-7-1956

ਪਰੋਵਿੰਸ਼ਲਾਈਜ਼ਡ

45. ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਗੁਰਦੇਵ ਕੌਰ ਗੌ. ਗ. ਹ. ਸਕੂਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ 1-6-1935
46. ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਗੌ. ਗ. ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ 8-6-1953
47. ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਗੌ. ਜੂ. ਮਾਡਲ ਸਕੂਲ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ 19-10-1953

ਵਿਵਰਣ (2)

ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ/ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਲੜੀ ਨੰ:	ਮਾਸਟਰ/ਲੈਕਚਰਾਰ ਦਾ ਨਾਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।	ਬਤੌਰ ਮਾਸਟਰ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਮਿਤੀ।
1.	ਸਰਵ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰੈਣ ਦਾਸ, ਗੌ. ਹ. ਸ. ਭੁੱਡਰ (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ)	27-7-57
2.	ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ, ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸਾਹਿਬਾ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ)	30-6-1955
3.	ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ, ਗੌ. ਹ. ਸ. ਨੱਥੋਵਾਲ (ਲੁਧਿਆਣਾ)	9-11-56
4.	ਸ਼੍ਰੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ, ਗੌ. ਹ. ਸ. ਬਦੌਛੀ (ਪਟਿਆਲਾ)	27-6-58
5.	ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਗੌ. ਹ. ਸ. ਡਰੋਲੀ ਕਲਾਂ (ਜਲੰਧਰ)	25-12-58
6.	ਸ਼੍ਰੀ ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ, ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸਵੱਦੀ (ਲੁਧਿਆਣਾ)	31-3-53
7.	ਭਾਗ ਸਿੰਘ, ਗੌ. ਹ. ਸ. ਕੰਗਣਵਾਲ (ਸੰਗਰੂਰ)	17-11-59

8.	ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸਮਰਾਲਾ (ਲੁਧਿਆਣਾ)	25-12-1959
9.	ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਗੌ. ਹ. ਸ. ਸਿਧਵਾਂ ਬੇਟ (ਲੁਧਿਆਣਾ)	27-5-1954
10.	ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਗੌ. ਹ. ਸ. ਲੁਹਾਰਾ (ਲੁਧਿਆਣਾ)	8-11-1958
11.	ਰਤਨ ਸਿੰਘ, ਗੌ. ਹ.ਸ. ਬਹਿਰਾਮ ਪੁਰ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ)	23-11-59
12.	ਬੀਰ ਭਾਨ, ਗੌ. ਹ. ਸ. ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)	18-11-1959
13.	ਪਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਗ. ਹ. ਸ ਸ. ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ (ਪਟਿਆਲਾ)	19-11-1959
14.	ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ, ਖੰਡ ਸਿਖਿਆ ਅਫਸਰ, ਡੇਰਾ ਬਸੀ (ਪਟਿਆਲਾ)	19-11-1959

ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬੰਧ ਰਖਣ ਵਾਲੀ ਮਿਸਟਰੈਸ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਮੁਖ ਅਧਿਆਪਕਾ ਤਰੱਕੀ ਦਿਤੀ ਹੈ:-

ਲੜੀ ਨੰ:	ਨਾਂ	ਮਿਤੀ
1.	ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਪਰਸੰਨ ਕੌਰ ਕੋਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਹ: ਸਕੂਲ ਬੁੜੈਲ (ਯੂ. ਟੀ. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ)।	15-5-1946

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਦਸ ਸਕਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੀਚਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਰੁਕੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਛੇਤੀ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਜਦ ਇਹ ਟੀਚਰ ਇੰਨੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿਹੜੇ ਪਖ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ? ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੇਖਣੇ ਸਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਲਈ ਵਖਰਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ। ਇਹ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਖਰਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਨਾਲੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦ ਤਕ ਵਿਚਾਰ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਈ ਫੈਕਟਰਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਫੈਕਟਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ।

[ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ]

The time by which a decision is likely to be taken in the matter. ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਡੂਲਡ ਕਾਸਟਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨੇ ਪਰਸੈਂਟੇਜ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਧਿਆਨ ਤਾਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਰਸੈਂਟੇਜ ਪੁਛੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਮੁਕਰਰ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਪਰਸੈਂਟੇਜ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਇਲਿਜਿਬਿਲਿਟੀ ਹੋਣ ਤੇ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਤਸਲੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਪਰਸੈਂਟੇਜ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨਾਂ ਲਈ ਮੁਕਰਰ ਨਹੀਂ । ਪਰਸੈਂਟੇਜ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਫਿਕਸਡ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਜ਼ਰਾ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦੇਣ ?

ਮੰਤਰੀ : ਭਾਵੇਂ ਪਰਸੈਂਟੇਜ ਫ਼ਿਕਸਡ ਹੋਵੇ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਵਿਚ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਹਰੀਜਨਾਂ ਲਈ ਰਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਹ ਹੁਣ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਪਹਿਲਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਤੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਲੇਜਿਬਿਲਿਟੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਇਲੇਜਿਬਿਲਿਟੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ । ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਪੂਰੀ ਇਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਤਾਂ That should be stated clearly. The case had gone to the High Court.

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਨੋਟ ਆਫ ਪੈਡ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸ ਦੇਣ ?

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਮੁਖ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ 12-1/2% ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਵਾਂ ਲਈ 2% ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਰਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਅਵੇਲੇਬਿਲਿਟੀ ਤੇ ਡੀਪੈਂਡ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : 'ਡੀ' ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕੀ ਕੋਈ ਟਾਈਮ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि उन्होंने कहा है कि अवेलेबिलिटी पर डिपेंड करता है लेकिन अगर रिज़रवेशन हो तो इस अवेलेबिलिटी का सवाल ही पैदा नहीं होता इस लिए आप इसे दोबारा चैक कर लें और पता कर के बता दें। हो सकता है कि इन्हें महिकमे वालों ने ठीक इत्तलाह न दी हो ।

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਠੀਕ ਇਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ; ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਵੇਲੇਬਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ; 10 ਚਾਹੀਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ 2 ਰਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मन्त्री महोदय को पता है कि बाकी के जहां रिज़र्वेशन पूरी न हो वहां पर किसी और को प्रोमोट नहीं किया जाता, क्या वही पालेसी इन के महकमा में भी है ?

ਮੰਤਰੀ : ਬਾਕੀ ਦੇ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਥੇ ਕੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ।

चौधरी बलबीर सिंह : अध्यक्ष महोदय, यह अहम सवाल है और इन को पालेसी का पता नहीं अगर बाकी के महकमों में ऐसा हो तो यह अपने महकमे में ऐसा करने को तैयार हैं ?

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲਿਸਟ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰੀਜ਼ਰਵ ਸੀਟ ਵਾਲਾ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੀਜ਼ਰਵ ਸੀਟ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਕ ਸਟੈਪ ਹੋਰ ਤਰਕੀ ਦੇ ਕੇ ਉਹ ਸੀਟ ਪੁਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸ਼ਡੂਲ ਕਾਸਟ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪੂਰੀ ਰਹੇ ਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

UPGRADING PRIMARY/MIDDLE SCHOOLS IN MUKERIAN ASSEMBLY CONSTITUENCY.

*876. **Chaudhri Kewal Krishan :** Will the Minister for Education be pleased to state-

(a) whether any Primary and Middle Schools have been upgraded in Mukerian Assembly Constituency during the year 1969-70 to date; if so, their names, if none, the reasons therefor ;

(b) the number of schools in the said Constituency which are proposed to be upgraded from Primary to Middle

[Chaudhri Kewal Krishan]

and from Middle to High Schools before the close of the current financial year, together with the number of such schools which fulfil all the conditions for upgrading ;

(c) the number of Primary and Middle Schools in the said Constituency proposed to be upgraded during the year 1970-71 ;

(d) the criteria kept in view for determining the upgrading of schools ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ :

(ਏ) ਹਾਂ ਜੀ, ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਮਹਿਤਾਬਪੁਰ ।

(ਬੀ) ਇਸ ਸਾਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਕੂਲ ਅਪਗਰੇਡ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜ਼ਵੀਜ਼ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਹਲਕੇ ਵਿਚ 5 ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਸਕੂਲ ਅਤੇ 3 ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਹਨ ਜੋ ਅਪਗਰੇਡਿੰਗ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

(ਸੀ) ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਪੱਧਰ ਹਲਕੇ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਕੇ ਉਚਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾਂ ਕਿ ਅਸੈਂਬਲੀ ਹਲਕਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਕੇ । 1970-71 ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਅਪਗਰੇਡਿੰਗ ਲਈ ਅਜੇ ਕੋਈ ਬਜਟ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ।

(ਡੀ) ਸਕੂਲ ਅਪਗਰੇਡਿੰਗ ਲਈ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :—

1. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ।
2. ਭਵਨ । ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਲਈ 8 ਕਮਰੇ ਅਤੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਲਈ 12 ਕਮਰੇ ।
3. ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਫ਼ਾਸਲਾ । ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ 3 ਮੀਲ ਅਤੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ 5 ਮੀਲ ।
4. ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਕਿਸਮ । ਹੜ੍ਹ ਪੀੜ੍ਹਤ ਜਾਂ ਬੈਕਵਰਡ ।
5. ਫੀਡਰ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ।
6. ਆਬਾਦੀ ।
7. ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਲੋੜਾਂ ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मन्त्री महोदय यह बताएंगे कि आया बैकवर्ड एरियाज़ के लिये सरकार कोई स्पैशल कंसिड्रेशन करने का ख्याल रखती है ?

ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੇਖ ਕੇ ਧਿਆਨ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਚੌਧਰੀ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁਛਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਹਾਜੀਪੁਰ ਬਲਾਕ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਕੂਲ ਅਪ ਗਰੇਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਏਥੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਕੰਸੀਚੁਐਂਸੀ ਨੂੰ ਮਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਕੇ ਕੋਈ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ । ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਸਟੈਪਸ ਲਵੇਗੀ ? ਕੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗ਼ਲਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਇਸ ਲਈ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਚੌਧਰੀ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ : ਕੀ ਉਹ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਕਿਸ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਹ ਸਕੂਲ ਖੋਲੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹੜੇ ਸਕੂਲ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਉਹ ਇਹ ਹਨ :–

ਹਾਈ ਸਕੂਲ........ਮਾਖੇਵਾਲ, ਟਾਂਡਾ ਰਾਮਸਰ:
ਰਾਮ ਗੜ੍ਹ, ਕਰਾਰੀ, ਚਮੋਹੀ
ਮਿਡਲ.........ਹਰਦੋ ਕੁੰਦ ਪੁਰ, ਭਾਂਬਰਾ ਹਰਸੋ ਮਨੇਸਰ

ਚੌਧਰੀ ਤੁਲਸੀ ਰਾਮ ਚੌਹਾਨ : ਮੈਂ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਕੂਲ 8 ਕੰਸੀਚੂਐਸੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਦੋ ਅਪਗਰੇਡ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਸ ਦੇ ਬੇਸਿਜ਼ ਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਥੇ 6 ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ 6–7 ਪੁਆਇੰਟ ਦਸ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸੀਲੈਕਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मन्त्री महोदय यह बतायेंगे कि आया अपग्रेड करने का जो सवाल है, जब आप टेक अप करते हैं तो उस मौका पर प्राईवेट स्कूलों को भी कनसिडर किया जाता है या गवर्नमैंट स्कूल ही टेक अप होते है ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਸਕੂਲ ਹੀ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ : ਜਿਹੜੇ ਸਰਹਦਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਹਨ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਗਰੇਡ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੂਸਰੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਿਆਲ ਸਰਕਾਰ ਰਖਦੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਸਰਹਦੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸਬਤ ਵਧ ਰਿਆਇਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਗਰੇਡ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

चौधरी बलबीर सिंह : मन्त्री महोदय ने जवाब दिया है कि अप-ग्रेडिंग का फैसला सरकारी स्कूलों को मदेनजर रख कर किया जाता है, प्राईवेट स्कूलों को नहीं। मैं स्पीकर साहिब, इन से कहूंगा कि यह गलत जवाब दे रहे हैं। आप इन से कहें कि इस में दरुस्ती करें।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, as far as is possible, ਇਹ ਠੀਕ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਨਸਿਡਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

चौधरी बलबीर सिंह : मुख्य मन्त्री ने कहा है कि as far as possible मगर वज़ीर तालीम एक डैफिनिट जवाब दे रहे हैं। इन में से कौन सा सही है जहां तक मेरी इनफरमेशन है वह यह है कि गवर्नमैंट की पालिसी के मुताबिक काम नहीं किया जा रहा।

Chief Minister : Thank you for the information.

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੰਸੀਚੂਐਂਸੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨਸਟੀਟੀਊਸ਼ਨਜ਼ ਅਪ ਗਰੇਡ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕਈ ਦਫਾ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਵੇਖਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਰੀਲੈਕਸ ਵੀ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਲਿਸਟ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ 12 ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ 3 ਸਕੂਲ ਅਪਗਰੇਡ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੀ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹੋ, ਜੇ ਐਤਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। (ਹਾਸਾ)

———

GOVERNMENT PRIMARY/MIDDLE SCHOOLS IN RURAL AREAS OF KUM KALAN ASSEMBLY CONSTITUENCY.

*883. **Sardar Partap Singh Qadian** : Will the Minister for Education be pleased to state-

(a) the total number of Government Primary and Middle schools in the rural area of Kum Kalan Assembly Constituency at present,

(b) the number of teachers transferred from each of the schools mentioned in part (a) above during the period from April to September, 1969 ;

(c) whether there was any shortage of teachers in the said schools after the transfer mentioned above, if so, to what extent in each case ;

(d) whether it is a fact that the strength of teachers in the Government Primary and Middle Schools in Ludhiana City during the period from April to September, 1969 was in excess of the required strength; if so, to what extent together with the reasons therefor alongwith the name of the officer responsible therefor ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ :

	ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਸਕੂਲ	ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ	ਜੋੜ
(ਏ)	73	4	77

(ਬੀ) ਤੇ (ਸੀ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਸਦਨ ਦੀ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(ਡੀ) ਹਾਂ ਜੀ । ਅਪਰੈਲ, 1969 ਤੋਂ ਸਤੰਬਰ 1969 ਤਕ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ 14 ਅਧਿਆਪਕ ਵਾਧੂ ਰਹੇ ਹਨ । ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਸੂਚੀ

(ਬੀ) ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ.

1. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਲੱਖੇ ਗੋਦੇਵਾਲ;
2. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਹੀਰਾ;
3. ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਡੋਲੇਵਾਲਾ;
4. ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਮਿਆਨੀ;
5. ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਕੀਮਾਂ; (ਹਰੇਕ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ 1 ਅਧਿਆਪਕ
6. ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਜੋਨੇਵਾਲ; ਦੀ ਬਦਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ)
7. ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਸੇਰੀਆਂ;
8. ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਚਨਨ ਸੁਰ;
9. ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਲਾਟੋ ਜੋਗੋ;
10. ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਕਨੇਚ;
11. ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਮਨਾਗੜ੍ਹ;
12. ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਭਾਗਪੁਰ;
13. ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਉਪਲ ।

ਸੀ. ਤੇ ਵੀ.

1. ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਕਨਾਹ; ਇਕ

[ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ]

1. (ਸੀ) ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਜੋਨੇਵਾਲ) ਦੋਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਇਕ
)
2. ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਮਿਆਨੀ)

ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕਾਦੀਆਂ : ਇਹ ਤੱਬਾਦਲਿਆ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਲਿਸਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 14 ਟੀਚਰ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਵਧ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਇਹ ਇਕ ਸਰੀਹਨ ਗਲਤ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗਲਤ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਲਏਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੇ ਕੋਈ ਐਸੀ ਬਾਤ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ, ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਖਿਆਲ ਕਰਾਂਗੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕਾਦੀਆਂ : ਜਿਹੜੇ ਰੂਰਲ ਏਰੀਆਜ਼ ਵਿੱਚ ਟੀਚਰਜ਼ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਗਲ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸੜਕਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ । ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੜਕਾਂ ਦੇਣ ਅਤੇ ਕੁਆਟਰ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਮਸਲਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਰਿਮੋਟ ਜੇਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਹਨ ਉਥੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਥੇ ਟੀਚਰ ਜ਼ਰੂਰ ਰਹਿਣ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਜਿਹੜੇ ਟੀਚਰ 10–10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਾਸਟਰ ਆਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ, ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਜਿਹੇ ਮਾਸਟਰ ਘਟ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਾਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹੋਣ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि जिन स्कूलों में सरपलस टीचर हैं, उन में उन की कोई हद मुकर्रर करने पर सरकार गौर कर रही है ?

ਮੰਤਰੀ : ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਰਪਲਸ ਟੀਚਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ । ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਐਨੂਅਲ ਰਿਪੋਰਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸਰਪਲਸ ਟੀਚਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਲ ਕਪੂਰ : ਕੀ ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਲ੍ਹਾਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਕਈ ਸਕੂਲ ਹਨ ਜਿਥੇ ਟੀਚਰ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸਰਪਲਸ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜੀ ਇਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਮੈਂ ਸਪਲਾਈ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ।

ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਪਰਟੀਕੂਲਰ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਕ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜ ਦੇਣ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ ।

REPRESENTATION FROM GENERAL SECRETARY, PUNJAB SUBORDINATE SERVICES FEDERATION.

*828. **Comrade Babu Singh Master** : Will the Chief Minister be pleased to state whether it is a fact that Mr. Ranbir Dhillon, General Secretary of Punjab Subordinate Services Federation sent any representation to the Government in September, 1969, about representation of Punjab Civil Secretariat Staff (Clerks & Assistants) Association on the subject of Joint Consultative Machinery ; if so a copy of the same together with action taken thereon, be laid on the Table of the House ?

Sardar Gurnam Singh : Yes. A copy of representation dated the 26th September, 1969, by Shri Ranbir Singh Dhillon, General Secretary, Punjab Subordinate Services Federation, is laid on the Table of the House.

There are two rival groups in the Punjab Civil Secretariat Staff (Clerks and Assistants) Association, one led by Shri Amrik Singh Babar and the other by Shri Jaswant Singh The claims of both the groups for nomination to the Joint Staff Council at the State Level have been considered by Government and Shri Amrik Singh Babar, President, Punjab Civil Secretariat Staff (Clerks & Assistants) Association has been recommended for representation on the said Council. Shri Jaswant Singh was requested to nominate a suitable person from amongst Assistants and Clerks of the F. Cs' Office but he declined to do so.

[ਹਾਂ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਰਣਬੀਰ ਢਿਲੋਂ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਪੰਜਾਬ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਮਿਤੀ 26-6-1969 ਨੂੰ ਆਈ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਤਾ ਦੀ ਇਕ ਨਕਲ ਸੰਸਦ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਕੱਤ੍ਰੇਤ (ਸਹਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਕਲਰਕਾਂ) ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਦੋ ਧੜੇ ਹਨ, ਇਕ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਬਬਰ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ । ਸਟੇਟ ਪਧੱਰ ਤੇ ਜੁਆਇੰਟ ਸਟਾਫ਼ ਕੌਂਸਲ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਤਾ ਲਈ ਦੋਨੋਂ ਧੜਿਆਂ ਦੇ ਕਲੇਮ ਵਿਚਾਰਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਬਬਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਉਸ ਦੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਕੌਂਸਲ ਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਸ੍ਰੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਕਲਰਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।]

Copy of the representation No. PSSF 210-69, dated the 26th September, 1969, from Shri Ranbir Dhillon, General Secretary, Punjab Subordinate Services Federation to S. Gurnam Singh, Chief Minister, Punjab, with copy for the Chief Secretary to Government, Punjab.

Subject:- Representation to Punjab Civil Secretariat Staff (Clerks & Assistants) Association on Joint Consultative Machinery-State Council.

[Chief Minister]

I have been directed by the Federal Council of Punjab Subordinate Services Federation, which met at Chandigarh on September 22nd to invite your attention to the irregularities that are being committed by the Administration in seeking nomination of the employees on the State Departmental Council of Joint Consultative Machinery.

2. According to the constitution of Joint Consultative Machinery, under article 6 on page 5, the recognised association/Union, Federation, Confederation will send the representatives to the Council in accordance with form A & B (as specified on page 8 & 9). But, in the case of Secretariat, the Government has recognised Shri Jaswant Singh as the President and Shri B. S. Bhullar as General Secy: of Punjab Civil Secretariat, Staff (Clerks & Assistants) Association. But Shri Krishan Lal, Finance Minister, is said to be pressurising the officers in the Secretariat to accept those who have been rejected by the employees. It is understood that despite his personal interference in the general administration of the Secretariat (General Administration Departments under the Chief Minister and not under Shri Krishan Lal, Finance Minister), the question of who is the President, and General Secretary was decided some time back and the Government came to a logical conclusion that Shri Jaswant Singh is the duly elected President and Shri B. S. Bhullar, the General Secretary of the Association.

3. Despite all this that the Constitution lays down under Article 6 2) and 6(3) on page 5 that it is the exclusive right of the recognised organisation to nominate its representative on the State Departmental Council of the J. C. M., but this interference of Mr. Krishan Lal is whereas against the constitution of the J. C. M. is also interference in the internal affairs of the employees organisation and attack on the freedom of the association as guaranteed under Article 19 of the Constitution of India.

4. I have been directed by the Federation to convey you the deep resentment of the employees all over the State that this action of Shri Krishan Lal cannot be tolerated rather will add to misunderstandings. We, therefore, request you that this practice may be stopped and Shri Jaswant Singh the President of Punjab Civil Secretariat Staff (Clerks and Assistants) Association may be asked to send the nominee of the Association for the State and Departmental Council of J.C.M. as required under article 6(1), (2), (3), (4) of the Constitution of J.C.M. on page 5.

A line in reply would oblige.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਇਲਮ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਟਿਵ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਇਕ ਟਾਪ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰ ਜਾਇੰਟ ਸੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸੈਕਟਰੀ ਨੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਤ ਮੰਤਰੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਥੇ ਦੇਖਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿਓ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਥਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਬੰਦਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਗਲ ਮੇਰੇ ਇਲਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਵਿਚ ਜਨ ਸੰਘ ਦੇ ਧੜਿਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਉਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸੈਕਟ੍ਰੀਏਟ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿਚ ਵੀ ਧੜੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ । ਚੰਗਾ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਰਾ ਝਗੜਾ ਮੁਕਾ ਦੇਣ । (ਹਾਸਾ)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ? ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਬੈਠਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ? (ਹਾਸਾ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਬੈਠ ਜਾਣ । (ਹਾਸਾ)

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मुख्य मन्त्री बताएंगे कि युनियनों को नुमाइंदगी देने में कौन सा असूल सामने रखा जाता है ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਿਆਫ਼ਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਧੜੇ ਹਨ । ਅਸਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਇਧਰ ਆ ਜਾਵੇ ਦੂਸਰਾ ਉਧਰ ਆ ਜਾਵੇ ।

D

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, मैंने एक पालिसी पर सवाल पूछा था। यह स्पैसेफिक उतर दे रहे हैं। युनियनों की नुमाइदगी देने का क्या असूल इन्होंने तय किया है ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਥੇ ਸਵਾਲ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕੌਂਸਲ ਵਿਚ ਰੀਪ੍ਰੈਜ਼ੇਂਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹੈ ।

ਚੌਧਰੀ ਤੁਲਸੀ ਰਾਮ ਚੌਹਾਨ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਝਗੜਾ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਜੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਦਾ ਮੁਫਾਦ ਸਬੰਧਤ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਗਸ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਪ੍ਰੈਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਅਸਲੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਪਰ ਇਹ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ । (ਵਿਘਨ) (But it is not a supplementary.)(interruptions)

ਚੌਧਰੀ ਤੁਲਸੀ ਰਾਮ ਚੌਹਾਨ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਅਸਲੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ । ਬੋਗਸ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਮੈਸੇਜ ਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਛਡਣ ਤੋਂ

[ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ]

ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਜਿਸ ਵਜ਼ੀਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰੀਵਰਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿਚ ਰਿਵਰਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਰਣਬੀਰ ਢਿਲੋਂ ਦਾ ਜੋ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕ ਡੈਫੀਨੇਟ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਹੈ ਕਿ :

> 'According to the constitution of Joint Consultative Machinery, under article 6 on page 5, the recognised association/ Union Federation, Confedration will send the representatives to the Council in accordance with form A&B(as specified on page 8&9) But in the case of Secretariat, the Government has recognised Shri Jaswant Singh as the President and Shri B.S. Bhullar General Secretary of Punjab Civil Secretariat Staff, (Clerks & Assistants) Association But Shri Krishan Lal, Finance Minister, is said to be pressurising the Officers in the Secretariat to accept those who have been rejected by the employees.........'

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਭੁਲਰ ਨੂੰ ਸੈਕਟਰੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਫਿਰ ਵਜ਼ੀਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਨੇ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ । ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਦੀ ਇਨਕਆਇਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਥੇ ਦੋ ਧੜੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ) ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਪਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ।

STALL SET UP BY GOVERNMENT IN THE 'GANDHI DARSHAN' EXHIBITION AT DELHI

*862 **Sardar Gurbanta Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state :

(a) whether the Punjab Government have set up any stall in the 'Gandhi Darshan' exhibition at Delhi; if so, the details of expenditure incurred thereon ;

(b) the details of the pictures connected with 'Gandhi Darshan' displayed in the said stall; and

(c) the name of the officer incharge of the said stall and the Department to which he belongs ?

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ :

(ੲ) ਹਾਂ ਜੀ । ਹੁਣ ਤੱਕ 80, 935/- ਰੁਪੈ ਖਰਚ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ । (ਵੇਰਵਾ ਸਦਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।)

(ਬੀ) (1) ਗਾਂਧੀ ਜੀ 1945 ਵਿਚ ਸ਼ਿਮਲਾ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ।

(2) "ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ" ਇਸ ਵਿਚ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ 22 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਸਕੀਮਾਂ ਤੇ ਪਰਾਜੈਕਟਸ ਬਾਰੇ 50 ਤਸਵੀਰਾਂ ਹਨ।

(ਈ) ਸ਼੍ਰੀ ਐਚ.ਸੀ. ਕੌੜਾ, ਨੁਮਾਇਸ਼ ਅਫ਼ਸਰ, ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ।

ਖਰਚੇ ਦਾ ਵੇਰਵਾ	ਰੁਪਏ
1) ਸਟਾਲ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ	7,000/-
2) ਬਿਜਲੀ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਰਵਿਸ ਚਾਰਜਿਜ਼	15,000/-
3) ਸਟਾਲ ਦੀ ਉਸਾਰੀ	38,000/-
4) ਮਾਡਲਾਂ ਦੇ ਬਣਵਾਉਣ ਦਾ ਖਰਚ	10,870/-
5) ਮੂਹਰਲੀ ਸਜਾਵਟ	1,000/-
6) ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਤੇ ਫ਼ਿਟਿੰਗ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦਾ ਖਰਚ	2,110/-
7) ਸਾਊਂਡ ਇਕਿਊਪਮੈਂਟ ਖਰੀਦਣ ਸਬੰਧੀ ਖਰਚ	3 365/-
8) ਫੁਟਕਲ	3,590/-
ਜੋੜ	80,935/- ਰੁਪਏ

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਮਿਉਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾਧੀ ਸੈਂਟਨਰੀ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਰੁਪਇਆ ਨਹੀਂ ਸੈਂਕਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ....(ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : Supplementary disallowed. It does not arise out of the main question.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਹਿਸਟਰੀ ਨੂੰ ਡਿਸਟਾਰਟ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ? (ਹਾਸਾ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਆਸ ਰਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਗਾਂਧੀ ਦਰਸ਼ਨ ਐਗਜ਼ੀਬੀਸ਼ਨ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਾਡਸੇ ਦੀਆਂ

[ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ]

ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਈਟ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਡਿਸਅਲਾਊ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (It is disallowed)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਇਥੇ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਲ 80,935/- ਰੁਪਏ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਖਰਚੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ 10, 870 ਰੁਪਏ ਮਾਡਲਾਂ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਉਤੇ ਖਰਚ ਹੋਏ । ਇਹ 10, 870 ਰੁਪਏ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਇਸ ਆਈਟਮ ਉਤੇ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖਰਚਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਹਦੀ ਡਿਟੇਲ ਮੈਂ ਫਿਰ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ :-

		ਰੁਪਏ
1)	ਸਟਾਲ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ	7,000/-
2)	ਬਿਜਲੀ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਰਵਿਸ ਚਾਰਜਿਜ਼	15,000/-
2)	ਸਟਾਲ ਦੀ ਉਸਾਰੀ	38,000/-
4)	ਮਾਡਲਾਂ ਦੇ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਖਰਚ	10,870/-
5)	ਮੂਹਰਲੀ ਸਜਾਵਟ	1,000/-
6)	ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਤੇ ਫਿਟਿੰਗ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦਾ ਖਰਚ	2,110/-
7)	ਸਾਊਂਡ ਇਕਿਯੂਪਮੈਂਟ ਖਰੀਦਣ ਸਬੰਧੀ ਖਰਚ	3,365/-
8)	ਫੁਟਕਲ	3,590/-
	ਜੋੜ	80,935/-

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਸਵਾਲ ਤਾ ਇਹ ਹੈ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਮਾਡਲਾਂ ਦੇ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਖਰਚ ਹੈ ਉਹ ਘੱਟ ਹੈ । ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸੀ । ਕੀ ਉਸ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੀ ਕੋਈ ਚਿਤਰ ਵਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਡਿਸਅਲਾਊ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (It is disallowed.)

ਸਰਦਾਰ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ : ਜਿਥੇ ਇਸ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਵਿਚ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੱਦਰ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪਰਦਰਸ਼ਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਡਿਸਅਲਾਊ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (It is disallowed.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਮੋਰਚਾ ਲਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਥੇ ਲਾਲ ਪਗੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਲੀ ਟੋਪੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਾਗ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਲਾਲ ਪਗੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਲਕਿ ਨੀਲੀਆਂ ਪਗੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਤਾਰ ਰਾਹੀਂ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ Half of the battle of freedom was won.

चौधरी बलबीर सिंह : लीडर आफ दी हाऊस तो उस वक्त अंग्रेज़ों की चापलूसी कर रहे थे। और जो इस वक्त यह कुर्सियों पर बैठे हुए हैं इन में से एक भी उस वक्त मोर्चे में नहीं था। (शोर) (विघ्न)

Issue of Licences for the Sale of Seeds.

*799 **Chaudhri Ram Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state :

(a) whether the Government propose to issue licences to the shopkeepers in the State for the sale of seeds ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether the Government would also determine the quality of the seed to be sold by them ;

(c) whether the Government is aware of the fact that due to non-issuing of licences, adulterated seed is being sold as a result of which the farmers are being put to a great loss.

Sardar Gurnam Singh :

(a) No Sir,

(b) The Seeds Act, 1966 has been enforced in the State with effect from 1-10-69. Under this Act certified seeds of notified varieties will have to be sold by the sellers after obtaining the certificate from the Certification Agency.

(c) No Sir.

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

[(ਏ) ਨਹੀਂ ਜੀ।

(ਬੀ) ਬੀਜ ਐਕਟ, 1966 ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮਿਤੀ 1-10-1969 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਰਟੀਫਾਈਡ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਲਈ ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ।

(ਸੀ) ਨਹੀਂ ਜੀ।]

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਈਸੈਂਸ ਨਾਂ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਕਸਡ ਬੀਜ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਲਿਆਣ ਬੀਜ ਕਾਫੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਮਿਕਸਡ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜਾ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਲਾਈਸੈਂਸ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜਾ ਵੇਚੇਗਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੇਚੇ ਗਏ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੀਜ ਦੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕਰਾਈ ਜਾਏਗੀ। ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਉਹਨੂੰ ਐਕਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਹੋਏਗੀ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜਿਹੜਾ ਹਾਈਬਰਿਡ ਬੀਜ ਪਰੈਸ਼ਰ ਹੇਠ ਵਿਕਿਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ 25 ਫ਼ੀ ਸਦੀ ਹਾਈ ਬਰਿਡ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਸਤ ਦੇਵ : ਪਿਛਲੀ ਵਾਰੀ ਮਿਲਾਵਟ ਵਾਲੇ ਬੀਜ ਵਿਕਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਉਦੋਂ ਸਬੰਧਤ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਕੋਲ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇਹ ਮਿਲਾਵਟ ਵਾਲੇ ਬੀਜ ਵੇਚਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਲਾਈਸੈਂਸ ਸਨ?

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਨਾਂਉ ਤੇ ਗਲ ਕਰਨੀ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸ਼ੋਭਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ?

ਡਾਕਟਰ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਐਕਟ ਪਰੋਮਲਗੇਟ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕੀ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਗਨੀਜ਼ੇਬਲ ਔਫੈਂਸ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਔਫੈਂਸ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਲ ਕਪੂਰ : ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਮ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਬੀਜ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਿਕ ਰਹੇ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਲੋਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਇਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗਲਤ ਬੀਜ ਵਿਕਦੇ ਰਹੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਐਨਫੋਰਸ ਕਰਨਾ ਪਿਆ । ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨਗੇ ਉਹ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣਗੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਮਖੌਲ ਵਿਚ ਗਲ ਟਾਲ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਰਫਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਗਲਤ ਬੀਜ ਵਿਕੇ ਸਨ , ਉਸ ਨਾਲ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕੀ ਇਹ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਉਣਗੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਦੋਂ ਇਹ ਐਕਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

ਸਰਦਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਐਕਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਪਬਲਿਸਿਟੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀ ਪਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸਾਨ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਉਠਾ ਸਕਣ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਅਸੀਂ ਸਿੰਪੋਜ਼ੀਅਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ, ਜਿਥੇ ਫ਼ਾਰਮਰਜ਼ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਆਏ ਸਨ । ਹੋਰ ਵੀ ਪਬਲਿਸਿਟੀ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ।

Licences of Opium, Charas and Bhang.

* 798. **Chaudhri Ram Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state :-

(a) the cost of Opium, Charas and Bhang reported to have been smuggled into the State during the period from 1st April, 1968 to date ;

(b) the amount received by the Government on account of licences of Opium, Charas and Bhang in the State during the said period ?

Sardar Gurnam Singh :

(a)	(i)	Opium	Rs. 13, 83, 756.
	(ii)	Charas	Rs. 1, 12, 800.
	(iii)	Bhang	Rs. 387.
(b)	(i) & (ii)		No licence is issued for sale of Opium and Charas and hence no fee is realised.
	(iii)	Bhang	Rs. 59, 675 upto 31.8.1969.

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

(ੳ)	(1)	ਅਫੀਮ	ਰੁ. 13,83, 756
	(2)	ਚਰਸ	ਰੁ. 1, 12, 800
	(3)	ਭੰਗ	ਰੁ. 387
(ਅ)	(1)	ਅਤੇ	ਅਫ਼ੀਮ ਅਤੇ ਚਰਸ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਫੀਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ
	(2)		
	(3)	ਭੰਗ	ਰੁ. 59, 675, 31 ਅਗਸਤ 1969 ਤੱਕ ।]

ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ 15 ਲਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਮਗਲਿੰਗ ਹੋਈ ਹੈ ਅਫੀਮ ਚਰਸ ਅਤੇ ਭੰਗ ਦੀ, ਇਹ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦਾ ਹਥ ਹੈ ਸਮਗਲਿੰਗ ਕਰਨ ਦਾ, ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਦਬਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪਰੋਗਰਾਮ ਰਖਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਰੈਵੀਨੀਊ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇ? ਵੱਡੀ ਗਲ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਿਪੀਜ਼ ਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਭੰਗ ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਚਿਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਗਲਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬੜਾ ਸਖਤ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਗਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਾਰਡਰ ਹੀ ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਚੋੜਾ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

चौधरी बलबीर सिंह : अफीम की जो स्मगलिंग हो रही है इस को रोकने में सरकार अब तक नाकाम रही है। अब इस स्मगलिंग को रोकने के लिए सरकार इस को बेचने के लिए कोई लाईसैंस जारी करेगी ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਫ਼ੀਮ ਦੇ ਮੁਤੱਲਿਕ ਇਕ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਅਫ਼ੀਮ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕ ਦਾ ਸਤਿਆਨਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਜੇ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਹੋਵੇ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਰੀਆਲਾਈਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿ ਇਹ ਅਫੀਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੀਨ ਵਲੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਔਰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ

ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬੇੜਾ ਰੋੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਰਚਾਰ ਦੇ ਪੁਆਇੰਟ ਤੇ ਵਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਕੁਝ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀ ਨੇਸ਼ਨ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਿਸਟ ਬਣ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਹੋਵਾਂਗਾ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਿਸਟ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪੂਰਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁਹਿੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਖਤਰਨਾਕ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ। ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਖਾਂਦੇ ਰਹਿਣ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਖਾਂਦੇ ਰਹਿਣ ? (ਵਿਘਨ)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸਮੱਗਲਰ ਅਫੀਮ ਦੇ ਫੜੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਸਮਗਲਿੰਗ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਜੋ ਸਮੱਗਲਰ ਫੜੇ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਵਡੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਰਕਮ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਐਸੀ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਗਲਿੰਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਜਲੰਧਰ ਔਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਸਮੱਗਲਰਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਗ਼ਲਤ ਗਲ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਫੀਮ ਦੀ ਬਲੈਕ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਈ ਨਵੇਂ ਅਮਲੀ ਵੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਔਰ ਪੁਰਾਣੇ ਤਾਂ ਹਨ ਹੀ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕੋਟਾ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ) (ਹਾਸਾ)

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मुख्य मन्त्री साहिब बताएंगे कि यह जो उन्होंने कहा है कि डी.ग्राई.जी. के खिलाफ कोई बात साबत नहीं हुई, यह किस एजेंसी ने इन्क्वायरी की थी ? (विघ्न)

(ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ)

(At this stage Ch. Balbir Singh and S. Jasdev Singh Sandhu were standing to catch the eye of the Deputy Speaker)

Mr. Deputy Speaker : If both of you sit down, I will explain. (Addressing Chaudhri Balbir Singh) You also please sit down.

Chaudhri Balbir Singh had made a point. I gave some time to the Chief Minister for this particular case to answer. If he does not wish to give answer I must call the next hon. Member for his supplementary. Chaudhri Balbir Singh, please put your supplementary now.

चौधरी बलबीर सिंह : उपाध्यक्ष महोदय, यह एक बहुत महत्वपूर्ण बात है कि एक बहुत बड़े अफसर के बारे में डांग साहिब ने सवाल किया है और उस के मुताल्लिक चीफ मिनिस्टर साहिब ने जवाब दिया है कि कोई बात साबत नहीं हुई। उस सिलसिले में मेरा सवाल है कि डी.आई.जी. के खिलाफ किस एजेंसी ने इन्क्वायरी की थी ? अगर वे आज तैयार नहीं हैं तो कल तक जवाब दे दें, यह सवाल जरुरी है।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸਵਾਲ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਅਰਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੈਸੇ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੈ।

चौधरी बलबीर सिंह : जनाब, आप रिकार्ड देख लें। डांग साहिब ने जो सवाल किया है उस के जवाब में कहा गया है कि केस साबत नहीं हुआ है। यह जो मेरा सवाल है इस का जवाब दें। (विघ्न)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਅੱਛਾ ਜੀ, ਰਿਕਾਰਡ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। (ਵਿਘਨ) ਜਦ ਤਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ in the meantime, Sardar Jasdev Singh Sandhu may put his supplementary. (Addressing Chaudhri Balbir Singh : All right, we will call for the record. (Interruptions) In the meantime, Sardar Jasdev Singh Sandhu may put his supplementary.)

ਸਰਦਾਰ ਜਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜੋ ਅਫੀਮ ਬਲੈਕ ਵਿਚ ਵਿਕ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਰਕਾਰ ਸਮਗਲਿੰਗ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਸਮਗਲਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਫੜੇ ਗਏ ਸਨ (ਵਿਘਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਗਲਰਾਂ ਨਾਲ ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ? (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਕ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ। ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦੇਣ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ।

ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਫਰਮਾਉਣਗੇ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸਮਗਲਿੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਫੜਣਗੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜ਼ਰੂਰ ਫੜਾਂਗੇ । (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਉ ਸਿੰਘ : (ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ) ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਾਉਣਗੇ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : (ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ) ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸਮਗਲਿੰਗ ਦੇ ਕੇਸ ਫੜੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਗਲਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵੀ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਕਾਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰੋਜ਼ ਸਮਗਲਰਜ਼ ਨੂੰ ਕਾਂਟੈਕਟ ਕਰਦਾ ਸੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸੁਆਲ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਐਰਾਈਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਨੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਸਮਗਲਰਜ਼ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕੋਈ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ., ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਾਂਗਰਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਜਿਸਦੇ ਉਤੇ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੁਝ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਲਗਾਏ ਸਨ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ)

(ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ)

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, यह एक असूल का सवाल है, इसको कल पर रख दिया जाये । (विघ्न)

श्री उपाध्यक्ष : चौधरी साहिब, मैं ने रिकार्ड देखना है । पहिले अपने आपको सैटिस्फाई करना है । उस के बिना मैं किसी सवाल का फैसला, आपके कहने पर कैसे दे सकता हूं ? (विघ्न) (Chaudhri Sahib, first of all I have to go through the record and satisfy myself, as without that, how can I give my decision on a particular question at your instance ?) (interruptions)

Introduction of Prohibition in the State.

* 841. **Shri Gian Chand Kharbanda :** Will the Chief Minister be pleased to state :-

(Shri Gian Chand Kharbanda)

(a) whether the Government intends to take any step to introduce prohibition in the State by stages especially in view of the fact that Mahatma Gandhi Birth Centenary is being observed ;

(b) steps, if, any, taken by the Government to stop the propaganda by liquor vendors for popularising the drinking of wine etc ; if no steps have been taken in this direction the reasons therefor ;

(c) whether there is any proposal under the consideration of the Government to take steps to discourage the tendency of drinking which is increasing day by day especially among the young and the officers ;

(d) whether Government also intends to issue instructions that no officer should drink in public, parties and Government functions ?

Sardar Gurnam Singh :

(a) State Government has informed the Government of India that no programme regarding prohibition could be successful unless it is implemented by them on All-India basis and the State Government is reimbursed by them for the consequential loss in excise revenue.

(b) Printing, publication circulation etc., of advertisements commending or soliciting the use of any intoxicant and displaying of liquor bottles in show windows have been prohibited. Besides, a warning is always printed on the labels pasted on country liquor bottles to the effect that "Excessive use of liquor is deleterious to health".

(c) The following steps have been taken to discourage the tendency of drinking among the youngsters ;

(1) Sale of liquor to students of all ages and other persons below the age of 21 years is prohibited ;

(2) Employment of any man under the age of 25 years or any woman on any premises licensed for sale of liquor or intoxicating drugs for consumption on the premises during the licensed hours is prohibited.

(3) Grant of licenses for manufacture and sale of liquor or intoxicating drugs except to a man not below the age of 25 years is prohibited.

As regards Officers, the following Rule 22 already exists in the Punjab Government Employees (Conduct) Rules, 1966 :

"22. Consumption of intoxicating drinks and drugs.—
A Government employee shall—

(a) strictly abide by any law relating to intoxicating drinks or drugs in force in any area in which he may happen to be for the time being ;

(b) take due care that the performance of his duties is not affected in any way by the influence of any intoxicating drink or drug ;

(c) not apear in a public place in a state of intoxication.

(d) not habitually use any intoxicating drink or drug to excess.

(d) In view of reply to part (c) above, there is no proposal to issue any more instructions in the matter.

[(ੲ) ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਸ਼ਾਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪਰੋਗਰਾਮ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਸਰਬ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਆਬਕਾਰੀ ਮਾਲੀਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ।

(ਬੀ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਸ਼ੀਲੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਮਨ੍ਹਾਂ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੇਸੀ ਸਰਾਬ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਉਤੇ ਲੇਬਲ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਵਰਤੋਂ ਸਿਹਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ ।"

(ਸੀ) ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਨੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਦਮ ਚੁਕੇ ਗਏ ਹਨ :-

1. ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅੱਕਤੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ 21 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਵੇਚਣਾ ਮਨ੍ਹਾਂ ਹੈ ।

2. 25 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨੁਖ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵੇਚਣ ਦੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਸ਼ੁਦਾ ਥਾਂ ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਮਨ੍ਹਾਂ ਹੈ ।

3. 25 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੇ, ਸ਼ਰਾਬ ਵੇਚਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਐਮਪਲਾਈਜ਼ (ਕੰਡਕਟ) ਰੂਲਜ਼, 1966 ਦਾ ਰੂਲ 22 ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੈ:—

"ਨਸ਼ੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਬਾਰੇ-ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ—

(ੲ) ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਬਾਰੇ ਰੂਲਾਂ ਦੀ ਜਿਸ ਥਾਂ ਉਹ ਹੋਵੇ, ਬਿਲਕੁਲ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਕਰੇ ।

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

(ਬੀ) ਉਹ ਖਿਆਲ ਰਖੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨਸ਼ੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਜਾਂ ਦਵਾਈ ਦਾ ਉਸ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਪਵੇ ।

(ਸੀ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਬਲਿਕ ਪਲੇਸ ਤੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ ।

(ਡੀ) ਕਿਸੇ ਨਸ਼ੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਜਾਂ ਦਵਾਈ ਦਾ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਦੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ।"

(ਡੀ) ਉਪਰੋਕਤ "ਸੀ" ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜੁਆਬ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹਦਾਇਤ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ।)

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਠੇਕਿਆਂ ਨੂੰ ਨੀਲਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਨਾਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹੇ ਆਮ ਲਾਊਡਸਪੀਕਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੁਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਓ ਤੇ ਜੀਓ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ)

(ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ) (ਵਿਘਨ)

ਓਪਨਲੀ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ।

चौधरी बलबीर सिंह : जो ब्यान सरदार भगत सिंह जी ने दिया कि शराब की बजाये नशीले कैप्सूल बेचे जा रहे हैं, क्या गवर्नमैंट इस सिलसिले में कोई ऐक्शन लेगी ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਜਿਹੜੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕੀ ਇਹ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ?

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मुख्य मन्त्री साहिब के नोटिस में अखबारों की कटिंग्ज़ लाई जाती हैं या नहीं ?

(ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਸਾਹਿਬਾਨ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਐਸਾ ਪ੍ਰਣ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਤਕ ਉਹ ਮਨਿਸਟਰ ਰਹਿਣ, ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਪੀਣਗੇ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਗਾਂਧੀ ਸੈਂਚਰੀ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਅਵਸਰ ਤੇ ਪਬਲਿਕ ਪਲੇਸਿਜ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਲੱਬ ਅਤੇ ਹੋਟਲ ਆਦਿ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਕੈਂਸਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ?

(ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ)

ਸਰਦਾਰ ਰਵੀ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣਾ ਇਸ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਕੀ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਸਿਗਰਟ ਆਦਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵੀ ਧੂੰਏਂ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸੁਆਲ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਅਰਾਈਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਣ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰੀਚਿੰਗ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਥੇ ਨਹੀਂ ।

Representations from Art Silk Weaving Industry of Amritsar and Ludhiana

* 701. **Comrade Satya Pal Dang :** Will the Minister for Industries be pleased to state :-

(a) whether the Government have received any representations from the Art Silk Weaving Industry of Amritsar and Ludhiana stating that the Industry has been hard hit because of steep rise in the price of the yarn; if so, the action, if any, taken thereon;

(b) whether any enquiry has been held to find out the causes of steep rise in the price of yarn as well as the grievances of the Industry; if so, with what result;

(c) whether the Government has any proposal under its consideration to set up in Punjab an Art Silk/Staple Yarn Plant; if so, whether it is proposed to be set up in Public or Cooperative or Private Sector ?

Shri Balram Dass Tandon :

(a) Yes. The State Government has been pursuing the issue with the Government of India even on personal level for providing some interim relief to the Art Silk Weaving Industry. The Government of India have referred the case to the Tariff Commission for the submission

[Minister for Industries]

of an enquiry report. It is understood that the Commission have submitted the report which is under examination with the Government of India.

(b) No However, the main grievance is that the price of Art Silk Yarn outstripped the proportionate increase in the price of Art Silk fabrics.

(c) No.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਨਜ਼ਰ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਟ ਸਿਲਕ ਇੰਡਸਟਰੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਜਾਂ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਵਰਕਰਜ਼ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸਿਲਕ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਿਰਲੇ ਆਦਿ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਅਤੇ ਐਮਪਲਾਈਜ਼ ਦੀ ਖਾਤਰ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਗੌਰਮੈਂਟ ਕੋਈ ਆਰਟ ਸਿਲਕ ਦਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰੇਗੀ ?

ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ : ਜ਼ਰੂਰ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰਾਂਗੇ।

चौधरी बलबीर सिंह : मैं वज़ीर साहिब से यह पूछना चाहता हूं कि अखबारों में बयान आये हैं कि आर्ट सिल्क के कोटे की कमी के लिये मर्कज़ की सरकार ज़िम्मेवार है। पंजाब की इस इन्डस्टरी को बचाने के लिये पंजाब की सरकार कोई ऐक्शन लेगी ?

ਮੰਤਰੀ : ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਜਿਹੜੀ ਟੈਰਿਫ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਹਤ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕੀ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਆਰਟ ਸਿਲਕ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਾਲੇ ਸੈਟਿਸਫਾਈਡ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕੀ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਏਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਿਸਫਾਈਡ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਰਾਹਤ ਜਿਹੜੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਪਰਸੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸਟੈਪਸ ਚੁਕ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਆਰਟ ਸਿਲਕ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਵਰਕਰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਸਟੈਪਸ ਗੌਰਮੈਂਟ ਲਏਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮਾਲੀ ਇਮਦਾਦ ਕਰੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸੁਆਲ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅਰਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਟੈਰਿਫ਼ ਕਮੀਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਈ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਾਲੇ ਸੈਟਿਸਫ਼ਾਈਡ ਹਨ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਅਨਸੈਟਿਸਫ਼ਾਈਡ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਿਸਫ਼ਾਈਡ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪਰਸੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

चौधरी बलबीर सिंह : इन्होंने कहा है कि सरकारी तौर पर ऐसा कारखाना लगाने का कोई इन्तज़ाम नहीं है, तो क्या सरकार किसी इंडस्ट्रिलिस्ट को, जो यह कारखाने लगाने के लिये आगे आए, उस को लाईसैंस दिलाने का इन्तज़ाम करेगी ?

ਮੰਤਰੀ : ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ।

STARRED QUESTIONS DEEMED TO HAVE BEEN ANSWERED UNDER RULE 45

Mr. Deputy Speaker : The remaining questions on the Order Pages will be deemed to have been answered under Rule 45.

Loan/aid given to Industrial Concerns in Pathankot, Batala and Gurdaspur Tehsils.

* 797. **Chaudhri Ram Singh :** Will the Minister for Industries be pleased to state the amount disbursed as loan and aid tehsilwise to the industrial concerns in Pathankot, Batala and Gurdaspur tehsils of district Gurdaspur from Ist February, 1969 to date together with the names of persons to whom the said amount was given ?

Shri Balram Dass Tandon :

Name of Tehsil	Loans disbursed from 1.2.1969 to date	Subsidy disbursed from 1.2 69 to date.
1. Pathankot	Rs. 98,500/-	Nil
2. Batala	Rs. 3,15,000/-	Nil
3. Gurdaspur	Rs. 44,000/-	Rs. 1700/-

The labour involved in collecting the other information would not be commensurate with the benefit likely to be derived from it.

Memorandum submitted by the Industrial Training Subordinate Employees Association, Punjab.

*826. **Comrade Babu Singh Master :** Will the Minister for Industries be pleased to state whether it is a fact that the Industrial Training Subordinate Employees Association, Punjab, submitted a memorandum to the Director of Industries, Punjab, in September, 1969; if so, a copy of the same together with the action if any, taken thereon be laid on the Table of the House ?

Shri Balram Dass Tandon :

(a) A copy of the memorandum submitted by the Industrial Training Subordinate Emloyees Association, Punjab submitted to the Director of Industries is laid on the Table of the House as Annexure I.

(b) The action taken on those demands is also placed on the Table of the House as Annexure II.

ਅਨੇਕਸਚਰ I

ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਇਮਪਲਾਈਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬ

ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਾਹਿਬ,
ਸਨਅਤੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ, ਪੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ।

ਵਿਸ਼ਾ : ਮੰਗ ਪੱਤਰ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀਓ,

ਐਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗਾਂ ਸਬੰਧੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਘੋਲ ਕਰਦੀ ਆਈ ਹੈ । ਅਤੇ ਅਪ੍ਰੈਲ 69 ਵਿਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨ ਕੇ ਜੁਲਾਈ, 1969 ਤੀਕ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਇਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮਝੌਤੇ ਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਮੰਗਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:—

1. ਬਦਲਾ ਲਊ ਨੀਤੀਆਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਖਤਮ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ । ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਮੋਲਡਰ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਟਰਨਰ ਇਨਸਟਰਕਟਰ ਮੋਗਾ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਸ਼੍ਰੀ ਦਿਦਾਰ ਸਿੰਘ ਚੌਕੀਦਾਰ, ਬਠਿੰਡਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਅਟੈਂਡੈਂਟ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ । ਸ਼੍ਰੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੋਰ ਜੀ. ਆਈ. ਦੇ ਹੈਡ ਕੁਆਟਰ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾਣ ।

2. ਜੂਨੀਅਰ/ਸੀਨੀਅਰ ਇਨਸਟਰਕਟਰ ਹਰ ਟਰੇਡ ਵਿਚ ਸਿਨਿਆਰਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ।

3. ਗਰੁਪ ਇੰਸਟ ਅਤੇ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

4. ਹਰ ਛਾਂਟੀ ਕੀਤੇ ਇਨਸਟਰਕਟਰ ਨੂੰ ਜੋ ਮੈਟਰਿਕ, ਆਈ ਟੀ.ਆਈ. ਅਤੇ ਸੀ. ਟੀ. ਆਈ. ਪਾਸ ਹੈ, ਨੂੰ ਡਰਾਇੰਗ, ਹਿਸਾਬ ਇੰਸਟੇ, ਕੰਮ ਲੀਵ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ।

5. ਸੀ. ਟੀ. ਆਈ. ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਹਰ ਇਨਸਟਰਕਟਰ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਭੱਤਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ।

6. ਇਨਸਟਰਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚੇ ਤੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਡਿਪਲੋਮੇ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ।

7. ਸਾਰੀਆਂ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਪੁਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ।

8. ਕਨਫੀਡੈਂਸ਼ਲਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਰੋਕੀਆਂ ਕਨਫਰਮੇਸ਼ਨਾਂ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ।

9. ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸਟਾਫ ਦੀ ਸਿਨਿਆਰਟੀ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੇ ਲਈ ਜਾਵੇ । ਨਵੀਂ ਸਿਨਿਆਰਟੀ ਲਿਸਟ ਜਲਦੀ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ ।

10. ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਟ੍ਰੇਡਾਂ, ਸਟੈਨੋਗ੍ਰਾਫੀ, ਕਟਿੰਗ/ਟੇਲਰਿੰਗ ਆਦਿ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

11. ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਸਮਸਿਆ ਹਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਈ. ਟੀ. ਆਈ. ਪਾਸ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿਉ ਅਤੇ ਹਰ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਘਟੋ ਘੱਟ 50/-ਰੁਪਏ ਵਜ਼ੀਫਾ ਦਿਉ ।

12. ਆਈ. ਟੀ. ਆਈ. ਪਾਸ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਅਟੈਂਡੈਂਟਾਂ ਨੂੰ 120/-ਰੁਪਏ ਦਾ ਗਰੇਡ ਦਿਉ ।

13. ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਤਰੁਟੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰੋ ।

14. ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਵਾਲੇ ਕਚੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਕਿਆਂ ਕਰੋ ।

15. ਰੀਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੀ ਸਕੀਮ ਦਰੁਸਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਹਰ ਇਨਸਟਰਕਟਰ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਗ੍ਰੇਡ ਲਈ ਸਮੇਤ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਖਰਚਾ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ।

16. ਹਰ ਟ੍ਰੇਡ ਦਾ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸਮਾਂ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ।

17. ਫਾਲਤੂ ਇਨਸਟਰਕਟਰਾਂ, ਦੀ ਅਡਜਸਟਮੈਂਟ ਜਨਰਲ ਸਿਨਿਆਰਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਰੋ ।

ਸੈਕਟਰੀ

ਮਿਤੀ:

ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਇਮਪਲਾਈਜ਼
ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬ, ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਆਫ
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ, ਪੰਜਾਬ ।

ਅਨੈਕਸਚਰ 2

ਵਿਸ਼ਾ: ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਐਮਪਲਾਈਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ।

ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਐਮਪਲਾਈਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸਿਖਲਾਈ ਨੂੰ 11. 9. 1969 ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵੇਰਵਾ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ । ਪੱਤਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦੀ ਟਿਪਣੀ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ :—

[ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ]

1. ਬਦਲਾ ਲਊ ਨੀਤੀਆਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਖਤਮ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ;

ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਇੰਸਟਰਕਟਰਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਗੜਬੜ ਫੈਲਾਉਣ, ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰੋਕ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹਿਣ ਸਬੰਧੀ, ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਦਿਦਾਰ ਸਿੰਘ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਅਟੈਂਡੈਂਟ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ, ਆਈ. ਟੀ. ਆਈ. ਬਠਿੰਡਾ ਕੋਲੋਂ ਰਪੋਟ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਉਣ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਗਰੁਪ ਇੰਸਟਰਕਟਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਟਾਲਾ ਵਿਸਥਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

2. ਜੂਨੀਅਰ/ਸੀਨੀਅਰ ਇੰਸਟਰਕਟਰ ਹਰ ਟ੍ਰੇਡ ਵਿਚ ਸਿਨਿਆਰਟੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ

ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸੁਬੰਧ ਵਿਚ ਔਕੜਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਪਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਈਆਂ ਬਲਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅਜ਼ਿਹੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕੇਸ ਐਨ. ਸੀ. ਵੀ. ਟੀ. ਨੂੰ ਪਰੇਖਣ ਲਈ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਹੋਣ ਤੇ ਹੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

3. ਗਰੁਪ ਇੰਸਟਰਕਟਰਾਂ ਤੇ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ :

ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲਾਂ ਅਤੇ ਗਰੁਪ ਇੰਸਟਰਕਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਦੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ 75 ਅਤੇ 25 ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਰਾਹੀਂ ਭਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

4. ਹਰ ਛਾਂਟੀ ਕੀਤੇ ਇੰਸਟਰਕਟਰ ਨੂੰ ਜੋ ਮੈਟ੍ਰਿਕ, ਆਈ. ਟੀ. ਆਈ. ਅਤੇ ਸੀ. ਟੀ. ਆਈ. ਪਾਸ ਹਨ ਨੂੰ ਡਰਾਇੰਗ ਹਿਸਾਬ ਮਾਸਟਰ ਕਮ-ਲੀਵ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਡਰਾਇੰਗ ਜਾਂ ਹਿਸਾਬ ਮਾਸਟਰ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇਸ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਰਖਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਹੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

5. ਸੀ. ਟੀ. ਆਈ. ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਇੰਸਟਰਕਟਰ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਭੱਤਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਹ ਕੇਸ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਗੋਚਰੇ ਹੈ।

6. ਇੰਸਟਰਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚੇ ਤੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਡਿਪਲੋਮੇ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿਵਾ ਸਕਦੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰਿਆਇਤ ਹੈ।

7. ਸਾਰੀਆਂ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਪੁਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ।

ਜਿਥੋਂ ਤੀਕ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ ਸਾਰੀਆਂ ਖਾਲੀ ਆਸਾਮੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਅਜੇ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਆਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣ. ਪਰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾਖਲੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੱਕੀ ਸਥਿਤੀ ਆ ਜਾਣ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

8. ਕੰਫੀਡੈਂਸ਼ਲ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਰੋਕੀਆਂ ਕੰਫਰਮੇਸ਼ਨਾਂ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁਪਤ ਰਪੋਟਾਂ ਖਰਾਬ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਨਫਰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਰਪੋਟਾਂ ਖਰਾਬ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਨਵੀਆਂ ਰਪੋਟਾਂ ਠੀਕ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

9. ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸਟਾਫ ਦੀ ਸਿਨੀਆਰਟੀ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਨਵੀਂ ਸੀਨੀਆਰਟੀ ਲਿਸਟ ਜਲਦੀ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ।

ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਜਲਦੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

10. ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਟ੍ਰੇਡਾਂ, ਸਟੈਨੋਗਰਾਫੀ, ਕਟਿੰਗ, ਟੇਲਰਿੰਗ ਆਦਿ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਟ੍ਰੇਡਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

11. ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਸਮਸਿਆ ਹਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਈ.ਟੀ. ਆਈ. ਪਾਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿਓ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 50/-ਰੁ. ਵਜ਼ੀਫਾ ਦਿਓ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਨੌਕਰੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਇਹ ਮੰਗ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਵਜ਼ੀਫੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਐਨ. ਸੀ ਟੀ. ਵੀ. ਟੀ. ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਈ ਹੈ

[ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ]

ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਰਪੋਟ ਦੇਵੇਗੀ । ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਆਉਣ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

12. ਆਈ. ਟੀ. ਆਈ. ਪਾਸ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਅਟੈਂਡੈਂਟ ਨੂੰ 120/–ਰੁਪਏ ਦਾ ਗਰੇਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਕੇਸ ਅਨੋਮਲੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ । ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ।

13. ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਤਰੁਟੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰੋ ।

ਇਹ ਕੇਸ ਅਨੋਮਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ।

14. ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਕੱਚੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਕਰੋ ।

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਹ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਕਲਰਕਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਕੋਲ ਕੋਈ ਖਾਲੀ ਆਸਾਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ । ਕੁਝ ਆਸਾਮੀਆਂ ਸਹਾਇਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰੋਕ ਲਾਈ ਹੈ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਫਿਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਆਉਣ ਤੇ ਕਲਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣ ਗੀਆਂ ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇੰਸਟਰਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਸਾਮੀਆਂ ਕੇਵਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ।

15. ਰਿਟਰੇਨਿੰਗ ਦੀ ਸਕੀਮ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਹਰ ਇੰਸਟਰਕਟਰ ਦੂਜੇ ਗਰੇਡ ਲਈ ਸਮੇਤ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਖਰਚਾ ਦੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

16. ਹਰ ਟਰੇਡ ਦਾ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਐਨ. ਸੀ. ਟੀ. ਵੀ. ਟੀ. ਦੇ 17. 10. 1969 ਨੂੰ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ । ਇਕ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਤੇ ਪੂਰਨ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਰਪੋਟ ਦੇਵੇਗੀ । ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਗੇਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰੇਗੀ ।

17. ਫਾਲਤੂ ਇੰਸਟਰਕਟਰਾਂ ਦੀ ਅਡਜਸਟਮੈਂਟ ਜਨਰਲ ਸਿਕਿਉਰਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਰੋ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੰਸਟਰਕਟਰਾਂ ਦੀ ਅਡਜਸਟਮੈਂਟ ਅਗੇ ਹੀ ਸਿਨਿਉਰਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

Representation Submitted to the Chief Engineer Irrigation, Punjab.

* 827 **Comrade Babu Singh Master** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether any representations regarding removal of anomalies in pay scales were submitted by General Secretary of Punjab Subordinate Services Federation, Irrigation Clerks' Association, Store Keepers Association and others to the Chief Engineer, Irrigation, Punjab in May, 1969, if so, the action, if any, taken in each case ?

ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ :

ਹਾਂ ਜੀ । ਗੌਰ ਕਰਨ ਬਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਵਿਭਾਗੀ ਸਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਸਹਿਤ ਸਹਿਤ ਨੂੰ ਅਨਾਮਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ।

Shah Nehar

* 866 **Chaudhri Kewal Krishan** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :-

(a) whether any canal known as Shah Nehar flows through Mukerian Block;

(b) whether it is a fact that due to accumulation of stones, silt and water at its source after the rainy season every year the water in the canal stops or flows in much less quantity which causes loss to the paddy crop;

(c) whether Government proposes to make arrangements for bull-dozers on permanent basis for removing stones, silt etc. from the canal; if so, the details thereof and whether these arrangements will be made before the rainy season next year ?

Sardar Sohan Singh Bassi :

(a) Yes.

(b) No. The main reason for lesser flow in Shah Nehar Canal after rainy season is due to drop on the river supplies and this canal being an inundation canal without any weir or regulator, the supply in canal depends entirely on the water level in the river. The leading cuts through which water is conveyed to the canal also get shoalded up during floods but the leading cut is cleared as soon as possible. In all inundation heads this is a natural phenomena.

[Irrigation and Power Minister]

(c) The proposal for procuring a bull-dozer on permanent basis; is under consideration. Actual procurement will depend on availability of funds.

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ।

(ਅ) ਨਹੀ ਜੀ ਮੌਸਮ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਬਾਦ ਸ਼ਾਹ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਘਟਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਹਿਰ ਤੁਗਿਆਣੀ ਨਹਿਰ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾ ਵੀਅਰ (weir) ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਹੀ ਰੇਗੁਲੇਟਰ (Regulator ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੇ ਪਾਣੀ ਲੈਵਲ (level) ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੀਡਿੰਗ ਕੱਟ ਰਾਹੀਂ ਪਾਣੀ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਜਿਨੀ ਛੇਤੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਲੀਡਿੰਗ ਕਟ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਗਆਨੀ ਨਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਗਲ ਹੈ।

(ੲ) ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਬੁਲਡੋਜ਼ਰ ਲੈਣ ਲਈ ਤਜਵੀਜ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਵਾਸਤਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਫੰਡ ਮਿਲਣ ਪੁਰ ਹੀ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।]

Construction of Roads in Mukerian and Haji Pur Blocks

*875 **Chaudhri Kewal Krishan** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :-

(a) the total mileage and the names of roads proposed to be constructed in Mukerian and Hajipur blocks under the crash programme during the year 1969-70;

(b) the quantum of work so far completed on each of the said roads and whether the remaining work will be completed upto the end of this year according to schedule, if not, the reasons therefor ?

Sardar Sohan Singh Bassi :-

(a) Statement containing the requisite information is laid on the table of the House.

(b) The quantum of work so far completed on each of the said roads is given in Col. 4 of the statement. Their completion depends on the completion of earth work by the villagers and the availibility of funds.

[(ੳ) ਲੋੜੀਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਸਟੇਟਮੇਂਟ (Statement) ਸਭਾ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਅ) ਹਰ ਇਕ ਸੜਕ ਦੇ ਹੁਣ ਤਕ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ ਸਟੇਟਮੇਂਟ

(statement) ਦੇ ਕਾਲਮ ਨੰ: 4 ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਕੰਮ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫੰਡਜ਼ (Funds) ਦੀ ਪਰਾਪਤੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ।]

Statement

S. No.	Name of Road	length in miles	Upto date Progress
1	2	3	4
	I—Mukerian Block		
1.	Hajipur-Jandwal	9. 60	Earthwork done in 6 miles Soling collected in 9 miles and laid in 6 miles. Stone metal collected in 6 miles.
2.	Mukerian-Dhanoa	5. 00	Earthwork done in 4 miles, Soling collected in 4.50 miles, and laid in 3 miles. Stone collected in 3. 50 miles and laid in 0. 70 mile.
3.	Hardokhanpur-Budhahar	1. 50	Soling laid in entire length. Stone metal lies collected.
4.	Bhangala-Mehtab Pur-	2.50	Earthwork done in 1. 25 miles. Soling collected in 2 miles and laid 0. 75 mile.
5.	Mukerian-Golra-Taggar	4. 00	Earthwork not yet started by Villagers.
	Total :-	22.60	
	II-Haji Pur Block		
1.	Hajipur-Jand–wal	1. 00	Stone metal laid.
2.	Jhir-Khuhi-Handwal-	0. 75	Road completed upto consolidation of stone metal. Bitumen collected in 0. 50 mile.
3.	Dasuya Ramgarh Via Rampur Kalan.	7. 00	Earthwork not being done by the villagers.
		8. 75	

AREA OF LAND UNDER CONSOLIDATION OF HOLDINGS

*884. **Sardar Partap Singh** : Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to :

(a) state the total area of agricultural land in the State in respect of which consolidation operations have been completed ?

(b) state the area of such land which is under consolidation operations;

[Sardar Partap Singh]

(c) state the area which still to come under Consolidation operations;

(d) lay on the Table of the House a list of the staff employed in the Consolidation Department.

(e) state the total expenditure incurred on the said department during the year 1968-69 to date;

(f) state the date by which the Government hopes to wind up this Department ?

Sardar Atma Singh;

(a) An area of 1,16,37,796 acres has been repartitioned by the end of September, 1969.

(b) At the end of September, 1969, Consolidation of Holdings work was in hand in 89965 acres of land.

(c) An area of 62,441 acres still remains to be taken up afresh.

(d) List (Annexure 'A') is laid on the table of the House.

(e) (i) Expenditure incurred during the year 1968-69. Rs. 37,93347/-

(ii) Expenditure incurred during the year 1969-70 (from 1.4.1969 to 31.8.1969) Rs. 18,08,011/-

(f) 28.2.1971.

[(ੳ) ਸਤੰਬਰ, 1969 ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ 1,16,37,796 ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਤਕਸੀਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ।

(ਅ) ਸਤੰਬਰ, 1969 ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ ਚਕਬੰਦੀ ਦਾ ਕੰਮ 89965 ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਸੀ ।

(ੲ) 62441 ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਚਕਬੰਦੀ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ।

(ਸ) ਲਿਸਟ ਅਨੁਲਗ (ੳ) ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(ਹ) (1) ਸਾਲ 1968-69 ਵਿਚ ਖਰਚ= 37,93, 347.00 ਰੁਪਏ

(11) ਸਾਲ 1969-70 (1.4. 69 ਤੋਂ 31. 8. 69 ਤਕ) ਖਰਚ= 18,08,011.00 ਰੁਪਏ

(ਕ) 28. 2. 1971 ।]

Annexure 'A'

List of staff at present working in the Consolidation of Holdings Department :—

A—Gazetted Staff.

1.	Director, Consolidation of Holdings, Punjab.	1
2.	Additional Directors, C/H, Punjab.	3
3.	Assistant Director, C/H Punjab.	1
4.	Settlement Officers, C/H, Punjab.	3
5.	Consolidation Officers.	11

B—Non-Gazetted Staff.

(a) (Head Office).

1.	Officer on Special Duty.	1
2.	Superintendent.	1
3.	Head Assistants.	2
4.	Stenographers (Senior Scale).	4
5.	Stenographers (Junior Scale).	1
6.	Readers (Assistant Consolidation Officers)	8
7.	Assistants.	9
8.	Ahlmads.	7
9.	Clerks.	26
10	Restorer.	1
11.	Daftri.	1
12.	Jamadars.	1
13.	Peons	16
14.	Sweeper.	1
15.	Mali.	1
16.	Chowkidar.	4

(b) (Offices of Settlement Officers).

1.	Readers (Assistant Consolidation Officers).	3
2.	Pesh Kanungo.	3
3.	Head Clerks.	3
4.	Stenogrphers.	3
5.	Senior Accountants.	3
6.	Junior Accountants	3
7.	Ahlmads.	3
8.	Wasal Baki Nawis.	3
9.	Clerk & L. R. C.	15
10.	Drivers.	3
11.	Peons.	9

[Revenue Minister]

12. Sweepers.	3
13. Chowkidars.	3

(c) (Field Staff).

1. Assistant Consolidation Officers.	33
2. Inspectors/Kanungos	124
3. Pesh Kanungo/Inspectors.	22
4. Sub-Inspectors/Patwaries.	570
5. Clerk (C. Os.).	44
6. Peons.	179

Note :—Besides, 100 mahal patwaris and 10 mahal Kanungos also do the Consolidation work and draw only the special pay Rs. 10/- & Rs. 15/- respectively from this Department.

Urban Custodian Properties transferred by Central Government to Punjab Government.

*885. **Sardar Partap Singh Qadian** : Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state :

(a) the details of the urban custodian property in Punjab which has been transferred by the Central Government to the State Government;

(b) the details of the said property, the possession of which has been taken over by the Government together with the details of that which has not yet been taken possession of;

(c) the manner in which the Government propose to dispose of this property;

(d) the time by which the Government hopes to wind up this Department after disposing of the property ?

Sardar Atma Singh :

(a) The Central Government have so far tranferred the following urban evacuee properties to the State Government in the urban package deals of 1963 :

(i) Built up properties.	15,886
(ii) Urban evacuee agricultural land.	2,947 Ord. acres

(b) possession of all the properties has been taken.

(c) Urban evacuee properties purchased by the State Government are disposed of in any of the manners set out below :

(i) By public auction.

(ii) By inviting tenders.

(iii) By transfer to such class of occupants and at such price as the State Government may by general or special order specify.

(iv) Through negotiations at agreed prices to other Government Departments, Local Bodies including Panchayats Block Samities and Zila Parishads, Industrial concerns, Companies and other Private Institutions for Public Industrial and any other common purposes.

(d) No definite date can be given at present.

[(ੲ) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਰਬਨ ਪੈਕੇਜ ਡੀਲ 1963 ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਅਜੇ ਤਾਈਂ ਥਲੇ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ :—

(i) ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨਿਕਾਸੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀਆਂ : 15,886

(ii) ਸ਼ਹਿਰੀ ਨਿਕਾਸੀ ਭੋਏ : 2, 937 ਸਾਧਾਰਨ ਏਕੜ

(ਬੀ) ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

(ਸੀ) ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀਆਂ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖਰੀਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:-

(i) ਖੁੱਲੀ ਬੋਲੀ ਰਾਹੀ;

(ii) ਟੈਂਡਰਾਂ ਰਾਹੀਂ;

(iii) ਕਿਸੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੀਮਤ ਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਰਾਹੀਂ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂ ਆਮ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਏ ।

(iv) ਦੂਸਰੇ ਵਿਭਾਗਾਂ, ਨਗਰ ਪਾਲਕਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਬਲਾਕ ਸੰਮਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ, ਕਾਰਖਾਨੇ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਨਿਜੀ ਸੰਗਠਨ ਭੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਕੰਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਗੱਲ ਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਸਹਿਮਤ ਕੀਮਤ ਤੇ ।

(ਡੀ) ਕੋਈ ਨਿਸਚਿਤ ਤਿੱਥੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ।]

———

Evacuee Land Auctioned among Harijans.

*899. **Sardar Gurbanta Singh** :—Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state :—

(a) the acreage of evacuee land, district-wise, which was to be auctioned exclusively among the Harijans on the 31st March, 1965;

(b) whether some of the evacuee land mentioned above has been auctioned even after April, 1965; if so, the acreage of land so auctioned, district-wise;

(c) whether some of the land referred to above has also been taken illegal forcible possession of, by the non-Harijans after April, 1965; If so, the number of such persons and the area of such land, district-wise ?

Sardar Atma Singh :—

(a) 38,087 standred acres of cultivated area, 61,200 ordinary acres of Banjar area and 98,139 ordinary acres of Ghairmumkin area, details given column 3 to 5 of Annexure 'A', were to be auctioned amongst Harijans as on 31-3-65.

(b) Yes, 10,864 standard acres of cultivated area, 10,223 ordinary acres of Banjar area and 3,722 ordinary acres of Ghairmumkin area, were auctioned after 1-4-1965. District-wise details are given in columns Nos. 6 to 8 of Annexure 'A'

(c) 4,937 Non Harijans have un-authorisedly occupied 17,187 standard acres of cultivated area and 27 ordinary acres of Banjar land, as per details given in Annexure 'A' columns Nos. 9 to 12.

[(ੲ) 38, 087 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਕਾਸਤਾ ਰਕਬਾ 61,200 ਏਕੜ ਬੰਜਰ ਰਕਬਾ ਅਤੇ 98,139 ਏਕੜ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਮਾਂਕਨ ਰਕਬਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹੇਠ ਅੰਤਕਾ 'ੲ' ਦੇ ਕਾਲਮ ਨੰ: 3 ਤੋਂ 5 ਵਿਚ ਦਸੀ ਗਈ ਹੈ ਕੇਵਲ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ 31-3-65 ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਲਈ ਸੀ।

(ਬੀ) ਹਾਂ, 10,864 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਕਾਸਤਾ ਰਕਬਾ 10,223 ਏਕੜ ਬੰਜਰ ਰਕਬਾ ਅਤੇ 5,722 ਏਕੜ ਗੈਰ-ਮੁਮਕਿਨ ਰਕਬਾ 1-4-1665

ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵੇਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਾਰ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਰਖੇ ਅੰਤਕਾ 'ੲ' ਦੇ ਕਾਲਮ ਨੰ: 6 ਤੋਂ 8 ਤੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ।

(ਸੀ) 4,937 ਗੈਰ-ਹਰੀਜਨ ਨੇ 17, 187 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਕਾਸ਼ਤਾ ਰਕਬਾ ਅਤੇ 27 ਏਕੜ ਬੰਜਰ ਰਕਬੇ ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਾਰ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਰਖੇ ਅੰਤਕਾ 'ੲ' ਚੇ ਕਾਲਮ ਨੰ: 9 ਤੋਂ 12 ਵਿਚ ਹੈ ।]

[Revenue Minister]

ANNEXURE 'A' (ਅੰਤਕਾ ੲੇ)

Statement showing acreage of evacuee land available for sale to Harijans in restricted auctions as on 31st March, 1965, area sold to them and the Number of Non Harijans who have occupied such lands.

Sr. No.	Name of district	Acreage of evacuee land District-wise, which was to be auctioned exclusively among the Harijans as on 31st March, 1965.			Whether some of the evacuee land mentioned at S. Nos. 3 to 5 has been auctioned even after April, 1965; if so, the acreage of land so auctioned district-wise.			Whether some of the land referred to in Cols. Nos. 3 to 5 has also been taken illegal/forcible possession of by the non-Harijans after April, 65; if so the number of such persons and area of such land District-wise.			
		Cult. in St. Acres	Banjar in Ordinary Acres.	Ghairmumkin in Ordinary Acres.	Cult in St. Acres.	Banjar in Ordinary Acres.	Ghairmumkin in Ordinary Acres.	No. of persons.	Cult. in St. Acres.	Banjar in Ordinary Acres.	Ghairmumkin in Ordinary Acres.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Jullundur	4,770	12,515	19,876	1,365	1,194	266	764	1,012	...	...
2	Hoshiarpur	2,266	10,941	15,504	430	2,456	344	...	...	...	...
3	Gurdaspur	3,755	4,079	12,763	1,203	837	623	331	1,525	...	...
4	Sangrur	2,571	991	371	508	...	...	...	...	...	...

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
5	Amritsar	3,570	7,641	8,901	804	2,161	912	53	187	...	...
6	Kapurthala	1,691	4,705	11,164	1,176	140	2,380	213	2,345	...	...
7	Ludhiana	4,013	2 ,998	11,447	1,949	2,250	998	...	...	...	...
8	Ferozepur	14,003	15,647	17,432	2,696	723	9	3,563	12,108	...	...
9	Bhatinda	681	7,175	44	106	260	...	13	10	27	...
10	Patiala	766	508	637	627	202	190	...	...	...	...
11	Rupar	Data included against Hoshiarpur District because Rupar Unit did not exist on 31st March, 1965.									
	Grand Total	38,087	61,200	98,139	10,864	10,223	5,722	4.937	17,187	27	...

Minimum wages for Textile Industry.

*700 **Comrade Satya Pal Dang** :—Will the Minister for Finance be pleased to state :—

(a) the date when the minimum wages for the textile industry were fixed last in the State under the Minimum Wages Act;

(b) whether any Advisory Committee was appointed by the Government to recommend revision of the minimum wages for the said industry; if so, when;

(c) whether the said Committee submitted its report to the Government; if so, when;

(d) the nature of the decision, if any, taken by the Government on the said report;

(e) whether the said Committee recommended any upward revision and also linking the wages with cost of living index ?

ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ : (ੲ) ਟੈਕਸਟਾਇਲ ਉਦਯੋਗ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਅਲਪਤਮ-ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਪਹਿਲਾਂ 3-4-1965 ਨੂੰ ਸੋਧੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ।

(ਬੀ) ਹਾਂ ਜੀ,

(ਸੀ) ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ 21-4-1969 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ;

(ਡੀ) ਰਿਪੋਰਟ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਹੈ ;

(ਈ) ਹਾਂ ਜੀ ।

———

Complint Against the Working of Amritsar Municipality And Municipal Power House.

* 777. **Shri Gian Chand Kharbanda** : Will the Minister for Finance be pleased to state whether any complaints have been received by the Government against the working of the Amritsar Municipality and the Municipal Power House, if so, the action, if any, taken thereon ?

Shri Manmohan Kalia (Minister for Local Government) :

338 complaints of routine nature were received by Government and the Deputy Commissioner, Amritsar and all the complaints have been disposed of by the Committee in the year 1968-69. 178 complaints have been received by the State and the Deputy Commissioner Amritsar during the period from 1.4 1969 to 30.9.1969, out of which only eight complaints are under action of the Municipal Committee, the remaining have already been disposed of.

(ਸੰਨ 1968-69 ਵਿਚ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ 338 ਆਮ ਸ਼ਕਾਇਤਾਂ ਆਇਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

1.4.1969 ਤੋਂ 30.4.1969 ਤੱਕ 178 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ/ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਆਇਆਂ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 8 ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।)

Wooden Khokhas Sanctioned by Amritsar Municipality

*778. **Shri Gian Chand Kharbanda** : Will the Minister for Finance be pleased to lay on the Table of the House a list showing the number of Wooden Khokhas sanctioned by the Amritsar Municipality for the Public during the last 3 year, years-wise ?

ਸ੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ (ਮੰਤਰੀ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ) :

1967–68 ਨਿਲ

1968–69)
) ਇਕ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ
1969–70)

Cases Regarding Old Age Pension Etc.

*873. **Bhagat Guran Dass Hans** : Will the Minister for Social Welfare be pleased to state :–

(a) the number of old age pension cases registered in the State during the year 1963-69 and the number of such cases in which pension was granted ;

(b) whether some cases are still pending ; if so, the reasons therefor ;

(c) the number of pension cases of widows registered in the State during the period referred to in part (a) above and the number of cases of Harijan widows amongst them together with the number of widows who were granted pension ;

(d) whether any such cases are still pending due to lack of budget provision and whether any amount has been provided for the disposal of pending cases ; if not, the reasons therefor ;

(e) the number of cases of pension for children registered in the State during the said period and the number of such cases in which pension has been sanctioned/is likely to be sanctioned together with the number of such cases pending disposal due to lack of funds ?

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ :

(ੲ)ਤੇ(ਬੀ) ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 1968–69 ਦੌਰਾਨ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਈ 3036 ਬਿਨੇ ਪੱਤਰ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 860 ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆ ਅਰਜੀਆਂ ਠੀਕ ਸਨ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ

[ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ]

ਸੀ । 89 ਬਿਨੇ ਪੱਤਰ ਨਾ-ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਨ । ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ 2087 ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਅਧੂਰੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 1141 ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਕੇ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ 946 ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਹਾਲੇ ਤੀਕ ਭੀ ਅਧੂਰੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

(ਸੀ) ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ 1968-69 ਵਿਚੋਂ 324 ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 165 ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਹਾਇਤਾ ਬਗੈਰ ਜਾਤੀ ਭੇਦ ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦਸਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਨ ।

(ਡੀ) 119 ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੈਂਡਿੰਗ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਵਾਧੂ ਉਪਬੰਧ ਕਰਵਾਉਣ ਹਿੱਤ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ।

(ਈ) ਨਿਰਾਸ਼ਰਿਤ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਸਾਲ 1968-69 ਵਿੱਚ 130 ਅਰਜ਼ੀਆ ਆਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 44 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 17 ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨਾ ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ । ਬਾਕੀ 69 ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਬਾਰੇ ਬਿਨੇਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

Unstarred Questions And Answers.

269. **Sardar Santokh Singh Randhawa : Will the Chief Minister** be pleased to state :

(a) whether Government issued any circular letter No. 1241-2H/67, dated 18 2,67 regarding sanctioning gratuity for the non-pensionable workers of Punjab Roadways, equal to 15 days wages for each completed year of service subject to maximum of 7½ months consolidated wages; if so, a copy of the said letter be placed on the Table of the House;

(b) the number and names of the drivers of Punjab Roadways, Amritsar who retired from service during the period from 1.7.68 to 31.12.68 and who have applied for the payment of gratuity etc. through registered letters in terms of the letter mentioned in (a) above, together with the date when they applied in each case;

(c) whether any of the said drivers have been paid gratuity etc. if not, the reasons therefor and the time by which the payment of the gratuity etc. to the retired drivers is likely to be made ?

Sardar Gurnam Singh :

(a) Yes, Sir; a copy is placed on the Table of the House.

(b) Shri Sohan Singh, Driver No. 145. He applied for the gratuity on 23.7 69.

(c) No. Sir, the matter is under correspondence with the Accountant General, Punjab for admissibility of the gratuity. The gratuity is likely to be paid within two months.

[(ੲੇ) ਜੀ ਹਾਂ ਚਿਠੀ ਨੰ- 1241-2 ਐਚ ਟੀ 67 ਮਿਤੀ 18-2-67 ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

(ਬੀ) ਸ੍ਰੀ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਡਰਾਇਵਰ ਨੰ; 145 ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਰੇਚੁਟੀ ਵਾਸਤੇ ਮਿਤੀ 23-7-69 ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ।

(ਸੀ) ਜੀ ਨਹੀਂ ਮਾਮਲਾ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀ ਗ੍ਰੇਚਟੀ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 2 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।]

Copy of Memo. No. 1241-HT-67, dated the 18-2-1967 from Secretary to Government, Punjab, Transport Department, Chandigarh to the Provincial Transport Controller, Punjab, Chandigarh.

Subject :—Payment of gratuity to the workers of Punjab Roadways.

Reference your Memo No. 908/E-A-2/N, dated the 9th February, 1967, on the subject noted above.

Sanction of the Governor of Punjab is hereby accorded to grant of gratuity equal to 15 days monthly pay for each completed year of service, to the workers of Punjab Roadways, working against non-pensionable posts.

The expenditure will be debitable to Account Head "65-Pensions and Other Retirement Benefits Gratuities" and steps to provide necessary funds under this head may be taken.

This sanction issues with the approval of the Finance Department.

Sd/- Deputy Secretary Home,
for Secretary to Government Punjab,
Transport Department.

Endorsement No. 1091-94/N-45/EA-2/N, dated the 22-2-1970.

A copy alongwith a copy of this office Memo No. 908/EA-2/M, dated

[Chief Minister]

9-2-1967 is forwarded to the General Manager, Punjab Roadways, Chandigarh, Jullundur, Amritsar and Pathankot for necessary action.

Sd/-
for Provincial Transport Controller, Punjab.

Non Payment of Arrears of retired Drivers of Punjab Roadways.

270. **Sardar Santokh Singh Randhawa** :—Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) the number and names of drivers of the Punjab Roadways who retired from service during the period from 1.8.1968 to 31.12.1968;

(b) the number and names of the said drivers who have not been paid the arrears of pay on account of revision of pay scales with effect from 1.2.1968 together with the reasons thereof.

(c) the time by which the arrears are likely to be paid to the said drivers ?

Sardar Gurnam Singh :

(a) Shri Kartar Singh Driver No. 172.
Shri Bir Singh Driver No. 104.
Shri Raghbir Singh Driver No. 133.
Shri Sohan Singh Driver No. 145.

(b) Shri Kartar Singh Driver No. 172 — (For want of Service Record from Amritsar).

Shri Bir Singh Driver No. 104
Shri Raghbir Singh Driver No. 133. — (They gave their options on 7.10.69 and 25.9.69 respectively required under the rules).

Shri Sohan Singh Driver No. 145 — (For want of decision of strike period which was decided on 17.10.69.)

(c) Arrears will be paid in about a month's time.

[(ੲ) ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਡਰਾਇਵਰ ਨੰ. 172
ਸ਼੍ਰੀ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਡਰਾਇਵਰ ਨੰ. 104
ਸ਼੍ਰੀ ਰਘੁਬੀਰ ਸਿੰਘ ਡਰਾਇਵਰ ਨੰ. 133
ਸ਼੍ਰੀ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਡਰਾਇਵਰ ਨੰ. 145

(ਬੀ) ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਡਰਾਇਵਰ ਨੰ. 172 — (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾ ਆਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ)

ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਡਰਾਇਵਰ ਨੰ. 104) — ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਰਾਇਵਰਾਂ ਨੇ

ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਡ. ਨੰ 133	ਆਪਣੀ ਔਪਸ਼ਨ 7–10–69 ਤੇ 25–9–69 ਨੂੰ ਕਰਮਵਾਰ ਦਿਤੀ ਜਿਹੜੀ ਰੂਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ।)
ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਡਰਾਇਵਰ ਨੰ 145	(ਸਟਰਾਇਕ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਾਸਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 17-10-69 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।)

(ਸੀ) ਬਕਾਇਆ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।)]

Marketing Committee, Jullundur.

271. **Sardar Sarup Singh** :—Will the Chief Minister be pleased to state :

(a) the date when election to the Marketing Committee, Jullundur was held last;

(b) whether it has come to the notice of the Government that the said Marketing Committee is not functioning at present; if so, the reasons therefor ?

Sardar Gurnam Singh :

[(a) 7th January, 1969.

(b) The Market Committee, Jullundur is functioning at present and the Secretary has been authorised to carry on the day to day business till the election of its Chairman/Vice Chairman.]

[(ਏ) 7.1.1969.

(ਬੀ) ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਜਲੰਧਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੇ ਮੀਤ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਚੋਣ ਤਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ।]

Construction of roads in Jullundur District Under the crash Programme.

272. **Sardar Sarup Singh** :—Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state the number of roads constructed in district Jullundur during this year under the Crash Programme together with the No. of those proposed to be constructed and the names of the Assembly Constituencies wherein these are to be constructed ?

Sardar Sohan Singh Bassi:

1. Five roads with a length of 12.20 miles have been constructed from 1-4-69 to date in Jullundur district. Constituency-wise details thereof are as under :—

[Irrigation & Power Minister]

	Constituency	No. of roads	Length in miles
1.	Adampur	1	3.00
2.	Banga	1	0.50
3.	Nurmahal	1	2.60
4.	Phillaur	2	6.10
	Total :—	5	12.20

II. Ninety eight Roads with a length of 232.50 miles are proposed to be constructed during the current financial year. Constituency-wise details thereof are as under :

	Constituency	No. of roads	Length in miles
1.	Nawanshehar	28	41.10
2.	Nurmahal	12	35.70
3.	Adampur	5	14.50
4.	Jullundur East	4	13.95
5.	Kartarpur	5	17.25
6.	Jullundur Cantt.	4	7.70
7.	Jamsher	5	18.75
8.	Phagwara	2	1.60
9.	Banga	9	18.10
10.	Phillaur	19	47.35
11.	Nakodar	2	2.50
12.	Aur	2	10.00
13.	Rahon	1	4.00
	Total :	98	282.00

Persons in Wrongful Possession of Muslim Evacuee Land at Jullundur.

273. **Sardar Sarup Singh** :— Will the Minister for Revenue and Rehabilitation be pleased to state :—

(a) whether any persons have been found to be in wrongful possession of the Muslim evacuee land at Jullundur, which was transferred to the Punjab Government by the Central Government; if so, their names ?

(b) the steps taken to get their wrongful possession vacated ?

Sardar Atma Singh :

(a) Sarvshri Devinder Mohan Bir Singh Chhachhi Proprietor, Doaba Body Builders and Mohinder Singh, Proprietor, New Model Industries, Jullundur have taken wrongful possession of the evacuee property (comprising Khasra

No. 5449 min) which has been transferred to the Punjab Government by the Central Government in the Urban Package Deal. They have also raised constructions thereon which are being used as workshops by them. Shri Mohinder Singh, however, alleges possession of the land through one Shri Joginder Singh, who also does not have any right, title or interest in the property which definitely belongs to Government.

(b) the Rehabilitation Department took measures to evict the unauthorised occupants but Shri Mohinder Singh through Shri Joginder Singh obtained temporary injunction from the Civil Court. That temporary injunction was got vacated by the Rehabilitation Department from the Additional District Judge. Shri Joginder Singh however, filed a fresh suit and again obtained temporary injunction. Efforts are being made to get it vacated. The case is fixed for 7-11-69 before the Sub-Judge 1st Class, Jullundur.

[(ੲ) ਸਰਵਸ਼੍ਰੀ ਦਵਿੰਦਰ ਮੋਹਨ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਛਾਛੀ ਮਾਲਕ ਦੁਆਬਾ ਬੌਡੀ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਅਤੇ ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਲਕ ਨੀਊ ਮਾਡਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼, ਜਲੰਧਰ ਨੇ ਨਿਕਾਸੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖਸਰਾ ਨੰ: 5449 ਮਿਨ ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੈਕੇਜ਼ ਡੀਲ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਕੁਝ ਉਸਾਰੀ ਭੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਉਹ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਅਵਸ਼ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ।

(ਬੀ) ਪੁਨਰਵਾਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਾਬਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮੁਨਾਹੀ ਹੁਕਮ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਹ ਮੁਨਾਹੀ ਹੁਕਮ ਪੁਨਰਵਾਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਅਡੀਸ਼ਨਲ ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਜੱਜ ਪਾਸੋਂ ਰੱਦ ਕਰਵਾ ਲਿਤਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਰ ਮੁਕਦਮਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ ਤੇ ਫਿਰ ਮੁਨਾਹੀ ਹੁਕਮ ਲੈ ਲਿਆ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸ ਸੱਬ-ਜੱਜ ਦਰਜਾ ਅੱਵਲ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ 7-11-69 ਵਾਸਤੇ ਲਗ ਹੋਇਆ ਹੈ।]

———

Anandpur Sahib Naina Devi Development

274. **Sardar Raja Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state :-

(a) the date when the Anandpur Sahib Naina Devi Development Board came into existence together with the date and month of its Gazette Notification.

(b) whether Punjab Government have purchased any land through the said Board in order to complete the development work at Anandpur Sahib;

(c) If the reply to part (b) above be in the affirmative, the total area of land so purchased together with its Khasra numbers and the names of the landowners ?

ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ (ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਮੰਤਰੀ) :

(ੲ) 14 ਅਗਸਤ, 1969 ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰ. 5344 ਐਚ. ਜੀ. 69/22463 ਮਿਤੀ 14 ਅਗਸਤ, 1969.

(ਬੀ) ਨਹੀਂ ਜੀ । ਪੰਜਾਬ ਭੋਂ ਪਰਾਪਤੀ ਐਕਟ 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਇਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਦਸੇ ਰਕਬੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਿਹੜਾ ਰਕਬਾ ਸਰਕਾਰ ਖਰੀਦੇਗੀ ਇਸ ਦਾ ਅਜੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ) ।

(ਸੀ) ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਉਪਰ (ਬੀ) ਵਿਚ ਦਸੇ ਗਏ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿਚ । ਨੀਚੇ ਲਿਖੇ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਹਦ ਬਸਤ ਨੰਬਰ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ:–

ਪਿੰਡ	ਹਦ ਬਸਤ ਨੰਬਰ	ਏਰੀਆ
ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ	321	210
ਚੱਕ	356	45
ਮਿਹੋਟਾ	320	25
ਲੌਧੀਪੁਰ	357	187

Deputy Commissioners Belonging to Scheduled Castes.

275. **Sardar Raja Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state :-

(a) the total number of IAS officers in Punjab at present and the number of Scheduled Caste Officers amongst them ;

(b) whether any Scheduled Caste Officers are at present posted as Deputy Commissioners ; if so, the names of such districts ;

(c) if the reply to part (b) above be in the negative the reasons therefor ; and

(d) whether there are any districts in the State where instead of IAS officers only PCS officers are posted as Deputy Commissioners ; if so, the names of such districts and the Deputy Commissioners thereof ?

Sardar Gurnam Singh :

(a) 106 (including 4 ICS officers) out of which 9 officers belong to Scheduled Castes.

(b) No.

(c) Three IAS Scheduled Caste Officers namely Sarvshri Joginder Singh, Sada Nand and C. D. Cheema, till recently posted as Deputy Commissionors, are now working as Heads of Departments or on deputation.

(d) Yes, the following four PCS officers of the select List for the IAS are working as Deputy Commissioners :-

(1) Shri Gurdarshan Singh; Deputy Commissioner, Ropar.

(2) Shri Sukhbir Singh, Deputy Commissioner, Bhatinda.

(3) Shri Balinder Singh, Deputy Commissioner Jullundur.

(4) Shri Ajit Singh Sahy, Deputy Commissioner, Ludhiana.

[(ਏ) 106 (ਸਣੇ 4 ਆਈ. ਸੀ. ਐਸ. ਅਫਸਰ) । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 9 ਅਨੁ-ਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਅਫਸਰ ਹਨ ।

(ਬੀ) ਨਹੀਂ ।

(ਸੀ) ਤਿੰਨ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਆਈ. ਏ. ਐਸ ਅਫਸਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਦਾ ਨੰਦ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸੀ. ਡੀ. ਚੀਮਾ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਹੁਣ ਕੁਝ ਕੁ ਦੇਰ ਹੋਈ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਹੁਣ ਜਾਂ ਤੇ ਹੈਡ ਆਫ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

(ਡੀ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਚਾਰ ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਅਫਸਰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਤੇ ਲੱਗੇ ਹਨ ;-

(1) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰੋਪੜ ।

(2) ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਲੰਧਰ ।

(3) ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਲਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਜਲੰਧਰ ।

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

(4) ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ, ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ।

Digging of Water Logging Channels in Zira Assembly Constituency.

276. **Sardar Mehtab Singh Dhillon :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state :-

(a) whether the Government proposes to take up the digging of water-logging channels in Zira Assembly Constituency which have been filled up with earth and wild growth of Sarkanda and dabh, if so, the names of the channels which are proposed to be dug up and the time by which the digging thereof is likely to be started;

(b) whether it is a fact that two or three water-logging channels join near village Hamadwala Utarh and the digging of the channel one and a half mile beyond their confluence has not been done due to which water collects around the village, the are crops of the said village are inundated and it becomes difficult for the villagers to-go to their fields, if so, whether the Government propose to dig the said water-logging channels ?

Sardar Sohan Singh Bassi :

(a) Yes. Desilting of Mauzewala Drain, Zira Drain, Talwandi Neplan and Makhu Drain is proposed to be taken up this year.

(b) Yes. A scheme has already been prepared and shall be taken up after its approval by the Technical Committee and State Flood Control Board.

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ ਮੌਜ਼ੇਵਾਲਾ ਡਰੇਨ, ਜ਼ੀਰਾ ਡਰੇਨ, ਤਲਵੰਡੀ ਨੇਪਾਲਾਂ ਡਰੇਨ ਅਤੇ ਮੱਖੂ ਡਰੇਨ ਦੀ ਤਲ-ਸਫਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਇਸ ਸਾਲ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈਣ ਲਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

(ਅ) ਹਾਂ ਜੀ । ਇਕ ਸਕੀਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਹੜ੍ਹ ਰੋਕੂ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੰਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਕੰਮ ਹਥ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।]

Construction of Culverts on certain Channels In Zira Assembly Constituency.

277. **Sardar Mehtab Singh Dhillon :** Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether the Government is aware of fact that the residents of the villages situated on both sides of the water-logging channels in Zira Assembly Constituency have to cover long distance to reach other villages due to the absence of culverts on the said channels

though they are much nearer to each other.

(b) if so, whether the Government proposes to construct culverts on the said channels?

Sardar Sohan Singh Bassi :

(a) Yes.

(b) Yes. According to the availability of funds.

[(ੳ) ਹਾਂ ਜੀ ।

(ਅ) ਹਾਂ ਜੀ । ਫੰਡਜ਼ ਦੇ ਮਿਲਣ ਮੁਤਾਬਕ ।]

Construction of Culverts on the Water Channels Crossing Mahoo-Ferozepur G. T. Road.

278 **Sardar Mehtab Singh Dhillon** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state whether the Government is aware of the fact that there are no culverts on the water channels where they cross Mahoo-Ferozepur G. T. Road via Mallanwala; if so, whether the Government proposes to construct culverts on said channels where they cross the said road?

Sardar Sohan Singh Bassi :

Yes. Some water course culverts which are required to be constructed by beneficiaries of respective water courses have not been constructed so far the beneficiaries do not construct these culverts, they will be got constructed under Section 18 of the Canal Act and cost recovered from the beneficiaries as arrears of Land Revenue.

[ਹਾਂ । ਕੁਝ ਖਾਲਾਂ ਦੇ ਕਲਵਰਟ ਜਿਹੜੇ ਦੇ ਲਾਭ ਪਾਤਰਾਂ ਨੇ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਗਏ । ਜੇ ਕਰ ਲਾਭ–ਪਾਤਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਲਵਰਟ ਨਾ ਬਣਾਏ ਤਾਂ ਇਹ ਕੈਨਾਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 18 ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਖਰਚ ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈਂਡ ਰੈਵੀਨਿਊ ਦੇ ਬਕਾਇਆ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਲਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।]

Opening of Government Primary School in Zira Mahoo and Millan Wali Area of District Ferozepur.

279 **Sardar Mehtab Singh Dhillon** : Will the Minister for Education be pleased to state :

(a) whether any Primary Schools have been opened by the Government during the current year in the area of Zira, Mahoo and Millan Wali in District Ferozepur, if so, their number together with the names of the villages where they have been opened ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether Government propose to open such schools in the said backward bet area with a view to provide educational facilities to the children residing there?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ :

(ੲ) ਹਾਂ ਜੀ। ਇਕ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਜੀਰਾ ਬਲਾਕ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਮੁਜਾਈ ਵਾਲਾ ਵਿਖੇ ਇਸ ਸਾਲ (1969-70) ਵਿਚ ਖੋਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਬੀ ਬਾਕੀ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਖੋਲਣ ਬਾਰੇ ਅਗਲੇ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਨਵੇਂ ਸਕੂਲ ਖੋਲਣ ਦਾ ਇਸ ਸਾਲ ਦਾ ਕੋਟਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ।

———

Power Connections for Tubwells in Zira Assembly Constituency.

280. **Sardar Mehtab Singh Dhillon** : Will the Minister for Irrigation & Power be pleased to state :-

(a) the names of villages in Zira Assembly Constituency where Power connections for tube-wells have been given so far ?

(b) if no such connections have been given, the time by which they are likely to be given;

(c) whether the Government with a view to augment food production propose to give Power connections for tube-wells in villages situated at a higher level near the banks of the river where canal irrigation is not possible ?

Sardar Sohan Singh Bassi :

(a) Villages namely :- Mahal, Randiala, Moonan, Munewan, Awan, Bundala Purana, Bundala Nawan; Kaman Garh Kalan, Lehra Rohi, Mehyanwala Kalan, Mianwala Khurd, Munsur Deva, Malsian Khurd, Malsian Kalan, Pandosi Jattan, Rataul Pate Sukhewala, Shahwala, Santoo wala, Talwandi Mengekha, Talwandi Jalekha, Tendwa, Baru-wala, Warapoh Wind. Wakilan wala, Zira, Goguali, Sodhiwala, Ratoul Rohi, Behak Passarian, Behak Geugran, Bekah Pheti, Butewala, Basti Kumanwali, Buta Roshan Shah, Basti Karim wala, Chhian Puri Chalo, Ghudoo wala, Kohibodla, Makhu, Cheemawala, Kutab Pura, Talwandi Nipalana, Winjuko, Basian & Warsiwala where tubewells connections have been given so far.

(b) In view of reply to part (a) above, question does not arise.

(c) There is no such proposal under consideration.

[(ੳ) ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਂ :—ਮਾਹਲ, ਰਿੰਦਿਆਲਾ, ਮੂਨਾਨ, ਮੁਨੇਵਾਨ, ਅਵਾਨ, ਬੁੰਦਲਾ ਪੁਰਾਨਾ, ਬੁੰਦਲਾਂ ਨਵਾਂ, ਕਮਨ ਗੜ੍ਹ ਕਲਾਂ, ਲੇਹਰਾ ਰੋਹੀ, ਮਹਿਆਂਵਾਲਾ ਕਲਾਂ ਮੀਆਂ ਵਾਲਾ ਖੁਰਦ, ਮਨਸੂਰ ਦੇਵਾ, ਮਨਸੀਆਂ ਖੁਰਦ, ਮਨਸੀਆਂ ਕਲਾਂ, ਪਨਦੋਸੀ ਜੱਟਾਂ, ਰਾਤੌਲ ਪਾਟੇ, ਸੁਖੇਵਾਲਾ ਸੰਤੂਵਾਲਾ, ਤਲਵੰਡੀ ਮੰਗੇਖਾ, ਟੰਡਵਾ, ਬਾਰੂਵਾਲਾ, ਵੜਾ ਪੋਹ ਵਿੰਡਾ ਵਾਕੀਲਾਂ ਵਾਲਾ ਜ਼ੀਰਾ, ਗੋਗੋਲੀ, ਸੋਢੀਵਾਲਾ, ਰਤਾਉਲ ਰੋਹੀ,

ਬੇਹਕ ਪਸ਼ੇਰੀਆਂ, ਬੇਹਕ ਗਿਉਗ਼ਰਾਂ, ਬੇਕਾਹ ਫੇਟੀ, ਬੋਤੇਵਾਲਾ, ਬਸਤੀ ਕਾਮਨਵਾਲੀ, ਬੂਟਾ ਰੋਸ਼ਨ ਸ਼ਾਹ, ਬਸਤੀ ਕਰੀਮਵਾਲਾ, ਛੀਅਧਾਂੜੀ, ਚਾਲੋ, ਗੁਭੂਵਾਲਾ, ਖੋਲੀਬੋਦਲਾ, ਮਾਖੂ, ਚੀਮਾਂਵਾਲਾ, ਕੁਤਬਪੁਰਾ, ਤਲਵੰਡੀ, ਨੀਪਾਲਾਂ, ਵਿੰਜੂਕੇ, ਹਸ਼ੀਆਂ, ਅਤੇ ਬਾਰਸੀਵਾਲਾ, ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਟਿਯੂਬਵੈਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ।

(ਅ) ਉਪਰੋਕਤ "ੳ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

(ੲ) ਕੋਈ ਐਸੀ ਤਜ਼ਵੀਜ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ।]

Construction of Certain Roads in Ferozepur District

281. **Sardar Mehtab Singh Dhillon :** Will the Minister for Irrigation & Power be pleased to state :

(a) whether Government had held a promise to the people that in case the share money is deposited at an early date, the work of construction of roads will be taken in hand soon ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative whether it is a fact that the Marketing Committee, Zira and Mahu in Ferozepur district deposited the amount of their respective shares, long ago; if so, the time by which the construction of roads from Mallanwala to Zira and from Zira to Jogowala are likely to be taken in hand ?

Sardar Sohan Singh Bassi :

(a) No

(b) No contribution has been deposited by Marketing Committee, Zira and Mahu in Ferozepur district for Mallanwala, to Zira and Zira to Jogowala Road.

[(ੳ) ਨਹੀਂ ਜੀ ।

(ਅ) ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜਿਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਜ਼ੀਰਾ ਅਤੇ ਮਊ ਨੇ ਮਲਨਵਾਲਾ ਤੋਂ ਜ਼ੀਰਾ ਅਤੇ ਜ਼ੀਰਾ ਤੋਂ ਜੋਗੋਵਾਲਾ ਸੜਕਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇਂ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ।

Opening of a College at Zira, District Ferozepore.

282. **Sardar Mehtab Singh Dhillon :** Will the Minister for Education be pleased to state :-

(a) whether it is a fact that a donor has donated 170 acres of land for educational purposes in Zira, district Ferozepore

[Sardar Mehtab Singh Dhillon]

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether the Government propose to open a College there; if so, when ?

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : (ਏ) ਹਾਂ, ਜੀ, 1904-5 ਵਿੱਚ ।

(ਬੀ) ਹਾਂ, ਜੀ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ।

UNSTARRED QUESTION NO. 283

(Reply not received from the Government.)

Damage Caused to Wheat Crop as a Result of Release of Excess Water in Sukkar Nullah.

284. **Sardar Mehtab Singh Dhillon** : Will the Minister for Irrigation and Power be pleased to state -

(a) whether it is a fact that wheat crop in an area of about three-four hundred acres of land situated on both sides of Sukkar Nullah was damaged as a result of release of excess water in the said Nullah on 20.2.69; if so, the amount of compensation proposed to be paid therefor to the affected persons and the time by which it is proposed to be paid ?

(b) whether it has come to the notice of the Government that the canal officials have imposed 'tawan' on the cultivators whose crops were damaged ;

(c) if the answer to part (b) above be in the affirmative whether the Government proposes to remit the said 'tawan' ?

Sardar Sohan Singh Bassi :-

(a) No. Only 24.38 acres of Rabi crops were damaged. The amount of damage works out to about Rs. 4626/-.

(b) No Tawan has been imposed.

(c) Does not arise.

[(ੳ) ਨਹੀਂ ਜੀ, ਕੇਵਲ 24.38 ਏਕੜ ਰਬੀ ਫ਼ਸਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤਕਰੀਬਨ 4626/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੈ ।

(ਅ) ਕੋਈ ਤਵਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ।

(ੲ) ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ।]

ADJOURNMENT MOTIONS AND POINTS OF ORDER REGARDING THEIR ADMISSIBILITY

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬੰਤਾ ਸਿੰਘ : ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਭਿਜਵਾ ਦਿਆ ਕਰੋ ।

चौधरी बलबीर सिंह : उपाध्यक्ष महोदय मैं ने एक एडजर्नमैंट मोशन दी थी सरदार उमराओ सिंह और डा० केवल कृष्ण के साथ। इस का जवाब अभी आया है और मुझे अभी हाऊस में मिला है। इस की कनसैंट विदहोल्ड की है। बात यह है कि यह बड़ा अहम मामला है। बजट सैशन में तो हर किस्म की बात करने के लिये वक्त मिल जाता है इसी लिये लोक सभा और दूसरी विधान सभाओं में यह कायदा है कि जो मामला पब्लिक इम्पाटैंस का हो

उस पर विचार करने के लिये बजट सैशन के बगैर दूसरे सैशनों में वक्त दिया जाता है। फिर जब एक मोशन सारे रूल्ज़ की शर्तें पूरी करती है तो उस को रोकने की क्या वजह है ?

Mr. Deputy Speaker : There are three Adjournment Motions which have been disallowed by me. I will allow the hon. Members who have given notices of their Adjournment Motions to make their points and and I will answer them at the end.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੋ ਕਾਲਿਜਿਜ਼ ਬੰਦ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਕਲ੍ਹ ਸ਼ਾਮ ਆਏ ਸਨ, ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਵੀ ਆਏ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਤਨੀ ਇਮਪਾਰਟੈਂਸ ਹੋਵੇ...

There are two points. One is the urgency of the matter and the other is the legal aspect of the matter. Sir, if you will permit me I will refer to a few lines from Practice & Procedure of Parliament by Kaul and Shakdher. It has been clearly stated in it that if the Speaker is satisfied that the matter sought to be raised is urgent and of sufficient public importance to be raised in the House at an early date, he admits the notice .

There are two things in it one 'urgent' and the other is 'importance'. Now my submission in this case is that the matter is urgent because all the Colleges in the State are closed.

Mr. Deputy Speaker : I admit your point of urgency.

Sardar Umrao Singh : It is also important because thousands of students are roaming about in the streets. There is no precedent where all the Colleges in the State had been closed. There are precedents where one or two Colleges were closed but all the Colleges were never closed. Now the Government by an order have closed ali the Colleges in the State. So my submission is that the matter is urgent ....

Mr. Deputy Speaker : I have already agreed that the urgency is there.

Sardar Umrao Singh : It is of utmost importance.

Mr. Deputy Speaker : I agree to the importance also.

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਬੜੀ ਅਰਜੈਂਟ ਹੈ, 72 ਘੰਟੇ ਬੰਦ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇੰਡਸਟਰੀ ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ......

Mr. Deputy Speaker : **Agreed**

ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਖਰਬੰਦਾ : ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਅਰਜੈਂਟ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, 68 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੋ 3-4 ਗਲਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮਾਮਲਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇੰਪਾਰਟੈਂਸ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਸਜਰਾ ਹੋਵੇ, ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇ । ਮੈਂ ਅਰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੋ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋ ਮਾਸੂਮ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਲਾ ਵਜ੍ਹਾ ਪਕੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਗਲ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਥੱਲੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਦਾ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਜ ਦੀ ਆਪ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਉਹ ਰਿਹਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਫਿਰ ਫੜਨ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ । (ਵਿਘਨ)

Mr Deputy Speaker : Hon Members, it falls upon me to try to explain the procedure. Yesterday, the hon. Speaker definitely gave his ruling that he was not bound to give reasons for which consent to Adjournment Motions being moved was with-held. After going through the rules, I find that it would be in the interest of the Members, if I write to them about their Adjournment Motions and also allow them to have their say on the procedure to be followed.

Now I will explain the procedure.

> 'The Speaker gives his consent to the moving of an adjournment motion if he is satisfied that the matter sought to be raised is definite, urgent and of public importance. Because the matter proposed to be discussed is a definite matter of urgent public importance, the Speaker is not as a matter of course bound to rule the motion in order. A matter may be urgent, it may be definite, it may be of public importance, and yet the Speaker may in a proper case disallow such a motion. The refusal to give consent is in the absolute discretion of the Speaker and he is not bound to give any reasons.'

I have followed a new procedure which should have been followed in this House earlier. I tried to follow it by sending information to the Members before-hand that their Motions have been disallowed. Further I would like to to bring to your notice—

> Where the Speaker is satisfied *prima facie* that the matter proposed to be discussed is in order under the Rules, he gives his consent to the moving of the motion.

> Where, however, the Speaker is satisfied *prima facie* that the notice of an adjournment motion is inadmissible, he refuses his consent without bringing the matter before the House and the member concerned is informed of the Speaker's decision. Where it is a border-line case or the Speaker is not in possession of full facts to decide the admissibility of a notice, he may mention in the House the receipt of the motion and after hearing

a brief statement from the member and/or the Minister concerned, whether the matter sought to be raised is within the rules, give his decision on merit.

After a member is informed of the Speaker's decision with-holding his consent, no question is permitted to be raised in the House either on the subject matter of the notice or the reasons for disallowance thereof. If, however, a member would like to make a submission to the Speaker to reconsider his decision, he can do so either in person to the Speaker in his Chamber later during the day or by submitting a written representation to the Speaker in that behalf...........'

I would request all the hon. Members to follow this procedure.

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਚੇਅਰ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਰਾਈਟਸ ਦੀ ਕਸਟੋਡੀਅਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਹਕੂਕ ਦੀ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ 'ਸ਼ੈਲ' ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਰੀਜੈਕਟ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਚਾਰ ਦਫਾ ਲਫਜ਼ 'ਮੇ' ਆਇਆ ਹੈ । ਕੀ ਸਪੀਕਰ ਉਸ ਗਲ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਜੋ ਗਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਹ ਗਲ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਰਾਈਟਸ ਦਾ ਕਸਟੋਡੀਅਨ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ?

Mr. Deputy Speaker : There can be no discussion on it. For further clarification, you are supposed to give in writing or to come to my Chamber.

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਪ ਬਿਲਕੁਲ ਸਮਝਾ ਸਕੇ ਹੋ । (The hon. Member has been able to put through his point.)

Comrade Satya Pal Dang : It seems to me Mr. Deputy Speaker, that you have read the opinion of some commentator. Now, with due humility I may submit that the opinion of a commentator, howsoever eminent he may be, is not at all binding on the House or on any Member of this Legislature. Sir, allow me to say, that though I am not an advocate but in some other capacity as representative of the Trade Union, I appeared before a Presiding Officer who happened to be an ex-Judge of a High Court. I read before him the commentry of some eminent person. He told me that I should quote either Supreme Court or some High Court, and not the opinion of any commentator. I think, Sir, you have read the opinion of a commentator. It is not binding on us. You have made out certain points which may have very strong repercussions in future on the question of admissibility of an Adjournment Motion. You have said that the Speaker may think that an Adjournment Motion is an urgent matter of public importance and is a definite matter but even then he may with-hold his consent. I do not challenge it. But that is only partially true. Suppose there is a Budget Session. I bring forward an Adjournment Motion regarding some definite matter of urgent public importance. The Speaker would be fully

[Comrade Satya Pal Dang]

justified in saying that although this Adjournment Motion relates to a definite matter of urgent public importance, I do not allow it because next day you are going to discuss Budget or for that matter Governor's Address, you can discuss that very matter at the time and, therefore, I disallow it. In that case this decision of the Speaker would be correct and justified, but suppose it is not Budget Session or Budget has already been adopted or Governor's Address has already been discussed and passed by the Assembly, and something suddenly happens, which is a definite matter of urgent public importance, the Speaker would exercise his discretion in a different manner. He would say that it is a definite matter of urgent public importance and the Legislature should discuss it as there is no other way for the Legislature to discuss it because the Budget has been passed and the Governor's Address has been discussed and, therefore, I allow it. The point which I want to make, Mr. Deputy Speaker, is that absolute discretion of the Speaker would not be exercised in an arbitrary manner but in a judicial manner.

ਦੂਜਾ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਜੋ ਅਥਾਰੇਟੀ ਹੈ ਇਹ ਐਬਸੋਲਿਊਟ ਹੈ ਇਸ ਗਲ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਜਿਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਹੋਵੇ ਕੰਪੈਰੇਜ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਆ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਗਲਾਂ ਦੀ ਅਨਾਲੌਜੀ ਨੂੰ ਐਪਲਾਈ ਕਰਨਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਤਕ ਐਬਸੋਲਿਊਟ ਅਥਾਰੇਟੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਨਹੀਂ ਕੲੀ ਦਰਜਨ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਕੋਰਟ ਹੈ ਆਪਣਾ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸ ਕਈ ਵੇਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਕੀ ਐਬਸੋਲਿਊਟ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਲੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ ਐਬਸੋਲਿਊਟ ਅਥਾਰੇਟੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਇਹ ਆਰਬਿਟ੍ਰਿਲੀ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਇਹ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਗਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੌਣ ਕਰੇ ਕੋਈ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਅਥਾਰਟੀ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੈਟ ਐਸਾਈਡ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਐਬਸੋਲਿਊਟ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਆਰਬਿਟ੍ਰਿਲੀ ਵਰਤਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਿ ਇਹ ਅਥਾਰਟੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਹਿਊਮਿਲਿਟੀ ਨਾਲ ਆਪ ਦੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਅਥਾਰੇਟੀ ਚੇਅਰ ਤੇ ਹੋਵੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂ ਪੈਨਲ ਆਫ਼ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਚੇਅਰ ਦੀ ਐਬਸੋਲਿਊਟ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਆਰਬਿਟਰੇਰਿਲੀ ਐਕਸਰਸਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਅਥਾਰੇਟੀ ਨੂੰ ਜੂਡੀਸ਼ਲੀ ਐਕਸਰਸਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬਾਕੀ ਜੋ ਕਮੈਂਟਰੀਜ਼ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਰਿਟਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਡਿਫਰੈਂਟ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਨੌਈਅਤ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੰਮੈਂਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਜਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਥੇ ਵਾਜਬ ਹੈ ਪਰ ਲਾ ਕੋਰਟਸ ਵਿਚ ਜਾਂ ਉਪਰਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਉਪੀਨੀਅਨ ਕੋਰਟਸ ਤੇ ਬਾਇਡਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਸਪੈਕਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਟਾਈਮ ਟੁ ਟਾਈਮ ਤੇ ਰੂਲਿੰਗ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੇਰੀ

ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਕਨਟੇਨਸ਼ਨ ਰਹੀ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਗਲ, ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਐਡਮਿਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ । ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਰੈਫ਼ਰ ਕਰ ਸਕਾਂ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਹੀ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਨੂੰ ਇਥੇ ਕਈ ਵੇਰ ਫ਼ਾਲੋ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਐਡਮਿਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਅਤੇ ਕਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੇ ਅੱਧਾ ਅੱਧਾ ਦਿਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਤਕ ਬਹਿਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਅਲਾਉ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ । ਪਰ ਇਸ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਹ ਰੀਕਾਰਡ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਦਾ ਮੈਂ ਮੈਂਬਰ ਬਣਿਆਂ ਹਾਂ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਐਡਮਿਟ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਲਾਉ ਨਾ ਕਰਨਾ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਐਬਸੋਲਿਊਟ ਅਥਾਰੇਟੀ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੀ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇੰਟਰਪਰੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਕਿਸ ਨੌਈਅਤ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਲਾਉ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੁਡੀਸ਼ਲੀ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੰਮੈਂਟਰੀਜ਼ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਅਥਾਰੇਟੀ ਦੀ ਇੰਟਰਪਰਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦੇ ਮੈਰਿਟ ਵਿਚ ਨਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਖਰਬੰਦਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹਨੇਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਖਰਾਬ ਹਨ ਇਹ ਇਕ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਰੀਜ਼ਨੇਬਲ ਗਲ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਰੀਜ਼ਨ ਦੇਣਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਸਿਟੀ ਬੋਰਡ ਇਕ ਅਟਾਨੋਮਸ ਬਾਡੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ । ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਲਖਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਇਸ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਖਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਬੋਰਡ ਦੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਬੇਸ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰਖ ਕੇ ਡੀਸਾਈਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਡਿਸਕਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਜਾਂ ਸਵਾਲ ਵੀ ਪੁਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਵੋਗੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਕਮੈਂਟਰੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖੀਏ ਤਾਂ ਦਰੁਸਤ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਲਈ ਅਟਾਨੋਮਸ ਬਾਡੀ ਹੋਣ ਦਾ ਰੀਜ਼ਨ ਦੇਣਾ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਵਜ੍ਹਾਂ ਹਨ ਅਰਜੈਂਟ ਅਤੇ ਡੈਫਿਨੇਟ ਮੈਟਰ ਆਫ ਪਬਲਿਕ ਇਮਪਾਰਟੈਂਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

Sardar Umrao Singh : Mr. Deputy Speaker, there are two checks on the admissibility of an Adjournment Motion, the first is consent by the Speaker and the other is that 1/5th of the Members should stand in favour of admissibility of the Motion.

ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਉਸ ਮੋਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਿਉ ਅਤੇ ਵੇਖਣਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮੋਸ਼ਨ ਫਰਿਵੋਲਸ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ।

Mr. Deputy Speaker : I am grateful to you for bringing it to my notice.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਚੌਕਸ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਹੀ ਅਜ ਤਕ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਮੋਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਚੇਅਰ ਵਲੋਂ ਕਨਸੈਂਟ ਨਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦ੍ਰਿਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਰੀਜ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਏ ਤਾਂ ਇਹ ਆਰਬਿਟਰੇਰੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਐਡਜਰਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਰੂਲ ਕਿਤੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਕਿ ਹਰ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਡਿਸਅਲਾਉ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਡੀਲੀਟ ਹੀ ਕਰ ਦਿਉ।

Mr. Deputy Speaker : I cannot agree with you to delete that clause.

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਤਾਂ ਇਕ ਹਿਸਟਰੀ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਇਥੇ ਅਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਬਣ ਚੁਕਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਐਡਮਿਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਇਸ ਰੂਲ ਦੇ ਰਖਣ ਦੀ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੈਂਟਰ ਤਕ ਪੁਚਾ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਐਡਜਰਨ ਮੈਂਟ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਵੀਜ਼ਨ ਰਹਿਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਹ ਇਕ ਇਮਪਾਰਟੈਂਟ, ਡੈਫੀਨਿਟ, ਅਤੇ ਅਰਜੈਂਸੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਕੇ ਕੇ ਹੀ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਐਡਮਿਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕੰਨਮੈਂਟ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਣਾ ਇਹ ਦਿਨ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਨੂੰ ਲਿਬਰਲੀ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਆਬਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕੌਲ ਦੀ ਕਮੈਂਟਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਫ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਮੈਂ ਫੇਰ ਹੰਬਲ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਨੂੰ ਰੀ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

Mr. Speaker : Let us not talk on that matter.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਤੁਸੀਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੂੰ ਕਲ੍ਹ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਮੁੜ ਸਟਡੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਲਾਈਟ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਫੇਰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਆਪ ਦੀ ਪਾਵਰ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੋਚਕੇ ਹੀ ਮੋਨਾਰਕ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਕੁਰਸੀ ਮੈਂ ਥਰੋਨ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਵੀ ਪਾਸੀਬਲ ਹੋਵੇ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਕਲੀਅਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁਆਮਲਾ ਅਰਜੈਂਟ ਨੇਚਰ ਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਡੈਫ਼ਿਨਿਟ ਮੈਟਰ ਹੈ, ਇਮਪਾਰਟੈਂਟ ਮੈਟਰ ਹੈ ਕੋਈ ਦੇਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਸਿਰਫ 15 ਆਦਮੀ ਖੜੇ ਹੋਣਗੇ, ਸਾਡੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇਹੋ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਅੱਖ

ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖੋ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤਕਲੀਫ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਦੇ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹਾਂ ਕਿ ਕਲ੍ਹ ਦੀ ਗਲ ਅਨੁਸਾਰ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਵੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਕ ਹੋਰ ਰਵਾਇਤ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਖਾਹਿਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਮਤ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟਸ ਕਾਇਮ ਹੋ ਸਕਣ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਪਾਵਰਜ਼ ਹਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵੱਲ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਬਰਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਨੀ ਭਾਰੀ ਮੈਜਾਰਟੀ ਵਿਚ ਹਨ ਜੇ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਅੱਜ ਹੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਸਾਈਨ ਡਾਈ ਹਾਊਸ ਐਡਜਰਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਚਾਹੁਣ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣੀ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਰਿਜਿਡ ਹੋਣਾ ਮੁਨਾਸਬ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਕ ਵੀ ਮੈਟਰ ਇਤਨੀ ਅਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਐਡਮਿਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ 8 ਲੱਖ ਆਦਮੀ ਨਾਹਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕੰਮ ਬੰਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। 22 ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਨਾਹਰੇ ਹੀ ਨਾਹਰੇ ਲਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇੰਡਸਟਰੀ ਬੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਐਸੇ ਕੇਸ ਦੀ ਵੀ ਅਰਜੈਂਸੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਕ੍ਰਿਟੀਸਿਜ਼ਮ ਅਲੈਕਟਰੀਸਿਟੀ ਬੋਰਡ ਤੇ ਹੋਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ 9 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚੋਂ 8 ਦਿਨ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਇਹ ਵੀ ਅਰਜੈਂਟ ਮੈਟਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਅਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਇਹ ਪਾਵਰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

चौधरी बलबीर सिंह : इस तरह की ऐडजर्नमैंट मोशन के लिये सदन में बाकायदा तौर पर सैट रूल्ज़ बने हुये हैं। पहला तो यह है कि इस के लिए कन्सैंट ग्राफ दी स्पीकर ज़रूरी है। इस के बाद इस के अन्दर रूल्ज़ बने हुए हैं अगर यह मुग्रामला धारा 68 के अधीन अरजेंट डैफिनिट और पब्लिक इम्पार्टैंस का हो तो इस दफा के अधीन अंडर डिसकशन लिया जा सकता है। इसके अन्दर यह साफ लिखा हुआ है कि :

(i) Not more than one such motion shall be made at the same sitting.

(ii) Not more than one matter shall be discussed on the same motion.

यह दोनों चीजें की गई हैं।

(iii) The motion shall be restricted to a specific matter of recent occurrence.

यह मुग्रामला रीसैंट अकरैंस का भी है।

(iv) The motion shall relate to a matter which falls within the responsibility of the Government.

यह गवर्नमैंट को रिसपांसीबिलिटी भी है।

(v) The motion shall not raise a question of privilege.

हम ने यह प्रिविलेज का सवाल भी नहीं उठाया।

(vi) The motion shall not revive discussion on a matter which has been discussed in the same session.

इस सैशन में इस पर डिस्कशन भी नहीं हुई।

[Chaudhri Balbir Singh]

(vii) The motion shall not deal with a matter for the discussion of which leave was refused in the same session.

इस सैशन में लीव रिजेक्ट नहीं हुई। यह भी रूल के मुताबिक है।

(viii) The motion shall not anticipate a matter which has been previously appointed for consideration. In determining whether a discussion is out of order on the ground of anticipation, regard shall be had by the Speaker to the probability of the matter anticipated being brought before the Assembly within a reasonable time.

यह भी रूल्ज़ के मुताबिक है।

(ix) The motion shall not deal with a matter on which a resolution could be moved .

श्री उपाध्यक्ष : यह तो मैं भी पढ़ सकता था... ... (I could also read this.)

चौधरी बलबीर सिंह : आप ने तो एक कौल की कमैंटरी पढ़ी थी कि अगर अरजैंट, डैफिनिट और पब्लिक इम्पारटैंस का मैटर हो तो भी अगर न भी हो तो भी स्पीकर हैल्प कर सकता है। यह हाऊस के जो रूल्ज़ बने हुये हैं यह एक गाईड लाईन बनी हुई है मगर यह अधिकार स्पीकर को ही हैं कि वह कन्सैंट अगर चाहे कि विद होल्ड कर लें और अगर चाहे न करें। डिस्क्रीशन चाहे जुडीशस हो चाहे आर्बिटरेरी हो वह किसी भी शक्ल में इस्तेमाल कर सकता है। अगर आप कल के लिये टाईम रख लें तो मैं और भी मैटर आप को ला कर दे सकता हूं। यह कोई आर्डीनरी मोशन नहीं है जो रिजेक्ट की जा सके। यहां पर एक कमैंटरी पढ़ कर आप ने एक बहस का आगाज़ कर दिया है।

आप यह फैसला कल तक रख दें। हम लोक सभा की और और कई विधान सभाओं की रूलिंग्ज़ ले आएंगे। सुप्रीम कोर्ट की रूलिंग भी ले आएगे कि यह जो डिस्क्रीशन है यह जुडीशस है या आर्बिटरेरी है। मैं दरखास्त करना चाहता हूं कि इस हाऊस के कुछ रूल्ज़ बने हुए हैं। यह आप के लिए गाईड लाईन हैं। आप उन के मुताबिक ऐडजर्नमैंट मोशन को जो सारी शर्तें पूरी करती है डिसएलाऊ नहीं कर सकते। आप कहते हैं कि इस क्लाज़ को ही उड़ा दिया जाए। (विघ्न)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਹ ਕਦ ਕਿਹਾ ? (When did I say this ?)

चौधरी बलबीर सिंह : कल जब डिप्टी लीडर आफ दी आपोज़ीशन बोल रहे थे।...... (विघ्न)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਲ ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਲਾਜ਼ ਉੜਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ

ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਐਵੇਂ ਐਂਟੀਸੀਪੇਟ ਨਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰੋ। (Yesterday when Sardar Umrao Singh was speaking that this clause may be deleted then I said that I can agree with him. Please do not anticipate anything.)

चौधरी बलबीर सिंह : मैं और कई विधान सभाओं की मिसालें दे सकता हूं जहां बजट सैशन में मोशन ऐडमिट हुई हैं। अब तो यह बजट सैशन भी नहीं।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼, ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖੀ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਭੁਲ ਗਏ ਹੋ ਅਤੇ ਇਕੋ ਹੀ ਗਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਡਿਸਅਲਾਓ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਲ੍ਹ ਇਥੇ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਰਿਜੈਕਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਡਿਸਅਲਾਓ ਕਰਨ ਦੇ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਨਹੀਂ ਦਸਣਗੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸ਼ਕ ਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਰਸਤਾ ਦਸ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਡਿਸਐਲਾਓ ਕਰਨ ਦਾ ਹਕ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਲਾਅ ਇਨਵਾਲਵਡ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਪੁਆਇੰਟ ਤੇ ਅੜ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਸਦਨ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦਾ। ਕਈ ਦਫ਼ਾ ਮੌਕੇ ਹੋਣਗੇ ਜਦੋਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਐਲਾਓ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਕਈ ਮੌਕੇ ਐਸੇ ਹੋਣਗੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਡਿਸਐਲਾਓ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਜਿਸ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਉਹ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਡਿਸ ਅਲਾਓ ਹੋਣ ਤੇ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉਠਣਗੇ। ਕਿ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਰਿਜੈਕਟ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਗਈ? ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਪੜ੍ਹ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਇਹ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੋਸ਼ਨ ਡਿਸਐਲਾਓ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਈਟ ਹੈ। ਅੰਡਰ ਦੀ ਪ੍ਰੈਜ਼ੈਂਟ ਕਾਨਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਈਟ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮੁਨਹਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਲਾਓ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਮੋਸ਼ਨ ਡਿਸਲਾਓ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਥੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਨਾਨ-ਆਫ਼ੀਸ਼ਲ ਡੇ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਟਾਈਮ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰੋ। (ਵਿਘਨ) ਇਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਨਾਨ-ਆਫ਼ੀਸ਼ਲ ਡੇ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਆਫ਼ੀਸ਼ਲ ਡੇ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦਾ ਵਕਤ ਜ਼ਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਰਹੇ। ਜਿੰਨਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕੀਏ ਕਰ ਲਈਏ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦਾ ਵਕਤ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿਆਂਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੋ, ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਘੰਟਾ ਬੈਠਾਂਗੇ, ਦੋ ਘੰਟੇ ਬੈਠਾਂਗੇ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬੈਠਾਂਗੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਦਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

(The hon. Members have not kept in view the point which I had placed before them and they have stressed only one point that the Speaker should not disallow the Adjournment Motions. I have already stated that the Speaker, while disallowing the Adjournment Motions, yesterday, had said that he would not give reasons for disallowing the Adjournment Motions. There is a ruling of the Speaker of Lok Sabha to that effect. I have made it clear to hon. Members so that there should not be any room for doubt. In fact, the Speaker has got the right to disallow a motion and the hon. Member cannot take away that right from him. There is a set procedure for it. No law is invovled in it. If we stick to one point, then the proceedings of the House cannot be carried on. There may be some occasions when the Speaker will allow these motions and some time he will reject them. Many questions might arise in the mind of the hon. Member whose Adjournment Motions had been disallowed as to the reasons for which it had been disallowed. That is why I had read it out. But you have been stressing that the hon. Speaker could not disallow the motion I would submit that it was his right to do so. Under the present Constitution, it is his right. It is for him to allow or disallow a particular motion. I had, however shown the way to the hon. Members to press their point of view when their motion had been disallowed. Some one had said here that it being a non official day they could waste the time in the manner they liked. (Interruptions). There was an indication to that effect. I would submit that the time of the House should not be wasted on any day, whether official or non official. I would like that the business in the House be conducted in the best possible manner. We should conduct the maximum business possible. I would not, therefore, permit any one to discuss it here. They are welcome to my chamber where it may be discussed for any length of time to there satisfaction, it may be for an hour, two hours or even the whole day).

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਕ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਤੇ ਕੋਈ ਰੂਲਿੰਗ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ, ਨਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ.........

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਜਿਹੜਾ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। No questions are to be allowed. ਅਗਰ ਫਿਰ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਈ ਖ਼ਦਸ਼ਾਤ ਹਨ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੋ ਉਥੇ ਡਿਸਕਸ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। (What ever I have said, covers your question also. No questions are to be allowed. However if the hon. Member has some doubts he may come to my chamber and those will be discussed there)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਲਫ਼ਜ਼ 'ਮੇ' ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਲਫ਼ਜ਼ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸਪੀਕਰ ਜਦੋਂ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਡਿਸਐਲਾਓ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਜੁਡੀਸ਼ਲੀ ਐਕਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਆਰਬਿਟਰਿਲੀ ?

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਲਫ਼ਜ਼ 'ਮੇ' ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ

ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚਲੇ......(ਵਿਘਨ) (If the word "May" has been used, it does not mean that the Speaker will act according to the will of the hon. Member.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ ; ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਕ ਗਲ ਕਲੀਅਰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਰੀਜ਼ਨ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਸਣਗੇ, ਉਹ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਪੁਛੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਰੀਜੈਕਟ ਕਰਨ ਦੇ ਰੀਜ਼ਨ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਦਸਣਗੇ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਦੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿਹੜੇ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਕੇਸ ਹੋਣਗੇ, ਉਹ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹੀ ਡਿਸਕਸ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਨਗੇ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਦੇ ਰੀਜ਼ਨ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਦਸੇ ਜਾਣਗੇ। (The border cases will be discussed in the House. But those cases in which the Speaker is sure, the reasons will not be stated in the House.)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਉਪਾਧਿਆਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਤੇ ਬੜੀ ਲੰਬੀ ਬਹਿਸ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਕ ਗਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਦ੍ਰਿੜ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਉਸ ਤੇ ਬਹਿਸ ਜਾਂ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਛੇੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਈਏ ਜਾਂ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋਈਏ, ਉਸ ਤੇ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। (I am thankful to Sirdar Kapur Singh; we should not discuss it further.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ. ਕਲ੍ਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਸਨ ਅਜ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਨ......(ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਉਪਾਧਿਆਕਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਉ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰੀਕੁਐਸਟ ਵਿਚ ਡਿਫ਼ਰੈਂਸ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਰੀਕੁਐਸਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਕਠਿਆਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

CALL ATTENTION NOTICES

(क्रम संख्या 71)

चौधरी बलबीर सिंह : मैं सरकार का ध्यान एक सार्वजनिक महत्व के

[चौधरी बलबीर सिंह]

विषय की ओर दिलाना चाहता हूं अर्थात, चीफ इन्जीनियर, इरीगेशन के महकमे ने कुछ एस.डी.ओज़. का औहदा घटा दिया। उन की पैटीशन पंजाब और हरियाणा की हाई कोर्ट ने मनजूर कर ली और फैसला हुआ कि उन का औहदा घटाने का चीफ इन्जीनियर का आर्डर गलत था। सरकार और एस.डी.ओज़. दोनों को इस केस पर हज़ारों रुपए खर्च करने पड़े। एक अफ़सर की शरारत के कारण कर्मचारियों में बड़ी बेचैनी फैल गई है और भारी रकम ज़ाया हो गई है। सरकार को इस बारे में ब्यान देना चाहिए। चीफ इन्जीनियर के खिलाफ और भी बहुत सारे इल्ज़ाम हैं।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੁਤਲਕਾ ਵਜ਼ੀਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ।

(Admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

Mr. Deputy Speaker : Next Call Atetntion Motion is No. 104.

(It was not put as the Member who had given notice of this Call Attention Motion was not present in the House.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 107)

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਰਾਜ ਭਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬਸਾਂ ਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਭੀੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਬਸਾਂ ਵਾਲੇ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵਤੀਰਾ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦੇ। ਅਕਸਰ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚ ਖੜੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਦਸ਼ਾ ਬਹੁਤੀ ਪਟਿਆਲੇ ਬਸ ਸਰਵਿਸ ਦੀਆਂ ਬਸਾਂ ਚ ਹੈ। ਸਰਹਿੰਦ-ਪਟਿਆਲਾ ਸੜਕ ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਹੀ ਬਸਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ. ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਿਕਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਟਰੈਫ਼ਿਕ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬਸਾਂ ਚ ਓਵਰ ਲੋਡਿੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਬਸਾਂ, ਹਰ ਹਾਲਤ ਚ ਠੀਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਚਲਾਨ ਕੋਟੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਜਾਇਜ਼ ਚਲਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਕਰਕੇ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਬਸਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਵਾਲੇ ਸਲੂਕ ਕਰਕੇ, ਟਰੈਫਿਕ ਵਿਭਾਗ ਵਿਰੁਧ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਤੇ ਬੇਚੈਨੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਸ਼ੀਘਰ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ ਤੇ ਸਦਨ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦੇਵੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ। (Admitted. The Minister concerned may please make a statement)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 10)

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਰਥਾਤ, ਕਿ ਪੇਂਡੂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਝੋਨੇ ਤੇ ਮੱਕੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸਰਕਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਝੋਨਾ 47-50 ਰੁਪਏ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੱਕੀ ਲਗਭਗ 47 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਖਰੀਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰੀਦ ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਘਟ ਕੀਮਤ ਦੇਣ ਦੀ

ਬਹੁਤੀ ਮਿਸਾਲ ਪਾਤੜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਤੇ ਬੇਚੈਨੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਸ਼ੀਘਰ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਜ਼ੀਰ ਮੁਤਲਕਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 108)

ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਰਾਜ ਭਰ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਹਨ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ'ਚ ਦੁਕਾਨਾਂ ਖੋਖੇ ਆਦਿ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਟਰੈਫਿਕ ਦੇ ਵਧਣ ਨਾਲ ਭੀੜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਟਿਆਲਾ, ਸਰਹਿੰਦ ਤੇ ਰਾਜਪੁਰੇ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਹਨ। ਰਾਜਪੁਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਜੀ. ਟੀ. ਰੋਡ ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਫ਼ਾਟਕ ਨੇੜੇ ਕਾਲਕਾ-ਅੰਬਾਲਾ ਸੜਕ ਤੇ ਟਰੱਕ ਆਦਿ ਖੜਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰਸਤਾ ਤੰਗ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਖਾਹਮਖਾਹ/ਨਜਾਇਜ਼ ਭੀੜ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਬੇਅਸਰ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਚ ਬੜੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਤੇ ਬੇਚੈਨੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਸ਼ੀਘਰ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ ਤੇ ਸਦਨ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦੇਵੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਜ਼ੀਰ ਮੁਤਲਕਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ। (Admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ 15 ਤੋਂ ਵਧ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਵਾਈਜ਼ ਕੋਟਾ ਫਿਕਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਕ ਮੋਸ਼ਨ ਆਵੇ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਣ, ਇਹ ਗਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਖੁਲ੍ਹ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਾਰਿਆਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹ ਦਿਉ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਬਿਜਲੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ ਸੀ :–

ਅਕਾਲੀ ਅਤੇ ਜਨ–ਸੰਘ ਪਾਰਟੀ :	5
ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ :	4
ਕਮਿਉਨਿਸਟ	3

(ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ]

ਇਹ ਵੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ ਹੀ ਅਲਾਊ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਅਸਲੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਇਹ ਸਾਡੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਇਕੋ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਇਕੋ ਐਡਮਿਟ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ ?

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅਜ ਖਿਮਾਂ ਕਰੋ ਕਲ੍ਹ ਫੇਰ ਸੋਚ ਲਵਾਂਗੇ। (I was not present at that time. I am proceeding according to the material which is available with me. Let us proceed accordingly today and we will think it over tomorrow.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 109)

ਵੈਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜੋ ਬਿਜਲੀ ਟੀਊਬਵੈਲਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਘਰੇਲੂ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਵੀ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਾਕਸ ਹੈ। ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਅੱਠ ਦਸ ਘੰਟੇ ਹੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕਈ ਬ੍ਰੇਕ ਡਾਊਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਾਹਲਪੁਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਬਿਜਲੀ ਸਬ-ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬੇਚੈਨੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਫ਼ਲੈਟ ਰੇਟ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਪੂਰੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵੱਲ ਤੁਰਤ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ ਤੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਸੇ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਜ਼ੀਰ ਮੁਤਲਕਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ। (Admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

(Serial No. 119)

Mr. Deputy Speaker : Call Attention Motions No. 99 and 118. (These Motions were not put because the Members who had given the Notices were not present.)

Shri Sardari Lal Kapoor : I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, about fifteen to twenty Harijan families of village Kalewal District Ludhiana, (Bet Ilaqa) had developed the land in this village and they are settled thereon. They improved this land and produced food grains from that land. The State Government now wishes to take away that land from these Harijan families. This will be great injustice to these poor Harijan families If it is intended to disposses them, then alternative land should be given to them with a view to save such a lar, e number of Harijan families.

Mr. Deputy Speaker : Admitted. The Minister concerned may please make a statement.

ਸਰਦਾਰ ਜਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਬਜੈਕਟ ਉਤੇ ਜੋ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ ਨੇ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਉਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਮੋਸ਼ਨ ਐਡਮਿਟ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਕ ਦਫਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਊ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਦਫਾ ਉਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਊ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਐਡਮਿਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕਠੇ ਕਰ ਦਿਓ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਹਰ ਗਲ ਲਈ ਰੂਲਜ਼ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(There are rules to deal with every situation and business of the House is transacted accordingly)

ਸਰਦਾਰ ਜਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਅਸੀਂ ਆਪ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਏ ......

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਸਟਾਫ ਵਲੋਂ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ...(ਵਿਘਨ) ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਦਸੋ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ...(ਵਿਘਨ) (I have been informed by my staff that a large number of notices were received today. (Interruption) I am sorry, the hon. Members are not interested in listening to what I have to say...) (Interruption)

ਸਰਦਾਰ ਜਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਮੈਂ ਕਹੀ ਹੈ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸੈਕਟੇਰੀਏਟ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੇਖੇ ਕਿ ਇਸੇ ਸਬਜੈਕਟ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਇਸੇ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਅਗੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਐਡਮਿਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ? ਅੱਜ ਤਕ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਪੈਰਲਲ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਐਡਮਿਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੇ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਵਲੋਂ ਲੈਪਸ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇ।

Mr. Deputy Speaker : Please come to my Chamber to discuss this matter.

(क्रम सख्या न० 123)

भगत गुरां दास हन्स : मैं सरकार का ध्यान एक जरुरी मसले की तरफ दिलाना चाहता हूं कि पार्टीशन से तकरीबन 600 आदमी बालमीक हट्स में जो कि पठानकोट में गांधी नगर के नाम पर जाना जाता है रह रहे हैं। उन्होंने तकरीबन 85 हज़ार रुपये पंजाब सरकार के नाम पर स्टेट बैंक में जमा कराये लेकिन इन को मलकियत का हक उस जमीन का अब तक नहीं दिया और न ही महकमा की तरफ से उन के हक में कोई रजिस्ट्रेशन डीड ही हुई है। अब Improvement Trust उसी ज़मीन को अपनी स्कीम में ला रहा है और उन को अपनी जगह से उठाया जा रहा है हालांकि उन्होंने रकम जमा करा दी है और कुदरती तौर पर उन का उस ज़मीन पर अधिकार होना चाहिये। मैं सरकार से अर्ज करुंगा कि इस बारे में सरकार जवाब दे कि उन गरीबों की ओर ध्यान क्यों नहीं दिया जा रहा।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। (Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement,)

Mr Deputy Speaker : Call Attention Motion No. 100, stands in the name of Comrades Satya Pal Dang and Dana Ram.

Comrade Satya Pal Dang : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the agitation of the Co-operative Inspectors and Sub-Inspectors........ (Interruptions).

ਸਰਦਾਰ ਜਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ, ਆਰਡਰ ਸਰ। ਜਨਾਬ, ਇਹ ਵੀ ਐਡਮਿਟ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੇ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਕੋਈ ਮਤਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗਲ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਟੋਕ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦਾ ਟਾਇਮ ਵੇਸਟ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਊਸ ਦਾ ਟਾਈਮ ਤੁਹਾਡੇ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਵਲੋਂ ਵੇਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦੋ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨਾਂ ਜੋ ਆਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਡਮਿਟ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਐਡਮਿਟ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਤਾਂ ਲੈਣ ਦਿਉ। (I shall not admit that. Let him read it out.)

ਸਰਦਾਰ ਜਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਟਾਈਮ ਤਾਂ ਵੇਸਟ ਹੋ ਹੀ ਗਿਆ ਨਾ ਜਨਾਬ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸੈਕਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਗਲਤ ਫ਼ਹਿਮੀ ਲਗੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਐਡਮਿਟ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਐਡਮਿਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਾੜ੍ਹ ਕੇ ਰਖੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਬੋਲ ਦਿਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਦਿਤੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਇਹ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਰਹਿਣ ਦਿਉ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਦੇ ਦੇਣਾ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਤਾਂ ਆਬਵੀਅਸ ਹੈ ਕਿ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਮੈਂ ਐਡਮਿਟ ਕਰਦਾ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ। (It is obvious that the mistake has occurred. (Interruption) Motions are lying before me. I shall go on admitting them.)

ਸਰਦਾਰ ਜਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆ-ਉਣਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸੈਕੇਟਰੀਏਟ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨੇ ਦੇਖਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਖਿਚੋ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : I have got your point. I will go into it. If there is any mistake, we can correct it.

ਕ੍ਰਮ ਸੰਖਿਆ 101

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਮਾਮਲੇ ਵੱਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ ।

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਇਮਾਰਤਾਂ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਮਾਲਕ ਮਕਾਨ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਰੰਮਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦੇ । ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਤਕ ਮਾਲਕ ਮਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਮੁਰੰਮਤਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਜਾਂ ਖੁਦ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਕੇ ਮਾਲਕ ਮਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਖਰਚ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਇਮਾਰਤਾਂ ਕਿਰਾਏ ਦੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਰੰਮਤਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਬਿਲਡਿੰਗ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਨਾ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਖਤਰੇ ਦੀ ਕੁਝ ਪਰਵਾਹ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਆਮ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਵਿਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਰੋਸ ਅਤੇ ਬੇਚੈਨੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪਰਤੱਖ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਦਨ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ।

Mr. Deputy Speaker: It is admitted. The Minister concerned to please make a statement.

(Serial No. 102)

Comrade Satya Pal Dang: Sir I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance namely, acute discontentment prevailing amongst the working class of Batala on the arrests of a number of workers including those on hunger strike demanding enforcement in actual practice of the minimum wages for Engineering Industry under the minimum wages Act. The Government has not moved even its little finger to make the employers see sense and to enforce the minimum wages as fixed under the law. On the other hand, it is widely believed in Batala that the arrests were made by the District authorities at the instance of the Minister himself This has led to much anger against the Government as well as in the working class of Batala and an explosive situation exists there

The situation has been worsened by the fact that the arrested workers which include Shri Dharam Singh, President or the Union, were not taken to any Court. Instead, the Trial Magistrate was taken to the Police Station. In the Jail, the arrested workers were kept without bedding and utensils and were otherwise given bad treatment by the Jail authorities. The spectacles of Shri Dharam Singh (President of the Union) were snatched away.

All this took place during the last week and after the present session of this Assembly.

[Comrade Satya Pal Dang]

In view of the obvious and urgent importance of the matter the Government may please be asked to make a statement in the House.

Mr. Deputy Speaker : Admitted. hon. Minister concerned may please make a statement.

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 133)

ਗਿਆਨੀ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਪਤੰਗ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਮਾਈ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪਰੰਤੂ ਪੇਂਡੂਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਇਹ ਅੱਡਰਾ ਪਣ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (Admitted. The Minister concerned may please make a statement)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 136)

ਸਰਦਾਰ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 1. 2. 68 ਤੋਂ ਪੇ—ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਮਿਲ ਚੁਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੀ. ਡਬਲਿਯੂ. ਡੀ. ਦੇ ਵਰਕ ਚਾਰਜ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਾ ਸਕੇਲ ਸੋਧਨ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਈ 1969 ਵਿਚ ਮੀਨੀਮਮ ਵੇਜਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੈਠਕ 18. 6. 69 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆਂ ਸੀ ਕਿ ਚੀਫ ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਦੀ ਡਾਇਰੈਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇ ਸਕੇਲ ਸੋਧ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਵੇਗੀ । ਚੀਫ ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਦੀ ਡਰੈਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 15. 7. 69 ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤੀ ਹੈ ਜੋ ਅਜੇ ਤਕ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਰਕ ਚਾਰਜ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚ ਬੇਚੈਨੀ ਬਹੁਤ ਵਧ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਐਜ਼ੀਟੇਸ਼ਨ ਅਰੰਭ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਵਰਕਚਾਰਜ਼ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਡਰੈਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੁਰੰਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (ਵਿਘਨ) (Admitted. The Minister concerned may please make a statement.) (Interruption)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 137)

ਸਰਦਾਰ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਮਕੈਨੀਕਲ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਪੀ. ਡਬਲਿਯੂ. ਡੀ. ਨੇ 19. 3. 69 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਗੇ 151 ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਧਰਨਾਂ ਮਾਰਿਆਂ ਸੀ । ਰਾਜ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਜੀ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ ਜੀ ਨੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸੈਂਟਰਲ ਪੀ. ਡਬਲਿਯੂ. ਡੀ. ਦੇ ਵਰਕਚਾਰਜ

ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਰਕਚਾਰਜ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲਰ ਕਰਨ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ । ਸੈਂਟਰਲ ਪੀ. ਡਬਲਿਯੂ. ਡੀ. ਦੇ ਵਰਕਚਾਰਜ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਪਿਛੋਂ ਰੈਗੂਲਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵੀ ਚੀਫ਼ ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਦੀ ਡਰੈਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 15. 7. 1969 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਮੁਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਬੀ. ਐਂਡ ਆਰ. ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੀ. ਡਬਲਿਯੂ. ਡੀ. ਦੇ ਵਰਕਚਾਰਜ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕੀ ਯਤਨ ਹੁਣ ਤਕ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਦੇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮਨਿਸਟਰ ਮੁਤੱਲਕਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (Admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 144)

ਵੈਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਰਥਾਤ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਜ਼ੀਫੇ ਦੇਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅਣਗਹਿਲੀ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੀ ਕਲਾਸਾਂ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਦੋ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸਕੂਲ/ਕਾਲਜ ਛੱਡ ਕੇ ਵੀ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਵਜ਼ੀਫੇ ਨਹੀਂ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਕ ਸਵਾਲ ਵੀ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਬਸੀ ਕਲਾਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਪੁਰ ਦੇ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਜ਼ੀਫੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਫੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਗਲਤ ਹੈ । ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਫੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ । ਇਹ ਵਜ਼ੀਫੇ 1964—65, 1965—66 ਦੇ ਬਕਾਇਆ ਹਨ । ਇਸ ਨਾਲ ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬੇਚੈਨੀ ਹੈ । ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਵੱਲ ਤੁਰਤ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ ਤੇ ਸਦਨ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦੇਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਨਿਸਟਰ ਮੁਤੱਲਕਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ । (Admitted. The Minister concerned may please make a statement.)

(Serial No. 127)

Shri Gian Chand Kharbanda Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance namely, the uncalled for arrests of eminent persons like Sardar Sohan Singh Jalalusman, Ex-M.L.A., President, District Congress Committee (Rural) Amritsar, Sardar Jai Inder Singh, Ex-M.L.A., President District Congress Committee (Urban), and S. Mohinder Singh Gill, Ex-M.L.A.. Their arrests have caused great resentment amongst the public, especially when they are the popular leaders of their ilaqas. Public is at a loss to understand as to why Sarvshri Jai Inder Singh and Mohinder Singh, Ex-M.L.As. were arrested at the V.J. Hospital, Amritsar, immediately after the death of Sardar Darshan Singh Pheruman for the reason that they were requesting the authorities to hand over the dead body to the legal heirs of the great Hero. This is, therefore, a fit case on which the Chief Minister should make a statement on the floor of the House.

Mr. Deputy Speaker : Admitted. The hon. Chief Minister may please make a statement.

(Serial No. 131)

Sardar Santokh Singh Randhawa : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, theBatala-Dera Baba Nanak Road was proposed to be metalled by the Government, but so for this work is not accomplished This is the worst road in the whole of Punjab. Ballast was spread on this road, but proper metalling thereof has not been done, with the result that great hardship is caused to cars, buses, carts, tongas and pedestrians, who have to pass through this road from Batala to Dera Baba Nanak and vice-versa. Being the border road, it is of great strategic importance as well The proposal was to widen it also, but that has also not been done This is, therefore, a fit case on which the Minister concerned should make a statement on the floor of the House. as to when the road would be broadened. when it would be metalled, and the reasons for not taking up this work earlier, especially when ballast has been spread thereon, which, without being rolled properly, is causing great inconvenience to the public.

Mr. Deputy Speaker : Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.

(Serial No. 134)

Dr. Amir Singh : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter ot Public importance, namely, that in the procession taken out in Ludhiana on 28-10-1969, as a result of the passing away of S Darshan Singh Pheruman, the Volunteers of Bir Khalsa Dal and some Akali youngmen created lot of hullarbazi in various ilaqas of the city, and looted a dozen shops and fruit/vegetables rehris. The procession apart thereof attacked the sub post office on Jail Road and destroyed a large portion of its record. They removed three journals relating to parcels. registered letters, and money orders, with the result that the Sub-post Master was forced to close the Post Office. Some Akali youngmen did lot of Siapa of Shrimati Indira Gandhi and Sant Fateh Singh and burnt their effigies also. They used obscene language with reference to Shrimati Indira Gandhi, over reverened Prime Minister, and hurled obscene abuses also. The position of law and order being as it is, it merits a statement from the Chief Minister, on the floor of the House.

Mr. Deputy Speaker : Admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.

Serial No. 135

Dr. Amir Singh : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public imortance, namely, that a road was under construction from Tanda to Ghardhiwala. It was metalled for about three miles, but it is now learnt from a reliable source that the road construction has been given up. This is causing great concern to the general public of Tanda This therefore, merits a statement by the Minister concerned, on the floor of the House; so that the public of the ilaqa which is very much agitated over this matter, may know what is in the mind of the Government regarding the metalling of remaining portion of the road, over and above three miles which have already been metalled.

Mr. Deputy Speaker : It is admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.

ਬਾਵਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 141 ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿਉ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਕਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੋ । (I called the hon. Member but he was not present in the House.)

ਚੌਧਰੀ ਸੱਤ ਦੇਵ : ਇਕ ਮੇਰੀ ਵੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਬੜੀ ਇਮਪਾਰਟੈਂਟ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਸ਼ਹੀਦੇ ਆਜ਼ਮ ਬਾਰੇ ਹੈ......

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਕਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ । (I had called the hon. Member's name.)

ਚੌਧਰੀ ਸੱਤ ਦੇਵ : ਮੈਂ ਉਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਪੀ ਲੈਣ ਗਿਆ ਸੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਬਾਹਰ ਜਾਉ ਤਾਂ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੇਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰੋ । (When leaving the Chamber, the hon. Member should have given an authority to some other Member.)

Mr. Deputy Speaker : The next Call Attention Motion (No. 128) has been given notice of by Comrade Babu Singh, Comrade Satya Pal Dang and Comrade Dana Ram, M.L.As.

Comrade Kulwant Singh : Sir, I have got written authority with me. I may be permitted to read this Call Attention Notice.

Mr. Deputy Speaker : All right.

(Serial No. 128)

Comrade Kulwant Singh: Sir I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, large amount of discontentment and resentment among the Harijans of the Patiala District and general public at the failure of the Police to act against the landlords responsible for the murder of a Harijan Shri Kehar Singh of village Jolan Kalan in Police Station Lalru of Patiala in the month of September, 1969.

A large number of public meetings by all party Committee have been held and there is great agitation among the people in the area.

In view of the obvious and urgent importance of the matter, Government may please be asked to make a statement in the House.

Mr. Deputy Speaker : This is admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.

The Call Attention Notice No. 129 stands in the name of Comrade Satya Pal Dang and Comrade Dana Ram, M.L.As.

(Serial No. 129)

Comrade Kulwant Singh : Sir, I have got the written authority.

Sir, I beg to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that for the second time during the last 10-15 days, the Power House at Verka (Amritsar) has

[Comrade Kulwant Singh]

burnt down leading once again to complete failure of Electricity in Amritsar. In view of the obvious and urgent importance of the matter, Government may please be asked to make a statement in the House.

Mr. Deputy Speaker : This is admitted. The hon. Minister concerned may please make a statement.

Call attention Notice No 130 stands in the name of Comrade Satya Pal Dang and Comrade Dana Ram, MLAs.

(No hon. Member rose to move this motion).

Mr. Deputy Speaker : The next Call Attention Notice (No. 132) has been given notice of by Comrade Darshan Singh Jhabal, Comrade Dana Ram and Comrade Satya Pal Dang, M.L.As.

(No hon. Member rose to move this motion).

(ਕ੍ਰਮ ਨੰ: 125)

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਰਥਾਤ, ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਸਰਦਾਰ ਦਾ ਮਿਰਤਕ ਸਰੀਰ ਖੋਹ ਲੈਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਦੋ ਦਫਾ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਡਿੱਗ ਪੈਣਾ ਅਤੇ ਪੁਲਸ ਦਾ ਜਬਰਨ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਾ(ਅਪੋਜ਼ੀ-ਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਸ਼ੇਮ ਸ਼ੇਮ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ) ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬੜੇ ਗਮ ਅਤੇ ਗੁਸੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਾਰਸਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦੇਣਾ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਅੰਤਮ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਹਾਨੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ ਸਰੂਪ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਵੇਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੁਸਾ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਪੁਤਰੀ ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸਪੁਤਰ ਸ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਤਿਆਂ ਪਿਆਂ ਘਰੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਬੜੇ ਗੁਸੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਕਿਆਤ ਦੇ ਮੁਤਾਲਕ ਬਿਆਨ ਦੇਕੇ ਆਪਣੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਾਜ਼ਿਆ ਕਰੇ ਤਾਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੁਸਾ ਦਾਉ ਨੀਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ।

Mr. Deputy Speaker : Admitted. The Minister concerned may make a statement.

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੀ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋ, ਮੇਰੀਆਂ ਵੀ ਦੋ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਫਿਰ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ। (It will be seen later on.)

Regarding Personal Explanation by Sirdar Kapur Singh

Mr. Deputy Speaker : The hon. Member Sirdar Kapur Singh has submitted a representation to the Speaker about certain remarks which I tried to check up. I have been at it since this morning. I have not so

far been able to find those remarks. Would the hon. Member like me to give a ruling just now or he will allow me to keep it pending so that I may continue my search till the hon. Member has seen me in my Chamber.

Sirdar Kapur Singh : On what subject was this representation, Sir ?

Mr Deputy Speaker : You submitted a letter to the Speaker this morning about certain remarks.

Sirdar Kapur Singh : I will see you in your Chamber.

Mr Deputy Speaker : Then I reserve it till I have made further search of the relevant record.

Regarding Arrest of Sardar Basant Singh M.L. A.

चौधरी बलबीर सिंह : उपाध्यक्ष महोदय क्या आपको कोई इन्फारमेशन आई है कि सरदार ज्ञान सिंह राड़वाला को अरैस्ट कर लिया गया है ? (विघ्न)

Mr Deputy Speaker : He is not a Member of the Honse.

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ, ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਐਲ. ਏ ਨੂੰ ਅਸਬੀਆਂ ਚੁਗਣ ਗਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਥਾਣੇ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ । (ਵਿਘਨ)

Mr Deputy Speaker : We have received no information so far.

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਹਾਊਸ ਦਾ ਪ੍ਰਿਵਲੇਜ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

PRESENTATION OF THE THIRD REPORT OF THE BUSINESS ADVISORY COMMITTEE

Mr Deputy Speaker : I have to report the time-table of the Punjab Vidhan Sabha from the 30th October to 4th November, 1969, as contained in the Third Report of the Business Advisory Committee. The Report reads;

The Committee, after some discussion recommended that the following business be transacted from 30.10.69 to 4.11.69 :-

Date.	Business to be transacted
30.10.69 (Thursday)	Motion under Rule 84 regarding discussion on the situation arising out of the death of Shri Darshan Singh Ji Pheruman who laid down his life for the inclusion of Chandigarh etc. In the State of Punjab (To be taken up before the non-official business fixed for that day).
31.10.69. (Friday)	1. The Punjab Co-operative Societies (Amendment) Bill, 1969. 2. The Punjab School Education Board Bill, 1969. 3. The Punjab Aided Schools (Security of Service) Bill, 1969.

[Mr. Deputy Speaker]

	4. The Punjabi University (Amendment) Bill, 1969.
	5. The Punjab Agricultural Produce Markets (Amendment) Bill, 1969.
	6. The Punjab Motor Spirit (Taxation of Sales) Amendment Bill 1969.
	7. The Punjab Passengers and Goods Taxation (Amendment) Bill, 1969.
3.11 69 (Monday)	Discussion and voting of Supplementary Estimates 1969-70 (Ist Instalment)
4.11.69 (Tuesday)	1. Appropriation Bill relating to Supplementary Estimates, 1969-70 [Ist Instalment.]
	2. The Guru Nanak University, Amritsar, Bill, 1969.

The Committee further recommended that the sitting of the House be extended by one hour on 30.10.69.

Chief Parliamentary Secretary : (Sardar Gurmit Singh) : Sir I beg to move-

That this House agrees with the recommendations contained in the Third Report of the Business Advisory Committee"

Mr. Deputy Speaker : Motion moved-

That this House agrees with the recommendations contained in the Third Report of the Business Advisory Committee.

Mr. Deputy Speaker : Question is-

That this House agrees with the recommendations contained in the Third Report of the Business Advisory Committee.

The motion was carried

ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ; ਮੇਰੀ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ 113 ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਉ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਦੇਵਾਂ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣਾ ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਲਵਾਂਗੇ । (The hon. Member may come to my Chamber and I would see to it.)

PAPERS LAID ON THE TABLE

Chief Minister : Sir, I beg to lay on the Table-

Amendments/additions* (two notifications) made by the Governor in the Punjab Public Service Commission (Limitation of Functions) Regulations, 1955, as required under Article 320 (5) of the Constitution.

---

*Placed in the Library.

Chief Parliamentary Secretary (Sardar Gurmit Singh): Sir, I beg to lay replies to Call Attention Notices Nos. 16, 21 and 27 on the Table of the House.

STATEMENTS IN REPLY TO CALL ATTENTION NOTICES

STATEMENT IN REPLY TO CALL ATTENTION NOTICES NO. 16. GIVEN BY SARDAR SHASHPAL SINGH

To draw attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, situation created by the fire which broke out on the morning of 20, October, 1969, at the Electricity Substation at Amritsar resulting in the huge loss to electrical fixtures and also the supply of electricity lying out of order and as a result of which the whole city has been suffering considerable loss and inconvenience. The electric supply to the industrial units at Amritsar and tubewells has also been dropped, resulting in collossal loss to the State. In view of the serious situation, immediate action at high level may be taken and responsibility may be fixed for the negligence and the Government may be asked to make a statement".

The 11 KV line Milk Plant original cable bursted at 9 02 hours on 20.10 69 thereby damaging the transformer oil pipe and set fire in the cable trench which instantaneously spread to the cable gallery. Efforts to extinguish the fire were made immediately by means of throw-sand and by using fire extinguishere but the fire could not be controlled as the same spread much faster. In the meantime the Fire Brigade, which was requisitioned earlier, reached and they were successful in extinguishing the fire.

The following electrical equipment got damaged :-

i) Power Cables feeding the Municipal Committee Area.

ii) 11 K.V.M. gear panel.

iii) Incoming cable from the main transformer.

iv) Some of the control cables.

The work of the restoration of supply was immediately taken in hand after the fire was extinguished. The supply to the Municipal Committee feader was restored at about 7-30 P.M on 20.10.69. The supply to the area which could be fed from Diesel Plant was also restored immediately.

As some of the control cables were got damaged, new D.C. Bus-bar was set up and the supply to the 33KV sub-station at Naraingarh, Harsa Chhina, Tarn Taran, Patti, Chabhal, Bhikhiwind, Amarkot etc, was restored at 1-00 a.m. on 21.10.69. The supply to Chattiwind area of the Municipal Committee was arranged by back feed from Jandiala at 11 00 P.M. on 20.10.69.

The matter is under investigation.

(20 ਅਕਤੂਬਰ 1969 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 9. 02 ਵਜੇ ਮਿਲਕ ਪਲਾਂਟ ਵਾਲੀ 11 ਓਰੀਜਨਲ ਕੇਬਲ ਫਟ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਟਰਾਂਸਫਾਰਮ ਦੇ ਆਇਲ ਪਾਈਪ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਕੇਬਲ ਟਰਾਂਚ

[ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ]

ਵਿਚ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕੇਬਲ ਗੈਲਰੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਰੇਤ ਸੁੱਟ ਕੇ ਅਤੇ ਫਾਇਰ ਐਸਟੈਂਗਾਉਸ਼ਰ ਨਾਲ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਨਾ ਆਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬਰੀਗੇਡ ਪੁਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਅੱਗ ਬੁਝਾ ਦਿੱਤੀ।

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ:—

(1) ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪਾਵਰ ਕੇਬਲ

(2) 11 ਕੇ. ਵੀ. ਐਮ. ਗੀਅਰ ਪੈਨਲ।

( ) ਮੁਖ ਟਰਾਂਸਫਾਰਮਰ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੇਬਲਜ਼।

(4) ਕੁਝ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੇਬਲਜ਼ ਵੀ।

(ਜਦੋਂ ਅੱਗ ਬੁਝ ਗਈ ਤਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਗਏ। ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੀਡਰ ਨੂੰ 20 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 7. 30 ਵਜੇ ਬਿਜਲੀ ਮੁੜ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਡੀਜ਼ਲ ਪਲਾਂਟ ਤੋਂ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਛੇਤੀ ਹੀ ਬਿਜਲੀ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਕੰਟਰੋਲ ਕੇਬਲਜ਼ ਖਰਾਬ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਨਵਾਂ ਡੀ. ਸੀ. ਬਸ ਬਾਰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ 33 ਕੇ. ਵੀ. ਸਬ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਰੈਣਗੜ੍ਹ, ਹਰਸਾਛੀਨਾ, ਤਰਨਤਾਰਨ, ਪੱਟੀ, ਝਬਾਲ, ਭਿਖੀਵਿੰਡ, ਅਮਰਕੋਟ ਨੂੰ 21 ਅਕਤੂਬਰ ਸਵੇਰੇ 1 ਵਜੇ ਬਿਜਲੀ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਰਾਈਵਿੰਡ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਜੰਡਿਆਲੇ ਤੋਂ ਬੈਕਫੀਡ ਰਾਹੀਂ 20 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ 11 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਬਿਜਲੀ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਮਾਮਲਾ ਪੜਤਾਲ ਅਧੀਨ ਹੈ।)

(Serial No. 21)

Comrade Darshan Singh Jhabal, M. L. A. To draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, the closures of Canals in Amritsar District were effected at a time when the rice crop was nearing the stage of ripening a result of which havy damage was caused to the said crop and great resentment prevails among the cultivators. The hon. Minister concerned may please make a statement.

Sardar Sohan Singh Bassi (Irrigation and Power Minister) :

The Amritsar District is fed by Upper Bari Doab Canal which takes its supply from River Ravi at Madhopur Head Works. There being no storage dam on River Ravi, the supplies in the canal are restricted to the free flow discharge in the River Ravi. The discharge in the river Ravi has been falling rapidly since the middle of September

from 11534 Cs (on 16.9.69) to 2627 Cs (on 22.10 69). The full supply discharge of Upper Bari Doab Canal at Head is 6400 Cs against which the total free flow discharge available in the river is only 2627 Cs at present. Consequently all the Kharif channels had to be closed and even for feeding Ravi supply, recource had to be made to rotational running of the channels. In view of the fact that under the present circumstances we have to depend entirely on free flow discharge of the river, the drop in the canal supplies could not be helped. The supplies available in the Ravi are completely being utilised to feed Upper Bari Doab Canal and efforts are being made to distribute and utilise the available water as equitably and efficiently possible. The situation will improve only when Thein Dam is constructed on River Ravi.

(Serial No. 27)

Sardar Kirpal Singh, M.L.A. to draw the attention of the Government towards an urgent matter of public importance, namely, that the 400 workers including 150 women and 75 children of M/s. Sacko Rubber Batala Road, Amritsar, are demanding pay at least Rs. 80 per month and Bonus according to the approved policy of the Government, for the last so many days. The owners of the mills have been paying them even less than Rs. 50/- per month. The owners have closed the mill since 26.9.69 and have stopped the payment of salaries to the workers. A worker demanding his salary is asked that at first he should give a receipt for full and final payment of his dues and that only then he can get his salary. The owners of the factory command a great influence in the Jan Sangh circles and claim that their hopes would not be fulfilled during this Ministry. Great resentment and unrest is prevailing amongst the workers and there is every likelihood of this agitation spreading to other factories also. The Government should pay attention to this serious matter.

ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ (ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ) :

ਸਾਕੋ ਰਬੜ ਇੰਡਸਟ੍ਰੀ, ਬਟਾਲਾ ਰੋਡ, ਵੇਰਕਾ ਵਿਚ 3-9-69 ਨੂੰ ਕੁਝ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਇਕ ਗਰੁਪ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ 150 ਕਾਮਿਆਂ ਵਲੋਂ ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਡਿਸਪਿਊਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 18 (1) ਅਧੀਨ ਬੋਨਸ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਤੇ ਦਸਖਤ ਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਕਾਮਿਆਂ ਨੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਲਾਹ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਜਾਂ ਕਿਰਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਇਕ ਤਾਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਣ ਤੇ ਕਿਰਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਤੇ ਕਾਮਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਕੋਈ ਸਫਲਤਾ ਨਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ 26-9-69 ਨੂੰ ਫੈਕਟਰੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਹੜਾ ਇੰਡੀਅਨ ਹਿਊਮ ਪਾਈਪ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕੀਤਾ (ਐਫ. ਜੇ. ਆਰ. 34-1968 ਪੰਨਾ 232 ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਆਪਣੀ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੇ. ਐਨ. ਪਦਮ ਅਨਾਭਾ ਆਇਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ (ਐਲ. ਐਲ. ਜੇ-1-1954-ਪੀ-469) ਇਕ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਝਗੜਾ ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਣੀ ਫੈਕਟਰੀ ਬੰਦ

[ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ]

ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਤੇ ਨੌਕਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸਬੰਧ ਵਪਾਰ ਦੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕਿਰਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਮੰਤ੍ਰੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਵੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਆਪਣੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੂਜੇ ਬਕਾਇਆਂ ਬਾਰੇ ਕਾਮੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਸਮਰਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਰਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਵੀ ਕਿਰਤ ਵਿਭਾਗ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਉਚਿਤ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

Statement showing implementation of the Resolutions passed by Punjab Vidhan Sabha during 1967.

ਸਕੱਤਰ : ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ, ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਮਾਰਚ–ਅਪ੍ਰੈਲ–ਮਈ, 1967 ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮਤਿਆਂ ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਬਿਓਰਾ ਸਦਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ।

Statement showing implementation of the resolutions passed by the Punjab Vidhan Sabha during 1967.

1.	Pt. Mohan Lal M.L.A.	This house recommends with a view to ensuring fair remunerative price to the producer and fair distribution and availability at reasonable rates to the consumers of all foodgrains, the Government, should take immediate steps to resort to State Trading in food-grains, in accordance with the policy laid down in Governor's Address.		1967 ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਅਨਾਜ ਦੀ ਸਾਰੀ ਨਿਰਯਤ, ਕੇਵਲ ਰਾਜ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਨਾਜ ਦੀ ਅੰਤਰ-ਰਾਜ ਆਵਾਜਾਈ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ–ਵਿਉਪਾਰ ਪੂਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸੂਫਾ ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਅਨਾਜ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ, ਮੰਡੀਆਂ ਆਈ, 75 % ਕਣਕ ਖਰੀਦੀ। ਦੂਜੇ ਅਨਾਜਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਭੀ ਵੱਧ ਵੱਧ ਕੀਤੀ ਗਈ/ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਇਕੱਲਾ ਰਾਜ ਅਨਾਜ ਦਾ ਖੇਤਰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ, ਖਪਤਕਾਰ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਕ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦਿਆਂ, ਕੀਮਤਾਂ ਉਚਿਤ ਪੱਧਰ ਤੇ ਰਖੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਪਰਤੱਖ ਹੈ ਕਿ ਅਨਾਜ ਵਿਚ ਰਾਜ ਵਿਉਪਾਰ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ।
2.	Acharya Prithvi Singh Azad, M. L. A.	In view of the fact that entire erstwhile Kharar Tehsil included Chandigarh and	18-5-67	ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ: ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਜੂਨ 1968 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇਕ ਚਿੱਠੀ

[Secretary]

Punjabi speaking areas, this House recommends to the Government to take effective steps for their inclusion in Punjab.

ਲਿਖੀ ਕਿ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਹੁਣ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਝਗੜੇ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਸਾਲਸੀ ਬਾਰੇ ਤੁਰਤ ਕਦਮ ਚੁਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਫਰਵਰੀ, 1969 ਅਤੇ ਮਈ, 1969 ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਵਾਈ. ਬੀ ਚਵਾਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ। ਜੁਲਾਈ 1969 ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਬਾਰੇ ਇਕ ਵੇਰਵਾ ਪੂਰਵਿਕ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ। ਜਿਸ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਜੀ ਗਈ। 18 ਜੁਲਾਈ, 1969, ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭੇਟ ਵਿਚ ਸੰਤ ਫਤੇਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੁਰਤ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਛੇਤੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

Motion Under Rule 84:

(Re. Situation arising Out of death of Sardar Darshan Singh Pheruman)

Captain Rattan Singh : Sir, I beg to move on behalf of-

1. Sardar Umrao Singh, 2. Comrade Satya Pal Dang, 3. Chaudhri Balbir Singh, 4. Jathedar Hardit Singh Bhathal, and 5. Sardar Kirpal Singh-

"That notwithstanding the Rules relating to the period of notice of motions, the situation arising out of the death of Shri Darshan Singh Ji Pheruman, who laid down his life for the inclusion of Chandigarh etc. in the State of Punjab be discussed."

ਡਾਕਟਰ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਇਆ ਹੈ ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਤੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਪੁਛਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ; ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਓ ਤਾਂ ਹੁਣ ਪੁਛ ਲਵਾਂ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਪੁਛ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਕਲ੍ਹ ਕਰ ਲੈਣਾ, ਅਗੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। (The hon. Member can ask the question but I would request him to put the same tomorrow. We are already behind schedule.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : (ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, 27 ਅਕਤੂਬਰ ਦਾ ਦਿਨ ਤਵਾਰੀਖ ਵਿਚ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹਾਦਰ ਸਪੂਤ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਸੈਕਰੀਫਾਈਸ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜੋ ਇਸ ਸਦਨ ਵਿਚ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਫੀਲਿੰਗ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ; ਮੈਂ ਸ਼ਬਦ ਨੌਜਵਾਨ ਕਹਿ ਗਿਆ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਹ ਸਦਾ ਜਵਾਨ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਮੁਫਾਦ ਤੋਂ ਉਤਾਂਹ ਉਠ ਕੇ ਇਕਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਰਤ ਰਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿਤੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗੇ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਵਕਤ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਚਰਲ ਹੇਅਰਜ਼ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਾਹਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਉਣਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਮੁਫ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਇਹ ਸਾਂਝਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਹੋਣਾ

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ]

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਉਠਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਤ੍ਰੇੜ ਆਵੇ ਉਸ ਵਕਤ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਡਾਊਟਿੰਗ ਮੂਡ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਮਗਰੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਡੀ. ਸੀ. ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਕਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੁਖਦਾਈ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 3 ਵਜ ਕੇ 50 ਮਿੰਟ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸੀ. ਐਮ. ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਇਕ ਘੰਟੇ ਬਾਦ ਤਕ ਵੀ ਖਬਰ ਨਾਂ ਦੇ ਸਕੇ। ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਵੀ ਖਬਰ ਇਕ ਪ੍ਰਾਇਵੇਟ ਮੈਂਬਰ ਵਲੋਂ ਮਿਲੇ। (ਵਿਘਨ)

4.26 P.M. |

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਰਦਾਰ ਜ਼ਸ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੈਨਲ ਆਫ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ, ਨੇ ਕੁਰਸੀ ਸੰਭਾਲੀ)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਏਧਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਖ਼ਿਆਲਾਤ ਏਥੇ ਪਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਏਥੇ ਦੁਹਰਾਉਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨਾਲ ਜੋ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਈਏ ਅਤੇ ਇਸ ਗ਼ਲਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਇਸਦੇ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬਿਹਤਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਸ਼ਕ ਪਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਾਰਸਾਂ ਤੋਂ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲਾਸ਼ ਖੋਹ ਕੇ ਪਿੰਡ ਫੇਰੂਮਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਲ੍ਹ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਏਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਧ੍ਰੋਹੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਕਲੀਅਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੇ ਫੈਕਟਸ ਰੱਖਣੇ ਪੈਣੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਵਾਕਿਆਤ ਇਸ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਹੋਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਸੀ ਖਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋ ਵੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੈਸਟੀਜ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਬਰਅਕਸ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸਟੈਪ ਲਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ 10 ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਪੁਤਰ ਸ: ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡੀ ਸੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਗਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ (ਵਿਘਨ) ਜਿਹੜਾ ਰਵਈਆ ਤੁਸੀਂ ਸ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਪੁਤਰਾਂ ਨਾਲ ਪੋਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੋਰ ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗ਼ਲਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧੀਆਂ ਸਰਦਾਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲਉਸਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸਵੇਰ ਦੇ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਵਜੇ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਇਸਰਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਸੰਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਥੇਦਾਰ ਜਲਾਲਉਸਮਾਂ

ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਡੈਫਿਨਿਟ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਯਾ ਤਾਂ ਜਾਣ ਬੁਝਕੇ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦਸ ਕੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਲਾਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਖਬਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਾਰ ਬਾਰ ਆਈ ਪਰ ਤਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਕੋਈ ਕੰਟਰਾਡਿਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ । ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਇਹੋ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਵਾਰਸਾਂ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਹਾਊਸ ਦਾ ਪ੍ਰੈਸਟੀਜ ਲੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਗ਼ਲਤ ਬਿਆਨੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੀ ਫੌਰਨ ਦਰੁਸਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਭੁਖ ਹੜਤਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਵਸੀਹਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਲਈ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ । ਇਹ ਕਿਉਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਮਹਿਜ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਕੋਈ ਠੇਸ ਨਾ ਲੱਗੇ, ਕਿਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੇ ਹਾਵੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਇਕ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਉਸ ਨੂੰ 100 ਹੋਰ ਝੂਠ ਬੋਲਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ । (ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਝੂਠ ਸ਼ਬਦ ਵਾਪਸ ਲਵੋ) ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ...

ਸ਼੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । (ਹਾਸਾ) (Captain Sahib is speaking on the basis of his personal experience.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ; ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲੀ ਵਡੀ ਗ਼ਲਤੀ ਕੀਤੀ ਉਹ ਇਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੂੰ ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ । ਇਹ ਗੱਲ ਸਰਦਾਰ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਂਪ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕੇ ਲੈਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਕ ਸੁਪਰੀਮ ਸੈਕਰੀਫਾਈਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ । ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਸ ਵਕਤ ਇਹ ਵਸੀਹਤ ਨਾਮਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡ ਭੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਮੌਜੂਦ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਘਰ ਜਾਕੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਂ ਏਥੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਡੈਫਿਨਿਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

> "ਮਨਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ, ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਆਖਰੀ ਪੈਗ਼ਾਮ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਔਰ ਦੁਨੀਆਂ ਕੇ ਤਮਾਮ ਅਛੇ ਲੋਗੋਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਊਂ ਔਰ ਉਸੇ ਫੈਲਾਊਂ । ਜਬ ਯੇਹ ਪੈਗਾਮ ਆਪਕੋ ਪਹੁੰਚੇਗਾ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਜਿੰਦਗੀ ਕਾ ਆਖ਼ਰੀ ਸਾਂਸ ਲੇ ਚੁਕਾ ਹੂੰਗਾ ।

ਆਜ ਯਕਮ ਅਗਸਤ 1969 ਕੋ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਜਿੰਦਗੀ ਕੇ 84 ਬਰਸ ਗੁਜ਼ਾਰ ਚੁਕਾ ਹੂੰ । ਮੈਂ ਗੁਜ਼ਸ਼ਤਾ ਨਿਸਫ ਸਦੀ ਸੇ ਪੰਥ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਾ ਔਰ ਮਾਦਰੇ ਵਤਨ ਕੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕੇ ਲੀਏ ਜਦੋ ਜਹਿਦ ਕਰਤਾ ਰਹਾ ਹੂੰ । ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਭ ਕੇ ਲੀਏ ਏਕ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹੂਈ ਕਿਤਾਬ ਹੈ ।

ਮੁਲਕ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਪੰਥ ਅਭੀ ਤਕ ਜ਼ੰਜੀਰੋਂ ਮੇਂ ਜਕੜਾ ਹੂਆ ਹੈ । ਧਰਮ ਕੀ ਬਜਾਏ ਮੁਲਕ ਮੇਂ ਕਰਪਸ਼ਨ ਕਾ ਇਜ਼ਾਫਾ ਹੂਆ ਹੈ ਔਰ ਪਤਨ ਕੀ ਤਰਫ਼ ਗਿਆ ਹੈ । ਪੰਥ ਕੀ

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ]

ਸਿਆਸਤ ਔਰ ਗੁਰਦਵ ਰੋਂ ਪਰ ਮਕਾਰ ਸੰਤੋਂ ਮਹੰਤੋਂ ਔਰ ਪੰਥ ਕੇ ਬਦਖਆਓਂ ਕਾ ਗਲਬਾ ਹੈ । ਸਿਖ ਧਰਮ ਕੇ ਅਸੂਲ, ਖਾਲਸਾ ਕੀ ਰਵਾਇਤ ਔਰ ਸਿੰਘੋਂ ਕਾ ਤਾਰੀਖੀ ਸ਼ਾਨੋ ਸ਼ਿਕਵਾ ਕੁਚਲਾ ਹੂਆ ਪੜਾ ਹੈ ਜਿਨ ਲੋਗੋਂ ਨੇ ਪਵਿਤਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਜਲ ਮਰਨੇ ਕੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀ ਥੀ ਇਨ੍ਹੇ ਪੰਥ, ਸਿਖ ਧਰਮ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਪਰ ਮਕਾਰੀ ਔ ਰਕਾਇਰ ਾ ਸੇ ਅਪਨਾ ਜੜਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਨੇ ਕੀ ਸਾਜ਼ਿਸ ਮੇਂ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਮਕਾਰੀ ਔਰ ਅਧਰਮ ਕੋ ਸਿਖੋਂ ਕਾ ਧਰਮ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲੀਏ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁੰਡ ਤਾਮੀਰ ਕਰਵਾਏ ਹੈਂ ਔਰ ਇਨ ਕੁੰਡੋਂ ਕੋ ਡਿਕਟੇਟਰਾਨਾ ਤੌਰ ਪਤ ਔਰ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਮਿਲੀ ਭਗਤ ਸੇ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਰਖਾ ਜਾ ਰਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਕਤ ਪੰਥ ਕੋ ਜਿਸ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਾ ਸਾਹਮਨਾ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਮੇਂ ਜੋ ਗਮੋ-ਗੁਸਾ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਇਸ ਕੀ ਨਜ਼ੀਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਤੀ ਇਸ ਵਕਤ ਧਰਮ ਕੋ ਜਿਸ ਤਰੀਕਾ ਸੇ ਅਪਵਿਤਰ ਕੀਆ ਜਾ ਰਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਕੀ ਮਿਸਾਲ ਮਾਜ਼ੀ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ ਗਈ । ਸਾਧੋਂ ਮਹੰਤੋਂ ਔਰ ਪੰਥ ਕੇ ਗ਼ਦਾਰੋਂ ਨੇ ਸਿਖ ਸਿਆਸਤ ਸੇ ਸਿਖਇਜ਼ਮ ਕੋ ਖਤਮ ਕਰਨੇ ਔਰ ਸਿਖੋਂ ਕੋ ਦੂਸਰੋਂ ਕਾ ਮਹਿਕੂਮ ਬਣਾਨੇ ਕੀ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਸੇ ਬਨਾ ਲੀ ਹੈ ।

ਅਸੱਤ ਕੀ ਇਸ ਅਮਾਵਸ ਵਾ ਮੁਕੰਮਲ ਤਾਰੀਕੀ ਔਰ ਝੂਠ ਕੇ ਇਸ ਜਾਲ ਕੋ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹਾਸਲ ਕੀਏ ਬਗੈਰ ਤੋੜਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਤਾ । ਪੰਥ ਕੇ ਸਰਜੀਵਨ ਹੋਨੇ ਕੀ ਰਾਹ ਮੇਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਵਰਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ਸਭ ਸੇ ਬੜਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ ਔਰ ਯਿਹ ਗੁਨਾਹ ਮੌਤ ਕੋ ਬੋਸਾ ਦੀਏ ਬਗੈਰ ਧੁਲ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ । ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਔਰ ਇਨ ਕੇ ਸਾਥੀਉਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਕੇ ਸਾਹਮਨੇ ਜੋ ਅਗਨ ਕੰਡ ਤਾਮੀਰ ਕੀਏ ਹੈਂ, ਯਿਹ ਸਿੰਘੋਂ ਕੋ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੇ ਲੀਏ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਹੈਂ । ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਔਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸੇ ਬਚ ਕਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਤਾ । ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਯਿਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਥ ਕੇ ਨਾਮ ਨਿਹਾਦ ਲੀਡਰੋਂ ਔਰ ਸਿਖਇਜ਼ਮ ਕੇ ਗ਼ਦਾਰੋਂ ਕੇ ਗੁਨਾਹੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕੇ ਲੀਏ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕੋਈ ਸਿੰਘ ਅਪਣੇ ਆਪ ਕੋ ਸ਼ਹੀਦੀ ਕੇ ਲੀਏ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਤਾਕਿ ਪੰਥ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮੇਂ ਆਜ਼ਾਦ ਪੰਥ ਕੋ ਯਕੀਨੀ ਬਨਾਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਸਿਖ ਹੋਮ ਲੈਂਡ ਕਾਇਮ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲੀਏ ਅਗਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ । (ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਤਾੜੀਆਂ)

ਮੈਂ ਇਸ ਮਕਸਦ ਕੇ ਲਿਏ ਅਪਨੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇਤਾ ਹੂੰ । ਮੈਂ ਸੰਗਤ ਸੇ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਜਬ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਮੇਂ ਨਾ ਰਹੂੰ ਤੋ ਸੰਗਤ ਅਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਕਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰੇ । ਮੇਰੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਕਾ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਇਸ ਅਗਨਕੁੰਡ ਮੇਂ ਕਿਆ ਜਾਏ ਕੀ ਜਿਸੇ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਮੀਰ ਕੀਆ ਹੈ ਔਰ ਮੇਰੀ ਅਸਥੀਆਂ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮੇਂ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀ ਜਾਏਂ । (ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਚੰਦ ਰੋਜ਼ ਹੁਏ, ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਇਸ ਵਸੀਅਤ ਕੇ ਇਸ ਹਿੱਸਾ ਮੇਂ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਦੀ ਥੀ ਕਿ ਇਨਕਾ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਇਨ ਕੇ ਆਬਾਦੀ ਗਾਂਵ ਮੇਂ ਕੀਆ ਜਾਏ । ਤਾਂਕਿ ਇਸ ਮਸਲਾ ਪਰ ਪੰਥ ਮੇਂ ਕੋਈ ਨਾਫ਼ਾਕ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋ ।) ਮਸੰਦੋਂ ਔਰ ਪੰਥ ਘਾਤਕੋਂ ਸੇ ਮੌਜ਼ੂ ਸਲੂਕ ਕੀਆ ਜਾਏ ਔਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਪਰ ਜੋ ਅਗਨ ਕੁੰਡ ਤਾਮੀਰ ਹੈਂ ਔਰ ਵਹਾਂ ਧੋਖਾ ਔਰ ਮਕਾਰੀ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੇ ਤੌਰ ਪਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈਂ, ਇਨ੍ਹੇ ਬਾਦ ਮੇਂ ਮੁਨਹਦਮ ਕਰ ਦੀਆ ਜਾਏ । ਕਿਉਂਕਿ ਵੋਹ ਗੁਰਮਤ ਕੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਔਰ ਪੰਥ ਕੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਚਿਹਰਾ ਪਰ ਧੱਬਾ ਹੈਂ । ਸੰਗਤੇਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੇਂ ਕਿ ਦਸ਼ਮ ਗੁਰੂ ਮੇਰੀ ਇਸ ਹਕੀਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੋ ਕਬੂਲ ਕਰੇਂ ਔਰ ਪੰਥ ਕੀ ਮਦਦ ਕੇ ਲੀਏ ਆਏਂ । ਸੰਪੂਰਨ ਪੰਜਾਬ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ । ਸਿਖ ਹੋਮ ਲੈਂਡ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ

ਗੁਰੂ ਸੰਗਤੋਂ ਕਾ ਸੇਵਕ,
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ।

ਮੈਂ ਮਿਲਾਪ ਅਖਬਾਰ, ਮਿਤੀ 28 ਅਕਤੂਬਰ, 1969 ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਅੰਤਮ ਇਛਾ ਸ਼ਾਇਆ ਹੋਈ ਹੈ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ।

ਖੁਰਾਕ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ) : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣੇ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ਹੀਦ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਜੋ ਕੁਝ ਇਹ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ ਉਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਕਲੰਕ ਨਾ ਲਾਉਣ (ਵਿਘਨ)।

ਚੌਧਰੀ ਤੁਲਸੀ ਰਾਮ ਚੌਹਾਨ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਹੁਣੇ ਜਦੋਂ ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸਟ ਵਿਲ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਬੈਂਚਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਦੀਆਂ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾਈਆਂ। ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਵਾਜ਼ਿਆ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਸਿਖ ਹੋਮ ਲੈਂਡ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਇਹ ਕੋਈ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। (It is no point of order)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਪੁਆਇੰਟ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਉਹ ਰੂਲ ਆਊਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। (That has been ruled out.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸੋ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ 11 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਐਫ਼. ਆਈ. ਆਰ. ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਆਨਰੇਬਲ ਦੋਸਤ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ (ਘੰਟੀ) ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਦਿਉ ਜੀ ਕਿ ਕਿਤਨਾ ਟਾਈਮ ਹੈ?

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਕੁਲ 2 ਘੰਟੇ ਹਨ। (There are only two hours at our disposal.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਠੀਕ ਹੈ ਜੀ। ਤੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦੀ ਕਾਪੀ ਹਾਊਸ ਦੀ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰੱਖੀ ਹੈ ਉਹ ਮੇਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਡੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ? ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਆਰਡੀਨਰੀ ਆਦਮੀ ਵੀ ਮਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸਟ ਵਿਲ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕੈਦੀ ਵੀ ਮਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸਟ ਵਿਲ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣਾ ਕੈਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ; ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਸਲੂਕ ਹੋਇਆ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਮੈਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਹੈ ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸਨ ਆਫ਼ ਸਰਦਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗ੍ਰੈਂਡ ਸਨ ਆਫ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ। ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੀ. ਸੀ. ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਪੁਤਰ ਪੋਤਰਾ ਵੀ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਅਸਲ ਕਾਪੀ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਕਲ ਵੀ ਹੈ...

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਉਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੀ. ਸੀ. ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਸੀ; ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅਸਲ ਕਾਪੀ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਈ (ਹਾਸਾ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਈਨਡ•ਕਾਪੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਣੀ ਸੀ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਲੇਟ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਢੀਮਾਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਆਗਤ ਹੋਇਆ ਸੀ (ਵਿਘਨ) ਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਉਹ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ :

ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ

ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ,

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ,

ਸਾਡੇ ਪੂਜ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸ਼ਹੀਦ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨਾਲ ਜੋ ਕੁਝ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਉਹ ਧਕਾ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਤਵਾਰੀਖ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਚੁਕਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਬਤ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ।

ਕਲ੍ਹ ਸ਼ਹੀਦ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅੰਤਮ ਇਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟਿਕਾ ਕੇ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰ ਸਕੀਏ ਤਦ ਪੁਲਸੀਆਂ ਨੇ ਸਾਡੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਭੈਣਾ ਨੂੰ ਮੰਦੇ ਬਚਨ ਬੋਲੇ ਤੇ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਸੁਟ ਕੇ ਬਾਹਰੋਂ ਕੁੰਡੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ । (ਸ਼ੇਮ ਸ਼ੇਮ) ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਆਦਮੀਂ ਬਾਹਰ ਰਹੇ ਸਾਨੂੰ ਬੇ ਤਹਾਸ਼ਾ ਮਾਰ ਕੁਟਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸੰਗੀਨ ਨਾਲ ਵੀ ਜ਼ਖਮ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕਢੀਆਂ ਗਈਆਂ ।

ਜਦੋਂ ਮਿਰਤਕ ਸਰੀਰ ਰਈਆ ਪੁੱਜਾ ਤਦ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਭਰਪੂਰ ਲਾਠੀ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।

ਇਸ ਪਛੋਕੜ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹੀਦ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਫ਼ੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਜੀਪਾਂ ਗੱਡੀਆਂ, ਟੀਅਰ ਗੈਸ ਦੇ ਬੰਬ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ, ਸੰਗੀਨਾਂ ਸਮੇਤ ਫੋਰਨ ਇਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸੰਸਕਾਰ ਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕੀਏ ।

ਅੱਗੇ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਖਿਚ ਧੂ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿਗ ਚੁਕਾ ਹੈ । ਉਸ ਦਾ ਹੋਰ ਅਪਮਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਏ । (ਸ਼ੇਮ ਸ਼ੇਮ)

ਇਹ ਤਾਂ ਚਿੱਠੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਕਿ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਈਆਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਉਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਹੁਣੇ ਮੈਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲੀ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਜਿਹੜੇ ਸਜਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੁਲ ਚੁਗਣ ਲਈ ਗਏ ਸੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਜੋ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹਨ ਸਰਦਾਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ, ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਸਰਦਾਰ ਜੈ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਰਦਾਰ ਪਸਤੌਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ । ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਟੇਟ ਫਿਊਨਰਲ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਨਾਂ ਨੇ

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਲਾਸ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੋਂ ਚਲੇਗੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਗੇ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਹੋਰ ਪ ਰਟੀਆਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਮਗਰ ਹੋਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਬੱਸਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਬਸਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਨਰਲ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਕ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਸ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਅ ਈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਸ਼ਾਇਦ ਬਸਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਹੋਈ ਹੋਣੀ ਹੈ। (Perhaps the Buses were on strike on that day.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਨਹੀਂ ਜੀ, ਕੋਈ ਹੜਤਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੈਰੀਅਰ ਲਗਾ ਕੇ ਬਸਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਨਸੈਰਿਟੀ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਨਕਸ਼ਾ ਅਸੀਂ ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇ ਚੁਕੇ ਸਨ ਔਰ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਜੇਬਾਂ ਵਿਚ ਪਥਰ ਲਿਆਏ ਸਨ, ਗੁੰਡੇ ਲਿਆਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਪਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਇਨਸਾਨ ਹੋਵੇ ਉਹ ਗੁੰਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਤਾਂ ਹੀ ਗੁੰਡੇ ਹੋ। (ਘੰਟੀ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਮੀਂ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਉਥੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਪਾਰਟੀ ਵਾਈਜ਼ ਟਾਈਮ ਫਿਕਸ ਕਰ ਦਿਉ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ; ਇਹ ਚੀਜ਼ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈ ਇੰਨੇ ਟਾਈਮ ਵਿਚ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਐਡਜਸਟ ਕਰ ਲੈਂਦਾ। ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਅਫਸਰ ਨੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਇਨ੍ਹਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਸਲਸਲ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਵਰਤ ਰਖਿਆ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਰਤ ਰਖਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਹੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਿਖ ਲਿਖ ਕੇ ਸੈਂਟਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸ ਹੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਰਤ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਸਾਥੀ–ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਸਰਦਾਰ ਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ–ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸੱਜਣ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਉਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਛਾਪ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਕਾਨੂੰਨ ਸਭ ਲਈ ਇਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਗਲ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਤੁਹਾਡਾ ਟਾਈਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜੀ। (Your time is over please.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗਣ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਚੀਜ਼ ਦਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਮਨ ਨੂੰ ਭੰਗ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿਤਾ ਜਾਏ। ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਅਜ ਵੀ ਇਹ ਗਲ ਮੰਨ ਲੈਣ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬਾਰੇ ਤੇ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਪੀਕਿੰਗ ਏਰੀਆ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਇਕ ਹੋ ਜਾਈਏ। ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣ ਫੇਰ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਮੁੜ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਇਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮੌਕਾ ਹੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਹੁਣ ਵੀ ਸੰਭਲ ਜਾਣ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੇ ਬੈਠਦਾ ਹਾਂ।

(ਕਾਂਗਰਸ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ "ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ," "ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਅਮਰ ਰਹੇ" ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏ ਗਏ)।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) : ਮੈਂ ਸੁਜੈਸਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਟਾਈਮ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : 40 ਮਿੰਟ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਲੈ ਲਿਤੇ ਹਨ ਅਤੇ 25 ਮਿੰਟ ਹੋਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ। 10 ਮਿੰਟ ਹੋਰ ਛੋਟੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ 55 ਮਿੰਟ ਟਰੇਜ਼ਰੀ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਵਾਸਤੇ ਹਨ।

(The Kongrees party has already taken 40 minutes 25 minutes more will be given to this Party. 10 Minutes to other small Parties and 55 minutes to accordance the Treasury Benches).

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਸਿਰਫ 10 ਮਿੰਟ ਹੀ ਸਾਰੇ ਛੋਟੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਾਸਤੇ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਇਹ ਟਾਈਮ ਦੀ ਵੰਡ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਟਰੈਂਗਥ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਬੋਲਣ। (The allotment of time has been made keeping in view the strength of the Parties).

Motion moved :

That notwithstanding the Rules relating to the period of notice of motions, the situation arising out of the death of Shri Darshan Singh Ji Pheruman who laid down his life for the inclusion of Chandigarh etc. in the state of Punjab be discussed.

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਊਥ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬੜੇ ਅਜ਼ੀਮ ਸਪੂਤ ਜਿਸ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਇਸ ਦੌਰ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਘਟ ਹੀ ਮਿਲੇ। ਇਹ ਸ਼ਹੀਦ ਆਦਮੀ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੈਦੀ ਦੀ ਮਰਿਆ ਹੈ ਔਰ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਦੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਕੀ ਹੈ ? ਪਾਰਟੀ ਇਨ ਪਾਵਰ ਦਾ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਵਿੰਗ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਔਰ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਇਹ

ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਸਾਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਮੈ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਕੰਮ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸੋਚ ਲੈਣਾ, ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਲੈਣਾ ਅਸੀਂ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਇਹ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਸੋਚਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਕੱਲ੍ਹ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਅਸਰ ਰਖਿਆ। ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਦੇਣਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਔਨਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਲੇਕਿਨ ਇਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰ ਜੱਥੇਦਾਰ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਉਮਰਾਨੰਗਲ ਨੇ ਐਸੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੀ ਗਲ ਦੁਹਰਾਹੀ ਗਈ। (ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਲੋਂ ਸ਼ੇਮ ਸ਼ੇਮ) (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਸਨਲੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਔਰ ਬੜੀ ਘੁਟ ਕੇ ਗਲ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਨੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਗਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਕਿ ਸਟੇਟ ਆਨਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਂਝਿਆਂ ਰਖਿਆ ਗਿਆ, ਸਟੇਟ ਆਨਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਖੋਹਾ ਖਾਹੀ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਡਿੱਗੀ, ਸਟੇਟ ਆਨਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਬਦੋ ਬਦੀ ਪਿੰਡ ਖੜਿਆ ਗਿਆ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਖਾਹਸ਼ ਨੂੰ ਕਿ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮਥਾ ਟਿਕਾਇਆ ਜਾਏ, ਪੂਰਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਹ ਬਲਕਿ ਗਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸਪੁਤਰੀ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਸ ਲਈ ਗਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ? ਉਹ ਕਿਸੀ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖਟਕਟਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਟੇਟ ਆਨਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਤਾਰੀਖ ਕੀ ਲਿਖੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਸਟੇਟ ਆਨਰ ਕੀਤੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਦੋ ਮਿੰਟ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਦਿਹਾੜੀਆਂ ਭੰਨੀਆਂ ਹਨ ਸੋਚਣ ਲਈ ਤੇ ਫਿਰ ਕਿਧਰੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਢਾਈ ਪੌਨੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

'ਤਨ ਮਨ ਕਾਟ ਕਾਟ ਅਰਪੀ ਵਿਚ ਅਗਨੀ ਆਪ ਜਲਾਈ'

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੁਖ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਕਟ ਕਟ ਕੇ 74 ਦਿਨ ਕਟੇ ਹਨ ਔਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ। ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਖਾਹਸ਼ ਕਿ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾਂ ਟੇਕਣ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਰਦਵਰਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਮਾਫ਼ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਲੀਡਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਆਨਰ ਲਈ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਿਤਮ ਕਰੀ ਕੀ ਕੀ ··· ·· ···

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਔਰ ਦਿਲੋਂ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਵਾਕਿਆਤ ਹਨ ਜੋ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਔਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਇਹ ਐਕਸ਼ਨ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਜਨਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਸਾਂ ਚਲਾਣੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਟੇਟ ਆਨਰ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਨਰ ਨੂੰ

[ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ]

ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਣ ਲਈ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਗੌਰਮਿੰਟ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇ ਕਿ ਉਹ ਕੈਦ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਰਖੇ ਗਏ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਿਉਂ ਖੋਹਿਆ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਖਾਹਸ਼ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੱਥਾ ਟਿਕਾਣ ਦਿਤਾ ? ਔਰ ਸਸਕਾਰ ਨੂੰ ਆਨਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਈ ? ਅੰਤ ਵਿਚ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰ ਫੈਸਲਾ ਨਿੰਦਾ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੱਛਮ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਔਰ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਆਈ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਇਲਮ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੂਬੇ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਬੋਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੀ ਬਿਨਾ ਤੇ ਇਹ ਬਾਹਰ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਸੀ ਕਿ ਬੋਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਸੂਬਾ ਬਣਿਆ ਔਰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬੋਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸੂਬੇ ਬਣੇ। ਪਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਵਰਤ ਰਖਿਆ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਰਤ ਰਖਿਆ ਆਪ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਮੰਨ ਜਾਣ ਔਰ ਅਗਨ ਕੁੰਢ ਢਾਹ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਮਨਵਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਵਰਤ ਛਡ ਦੇਣ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ ਔਰ ਉਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੇ ਉਹ ਫਿਰ ਜਲਣ ਮਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹ ਵਰਤ ਛਡ ਦੇਣਗੇ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨਾ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਹੈ ਨਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਸਵਾਲ ਅਗਨ ਕੁੰਡਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਮਿਲਾਉ। ਅਗਰ ਸਿਖ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁਣ ਕਿ ਸੰਤ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਔਰ ਅਗਨ ਕੁੰਡਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣਾ ਚਾਹੁੰਣ ਤਾਂ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਅੱਲਗ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਉ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਸਵਾਲ ਇਸ ਗਲ ਨਾਲ ਨਾ ਮਿਲਾਉ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਦੀ ਆਈਡਿਔਲੋਜੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਮੱਤ ਭੇਦ ਸਨ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਤ ਭੇਦਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਟੰਟ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਆਪਣੀ ਗਲ ਦੇ ਬੜੇ ਪੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਉਸ ਪਿਛੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤਕ ਵਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਟੰਟ ਕਹਿ ਕੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲ ਗਏ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਔਰ ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਕਿ ਰੂਲਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜ਼ਿੱਮੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਔਰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕ੍ਰਿਟੀਸਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਿ ਸ਼ਰਦਾਰ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਬਦਲ ਲਈ ਹੈ। ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਔਰ ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਹੋਵੇ

ਅਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇ ਔਰ ਮੇਰਾ ਵਰਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਕ ਸਪੂਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੇ ਨਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿਰ ਉਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੈਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਅਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਜ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰਖੀਏ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਅਜੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜੇ ਤਕ ਇਸ ਨੂੰ ਲਮਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਅਗਨ ਕੁੰਡਾਂ ਦੇ ਸੁਆਲ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਨਾ ਜੋੜਿਆ ਜਾਏ, ਸੰਤ ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੁਆਲ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਨਾ ਜੋੜਿਆ ਜਾਏ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਿਖ ਹੋਮ ਲੈਂਡ ਦੇ ਸੁਆਲ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਗਨ ਕੁੰਡਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਸੀਅਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਉਹ ਵਸੀਅਤ ਬਦਲ ਦਿਤੀ ਸੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿਤ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਵੀ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦਾ ਤਹੱਫ਼ਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਕ ਗਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਜਹਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਨੂੰ ਛਡ ਦਿਤਾ ਜਾਏ, ਪਹਿਲੇ ਭਾਵੇਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਸਨ, ਪਰ ਬਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਕ ਸ਼ੈਤਾਨਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਫਿਰ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਬਦਲਨਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਗਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਕਿ ਅਜ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੀ ਦੇਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਠੀਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਅਗਨ ਕੁੰਡ ਗਿਰਾਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢਹਿਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਬਦਲ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਝ ਕੇ, ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਾਜ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਬੰਧ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਸੀਅਤ ਬਦਲੀ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੱਚਾ ਬੱਚਾ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਗਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਨੂੰ ਗਲਤ ਇੰਟਰਪਰੇਟ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਝਗੜਾ ਆਦਿ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਨਾ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮੁਠ ਹੋ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮਨਵਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਜਿਹੜੀ ਸੈਕੂਲੈਰਿਟੀ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦੀ

[ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਡਾਂਗ]

ਹੈ ਉਹ ਅਜ ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੀ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਗਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸੇ ਬਿਆਨ ਆਦਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖ਼ਰਾਬੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ।

ਮੈਂ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇਣਾ ਚਾਹਵਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਜਿਸਮ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੈ, ਬੱਸਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੈ, ਜਾਂ ਗਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਮੁਫ਼ਾਦ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਡਿਵਾਈਡ ਨਾ ਕਰੀਏ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਬਿਆਨ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਿਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਸੁਆਲ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਸਾਂ ਆਦਿ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੰਦ ਕਰਾਈਆਂ ਕਿ ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਨਾਲ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਗਨ ਕੁੰਡਾਂ ਦੇ ਸੁਆਲ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨਾਲ ਨਾ ਜੋੜਿਆ ਜਾਏ।

ਮੈਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਨੌਬਤ ਤਕ ਨਾਂ ਆਉਂਦੀ ਜੇਕਰ ਰੂਲਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਕਾਨਫ਼ੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਅਤੇ ਜੋ ਭੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਉਂਦੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਮਦਦ ਦਿੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਮਿਰਤਕ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਆਈਸੋਲੇਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕਦੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁਆਲ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਆਖ਼ਰੀ ਸੰਸਕਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਸ ਦਾ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਬੜੀ ਅਫ਼ਸੋਸਨਾਕ ਗਲ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਗਰ ਰੂਲਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਵਕਤ ਸਿਰ ਬਾਕੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਅਜ ਬਸਾਂ ਆਦਿ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਆਈਸੋਲੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਵਰਤ ਦਾ ਕਾਜ਼ ਕੋਈ ਪਰਸਨਲ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਬਲਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜੇ ਝਗੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਸਮ ਲਈ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਗਲਾਂ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਝਗੜੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਪੈਦਾ ਨਾਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਇਹ ਬੜੀ ਅਫ਼ਸੋਸਨਾਕ ਗਲ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਗਰ ਕੋਈ ਸਟੈਪਸ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਤਾ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਕ ਬੜੇ ਵਡੇ ਜਲੂਸ ਬੜੀ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਔਰ ਪੂਰੀ ਇਜ਼ਤ ਔਰ ਮਾਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ਰਰਤ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਆਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਗਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਮੈਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹੇ ਆਈਡਿਆਲੋਜੀ ਦੇ ਮਤ ਭੇਦ ਸਾਡੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਰਹੇ ਇਹ ਇਕ ਵਖਰੀ ਗਲ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੀ ਸਪੁਤਰੀ ਅਤੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਗਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਕਿਉਰਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਹ ਠੀਕ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। It is gross misuse of the powers under the Punjab Security Act. ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਫ਼ਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜਿਹੜੀ 8 ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਰਹੀ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਸਿਕਿਉਰਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ, ਜੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਸਿਕਿਉਰਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ।

ਫ਼ਿਰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਹੜੀ ਬਸਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕਹੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਕਦਮ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਜਲੰਧਰ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਸਰਕਾਰੀ ਰੂਟ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਆਦਿ ਤਕ ਜਾਂ ਉਹ ਬਸਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਫੇਰੂਮਾਨ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਤਕ ਬੰਦ ਰਹੀਆਂ। ਜਿਹੜੇ ਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕ ਉਸ ਸ਼ਹੀਦ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਭੇਂਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮੌਕਾ ਨਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਸਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਟਰਕ ਅਤੇ ਜੀਪਾਂ ਬੜੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵੀ ਆ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਆ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਥੇ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਲਈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਉਥੇ ਕੋਈ ਗੜਬੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਉਮਰਾਨੰਗਲ ਅਤੇ ਸੰਤ ਫ਼ਤਿਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰਖੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨ ਦੁਹਰਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਗਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗੀ। ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੇ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਵੇਖੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਰੂਲਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਾਜ਼ ਲਈ ਨਾਲ ਲਏ ਅਤੇ ਵੇਖੇ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਗਲਤ ਗਲ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸਿਉਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਜਿਹੜੀ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਲਈ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਬਣੇ ਹਨ ਉਸ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਇਆਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਔਰ ਉਸ ਆਧਾਰ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖ਼ਰ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿਲੇ। ਜਿਸ ਕਾਜ਼ ਲਈ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿਤੀ ਹੈ ਉਸ ਕਾਜ਼ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਚਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ

चौधरी बलबीर सिंह (होशयारपुर) : सभापति महोदय आज सदन में हम उस शख्सियत को, उस मर्दे मुजाहिद को जिसने मौत को ललकारा था उसको श्रद्धांजली दे रहे हैं :

जब से सुना है मरने का नाम ज़िन्दगी है।
सर पर कफन लपेटे, कातिल को ढूँढते हैं।

और वे शहीद, दर्शन सिंह फेरुमान, 74 दिन लगातार मौत को ललकारते रहे और जितनी देर तक उन को आंखें खुली रहीं मौत उन की आंख से आंख न मिला सकी। जब उन्होंने देखा कि मौत शर्मा रही है तो उन्होंने अपनी आँखें बन्द कर लीं और फिर मौत ने उनके पास आने का हौसला किया। उस शख्स के बारे में हमें सोचना चाहिए कि उसने किस काज के लिये अपनी ज़िन्दगी की कुर्बानी दी ? पहली बार उन्होंने हिन्दुस्तान की आज़ादी के लिये ज़िन्दगी दांव पर लगाई। उस के बाद गुरद्वारा साहिबान की आज़ादी के लिये ज़िन्दगी को दाँव पर लगाया और दोनों कामों में सफलता प्राप्त की। लेकिन आज इत्तिफाक से गुरुद्वारा साहिबान को आज़ाद कराने वाली पार्टी आज पंजाब की रुलिंग पार्टी है और हिन्दुस्तान को आज़ाद कराने वाली पार्टी दिल्ली के सिंघासन पर विराजमान है।

जिन पर तकिया था, वही पत्ते हवा देने लगे।

फेरूमान जी ने किस बात के लिए शहादत दी, वह हमारे सामने स्पष्ट रुप में है। आज दिल्ली वाली सरकार जिनको श्रद्धांजलियां भेंट करती है, इन श्रद्धांजलियों की बजाये अगर उन की बात को ठीक समझ लेती जिसके लिये वह 74 दिन तक लड़ाई लड़ते रहे तो आज यह हालत न होती।

संत फतह सिंह जी ने उन के बरत के बारे में यह कहना शुरु कर दिया था कि उन का बरत एक स्टन्ट है मेरी लीडरी को बदनाम करने के लिये रखा जा रहा है। इस किस्म की बातें होती रहीं।

जब उनके मरने की खबर यहां आई, पहले तो उस को छुपाने की कोशिश की गई। लेकिन जिस ज़रिया से इनके पास इत्तलाह आई थी, उसी ज़रिये से हमें भी खबर मिल गई। यह समझते थे कि उनका चुपके से संस्कार हो जाए और बाद में इस हाऊस में कह देंगे कि उन का संस्कार हो चुका है। ऐसा करने से वे लोगों को उनके आखरी दर्शनों से महरुम करना चाहते थे आज मुख्य मन्त्री साहब कहते हैं कि जो स्टैप्स लिये गये हैं अगर यह न लिये जाते तो अमृतसर में आग लग जाती। अगर यह बात आप की ज़बान में इन्द्रा गांधी आपको कह देती कि 17 तारीख को लोगों का जो मुज़ाहरा

चन्डीगढ़ में होना है, उस से चन्डीगढ़ में आग लग जायेगी तो फिर आपके पास क्या जवाब होता।

यह अन्ग्रेज़ों वाली बोली बन्द करनी चाहिये। इस ने जलियाँ वाले बाग की राख फिर ताज़ा कर दी। उस शहीद को जिस को सरकारी तौर पर ऑनर मिलना चाहिए था, उस की वसीयत की आड़ ले कर उस की बौडी को उसी समय उस के गांव ले गये। ऐसा करते वक्त उस को लाश को दो बार ज़मीन पर गिराया गया। उस शहीद की लाश ज़मीन पर गिर जाये, इस से बड़ी तौहीन और क्या हो सकती है।

इस तरह जैनरल डायर ने किया था और उस का बदला लेने के लिये एक पंजाबी नौजवान पैदा हुआ जिस ने बदला इंगलैंड में जा कर लिया। आज अगर यह सरकार लोगों का बोलना बंद कर दे तो यह तो वही बात होगी :

बुलबुल सैयाद की क्या हुनरमंदी है।
हर बात में ऐलाने ज़बां बंदी है।
पहले थी कफस में कैद बुलबुल।
अब सेहने चमन में ज़बां बन्दी है।

लोगों पर पाबन्दी हो गई कि वह सरदार दर्शन सिंह फेरूमान को श्रधाँजलि भेंट कर सकें। उन को रास्ते में रोका गया। यह किस ढंग से काम करते हैं। इन के दिमाग पर वही अंग्रेज़ का असर चल रहा है। उस आदमी ने भगवान शंकर की तरह विष पिया। देवासुर संग्राम में जब जब समुद्र का मंथन किया गया तो और अच्छी वस्तुओं के साथ २ विष भी निकला जिस को और कोई लेने के लिये तैयार नहीं हुआ तो भगवान शंकर ने उस को ग्रहण किया।

श्री सभापति : आप का टाईम हो गया है। (Your time is over please.)

चौधरी बलबीर सिंह : इसी तरह से आज सरदार दर्शन सिंह ने वह विष पिया है ताकि किसी और को इस के लिये कुरबानी न करनी पड़े। जब पंजाब के नौजवानों ने दिल्ली जा कर बम्ब फेंका तो इंगलैंड की सरकार के कान खुले थे कि अब हिंदोस्तान गुलाम नहीं रह सकता। आज फिर पंजाब के इस मर्द मुजाहिद ने 74 दिन तक मौत को ललकारा। और दिल्ली की सरकार को सच्चाई की आवाज़ की तरफ ध्यान देने पर मजबूर किया। इन दोनों सरकारों को उस की बात सुननी पड़ी। एक दिल्ली की कांग्रेस सरकार जिस को इस शहीद ने ज़िन्दगी दी और दूसरी यह अकाली सरकार जिस की जद्दो-जहिद में उस ने बढ़ चढ़ कर हिस्सा लिया। यह दोनों कातिल हैं उस शहीद के। मैं मुख्य मन्त्री जी से कहूंगा कि ताकत का नशा बहुत बुरा होता है, आप

[चौधरी बलबीर सिंह]

इस के दबाव से निकलने की कोशिश करें। जो बातें आज आप कहते हैं अंग्रेज़ आप से बहुत पहले यही कहते रहे हैं।

Mr. Chairman : Your time is up.

चौधरी बलबीर सिंह : जो जिस का डियू है वह उस को देना चाहिए। अगर शहीद की लाश का अमृतसर में बहुत अज़ीम जलूस निकलता तो क्या आफत टूट पड़ती। आप ने लोगों को श्रधांजलि भेंट करने से रोक कर अच्छा नहीं किया। मैं वहां पर मोजूद था, जो शरारती अंसर था वह बहुत कम था।

श्री सभापति : आप का टाईम हो गया है। (The hon. Member's time is up.)

चौधरी बलबीर सिंह : इन्हों ने यहां पर बात उठाई कि वहां पर गड़बड़ हुई यह बात अखबारों में आई थी। वहाँ गड़बड़ न होती अगर यह वहाँ पर वह श्रधा दिखाते जिस की ज़रुरत थी। पहले ऐलान किया गया कि संस्कार 3 बजे होगा। पहले कहा 1। बजे होगा। फिर कहा 3 बजे होगा। मगर 3 बजे से भी 7 मिन्ट पहले ज़बरदस्ती उठाना और ले जाना शुरु कर दिया। उस वक्त सरदार गुरमुख सिंह मुसाफिर श्रधांजलि भेंट कर रहे थे। ज़बरदस्ती लेकर गये। इन वाक्यात की बिना पर लोगों में गुस्सा था। इन में हिम्मत होनी चाहिए कि अगर कोई गलती हो जाए तो उस को माने। (विघ्न) मैं कहूंगा कि सरदार फेरुमान ने चन्डीगढ़ लेने के लिये कुरबानी की है, वह जिस काज के लिये लड़े हैं हम सब इकट्ठे होकर उस के हासिल करने की कोशिश करें ताकि इस बात का कोई ऐक्सपलायट न कर पाये। अगर आप ही क्रैडिट लेने की कोशिश करेंगे तो ऐसी कोशिश तो हर कोई करेगा।

ਜੱਥੇਦਾਰ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ (ਧਨੌਲਾ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੇ ਅਜ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰ ਪੰਜਾਬੀ ਜੋਧਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਸਿਦਕੀ ਸਿਖ ਸੀ। ਪਰ ਅਜ ਇਥੇ ਜਿਹੜੀਆ ਹੋਰ ਇਧਰ ਉਧਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬੁੜ੍ਹੀਆਂ ਮਕਾਣੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪੋਤੇ ਪੋਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਕੇ ਮਿਹਣੇ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਇਥੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਸਾਥੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਕਠੇ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਲੜੇ ਸਾਂ, ਮੁਲਤਾਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਹਿਣੀ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਹਿਸਾ ਲਿਆ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋ ਕੇ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਲੜਿਆ ਤਾਂ ਡਟਕੇ ਲੜਿਆ ਅਤੇ ਜਿੱਤਾਂ ਪਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਲਾਲਚ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੜਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਅਸੰਬਲੀਆਂ ਦੀ

ਮੈਂਬਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਗੋਲੀ, ਛਾਂਗ, ਜਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਡਟ ਕੇ ਲੜਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਛਡ ਦਿਤੀ ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਛੱਡੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਛਡ ਦਿਤੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਚਾ ਸਿਖ ਸੀ, ਉਹ ਸੱਚਾ ਜੋਧਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਐਕਟ ਬਣਾਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਬੀੜਾ ਉਠਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮਰ ਕਸ ਲਈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ ਕੀਤੀ। ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਢ ਕੇ ਛਡਿਆ। ਫਿਰ ਬੋਲੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਗਲ ਚਲੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕਈ ਸਿੱਖ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਸਮਝਿਆ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਭੁਲ ਗਏ ਕਿ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਤਾਂ ਇਥੇ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਤਵਾਰੀਖ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਖਿਚਣਾ ਠੀਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਵਾਂ ਸੂਬਾ ਬੋਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬਣਿਆ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲੈਣੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਈ। ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਉਹ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾ ਹੋਈਆਂ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੁੰਡਾ ਦੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣ ਪਰ ਬਾਦ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਭਾਖੜੇ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਗਰ ਅਕਾਲੀ ਭਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਸ ਪੁਰਾਣੇ ਜੋਧੇ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਸ਼ਹੀਦ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨਾ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਤੱਫਰਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਉਠਾਏ ਸਵਾਲ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਇੱਕਠੇ ਹੋਏ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲਈ ਧਰਨਾ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਤਿਆਰ ਸਨ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਵੀ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਕਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਲਿਆ [ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੇਮ ਸ਼ੇਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼]

ਗਲਤੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਹੋਈਆਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ [ਵਿਘਨ] ਇਸ ਮੈਂ ਸਮੇਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਆਪਸੀ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿਚ ਰੋਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖ਼ਰਾਬ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਓ ਅਤੇ ਇਕ ਸਾਂਝੀ ਅਵਾਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਭਾਖੜਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਇਲਾਕੇ ਜੋ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰੋ ਅਤੇ

[ਜੱਥੇਦਾਰ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ]

ਇਕ ਅਵਾਜ਼ ਉਠਾਓ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਇਲਾਕੇ ਲੈ ਕੇ ਛਡਾਂਗੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਹਨ (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭੱਠਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਈ ਸੀ ਇਹ ਭਾਂਵੇ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਏ ਹੋਣ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜ ਸਤ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕਹਿ ਲਓ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ। (ਵਿਘਨ) (Addressing S. Kapur Singh : It would be better if you have your say within 5 or 7 minutes).

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਮਾਨਯੋਗ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜੇਕਰ 18–20 ਮਿੰਟ ਮੈਨੂੰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕਹਿ ਲਉ। (I would request the hon. Member to finish his speech within five minutes).

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ)।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, 5 ਮਿੰਟ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਟਾਈਮ ਵਿਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਚੰਗਾ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਦਸ ਮਿੰਟ ਵਕਤ ਲੈ ਲਉ। (Well, S. Kapur Singh Ji you may take ten minutes).

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ (ਸਮਰਾਲਾ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ 15 ਮਿੰਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੇ ਦਿਉ ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਆਪਣੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ। (ਵਿਘਨ)

ਮਾਨਯੋਗ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਕੰਮ ਰੋਕੂ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੇ ਮੰਤਵ ਬਾਰੇ ਇਉਂ ਕਿਹਾ ਹੈ :

> Death of Shri Darshan Singh Ji Pheruman, who laid, down his life for the inclusion of Chandigarh etc. in the State of Punjab.

ਇਸ ਸਬਧ ਵਿਚ ਜੱਥੇਦਾਰ ਭੱਠਲ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇ ਹਨ, ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਬੋਲੇ ਹਨ। ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਅਮਕੀ ਗਲ ਕਹੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਫਲਾਣੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫਲਾਣੀ ਗਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਊ ਉਲੇਖ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ—

"ਮਨ ਸਚੁ ਕਸਵੱਟੀ ਲਾਈਐ ਤੁਲੀਐ ਪੂਰੇ ਤੋਲੁ ।"

ਅਜਿਹੀ ਮਹਾਨ ਤੇ ਉਤਮ ਸ਼ਹੀਦੀ ਬਾਬਤ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣਾ ਜਾਂ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਦੋਵੇਂ ਨਿਸ਼ੇਧ ਹਨ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਅੰਤਮ ਇੱਛਾ ਪਤ੍ਰ ਤੇ ਵਸੀਅਤ ਹੁਣ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । ਇਹ ਇੱਛਾ ਪਤ੍ਰ ਮੇਰੇ ਰੂਬਰੂ 1 ਅਗਸਤ, 1969 ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਉਤੇ ਪਤਵੰਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਮੌਜੂਦ ਹਨ । ਇਹ ਇੱਛਾ ਪਤ੍ਰ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਟੇਪ ਰੀਕਾਰਡ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰੱਖ ਕੇ ਕਿਸ ਗਲ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ, ਉਸ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮੁਸਤਨਦ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ।

ਪਹਿਲਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ ਪੰਥ ਦੇ ਮਥੇ ਉਤੋਂ ਉਹ ਕਲੰਕ ਤੇ ਕਾਲਖ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਜਿਹੜੀ ਕੁਝ ਸਿਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੇ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਾਇਰਤਾ ਕਾਰਨ ਤੇ ਝੂਠ ਦੰਭ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ, ਅਰਦਾਸਾ ਤੋੜ ਕੇ ਲਾਈ ਸੀ ।

ਦੂਜਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ ਪੰਥ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਉਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਦੋਬਾਰਾ ਗੰਢਣ ਲਈ, ਜਿਹੜਾ ਹਵਨਕੁੰਡੀ ਪਖੰਡੀਆਂ ਨੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਅਤੇ ਥੁਕਿਆ ਚੱਟ ਕੇ, ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ।

ਤੀਜਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ, ਉਸ ਪਰਣ ਉਤੇ ਮਰਦਾਂ ਵਾਂਗ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਲਈ, ਜਿਸ ਪਰਣ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਸਿਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਖੜਾ ਅਤੇ ਖੁਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਇਲਾਕੇ ਦੋਬਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਫੜ੍ਹ ਮਾਰੀ ਸੀ ।

ਚੌਥੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ ਸਿਖ ਹੋਮ ਲੈਂਡ ਦੀ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਥਾਪਤੀ ਲਈ ।

ਮੈਂ ਇਸ ਹਠੀ ਮਰਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਣਖੀਲੇ ਸਿੱਖ, ਬਹਾਦੁਰ ਪੰਜਾਬੀ, ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਹੀਦ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਜੁਲਾਈ, 1969 ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਾਨ ਉਤੇ ਖੇਡ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ । ਦੋ ਚਿਠੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਫਤਹ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਨੂੰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਖੁਲ੍ਹੀ ਚਿਠੀ ਫੇਰ ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੰਥ ਦੀ ਹੱਤਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪਖੰਡ ਦਾ ਸੰਕੇਤ, ਅਗਨਕੁੰਡ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸ਼ਰੀਕ ਕਿਹਾ ਹੈ—ਫੌਰਨ ਢਾਹ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਧੱਕਾ ਅਤੇ ਸਿਖੀ ਅਸੂਲਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਹਾਨੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਤੇ ਕਰਵਾਉਣ, ਪਰ ਉਤ੍ਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ "ਸਟੰਟ" ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਆਜ਼ਾਦ ਮਰਦ ਨੂੰ "ਦਿਲੀ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਏਜੰਟ" ਕਿਹਾ ਗਿਆ ।

1 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਰਈਆ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ

[ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ]

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਉਹੋਂ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰਕੇ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਮਰਨ ਬਰਤ ਰਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਸਭ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਦੇਸ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ, ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਗੌਰਵ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖ ਕੇ, ਕੋਈ ਹਿੰਸਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਥਾਵਰ, ਜਾਇਦਾਦ ਆਦਿ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਮੁੜ ਮੁੜ ਕਈ ਬਾਰ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਹਦਾਇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੁਹਰਾਈ।

9 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੁਮਨਾਮ ਤੇ ਅਪ੍ਰਸਿਧ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਿਆਸ ਦੇ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਇਬਤਦਾਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ, ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਸ੍ਰੀ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਨੂੰ ਦੰਭੀ ਤੇ ਪਾਖੰਡੀ ਸਾਧ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਜਨਸੰਘੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਖੰਡਾ ਖੜਕਣ ਖੜਕਾਉਣ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਹਾਂਬਲੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨਿਤਾਣੇ ਤੇ ਗਰੀਬ ਉਤੇ ਇਹ ਕੂੜਾ ਦੋਸ਼ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ 28 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਫੇਰੂਮਾਨ ਵਿਚ ਭੜਕਾਊ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਕੋਲੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਭੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਵਾ ਲੈਣੀ ਕਿਹੜੀ ਔਖੀ ਹੈ।

10 ਅਗਤ ਨੂੰ ਭਾਈ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ (ਛੋਟੇ ਸੰਤ) ਅਤੇ ਭਾਈ ਫਤਹ ਸਿੰਘ (ਵਡੇ ਸੰਤ) ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗੰਗਾਨਗਰ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦਾ ਮੂੰਹ ਠੱਪਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਸ਼ਾਰਾ ਸਾਫ਼ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਹੋਈ ਇਬਤਦਾਈ ਰਿਪੋਰਟ ਵਲ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਸਰਦਾਰ ਰਾੜੇਵਾਲਾ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਫਤਹ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਦੇ ਨਾਮ ਇਕ ਖੁਲ੍ਹੀ ਚਿਠੀ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜ ਛੇ ਦਿਨ ਹੋਏ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਵਾਇਆ ਹੈ।

12 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਨੇ ਕਾਗਜ਼ੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਅਰੰਭੀ, ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਨਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦਾ ਬਿਆਨ ਆਦਿਕ ਕੋਈ ਨਾ ਲਿਆ।

13 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਅਧੀ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਸਟੇਟ ਸਿਕਿਉਰਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਦਫ਼ਾ 9 ਹੇਠ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡੱਕ ਦਿੱਤਾ।

15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਚਾਰ ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ, ਜਿਹੜੀ ਅਰਦਾਸ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਕਰਨੀ ਸੀ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ, ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਇਕ ਗਲਾਸ ਪੀ ਕੇ ਕਰ ਦਿਤੀ।

16 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ, ਸ੍ਰੀ ਫਤਹ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ, ਰੋਣਾ ਪਿਟਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਮਰਨ ਵਰਤ ਦਾ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਉਸ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਫਤਹ ਸਿੰਘ

(ਸੰਤ) ਦੀ ਲੀਡਰੀ ਖੋਹਣਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਸ੍ਰੀ ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਦਫ਼ਾ 9 ਦਾ, ਪੰਜਾਬ ਅਕਾਲੀ-ਜਨਸੰਘ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਅਰਥ ਹੈ, ਉਹ ਖੋਹਲ ਦਿਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਖਿਆ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਫਤਹ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਦੀ ਲੀਡਰੀ ਦੀ ਰਖਿਆ।

ਸੰਤਬਰ ਦੇ ਤੀਜੇ ਹਫਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸ: ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਵਨ ਕੁੰਡਾਂ ਵਿਚ ਦਾਹ ਸਸਕਾਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾ ਬਦਲੀ ਤਾਂ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੰਗਵਾਏ ਹੋਏ ਸੇਵਕ ਉਥੇ ਕਤਲ ਖੂਨ ਕਰ ਕਰਵਾ ਦੇਣਗੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਰਦਾਰ ਫ਼ੇਰੂਮਾਨ ਮੰਨ ਗਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਦਾਹ ਸੰਸਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੁ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖੂਨ ਖਰਾਬਾ ਤੇ ਭਰਾ ਮਾਰੂ ਜੰਗ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਕੁਝ ਦਿਨ ਅਗੋਂ ਜਾਂ ਪਿਛੋਂ, ਸ. ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਗਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਕੜੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਪਹਿਰਾ ਬਦਸਤੂਰ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ।

ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ, ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਲਾਗੇ ਸ਼ਾਗੇ, ਸ: ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਰਸਮੀ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਪਰ ਰਹੇ ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਜਨਸੰਘ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਰੜੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਤੇ ਕੈਦ ਵਿਚ ਹੀ।

24 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਪੈਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹਾਜ਼ਰ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨਾਂ ਦੇ ਜੀਊਂਦੇ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਭੀ, ਉਨਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਸ੍ਰੀ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਨਾ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਗਲ ਸ਼ਹੀਦ ਫ਼ੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੇ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਹੈ।

25 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆ ਸਮੇਤ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਦੀ ਅਧਮੋਈ ਲਾਸ਼ ਤੇ ਫੁਲਾਂ ਦੇ ਸਿਹਰੇ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਪਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਰ ਪਾਏ ਬਿਜਲੀ ਇਤਫਾਕਨ ਬੁਝ ਗਈ:

'ਰਖ ਲੀ ਮੇਰੇ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬੇਕਸੀ ਕੀ ਸ਼ਰਮ
ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਦੇਹੀ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਪਿਆ।

27 ਅਗਸਤ ਨੂੰ, ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ 74 ਦਿਨ ਭੁਖੇ ਰਹਿਣ ਉਪਰੰਤ, ਆਪਣੀ ਸਿੱਖੀ ਅਰਦਾਸ ਉਤੇ ਅਹਿੱਲ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਰਹਿ ਕੇ, ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੇਰੂਮਾਨ ਮਹਾਨ ਵੀਰਗਤੀ, ਸ਼ੁੱਧ ਸਨਮੁਖ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਏ। ਅਤੇ ਧ੍ਰੂ-ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ।

"ਸੇਵਕ ਕੀ ਓੜਕ ਨਿਬਹਿ ਪਰੀਤ।"

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਸਭਾ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਖਬਰ ਮੁਖ-ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਵਜੇ, ਉਦੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਉਧਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਦੇਹੀ, ਪੁਲਸੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ, ਬੀਬੀਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੁਟਾਈ ਕਰਕੇ, ਖੋਹ ਲਈ ਤੇ ਲੁਕਵੇਂ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਜਾਕੇ, ਰਾਤੋ ਰਾਤ, ਪਿੰਡ ਫੇਰੂਮਾਨ ਵਿਚ, ਅਗਨੀ ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸਫਲ ਯਤਨ ਕੀਤਾ।

[ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ]

ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਸ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਅਮ. ਐਲ. ਏ. ਜਥੇਦਾਰ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲਉਸਮਾਂ ਆਦਿ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤ ਸਜਣਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰੂਮਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀਆਂ ਫੁਲ ਅਸਥੀਆਂ ਚੁਗਣ ਜਾਣ ਲਗਿਆਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਕੇ, ਪੁਲਸੀ ਥਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਡੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਇਸ ਅਭਾਗੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁਟ ਸੁਟਣ ਦਾ ਪੱਕਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ?

ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ, ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦ ਨੂੰ, ਅਕਾਲੀ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਦੇ ਚੌਧਰੱਮੇਂ ਤੇ ਜੱਫੇ ਨੂੰ, ਪੰਥ, ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਦੇ ਅਸ਼ੁਭ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ, ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡੱਕ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਡੇਗਣ ਦੇ ਅਨੇਕ ਯਤਨ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਤਮ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਰਖਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਅਰਦਾਸ ਨਾ ਕਰਨ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨ ਜਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਕਾਰ (ਸਟੇਟ ਫਿਊਨਰਲ) ਦਾ ਢੌਂਗ ਰਚ ਕੇ ਅਗਨੀ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਾਕਾ ਹੁਣ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਭਾਗ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਕੋਈ ਚਾਲਾਕੀ ਝੂਠ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਯਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਖੜਯੰਤ੍ਰ ਇਸ ਮਹਾਨ ਉਪਦ੍ਰਵ ਤੇ ਧਰਮ ਨਾਲ ਧੱਕੇ ਉਤੇ ਪਰਦਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ।

"ਕਰੀਬ ਹੈ ਯਾਰੋ ਰੋਜ਼ੇ ਮਹਿਸ਼ਰ, ਛੁਪੇਗਾ ਕੁਸ਼ਤੋਂ ਕਾ ਖ਼ੂਨ ਕਿਉਂਕਰ,
ਜੋ ਚੁਪ ਰਹੇਗੀ ਜ਼ਬਾਨੇ ਖੰਜਰ, ਲਹੂ ਪੁਕਾਰੇਗਾ ਆਸਤੀਂ ਕਾ।"

ਸਰਦਾਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ (ਜਲੰਧਰ ਛਾਉਣੀ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼, ਇਕ ਹਠੀ ਨੇਤਾ, ਹਥੋਂ ਦੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕੌਮ ਦਾ ਆਗੂ ਪੂਰੇ 74 ਦਿਨ ਵਰਤ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਏਥੇ ਇਕ ਚਿਠੀ ਦਾ ਉਹ ਹਿਸਾ ਪੜ੍ਹਦਾਂ ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਜਾਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਯਾ ਤਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕੇ ਲਵਾਂਗਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੜ ਮਰਾਂਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਹੁੰ ਯਾ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰੋ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰਖ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਪਰ ਇਸ ਚਿਠੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਜਵਾਬ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਮਰਨ ਵਰਤ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਰੱਖਣਾ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਤੋਂ ਹੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ (ਵਿਘਨ, ਸ਼ੋਰ) ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੇ 74 ਵੇਂ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਤੋਂ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਵਰਤ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ।

(ਇਕ ਮਾਨ ਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਇਹ ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਦੀ ਖਬਰ ਹੋਵੇਗੀ) (ਸ਼ੋਰ)

ਇਕ ਨੇ ਇਹ ਖਬਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਫੇਰੂਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲਿਆ ਨੇ ਵਰਤ ਰਖਵਾਇਆ ਹੈ । ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾ ਨੰਗਲ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਇਹੋ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ (ਵਿਘਨ-ਸ਼ੋਰ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨ ਰਖ ਰਖਾ ਕੇ ਇਹ ਆਪੇ ਛਡ ਦੇਣਗੇ । ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਫੇਰੂਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਕਿਤਨੇ ਹਠੀ ਹਨ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਰਦੇ ਵੀ ਹਨ । ਅਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਸਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਲ੍ਹ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਵਰਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਲਵਾਂਗਾ ਨਹੀਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਰਸਤਾ ਇਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ । ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਅਮਨ ਅਮਾਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਫੇਰੂਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਝੂਠ ਨਿਕਲੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜਿਸਤਰਾਂ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੋਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੁਤਾਂ ਤੱਕ ਖਿਚੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਗੁਸਲਖਾਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਾਹਰੋਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਲਗਾਏ ਗਏ । ਲੋਕੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਜਾਕੇ ਮੱਥਾ ਟਿਕਾਇਆ ਜਾਵੇ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਟਾਲੇ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧੀ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਪੂਰੇ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾਬੂ ਲਗਵਾ ਦਿੱਤਾ । (ਗਲਤ ਹੈ, ਗ਼ਲਤ ਹੈ, ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਹ ਅਕਾਲੀ ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਕੋਈ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਠੜੀਆ ਵਿਚ ਪੁਠੇ ਲਟਕਾਇਆ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਰੱਖ ਕੇ ਤੋੜੀ ਸੀ, ਜੇ ਉਹ ਅਰਦਾਸ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਅੱਜ ਨੂੰ ਇਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਾਡਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ । ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ ਸੀ । ਅਜ ਉਹ ਕਮੀ ਸਰਦਾਰ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਹੀਦੀ ਫਲ ਨਾ ਲਿਆਵੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜ ਜੋ ਮਤਾ ਇਥੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕੀਏ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇ । ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਅਖਾੜਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਇਥੇ ਕੁਝ ਸਜਣਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਫਤਿਹ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇਤਨਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਤਨਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੇਰੂਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੱਲੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਜੋ ਇਥੇ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਆਏ ਹਨ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਹੀ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਕ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਇਕ ਹੋਰ ਪਰਜਾ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਫ਼ਿਕਰ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਜ਼ਰਾ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਸੁਣੋ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਗੁਰਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰਾ ਹੁਣ ਗੁਰਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਨ। ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਆਰਡਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਫੜਿਆ ਗਿਆ, ਕਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਵੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ: ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਕਿਉਂ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ: ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕਲ ਅਥਾਰਿਟੀਜ਼ ਨੇ ਫੜਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਆਨਰੇਬਲ ਦੋਸਤ ਸਮਰਾਲੇ ਤੋਂ ਆਏ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਕਸਪੈਲ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕਲਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਐਕਸਪੈਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਉਸ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) (ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਖੜੇ ਹੋਕੇ ਕੁਝ ਬੋਲੇ ਪਰ ਸ਼ੋਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਤੇ ਮਾਇਕ ਨਾਂ ਚਲਣ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ।) ਬੈਠ ਜਾਓ ਬੈਠ ਜਾਓ। ਜ਼ਰਾ ਦਿਲ ਗੁਰਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣੋ। ਆਈ ਡੋਂਟ ਗਿਵ ਵੇ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਫਤਿਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪੰਜ ਕੌਂਸਲੀ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਕਦੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। (ਵਿਘਨ) ਜਦੋਂ ਵੀ ਪੰਜ ਪੂਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਦੋ ਕਿਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਹਾਸਾ) (ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਇਹ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਕੌਂਸਲੀ ਬਣਾਈ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਦਰਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਕੌਂਸਲੀ ਬਣਾਈ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਤਿੰਨ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ: ਤਿੰਨ ਤਾਂ ਕਾਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। (ਹਾਸਾ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ: ਚੌਥਾ ਮੈਂਬਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। (ਵਿਘਨ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ! ਫੇਰੂਮਾਨ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ (ਸ਼ੋਰ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗ ਲਾਕੇ ਡਬੂ ਕੰਧ ਤੇ (ਹਾਸਾ) (ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਜ਼ਰਾ ਗੁਰਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਗਲ ਸੁਣੋ। ਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਲਾਕੇ ਸਪੀਚ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। (ਵਿਘਨ) (ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਕੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜੋ ਕਿ ਮਾਈਕ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸੁਣਿਆ ਨਾਂ ਜਾ ਸਕਿਆ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਰਾਲੇ ਤੋਂ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਵਾਇਆ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਜੇ ਇਹ ਹੁਣ ਉਥੇ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਵੜਨ ਵੀ ਨਾ ਦੇਣ। (ਵਿਘਨ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ

ਤੇ ਅਟੈਕ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਚੌਥਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। (ਵਿਘਨ) (ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਖੜੇ ਹੋਕੇ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸੀ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਠਾਓ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਢ ਦਿਓ। (ਵਿਘਨ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਅਨ-ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਵਰਤਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਡਬੂ ਵਾਲੀ ਗਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਉਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਹਾਵਰਾ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) He has) used a proverb.)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਹਾਵਰਾ ਵਰਤਿਆ ਸੀ। ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਪੇਸ਼ੰਸ ਲੂਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੈਕਚਰ ਤੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਸ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੇ ਗੋਡੇ ਰਗੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਟਿਕਟ ਲਈ। (ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਝੂਠ ਹੈ ਝੂਠ ਹੈ।) ਪਾਗਲ ਹੋ ਜਾਵੇਂਗਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠ। (ਵਿਘਨ)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਸ਼ਖਸ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮੈਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਟਿਕਟ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲਈ। ਦਰਖਾਸਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤੀ। (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਗਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੇ ਗੋਡੇ ਰਗੜ ਕੇ ਟਿਕਟ ਲਈ ਦਰਖਾਸਤ ਤੇ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਦਸਖਤ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੋਂ ਰੁਪਏ ਲਏ ਵਰਕਰ ਲਏ, ਗਡੀਆਂ ਲਈਆਂ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜ ਇਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਹੀ ਐਕਸਪੈਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ (ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਪਾਗਲ ਹੋ ਜਾਵੇਂਗਾ ਪਾਗਲ।

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਧਰ ਉਧਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਛਡ ਕੇ ਮੋਸ਼ਨ ਜੋ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਬੋਲਣ। (ਵਿਘਨ)

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੀਫ ਵਿਪ ਅਤੇ ਲੀਗਲ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਹੁਣ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਧਰ ਉਧਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮੋਸ਼ਨ ਤੇ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਜ਼ਰਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੋ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਟਾਈਮ

[ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ]

ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕਦੇ। (Sardar Umrao Singh had himself obtained time for Sirdar Kapur Singh to make a speech. How could he stop him from being irrelevant ?)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਉਸ ਸਜਣ ਦੀ ਗੱਲ ਇਥੇ ਹੀ ਛਡਦਾ ਹਾਂ। ਤੇ ਵਰਤ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੇ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਦੀ ਆਖਰੀ ਵਸੀਅਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਜਣਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵਸੀਅਤ ਲਿਖਾਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੋਮ ਲੈਂਡ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਕਈ ਵਾਰ ਇਥੇ ਵੀ ਲਾ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਅਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਨਾਹਰਾ ਇਥੇ ਲਾਇਆ ਸੀ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਆਖਰੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਗਲਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਜਣਾਂ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਸੀ। (ਵਿਘਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜ ਹੋਮ ਲੈਂਡ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਜਣਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵਸੀਅਤ ਲਿਖਾਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪਛਾਣਦਾ ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਹੋਮ ਲੈਂਡ ਅਤੇ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਐਸਟੈਬਲਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਲ ਉਸ ਵਸੀਅਤ ਵਿਚ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਿਛੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫ਼ੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਹੋਮ ਲੈਂਡ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਾਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਅਟੈਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਕੌਂਸਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਵਧਦੇ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਦਾ ਵਰਤ ਗ਼ਲਤ ਪਾਸੇ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਆਨਰੇਬਲ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਪਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਫ਼ੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰੈਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੱਜਣ ਇਥੇ ਵੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਡਾਕਟਰੀ ਅਤੇ ਨਰਸਿਜ਼ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ। (ਕਾਂਗਰਸ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ।) ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਘੁਸੇੜਨ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਂਵਾਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। (ਟਰੇਜ਼ਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਥੰਪਿੰਗ) ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ। ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਰਖਣ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਰਹੇ ਉਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਲੈਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਏ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ।) (ਵਿਘਨ)

"ਚੋਰ ਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਤਿਨਕਾ।" ਜਿਹੜੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਿਸੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। (ਸ਼ੋਰ)

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏ। (The hon. Member said something; he may let the House know about it.)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਸਪੀਕਰ ਗਲਤ ਗਲ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂਬਰ ਇੰਟਰਪਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਰਖਾਉਣ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਕੰਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ?

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਕਾਹਦੀ ਕੰਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਤੂੰ ਵਰਤ ਰਖਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈਂ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੂੰ ਚੁਕ ਚੁਕਾ ਕੇ ਵਰਤ ਰਖਾਣ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਕਿੰਨੀ ਕੰਨਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਨੇ ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਹੀ। (ਵਿਘਨ)

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਪਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕਈ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫ਼ਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਮਿਲੇ। ਫੇਰ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਖਾਤਰ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਐਵੇਂ ਹੀ ਲੈ ਜਾਣਗੇ। ਮੇਰੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਲ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਸ਼ਖਸ ਮੇਰੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੇ ਆਖੇ ਲਗਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਗ਼ਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਗਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ।

(ਕਾਂਗਰਸ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਇਹਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਮਰਨਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਤੁਸੀਂ ਨਾਂ ਪਾਗਲ ਹੋ ਜਾਣਾ)

ਤਾਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਡਿਟਰਮਿਨਡ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤ ਇਕ ਸਟੰਟ ਹੈ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗ਼ਲਤ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਡਿਟਰਮਿਨਡ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਖੜਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਾਂ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇ ਦੇਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿਰ ਉਚਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। (ਥੰਪਿੰਗ) ਪਰ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਆਨਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

(ਕਾਂਗਰਸ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਆਵਾਜ਼–ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਇਹ ਗਲ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿਤੀ ਸੀ ?)

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਹੁਣੇ ਹੀ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗਲਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਗਏ। ਹੋਰ ਹੀ ਚਾਰ ਪੰਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਬੀ ਫ਼ਿਰਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ "ਇਛਾ ਪਤਰੀ ਸਨੰਮਾਨ ਸਮਿਤੀ" ਅਤੇ "ਫੇਰੂਮਾਨ ਮਿਸ਼ਨ ਪਰਚਾਰ ਸਮਿਤੀ" ਬਣਾਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਜਲੂਸ ਕਢਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਤੇ ਮੈਂ ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਵੀ ਸਿਖ ਹੋਮ ਲੈਂਡ ਦੀ ਸਪੋਰਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਸੀਅਤ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਸਿੱਖ ਹੋਮ ਲੈਂਡ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਸੀ, ਇਹਦੀਆਂ ਦੋ ਸੌ ਕਾਪੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ। (ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ– ਕੀ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਕਾਪੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ ?) ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਕਾਪੀਆਂ ਬਣਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਵਸੀਅਤ, ਜੋ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਆਰਗੂਮੈਂਟ ਇਸੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਰਾਈਮ-ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸਿਖ ਹੋਮ ਲੈਂਡ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਐਕਿਊਜ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਪਰ ਹੁਣ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਹੋਮ ਲੈਂਡ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸਪੋਰਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਤਾਲੁਕ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕੀ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਗਨ ਕੁੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸੜਨ ਜਾਣਾ ਹੈ ?

Captain Rattan Singh : The Congress Party had never said so.

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਹਾਂ ਜੀ। (Yes please)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇਤਨਾਂ ਹੀ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਨ ਕੁੰਡ ਧਰਮ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸੀ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਇਹ ਕੋਈ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। (It is not a Point of order)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਹੋਮ ਲੈਂਡ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਲੂਸ ਕਢਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। (ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਇਹ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਹੈ।)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ "ਇਛਾ ਪਤਰੀ ਸਨਮਾਨ ਸਮਿਤੀ" ਬਣਾਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਅਜ ਆਏ ਨਹੀਂ ; ਕਲ੍ਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਗਾਂ ਬੋਲਦੇ ਬੋਲਦੇ ਬੈਠ ਗਈਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤ ਸਿਰਫ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਡਿਮਾਂਡ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ

ਹੈ, ਉਹੀ ਮੇਰੀ ਡਿਮਾਂਡ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਲਈ ਹੀ ਇਹ ਮੇਰਾ ਵਰਤ ਹੈ। ਅਤੇ ਆਖ਼ਰੀ ਦਮ ਤਕ ਉਹ ਇਸੇ ਤੇ ਹੀ ਦਰਿੜ੍ਹ ਰਹੇ ਅਤੇ ਅੰਤ ਆਪਣੇ ਪਰਾਣ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਰਤੂ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਫਖਰ ਹੈ। (ਥੰਪਿੰਗ)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਰਤ ਛਡ ਦਿਤਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਰਤ ਰਖਿਆ ਹੈ।

ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਵਰਤ ਰਖਿਆ ਉਹ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਦਾ ਵਰਤ ਸੀ ਮਗਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਜੋ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਤਦ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਰਤ ਛਡਿਆ ਸੀ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ : ਸਰਦਾਰ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ, ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਔਰ ਸਰਦਾਰ ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਕੁਐਸਟ ਤੇ ਗਏ ਸੀ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲੀ ਦਫ਼ਾ ਆਏ, ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਔਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਆਏ ਹੋ ਜਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਆਇਆ ਹਾਂ ਫਿਰ ਤਦ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਬੇਸ਼ਕ ਤੁਸੀਂ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਫਿਰ ਉਹ ਦੂਸਰੀ ਦਫ਼ਾ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਆਏ ਤਦ ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਰਤ ਛਡਿਆ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਉਹ ਜਹਾਜ਼ ਕਿਸ ਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਉਹ ਆਏ (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਆਏ ਉਹ ਜਹਾਜ਼ ਡੀਫੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦਾ ਸੀ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਮੈਂ ਉਸ ਪੁਆਇੰਟ ਵਲ ਵੀ ਆਵਾਂਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੀ ਲੋਕਲ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਇਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕੋਈ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੋਕਲ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਮਨ ਭੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਾਇਲੈਂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਰੇਂਜਮੈਂਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜਾ ਰੇਜ਼ੋਲਿਸ਼ਨ ਵੀ ਮੂਵ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਲਗ ਏ ਗਏ ਕਿ ਬਾਡੀ ਡਿਗ ਪਈ, ਪੁਲਿਸ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਗਈ, ਇਹ ਕੀਤਾ ਉਹ ਕੀਤਾ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫ਼ੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਜਿਸਮ ਸਰਕਾਰ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਰੀਮੇਟ ਕਰੇ (ਵਿਘਨ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਰੀਮੇਸ਼ਨ ਸਰਕਾਰ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਰੇ ਔਰ ਅਗਨ ਕੁੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੜੀ ਦੇਰ ਦੇ ਬਾਦ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਅਰਜ਼

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਕੀਤੀ ਸੀ ਔਰ ਅੱਜ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਮਿਰਤੂ ਹੋਈ। ਮੈਨੂੰ ਚੀਫ਼ ਸੈਕਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚਿਟ ਆਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਐਸਚਨ ਆਵਰ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਦ ਆਵਾਂਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਆਵਰ ਦਰਮਿਆਨ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੇ ਇਕਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਔਰ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਮੈਂ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਮੈਂ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਦਾ ਟਾਈਮ ਸੀ। (ਵਿਘਨ) ਫਿਰ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦਿਤੀ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਹ ਝੂਠ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਝੂਠ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਵਾਕਿਆਤ ਤਾਂ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ। ਫਿਰ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਯਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਮਿਲਿਆ। ਹਾਂ, ਇਕ ਤਕਲੀਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ (ਕਾਂਗਰਸ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ) ਸੀ ਇਹ ਜੋ ਸੋਚਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੱਗ ਕਿਵੇਂ ਲਾਉਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਥੱਲੇ ਕਿਵੇਂ ਲਾਹੁਣਾ ਹੈ ਔਰ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਰੂਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ ਇਸ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ। (ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ੇਮ, ਸ਼ੇਮ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ (ਕਾਂਗਰਸ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ) ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ (ਕਾਂਗਰਸ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ) ਬੜੀ ਖਸਤਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੜੇ ਅਨਪਾਪੂਲਰ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਇਹ ਉਧਰੋਂ (ਵਿਰੋਧੀ ਦਲ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ) ਇਧਰ ਸਾਡੇ ਵਲ ਆਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਸ਼ੋਰ) ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਦੀ ਕਾਤਲ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। (ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ੇਮ ਸ਼ੇਮ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ)। (ਇਕ ਆਵਾਜ਼ (ਕਾਂਗਰਸੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ) : ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਤਲ ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਹੈ। (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੈਂ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਖੜਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਪੀਕਿੰਗ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉਠਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਨੇ ਜੋ ਵਰਤ ਰਖਿਆ ਸੀ ਜੇ ਉਹ ਵਰਤ ਨਾ ਤੋੜਦੇ ਤਾਂ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਵਰਤ ਨਾ ਰਖਦੇ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣ ਇਹ ਵਰਤ ਰਖ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣ (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣਾ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰਖਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਜੇ ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰਖਣ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰਖਣ ਤਾਂ ਇਹ ਰਖਣਗੇ। ਪਰ ਕਿਥੇ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੁਲ ਕਿਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਲ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸੈਣੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜੇ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰਖਣ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਖਾਂਗਾ। (ਸ਼ੋਰ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਰਖਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਕਹੁ ਖਾਂ ਇੰਦਰਾਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਕਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿ ਵਰਤ ਰਖ ਲੈਣ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਧਰੋਂ (ਕਾਂਗਰਸ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ) ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਨੱਕ ਸੁਣਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਨੱਕ ਸੁਣਕਣਾ ਮਿਸਕੰਡਕਟ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ? (ਹਾਸਾ) ਵਿਘਨ)

ਚੌਧਰੀ ਤੁਲਸੀ ਰਾਮ ਚੌਹਾਨ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਗਲ ਦੇ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਹਨ ਕਿ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਇਤਨੇ ਦਿਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਖਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਰੂਮਾਨ ਜੀ ਦੀ ਕਾਤਲ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਕਾਤਲ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਕਾਤਲ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

Mr. Chairman : This is no point of order.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬੈਠੇ ਹਨ। (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਫੋਕੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। (ਸ਼ੋਰ) ਇਹ ਫੇਰੂਮਾਨ ਜੀ ਹੀ ਸਨ ਜੋ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਹੁਣ ਜੇ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। (ਸ਼ੋਰ) (ਵਿਘਨ)

ਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਆਨਰ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਔਰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਬੜੇ ਅਹਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰੀਮੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਥੇ 50 ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਦਸਤਿਆਂ ਨੇ ਸਲਾਮੀ ਦਿੱਤੀ। (ਵਿਘਨ) (ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗਲ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਜਾ ਸਕੀ।) ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਹਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਸੋ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇਹ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਕੋਈ ਭਾਸ਼ਣ ਆਦਿ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਇਜ਼ਤ ਨਾਲ ਅਤੇ ਬੜੇ ਸ਼ਾਂਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰੀਮੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਮੈਂ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਨਵੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਪੀਚਾਂ ਨਾਂ ਕਰਨ, ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਪ੍ਰੋਵੋਕੇਟਿਵ ਸਪੀਚਾਂ ਉਥੇ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਾਕੇ ਹੀ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। (ਵਿਘਨ)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਕਿੰਨੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ।

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

(ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ) ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੁਣੋ । (ਵਿਘਨ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਰਾਂਗ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਨਾ ਹੋਵੇ । (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਕਲ੍ਹ ਲੀਡਰ ਬਣਨਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ : ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਕਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਲ ਨੂੰ ਲੀਡਰ ਬਣਨਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਸੈਸ਼ਨ ਅਟੈਂਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ, ਬਾਕੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਦਫ਼ਾ ਕਿਸੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਓ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ । (ਵਿਘਨ) ।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਆਰਮੀ ਵਿਚ ਵੀ ਹਰ ਕਪਤਾਨ ਮੇਜਰ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ । (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ) (Every Captain become a Major in the Army also.) (Laughter) (Interruptions.)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਹੁਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਉਸ ਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਥੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰੋਵੋਕੇਟਿਵ ਸਪੀਚਾਂ ਹੋਇਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ । ਕਾਂਗਰੇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਕੁਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਇਧਰ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਜ੍ਹਾ ਦਿਤੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੜਾ ਸ਼ੇਮਫੁਲ ਐਕਟ ਸੀ । (ਵਿਘਨ) (ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਇਕਲੇ ਕੀ ਕਰੋਗੇ ? (ਵਿਘਨ) ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਤੇ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਗਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਕਿ ਬਸਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ । ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਬਸਾਂ ਬੰਦ ਨਹੀ ਸਨ ਹੋਈਆਂ । ਗੌਰਮਿੰਟ ਵਲੋਂ ਬਸਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਬਸਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਆਰਡਰ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ । ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਬਸਾਂ ਬੰਦ ਹੋਈਆਂ । ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਬਸਾਂ ਕਰਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਿਲੀਆਂ ਔਰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਥੇ ਗਏ ਹੋਣ ਸ਼ਾਇਦ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । (ਵਿਘਨ)

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਰਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ)

ਇਕ ਦਫ਼ਾ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੋਂ ਤਕਲੀਫ਼ ਦੂਰ ਕਰ ਲਵੋ । (ਵਿਘਨ) ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਨੂੰ ਸਪਰਿੰਗ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਘੜੀ ਮਗਰੋਂ ਬੁੜ੍ਹਕ ਕੇ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)

ਤੇ ਮੈਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਕਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਨੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਉਸਦੇ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫ਼ਾਈਟ ਕਰੇਗੀ

ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਕ ਮੁਠ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਲਈ ਫਾਈਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਜ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਫ਼ਾਈਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੁਝ ਸਜਣਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਆਈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗਲ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੁਝ ਲੇਟ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਕ ਗਲ ਬੜੀ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਈ ਕਿ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ੀਪਾਂ 6 ਸਨ ਤਾਂ ਫ਼ਲੈਗ 12 ਲਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। (ਵਿਘਨ) (ਹਾਸਾ)।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾਂ (ਵਿਘਨ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਤਾਵਾਨ ਦੇਣ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲੈਣਾ ਚਾਂਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਕਢਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਜਨ ਸੰਘ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਨ ਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਪਰਾਪਤ ਕਰਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਵੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਹ ਇਕ ਅਸੂਲ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੂਲਨ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜੋ ਹੋ ਗਿਆ ਸੋ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਘਟ ਰਿਹਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੱਧ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਛਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਗੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਸੂਲ ਲਈ ਚਾਹੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜਾਣਾ ਪਵੇ ਕੋਈ ਲੜਾਈ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲੜਨੀ ਪਵੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੂੰ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੈ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਕਾਂਗਰੇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੈ ਚਾਹੇ ਉਹ ਜਨਸੰਘ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੈ, ਇਤਫ਼ਾਕ ਨਾਲ ਇਸ ਮਸਲੇ ਤੇ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਐਂਵੇਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲੇਗਾ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸਦਨ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਦਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਯੂਨਾਨਿਮਸਲੀ ਪਾਸ ਕਰ ਦੇਈਏ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ : (ਵਿਘਨ) (ਆਵਾਜ਼ਾਂ) ਇਹ ਕੋਈ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਗਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਪਿਰਿਟ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ ਇੰਟਰਪ੍ਰੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟ੍ਰੀਟ ਕਰਦੇ ਹੋ; ਆਪ ਨੂੰ ਹਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਸਪਿਰਿਟ ਵਿਚ ਗਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਆਪ ਸਾਨੂੰ ਟੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ (ਬੜਾ ਪਿੰਡ): ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰੀਆਰਗੇ- ਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਹੋਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਧੱਕਾ

[ਸਰਦਾਰ ਉਮਰਾਓ ਸਿੰਘ]

ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਘੌਂਸਲਾ, ਨਸ਼ੇਮਨ ਲਾਹੌਰੋਂ ਆਕੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਆਈਡੀਅਲ ਸ਼ਹਿਰ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਰਖਣਾ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਤਕ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਅਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਖੜਾ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਪੀਕਿੰਗ ਏਰੀਆ ਜੋ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰਿਆਣੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਸਪੀਕਿੰਗ ਏਰੀਆ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਹੈ, ਦਿੱਲੀ ਹੈ, ਯੂ. ਪੀ. ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿਸੇ ਮਿਲਾ ਕੇ ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ ਵਡਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਿਮਾਚਲ ਨੂੰ ਵੀ ਵਡਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵਡਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ, ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਯੂਸ਼ਨ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਤਾਈਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਤਰਫੋਂ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਜਦੋ ਜਹਿਦ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ।

Mr. Chairman : Question is :-

> This House recommends to the Government of India to decide the question of Chandigarh without further delay and to include it in Punjab as it is definitely Punjabi speaking and is not even contiguous to any Hindi Speaking area.
>
> The Government of India should also take steps to restore a status quo as it existed before re-organisation about the question of Bhakra Complex at an early date and to set up a Commission of linguistic experts to redemarcate the boundaries of Punjab on the basis of spoken languages.

The motion was carried unanimously.

RESOLUTION

Re-Ceilings on Land Holdings etc., moved by Comrade Kulwant Singh (Resumption of Discussion)

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਹੁਣ ਸਦਨ, ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭੂਮੀ ਤੇ ਸੀਲਿੰਗ ਬਾਰੇ ਜੋ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰੇਗਾ। (Now the House will discuss the resolution regarding the ceilings on land holdings moved last week by Comrade Kulwant Singh.)

ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ (ਬੰਗਾ, ਐਸ. ਸੀ.) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਕਾਮਰੇਡ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਜੋ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਸੀ ਤਾਂ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਕਿ ਬੜੇ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੀਡਰ ਹਨ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਤੇ ਗਿਰਦਾਵਰੀਆ ਦਾ ਸਵਾਲ 1965 ਤਕ ਦਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਹੈ ਜਦ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਵਜ਼ੀਰ ਸਨ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਇਹ ਮਸਲਾ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ

ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਉਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਿਰਦਾਵਰੀਆਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਗਰ ਇਹ ਲੋਗ ਜੋ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨਾਲ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦਸਦੇ ਹਨ, 4 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਘਟ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਗਿਰਦਾਵਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਈ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਜੀ ਦੀ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਅਗੇ ਵਧੂ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਹੋਰ ਵੀ ਅਗੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਮਰੇਡ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਜੋ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆਏ ਹਨ ਉਹ ਦਿਲ ਤੋਂ ਲਿਆਏ ਹਨ, ਨੀਅਤਨ ਲਿਆਏ ਹਨ ਜਾਂ ਉਪਰੋਂ ਉਪਰੋਂ ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ ਹੈ? ਅਗਰ ਦਿਲੋਂ ਲਿਆਏ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਗਿਰਦਾਵਰੀਆਂ ਦੀ ਕੀ ਗਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕਾਮਰੇਡ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਕੌਣ ਕਰਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਤਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਜਦ ਤੋਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਹੈ ਇਹ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੀਰੀ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਕਿਥੋਂ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਬੋਲੀ ਤੇ ਵਿਕੇਗੀ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਵੀ ਕੇਵਲ ਹਰੀਜਨ ਹੀ ਦੇਣ। ਹਰੀਜਨ ਵਿਚਾਰੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦ ਤੋਂ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ ਇਹ ਯੁਗਾਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਅਰਾਜ਼ੀ ਐਕਟ ਬਣਿਆ, ਉਹ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਜੋ ਅਜ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪਾਸ ਹੈ ਮੁਰੱਬੇ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਸੀ ਹਰੀਜਨ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕਰਕੇ ਦਿੰਦੇ ਸੀ; ਅਧਿਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਜ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਨ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸ ਦੇ ਰਹਿਮ ਤੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਹਰੀਜਨਾ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਹੋ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਸ਼ਡੂਲਡ ਕਾਸਟ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਆਦਿ ਧਰਮੀਆਂ ਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਚਮਾਰਾਂ ਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਹਨ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨੇਤਾ ਹੋ ....

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਚੇਅਰ ਨੂੰ ਐਡਰੈਸ ਕਰੋ। (The hon. Member should address the Chair.)

ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ : ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ......

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਤੇ ਬੋਲੋ। (The hon. Member should confine himself to the Resolution)

ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ : ਮੈਂ ਜਨਾਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਣ ਲਗਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਵਾਉਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਸ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸੀ ਕਿ 1965 ਦੇ

[ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ]

ਬਾਅਦ ਦੀ ਗਿਰਦਾਵਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ 84000 ਏਕੜ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਤਾਂ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਗਰ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਮਿਲੀ ਹੈ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਕੁਝ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਦਿਵਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੈਬਿਨੇਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਰ ਇਸ ਰੈਜ਼ਲਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਖਿਆਲ ਸੀ........

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਕਿਹੜੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਪਹਿਲੇ ਜਾਂ ਹੁਣ ਦੇ ? (To which Minister is the hon. Member referring, the present or the past ?)

ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ : ਹੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ।

ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਦੇ ਵਜੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾ ਬਾਕੀ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਕਿ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦੇਣ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਕੀ ਸੀ। ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੀਲਾਮੀ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਕੀ ਅਤੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੇ ਲਈ। ਹੁਣ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਨੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹਰੀਜਨ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦਿਉ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੀ ਹੈ ਇਸ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝੋ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਫ਼ਰਾਡ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਟਲਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਨਾ ਆ ਜਾਣਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਲਈ ਕੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪਰ ਸਾਡੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਬਰ-ਦਸਤੀ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਰਿਰਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਰੰਗਰੇਟੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬੇਟੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦ ਸਿਖ ਤੇ ਗਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ, ਇਹ ਸੈਣੀ ਹੈ, ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ, ਇਹ ਰਾਮਦਾਸੀਆ ਹੈ, ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ, ਇਹ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਸਿਖ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਸਿਖ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਹਰੀਜਨ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਸਟੈਂਡ ਲੈਣ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗਲ ਬਣਨੀ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਸਾਇਕਲ ਵੀ ਸਟੈਂਡ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਟੈਂਡ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਗਲ ਮਨਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਲਈ ਤਕੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਦ ਕਿਸੇ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਆਵੇ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਆਵੇ ਤਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਵੋਟ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਮਨਿਸਟਰ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨਾਂ ਦੇ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਲ ਵੇਖੋ ਕਿ ਕੀ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ : ਇਕ

ਮਹਿਕਮਾ ਹਰੀਜਨ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣੀ ਹੈ ਇਹ। ਮਹਿਕਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ ਦਿਤਾ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਮਾਹਿਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੈਵੇਨਿਊ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। (ਘੰਟੀ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਰਿਕੁਐਸਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣ ਲਉ ਜਦ ਆਫਰ ਕੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਕ ਦੋ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਹੀ ਗਲ ਨੂੰ ਮੁਕਾ ਲਵਾਂਗਾ।

ਜਿਥੇ ਤਕ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਮੈਂ ਇਕ ਦੋ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਕਾਇਮ ਰਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਲਾ ਐਂਡ ਆਡਰ ਨਹੀਂ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ। ਫਿਰ ਕੀਤਾ ਕੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਨ 1965 ਦੀ ਗਰਦਾਵਰੀ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ 1969 ਦੀ ਵੀ ਲੈ ਲਈ ਹੈ ਤਾ ਕਿ ਹਰੀਜਨ ਟਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਫਿਰ (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਉਹ ਜਬਰਦਸਤੀ ਬੇਦਖਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਤੁਸੀਂ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਤੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ।
(May I ask the hon. Member as to whether he is speaking on law and order situation or this Resolution.)

ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ : ਮੈਂ ਜਨਾਬ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਤੇ ਹੀ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬੇਦਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ 300 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਝੁਗੀਆਂ ਵਿਚ 8–10 ਦਿਨ ਹੋਏ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਟ ਬਾਦਲਖਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹਰੀਜਨ ਲੜਕੀ ਚੁਕੀ ਗਈ ਪਰ ਥਾਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਰਪਟ ਤਕ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ। ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਅਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਖਾਲੀ ਕਰਾਣ ਵਿਚ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਤਲ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਐਸ. ਪੀ. ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਵਡੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੇਸ ਠਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਘੰਟੀ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵਾਂ, ਮੈਂ ਹੋਰ 5–7 ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਤੁਸੀਂ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਵਾਈਂਡ ਅਪ ਕਰੋ।
(Chaudhri Sahib, please wind up now.)

ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ : ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਗਲ ਦਸਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਦ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਨ ਤਾਂ (ਵਿਘਨ) ਸੱਯੀਦਾਂ ਨੇ ਮੀਰ ਨੂੰ ਕੁੜਮਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਵੈੜਕਾ ਦਿਤਾ। ਰਾਤ ਫਿਰ ਸੱਯੀਦਾਂ ਦੇ ਘਰ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਵੈੜਕਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਂਭ ਲਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਲਭਣ ਲਗ ਪਏ ਕਿ ਕੌਣ ਲੈ ਗਿਆ। ਮੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਸਯੀਦੋ ਹਰ ਕਚੇ ਵਛਿਆਂ

[ਚੌਧਰੀ ਜਗਤ ਰਾਮ]

ਦੇ ਚੋਰ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਸਣਾ ਤੁਹਾਡਾ ਮੁਹਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਇਥੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਿਖ ਹਾਂ । ਫਿਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮੌਜ ਵਿਚ ਨਾਂ ਰਹਿਣਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਵਕਤ ਗੱਲ ਪੁਠੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਦਾਂ ਰਾਜੇ ਤੇ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ । ਉਹ ਨਾਂ ਰਹੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀ ਰਹਿਣਗੇ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਹਰ ਕੰਮ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਮੂਹਰੇ ਰੱਖੋ । ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸੀਲਿੰਗ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦੇਣ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਗਲ ਚੇਤੇ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਦਸਲੂਕੀ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਐਜੀਟੇਟ ਕਰਨਗੇ । ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਇੰਨਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਖਿਮਾਂ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ । (Interruption.)

ਆਵਾਜ਼ : ਖਤਮ ਕਰੋ ਜੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਜੇਕਰ ਹਾਊਸ ਦੀ ਸੈਂਸ ਇਹ ਹੋਵੇ ਕਿ ਹੁਣ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਐਡਜਰਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦਸੋ । (Is it the sense of the House that the House be adjourned now ?)

ਅਵਾਜ਼ਾਂ : ਜੀ ਹਾਂ । ਐਡਜਰਨ ਕਰ ਦਿਉ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਹਾਊਸ ਕੱਲ 2 ਵਜੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਤਕ ਐਡਜਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । (The House stands Adjourned till 2.00 P.M. tomorrow)

6.50 P.M. |

The Sabha then adjourned till 2-00 P.M. on Friday, the 31st October 1969.

Published under the authority of the Punjab Vidhan Sabha and Printed by the George Printing Works, Manimajra (Chandigarh)

d

ਜਿਤ ਖੁਸ ਦਾ ਸੰਭਾਲ ਸਮਾ

'A', 'B' or 'C' proceedings in which the file was recorded and its retention period

ਕੀ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਨੋਟ ਸ਼ਾਖਾ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਨੋਟ ਬੁੱਕ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ

whether note regarding case has been kept in the Branch/Sectional Note Book or not

ਸਬੰਧਤ ਸਹਾਇਕ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ

Initials of the concerned Assistant

ਰਿਕਾਰਡਰ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ

Initials of the Recorder

ਪਿਛਲੇ ਹਵਾਲੇ Previous References	ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਵਾਲੇ Later References

micnergy

f your w

esting, M

Instrur

ere's ne and on

AII

• Atomic e

If yo
Testi
Ins

there's one

A